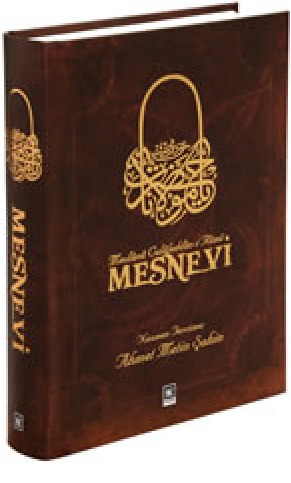

MESNEVİ
MESNEVİ

Mevlânâ

MESNEVÎ

1

Nazmen Tercüme

Ahmet Metin ŞAHİN

M E V L Â N Â

MESNEVÎ
1

Nazmen Tercüme:

Ahmet Metin Şahin

KAYNAK
YAYINLARI

MESNEVÎ-İ MÂNEVÎ - 1/6

Editör
M. Fatih ÇITLAK / Şeref YILMAZ

Danışmanlar
Prof. Dr. Cihan OKUYUCU
Prof. Dr. Adnan KARAİSMAİLOĞLU
Prof. Dr. Ali Fuat BİLKAN
Dr. Ali YILDIZ
Dr. Yusuf ÇETİNDAĞ
Dr. Yunus AYATA

Görsel Yönetmen
Engin ÇİFTÇİ

Mizanpaj
Ahmet KAHRAMANOĞLU

ISBN
978-9944-125-37-6

Yayın Numarası
217

Basım Yeri ve Yılı
Çağlayan Matbaası
Sarnıç Yolu Üzeri No: 7 Gaziemir / İZMİR
Tel: (0232) 252 20 96
Şubat 2008

Genel Dağıtım
Gökkuşağı Pazarlama ve Dağıtım
Merkez Mah. Soğuksu Cad. No: 31 Tek-Er İş Merkezi Mahmutbey/İSTANBUL
Tel: (0212) 410 50 00 Faks: (0212) 444 85 96

Kaynak Yayınları
Emniyet Mahallesi Huzur Sokak No: 5
34676 Üsküdar/İSTANBUL
Tel: (0216) 318 42 88 Faks: (0216) 318 52 20
www.kaynakyayinlari.com.tr

TAKRÎZ

Yüzyıllardan beri, insanoğlunun ortaya koyduğu manzum şaheserler arasında yer alan Mesnevî, bugün dünyanın her yerinde okunmaktadır.

Dünya tarihine baktığımız zaman dünya çapındaki şaheserlerin birçoğunun manzum olarak ortaya konulduğunu görmekteyiz. Milattan on asır önce gelen ve dünya şairlerinin babası sayılan Homeros'un İlyada ve Odysseia'sı manzumdur. Gılgamış Destanı manzumdur. Şehname manzumdur… Manzumelerin kültür ve toplum hayatındaki yerini anlayan İngiliz oryantalist **E. H. Whinfield;** *Mesnevi-i Manevî,* adıyla Mesnevî'den manzum çeviriler yaptı.

İnsanlar, manzum eserleri daha çok seviyor. Hafıza, vezinli, kafiyeli şiirleri kolaylıkla ezberliyor. Bundan dolayıdır ki çocuklara Arapça ve Farsça kelimeleri öğretmek için manzum sözlükler hazırlanmıştır. *Tuhfe-i Sibyân* ve *Tuhfe-i Vehbi* gibi. Vezinle hazırlanan bu sözlükler, birçok kişi tarafından ezberlenmiş, böylece hem o dil hem de aruz vezinlerinin kavranması sağlanmıştır.

"Tanrı adı: Şizer u Şebzir u Yezdan u Hüda,
Yaratıcı: Aferin ende, büzürgi Kibriya!"

Beyitinde olduğu gibi Türkçe kelimelerin Farsça karşılıkları verilmiştir.

Tanzimat'la beraber yüzümüzü Batıya çevirdik. 16. yüzyıldan beri Batılı milletlerden Fransızlarla kültürel temasta bulunduğumuz için Fransızca Türkiye'de İngilizce ve Almancadan daha yaygındı. Eskiden çocuklarımıza Arapça ve Farsça manzum sözlükler yazıldığı gibi, Hâlis Efendi adında bir müellif de Fransızca-Türkçe manzum bir sözlük yazdı:

"Allah: dieu, gökler: cieux, yer: terre, commender: iptida,
Daim: toujours, baki: eternel, İnfini: bîintiha."

Beytinde de Türkçe kelimelerin Fransızca karşılıkları verilmiştir. Dünyadaki manzum şaheserlerinden biri olan Mesnevî, ***"Fâilâtün fâilâtün fâilün"*** vezniyle yazılmış manzum bir eserdir. Süleyman Çelebi'nin Mevlidi nasıl güzel bir ses ve makamla okunuyorsa, Mesnevî de Hindistan'da Farsça bilen Müslümanlar tarafından makamla okunmaktadır.

Şaheserlerin bir mûsiki makamıyla okunması insanların kulaklarına ve ruhlarına hoş gelmektedir.

Mesnevî, yüzyıllardan beri Türkçeye manzum olarak da tercüme edilmeye çalışılmıştır. Bunun en canlı misali; 17. asırda **Nahifi** isimli bir şair, bütün Mesnevi'yi, Mesnevi vezniyle manzum olarak Türkçeye çevirmiştir. Ne yazık ki Nahifi bu tercümesinde Mevlânâ'ya ait olmayan uydurma 7. cildi de Mevlânâ'nın sanarak Türkçeye manzum olarak çevirmiştir. Böylece Mesnevî'nin tamamını manzum olarak dilimize **Nahifi** çevirmiş oldu. Bugüne kadar ondan başka kimse de çıkmadı. Günümüz şairlerinden **Feyzullah Sâcit**, Mesnevî'nin 1. cildini hece vezniyle çevirdi. Sonra **Dr. Abdullah Öztemiz Hacıtahiroğlu** da 1. ciltten sadece 2200 beyti Mesnevî vezniyle Türkçeye tercüme etti. Gönül isterdi ki Abdullah beyin tercümesi tamam olsun, olamadı. Şair **Fevzi Halıcı**'nın da, *1001 Beyit* olarak basılmış bir tercümesi var. Mesnevî'yi nazmen tercüme etmek için yalnız şair olmak kâfi değildir, tasavvuf bilgilerine de vâkıf olmak lâzımdır. O zaman hem duygu hem bilgi hem de şairlik sanatı birleşince güzel eserler meydana gelir.

İşte elinize aldığınız bu kitabı tercüme eden **Ahmet Metin Şahin** hem şairdir, hem de tasavvuf bilgisine vâkıftır. Daha evvel Mevlâna âşığı **İkbâl**'in başta *Câvitnâme* olmak üzere birçok kitabını dilimize manzum olarak başarıyla çevirmiştir. Şair, bu defa da, Mesnevî'yi kendi vezniyle tam olarak tercüme etti. İleride Ahmet Metin Şahin'den başka eserler çevirmesini de bekleriz. Meselâ **Şeyh Sadi**'nin manzum hikâyelerden ibaret olan, *Bostan* isimli eserini de tercüme ederse, edebiyatımız manzum bir şaheser daha kazanmış olur.

Bu başarılı tercümesinden dolayı kendisini candan kutlarım.

Merhum
Mesnevîhan Emk. Albay
Şefik CAN

TERCÜME EDENİN ÖNSÖZÜ

Mesnevî, yedi yüzyılı aşkın bir süreden beri dünyanın her tarafında tercümeleri yapılıp okunan, birçok şaire, düşünüre ilham kaynağı olan nadir bir eserdir. Bu eser Türkçemize manzum veya mensur olarak defalarca tercüme edilmiştir.

Mevlâna; *Mesnevî*'nin ilk on sekiz beytini kendi el yazısı ile yazmış, kalan beyitleri kendisi irticalen söylemiş ve **Hüsameddin Çelebi** de kaleme almış, sonra tekrar Mevlâna'ya okuyup gerekli düzeltmeler yapılıp yine Hüsameddin Çelebi tarafından tekrar temize çekilmiştir.

*Mesnevî'*nin birçok el yazması dünya kütüphanelerinde mevcuttur.

Nicholson bu nüshalardan bir tetkikli nüsha meydana getirmiştir. Bendeniz bu nüshayı kaynak olarak aldım. Bu nüshada mevcut olmayan beyitler **Tahirü'l-Mevlevî** (Tahir Olgun)'nin şerhinden alınmış beyitlerdir. Bu beyitler bir yıldızla gösterilmiş olup numaralar, *Mesnevî-yi Manevî*'ye yani Nicholson'un nüshasına göre verilmiştir.

Mevlâna *Mesnevî'*de hikâyelerle İslâm'ın daha güzel anlaşılmasını gaye edinmiştir.

Bu yüzden konular izah edilirken hikâye içinde, hikâyeden hikâyeye geçmiştir. Bu hikâyeler dikkatle okunmalı ve üzerinde durulmalıdır. Çünkü konular böylece daha iyi anlaşılmış olur.

Öğrt. Albay **Şefik Can** (Balcı) merhum, bu durumu dikkate alarak, konuların daha iyi anlaşılmasını temin için hikâyeleri birbirinden, ayırıp müstakil hâle getirmiş ve çok güzel ifadelerle *Mesnevî'*yi Türkçemize kazandırmıştır.

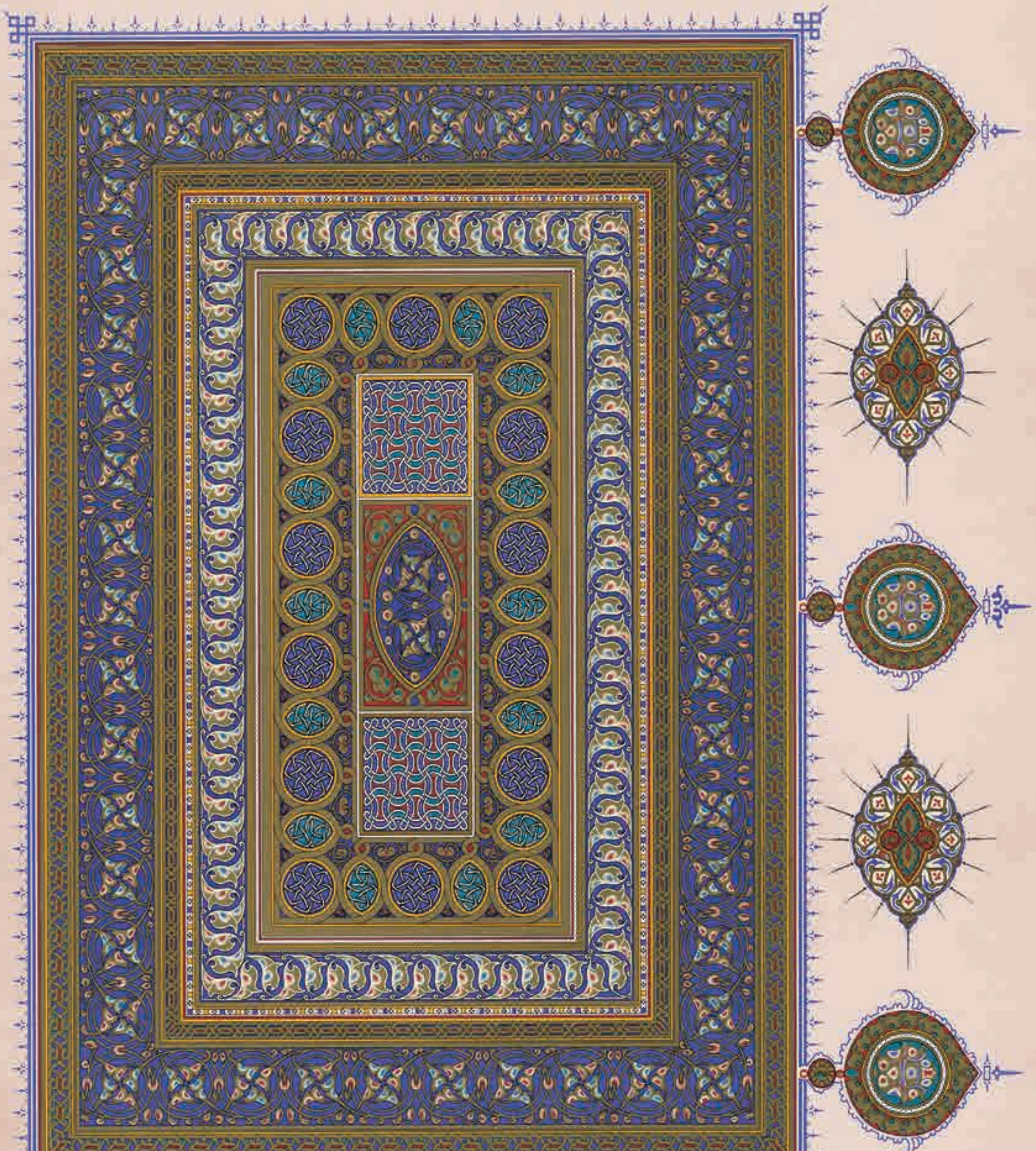
Bendeniz de kendilerinin teşvikleriyle *Mesnevî'*yi nazmen tercümeye cür'et ettim.

Tercüme bittikten sonra çalışmayı Şeref Yılmaz'a gösterdim. Böyle bir çalışmanın son derece önemli olduğunu, heyecanla ifade etti. Çalışmada zaman zaman aruzdan kaynaklanan endişeler olduğuna dikkat çekti. Çalışmayı, bu sahanın uzmanlarına gönderdi, onların görüşlerini aldı. Mesnevi'ye, tasavvufa ve aruza vâkıf bir isim olan M. Fatih Çıtlak ile çalışmamızın bütününü rütuşlamaya karar verdik. Buna rağmen gözden kaçan hatalar olabileceğini tahmin ediyoruz. Göze ilişen hataları okuyucuların hoş karşılayacağını umuyoruz.

Bu eseri yayınlamaya beni teşvik eden Dr. Selman KUZU'ya, Kaynak Yayınları Genel Yayın Yönetmeni Dr. Reşit HAYLAMAZ'a, Editör Şeref YILMAZ'a ve Mesnevî'yi aslı ile karşılaştırıp gerekli düzeltmeleri yapmamı sağlayan M. Fatih ÇITLAK'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Gayret bizden yardım Allah'tandır.

Ahmet Metin Şahin

وسندي ومعتمدي ومكان الروح من جسدي وذخيرة
يومي وغدي وهو الشيخ قدوة العارفين امام الهدى واليقين
مغيث الورى امير القلوب والنهى وديعة الله بين خليقته
وصفوته من بريته ووصاياه لنبيه وخباياه عند صفيه
مفتاح خزائن العرش امين كنوز الفرش ابو الفضا بل
حسام الحق والدين حسن محمد بن حسن المعروف بابن اخي ترك
ابو يزيد الوقت جنيد الزمان صديق بن صديق بن صديق رضي الله
عنه وعنهم الارموي الاصل المنتسب الى الشيخ الاكرم بما قال
امسيت كرديا واصبحت عربيا قدس الله روحه وارواح اخلافه
فنعم السلف ونعم الخلف له نسب القت الشمس عليه رداءها وحسب
ارخت النجوم لديه اضواءها لم يزل فناؤه قبلة الاقبال يتوجه اليها
بنو الولاة وكعبة الآمال يطوف بها وفود العفاة ولا زال
كذلك ما طلع نجم وذر شارق ليكون مغتصا لاولي البصائر
الربانيين الروحانيين السماويين العرشيين النوريين السكوتيين
النظار الغيب الحضار الملوك تحت الاطمار اشراف القبائل
اصحاب الفضائل انوار الدلائل آمين يا رب العالمين
وهذا دعاء لا يرد فانه دعاء لاصناف البرية شامل
والحمد لله وحده وصلى الله على سيدنا محمد وآله وعترته
وحسبنا الله ونعم الوكيل ه

بسم الله الرحمن الرحيم

هذا كتاب المثنوي وهو اصول اصول الدين في كشف اسرار الوصول و اليقين
وهو فقه الله الاكبر وشرع الله الازهر وبرهان الله الاظهر مثل نوره
كمشكاة فيها مصباح يشرق اشراقا انور من الاصباح وهو جنان الجنان
ذو العيون والاغصان منها عين تسمى عند ابناء هذا السبيل سلسبيلا وعند
اصحاب المقامات والكرامات خير مقاما واحسن مقيلا الابرار فيه ياكلون
ويشربون والاحرار منه يفرحون ويطربون وهو كنيل مصر شراب للصابرين
وحسرة على آل فرعون والكافرين كما قال يضل به كثيرا ويهدي به
كثيرا وانه شفاء الصدور وجلاء الاحزان وكشاف القرآن وسعة
الارزاق وتطييب الاخلاق بايدي سفرة كرام بررة يمنعون بان
لا يمسه الا المطهرون تنزيل من رب العالمين لا ياتيه الباطل من بين
والله يرصده ويرقبه وهو خير حافظا وهو ارحم الراحمين وله القاب
اخر لقبه الله تعالى واقتصرنا على هذا القليل والقليل
يدل على الكثير والجرعة تدل على الغدير والحفنة تدل على
البيدر الكبير ○ يقول العبد الضعيف المحتاج الى
رحمة الله تعالى محمد بن محمد بن الحسين البلخي تقبل الله منه
اجتهدت في تطويل المنظوم المثنوي المشتمل على الغرائب
والنوادر وغرر المقالات ودرر الدلالات وطريقة الزهاد
وحديقة العباد قصيرة المباني كثيرة المعاني لاستدعاء سيدي

بشنو این نی چون شکایت می‌کند — از جدایی‌ها حکایت می‌کند

کز نیستان تا مرا ببریده‌اند — در نفیرم مرد و زن نالیده‌اند

سینه خواهم شرحه شرحه از فراق — تا بگویم شرح درد اشتیاق

هر کسی کو دور ماند از اصل خویش — باز جوید روزگار وصل خویش

من به هر جمعیتی نالان شدم — جفت بدحالان و خوش‌حالان شدم

هر کسی از ظن خود شد یار من — از درون من نجست اسرار من

سر من از ناله من دور نیست — لیک چشم و گوش را آن نور نیست

تن ز جان و جان ز تن مستور نیست — لیک کس را دید جان دستور نیست

آتشست این بانگ نای و نیست باد — هر که این آتش ندارد نیست باد

آتش عشقست کاندر نی فتاد — جوشش عشقست کاندر می فتاد

نی حریف هر که از یاری برید — پرده‌هااش پرده‌های ما درید

همچو نی زهری و تریاقی که دید — همچو نی دمساز و مشتاقی که دید

نی حدیث راه پر خون می‌کند — قصه‌های عشق مجنون می‌کند

محرم این هوش جز بیهوش نیست — مر زبان را مشتری جز گوش نیست

در غم ما روزها بیگاه شد — روزها با سوزها همراه شد

روزها گر رفت گو رو باک نیست — تو بمان ای آنک چون تو پاک نیست

هر که جز ماهی ز آبش سیر شد — هر که بی روزیست روزش دیر شد

Bismillâhirrahmânirrâhim

Dinle neyden, bak neler söyler durur,
Dertlerinden ayrılıktan dem vurur.

Kestiler der, bir kamışlıktan beni,
Dinler ağlar er, kadın candan beni.

Ayrılıktan dağlanan kalp isterim,
Özlemim her neyse durmaz, söylerim.

Kim ki aslından uzak kalmış, arar,
Her ne geçmiş, gelse tekrar olsa yâr!

Yoldaş oldum düşmanım dostumla hem,
Sürdü her mecliste bitmez inlemem.

Anlayış mislince herkes yâr bana,
Ermemişler gönlümün esrârına.

Sırrım olmaz, hiç iniltimden uzak,
Görmeyen çok, duymamıştır her kulak.

Gizli kalmaz tende cân hem cânda ten,
Cânı bilmek izni yoktur, bil ki sen!

Âteş artık, yel değildir ney sesi,
Kimde od yok, yokluk olsun hissesi,

Aşkın âteştir gelip düşmüş neye,
Aşktan artık çağlayış geçmiş meye.

Yârdan ayrılmışların yoldaş bu ney,
Perde yırtmış perdemizden, inler ey!

Hem zehirdir, panzehirdir ney denen,
Böyle bir müştakı var mıymış gören?

Aşk-ı Mecnûn neyse, ney neşretmede,
Kanla dolmuş yol nedir, bahsetmede.

Söyleyen dil varsa tâliptir kulak,
Ancak âşık, akla sırdaş oldu bak.

Dertlerimden pek uzar günler yine,
Arkadaştım ben de hicran derdine

Geçmesinden günlerin yoktur keder,
Ey mübarek, burda sen varsın yeter.

Bir balıktan gayriler kanmış suya,
En uzun gün en nasipsiz gündü yâ!

Olgunun ahvâlini bilmez ki ham,
Söyle az söz, yetsin artık vesselâm!

19
Ey oğul zincir kırıp hür ol yeter!
Bulmamıştır kimse altından değer.

Bir deniz dökmüş olursan testine,
Kısmetinden başka rızk almaz yine!

Aç gözün doymaz ki hiç göz testisi,
Hep kanaatkâr sedef var incisi!

Aşkının uğrunda yırtsan gömleği,
Hırsta kalmaz bil ki gönlün isteği.

Şâd olup kal! Sevdamız hoş aşkımız,
Derde dermân, senle bitmiş kaygımız!

Hem azâmet, kibrimiz, nâmusumuz;
Sensin Eflâtun'u Calinus'umuz.

Toprak insan, aşkla göklerden geçer,
Aşk yüzünden, Tûr ki coşmuş raks eder.

Tûr'a baskın aşktı, elbet aşktı nûr,
Düştü Mûsa, mest olup geçmişti Tûr.

Bir, dudak olsaydı sırrın sahibi,
Sırrı biz söyler dururduk ney gibi!

Öz dilinden ayrı kalmış kimseler,
Yüz lisan, yüz nağme bilmişken, susar!

Soldu gül, bağlar perişan, bağ bozuk,
Sustu bülbül, inleyiş bitmiş yazık!

Cümle mâşuktur ve âşık örtüsü,
Canlı canandır ve âşıktır ölü.

Aşkta, sabrı bulmamış sersem kişi,
Bir kanatsız kuştur artık, vâh işi!

Yârimin nur bende rehber olmadan,
İlk ve son bilmem, çekilmiş ortadan.

İstiyor aşk, cümle söz olsun ayan,
Ayna vazgeçmez ki resmi sunmadan.

Vermemiş cân aynamız hiç yansıma,
Her taraf is, pasla dolmuş baksana!

ŞAH VE CÂRİYENİN HİKÂYESİ

Dinleyin dostlar, gelin bir kıssa siz,
Hep hakîkat, anlatılmış halimiz.

Hem cihâna, dîne sahiptir, denen.
Vardı bir şah nice yıllar önceden,

Bir tesâdüf gitti şah av etmeye;
Sürdü at etrafta varken bay, köle.

Yolda görmüş çok güzel bir câriye,
Aşkla dolmuş, şahtı; döndü bendeye!

Cân denen kuş, kalpte çırpınmış o an,
Mal verip almıştı, artık durmadan.

Mutluluk duymuş alır almaz onu,
Ansızın yâr hastalanmış dertte bu!

Bir fakir bulmuş palansız merkebi,
Buldu bir çul merkebi kurtlar yedi.

Testi bulmuş, hiç suyun yokken sesi,
Tam su bulmuşken kırılmış testisi.

Her taraftan toplamış tabipleri,
"Câna derman belledik der sizleri!

Ben de can sağ, sağ olur olmaz o yâr,
Dertliyim ben, derde derman âşikâr.

Kim tedavi eylesin Mercan'ımı,
İnci mercandan bulur ihsânımı!"

Der hekimler: "Başvurup her çâreye,
Fikr edip ersek gerektir gâyeye!

Tıpta bizler bir Mesih'iz âlemin,
Derdinin dermânıyız biz cümlenin."

Kibreder onlar ki Hakk'ı anmadan,
Çâre varken kaldırır Hak ortadan!

Hakk'ı anmaz kimseler âciz kalır,
Hakk'ı anmış kimse, güç kuvvet bulur.

Öyleler var dille "İnşaallah" demez,
Kalbe yerleşmiş, duyulsun istemez.

Türlü tedbirler devalar ettiler,
Arttı dert, yoktur meğer şifaya yer!

Kızcağız bu hastalıktan kaldı kıl,
Şahta gözler ağlamaktan sanki Nil!

Safra arttırmış olan **"sirkengübin,"**[1]
Kabz'ı bâdem yağ da arttırmış bilin.

Gitti yumşaklık, **"helîl"**[2] kabz sunmada,
Nefte döndü, bir yakan su ortada.

CÂRİYEYİ TEDAVİDE HEKİMLERİN ÂCİZ KALMASI

Gördü doktorlarda aczi, yalnayak,
Koştu, şah mihrâbı etmişken durak.

Vardı şah diz çöktü tam mihrâba yâ,
Secdegâhı gözyaşı ıslatmada.

Döndü gafletten gelirken kendine;
Övgüler sundu gönülden Rabbine.

"Şahlığım Hakk'ın bana az verdiği,
Söylemem boş! Sen bilirsin her şeyi!

Dâimâ sensin kulun sığnak yeri,
Biz yanıldık saklayansın bizleri!"

"Gerçi sırrın neyse bildim, söyle sen;
Pek de hoştur sırrı tezcek söylemen!"

*Hâcetim her neyse sensin sığnağım,
Geldi tekrar erdi şaşkınlık çağım."

Arttı şahın kalpte mevcut coşkusu,
Coştu Hakk'ın rahmeti çok doğrusu.

Ağlayan şah daldı birden uykuya,
Geldi mürşid, himmeti dolmuş rüyâ!

Pir demiş; "Şah, müjde, istekler tamam;
Hem yarın bizden gelir has bir adam!

Hakkı bilmiş dertbilir tâbiptir o!
Bizden elbet, hak bilir; sâdıktır o!

[1] *Sirkengübin: Sirke ve bal karışımı bir ilaç.*
[2] *Helîle veya halîle; tohumları müshil olarak kullanılan bir bitki.*

65

Kudreti Hak'tan alır almaz ilâç,
Kudret-i Hak, ilâcın olmuş mizâç.

Vakti gelmiş, yok olup gitmiş gece,
Tek güneş var, söndü yıldız böylece.

Gözleyip hem yolda durmuş bekledi,
Sır olan zât, tezce gelsin istedi.

Gördü bir zât, çok büyük bir nûra eş,
Gölgelerden parlayan, gerçek güneş!

Fark edilmez, sanki var yok, bir hilâl;
Pek uzakta, yok sayılmış bir hayâl!

70

Ruha nisbet hep hayâller gizlenir,
Hep cihan bir tek hayâlmiş bellenir.

Sulhta hem harplerde sürmüştür hayâl,
İftihâr hem, ârı vermiştir hayâl!

Hak bağından yansımış aşk bir kere!
Bir tuzaktır boş hayâl ermişlere,

Şah hayâlen neyse görmüş uykuda,
Şimdi gelmiş tam da durmuş karşıda.

Şah gereksiz gördü, memur, teşrifi;
Karşılarken, kendi gaybdan gelmişi.

75

Bir deniz olmuş, yüzen dost dirliği,
Sağlamışlar, bir dikişsiz birliği.

Sevgilim sensin ki olmaz başka yâr;
İşte âlem, böyle işten iş çıkar!

Mustafa'msın, ben sana oldum Ömer:
Olmuşum, sen bağlar olsan bir kemer.

MUVAFFAKİYET VERİCİ ULU ALLAH, MUVAFFAKİYET VE BÜTÜN HÂLLERDE EDEBE UYMAYI DİLEMİŞ / EDEPSİZLİK VE TERBİYESİZLİĞİN ZARARLARI

Hak Teâlâ'dan edep, ar isteriz,
Kim edepsiz, rahmetinden hissesiz!

Tek zarar vermez edepsiz kendine,
Bil ki yakmış, târumâr âlem yine.

80

Gökten inmiş sofralar, yok gayreti,
Almanın yok, satmanın yok; zahmeti!

Kavmi Mûsa'dan edepsiz, der ki bak:
"Nerde, yoktur mercimek, hem sarmısak?"

Hep kesilmiş gökten inmiş sofralar,
Çifçilik zor inmez artık helvalar…

Sonradan İsâ şefaat eyledi,
Hak Teâlâ sofralar gelsin dedi.

Bazı küstahlarsa tekrar azdılar,
Hem yiyip, hem torbaya doldurdular!

85

Yalvarır, İsâ ki halka durmadan,
"Bitmeyen bir sofra kalkmaz ortadan!

Şüpheler, sunmaktadır zahmet ona,
İhtirastır küfrân-ı nimet ona!

Kesti rahmet, gitti rahmet doğrusu,
Hiç sevilmez şu dilenmek duygusu.

Kesti yağmur, biz zekât önler isek,
Bak zinâ, dert, hep vebâ yaymış demek.

Hem kayıtsız, hem de küstahlık sana,
Saygısızlık dert, elemdir baksana!

Dosta hırçın gözle bakmış insana,
Yolkesen, nâmert, denir artık ona!

Bak edepten nûrla dolmuştur felek,
Bil edepten, tertemiz olmuş melek.

Varsa küstahlık, tutulmuştur güneş,
Buldu İblis isyan etmişken ateş!

PADİŞAHIN RÜYÂDA GÖRDÜĞÜ VELÎ İLE KUCAKLAŞMASI

El açıp artık kucaklar tabibi,
Gönlü aşk deryâsınındır tâlibi.

Hem elinden, hem yüzünden öptü şah!
Her makamından, yolundan sordu şah!

Çıktı ermiş böylece en üst başa,
"Hazne buldum, değdi sabrım uğraşa!"

Bir anahtardır sabır, her sevgiye,
İstiyorsan dertlerin bitsin diye!

Varlığın olmuş cevap, sorsak bunu,
Gelmeniz her derdimin olmuş sonu.

Kalpte mevcut, sırlara, sen tercümân;
Batsa kim balçıkta sensin kurtaran.

Sen seçilmiş, Hak'ta bulmuşsun rızâ,
Olmasan gelmiş kaza, dardır fezâ!

Sen ki kavmin şahısın, seyyidisin,
Sevmeyenler hep helâk olmuş kesin.

HASTAYI GÖRMEK İÇİN PADİŞAHIN HEKİMİ GÖTÜRMESİ

Hem yenir yenmez yemek şah tuttu el,
Hâneye almış giderken bir güzel!

Hastalık her neyse bir bir söyledi,
Hasta gelsin bir görünsün istedi.

"Renge, nabza, idrâra, baksam," dedi,
Pîr alâmet hem sebepler dinledi.

Onların hiç yaptığından yok şifâ,
Hasta bitkin, ters tedâvi, bir defâ!

Anlamazlar, biz demişler anlarız,
İftirâdır, sunmamıştır, Hak'tan iz.

Gizli derdin anlayıp ahvâlini,
Gizlemiş şahtan kızın pir, hâlini.

Bildi sevdâ, safra artık dert değil.
Her ağaç, isten, kokuştan belli bil!

İnleyen gönlünde, dert vardır onun,
Gövde sağlam, gönlü hep derttir onun.

İnleyen kalpten âyan âşıkta dert,
Zorlu derttir, kalbe girmiş aşksa dert!

Ayrıdır dertlerden, aşkın derdi hem,
Aşk, Hüda'nın sırrı, **usturlâbı**[3] hem!

Aşk denen dert cümle dertten ayrıdır,
Sırrı aşkın aşk ki usturlâbıdır.

Aşk için ben, her ne türden söylesem,
Mahcubum, ben mahcubum, bir söz desem!

Gerçi tefsir-i lisan parlaksa da,
Aşkı hissetmek, gönül parlatmada

Hem kalem yazmış giderken çarçabuk,
Aşkı yaz derken, kalem artık kırık.

Aşkı anlatmış akıl, âciz eşek;
Aşkı yalnız şerheden aşk oldu tek!

Bir güneştir, hem güneşten tek delil;
Sen delil ister isen, seyret de bil!

Hem güneşten gölge izler verse de,
Nûr-i cân, birçok güneş neşretmede.

Gölge olmuş bir masaldır uykular,
Gün doğar doğmaz da ay ürküp kaçar.

Misli yoktur, bak güneş hayret veren,
Oydu fânî, oysa ruhtur ölmeyen.

Dışta gördük biz güneş bir tanedir,
Yapsa ressam sâde benzetmektedir.

Bir güneş vardır onun candır yeri,
Yok onun iç-dışta bir tek benzeri.

Ruhu imkân yok tasavvur etmeye,
Burda ermez ki hayâller gerçeğe!

Söz cemâlî Şems'e ermiş olsa bir,
Dört felek hep mahvolup sönmektedir.

Zikredilmiş olsa ismen yüz yüze,
Nimetinden söylemek vacip bize!

Cân şu'an çekmiş yakamdan, var kokun,
Hem Yusuf'un, gömleğindendir bakın!

Bunca yıl sürmüş bu sohbet aşkına,
Hoş olan hâller nedir, anlatsana!

Tâ ki bulsun yer ve gökler mutluluk,
Ruh, akıl, göz bulsa binler mutluluk.

Etme teklif; Şems'i anlatmak bana,
Manevî yokluktayım bir baksana!

Hem akıldan yok olan, boş her sözü,
Zahmet olsun, övmek olsun, yok özü.

Şemsi anlatmam için imkân mı var?
Bende yok şuur, uyanmış bir damar!

Kalbi hem kan eyleyen, hicrânımı,
Ayrı koy kalsın, bırak sen, ânımı.

Gel doyur der:" Ben açım açlık sonuç, "
Sen çabuk davran: **"Vakit keskin kılıç!"**[4]

Vakte hâkim arkadaştır sûfiler,
Sûfi olmaz kimse, vakti erteler!

Yoksa sûfi olmadın mı sen ağa?
Borç sebeptir bil ki mutlak yokluğa!

[3] *Eskiden, astronomi bilginlerinin, gözlemlerinde kullandığı bir alet!*

[4] *"Vakit keskin kılıçtır." Hadis-i Şerif.*

Gizlemiştin hoştu, yârin sırrını,
Sen kulak ver anlayıp mânâsını!

Yârda mevcut nükte varken gizlemek,
Hoştur elbet başka yerden dinlemek.

Savma baştan ey fodul bilgin beyi,
Sakladın benden şu çıplak gerçeği.

Perdeler aç, apaçık söz söyle sen,
Yatmam elbet giysili dilberle ben!

Sırrı ben dünyâya açsam bir hele,
Sen de kalmazsın; ucun, ortan bile.

İstiyorsan bil ki gerçek ölçüyü,
Dağ ki kaldırmaz yerinden kuştüyü.

İşte dünyâ, nûrla doldurmuş güneş,
Az yanaşsın, her taraf olmuş âteş!

Fitne, kan, hiçbir fesâtlık isteme,
Şems'e ait, fazla bir söz söyleme!

Gelmeyen son, gel de dön artık ona,
Sen hikâyen neyse, tam anlatsana!

VELÎNİN HASTALIĞI ANLAMASI İÇİN CÂRİYE İLE YALNIZ KALMAYI İSTEMESİ

Der ki ey şah: "Hep boşaltın siz hele,
Eş ve dost gitsin, çekil, git sen bile!

Olmasın hiç kimse duymuş, dinlemiş,
Anlamak, sormak olurken bizde iş!"

Hâne bomboş kaldı, artık boş demek,
Sâde tabip, hasta kız kalmıştı tek!

Yumuşacık sormuş tabip: "Yurdun nere?
Her yerin dert, ayrı derman bir kere!

Orda kim var? Dost ve kardeş, akraba;
Kan bağından bağlı bir eş, akraba?"

El atıp tutmuş dururken nabzına,
Durmadan sormuş, felek derdin ona.

Bir diken batmış ayak, bilsen nedir?
Hiç tereddütsüz o, dizler üzredir!

Hem dikenden uç ararken iğneler,
Islatır, tükrükle hep görmek diler.

Bir diken bulmak demek, pek güç yine,
Hiç bulunmaz batmış olsun gönlüne.

Görse herkes, gönle batmış iğneyi,
Gam, keder olmazdı kalbin gerçeği.

Kuyruğun altında olsun bir diken,
Çifte sallar hep eşek durmaz hemen.

Kıpraşırken başlamış hep batmaya,
Bir akıllı lâzım ordan almaya.

Hem diken çıksın deyip sıçrar eşek,
Çifteler artmış, çoğalmış derdi pek.

Gör, diken bulmakta tek üstâd bu pîr,
Durmadan, dertler arar el gezdirir.

Sordu kızdan, neydi eski hâlini,
Hep sorar eş dostunun ahvâlini.

Sordu kızdan kız dönüp her neyse der,
Apaçık her şey özünden, mûteber!

160 Söylenen her söz nedir, vermiş kulak,
Nabza dikkatten o, kalmazken uzak!

Nabzı söylermiş o sözden alsa hız,
Biz de bundan derdi neymiş anlarız.

Kız şehirler saydı, geçmiş dostlara,
Başka bir yer anmaya gelmiş sıra.

“Hem nasıl terk eyledin sen ülkeni,
Nerde kaldın, söyle bundan önceni?”

Bunca yerler saydı bir hâl olmadı,
Nabzı aynen, rengi hem hiç solmadı.

165 Çok ekâbir, dostu saydı, tek be tek,
Tuz ve ekmek nerde yenmiş bir yemek.

Hayli söz etmiş şehir hem hâneden,
Nabzı aynen, rengi solmaz hiç neden?

Âniden hızlandı nabzı soldu yüz,
Hem Semerkant’tan ederken tam da söz.

Nabzı yükselmiş, sarartmış gül yüzü,
Bir kuyumcuymuş, Semerkant’ın özü.

Hasta pek çok, gizli sırlar söyledi,
Pîr, onun her derdi neymiş belledi.

170 Nerdedir bilsek ki o semt söyledi,
Köprünün üst başta Gafter’dir dedi.

“Hastasın sen, ben, bu dertten anladım,
İşte himmet, işte çârem ilk adım!

Mutlu ol, candan güven artık bana,
Çıktı yağmurdan çimenler meydana.

Bitti say sen derdi, artık gam yeme,
Ben babandan müşfikim, gam bekleme!

Sorsalar, sen sırrı aslâ söyleme,
İstesin şah, şaha dahi sır deme!”

175 Sırra kalbin, büsbütün olsun mezar,
Öyle yapmışsan, murâdın oldu yâr!

Derdi peygamber ki sırlar gizleyen;
Erdi mutlak neyse maksat önceden!

Dâne, kök, toprak bütün gizler korur,
Sırrı görsen, bir yeşil bostan olur.

Gizlidir altın, gümüş, cevherle hem,
Gizlenip mâdende, elbet aldı dem.

Vâ’di var, lûtfuyle harcarken hekim,
Hasta dersen oldu korkmaktan emin!

180 Ciddi vaat etsen bulursun tam huzur,
Bir yalan sözden gönül bezgin olur.

Kim ki merttir, va’di bitmez haznedir,
Ehliyetsiz söz, tükenmez dert verir.

O VELÎ HEKİMİN HASTALIĞI TEŞHİSİ VE PADİŞAHA BİLDİRMESİ

Pîr izin ister, şaha varsak dedi,
Kız da mevcut derdi bir bir söyledi.

"Çâre elbet şahsı celbetmek dedi,
Hem tedavinin usûl bir tek dedi.

Süs ve taş dolmuş giyim sunsak eğer,
Pek sever sarraf bu türden giysiler!"

*Pir öğüt verdikçe şah emret dedi,
Söylenen her neyse candan dinledi.

ALTIN VE SÜSLÜ ELBİSE GÖNDERİP KUYUMCUYU UZAK ŞEHİRDEN DÂVET ETMESİ

Gönderir Şah hâl bilir birkaç beyi,
Yollamış sarrafa tez gelsin deyi.

Şol Semerkand üzre varmış elçiler,
Padişahtan verdiler çok müjdeler.

"Mârifetler sende ey iş bilmiş er,
Nâmınız her yerde meşhurdur meğer!

Sen seçildin haznedar olmaklığa,
Sen ki lâyıksın büyük üstâtlığa.

Padişahın rağbeti altın gümüş
Sen vezirlik istiyorsan gel görüş!"

Çokça esvâp, mal görür görmez hemen,
Geçti eş, dost, evlâdından, ülkeden.

Kastı şahın, var ki bilmez cânına,
Neş'elenmiş yol sevinç vermiş ona.

Sürdü at amma ki bilmez gerçeği,
Câna kıymettir biçilmiş gömleği.

Bir amansız hâle hiç durmaz koşar,
Bir kaza gelmişse görmez hiç nazar.

Mal, menâl, mülk bulmayı etmiş hayâl,
Azrâîl der ki görürsün neyse hâl!

Orda bitmiş yol ulaşmıştır sona,
Çıktı tabip, yollanır şahtan yana.

Hem **Tiraz**'dan[5] kız da mutlansın hele,
Karşılanmış usta, birçok nâz ile.

Gördü şah, hürmet edip durmuştu yâ,
Hazneler teslim edip vermiş güyâ.

Der ki tabip: "Sultanım emret hani,
Şimdi ver tüccar da alsın gözdeni!

Hem bu kız pek şâd olur, sıhhat bulur,
Hem visâlin suyla, hasret kurtulur."

Şah ki vermiş tüccara has dilberi,
Mutlu onlar hasretin yoktur yeri.

Altı ay müddetle hoş geçmiş zaman,
Geldi sıhhat, tâzeden kız buldu cân.

Yaptı bir şerbet hekim sunmuş ona,
İçti sarraf zehri, dert erdi ona.

Hastalık soldurdu, gitti hoşluğu,
Gördü kız mevcut olan nâhoşluğu.

Yok güzellikler ve solmuş onda yüz,
Kız soğur olmuştu birden, şüphesiz.

Renk, güzellik, isteyiş olmuşsa aşk,
Oldu rüsvâ, nefse bağlanmışsa aşk.

---

[5] *Tiraz: Türkistan'da güzelleriyle meşhur bir şehir.*

Keşke çirkinlik, gelip kılsın karar,
Görmeseymiş böyle bir dert âşikâr!

Gözler ırmak oldu kanlar akmada,
Dış güzellik cana düşman olmada.

Kol, kanat, renk, tâvusun tek düşmanı,
Şaha düşman, ölçüsüz harp meydanı.

Der adam: "Miskim dağılmış ortada,
Avcı benden şimdi kanlar saçmada.

Ben ki hür bir tilkisiyken çöllerin,
Avcı kesmiş boynumu bir post için.

Sanki ben fil, dişlerim sökmekteler,
Câna düşman, oldu zalim bekçiler.

Benden alçak oldu elbet kan döken,
Bende kan ister kısas hep bil ki sen.

Bak bu gün ben zordayım yarın sana,
Benden akmış kan döner senden yana.

Bir duvardan gölgeler düşsün yere,
Gün çekilsin gölge zâil bir kere.

Say; cihân dâğ, bizdeki işler nidâ,
Akseder, tekrâr döner bizden sedâ."

Söyleyip söz, sonra girmiş toprağa,
Kız da artık tam ererken sağlığa.

Çünkü ölmüşlerde âşk, bâkî değil,
Hem de ölmüşler gelip, dönmez ki bil!

Allah aşkı gözde, ruhta dipdiri,
Hep açar dâim erilmez gülleri!

Hayy olandan bâki aşkı seç ki sen,
Cân şarabın artırıp sunsun hemen.

Öyle bir aşk seç ki seçmiş enbiyâ,
Öyle aşktan zevke ermiş evliya!

"Şaha çıkmak iznimiz yok," söyleme!
Sen, keremkâr üzre zorluk var deme!

Kuyumcunun Öldürülmesinin Allah'ın Emri Olduğu, Padişah Emriyle Olmadığının Beyânı

Sarrafın tâbip elinde ölmesi…
Yok ümit yok korkunun hiç hissesi.

Ölmenin olmaz sebepler emr-i şah;
Gelmeden elbet ki ilhâm-ı İlâh!

Bir çocuk var, kesti boynundan Hızır,
Anlamaz halk, neydi gerçek, neydi sır.

Vahyi almış kimse, tek ondan cevâp,
Her ne yapmış olsalar olmuş sevâp.

Cân veren, lâyık olur öldürmeye,
Hem vekil, Allah'a hem eldir diye.

Baş eğ İsmâil olup Hâkk emrine,
Er kahırdan sen de lûtfun yed'ine!

Ahmed'in cân, verdi sonsuzluk Ahad,
Sende hep cân, mutluluk bulsun ebed.

İçti âşıklar, ferâhlıktan meyi,
Öldüren dilber, elinden içtiği!

Padişah dökmezdi kan, şehvet için,
Terk et artık, sû-î zan etmek niçin?

Sanma işler bir günâh, hem padişah,
Süzme yapmış, tortu koymaz bil o şâh!

Hem riyâzet, hem cefâ saflık yeri,
Tâ görünsün, sâde saflık cevheri!

İmtihân: Hem hasta hem çirkinde var,
Koy cüruf bitsin bulunsun tam ayar.

Yapsa Şah iş, Hak'tan ilham almadan,
Oldu bir it, kalktı şahlık ortadan!

Tertemiz şah, hırs ve şehvetten uzak,
Fi'li mânen doğru, şeklen pisti bak!

Bak, Hızır ummanda delmiş bir gemi,
Bir sakatlık, sislemiş yüz görkemi.

Anlamaz hiç Hızr'ı Mûsa, vehmi yâ,
Yoksa imkân, hiç kanatsız uçmaya!

Al olan güldür, sakın kan sanma sen,
Aklı sarhoştur dedin, aldanma sen.

Şah ki ister ölsün elbet Müslüman,
Şahı övsem, bende hiç yoktur iman!

Suçluyu övsem, şu yer, gök titreşir,
Kâfir övmüş kimseler kâfirleşir.

Sırrı bilmiş çok büyük bir şah idi,
Tam seçilmiş, aşkı hep Allah idi.

Böyle bir şah öldürüp bir kimseyi,
Sundu gerçek, hem de yüksek mevkiyi.

Kahredişten sundu Şah çok faydayı,
Sarrafa ermiş olan lûtfun payı.

Kan verirken korkudan titrer çocuk,
Oysa bundan anne duymuş mutluluk.

Bir yarım cân alsa Hak, bin cân verir,
Vehme sığmaz, türlü ihsân gösterir.

Hem kıyas yapman, senin gönlüncedir,
Çok uzaksın, Hakk'a bak sen, nicedir!

BAKKAL VE DUDUNUN HİKÂYESİ DUDUNUN GÜLYAĞINI DÖKMESİ

Vardı bir bakkalda bir tûtî yeşil,
Hoştu ses, hoş bir avaz hem hoştu dil.

Gözleyen bir bekçi olmuş dükkâna,
Nükteler yollar dururken, dört yana.

Sohbet eyler hem de bir insan gibi,
Tavrını görsen onun hayvan gibi!

* Gitti bakkal, şimdi birden hâneye,
Başlamış tûti nezâret etmeye.

* Farenin ardında girmiş dükkâna,
Bir tekir, çok korktu tûti baksana.

Sıçrayıp, kaçmış, sığınmış bir yere,
Gülyağı birden dökülmüş yerlere.

Geldi bakkal döndü tezgâhtan yana,
Tam bürünmüş oldu tüccar tavrına.

Yağ dağılmış üst ve baş batmış yağa,
Tûtinin, baş başlamış kel olmaya!

Hem kesilmiş oldu tûti dilde ses,
Pişman olmuş, ahla dolmuş her nefes!

Saç yolar hem gitti der elden güneş,
Gitti nimet doldu dükkân, sis, ateş!

Hem kırılsın ellerim vurdum kuşa"
"Tatlı dillim, âh nasıl vurdum başa?"

Armağanlar sundu yoksuldan yana,
Tûti dillensin, cevâp versin ona.

Kaldı bakkal böyle üç gün, üç gece,
Ağlayadurmuş, oturmuş öylece!

Bin keder, bin gam dolar olmuş idi,
Tûtiden sözler duyulsun istedi.

*Beklemiş sözler desin has tûtisi
Pek muzip hâller yaparken kendisi.

Geçti bir derviş ki dapdazlak başı,
Bir leğen olmuş, tamam çıplak başı.

Ağzı açmış tûti söylerken lisan,
Söyleşir dervişle der ki: "Ey, falan!

Sen neden geldin karıştın kellere,
Döktüğün gülyağ mı? Gel dök dillere!"

Benzeri sanmıştı tûti dazlağı,
Gülmeden halkın yarılmış kursağı.

Hem senin seçkinle ölçünmen nedir?
Yaz, görürsün, süt de şir, aslan da **şir**![6]

[6] *Şir kelimesi Farsça'da hem süt hem de aslan mânâsına gelir.*

Bir sebepten saptı birçok kimseler,
Hak kulundan anlayan pek az meğer.

Derler: "İnsan Enbiyâ, bizler gibi,
Evliyâ insan ve insan her nebi!"

"Anladık bizler beşer, onlar beşer,
Hem uyur, bizler de yer, onlar da, yer!"

Bilmemiş, onlar gönülden kördüler,
Çokta fark var amma hiç bilmezdiler.

Aynı gülden rızk alır, her cins arı,
Bu zehir sunmuş o sunmuş balları.

Türlü âhû otlamış, içmiş sular,
Bu tezek dökmüş iken o misk dolar.

Aynı arkdan hep su almış çift kamış,
Bu şeker sunmuş iken o kaldı boş.

Böyle yüz bin benzetiş var ortada,
Vardı yetmiş yıl, kadar fark arkada.

Yer, içer, pislik döker ancak biri,
Yer, içer hep nûr saçar, nûr diğeri.

Yer, içer artık haset olmuş biri,
Bir ilâhî nûr sunarken diğeri.

Bu temiz yer; oysa ancak bir çorak;
Bu melektir, oysa bir şeytândı bak!

Benziyor insan meğer fark duyguda,
Tuzlu berrak tatlı su fark sunmada.

Zevke sahip kimseler vardır inan,
Fark ederler tatlı varken tuzludan.

Sihri mû'cîzeyle, etmişler kıyâs,
Sandılar hem, çifte hîleymiş esâs.

İmtihân olmak için Mûsa ile!
Aldılar onlarda bir deynek ele.

Her asâ olmaz ki Mûsa'nın asâ,
Sizde çör çöp onda döndü elmasa.

Sihr için, Allah eder çok lâneti,
Mû'cizât saklar tükenmez rahmeti.

Kâfir etmiştir inat, maymun ne ki,
Kalpteki huy, âfet olmuş öyle ki.

Hep yapar maymun yaparsak biz neyi;
Öğrenir ondan da taklit etmeyi!

Hem de maymun, ben bunu yaptım sanır,
Bir inatkâr, farkı görmez aldanır.

Emre bağlandım sanır taklit eden,
Sen inâtkâr üzre, toprak saç hemen.

Bir münâfık, kıldı mü'min, bir namâz,
Gösteriş yapmıştı, hiç olmaz niyâz.

Hep ibadetler ki her mü'min işi,
Mü'mini sevmez yerer fâsık kişi.

Hem de mü'min, gâlip olmuş en sonu,
Âhiret, kâfire sunmazken bunu.

Hem bu çift oynarlar aynı sahnede,
Buydu Mervli, oysa Rey'den gelme de!

Her biri bir ayrı yoldan gitmede,
Herkesin mevkii, vardır yetmede.

Dense mü'min; ruhu, ondan hoşlanır,
Hem münâfık dense, hırs âteşlenir.

Hem imândan tat alır mü'min sözü,
Hem "münâfık" lafzının buğzdur özü.

Yok ki mîm, vâv, nûn'da üstünlük yine,
Anlamı tarif, verilmiş mü'mine.

Hem "münâfık" dense, olmaz mü'mine,
Sanki akreptir, sokan içten yine.

Hem cehennemden bu söz tat almasa,
Hem cehennemden çıkandan olmasa!

Sözde çirkinlik, denen harften değil,
Su acıysa konduğu kaptan değil.

Mânâdır su, harfler olmuş oldu kap,
Okyanustur mânâya, Ümmü'l-Kitab.

Tatlı, tatsız birleşen bir çift deniz,
Perdelenmiş hiç karışmaz bilseniz.

Bil ki bunlar, bir asıldan geldiler,
Neyse geç! Kaynak bulup yönlendiler.

Bilmeyiz ham, hem de, has altın nedir;
Anlamak, ancak mihenk vurmakladır!

Ruha koysun Hak, mihenk olmuş taşı,
Bulmuş iman, şüphenin yoktur işi.

Canlının bir çöp koyarsan ağzına,
Çıkmadan elbet, rahat yoktur ona!

Çöp olan bir lokmayı her kim yese,
Bir sıkıntı buldu artık neylese.

Hissi dünyâdır, cihânın merdiven,
Hissi dînin âsumânın merdiven.

Burda sıhhat istesen vermiş tabip,
Âhiret hissinde dermân; dost, habip!

Histe sıhhat, tendeki sağlıkladır,
Dinde sıhhat, gayretinden canlanır.

Mutludur cân, kimde vardır böyle hâl,
Harcamış, bitmiş, tükenmiş neyse mal!

Hazne bulmak üzre, etmiş ev virân,
Hâzne bulmuş, evde bulmuş tâze cân!

Hem suyu kesmiş, temizlenmiş dere,
Tertemiz akmış su artık her yere.

Ok çıkarmak üzre açmışlar deri,
Tâzeden, sağlamlaşıp çıkmış geri.

Sûr yıkar, kâfir elinden almaya,
Sonra sağlam onca burç yapmıştı yâ!

Hiç suâl yok, hepsi Hakk'ın hikmeti,
Söylesem söz, gösterir Hak niyyeti!

Şöyle bâzan, böyle bâzan gördüğün,
Bâzı hayret, bâzı hayranlıktı dîn.

Dinde hayret eyleyen hayran değil,
Dosta sarhoş olma hayranlık asıl!

Yüz dönüp, hem dostu seyreyler biri,
Nefse dönmüş, nefse bakmış diğeri.

Gördüğün her ferde bak, artık tanı,
Bakmış olsan sen tanırsın insanı.

Türlü şeytan var ki, insandır hele,
Aldanır olma uzanmış her ele.

Avcı, aldatmak için ıslık çalar,
Böyle taklitten tuzaklar kuş dolar.

Aldanıp kuş hem de sanmış eş sesi,
İnse göklerden tuzaktır hissesi.

Dervişândan söz çalar alçak kişi,
Hîlekârdır insan aldatmak işi .

Sözde aydınlık, sıcaklık mertlere,
Hîle, arsızlık kalır nâmertlere.

Her dilenmiş der ki ben oldum velî,
Pis Müseylem der ki ben geldim nebi!

Hep Müseylem'lerdi hem kezzâb olan;
Bak Muhammed'dir **"Ulu'l-elbâb"**[7] olan.

Kevserin mührü ilâhi, misk demek,
Bâdenin mührü, azâp olmak gerek!

Yahudi Padişahın Hikâyesi

Zulmü çok bir padişah vardı cuhût,
Öldürür çok İsevî, bilmez hudût!

Dîni yaymak vakti, İsâ'ydı gelen;
O Mûsa'nın cânı, Mûsa onda cân!

Ayrı saymış Yahudi şah bir şaşı,
Oysa onlar, Hak yolun tek yoldaşı.

[7] *Akıl sahibi.*

Ustanın var bir çırak gözden şaşı,
Kâseyi raftan getirmekken işi.

“Kâse çifttir tek değil” derken çırak,
“İstenen der hangisi bilmem ki bak!”

“Kâse tektir, dikkât et sen ey şaşı,
Çift görüş yok, çokla terk et uğraşı!”

Der: “Ey usta, neyse tektir etme ki!”
Usta der: “Sen kır birin kalsın teki!”

Bir çanak kırdım sanırken şaş o an,
Çift çanak birden çekilmiş ortadan.

Kâse tektir, gözde olmuştur iki,
Çiftte kaybolmuş görünmez bir teki!

İhtirâs, insan bulur eyler şaşı,
Ruhta kalmaz istikâmet uğraşı!

Hırs, garez gelmişse bitmiştir hüner,
Bir cehâlet yüz kerâmet perdeler.

Gönle rüşvet aşkı dolmuş bir kadı,
Hem zalim mazlumda bir fark görmedi.

Yahudi kinden şaşı bir şah iken;
“El aman Yâ Rabbi, artık el aman!”

YAHUDİ PADİŞAHINA VEZİRİN HİLE ÖĞRETMESİ

“Ben ki Mûsa’ya vekil oldum,” dedi,
Yüz binin üstünde cân katl eyledi.

Bir vezir var, öyle sapkın, hîlekâr,
Hîlesinden, nehre girdaplar atar.

Dîni gizler Îsevîler korkudan,
Gâye elbet kurtarabilmekti cân.

Böyle az öldürmenin yok faydası,
Misk midir din? Var mıdır din kokması?

Yüz kılıftır, saklayan, bir sırdır o,
Dışta mâsum, içte tam aksiydi bu.

Der imiş şah: “Söyle sen taktir nedir?
İsevîlik yıkmada tedbir nedir?

Say ki bitsin Nasrânîler kalmasın,
Hem de dîn gizler olan er kalmasın!”

Der ki ey şah: “Kes ki benden el kulak,
Burnu yar, emret ki, yırtsınlar dudak;

Sonra gelsinler bütünden asmaya,
Bir şefaat ehli bul kurtarmaya.

Dört yolun ağzında sen seç bir yeri,
Seslesin tellâl, kadın erkekleri.

Sonra sürdür sen, şehirden taşraya,
Bitmeyen şer, fitne döksem ortaya!”

VEZİRİN HIRİSTİYANLARA HÎLESİ

“Ben desem, kalpten ki ben Nasrâniyim,
Sırrımı Allah bilir tek bildiğim.

Şah bilir bilmez, benim imanımı,
Kast edip almak dilerken cânımı!

Bende ondan sakladım öz dînimi,
Mûsevî dîninde sundum kendimi.

Koklamış şah sanki sırrımdan koku,
Gönle saplanmış onun töhmet oku."

"Sözlerin iğne batan ekmek bize,
Gönlümüzden pencere açtık size.

Penceremden gördüm aynen hâlini,
Etme çok söz, anladım ahvâlini!"

"Dîni İsâ şimdi yardım etmese,
Çâresizdim hem Yahudi neylese.

Ben ki Îsâ'ya sunardım cânımı,
Câna minnetten sayardım ân'ımı.

Cân esirgenmez ki Îsâ kaynağım!
Dîni bilmektir bulunmaz ortağım!

Dînde pek çok bilgisiz var, ortada,
Çok yazıktır dîne, zâyi olmada!

Hak için, Îsâ için biz rehberiz,
Biz ki yollar gösterir, yol izleriz.

Ben o şahtan kurtarırken vârımı,
Bağladım Nasrânîlik zünnârımı.

Devrimiz elbet Îsâ'nın devridir,
Dîni benden öğrenin sizler nedir."

*Şaha bir bir saydı, neymiş hîleler,
Gitti şahın gönlünün endîşeler.

İstenen her neyse şah yapmış ona,
Zulmü görmüş halk, döner ondan yana!

Îsevîler semtine sürmüş onu,
Başta tâc etmişti halk artık bunu.

Durmadan toplar durur yüz, binleri,
Toplamış durmuş bütün mü'minleri.

Anlatır sırlar nedir artık biraz,
İncil'in sır, zünnâr'ın sır, hem namaz.

Vâiz olmuş dinini anlatmada,
Bir tuzak kurmuş da ıslık çalmada.

Hîleler kaç türlü öğrenmek için,
Hem Resûlden sordu Ashâb-ı Güzin.

Hem nefis, ruhlarda mevcut duyguya,
Çok fesat, çok kin, garez sokmuştu yâ.

Hem ibâdetten faziletten değil,
Hep kusurlardan sorulmuş oldu bil.

Zerrelerden, kıldan ince hîleyi,
Anlatıp Ahmet uyarmış gerçeği.

Keşfe meyletmiş olan Ashâb düşün,
Hak beyânına olur hayran bütün.

HIRİSTİYANLARIN VEZİRE UYMALARI

Nasrânîmin cümlesi uymuş ona,
Anlamaz taklit eder halk baksana.

Hîlekârdır bilmeden halk sevmede,
Îsa'nın bu nâibiymiş denmede.

Oysa tam tek gözlü bir deccâl idi;
Sakla Rabbim böyle müthiş hâl idi!

Yemle dolmuş yüz tuzak var ortada;
Aç kuş olduk hırslanıp biz bakmada.

375
Şahin olsak olmuş olsak Anka biz,
Yok tuzaktan kurtuluş tutsaksa biz.

Kurtaran sensin tuzaklardan bizi,
Bizse tekrar suçlara döndük yüzü.

İşte ambar, biz de buğday toplarız,
Toplarız lâkin birikmez dânemiz.

Toplarız biz, yok ki idrâk çâreler;
Bilmeyiz almış götürmüş fareler.

Bomboş artık, fare ambar delmede,
Hîleler, ambar yıkıp mahvetmede.

380
Önce kurtul hîlesinden farenin,
Sonra gel sen topla buğdaylar senin.

Dinle Peygamber buyurmuştur bize;
"Her namazda iç huzur lâzım size."

Faresiz, ambar demekten sen sakın,
Nerde kırk yıllık ibâdet buğdayın?

Az da olsa, ambarın dolmaz niçin?
Sıdk, selâmet toplanıp kalmaz niçin?

Çok kıvılcım var, çelikten çıkmada,
Hep yanan kalplerde bir yer bulmada,

385
Sinsi hırsızlar karanlık yer arar,
Nûru söndürsek deyip parmak basar.

Söndürür kandil bu hırsız köstebek,
İstemez bir tek ışık sunsun felek.

Hem ayak altında olsun yüz tuzak,
İhsânın oldukça korkum yok ki Hak!

*Rahmetin olmuşsa bizlerden yana,
Yok, gerek, hırsız olandan korkmana!

Kurtarırsın ruhu bağdan her gece,
Ten bağından tahta sökmüş öylece.

Kurtulur ruhlar hapisten her gece,
Hürdür artık, cümle tutsak böylece!

390
Bak uyurken, bilmiyor zindan hapis,
Yatsa sultan, saltanattan var mı iz?

Uykunun yok kâr, zarar endîşesi,
Yok, kadın, yok çığlığın bilcümlesi.

Uyku bilmez Allah'ın ârif kulu,
Hep ayıktır ister olsun uykulu!

Dünyevî zevklerden ârif uykuda,
Hak yazar, ârif kalem olmuş ona!

El yazar, kim yazdı, görmez kimseler,
Yazmalar yalnız kalemden zanneder.

395
Halka Allah, uykudan sunmuş eli,
Verdi ârif ahvalinden, ahvali.

Ruh çıkıp gitmiş uzak bir menzile,
Ten ve ruh, artık durup dinlenmede!

Sonra bir ıslıkla tutmuştur tuzak,
Oldu tekrar dânenin tutsak o bak!

*Bir seher nûrlar yayarken ortaya,
Kerkenez altın kanatlar çırpmada.

Hem sabahlar sesler, İsrâfil gibi,
Ruhu tekrar âlemi celbeyledi!

Ruhu almış, eylemiştir ten ile..
Ten de ruha, tekrâr olmuş hâmile.

400
Cân atından kaldırır koymaz eğer,
Oldu **"En-nevmu ehul mevt"**'i[8] meğer!

Hem sabah erken gelip dönsün hele,
Hem ayaktan, ruhu bağlar ip ile.

Sonra tekrar yükleri alsın diye,
Çekmiş otlaktan yöneltmiş hâneye!

Alsa Ashâb-ı Kehf'in ruhtan demi,
Ruh olur gör, sanki bir Nûh'un gemi!

Göz, kulak, kalp kurtulurmuş hem o gün,
Kurtulaymış hem akıldan büsbütün.

405
Allah'ın çok Ashâb-ı Kehf'lik kulu,
Ey habersiz dön de bak her yer dolu.

Mağ'radan yâriyle sunmuş nağmeler,
Göz, kulak örtük mühürlenmiş meğer.

HALÎFENİN LEYLÂ'YI GÖRMESİ

Der emir Leylâ'ya: "Artık söyle sen;
Kays'ı sen miydin perişân eyleyen?

Sen güzellerden değilsin hem güzel!"
"Sen değilsin Mecnunum! Söz etme gel!"

Gafletinden uykuda çok kimseler;
Bir ayıklık uykulardan besbeter!

410
Hak'la olmazsak uyanmışlık nedir?
Göz açıklık; bizce bir bağ, çiledir!

Cân yemiştir hep hayâlden tekmeyi,
Kâr, zarar fikriyle bitmiş her şeyi.

Yok, sefâ, şevk, isteğinden desteği,
Kalmaz artık, arşa çıkmak isteği.

Hem hayâller, bağlanır, gâfilleşir,
Hep ümit vardır, hayâller söyleşir.

Hûri der rüyâda, bir şeytâna da,
Arkasından, şehvetin su akmada!

415
Bir çoraklık, serpti neslin tohmunu,
Bir uyansın rüyanın gelmiş sonu.

Baş ağırmış, gövde yorgun kalmada,
Kirli gömlek hiç hayâl yok ortada.

Uçsa yükseklerde bir kuş öylesi;
Düştü toprak üzre bir kuş gölgesi.

Avlamak ister bir ahmak gölgeyi;
Koşmadan yorgun ve bitmez isteği.

Bilmemiştir gölge bir kuş gölgesi,
Bilmeden hiç hem neyin olmuş nesi?

420
Ok atar öldürmek üzre gölgeye,
Torba boş, oklukta ok, yok der niye?

Ömrün okluk, kaldı boş, ömrün biter,
Gölge avlarken, harap oldun yeter!

Rehber olmuş olsa Hakk'ın gölgesi,
Ham hayâlden kurtarır Hak herkesi.

Gölge olmuş bilseniz, Allah kulu,
Hak'la sağken, kaldı eşyadan ölü!

Böyle bir fert bulmuş olsan durma sen,
Bağlanırsan kurtulursun fitneden.

8 *"Uyku ölümün kardeşidir." Hadîs-i Şerîf!*

“Keyfe meddezzillû”[9] den hem evliyâ?
Hak yolundan devre nûr saçmıştı yâ!

*Bâkir olmuş, harfi tevil etme sen,
Var ya Kur’ân, kendini anlat hemen.

Gitme vâdiden sakın, yokken delil,
Ben ki hoşlanmam “batandan” der Halil.

Gölgeden yol al, güneşler, iste, bul;
Şems-i Tebriz nerde, bul, yaklaş oğul!

Bulmadan yol, yol bulandan gel de sor,
Nûr u Hak’tır, sen Hüsâmeddin’e sor!

Koyma, kıskançlık sarılsın gırtlağa;
Bil ki şeytan atmak ister kursağa.

Sırf hasetten, secde etmez Âdem’e,
Hem savaşmış, mutlu olmuş görkeme!

Bak haset yollarda olmuş dar geçit,
Hiç hasuttan yoldaş olmaz ayrı git!

Bir hasetler mülkü olmuş ten beden;
Nesli elbet pis hasettir kirleten.

Bak hasetten her beden kirlenmede,
Allah’ın lûtfu temizlik vermede.

“Tâhirâ beytî”[10] temizlikten nişân,
Aslı toprak, oysa bir nûrdan mekân!

Hem hasetten, hîle yapmış bir kişi,
Kalbi olmuştur karanlıklar evi.

Kâmilin huzrunda toprak ol, seril,
Git hasetler üzre toprak saç, çekil!

YAHUDİ VEZİRİN HASEDİ

O vezirin gönlü lânet, yok medet,
Hem kulak hem burnu kestirmiş haset.

Halka vursun, hep haset zehr iğnesi,
Böyle yoğrulmuş onun fikretmesi.

Kim hasûttur, bil ki kesmiş burnunu,
Hem burunsuzluk onundur, en sonu.

Bir uzuvdur burnumuz almış koku,
Bil ki bir has bahçe olmuş bulduğu.

Koklamaz bir kimsenin yoktur burun,
Has kokan dîn, olmalı hep bulduğun.

Koklayan olmuş da bir şükretmemiş,
Nîmeti baştan sona mahveylemiş.

Et şükür, kul ol ki şükretmişlere,
Öl desin öl! Tam diril, sen bir kere!

Alma lâinden sakın sermâyeni,
Sen soğutmazsın namazdan çevreni!

Dînde kâfir, tek hatip olmuştu yâ..
Sarmısak katmaktadır has helvaya.

9 *“(Ey Habîbim!) Allah’ın kudretine bakmadın mı, gölgeyi nasıl uzattı? İsteseydi onu sâkin kılardı.” (Furkan, 45)*

10 *“Beytimi temizle diye İbrahim’le ahitleştik” (Bakara, 125)*

HIRİSTİYANLAR ARASINDA AKLI BAŞINDA OLANLARIN VEZİRİN HÎLESİNİ SEZMELERİ

Kimde zevk var, reddeder ham her sözü,
Hem zehirdir lâinin her bir sözü.

Nükteler, sözler o söylerken fakat!
Zehri şerbet içre katmış ekşi tat.

Görseniz siz dâimâ "gayret" sözü,
Oysa miskinlik sunarmış iç yüzü.

Hem gümüş parlar döner mehtaplara,
Bir beyaz bez vur olur bez kapkara.

Yangının gördük, kızıldır çehresi,
Hep yakar, artık karartmak hissesi.

Sen görüp, nûrdur sanırsın şimşeği,
Göz köreltip nûru çalmak gerçeği.

Zevki bilmez kimse ârif olmadı,
Vezre ârif kimseler hiç kanmadı.

Ayrıdır şahtan vezir tam altı yıl,
Aldanır millet, sunarken ters akıl.

Dîni, kalpten vez're teslîm ettiler,
Sanki herkes, cân fedâ etmek diler.

HÜKÜMDÂRIN VEZİRE GİZLİ HABER GÖNDERMESİ

Şah vezirden gizlicek almış haber,
Hem vezir vâdiyle, şah sâkin meğer!

Yazdı şah, hem vez're sensin makbulüm,
Gel gider! Bitsin bütünden müşkülüm!

"Dîni Îsâ'yı bozup durmaktayım,
Fitnemiz çok dîne ben katmaktayım."

HIRİSTİYANLARIN ON İKİ KISMA BÖLÜNMELERİ

Kavmi Îsâ tâ başından bil ki sen,
On ikiymiş orda hâkim, hükmeden.

Her beyin emrinde var bir topluluk,
Mevki, hırs uğrunda bey kuldur yazık!

On ikiyken cümle beyler geldiler,
Pis vezir uğrunda kulluk buldular.

Söz vezirden geldi, kanmış gittiler,
Her ne dendi, bağlılık gösterdiler.

Öl desin, mutlak ölür her bir beye;
Hep koşarlar, huzra onlar ölmeye!

VEZİRİN İNCİL'İN HÜKÜMLERİNİ BOZMASI

Hem emîr nâmıyla düzmüş bir tomar,
Ayrı meslek, ayrı mezhepler sunar.

Her kitap bir ayrı şart sunmaktadır,
Ayrı herkes, ayrı şey anmaktadır.

Der biri: "Açlık esastır tövbede,
Tek riyâzet Hakk'a yol göstermede."

Bir kitap yazmakta: "Açlık boş bir iş,
Kurtuluş mertlik ve hep ihsan imiş!"

Bir kitap der: "İşlerin çirkin senin,
Mertliğin, hem açlığın, şirkin senin!

Hem tevekkül, teslimin, hep senledir,
Gam, rahatlık, bir tuzak, bir hîledir."

Bir kitap der: "Sende vâcip hizmetin,
Hem tevekkül fikri olmuş; töhmetin.

470
Dînde vardır çok emir, birçok yasak;
Bir metin der: Gaye aczi anlamak!

Sen dönüp aczinle bak bir kendine,
Hak'tadır gör kuvvet-i kudret yine!"

Bir tomar der: "Aczi görmekten sakın,
Aczi görmek küfr-ü nîmettir bakın!

Hem senin kudret olur Hak kudreti,
Sende mevcuttur Hüda'nın nîmeti."

Der biri: "Aczinle kudretten sakın!
Kudretin aczin de şirk olmuş bakın!"

475
Bir kitap der: "Sürme el yanmış muma,
Nûr saçar hiç durmadan bak topluma!"

Geç nazardan, bak senin hâlin nedir,
Vuslatın mum söndü artık gecedir.

Bir tomar da der ki: İstidlâli yok,
Görme eşyayı bulursun nûru gök.

Mum söner sönmez, çoğalmış cânda nûr,
Sabredersen, Leylâ'mız Mecnûn olur.

Terk eder kim, zühd edip dünyâyı da,
Başlamış dünyâ onun kul olmaya."

480
Der biri: "Hak, nîmeti vermiş sana,
Hak ne sunmuş hep şirin olmuş sana!

Etti zahmetsiz rızık Hak, kısmeti,
Şürkredip al çekme artık zahmeti."

"Neyse arzun at" diyorken bir tomar,
Böyle hâller durmadan pislik sunar.

Zıddolan şeyler kolaydır nefsine,
Çok kavimler cân verirler dînine.

Bir kolay yol olmuş olsa dinde yol,
Putperestler oldu dindar bilmiş ol!

485
Bir tomar der: "Hak müyesser kıldı yâ,
Her kolaylık, ruha olmuştur gıda!

Nefse zevk vermiş olan şeyler geçer,
Ot bitirmez bir çorak yermiş meğer!

Sâde pişmanlık olurken meyvesi,
Sattığından, hep zarardır hissesi.

Bil ki zevkler hiç kolay geçmez ele,
İsmi bağlanmış onun zorluk ile.

Sen kolaydan, güçlüğün ahvâlini,
Gel ayır, seyret onun son hâlini."

490
Bir tomar der: "Sen de gel üstâd ara,
Hiç nesep, soy etmez artık on para!

Uymamış birçok kavim peygambere,
Akla dönmüşler; şaşırmış bir kere.

Âkıbet görmek oyuncak iş değil,
Görse herkes, ayrılık olmazdı bil."

Bir tomar der: "Sen ki üstâdsın sana,
Sensin üstâd, döndün üstâddan yana.

Sen adam ol, olma kul, hiç kimseye,
Çâre sensin, maskara olmak niye?"

Bir tomar der: "İşte bunlar, hepsi bir,
Çift gören, mutlak ki şaş bir kimsedir."

Bir tomar der: "Yüz olur mu bir hele,
Böyle kim der aklı vermiştir yele.

Sözlerin hem zıddı var, zıddır meğer,
Bir zehir o, buysa tam olmuş şeker!"

Hem vezir Îsâ'ya düşman öyle ki
On iki bey hem tomarlar on iki,

BU İHTİLÂFLAR GÖRÜNÜŞTEDİR GERÇEKTE ARADA BİR İHTİLÂF YOKTUR

Îsevî renkten vezir almaz koku,
Almamış huy, İsevî küpten de bu.

Giysi yüzler renkte olsa saf olur,
Rengi tek renk, din ile şeffâf olur.

Rengi tek renk, asla yok, vermez usanç,
Hem balık olmuş, gezer sallar kulaç.

Toprağın binlerce türden rengi var,
Göl kurur, artık balıklar cengi var.

Kim balık, kimdir deniz, olsun misâl?
Oydu benzersiz ve eşsiz Zül Celâl!

Şükreder deryâ balık hep inciler,
Hak'tan ikrama ederken secdeler.

Hak keremden yağdı hep yağmur meğer;
Bak denizler beslemiş çok inciler.

Bir güneşten sundu nûrlar tertemiz,
Hem cömertlik öğrenir umman deniz.

İndi Allah'tan kerem, toprak, suya,
Çok tohum çok dâne çıktı ortaya!

Kil emindir, her ne ekmişsin biter ,
Hiç hıyânet, kilde bulmaz asla yer .

Bak eminlik hep inâyetten gelir,
Hak güneş hep Hak adâletten gelir.

Emri, Hak'tan almasın bir ilkbahar,
Kilde sır açmak için imkân mı var?

Hem biteklik bir emanettir kile,
Doğruluk bulmuştu toprak, feyz ile.

Kile fazlıyla Hüda sunmuş haber,
Kahre dönsün, çok akıllar kör eder.

Cân, gönül etmez tahammül coşkuya,
Söylesem hiç, bir kulak yok duymaya.

Bir kulakken, göz kılar elbet Kerim,
Lûtfe yönlenmiş de taş, olmuş yeşim.

Hak yapan kimyâyı hem, kimyâ ne ki,
Rabbinin ihsânıdır, simyâ ne ki!

Methedişten gâye, methi terkti yâ,
Övgü varlıktan delil, varlık hata.

Varlığın terk et ki hep, Hak'tan yana,
Varlığın hem faydasız, gamdır sana.

Kör bu ten gerçekleri bilmez nedir,
Bir güneş var, bilse bilmekten erir.

Hem vücut hep tâziyat dert dolmasa,
Mevcudat hep buz tutup donmazdı yâ!

VEZİRİN BU HÎLEDE ZİYANA UĞRAMASI

Başvezir inkârda şahın ortağı,
Hak'la cenk etmekte seyret ahmağı!

Öyle bir imkâna sahip bir Hüda,
Yüzler âlem "ol" desin varolmada!

Kendisinden bir görüş sunsun sana,
Böyle yüz âlem sığar, bir bakmana!

Gör cihân, hükmünle sonsuz olsa da,
Kudretiyle, zerreden az kalmada.

Bil, cihân ruhlar için zindan yeri,
Başka bir âlem de var gel sen beri.

Âlemin vardır sınır, bak, orda yok,
Nakş, suret, mânâya engeller de çok.

Yüz bini aşmış Firavn ordusu,
Kırdı Mûsa asâsıyla doğrusu.

Vardı Calinos'da yüz bin tıbbî hâl,
Kaldı Îsâ'nın bakıştan bîmecâl.

Var Kureyşin şi'rinin bin defteri,
Ümminin[11] sözden utanmış, her biri!

Böyle yüksek, böyle gâlip bir Hüda,
Var mı insan etmesin canlar fedâ!

Dağ kadar kalpler yerinden olmada,
Kuş mu kurnaz çift ayaktan tutmada.

Fehmi yükseltmek Hüda'ya yol değil;
Aczi görmek istiyor Hak fazlı bil!

Hem öküz bulsun diyenler **hazneyi**,[12]
Hâm hayâller, tek düşünmek eksiği.

Ney ki toprak, ot olursun toprağa,
Hem öküz var uymak istersin ağa.

Bir kadın yapmış pis iş, solmuş yüzü,
Mesh eder Hak, zöhreye dönmüş yüzü.

Bir kadın var zöhre olmuş mesh ile..
Kil, çamur mesh olmasın şaşkın niye?

Ruh çekerken gel deyip, yükseklere,
Sen koşarsın kil, çamur dolmuş yere.

Sen sefâhatlerle ten mesh eyledin,
Ruh yüceltmek istemişken bilmedin.

Gel de gör, Allah nasıl mesh eylemiş,
Bizde gâyet âdidir mesh eyleyiş.

---

11 *Hz. Muhammed kast ediliyor.*

12 *Anlatıldığına göre çeyiz taşıyan bir arabanın öküzü, bir yerde durmuş ve ilerlememiş. Orayı kazmışlar ve bir hazine bulmuşlar.*

Himmetin at, yıldıza çıksın dedin,
Âdeme secde edilmiş bilmedin!

Ey hayırsız, sen ki Âdemoğlusun,
Bulmadın şan sâde su, balçıklasın!

İsteğin dünya senin, eğlence, ün,
Daima sürmez bu sevda var düşün.

Kaplasın dünyâyı kar, baştan sona,
Mahv olur birgün güneş vursun ona.

Bir vezir kim? Gelse yüz bin hîlekâr,
Allah'ın nûruyla olmuş affa yâr.

Hâm hayâlden, hîleden, hikmet tutar,
Zehri, sen sunsan, dönüp şerbet yapar.

Zan ve her tür şüphe olmuştur yakîn,
Bir bakarsın, hep muhabbet oldu kin!

Besler âteşlerde, gör İbrahim'i;
Ruh yücelmiş korkunun bitmiş demi!

Hiç sebep koymaz yakar, hayrânıyım;
Hak hayâl etmekle **sofistâîyim**![13]

HIRİSTİYAN KAVMİNİ KÜFRE DÜŞÜRMEK İÇİN YAHUDİ VEZİRİN BAŞKA FİTNELERİ

Başvezir kurmuştu bitmez hîleler,
Etti hâlvet va'za artık yoktu yer.

Kaldı hâlvet üzre artık elli gün,
Âteşinden müridân yanmış bütün.

Halk bu yokluktan deli divânedir,
Özlenilmek bitmeyen efsânedir.

Başvezir hâlvette çekmişken çile,
Yalvarır ağalardı beyler halk ile.

Sensiz olmak, nûru bulmak yok niye,
Yoksa değnek körde, benzermiş neye?

Hak için gel burada sen ihsân buyur,
Koyma kendinden uzak artık n'olur.

Biz çocuk bil, sen de elbet dâyemiz,
Başların üstünde sen ol gölgemiz.

"Ruhla sevdim, sizden ayrılmam bilin,
Taşra çıkmak üzre vermezler izin."

Geldi beyler hep, şefâat etmeye,
Nefsimiz pis hep fenâ bizler diye.

"Biz gönülden dinde kalmışken yetim,
Hem de bahtsız olmuşuz bil ey kerim.

Hâlvetin hükmüyle kalben dertliyiz,
Biz bu yanmış kalbi sökmek isteriz.

Biz, senin has sözlerinden almışız,
Süt misâl, hikmetlerinden içmişiz.

Hak için artık cefâlar etme gel,
Çık bugün, yarın nedir? Bekletme gel!

[13] *Sofistâî: Eşyanın hakîkatini inkâr eden filozoflar.*

Biz, senin aşkın için kalp vermişiz,
Olmasan sen, biz delilsiz kalmışız.

Biz balık, âşıkların çıkmış sudan;
Arkı aç! Yık geç, nehirden bendi sen!

Asrımız duymaz senin üstünde ses,
Hak için koş şimdi gel, feryâdı kes!"

VEZİRİN MÜRÎDLERİ SAVMASI

Der vezir: "Boş sözle kanmış kimseler,
Va'z ve söz, dil, hem kulak isterseler;

Gözde bağ olmuşsa hissin çöz çabuk,
Âdi hissinden geçip tık sen pamuk.

Bil kulak mânâya olmuştur tıkaç,
Hem sağır mânâyı duymaz şimdi geç!

Sen kulaksız, his, fikirsiz ol da git;
Tâ hitâbı **"ircî"**yi[14] vardır işit!

Hep uyanmak zevkine varmış biri,
Gark oluştan koklamaz gelmez beri.

Oldu kavl ü fi'limiz, âyân geziş,
İçte gezmektir, fezâya yükseliş.

Gönlün Îsâ'dır yürür deryâda da,
Gördüğün âlem ki ondan doğmada.

Bir kurak yer, olsun ister hep kuru,
Ruha koymuş ummanın arzusunu!

Mâdem ömrün, toprak üzre aldı yol,
Bazı dağdır; bazı deryâ, bazı çöl!

Âb-ı hayvan bulmak imkânsız sana,
Yok ki imkân dalgalardan aşmana!

Kilde dalga fikrimiz hem aklımız,
Ummanın her dalga mestlik bilseniz!

Sarhoş olman; kaldı mestlikten uzak;
Böyle sarhoşluk edep sunmaz ki bak!

Faydasız sözler yanında toz ne ki,
Akla dön sen, sus, kulak ol öyle ki!

HÂLVETTEN ÇIK DİYE MÜRÎDLERİN TEKRAR RİCÂ ETMELERİ

"Ey hakîm artık bahanen bitmeli,
Hîleyi geç bizden artık çek eli.

Tâkatince, yük gerektir hayvana,
Kudretince, iş gerektir insana.

Bil ki her kuş, cüssesince dâne yer.
Sanma kuş incir için, bir lokma der.

Süt gerekken, aş verirsen bil bebek;
Hazma güç yok, çâresiz ölmüş demek.

Sonra dişler, çıksa bir bir ortaya,
Uğraşır el, ağza ekmek almaya.

Bir kanatsız yavru kuş, uçsam dedi,
Sâde bir tek lokma etmiş aç kedi.

[14] *"Ey Mutmain nefis, sen O'ndan razı O da senden razı olarak Rabbine dön." (Fecr, 27-30)*

Bir kanat çırpsın uçar her yavru kuş,
Beklemez ıslık, bu kendinden uçuş.

585 Susturur şeytânı hakken nâtıkân!
Öğdünüz vermiş kulaktan, akla cân!

Söylesen elbet kulak, aynen akıl,
Biz deniz olduk ve deryâsın asıl.

Toprak aydındır feleklerden bile,
Sen ki gökten nûr saçansın diplere!

Sensiz artık, bizce zulmettir felek,
Sen ki bir aysın, felekler hiç demek!

Göklerin var gözlenen yüksekliği,
Ruha hastır, mânânın enginliği.

590 Cisme mensup, sûret olmuş yükseliş
Mânâya nisbet cisim, bir ad imiş."

VEZİRİN HALVETİ BOZMAM DEMESİ

"Söz kısalsın" der vezîr, hem hücceti,
"Öğdümüz kalp, ruha versin kuvveti.

Ben eminsem, hep olun benden emin,
Âsuman yerdir desem, gerçek bilin.

İnkâr etmek neydi, ben kâmil isem,
Yok değilsem, boş bu zahmet istemen.

İstemem ben, hâlveti terk etmeyi,
Bende tek meşgâledir kalp gerçeği!"

VEZİRİN HÂLVETTE KALMASINA MÜRÎDLERİN İTİRÂZI

595 Hiç değil ısrârımız inkâr sana,
Biz de söz olmaz ki, hiç ağyâr sana.

Ayrılıktan gözde yaş, sel akmada,
Ah, teessür ruhumuzdan çıkmada!

Hiç dadıyla uğraşıp durmaz çocuk,
Ağlar; ister, has-fenâ bilmez çocuk.

Biz ki **çengiz**,[15] sen de mızrâpsın vuran.
İnlesem, sen inleyişler dolduran.

Biz neyiz, bitmez nevâmız sendedir,
Biz dağız, aks-i sedâmız sendedir.

600 İşte satranç; sende kudret, sende mat,
Gâlip olmak, mağlup olmak, her sıfat!

Biz kimiz? Elbet de sensin câna cân,
Sen ki varsın, biz yok olduk ortadan.

Bizde varlık tek delildir yokluğa,
Sen vücutsun, her fâni, her varlığa.

Aslanız her yükselen bayrakta biz,
Esse rüzgâr biz nişan vermekteyiz.

Aslan oynar oynatan yok ortada,
Yel görünmez amma var ondan sadâ.

605 Bizde varlık, bizde rüzgâr, sen veren,
Neyse varlık, her şeyin mûcidi sen.

---

15 *Çeng: Bir tür çalgı.*

Varlığın lezzetti, sundun yokluğa.
Yokluğu âşık edersin yokluğa?

Kesme bizden ihsânı hep sun bize,
Etme mahrum; aşk, şarap varken meze.

Sen eğer bizden kesersen feyzini,
Nakş, nasıl ansın ki nakkaş ismini?

Bakma! Kaldık biz ki idrâksiz fenâ,
Sende mertlik, muhtacız ihsânına!

610
Biz ki yoktuk, yoktu idrâk arzumuz,
Duydu hissin, söylemezken duygumuz.

Bir nakış, nakkâş elindendir desek,
Annenin karnında, âcizdir bebek.

Tek O'dur âlemde kudret sahibi,
İğnenin altında kul gergef gibi.

Bâzı şeytan, bâzı insan çizmede,
Neş'e çizmiş hem keder resmetmede.

Aklı yok gergef, ki fikretsin desin,
Onda dil yok, has ve çirkin söylesin.

615
Gel oku: "Kur'ân da beytin tefsiri,
Der: **"Rameyte iz'rameyte"**[16] her biri.

Biz ok atmışsak atış bizden değil,
Allah atmış, fırlatış bizden değil.

Yok cebir bu "Cabbar"ismi mânâsı ,
Söylemek ancak O'nun anlanması.

Ağlayış bizlerde hep aczin delil,
Ar denen şey hep iradendendi bil!

İhtiyâr yok olsa; nerden ar, hayâ;
Hiç gerek kalmaz utanmış olmaya.

620
Bazı cebretmiş olur üstâd. Neden?
Tedbir alsan kalmaz artık inlemen!

Hakk'a mensup ay, bulutta gizlenen.
Cebre gâfil üstâdım bilmez desen,

Hoş cevâbım var, eğer dinler isen;
Küfrü attın, dîne döndün bil ki sen!

Hastalık dert, inleyiş, gam olsa da,
Hastalık, gam hep ayıklık sunmada!

Hastalanmış, derde düşmüşsen hemen,
Başlar artık cürme tövbe eylemen.

625
Gördün artık sen günâh, çirkin ne var,
Hakk'a dönmek niyyet olsun âşikâr!

Söz verirsin: "İşlemem suç bir daha;
Hem yönelmen lâzım artık Allah'a."

Sen yakînen bil ki, varken hastalık,
Sundu idrâk, hem de kılmıştır ayık.

Aslı sen bilmek dilersen, aslı bu;
Kimde dert var, mânâdan almış koku!

En ayık insandı en çok dert çeken,
Çok sararmış kim ki vardır, çok bilen!

630
Cebre vakıf sanki feryadın hani?
Zincir-i cebr, görme imdadın hani?

16 *"Attığın zaman sen atmadın, lâkin Allah attı." (Enfal, 17)*

Zincire bağlanmışın neş'e nedir,
Hapse girmişlerde hürlük nerdedir?

Bağlı görmüşsen ayaklardan seni,
Şah çavuştan istiyor gözlenmeni.

Acze artık, gel çavuşluk etme sen,
Böyle olmak istemez âciz denen.

Hak da cebrî görmedin, gördün mü sen?
Gördüğün şey nerdedir şerh et hemen!

635
Hangi bir iş üzre meyletsen hemen,
Sen görürsün onda kudrettir ayan.

Hangi bir iş üzre yoktur isteğin,
Hakkı cebri sayma olmuş niyyetin.

Hep nebiler cebridir, dünya için,
Âhiret çün cebrilikler kâfirin!

Her nebi dünya nedir sevmez geçer,
Kâfiran hiç ahrete vermez değer!

Uçtu her kuş, bil ki bulsun cinsini,
Ruh yücelmek uçmak isterken hani.

640
Bil ki kâfir cinsi **"siccin"** oldu da,
Koştular dünyâların zindanına.

Hem Nebiler **"İlliyyin"**i[17] seçtiler,
Cân ve gönlün **"İliyyin"**e geçtiler.

Asla ermez söylenen, sözler sona,
Hem hikâyem bitmedi dönsek ona.

[17] *Siccîn: Cehennemin en alt yeri. İlliyîn: Cennetin en üst yeri. Bk. Mutaffifîn, 7-8, 18-19.*

VEZİRİN HÂLVETİ BOZMAKTAN VE HÂLVETTEN ÇIKMAKTAN ÜMİT KESTİRMESİ

Hem vezir, hâlvet yerinden söyledi,
"Ey mürîdler, bilginiz olsun dedi!

Hem de Îsâ, böyle göndermiş haber,
Bizde hâlvet şimdi devlet oldu der.

645
Yüz dönüp divara sen yalnız otur,
Geç ki kendinden meğer halvet budur.

Boş sözün bitmiş zamanı mevsimi!
Söylesem yok, sözlerin geçmiş demi

Elvedâ ey cümle dostlar ölmüşüm,
Şimdi dördüncü felek olmuş yerim.

Hem cihândan, çekmemek zahmetleri,
Yanmamak, kül olmamak, çam benzeri!

Bulmuşum bir yer ki Îsâ'nın yanı,
Bulmuşum dördüncü gökler imkânı."

VEZİRİN HER ÂMİRİ AYRI AYRI VELİÂHT TÂYİN ETMESİ

650
Ayrı ayrı hep çağırmış beyleri,
Ayrı bir söz dinlemiştir her biri.

Her gelen kim, dînde tek sensin dedi,
Hakk'a nâip, hem halifemsin dedi,

Hem bütün beyler gelip, uysun sana,
Cümle bey emrinde yardımdan yana.

Hangi bey söz tutmasın, kes boynunu,
Öldür elbet, yoksa tutsak et onu.

Sağ iken ben, asla sırrı söyleme,
Ölmeden ben, sen nâib oldum deme!

655
Ölmeden ben, çıkmasın iş meydana,
Uymadan dur saltanat arzûsunu.

Bu tomarlar, hepsi Îsâ emridir.
Halk da duysun anlasın gerçek nedir!"

Hangi bey geldiyse bir söz söyledi,
Sen nâibsin başka nâip yok dedi.

Ayrı takdis eyleyip, sen bey dedi,
İlke denmiş, neyse aynen söyledi.

Elde her bey, ayrı tutmuş bir tomar,
Gâye zıtlık, zıt gerektir her tomar.

660
Hep metinler muhteliftir, muhtelif,
Benzemez harf, ayrıdır hem lâm, elif,

Diğerin zıddı olurken her tomar,
Zıddı evvelden demiştik âşikâr.

VEZİRİN HALVETTE İNTİHÂRI

Sonra, kırk gün kaldı hep örtük oda,
Öldürüp kendin yok etti sonrada!

Bak vezir ölmüş haberdâr oldular,
Ağlayıp feryâd edip durmuştular!

Geldi herkes, saç, sakallar yolmada,
Mâtemin aşkıyla esvâp yırtmada.

665
Toplanan insan ki kaç, Allah bilir,
Kaç Arap, kaç Türk ve Rum, Kürt gelir.

Kabre topraklar döküp hem yaydılar,
Derdi onlar câna derman saydılar.

Kabrinin üstünde diz çökmüştüler,
Gözlerinden kanlı yaş dökmüştüler.

VELİAHT HANGİNİZSİNİZ? DİYE SORULMASI

Geçti bir ay söylemiş halktan biri,
"Kim vezirin nâibi, gelsin beri?

Biz makâmın bilmedik, kimdir imam,
Gelsin olmak isteriz teslim tamam.

670
Battı gün, bizlerde açmıştır yara,
Çâre bitmiş, kandilin artık sıra.

Gitti gözlerden, uzaktır vuslu yâr,
Bir vekil lâzım ki ondan yâdigâr.

Sonbahar gül soldurur, yıkmak huyu,
Kalmasın gül vardır elbet gül suyu.

Çünkü Allah, âşikâr olmaz bize,
Geldi peygamber, meğer nâip size.

Söyledim, yanlış, müvekkil, hem vekil,
Denkti dersek, böyle bir söz hoş değil!

675
Zâhiren baksan bu göz elbet iki,
Şekli geç sen nura bak gör bir teki.

Bak ki dıştan, gözlerin çifttir senin,
Oysa tektir nûru, çiftken gözlerin.

İnsanın elbette çifttir gözleri,
Nûrda fark yok tek görürsün her yeri."

BÜTÜN PEYGAMBERLER DOĞRUDUR. "ALLAH'IN PEYGAMBERLERİNİ BİRBİRİNDEN AYIRT ETMEYİZ." ÂYETİNİN BEYANI

Biz eğer yakmış olursak on mumu,
Birbirinden ayrı yanmıştır tümü.

Yandı farksız nûrla, mutlak her biri,
Hem birinden farklı olmaz diğeri.

Sen ki yüzler meyve bulsan, toplasan,
Rendelersin, hepsi kalkar ortadan.

Taksimat hem sayma yok mânâda da,
Yok, ayırmak, toplamak yok ortada!

Yâr ve yâranlarda birlik pek güzel,
Yüzse çirkin, sen de at, mânâya gel!

Gel riyâzet et erit serkeş yüzü,
Vahdetindir hazne, artık aç gözü!

Sen eritmezsen o serkeş sûreti.
Hak Teâlâ, kaldırır âkıbeti.

Kendi kendin gösterir hep kalplere,
Hırkalar dikmiş, odur dervişlere.

Hep yayıldık, aynı cevher aslımız,
Orda başsız, hem ayaksız kalmışız.

Nûrla parlardık, güneştik, sanki biz,
Bir düğümsüz su ki gamlardan temiz.

Bir yayılmış nûr ki sûretlendi de,
Sayma, âdet, âşikâr sûrette de.

Mancınık yıksın, kökünden bunları,
Bir olurlar yıkımış olsak burçları.

Pek de mümkün, şerhi yapmak, söylemek,
Korkumuz sürçer akıl biz söylesek.

Nükteler keskin, çelikten bir kılıç,
Kalkanın yokken çekil sen durma hiç.

Keskin elmas, kalkanın yok, gelme hiç,
Kesmeden hiçbir utanç duymaz kılıç.

Anlamaz câhil sözün mânâsını,
Hançerim, seçmiş benim, artık kını!

Şimdi destan sunmaya gelmiş sıra,
Doğruluktan söz gerektir onlara.

Hem vezir göçmüş, gelin çok geçmeden,
Bir vekil seçmek gerek olmuş hemen.

VELİAHTLIK HUSÛSUNDA BEYLERİN KAVGA ETMELERİ

Çıktı bir bey geçti beylerden öne,
İhtiyatsızca övünmüş kavmine.

Der ki: "Ben oldum vezirin nâibi,
Hem bu Îsâ devrinin, tek sahibi!

İşbu defter, gerçek ispâttır buna,
Hak benimdir, ben vekil oldum ona."

Başka bir bey, çıktı birden ortaya,
Başladı çok iddiâlar saymaya.

700
Hem çıkarmış koltuğundan bir tomar,
İhtiraslar çiftte oldu âşikâr.

Arkasından cümle beyler çıktılar,
Parlayan hançer, kılıçlar çektiler.

Elde tutmuş bey denen defter, kılıç,
Herkes, azgın fil gibi harcardı güç.

Yüzbin aşkın Îsevî düşmüş yere,
Hep ceset dolmuştu vâdi, dağ-dere.

Sağ ve soldan aktı kan seller gibi.
Kalktı tozlar; göklere dağlar gibi.

705
Bak vezir ekmiş tükenmez fitneler,
Başların üstünde âfetmiş meğer.

Gör ki sağlamken, yarılmış bir ceviz,
İçte sağlam, ölse, ruhlar tertemiz.

İnsan öldürmek de nar yarmak gibi,
Ten yok etmek; elma nar kırmak gibi!

Tatlı şey "nardek" denen şerbet olur,
Koflaşan nar renk atar tatsız kalır.

Kimde mânâ var güzellikler bulur,
İç çürük, elbet rezil-rüsvâ olur.

710
Neydi sûret, mânâ bul, yaklaş ve tat;
Sûretin artık olur mânâ kanat!

Ehli mânâ bul onunla yoldaş ol!
Hakk'a lâyık er olursun bilmiş ol!

Hiçse ruhun, şüphesiz hem tende hiç,
Tahtadan yapsan kılıflarsan kılıç;

Kında gördün sen kılıç, verdin değer,
Çıksa kından tahtadır âteşti yer.

715
Tahtadan hançerle gitme harbe sen,
Dikkât et kaç, derde asla düşmeden!

Tahtadan hançerde olmaz itibâr,
Hem kılıç elmassa lâyık iftihâr!

Evliyânın çok kılıç var sînede,
Hepsi elmas, tutsa kimya etmede!

Cümle âlimler demişlerdir bilin,
Bir bilen var: **Rahmeten lil âlemîn!**

Nar alırsan, çatlamış bir narı al,
Dâne neymiş gel de gör, tam bârı al!

Pek mübarek gülmedir olmuş ayan?
Kalpte mevcut inciyi etmiş beyan!

720
Uğru yoktur, lâlenin bir gülmeden,
Ağz açılsın, sim-siyâhdır sâhiden.

Bahçeler güldürdü gülmüş nar, nasıl,
Evliyânın sohbeti ruhtur asıl.

Gönlünüz taş hem de mermer olsa da,
Kâmilin ellerde cevher olmada.

Asfiyânın sevgi dolsun gönlüne,
Gönle sahip çıkmalı ârif yine!

Sen ümitsiz olma artık, dol ümit,
Geç karanlıktan, güneş var, nûra git.

725
Çekmek ister kalbi kâmil semtine,
Tense dönmüş; suyla, killer hapsine.

Gönle ehli hâl bulun, versin gıda,
Koş, bul ikbâl ehli, ikbâl almaya!

Hazreti Muhammed'in İncil'de Zikredilen Na'tı

Mustafa'nın, yazdı İncil ismini,
Son Nebî hem, enginin en engini!

Yazdı İncil, onda mevcut her huyu,
Hem oruç, hac, hem namaz her duyguyu.

Nasranîler, ismi Ahmed geldi mi?
Yüz sürerler, hep öperler ismini.

730
Yüz sürerlermiş şerefli nâmına,
Ermek isterken sevap imkânına.

Fitne coşmuş, halka yönlen bak hemen,
Bazılar vardır habersiz fitneden.

Hem vezir, beylerde hep şerden yana,
Ahmed'in ismiydi, sığnak onlara!

Arttılar soy-sop çoğaldı onların,
Nûr-u Ahmed, yârı olmuş onların.

Bir gürûh varmış diğer Nasrâni'den,
Ahmed'i silmiş çıkarmış listeden.

735
Oldular bunlar ki hor, hâkir hemen,
Hep uğursuzluk, vezirin fitneden!

Dîn, amel, her neyse hep dolmuş hatâ.
Hem tomarlar sunmada bitmez belâ.

Ahmed'in ad, böyle olmuş yâr düşün,
Nûrunun feyzi nedir, sen var düşün!

Ahmed'in ismi demirden bir kâle,
Sen, Emin bir ruh nedir, bilsen hele.

Halka bitmez bin belâ olmuş vezir,
Hep savaş etmektedir her bir emir!

Îsa Dîninin Mahvına Çalışan Diğer Bir Yahudi Hükümdârın Hikâyesi

740
Başka bir şah geldi, derken bir çıfıt,
Hem helâk etmekte, bilmez bir hudût.

Bir diğer şahtan işâret işte uç;
Âyet-i Hak: **"Ves-semâi zâtil burûc"**[18]

Öğrenip ondan, bu geçmiş âdeti;
Celp eden olmuş yeniden lâneti.

Bir fenâ âdet îcat etmiş olan,
Tâ kıyamet hep odur lânet bulan.

Gitti haslar, sürdü yalnız sünneti.
Her lâinin kaldı, zulmü, lâneti.

745
Haşre dek kimler icad etmişse suç,
Yüklenir hem boynuna mislince suç.

Hem su tuzlandıysa, hem tatlıysa su,
Sûra dek halkın içinde, carî bu!

---

[18] *"Burçları olan semaya yemin olsun." (Buruc, 1)*

Doğrular her işte: Bulmuştur, sevâp,
Doğru mîras işte: Evrensel Kitap!

Dikkât etsen, gâyesi tâliplerin,
Nûruna ermek imiş, Peygamberin.

Şûle, cevher ayrı şeyler olmamış,
Şûle, cevher, dâima birlik imiş.

Pencerenden bak, güneş devran eder,
Çünkü burçtan burca hep seyran eder.

Her kimin yıldızla vardır ilgisi,
Onda, yıldız hükmünün var gölgesi.

Zevk, sefâ ehlince yıldız, Zühre'dir.
Büsbütün eğlenmenin meylindedir.

Kimde yıldızdır Merih, sen bilmiş ol,
İftirâ, cenk etme derken aldı yol.

Öyle yıldız var ki göklerden öte,
Şansa imkân, yok kehânet, nisbete.

Öyle yıldız var ki gökler görmemiş,
Hem bu göklerden geçip seyreylemiş.

Hak ışıktan parlamıştır cümlesi.
Onların yok, ayrılıp birleşmesi.

Öyle yıldızlarla kim tâlihçe yâr,
Nefsi, kâfir recm eder, kâfir yakar!

Hışma mağlup bazı üstünlük bulur,
Hem Merih hışmından artık kurtulur.

Gâlibin nûrlar karanlıktan emin,
Parmağından tuttu Rabb'ül-âlemin!

Hak ki nûra, öz nûrundan saçmada,
Mutlu olmuşlar etekler açmada.

Nûru Hak, görmüşte kim açmış etek,
Hak'tan ayrı neyse yüz dönmüş demek.

Kimde yok aşktan gelen bir has etek,
Nûru bulmaktan o, mahrumdur demek.

Cüz'lerin yönlenmesi hep küllere.
Bülbülün aşkı yönelmiş güllere.

Rengi dıştan gözlenir hayvanların.
Rengi içte gizilidir insanların.

Hem temiz küpler temiz renkler sunar,
Rengi pisler, renge pislik vurdular.

"**Sıbgatullâh**" o lâtif rengin adı,
Kirli renkler; hiç lânetsiz kalmadı!

Kim denizden geldi, yol tekrar deniz,
Seçti aynı engini bir bilseniz.

Dağ başında hızlı bir sel benzeri,
Ruhla aşk, birlik kuşatmış tenleri!

YAHUDİ PADİŞAHIN ATEŞ YAKTIRMASI, ATEŞİN KIYISINA BİR PUT KOYDURMASI VE KİM PUTA SECDE EDERSE KURTULACAK DEMESİ

İt cuhut bilsen nasıl halt eyledi,
Âteşi yakmış ve put dikmiş idi.

770
“Puta kimler secde etmiş; kurtulur,
Yoksa âteş ortasında yer bulur!”

Nefsi puttur hem uyanlar nefsine,
Tâze bir put peydah etmişler yine.

Nefsimiz hep putlara öz ayna yâ,
Dıştaki puttur yılan, nefs ejdehâ!

Nefsimiz çakmak taşı, putlar şerâr,
Bir kıvılcım arzu almışsan söner !

Taş, çelikler suyla, sâkin olmamış,
Kimse âteşten eminlik bulmamış.

*İçte gizler taş, çelik, âteş hele,
Böyle âteş suyla sönmez nâfile.

*Dışta âteş varsa söndürmüş dere,
Su, demir; taştan ulaşmaz içlere.

*Taş, demir gerçekte bir nâr çeşmesi,
Küfre kaynak kâfirin tam hissesi.

*Küplerin içlerde bir su eskise,
Kaynağından tezelenmiş gelmede.

775
Pis sular putlar konulmuş kâseye,
Nefsimiz, kaynak olur pis çeşmeye.

Yontulan put, simsiyâh sel cümlesi,
Yontucun, nefsin; suyun öz çeşmesi!

Kırdı tek taş, at da gör; yüz testiyi;
Çeşmeden akmış su, bilmez dinmeyi!

Putu kırmak pek kolaydır, zor değil,
Nefsi kırdım derse kim, câhildi bil.

Ey oğul, kim nefsi bilmek istedi,
Gör cehennemler eşik açmış: Yedi.

780
Her nefesten, nefsinin çok hîlesi,
Gark eder çok Fir’avun ailesi.

Hak ve hem Mûsa olur sığnak sana,
Dökme imandan şu, Fir’avn olmana.

Hakk’a uy, hepten sarıl sen Ahmed’e;
Ten Ebû Cehl, kârımız vazgeçmede.

SÜT EMEN BİR ÇOCUĞUN ATEŞ İÇİNDE DİLE GELMESİ VE ATEŞE ATILMALARI İÇİN HALKI TEŞVİK ETMESİ

Pis cuhut, tutmuş getirmiş bir ana,
Put, çocuk, ateş konulmuş yanyana.

Yavruyu tutmuş atarken âteşe,
Anne imandan geçer, sen bak işe!

785
Put için tam secde etmek istedi,
Yavru: “Dur ey anne ben ölmem!” dedi.

“Şimdi bak tam gördüğün âteşteyim,
Gel de gör ben, pek güzel bir hâldeyim.

Dar görüşler üzre, âteş perdedir,
Yoksa yavrun, dâimi rahmettedir.

İşte gel, gör, Allah’ın burhânını,
Görmedin sen neydi, Hak ihsânını!

Sen su saymıştın fakat âteş bu su,
Suyla eştir şimdi âteş doğrusu!

790
Anne gör esrârını İbrahim’in,
Âteş açmış, işte servi, yâsemin!

Ben doğarken, geldi sanmıştım ölüm,
Senden ayrılmak, benim tek korktuğum!

Çünkü doğdum terk edip dar zindanı,
Hoş hava buldum, güzellik her yanı.

Buldum ateşlerde ben sâkinliği,
Geldi dünya dar bana, rahmin gibi!

Bir cihân gördüm, bu âteşlerde ben,
Zerreler bir İsâ olmuş, ruh veren.

795
Bir cihândır, şekli yok zâtıyla bak,
Var bu dünyâ, şekli var, bekâsı yok!

Annelik hakkın için gel anne yâ;
Ateşin kudret erişmez yakmaya,

Anne gel, ikbâl saadet burdadır;
Elde devlet gel ki rahmet burdadır!

Sen ki gördün, şahta var it kuvveti,
Gel de gör sen, Hak'ta mevcut kudreti.

Sevdiğimden, gelseniz tez isterim,
Mutluyum ben durmayın der beklerim.

800
Sen çağır gelsin bütün mü'minleri,
Sofra kurmuş şah, ateş zevkin yeri.

Siz gelin, ey Müslümanlar, siz hemen,
Her şey azâp, sâde dîn lezzet veren!

Ol ki mü'min, sen âteş pervânesi,
Odda mevcut yüz baharın hissesi!"

Duydu insanlar, çocuktan çağrıyı,
Bir sedâ arttırdı hayret, çoşkuyu.

Er kadın hep âteşe girmiştiler,
Hiç tereddütsüz de cân vermiştiler.

805
Tatsızı Allah ki tam tat eyledi,
Sanmayın kim, kimseler zorlar idi,

Şah cuhut der: "Girmeyin siz âteşe."
Engel ister, askeri sürmüş işe.

Hem çıfıt şah, büsbütün olmuş rezil,
Pişman olmuş, kalben üzgündür asıl!

Aşk ve iman halkta yükselmiş iken,
Hiç çekinmez oldular cân vermeden!

Hîle şeytandan gelip sarmış onu,
Kim uyar şeytana hüsrandır sonu.

810
Halka ister şah, bulaştırsın kara,
Halkta kir yok, kendi olmuş maskara.

Kim ki yırtar halkta namus perdesi,
Kurtulur halk, kaldı çıplak kendisi.

MUHAMMED İSMİNİ ALAYA ALAN ŞAHSIN AĞZININ ÇARPILMASI

Ağzeyip anmıştı bir fert Ahmed'i,
Ağzı dönmüş çarpılıp kalmış idi.

"Pişman oldum ey Resul gel affı sun,
Vermiş Allah'ım sana ilm-i ledün!

Câhilim ben, ben alay ettim sana,
Lâyık olmuş maskara olmak bana."

815
Hak, kimin yırtarsa ardan perdeyi,
Zemme başlar tertemiz her kimseyi.

İstesin Hak, aybı örtmek kimsede,
Aybı görmez, yok ayıp göstermede.

Allah'ın lüfundan almışsak payı,
Kalbe yükler, hep niyâzkâr olmayı!

Mutlu gözdür, ağlayan Allah için,
Pek mübârek; kalbi büryândır kimin!

Ağlamaktan sonra bir kul mutludur,
Âkıbet görmüş, ayar almış olur.

820
Nerde su görsen görürsün bir yeşil,
Gözde yaşlar, merhamet çekmekte bil!

Yaş döker ol sen dolaplar benzeri,
Hep yeşersin ruhunun her bir yeri.

Yaş döker ol, yaş döken görsen acı,
Rahmet istersen, düşün dur muhtacı!

YAHUDİ PADİŞAHIN ATEŞE HİTÂBI ATEŞİN DE ONA CEVÂBI

Âteşe dönmüş yüzü, kâfir bu şah,
"Nerde yakma hassen âteş, et izah!

Yakma yitmiş, n'oldu yakmak hassane?
Biz de bahtsızlık mı düşmüş hissene?

825
Hep yakarsın âteşe tapmışları,
Yakmıyorsun tapmamışken bunları!

Ey ateş yokken senin sabrın yine,
Yakmıyorsun, yok olan kudret mi ne?

Gözde bağ var, yoksa akla bağ bu hâl,
Yükselir âteş neden, yakmak muhâl?

Hem sihirden hokkabazlıktan mıdır?
Huy değişmen, bizlerin bahttan mıdır?"

Der ki âteş: "Ben ki kordan âteşim,
Gel de gir gör, hem nasıl yakmak işim.

830
Hiç değişmez kuvvetim hem unsurum,
Hakk'a, hançer, emre uymaktır işim!"

Türkmen'in oymakta itler beslenir;
Bir konuk görsün varır, yaltaklanır!

Geçse oymak etrâfından el biri,
Saldırırlar, oldu aslan itleri!

Kulluğum elbette itten az değil,
Hak emir vermiş ben uydum Hakk'a bil

Tabiatın ateşi vermişse gam,
Yakma emri bil ki sen Hak'tandı tam.

835
Firkatin ateş sevinç vermiş sana,
Mutluluk sunmuş, cömert Hak baksana.

Sen de gam varken de gel, et tövbeyi,
Çünkü gamlar dâhi, Hakk'ın isteği.

Gam döner, Hak emri alsın, neş'eye,
Hep esirlikler dönerler hürlüğe.

Yel, su, toprak, âteş, Allah'ın kulu,
Hak için capcânlı, biz baksak ölü.

Od da Hak huzrunda durmuştur kıyam,
Durmadan yanmaktadır âşık o tam.

840
Taş, demir çaksan çıkarmış âteşi,
Bir kıvılcım dahi Hak emrin işi!

Sürtüversen nefse bir çakmak demir,
Er, kadın sanki gelir evlât verir!

Taş, demir elbet sebeptir şûleye,
Has adam bak, sen daim en yükseğe!

Bir sebepten sonra doğmuş bir sebep,
Hiç sebepsiz, bir sebep olmaz talep.

Hem sebepler, Enbiyâlar rehberi,
Bir sebepten üstün olmuş, her biri.

Bu sebepler iş için kaynak olur,
Bir sebepten başka iş bâtıl kalır.

Hem sebep maddî iken, yoldaş akıl,
Enbiyâ, mânâda, mahremdir asıl.

Bir Arapça söz sebep, hem ip demek,
Nehre sarkıtmak, sular çekmek gerek.

Çıkrığın dönmek olurken illeti;
Döndüren kim bilmemek; kul zilleti!

Hem cihânın var sebepten ipleri,
Bunca iş sen, sanma, çıkrık işleri.

Kalma eflâk misli, hepten öyle boş,
Kav olup sen yanma artık, aklı loş.

Hak emir versin, âteşler, oldu yel,
İşbu çift, Hak'tan şarap içmiş güzel!

Suda hoşluk ateşin şiddet bile,
İşte gör, Hak'tan alınmış emr ile.

Almasaymış Hak'tan emri rûzigâr,
Nerden etsin kavmi Ad'ı târumâr.

HÛD ALEYHİSSELÂM ZAMANINDA AD KAVMİNİ YOK EDEN RÜZGÂR

Çekti bir had Mü'minin etrafa Hûd,
Durdu rüzgâr, orda bitmiştir hudût.

Çizgilerden dışta kalmış kimseler,
Parçalanmış, varlığından yok eser.

Bir de Şeybân-i Râ'i çizmiş yeri,
Hatta kalmış çıkmamış hattan sürü.

Hutbe vakti, gitti Şeybân mescide,
Çizgiler kurttan eminlik vermede.

Çizgiden kurt, dalmaz asla içlere,
Hem koyunlar, taşra çıkmaz bir kere.

Hem koyun, kurtlarda mevcut hırs bile,
Bir velî emri düşürmüş engele!

Bak ecel rüzgârı hep âriflere,
Yusuf'un gömlek gibiymiş bir kere.

Diş geçirmez od denen İbrahim'e,
Seçti Allah, çekti en has iklime.

Şehvet âteş, onda yanmaz ehl-i dîn,
Kâfirin mesken cehennemdir bilin.

Dalgalar Hak emri alsın yükselir,
Kimdi Mûsa kavmi, kim Kıptî bilir.

Uydu toprak, buydu Hakk'ın kânunu,
Mal ve mülk, tahtıyla yuttu Kârun'u.

Suyla toprak aldı Îsâ'dan nefes.
Kuş olup uçmuş kanatlar verdi ses.

Hakk'ı tesbihtir nefes, tenden buğu,
Gönlünün sıdkı olur, cennet kuşu.

Hem de Mûsa nuru raksettirdi Tûr,
Hem kemâlinden de saf sûfi olur.

Yok, tuhaflık, bir aziz sûfîyse Tûr;
Evveli toprak Mûsa'nın şimdi nûr!

Yahudi padişahin istihzâsi...

O Yahudi şah görüp bir mûcize,
Etti tan, çıkmış onun inkâr dize!

870 Der nasihat ehli: "Haddi aşmayın,
İnkârın ardında sizler koşmayın.

Bağlatır üstâd olandan, el ayak;
Zûlmeder üst üste, kat kat zulme bak."

İşbu hâlden sonra duymuş bir nidâ:
"Şimdi ey it, kahrımız var ortada!"

Arttı kırk kez, hem alaz, âteş işit,
Halkalanmış, yuttu hem birçok çıfıt.

Tâ başından onların aslı ateş,
Sonra âteşlerle oldu onlar eş.

875 Doğdu âteşten bu toplum, bir kere;
Cüzlerin yönlenmesi hep küll'ere.

Onların âteşleri mü'min yakan,
Kendi âteşinde çöp onlar yanan.

Her kimin cevher olursa **"hâviye"**,
Hâviyen olmuş olur tek **"zâviye"**.[19]

Her doğurmuş anne, yavrum der arar,
Her asıl, fer'ini durmaz arzular.

Hav'za dolmuşken sular mahkûmdular,
Yel vurur, yükselterek eyler buhar.

880 Yel kurutmuş, yel taşırken mâdene,
Bitti tutsaklık gerek yok görmene!

Her nefes, yıkmakta dünyâ hapsini,
Azcık, azcık terk eder ruhun teni.

Çıksa ağzından temiz söz bir kere,
Kaldırır Hak istenen yüksek yere.

Çıksa bizden tertemiz söz, sen inân.
Bâki âlemler sunar bir armağan!

Rahmetinden sonra Rahim, Zül Celâl,
Bitmeyen bir rahmet olmuş gel de al!"

885 Affı kul tekrar gelip bulsun diye,
Başlatır Hak, sözleri söyletmeye.

Hep inişler, hep çıkışlar böyledir,
Kulda rahmetler de, Hak emriyledir.

Farsça dersek, işbu gerçek cezbede,
Ruha bunlar zevk yönünden gelmede.

Kim cihanın zevke dalmış olmada,
Gâyesiymiş eski zevki bulmada.

Zevki cinsin, zevki cinsten almada,
Cüzde zevkler, küllde zevkler bulmada.

890 Görseniz cinsler de yüz dönmüş ele,
Gün gelir, cinsiyle olmuştur bile.

---

[19] *Hâviye, şiddetli ateş, cehennemin bir tabakası, zâviye de mekân mânâsındadır.*

Suyla, ekmek cinsimiz olmasa da,
Biz yeriz, kuvvet olurlar gövdede.

Suyla, ekmek asla olmaz cinsimiz,
Öyle amma oldu onlar rızkımız.

Dönse gönlün meyli başka cinslere,
Bizden olmuş, bizledirler bir kere.

Benzeyen her neyse onlar eğreti,
Eğreti her neyse, yok âkıbeti.

895
Kuş sesi taklitle zevk vermiş kuşa,
Cinsi görmez olsa çırpınmak boşa!

Bir serap görsün susuz sanmakta su,
Yaklaşır, anlar, arar tekrar suyu.

Sahte altın zevk alır müflis niye?
Hep rezildir, verseler darphâneye!

Parlayan mangır tutar altın suyu,
Ham hayâl çekmişse meskendir kuyu.

AV HAYVANLARININ ASLANA, MÜCADELEYİ TERK EDİP, TEVEKKÜL ETMESİNİ TEKLİF ETMELERİ

Bir hikâyem var **Kelîle Dimne**'den,[20]
Söyleyim ben istiyorsan hisse sen.

900
Tuttu hayvanlar çimendar bir dere,
Var bir arslan korku salmış her yere.

Bekliyor, tutmak için kurmuş pusu;
Hoş görünmez oldu otlak doğrusu!

Gittiler hîleyle onlar aslana,
"Biz, yeter rızkı, alıp gelsek sana.

Vazgeç artık av için hiç gelme sen
Gelseniz Mer'a olur bir zehr hemen."

ASLANIN AV HAYVANLARINA CEVAP VERİP ÇALIŞMANIN FAYDALARINI SÖYLEMESİ

"Hep vefâ görsem, uyardım fikre ben,
Pek de çok çekmiş idim pis hîleden.

905
Hîlesinden çok helâkim insanın,
Sokmasından çok yılan, hem akrebin!

İçtedir pis nefsimiz, kurmuş pusu,
Hîle insanlarda çoktur doğrusu.

Ben derim: **'Lâ yüldeğul-mü'min'** duyun[21]
Kavli Peygamber gönülden hep uyun."

AV HAYVANLARININ TEVEKKÜLÜ, ÇALIŞMAYA VE KAZANMAYA TERCİH ETMELERİ

Hepsi der: "Geç sen sakınmaktan beyim,
Kaçma imkânsız kaderden bildiğim.

---

20 *Kelile ve Dimne: Hintli feylesof Beydaba'nın meşhur kitâbı.*

21 *"Mü'min bir delikten iki kere ısırılmaz." Hadis.*

Kim kaderden kaçsa, etmiştir hata,
Et tevekkül, üst tevekkül ortada.

Pençeleşmek yok, hüküm var bil ki sen,
Vazgeç avdan, derde bir kez düşmeden.

Hak yolunda ölme lazım her kula,
Kul gerektir kahr elemden kurtula."

ASLANIN ÇALIŞIP KAZANMAYI, TEVEKKÜLE, TESLİMİYETE TERCİHİ

Der: "Evet, rehber tevekküldür bize,
Hür teşebbüs dâimi sünnet size!"

Der Nebî: "Artık tevekkül eyle sen,
Önceden sağlamca bağlansın deven!"

"Kim kazanç ehliyse Allah sevmede,
Et tevekkül, girmeden tembelliğe!"

AV HAYVANLARININ, ÇALIŞIP KAZANMAYI TEVEKKÜL VE TESLİME TERCİH ETMESİ

Hem demişler: Bunca iş halkın işi,
Böyle miktar lokmadır, tezvir eşi!

Yok, tevekkülden güzel tek bir kazanç,
Teslimiyetten güzel yoktur inanç.

Bir belâdan kaçtı, bulmuş bir daha,
Bir yılandan kaçtı, tutmuş ejdehâ!

Hîle yapmış kim ki var, tutmuş tuzak,
Ruha düşman, onda mevcut cândı bak.

Evde düşman, boş olur örtsek kapı,
Fir'avunlar yok eden efsâne bu!

Öldüren Fir'avn iken binler çocuk,
Hem de tahtında büyür ender çocuk.

Hem bizim gözler bütün noksan dolu,
Git fedâ et, aynadır dostun yolu.

Hem bizim gözden de üstün dost gözü;
Onda mevcut maksadın aydın yüzü!

El-ayaksız, gezmeler bilmez bebek,
Hep pederler omzu olmuştur binek.

El ayak kuvvet bulup güçlendi mi?
Seçti zahmet, hem meşakkatten demi!

Bil ki ruhun hiç ayak el bulmadan,
Hep sefânın gökte uçmuştur inan!

"İhbitû" emri alıp bağlandılar,
Hışm ve hırsın emrine haps oldular.

Kul ki Hak'tan, süt emen evlât idi,
Hem Resûl: **"Halktır iyâlullah"**[22] dedi.

Gökten Allah yağdırır rahmet, desek,
Muktedirdir, gök verir rızk istesek.

ASLAN'IN GAYRETİ TEVEKKÜLE TERCİHİ

Der ki aslan: "Doğrudur Rabb-i cihân,
Koydu basmak üzre hoş bir merdiven!

---

[22] *"İnsanlar Allah'ın ailesi gibidir." Hadis.*

930 Merdiven var, hem basıp çıkmak gerek,
Hâm hayâldir burda, cebrîyim demek.

Var ayaklar, olma gel artık topal,
Var elin hem, gizlemen artık, muhâl!

Bey kürek versin, köle alsın ele,
Bahçe bellensin demektir bel ile.

Sanki beldir, Hakk'ın emrinden nişân,
Hak emir vermiş demektir anla sen.

Hakk'ın iş elbet olur makbulu cân,
Uğra cân vermiş vefâ bulmuş o ân!

935 Hak işâret, türlü sırlar vermede,
Hem de, birçok hâli ihsân etmede.

Yükler ezmişken binersin yüklere,
Emre uymuşsan çeker yükseklere.

Her şey Allah emri, göster sen rızâ,
Vaslı istersen, erer vuslat sana!

Gayret etmek, nimetin şükrüyledir,
Cebrilik, inkârı tam yüklenmedir.

Kattı kudretler, şükürler kudrete,
Cebri olmak nimeti yok etmede.

940 Sende cebrilik, düşüp yakmak iken,
Yatma sen hiç lûtfu Hakk'ın var uyan.

Et ki dikkât, cebrî ibret almayan;
Meyve vermez yerde aslâ, yatma sen!

Ârifin emriyle rüzgâr almalı,
Meyve döksün, sarsılırken dalları.

Hırsızın yurdunda kalkıp, yatmışa,
Bak ki benzer bir palazlanmış kuşa!

Hak işâretler için büksen burun,
Yok ki erkeklik, kadınlık bulduğun!

945 Kaybedersen aklı ey söz sahibi,
Aklın uçmuştur kafan kuyruk gibi!

Pek büyük ar oldu hem şükretmemek,
Kim şükürsüz bir cehennemlik demek!

Sen tevekkül istiyorsan, et amel,
Ek tohum Cabbar O'dur Allah'a gel!"

AV HAYVANLARININ, TEKRAR TEVEKKÜLÜ GAYRETE TERCİH ETMELERİ

Korkusundan aslanın haykırdılar,
Esbabâ meylin seni hâris kılar!

Yüz bin aşkın, ordadır erkek, dişi,
Faydalanmaktan uzak kalmış kişi!

950 Tâ ezelden, çok açan var ağzını,
Sanki ejder doldu dünyâ meydanı.

Hep bilip almıştılar tedbirleri,
Oynatır dağ hile kurmuş her biri.

Dağ söküp alsın götürse işbu hâl,
Hîleyi sökmüş kökünden Zül Celâl!

Tâ ezelden belli neyse kısmetin,
Fazlalaştırmaz ki rızkı niyyetin!

Çekti herkes cümle tedbirden eli,
Hem ezelden tedbir Hak'tan bilmeli.

955
Hem kazanaçlar tek isimdir mutlu er,
Gayret, aynı bir vehim olmuş meğer!"

AZRÂİL'İN (A.S.) BİR ADAMA TERS BAKMASI, O ADAMIN SÜLEYMAN'IN SARAYINA KAÇMASI /AV HAYVANLARININ TEVEKKÜLÜ CEHDE TERCİH ETMESİ VE CEHTTEKİ FAYDANIN AZLIĞI

Koştu kuşluk vakti pek saf bir adam,
Hem Süleyman üzre varmış oldu tam!

Pek sararmış yüz, morarmış bir dudak,
Der Süleyman: "Neydi hâlin anlasak."

Der ki: "Azrâil bakar ters ters bana,
Öfke dolmuş, neyledim bilmem ona."

Der Süleyman: "Söyle gel arzun nedir?"
"Emret artık, yel senin emrindedir.

960
Yel tutup atsın bugün Hindistan'a,
Bitse korkum şimdi ölmekten yana."

Halk olan yokluk görürken kaçmada,
Hırs garaz insan yutar bir lokmada,

Bir sebep olmuş fakirlik korkuna,
Hırs ve gayret benzesin Hindistan'a.

Emri vermişken, Süleyman rüzgâra,
Aldı rüzgâr uçtu kul Hindistan'a.

Toplanırken hep melekler meclise,
Hem Süleyman, sordu ki Azrâil'e:

965
"Müslüman bir ferdi korkuttun niçin,
Söyle hışm ettin ve ters baktın niçin?"

"Sanmayın öfkeyle dolmuş, bakmışım,
Yolda görmüş ben de birden şaşmışım!

Çünkü Allah böyle emretmiş bana,
Al onun cânın, gidip Hindistan'a.

Hayretim, insanda olsun yüz kanat,
Hinde varmak, onda hiç olmaz murât."

Sen kıyas et, böyle dünyâ işleri,
Göz açıp gelsin kıyas et Hak eri!

970
Kendimizden kaçmaya imkân mı var;
Kaçma Hak'tan, bir vebâldir âşikâr!

ASLANIN TEKRAR GAYRETİ TEVEKKÜLE TERCİHİ VE GAYRETİN FAYDALARINI ANLATMASI

Der ki aslan: "Hem tevekkül doğrudur,
Enbiyânın, ermişin gayret budur!

Hem cefâ elbet sefâ görmüştüler;
Dert, elemden sonra huzra erdiler.

Hasların işler letâfet gösterir,
Bil ki zariflerde iş zarifçedir.

Avcı onlar hem felek kuş onlara,
Cümle noksan erdi olgunluklara.

975
Gayret et, onlarla eş ol ey ağa,
Yoldaş olsun Enbiyâ, hem Evliyâ.

Kudretin sen dengi sandın gayreti,
Hem kader sunmuş iken âkıbeti!

Kim ki iman uğruna harcar nefes,
Suçluyum, bunlar zarardan duysa ses.

Başta yokken bir kırık, baş bağlama,
Üç, beş uğraş, neş'e sürsün dâimâ.

Kim ki dünya istemiş yapmış fenâ,
Cennet ister kimseler ermiş ona.

980
Hîle kurmuşsak fena dünya için,
Hîle kur dünyayı terket ey emin.

Hîle, zindan delmek isterken gerek,
Var delik örten kişi ahmak demek.

Hem bu dünya bizlerin bir zindanı,
Kurtulursun, bul ki delmek imkânı.

Sanma dünyân mal ve mülkün, haşmetin,
İşbu dünyâ, Hakk'a dönmüş gafletin.

Din için mal yüklenir olmuşsa kul,
Mü'mine varlık helâldir der Resûl.

985
Battı elbet bir gemi dolmuşsa su,
Olsa alttan yüzdüren, nimetti bu!

Dönmemiş mal-mülke elbet hiç yönü,
Fakr ile meşhur Süleyman'ın ünü.

Ağzı örtük testi pek hürdür suda,
Testi boşken hep yüzer durmaz o da!

Gönle girmiş olsa, dervîşlik yeli,
Batmadan geçmiş sulardan bilmeli.

Gerçi toptan kâinat mülktür ona,
Allah'ın indinde bir hiç baksana!

990
“Min ledün”[23] doldur körükten kalbine,
Gönlünün sen ağza mührü vur yine!

Cehtiniz hak, dert-devâlar hak bilin;
Cehdi inkâr, tasdikiymiş cehtinin!

CEHDİN TEVEKKÜLE TERCİHİNE KARAR VERİLMESİ

Çok deliller sürdü aslan onlara,
Erdi hoşluk otlağın hayvanlara.

Tilki, âhû, kurt, eşek, tavşan, çakal,
Geçtiler cebri, kalırken bîmecâl.

Kükremiş aslanla hep anlaştılar,
Artık aslan hiç gelip vermez zarar.

995
Gönderilsin rızkı aslan gelmeden,
Rızkı aslan buldu, hiç av etmeden.

Kur'a ermiş olsa hangi hayvana,
Pars olur, durmaz koşarmış aslana.

Tam vakit gelmiş erişmiş tavşana,
Ah eder olmuş zulüm dertten yana!

---

23 *Burada gönlün takva mührüyle mühürlenmesi kast ediliyor.*

ASLANA GİTMEYİ GECİKTİRDİĞİNDEN DOLAYI HAYVANLARIN TAVŞANA İTİRAZLARI

Hayvanat der: "Biz bu ahde sâdığız,
Bunca gün geçmiş, fedâdır cânımız.

Ey inatkâr, ben vefâsızdan deme,
Aslana koş burda artık bekleme."

TAVŞANIN AV HAYVANLARINA CEVÂBI

Der ki tavşan: "Siz biraz imkân verin,
Kurtuluş hîlemdedir artık görün.

Hîlemizden kurtulurken cümle has,
Hîle kalsın nesle, bizlerden mirâs!

Cümle peygamber cihânın milleti,
Kurtuluş var, dâvet etmiş ümmeti.

Hem Nebî, gözden küçük gözlense de,
Yol bulur onlar feleklerden öte!

Gördü kâfirler, Nebî, derler küçük;
Bilmemişler gözbebek mânen büyük."

Hayvânât der: "Ey eşek gel kendine,
Tavşanım sen, ölçüler aştın yine!

Sen nasıl söz söyledin tavşan bize,
Olmaz uygun biz gelip uysak söze!

Biz kibirden bir kaza dersek buna?
Böyle bir söz hem de hiç düşmez sana!"

HAYVANLARIN TAVŞANA İTİRAZLARI TAVŞANIN HAYVANLARA CEVABI

"Allah'ın ilhâm gelip ermiş bana,
Ben zayıf, Hak kuvveti vermiş bana."

Hak'tan öğrenmiş hünerler her arı,
Hiç eşek, aslan, becermez bunları!

Çok petekler doldurur yapmış balı,
Hep açıktır, bitmez ilhâmın yolu.

Öğreten Hak'tır, ipek yapmış böcek,
Fil de yapmaz, gel de yap, ey fil, desek!

Toprak Âdem! Hak'tan öğrenmiş ilim,
Hem yedi gök üzre çıkmış bildiğim.

Şeytanın isyan, inat dolmuş demi,
Her melekten üst tutar Hak Âdemi!

Nice bin yıl, şeytanın zâkir adı,
Kovdu Hak, sanki buzağ, **ağz bağladı**.[24]

Hem sütünden içmesin hiç dînin o,
Din evinden geçmesin bir lâin o.

Ehli hissin ilmidir ağzında bağ,
İlim-i Hak'tan süt emiş kalmış ırağ.

İnci dolmuş Rabbimizden kalbimiz,
Almamış eflâk denizler bilseniz.

Durmadan tapmaktasın sûretlere.
Mânâsız cânın ayıkmaz bir kere!

---

[24] *Burada şeytan kast ediliyor.*

Bulsa insanlar bu sûretten değer;
Ahmed'in eş, pis Ebû Cehl'miş meğer!

1020
Yaptı ressam bir resim âdem deyi,
Sûretinden anlaşılmaz eksiği.

Cânı eksik bir resim bak onlara,
Haydi, sen git, hiç bulunmaz ruh ara!

Bak ki Kehf Ashâbı'nın dost Kıtmir'e,
Koydu aslanlar utançtan baş yere.

Yüzse çirkin, hiç ayıp olmaz ona,
Çünkü dalmış oydu, nûr ummânına.

Sûretin neymiş vasıf, övmez kalem,
Âlim, âdil, vasfı övmüş çoktu hem.

1025
Âlim, âdil vasfı mânâdan gelir,
Böyle mevkîler görülmez yükselir.

Lâmekândan parlamış ruhun güneş,
Sığmaz asla, gökte yoktur, ruha eş!

TAVŞANIN BİLGİÇLİĞİ, BİLGİNİN FAZİLET VE ÜSTÜNLÜĞÜ

Sözde son yok, hem de aklın var diye,
Zihni döndür tavşanın hoş öyküye.

Varsa gel sat sende bir merkep kulak,
Anlamaz söz, söylesen duymaz ki bak.

Tavşanın tam, tilkilikken hîlesi,
Aslan aldatmaktı görsen gâyesi!

1030
Bilgi mühr olmuş Süleyman mülküne,
Bir ceset dünyâ, ilimdir cân yine.

Hem isimden şan alır olmuş beşer,
Dağ deniz emrinde bulmuş oldu yer!

Kaplan, aslan, fare olmuş korkmada,
Korkusundan, vahşi kalmaz ortada.

Dev, peri ilminden ürküp gizlenir,
Gizlilik seçmiş olanlar saklanır.

Gizli düşman pek de çoktur insana,
Fazl-ı aklın ihtiyatındır sana.

1035
Hoş ve çirkin mahlûku var, gizli de,
Gönle bunlar gizli tesir etmede.

Gusl için gitsen ve bulsan bir dere,
Var diken batmaktadır her bir yere.

Dipte gizliyken dikenler bilmedin,
Batsa, anlarsın, diken var belledin.

Kalpte mevcut çok diken, çok vesvese,
Bir değildir hem ulaşmış herkese.

Sabret artık hep değişsin hislerin,
Bir bakarsın hâllolur müşkillerin.

1040
Anlayıp bildin kimi reddeyledin,
Kim benim rehber, benim öncüm dedin.

AV HAYVANLARININ TAVŞANDAN DÜŞÜNCELERİNİ SORMALARI

Sonra derler: "Ey çevik tavşan desen,
Zihninin tedbirde neymiş söylesen.

Sen sarılmış, uğraşırsın aslana,
Söyle, neymiş koyduğun şey aklına?

Meşveret, idrâk; uyanmaklık verir,
Aklımız bir başka aklın yâridir.

Rey veren sen, der ki Peygamber sana;
“Meşveret şart, itimât et insana!”

TAVŞANIN HAYVANLARI SIRRINI SORMAKTAN MENETMESİ

Sırrı artık açmaya yoktur gerek,
Bazı çift tek; bazı tek, çifttir demek.

Bir defâ hohlar olursan aynaya,
Bir buhardır gördüğün şey, öyle yâ!

Söylemez olsun dilin, hem üç şeyi,
Mal ve yol, mezhep belirtmezsen iyi.

Bunların çoktur görülmez düşmanı,
Hep tuzak kurmuş, durup bekler seni!

Bir defâ söylense sırdan, elvedâ!
Duysa üç beş cümle duymuş olmada!

Bağlasan üst üste sen üç beş kuşu,
Arza hapsolmuştular gam işte bu.

Gizli hem hoş meşveret yapmaktalar,
Meşveret hoş, gizleyip saklarsalar.

Üstü örtük söz, Nebî, bazen dedi,
Dinleyenler doğru neymiş bilmedi.

Üstü örtük der, Nebî sözden yana,
Ermesin eller, sözün tam aslına.

Bu misâlden anlatır maksat neyi,
Anlamaz, ağyâr bu yüzden gerçeği.

TAVŞANIN ASLANA OYUN EDİP ONUNLA BAŞA ÇIKMASI

Bir saat geç yollanır tavşan ona,
Vardı en son, pençe açmış aslana.

Bu sebepten öfke dolmuş durmada,
Hiddetinden yer kazıp haykırmada.

Der ki aslan: “Söylemiştim, hepsi hâm,
Alçak onlar hep vefâsızdır tamam!”

Döndürür feryât eşekten düşmüşe,
Aldatıldım şimdi gel bak sen işe!

Hep sakal kaptırsa âmir, aldanır,
Son nedir bilmez ve pek âciz kalır.

Düzgün amma yol, tuzak yollarda çok,
Parlayan söz var fakat mânâsı yok.

Sahte şeyhin söz, tuzak olmuş bilin,
Tatlı söz ömrün suya kum belleyin.

Kumda kaynar bir su bulmak, mutlak az,
Bulmak istersen su, gel sen gez biraz.

*Ey oğul, olmuş o kum: Bir Hak kulu,
Hakk’a bağlanmış ve seçmiş hak yolu!

*Kaynamış ondan leziz dînin suyu,
İsteyen bulmuş, içip, artmış boyu!

*Hak erinden gayriler kumdur, kuru;
Her dâim ömrün içer kalmaz ki su!

*Hak erinden iste sen hikmetleri,
Gel feyiz al! Sen de ol sâlih biri!

Hikmet isterken mürîd, hikmet dolar;
Öğrenir, kalkar sebepler, korkular!

Levh-i Hâfız Levh-i Mahfuz olmada,
Şimdi aklın ruhta lezzet bulmada.

1065
Aklı önder bir muallim baksana,
Sonradan gelmiş, çırak olmuş sana!

Aklı olmuş sanki bir Cibril gibi;
"Bir adım atsam ki yandım ey Nebî."

Koy da git sen, burda yol çoktur size;
Sultanım bitmiş sınır, yol yok bize.

Kim şükürsüz olsa hem tembel biri,
Tuttu cebrin baldırından elleri.

Cebriler hep hasta saymış kendini;
Hastalık tâ kabre dek sürmüş hani.

1070
Der ki Peygamber: "Yalandan hastalık,
Bir hakîki hâl alır, kalmaz ışık."

Cebrilik dersen? Kırıklar bağlamak,
Bir damar kopmuş onu rapteylemek!

Kırmamışsan bir ayak, bu yolda sen,
Güldüğün kim? Sen ayak sardın neden?

Çok taattan, el, ayak şişmiş olan,
Geldi O'ndan bir Burak, binmiş o ân!

Hâmili dindir, Burak'lar mahmülü,
Emre uymuştur Hüda'nın makbülü!

1075
Önceden makbul ona, fermânı Şah,
Sonra küfrün üzre tam çekmiş silâh.

Güç yetirmiş, gökte mevcut yıldıza,
Sonra yıldızlarda sultan oydu yâ!

Sen de olmuş olsa böyle şüphe var,
Ters gelir artık sana **"şakkul kamer."**[25]

Kalbi istek tâze arzû dolduran,
Gönlü doldur durma, iman şimdiden!

Taze arzu varsa, iman eskimiş,
Hem hevâ, visâli birbir kitlemiş.

1080
Te'vil ettin, tâze bâkir Kur'ân'ı,
Kendini te'vil aç dur meydanı.

Kur'ân'ı arzunla te'vil etme sen,
Ayrı mânâ, ayrı tahriftir hemen!

SİNEĞİN GEVŞEK TEVİLİNİN DEĞERSİZLİĞİ

*Sanki oldun kendini bilmez sinek
Sen heves hem zevke uymuşsun demek.

*Benliğin mey mestidir, sarmış ateş,
Zerredir hem kendini görmüş güneş.

Merkebin çiş üzre çöp, konmuş sinek;
Sanki kaptan, çok da dik baş, sertti pek!

"Ben deniz hem düşlemişken çok gemi,
Çok hayâller meşgul etmiş fikrimi.

İşte dünyâdır gemim, ben kaptanım;
Ehliyet var, burda ben tek sultanım."

---

25 *Ayın ikiye yarılması mûcizesi.*

1085
Bir deniz say, aç da yelken; çek kürek;
Bir avuç çiş, onca bir umman demek!

Uçsuz ummandır sidik kaplar yeri,
Doğru göstermez o göz enginleri!

Onda umman, sâde bir göz hissesi,
Âlemi gerçekte, oymuş görmesi.

İşte bâtıl, te'vil etmiş bir sinek;
Vehmi, bir çiş; te'vili, bir çöp demek!

Bir sinek, hem te'vilinden geçse bir,
Bahtı artar, bir hümâdır yükselir.

1090
Geçse te'vilden sinek, örnek olur,
Hor görünmez yükselir sûret bulur.

TAVŞANIN GECİKMESİNE ASLANIN KÜKREMESİ

Şimdi tavşan, saldırırken aslana,
Ruhça yüksek, boyda eksik bak ona.

Der ki aslan öfkeden: "Öz düşmanım!"
Sözlerinden bağlamış göz düşmanım!

Bağlamış cebrîlerin ettikleri,
Tahta hançerlerle, ten kestikleri!

Kanmam artık ben kesilsin havlayış,
Gûlyaban, şeytanlaşan bir haykırış!

1095
Ey gönül gel, varı bir bir parçala,
Gördüğün şey sâde post olmuştu yâ!

Post nedir? Renk renk güzel söz söylemek,
Hem suyun üstünde nakşolmuş demek.

Söz kabuktur, mânâ özdür bil uyan,
Söz nakış, mânâsı dersen, oldu cân.

Örtüyor post, iç çürükken aybını,
Sağlam iç, naehle gizler aslını.

Bir kâlem rüzgâr ve defter olsa su,
Her ne yazmışsan kayıptır doğrusu.

1100
Sen su nakşından umar olsan vefâ.
Pişman oldun el ısırdın bin defâ!

İnsanın gönlünde yeldir tutkusu,
Geç hevesten, Hak dilek en doğrusu!

Hoştur elbet, gelse Allah'tan haber,
Hem devam var, hem de oymuş mûteber.

Şahta sözler bil değişken her zaman,
Enbiyâ'nın söz değişmez bil ki sen.

Padişahlar; şan bulurlar arzuda,
Enbiyâya yardım etmiştir Hudâ!

1105
Şah ölür silmiş olurlar akçeden,
Ahmed'in ismi ki sonsuz önceden...

İsm-i Ahmed cümle Enbiyâya nâm,
Yüz desen, doksanda söylenmiş o an!

YİNE TAVŞANIN HÎLESİNİN BEYÂNI

Gitmemiş tavşan, geciktirmiş iken;
Durmayıp çok hîle kurmuş önceden.

Sırrı açmak üzre, varmış aslana,
Geç de olsa yol alır ondan yana.

Bunca âlem var, akıl fikr eylemiş,
Hem, akıl deryâsı, ummandan geniş.

Bizde sûret benzemiş boş kâseye,
Başlamış, ummanda artık yüzmeye.

Dolmayan tas misli sûretler yüzer,
Dolsa bir kap, tâ bulur en dipte yer.

Hem akıl saklıysa, âlem âşikâr,
Sûret ondan, ilhâm ondan dalgalar.

Sûret ermek üzre gayret etse de,
Hem deniz vermez ki fırsat, ermeğe.

Görmemiş kalpler ki, sırrı verdi kim,
Bilmemiş ok, hem uzak gönderdi kim?

Sandı kaybolmuştu at hayret ile,
Koşturur at kamçılar durmaz bile.

Hem yiten at yok o yitmiş zanneder,
Durmadan sürmüştü at, rüzgâr meğer!

Başlamış feryâda, sersem belli yâ,
Gördüğünden başlamış at sormaya.

At yitirdim hem çalanlar nerdedir?
Dense: "Ey bey bindiğin at yerdedir!"

"At bu elbet, hem benim at nerdedir?"
"Sen uyan ey şehsuvâr at senledir!"

Çünkü mevcut can yakın, ondan kayıp,
Hep doluyken, ağzı nemsiz, sanki küp!

Nerde görmüşsün yeşil, al, morları,
Göz ışıksız olsa, görmez bunları.

Aklın idrâkin ki uğraş renk yine,
Mânidir renk, nûru gerçek görmene.

Gözlerinden renk ki gizlenmiş gece.
Anla artık renk sunar nûr öylece.

Dışta nûr olmazsa rengi görmeyiz,
Hem hayâlin içte renk var bilmeyiz.

Dışta mevcut nûr güneş, yıldızların,
İçte nûrlar aksi yüksek nûrların!

Gözde nûrun nûru olmuş nûr-u dil,
Gözde nûrun gönlü, nûr olmaktı bil!

Nûrun aslı, kaynağı, Hak'tan gelir,
Duygunun, aklın nûrundan ayrıdır.

Nûr çekilsin rengi görmezsin gece,
Nûra zıtlıklar verilmiş öylece.

Rengi görmek çün ışık lâzım sana,
Rengi anla sen bakıp nûr zıddına.

Bildirir hoşluk nedir her insana,
Yaratılmış gam ve dertler bak sana!

Çıktı her şey zıddı varken meydana,
Hak görünmez, zıddı yoktur duysana!

Nûru renkten önce görmüş gözlerin,
Hem beyazdır zıddı görsen zencinin.

Nûru nûrun zıddı, bildirmiş sana,
Zıt çıkarken, zıddı sürmüş meydana.

Mevcut âlemlerde Hakk'ın, zıddı yok;
Hem bu yüzdendir görünmez oldu bak.

Şüphesiz göz Hakk'ı idrâkten uzak,
Ol ki Mûsa, gel de mevcut sırra bak!

İşte mânâ ormanın aslan gibi,
Fikre nispet, söz de fikrin galibi!

Doğdu söz, ses, doğru bir fikr etmedir,
Bilmedin sen, fikrin umman nerdedir!

Sanki gördün bir lâtif söz dalgası,
Anladın fikrin, deniz, şân halkası.

Coşsa fikr ummânı artık bilgiden,
Söz ve sestir, dalgadan sûretlenen!

1140
Doğdu sûret söz de doğsun, ölmede;
Dalga öz deryâya, mutlak dönmede!

Çıktı sûretsiz iken sûret denen,
Sonra sûrettir ya sûretsizleşen!."

Her nefes bir ölme hem tekrar dönüş,
Mustafa elbet: "Cihân bir ân!" demiş.

Cümle âlem durmadan bulmuş fenâ,
Sonra tekrârdan gelip sunmuş bekâ.

*Fikrimiz boşlukta bir ok misli yâ;
Ok havada durmamış, yoldur Hüda!

Her nefesten, oldu dünyâmız yeni,
Her oluştan, biz habersizken hani!

1145
Nehri ömrün tâzelenmiş, akmada;
Hem ceset var bak ki bekler ortada!

Ömrümüz ırmak gibi durmaz akar,
Her zaman bir tazelenmiş hâli var!

Bir yanar dal, hızla sallarsan eğer,
Tek uzun bir çizgi çizdin her sefer.

Sallanan dal sen sanırsın çok uzun,
Bil sanatkâr sallanış, mevcut hızın!

Sırra tâlip, bir bilen görsen de ki,
Sor Hüsâmeddin'e sen, bilgin ne ki?

TAVŞANIN ASLANIN HUZURUNA GELMESİ VE ASLANIN ÖFKESİ

1150
Öfkeden aslan, âteş püskürmede,
Gördü tavşan hem, uzaktan gelmede.

Korkusuz küstahtı tavşan, pek de sert;
Öfke dolmuş gelmeden asmış surat.

Sallanıp gelmek, meğer töhmet olur,
Kim cesurdur şüphelerden kurtulur!

Geldi tavşan yaklaşırken aslana,
"Ey edepsiz nerdesin?" derken ona.

"Ben öküz, fil koymayıp alt etmişim,
Kükreyen aslanda kanlar dökmüşüm.

1155
Hem nesin sen? Sâde tavşan parçası;
Çıktı nerden, emre isyân sevdası?

Şimdi tavşan uykusundan sen uyan,
Gel de seyret kükremiş aslan o ân!"

TAVŞANIN ÖZÜR DİLEMESİ

Der ki tavşan: "El aman, var özrümüz;
Ey efendim, affı bekler gönlümüz!"

Der ki aslan; "Ahmağın bak özrüne,
Şaha hürmetten uzaksın sen yine.

Bir horoz ötsün vakitsiz, kesmeli,
Ahmağın hiç özre, yaklaşmaz dili!

Ahmağın özrü kabahatten büyük,
Câhilin her özrü ilme oldu yük!

Ahmağın özrü uzaktır bilgiden,
Yoksa saydın şahı bir tavşan mı sen?"

"Şahımız sen gel, adamdan say yine,
Bir kulak ver, zulme düşmüş bendene."

Der ki tavşan: "Sensin elbet padişah,
Bir şaşırmış mahlûkum, kovmak günâh!

Irmağın kaynak iken, engin deniz,
Çöp taşır baş üzre umman bilseniz.

Hak keremden asla eksilmez suyu,
Artma, hem eksilme olmazmış huyu!

Ben ki ikram etmişim bak herkese,
Cüsse neymiş öyle biçtim elbise.

Dinle lütfen, lûtfe lâyık bulmasan,
Kahrın ejderhayla öldür durma sen!

Biz ki kuşluk vakti çıkmıştık yola,
Şaha gelmek istedik biz kol kola.

Hayvanat, hem başka bir tavşan ile,
Yoldaş etmişlerdi düştük biz yola.

Yolda saldırmıştı bir aslan bize,
Kükrüyor hem yok diyor gitmek size!

Biz dedik, bizler kuluz bir şaha hem,
Koymuşuz baş o büyük dergâha hem."

Der: "Utanmaz ben büyük şahım asıl;
Böyle bir soysuz anılmıştır nasıl?

Sen ve dostun dergâhımdan gitseniz,
Yırtarım ey! Siz ve şahtan kalmaz iz!"

Ben dedim: "Vazgeç n'olur sen koy beni,
Şaha varsam ben haber versem seni!"

"Yoldaşın olsun rehin, kalsın hele,
Yoksa artık kurbanımsın sen bile."

"Çok yakardım amma tesir etmedi."
"Yoldaşın dursun ve sen tek git" dedi!

"Yoldaşım üstün ki benden şöylece,
Hem letâfet, hem semiz, hem gövdece.

İşte bir aslan durur, kesmiş de yol,
Hal bu arz ettim ki sen, tam bilmiş ol!

Böyle gerçek bizde hep bitmiş ümit;
İşte tek gerçek derim ben, gel işit!

Sen ki düşmandan temizlersen yolu
Yolda gezmez kulların hiç korkulu."

ASLANIN TAVŞANA CEVAP VERMESİ VE ONUNLA GİTMESİ

"Söyle bismillah, sen artık düş yola,
Öncü sensin, nerde göster yok, mola!

Olsalar yüz, vermemiz lâzım cezâ,
Sen yalansan, seyret artık, var ezâ!"

Oldu tavşan öncü kızgın aslana,
Çekmek ister, bir tuzak kurmuş ona.

Tavşanın gerçek tuzaktır kurduğu,
Yol alırken bir kuyuymuş vardığı.

1185
Yaklaşılmış yer karanlık bir kuyu,
Oynatır tavşan saman altında su!

Su kolay sürmüş götürmüş yaprağı,
Mümkün olmaz asla nakletsin dağı!

Hîleler olmuş kement, olmuş tuzak;
Tavşan aslan avlayan er oldu bak!

Hem de Mûsa, Fir'avun'un orduyu,
Nil'e çekmiş yutmuş oldu Nil suyu!

Bir sinek girmiş de Nemrut beynine,
Beyni oymuş, onda baş yarmış yine.

1190
Dost seçerken kim ki seçmiş bir hasut,
Seçti düşman bahtının bitmiş umut!

Derdi Hamman; kandı Fir'avn bak hele,
Aldı Nemrut, fikri şeytandan bile.

Düşmanın dostâne sözden dur uzak,
Dâne sunsun, bil ki vardır bir tuzak.

Sunsa şerbet, say ki sunmuştur zehir,
Lûtfu göstermişse sunmuştur kahır.

Bir kazâ gelsin görür olmaz ki göz,
Seçmen imkânsız bu düşman, buysa öz!

1195
Böyle olmuş olsa, et artık niyaz;
Ağla, tespih çek, oruç tut kıl, namaz.

Gaybı bilmiş Hakk'a, çok yalvar hemen,
"Biz günahkâr kullarız, gel kıyma sen!"

İtlik ettik, sense aslan hâlkeden,
Pusmuş aslan gel koru rahmetle sen.

Saf su varken verme âteşten huyu,
Sen n'olur gösterme tek âteş suyu!

Verse sarhoşluk o kahrın mey ile,
Yok da varlık, sûreti almış bile!

1200
Sarhoş olmak, görme kaybolmuş demek,
İnci bir taş, yün yeşim olmuş demek.

Sarhoş olmuş kimseler huysuzlanır;
Çöp görür, haslık kokan sandal sanır!

KAZA GELİNCE AÇIK VE PARLAK GÖZLERİN KAPANACAĞINA DÂİR SÜLEYMAN ALEYHİSSELÂM'IN HÜTHÜT KISSASI

Yaptı kuşlar hem Süleyman'a saray,
Hepsi gelmiş, hep bu işten aldı pay!

Kuş dilinden anlayandır bildiler;
Sevgi dolmuş, hep koşup gelmiştiler!

Terk edip gelmiştiler "cik cik"leri,
Tek Süleyman anlamıştır sesleri!

1205
Aynı dil bilmek yakınlık vermede,
Anlamazsan bil ki tutsak etmede!

Türk ve Hintli dil bilir ahbâp kalır,
Anlamaz Türk Türk'ü, onlar yâd olur.

Mahremiyet, ayrı dildir bil ki sen,
Kalpte birlik, ayrı şeydir, bil hemen!

Söz, nutuktan harf, kitâptandır deme,
Bir gönülden doğdu binler tercüme.

Cümle kuşlar döktü, üstün sırları,
Hem hünerden neyse en meşhurları!

1210
Hep Süleyman'a gelip göstermede,
Hizmetim bunlar, deyip methetmede!

Hiç övünçler, olmamış elbet kibir,
Belki ondan istenen bir mevkidir.

Bir efendi, satmak isterken köle,
Bitmeyen pek çok hüner saymış bile.

Almasın isterse, almak isteyen,
Hasta, kör, duymaz, çolaktır der hemen.

Geldi hüthüt huzra, durmuş ortada,
Vakti gelmiş, çok hünerler saymada.

1215
Pek küçük bir mârifet dersem sana,
Çok güzeldir, söz kısaltmak, sultana.

Der Süleyman: "Söyle hem neymiş hüner,"
"Ben çıkıp göklerde uçmuşsam eğer.

Şüphesiz üstten bakar bakmaz yere,
Nerde mevcuttur su bildim bir kere.

Nerde vardır, renk, derinlik, hâl nedir;
Taş ve toprak, bildim artık nerdedir.

Konsun ordun istenen uygun yere,
Fayda olsun keşfimizden askere!"

1220
Der Süleyman: "Haydi sen ey arkadaş,
Hep susuz çöller bütün kum, dağ ve taş!

*Gel kavuştur, suyla lâzım mutlaka,
Harp için sen, ol bizim artık saka!"

HÜTHÜTÜN DÂVASINA KARGANIN İTİRÂZI

Karga duymuş her ne var etmiş haset,
Der ki:"Hüthüt hem yalandır, hem de bet.

Şaha olmaz söz desek baştan ayıp;
Söylesek boş söz meğer cidden kayıp!

Hüthütün mâdem ki, üstünmüş görüş,
Kör müsün sen, bir tuzak var görme düş?"

Çokça hüthütler çekip tutmuş tuzak,
Hem nasıl girmiş kafesler içre bak?

1225
Der Süleyman: "Söylenen söz doğrudur"
İlk kadehden sunduğun şey tortudur.

İçtiğin ayran, nedir sarhoşluğun?
Burdayız biz, hep yalandır sunduğun!"

KARGANIN KÜÇÜMSEMESİNE HÜTHÜTÜN CEVÂBI

"Bil ki şahım ben ki çıplak yoksulum,
Duymayın düşman o, ben has bir kulum!

Dâvam üzre koymuşum baş ortaya,
İşte boynum muktedirsin vurmaya.

Karganın inkârı gerçekten kader,
Aklı yüz bin olsa kâfirdir meğer!

Kimde var kâfir oluştan bir sıfat,
Koktu küfrün şehvetinden hep hayat!

Aklı elbet bağlamaz olsun kazâ,
Yüz tuzak varken kolay görmek bize.

Bir kazâ gelsin ilim, gafletle eş,
Ay siyahlaşmış, tutulmuştur Güneş.

Böyle tertip olsa hem inkâr neden?
Bir kazadır hem kaza inkâr eden!

ÂDEM ALEYHİSSELÂM'IN HİKÂYESİ EMRE UYUP TE'VİLİ TERK ETMEDE GÖZÜNÜ KAZA VE KADERİN BAĞLAMASI

"Alleme'l-esmâ" [26] beyi insan denen;
Her damar dolmuş yücelmiş bilgiden!

Kavramış her ismi, mevcut her ne var;
Her şeyi bilmiş muhakkak âşikâr.

Vermiş Âdem ad ve dâim sürmüş ad;
Derse "atik", tembel olmazmış murat!

Sonradan kim mü'min olmuş sezmede;
Sonda kimler kâfir olmuş bilmede!

İsmi istersin bilenden sen yine,
Dikkat et, **"Allame'l-esmâ"** remzine!

Bizde adlar, zâhiri yansıtsa da,
Sırrı bilmek, sâde kalmış Allah'a!

Elde Mûsa gezdirir değnek asâ;
Hak için bak, nâmı olmuş ejdehâ!

Önce hattabmış Ömer hem putperest;
İsmi mü'min, saklayıp yazmış Elest!

Bizce herkes nutfedir derken, meni,
Hak bilir sûret verilmiş resmini.

Hem meni insanda bir şekl almadan,
Allah'ın indindedir; âyan, beyan!

Öyledir Hakk'ın yanında nâmımız,
Huzru Hak, besbellidir encâmımız.

İnsanın, son hâle mahsus ismi var,
Olmaz iştir iğreti bir hâle yâr!

Âdem'in göz tertemiz bakmış iken,
Oldu ismin ruh ve sır zâhir hemen.

Gördüler nûru melekler âşikâr,
Secde etmiş, emre hep koşmuştular.

Övmek istersem de yetmez Âdem'i,
Tâ kıyâmet, söylesem bitmez demi.

İlme vâkıf Âdem'e gelmiş kaza;
Bir hakîkat, bilmemiş etmiş nizâ!

Der: "Harâmdan, yoksa tenzihten mi bak,
Yoksa te'vilden gelip konmuş yasak."

Kalp yasaktan te'vile yönlendi yâ,
Hayret eylermiş, koşarken buğdaya.

Bir diken batmış ve meşgul bahçevân,
Toplayıp mal, kaçtı hırsız ortadan.

[26] *"Allah, Âdem'e bütün isimleri öğretti." (Bakara, 30)*

Geçti hayret, geldi birden kendine,
Kalmamış bir şey ve tezgâh boş yine.

“Rabbenâ innâ zalemnâ”[27] vah bize,
Geldi zulmet, şimdi boştur âh bize!”

Hem güneş örtmüş bulut, say bir kazâ,
Aslan, ejderhâ sıçanlar hâkezâ…

Gelmiş olsun bir kazâ, görmem tuzak,
Hükme câhillik eden bir ben mi bak?

Mutludur bir kimse haslıklar arar,
Geçti zordan, Allah’ı seçmişse yâr.

Bir karanlık benzeri sarsın kazâ,
Sonra aydınlık sunar olmuş bize.

Yüz defâ gelmiş kazâ, kast etse de,
Tâze bir cân tâze dermân vermede.

Yüz defâ yol kesse bir onmaz kazâ,
Hak ki, gökten bir çadır kurmuş bize.

Bir kerem bil, korkular sunmuş kazâ,
Bir eminlik mülküne dönmüş fezâ!

Hem sözün elbette hiç gelmez sonu,
Tavşan, aslan neylemiş, gel duy bunu!

Kuyuya Yaklaşırken Tavşanın Aslandan Geri Kalması

Kaldı tavşan kuy’ya varmışken geri,
Hep ayak sürtmüş ve durmuşken beri!

Der ki aslan: “Hep sürürsün sen ayak,
Arda kalma, öncümüzsün şimdi bak!”

“Korkudan hem bende yoktur el yok ayak,
Titremiş ruh, fırlamış kalp, gel de bak!

Izdırabımdan benim rengim sarı,
Gösterir rengim, içimden hâlleri!”

Hak demiş: “Yüz, bilgi aksettirmede,”
Bundan ârif yüz bulup seyretmede.

Renk, ıtır gammaz ya, olmuş çıngırak,
Kişneyen at, sanki der at burda bak!

Her şeyin ses, verdi kendinden haber,
Bir anırmak, bir gıcırtı başka der.

Der Nebi: “Var, yok nedir görmek sizin,
Gizlidir altında, insan bir sözün.”

Yüzde renk, kalbin hâlinden iz sunar,
Rahmet ister, hem de hep şefkât arar.

Al yanaklar, hep saadetten nişân,
Bil sararmış yüz, meşakkat, korkudan.

Geldi bir ses, el ayaktan gitti güç,
Yüzde renk yok, sîmamızdan gitti güç.

Gittiği yerlerde o dehşet veren,
Tâ kökünden hem ağaç orman söken.

Nerde insan, canlı cansız, hem nebat;
Geldi herbir nesneler hep oldu mat!

Cüzze nolmuş boş kalır ben neylesem;
Külliyâtın yüz sararmış hep elem!

---

[27] *Rabbimiz! Biz kendimize zulmettik.” Âyet*

Hem cihândır kâh sabır var, kâh şükür;
Bâzı baştan örtünür, bâzan üşür.

Doğdu derken, sanki âteştir güneş,
Battı derken, alçalır kalmaz âteş.

Bak felek çarkında parlak yıldıza,
Bazı yanmak, uğrar olmuş yıldıza!

1280 Cümle yıldızdan güzeldir, ayda hâl,
Derde düşmüş, öyle ki kalmış hilâl!

Bir edep var, baksanız sâkin yere,
Gelse deprem, sıtma tutmuş bir kere!

Bir belâdan, nice dağlar kum olur,
Parçalanmış yerde, yalnız kum kalır!

Ruha yoldaştır havâ, cândır meğer..
Bir kazâ gelsin, vebâlar nakleder!

Bir güzel ruh, suyladır kardeş, bacı;
Bir çukur yer buldu kokmuş, pek acı!

1285 Âteşin burnunda, yükselmiş kibir,
Sertçe yel essin eğer sönmektedir.

Hep kabarmış, durmamış coşmuş deniz,
Hem kader, idrâk ve fikre vermiş iz.

Hem dönen, hem devreden sarhoş felek,
Gam çeker evlâd ve iyâliyle tek!

Kâh uzak, kâh yaklaşır, kâh ortada;
Bazı mes'ut, bazı mutsuz olmada!

Hem bütün ten, parçalanmış bilmiş ol;
Bak değişken hâl nedir gel ibret al.

1290 Var bütünde gözlenen bir hastalık,
Cüzde yüz, bilmem nasıl olmaz soluk?

Cüzde birleşmiş olan, zıtlık nedir?
Yel, su, âteş, kilde hep dört nesnedir!

Bir koyun ürkmüşse kurttan, şaşma sen,
Kurdu sevmişken koyun, şaş dur hemen!

Zıtların sulhu hayata can olur,
Zıtların harbiyle ömrü son bulur.

Zıt iken aslan, yabânî merkebe,
Lûtfedip Allah yakınlık vermede!

1295 Hem cihân, dert, hastalık çekmiş iken,
İnsanın fâniliğe, şaştın neden?

TAVŞANIN GERİ KALMASININ SEBEBİNİ ASLANIN SORMASI

Böyle derken uslu tavşan aslana,
"Hep sebep bunlar, ağırdan almama!"

"Hastalıklardan, sebepten, geç hemen,
Doğru söz, her neyse, artık söyle sen!"

Söylenen aslan çukurda kalmada,
Burda kalmaktan eminlik bulmada.

Bir akıl ki seçmiş olsun bir kuyu,
Hâlveti seçmiş ya bulmuş doğruyu!

1300 Milletin şerden emin yerdir kuyu,
Halka varsan dert olur bir diz boyu.

"Korkma, gel yaklaş, dayan artık bana.
Gel de bir bak! Hiç gerek yok korkmana!"

"Yanmışım ben, bir ateş sarmış teni,
Korku kalmaz sen kucaklarsan beni.

Ey keremkâr, gel de yardım et bana,
Sen korursan, korkumuz ermiş sona!"

ASLANIN KUYUYA BAKMASI VE TAVŞANLA KENDİNİ GÖRMESİ

Almış aslan göğse basmış tavşanı,
Kuy'ya bakmak üzre varmışlar hani.

Suyla parlar, resmi tavşan, aslanın,
Sandı aslan aksi parlar düşmanın.

Aksi düşmüştür, görür aslan suda,
Gördü, aslan bir de tavşan bakmada.

Tavşanı salmış o, atlarken suya,
Kuy'ya dalmış, hasmı ordan almaya.

Kendi düşmüş, kendi kazmışken çukur,
Zulmünün dengi ceza ancak budur.

Zâlimin zûlmü, karanlık bir kuyu,
Böyle söyler cümle âlim doğruyu.

Çokça zâlim kimseler var, zulmeden.
Adli Hakk'ın pek beterdir, bil ki sen!

Mevkideyken, ey şu halka zulm eden,
Kendi kendin çün kuyu kazdın ya sen!

Olma kurtçuk, örme kendinçin koza,
Bâri uygun bir çukur kaz uy söze!

Bir zayıf gördün, sahipsiz sanma bu;
Gel de **"İzâ câe nasrullah"**[28] oku!

Fil de olsan, hasmın ürküp kaçsa da,
Bir cezâ **"Tayran Ebâbîl"**[29] ortada!

Bir zayıf, görsen dilense âh amân;
Titreşir toptan melek hem âsuman!

Dişleyip döksen, akıtsan onda kan,
Dişlerin inler, tükenmez ağrıdan.

Kuy'ya varmış bakmış aslan aksine,
Orda düşman oldu aslan kendine.

Kendinin aksiydi, düşman görmede,
Nefse dönmüş, bir kılıçtır çekmede.

Halka zulmetmek için meyl eylesen;
Bak senin zulmün, huyun aks eyleyen!

Büsbütün aksetti şu bet varlığın,
Hem nifâkın hem de bil sarhoşluğun!

Sen ki zulmünden vurursun kendine,
Sonra lânetler örersin kendine.

Görmüyorsun, gizli suçlar işledin,
Kendinin düşman olursun bilmedin!

Saldıran sensin, ey ahmak kendine,
Saldıran sensin meğer öz aksine.

28 *"Allah'ın yardımı geldiğinde…" (Nasr, 1)*
29 *Ebâbil kuşları, bk. Fîl suresi, 1-5.*

Kendinin huy, aksedip ermiş sona,
Anlasan, suç işleyen, sensin sana!

1325
Aksini bir el gibi sunmuştu su,
Dipte düşman sandı, öz aksiydi bu.

Kim zayıf, yoksul bulup kırmış dişi,
Yanlış etmiş, ters gören aslan işi!

Sûreti çirkin görürsün amcada,
Sende mevcut aks görülmüş aynada!

“Aynadır mü’min olan, mü’minlere,”
Söz Resûlden, geldi artık bir kere!

Göz önünde tutmuş olsun mâvi cam,
Görmüş oldun, bir cihân gömgök tamam.

1330
Kör değilsen, mâvilik kendinde bil,
Bed olan sen, başka olmaz kimse bil!

Yoksa hem mü’minde Hak’tan bir bakış,
Nerden olsun, apaçık bir anlayış!

Nûru Hak’tan almamış olsun bakış,
Has ve çirkinlerle olmazmış tanış.

Azcık, azcık, nûru gel sen, nâra vur;
Nârın olsun, bakmanızdan belki nûr.

Hep temizden, Rabbimiz su serpe dur,
Nârı âlem hem de yekten olsa nûr!

1335
Emrinin altında deryânın sular,
Suyla, âteş Hakk’a mahlûk oldular.

İstesin, âteş de dönmüş saf suya,
İstesin, safken su âteş oldu yâ!

Duygu, duâ, hepsi icâdın senin,
Zulmü yok etmek de imdâdın senin!

Biz talep bilmez idik verdin talep,
Yol açan sen bitmeyen ihsâna hep.

TAVŞANIN AV HAYVANLARINA ASLANIN KUYUYA DÜŞTÜĞÜNÜ MÜJDELEMESİ

Kurtuluş vermiş sevinçler tavşana,
Müjde vermek üzre koşmuş hayvana.

1340
Öldü aslan, hem de tavşan gördü yâ;
Mer’a dalmış bir sevinç, bir coşkuya!

Tavşan el çırpar ölümden döndü yâ,
Dal ve yaprak neş’eden oynaşmada.

Dal ve yaprak, kil delip çıktıkça gür,
Kaldırır baş, oynaşır rüzgârda hür.

Dal yarıp yaprak yücelmiş en uca,
Uç, dalın üstünde durmuş güçlüce.

Dal, filiz, yaprak ve olmuş meyveler,
Öz diliyle Hakk’a şükretmekteler.

1345
Beslemiş derler, Hüda’mız kökleri,
Boy atıp dallar da tutmuş her yeri.

Suyla, toprak bağlı ruh, kurtulsa bir,
Ruh bütünden şâd olur, mesrûr olur!

Aşkı haktan raks eder olmuş yine,
Bedrolur, benzer ayın on dördüne.

Raks eden ten, cân nasıldır, sorma hiç;
Cismi geçmiş, ruh kesilmiş sorma hiç!

Geldi aslan, tıktı tavşan zindana,
Yendi tavşan, çok ayıp şey aslana.

Dînen aybolmak gerekken ad ona,
Hiç utanmaz: **"Fahr-ı dîn"**[30] der nâmına.

Benzedin sen, kuy'ya düşmüş aslana,
Döndü nefsin hîlekâr bir tavşana.

Kırda nefsin tavşanı sürsün sefâ,
Sen çukur hapsindesin çektin cefâ!

Aslanı yenmiş ve tavşan koşmada,
"Müjdemiz çok koy yayılsın her yana."

Müjdeler, ey müjde duymak isteyen,
Hem cehennemlik it ölmüş bil ki sen!

Müjde artık öldü cân düşmanımız,
Kahr-ı Hak ermiş emindir cânımız!

Pençeler arzû hevesten bir diken,
Bak ölüm silmiş süpürmüş çöp giden!

HAYVANLARIN TAVŞANIN ETRÂFINDA TOPLANIP ONU ÖVMELERİ

Otlağın hayvan bütün toplandılar,
Hepsi coşkun, zevk, sefâya daldılar.

Sanki mumdur kaldı tavşan ortada,
Cümle hayvan secde eyler olmada.

Sen feriştahsın yâhut bir has melek,
Erkek aslan üzre Azrâil demek.

Her ne olsan, cânımız kurban sana,
Sağ ol artık galib oldun düşmana.

Hak'tan akmış bir sudan coşmuş deren;
Âferin! Hak'tır bütün ilhâm veren!

Söyle hilen neydi, neymiş tedbirin,
Her ne müthiş hâlse, olmuş te'sirin!

Naklet artık, olsun anlatman ilaç,
Tafsilat dermânıdır gel câna saç!

Zâlimi anlatmaya gelsin sıra,
Ruha sinmiş bizlerin yüz bin yara!

Der ki: Sunmuş oldu Hak imkânını,
Ezmek olmazdı onun aslanını.

Kalbe nûr, kuvvet veren Allah bize,
Elde kuvvet, verdi, kuvvetler dize.

Bir nöbet vermiş olan Allah bize;
İbreti koymuş, alın ibret size!

Çâreler her neyse, hep Allah sunar,
Kimde zân var, kimde gerçek görme var.

BUNUNLA SEVİNMEYİN DİYE TAVŞANIN HAYVANLARA NASİHATİ

Mülke bak nevbetledir, zevkin neden?
Kalma yok; bağlanma, mağrur olma sen!

Hep dokurlar, mülkü nevbet üstüne,
Kul isen, geçtin feleklerden yine.

Kim nöbetten üstse, Sultân-ı Bekâ,
Âşka sâki âşığa onlar saka.

[30] *Fahr-ı Din: Dinin iftihar ettiği. Burada Fahreddin Razî'ye işaret vardır.*

Terk et, üç-beş gün içilmiş pis meyi,
İstiyorsan bitmeyen en has meyi!

Padişah kim, öldü dış düşman denen,
İçte düşman var; nefis, üstün hemen!

Nefsi öldürmüş değil aklın peki;
Nefsin aslan, tavşana mağlup mu ki?

Bir cehennem nefs olurken ejdehâ,
Döksen ummanlar hemen, sönmez daha.

İçse doymaz büsbütün deryaları,
Halkı yakmış sönmeyen nefs anbarı!

Taş yürek kâfir ve taşlar öyle bil;
Hep cehennem ehlidir, olmuş hacil!

Hiç de doymazmış cehennem, az gıda,
Hak'tan ermez olmamış olsun nidâ,

Söyler Allah: "Doymayan, doydun mu sen?
İşte âteş, işte yanmak, şimdi yan!"

Bir cihân yutmaktadır tek lokmada,
Karnım aç **"Helmin mezit"** [31] söyler o da.

Lâmekândan Hak atıp, basmış ayak,
Anca sâkin oldu, sen Cebbâra bak!

Nefsimiz, doymaz cehennem parçası,
Cüz'lerin, kül'den gelir huy bulması!

Hak'tan öğrenmişti onlar susmayı,
Hak çeker ancak cehennemden yayı.

Doğru oklardan koyarlaken yaya,
Eğri ok bazen çıkarmış ortaya.

Doğru ok ol, terk edem dersen yayı;
Eğrinin hiç sıçramak olmaz payı.

Bitti artık dışla mevcut kavgamız,
Dönmüşüz, iç kavga olmuş dâvamız.

Başlamış en zor cihât, bitmiş küçük;
Der Nebî: "Döndük cihad artık büyük!"

İsterim Hak'tan büyük kuvvet ki ben,
Kaf söküp atsın bu iğnem şimdiden!

Saf yarıp dökmek de, aslanlık hani?
Aslan olmuş, zapt eden öz nefsini!

*Gel de benden dinle artık kıssayı,
Sözde, sırlardan dilersen hisseyi!

RUM ELÇİSİNİN EMİR-ÜL MÜ'MİNİN ÖMER'E GELMESİ VE ONUN KERÂMETLERİNİ GÖRMESİ

Geçti bir Rum elçi, çok çöl, mıntıka,
Hem ulaşmak istemişken Fâruk'a.

Sordu milletten halîfe köşkünü,
At da yorgun, yol da pek yormuş onu.

Der ki ashâb; "Yok onun bir köşkü yok,
Sâde nûrdan kalbi var, hem nûru çok!

Gerçi hükm etmiş ve duymuş hep cihân;
Sanki derviş, evse, bir yoksul mekân!

31 *"Cehenneme atılacaklar atılır, fakat o, boyuna daha yok mu der. Sonunda Allah (yücelik) ayağını onun üstüne basar da cehennem o vakit yeter der." Hadîs.*

Kıl biter görmez olur gönlün gözü,
Anlamın köşk istemez boş bir sözü."

1395
Gönlü sen dertten ve kıldan, kıl temiz,
Sonra mânâ köşküne gel dön ki yüz!

Kimde ruh kalmış heveslerden öte,
Anlamın köşklerde artık görmede.

Od, dumandan Mustafa olmuş temiz,
Nerye dönmüş olsa Vechullâh'dı iz.

Vesvesen bedbaht şu şeytandan olan,
"Semme vechullah"ı[32] olmaz anlayan.

Hakk'a açsın kim gönülden bir kapı,
Zerrelerden hep güneş bulmuş yapı!

1400
Hem nasıl parlarsa ay göklerde tek,
Nûr-u Hakk'ı perdesizdir gözlemek.

Görme bitmiş elle sen örter isen,
İnsaf et, artık uzaksın görmeden!

Görmedin sen, oysa âlem yok değil,
Suç senin nefsinde, parmaklarda bil!

Sen gözünden kaldır artık parmağı,
Sonra döndür nerye dersen bakmağı,

Sordu Nûh'tan ümmeti: "Neymiş sevâp?"
"Görme, duyma, örtünün olmuş"[33] cevâp!

1405
"Örtüler almış yüzü tam örtmüşüz,
Hem bu yüzden kalmamıştır görmemiz.

Postu geç görmek ki insan hissesi,
Dostu görmektir, gözün tek görmesi!

Dostu görmez göz için körlük iyi,
Bâki olmaz dostu geç, seç Bâki'yi."

Elçi dinlerken bu yüksek sözleri,
İştiyâk artmış, yaşarmış gözleri.

Göz ararken fikre yerleşmiş Ömer,
At ve yük her neyse terk etmiş meğer!

1410
Elçi özlemden olur mecnûn gibi,
İstenen elbet Ömer'dir bittabi.

Öyle bir insan ki saklarmış cihân,
Hem de gizlenmiş cihândan, cân olan.

İstenen var, isteyen olmuş köle,
Kim arar, arzusudur geçmiş ele.

Elçi sormuşken Arap'tan bir kadın
Der: "Ömer, altında yatmış hurmanın."

Gölge bulmuş, ayrı halktan kahraman,
Hurmanın altında **"Zıllullah"**[34] yatan.

RUM ELÇİSİNİN HURMANIN ALTINDA ÖMER'İ UYUR BULMASI

1415
Yaklaşan elçi varıp etmiş kıyam,
Hem vücûdu titreyip durmuştu tam.

Yatmışın heybet ki sarmış elçiyi,
Ruha ermiş oldu hoş hâl gerçeği!

32 *"Nereye dönerseniz dönün, Hakk'ın yüzü oradadır." (Bakara, 115).*
33 *Nuh, 5 ile 7. âyetler.*
34 *"Allah'ın gölgesi."*

Sevgi, heybet zıt gelir olmuşsa da,
Kalbe girmiş birlik olmuş kalpte de!

Çok krallar görmüşüm der kendine,
Övgü aldım onca sultandan yine.

Padişahlardan çekinmezdim ki ben,
Heybetinden, aklımız yitmiş iken!

Rastlamıştım çokça aslan, kaplana,
Uçmamıştır rengim ürkmekten yana.

Görmüşüm ömrümde birçok harpleri,
Olmuşum meydanda aslandan biri.

Ben savaş ettim ve çok aldım yara,
Ben cesur geldim bütün insanlara.

Bir silahsız, kumda düşmüş yatmada,
Bende ten, titrer ve durmaz, ortada.

Bunda heybet Allah'ın, halktan değil,
Bunda heybet, asla esvâptan değil!

Korksa Hak'tan, seçse her kim takvâyı,
Heybetinden, korkmadır in-cin payı,

Böyle fikr etmiş ve durmuş saygıda,
Bir saat kalmış Ömer has uykuda.

Hz. ÖMER'İN UYKUDAN UYANMASI RUM ELÇİSİNİN ONA SELÂM VERMESİ

Verdi hürmetkâr, Ömer almış selâm,
Der Nebî : "İlkin selâm, âhir kelâm!"

Hem Ömer almış selâm, vermiş aman,
Yer alan elçi oturtulmuş hemen.

Korksa kim derler ya; "Artık korkmayın,"
Pek münâsip bir söz olmuş, anlayın!

Kim ki korkmuştur, aman vermek gerek,
Kalbi çarpmış olsa, dindirmek gerek.

"Korkma" denmez korkusuz bir kimseye,
İhtiyaçsızken, verilsin ders niye?

Kalbi çarpan elçiyi şâd eyledi,
Hem kırılmış gönlü âbad eyledi.

Sonra, pek çok nükteli söz söyledi,
Halka yoldaş, Hakk'ı bilsin istedi.

Lûtfu neymiş Hâlık'ın abdallara;
Anlasın hâlden, makam alsın sıra.

Hâl güzel, has bir gelinden cilvedir;
Bir makam dersen gelen hâlvetledir.

Şah ve kullar, gördü herkes cilveyi,
Sâde şah yapmış, gelinle gerdeği.

Halka lâyık cilveler yapmış gelin,
Gerdek ancak, hakkı evlenmişlerin.

Sûfilerden çoktur amma ehli hâl,
Bir makam bulmaksa, ancak ihtimâl!

Hep ruhun menzilleri yâd eyledi,
Ruh neler yapmış gelip öğren dedi.

Hem zamansız bir zamandan söylemiş,
Hem de yüksek bir makamdan söylemiş.

Önce ruh sîmurgu gezmiş çok fezâ,
Önceden çok ufku aşmış öyle yâ!

Ruh kanat açmış, ufuklardan geniş,
Hem tamahlardan ve hırslardan geniş!

Bak Ömer, ağyârı görmüş oldu yâr,
Onda ruh gerçek olan esrâr arar.

Şeyhi, kâmil; elçinin çoktur heves;
Hem Ömer âtik ve at düzgün nefes!

Gördü mürşit gönlü, tam pâktır onun,
Tarlasıymış gönlü, tevhit tohmunun!

RUM ELÇİSİNİN EMİRÜ'L-MÜ'MİNİN HZ. ÖMER'E (R.A.) SORU SORMASI

Elçi der hem: "Ey Emirü'l-mü'minin,
Ruh ki yüksek, yer bulup inmiş niçin?

Ölçü bilmez kuş ki, ten olmuş kafes, "
"Ruha Allah söylemiş efsun, kısas."

Seslenir Hak, göz kulaksız yokluğa,
Ol desin, yok başlamış coşkunluğa!

Hak emir vermişse yok, var olmada,
Kurtulur yoklar çıkar mevcutluğa.

Mevcuda yok ol, demiş olsun Hüda,
Sürdü at yoklukta, tek bir çırpıda!

Gül ki Hak'tan duydu gül sen gül diye,
Duydu taş, mâdende âkik ol diye.

Cisme der Hak âyeti, cân bulmada,
Bak Güneş emriyle parlar ortada.

Söylemiş sırdan, Güneş duymuş bunu,
Perdelenmiş, yüz tutulmuş en sonu.

Gök, bulut, duymuştu sırlar sonradan,
Yaş döker yaş, sanki dökmüş kırbadan.

Toprağın bilmem kulak, duymuş neler,
Öyle dalgın, öyle sessizken meğer.

Kim tereddüt etse, dönse şaşkına,
Her tereddüt gelmedir Hak'tan sana.

Yapmamak, yapmakla kim Hak'tan ırak,
Şüphenin altında tutsak kaldı bak.

Tercih etmek dahi Hak'tan gelmede,
Çifte şeyden bir hedeftir seçmede.

Cân tereddüt şüpheden geçsin desen,
Cân kulak dolmuş pamuk gel, at hemen.

Kavramak ister isen her gizliyi,
Sırrı Hak'tan anlayıp çöz her şeyi.

Tâ kulak ersin, ulaşsın vahye dek,
Hem nedir vahy: **Hissi geçmiş söz demek**![35]

Câna yol vermez ki zâhir duygular,
Hem akıl, hisler ki bundan ayrılar.

Aşkı etmiştir sabırsız, cebr meğer,
Aşkı, hep hapsetti âşık olmaz er.

Hak'ta birlik olmadır bu, cebr değil,
Yok bulut, aydan tecellidir asıl.

---

[35] *Vahiy, kelime olarak sözsüz, işaretle bildirme anlamına gelir.*

Cebr umumi, böyle cebr nefsî değil;
Cebre bak hem böyle, avamî değil!

Hem bilen onlardı cebri âşikâr,
Her kimin kalbinde, gerçek görme var.

Dün, yarın toptan açıktır onlara,
Dün yarın onlarda etmez on para!

Onların cebr, ihtiyârlar ayrı şey,
Damlalar, olmuş sedeften inci ey!

Dışta vardır damlalar, çok şekli var,
Hem, sedef koynunda tür tür inci var!

Hem sedeftir, hem de misk ahûsu bu,
Dışta kan, içlerde misk var doğrusu.

Bakmasından miskle kan dolmuş göbek,
Boş söz elbet misk nasıl olmuş demek.

Kanma hiç sen, gördüğün şey bir bakır,
Bulsa iksir, gör nasıl altınlaşır?

İhtiyâr, cebr, sende olmuştur hayâl,
Vardır ehlullâhda bir nûr-i cemâl.

Bak yenen ekmek iken cânsız cisim,
Yense cândır, tende mutlak bildiğim.

Sofradayken mutlaka cânsızdır o,
Hazmedilsin, sende artık cândır o.

Ekmeği cân eyleyen ruh kuvveti,
Hiç bilinmez, câna cânın kudreti!

İnsan et, eller de bir et parçası,
Geldi ruhtan, dağ, denizler yarması.

Yardırır Ferhat'a dağ, ruh kuvveti,
Ay bölen Ahmed'de hem ruh kudreti.

Bir açılsın gönlünün sır torbası,
Hızla başlar arşa ruhun koşması.

ÂDEM ALEYHİSSELÂM'IN YANILMASINI KENDİNDEN BİLMESİ, ŞEYTANIN DA GÜNAHI ALLAH'A YÜKLEMESİ

Hak, yapar iş, kul, yapar iş, bak hele,
Fi'limiz Hak'tan gelen isnat ile.

Halkın işler, hiç görünmez olsa da,
Hakkımız yok, Hakk'ı dönsek sorguya.

Fi'limiz var hem yaratmıştır Hüda,
Fi'limiz Hak'tan bizim hâlk olmada.

Söyleyen mânâ yahut harf görmede,
Çifti birden görme imkândan öte!

Gördü mânâ, bil ki harfler görmemiş,
Arka, ön birden gözün, görmez imiş.

Ön görürken, ardı görmek yok sana,
Öndedir göz, görme dönmez arkana.

Cân ki mânâ, harfi birden kavramaz,
Cânda yoktur, halkeder bir imtiyaz.

Kâdir Allah, hep cihân hükmünde yâ,
Yok ki güçlük, ayrı işler yapmaya.

Söylemiş şeytan: **"Bimâ ağveytenî",**[36]
Kendinin suç, gizler o alçak, denî.

---

[36] *"Beni azdırdın…" (Araf, 16)*

Der ya Âdem hem: **“Zalem enfüsena!”**[37]
Fi’li Hak, elbette mâlumdur ona!

1490
Bir günâhkârken edeplen gizledi,
Hem günâhım var, sebep “nefsim” dedi.

Tövbesinden sonra Allah Âdem’e;
“Suç ve mihnet neyse bizden gelmede.

Bizde taktir, sense bir suç işledin,
Tövbeni, bizden neden sen gizledin?”

Der ki Âdem: “Korkumu silmez edep,”
Der ki Allah: “İşte affın tek sebep!”

Hürmet etmiş kimse, bulmuş hürmeti,
Kim şeker sunsun bulur tat, lezzeti.

1495
Has olan iş hasların lâyık olur,
Yâri hoş tut, incinip, incitme dur.

Ey gönül, bir örneği sen sunsana,
Anlaşılsın ihtiyâr, cebrin bana.

Ellerinden belki titrektir biri,
Oynatırsan, hem de titrer diğeri.

Titreten Allah, muhakkak elleri,
Yok, kıyas etmekte, imkânın yeri!

Oynatırsın, belki pişman olma var,
Titreyen el, sanma pişmanlık duyar!

1500
Akla âittir, ve aklın hilekâr,
Akla yol bulmak için imkân mı var?

[37] *“Biz kendimize zulmettik…” (Araf, 23) (Hz Adem’-in duasından izahat ve dua kısmı)*

Akla âit inci, mercân olsa da,
Câna âit söz kıyassız olmada!

Rûh ki, gerçek bir makam sunmaktadır,
Cân şarabında, kıvam bir başkadır.

Aklı çok önceden dem sazdılar,
Bil Ebû Cehl, hem Ömer sırdaştılar.

Bak, Ömer, aklıyla ruha buldu yol,
Hem Ebû’l-Hakem, Ebû Cehl oldu yol.

1505
Bil ki aklen, bu Cehil kâmilse tam,
Pek de câhil kaldı, ruh bahsinde hem.

Bahsi aklın, bil eser, yâhut sebep,
Rûhu bilmek, hayreti sunmuştu hep.

Doğdu cânın nûru ey nûr isteyen;
Lâzıma, melzûma yer yoktur hemen.

Gözde nûrun sahibi bir fert isen,
Bir delil ister değilsin bil ki sen.

“VE HÜVE MEAKÜM EYNEMA KÜNTÜM” ÂYETİNİN TEFSİRİ

Geldi söz artık hikâye etmeye,
Ârif insan şimdi ersin hisseye.

1510
Cehle düşsek cana zindân say onu,
İlmi alsak, bizlerin cennet sonu.

Biz uyursak, uykunun mestânıyız;
Biz uyansak söylenen destânıyız.

Ağlasak olduk bulut, rızklar dolan,
Gülmüş olsak parlayıp şimşek çakan.

Öfkeden harp etsek elbet kahrıdır,
Sulha ersek, rahmetin bir aksidir.

Karmaşık dünyâda bizler kimleriz,
Hak elif düz, cümle şeyden tertemiz!

RUM ELÇİSİNİN HAZRET-İ ÖMER'DEN RUHLARIN ŞU, ÇAMUR VE SUDAN MÜTEŞEKKİL CİSİMLERE MÜBTELÂ OLMASININ SEVÂBINI SORMASI

*Elçi duymuşken Ömer'den anladı,
Gönle düşmüş nûr, bütünden parladı.

*Oldu mahv her tür sual, her tür cevâp,
Geçti toptan yok hata, yoktur sevâp!

Elçi der:"Neymiş Ömer hem bunda sır,
Bir bulanmış yer, bu ruh olmuş esir?

Saf su topraklarda durmuş, gizlidir,
Rûh niçin tenlerde kalmış, bir esir?

Der Ömer: "Verdin derinlik sen ona,
Koyduğun mânâ, sözün kayt altına.

Hür olan mânâyı tutsak eyledin,
Yol alıp, tek sözde tuttun gizledin.

Fayda var dersin yaparsın sen bunu,
Fayda neymiş, bilmemişlik mahcubu.

Fayda, her şey, hepsi Allah'ın payı,
Biz mi gördük, Hak mı görmez faydayı?

Sözde mânâ yüklesek, çok fayda var,
Hükmü yoktur, tende mevcut cân kadar!

Söz dedirten bir nefes, cüz'dür nefes;
Hem nasıl vermez olurmuş küll'de ses!

Sen ki cüzsün fayda buldun aşikâr,
Küll'de mevcut olmasın mı faydalar.

Faydasız söz varsa, âslâ söyleme,
Çokça şükr et, itiraz hiç eyleme!

Hakk'a şükr, her boyna mutlak borç olur,
Hem de yüz asmak ve kavgaymış kusur.

Yüz buruşturmak eğer olsun şükür,
Sirkeden üst, şükrü sunmuş kim olur?

Sirkenin yollar gerekse kalbe dek,
Hiç değil "Sirkengebin" olmak gerek!

Şi'rde, mânâdan hata olmaz uzak,
Yok, isâbet, taş sapandan çıktı bak."

"ALLAH İLE OTURMAK İSTEYEN KİMSE TASAVVUF EHLİ İLE OTURSUN" MÂNÂSINA GELEN SÔFİYÂNE SÖZE DÂİR

Elçi sarhoş, çok kadeh içmiş gibi,
Yok, haber yok, elçilik bitmiş gibi.

Kudretullah, hayran etmiş elçiyi,
Elçi dersen, andırır olmuş beyi!

Gelse sel deryâya, deryâlık bulur,
Dâne toprak buldumu bitmiş olur.

Yerse insan bir gıda, cânsızdı bu,
Yenmiş olsun, cânlıdır hem duygulu.

Mum, odun at, od için olsun fedâ;
Hep karanlıklar ışık, nûr olmada.

Sürmelik taş, dönse birden sürmeye,
Hem sebeptir, nûrlanıp has görmeye.

Kendisinden kurtulan çok mutludur.
Tam dirilmiş hâlde, bir dirlik bulur.

Bil ki mevtâ bekler olmuş kimseler,
Sanki ölmüş, ölmüşün hâlindeler.

Sen koşup geldin sığındın Kur'ân'a,
Rûhunun yoldaş Nebî'dir, baksana!

Enbiyâ'nın vasfıdır Kur'ân açık,
Rahman'nın ummanda onlar bir balık.

Uymadan Kur'ân okursan sanma hoş,
Enbiyâ, hem evliyâ görsen de boş!

Sen uyar olmuşsan artık Kur'ân'a,
Dar gelir gönlün kafes, artık sana.

Hem kafes kuşlar için zindan meğer,
Kurtuluştan geçse aptallık eder.

Hem kafesten kurtulan ruhken yine,
Enbiyânın ruh döner, Hak emrine.

Kurtuluş ister isen yollar senin,
Söylemiştir hem Nebîler; işte din!

Böyle kurtulduk kafesten şimdi biz,
Başka yol yok, sâde tevhit bilseniz.

Hasta, zâif ol ki, itsinler geri,
Şöhretin bitsin, kafesten gel beri.

Halkça şöhret, çok kavi bir bağ sana,
Böyle bir hâl, bir çelik bukağ sana.

BİR TÜCCÂRLA ONUN KAFESTE HAPİS TÛTÎSİNİN HİKÂYESİ VE TÛTÎNİN HİNDİSTAN TÛTÎLERİNE SELÂM GÖNDERMESİ

Vardı tüccar kimsenin bir tûtisi,
Bir kafes hapsindedir hoştur sesi!

Âniden der, yolculuk çıkmış bana,
Yolcuyum gitmem gerek Hindistan'a.

Sordu, her kul, söylesin her câriye,
Hem ne isterler getirsem ben diye.

Saydı herkes durmadan arzusunu
Mert adam, hep vad edermiş, yok sonu.

Der ki: "Tûtî, söyle arzun neyse sen,
Hem alıp gelsem varınca Hinde ben?"

"Gördüğün tûtiye arzum, söyle sen,
Hem benim hâlim nedir bildir hemen:

Ben de bir tûtî var özler sizleri,
Biz de tutsak bir kafes olmuş yeri.

Dostunuzdur çok selâm göndermede,
Yok mu, yardım çâre, azatlık ne de?

1555
Ayrı sizden, onda bin dert, iştiyâk,
Bir ömür tutsak oluş lâyık mı bak?

Hem revâ mı? Bende sağlam bir kafes:
Siz ağaç altında, kırda, hür nefes!

Böyle hâl lâyık mıdır hiç dostluğa?
Ben hapis kaldım, çıkarken siz dağa!

Siz içerken, şebnemin gülgûn meyi,
Yâd edin siz, bir de âciz tûtiyi.

Ansa dost, dostlar için pek mûteber,
Sanki Mecnûn'u anar Leylâ meğer!

1560
Eş olup sizler, uçup kır gezmede.
Ben kadehten, öz kanımdan içmede.

Bir kadeh meyden için yâdım için,
Bir adâlet gösterin, şâdım için.

İç şarap yâdım için, gel bir kere,
Dipte kalmış damlalardan saç yere.

Nerdedir sözler, yeminler nerdedir?
Söyleyen o, tatlı diller, nerdedir?

Kulların suçtan doğarken ayrılık,
Suçlayan, suçlar durursan, çok yazık!

1565
Sen gazap, harp eyledin verdin cezâ,
Nağmeler çengden değil, cevrin sedâ.

Ey cefâsı cümle devletten güzel,
İntikâmın sevgidir cândan güzel!

Âteşin hoş, nurdaki neş'en nasıl?
Buysa mâtem! Rabbimiz lûtfun nasıl?

Cevrinizden sunduğun tatlar bu yâ,
Kimse bilmez neydi lûtfundan sefâ!

İnlerim cevrinde, korkum; merhamet,
Korkarım, etsen gelip dertten berât.

1570
Lûtfe, kahra, cidden âşık olmuşum,
Zıt olan bir çifte âşık olmuşum.

Ben dikenden kurtulursam gülleyim,
Koy da bülbül misli, dertten inleyim.

Çok acâyip, bülbülün hâl ortada,
Ağzı açmış, gül, dikenler yutmada.

Bu nasıl bülbül ki, âteş yutmada,
Aşkla; dertlerdir, bütün hoş gelmede.

Külle âşık, hem de gerçek külldür o,
Kendi âşık aşkına tâliptir o!"

ALLAH'A MENSUB AKIL KUŞLARININ KANATLARININ NİTELİKLERİ

1575
Böyledir cân tûtisinden kıssalar,
Cân kuşun mahremi olmuş nerde var?

Hem Süleyman ordusuyla birleşen,
Kuş görünmez nerdedir bilmem ki ben.

Bir şükürsüz dert, yanışsız inleme;
Saldı gökler üzre coşkun, titreme.

Aldı Hak'tan yüz haber, yüz mektubu,
Bir kere "Rab" derse bin **"Lebbeyk"**ti bu![38]

38 *"Ya Rabbi" diye dua etse "lebbeyk" (buyur ey kulum) diye altmış cevap işitir.*

Yanlışın, makbul taâtinden yine;
Hayrı halkın, denktir ancak küfrüne!

Her nefes sunmakta, görsen bir mirâç,
Tâcına koymuş Hüda, yüzlerce tâç!

Cismi topraklarla, ruhen lâmekân,
Vehme sığmaz neylesin sâlik olan!

Lâmekân sığmaz, bilinsin aklına,
Her bir ândan, bir hayâl doğmaz sana.

Hem mekân, hem lâmekân hükmünde yâ,
Cennetin dört ırmağı var, akmada!

Söz kısalsın, gel değiştir bahsi sen,
Mutlakâ tek doğru var, Allah bilen!

Dostlarım dönsek yarım kalmış söze,
Tûti tâcirden bahis açsak size!

Uydu tüccar, orda vaad olmuş bu söz,
İstenilmiş, hem kabul görmüş bu söz!

TÂCİRİN KIRDA HİNT TÛTÎLERİNİ GÖRMESİ VE KENDİ TÛTÎSİNİN HABERİNİ ONLARA BİLDİRMESİ

Geçti tâcir, yaklaşır Hindistan'a,
Kırda tûtiler ki görmüş yan yana;

Durdurup at, başlamış tâcir söze,
"Tûtimizden çok selâm vardır size."

Duydu bir tûti gelip düşmüş yere,
Öldü artık, hiç nefes yok bir kere!

Pişman olmuş, verdi hem tüccâr haber;
Öldü bir kuş, ben sebep oldum da der.

İhtimâldir tûtilermiş cân ciğer,
Belki bunlar çift cisim, bir ruh meğer...

Ben ne yaptım, ben niçin verdim haber?
Sözlerimden çâresiz, yanmış gider!

Dil çeliktir, hem de bir çakmak taşı,
Çıksa dilden söz sunar hep âteşi.

Çalma boş söz söyleyip, çakmak taşa,
Söyleyip boş, düşme boş bir uğraşa.

Kapkaranlık yer, pamuk çok tarlada,
Bir düşün neymiş kıvılcımlanmada!

Zâlim olmuş kimselerdir göz yuman,
Sözlerinden âlemi yakmış olan.

Bir söz eylermiş cihânı, hep virân,
Ürküvermiş tilkidir aslanlaşan.

Aslen, İsâ dem verilmiş ruhlara,
Bâzı merhem oldular, bazen yara.

Perdeler kalkınca ruhlardan meğer,
Söylenen söz verdi Îsa'dan haber.

Sözlerim bal olmalı dersen eğer;
Hırsa yer yok, el çek helvamdan yeter!

Sabrı nimettir şu ârif kimseye,
Her çocuk iştah duyar helvam diye.

Sabredersen yükseliş, gökten öte!
Kim ki helvâ yer, o kalmış zahmete!

FERİDÜDDİN ATTAR'IN SÖZÜ "NEFSE SAHİP, KAN YE TOPRAK İÇRE SEN, / BİR VELÎ ZEHR YERSE, BAL OLMUŞ HEMEN."

Bir gönül ehli için vermez zarar,
İçse zehri, ölmemiştir âşikâr.

Çünkü bulmuş oydu sıhhatten kemâl,
Titretir miskin mürîdler böyle hâl.

1605
Der ki Peygamber: "Sev ey âtik kişi,
Etme cenk ermişle, bir ahmak işi."

Sende Nemrut hâli var, âteş bu yol;
Girmek istersen, gelip İbrahim ol!

Olma dalgıç yüzme bilmez kimsesin;
Dalma hiç deryâya ölmek var kesin!

Dalgıç olmuşlar çıkarmış inciyi,
Yok zarar, onlar bulurmuş inciyi.

Tutsa killerden eren, altın eder,
Câhil ellerdeyse altın, kül meğer!

1610
Hakta makbul kimse Allah'ın eli,
Onda işler kudretullah bilmeli.

Câhilin el, şeytanın olmuş eli,
Teklifinden bir tuzak tutmuş eli.

Her cahil, kâmille dolmuştur ilim,
Câhilin ellerde, solmuştur ilim.

Hasta el değdikçe her şey hastalık,
Kâmilin küfrüyse olmuş bağlılık,

Atlı var, kalkar yarışsın bir yaya,
Şimdi gayret kaldı baş kurtarmaya!

SİHİRBAZLARIN HZ. MÛSA'YA: "ASÂYI ÖNCE SİZ Mİ ATARSINIZ YOKSA BİZ Mİ ATALIM?" DİYE SORMALARI

1615
Bil Fir'avun vakti birçok sihr eri,
Çarpışır Mûsa'yla, vardır kinleri.

Hem de Mûsa'ya ki kıymet verdiler,
Hem de yüksek yollu hürmet ettiler.

Zîra derler: "Hak senin lâyık sana,
Bizden evvel, sen asânı atsana!"

Der ki Mûsa: "Siz ki üstâd pîrsiniz;
Gösterin siz, neyse toptan sihriniz."

Dîne yönlendirdi, hükmün gerçeği,
El ve kol olmuş, inâdın kestiği.

1620
Hem sihir kesmişti baş, kesmişti el,
İşlenen suç, karşılık görmüş güzel.

Nükte, aş, ekmek helâldir kâmile,
Yoksa olgunluk; yemezden sus hele!

Sen kulaksın, oysa dildir, gel işit;
"Dinle" der, Allah, kulak sen dur sükût!

Bak doğar doğmaz çocuk süt meyli var,
Doysa susmuş, şimdi pek sessiz yaşar.

Önce lâzımdır sükût etmek ama!
Duysa söz, sözlerde başlar, anlama.

1625
Söylenilsin hiç kulak vermezse o,
Bil ki dilsiz, duymuyor ne'tsen de o;

Kim doğuştan duymuyor, söz söylemez,
Lâldır artık, neylesin söz bellemez.

Söz için evvel gerektir dinlemek,
Söylemezden önce söz duymak gerek.

Bir eşikten girme lâzım bir eve,
Biz sebeplerden eriştik gâyeye.

Varsa bir söz, hem işitmekten öte,
Vas'tasız söz, uydu Hakk'ın hikmete.

Her şeyin tek kaynağı Hak'tır bilen,
İlk yapandır, yok model, yardım eden!

Hak'ta sözler, cümleten bâkî kelâm,
Gayriler üstâda muhtaç vesselâm!

Ârif olmuşsan giyip yün hırka sen,
Ağla dur hep çıkma hiç virâneden!

Âdem'i kurtardı, dert hem gözyaşı,
Dilde varmış tövbe, buymuş uğraşı.

Derde, hüzne dalmaya inmiş yere,
Ağlayışlar oldu yoldaş bir kere.

İndi Cennetten Âdem artık yere,
Özre yönlenmiş, diler af bir kere.

Âdem'in evlâdı, olmuşsan eğer,
Özrü insan dâim Allah'tan diler.

Gönlün oddan, gözyaşından al gıda,
Çünkü bostan nem, güneşten olmada!

Ağlayışlar zevki neymiş bilmedin,
Görmemişler, misli hep ekmek dedin.

Ekmeğin ambarı boş kalsın hele,
Kursağın yer oldu bil gevherlere.

Verme, cân yavrun için şeytân sütü;
Ortak et, olsun meleklik ülküsü.

Kapkaranlık, zevke dalmışsan eğer,
Yoldaşın olmuş olur, şeytân meğer!

Lokma artırmış o, vermiştir kemâl.
Hoş kazançken, lokmanız kökten helâl!

Dökseniz yağ, söndürür olsun mumu,
Yağ değildir, orda uygun addı su!

Her helâl lokman ilim, hikmet doğar,
İncelik, âşk bir helâl lokmayla var.

Doğsa lokmandan haset, olmuş tuzak,
Gafletin, cehlin harâm lokmayla bak!

Buğday ekmiş, arpa biçmiş var mı hiç?
At aşan kısrak eşek doğmaz ki hiç?

Lokma olmuştur tohum, doğmuş fikir,
Lokma deryâ, hem fikirler incidir.

Hem helâl lokmanla oldun Hakk'a yâr,
Sende hizmet aşkı, rahmetten doğar.

TÜCCARIN HİNT TÛTÎSİNDEN GÖRDÜĞÜNÜ KENDİ KUŞUNA ANLATMASI

Tüccarın işler bitip ermiş sona,
Mutlu olmuştur dönerken yurduna.

Verdi her bir kul için bir armağan,
Hem alanlar oldu bundan şâduman.

Der ki tûti: "Ver, hediyem nerdedir?
Gel de anlat, gördüğün şeyler nedir?"

Der ki tâcir: "Ben ki pişman olmuşum,
El ısırmış, pek perişân olmuşum!

Ben niçin verdim derim, bir hâm haber,
Gafletimden yapmışım pis iş meğer!"

"Ey beyim, sen söyle pişmanlık neden?
Söyle neydi, gam ve hüznü celbeden?"

"Sen ki ettin yâ şikâyetler dedim,
Ben de birkaç tûti buldum söyledim.

Anlamıştır derdi cândan dinleyen,
Patlamış öd, titreyip ölmüş hemen.

Neyledim, bilmem, nasıl söz söyledim.
Sonra pişman olmalar boşmuş dedim!"

Çıkmış olsun söz ağızdan bir sefer,
Bir kirişten fırlamış oktur gider.

Ey oğul çevrilmemiştir çıkmış ok,
Tâ başından bağlanır sel, başka yok!

Sel başından çevrilir olmazsa gör,
Etme hayret koskoca dünyâyı yer!

Her fiil gaypten belirmişlik sunar,
Gelmez halktan her eser Hak'tan doğar.

Nice işler işlemiştir kulları,
Tek şeriksiz, Hak yaratmış onları.

Ok atar-atmaz ki Zeyd, Amr'dan yana,
Sanki kaplan ok gelip değmiş ona.

Bir zaman geçsin yeni dertler gelir,
Derdi asla Zeyd değil, Allah verir.

Ok atan Zeyd, korkusundan ölse de,
Amr'da dertler hep elemler sürmede.

Amr o dertten gün gelir artık ölür,
Zeyd'e, elbet öldüren, katil denir.

Hak yaratmış, Hak sebepler gönderir;
Amr'a ermiş dertse Zeyd'den gelmedir.

Dert, ekin, av, hep tuzak, suç hem cimâ…
Hak yaratmış, cümlesi mahlûk ona.

Ektiğin şeyler gelip batmış diken,
Sen ipek giysen, alıp sensin büken.

Vermiş Allah, evliyâya kuvveti,
Ok atılsın döndürür hak niyyeti!

Pişman olmuş olsa bir işten veli,
Döndürür hem; işleyen Allah eli!

Söylesen söz, döndürür söylenmeze,
Şiş, kebap hiç yanmasın dermiş köze.

Tâ gönüllerden duyulmuş nükteyi,
Hep gönüllerden becermiş silmeyi.

Ey ağa sen, ister olsan bir delil,
İşte âyet: **"Nünsihâ"**[39] sen anla, bil!

---

39 *"Biz bir âyeti unutturursak veya nesh edersek, ondan daha hayırlısını yâhut mislini getiririz." (Bakara, 106).*

Âyeti **"Ensevküm"**ü[40] zikr eyle sen,
Hem unutturmak nedir, gel belle sen.

Ettiniz ermişle sizler hep alay,
Sen de **"Ensevküm"** okur olsan kolay.

*Muktedir ermiş ki ilhâm vermeye,
Muktedir bir kalbe tam hükmetmeye.

Hem unutturmuş, hatırlatmış olan,
İnsanın kalpten de anlar, anlayan.

Hem unuttursun, kapatsın görmeyi,
Kul becermez bir hüner göstermeyi.

Kim köyün sahipse, cismin şahıdır,
Gönle sahip kimse kalbin şahıdır.

Her emel, göz fer'idir biz söylesek,
Tam göz olmuş gözbebek insan demek!

Bende güç yok, büsbütün dersem sana,
Birliğin merkez[41] yasak koymuş bana!

Hem unutturmak, hatırlatmak bile,
Kâmilindir halka imdatlar hele!

Hakkın el işler durur hep öylece,
Has ve çirkin hâli silmiş her gece.

Gündüzün, gönle tecellî doldurur,
İnciler dolmuş, sedef olmuş olur.

Uykudan evvelce yerleşmiş fikir,
Sen uyan tekrar döner, ruhlar tanır!

Sen uyansan, sende mevcut san'atın,
Döndü tekrar bir sebepten fıtratın.

Altın işlerlik, demirci örsüne
Gitmemiş, haslık da gitmez çirkine.

Sanki huylar, hem sanatlar bir cehiz,
Tâ kıyamet kuldadır hoş bilseniz!

San'atın hem, huyların, kalktın mı bak,
Koştu tekrâr, hiç değil senden uzak.

Her sabah yerleşti huylar ilk yere,
Vardı binler has ve çirkin bir kere!

Bir güvercin sanki dönmüş postadan,
Döndü tekrâr şehre var ev, âşiyân!

HİNT TÛTÎLERİNİN HAREKETLERİNİ İŞİTİNCE KAFESTEKİ TÛTÎNİN ÖLMESİ VE TÜCCARIN DA ONUN ÜZERİNE AĞLAMASI

Tüccarın tûti ne denmiş anladı,
Titreyip düştü, kesildi kaskatı.

Gördü tüccâr, tûtî ölmüş yatmada,
Takkeyi baştan alıp fırlatmada.

Rengi hâli gördü birden fırladı,
Saç yoluş, üst baş da yırtış başladı.

[40] *"Siz iman edenlerle alay ettiniz. Size beni anmayı unutturdum…" (Mü'minûn, 110)*
[41] *Hz. Peygamber, peygamberler.*

1695
“Ey güzel ses, ey güzel tûtim dedi,
N’oldu bilmem? Neydi hâli söyledi!

Vah benim pek hoş kuşum, has yoldaşım;
Vah benim ağzım, dilim, cân sırdaşım!

Vah benim gökçek kuşum, has nağmelim,
Neş’emiz, gül bahçemiz ey sevgilim!

Elbet olsaydın Süleymân’ın kuşu,
Senle uğaraşmak olurdu tek işi.

Hem benim yoktan pahaya aldığım,
Hiç sebepsiz şimdi mahrum kaldığım.

1700
Ey dilim, sen vermiş oldun çok zarar,
Söyledin sen, söylesem söz, boş çıkar?

Dil, sen âteş, hem de harmansın yine,
Şimdi sen döktün âteşler üstüne.

Sen ne dersen yaptı artık cân onu,
İnleten sen canımın feryât sonu.

Sen ki ey dil, bir tükenmez haznesin,
Hem de dermânlar bulunmaz dertlesin.

Avlanan kuşlar için ıslık sesin,
Ayrı düşmüş âşığın hem derdisin.

1705
Yay, kiriş çekmektesin kindâr lisan,
Ey amansız, yok mu derdinden aman?

Sen uçurdun, tûtimiz uçmuş hemen,
Bir zulüm mer’asıdır, az otla sen!

Gel cevâp ver, gel de, âdil ol ki sen,
Sen hatırlat, gönle ver şenlik hemen.

Sen sabahlar misli bir nurdun yazık;
Sen sabahtın, ey kuşum sendin ışık!

Ey benim pervaz eden mes’ut kuşum,
Mebdeden ta müntehâya uçmuşum.

1710
Câhil insan derde âşık doğrusu,
Kalk da **“Lâ uksimû”**yu[42] öğren, oku!

Hem yüzün gamdan uzak tutmuş beni,
Irmağın pâk eylemiş kirden teni.

İnlemem, görmek için istek onu,
Kendi varından geçiş sevdâsı bu!

Gayreti Hak olsa, artık çâre yok;
Emri gelsin parçalanmaz kalp de yok!

Her şeyin gayri desek: Hak gayreti;
Sözle târif olmayan Hak rahmeti!

1715
Keşke yaşlar bir deniz olsaydı da,
Böyle bir dilber için aksaydı yâ!

Bir zararsız kuşcağız hem pek zeki,
Tercümandı fikrimin esrâra ki.

Bende kısmet kuşla gelmiş bilmedim,
Hakkına bir kez riâyet etmedim.

Öyle bir tûti ki vahiymiş sesi,
Sanki gelmiştir ezelden cümlesi.

Tâ senin gönlünde gizlenmiş o kuş,
Şunda, bundaymış, görünmüş aksi hoş.

---

42 *“Hayır, bu şehre (Mekke’ye) andolsun ki sen bu şehre girmektesin (yaşamaktasın). (Beled, 1-2)*

Üzmüş ammâ, neş'eler sunmuş odur;
Zulmü gelmiş, sende gerçek adl olur.

Ey ceset zevkiyle ruh yakmış olan,
Cân yakıp sensin bedenler parlatan.

Yanmışım ben, benden âteş al ki sen;
Varsa çör-çöp, kavla yakmak isteyen!

Yanma bilmiş, âteş ister bir kav ol,
Sen de kav ol, gel de, âteşlerde dol!

Çok yazık, pek çok yazık, pek çok yazık;
Bir bulut altında ay var, pek yazık!

Âteş almış gönlünün her bir yanı,
Kan döker gör, ayrılıklar aslanı.

Bak ayıkken sert, titiz bir insana,
Bir kadeh içsin döner bir maymuna.

Sarhoş aslan, anlatan hiç olmamış,
Öyle iş yapmış cihanlar duymamış.

Kâfiye fikreyledim söyler ki yâr,
Sen didârım seyre dal bul böyle kâr.

Kâfiye anmış düşünmüş şairim,
Devletim hem vuslatım sensin benim.

Harf nedir? Kayd altına soksun seni,
Say ki harf, bağlarda bir çitmiş hani.

Harf ve ses, söz, hepsi kalksın ortadan;
Üç çekilsin tek konuşsak sen ve ben!

Sakladım hem, sırrı Âdem'den bile,
Söylerim ben sırdaşım ol sen hele!

Söylemem ben sırrı, hiç bilmez Halil,
Ben de gam var, bilmemiştir Cebrâil.

Öyle sırdan, İsâ hiç bahsetmedi,
Gâyeyi Hak bizsiz izâh etmedi.

Mâ nedir? Sözlükte (ben) ispât ve nefy,
Ben ne **ispât**ım ne mevcût bende **nefy**.[43]

Bulmuşum varlık, bu yokluklarda ben;
Varlığım olsun fedâ, yoklukta ben!

Şaha yaklaş, şah da yaklaşsın sana,
Halk için kim ölse, halk ölmüş ona,

Cümle şahlar, halkının emrindedir,
Halkı sevmiş şahsa, halk ölmektedir.

Avcı, av olmuş kuşa bir av idi,
Kandırıp, kuş avlamakken niyyeti!

Dilber ister hep bulunsun âşığı,
Âşığa av oldu, artık mâşuğu!

Âşık olmuş kimseler mâşuk bilin,
Hem de âşık, mâşuk olmuş sevgilin.

Hep "su" der âlemde, mutlak her susuz,
Hem su bekler bir susuz kul, kuşkusuz.

Mâdem âşıktır o, sen sussan gerek,
Yâ kulak çekmiş, kulak olman gerek.

Bent olup sağlamca tut sel taşmadan,
Hem de âlemler perişânlaşmadan!

---

43 *"Mâ" Farsça'da "biz" mânâsına isbat (bir şeyin olduğunu bildirmek) için, Arapça'da ise nefy edatı olarak (olmadığını bildirmek için) kullanılır.*

1745
Hem viranlık gelse gamlanmak nesi?
Orda vardı hem de sultan hâznesi!

Hak'ta yitmişler diler yitmek yine,
Uğraşır ummanda bir cân mahvına.

Üstü mü hoş, altı mı hoş ummanın?
Ok mu hoştur, yoksa kalkan anlayın!

Zevki, gamlardan ayırt eyler isen,
Gönlü yarmış, parçalarmış vesvesen.

Var, şekerden tat murada ermede,
Hem muratsızlık murat göndermede.

1750
Binler ay olmuş diyet bir yıldıza,
Kan döküp durmak helâl olmuş size.

Hem diyet, hem kıymeti biz bulmuşuz,
İşte ondan, cân fedâya koşmuşuz.

Âşığa ölmek, olur gerçek hayat,
Ver gönül, bilsen gönül vermek hayat!

Gönlü ben almak dilerken nazlı yâr,
Eylemiş yüzler melâl, bahâne var.

Ben dedim hayrette garktır cân ü ten,
Der ki: "Git, git!" söyledin efsâne sen!

1755
Neyse fikrin, bilmedim ey çift gören,
Ey şaşı! Sen dostu çift gördün neden?

Rûhu tembel! Sen bakarsın hor ona!
Pek ucuz gelmiş ve kıymetsiz sana!

Kim ucuz almış, ucuzdan vermede,
Saf çocuk, bir inci vermiş ekmeğe.

Aşka daldım, öyle ki önden gelen,
Sonra gelmiş, oldu gark aşkım ilen.

Söz budur ben istedim, olsun kısa,
Yoksa hem dil, hem akıllar yanmada.

1760
"Leb" desem, elbet "Leb-i deryâ" demek,
"Lâ" desem tek maksadım "illâ" demek.

Tatlıyım ben; ekşilik sunmuş yüzüm,
Sustum artık, bitmiyor çoktur sözüm.

Çifte âlemlerde, sırdır bende tat,
Yüz asıkken perdelenmiş mümkinât.

Her kulakta aksi olmaz her sözün,
Az deriz esrârını, ilm-i ledün.

HÂKİM SENÂÎ'NİN: "KÜFÜR OLSUN, İMAN OLSUN, YOLUNA MÂNİ OLAN HER ŞEY ENGEL OLMAKTA EŞİTTİRLER, BİR NAKIŞ, GÜZEL OLSUN, ÇİRKİN OLSUN, SENİ CÂNÂNDAN UZAKLAŞTIRACAK OLURSA İKİSİ DE BİRDİR." BEYTİNİN AÇIKLAMASI: PEYGAMBERİN: "SA'D KISKANÇTIR. BEN SA'D'DAN KISKANCIM. ALLAH DA BENDEN KISKANÇTIR. KISKANÇLIĞINDAN, KÖTÜLÜĞÜN HER TÜRLÜSÜNÜ, AÇIĞINI DA GİZLİSİNİ DE HARAM KILMIŞTIR." HADÎSİNİN AÇIKLAMASI.

Cümle âlem kıskanır olmuşsa bak,
Kıskanır herkesten üstün bil ki Hak.

1765
Hakk'ı cân bil, kâinat ancak beden,
Has ve çirkin neyse, cândır öğreten!

Kimde mihrâp Zât olur, Zât kıblesi;
Derse iman, bir kusurdur böylesi!

Şaha kim terziyken esvâplar diken,
Gitse tüccar olsa, mahcuptur hemen.

Şahla olmuş, şahla kalmış bir kişi,
Bir eşik bulsun otursun, ar işi.

Şah elinden öpmeye lâyık olan,
Pek ayıptır, postal öpsün sonradan.

1770
Bil ayak öpmek ki hizmet olsa da,
El öpensen burda zillet ortada!

Şah yüzün görmüş biri çark eylese,
Kıskanır şah, başka tercih var ise.

Hak'ta gayret, benzer elbet buğdaya,
Halkta gayret, bir samandır öyle yâ!

Gayreti gerçekte siz Hak'tan bilin,
Gayretin olsun fakat eksik senin.

Şerhi terk ettim, şikâyettir içim,
Hep değişkendir tecelli sevdiğim!

1775
İnlerim elbet iniltim hoş ona,
Çifte âlemden murat: Gamdır bana!

Böyle hâllerden nasıl ben inlemem,
Âşığından ayrı kalmışken de hem!

Gül yüzünden ayrılık olmuş gecem,
Hem karanlıktır bu demler neylesem?

Cân fedâ, cân inciten cânanıma,
Hoş görünmez, her tecelli, hoş bana.

Âşığım sultanımın isteklere,
Âşığım, hicrânla gelmiş dertlere!

1780
Sürme çektim, gamının toprakla ben,
Çift gözün deryâsı doysun, inciden.

Hakk'a halkın döktüğü bir gözyaşı,
Gevher elbet amma hâlk der gözyaşı!

Cân-ı cândan hiç şikâyet etmedim,
Gâyem ancak, hâli anlatsam dedim.

Hem gönül "incindim ondan ben" diyor,
Gevşemiş gönlüm de gülmek istiyor!

Doğruluksun, doğrunun ey şahı sen;
Bir eşik say, bastığın mevki'de ben!

1785
Âlemin, mevki' eşikler nerdedir?
Yârla olsan "ben ve sen'likler" nedir?

Er-kadın kaydın geçip kaldıkça tek,
Sen ve ben yok, bâkilik bulduk demek.

Er-kadın hep bir olurlar en sonu,
Her ne var mahv oldu, artık bil bunu.

"Ben ve biz'lik hizmetin, ettin icât,
Hakk'a hizmet üzre vardır kâinat.

"Ben ve senler birleşip oldukça tek,
Cânânın mülkünde garkolmuş demek.

1790
"Kün" dedin her şey ezelden, oldu da,
Çağrılış, sözden münezzeh: Gel, Hüda!

Cismi kalmış, cismânî görmüş seni,
Hem; hayâl, gam, neş'e var bilmiş seni.

Neş'enin, derdin peşindeyken gönül,
Görmenin lâyık değildir, böyle bil!

Gam ve hoşluk üzre bağlanmış gönül,
İğreti hâllerle tutsak kaldı bil!

Baş ve son bilmez ki aşkın bahçesi,
Aşk denen, gamdan çoğalmış meyvesi.

Âşık olmuş gam, kederlerden yüce,
Güz, bahar yok, hep yeşildir, tâzece.

Ver zekât sen, gel güzel yüzden bize,
Parçalanmış cânı, şerh et sen bize.

Bir tecelli doğdu, gammaz gamzede,
Gönlü deşmiş, tâzelenmiş dağsa da!

Döktü kan benden, helâl ettim ona,
Ben: "Helâl derken" gelip kızmış bana.

Toprak insan âhı var kaçtın niye?
Gamla dolmuş kalbe gam saçtın niye?

Tan yerinden, her sabah gün yükselir,
Cûşa gelmiş, çeşmenizden nûr alır.

Âşığa sen, bulma gel bahâneler,
Gül-dudak, kıymet biçilmez bir değer.

Köhne dünyâ, tâze ruhsun ey Hüda,
Duy bu ten kalkmış, nasıl feryâtla da!

Geç gülün şerhi, n'olur, Allah için,
Gülden ayrı hâli neymiş bülbülün.

Coşkumuz gamdan, meserretten değil,
İdrâk etmek vehm, hayâletten değil.

Başka hâl var, mutlaka nâdirdir o,
Olma münkir, Hak yapar, Kâdirdir o.

Böyle hâl benzer mi insan hâline,
Bağlı kal sen gamla, ihsan var yine.

Neş'e, gam, dert bak onun mahlûklara,
Hep ölürler, Hak ki vâris onlara!

Bak sabah olmuş iken şah-ı cihan,
Özrü var, gel sen Hüsâmeddin'i an!

Rûh, akıl, özr isteyişler sendedir,
Cânda mevcut parlayışlar sendedir.

Doğdu gün, bizler senin nûrundanız,
Meylerinden demlenen mahmurlarız.

Feyziniz mestlik, coşuş versin bana;
Kim şarâp? Gelsin taşış versin bana!

Hem şarâp, coşmakta bizden az coşar,
Hem felekler, aklımızdan az döner!

Bizden olmuş mest şarap, biz olmadık;
Bizde ten var, bizse tenden gelmedik!

Ten kalıptır, mum ve biz olduk arı,
Hep petekler üzre dizdik mumları.

TÛTÎNİN SAHİBİ OLAN TÜCCÂRIN HİKÂYESİNE DÖNÜŞ

Çok uzun söz, söyle tâcirden yine,
Gel de dön sen, bak o tüccâr bahsine.

Türlü âteş, türlü dertten baksana,
Çok perişan sözler atmış meydana.

Çok tutarsız, bazı naz, bazen niyâz;
Bâzı gerçektir denen, bazen mecâz.

Kim boğulmak üzredir durgun suda,
El atar etrafta mevcut her ota.

Kurtuluş ister de ot tutmaktadır,
Korkudan el, kol ayaklar oynatır.

1820
Hem hakîki yâr seven her gayreti,
Boş çalışmak varsa yatmaktan iyi!

Şahsa bir fert, bil ki hiç işsiz değil,
İnleyişler, boş değil, dertsiz değil.

Dinle oğlum, başlayan Allah söze:
"Küllü yevmin hüve fî şe'n"[44] der bize.

Hak yolunda sen de gel yontul, kazın;
Hep çalış ömründe boşluk kalmasın.

Bir ömür, en son nefesten son bulur,
Hak inâyet, sende gerçek sır olur.

1825
Hâlikın gözler, kulaklar pencere,
Vâkıf elbet kalpteki isteklere!

TÂCİRİN ÖLÜ TÛTÎYİ KAFESTEN DIŞARI ATMASI, TÛTÎNİN UÇMASI

Tûtiyi tüccar, tutup attı yere,
Uçtu tûtî, kondu pek yükseklere.

Öldü derken tûti, uçmuş âniden,
Say ki şarktan, bir güneş doğmuş hemen.

Kaldı hayran o hemen tûtîsine,
Hem kararsız anlamış hem sırrı ne?

[44] *"O her gün (her an) bir iştedir..." (Rahman, 29).*

Kaldırıp baş der ki: "Bülbül söyle sen,
Neydi hâlin, gel de bir fâş eyle sen!

1830
Neyse yapmış öğrenip sürdün izi,
Hîle kurdun, hîleden yaktın bizi."

"Bir öğüt vermiş ki has dostum bana,
Zevk ve süs, sesten geçip kurtulsana.

Hep senin bağdır nefis, bağlatmaya,
Hem sebep buymuş, ölüp aldatmaya.

Ham ve haslardan bulup eğlendiren,
Kurtuluş ister isen gel, öl hemen!"

Dâne olsan, kuş olan, toplar seni,
Gonca olsan, çol-çocuk haklar seni.

1835
Gizle dânen, hem tuzak ol öyle ki,
Damda saklansın o sanki ot gibi.

Kim güzeldir, bin heves, bin nâz satar,
Yüz kazâ baş gösterir, gaflet çatar.

Hem bakışlar, hem gazap birden doğar,
Kırbadan yağmış kadar yağmur yağar.

Yıkmak ister, cümle düşmanlar onu,
Dostu harcar, boş geçirtir ömrünü.

Hem baharda ekmeden gâfil olan,
Olmamıştır oysa vakti anlayan.

1840
Allah'ın çok lûtfu, al dur, sen hemen;
Rûh için Hak, çok lütûf ihsan eden!

Öyle bir sığnak bulup yaslan ona;
Suyla âteş asker olsunlar sana!

Nûh ve Mûsa'ya, deniz yâr oldu mu,
Kim ki gaddar kahrı Hak bulmuş onu!

Kal'a İbrahim'e âteş, suyla eş;
Nemrut'un gönlünde olmuş is, ateş.

Seslemiş Yahya'yı dağlar kendine,
Taş atarken, kahredenler üstüne.

Der ki ey Yahya sığın artık bana,
Ok kılıç var gel sığın, yurdum sana.

TÛTÎNİN TÂCİRLE VEDÂLAŞIP HİNDİSTAN'A GİTMESİ

Tûti hoş birkaç nasihât eyledi,
"Kal selâmet hem selâmet bul" dedi.

"Haydi, git, Allah emin kılsın seni,
Sen ki gösterdin, hâli hepten yeni."

Der ki tüccâr: "Hem nasihattir bana,
Tûti'nin yollar, çıkar hep ormana.

Hem de ruhum tûtiden kalmaz geri,
Muhterem olmak gerektir ruh yeri."

HALKIN KİŞİYİ ÖVMESİ VE HALK ARASINDA PARMAKLA GÖSTERİLMESİNİN ZARARLARI

Ten kafestir; onda mevcut, her ne var,
Rûha dâim, ten diken dertler sunar!

Ben senin sırdaş demişken her biri,
Ben sana: Yoldaş demiştir dîğeri.

Der ki: "Yoktur bak cihânda sen gibi,
Gel ki sensin hem fazilet sâhibi."

Der ki tâcir: "Cümle âlemler senin,
Cümle cân, muhtâcı olmuş gölgenin."

Zanneder âlem olur, hayran ona,
Bitti hep kibriyle, artık baksana.

Bilmemiştir, kendi benzer binleri,
Attı şeytan, korda bulmuştur yeri.

Sandılar dünyâ sunar hoş lokmalar,
Az ye, bilsen, hepsi âteş lokmalar!

Âteşi hep gizli, zevkler âşikâr,
Dert, duman elbette hep sondan çıkar.

Kim över övsün, ki sen hiç dinleme,
Sen tamahtan, ben tamam bildim deme!

Metheden, halk içre bir yersin seni,
Kaldı yıllar, kalpteki yangın hani!

Bir çıkar, bir menfaat beklerdi de,
Bulmasın, başlar muhakkak yermeye.

Yermenin te'sir, bütün içlerdedir.
Övmenin te'sir desen aynen gelir.

Övmenin te'sir meğer günler sürer,
Kalbe bir bak sen, büyüklük buldu yer.

Hem metih pek tatlıdır, vermiş acı,
Yermenin tat bir zehir, dert ilacı.

Hem zehir sunmuş ilaç olmuş devâ,
Hap yapıp sen hastaya sunsan revâ.

1865
Helva yutsak tat verir bir tek defâ,
Derman olmaz hem de hiç vermez şifâ!

Hem devam etsin, o etki gizlidir,
Zıddı, bir zıt gelse, durmaz, bildirir.

Gizli kalmazmış şeker, hem te'siri,
Bir çıban var, seslemiş bir neşteri.

Nefsi övmektir, Fir'avun eyleyen,
Nefsi horlarsan, seyitsin bil ki sen!

Muktedirsen, olma sultan, hep kul ol,
Olma çavgan, zor çeken top olmuş ol.

1870
Bir tükensin, kalmasın gençlik, cemâl,
Hep ademlerden dönüp gelmiş melâl.

Övgü sunmuşlar başından baksana,
Sonra derler "İşte bir şeytan" sana.

Bir eşikten dışta görsünler hani;
Söyleşirler hortlamış çıkmış seni!

Bir tuzak kurmuş, güzelsin söyleyen,
Bir güzelsin emsâlim yoktur diyen.

Uçtu gençlik, yok güzellik ortada,
Şeytan olmuş, şeytan ondan kaçmada...

1875
Koştu şeytan, insan olmuş insana,
Şeytan olsan, gelmiyor, şeytan sana.

İnsan olsan hep düşer div arkana,
Vermek ister, azdıran meyden sana.

Şeytanın huy, sende olmuş olsa var,
Bil uğursuz, durmadan senden kaçar.

Hep etekten tutmuş, övmüş kimseler,
Ayrılıp senden, uzak gitmekteler.

"ALLAH'IN DİLEDİĞİ OLUR, DİLEMEDİĞİ OLMAZ" HÂDİSİNİN AÇIKLAMASI

Biz öğütler neyse bir bir söyledik,
Her ne dersek Hak inâyetten dedik.

1880
Allah'ından, bil ki yardım gelmesin,
Bir melek ol, defterin kirdir kesin!

Ey Hüda, ey ihtiyâçlar def eden,
Sen ki varsın, başka şey anmak neden?

Cümle irşât oldu ihsânın yine,
Bunca aybım vardı, örttün sen yine.

Ey Hüda, verdin ilimden damlayı,
Sende deryâ; sen, nasip et dalmayı!

Rûhda vârolmuş ilimden damla bu,
Hem hevâdan, ten kilinden sen koru.

1885
Toprak örtmezden de evvel, sakla sen,
Toprak emmez, yel kurutmazdan hemen.

Gökte uçsun damla, düşsün yerlere,
Kudretin hazneyle mevcut, bir kere!

Damla, yüz kat, yok olup girsin yere,
Baş, ayak toplar koşarmış bir kere.

Yüz bin aşkın, zıt gelir, zıtlar yıkar,
Hak diler, eyler bu dünyâlarda var.

1890
Koştular *yoktan* vücut bulmak için,
Varlığa koşmakta varlıklar bütün.

Hem fikirler, hem akıllar her gece,
Uykudan deryâya dalmış, böylece.

Her sabah hep hâlikı, Allah olan,
Bir balık say, baş çıkarmış deryadan

Güz gelir kalmaz *yeşillik* ortada,
Ölmenin umanda *yokluk* bulmada.

Simsiyâh giymişti ondan kargalar,
Gül bağında *yok yeşil*, feryâttalar.

1895
Duydu *yokluk*, Hak'tan almış sözleri;
Her ne almışsan getir tekrar geri.

Ey ölüm ver, her ne *yutmuşsan* beri,
Kaç *yeşil*, kaç tâne *yuttun*, ver geri!

Ey birâder, aklı artık topla sen,
Her baharın, sonbahar gelmiş hemen.

Tâzedir gör, *yemyeşil* gönlün bağı,
Yâsemin, selvi ve güller *yaprağı*!

Gül ve *yaprak* çoklaşır, dal gizlenir,
Yaprak örter, köşk ve *yollar* gizlenir.

1900
Akl-ı küll'den, söylenen sözlerdi bu,
Bahçe dolmuş, selvi, sümbülden koku.

Gülse *yok*, *yok* burda gülden bir koku,
Yoksa *mey*, *yoktur* meyin coşkunluğu.

Gösterir *yol*, korkma rehberlik dolu,
Kevser'in nehriyle, cennettir *yolu*.

Gözde nûrlar üzre dermandır koku,
Açtı göz, gördürdü birden Yâ'kûb'u.

Pis kokan şeyler, karartmıştır gözü,
Hoş kokan şey var *ya*, aydınlık özü.

1905
Sen Yusuf olmaz isen gel, Yakub ol,
Ağlayıp hem bitmeyen bir aşkla dol!

Bir nasîhat der, Hakîm-i Gaznevî,
Der kurulsun, köhneden bir feyz evi!

Nâz için güller gibi bir *yüz* gerek,
Böyle bir *yüz yoksa yok* naz eylemek.

Nazları gelmiş soğuk çirkinlerin,
Dertleri bir başka derttir körlerin.

Sen Yusuflar üzre artık etme nâz,
Gel de Yâ'kûb misli et hep âh, niyâz!

1910
Öldü tûtî, hem de kastıymış niyâz,
Hem niyâz, ölmek fazilet, öl birâz!

Üflesin İsâ nefes, gel sen diril,
Sen mübârek ol *yücel*, İsâ misil.

İlkbahar gelsin, *yeşermez* asla taş,
Toprak ol, sürsün çiçekler sende baş.

Hep gönül *yırttın*, taş oldun bunca *yıl*,
Öğren artık bir zaman toprak kesil.

HAZRETİ ÖMER ZAMANINDA YOKSULLAŞIP MEZARLIKTA ÇENG ÇALAN İHTİYÂR ÇALGICININ HİKÂYESİ

Duy Ömer devrinde var mutrip biri,
Oymuş elbet devrinin meşhur eri.

1915
Duysa bülbül, mest olur çengten sesi,
Bir değil, tam yüz olurmuş neş'esi.

Onca meclis, topluluklar süslemiş,
Her terennüm, bir kıyâmet seslemiş.

Sanki varmış, İsrâfîl'den ilm ü fen,
Cümle ölmüşlerde, ruh bulmuş beden.

Belki İsrâfîl'e gerçek bir vekil,
Duydu o sesten kanatlanmıştı fil.

Sura İsrâfîl, nefesler üflesin,
Buldu yüz yıllık nefesler ruh kesin.

1920
Ebiyâ kalbinde birçok nağme var;
El ulaşmaz hikmeti tâlip arar.

Duymamış hiç böyle ses, hissin kulak,
Çünkü zulm, isyanla hepten kirli bak.

Duymaz insanlar, perîden nağmeler,
Çünkü sırdır sır nedir bilmezdiler.

Cinlerin her nağme bu âlemdedir,
Bil gönül, insan ve cinden üsttedir.

Cin ve insanlar bütün zindandalar,
Hepsi cehl zindanına dalmıştılar!

1925
"Ma'şere'l-cin" Sûre-i Rahman oku,
Anla hem **"Testeti'û tenfizû"**yu[45]

Evliyâ'nın kalpte mevcut nağmeler,
Önce derler, **"Lâ"**da mevcut cüz' meğer.

Nefsi **"Lâ"**dan, siz hemen baş kaldırın,
"Hem vehimler, hem hayâli öldürün.

Kevn, fesât âlemde yaşlanmış olan,
Ruh henüz kalmış uzak, has doğmadan.

Evliyâ'nın nağmeden, azcık desem,
Ruh mezardan kaldırır baş, işbu dem.

1930
Ver kulak, yaklaş, biraz yaklaş bana,
Şimdi nakletsem izin yoktur buna.

Vakte olmuş İsrâfîl'dir evliyâ,
Nağmesinden her mürit cân bulmada.

Hem beden kabrinde her ölmüşde cân,
Seslerinden hep kefen yırtmış o ân.

Hem bu ses, halkın değildir, yok eşi,
Hem dirilten, ses de; Allah'ın işi!

Ölmüşüz biz, hepten olmuşken ziyân,
Geldi Hak'tan ses, dirildik biz o ân.

1935
Allah'ın ses, her ne vermiş Meryem'e,
Sırlı sırsız öyle vermiş âleme.

Şimdi fânî post içinde yok olan,
Dost sesiyle, gel de tekrâr sen uyan!

Böyle bir ses, Hak kulundan çıksa da,
Mutlaka ses bir şahinşahtan sana.

Der gelen ses: "Hem gözün ben, hem dilin,
Hem rızan, hem öfkenim, hem hislerin."

"Benle gördün, benle duydun" gitsene;
Sen özün sır, sırra sahip sen yine.

---

[45] *"Ey Cin ve insan topluluğu! Göklerin ve yerin bucaklarından geçip gitmeye gücünüz yeterse geçin, fakat bir kudret olmadıkça geçemezsiniz." (Rahman, 33)*

1940
Merteben hem **“Kâne lillah ezveleh,”**
Ben senindim: **Kâne lillah**[46] hem de **leh!**

Ben ki bâzan “sen” ve bâzan “ben” derim,
Her ne dersem, parlayan nûrun benim.

Başlatırsam penceremden, bir ışık,
Bil ki kalmaz dünyada dert-ayrılık.

Bir karanlık var, güneşler silmemiş,
Bir nefes gelmiş de kuşluk eylemiş.

*Hükme uymaz bir karanlık nerde var,
Şû'lemizden kuşluk olmuş âşikâr.

Hak ki öğretmiş isimler Âdem'e,
Hem yayılmış Âdem'inden âleme.

1945
Nûru Âdem'den; dilersen, Hak'tan al,
Al şarap kaptan, dilersen küpten al.

Hem de kap, olmuş küpün bir bağlısı,
Sensiz olsun, mutlu olmaz doğrusu.

Mustafâ'yı görmüş erler şahlanır,
Kim gören görmüşse, cândan mutlanır.

Mumdan almış parlayış, gör kandili,
Görse kandil kim, o mumdur bilmeli.

Birbirinden yüz mumu yakmışsalar,
Sonki mum ilkten doğan nûrlar sunar.

1950
Nûru sen ister isen ilkinden al,
Farkı yoktur, sen varıp sonkinden al.

İstiyorsan nûru kandilden tanı,
Farkı yoktur arzularsan bul onu!

46 *“Kim kendini Allah'a verirse Allah da ona lutfeder.” Hadîs-i Kutsî*

“ZAMANIMIZDAKİ GÜNLERDE ALLAH'IN GÜZEL, KOKULARI VARDIR. KENDİNİZE GELİN; O GÜZEL KOKULARI ALMAYA ÇALIŞIN” HADÎSİNİN TEFSİRİ

Der ki Peygamber de; “Şu Hakk'ın koku,
Dâima devrandadır yoktur sonu!

Gel kulak ver, rahmetin sen vaktine,
Zâtı nimet bil, sarıl dur emrine!”

Geldi bir nefhâ görüp gitmiş öte,
Kimden ister cân, gelip cân vermede.

1955
Geldi bir nefhâ n'olur erken uyan,
Bundan artık haydi gel sen faydalan!

Âteş-i Cân; feyzle âteş söndürür,
Hem feyizden, ölmüşün ruhlar yürür!

*Hem o âteş söndürür, ondan söner.
Ölmüş ondan, giysiler peydâ eder.

Cümbüşün, tûbâ gibi nâzikçe bil,
Öyle bir cümbüş ki hiç halktan değil.

Bir emânet düşse yerler, göklere,
Korkudan patlardı ödler bin kere.

Hak diyen: **“İnna arazna”** bil daha,
Sâde göz at, hem bu **“En yehmilnehâ!”**[47]

47 *“Biz emâneti göklere, yere ve dağlara sunduk. Onu yüklenmekten kaçındılar ve korktular. Onu insan yüklendi.” (Ahzâb, 72)*

Hem nasıl **"Eşfaknâ minhâ"**[48] yer bulur,
Korkudan dağlar, gönülden kan olur.

Dün gece ilham gelir olmuş bana,
Yuttuğum bir lokma, mânî'dir ona.

Lokma derken Lokman'ı etmiş rehin,
Lokma sen git, şimdi Lokman'ın zemin.

El çekip kurtul ki, gâmın lokmadan,
Lokman olsun hem dikenden kurtulan.

Yok diken Lokman'da yoktur gölgesi,
Fark edilmez, hırs onun sermâyesi.

Sen ki nankör say diken her hurmayı,
Görmemiş hak etti mâzur olmayı.

Lokman'ın cândır, Hüda'nın bahçesi,
Nerden olsun bir diken incitmesi?

Hep diken yer bir vücut, say sen deve;
Mustafâ'dan huy alıp sen bin deve.

Ey deve sırtında bir gül dengi var,
Rüzgâr essin, kokması bin bağ sunar!

Var senin meylin dikenlik kumsala,
Hiç dikenden gül geçer olmaz ele.

Ey bu istek uğruna gezmiş olan
Şimdi oldun sen gülistanlar soran.

Hiç huzur vermez diken batmış ayak,
Göz kararmış, yok gezinmek, görme bak.

Bir cihân var, sığmıyor insan denen,
Bir diken etrâfı gezmiş, gizliden.

Hem Muhammed, kendi yoldaş istedi,
"**Ey Hümeyrâ**;[49] gel de bir söz et dedi!

Ey Hümeyrâ at ateşler üzre nal,
Attığın **nal**dan kesilsin dağda lâl!"[50]

Bir müennes söz, Hümeyrâ baksana,
Rûh müennes bir lafız, derler ona.

Rûh müennes, ruha bunlar ar değil,
Rûha erlik, hem kadınlık kâr değil.

Rûh müzekker, hem müennesten öte,[51]
Rûh, kuru, yaş, hayvâniyetten öte.

Aş ve ekmekten bu ruh, artar değil,
Şöyle olmaz, böyle olmaz ruhta bil.

Rûhu hayvânîyi hem ruh hoş kılar,
Nâhoş olmaz olsa, bir hoşluk mu var?

Sen şekerden yerken aldın hep tadı,
Her gün ermek imkânın hiç olmadı.

Sen vefâ göstersen, olmuşsun şeker,
Aynı huydur, hep şeker kalmış gider.

Bulsa âşık, hem muhabbetten gıda,
Orda âşık, akla hep eyler vedâ!

---

[48] *Aynı âyet.*

[49] *Hümeyrâ, Hz. Âişe'nin lâkabıdır.*

[50] *Ateşe nal atmak bir büyücülük olayıdır. Mevlânâ bunu kinâye olarak kullanıyor.*

[51] *Müennes ve müzekker: Arap gramerinde kelimelerin dişilik ve erkekliği.*

Aklı cüz'î, aşkı hep inkârdadır,
Sırrı ben bildim deyip kâfir kalır.

Pek zeki, âlim akıl mahv bilmiyor,
Bir melek uymazsa şeytânım diyor.

İş ve söz derken, akıldır yâr bize,
Hâl gelirken, değmez olmuş bir söze.

Varlığından geçmemişken hiçliğe,
İstemezken geçti birden hiçliğe.

Cân kemâldir, hem nidâsından kemâl,
Mustafâ der ki: **"Erihna yâ Bilâl"!**[52]

Ey Bilâl; yükselt sesin artsın yine,
Feyzi ben, nefh eylemiştim gönlüne.

Âdem elbet, mest imiş bir nağmeye,
Ehl-i gök şaşkın demiş, ses ver hele!

Geçti kendinden, o sesten Mustafâ,
Doğdu gün, geçmiş namaz, Nûr-î Sefâ!

Uykudan kalkmaz, mübârek öyle de,
Geldi kuşluk, hem namazdır geçmede.

Geldi **târis**'ten[53] ki o mutlak gelin,
Öptü her ruh, şanlanıp elden bilin!

Gizlidir âşk, ruhta gizli, bilmeli,
Hak için dersek "Gelin" hoş görmeli.

Yâre sözlerden verir olsak melâl,
Verse mühlet, hem olurdum ben de lal!

Aybolan varken onu görmek ayıp,
Aybı görmez, siz bilin merd-i gayıp.

Aybı görmek, hep cehâletten doğar,
Hak için hem, böyle hâl olmaz ki var.

Hakk'a nispet, bir küfür, hikmet gibi;
Halka döndürsek olur âfet gibi!

Yüz hüner saklar desek, bir tek ayıp,
Meyvenin çöp meyveye olmaz kayıp.

Çöple meyve bir girerler tartıya,
Meyve-çöpler, ten ve cânın dengi yâ!

Hiç büyükler, söylemezler boşça laf,
Tertemizler ruh da saf, tenler de saf.

Onların cismi, nefis, hem sûreti,
Almış elbet gizli ruhtan kısmeti.

Evliyâ düşmânının cân, bir cisim;
Bir kırık zar, tavlada say bir isim.

Girdi toprak içre, düşman oldu kil,
Tuzladan geçmişse dost, pâk oldu bil:

Öyle tuz: Vermiş güzellik Ahmed'e;
Böyle tuzdan, söz güzellik vermede!

Bitmeyen tuz, Ahmed'in mirâs bilin,
Vâris ol sen, vârisinden dost edin.

Hep oturmuş önde vârisler senin,
Cisme bağlanmış edepsizdir kesin!

Kaptırırsan sen özün ön, arkaya;
Cisme bağlandın, kalıp ruhtan yaya.

[52] *"Ey Bilâl! Bizi ferahlandır." Hadîs.*
[53] *Târis: Gelinle buluşma gecesi.*

Alt ve üst, yan, arka cismin vasfıdır,
Hem cihedsizlik de, ruhun aslıdır.

Şah-ı pak nûrundan al sen, aç gözü;
Kalmasın eksik görüş, zannın sözü!

Her zaman sen, gam ve hem neş'eylesin,
Yok olan biz, ön ve sonluk neylesin.

Gerçi gün yağmurlu gün, yollan hemen,
Göklerin yağmur değil, Hak'tır veren!

Hazret-i Âişe-i Sıddîka'nın: "Bugün yağmur yağdı. Siz ise kabristanda idiniz. Nasıl oldu da elbiseleriniz ıslanmamış?" diye Resûl-i Ekremden sorması

Ölmüş ashaptan biri, Nûr-i Sefâ,
Dostu gömmek üzre varmış Mustafâ.

Toprak atmış elle, dostun kabrine,
Gövdesinden dâne yükselsin yine.

Hem ağaçlar, ölmüş insan benzeri,
Hep kıyam etmiş, çıkarmış elleri.

Halka vermiş, yüz işâret baksana,
Herkes olmaz, anlayıp vâkıf ona.

Bir yeşil dil, hem uzun eller ile,
Anlatırlar, toprağın sırdan hele.

Kaz misil onlar ki baş sokmuş suya,
Karga, tâvus misli çıkmış ortaya!

Kışta Hak'tan hem yeşil hapsolsa da,
İlkbahar dallar çiçek süs dolmada.

Kışta bir dal büsbütün çıplaksa da,
İlkbahar gelsin yeşil fışkırmada.

Der ki münkirler: "Tesâdüf, böyle iş,
Durmadan her yıl da tekrar eylemiş."

Onların körlük şu Allah dostuna,
Sundu, bağ bostan inanmış gönlüne.

Güllerin kalbinde toplanmış koku,
Arz eder güller de sırdan var-yoku!

İnkâr etsinler bakın kokmakta gül,
Perde yırtıp, ıtrını yaymakta gül.

Kaçtı, pislik kurdu, hem gülden nasıl,
Hasta aynen istemez çalsın davul!

Hoş gelir dünyâ ki dünyâ ehline,
Göz yumar mârufların has fikrine.

Göz yumar kim göz değil artık gözü,
Göz o, bulmuş oldu bir sağlam izi.

Hem mezardan döndü Peygamber geri,
Sıddıkâ'nın hücre olmuş yerleri.

Ayşe, Peygamber gelirken göz göze,
Ayşe el sürmüş Resûl'ün el, yüze.

Sürdü el, miskler kokar her bir aza,
Baş, sarık, saç, misk saçarlar hâkeza.

Der ki peygamber: "Araştırman nedir?"
Ayşe der: "Gökler bulut, yağmurludur.

Ellerim yoklar senin esvâbını,
Hayret ettim, asla yaşlık yok hani."

Neyle örtündün sorarken Ayşe'ye,
"Başta ridânız" demiştir, Ayşe de.

Der Resûl: "Kalbin temiz, ey göznuru;
Gönderen Hak, gör bu gaybın yağmuru!

Gördüğün yağmur, bu göklerden değil,
Hem bulutlar ayrı göklerdendi bil!"

HEKİM SENÂÎ'NİN BEYTİNİN TEFSİRİ: "NİCE GÖKLER SAKLIYOR CÂN ÂLEMİ, HEM O GÖK EHLİNDE CİHAN ÂLEMİ! YÜKSEK, ALÇAK, DAĞ, YOKUŞ CÂNIN YOLU, NİCE UMMAN NİCE DERYÂLAR DOLU."

Başkadır gaybın bulut hem yağmuru,
Hem semâdan hem güneşten, ayrı bu!

Burda gerçek neyse, haslar görmede,
Halksa kalmıştır haşirden şüphede.

Var ya yağmur, besleyip dallandıran;
Var çürütmek üzre, yağmurlar yağan!

İlkbahar yağmurudur hayret veren,
Güzde yağmur, sıtmadır yaprak döken.

İlkbahar yağmur bütün nâz vermede,
Sonbahar, yağmuru virân etmede!

Böyle bil, rüzgâr, soğuk derken güneş;
Farklı tesir eylemiş olmaz ki eş!

Gizlilikten gayb tecellîler sunar,
Gaybde mevcut çok ziyân çok fayda var.

Evliyâdan bir nefes, dersek bahar,
Gül sunar hep can yeşertir duygular.

İlkbahar kuvvet verirken dallara,
Faydadır kâmil nefes insanlara.

Bir ağaç olsun eğer kökten kuru,
Sanma rüzgâr hem de yağmur aybı bu!

Yellere iştir, muhakkak esmesi,
Feyze yönlenmek de cânın hissesi.

"BAHAR SERİNLİĞİNİ GANİMET BİLİN" HADÎSİNİN ŞERHİ

Der Nebî: "Elbet bahar bazen serin,
Asla yârânım kaçıp gizlenmesin!

Bil bahar sunmaktadır her faydayı,
Bak nasıl ot, dal, fidan almış payı!

Güz, serinlik verse ondan kaçmalı,
Bağda n'etmiş, aynı eyler insanı!"

Nakledenler, hâli zâhir gördüler,
Sandı gerçek, böyle kânî oldular.

Hep habersiz kaldılar, gerçeklere,
Gördüler dağ, ermeden cevherlere!

Sonbahar insan için, nefs ü hevâ,
Rûh ve aklın ilkbahar; bulmuş bekâ!

Hem senin aklın ki noksan hem de az,
Kâmil insan bulma olsun hep niyâz!

Cüz'i aklı külle eylersen bütün,
Nefse binsin, bir de alt etsin düşün!

*Cüz'i aklın çıktı küll'den meydana,
Hem şaraptan kaç akıl mest baksana.

2055 Burda te'vil, ilkbahardan kast şudur,
Bir nefesten, çok hayatlar cân bulur.

Sert ve yumşak, evliyâ'nın has sözü,
Kaçma ondan, burdadır dînin özü.

Sert ve kızgın söylesin, hoş tut onu,
Sen ateşten kurtulursun, bil bunu.

Sert, sıcaklık kâmilin mânen bahar,
Sıdk yakînden bir mayaymış, âşikâr!

Has nefesten, ruhların bostan diri,
Gönlümün umman, bulur cevherleri.

2060 Gönlünün bağdan azalsın bir hilâl,
Ermişin kalpler, dolar bitmez melâl!

ÂİŞE'NİN RESÛL-İ EKREM'DEN YAĞMURUN SIRRINI SORMASI

Ayşe der: "Sen söyle mevcûdun özü;
Neydi hikmet, gel de aydınlat bizi!

Hem yağan yağmur ki rahmetten midir?
Yoksa hiddetten ve tehditten midir?

İlkbahardan gelme bir ikram mı ne?
Yoksa güzden kalma âfetten yine?"

Der ki Peygamber: "Bu insan neslinin,
Kalbe sinmiş, gam, keder teskin için."

2065 Kalsa ol âteş ile insan denen,
Gönlü eksiksiz kalır vîrâneden.

Bil o dem, vîrân olur, durmaz cihân,
Hem amelsiz hem de şaşkın cümle can.

Gafletin, dünyada yardımdır sana,
Bir uyanmak var ki âfet insana.

Bil ayıklık, âlemî mânâdadır,
Onla yüksel dünyalar hep alçalır.

Hem ayıklık bir güneş, hırsınsa buz;
Hem ayıklık su, cihan kir bilseniz!

2070 Hem o âlemden gelip parlar ışık,
Olmasın kin, hırsla dünyâ karmaşık.

Gayp akıl sızdırsa azcık fazladan;
Kalkar aybın hep hünerler ortadan.

Gelmemiştir bahsinin gelmez sonu,
Çengçinin ahvâl nedir? Anlat onu!

ÇENG ÇALAN İHTİYÂRIN HİKÂYESİNİN DEVAMI VE ONUN NASIL KURTULDUĞUNUN BEYÂNI

Öyle çalmıştır, şaşırmış dinleyen,
Halkta artık şevk hayâldir yükselen.

Nağmesinden uçtu derken cân kuşu,
Nâlesinden hayret idrâkin işi.

2075 İhtiyârlık vakti gelmiş, çatmada,
Şâhini canın, böcekler tutmada.

Sırtı küp emsâli eğrilmiş onun,
Kaş da gözler üzre hep düşmüş onun.

Câna cân katmış, lâtif ses kalmamış,
Bak ki artık kimse kartken almamış.

Câna cân katmış lâtif ses kalmamış,
Dinleyenler hep beleşken almamış.

Hangi hoşluk var ki nâhoş olmasın,
Hiç tavan gördün mü birgün çökmesin?

2080
Bir aziz ses olsa hep kalpler yeri,
Öyle bir ses, sanki sûrun benzeri!

Öyle kalpler, kalp bulup mest eyleyen,
Bizde varlık, onların yokluk ilen!

Mıknatıs kalp, fikri çekmiş cezbesi;
Oydu lezzet, sırların, vahyin sesi!

Hem zayıf bir çengçi, hepten ihtiyâr;
Yok, kazanç, hiç durmadan ekmek arar!

"Ey Hüda çok ömrü ihsan eyledin,
Bir çöpüm ben, lûtf ile ten eyledin.

2085
İşledim suç, durmadan yetmiş sene,
Kesmedin, verdin rızıklar sen, yine.

Yok, kazanç, geldim konuk oldum sana,
Ben misâfir, çengimi çaldım sana."

Sırtlayıp çengin yönelmiş Allah'a,
Hem Medine'nin varır kabristâna!

İsterim senden dayip tel bahşişi;
Gönlü gamdan kurtarır olsun kişi.

Çenk çalıp en sonra yastık eyledi,
Ağlayıp, bir kabre yaslanmış idi.

2090
Uyku basmış, uçmuş artık cân kuşu,
Çengçi, hem çeng kaldı yalnız doğrusu!

Hürdü artık, hem cihânın derdi yok,
Sâde bir âdem ki cân geçmiş ufuk.

Çengçinin ruh, hep terennüm etmede,
Burda kalsam, burda dur sen dense de.

İlkbaharlar bağda cân yapsın koşu,
Lâlezârın oydu artık sarhoşu.

Kol, kanatsızken seferler, içre ben,
Dil, dudaksız, bal şeker olsam yiyen.

2095
Beyni yormazdan, ederken zikri de,
Eğlenirdim mestçe, gök ehli ile.

Göz yumup hep âlemi seyreylesem,
Atmadan el gonca güller derlesem...

Baldan umman, bir yüzen ördekti bu,
Hak şaraptan, gusleden Eyyûb'du bu!

Çimdi Eyyûb bitti dertler, işte su,
Tertemizdir, andırır şark nûrunu.

Mesnevî dolsun felekler Mesnevî,
Sığmaz asla, sırrı almaz mânevî.

2100
Pek ferâhken yer ve gökler ortada,
Darlığından, kalbimiz bin parça yâ.

Bir rüyâdan, gördüğüm âlemdi bu,
Açtı kol, açmış kanat hem ufkumu.

Bulsa mânâ üzre kim bir doğru yol,
Burda kalmaz, bir an olsun bilmiş ol!

Çengçinin ruha emir gelmiş hemen,
Haydi kalk git, baksana çıkmış diken!

Çengçinin ruh, Allah Allah der idi,
Rahmetin gökten de yardım bekledi.

HZ. ÖMER'E UYKUSUNDA "BEYTÜLMALDAN ŞU KADAR ALTIN AL DA KABRİSTÂNDA UYUMUŞ ADAMA VER" DİYE BİR SES GELMESİ

Daldı bir an evde Fâruk uykuya,
Yoktu imkân asla mânî olmaya!

Düştü gerçekten Ömer, hayretlere,
Geldi gaypten, hem sebep var bir kere!

Baş koyar koymaz dalıp görmüş rüyâ,
Duydu ruh, Hak'tan erişmiş bir nidâ!

Her nidânın aslı olmuştur nidâ;
Tek nidâ var, gayriler boş bir sedâ!

Türk ve Kürt, dersen Acem, dersek Arap;
Hem kulaksız, hem dudaksız bildi hep.

Zenci, Türk, Tacik olan dursun hele,
Bir nidâdır; taş, odun duymuş bile!

Söylenir Hak'tan **"elest"** hiç durmadan;
Hem hitâptan, cevher, âraz var olan.

Hem de zâhirden "evet" denmezse de,
Bir "evet"tir, hem vücûda gelmede.

Taş, ağaç, kum her ne var anlar dedim,
Kıssadan bir hissedir hıfz eyledim.

*Taş, ağaç ispâtıdır, gel gör dedim,
Geç de olsa bir hikâyem var dedim.

"MESCİD-İ ŞERİFTE CEMAAT ÇOĞALDI, MÜBÂREK YÜZÜNÜZÜ GÖREMİYORUZ" DENMESİ ÜZERİNE RESÛLULLAH İÇİN BİR MİNBER YAPILMASI VE HANNÂNE DENEN BU DİREĞİN İNLEMESİ, SAHABELERİN BU İNİLTİYİ İŞİTMELERİ

Aklı vardır sanki insandır direk,
"Gitti Peygamber" deyip, inler direk.

*Hem, Resûl'ün va'zı dinlerken o an,
Duydu herkes nâleler pîr, genç olan!

Kaldılar hayretle, yoldaşlar bütün,
Durmadan inler dururken bir sütûn.

Der ki: "Ey Hannâne, neymiş inlemen?"
"Senden ayrılmakla bağrım doldu kan!

Mesnedin bendim, dayandın hutbede,
Başka mesnet buldunuz, bir nesnede."

"İstiyorsan hurma vermiş bir ağaç,
Ol yesin şark, garplı varsa cümle aç.

Yoksa Hak âlemde gel sen servi ol,
Yemyeşil, taptaze artık bâki ol!"

"Bâki kalmak isterim" der şimdi ben,
Dinle gâfil çöpten âdi olma sen!

Tâ ki insanlarla haşr olsun diye;
Gömdürür hannâneyi, bir bahçeye.

Bir kula Allah kulum sen gel dese,
Uymamış kul artık arzunun sese.

Bulsa Hak'tan abdi bitmez itibâr,
Bâki âlemlerde o bulmuştu kâr.

Sırrı-ı Hakk'a kim ki etmez îtibar,
İnleyen cansız desen kılmaz karar.

Der: "Evet" mü'minleri aldatmada,
Denmesin tek: "Sen münâfıksın" ona.

Var olan **"Kün"**[54] emridir bilmezse bir,
Emri artık, reddediş lâzım gelir.

Hep âlâmet bekleyen, taklit eden,
Vehme düşmüş böyle binler, şüpheden.

Çünkü taklitler, delil, zandır hele,
Zandır ancak, hem kanat, hem kol bile.

Soksa alçak şeytan artık şüpheye,
Kuy'ya başlarlar sapıklar düşmeye.

Hem delil dersen, o tahta bir ayak,
Tahta güçsüz, kaldı sağlıktan uzak.

Hâs görüşler ehlidir kutb-i zaman,
Dağ, sebâtından onun sersem kalan!

Kör için bir tek dayak olmuş asâ,
Düşmez artık bir ayak olmuş asâ.

Dine düşmânlar yenen her kim ki var,
Şüphesiz, sırlar görür o âşikâr.

Kör olan bastonla yollar bulsa da,
Yolsuza yol mânâ ehli sunmada.

Olmasın görmüş ve şahlar mânâda,
Cümle körler yok olurlar ortada.

Ekme bilmez, biçme bilmez kör olan,
Yok, ticâret, yok imâr etmek inan!

Hak'ta sunmaz olsa bir rahmet izi,
Hak kırar koymaz delil asâmızı!

Neydi asâ? Bir kıyas, değnek, delil;
Hem asâ vermiş olan: Mutlak Celil;

Harp için asâ yakışmaz ellere;
Sen de ey kör, tut ve gel, kır, at yere!

Sen delil asâsını alsan ele;
Hışmı at, yükselme yol olmuş bile.

Kör niçin sen, körlerin çemberdesin,
Hak gören bir er bulup sesler misin?

Tut etekten, sen rızasın al ele,
Hem asâdan, çekmiş Âdem gör hele!

Bak Muhammed, Mûsa'nın mucîzeye,
Bir yılan asâ, direk inler niye?

Bir asâ ejder, direktir inleyen,
İşte îlan, beş vakit minâreden!

Bir kabul versin şu imân, zevk bize,
Yok, haset, hem gösterilsin mu'cize.

Her ne mâkul, hep akıl etmiş kabûl,
Hiç gerek yok, mu'cizât olsun usûl.

Akla sığmaz bir temiz yol, yoksa da,
Mutlular kalbinde makbûl olmada.

---

[54] *"Kün" Allah'ın "Ol" emridir. Bk .Yâsin, 83.*

Kaçtı şeytan vahşi hayvan korkudan,
Kaçtılar hep hırslı insandan inan.

Korku vermiş mu'cizât-ı enbiyâ,
Kâfirin sığınak kuru otlardı yâ.

Müslümanlık perdesinden, alsın ad,
Bilmesin ümmet, rezil sürsün hayat.

Kalp para yapmış, gümüşten yaldızı,
Kalpazan der: "İşte, Sultânî yazı!"

Söylemişken söz desin, tevhit, fakat,
İçte bâtıl; zehri ekmek üzre tat.

Feylesoftan, yok mecâl bir tek söze,
Söylesin, bak mahveder, Hak mu'cize!

El, ayak, dil; onda olmuş bir cisim,
El, ayak, ruh emre uymuştur derim.

Dille, töhmet isnat etmiş olsa bak,
İlk başından bir şahittir el, ayak.

RESÛL-İ EKREM EFENDİMİZİN MU'CİZE GÖSTERMESİ, EBÛ CEHİL'İN AVUCUNDA TAŞ KIRIKLARININ DİLE GELİP SALLÂLLÂHU ALEYHİ VESELLEM'İN RİSÂLETİNE ŞEHÂDET ETMESİ

Elde taşlar saklayan Ebû Cehil,
Der ki: "Ey Ahmet ne bunlar şimdi bil.

Bir Resûlsen, söyle artık elde ne?
Sen ki göklerden söz ettin söyle ne?"

"İster avcun söylesin isterse ben,
Hakk'ı tasdik eylesinler dinle sen!"

Der Ebû Cehl: "Son sözün hoştur daha"
Der Resûl: "Kudret ki lâyık Allah'a!"

İşte Cehl avcunda, taşlar durmadan,
Birdir Allah, söyleşir âyan-beyân!

"Lâ-ilâh" der cümle taşlar "Lâ-ilâh!"
Hak nebîsin başka söz etmez izah!

Hem Ebû Cehl duydu, taştan bir kere,
Hiddetinden fırlatıp atmış yere.

*"Benzerin yok, sen ki sihrin ustası;
Sendedir hem sihrin en has, âlası!"

*Onda kalp kör bir lâin gel bak işe,
Sende göz iblis gözü, toprak başa.

ÇENGÇİ HİKÂYESİNİN SONU VE EMÎRÜ'L-MÜ'MİNÎN ÖMER'İN (ALLAH ONDAN RAZI OLSUN) KENDİSİNE HATİF'İN NİDÂSINI ULAŞTIRMASI

İhtiyâr çengçiye dön, sen ver kulak,
Beklemekten çünkü âciz kaldı bak!

Hem rüyâ ânında bir ses der: Ömer,
"Bir kulum var, ihtiyaçlar neyse ver.

Öyle bir kul muhteremdir, muhterem,
Çek de zahmet git şu kabristâna hem.

Ey Ömer beytü'l-malından al bunu,
Al götür sen hem yedi yüz altını.

Söyle: "Sen ey Allah'ın seçkin kulu,
Şimdilik al, azsa hoşnut gör bunu!

Bir bedeldir, ibrişim alman için;
Harca artık, burya gel hiç bitmesin."

Heybetinden, hem sesin kalkıp Ömer,
Sıçrayıp hizmet için, bağlar kemer.

Torba koltuklar gider kabristana,
Koştu birden, hem bakarken dört yana.

Geldi kabristanda gezmektir işi,
İhtiyârdan başka yok, bir tek kişi.

Çengçi olmaz der, dolaşmış durmadan,
Yorgun argın başka kimse görmeden!

Der ki Hak: "Bir ihtiyâr, zâhit kulum,
Saf ve hastır hem benim mes'ut kulum."

İhtiyâr çengçiyi çok övmüş Hüda,
Gizli sır var, var gariplik ortada!

Sanki bir av arzusuyla gezmede,
Her mezarın etrafından dönmede.

İhtiyârdan başka fert yok, anladı,
Her karanlık gönle nûr vardır dedi.

Yüz edep sunmuş oturmuş bir taşa,
Aksırık tutmuş, uyartmış, bak işe.

Fâruk'u görmüş ve düşmüş korkuya;
Titremiş niyyet ederken kaçmaya.

Der ki içten: Ey Hüda imdât, yetiş;
Muhtesiptir geldi, çatmış zor bir iş!

Hem Ömer bakmış odur, ölgün yüzü,
Bir utangaç ihtiyâr, solgun yüzü!

Der Ömer:"Sen korkmadan bir baksana;
Bende Hak'tan, müjdeler vardır sana!

Öyle, övmüş oldu Hak ahlâkını,
Fâruk'a elbette sevdirmiş seni!

Gel, otur karşımda vazgeç korkmadan,
Ol saâdet, sırrı sen benden duyan.

Hak selâm eyler ve der hâlin nedir?
Söylesin dert, gam ve ahvâlin nedir?

Çenge tel al, işte altınlar sana,
Harca bitsin, sonra gel tekrar bana!"

İhtiyâr duymuş ve çok ar eylemiş,
El ısırmış, hep dövünmüş titremiş.

Ünleyip der: "Sen ey emsâlsiz Hüda,
Ben utancımdan tükendim ortada!"

Haddi aşmış inleyiş, hem ağlayış;
Çengi atmış yerde etmiş hurda-haş!

"Hakk'a dönsem ben, olurdun perde sen,
Yol kesip sendin beni mağlup eden.

Bende kan içtin ki sen yetmiş sene,
Bir siyâh yüz, saklarım senden yine.

Hem vefâ hem rahmeti sonsuz Hüda,
Dertle geçmiş ömre sun rahmet, sefâ!

Bir ömür vermiş cömert Allah bana,
Ânına kıymet biçilmez baksana.

Durmadım ben, harcadım hep boş onu;
Tiz ve pesten üfledim hep, işte bu!

Ah! Irak'ın perdeye daldıkça ben,
Ölmenin dert geçmez aklımdan, neden?

Perde, makam, tiz ve pesten düşledim,
Mânâdan ölmüş gönüller, peyledim.

2195
Yirmi dört ses, perdeler olmuş işim,
Göçtü kervan, kaldı bir akşam bizim.

Ey Hüda feryât, bu feryât ehline,
Kendi nefsimden sığındım adline!

Kimseden yardım erişmez baksana;
El atan benden yakın, sensin bana!

Perdelenmiş geldi hep varlık bana,
Bitse varlık, ermişim artık sana.

Verse altın, saysa kim, baktın ona,
Böyle ammâ bakmadın hiç kendine!"

*Böyle sözler söyleyip inlerdi o,
Yılların suç, mahsulünden döktü o!

HZ. ÖMER'İN (ALLAH ONDAN RAZI OLSUN) NAZARINI VARLIK ÂLEMİ OLAN AĞLAMAK MAKAMINDAN SARHOŞLUK KAYNAĞI OLAN İSTİĞRAK ÂLEMİNE ÇEVİRMESİ

2200
Der Ömer: "Hem ağlayış, hem inleyiş,
Sende idrâk, hem uyanmak oldu iş.

Bitti fânîlik, bu yol, bir başka yol,
Akl, uyanmak bir günâhtır bilmiş ol!

Anlamaz, mâziyi idrâkler niçin?
Perdedir geçmiş ve âtîn Hak için!

Mâzi âtî neyse yakmazsın neden?
Hem dokuz boğmuyla inler ney mi sen?

Ney, düğüm durdukça sırdaş olmamış,
Hem dudaktan, aslâ bir ses almamış!

2205
Sen tavaf ettin seni, dönmektesin,
Evdesin sen, Ka'be'siz kaldın kesin!

Ey haber vermiş olandan, bîhaber;
Hem senin tövben, günâhından beter!

Geçmişin suçlarda, tövben var iken
Tövbene sen, tövbe etmezsin neden?

Gâhi pesten sesti, tek kıblen senin,
Ağlayıştan inleyişten hastasın.

Oldu Fâruk, orda esrâr aynası,
Hem silinmiş, mutribin gaflet pası.

2210
Rûha dönmüş, gülme yok, yok ağlama,
Gitti cân, gelmiş yeni bir cân ona!

Geldi bir hayret, yer etti gönlüne,
Yer ve gökten ayrılır olmuş yine.

Başlatıp bir gayreti kalpten öte,
Bilmedim ben, sen bilirsen söyle de!

Hâl ve kâlden geçti, bulmuş başka hâl;
Zülcelâl deryâsıdır, dalmış misâl!

Öyle dalmış, çare yok kurtulmaya,
Bir tanış yok sâde deryâ vardı yâ!

2215
İstenilmez olsa dönmezdim yine,
Aklı cüz, girmezdi küllün bahsine.

Baskılar döndükçe art arda meğer,
Hep denizden dalgalar sâhildeler.

İhtiyârdan söz erişmişken sana,
Çekmişiz biz bahsi yorgan altına.

Her ne vardır, ihtiyar çekmiş etek,
Sâde birkaç söz kalır ağzında tek.

Söz ve sazdan, şimdi çekmişken eli,
Artık ondan bazı bir söz etmeli.

2220
Av için cân ormanı, gel ol doğan;
Ol cihânın sen güneş, cambazlaşan!

Yükselirken bak Güneş cân saçmada,
Hep boşansın hep yeniden dolmada.

Ey güneş mânâ evinden tazele,
Tâze cânlar sun cihâna sen hele.

Tende mevcut ruh ki hep gaypten gelen,
Armağandır sanki ırmak bil ki sen.

*Her zaman gaybın nidâ ruh tâzeler,
Ten cihânından çıkışlar emreder.

HER PAZAR YERİNDE "YA RABBİ MUHTAÇLARI DOYURANLARINA, VERDİKLERİNE KARŞILIK MÜKÂFAAT İHSAN EYLE YA RABBİ, VERMEYİP SAKLAYANLARIN MALLARINI DA TELEF ET, ONLARI ZARARA UĞRAT." DİYE DUA EDEN İKİ MELEĞİN DUALARI

Der ki Peygamber bütün insanlara:
"Çift melek hep, doğruluk eyler nidâ."

2225
"Ey Hüda, mertlik eden kimdir doyur,
İhsânın üstünde yüz ihsân buyur!

Ey Hüda dünyâda sen nâmertlere,
Ver ziyânlardan ziyânlar bin kere!

Vermemek vardır ki vermekten iyi,
Allah'ın emriyle vermişsen iyi!"

Elde etsen, sen tükenmez hazneler,
Verme kâfir misli, isrâf üzre yer!

Kestiler kurban, kazansınlar diye,
Hem Muhammed'den de üstün gelmeye!

2230
Sen kemâle ermeyi etsen murat,
Hakk'ı öğren, bul da bir kâmil sıfat!

Gâfili, Kur'ân ki tehdit eylemiş,
Onların infâkı tek "hasret" imiş!

Bir adâlet saydı isyânkâr köle,
Şah malından etrafa saçmış bile!

Âsinin tevzi şaha kılmaz yakın,
Eşkiyâlık bir uzaklıktır bakın.

Mekkeli, Peygamber'in harbinde de,
Ettiler kurban asil birçok deve.

2235
Cümle mü'min, böyle hâlden korktu kim,
Der ki Allah var: **"Sırâtü'l-müstâkim!"**[55]

Mal dağıtmak, merde lâyık has bir iş,
Âşığın mertlikse, tek bir cân sunuş!

Versen ekmek Hak sunar ekmek demek,
Cân verişler, tâze cân olmak demek!

Döktüren Allah, çınardan yaprağı,
Verdi rızk, bâzen de yapraksızlığı.

[55] *İstikameti doğru yol. Bakınız: Fatiha sûresi.*

Mertliğinden elde kalmaz olsa mal,
Hakk'ın ikrâmlar, eder mi pây-ı mâl?

Boş kalır ambar, tohum attıkça sen,
Geldi harman doldu mahsuller hemen.

İşte hep, saklar durursan tohmu sen,
Bit, böcek hem, farelerdir mahveden!

Bak bu dünyâ, sâde bir yokluk yeri,
Sûretin boş, bul da mânâ, gel beri!

Tuzlu, tuzsuz ruhu kıl'cın önne sal,
Tatlı bir deryâya dönmüş ruhu al!

Bilmiyorsan, sen eşikten almayı,
Bâri benden dinle artık kıssayı.

CÖMERTLİĞİYLE HÂTEM-İ TÂÎ'NİN ŞÖHRETİNİ GEÇMİŞ OLAN HALÎFENİN HİKÂYESİ

Vardı geçmiş gün, hilâfetten biri,
Sanki **Hâtem**,[56] mertliğin en has eri.

Açtı gerçekten o, mertlik bayrağı,
Yok ki yoksulluk onun geçmiş çağı.

İnciler deryâda ermiş saflığa,
Adli yaymış, durmadan Kaf'tan Kaf'a.

Toprağa neymiş bulut neylerse su;
Oydu Hak ihsâna mazhar doğrusu.

İhsânından titremiş mâden, deniz;
Mertliğinden seldi insan, görseniz!

Hâne dersen halka hâcet kıblesi,
Cümle âlemlerde, mertlik cümlesi!

Rum, Acem, Türk, cümleten şaşmış Arap,
Mertliğinden, hepsi hayretlerde hep!

Âb-ı hayvan, hem kerem deryâsı o,
Hem Arap, hem Acem'in ihyâsı o!

BİR ARAP'LA KARISININ FAKİRLİK MÂCERÂLARI

Hem Arap'tan bir kadın akşam beye,
Pek de sert söz söylemiştir erkeğe.

"Her cefâ, her yok bizim, çekmekteyiz,
Hoştur âlem, bizse yoksul hâldeyiz.

Yok ki ekmek, tek boğaz yutkunması,
Kırbamız yok, suysa bir tek gözyaşı!

Gündüzün esvâbımız, yalnız güneş,
Akşamın mehtap olur yorgan beleş!

Ayda mevcut halka ekmek bizlere,
Tutmak isterken el attık göklere.

Yoksuluz; bizden, fakirler ar duyar,
Akşamın, gündüz düşünmek derdi var.

Kaçtı akraba, hısım bizden hemen,
Sâmirî[57] olduk da döndük, sen ve ben!

---

56 *Hâtem-i Tâî: Peygamberimizin doğduğu yıllarda yaşamış cömertliği ile meşhur zat.*

57 *Hz. Mûsa döneminde altından ses çıkaran bir buzağı yapıp insanlara tanrı diye sunan kişi.*

İstesem az mercimek bir kimseden,
Dırlama sus, öl geber derler hemen!

Var Arap'tan iftihâr; ihsan atâ,
Sen, Arap hattında bir harftin, hatâ.

Hem gazâ neymiş? Gazâsız ölmüşüz!
Biz fakirlik kıl'cına ser vermişiz!

Nerde ihsan? Biz dilenmiş durmuşuz!
Gökte uçmuş bir sinek, kan ummuşuz!

Bir konuk gelsin eğer ben, ben isem,
Uyku tutsun, esvâbın çaldım hemen."

MUHTÂÇ OLAN MÜRÎDLERİN YALANCI İDDİÂCILARA ALDANMALARI VE ONLARI HAKK'A ULAŞMIŞ YÜCE ŞEYH SANMALARI

Böyledir hep, der ki bilgin, ehl-i fen,
Merdi bulmuşsan konuk ol sen hemen!

Sen, hasis bir şeyhe olmuşsun mürit;
Sen kazansan almayı etmiş ümit.

Yok ki kudret, nerde versin kuvveti,
Vermemiş nûr, bak ki vermiş zulmeti.

Nûru yoktur, gayre nûrlar vermeye,
Nûr dağıtmaz gayre, hem nûrsuz niye?

Hasta bir göz baksa, hasta gözlüye,
Böyleler tam şarlatan, dön gerçeğe!

Hâlimizmiş; hep meşakkat, hep cefâ;
Kim konuk gelmiş, yanılmış bir defâ!

Sürdü on yıl bizde kıtlık, görmeyen
Dönsün artık, hem de seyretsin hemen.

Biz ki dıştan benzeriz dâvâcıya,
Kalp karanlık, dış desen parlaktı yâ!

Onda Allah'tan bulunmaz bir eser,
Dâvası Âdem ve Şit olmak meğer!

Nakşı hiç göstermemiş şeytan ona,
Der ki: "Biz sûfîden üstüz baksana."

Dervişândan çaldılar, birçok sözü,
Saysın herkes, istemiş derviş, bizi.

Bâyezid'in sözde yanlışlık arar,
İç yüzünden, hem Yezit ikrâh duyar.

Hiç, semâvî sofradan yok hisseler,
Tam, kemikten ayrı kalmış it meğer.

Açtım irşâd sofrası oymuş diyen,
Der ki artık nâib oldum, Hakk'a ben!

Gönlü saflıklar dolan sizler gelin;
Sofra açtım, hiç yiyin "hiç"ten doyun.

Hep yarın şa'diyle toplanmış olan,
Yıl geçer, onlardır artık aldanan;

İnsanın öz sırrı, biz bildik desek,
Çok zaman lâzımdır açmak istesek.

Ten divârı hazne gizler yâ yılan;
Anlaşılmaz hazneye neymiş dolan.

Anlaşılmış olsa, yoktur bir şeyi,
Geçti tâlip ömrü yitmiş, her şeyi.

Varsa tâliplerde sıtkın nûru da,
Bir yalan irşâd, hayırlar sunmada.

Has niyyetten, erdi mutlak bir yere;
Rûh deyip aldandı, hem boş tenlere.

Kıble bulmak isteyen, gelmiş gece,
Ters durur, ammâ ki câiz, öylece.

Şeyh de kıtlık varsa, ruhen gizli var,
Bizde kıtlık dıştadır, hep âşikâr.

Mâcerâdır şeyhimiz, aç kendini,
Gizlesek artar, bu cânın derdini!

ARAP'IN HANIMINA SABRI EMRETMESİ VE FAZİLETLERİNİ ANLATMASI

Der adam: "Bulmak, dolaşmak, zevki ne?
Ömrümüz bitmiş, tükenmiş bak yine!

Aklı çok, bakmaz rızıktan az çoğa,
Az ve çok hep, seldi başlar akmağa.

Sel, bulanmış aksın istersen duru,
Aktı artık; söz desek, lâyık mı bu?

Var bu âlemlerde yüz binlerce cân,
Yok ki güçlük, hoş yaşarlar durmadan.

Şükreder daldan üveyk, Allah için,
Akşamın rızkı henüz yokken bilin!

Bülbül Allah der, eder hamd ü senâ,
Rızk için yalnız güvendim, der sana.

Göz diker hep şaha, rızk bekler doğan,
El çeker artık o murdar lâşeden.

Rızk için kuşlar, böcekler, at ve fil,
Hep iyâlullah ve Allah'tır kefil.

Sînenin içlerde mevcut, gam, keder,
Varlığın tozdan, dumandan devreder.

Böyle gam ömrün ekin varken orak,
"Şunla bunlar" vesvesen olmuştu bak.

Hem ölümden parçadır, her hastalık,
Az da olsun kov, sayılsın ustalık!

Ölmenin cüz', def'e yetmez kudretin,
Hepsi gelmiş oldu, mutlak kısmetin.

Ölmenin cüz', tatlı gelmiş olsa sen,
Hepsi Allah'tan; ölüm hak bil hemen.

Hastalık, vermiş ölümlerden haber,
Ey fodul sen, elçiyi tut mu'teber!

Tatlı ömr sürmüşse kim, ölmek acı;
Taptı bir ten, nefsi etmiş baş tacı!

Çölde, hep şişman koyun seçmekteler,
Nerde şişman var, bulup kesmekteler.

Doğdu gün, artık sabah, bitmiş gece;
Nerye dek sen, bir masal efsânede!

Genç iken elbet cömerttin hem gani,
Altın istersin ki altındın hani?

Salkıma durmuş, şirin bir bağ iken,
Meyve vaktin geldi, bozdun meyve sen.

Tatta üstün olmalıymış meyveler,
Neydi bilmem, böyle hep ters gitmeler.

Bizle eşsin, eş olanlar denk gerçek,
Eşlerin elbet uyum, âhenk gerçek.

2310
Eş için benzerlik evlâ, şart meğer!
Hem de çifttir, giymiş olsan çizmeler.

Hem ayak sıksın bu çiftten bir teki,
Faydasız kalmış muhakkak her teki.

Çift kanatken bir kapı denklik gerek,
Kurtla aslan olmamış eş neylesek.

Bir taraf boş heybe, vursan hayvana,
Sırtta durmaz, fayda yok yükten yana!

Ben kanâat ehli, hem tam kalpleyim,
Sen neden hiç doymayan şersin beyim?"

2315
Hem kanâatkâr adam, çok söyledi,
Durmadan artık nasîhat eyledi.

BEDEVÎ KADININ KOCASINA "LİME TEKÛLÛNE MÂLÂ TEF'ALÛN" DEMİŞTİR. HADDİNDEN FAZLA SÖZ SÖYLEME. BU SÖZLER DOĞRU OLMAKLA BERÂBER BU TEVEKKÜL MAKAMI DEĞİLDİR. MAKAMINDAN VE İŞİNDEN YUKARI SÖZ SÖYLEMEK SANA ZİYAN VERİR "KEBURE MAKTEN İNDALLAH"[58] HÜKMÜ ZUHÛR EDER DİYE NASİHAT ETMESİ

"Ey kanâat taslayan der, öfkeli,
Dinlemem sarf ettiğin hiç sözleri.

Haydi git, dâvayı hiç bahs eyleme,
Sen kibirden, saçma sözler söyleme!

Nerye dek hem tumturaksız atmalar,
Söylenen şey, yaptığın şey, duy ki ar!

Çok fenâ kibr, bir dilenmiştense bu,
En soğuk gün ıslanan, bir giysi bu.

2320
Ey örümcek ağlarından ev kuran,
Nerye dek sen, söz edersin dâvadan.

Sen kanâatten ne buldun, gör seni,
Bellemişsin tek kanâat ismini.

Der ki Peygamber: "Kanâat haznedir"
Bilmedin sen hazneler, dertler nedir!

Durmadan akmış kanâat haznesi,
Bir akan dertten de söz etmek nesi?

Ben eşim derken, vurursun dirseği,
Rahmetin eş, seçmedim eş hîleyi!

2325
Sen fakirsin, avlayıp durdun sinek,
Şahla birlik olmamız mümkün mü pek?

Bir kemik var, itle hırlaşmaktasın,
İnleyen bir boş kamış kalmaktasın.

Sen de hiç hor bakma, gerçekten bana,
Her damardan sırrı söylersem sana,

Sende mevcut aklı üstün belledin,
Aklımız vardır, nasıl görmektesin?

Bir kuduz kurt misli, saldırmak ne ki,
Hem akılsızlık, senin aklındaki!

58 *"Ey iman edenler, niçin yapmadığınız şeyleri söylersiniz? Allah indinde en nefret edilen şey, yapmayacağınız şeyi söylemenizdir." (Saf, 2 ve 3)*

Çünkü aklın, ferde köstek olmada,
Bir yılan, bir akrep olmuş durmada.

Hasmı, zulmün, hîlenin Allah olur,
Aklının her hîleden, cân kurtulur.

Hem yılansın, hem de bir göz bağlayan,
Hem tutansın, hem yılanlar oynatan.

Karga, çirkinlik nedir bilsin eğer,
Hep erir, kar benzeri, akmış gider.

Hem okur efsûn, yılan düşman diye,
Hep yılan efsûn yapan efsûncuya!

Olmasın, efsûn yılandan bir tuzak,
Hem nasıl meşgul olur efsûncu bak!

İş ve kâr hırsıyla efsûn eyleyen,
Hem yılan, efsûn eder hiç bilmeden.

Der yılan: "Efsûncu gel sen kendine,
Bizde efsûn var, dönüp bir bak yine."

Allah'ın ismiyle sen efsûnladın,
Halka gösterdin ve rüsvâ eyledin.

Allah olmuşken yapan, tedbir ne ki?
Hak adın ettin tuzak, sen öyle ki!

İntikâmım hep alır Hak, duy beni,
Cânı hem ben, Hakk'a vakfettim teni.

Derde soktun, patlayan cânın damar,
Hak gelir, ben misli hep mahpus tutar."

Söylemiş avrat, sözü sanki tomar,
Hep okur bitmez tükenmez sayfalar.

*Duydu birçok söz ve hem ta'n etmeyi,
Dinle bak artık neler söyler beyi!

BEDEVÎ'NİN KARISINA "FUKARAYA HOR BAKMA, ALLAH'IN İŞİNE HÜSN-Ü ZAN İLE BAK, FEVKALÂDE ZARURET DOLAYISIYLA FAKRI VE FAKİRLİĞİ KINAMA" DİYE NASİHAT ETMESİ

"Sen, kadınsın yoksa ki hüznün baba;
Râzıyım yoksul de, tânın boş çaba!

Mal ve altın, başta mevcut takkedir,
Kim sığınmış küllaha kelsin denir.

Başta gür saç, hem kıvırcık oldu mu,
Baş açılsın çok güzeldir gör onu!

Hakk'a uymuş kimse, sanki göz sayın,
Hoş gören göz, görmeyenden anlayın.

Bir esirci satmak isterken köle,
Aybı örten giysiyi soymuş bile.

Olsa bir aybı nasıl üryan eder,
Örter elbet sanmayın âyan eder.

Hem soyunmaktan utanmış ar eden,
Çıplak olmaktan kaçıp, örtmüş beden.

Baştan aşmış, her utançlar zenginin,
Aybı örtmüş, onda varlıktır bilin.

Bir tamahkâr aybıdır, görmez onu,
Hep tamahlar, örtüvermiş gönlünü.

Yoksulun, olmuşsa altın sözleri,
Her kumaş dükkânda bulmazmış yeri.

Anlamazsın dervişin iş neyse sen,
Bir fakir varken de hor bakman neden?

Dervişin, Hak'tan gelen rızk en yüce,
Mal ve mülkün varlığından gizlice.

2355
Hak Teâlâ çok da âdil, hem niye;
Zulme dönsün bir seven, bîçâreye?

Bâzılar bulmuş büyük nîmetleri,
Hem oturmuş bâzılar, oddur yeri.

Hak Teâlâ yaksa suçtan bir kulu,
Hakk'a bir şey sormanın yoktur yolu.

"Fakra fahrî"[59] bir mecâzî söz müdür?
Onda binler nâz ve izzet gizlidir.

Hiddetinden, sen ki bir ad peyledin
Dost idik biz, sen "yılan tutmuş" dedin.

2360
Bir yılan tutsam, bırakmam onda diş,
Öldürüp ezmek de olmuş hoş bir iş.

Bilmiş olsun kendinin düşman dişi,
Düşmanın dost eylerim, görsün işi!

Yapmam efsûn, ben tamahtan bil bunu,
Hem devirdim, baş eğik ettim onu.

Asla etmem, hiç tamahlık halka ben,
Bir kanâat âlemi, kalbim hemen.

Armudun üstünde sen görsen neyi;
İn de gel sil, sen gönülden şüpheyi!

2365
Sen dönersin, zannedersin, ev döner;
Ev değil dönmüş olan sensin meğer!"

HERKESİN HAREKETİ, GÖRÜŞÜ, BULUNDUĞU MAKAMA GÖREDİR. MAVİ CAMLA GÜNEŞ MAVİ, KIRMIZI CAMA KIRMIZI GÖRÜNÜR. RENKSİZ OLAN BEYÂZ CAM İSE DOĞRUYU GÖSTERİR VE BÜTÜN CAMLARA İMÂM ODUR

Ahmed'i görmüş Ebû Cehl baksana,
"Sen Haşim'in çirkini" derken O'na.

Der ki Peygamber: "Dedin bir doğru söz;
Azgın olmaktır işin, hastır bu söz."

Gördü Sıddık, sâde bir nûrsun dedi,
Şark ve garp hep parlayıp dursun dedi.

Der ki Ahmed: "Doğru dersin ey aziz,
Hiç bu dünyâ bulmamış kalbinde iz!"

2370
Der ki Ashâb: "Ey cihânın şah, peki,
Hepsi doğruymuş dedin hikmet ne ki?"

"Hak elinden parlatılmış ayna ben,
Türk ve Hindî baksa oymuş akseden."

"Ey kadın, gördün tamahkâr sen beni,
Koyma duygun hükmedip ezsin seni.

İsteğim olsun tamam, rahminse hoş,
Nîmet olmuş yer, tamahlık varsa boş.

Fakrı eylersen eğer sen imtihân,
Onda zenginlik nedir, ol anlayan.

[59] *"Fakirlik benim övüncümdür." Hadîs.*

2375
Yoksul olmuşsan eğer, sabreyle sen,
Fakrı yükseltmiş olan Allah hemen.

Sen de yüz ekşitme, yokluktan sakın,
Çokça cânlar, balda gark olmuş, düşün!

Dert ve yokluk çekti gör yüz binleri,
Say, kucaklarmış şekerler, gülleri.

Sende mutlak anlayış almışsa yer,
Cânda ruh şerhi sunarmış cilveler.

Söz akar cânın gögüsten süt gibi,
Akmaz elbet yok ise bir talibi!

2380
Dinleyen tâlip susuz kalmış iken,
Vâiz ölmüş olsa, oymuş söyleyen.

Dinleyen der, bıkmadan sürsün bu hâl,
Oldu bülbül, yüz lisan bulmuş da lâl.

Bir yaban er, gelmiş olsun hâneme,
Perdenin ardı; yer olmuş zevceme.

Hem gelir olsun zararsız mahremim,
Yüz açar artık bütün mahremlerim.

Her ne lâzım, eylemişler bil ki sen,
Göz için hep süslemişler, bil ki sen.

2385
Çengin olsun tiz ve hem pesten sesi,
Hissizin yok, yok sağırlar hissesi.

Miske Allah vermiş elbet hoş koku,
Hissedenler üzre tam ikrâmdı bu!

Hak yaratmış arzı, engin gökleri,
Ortasından yükselen nâr, nûr yeri!

Yer yaratmış, yerliler dursun diye,
Gök de meskendir, verilmiş göklüye.

Yükseğin düşman olur, alçak kişi,
Belli yerlerdir o ferdin mevkisi.

2390
Giy sen esvâp, süslenip dur bir kere,
Ey kadın sen, süslenir miydin köre?

Ben cihânlar dolduraydım inciden,
Yoksa kısmet, olmuyor kısmet denen.

Vazgeç artık sen kadın, yol kesmeden,
Yapmıyorsan, benden artık geç hemen.

Has ve çirkin cengi hiç uymaz bana,
Ürktü gönlüm, bağlı bir sulhtan yana.

Yâ susarsın, ben de sen gel dur derim,
Yoksa ben hânem demez terk eylerim.

KADININ KOCASINDAN ÖZÜR DİLEMESİ VE SÖYLEDİKLERİNE TÖVBE ETMESİ

2395
Gördü sertlik, ağlayıp durmuş kadın,
Gözyaşından bir tuzak kurmuş kadın.

"Beklemezdim" der kadın "senden bunu,
Beklemiştim ben, ümit olsun sonu."

Açtı yokluktan da söz, söyler kadın,
Eş değil oldum yolunda toprağın.

Tende, cândan her neyim vardır senin,
Her ne söylersen, olur hükmün hemin.

Sabrı gönlün kalmayıp bitmişse de
Nefse yer yok, uydum artık emre de.

2400
Sen benim dertler için oldun devâ,
İstemem yokluk erişsin bir defâ!

Nefs için yok, ben de döndüm söyledim,
Ağladım uğrunda ben, çok inledim.

Cân fedâ etmek dilerdim ben sana,
Her nefes uğrunda ölmek, cân bana.

Uğra bir kez ruhumu etsem fedâ,
Rûhunuz elbette vâkıf olsa da!

Hem senin, elbette bir zan beslemen,
Sû-i zandır, cân ve tenden bezdiren!

2405
Ben gümüş hem altın attım toprağa,
Her zaman sen, bir sükûnetsin ağa!

Varsın artık, tende mevcut cânda sen,
Az günahım öfkeniz çoktur neden?

Sende kudret; ayrılık lâyık bana;
Ben canımdan bir özür sundum sana!

İlk başından bir sanemdim, sen peki,
Bir şamandın, sevmiş oldun put ne ki.

Gönlümün aydınlığı senden benim
Sen pişir derken de ben pişmiş derim.

2410
Ben senin nârince sebzen olmuşum,
Hem senin has zevkine tam uymuşum.

Küfr eden ben şimdi iman eyledim;
Hükmüne can-baş fedâ olsun dedim!

Sen büyüksün bilmedim kırdımsa ben,
Eyledim karşında küstâhlık neden?

Ben senin affınla oldum şu'ledâr,
Îtirazım yok ki oldum tövbekâr.

İşte boynum, istemem tedbir de ben,
Koymuşum, sen vur kılıç, sarsın kefen!

2415
Ayrılıktan etme söz, dursun derim,
Ben ki senden hep büyüklük beklerim.

Bana gönlünden şefâat eyleyen,
Gizli bir el var ki gel affet diyen.

Tek şefâat eyleyen gönlün dedi,
Bir umuştur, gönle suçlar yükledi.

Yüz petek baldan şirin, ahlâklı sen,
Hışmı geç hem eyleyip, rahmet hemen.

Yumşacıktan eyleyip özrün beyân,
Söylüyorken döndü, oldu ağlayan.

2420
Ağlamazken ah edip durmuş kadın,
Ağlayıştan haddini aşmış kadın!

Gözyaşından çaktı bir şimşek düşün,
Erkeğin, kalbinde parlarmış bütün.

Hem adam, dilber için olmuş köle,
Ağlayıştan hiç sabır geçmez ele.

Ağlasın bir gönlü titretmektedir,
Sevgilim ağlarsa bilmem neylenir?

Nâz edip, ruh titretir kalp kan dolar,
Bir niyâz etsin delirmişlik sunar.

2425
Cevr, cefâlar bizlerin olmuş tuzak.
Özrümüz yok dense, hiç mümkün mü bak?

Sevdiğin şey, Hak'tan almış süs peki,
Süsleyen Hak, ayrılış mümkün mü ki?

Erkeği teskin için, vardır dişi;
Âdem ayrılmaz ki Havva tek eşi!

Rüstem olsun, Hamza olsun bir adam,
Yaşlı avrat, sen de bir tutsak ki tam.

Hak Nebî'dir, bir cihân mest eyleyen,
"Ey Hümeyrâ gel konuş! Artık," diyen.

Hep söner âteş, döker dökmez suyu,
Kapla sürsek, kaynamak olmuş huyu.

Kapla koysak, sürmüş olsak öyle de
Yuttu âteşler, buhar yükselmede!

Zâhiren, üstün sular olmuş gibi,
Bâtınen, mağlupsun, oldun tâlibi!

Hep güzellik mutlaka insanların,
Yok, muhabbet; noksanı hayvanların!

"Kadınlar akıllı olanlara galip gelirler câhillere mağlup olurlar" hadisinin izâhi

Der ki Peygamber: "Kadın, âriflere,
Gâlip olmuş hem düşünmüş erlere.

Câhil, avratlar için galipse de,
Çünkü câhil, huyca mahkûm sertliğe!"

Câhilin, şefkât, muhabbet az olur,
Hayvan olmak onda hep gâlip gelir.

Hem muhabbet, merhamet, insan işi;
Öfke, zor, kuvvetse tam hayvan işi.

Allah'ın nûr parlayan maşuk değil.
Sanki Hak'tandır o bir mahlûk değil.

Bedevî'nin karısının isteklerine teslim olması ve kadının itirâzını Hakk'ın emri bilmesi, dönen bir şeyi döndürenin olduğu her bilene göre aklen bilinir

Hem akıl bilmiş ki vardır döndüren,
İşte gerçek burdadır, varken dönen.

Söylenenden, şimdi pişmândır adam,
Sanki ölmek üzre, yaklaşmış, o tam!

Cânıma canken, neden düşman deyi,
Durmadan ben hep atardım tekmeyi?

Bir kazâ gelsin, kör etmiş gözleri,
Aklımız bilmez ayak-baştır yeri.

Bir kazâ gelsin yer insan kendini,
Sırrı çıksın yırtar elbet eynini!

Der ki erkek: "Pişman oldum ey hanım,
Bir gavûrdum, şimdi İslâmdır adım!

Ben günâhkâr, affet incittim seni,
Gel temelden, sökme kökten, sen beni!"

İhtiyâr kâfir ki pişmanlık duyar,
Özrü var olsun yeter, İslâm yaşar.

Hak ki elbet, rahmet etmiş, hem kerim,
Var ve *yok*luk Hakk'a âşıktır derim!

Küfr ü iman; Kibrîyâ'nın âşığı,
Mis, gümüş kimyâya kulluk sâdığı!

ZEHİRLE PANZEHİR, ZULMETLE NÛR NASIL ALLAH'IN EMRİNE MÜSAHHARSA, MÛSA VE FİR'AVUNDA ALLAH'IN İSTEĞİNE MÜSAHHARDIR. FİR'AVUN'UN ŞEREFİNE HALEL GELMEMESİ İÇİN ALLAH'A HÂLVETTE YALVARMASI

Bil ki Mûsa, Fir'avun mânâ kulu,
Apaçık, onlar da seçmiş bir *yol*u.

Gündüzün inler Mûsa eyler duâ,
Yatmamış Fir'avn, durup sızlanmada.

Der: "İlâhî boyna zincir, lâle ne?
"Benliğe" cüret eden kimdir *yine*.

Takdirin Mûsa'ya aydınlık sunan,
Takdirin elbet beni âsi kılan!

Emriniz, Mûsa'yı nurlandırmada,
Ay olan kalbim siyâhlık bulmada.

Yıldızım aydan ki aydınlık değil,
Ay tutulmuş kalmamıştır çâre bil!

Nevbetim alkışlanır sultan diye,
Ay tutulsun, halk çalar taslar niye?

Tasla kavga eyleyip durmaktalar,
Nurlu ay varken rezil olmaktalar!

Şimdi Fir'avn şöhretimden vay bana;
Tas çalınsın tanrılık rüsvây bana![60]

Ben ve Mûsa, aynı dergâhın kulu;
Baltanız kesmişti dal, açmış *yol*u.

Bâzı dallar meyveler sunmuş iken,
Bâzılar mahrum kalırlar meyveden.

Balta dal görsün direnmek *yok* ona,
Baltanızdan, kurtuluş *yok* bak ona!

Kesme, kudret, hükmüdür sen baksana;
Eğrilik var, lûtfedip doğrultsana!"

Sonra Fir'avn, kendi söyler şöylece;
"Rabbimizsin" söylemez miydim gece?

Yalnız olsam, pek tevâzu ehli ben,
Gördüğün Mûsa, değiştim şimdi ben.

Kalp olan altınların parlaksa da,
Düşse, âteşten sîyâhlık bulmada!

Kalp kalıp, artık O'nun hükmündedir,
Bâzı iç, bâzan kabuk olmaktadır.

Ol ekin, dersen, *ye*şermektir işim;
Çirkin ol dersen, sarardım, çirkinim!"

Bak ayım parlak, fakat bâzan siyah,
İştir artık, böyle emretmiş İlâh!

Öl desin, çavgan önünde, top hemen,
Oldu mutlak, hem mekânlar, lâmekân.

---

[60] *Firavun'un milleti ay tutulunca taşları birbirine vururlardı. Firavun da kendisi için çalınan davulları buna benzetip kendini yeriyor.*

Renksiz âlem, renklerin tutsak olur,
İki Mûsa'dan, savaş varlık bulur.

Çünkü renksizlik gelir, ermiş olur;
Hem de Fir'avn, Mûsa'lar dostluk bulur!

Nükte duymuş sorsalar senden soru,
İrdelersin rengi, hiç gelmez sonu!

Renge doğmuş işte renksizlik denen,
Renk ve renksizlikte, cenk olmaz neden?

*Yağ sudan, aslen sudan artmaktadır,
Suyla bilmem hem nasıl bir zıt olur?

Gül dikenden hem diken güldense de,
Hem neden bunlar muhâlif gitmede?

Belki cenk yok, sâde bir hikmettir o,
At satan tüccardaki san'attır o.

Yok savaşlar, hayret almıştır sıra;
Her virânlık, hazne gizler sen ara!

Hazne var sandın ve hep vehm eyledin,
Sen vehimden hazneler kayp eyledin.

Sen vehimlerdir tereddüt belle geç,
Ma'mur olmuş yerde hazne yok ki hiç.

Cenk olur varlıkların mâmûrede,
Var olan yokluk, usançlar vermede.

Yokluğa varlık ki feryât etmedi,
Yoksa varlık üzre, imdât etmedi.

Asla yokluktan kaçar oldum deme;
Yirmi kat senden kaçar o bilsene!

Zâhiren sesler seni hep kendine,
İçte redden bir çomak vardır yine.

Terse mıhlanmış bu nal, ey saf kişi,
Nefret-i Fir'avn da Mûsa'nın işi?

ŞAKİLERİN DÜNYÂ VE ÂHİRETTEN MAHRUM OLMALARININ VE İKİSİNDE DE HÜSRÂNA UĞRAMALARININ SEBEBİ

Feylesofçuk der: "Yumurta göklere,
Yer denen, içtir, sarıymış bir kere."

Sordu bir fert: "Öyle amma arz neden,
Göklerin altında durmuş düşmeden?"

Der: "Asılmış gökte bir kandil peki,
Çıkma bilmez, inme bilmez öyle ki."

Feylesof vermiş cevâp, duy sözleri:
"Altı yönden mıknatıs çekmiş yeri.

Mıknatıstan yapmış olsak kürreyi,
Bir demir konsun sıfırlar çekmeyi."

Der diğer zât: "Bak feza parlaksa da,
Çok ağır dünyâyı kimdir tutmada?

Belki itmek, altı yerden gelme de,
Durdu yer, göklerde kalmış öyle de."

Kâmil insanın gönül, itsin hele,
Kaldı Fir'avn işte bitmez küfr ile!

Hem cihânlar, ukbalar reddeyleyen,
Kaldı yolsuz kaldılar hüsran ilen!

Sen velîlerden uzak kaçsan hele,
Bil ki onlar sevmeden geçmiş bile!

Kehribâr onlarda var, çeksin seni,
Oldu çöpten varlığın çılgın, deni!

2495
Gizlesinler cezbeyi senden hele,
Mağlup almış, çünkü isyân, velvele.

Hem nasıl hayvanların var rütbesi,
İnsanın tutsak ve maglup cümlesi.

İnsanî rütbeyle dolmuş evliyâ,
İnsanın hayvana hükmü misli yâ!

Etse irşâd "kullarım" söylerdi O,
Der ki Ahmed: **"Kul yâ İbâdî"**[61] oku!

Hem senin aklın çoban olmuş gibi,
Sen onun oldun ya artık merkebi.

2500
Bir velî, elbet de aklın, aklıdır,
Bir katar say, hepsi bir bir bağlıdır.

İbret al bak, ibretin lâyık olan;
Tekti rehber, uydu yüz binlerce cân!

Hem çobanlık, hem de rehberlik uzak,
Sen güneş görmüş göz al, gel öyle bak!

Bir karanlık üzre mıhlanmış cihân,
Bekliyor doğsun güneş, gelsin şu ân!

Bak güneştir gizli kalmış zerrede,
Bir koyun postunda, aslan gelmede.

2505
Bak saman altında gizlenmiş deniz,
Basma ki şüpheyle, bitsin vehminiz!

Sen dönüp şüpheyle baksan rehbere,
Oysa Hak'tan, ihsân olmuş bir kere!

Her Nebî dünyâya tek gelmiş idi,
Tektir amma yüz cihân gizler içi,

Bir büyük âlem ki yapmış sihrini,
Bir küçük nakş içre dürmüş kendini.

Pek zayıf görmüş onu, ahmak olan,
Şaha dost elbet zayıf olmaz, o can.

2510
Kim ki ahmak tek görür, baksın onu,
Çok yazık elbette görmezsek sonu.

SÂDE MADDÎ GÖZLE GÖREN SEMÛD KAVMİNİN SÂLİH ALEYHİSSELÂMI VE ONUN MU'CİZE DEVESİNİ HOR HÂKİR GÖRMESİ

Hem de Sâlih'in değil gelmiş deve,
Hem Semûd kavmi gelip kesmiş deve.

Su için düşmandılar artık ona,
Çok yazıktır rızka nankör insana.

Hem yağandan hem akandan içti su;
Hem onun hakkıydı, Hak vermiş onu!

Sâlih'in cinsiydi Sâlih'in deve,
Geldi fâsık insanı mahvetmeye.

2515
"Hem su içsin, önlemek yok" dense de,
Bir elem, dert, bir keder olmuş deve.

Şimdi Hakk'ın kahrına memur iken,
Kan pahası bir şehirdir istenen.

---

61 *"De ki: Ey nefislerine uyup haddi aşan kullarım, Allah'ın rahmetinden ümit kesmeyin." (Zümer, 53)*

Rûhu Sâlih, ten deven olmuş desen,
Rûha vuslat, rızka ten muhtaç hemen.

Sâlih'in ruh hep belâlardan uzak,
Ölmemiş Sâlih deveymiş öldü bak!

Sâlih'in ruh incitilmez bilmeli,
Nûr-u Hak bitmez tükenmez nur seli.

Bağlılık gösterdi, cân vermiş Hüda,
İnciten var, imtihân var ortada.

İnciten bilmez, Hüda'dır incinen,
Küpte hiç bilmez, su ırmaktan gelen!

Yardım olsun istenirken düşküne,
Cümle âlemler olur sığnak yine.

*Has gönül var, hiç zafer mümkün değil,
Hep sedeftir incinen, gevher değil!

Sen velînin cismidir saysan deve,
Dikkat et gel, komşu ol Hakk'ın eve!

Der ki Sâlih: "Ettiniz bitmez haset,
Kaldı üç gün intikâm alsın nöbet.

Ondan üç gün sonra var Hak'tan inen,
Bir belâ vardır belirgin üç nişan."

Herkesin yüzlerde renkler solmada,
Çok değişmiş renk görürsün ortada.

İlk gün insanlarda renkler sapsarı,
Devri gün renk, erguvân gör onları.

Hem üçüncü gün kararmış simsiyâh,
Bak erişmek üzredir kahr-ı İlâh!

Bir nişan isterseniz olsun âyan,
Yavru kaçmış dağdadır hem işbu ân!

Kurtuluştur yavruyu tutmak hele,
Yoksa arzu uçtu, hiç geçmez ele!

Tıflı, tutmak üzre güç yok kimsede,
Dağdadır, hem hiç görünmez gözle de!

*Bir temiz ruh tende, mahcup kaçtı o,
Sanki Hak dergâha yollar açtı o!

Gördünüz gelmiş, kazâ lâyık yere,
Yok, ümidin boynu kopmuş bir kere!

Sâlih'in has gönlüdür, saysak deve,
Siz uyun ondan gelen isteklere!

Gönlü hoş olsun Resûl'ün tek, yeter,
Yoksa el bağlar ümitsizlik meğer!

Duydular onlar kederli bir haber,
Göz dikip onlar kahır beklerdiler.

Geldi gün, kan gitti hep yüzler sarı,
Çektiler âh, pek soğukmuş âhları!

Sonki gün gelmiş ve renkler kıpkızıl,
Tövbe geçmiş, hiç ümit kalmış değil.

Hem üçüncü gün ki yüzler kapkara,
Sâlih'in tesbit ulaşmış onlara.

Hep ümitsizlik çökertmiş bir kere,
Kuş misil diz koydular bir bir yere.

Cibril Allah'tan getirmiş âyeti,
"Câsimîn"den[62] bildi hep âkibeti!

Gel de diz çök, hem denir diz çök ki sen,
Bir belâ emriyle "diz çök" denmeden!

Bekleşirken kahrı olmuştur gelen,
Hep yıkılmış şehri yakmış âniden.

Hâlvetinden şehre Sâlih döndü de,
Şehr yıkılmış kül duman yükselmede.

Küllerinden duydu bitmez inleme,
Ağlayış var, ağlaşanlar var deme.

Her kemikten çıktı bitmez inleyiş,
Rûh da çiğler misli yaş dökmekti iş.

Duydu Sâlih, başlayıp ağlardı o,
Döktü göz-yaş, bağrını dağlardı o!

"Daldınız, yanlışlara kavmim dedi,
Derdinizden durmaz ağlardım dedi."

Zûlm eden sizken Hüda: "Sabret" dedi,
"Et nasihat, yok vakit elbet" dedi.

Dil cefâdan bağlanıp susmuş dedim,
Öğdümün süt, dertle coşmuş söyledim.

Çok cefâ çektirdiler onlar bana,
Öğdümün sütler damarda donmada.

Hak, sana ben der ki çok lûtf eylerim,
Derde ben merhem sürüp merhemlerim.

[62] *Âraf, 73-79. Burada "câsimîn" kelimesi diz çökmek mânâsında bir hürmeti ifade ediyor.*

Gönlümüz gök misli, sâf etmiş Hüda,
Sildi sizden, kalmamış cevr ü cefâ!

Susmadan ettim nasîhat ben size,
Hem şekerden tatlı başlardım söze.

Hem şeker, süt sundum elbet tâzeden,
Bal, şeker kattımdı söz söyler iken.

Tatlı sözler, sandınız sizler zehir,
Lâkin özdendir, zehir sizden gelir.

Hüzne düşmem çünkü gam düşmüş yere,
Âsiler, sizlersiniz gam bir kere!

Ölse gam, insan dönüp ağlar mı hiç?
Başta dert yok, saç ve baş yolmaz ki hiç!

Döndü Sâlih: "Ağlama" der kendine,
Değmez onlar bil ki feryât etmene.

Yapma yanlış doğruluk ister mübin,
"Zâlimin ardında hüznüm yok bilin!"

Sonra yaşlar gönlü dilhûn eyledi,
Merhametten hiç sebepsiz titredi.

Yağdı yaşlar, kaldı hayretlerde o,
Rahmetin deryâda bir damlaydı bu!

Der ki aklen: "Söyle ağlarsın neden?
Ağlayış yok, gel teessüf eyle sen!

Ağlaman onlardaki hangi işe,
Kinlerin tam asker olmuş gitmişe?

İç karanlık, paslanan küffâra mı?
Hep yılan zehri dolan efkâra mı?

Yoksa sansar misli kesin dişliye,
Yoksa ateşler saçan pis dilliye?

Onlar elbet kin ve küfrün mâdeni,
Hapse atmış, Hak ki kurtarmış seni.

Eğri el, çarpık bacak, bir şaş bakış,
Hem edâ hem fikren eğri cümle iş."

Hep de taklit ettiler en saçmayı,
Dinlemezler, doğru söyler ustayı.

Yok akıl onlar kocalmış bir eşek,
Hep riyâkâr göz kulak bulmuş demek.

Hep cehennem ehli görsün istemiş,
Ehli cennetten nebî gelsin demiş.

"ALLAH İKİ DENİZ YARATTI. BİRBİRİNE KAVUŞTUKLARI HÂLDE ARALARINDA BİR PERDE VARDIR, KARIŞMAZLAR." ÂYETİNİN TEFSİRİ

Bir mekân var; ehl-i cennet, ehl-i nâr;
Hiç karışmaz orda gergin perde var.

Ehl-i nâr hem ehl-i nûr birlikteler,
Orta yerden kesti yol dağlar meğer!

Kilde saklanmıştı altın cevheri,
Saklıyor bağrında seyret çölleri.

İnci, boncuk dizseler bir gerdana,
Say misâfir geldi tek bir gün hana.

Bir deniz var, parlamış bir ay kadar,
Baksanız bir yan şekerden tat sunar.

Nısfı artık tam zehirdir belle sen,
Bin zehir tat, simsiyâh katran hemen.

Çırpınır onlar ki artık durmadan,
Sanki deryâdır yorulmaz dalgadan.

Dar, tahammülsüz cisim çarpışmada,
Sulh ve harpten ihtilâf var ortada.

Çarpışır durmaz ki sulhun dalgası,
Her gönülden kini sökmek gâyesi.

Sevgi, şefkât, zehre tatlar vermedir,
Şefkâtin aslı temiz, pak etmedir.

Kahr, gazaptan zehre dönmüş tatlılar,
Tat-acı elbet uyuşmazlık sunar.

Tatlı, tatsız görmemiş görmez gözün,
Hep açık görmüş olan, göz gönlünün.

Son gören göz, görmüş elbet doğruyu,
Hep hata yanlış gören körlük huyu.

Çokça tatlar var, şekerdir ortada,
Zehri karmış, görseniz tatlarla da.

Aklı üstün, zehri anlar koksa o,
Zehri anlar ağza değmiş olsa o!

Seslenir şeytan yenilsin istiyor,
Ağza almışken boğaz; yutmam diyor.

Yer biri artık boğaz durmaz yanar,
Yer biri baktın beden bir dert sunar.

Bir hacet ânında zorlar dert çeker,
Zevkle yenmiş şimdi gelmiş cân söker!

Zehr alırken bazısı aylar geçer.
Bazılar bu dertle hem ölmüş gider.

Kabrde ruhsat verseler bir kez ona,
Var kıyâmet çıktı dertler meydana!

Meyve olsun derseniz, lâzım zaman,
Hiç şeker olmaz ki vakti dolmadan.

Lâ'l güneşten renk ve parlak görsene;
Kaldı mâden içre hem binler sene.

Ot yetişsin istiyorsan, ay gerek,
Gonca gül olmak için yıl, pay gerek!

Böyle emretmiş ya mutlak İzzü Cel;
Kur'ân'ın En'âm'da zikr olmuş ecel!

Her kılın olsun kulak gel dinle sen,
Âb-ı hayvan iç, o âfiyetle sen.

Söz değildir, âb-ı hayvan say bunu,
Eski harfler, tâze mânâ say onu.

Önce bir ruh, gizli bir sırmış, yanaş,
Başka bir tür, nükte duy, sen arkadaş.

Bir makam dolsun yılandan zehr ile,
Hak tasarruftan bulur, lezzet bile.

Burda zehr o, şurda olmuş bir ilaç,
Bir de baktın küfr, olur câiz mizaç.

Burda vermiş câna mutlak bir zarar,
Şurda gelmiştir ve bir dermân sunar.

Hep koruk sunmaktadır bir ekşi su,
Bir üzüm olsun görürsün, tatlı o!

Küp de kalsın, ekşisin artık harâm,
Sirkeleştir bir katıktır, tastamam.

KÂMİL VELÎNİN HER YAPTIĞINI MÜRÎDLERİN DE KÜSTAHLIK EDEREK TAKLİDE KALKMALARI DOĞRU DEĞİLDİR

Zehri yerken bir velî, hoştur ona,
Yerse sâlikler, delirmiş baksana.

"Rabbi heblî"[63] der Süleyman Allah'a;
"Mülkü benden gayre verme ey Hüda!

"Verme lûtfundan n'olursun kimseye, "
Der de ancak hiç haset olmaz niye?

Nüktedir **"Lâ yenbeğî"**[64] cândan oku,
İstenilmiştir; hasettir sanma bu.

Belki, görmüş oldu gamdır saltanat,
Hem cihân mülkünde, câna yok rahat.

Cânla baş, mevkî değil, din korkusu,
Böyle zordur imtihanlar doğrusu!

Mülkle, lâzımdır, Süleyman benzeri,
Renk, ıtırdan el çekip gelsin beri!

---

63 *"(Süleyman) Rabbim demişti, beni bağışla ve bana öyle bir saltanat ver ki benden sonra kimse o saltanata nâil olmasın..." (Sad, 35)*

64 *Önceki âyet.*

Böyle bir kuvvet Süleyman'ın iken,
Mülkü koymuştur nefessiz bil ki sen.

Hem Süleyman tahtta mahzun baksana,
Nerde şah var hep acır olmuş ona.

Döndü Allah'tan, şefâatten yana,
Ver ki Rabbim tahtı kâmil insana.

2615
Hem verirsen saltanatla mülkü sen,
Bir Süleyman'dır o, olmuş sanki ben!

Benden ayrı olmamış hem ben gibi,
Öyle denmez şüphesiz tam ben gibi!

Farz olurken şerhi ben durdum hemen,
Er kadın ahvâli döndüm nakle ben.

BEDEVÎ İLE KARISININ MACERÂSININ SONU

Hem de herkes durmadan bekler sonu,
İstemiş bir muhlis anlat sen bunu!

Er, kadından kıssa olmuş maksadın,
Akla, erkek örnek olsun; nefs, kadın!

2620
Aklı, nefsi temsil eyler er kadın;
Has ve çirkin neydi gerçek, anlasın.

Ferde lâzım nefsi, aklı öylece,
Macerâlar sürdürür gündüz gece.

Dâimâ eş, ihtiyaç istekledir,
Kap-kacak, aç göz de hep yüksektedir.

Hep kadın emsâli nefsin, arzulu;
Bazı alçak gönlü, bâzı pek ulu.

Böyledir fikren akıllar bilmiyor,
Korku Hak'tan gönlü hep Allah diyor!

2625
Kıssalar hep dâneler, olmuş tuzak,
Gel de şimdi kıssayı sen dinle bak!

Anlatış mânâ kifâyet etse hem,
Halk olur âtıl ve bâtıl cümle dem.

Bir muhabbet kalsa yalnız mânâda,
Kalmaz artık bir ibâdet ortada.

Dosta, dostun armağanlar vermesi,
Oydu elbet dostluğun göstergesi,

Gizli dostluktan o örnektir, inan,
Apaçık, dosttan sunulmuş armağan.

2630
Âşikâr bir armağan vermiş olan,
Gizli dostluktan şâhittir, bil ki sen.

Bâzı gerçektir, o hem, bâzen yalan,
Bâzı ayran, bâzı meyden mest inan!

Etse tâklit bil ki hep ayran içen,
Nara atmış sarhoşa dönmüş hemen.

Bir münâfık başlasın kılsın namaz,
Gösterir kendin hemen ehl-i niyâz.

Kalbe doğmuşken niyyetler başkadır,
Hem nişanlar, sevgiler bir başkadır.

2635
Ey Hüda'mız, hep temizlik ver bize;
Doğruluklardan nişan göster bize!

His ve idrâkten temizliktir kasıt,
Histe, nûrullah'la görmektir kasıt!

Akrabalık, bir de dost benzerdiler,
Hem muhabbet, sevgiler ihbâr eder.

Nûr-ı Hak, tek maksat olsun bir kula,
Bir eser, hiçbir sebep gelmez dile.

Parlayan aşk gönle girmiş olsa bir,
Sanma dünyâlar onun meşgaledir.

2640
Sevgi nûrun, aksederken göklere,
Nûru sunmuş oldu mutlak her yere,

Bahsi sunmak üzre tam açmak gerek,
İstiyorsan ehli var, sormak gerek.

Sûretinden çıktı mânâ meydana,
Pek yakın sûret, uzak mânâ ona!

Bir delâlet var, ağaçtan hem suya,
Mâhiyet onlarda çok ayrıysa yâ!

Mâhiyet hem keyfiyet neymiş bırak,
Rızk arar er, sen kadından söyle bak.

BEDEVÎ'NİN, KARISININ İSTEĞİNE RÂZI OLUP, BUNU KABULDE BİR HÎLE, BİR İMTİHÂN GÂYESİNİN BULUNMADIĞINI ANLATMAK İÇİN YEMİN ETMESİ

2645
"Şimdi geçtim der, muhâlif kalmadan,
Sen dilersen çek kılıç, hiç durmadan.

Her ne dersen, ben senin emrindeyim,
Has ve çirkin söylesen, ben senleyim.

Ben senin uğruna hep yok olmuşum;
Sevgiden ben hem sağır, kör kalmışım."

Der kadın: "Haslık dilersin sen bana;
Hîlelerden erme gönlüm sırrına.

Âdem'i halk eyleyen Allah için."
Der ki: "Sevdim, sır bilen, Allah için."

2650
Verdi üç arşın kalıp Hak Âdem'e,
Hem de erdirmişti **"elvâh"**[65] ilmine.

Cümle esmâ neyse Âdem bilmede,
Hem melekler üzre dersler vermede.

Hep, melekler buldu hayret mestliği,
Âdem'in dersten alıp kutsîliği!

Onların hep fethi Âdem'dir hele,
Bil fetihten acz olur gökler bile.

Âdem'in kalbindedir sonsuz fezâ,
Gökte mevcut arsalar hem hâkezâ!

2655
Der ki Peygamber: "Duyun söyler Hüda;
Sığmadım, almaz beni arz-u semâ.

Hem de Allah arşa dahî sığmayan;
Gel yakînen ey azizim anla sen!

Pek acâyip, mü'minin gönlündeyim,
Sen ararsan bak! Onun kalbindeyim.

Gel uyanmış, kullarımdan ol hele,
Sonra ol cennette sen rü'yet ile."

Âdem'in arş, nûrunu görmüştü de
Durmadan elbette gitmiştir öte.

---
65 *Elvâh (levhalar)tan kasıt, maddî ve manevî alemin sırlarıdır.*

2660
Arşta sonsuz bir genişlik vardı yâ,
Neydi sûret, çünkü mânâ ortada!

Der melekler: "Bundan önce bizlere,
Erdi ülfetler, yakınlıklar yere,

Hizmetin tohmuydu ektik öncede,
Besledik biz, sevgiler hayret ile.

Biz semâvî varlığız, ülfet neden?
Yerle ülfet üzre şaştık cümleten.

Biz ki nûruz, zûlmete ülfet neden?
Bir yaşarlar nûr ile zûlmet neden?

2665
Hem yakınlık, Âdem'im, ıtrın senin,
Toprak amma, hem ceset atkın senin!

Yerde topraktan dokunmuştur tenin,
Pâk olan nûr burda olmuştur senin.

Cânımız nûrundan almış oldu fer,
Tâ ezelden oysa toprakmış meğer!

Yerdeyiz hem yer nedir biz bilmeden,
Gâfil olduk, onda mevcut hazneden.

Hem makamdan emredilmiş: "Et sefer!"
Yurt değiştirmek zehir şeymiş meğer!

2670
Çok da zor gelmiş meğer yâ Rabbenâ,
Ey Hüda'mız, kim gelir bizden sana?

Tespihin hem tahlilin has nûru sen,
Bir fesât varken fedâ ettin neden?

Hükm-ü Hak bitmez lütuf göstermede;
"Söyle serbest hem murâdın neyse de!"

Ağza gelmişken çekinmişsin niye?
Söyle sen, söylendi sanki anneye!

Söylenen sözler bütün yersizse de,
Rahmetim üstün gazâbı geçmede!

2675
"Rahmetim, geçmiş gazâbı ey melek,
Anlaşılsın, öyle koyduk gönle şek!

Söylemiş olsan gazap etmem ki ben,
Hilmimi sizler de inkâr etmeden.

Yüz peder, yüz anne doğmuş hilmimiz,
Yokluğa bir bir dalıp gitmişsiniz."

Annenin şefkât köpüktür ortada,
Her köpük yitmiş ve deryâ durmada.

Hak hilim, bir inci; kul, ancak sedef;
Bir köpükten, bir köpük olmaz halef.

2680
Bir köpük hem bir deniz hakkıyla sen,
Bir sınak, bir lâf değildir söylenen!

Teslimiyetten de doğmuş sözlerim,
Hak içindir ben gönülden söylerim.

Bunca sözler, imtihândan olsa da
İmtihânı, imtihân et bir defâ!

Örtme sırrı, çıksa sırrın meydana,
Yapmak istersen nedir, emret bana!

Gönlü aç, çıksın benim gönlümdeki,
Yapmak istersem olur, makbul ne ki!

2685
Ben nasıl etsem ki, yoktur çâremiz,
Câna baksan, cân da kalmış çâresiz!

BEDEVÎ KADININ, KOCASINA RIZK YOLUNU GÖSTERMESİ, ONUN DA KABUL ETMESİ

Der kadın: "Bak bir güneştir parlayan,
Cümle âlemdir bütün aydınlanan.

Hem vekildir Hakk'a, olmuş Hakk'a yâr,
İşte bundan, Bağdat olmuş ilkbahar!

Sen ulaşsan şaha, oldun şah kadar,
Böyle bir hâl üzre hiç kalmak mı var?

Bul ki ikbâl ehli; kimyâ benzeri,
Böyle iksir bulmanın yoktur yeri!

Ol Ebû Bekr sen, Resûl etsin nazar,
Tek bakıştan Sıddîk olmuştur o yâr!"

Der ki er: "Şah huzruna etmez kabûl.
Hiç sebepsiz, bir sebep bulsam nasıl?

Pek münâsip bir sebep lâzım bana,
Yoksa âlet, bir eser ermez sona!

Dense mecnûn, Leylâ'nın Mecnûn'una,
Hastadır bak Leylâ, denmişken ona."

"Bir sebep yok, ben nasıl varsam" dedi,
"Yok bahânem ben nasıl sorsam" dedi.

"Keşke ben doktor olup varsam derim,
Hem koşup Leylâ'ya varmak isterim."

Bir nişân sunmuş kibir kırsın diye,
"Gel" demiş Allah, utanç yitsin diye!

Şebperâ[66] hem gözle görsün nûr nedir,
Gündüzün artık uçup dönmektedir.

Der keremkâr şah ki çıksın meydana,
Hep âletsizlik, âlet kuldan yana.

Çünkü âlet, hem sebep, var levhası,
İş gören yokluk, tevâzu en hası!

Hiç sebepsiz vazgeçilmez çâreden,
Çâre bitmez, çâresizlik gelmeden.

Müflis oldum derseniz şâhit gerek,
Sonra şaha düştü rahmet eylemek.

Renk ve söz hiç, bir şahit lâzım derim;
Varsa şâhit, önce yardım isterim!

Şâhit olsun renk, ıtırlar, hîleler,
Hak veren Hak, hükmü renk etmiş meğer!

Olsa şâhit hem sadâkat, doğruluk,
Müflisi paklar sadâka nurluluk!"

BAĞDAT'TA SU KITLIĞI VAR ZANNIYLA BEDEVÎ'NİN ORADAKİ HALÎFEYE ÇÖLDEN BİR TESTİ YAĞMUR SUYU HEDİYE GÖTÜRMESİ

Der kadın: "Sıdk; gayretin has bir amel;
Kudretin var, durmayıp artık yönel!

İşte testi yüklenip var git ona,
Armağandır, korkmadan var şahına.

Söyle: Bundan başka yoktur bir şeyim,
Çölde toplanmış sudur, hastır suyum.

66 *Şebperâ: Yarasa.*

Hazneler şahın muhakkak dopdolu,
Pek bulunmaz, nâdirattan böyle su!"

Testi neymiş? Bir mezâr oluş bu ten,
His ve hüznün pis suyuymuş dolduran!

Ey Hüda, hoş gör kabul et testiyi,
"İşterâ"[67] lûtfunla affetsen iyi.

Var tenin beş hissi, var beş musluğu,
Lûtfet artık, hep temizlensin suyu.

Tâ açılsın testiden ummâna yol,
Ummanından huy olur hem câna yol.

Armağan sunsan gerektir sultana,
Müşteri olmuş olur sultan sana.

Bitmez artık, öyle artar onda su,
Yüz cihân dolmuş kuzemden bil bunu.

Akmasın musluk feyiz kalsın dolu,
Hak demiş: **"Ebsâriküm"**[68] duy işte bu!

Armağandır! Der kabartırken sakal;
"Hakk'a lâyık kimde vardır, böyle hâl!"

Hem kadın Bağdad'da bilmezmiş meğer,
Orda mevcut Dicle var akmış şeker.

Şehr içinden, sanki akmış bir deniz;
Çok kayık var, çok balık var, bilseniz!

Git de sultan, gör meğer şevket nedir?
Hem övülmüş bahçeler, gör nicedir?

Bizde mevcut, his ve hem idrâkimiz;
Katre ancak saffetiymiş bir deniz!

ARAP'IN SU TESTİSİNİ KEÇEYE SARIP DİKMESİ VE AĞZINI KAPAMASI

Ey hatun gel bağla mûhkem testiyi,
Armağan sunsan görürsün iyliği.

Kapla, sen hem testiyi sarsın keçe,
Armağan et, şah oruç açsın gece.

Hem suyun dünyâda bir emsâli yok,
Zevk ve şevk sunmuş şaraptır, hem de çok!

Çölde içmişler su onlar pek acı,
Hastalık, körlük, bu vehmin kırbacı!

Kuş, çorak yerlerde dursun öyledir.
Bilmemiş elbette berrâklık nedir.

Bir çorak yerdir sanıp varmış o zât,
Bilmemiş Şat, Ceyhun'u bilmez Fırat!

Ey bu dünyâdan geçip kurtulmayan,
Bilmedin yokluk ve mestlik neydi sen.

Bilmiş olsan, bir rivâyet baksana,
Hem babandan kalma **"ebcet"**tir sana.

"Hevvez ebcet"[69] çokça yaygın olsa da
Bak çocuklardan uzak mânâsı da!

---

67 *"Şüphesiz Allah, inananların canlarını ve mallarını satın almıştır…" (Tevbe, 111)*

68 *"(Habîbim) Mü'minlere de ki, harama karşı gözlerini sakınsınlar." (Nûr, 30)*

69 *Ebcet: Harflere karşılık gelen sayı değerleridir. Ebcet, Hevvez gibi kelimelerle bu karşılıklar formüle edilmiştir. Çocuklara bunlar ezberletilir, fakat mânâsını bilmezler.*

Testiyi almış adam düşmüş yola,
Gece gündüz yollanır vermez mola.

Cümle âfattan korur, titrerdi o,
Vardı bir gün şehre artık erdi o!

Hem namaz der, yaygılar sermiş kadın,
Başlamış hem Hakk'a yalvarmış kadın.

"Sakla sen alçak olanlardan suyu;
Tâ ki deryâya ulaşsın, inci bu!

2735
Çok açık göz, hiç de kaptırmaz kocam,
İnci'nin ardında bin haydut tamam.

Neydi gevher? Kevser'in tâ kendisi,
İşte cevherdir, suyun tek katresi."

Hem kadın ağlardı, erkekten elem;
Erkeğin yük çekmesi, derdiyle hem!

Suyu haydut, huysuzun taştan koru,
Pâyitaha tastamam ersin yolu.

Gördü bir dergâh, rızıklar dopdolu,
Muhtaca ermiş tesellinin yolu.

2740
Durmadan hep, ihtiyaçtan kıvranan,
Buldu her şey, giydi esvâplar inan.

Bir güneş; mü'min, Mecûsi, çirkine;
Olmamış mü'mine has, cennet yine.

Hem de çok insan görür süsler ile,
Bir diğer kavm, emri bekler bak hele.

Hem Süleyman, hem böcekler öyle ki
Üflenen sûr, cümle halk kalkmış peki.

Ehl-i sûret, buldu cevherler yine;
Ehl-i mânâ, daldı mânâ bahrine.

2745
Nice himmet buldu, himmetsiz olan,
Ehli himmettir gelip nîmet bulan.

FAKİR KEREME VE KEREM SAHİBİNE ÂŞIK OLDUĞU GİBİ KEREM SAHİBİ DE YOKSULA ÂŞIKTIR. EĞER FAKİRİN SABRI ÇOKSA, KEREM SAHİBİ ONUN KAPISINA GELİR. KERİMİN SABRI ZİYÂDE OLURSA FAKİR ONUN KAPISINA GELİR. LÂKİN FAKİRİN SABRI ONUN KEMÂLİNE, KERİMİN SABRI İSE ONUN NOKSANLIĞINA DELÂLET EDER

Seslenilmiş; isteyen gel meydana!
Mert de muhtaç hem de yoksuldan yana!

Her güzellik, istemiş has aynayı,
Mert arar ister fakirler bulmayı.

Var güzellik, aynalar sunsun güzel,
Bir fakir bulsun cömert ansın güzel.

Emreder Allah ki işte: **"Vedduha"**,[70]
Yâ Muhammed reddeilmezdir gedâ.

2750
Öyle yâ, yoksul keremler aynası,
Pek zarardır aynanın "hoh"lanması.

Hem cömertliktir ki yoksul coşturur,
Hem Kerîmin aşkı, ikrâm arttırır.

Hem fakir, ihsân-ı Hakk'ın aynası,
Hak'la olmuş, oldu bir nûr halkası.

---

[70] *"Kuşluk vaktine and olsun" (Duha, 1)*

Hak rızasından uzak kalmış giden,
Sâde dergâh nakşıdır bir perdeden.

ALLAH'A MUHTAÇ VE HAKK'A SUSAMIŞ KİŞİ İLE HAKK'A ÂİT BİR ŞEYE SAHİP OLMAYAN VE ONDAN BAŞKASINI DİLEYEN KİŞİ ARASINDAKİ FARK

Bir resim yoksulluğun hem yok ki cân,
Bir itin resme, kemikler atma sen.

Yok fakirlik, oysa ekmek yoksulu;
Resme ekmek vermenin yoktur yolu.

Ekmeğin yoksul, balık say çöldedir;
Her resim dersek sudan ürkmektedir!

Bir tavuk elbette ankâ olmamış,
Lokma dünyâlık ki Hak'tan almamış.

Hakk'a âşık, gâye dünyâlık, azık,
Rûhu bilmezmiş güzellik, pek yazık!

Hakk'a âşık olduğun sanmışsa da,
Zât değil; esmâ, sıfatlar vehmi yâ!

Vehmi mahlûk, türlü hadlerden doğan,
Hak doğurmaz, hem de Hak'tır doğmayan.

Kendinin vehmiyle âşık bir adam,
Nerden olsun Hakk'a bir âşık ki tam?

Vehme âşık, doğru olsun isteğe,
Bu mecâzî aşk, dönermiş gerçeğe.

Şerh edip, açmak gerekmiş sözleri,
Korkumuz, köhne fikir alsın yeri!

Eskimiş bir anlayış, bir kıt görüş,
Zihne yüzbin, pis hayâller yüklemiş.

Allah'ın sırdan nasip yok her başa,
Lokmâ olmaz tâne incir her kuşa!

His yönünden, kuşcağız ölmüşse de,
Hâm hayâller içre kalmış körse de.

Hem balık resmince birdir, kil, deniz,
Zenci tınmaz, siz sabun, is sürseniz.

Biz resimler çizmiş olsak sayfaya,
Hassesizdir, neş'e gamlar dolmaya.

Sûreten gâmdır ve gâm bilmez nedir?
Gülse resmin, bilmiyor gülmek nedir!

Hem cihânın zevk, keder kursak hayâl,
Gerçeğin indinde, bu resmin misâl!

*Gamlı resmin sûreti bizler için,
Doğru yol artık budur gel, bil desin.

Bir resim görsen gülen, baksan hele,
Onla mânâ doğrulur, alsan ele.

Bir hamamın içte süsler var ise,
Camekânda say serilmiş elbise.

Hep dışardan gördüğün şey giysiler,
Yoldaş istersen, soyun gir sen meğer!

Yol ki yok esvâpla girmek herkese,
Elbisen ten, ten de bilmez elbise.

HALÎFENİN ADAMLARININ BEDEVÎ'Yİ AĞIRLAMAK İÇİN KARŞILAMALARI VE ARMAĞANINI KABUL ETMELERİ

2775
Çok uzak çölden de gelmişken Arap,
Hem hilâfet şehrini etmiş talep.

Karşı varmış bekçiler, düşmüş öne,
Serptiler lûtfun suyundan gölüne.

Söylemezden, derdi neymiş bildiler,
İstemezden neyse istek verdiler.

"Sen Arap bir kimsesin, yurdun nere?
Çok uzaktan gelmesin dinlen hele."

"İltifatlar ettiniz buldum şeref,
Dönseniz yüz, şan, şeref olmaz hedef.

2780
Bir büyüklükten alâmet sizdeki,
Parlayan siz, Câferî altın ne ki!

Sâde bir görmek sizi yüzler değer,
Bir defa görmek gümüş, altın meğer!

Allah'ın nûruyla bakmış kimseler,
Şahtan ihsân, hisseler almış meğer.

Siz, bakır üstünde iksir oynaşır,
Baksanız, insan olan altınlaşır.

Ben ki çölden burya inmiş yoksulum,
Şahımın çok lûtfe tâlip olmuşum.

2785
Çölleri sarmış olan lûtfun koku,
Kokmasından buldu cân, çöller kumu.

Gelmişim ben burya, altın almaya,
Sarhoş oldum, şimdi dîdâr bulmaya.

Girdi dükkân içre bir fert ekmeğe,
Orda âşık oldu, bir ekmekçiye.

Fert ki gezmek üzre girmiş bahçeye,
Bahçıvanı başlamış seyretmeye.

Kuy'ya varmış, hem su çekmek isteği,
Âb-ı hayvandır,[71] Yusuf'tan içtiği.

2790
Gitti Mûsa hem de âteş bulmaya,
Buldu âteş, gördü âteş, nûrdu yâ!

Düşmanından, Îsa dönmüş kaçtı da,
Rabbi hem dördüncü gök vermiş ona.

Âdem'e olmuş tuzak, tek bir başak,
Cümle insanlık da ondan geldi bak.

Kaç tuzak vardır doğan bil lokmada;
Şah kolundan, alsa ikbâl bulmada!

Ders için gitmiş çocuk, alsın hüner,
Bir hayâl kurmuş ki kuş alsın peder.

2795
Bitti mektep, işte buldu bir makam,
Verdi ücret, şimdi bedr olmuştu tam.

Geldi Abbas Bedr'e, dolmuş sâde kin;
Kastı Ahmed'tir, "yıkılsın" derdi din!

---

71 *Âb-ı hayat.*

Hem o, evlâtlar hilâfet derdiler,
Hem kıyâmet, dîne kuvvet verdiler.

İşte geldim ben uyup isteklere,
Ben, bu dehlizden ulaştım üst yere.

Ekmek isterdim, su verdin armağan,
Nîmetin ıtr, cennetin, en üst mekân.

2800
Âdem ekmek yer ve cennetten çıkar,
Ben yerim ekmek, gelir cennet sunar.

Suyla ekmek istemem, oldum melek;
İstemez bir hâldeyim, oldum felek!

Kıprayan yok, faydasız dönmez cihan,
Menfaatsiz döndü yalnız, âşıkân."

DÜNYÂYA ÂŞIK OLAN, ÜSTÜNE GÜNEŞ VURMUŞ DUVARA ÂŞIK OLAN GİBİDİR. O DUVAR ÂŞIĞI, DUVARDAKİ PARLAKLIĞIN DÖRDÜNCÜ KAT GÖKTEKİ GÜNEŞİN AKSİNDEN İBÂRET OLDUĞUNU ANLAMAYA ÇALIŞMAZ DA DUVARA GÖNÜL VERİR. GÜNEŞİN ZİYÂSI GÜNEŞE GERİ DÖNÜNCE, DUVAR ÂŞIĞI BUNDAN MAHRUM KALIR.

Küll'e âşık, cüz'e etmez îtibâr,
Cüzz'e meylin, Küll'e hiç etmez ki yâr!

Çünkü cüz' cüzze yöneltir rağbeti,
Küll'edir mâşukunun külliyyeti.

2805
Cüz'e âşık kulların bir maskara,
Nehre düşmüş el atandır otlara.

Çare sunmaz mâşuku artık ona,
Çünkü kârı kalmamış ondan yana.

BİR ARAP ATASÖZÜ

"Hırsız olsan inci çal." dermiş Arap,
"Çiftleşirsen bâri hür kimseyle yap!"

Kul giderken dosta, âşık dert ilen,
Itr döner gül üzre, tek kalmış diken.

Pek uzaktır âşık istekten yana,
Boş koşarsan gör ayaklar hep yara.

2810
Gölge tutmak isteyen bir avcı o,
Gölge hiç sermaye olmaz doğrusu!

Bak o insan gölgeden mûhkem tutar,
Kuş da hayret gösterip üstten bakar.

Hem neden gülmekte, der sersem acep?
İşte bâtıl, işte çarpık bir sebep!

Küll'den ayrılmazdı cüz' sen der isen,
Gel diken ye, bunlar ayrılmaz hemen!

Küll'e bağlanmıştı cüz'ler, hükm ile,
Yoksa bâtıldır risâletler bile!

2815
Hep nebîler geldi hak bildirmeye,
Hak'la, kul bir olsa tebliğler niye?

Şimdi ben her bahsi söylersem ağam,
Geçti gün mevzûda bitsin et tamam.

BEDEVÎ'NİN ARMAĞANI OLAN TESTİYİ HALÎFENİN KÖLELERİNE TESLİM ETMESİ

Testisin hem suyla sunmuştur öne,
Hürmetin has tohmu ekmişken yine.

Der ki: "Benden armağan sun şaha sen,
Bizde yokluk var, o kurtarsın hemen.

Armağan bir tatlı su, testim yeşil,
Çölde toplanmış, bu yağmurdandı bil!"

Geldi gülmek, gülmeden hizmetliler;
Hem de kıymet çok deyip addettiler.

Çünkü has ahlâk, o şahtan herkese,
Tesir etmiş, bir inâyettir sese.

Halka yer etmiş olan, şahın huyu,
Mavi gökler, yer yeşertir işte bu!

Şah havuzdur, kurna olmuş halk denen;
Suyu onlar oldular taksim eden.

Tertemiz bir çeşmeden akmışsa bu,
Her oluktan aktı, görsen aynı su.

Yok eğer, havzun suyu olmuşsa pis,
Musluğun su aynı, pistir şüphesiz.

Çünkü musluklar, havuzlar bir bütün,
Dal, bu mânâ havzudur, artık düşün!

Cânı lûtfetmiş, mekânsız bak o şah,
Tende cânın hükmü neymiş et izah!

Aklı hoş, hem lûtfu hoş, seçkin nesep,
Cümle tenler üzre, vermiştir edep.

Aşk kararsızdır, sabır bilmez meğer
Hep delirtmek üzre durmaz, sevk eder.

Hem denizler çok lâtif, Kevser değer,
Taş, çakıl, kumdan yapar has inciler.

Usta has bin san'atın ehliyse de;
Hem çırak, ruhen olur aynen yine.

Hep usûlden anlayan, üstâd yine,
Has çırak, ermekte üstâd ilmine.

Tâ ki üstâd, fıkhı öğretmiş olur,
Usl okunmaz, sâde bir fıkhı okur.

Üstâdından, nahvi öğrenmiş olan,
Oldu gerçekten nahivden anlayan.

Mahvı seçmiş, şeyhe kim ermiş olan,
Oldu artık, Hak katında mahv o ân!

Varsa bir ilmin kıyâmet ilgisi,
Lâzım olmuş, şimdi yokluk bilgisi.

DİLBİLİMCİ İLE GEMİCİNİN HİKÂYESİ

Bir vapur var, bindi bir dil bilgini,
Kaptana sunmaktı maksat kibrini.

"Nehv nedir bildin mi" derken, "yok" demiş;
"Ömrünün en son senin boşluk," demiş.

Kaptanın kalp, pek kırılmış hep hüzün,
Sustu artık imkânı bitmiş sözün.

2840
Esti sert yel girdabâ girmiş gemi,
Der ki kaptan, göster artık yüzmeni:

"Yüzmeyi bildin mi şimdi söyle sen?"
"Ey güzel yüz, yüzmeyi bilmem ki ben!"

"Dilci, ömrün kalmamış bitmiş tamam,
Çünkü girdâp çok, vapur batmakta tam!

Nahve yer yok burda, mahv olmak gerek,
Mahvı bilmişsen elem bitmiş demek.

Kaldırır, koymaz su, ölmüş tenleri,
Hem nasıl kurtulsun ummandan diri?"

2845
Sen beşer vasfınla ölmüşsen eğer,
Sırların umman, verir en üstte yer.

Ey kibirden, herkese merkep diyen,
Buzda sürçen, bir eşeksin şimdi sen.

Burda sensin, bir cihan allâmesi,
Bak, bu âlem hep sunar yokluk sesi!

Biz fenâ mahvdan usûl öğretmeye,
Başlamıştık, dilcinin hikâyeye.

Ey büyük dostum fıkıh, sarf, nahvi sen,
Buldun, alçak bir gönül bulsan hemen.

2850
Testi dersen bizde mevcut bilgiler,
Hem halîfe Hakk'a Dicle'ymiş meğer!

Testi doldurmuş giderken Dicle'ye,
Lâyığız elbet ki merkep denmeye!

Hem Arap mâzur, getirmiş bak suyu;
Bilmemiş ki Dicle'nin berrak suyu!

Biz kadar bilseydi, elbet Dicle'yi,
Yüklenip gelmezdi, çölden testiyi.

Anlasaymış burda berrak Dicle var,
Testi koymaz, taşta durmaz parçalar.

HALÎFENİN O HEDİYEYE İHTİYACI OLMADAN KABUL ETMESİ VE BEDEVÎ'YE İHSANDA BULUNMASI

2855
Şah ki görmüş pek perîşan bir adam,
Testiyi altınla doldurtmuştu tam.

Verdi birçok urba, birçok elbise,
Zengin etti, gitti yoksulluk ise.

*Hem kerem deryâsı emretmiş idi,
Böyle bir buyrukla artık söyledi:

"Doldurun altın hemen siz testiye,
Gönderin varsın ulaşsın Dicle'ye."

Çöl aşıp gelmiş, çekip binler tasa,
Nehre uysun, orda yollar pek kısa.

Nehre varmışken o, görmüş bir gemi,
Pek utanmış, secdeye dönmüş demi.

2860
Çok cömert şah, lûtfu gerçekten yüce,
Suysa kokmuş, geldi hayret, öylece!

Mertliğin deryâ, alır pis testini,
Hem nasıl almış, melûl olmaz hani?

Âlemi sen testi say elbet oğul,
Hep ilim haslık suyundan doldu bil!

Hak güzellik Dicle'nin tek damlası,
Testiye hiç mümkün olmaz sığması.

Gizli bir hazneydi etmişken zuhûr;
Yer ve gökler hep felekler doldu nûr.

2865
Gizli bir hazneydi çıkmış meydana,
Giydirir, toprak döner bir sultana. beyt

Görse kim Hak Dicle'sinden bir kanal,
Testiler imhâ eder, vermez mecâl!

Kim görür, kalmaz atar hiçbir şeyi;
Mest olup, kırmış vücudun testiyi.

Gayretinden, testiler kırmış olan,
Kırdığın testin senin; sağlamlaşan!

Küp kırılsın hem dökülmez hiç suyu,
Bir kırıktan, aldı yüz sağlam huyu.

2870
Küp de eczâ, raksa başlar neş'eden,
Akl-ı cüz var, buydu uygun gelmeyen.

Böyle hâl var, testi yok yoktur ki su,
"Doğruyu Allah bilendir," doğrusu!

Çal ki açsın mânâdan hoş bir kapı,
Fikri aç sen bul doğanlıktan yapı!

Hep çamur tutmuş, ağır fikrin kolu;
Hep çamur yersin, senin ekmekte bu.

Hep çamurdandır, yenen ekmekle et,
Az ye, tekrârdan çamurmuş âkıbet.

2875
Pisboğaz sen, aç kalan bir it misin?
Yaklaşılmaz, soysuz olmuşsun kesin!

Doysa karnın anla, dönmüşsün leşe;
Bir duvarsın, el, ayaksız bak işe!

Tok iken leş, aç kalırsan, bir köpek;
Yok sana aslan yolundan, yol demek!

Av için bir vâsıta olmuş köpek,
Az kemik at, etme şişman öyle pek!

Doysa it, yatmak diler tembelleşir,
Av desen, artık nasıl tez yaklaşır?

2880
Hem Arap açlık susuzluk çekmede,
Vardı bir dergâha, ikrâm gelmede.

Şahın ihsânı nedir biz söyledik,
Yoksulun halden hikâye eyledik.

Her ne dersen aşktan, âşık işte bu;
Aşk mahallinden çıkar, aşkın koku.

Fıkhı söyler olsa âşık bir kişi,
Koktu yokluk, hep de yokluktur işi.

Küfrü söyler bak sözünden din kokar,
Şüphesinden âşığın, gerçek çıkar.

2885
Doğrunun deryâda eğriyken köpük,
Aslı saftır, saflaşır birden köpük!

Hem köpük saf, hem de bir gerçektir o;
Dilde mâşuk tek hayat; istektir o.

Tınmaz âşık yâr azar etmişse de,
Hoş görür bilmiş ki yârdan gelmede.

Eğri söyler olsa, vardır doğruluk,
Eğrilik sunmaktadır bir hoş ufuk.

Hem şeker pişsin eğer, ekmek ne ki,
Emmiş olsan, bir şekerdir öyle ki.

2890 Bulsa mü'min, şöyle altın bir putu,
Putperest var, koysa bilmem doğru mu?

Atsa âteşlerde hiç durmaz erir,
İğretiymiş, başka bir yüz gösterir.

Hep erir, kalmaz meğer putluk süsü,
Çünkü sûret gerçeğin bir örtüsü!

Aslı altın Allah'ın bir vergisi,
Ârızî hâldir, o nakdin put yüzü.

Bit görürsen, yorganı yakmak niye,
Geçme gündüzden sinek vızlar diye.

2895 Putperestsin, sâde dış görmüş isen,
Bakma dıştan, gel n'olur mânâya sen!

Hacca meyletsen, bulup yoldaş hacı,
Türk, Arap, Hint bul ki bir kardeş hacı.

Bakma artık, onların sen rengine,
Bak onun sen, azminin âhengine!

Zenci olsun, gâyede birlikseniz;
Sen beyaz, hem zenci bir tek renksiniz.

Hem hikâyem, pek de tertipsizdi yâ,
Âşığın fikriyse olmuş karmaşa.

2900 İptidâsı yok, ezelden gelme söz,
Son da yoktur, hem ebetten buldu öz.

Bir sudur bil, Mesnevî'nin damlası,
El, ayak, hem bazı onsuz koşması.

Hak için bak, naklimiz olmaz masal,
Bizde hâl hep aynıdır, sen hisse al!

Sanma sûfî aklına razı gele,
Hâlle meşgul kaydı yok mâzi ile.

Hem Arap biz, testi biz, hem biz melik,
Hem ezel mahrumu, bilmez üstelik.

2905 Aklı erkek bil! Kadın, nefs, hırs olur,
Çifti zulmet, hem de kâfir, aklı nûr![72]

Dinle artık inkârın gerçek nedir?
Küll'e bak, tür tür olan cüz'lerledir!

Cüz' dedim ben, küll'e cüz' nispet değil;
Gül kokar, kokmakla cüz olmaz asil.

Gül letâfetten, çiçeklerdir lâtif,
Kumrunun ses, bülbülün sesten lütûf!

Böyle müşküllerle uğraşmış iken,
Var susuz, nerden verirdim hem su ben?

2910 Şimdi sen, düşmüş olursan zor şeye,
Gel de sabret, sabr anahtar neş'eye.

Hem sakın sen, vesvesenden gel beri;
Fikr eşek, aslan gönül, orman yeri.

Öyledir, perhiz ilaçlar şahıdır,
Hem kaşınmaktan, uyuz artmaktadır.

---

72 *Erkek, aklın, kadın nefis ve tabiatın remzidir. Nefis ve tabiat çifti zulmet içinde, akıl ise nurludur.*

Şüphe yok, perhiz ilâçlar aslıdır,
Perhiz et sen, cânda kuvvet faslıdır!

Gel kulak ver, sözlerim lâyık sana,
Sözlerim altın küpeyken taksana.

Ay, kuyumcun ol küpe artık ona,
Şimdi ülkerden geçiş lâyık sana.

Evvelâ sen dinle, halklar muhtelif,
Ayrı ruhlar sanki harfler "bâ" "elif!"

Muhtelif harflerde, yokken benzeyiş,
Oysa baştan, sonda onlar bir imiş.

Bir cihetten zıt diğer an müttehit;
Bir alaykar bazı sunmuş ciddiyet.

Bak kıyâmet, en büyük bir arz günü,
Orya koşmuş Hakk'a dönmüş kim yönü.

İşte Hindû misli, bed sevdâlılar,
Hem hesâp vaktinde âciz kaldılar.

Bulmayanlardır güneşler misli yüz,
Görmesinler der geceyle örtünüz.

Bir dikendir hiç takılmaz gül ona,
İlkbahar, düşman olur esrârına.

Kim **süsen**,[73] gül oldu hep boydan boya,
İlkbahar, benzerdi parlak aynaya.

Anlamın mahrum diken, güz bekliyor,
Hem de güllük hep benim olsun diyor.

Sonbahar gizler güzel çirkinleri,
Yok ıtır, kalmaz güzellik renkleri.

Sonbahar olmuş diken, varken hayat,
Taş ve yokluklar olurlar bir sıfat.

Güz gelir, bilmiş diken var bahçıvan,
Böyle görmüş, görmesin ister cihân.

Hem cihân, saf dil olan bilgin demek,
Gökle yıldızlar da aydan cüz'dü tek.

Her nakış, her bir güzellik zevk duyar,
Müjde vermiş, işte gelmiş ilkbahar.

Zırh giyen, dallar çiçekler açmadan,
Peyda olmak beklenilmez meyveden.

Meyve görmüş, her filiz dökmüş çiçek,
Ten kırılsın yükselen bir ruh demek.

Meyve mânâdır, çiçekler sûreti;
Müjdedir gül, meyvelerdir ni'meti!

Dal çiçek döksün görünmüş meyveler,
Eksilen o, meyveler artar meğer.

Lokma olmaz kırmaz olsan ekmeği,
Sıkmadan salkım, onun yoktur meyi.

Hem **helîlen**[74] dövmeden, hiç ezmeden,
Olmadan toz, olmamış dermân neden?

---

[73] *Süsen çiçeği.*

[74] *Helile: Tohumları mushil olarak kullanılan bir bitki.*

PİRİN VASFI VE İTAAT HAKKINDADIR

Ey Hüsâmeddin, kâğıtlar al ele,
Pîr sıfâtın söylerim, sen yaz hele.

Gerçi cismin pek zayıf, yok tâkati,
Yok güneşsiz, biz de nûrun kuvveti.

Sırçasın sen, incedir nûrdur tenin,
Gönlüsün, baş tâcısın kalp ehlinin.

Sendedir ip, bağlı her şey arzuna;
İnciler, kalpler dizilmiş şânına.

Yol bilir pîr, yaz onun ahvâlini,
Yol açık seç pîrinin sen hâlini.

Pîr ki yazdır, halkı gel sen güz tanı,
Halktı akşam, pîr olan aydır hani.

Pîr dedim ben, gencecik talih için,
Hiç kocalmaz pîrlik, Allah'tan bilin!

Öyle bir pîr, iptidâ yoktur ona,
Öyle bir tek inci, benzersizdi yâ!

Kuvveten çok eskimiş olsun şarap,
Eski küpten **"Min ledün"**[75]den gelme hep.

Pîri seç sâlik isen, var yolculuk,
Rehber al artık, bütün yollar bozuk!

Öyle yoldan, sen de geçsen çok defâ,
Rehberin yokken şaşırdın, öyle yâ!

Hiç bilinmez yolda gitmek pek muhâl,
Gitme yalnız, az düşün, bir rehber al!

Dinle şaşkın, yoksa mürşit gölgesi,
Saptırır bir gulyaban, vardır sesi.

Gulyabanlardır, atar yoldan hemen,
Aklı senden çok olan var, küfr ilen.

Dinle, Kur'ân'dan yanılmış gitmişi,
Anla artık sen, nedir şeytan işi!

Böyle binler fert uzaktır caddeden,
Attı İblîs derde, düşkündür hemen.

İbret al bak, hep çürük saç hem kemik,
Sürme orya, sen eşek hiç üstelik.

Gerdanından çek ve gelsin doğruya,
Doğru yol bilmiş ve gitmiş vardı yâ!

Koyma boş, merkep yularsız kalsa da,
Yollanır koysan yeşil bir merâya.

Gaflet etsen, boş bıraksan bir kere;
Yol alır hep yaklaşır otlak yere!

Yollara düşmüş eşek, ot sarhoşu,
Kul telef etmek için yapmış koşu.

Doğru yol bilmez isen git tersine,
Doğru terstir, merkebin yoldan yine.

Sor kadından, aksi olsun tek hedef;
Kim uyar olmuşsa, olmuştur telef!

Gel de isteklerle hiç dost olma sen,
Çünkü Hak'tan saptıran, onlar hemen!

[75] *Allah'ın indinden.*

2960
Hep kırar dünyaları, arzû ne ki,
Hakk'a dost olmuşların, has gölgesi!

RESÛL ALEYHİSSELÂM'IN HZ. ALİ'YE: "HERKES BİR ÇEŞİT İBÂDETLE ALLAH'A YAKLAŞMAK İSTER, SEN AKILLI VE ALLAH'IN HAS BİR KULUNA YAKLAŞ Kİ KULLARIN EN İLERİ GİDENİ OLASIN." DİYE NASİHAT ETMESİ

Der ki Peygamber Ali'ye: " Gel Ali,
Hakk'a aslan, pehlivan, sensin velî!

Aslan olsan, etme asla îtimât;
Gel ümîdin hurma sunmuş gölge, yat!

Bir akıl bul, sen sığın gir gölgeye,
Her haber güçsüz kalır, döndürmeye.

Arza vurmuş gölge, olmuş Kaf meğer,
Rûh: Hümâ, seçmiş odur yüksekte yer.

2965
Tâ kıyâmet vasfı neymiş söylesem,
Bitmemiştir, vasfı, çok sözler desem!

Bir güneştir kâmil olmuş gizlenen,
İşte gerçek, doğru var, Allah bilen!

Yâ Ali, tâat, itâat var sana,
Hakk'a has kul, gölgesinden alsana!

Herkesin bir tür ibâdet meyli var,
Kendi bitmez kurtuluşlar arzular.

Git sığın sen, kâmil olmuş gölgeye,
Gizli düşmandır nefis, kurtul diye.

2970
Hem bu hâl, her tür tâatlerden yüce,
Hem erersin öncülerden üst güce.

Ey mürîd sen, şeyhe kendin teslim et,
Ol ki Mûsa, sen Hızır hükmünde git!

Her ne yapmıştır Hızır, sabreyle sen,
"Geldi vakt, artık gel ayrıl" denmeden.

Hem gemîler delmiş olsun, söz deme,
Bir çocuk öldürse, gel sen gam yeme!

Mâdem Allah der: "Budur Allah" eli,
Tâ **"yedûllah fevke eydihim"**[76] beli.

2975
Öldüren, hem sağ kılan Allah eli,
Hem diriltir, ruhu bâkî bilmeli!

Nâdirattan varsa, her kim menzile,
Oldu yardım, pîrin himmetten bile.

Pîrin eller, sanma ermekten kısa,
Hem o el, Hakk'ın erişmiş kabzaya.

Tutmamış el, bunca bulmuş hil'ati,
Kim huzurda, aldı üstün nîmeti.

Verdi gâipler için bol rızkı o,
Bir konuk gelmişse, ni'met sunduğu!

2980
Nerdedir hizmet için bağlar kemer?
Öyleler var hizmeti beklerdirler!

Pîri seçmişsen, gönülsüz olma sen,
Olma balçık misli hep tembelleşen.

[76] *"Allah'ın eli onların elinin üzerindedir." (Fetih, 10)*

İncinip zordan da kinlenmiş iken,
Yok cilân artık, cilâsız ayna sen!

BİR KAZVİNLİ'NİN VÜCÛDUNA DÖVME YAPTIRMASI

Bir hikâyem var n'olursun dinle sen,
Neydi Kazvinli'de hâl, öğren hemen!

El ve kollar üzre konmuş dövmeler,
Hiç zararsız dövme yapmış iğneler.

2985
Gitti bir Kazvinli tellâk huzruna,
"Dövme yap incitmeden, lütfen bana."

"Yap dedin, yapsam neyin ben resmini?"
"Kükreyen aslan resimlersen iyi!"

"Burcumuz aslan ve sen yap aslanı,
Bolca sür, toptan boyansın her yanı."

"Nerye yapsam aslanı bilmem acep"
Der ki Kazvinli; "Omuz altında yap."

Yaktı birden her sokuşta iğnesi,
Ağrılar tutmuş, hamam dolmuş sesi.

2990
Pehlivan der inliyorken: "Usta sen,
Öldürürsün hem nedir resm eylenen?"

Der ki Tellâk: "Yap dedin, sen aslanı,"
"Resme nerden başladın bildir yani."

"Kuyruğundan başlamıştım resme ben,"
"Geç gözüm sen, kuyruğu yok say hemen."

Sen yaparken kuyruğu yaktın teni,
Hem nefes kesmiş delirtmiştir beni!

Öyle say, aslanda kuyruk olmasın,
İğneden kalbimde bir dert kalmasın."

2995
Başka yönden battı iğne gövdeye,
Merhametsiz, türlü dertler vermeye.

Haykırır Kazvinli: "Resmin hangi yan,"
Der: "Kulak çizmekteyim ben işbu an!"

"Bir kulak hiç olmasın lâzım değil,
Sen kulak hiç yapma artık nakşı sil!

İğneyi tellâk sokarken bir yere,
Hem de Kavzinli bağırmış bin kere.

"Hem üçüncü yer nere?" Derken adam,
Der ki tellâk: "Aslanın karnı ağam!"

3000
Der ki: "Aslan çiz de karnı olmasın,
Sokma artık iğne derdim artmasın!"

Şaştı tellâk kaldı hayret etmede,
Hayretinden parmak ağza gitmede.

Hiddetinden iğneyi atmış yere,
Böyle iş gelmiş midir âlemlere?

Baş, karın, kuyruksuz aslan gördü kim?
Hak yaratmaz böyle bir aslan derim!

Kardeşim, sabret şu derdin iğneye,
Düşme kâfir; iğne, nefsin derdine.

3005
Varlığından vazgeçen bir kimseye,
Ay, güneş, başlardı toptan secdeye.

Putperest bir nefsi öldürmüş adam,
Hem bulut artık güneş emrinde tam!

Kim yakar olmuş gönülden bir mumu,
Hiç güneş yakmaz olur bir kez onu.

Hem de Allah: "Bil güneş gelmiş dedi,
Kehf korunmuşken ziyâret eyledi."[77]

Küll'e yönlenmiş olan cüz'ler gibi,
Hem diken, gül, bir letâfet mektebi.

Rabbi yükseltmek dilersin sen nasıl?
Allah'ın huzrunda mahvolmak asıl!

Hakk'ı tevhit eylemek, bilmek nedir?
Bir için bin cân fedâ etmekledir!

Parlayım dersen eğer, gündüz kadar,
Yak, karanlık varlığın sen âşikâr!

Sende varlık, öyledir, Hak'tır veren;
Gel erit, mis misli has kimyâda sen!

"Ben" ve "biz" dersin, sarılmışsın neden?
Vahdetin gerçek bu yokluk, bil ki sen!

AVA GİDEN ASLAN, KURT VE TİLKİNİN HİKÂYESİ

Tilki, aslan, hem de kurt bir gün dağa,
Yollanırlar orda bir av bulmağa.

Sırtlasınlar hem tutulmuş avları,
Nakl için olsun gerek yardımları.

Gepgeniş kırlarda av bulsak diye,
Av için etrafta başlar dönmeye.

Erkek aslan üzre dostluk, ar iken,
Yoldaş olmak aslanın ikrâm hemen!

Şaha onlar, oldular bir fazlalık,
Şimdi, rahmet oldu toptan yolculuk.

Ay için, yıldızla olmak, suç desek,
Onla olmak, ay için mertlik demek.

Yok ki Peygamber'den üstün fikri tam,
Aldı amma "meşveret et, " emri hem.

Tartılırken arpa, altın yan yana,
Hiç de ermez, arpanın kıymet ona.

Rûh, kalıp, elbet ki yoldaş olmada,
Bir zaman it Kehf'le birlik oldu yâ!

Aslanın emrinde, çoklar var ağa,
Gittiler birlik olup onlar dağa.

Bir sığır, tavşan, keçi av ettiler,
İşlerinden pek de hoşnut gittiler.

Kahraman aslanla yoldaş kim ise,
Eksik olmaz gündüz, akşam et yese.

Tuttular av, her ne var ölmüş-diri,
Ormanın içlerde mesken yerleri.

Şaha lâyık, tilki, kurt isterdi pay;
Hep tamahtan, pay eder olmuştu say!

Onların hâl aksedince aslana,
Her hakîkat çıktı birden meydana!

---

[77] *Ashâb-ı Kehf hadisesi. Bk. Kehf, 17*

Sırlara aslan emir olmuş biri,
Seyreder gönlündeki âkisleri.

Bakma artık, has düşün sen ey gönül,
Hak evidir dolmasın pis şey gönül.

Sırrı bilsin sırrı anlatmaz susar,
Belli etmez, gülmesinden âşikâr.

Bildi aslan, onların çok vesvese,
Anlamış aslan fakat vurmaz yüze.

Ey hasisler, sizlerin lâyık ceza,
Şah verir artık gerek neymiş size.

Hükmümüz hem sizce uygun gelmedi,
Bizde ikrâm, sizde zân, buymuş dedi!

Siz, akıl, hem reyleri benden alan,
Rahmetimdir, hep cihânlar dolduran!

Hem nasıl anlar resim, ressamını?
Bildi ressam, resminin noksanını!

Varlığından vakti hep etmiş hacil,
Ey hasis, zan Hak için lâyık değil.

Hakk'a etmiş sû-i zân, kim ortada,
Kesmesem baş, hem olur aynen hatâ.

Aybınızdan kurtarıp dünyâyı ben,
Kalsın artık burda, hem destân denen.

Sundu aslan, fikre âyan gülmeyi,
Gülme terketmiş güven göstermeyi.

Mal ve mülk, Hakk'ın tebessüm, ortada,
Hep perişân, mest eder aldatma da.

Hastalık, yokluk, senin sığnaksa gel,
Pek güzeldir mal ve sıhhatten güzel!

ASLANIN KURDU İMTİHÂN ETMESİ: "EY KURT BU AVI ARAMIZDA TAKSİM ET!" DEMESİ

Der ki aslan kurda: "Taksim et şunu,
Eski kurtsun, tâze bir hak et bunu.

Av bu, taksim üzre sensin, der, vekil,
Cevherin çıksın bütünden, öyle bil!"

Der ki kurt: "Olsun senin, vahşi sığır,
Sen büyüksün hem büyüktür hem ağır.

Ortayım ben, bir koyan hissem benim,
Tilki, tavşan hakkıdır alsın derim."

Der ki aslan: "Söyledin tekrâr desen,
Sen misin ben var iken, pay isteyen?

Kurt ne ittir, varsayarmış kendini,
Biz varız hem böyle varlıklar hani?

Gel, eşeklikler satın almış eşek, "
Vurdu aslan pençe baş kopmuş demek.

Görmemiş hem kurtta mantık, tedbiri,
Soydu post, baştan siyâset te'siri.

Gördüğün bendim, özün yok saymadın,
Ölmedir artık senin tam maksadın.

Huzra geldin, onda fânî olmadın,
Boynu kesmek üzre vâcip eyledin.

Hak'tan ayrılmış ne var, mahlûktur o,
O'nda fânî olmasan, varlık mı bu?

Hem fenâ, Zâtında Hakk'ın; kim bulur,
Kurtulur *yoktan*, muhakkak kurtulur!

Çünkü geçmiş "Lâ"yı, hep "İllâ" dadır,
Kim ki "İllâ" üzredir varlıktadır.

Hak'ta kim, söyler olur hep "ben"le "biz",
"Lâ"dalar hep dosttan onlar hissesiz.

BİRİ YÂRİN KAPISINI ÇALDI. YÂR İÇERDEN "KİM O?" DİYE SESLENDİ. KAPIYI ÇALAN "BENİM" DEDİ. YÂRİ, "MADEM Kİ SENSİN KAPIYI AÇAMAM. DOSTLARIMDAN BENLİK İDDİÂ EDEN KİMSE TANIMIYORUM" DEDİ

Geldi âşık dost kapısın çalmada,
Yâri elbet kim çalarmış sormada.

Der: "Benim!" "Vakti değil çek git" dedi,
"Burda bir hâm ruha *yer yok*" söyledi.

Hâm için lâzım olan hicrân, firâk,
Tav verir, pişkinleşir, kalmaz nifâk.

Yaptı *yoksul*, tam da bir *yıllık* sefer,
Dosttan ayrılmış *yâ yakmış* şûleler.

Yandı pişkinleşti, âşık bir kere,
Döndü tekrâr, geldi hem *yârin* eve.

Bir edepsiz söz çıkar, benden diye,
Korkarak, tokmak çalar bak gerçeğe.

Kimdir o, sormuştu *yâri* söyle sen,
Der ki: "Sensin, gönlü hep sensin çelen!"

Der ki: "Bensin, mâdem ey ben gelsene,
Çifte benlik hiç sığışmaz bir tene!"

Çifte uç bir ip ki girmez iğneye,
Tek kat ol gir, sen de bir kez iğneye!

İğne, hem ip, irtibât eylerse de,
İğneden hem irtibâtsızdır deve.

Hem nasıl tam incecik olsun deve?
Hem riyâzet hem cihât *yokken* deve!

Allah'ın kudret, *yönelsin* bir kişi,
"Ol" desin her şey olur, emrin işi.

Olmayan kudretle gelmiş meydana,
Sâkin olmuş, çokça azgın baksana.

Kör ki görsün, hasta silsin müşkülü,
Emri gelsin, kalkar olmuş her ölü.

Ölmeden ölgündü *yokluk*, bilmeli,
Hem icâdından sunar Allah eli.

"Külle yevmin hüve fî şe'n"den oku[78]
Hakk'ı işsiz sayma artık doğru bu.

En hafif iş Hak'ta, bilsen doğruyu,
Sevk eder Hak, her gün üç has orduyu.

Askerin gelmiş gruplardan biri,
Anne rahmiymiş *yetip* gelmek *yeri* .

[78] *"O her gün bir iştedir." (Rahman, 29)*

Bir de hep erkek, dişi dolsun cihân,
Ordular çıksın, rahimlerden doğan.

Hep ameller ordudur, bekler ecel,
Âhiret mülkünde gitmektir emel!

Yok sözün elbet sonu gel dön hemen,
İki dostun hâli neymiş söyle sen.

"BENİM" DİYEN KİŞİNİN PİŞMAN OLARAK SUÇUNA KARŞILIK TÖVBE VE İSTİĞFÂR İÇİN BİR YIL RİYÂZETTE KALMASI, TÖVBEKÂRIN TEKRAR DÖNÜP O EVE GELMESİ: EV SAHİBİNİN, "KİM O" DEMESİNE "SENSİN" DEMESİ

Yâri der: Ey! Ey bütünden "ben" olan,
Gel dikenken, gülden alçak olmayan.

Oldu tek bir ip ki eksik görme sen,
"Kâf" ve "Nûn" çift kat desen, birdir hemen.

Yok oluş olmuştu görsen cezbe bent,
Hâli dersen, "Kâf ve "Nûn" olmuş kement.

Çifte kat görsen kemendi sen eğer,
İş görürken bil ki onlar birdiler.

Çift ayak hem dört ayak yol almada,
Ağzı çift olmuş makas bir olmada.

Bez yıkarlar görseniz birkaç kişi,
Ayrıdırlar gördüler bir tek işi.

Suyla ıslatmış biri esvâpları,
Diğeri asmış kurutmuş onları.

Yekdiğer dönmüş ve tekrâr ıslatır,
Hem görenler, böyle iş, zıddır sanır.

Zıt görünsün, böyle gayretler bile,
Bir gönül, bir iş ve hoşnutluk dile!

Cümle seçkin ayrı bir meslekteler,
Hakk'a yönlenmekte hep birlikteler.

Dinleyenler, dalsalar bir uykuya,
Söz değirmen, taş desen gitmiş suya.

Hem sular akmaz değirmenler için,
Onda akmaktan murat, bir iş bilin.

İhtiyâç bitsin, değirmenden suyu,
Kesmişiz, tekrar döner menbağa su.

Ağza gelmiş söz nasîhat ders için,
Sonra tekrar kaynağa dönmüş bilin.

Rûha hem sessiz ve tekrarsız girer,
Gerçeğin gülşende yol almış gider.

Harf ve sessiz, her kelâmın Ey Hüda,
Nerdedir göster n'olursun ruha da!

Tertemiz cân, bir ayak etsin başı,
Yokluğun has mülke, yol olsun işi!

Pek geniştir, bil ki yokluk aynası,
Hiç hayâl olmaz onun bir gölgesi.

Yokluğun âlemlerinden dar, hayâl,
İşte bundandır, hayâller gâmlı hâl.

Bil, hayâllerden de dardır, işbu hâl,
Ay desen varlık; âlemden bir hilâl.

His ve rengin hem de dardır âlemi,
Pek de dardır, bilseniz zindan demi.

Böyle tertipler sebeptir darlığa,
Yetmemiş güç hisse mâni olmaya.

Sen o histen âlemi, tevhîdi bil,
Birlik istersen koşup tevhit, kesil.

Emr-i kün, bir tek fi'ildir "nûn" ve "kâf",
Sözde vâkidir ve hem mânâ da saf.

Sözlerin yoktur sonu gel dön geri,
Kurdu anlat, nerde kalmış hâlleri.

"Bölüştürmede haksızlık ettin" diye aslanın kurdu azarlaması

Çift baş olmak mümkün olmaz bir kere,
İşte bundan, kurt başı düşmüş yere.

Emre uymazlık felâkettir bütün,
"Fentekâm nâ minhüm"[79] olmuş hükmünün.

Döndü aslan, "tilki gel sen böl" dedi,
İşte avlar, sen de payet, gel dedi.

Secde eylerken dönüp: "Ey şah sana,"
Hem öküz, kuşlukta rızkın baksana.

Al keçi, tam öğlelik olsun size,
Lâyık olmuştur meğer dönsün size.

Tavşan olsun şöyle, akşamlık sana,
Bir çerez elbette şarttır sultana!"

Der: "Adâlet ehlisin" aslan ona,
"Hoş bu taksim, kimler öğretmiş sana?

Nerden öğrendin, güzel fikrin senin;"
"Kurttan öğrendim, büyük şahım demin!"

"İşte fânîsin, benim aşkımla sen,
Av olan hepten senindir, al hemen!

Tilki, sen artık bizim oldun bu ân,
Kırmam asla, biz demeksin şimdi sen!

Sendeniz biz cümle avlar, hep senin;
Bas ayak sen, cümle gökler meskenin!

İbret aldın, sen o alçaktan meğer,
Tilkilik hiç, bizce aslansın, yeter.

Hem ölen bir dost görüp ibret alan,
Hem akıldır dert, belâdan anlayan."

Kurda ilkin gel de taksim et dedi,
Tilki hâli gördü, bin şükr eyledi.

"Önce sen pay et desen sen bizlere,
Kim alır cânım elinden bir kere!"

Kalmışız biz cümle ümmetten sona,
Böyle emretmiş Hüda, hamd ü senâ!

Biz işittik, hem nasıl ders verdi Hak,
Nice yüzyıl önce gelmiş kavme bak!

Sonra göndermişti Allah, pekiyi,
Örnek etmiş, ders alan bir tilkiyi.

[79] *"Biz onlardan intikâm aldık." (Hicr : 79)*

Geçmiş ümmet söylemişken siz bize,
Çünkü sâdıktır Resûlullah söze.

Eski kurt gitmiş, kemikler ortada,
Aklı çok sen ibret al her bakmada!

Bir düşünsün Fir'avun, Ad hâlini,
Varsa aklı hoş kılar ahvâlini!

Almayanlar böyle hâlden ibreti,
Başkasından ders olur âkıbeti.

NÛH ALEYHİSSELÂMIN: "BENİMLE UĞRAŞMAYIN. ALLAH'LA UĞRAŞMIŞ OLURSUNUZ. BEN ALLAH'IN ÖRTÜSÜYÜM" DİYE KAVMİNİ UYARMASI

Der ki: "Serkeşler beni, ben, sanmayın,
Cândan ölmüş, Hak'ta var olmak payım!"

Ben beşer hissimle elbet ölmüşüm,
Hak'ta fâni, Hak'tan idrâk almışım.

Ben değil ben, Hakk'ınım gel, duy ki sen,
Zıddı söyler kimse, kâfirdir hemen."

Tilkinin hem nakşı, aslanlıktı tek,
Tilkinin huzrunda cür'et hiç demek.

Sûretinden öyle alçak görseniz,
Kükreyişten, mecbur aslan bilmeniz.

Nûh'ta olmaz olsa Hakk'ın kuvveti,
Bak cihânlar etti alt üst nusreti!

Yüzbin aslanlar, mekân etmiş teni,
Âteş oymuş, oldu âlem harmanı.

Harmanın imkan gerekken vermedi,
Şû'le salmış, harmanı kül eyledi.

Gizli aslan üzre kim isyandadır,
Sanki kurt olmuş, ağız açmaktadır!

Kurdu, aslan parçalar bilmem n'olur,
"Fentekâm nâ minhüm"ü[80] artık okur.

Kurt, eğer aslandan alsın bir yara,
Aslanın cür'et nedir, ahmaklara?

Keşke almış olsa tek cismim yara,
Kalp ve iman ermesin dert bunlara.

Söz erişmiş oldu, kuvvet bitti hem,
Sırrı bilmem, ben nasıl söz söylesem?

Ey mürîd gel sen, küçült işkembeyi,
Gel huzurda terk et artık hîleyi.

Ben" ve "biz" yok, terkedin gitsin ona,
Mülk onundur, devredin gitsin ona!

Siz fakirliklerle bir yol seçseniz,
Av sizin, aslan sizin, doğruysa iz!

Pâktır O, evsâfıdır; Sübhânehu,
Hem kabuktan hem de özden ayrı bu.

Her ne av var, her ne ikrâm eylese,
Hepsi şahtan, kul için ikrâm ise.

Bil ki, Allah hiç tama' etmez değil,
Nîmeti hep kul için hâlk etti bil!

---

80 *"Biz onlardan intikâm aldık." (Hicr, 79)*

3145
Hak yaratmış mülkleri, devletleri,
Faydanın, Allah için yoktur yeri.

Hak'ta sağlamlaş da kalpten bak ki sen,
Mahcup olmak olmasın vehmetmeden.

Hak görür, kalbimde bil sırdan ne var,
Sütte kıl görmek gibiymiş âşikâr!

Kalbi nakştan, îtirâzdan safsa kul,
Hem de gaybın nakşa, artık ayna bil!

Şüphesiz sır anlayıp iknâ olur,
Mü'mini gör, mü'minin ayna olur.

3150
Kim, mihenk vurmuş olursa nakdine,
Hem inanç; zan, şüpheden pâktır yine.

Mü'minin ruh, olmuş oldu bir mihenk,
Hem ayırmış oydu, nakdî, kalbi tek.

GÖZLERİ, YÜZLERİNİN NÛRUYLA AYDINLANSIN DİYE PADİŞAHLARIN ÂRİF SÛFÎLER KARŞISINDA OTURMASI

Vardı artık, şahların bir âdeti,
Bildiğim hem sen de duydun niyyeti!

Vardı şahın, solda durmuş pehlivan,
Solda elbet kalpti cür'etten yanan.

Hep oturmuş haznedâr, kâtip sağa,
Çünkü sağ eller gerektir yazmağa.

3155
Cümle sûfî, karşılardan aldı yer,
Çünkü sûfî câna aynaymış meğer!

Fikre, zikre kalbe, vurmuştur cilâ,
Gizli sûret aynadan görmüş ola.

Halk edişten, kim alır has doğmayı,
Huzra koymak lâzım artık aynayı.

Aynaya âşık, güzel yüzler de sen;
Can cilâlar, kalp için kuvvet hemen.

YÛSUF ALEYHİSSELÂMIN HUZURUNA BİR MİSÂFİR GELMESİ, HZ. YÛSUF'UN ONDAN ARMAĞAN İSTEMESİ

Bir vefâkâr dost kalır olmuş uzak,
Geldi birgün Yûsuf'u seçmiş konak.

3160
Hem çocukluk vaktinin yoldaşları,
Âşinâlık yastığında başları!

Hasedinden, söyleşip kardeşlerin,
Der: "Haset zincir ve biz aslan bilin."

Âr sayılmaz aslanın zincir ona,
Hak kazâdan yok şikâyet baksana.

Bil ki zincir aslanın ünvânıdır,
Hem de zincir yapmışın sultânıdır!

Hem nasıldır der konuk: "Zindan, kuyu."
Der: "Hilâl olmuş Ay'ın hâliydi bu."

3165
Bak ki çift kat, tâzelenmiş olsa ay,
Sonra göklerden bedirlik onda pay.

İnci un olmuş havanda dövseler,
Gözde nûr olmuş uzak görmüş meğer!

Toprağa sen atmış olsan buğdayı,
Sonradan, olgun başaklardır payı.

Sonra, ezmiştir değirmen onları,
Kıymet artmış, hem büyütmüş cânları.

Sonra, dişler çiğneyip ezmiş onu,
Aklımız idrâkimiz olmakta bu.

Sonra, cân, aşktan da mahv etmiş öte,
Mahsul artmış, halk da dalmış hayrete.

Sözlerin gelmez sonu, gel dön geri,
Söyle Yûsuf, has konuktan sözleri.

Aldatıp söyler ve der ki: Ey falan,
Söyle, neymiş, bizlerin sen armağan?

Dosta varmak üzre eller boş iken;
Say değirmen üzre buğdaysız giden.

Der ki Allah haşr olurken insana:
"Armağanlar söyleyin neymiş bana?

Siz ki yalnız, hem de muhtaç kuldunuz,
Biz yarattık, siz de aynen geldiniz.

Söyle artık bir kıyâmet var iken,
Pek küçük bir armağan yoktur neden?

Siz de yok mu Hakk'a dönmekten ümit?
Yoksa, Kur'ân bâtıl olmuştur işit!

Yok konukluk dense merkeptir tenin,
Yoksa toprak, kül olur rızkın hemin.

Yoksa ikrârın, elin boştur niye?
Sen nasıl attın adım, dost hâneye?"

Et tasarruf; sen yemekten, uykudan,
Hakk'a sunmak üzre, al git armağan.

Oyna azcık, ol ceninler benzeri,
Sen bulursun nûru görmüş hisleri.

Ol seher vaktinde istiğfarla sen,
Yatmalardan, uykulardan geç hemen.

Rahme benzer, dar cihândan çık ki sen,
Pek geniş yerler bulursun şimdiden.

Allah'ın bil pek geniştir arsası,
Enbiyânın ordadır, bil cümlesi.

Kalp sıkılmaz, öyle bir meydan ki bu,
Bir yeşil dal, orda olmaz hiç kuru.

Sen ki arzûlar yük ettin kendine,
Acze düştün, hem de yorgunsun yine.

Uyku derken sen ki yük atmaktasın,
Gitti aczin kuşkusuz yakmaktasın.

Çeşni bil sen, uykunun ahvâlini,
Kaldı yüksüz, bil velîler hâlini.

Ey inatkâr, evliyâ Kehf benzeri,
Hep dolaşsın, sanki yatmış her biri.

Çünkü Allah, asla zahmet vermeden,
Hiç habersiz, yön veren hem döndüren.

Neydi hem **"zâtü'l-yemin"** has hâlimiz,
Neydi ol **"zâtü'ş-şimâl"**[81] meşgâlemiz.

---

81 *Zâtü'l-yemin: İbadet ve güzel işler. Zâtü'ş-şimâl: Yemek içmek gibi günlük işler.*

Enbiyânın, var ya birçok hâlleri,
Bîhaberler, yansıyan ses benzeri.

Akseden ses şer, hayırdan sunsa da,
Dağ bu çiftten hep habersiz kalmada!

MİSÂFİRİN, HAZRETİ YUSUF'A: "HER BAKIŞINDA GÜZEL YÜZÜNÜ GÖRÜP BENİ DE HATIRLAMAN İÇİN SANA HEDİYE OLARAK BİR AYNA GETİRDİM" DEMESİ

Der ki Yûsuf: "Haydi sun gel armağan,"
Dost utançtan sundu say feryat figan.

3195
Der ki:" Birçok armağan seçtim sana,
Gelmemiş hoş, tutmamış göz baksana.

Zerrecik altın, sunarsam mâdene;
Damla sunsam okyanusken, hükmü ne?

Sanki, kimyon gitti Kirman şehrine,
Armağan sunmak dilerdim ben yine.

Ambarından eksik olmaz bir tohum,
Tek güzelsin, denginin yoktur uyum.

Parlatılmış kalbe benzer aynayı,
Huzra uygun gördüm elbet sunmayı.

3200
Hem güneş sensin, semânın nûru sen.
Hep güzel yüz seyredilsin aynadan.

Ayna sundum, öyledir aydın kişi,
Her bakıştan sonra olsun yâd işi!"

Koltuğundan çekti, sunmuş aynayı,
Aynadan alsın güzellikler payı.

Varlığın has aynadır yokluk, işit;
Aptal olmazsan öte; yoklukla git!

Varlık olmuş, bak ki hep yoklukla var,
Varsa zengin, yoksula mertlik sunar.

3205
Ekmeğin saf aynası hep aç olan;
Aynadır kav, çakmağın olmuş ayân.

Yok ve eksiklik olursa, nerde var,
San'ata ayna olur haslık sunar.

Hoş dikilmiş dursa bitmiş elbise,
Nerde sunsun, san'atı bir terzide!

Bir direk yâhut hatıl yapmak için,
Tomruk ister hep marangozlar bilin.

Bir kırık duysun, sınıkçı ordadır,
Tez koşup elbet kırık sarmaktadır.

3210
Olmasın dünyâda dertler, hastalar,
Doktorun san'at olur mu âşikâr?

Mis ucuz, âdi, basit şey olmadan,
Orda artık söz edilmez kimyadan!

Oldu noksanlar kemâlin aynası,
Şimdi horluk oldu vasfın meyvası!

Zıddı dersen, sürdü zıtlar meydana,
Sirkeden kıymet bulur bal, baksana.

Kendinin noksan nedir, görmüş kişi,
Etti gayret, olgun olmaktır işi.

3215
Kendisinden vehmeden bulmaz kemâl,
Uçmaya yön olmamışsa Zülcelâl!

Kâmilim derken, kalanlar dert ile,
Bundan artık illeti bulmaz hele.

Göz ve gönlünden akar olsun ki kan,
Ten beğenmek, vehmi kalksın ortadan!

İblisin illet **"ene hayrun"**[82] dedi,
Böyle dert, mahluk nefeslerden idi!

Ben diyen andırsa hem acizleri,
Saf suyun en altta pislikler gibi.

İmtihan anı gelip karsın biri,
Hep bulanmış, pis nedir, çıkmış geri.

Olsa berrak çay dibinde, gübre var,
Öyle görsek, sen karıştırsan çıkar.

Yol bilen pir kimseler vardır hele,
Nefs bağından kir temizler, ark ile.

Kim temizler, kendi kendinden dere,
Kârlıdır, artık gider kâmillere.

Hiç görülmez kendini yonmuş bıçak,
Git araştır derdinin cerrâha bak.

Hep sinekler toplanır, örter yara,
Böyle iş çirkin, sayılmaz onlara.

Pis sineklerdir düşüncen, hem malın,
Hem çıban olmuş, kanarmış her yanın.

Sürse kâmil merhemi, kalmaz yara,
Dert diner, yoktur gerek feryâtlara!

Kendi kendinden sanır sıhhat, huzur,
Oysa, pîrin merhemi parlar durur.

Merhemi terk etme sen, sırtın yara,
Bilme kendinden, daim tâbip ara!

VAHİY KÂTİBİNE VAHYİN NÛRU VURUNCA ÂYETİ PEYGAMBER ALEYHİSSELAM'DAN ÖNCE OKUMASI VE "BANA VAHİY GELDİ" DİYEREK DİNDEN ÇIKMASI

Vardı bir kâtip ki Osman gelmeden,
Hem âyet teksir ederdi şevk ilen.

Vahyi Peygamber alır, derken o da;
Hem o, vahyi söylenirken yazmada.

Aksederken nûrları vahyin ona,
Kalbi hikmet, mârifetler dolmada.

Aynını her hikmetin söyler Resul,
Çıktı yoldan küfre yönlenmiş fodul.

Her ne söyler olsa Peygamber ona,
"Aynı hâl kalbimde doğmuş bak bana!"

Oldu gerçekler ayan peygambere,
İndi Allah kahrı aniden yere.

Hem kâtiplik, hem de dînden çıktı o,
Mustafâ'nın dîne düşman oldu o.

Mustafâ der: "Sende olmuş olsa nûr,
Sen nasıl oldun karanlık bir gavur?

Erse kalbin bir ilâhî kaynağa,
Başlamaz küfrün senin pis kokmaya.

---

82 *"Ben ondan hayırlıyım..." (Araf, 12)*

Haysiyet, nâmus düşünmüş durmadan,
Kim nifak seçmiş, ağızdan bağlanan.

Bu sebeptendir, içinden yanmada,
Tövbenin hiç kısmeti yok ortada.

Âh edermiş, âhının yok faydası,
Bir kılıç kessin boyun, âhlar nesi?

Kibri Hak, yüz batmanı geçmiş bukağ,
Hiç görünmez bağdı hem olmuştu ağ.

Hem küfür, kibr bağlamış gitmiş yolu,
Âhı izhâr etmenin bitmiş yolu.

Der ki: “Biz bir boy’nduruk vurduk ona,
Kibrimiz, bir halka olmuş boynuna.

Arkadan önden ki yaptık mâniler,
Onlar artık bentleri görmezdiler.”

Engelin renk, sahranın rengindedir,
Yok kazânın rengi, kim bilmektedir?

Şeyhiniz set oldu gerçek öndere,
Şeyhiniz mâni o kâmil sözlere.

Öyle kâfir var ki dîn sevdâlısı,
Onda şan, nâmus ne, kin sevdâlısı!

Bir görünmez set, sanırsın bir çelik,
Öyle bir bağ, balta kesmez üstelik.

Gizli bağlar bir demir bağdan beter,
Bir demir bağken kesip kırsak biter!

Bir sinek sokmuş olurken insanı,
Uğraşır ten, varsa itmek imkânı!

Varlığından gelse batmış iğneler,
Artırır dert, olmamış eksilmeler.

Öyle şerh arzûsu, hep çıkmak diler,
Korkarım, kalmaz ümitler üzre yer.

Sıkma sen cân dâimâ gel, mutlu ol,
Ses verir feryâda Hak, feryatla dol!

Ey onulmaz dert nedir, affeyleyen,
Affı sevdin, biz kuluz, affeyle sen!

Aks-ı hikmet, şâkiyi etmiş ziyan,
“Ben” deyip sâlik özün mahvetme sen.

Ey birâder sende hikmet niyyeti,
Evliyâdan belle gelmiş himmeti!

Bulsa bir ev, bir ışık, aydınlanır,
Nûru dersen, komşudan almaktadır.

Böyle gör sen, şükre dön, benlik ne ki;
Ver kulak, artık şu hodbinlik ne ki?

Yüz teessüf, iğreti bir hâl diye,
Oldu ümmetler uzak, ümmetliğe.

Ben kuluydum, kim ki ummaz baş köşe,
Ondan olmaz böyle yersiz endişe!

Durmamış sonsuz misafir hânede,
Yurda ermek isteyip, terk etmede!

*Ey birâder işte sonsuz bir mekân,
Hak için yollan n’olur, hiç durmadan.

Gerçi harlanmış demir hiç al değil,
Onda renkler âteşin aksiydi bil.

Pencerenden nûrlanır hem ev, ocak,
Hak güneşlerden alınmış nûra bak.

Her eşik, divân diyor, “Ben nûrluyum,”
“İşte aydınlık benim, bak ben buyum!”

Der güneş: “Bilmez misin idraksiz er?
Ben gurup etsem kalır mı nûra yer!”

Sebzeler der: “Kendimizdendir yeşil,
Mutluyuz bizler, güzel bir yüzle bil.”

Der ki yaz: “Gitsem görün sizler bütün,
Ben geçip gitsem, nedir sizler görün!”

Ten, bakar kendinde hoşluk, nazdı tat,
Rûhta gizlenmiş görünmez kol, kanat.

Der ki: “Çöplük söyle, sen kimsin bana;
Gâyemizden, az yaşarsın baksana!”

Hem gurur, nâzım cihânâ sığmıyor,
Sıçrayıp çıksam ve ayrılsam diyor!

Bir mezar kazmış, sıcak dostlar meğer,
Kurt, böcekler rızk diyorken, gömdüler.

Kim ki var ölmüş gibi sevmiş seni,
Hep tutar burnun, görür kokmuş teni.

Tende söz, görmek, işitmek ruh işi,
Kaynasın su, kaynatan gör âteşi!

Tende, ruhtan parlayışlar ortada,
Evliyânın pertevî ruhunda yâ!

Evliyâ cândan gelip çeksin eli,
Ten ki cansız, öyle cansız bilmeli!

Şâhit olsun, öyle yüz sürdüm yere,
Hem kıyâmet vakti gelsin bir kere.

Hem o gün, yerler bütün sarsılmada,
Nice birçok hâle, şâhit olmada.

Yer ki şahsen başlamış, olsun söze,
Her diken dil, geldi söz söyler bize.

Feylesof inkâra başlar fikrini,
Git de sen, divâra başvur, dur e mi?

Anlamış su, toprağın dilden velî,
Hep özel hâller havâssın bilmeli.

Feylesof inkârdadır Hannâne’yi,
Evlîyâ gönlünde mevcut gerçeği!

Der ki: “Halkın, huy olan sevdâsı var,”
Fikre sinmiştir hayâller âşikâr!

Belki yansır hükmü küfrün baksana,
Böyle inkâr bir hayâl, gelmiş ona.

Feylesof şeytânı inkâr etmede,
Pek gülünç saymış ki şeytan gülmede.

Görmedin şeytan, dönüp gör kendini,
Feylesof bak, sardı şeytanlık seni!

Her kimin gönlünde vardır karmaşa,
Gizli kalmış felsefeyle baş başa.

Feylesof meşrep inanmış bâzı ân,
Felsefenden geldi gör inkâra cân.

Sen sakın, mü’minde mevcut her damar,
Sizde mevcut, bitmeyen âlem de var.

Sendedir yetmiş iki millet tamam,
Vah derim senden çıkıp etsin kıyam!

Kim ki almıştır imandan kısmeti,
Bir kavak, yaprak misâli titredi.

Kendi kendin üst gören bilmem nesin?
İblisin etbâı güldürmektesin!

Rûh çevirsin terse, görsen postunu,
Ehl-i dîn çok kimsenin, feryât sonu.

Câmekânda şimdi yaldız gülmede,
Korkusuz, dükkân mihenksiz bilmede.

Suçlar örten; perdeyi kaldırma sen,
İmtihân var, sen n'olur kurtar hemen!

Kalp boy ölçer, kapkaranlıkken gece,
Altının beklenti, gündüz öylece!

Hâl dilinden söyler altın gerçeği,
"Gün doğar doğmaz açarlar perdeyi."

Hem şu İblis-i lâin yüz bin sene,
Hakk'ın abdâl, önder olmuş mü'mine.

Âdem'i kıskandı, etti nâzı pek,
Hem güneş huzrunda rüsvâ, bir tezek.

BEL'AM BİN BÂÛR'UN HİKÂYESİ

Bel'am-ı Bâur, cihânın halkı da,
Sanki Îsâ'dır ve halk mağlup ona!

Secde etmezlerdi artık herkese,
Çâre olmuş derde onlar üflese.

Pençe atmış Mûsa'ya, kibrinden o,
Derde düşmüş hem perîşandır sonu.

Var nice Bel'am ve İblisler yine,
Gizli, aşkâr düştüler küfr bendine.

Meşhur etmiş, şânı yüksek Padişah,
Şâhit olsunlar, buyurmuştur ilâh!

Astı yüksek yerde, işbu çifti Hak,
Kahrı Hakk'ın ertelenmiş, çoktu bak.

İki hırsız şöhrete bağlandılar,
Kahr-ı Hak sonsuz iken aldandılar!

Sende var nâz, farzet uygundur başa,
Kork ki Hak'tan, çıkma haddinden dışa!

Nâzdı farzet, Hak katında makbul er,
Gütme kin artık bulursun dipte yer.

Ad, Semud'tan kıssalar denmiş niçin,
Hak için hem Enbiyâdır nâzenin.

Bir nişandır yıldırım, taş, zelzele,
Hak nebî, Hak nutku tasdiktir hele.

Öldürür hayvanları insan için,
Cümle insan kurbanı kâmillerin!

Hem nedir aklın şu kâmil idrâki;
Cüz'i akl, hepten zayıf bil idrâki.

Vahşi hayvan olmuş olsun ortada,
Ehli hayvandan da âdi kalmada.

Hem helâldir, vahşi havanlarda kan,
Hem akıldan oldular onlar kaçan.

Vahşi hayvanlarda şan vardır desek,
İnsana ters olduğundan, *yok* demek.

*Sen beşerler içre, ey nâdir kişi,
Hükmü bilmez kimse, merkeplik işi!

Ferde lâzımdır eşek: Öldürmeyin,
Vahşileşsin, kan helâldir belleyin.

Merkebin, mânî olur ahvalî *yok*,
Allah'ın, mâzur sayan bir hâli *yok*.

Hakk'a hepten vahşileşmiş insanı,
Var mı mâzur görmenin bir imkânı?

3320
Şüphesiz kâfirleşen bir kan helâl,
Ok ve mızraktan, mubâh olmuş bu hâl.

Harpte kâfirler esirdir, kız-kızan;
Çünkü ahmak, hem zelil, merdût o kan!

Bir akıl terk etse, hakkı, gerçeği,
Söyle ancak anlamaz hayvan deyi.

"HÂRÛT İLE MÂRÛT'UN MASUMİYETLERİNE İTİMÂT EDEREK DÜNYÂYA İNMEK İSTEMELERİ VE FİTNEYE DÜŞÜP AZABA UĞRAMALARI"

Ey aziz Hârut ile Mârut denen,
Kibre dalmış değdi bir ok sîneden.

Çok güven duymuştular kutsiyete,
Bak öküz aslan için kin gütse de,

3325
Gerçi boynuzlarda *yüzler* çâre var.
Gelse aslan hem kırar hem parçalar.

Boynuzu çok olsa, dönse kirpiye,
Öldürür aslan, vurur mıhlar *yere*.

Çok ağaç *yıkmış*, şu rüzgâr, bak ama,
Ot için olmuş güzel bir okşama!

Ot zayıf, *yel*, merhamet etmiş ona,
Ot direnmez ey gönül uslansana!

Balta korkmaz dal, budaktan, gövdeden;
Korkmamış hiç, dalda baltaymış kesen.

3330
Vurmamış hiç *yaprağa*, dert dallara,
Hamleler sertlik sunar sert dallara!

Çok odundan korkmamış âteş hele,
Hiç kasap korkmaz, koyun çok gelse de!

Anlamın indinde sûret, *yok* demek,
Hem bu mânâdan da ters dönmüş felek.

Bir dolap say dur, dönen eflâki sen,
Döndüren kim? Aklı küldür bil hemen!

Bir siper olmuş vücudun dönmesi,
Onda gizlenmekti cânın hissesi.

3335
Rüzgâr essin, hükmü mânânın budur,
Hem değirmen döndüren bildik sudur.

Bir nefes al hem inip hem çıkması,
Onda vardır mutlaka ruh damgası.

Bâzı "cim"dir, bâzı etmiş "hâ" ve "dâd,"
Bâzı sulh etmiş, eder bazen cihâd.

*Bâzı sağdan; bâzı sol yandan gelir,
Gül verir, bâzen diken vermektedir.

Hem havâyı, Hak ki rüzgâr etti yâ,
Oldu Ad kavmi için bir ejdehâ.

Hem o rüzgâr oldu bak mü'min için,
Okşayan bir yel ve sulh sunmuş hemin.

3340
Şeyhi mânâdan denizdir, söyledi,
Âlemin "mânâsı tek Allah" dedi!

Bir çöp ancak oldu yer, gök katları,
Mânânın ummanda hiçtir adları.

Dalgalanmış suydu çöpler oynatan,
Oynaşır çöpler suyun öz dalgadan.

Hem usansın oynamaktan, bir dere,
Attı, koymaz, çöp gelir sahillere.

Alsa sahilden de çör-çöp dalgalar,
Od ne yapmıştır ota, aynen yapar.

3345
Sözlerin, yoktur sonu, bil ey civan;
Bahsi Hârut, Mârut'a döndür hemen!

HÂRUT VE MÂRUT HİKÂYESİNİN SONU

Hem cihânın halkının hep suçları,
Oldu Hârut çiftinin mâlumları.

Hışm ve hiddetten ısırmışken eli,
Kendi aybından gelirmiş bilmeli.

Kendi kendin gördü çirkin aynada,
Öfkelenmiş aynadan yüz dönmede.

Kendi kendin hep beğenmiş kimseler,
Bir kabahat görse, âteşmiş meğer!

3350
Hâmiyet der, din için hem haşmete,
Görmemiş suç, oydu kâfir nefsi de!

Der ki Allah: "Biz münevver" derseniz,
Kalp kararmış, varsa yersiz bakmanız.

Der ki Allah: "Sizler aydın olsanız,
Kim yanılmış, oldu yersiz, bakmanız.

Şükredin siz, ey Hüda'nın ordusu,
Sizde yoktur aslâ şehvet korkusu.

Şehveti vermiş olursam sizlere,
Hiç kabul etmezdi gökler bir kere.

3355
Sizde mevcut mâsumiyet bilseniz,
Bizde mevcut, yansıyan ismetsiniz!

İsmeti benden bilin, sizden değil,
Sizde gâlip olmasın şeytan asıl."

Öyle bir bak, sen Resûlün kâtibi,
Hikmetin, din nûrunu görmüş gibi.

Kendini hoş sesli saydı, bet iken,
Akseden tek, Hak kuşundan ses de sen!

Taklit etmiş olsa bir fert kuş sesi,
Mümkün olmaz kuşta sırrı bilmesi?

3360
Öğrenirsen bülbülün has ötmeyi,
Bilmedin hiç gülle söyleşmiş neyi?

Bilmiş olsan, yaptığın şey az gibi,
Bil dudaktan anlaman, duymaz gibi.

BİR SAĞIRIN HASTA KOMŞUSUNU ZİYÂRET ETMESİ

Gönlü zengin der, sağır bir kimseye,
“Hastalanmıştır senin komşun” diye.

“Ben sağır, o hasta genç, söylerse ne,
Ben o sözden anlamam, söylerse de?

Hastalıktan çok zayıf ses dinlesek,
Çâresiz kaldım, benim gitmem gerek.

Hem ağızdan seyreder oldukça ben,
Ben kıyastan anlarım neymiş denen.

“Hem nasılsın, hasta komşum” der isem,
Arkasından: “Ben rahatım” der o hem.

‘Çok şükür’ der, ben: ‘Neler yersin derim,’
Der: ‘Şurup hem mercimekler isterim.’

Âfiyet olsun derim elbet sana,”
“Doktorun kim?” Bir isim söyler bana.

Ben derim: “Bildim, o gerçekten hekim,”
“Oysa doktor, iş yolundaymış” derim.

Uğru dersen, çok denenmiş bir adam,
Nerye gitmiş sundu hep sıhhat o tam!”

Böyle sözler düşleyip gitmiş eve,
Vardı artık, safcağız girmiş eve.

Der: “Nasılsın” der: “Benim ölmüş gibi,”
Şükr eder etmez üzülmüş bittabi!

Hem nasıl şükr, çok da düşmanmış bize,
Bir kıyas yapmış sağır, ters her söze.

“Sen ne yersin? der, o der: “Elbet zehir!”
“Âfiyet olsun!” demiş, etmiş kahir!

Sonra derken: Söyle kimmiş doktorun?
Yardım etmiş kim, tedâvi olduğun?”

Der ki: “Azrâil gelen, artık çekil!”
Der sağır: “Elbet hekim pek usta bil!”

Çıktı evden, hem sağır şükr eyledi,
Komşumun ben, gönlünü aldım, dedi.

Hasta derken: “Büsbütün düşman bana,
Hem cefânın kaynağıymış baksana!”

Hastanın gönlünde, birçok sövgüler,
Toplayıp, ardınca göndermek diler.

Hâli benzer bir bozulmuş mîdeye,
Yer bozuk aş, hem dönerler dökmeye.

Yok ağızdan hiç çıkarmak sövmeyi,
Sabr edersen, tat ederler övmeyi!

Hastanın artık tahammül yok idi,
“Nerdedir it, nerde hem nâmert dedi?”

İçte nem var, durmadan dökmem gerek,
Der ki kalbim bir uyur aslandı tek.

Hem ziyâret, hasta hoşlansın diye,
Buysa ancak, düşmanın olmuş niye?

Düşmanın kalp, biz de düşkünlük arar,
Kalbi ancak, böyle kılmıştır karar.

Bâzılar etmiş tâat sapkınca hep,
Gönlü cennet umdu, yapmışmış sevâp.

İşlerin gerçekte örtük suç senin,
Bir bulanmış su, senin saf saydığın!

Hem sağır sanmış, ulaştım hastaya,
Oysa zannı oldu, zannın aksi yâ!

Hizmet ettim, dostluk ettim sandı o,
Komşuluktan mutlu olmuş, kandı o.

3390
Attı âteşler ki hasta kalbine,
Kendi kendin, durmayıp yakmış yine.

Ey utanmaz, attığın oddan sakın,
Fazla gittin sen, günahlardan sakın!

Der ki Peygamber riyâkâr kimseye;
"Kıldığın olmaz, dönüp sen, kıl yine!"

Çâre olmuş oldu bunlar, korkuya,
Her namâz bizden okunmuş fâtiha.

Ey Hüda kıl sen namazından emin,
Bulmasın fikrim riyâkâr bir zemin!

3395
Bir kıyâs yapmış, sağır bir komşuya,
On yılın sohbet, bozulmuş oldu yâ!

Hisse sığmaz, vahye dönmüş bir kıyâs,
Akl ve mantıktan beyim, almaz esâs!

Şimdi hassas olsa bir hissin kulak,
Ey sağır, gaybî olan mânâya bak!

NAS KARŞILIĞINDA İLK KIYAS YAPAN İBLİS İDİ

Nûru Hakk'a, ilk kıyas etmiş olan,
Tâ başından ters düşen, İblis inan!

Şüphesiz der: Üstün âteş killere,
Ben ki âteş, oysa, toprak bir kere!

3400
Asla, fer'i hep kıyas etmek gerek,
Hep karanlık İblisin; biz, nûr demek!

Der ki Hak: "Yok orda, soy erbâbı hem,
Zühd-ü takvâ, fazlının, mihrâbı hem!

Hem cihânın, hiç nesep olmaz mirâs,
Rûhta üstünlük alır Hak'tan esâs."

Belki, Peygamberlerin mirâsıdır,
Hem verâset, kulların takvâsıdır.

Âşikâr mü'min; Ebû Cehl, evlâdı;
Nûh'un oğluyken, olur kâfir adı.

3405
Doğdu topraktan münevver ay peki,
Git siyâh yüz! Sen defol! Âteş ne ki?

Hem kıyaslar, hem bulutlar var iken,
Bir haber almak murattır kıbleden!

Hem güneş var hem de Kâbe karşıda,
Yön gereksiz, Kâbe gelmiş durmada!

Mânimiz var Kâbe'yi tam görmede,
Şüphesiz var doğru, Allah bilmede.

Hak kuşundan dinlemiş olsan sesi,
Sâde dıştan işbu ezber cümlesi.

3410
Sonra kendinden kıyas etmektesin,
Sonra dersin: "Hep hakîkattir kesin!"

Ehli hâlin ıstılâhlar başkadır,
Ehli kâl, hiç böyle hâl bilmez nedir.

Kuşdilinden belledin çok sesleri,
Yüz kıyâs, yüzler heves almış yeri.

Sen, sağırdan incinen bir hasta bak,
Hep kıyâsından üzülmüş ehli Hak.

Kendisin kuş, sandı vahyin kâtibi,
Hakk'a kuş olmuş, Resûl, olmuş gibi.

3415
Bir kanat vurmuş, kör etmiş Hak kuşu,
Çâresiz kalmış helâkten, dert işi.

Anlayın, yersiz kıyaslardan geçin,
Yokluğundan almayın, Hak mevkinin.

Gerçi siz Hârût ve Mârût olsanız,
Saf tutanlardan da üstün gelseniz;

Bedlerin bedlik nedir? Rahm et de sen,
Benliğin ardından, aslâ gitmeden!

Benliğin yarlarda aslâ, gezmeyin,
Sonra en alt yer olurmuş meskenin.

3420
Söylemişler: "Ey Hüda ferman senin,
Etmesen sen, çâresi yok kimsenin!

Biz günahkâr olmayız, derlerdi yâ,
Daldılar dünyâda mevcut arzuya.

Onların, kalbinde mevcut ızdırâp,
Ehli benlik, tohmunu ekmişti hep.

Sonra derler, sizler ey ehli cihân;
Rûhânîler hep uzak sizden inan!

Gökte biz zikr perdesi örmekteyiz,
Yerde adlin, yaygıdan sermekteyiz.

3425
Gündüzün âdil, zikirler eyleriz,
Olsun akşam, uçmuşuz hep gökteyiz.

Hâlimiz olmuş sebep şaşkınlığa,
Gâyemiz, dünyâya sulh sunmaktı yâ!

Gök ve yer varken, kıyâs etmen neden?
İzlemek var, gizli birçok fark ilen!

HÂLİNİ VE SARHOŞLUĞUNU CÂHİLLERDEN KURTARMAK LÂZIMDIR

Duy Hakîm, söz söylemiştir, dinle sen;
Sız, şarâbı içtiğin bir yerde sen.

Çıksa sarhoşken döner şaşkınlara,
Çol-çocuk uğrunda olmuş maskara.

3430
Her adım attıkça, düşmüş bir yana,
Hep güler durmaz yâ ahmaklar ona.

Böyledir, amma çocuklar bîhâber,
Sarhoşun ardında hep gitmekteler.

Hakk'a sarhoştan öte, herkes çocuk,
Bâliğ olmaz, hep heves, bilmez hukuk.

Der ki Hak: "Dünyâ" oyuncak sizlere,
Siz çocuk, dosdoğru denmiş bir kere.

Hem oyundan geçmesen sen, öyle ki,
Rûh düzelmez olsa, olgunluk ne ki?

3435
Hem bu dünyâ, bir çocukluk şehveti,
Arkasından koşturur her milleti.

Bir çocuk oynar yapar olsun neyi,
Rüstem'e nispet yapar taklit şeyi!

Halk savaşsın say çocuklar cengidir,
Aslı yoktur mânasızlık dengidir.

Elde görsen bir ağaç olmuş kılıç,
Kastı bilmem, neyse toptan oldu güç.

Bir kamış bulsun binerler at gibi,
Oldular Düldül, Burak'ın tâlibi.

Hep cehâletten böbürlenmek meğer,
Vehmidir at, peyleyip binmiş gider.

Hak süvâriler, felekler aştı yâ,
Kimdi at binmiş olan, kimmiş yaya?

Hakk'a dönmüş, yükselir ruh, hem melek,
Yükselir ruh, sarsılır artık felek.

Kendinizden, kendiniz tutmuş etek,
Bindiniz at, biz çocuklaştık demek.

Hak'tan: **"inne zanne lâtağni"**[83] gelen,
Hem nasıl, zan merkebi olsun koşan?

Şüphesiz, zan faydasız derken o zât,
Bir güneş var, yok demek olmuş inat.

Hem binek her neyse bilmiş oldu bak,
Kendinin tutmuş etek, binmiş ayak.

Vehmimiz, idrâkimiz, hem hissimiz,
Bil çubuk at, hem çocukluk bilgimiz.

Bir hamâldır, ârifin mevcut ilim,
Tencinin ilmiyse yüktür bildiğim.

Kalbe aksetmiş ilim, yârdır ona,
Tende mevcut bir ilim yük baksana.

Der ki Hak: **"Yahmilü esfâra"**[84] bize,
Hakk'a uymaz ilme bak, yüktür size.

Hak'tan ilham olmayan, ilmin yiter,
Bir boyanmış yüzde renk, uçmuş gider.

Sen gönülden, yüklenir ol çok yükü,
Yük alırlar, sen sanırsın, yok yükü.

İlmi sen yüklenme zevk, mevki için,
Tâ görünsün, ilmi ambarlar senin.

Sen biner olsan eğer ilmin ata,
Gitti yükler şimdi omzundan öte.

Hem de "Hû" der, hem duyar "Hû" adını,
Bulmamış "Hû" içmeyen maksadını.

Ad, sıfattan hem ne doğmuş, hep hayâl,
Vuslatın rehber olur, olmaz visâl!

Olmasın medlûl, gereksizdir delil;
Olmadan yol, gulyaban olmaz ki bil!

Gerçek olmazken isim, gördün mü sen?
"Kâf" ve "lâm"dan var mı bir gül toplayan!

Ad okursun, git müsemmâyı ara;
Ay, semâdan, yerde, yer yok onlara.

İstiyorsan harf ve addan kurtuluş,
Kendi kendinden temizlen, bitsin iş.

Bak demir emsâli renksiz olmaya,
Et riyâzet, dön ki, passız aynaya.

83 *"Şüphesiz zan, gerçek karşısında hiçbir şeye yaramaz…" (Yunus, 36)*

84 *"Kendilerine Tevrat verilenler, sonra da onunla amel etmeyenler, kitap yüklü eşekler gibidir…" (Cumua, 5)*

Kendi vasfından arıt, sen kendini,
Sen de gör kendinde, en safken seni.

Hem kitâpsız, hem muallimsiz iken,
Gör nebîler ismidir, kalbinde sen.

Derdi Peygamber: "Seçilmiş ümmetim,
Cevherim bir, aynı, birdir himmetim.

Rûhların nûruyla görmüşler bizi,
Ben de gördüm, öyle bir nûrdan sizi."

Râvi sahih sanma, Müslim söylüyor,
Âbu hayvanlar içen kalpler diyor!

Belle **"emseynâ ve Kürdîyen"** nedir,
Hem de: **"asbahnâ Arabiyyen"**[85] nedir?

Örnek istersen, bu gizli ilme sen,
Rum ve Çin'dendir bu kıssa, dinleyin.

RUMLULAR VE ÇİNLİLERİN RESSAMLIKTA BAHSE GİRİŞMELERİ

Çinliler der: "En büyük nakkaş biziz,"
Rumlular der: "Çinlilerden üstünüz."

İmtihân etsek demiş, şah, etmeli,
Dâvasında, kimdir üstün görmeli.

Çinliler hem Rumlular gelmiştiler,
Rumlular, hem ilme çok yatkındılar.

[85] *"Kürt olarak akşamladım, Arap olarak sabahladım." Bu sözü Hüsâmeddin Çelebi'nin atası Ebû-'l-Vefâ söylemiştir. Bk. Önsöz.*

Çinliler der: "Bir salon lâzım bize,
Başka bir yer olsa lâyıktır size."

Çinliler konmuş münâsip bir yere,
Rumlular hem ayrı konmuş bir kere.

Çinliler ister hemen yüz renk boya,
Hazneyi dökmüş büyük şah avluya.

Her sabah isterdiler yüz renk boya,
Çinliler dökmüş sevinçler ortaya!

Rumlu ressamlarda yok renk, yok boya,
Pas, cürûf dökmüştü lâyık atmaya.

Her yer örtülmüş, duvar olmuş cila,
San felek gelmiş, bürünmüş saflığa.

Renklerin huzrunda renksizlikte var,
Renk bulutken, renksiz aydır aşikâr.

Sen görürsen bir bulut, nûrlanmada,
Ay, güneş, yıldız ki yansır ortada.

İş bitirmiş Çinliler ayrıldılar,
Mutluluktan, çok davullar çaldılar.

Geldi şah, görmüş duvarlar dopdolu,
İncelikten, aklın hayrettir yolu.

Gelmiş artık şah, Rumîlerden yana,
Perde kalkmış şah dönüp bakmış ona.

Çinliler yapmış nakışlar yoksa da,
Aynalaşmıştır duvar, aks ortada.

Orda Çinli nakşıdır aksetmede,
Görmeyi, gözden kapıp göstermede.

3485
Rumlular say sûfidirler, ey peder,
Hıfz için; yoktur kitâp, yoktur hüner!

Hep cilalanmış gönülden levhalar,
Kin, tamah, hırstan temiz olmaktalar.

Saf ve parlaklık ki gönlüm vasfıdır,
Sonsuz aksi durmayıp sunmaktadır.

Sır hudutsuz, sûretin yok sûreti,
Şimdi Mûsa bak nasıl parlar idi.

Böyle bir sûret felekler almamış,
Arş ve ferş deryâ, balık var, sığmamış.

3490
Var hudut bunlarda bak vardır sayı,
Kalpte mevcut ayna, haddin yok payı.

Yâ gönüldür onla, yâ olmuş gönül,
Yâ akıl suskun, yâ sapkın oldu bil.

Hem sayılmış, hem sayılmaz öyle bil,
Kalpten ayrılmış nakış, parlar değil!

Tâ ebet var, tâze nakş, çok cilveler,
Örtüsüz kalpten, tecellî ettiler.

Parlatılmış gönle yol, hiçtir koku,
Lûtf-u Hak var, bilmemişler var yoku!

3495
Hem ilimden; süs, kabuklar attılar;
Kalple görmek, bayrağı yükselttiler!

Yok fikirden kaygı, hep nûrlanma var,
Aşnalık ummânını, bulmuştular.

Ölmeden dehşet duyar elbet cihan,
Bazılar gülmektedir artık inan.

Hem gönüller üzre, imkânsız zafer,
İncinin yok, hep sedef görmüş zarar.

Geçtiler nahvden, fıkıhtan gerçeği,
Arttı mahv, fakrın bütün yüksekliği.

3500
Cennetin aksi vurur baştan sona,
Onların gönlünde çıkmış meydana!

Yükselirler Arş ve Kürs'lerden daha,
Bir makam sunmaktadır artık Hüda! [86]

PEYGAMBERİN ZEYD'E: "BU GÜN NASIL KALKTIN?" DİYE SORMASI, ZEYD'İN: "MÜ'MİN OLARAK EY HAKK'IN ELÇİSİ" DİYE CEVAP VERMESİ

Zeyd'e, Peygamber sorar, der bir sabah;
"Sen nasıl ettin sabah, gel et izâh."

Nice gün kaldım dedi Zeyd, aç, susuz,
Allah'ın aşkıyla kaldım uykusuz!

Der ki Zeyd: "Geçmiş gecem mü'mincene,"
"Açsa iman, bir nişan sen sun bana!

3505
Sanki mızrak misli, bir kalkan delen,
Gündüz, akşam kaydı yok geçtim ya ben.

Öyle âlem, cümle millet orda bir,
Bir saat, yüzyılda bir, milyarda bir!

Hem ezeller, hem ebed, tevhitteler,
Akla yol yok, neylesin bilmez meğer!

86 *"Şüphesiz muttakîler cennettedirler, ırmakların başlarında, sıdk durağında, çok kuvvetli büyük bir padişahın katında." (Kamer, 55)*

Gittiğin yoldan getir bir armağan,
Akla uygun, aklına uygun gelen."

"Halk nasıl görmüşse" der, Zeyd; gökleri;
Öyle gördüm, arşının hep içleri!

Bekliyor cennet, cehennemler beni,
Say, şaman huzrunda bir putmuş hani.

Bilmişim tek tek, ne varsa halkı ben,
Bir değirmen, sanki buğday, arpa, den!

Hem sekiz cennet, cehennem karşıda,
Putperest var, önde putlar durmada.

Bâzı aktır, bâzı yüzler kapkara,
Hem kıyâmet, burda almıştır sıra.

Doğmadan evvel ayıp dolmuşsa cân,
Halka gizli, rahmi bilmezler inan!

Annenin karnında şâki, şâkidir,
Böyle ruh, cismin izinden bellidir.

Cismimiz cân, yavruya olmuş gebe,
Ölme; başka âleme kalmış gebe!

Âlemin gelmiş ve geçmiş ruh bütün,
Bekleşir, doğmuş sevinç, doğmuş hüzün.

Zenciler dönmüş: "Çocuk bizden diyor,"
Rûmiler: "Pek hoş çocuk bizden diyor."

Doğmuş olsun ruh, şu cânın âleme,
İhtilâf kalmaz beyâz, esmer deme.

Zenci doğmuş, söz alırlar zenciler,
Rûmî doğsun hem götürmüş Rûmiler.

Doğmamış ruh, müşkülâttır âleme,
Doğmamış ruhtan bilenler, bekleme!

Var meğer, görmüş şu postun içleri,
Post içinden gördü onlar işleri.

Nutfe bir su, bembeyâz derken de hoş,
Rûhun aksi ya Rûmi'dir, ya Habeş.

Ahsen-i takvimle vermiş renk, vücût,
Kısmına **"Esfel"**[87] ki olmuştur hudût.

Sözde son yok, gel de artık dön geri,
Yoksa kervandan kalırsın sen geri.

Gün gelir, aktır bu yüz, bâzen siyâh,
Türk misil has yüzlü, bâzı Hindû vah!

Bellidir birgün saman mı dağ mısın?
Hintlisin, Türksün bilinmiştir kesin!

Hem, rahimden belli olmaz Hintli, Türk,
Doğsa görmüşler ki, sağlam, kim büyük.

ZEYT BİN HARİS'İN PEYGAMBERE HALKIN AKIBETİ BANA AÇIK GÖRÜNÜYOR DEMESİ

Söylesem söz, belki ben kessem nefes,
Dil ısırmış Mustafâ, der: "Yetti kes!"

Yâ Resûlullah, ki haşri söyleyim,
Emredersen şimdi neşri söyleyim!

87 *"Biz insanı en güzel şekilde yarattık. Sonra onu aşağıların en aşağısına indirdik." (Tin, 4, 5)*

Sen buyur, ben yırtayım her perdeyi,
Parlasın nûrum, güneşler gerçeği.

Hem tutulsun nûrumuzdan bak güneş,
Hem söğüt hurmayla olmaz asla eş.

Söylesem neymiş ki kıymet sırrını,
Kimde nakt has, kimde bilsin kalbini.

El kesik olmakla eshâb-ı şimâl,
Belli olsun orda elbet neyse hâl.

Hiç kararmaz, bak ayın nûruyla hem,
Hem nifâkın, rengi neymiş söylemem.

Gösterirsem eşkıyâ giymiş neler,
Dinlesin halk Enbiyâdan kös meğer.

Fark nedir; cennet, cehennem söylerim,
Kâfirin göz ön'ne, sermek isterim.

Gösterip Kevser'de, havzın coşkuyu,
Serpeyim duysun kulak, duysun bunu.

Hep susuzlar, dört yanından koşmada,
Gösterim âyan görünsün ortada.

Onların omzuydu değmiş omzuma,
Sesleşirler nağmeler ermiş bana.

Ehli cennet, hep sevinçler paylaşır,
Göz görür onlar kucaklar, sarmaşır.

Tuttular mü'min olanlar el ele,
Söyleyiş, öpmek, sarılmak var hele.

Bağrışır onlar, kulaklar yırtılır,
Hep Cehennemden de âh feryât gelir!

Söyledim birkaç işâret tâlibi,
Korkarım, dersem azarlarmış Nebî!"

Böyle derken düştü hem sekr hâline,
Tuttu esvâp, çekti Peygamber yine.

"Çek atı sen hem azıdayken gemi,
Var tecellî, korkunun gitmiş demi.

Hem senin aynan, kılıftan fırlamış,
Her terâzi, ayna, gerçek söylemiş.

Hakk'ı ketmetmez terâzi aynalar,
Çünkü Hak'tan doğruluk onlarda var.

Hem terâzi, ayna, olmuştur mihenk,
Doğru derler yüzyıl hizmet eylesek.

Sırımızdan gizle gerçek neyse sen,
Fazla göster hiç azaltıp durma sen!

Gülmesinler şimdi insanlar sana,
Ayna, mîzân hîlesizdir baksana!

Çünkü Allah, gerçeği sunsak diye,
Kadri yükseltmiş ve vermiş terbiye.

Olmasın hoş doğrular bizler, neyiz,
Hasların hükmünden ayrık, neyleriz?

Koltuğun altında gizlet aynayı,
Tâ ki Sînâ'dan alır olsun payı."

Der ki: "Sığmaz asla koltuk altına,
Hak güneştir sen dönüp bir baksana.

Hîleyi her fenni yırtar cilvesi,
Mevcut Allah hem akıl, cinnet nesi?"

Gel de koy göz üzre, bir kez parmağı,
Yok güneş hem görmeden kesmiş bağı.

Görmeye parmak ki perde olmada,
Bir alâmet, Settar'ın var ortada.

Noktalar, bâzen cihânlar örtmede,
Hem güneş bâzen tutulmuş sürçmede.

3560
Sen susup deryâyı gel seyret hemen,
Hakk'ın umman, halka ikram eyleyen.

Selsebîlin, Zencebîlin çeşmeler,
Cennete lâyıkların emrindeler.

Cennetin dört ırmağı, uymuş bize,
Bizden olmaz; uydu Allah'ın ize.

Hem sihirbâzın, sihirler gâyesiz,
Arzumuz uğrunda gittik cümlemiz!

Çifte göz baktıkça, gözlerden akan,
Yön verir ırmağa, mü'min arzudan.

3565
İstesin kalp, görmeler olmuş zehir,
İstesin kalp, ibret almış yükselir.

İstesin kalpler bakar eşyâ görür,
İstesin kalpler bakar mânâ görür.

İstesin kalp, külliyâtâ gönderir,
İstesin kalp, göz cüzün hapsindedir.

İstesin gırtlak, onun emrindedir,
Duygular, kalbin elinden yönlenir.

Bir emir versin gönül, beş duyguya,
Hep etek toplar ve başlar koşmaya.

3570
El, ayaklar gönle uymuş olsa da,
Kalbe onlar oldu Mûsa'nın asâ.

İstesin kalp, bak ayak raksetmede,
Bil ki noksanlarla koşmuş gitmede.

Hem gönül isterse, el yapmış hesap,
Hem de parmaklarla yazmıştır kitap.

Gizli el hükmündedir eller peki,
Gizli eldendir, görünmüş dıştaki.

El, gönül isterse düşmanken yılan,
İstesin bir dosta, olmuş dost inan!

3575
Hem gönül ister, kaşık olmuştur el,
İstesin düşmana gürzdür, bir güzel.

Söylemiş hep gönlümüz, beş duyguda,
Pek acâyip, gizli vuslât olmada!

Kalp meğer bulmuş Süleyman mührünü,
Duygular olmuş gönülden, hep yönü.

Gönle uymuş, dıştaki beş duygumuz,
Oldu memur, içteki eş duygumuz.

Duygular on, hem yedi âzâ yine,
Böyle çok şey, girdi gönlün emrine.

3580
Ey gönül, bildik Süleyman'sın ki sen,
Mühr alıp, sen şeytana hükmet hemen!

Vazgeçersen saltanattan hîleden,
Hem yüzük çalmaz şu şeytan, üç iken.

Cümle âlemlerde yaygın isminiz,
Çift cihânda, emre hâzır cisminiz.

Şeytan elden alsa, gitmişken yüzük,
Baht gider, yok saltanat, boynun bükük.

Hem felâket gelse, zevkin kulları;
"Hasretim âh" söylemektir hâlleri!

3585
Hîleni inkâr eder olsan bile,
Hem terâzi, ayna geçmen, nâfile!

"GETİRDİĞİNİZ MEYVELERİ LOKMAN YEDİ" DİYEREK KÖLELERİN VE ARKADAŞLARININ SUÇLARINI LOKMAN'IN ÜSTÜNE ATMALARI

Hordu Lokman, ilk başından bey için,
Cümle kullardan değersizmiş bilin!

Bendeler gönderdi bir gün bahçeye,
Meyvelerden toplayıp gelsin diye.

İşte hikmet, pek karanlık bir gece,
Lokmanın iç, sâde hikmet öylece.

Hırs, tamah coşturdu her bir bendeyi,
Bendeler hep, yağma etmiş meyveyi.

3590
Hep yemiş Lokman" denilmişken beye,
Başlamış bey ekşitip yüz kemliğe.

Lokman anlar, tekdirin neymiş sebep,
Hem cevâba niyyet etmiş, durdu hep.

Der ki Lokman: "Bil ki bey, hâin olan;
Allah'ın indinde nâmakbul inân!

Ey keremkâr, imtihân et bizleri,
Hem sıcak, hem bol su içsin her biri.

Bizleri sür hem de seç bir kır yeri,
Sonra sen at bin de koştur bizleri.

3595
Sırrı keşfetmiş sanatkâr, Hak ara,
Bak o ân, bed iş yapan insanlara."

Bey, su kaynatmış içirmiş kullara,
Korkudan, içmek gerekmiş onlara.

Sonra bey koşturdu bir sağ, bir sola,
Kırda hepten koştular, yoktur mola.

Hem yorulmuş bendeler, hep kustular,
Meyve dökmüş ortaya, artık sular.

Koştu Lokman, çıktı ağzından ki su,
Lokma'nın hep mide boştu doğrusu.

3600
Lokman'ın hikmet bulurken meyveyi,
Allah'ın hikmet, acep bilmez neyi?

Sır kıyâmet vakti çıkmış meydana,
Saklanan sırlar çıkarmış baksana.

Bir sıcak suyken o dökmüş ortada,
Gizliler meydanda âyan durmada.

Taş denenmiştir bilin âteş ile,
Âteşe lâyık olur, kâfir hele!

Söyledik biz tatlıdan, taş kalpliye,
Öğdümüz hiç etmemiş tesir niye?

3605
Huyca pis bir derde, pis derman gerek;
Merkebin baş düşse, it dişler demek.

"Pis olan söz, pis için" hikmetli yâ,
Çirkinin, çirkin de lâyık olmada.

Hangi şey ister isen, hepten senin,
Onda mahv ol, şekli olsun, şeklinin.

İstesen nûr, nûra meylet, faydalan,
Sende, sen görsen; uzak Hak'tan da sen.

Vazgeçip atsam harap zindânını,
Hakk'a koş, bul secdeler imkânını!

ZEYD BİN HÂRİS'E RESÛLÛLLAH'IN CEVAP VERMESİ

3610
Sözde son yok, Zeyd, sözün gelmez sonu;
Söz Bûrâk'ı, gitmesin durdur onu!

Perde yırtıp aybı, sözdür gösteren,
Sâhibi rüsvâ, görünmüş perdeden!

Bâzı gayb olmakta Hakk'ın mektubu,
Kim davul çalmışsa sür, bitsin yolu!

Sürme at, dizginleyip susmak güzel,
İnsana zannıyla hür kalmak güzel!

İstiyor Allah, ümitsiz kimseler,
Dönmeyip yüz, hep ibâdet etseler.

*Alsın işlerden, ibâdetten, şeref,
Hep ibâdet işlemek, olsun hedef.

3615
İstiyor, ersin ümitsiz şânına,
Bazı günler gitseler Hak'tan yana.

İstiyor, rahmet kuşatsın herkesi,
Has ve çirkin alsa rahmet hissesi!

İstiyor, bulsun tümüyle bey köle,
Havf, recâ mülkündeki rahmet ile.

Perdedir toptan ümitler korkular,
Perde ardından da hep beslendiler.

Perde yırtılsın, recâ havf yok olur,
Gayb olan göstermelik, yersiz kalır!

3620
Irmak etrâfında bir genç seyreder,
"Avlanan dostum Süleyman zanneder!"

Burda gizlenmek ve yalnızlık niye?
Yoksa simânın nübüvvet nûru ne?

Böyle bir fikr, bir tereddüt gösterir,
Hem Süleyman, müstakil şahtır bilir.

Gitti şeytan, koydu artık tahtını,
Bahtı hançer, şeytanın dökmüş kanı.

Taktı tekrardan o hâtem parmağa,
Başlamış dev, hem perî toplanmağa.

3625
Şahı görmek üzre, halk gelmiş idi,
Orda durmuş genç, hayâller sahibi.

Hâtemi, parmakta görmüşken hemen,
Kurtulup, geçmiştiler hep şüpheden.

Gizli şeyler şartı olmuş vehminin,
Şüphe ancak, bir görünmez şey için.

Bilmemişsek başlamış pek çok hayâl,
Hâzır olsun, hiç hayâl bulmaz mecâl.

Nûrlu gökler, hiç yağışsız olmamış,
Kapkaranlık yerde otsuz kalmamış.

3630
Gaybe, iman eyleyen lâzım bana,
Ben kepenk örttüm, semâdan baksana.

Gökte bir yırtık görünmüş olsa da,
Hem de Allah: **‘Nerde yokluk der mi yâ?’**[88]

Tâ ki gafletten dönerken tahmine,
Yüz döner, herkes bütünden bir yöne.

Bir bakarsın, ters gider iş bir zaman,
Çok polis îdam eder, hırsız olan.

Himmeten yüksek olan bir şah bile,
Kulların emrinde olmuştur köle.

3635
Gayba kulluk eylemek, olmuş güzel,
Gaybı hıfz etmekte olmuş, hoş emel.

Şahı huzrunda metih elbet kolay,
Hoştu gaybından utanç almıştı pay.

Hep sınırlardan korunmuştur vatan,
Böyle hizmet makbûl olmuştur inan!

Kal’alar bekler ve düşmandan korur,
Mal ve mülk versen, alınmaz hem bu sur.

Şah uzak olsun o serhaddî korur,
Şaha göstermiş vefâ etmez kusur.

3640
Şah için onlar, yakınlardan güzel,
Görmeden hizmet olur, sâdıkta el.

Gaybe hizmet zerre olsun, dağ sayın,
Yüzdekinden, pek de üstün anlayın.

Şimdi pek kıymetli, kulluktur inan,
Ölseniz gerçek de artık boş imân.

Hoş demekmiş, gaibin örtünmesi,
Ağzı ört artık n’olursun, kes sesi!

Kardeşim gel sen, şu sözden çek eli,
Hak verir, ilmi ledünden bilmeli.

3645
Bir güneştir hem güneş varken delil,
En büyük şâhit olur Rabb-ü Celil!

İşte Kur’ân’dandı, bu üstün beyân,
Hak, melek, âlim olur şâhit olan!

Sâde şâhit Rabbiniz Allah iken,
Hak, melek, âlim olan şâhit hemen!

Hak şahâdet etse, kim olmuş melek?
Hak şahâdetlerde olsun müşterek!

Hem güneş nûru çıkarken ortaya,
Örtüsüz imkan mı vardır bakmaya?

3650
Her karanlık ruh, ışıktan kaçmada,
Hem güneşten bir ümit yok ortada.

Hem melekler bizlerin yâr olmada,
Hak güneşten hep gelip nûr almada.

Gerçi aldık bir güneşten biz ışık,
Biz, zayıflar üzre nûrlar sağladık.

Ay bedir olsun yeniden, yâ hilâl,
Her melek kadrince nûr, bulmuş kemâl.

Üç ve dört nûrdan kanat almış melek,
Hem kanattan mevkiler bulmuş melek.

3655
Sanki insanın akıl, olmuş kanat,
Böyle hâlden farklılık dolmuş kanat.

Has ve çirkin iş yapan insan isen,
Bir melek olmuş senin, yoldaş hemen.

---

[88] *“Birbiri üstüne yedi kat göğü yaratmıştır. Rahman’ın yaratışında hiçbir uygunsuzluk, aykırılık göremezsin. Gözünü çevir de bak, bir çatlak görebilecek misin?” (Mülk, 3)*

Yok, güneş etmez tahammül, kör göze,
Mumdu yıldız, gösterirken yol bize.

Hz. PEYGAMBER'İN ZEYD'E: "BU SIRRI BUNDAN DAHA AÇIK SÖYLEME, SIRRI GÖZET" DEMESİ

Der Resûl: "Eshâbımız yıldız demek, "
Yolcunun mum, şeytanı recm eylemek.

Herkesin göz aynı kuvvet bulsa da,
Hem güneşten başlamış feyz almaya.

3660
Hiç hacet kalmazdı elbet ey zelil,
Hak güneş nûrunu etseydik delil!

Ay; bulut, kil, gölge varken şöyle der:
"Aynıyım ben, Allah'ın vahyi gelir.

Hilkâtim sizler kadar zûlmet iken,
Verdi hem vahyin güneş, nûrlar hemen.

Ben, güneş varken meğer zûlmet idim,
Nûrlarından, kalbi aydın istedim."

Sen tahammül etmemişsen nûruna,
Sen zayıfsan, nûr ulaşmazdır sana!

3665
Sirke, bal oldum karıştım öyle ben,
Nûr ve zulmet çiftidir dermân hemen!

Hastalıktan kurtulursun, hasta sen,
Sirke kalsın, bal ye artık durma sen.

Kalp, hevâdan vazgeçip bulsun imâr,
Artık Allah, orda kılmıştır karar.

Bir gönül, kurmuş olurken râbıta,
Hükmeder Allah meğer bivâsıta.

Hem sözün yoktur sonu, Zeyd gerçeği,
Söylesem, terk et nasîhat etmeyi.

ZEYD'İN HİKÂYESİNE DÖNÜŞ

3670
Zeyd bulunmaz, şimdi artık kaçtı o,
Attı nal hem, hem yücelmiş uçtu o.

Olmamışsan zeyd yitirmiş kendini,
Bir güneş vurmuş ve yıldızdır teni!

Yok, bulunmaz Zeyd'e âit bir nişan,
Bir samanlık yerde yalnız bir saman!

Bizde hisler, hem de parlak nutkumuz,
Sultanın ilmiyle biz fert olmuşuz.

Onların içlerde mevcut his, akıl,
Hem **"ledeynâ muhdarûn"**dan[89] dalga bil.

3675
Gelse ruhsat vakti, bir gelsin gece,
İş alır, yıldız da kalmaz gizlice.

Var akılsızlar, verir Allah şuur,
Her kulaktan mârifetler doldurur.

Hakk'ı övmüş naz ederler baksana,
Nâzla derler: **"Rabbenâ ahyeytenâ."**[90]

Hep dökülmüş, hep dağılmış et, kemik,
Toz koparmış bir süvârî üstelik.

Şükredenler, cümle kâfirler bile,
Yoktan artık, hepsi gelmiş mahşere.

---

89 *"Şüphesiz onların hepsi de huzuruma getirilmiştir." (Yâsîn, 32)*

90 *"Bizi diriltin, bize hayat verdin." (Mü'min, 2)*

Baş çevirdin şimdi münkirsin neden?
Sen de yoktun, böyle yaptın orda sen!

Kaldıran kim, şimdi ben yokluktayım?
Söyledin sen, hep direnmiştin bayım!

Sen de mevcut rabbaniyyet, görmedin,
Hem de tutmuştur saçından bilmedin.

Öyle hâllerden ki çekmiş varlığa,
Sende his, yetmez bilip anlatmağa.

"Yok" denen şey: Hakk'a uymuş kul iken,
Sen çalış! Sağdır Süleyman bil ki sen!

Dev, havuz misli çanaklar yapmada,
Reddediş yok, bak cevâplar ortada.

Yok oluştan, sen nasıl titrer isen,
Öyle korkar Hak'tan, o, yokluk denen.

Sende mevcut bunca mansıp, mâl ki var,
Gitti mal, pek zor gelir ölmek kadar!

Aşk-ı Hak'tan elde mevcut her nedir,
Bal yemişsen bir zehir, can çekmedir!

Cân çekişmek oldu, gitmek ölmeye,
Bengisû bulmuş, ulaşmaz içmeye.

Milletin göz, hep ölüm topraktadır,
Bengisuymuş, şek dolup bakmaktadır.

Sen çalış, yüz şüphen insin doksana,
Yatma sen kalk, şimdi akşamdan yana!

Hep karanlıklarda aydın gün ara,
Aklı rehber kıl n'olur zulmetlere!

Çok karanlık var ki sunmuş iyliği,
Bengisû saklar ve saklar dirliği.

Böyle yüzler gafleti ektikçe sen,
Uykudan kalkman tükenmiş şimdiden.

Uyku ölmek, lokmanın dostluk, ölüm,
Bey uyur, hırsız görev almıştı tüm.

Bilmiyorsun kim hasım sen, bir düşün.
Doğdu ateş toprağa, düşman bütün.

Âteşin düşman su, âteş olmuşa,
Canda düşman oldu, ondan doğmuşa.

Söndüren âteş, suyun imkânıdır
Çünkü hep evlâdının düşmanıdır.

Böyle âteş, âteşi şehvet demek,
Hem günâhın, zilletin kaynak o tek.

Dışta âteşler, sulardan sönmede,
Şehvetin âteş, cehennemlikse de,

Suyla sönmez, asla şehvet âteşi,
Tam cehennem hûylu olmaktır işi.

Şehvetin âteşte tek bir çâre; dîn,
"Nûruhû itfâu nâril kâfirin!"[91]

Neymiş âteş; söndüren Nûr-i Hüda,
Nûr-u İbrâhim'i et, üstâd sana.

Nemrudî oddan da kurtar kendini,
Bir ağaç olmuş bilip öz cismini.

Harcasan, bitmez ki şehvet âteşi,
Harcamazsan var, azaltmak çâresi.

Atsanız, sönmez odunlar âteşe,
Sen odun attıkça artmış bak işe.

---

91 *Hadîs-i Şerif. "Nurunuz kâfirlerin ateşini söndürüyor."*

Sen odun çektikçe âteş sönmede,
Kim sakınmış, su atıp söndürmede.

Hem nasıl etsin siyâh, âteş yüzü,
Kalpte takvâ, pembelik olmuş izi.

Hz. ÖMER DEVRİNDE MEDİNE'DE YANGIN ÇIKMASI

Bak Ömer devrinde yangın başladı,
Sanki çöptür yandı taşlar kalmadı.

Şehri sarmış, yandı görsen ev, ocak,
Yandı kuşlar, kol, kanat, yanmıştı bak.

Şehri toptan sarmış oldu şû'leler,
Suysa korkmuş, böyle bir hâlden meğer.

Aklı ermişler, su dökmüş âteşe,
Bâzılar hep sirke dökmüş âteşe.

Öfkesinden arttı âteş durmadan,
Sanki Allah'tan âteş imdât alan!

Hep Ömer derler koşar millet ona,
Sönmüyor hiç suyla âteş baksana!

Der Ömer: "Âteş de Hak'tan âyet, iz;
Şû'leler bizden, hasislik hissiniz!

Siz su serpmekten geçin, ekmek verin,
Aynı soydansak, hasislik etmeyin."

Halksa der: "Bizler bütün açtık kapu,
Biz ki merdiz, vermişiz al işte bu."

"Verginiz olmuş büyüklük, şân ve nâz,
Olmamış, Hak korkusu, takvâ, niyâz."

Şor iken yer bir tohum atmak demek,
Eşkiyâya bir silah vermek demek.

Ehli dinden, gel ayır sen kinliyi,
Hakk'ı anmış kimse bul, kal dinleyi.

Her adam öz kavme yardım etmede,
Nâdan iş yaptım deyip hükmetmede!

EMÎR ÜL MÜ'MİNİN HZ. ALİ'NİN YÜZÜNE BİR DÜŞMANIN TÜKÜRMESİ, HZ. ALİ'NİN KILINCINI ELİNDEN YERE ATMASI

Neydi ihlâs, siz Ali'den öğrenin,
Hakk'ın aslan hîleden paktır bilin.

Harpte bir zor pehlivan alt eyledi,
Hızla kından tam kılıç çekmiş idi.

Hasmı tükrükler saçar ay yüzlüye,
Lâyık olmuşken Nebîden övgüye.

Öyle bir yüzdür o yüz, aydan iyi,
Dursa ay huzrunda, eyler secdeyi.

Ali atmış hem kılıç birden yere,
Hem savaşmaktan da geçmiş bir kere.

Hem muhârip şaştı, âni dönmeden,
Böyle bir af, böyle hâller var iken.

"Katl için keskin kılıç çektin hemen?
N'oldu bilmem, söyle vazgeçtin neden?

Sen ve ben birlikte cenk etmiş iken,
Avlıyordun söyle vazgeçtin neden?

Hışmınız kalkmış çekilmiş ortadan,
Hem de hışmın yıldırım olmuş sönen.

Sen ne gördün, bende akseylerdi ne?
Bir ışık düşmekte nursuz gönlüme!

Sen ne gördün? Gördüğün şey pek yüce,
Câna sen cânlar sunarsın öylece?"

Er de sensin, Allah'ın sen aslanı,
Kimse bilmez, nice insansın hani.

3735
Sanki Mûsa'nın olup Tîh'den bulut,
Öyle nîmet, sundu göklerden bulut.

Bak bulut, yağmur verir, buğday biter,
İnsanın gayret gelir, ekmek eder.

Sanki Mûsa oldu bir Tîh'ten bulut,
Helva ekmek pek kolay sunmuş umut.

Hep buluttan bayrak açmış rahmeti,
Sunmuş âlem üzre pişmiş nimeti.

Kim niyâz etmişse tam kırk yıl yedi,
Kim ümitvâr rızkı hiç eksilmedi.

3740
Hep hasis olmuşta derler yok tere,
Hem soğan, girmiş mârul isteklere.

Ey Muhammed ümmeti, sizler bilin!
Tâ kıyâmet bitmeyen nîmet sizin.

"Rabbimin indinde oldum ben konuk,
Rahmetinden hep bana sunmuş azık."

Şüphe, te'vilsiz kabullen sen sözü,
Bir hadîstir süt ve bal dolmuş özü.

Şüphe, te'vil; nîmetin hep reddi yâ,
Hak ki gerçekken hata görmek hatâ!

3745
Zanla hükmün aklının eksikliği,
Akl-ı küll öz, akl-ı cüz' bir dış deri.

Geç hadisten te'vil et sen kendini,
Beyne bul suç, pek güzel güllük hani.

Hep akıl hem hep bakış olmuş Ali,
Her ne gördün söyle artık ey velî.

Hilminin ok parçalar, hep ruhu bak,
İlminin nemden bu balçık oldu pâk.

Apaçık anlat, şu Hak sırdan bize,
Çünkü hançersiz ölüm, Hak'tan bize!

3750
Yok ki âlet, vâsıtasız resmeden,
Armağan kıymet taşır, Hak'tan iken.

Akla, yüz binler çeşit zevk sunmada,
Göz kulak ondan habersiz kalmada!

Söyle arşın av tutan has şahini,
Sen ne gördün gel izah et hepsini!

Sende göz öğrendi, gaybı görmeyi,
Feylesof bakmış fakat görmez iyi.

Ay semâ üstündedir görmüş biri,
Hem karanlıklarda görmüş diğeri.

3755
Hem görür üç tane ay, yekten biri,
Üç adam gelmiş ve tutmuş bir yeri.

Göz açık, duymuş kulaklar onların,
Sizce mâlum, bizce meçhûldür bilin.

Bir büyüymüş pek acayip lutfü Hak,
Bizde Yûsuf, sizde kurt olmuştu bak.

Onsekizbin derler âlem, belki çok,
Her gözün, bir görmeye imkânı yok.

"Kaldır artık perdeyi ey Mürtezâ,
Has yüzün bir ayna, sır göster bize!"

3760 Yâ sen aklın, idrakinden aç bize,
Yâ da söz ver, başlasın kalbin söze!

Parlamıştır sendeki nûr, bendeden,
Ay misil yaydın nûru, söz etmeden.

Kursu, söz etseydi artık bir kere,
Yolcular, durmaz gidermiş her yere.

Hem yanılmaktan olur onlar emin,
Mürşidin ses gülyabândan üst kesin.

Söylemezden ay da göstermiş yolu,
Söylesin, nûr üstü nûr olmuştu bu!

3765 Çünkü sen, ilm şehrine oldun kapu,
Bir güneştir hilminiz, tek doğru bu!

Aç kapı, ilm isteyen her kimseye,
Hem ulaşsın feyz kabuktan, dâneye.

Gel de aç sonsuz bu Hakk'ın rahmeti,
Ol delil sen, bul delillik fırsatı!

İsteyişler, zerreler bir pencere,
Kör gönül bilmez açıktır bin kere.

Bir kapı açmazsa rehber insana,
Kurtuluş yok, zan ve şüphenden sana.

3770 Sır açılsın ehl-i zan hayrân olur,
Hem ümîdin kuş için devrân olur.

Bulsa gâfil, hazneler virânede,
Hep gezer artık gider virâneye.

Bulmamışsın, dervişinden inciyi,
Başka dervişten de sor sen inciyi.

Nice yıl zan koşsa, almış olsa yol,
Şüphe bitmez hiç tükenmez bilmiş ol!

Burna gaypten, râyihâlar gelmeden,
Sâde burnundur görürsün şimdi sen.

"BANA GALİP GELİNCE KILICI NİYE ATTIN?" DİYE HAZRETİ ALİ'YE SORMASI

Tâze mü'minken o, olmuş bir velî,
Mânevî mestlikle der ki: "Yâ Ali!

3775 Söyle artık! Yâ Emîrel mü'minin,
Rûhum olsun rahme düşmüş bir cenin!"

Hizmet eylerler çocuksan, bir zaman,
Oldu yıldızlar güneş kaynak inan!

Çokça yıldız, anne rahminden ona,
Hizmet etmişler sırayla, baksana.

Hem cenin başlar güneşle cümbüşe,
Hem güneş yardım için başlar işe.

Hem güneşten bir ışık gelmez ise,
Vermemiş, yıldız denen nakştan öte.

3780 Hem vehimden, hangi elden aldı yol,
Hem cenin yüz bin güneşten buldu yol.

Hissimizden gizli yollar çok uzak,
Gizli yollar var güneş göklerde bak!

Rızk olur altın için sunmuş kemâl,
Taş bu yoldan buldu yâkutluk cemâl!

Öyle yoldur, lâ'li eyler kırmızı,
Nal, kıvılcımlar saçar, şimşek hızı.

Öyle yoldur, meyveler olgun kılar,
Kalmaz ahmak kalpte, artık korkular.

Ey kanatlar parlatan, kâmil doğan,
Söyle, şahın elde uygunluk bulan.

Gerçeğin, ey şahı Anka avlayan,
Tek kişiyken, ordular yenmiş olan!

Teksin amma, sanki yüz binler kadar,
Fakrımı himmetle sen ettin şikâr.

Kahra lâyık yerde mertlikler niçin?
Ejder âzat eyleyen ruhsat kimin?

Hz. ALİ'NİN KILICINI ATMASINA KARŞI SORULAN SORUYA CEVAP VERMESİ

Ali der: "Çektim kılıçlar Hak için,
Hakk'a kul ben, hükmü yoktur gövdenin.

Hakk'a aslan, nefse aslan olmadım,
İşlerimden, sâde dindir maksadım.

"Attığın dem, atmadın sen" sırrımız,
Hak güneş vurmuş kılıç, biz tutmuşuz.

Her neyim var yolda, kaldırmış idim,
Hak'tan ayrı her şeyi, yok belledim.

Gölgeyim ben, sâhibim gerçek güneş,
Bekçiyim ben, perdenin olmam ki eş!

Vuslatın cevherse, işlenmiş kılıç,
Bil diriltmek işti, öldürmek ki hiç!

Hem de kandan, hiç de paslanmaz kılıç,
Yel bulutlar üzre el sürmez ki hiç.

Hem adâlet, sabrı bir çöp sanma sen,
Var mı yel, bir dağ bulup, almış giden?

Esse bir yel, yerdeki çöpler gider,
Çok muhâlif yel eser olmuş meğer.

Şehvetin, hırsın ve hışmın rüzgârı,
Sildi toptan, hep namaz kılmazları.

Bir dağım, varlık ne var, kurmuş O'dur,
Çöp isem ben, yel desem, vermiş O'dur.

Meylimiz muhtaç, onun rüzgârına,
Hakk'a lâyık âşk, kumandandır bana.

Şahların şahtır hışım, bizler köle,
Ben, gazâbın ağza gem taktım bile!

Hilmimin hançer, gazabın boynunu,
Vurdu, Hakk'ın hep gazap rahmet dolu.

Dam, bacam hiç kalmamış olmuş harap,
Gerçeğin ben bahçeyim, ismim: Turâp!

Nefse illet, nefse ermişken kaza,
Ben kılıçlar gizledim, gördüm sezâ.

"Hak seven" olsun dilerdim nâmımız,
Hak için buğz etmeli encâmımız.

Ben cömertlik eylesem Allah için,
Hem kısarsam, saklarım Allah için.

Mert isek, nâmert isek Allah için,
Vermemiz hem tutmamız Allah için!

Hak için yaptıklarım taklit mi yâ,
Sanma sen yaptıklarım olmuş riyâ!

İçtihâddan, şüpheden kurtulmuşum,
Bağlanıp Hakk'ın etekten tutmuşum.

Ben uçarsam, her nedir görmekteyim,
Dönmüş olsam ben görüp dönmekteyim.

Çektiğim yük, bilmişim artık nedir,
Ay benim önder, güneş gelmektedir.

Halka bundan, fazla söz imkânı yok,
Bir denizken nehre sığmış yanı yok!

Akla uygun hem basit söz söyleyen,
Hiç ayıp yok, hak Resûl'dur emreden!

Ben garazdan kurtulan bir kimseyim,
Kulsa şahit, kıymet etmezmiş beyim.

Hem şeriât, kuldan etmezmiş kabul,
Kulda şâhitlik, değersiz öyle bil!

Şahit olsun, yüz bini aşkın köle,
Hükmü etmezmiş onun bir çöp bile.

Ehl-i şehvet bulmamış Hak'tan değer,
İtibârsız kul da ondan muteber!

Bir tek ân vardır, bakarsın hür, köle,
Hoş yaşar şehvetli, zordur ölme de.

Şehvetin kul, kurtuluş bulmaz meğer,
Hak'tan imdat, olmamış olsun eğer!

Şehvet ehliysen, mekânın kör kuyu,
Hep günahtan, sanma zahmettendi bu!

Bir çukurdur, kendisi düşmüş ona,
Çekmeye uygun ipim yok baksana!

Bak yeter söz söylesem sözler uzar,
Tek ciğer dolmaz, şu taşlar kan dolar!

Sertliğindendir, ciğer dolmazsa kan,
Gafletinden, mülkü sevmekten inan.

Kan dolar, bir gün ki olmaz faydası,
Şimdi kan dol, faydadır kan dolması.

Bendeler şâhit ise makbul değil,
Şeytanın kul, Hakk'a hiç uymaz çekil!

"İnnâ Erselnâk"[92] hitâp olmuş ona,
Hür bırakmıştır başından baksana.

Ben hürüm, hem geçmişim hiddetleri,
Hak sıfattan başka yok, sen gel beri!

Gel beri, Hak fazlı kurtarsın seni,
Rahmeti üstün gazaptan ey deni!

Gel beri, yok şimdi hiç dertten eser,
Taş idin, kimyâyı Hak, etmiş güher.

Kurtulup küfrün dikenlikten ki sen,
Ol ki Hakk'ın bahçesinde gül hemen.

Ben sen olsam, sen de bensin, pehlivan;
Kıymamış Ali'ye, Ali'den olan.

Bir günah yaptın, taâtlardan yüce,
Ân bulup geçtin de gökler güçlüce.

Hem mübârek bir günahmış, yaptı o,
Gül dikenden, bir ağaçtan bitti o.

Kast-ı cân etmiş Ömer, Peygambere,
Kast-ı boş, ermiş olur ol Server'e.

---

92 *"Ey Muhammed! Biz seni bir şâhit, müjdeleyici ve uyarıcı olarak gönderdik." (Ahzâb, 45)*

3835
Sihr edenler, girdi Fir'âvn emrine,
Öldürülmek onların devlet yine.

Onların sihr, bir de inkâr olmadan,
Hem Fir'âvun, onları seçsin neden?

Kör nasıl görsün bütün mû'cîzeyi,
Mâsiyat bazen olur tâat gibi.

Hak yasak kılmış, ümitsiz olmayı,
Bâzı suç vardır, tâat olmuş payı.

Hep sevâba döndü varken seyyiât,
Şeytana rağmen olur, suçlar tâat.

3840
Allah'ın affıyla, şeytan gam dolar,
Hem hasetten, kendi kendin parçalar.

Çekmek ister hep günah sunmak huyu,
Olsun ister bizde yer, dipsiz kuyu!

Kul günah işler, bulursa tâati,
Şeytanın, oymuş uğursuz saati.

Gel de gir sen, biz ki açtık bir kapu,
Sen tükürdün, bizden armağan da bu.

İhsan etsem, ben cefâlar etmişe,
Bir ayak atmışsa, koy bassın başa!

3845
Kim vefâ gösterse gör ihsânımı,
Vermişim bitmez hayat imkânını!"

Hz. Ali 'nin Cevap Vermesi ve O Sırada Kılıcı Elinden Atma Sebebinin Ne Olduğunu Söylemesi

Öyle merdim, kanlım olmuş kimseye,
Lûtfumuz mâni olur kahretmeye!

Katlimi sessizce söyler has Nebî:
"Ali'yi sen katledensin ey gabi!"

"Bir ilâhî vahyi bildirmiş bana,
Hem helâkim onladır, denmiş bana."

İbn-i Mülcem der ki: "Sen öldür beni,
Olmasın tek böyle çirkin vur beni!"

3850
Ben derim: "Ölmem olur senden benim,
Hak kaza vardır nasıl ben önlerim?"

Dâimâ karşımda der hem: "Ey Kerim,
Parçalarsan Hak için ben isterim.

Böyle pis son olmasın artık bana,
Nâr-ı Hak, hiç ermesin ruhtan yana."

"Haydi git sen, her ne var yazmış kalem,
Eğdi baş uğrunda, âlemler de hem!

Sen de benden asla bir kir bekleme,
Bilmedim senden bu hâli, söyleme!

3855
Hakk'a âletsin, yapan Hakk'ın eli,
Hakk'a isyan, îtiraz yok bilmeli."

"Öyle amma, katili vurmak neden?
Gizlidir Hakk'ın katında, sır denen?"

Îtiraz etmişse Allah fi'line,
Ravzasından çok çiçek vermiş yine.

Kendinin iş, îtiraz var, Hak işi,
Hem lütuf, kahrıyla tekdir Hak işi!

Hâdisatlar şehrinin sultânı o,
Mülke sahip, her şeyin imkânı o.

3860
Âleti kırsın, bıraksın bir yere,
Kırma sunmuş, mutluluklar bir kere."

"Nesh edersek, der ki Allah âyeti:
Remze dikkat et görüp âkıbeti!"

İlk şerîat nesh edilmiş olmada,
Ot götürmüş, amma güller vermede.

Gündüzün iş neyse nesh etmiş gece,
Dinlenir ten, orda artık öylece.

Sonra gündüz sildi, yok olmuş gece,
Nûrlarından her şey aydın öylece.

3865
Gerçi yatmak, zulmete dalmak demek,
Saklıdır âb-ı hayat zulmette tek.

Uykunun zulmette, aklın tâzedir,
Var terennüm, sekteler sermâyedir.

Çünkü zıtlar, zıtla hâsıl olmada,
Hem **"süveydâ"**[93] var, Hüda nûr kılmada.

Sulh sunar, harbi bütün Peygamberin,
Oldu kaynak, sulhuna ümmetlerin.

Gönlü has, binlerce baş kesmiş fakat,
Cümle insanlık diler alsın murat.

3870
Bahçıvan, kesmiş muzır her bir dalı,
Tâ çoğalsın meyve dallar dolmalı.

Bahçıvan durmaz ayıklar otları,
Dal yücelsin artırır olsun varı.

Hasta diş varken söküp atmış tabip,
Olmasın dostlar bu dertten muzdarip.

Eksik olmaz şey terakkîlerle yâr,
Bir şehit elbette ölmüşken yaşar.

Bir boğaz rızktan kesilsin, bak hele,
Hak verir rızk, hep ferahlıklar ile!

3875
Hayvanı, hakkıyla kesmişsen eğer,
İnsanın rızkıyla şân bulmuş gider.

Hak için kim baş verir olmuşsa gör,
Gel kıyâs et, onda sen mânâya er!

Başka nîmetler verir Allah ona,
Türlü tatlar ermiş artık imkâna.

Bir boğaz almış, içerken şerbeti,
Geçti "lâ"dan hep "belâ"dır niyyeti."

Himmetin parmak kısalmış sen uyan,
Nerye dek, ekmek hayat kaydında cân?

3880
Bir beyaz ekmek için dök yüzsuyu,
Meyvesizsen, bir söğütsün işte bu!

Sabrı yok ekmek için, hissin hele,
Sürsen iksir, mis olur altın bile.

İstiyorsan, elbisen yunsun diye,
Dönme yüz, gel, bez yunan bir bölgeye.

Ekmek arzun, bir oruç kırmışsa gel,
Bul kırıkçı; bağlatıp yüksel, yücel.

Kırsa bir yer gâye sarmaktır meğer,
Onda eller, hep sarar iylik sunar.

3885
Îtirâz etsen, "gelip yap" der sana,
Sende el yok, kudretin yetmez ona.

Hem kırık sarmak, kırıkçı hakkıdır,
Hem sarar, iylik yapar, hem kurtarır.

Kim diker, elbette bilmiş yırtmayı,
Her ne satmış, buldu sağlam olmayı.

---

93 *Kalbin içinde mevcut siyah noktaya "süveydâ" denir. Tecelli nuru oraya yönelir.*

Ev yıkar kökten ederken toz duman,
Burda hoş îmâra lâzım az zaman.

Kesse bir tenden o baş, sen bilmiş ol,
Yüz bin aşkın baş için, açmıştı yol.

3890
Söylemiş Hak ki: "Kısas olmuş hayat, "
Bulmasaymış, hem hayat ondan sebât;

Emr-i Hak'tan kimseler almazsa güç,
Kim cesâret eylesin, atsın kılıç.

Hak katından açmış olsun kim gözü,
Onda vardır mutlaka takdir izi.

Öyle takdir, boyna geçmişken, sonuç,
Oğlunun gör, boyna sallanmış kılıç.

Git de Hak'tan kork, günahkâr suçlama,
Hükmü olmuş bir tuzak sen oynama.

ÂDEM ALEYHİSSELÂMIN İBLİS'İN SAPIKLIĞINA ŞAŞMASI VE ULULANMASI

3895
Âdem'in göz, baktı İblis şâkiye,
Hem hakaret, hem de, istihfâf ile.

Gördü İblis çok beğenmiş kendini,
İblis'in iş, hem de güldürmüş hani.

Ey Safîyullah diyor, Hak gayreti,
Bilmiyorsun gizli esrâr, niyyeti.

Postu Allah ters çevirmiş olsa bir,
Dağ söker, kökten kopar dağ, taş nedir?

Perde yırtar Âdem'in ardan o an,
Yüzler İblis birden olmuş Müslüman.

3900
Der ki Âdem: Tövbe ettim bakmama,
Hiç gerek yok burda küstah olmama!

Yardım ister ferde, yardım eyleyen,
Yardım et! Hiç bilgi zenginlik denen.

Sen hidâyet kalbe verdin, alma hiç,
Hak kalem yazmış, belâlar verme hiç.

Sen belâdan eyle pâk ruhumuzu,
Sen ayırma hem de ihvandan bizi!

Senden ayrılmak ki hiç bitmez keder,
Yardımından ayrı, kim imdât eder!

3905
Hem yüküm olmuş, yükümken eşkiya,
Rûhumuz çıplak beden soymuştu yâ!

Ellerim kesmiş de yol bilmez ayak,
Yardımınsız kurtuluş bizden uzak.

Kurtarır olsun eğer zordan canı,
Hep perîşanlık sarar dört bir yanı.

Çünkü cân ermez olur vuslâtına,
Tâ ebet ermez ulaşmaz zâtına.

Vermesen yol, ruhta cân çıkmış gibi,
Sensiz olmuş olsa ruh ölmüş gibi.

3910
Tân edersen hükme hakkın, ey Kadîr,
Pek de uygun, sensin Allah, muktedir!

Ay, güneş, kaynak, köpük dersem fakat,
Servidir boydan eğik, hem çifte kat;

Gök ve yıldız, Arşa dersen, sen fakir,
Mâdenin ummânınâ dersin hakir!

Hem yaratmak, hem yüceltmek baksana,
Öyle söyler olmada lâyık sana!

Hem münezzehsin hatalardan ki sen,
Yoklara sensin muhakkak can veren.

Var eden sensin, yakarsın istesen,
Yırtılan şey neyse hep sensin diken!

Sonbahar yakmış, kavurmuş her yeri,
İlkbahar güllerle süsler yerleri.

Ey solan gül; gel de tekrâr tâzelen,
Tâzeden seç, ol hemen şöhretlenen!

Nergisin göz kör iken Hak açmada,
Ney kesilsin, tâze, sürgün bulmada,

San'atız biz, hem de san'atkâr değil,
Acze kâni' ol ve sen işten çekil!

Biz bütün, hep; "nefsi, nefsî" söyleriz,
İstemezsen, biz de İblis'lerdeniz.

Kurtaran sensin, fenâlıktan bizi,
İblis'in elden alan sensin bizi!

Sensin elbet hep bizim elden tutan,
Yoksa değnek, çâresizdir kör o an.

Hoş olan, hoş olmayan, hep ızdırâp,
Senden ayrı her ne var: Olmuş azâp.

Kimde sığnak olsa, şu âteş denen,
Yâ Mecûsî, ya da Zerdüşt'tür hemen.

Hak'tan ayrı, her ne var bâtıl olur,
Fazlı Hakk'ın rahmeti yağmış durur.

Hz. ALİ HİKÂYESİNE DÖNÜŞ

Gel de dön sen, Mürtezâ'nın hâline,
Dön de ihsan, hem keremkâr nakline.

"Gündüz, akşam görmüşüm düşmanımı,
Bulmadım hiç kızmanın imkânını!"

Ölmemizdir bizce kudret helvası,
Ölme, ferdin Hak'ta vuslât bulması.

Hem ölümsüzlükle, ölmektir helâl,
Hem azıksızlık azık; nîmetli hâl!

Tenle ölmek, biz için mânen hayat,
Zâhiren yokluk denen bulmuş sebat.

Hem çocuk gelmişse, ayrılmak demek,
Hem cihâna gelme, serpilmek demek.

Hem ecel, aşkım ve meylim baksana,
"Nefse güçlük vermeyin," emrin bana.

Hem yasaklar tatlı şeyler, insana,
Zehr için nehydir gereksiz, baksana.

Dış ve içten zehre dönmüş dâneye,
Zehre yoktur, bir yasak, hâcet niye?

Gel de sen, ölmek nedir tattır bana?
"Belhüm ahyâün"de[94] ad olmuş ona!

"Levm edin dostlar, gelin siz öldürün,
Dâimi ömrüm benim, ölmek bilin.

Hem ölümdür bizlerin gerçek hayat,
Öz vatandan ayrılık, vermez ki tat.

---

94 *"Allah yolunda öldürülenlere ölü demeyin. Aksine onlar diridirler. Rableri katında rızıklanırlar..." (Âl-i İmran, 169-170)*

Bizde mevcut ayrılıktan bir sükûn,
Dendi bak **“İnnâ ileyhî râciûn!”**[95]

Gurbet elden yurda dönmektir yine,
Ayrılıktan erme olmuş birliğe.

SEYİSİN HZ. ALİ’YE "YÂ EMÎRE’L-MÜMİNİN BENİ ÖLDÜR BENİ BU KAZADAN KURTAR!" DİYEREK AYAKLARINA KAPANMASI

3940
Yalvarır der: “Yâ Ali öldür beni,
Hem uğursuz vakti kaldır görmemi.

Dök, helâl olsun kanım artık sana,
Hiç ölüm ben görmeyim, senden yana.

Ben dedim, her zerre olsun kan döken,
Elde hançer, olmuş olsun kasteden.

Kıl kadar gövdende olmaz bir zarar,
Çünkü takdir böyle yazmış âşikâr!

“Gamsız ol, artık şefâatçin benim,
Cisme kulluk yok ki ruhun bey benim.

3945
Hem de yok cismim de kıymet gerçeği,
Ben cisimsiz, erkeğin, en erkeği!

Bizde kıymet tutmamıştır ten işit,
Hem de tensiz ben yiğit oğlu yiğit.

Hem kılıç hançerdi reyhanım benim,
Ölme, meclis zevki bostanım benim.

İşte maksat, doğsun adlin gerçeği
Tâ ki bol versin hilâfet meyveyi.”

MUSTAFA SALLÂLLÂHÛ ALEYHİ VESELLEM’İN MEKKE’Yİ VE DİĞER YERLERİ FETHETMEK İSTEMESİ, DÜNYÂ SEVGİSİNDEN DEĞİL, ALLAH’IN EMRİ İDİ. ÇÜNKÜ O: "DÜNYÂ CİFEDİR" BUYURMUŞTU

3950
Mekke’nin fethi Resûl’ün gayreti,
Saysak olmaz, fethe dönmüş niyyeti.

Hem fezânın hazneler görmüş gözü,
Bakmamış hiç onlara dönmez yüzü.

Doldu gökler ruhla, Peygamber diye,
Hep melek, hûri de gelmiş görmeye.

Hoş görünmek üzre süslenmiştiler,
Dostan ayrı, gayra yer vermezdiler.

Öyle dalmış, Hak azâmet içre o,
Kimse bulmaz böyle mevkî doğrusu!

3955
Lîmallah hükmüne râm olmuşun,
Kalbe sığmaz başka ihsan bulmuşun”

Bakmayız biz, karganın gözden yine,
Bahçe, bağ hiç! Renk de hiç, Hak mestine.

Göklerin, olmuş akıllar haznesi,
Hep Resûl’ün gözde, bir çöp gölgesi!

Mekke neymiş, neydi bilmem Şam, Irak,
Feth için hiç gösterir mi iştiyâk?

95 *“Biz Allah’ın kullarıyız ve O’na döneceğiz.” (Bakara, 156)*

Hem Resûl'ü böyle vehmetmiş biri,
Kalbi pistir, vehmi sunmuş cehl eri.

Bir nikap taksan, sarı renkten göze,
Hep sararmıştır güneş, bu görmede.

Mâvi, mor cam, neyse hep kır, geç hele,
Fark et insan, fark edilsin toz bile.

Bir süvârînin atı kaldırdı toz,
Merd-i Hak görmez, yanılmış sende göz.

Gafletin gözlükle İblis, gördü toz,
Ateş üstündür deyip kör etti göz.

Sen azizlerden görüp, saysan beşer,
İblisin mirâsıdır bu, aynı şer.

Olmadan evlat, inatkâr iblise,
Nerde oldun şimdi vâris ol pise?

İt değil, elbette ben bir hakperest,
Hakk'ın aslan olmamış, sûretperest.

Bak cihânın aslanı; rızk, av arar;
Allah'ın aslanları süsten kaçar.

Çünkü aslan ölse, bulmuş yüz vücut,
Cismi bir pervâne sanki, yaktı od.

Ölme, sâdıklarda gerdanlık olan,
Hem Yahud'lar üzre olmuş imtihân.

Hak buyurmuştur, Yahûdî kavmine,
Sâdıka ölmek, bütün varlık yine.

Sende mâdem menfaat arzûsu var,
Menfaat elbet ölüm, haslık sunar.

Ey cühutlar, söyleyin nâmus ile!
Söyleyin sâdıksınız, sizler hele!

Hem Muhammed, kaldırır söz sancağı,
Bir cühût ölmez, cesâretsiz bağı.

Dille onlar, söylemiş olsaydılar,
Hem cihânda bir cühût olmazdı var.

Hep Yahud'lar mal, haraç vermek diler,
"Etme mahcup sen de ey Nûr!" derdiler.

Sen ki yoktur sözlerin, gördün sonu,
Gel de elver, dostu gördün en sonu.

Hz. Ali'nin Pehlivâna: "Senin Benim Yüzüme Tükürüşün Nefsime Ağır Geldi. Amelde İhlâs Kalmadı. İşte Senin Öldürülmene Mâni Olan Budur." Demesi

Der Emîrü'l- Mü'minin: "Gel ey civân,
"Hem savaş eyler iken, ey pehlivân.

Sen tükürdün, zor gelen şey nefsime,
Ben de huy, birden değişmiştir yine.

Nısfı harbin nefs için, nısfı hevâ,
İntikâm, Allah için varken revâ!

Sen ki Allah san'atından bir eser,
Hak yaratmış, sende yok benden değer.

Halka Allah emridir lâyık olan,
Hükmü olmazken gelip kızmam ki ben."

Duydu müşrik, kalpte nûrlar parladı,
Kesti zünnâr, kalpte bir şey kalmadı.

"Hem cefânın tohmunu ekmiş idim,
Ben seni, bir başka tür sanmış idim.

Sen ilâhî bir terâzisin meğer,
Hak terâzisinde sen, dilsin meğer!

Sen benim dostum, hısım hem akrabam,
Mezhebim, lambamda aydınlık tamam.

Bendesî oldum çerağ olmuş kulun,
Ondan elbet beslenir aydınlığın.

Ben nasıl olmam kulu! O sâde nûr.
Böyle bir inci eder O'ndan zuhûr.

Gel de öğret sen, şahâdet etmeyi,
Gördüğüm sensin, ki sen vaktin beyi."

Hem onun kavminde tam elli adam,
Dine girmiş, doldular hep aşkla tam.

Oydu hilmin hançeri, hem çok kanı,
Kurtaran, ölmekte birçok insanı!

Her kılıçtan, sivri hilmin hançeri,
Ordulardan çok muzaffer bir çeri!

Eyvah, eyvah! Ben yemiştim az yemek,
Fikrimin coşkunluğu donmuş demek!

Âdem'e buğday tutulmuş bir güneş.
Yer, güneş, ay ortasında zûlme eş.

Aldı kalp kilden, letâfet bir kere,
Ayda nûr gitmiş, dönüşmüş Ülker'e.

Mânevî ekmek yesen hep faydadır,
Dünyevî ekmek vefâsız huyladır.

Yemyeşil bir tek diken yermiş deve,
Çokça tat çok menfaat almış deve.

Solsa her şey hem kurur olsun diken,
Yer, devem hiç durmamıştır bil ki, sen.

Yırtar olmuş, koymayıp hiç dil, dudak,
Önce sen tat, bir diken, tattan uzak.

Çünkü ekmek, mânevî rızkken yeşil,
Şekle girmişken de sertleşmişti bil.

Sen alıştın tâzelikler hep senin,
Ey Hüsâmeddin ve ey sen, nâzenin.

Şimdi yersin sen dikenlerden bile,
Çünkü doygunsun, bütün mânâ ile.

Kille dolmuş, dil, avurt yırtardı bak,
Şimdi gelsen, böyle ottan dur uzak.

Söz, çamur, artık sular berrâk değil,
Koy durulsun kuy'yu, artık ört, çekil!

Kalbi, hem Allah durultsun feyz ile,
Kalbe versin sâde bir saflık hele!

Hem kavuşturmuş sabır arzûya da,
Doğrudur, mutlak ki tek bilmiş Hüda!

BİRİNCİ CİLDİN SONU

MEVLÂNÂ

MESNEVÎ

2

نبود نیز زیرا که نهان بزرگ بوده

در وجه خیال و آن مرتبه الا عند باخرابیه

و ما ننزّله الا بقدر معلوم رجال کی

آب گلوخ نشود چون آب باران بود

هر گلوخ نشود و السماء رفعها و وضع

المیزان سر آن دهند هر چیز را اندازی

حساب و نیز هر را الا کسانی را که گران

عالم خلق شد آن بنده الله یرزق من

یشاء بغیر حساب شد الله و عز لم یزل

لم یزل

پرسید یکی که عاشقی چیست گفتم که چو ما شوی بدانی

عشق محبت چه است جهت آن گفته اند که صفت

حق حقیقت و نسبت او چند مجاز است محبت هر

محبوبه که است

بسم الله الرحمن الرحيم

بيان بعضى از حكمت تأخير از محلّه

دو مرگه اگر جمله حكمت الهى بنده لره تعليم

شود در زوال آن ره رسيده لرن كارده باید

نه حکمت پایان حق ادراك ایدر او لر ایکن

بیان کاه نیره دلدر دیبر حق تعالی ازل حکمت

بی پایان نهان رسنی او سازدو لودلا

بندلرکه اگر کشف کی اکر اولر ایدن فایده هیچ

خبر نکیده هیچ عبد لبر احبابنده الا

بهای ادنیا سنخ لیه این آن مصلحت

کمر بر اگر جهت آن زدو فرو برده نمی شوند

جسد ان جانان اگر در بی اشر بهار

ÖNSÖZ

Bismillâhirrâhmanirrâhim

Mesnevî-i Mânevî’yi, Hz. Mevlânâ, halifesi Hüsâmeddin Çelebi’nin isteği üzerine yazmaya başlamıştır. Hz. Mevlânâ söylemek ve Hüsâmeddin Çelebi de yazmak sûretiyle Birinci Cilt Hicrî 660 yılında tamamlanmıştır. Sonra da, Çelebî’nin hanımı vefat etmiş ve bâzı mânevî hâlleri dolayısıyla Mesnevî’yi yazmakla uğraşamamıştır. 662’de (yani iki yıl sonra) İkinci cildin yazılışına başlanabilmiştir.

Bu hususta Hz. Mevlânâ şöyle demektedir:

“Şu İkinci Cildin gecikmesinin hikmetlerinden bâzısının açıklanması, bu işteki İlâhî hikmeti kullar bilse, o işin faydalarından âciz kalır. Ve Hakk’ın hikmetleri onun idrâkini harâp eder ve hiçbir şeyle uğraşmaz. O işin hikmetini kul bilmiş olursa harekete geçemez.

Zîrâ Allah: “Hiçbir şey yoktur ki hazineleri bizde olmasın. Fakat biz onu malûm bir miktarda indiririz.” (Hicr Sûresi, 21)

Toprak susuz kerpiç olmaz. Su çok olsa da kerpiç olmaz.

“Allah gökyüzünü yüceltti, ölçü yaptı.” (Rahman Sûresi, 7)

Her şeyi ölçülü verir ve ölçüsüz değil.

“Allah dilediğini sayısız rızıklandırır.” (Bakara Sûresi, 212)

Hikmetine mazhar olanlar, “tatmayan bilemez” sırrına erenler müstesnâdır.

Birisi “âşıklık nedir?” diye sordu.

Ona dedim ki: “Benim gibi olursan bilirsin.”

Aşk, sevgi, sayıya gelmez, hiçbir ölçüye sığmaz. Bundan dolayı aşk, gerçekte bir Hak sıfatıdır. Kula nispeti mecâzîdir. “Allah onları sever.” Sözü yeterlidir. “Onlar da Allah’ı sever” sözü nerede kaldı?

Allah’a hamd, Peygamber’ine sonsuz salât u selâm olsun.

Bismillâhirrahmânirrâhim

Mesnevî geç kaldı bir müddet hele,
Kan süt olmak üzre beklermiş bile.

Doğmadan bahtın, yeniden bir bebek,
Dinle, kanlar tatlı süt olmaz demek.

Hem ziyâ-ı Hak Hüsâmeddin bu ân,
Mânânın göklerden inmiştir inan!

Gitti gerçek yer, onun Mi'râc de sen,
Hem bahârın gül henüz açmaz iken.

Dönse ummandan o artık sâhile,
Mesnevî'nin çeng, akort olmuş bile.

Mesnevî, ruhlar için olmuş cilâ,
Dönmesi siftah ve bitmiş fâsıla!

Hicretin tam, altıyüz altmışiki,
Tarihinde fayda sunmuş, şöyle ki.

Gitti bülbül, döndü artık bir doğan,
Kalpteki mânâyı olmuş avlayan.

Şah eli, mesken olur kaç şahine,
Halka sonsuz bir kapı açmış yine!

Burda âfettir hevesler, şehvetin,
Yoksa başlar vakti, balla, şerbetin.

Ağzı bağla, âşikâr görmek için,
Gözde bağ olmuş yemen, içmen senin!

Ey ağız, sensin cehennem âteşi;
Ey cihân, sensin yâ berzâhın eşi!

Bâki nûr, âdî cihân ardındadır,
Sâfi süt, kan nehrinin ardındadır.

İhtiyatsız yaklaşırsan ey adam,
Sen ne ki, sütler olur bir kan tamam!

Bir adım, Âdem atar nefsten yana,
Mevkisizlik, halka olmuş boynuna.

Sanki İblisten, kaçar sandım melek,
Azcık ekmek isteyip, yaş döktü pek.

Kıl kadar bir suçtu ammâ, işlenen,
Gözde çıksın kıl, ne zordur anla sen!

Nûr-i kadimin gözü insan idi,
Gözde kıl bitsin, olur bir dağ gibi!

Orda Âdem etse bir kez meşveret,
Pişman olmak üzre, kalmaz mâzeret.

Bir akıl, aklınla birlik oldu mu?
Bet işin, hem bet sözün, gelmiş sonu.

Bir nefis, bir nefse olmuş olsa yâr,
Akla yer yok, cüz'i akl artık susar.

Yalnız olmaktan ümitsiz olsanız,
Lâzım olmuş, bir güneş yâr bulmanız!

Çarçabuk git! Hakk'a dostlar bulmaya,
Böyle yap sen, Hak'tan imdât almaya!

Halvet etmiş kim ki göz örtmektedir,
Neyse halvet, şimdi dosttan öğrenir!

Halvet ağyâr üzredir, dosttan değil,
Kürk kışın lâzım, bahar gelsin değil!

Bir akıl bulsan, akıl çift kat demek,
Nûru aktar, pek kolay yol gözlemek.

Bir nefis, bir nefse gülmüş, hoşlanır,
Zulmet artar, cümle yollar gizlenir.

Dost, gözündür, ey hakîkat avlayan,
Gel temiz kıl, cümle çör-çöpten bu ân!

Dil süpürgendir ve toz kaldırma sen,
Göz olan mürşîde, toz kondurma sen!

Çünkü mü'min ayna olmuş mü'mine,
İşte bundan ayna buğ tutmaz yine.

Dost ki ruhen hüzne, sâf bir aynadır;
Ayna sâfken, hohlayıp durmak nedir?

Örtmesin, nefsin seni, artık sana,
Her vakit olsun senin reddin ona.

Kilden âdî sen mi? Toprak buldu yâr!
Bir bahârdan, eylemiş yüz nûru var!

Bir ağaç, yâri bahara erdi mi,
Hoş havadan dal çiçek sürmüş demi?

Sonbahardan, görse uymaz yâr yüzü,
Yorganın altında yüz örter özü.

Der ağaç: "Bet yâr, belâ sunmuşsa da,
Gelse, dalmam lâzım olmuş uykuya.

Eshâb-ı Kehf'ten olup, yatsam eğer!
Dekyanus'tan haps edilmek hoş meğer![96]

Dekyanus sağken ayıklık kul oluş,
Uykudur Kehf ehlinin tek kurtuluş!

Uyku, âlimsen uyanmışlık demek,
Vay, ayık câhil uyanmış olsa tek!

Karga kurmuştur çadır, kışlar bağa,
Orda, bülbüller de mecbur susmağa.

Olmasın gül, susma düşmüş bülbüle;
Gün çekilsin, uyku gelmiştir bile!

Ey güneş sen, gülşeni terk eyledin,
Başka yer, nurlarla dolsun istedin!

Kalbe doğmuş bir güneştir batma yok,
Hem onun çün ruh akıl var, şarkta yok!

Bir güneştir, farkı yok, gündüz gece,
Hem kemâl, hem nûra yoktur yitmece.

---

[96] *Dekyanus: Ashâb-ı Kehf'in devrinde ki kral.*

Olsan İskender, yönel aydın yere;
Şarka varsan, nûr olursun bir kere!

Nerye gitsen sen, bütün yönler doğu,
Âşık olmuş garbine, gör doğruyu.

Yarasa hissinse nûrlardan kaçar,
Has olan hissin doğuş, nûrlar arar.

Zâhirî his, yol olurken merkebe,
Ey eşek binmiş utan, bul mertebe!

Duygu vermiş, duygudur histen geçen,
Altın onlar, bunlar etmez mis hemen!

Bir pazar saklarsa altın duygular,
Miss olan bir duyguya kimler bakar?

Tende his, zulmet yiyip artmışsa da,
Rûhta his, almış güneşlerden gıdâ.

His yükün ey gayba aktarmış kişi,
El çıkar cepten n'olur Mûsa gibi!

Hâllerin işlerde olmuştur güneş,
Sende çok şey var, güneş tek bir âteş!

Sen güneşsin, bâzı olmuşsun deniz,
Bâzı Kaf, hem bâzı ân, Anka'sınız!

Olmadın aslâ o sen, hem aslâ bu,
Neydi vehm? Çoktan da çoksun doğrusu!

Rûh, akıl elbette ilmin oldu yâr,
Rûhta Türk, olmak, Arap olmak mı var?

Ey nakıştan, cümle sûretten öte,
Her inanmış, şirkli düşmüş hayrete!

Gâh müşebbihten muvahhit etmede,
Gâh müvahhidken, şekil yol kesmede.

Mest iken "Ebûl Hasan" der seslenir,
Ey küçük hem, tâze ten der söylenir.

Bâzı kendi nakşını eyler vîrân,
Yârı tenzîh üzre yapmıştır inan!

Mu'tezildir, duygu, hissin mezhebi,
Akla uymuş gözse, sünnî meşrebi.

Hisse mahkûm hem de, mahkûm duyguya;
Sünnîyim der, oysa sapkınlık, rüyâ!

Histe kalmış mutezileymiş tamam,
Sünni'yim der, böyle câhildir o tam.

Hisse bağlanmaz olanlar Sünnîler,
Bir gören göz akla olmuş göz meğer.

Hayvanın bir duygu görsün şahı da,
At, eşek dersin, görür Allah'ı da!

Olmasaymış başka bir hissin eğer,
Hayvanı histen öte, hiss-i diğer;

Cümle insanlık bulur nerden kemâl,
Hiç yüceltmez insanı, hayvanca hâl.

Geçmeden sûretleri, hiç yok desen,
Aslı yok sözden ibâret, söylenen!

"Şekle sığmış, şekle sığmaz" söylemek,
Erse ki mânâya hakkı oldu tek.

Körsen, â'mâ üzre yok, teklif denen,
Kör değilsen, sabr anahtar bil ki sen!

Gözde gaflet perde, sabrın yakmada,
Hem yakarken şerh edip nûrlatmada.

Kalpte aynan, saflaşır tam pâk olur,
Suyla kilden gayri, noksanlık buldurur.

Hem görürsün nakşı da, nakkaşı da;
Kim döşer, neymiş döşenmiş ortada.

Yâr hayâli, sanki İbrahim idi,
Sûreten put, mânâ put yoktur dedi.

Hakk'a şükr olsun, bu zâhirlikle de,
Hem hayâlinden, hayâlim görmede.

Gönle sırlar yüklemiş, kâmilleri,
Hor gören döksün başından killeri.

Ben güzelsem, lûtfu vardır, ben derim,
Yoksa gülmüş cümle çirkin, beklerim!

Burda çâre, kendine bakman gerek,
Lâyık olmazsam bana gülmüş demek.

Hak güzeldir, hem güzellik sevdiği,
Gençse seçmez, ihtiyar bir sevgili!

Cezbeden bil, her güzellik, bir güzel,
"Tayyibâtüt tayibin"[97] sen anla gel.

Hep cihânda cinsi, çekmiş cinsliği,
Hem sıcak, çekmiş sıcak; sert, sertliği.

Çekti bâtıl durmadan bâtılları,
Bâkilik sevmiş ölümsüz hâlleri.

Nâr denen çekmişti, tümden ehl-i nâr,
Ehli cennetlik, çekerken ehl-i nûr!

Göz kaparsan, bil ki cânın derttedir,
Yoksa gündüz, göz sabır bilmez nedir.

* Göz kapatmak, cân çekişmektir sana,
Penceren nûr sunmasın, sabr yok ona!

Gündüzün nûrlar olur bitmez tasan,
Göz yumarsan, sabrı bitmiş oldu san.

Göz açıkken, gönle çökmüş dert desek,
Kalp gözün örtük, onu açman gerek.

Tek sıkıntın, kalpte çift göz arzûsu,
Bir sınırsız nûr, gönüller arzûsu!

Hem sebâtsız çifte gözü örttün mü sen?
Nûrdan ayrılsan, açarsın göz hemen.

Çifte nûr vardır, basîrettir biri,
Sakla kalsın, hem akıldır diğeri.

Hak çağırsın, bakma lâzım: Ben neyim?
Hakk'a lâyıklıkta ben, çirkin miyim?

Bir güzel, çirkin takarken ardına,
Belki dâvet, bir alay olmuş ona.

Muktedir olsam gelip görsem beni,
Ben sabah-akşam mıyım bilsem bunu?

Rûhumun, nakşın arar olsam eğer,
Hem bu nakş, sûret ki, görmez kimseler.

Ayna, nerden söyledin en sonda ben?
Hem nasıl, kim ayna olmuş bildiren?

Bir demirken ayna, göstermiş beden,
Kıymetin çok, ayna, cân sunmuş iken!

---

[97] *Nûr Sûresi 26: "Kötü şeyler kötü kimseler için. İyi şeyler de iyi kimseler içindir."*

Cânın ayna var yâ, oymuş yâr yüzü,
Öz diyârdan sundu, yârin var yüzü.

Ey gönül gel, dâimî bir ayna bul;
Git deniz bul, faydasız çay bilmiş ol!

Kul talep etmiş, civârındır yeri,
Hurma çekmiş derdi vardır Meryem'i.

Gözlerin bakmış olurken gönlüme,
Görmeyen, kalp oldu deryâ görmeme.

Hem de, sonsuz ayna, gördüm ben seni,
Gözlerinden, nakşımı gördüm hani!

Gözlerinden buldum artık ben yolu,
Kâmilin gözlerde, aydınlık dolu!

Der ki vehmin: "Gör hayâlindir senin,
Sen busun, öğren hayâlin kendinin!"

Gözlerinden seslenir nakşım "benim,"
Birliğiz biz, sen ki bensin, ben senim!

Yol bulur, nerden hayâl, aydın göze?
Vehm ü gerçekler, hayâl olmaz bize!

Başka gözlerden görürsen nakşını,
Olmamış gerçek ve merdût bil onu.

Gözlerin, çekmişse yokluk sürmesi,
Şeytanın tasvir de vehmin bâdesi!

Onda gözlerdir hayâl, yokluk evi,
Hâsılı, saymış yoğu varlık evi!

Gözlerim görmüştü Allah sürmesi,
Varlığın evdir, değil düş hânesi.

Varlığın vehmiyle, kıl girsin göze,
Hem hayâl, gevher, yeşim dermiş bize.

Sen hayâlinden geçip gitsen öte,
Göz, yeşim gevher nedir, fark etmede!

Bir misâldir, gevher ehli sen işit,
Yap kıyâs, gerçek nedir gel, anla git!

Hz. ÖMER ZAMANINDA BİRİSİNİN HAYÂLİNİ HİLÂL SANMASI

Hem oruç vakti midir, derken Ömer,
Dağdalar, birlikteler birkaç nefer.

Ru'yetinden hep emîn olmak için,
Bir adam der: "Yâ Ömer Ay var bilin!"

Gökte ay görmez Ömer, bakmış hemen,
Der: "Hayâlinden görürsün şimdi sen."

"Gökleri görmekteyim senden iyi,
Hem nasıl görmem, hilâlin gerçeği?"

"Islatıp el, şimdi artık sür göze,
Sonra gel göster, hilâl neymiş bize."

Islatıp kaş baktı, artık yok hilâl,
Der ki: "Sultânım görünmez bir misâl!"

Der Ömer: "Elbet kavislenmiş kaşın,
Attı ok, vehmiyle olmuş uğraşın."

Eğri bir kıl, verdi şaşkınlık ona,
Kalktı ay gördüm demek dâvasına.

120
Eğri bir kıl, olsa gökler perdesi,
Bir düşün neymiş vücut eğrilmesi?

Doğrulardan, doğru kıl sen gövdeni,
Doğru bir dergâhta gel durdur seni!

Hem terâzi var, terâzi ölçmede,
Tartılan şey fazla, eksiklik ne de?

Eğrilerle tartılan, eksik düşer,
Eksiğin görsün akıl, elbet şaşar.

Mertçe dur elbette kâfir kimseye,
Tilkilik yok, aslan olmazsın niye!

125
Ağyarın üstünde sen gel, ol kılıç,
Aslan ol dur, tilkilerden olma hiç.

Gayret et dost, gitmesin senden yine,
Bil dikenler, güllerin düşmân yine!

Kurda âteş saç, üzerlik benzeri,
Çünkü Yûsuf üzre düşmân, her biri.

Evladımsın, söylemiş şeytan sana,
Aldatır hep hîlekârdır baksana!

Yaptı tezvir, önce Âdem'den yana,
Mat sunar olmuş siyah yüz, insana!

130
Bilki satranç oynayan şeytan çevik,
Bakma mahmûr, mat olursun, ol atik!

Hem seni, çörçöp edip sıkmak diler,
Kor nefessiz, söz desen vermez ki yer!

Bunca yıl gırtlakta çöplerdir kalan,
Çöp nedir? Hırslarla gelmiş mâl olan!

Mal, boğazdan saplanan kılçık sana!
Mânidir âb-ı hayattan içmene!

BİR YILANCIDAN BAŞKA BİR YILANCININ YILAN ÇALMASI

Hîlekâr hırsız gelip çalmış malı,
Yolkesenden, yolkesen almış malı.

135
Çaldı bir fertten bakın, hırsız yılan,
Saydı nîmetten de, hem aptal olan.

Bir zehirmiş, gör ki sâhip kurtulan,
Hem zehirden inleyen, hırsız ölen.

Hem yılancı gördü ölmüş, bildi o,
Hem yılan sokmuş ve ölmüş, doğrusu!

"Hakk'a duâ eyleyip, durdum ya ben,
Hem bulup ondan yılan alsam hemen.

Hakk'a şükr olsun, kabul görmez duâm,
Ben ziyân saydım meğer ki, fayda tam!

140
Çok duâ vardır, felâket insana,
Dinlemez Allah, cevap vermez ona."

HZ. ÎSÂ İLE YOL ARKADAŞLIĞI EDEN KİMSENİN HZ. ÎSÂ'DAN BİRTAKIM KEMİKLERİ DİRİLTMESİNİ İSTEMESİ

Yoldaş olmuş Îsâ'ya ahmak biri,
Bir çukur görmüş, kemik her bir yeri.

Şöyle der: "Ölmüş dirilten, söz nedir?
Arkadaş dersen, bu söz yüksekçedir!"

Gel de öğret, eyleyim ihsânı ben,
Ben kemikler üzre olsam, cân veren."

Der ki Îsâ: "Sus senin kârın değil,
Hem nefes, hem söz uyuşmaz senle bil!"

145
Bir nefes ister ki elbet güçlüce,
Hem meleklerden büyük, idrak yüce.

Çok zaman ister nefes, pâk olmaya,
Haznesinden göklerin yer bulmaya.

"Elde tuttun bir çubuk, sandın âsâ;
Sende Mûsa kudretinden var mı yâ?"

Der ki: "Bilmem bir büyük esrârsa bu,
Hem kemikler üzre "Âzâm" sen oku!"

Der ki Îsâ: "Ey Hüda sırlar nedir?
Ahmağın bitmez olan, ısrâr nedir?"

150
Hem neden hiç, hastadır gamlanmıyor,
Kendinin derdiyle murdâr, yanmıyor?

"Kendi ölmüş, kendini terk eyliyor;
Başka ölmüş var, diriltmek istiyor!"

Der ki Hak: "Varken felâket isteği,
Hem de batmış bir dikendir ektiği."

Durmadan ekmiş cihânda kim diken,
Hep dikenlik buldu, gül bulsun neden?

Eldeki güller diken olmaktadır,
Dosta varsın, dost yılan kalmaktadır.

155
"Şâkiler, ârif olanlar aksine,
Bir yılan kimyâsı olmuştur yine!"

SÛFÎNİN HİZMETÇİYE HAYVAN TIMAR ET DEMESİ HİZMETÇİNİN DE 'LÂ HAVLE' ÇEKMESİ

Çıktı Sûfî, türlü yerler gezmede,
Tekkeye olmuş konuk, eylenmede.

Bağlamış merkep, ahırdan bir yere,
Baş sedir bulmuş, oturmuş bir kere.

Cümle yâranlar oturmuş olmada,
Dosta ermekten de, defter açmada.

Sûfinin defter, yazılmak bilmiyor;
Kar beyazdır gönlümüz , gel bak diyor.

160
Âlimin kısmet desen, olmuş kalem,
Rızk-ı sûfî; hem sülûktur, hem kıdem.

Avda sûfî, say ki âhû izleyen,
Avcı olmuş, say ki, avcı misli sen.

Âhunun tâkipte, lâyıktır ona,
Sonra âhû miski rehberdir ona!

Şükredip kalbiyle, düşmüşken yola,
Şüphesiz, maksada verdirmiş mola.

Rehberin misk olsa, gitsen bir konak,
Yüz konaklık yoldan üstün oldu bak!

165
Mehtabın kaynağı olmuş bir gönül,
Ârife kısmet eşik olmuştu bil!

Sence divar, ârifin oymuş kapu,
Sence taş, ârifte olmuş inci bu!

Sen bakıp bir ayna görmezden hele,
Önce ârif gördü, kerpiçten bile.

Rehber onlar, yokken âlem, var idi,
Rûhla, Hak deryâyla elbet yâr idi!

Tenden önce, bil ki onlar var idi,
Dikmemişken meyveler toplar idi.

170
Hem nakıştan önce, hep canlandılar,
Hiç deniz yokken de inci saçtılar!

ALLAH'IN MAHLÛKÂTI YARATMAK HUSUSUNDA MELEKLERLE MÜŞÂVERESİ

Hak yaratmak üzre sormak istedi,
Kudretin deryâda ruhlar gark idi.

Hep melekler mâni olmak istedi,
Önce ruhlar var, melekler bilmedi.

Nefsi küllün hiç ayak bağlanmadan,
Bildi ermiş, mahlûku hiç olmadan.

Kâinâttan önce görmüş Zühre'yi,
Dâne yokken, oysa bilmiş ekmeği.

175
Kalp, beyin yok, sâde fikren doldular,
Ordusuz, harpsiz, zaferler buldular.

Anlayış; onlar fikir etmek demek,
Halka nispet, fikr ediş; görmekti tek!

Hem düşünmek, mâzi, istikbâl için,
Yoksa bunlar, hükmü kalmaz müşkilin.

Gördüler varlık, sıfâtlar almadan,
Gördü, taklit, has nedir, altın olan.

Rûh üzüm yokken de görmüştür şarap,
Yok iken var, ruh onun seyrinde hep.

180
Yaratılmazdan üzüm, içmiş meyi,
Mest olup, gösterdiler cûş etmeyi!

Gördüler Temmuz'da kış sunmuş neyi,
Var güneş, onlar görürler gölgeyi!

Hem üzüm gönlünde, görmüşler şarap,
Yok da varlık seyridilmiş oldu hep!

Gök, o meclisten içerken damlalar,
Hem güneş bulmuştu, parlak sırmalar.

Görsen onlardan, buluşmuş çiftini,
Gördü bir tek oysa altıyüzbini.

185
Dalga say sen, sen sayarsın onları,
Dalga saydırmış görürsün rüzgârı!

Artarak canın güneş girmiş tene,
Pencerenden say ki nûr ermiş tene!

Sen güneşten çemberi bak, sâde bir,
Tende mevcut zan denen, şüpheyledir.

Ayrı gayrî hayvanî ruhlar da var,
İnsanî ruh sâde bir tevhit sunar!

Saçtı Allah, ruha görsen nûrunu,
Nûru ayrılmaz, o Hakk'ın düsturu!

Arkadaş gel dinle hep bitsin melâl,
Söyleyim "Ben" vasfı neymiş, neydi hâl!

Onda ben var, sığmaz aslâ târife,
Neymiş âlem! Bir sıfattır ârife!

Bahsedersem ben o "Ben"den, bil ki sen,
Parçalar, yırtar bırakmaz bende ten!

Hakk'ın harmandan böcek olsam hoşum,
Gövdenin fevkinde, yük tutmak işim.

DİNLEYEN, HİKÂYENİN ZÂHİRİNİ İSTEDİĞİNDEN İÇYÜZÜNÜN SÖYLENMEMESİ, KAPALI KALMASI

Nûrların kıskandığı nûr nûrunu,
Farzı söylersek, verir mi desturu?

Bâzı örtermiş köpükler, yok deniz,
Bâzı çekmiş, bâzı met olmuştu iz.

Gerçeği dersem, bunun mâni nedir?
Dinleyen kim, gönlü bilmem nerdedir?

Akla gelmiş, evdeki sûfî hemen,
Ağza dek, bir duyguya dalmış iken.

Hâli târif üzre, gerçek olsa da,
Bir masal anlatmaya gelmiş sıra.

Ey aziz sen, sûfi sûret sanma hiç;
Hem çocuk oynar ceviz, aldanma hiç!

Cismimiz, sen say üzümdür, hem ceviz,
Mert isen sen, hem bu çiftten geç deriz.

Güçsüz olsun Hak murat etmiş iken;
Hem, dokuz gökten geçersin, bil ki sen!

Dinle artık, zâhiren neymiş masal,
Dâne vardır, sen samandan gel de al!

HİZMETÇİNİN HAYVANA BAKMAYI KABUL ETMESİ, SONRA DA VA'DİNİ YAPMAMASI

Bil ki sûfî, zikr yaparken faydada,
Vecd ve coşkuyla gelip, son bulmada.

Bir konuktur, sofra konmuşken ona,
Orda, merkep geldi sûfî aklına.

Merkebe yem ver diyor, git tavlaya,
Arpa ver, azcık saman ver, derdi yâ!

Çekti "Lâ havl" bunca, bir söz söylemek,
Böyle işler bizde, dâim iş gerek.

Der ki: "Islat, arpa yunsun önceden,
İhtiyârdır, diş desek kesmez hemen."

Çekti "Lâ havl" der: "Neler söyler bana,
Ustayım ben, böyle işlerden yana!

"Önce sırtından alıp, kaldır çulu,
Sonra derman sür, yağırlar dopdolu."

Çekti "Lâ havl" der: "Bu hikmetler nesi,
Geçti burdan, sen misil binlercesi."

Geçti önden, hepsi göstermiş rızâ,
Hep misâfirler sayılmış akrabâ.

"Ver su, merkep öyle hem, içsin sıcak, "
Çekti "Lâ havl" der "utandım senle bak!"

"Arpa ver, azcık saman kat, söyledi, "
"Çekti "Lâ havl" şöyle azcık kes, dedi."

"Altı tam sil, olmasın yaşlık ve taş,
Yaşsa at dur yumuşacık olsun talaş."

Çekti "Lâ havl," der ki, "Lâ havl söyle sen,
Ehliyim, vazgeç n'olur, emretmeden!"

"Kaşağıyla, hem tımar et sen onu,"
Çekti "Lâ havl yok mu der, âr duygusu?"

Söyleyip hâdim, etek sokmuş bele,
"Önce yem, hem arpalar gelsin hele!"

Gitti amma akla gelmez hiç ahır,
Uyku tutmuş, sûfî aldanmış kalır!

Buldu birkaç arkadaş, hizmetçiler,
Hem de sûfiyle alay etmiştiler.

Sûfî yorgun, yaslanıp yatmış hemen,
Göz açık kalmış, odur rüyâ gören.

Pençesindeymiş eşek, kurdun hele,
Parçalanmış, koptu sırtından bele!

Döndü "Lâ havl" çekti neymiş hülyalar,
Nerde hâdim, nerdedir şefkâtli yâr?

Yoldadır hem, gördü merkep gitmede,
Şurda batmış, burda düşmüş durmada.

Gördü korkunç rüyâlar, korkunç bütün,
Fâtihalardır okur, hem Kâfirûn!

Der ki hep, dostlar tamamen gittiler,
Kitleyip her bir yeri örtmüştüler.

Sonra der: "Yapmaz bunu hizmetçi er,
Hem beraber yendi ekmek, tuz biber."

"Yumşacık davran demiştim, ben ona,
Davranır bilmem, neden kindâr bana?"

"Mutlaka var bir sebep düşmanlığa,
Aynı cins, olmuş sebepler dostluğa."

Der ki: "Âdem istemez cevr etmeyi,
Oysa iblis, kurdu bitmez hîleyi."

Bizlerin akrep, yılan düşmân neden?
Yok, rahatlık, hem vurup öldürmeden!

Parça paraça eylemek kurdun huyu,
Hak yaratmış onda mevcut duyguyu!

Sonra der: "Hep sû-i zân olmuş hata,
Kardeşimdir, zan gereksiz ortada."

Bâzı der: "Hem ihtiyâttır sû-i zan,
Sû-i zânsız nerde mümkündür amân?"

Doldu sûfî vesvese, ammâ eşek,
Böyle düşmanlık cezası oldu tek!

Hep eşek, yatmıştı taşlar üstüne,
Hem palân eyri, kolan kopmuş yine.

Yok, alâf, yorgun eşek, geçmiş gece,
Aç susuz, yaklaştı ölmek öylece!

Der: "İlâhî geçmişim ben arpadan,
Et ki ihsân, tek avuçluk bir saman."

Sanki söyler: "Yardım etsin şeyhlere,
Kurtarın, yandım bu hamdan bir kere!"

Merkebin bilmem ne denktir derdine?
Selde kalmış serçe kuş, çekmez yine!

240
Durmadan açlık ki çekmiş, bir gece,
Çâresiz, yan yattı durdu öylece.

Gündüz olmuş, geldi hizmetkâr hemen,
Sırta kondurmuş palan, dinlenmeden.

Sıçrayıp kalksın demiş, çalmış modul;
Verdi zahmet it, dayak olmuş usûl.

Dürtmenin derdiyle sıçrarken eşek,
Dilsiz hayvan, derdi anlatmaz demek.

Bindi sûfî, girdiler artık yola,
Düştü merkep, hep tökezler sağ sola.

245
Kaldırırlar yolcular hiç durmadan,
Derdiler hep: “Hasta merkep, gel inan!”

Çektiler, tutmuş kulaklardan biri,
Ağzı açmış, dert ararmış diğeri.

“Taş mı girmiş” der biri nal altına,
Der biri: “ Körlük mü ermiştir buna?”

Bâzılar der: “Söyle ey şeyh hâl nedir?
Dün de, sen derdin ki merkep zindedir!”

Der ki şeyh: “Lâ havle” yutmuş dün gece,
Yok ki tâkat durmadan gitsin nice.

250
Dün de “Lâ havl” oldu elbet hep yemi,
Tesbih etmiş, secdenin gelmiş demi.

Birçok insandır, bugün insan yiyen,
Umma vermiştir selâm, artık amân!

Onların kalpler ki şeytanın yuva,
Şeytan insan, şeytanın gelmiş tava!

Elde şeytandan ki, Lâ havl’ler yiyen,
Oydu merkep misli, oymuş benzeyen.

Kim ki hem, dünyâda uymuş şeytana,
Kansa benzer dost yüzüyle düşmana.

255
Hem Sırât, hem Müslüman olmuşsa da,
Sanki merkep, böyle taklak olma da!

Dinlemek yok, işve etsin betse dost,
Hem cihânın çok tuzak var, netse dost!

Bince “Lâ havl” söyleyen, gör İblisi,
Bak yılan böğründe, sen gör İblisi!

Kimseler var, durmadan dostum diyen,
Postu yüzmek üzre, cân alsam diyen.

Öyle söyler, postu hem yüzmek diler,
Afyon içmişler de, âh etmekteler.

260
Kan döker onlar, bağırtırlar seni,
Bir kasap sanki basarmış gövdeni.

Aslan ol avlan, avı sen avla dur,
Akraba elden, gelen bir iş m’olur!

Alçağın hizmet, hatır saymak gibi,
İşve boş, olmaz ki tek kalmak gibi!

Yapma el mülkünde sen, hiç ev hele!
İş seninken, alma el işler ele!

Kimdir el? Elbet senin toprak tenin;
Hem o yüzden arttı, bitmez dertlerin!

265
Beslemişsen cismi yağ, ballarla sen,
Rûh; temizlik üzre güç bulmaz hemen!

Pis tenin, misklerle bir dolsun hele,
Öldüğün ân hep kokun çıkmış bile!

Miski sen sür ruha, hem gövden ne ki;
Allah ismin kalbe sür, misk eyle ki!

Hem münâfık, sürdü miskler gövdeye,
Kaldı ruh külhanda, dip yerlerde de!

Ağzı hep, Allah'ı söyler olsa da,
Rûhta imansızlığıymış kokma da!

Zikri, külhanlıkta bir ot benzeri,
Andırır pislikte gül süsenleri.

Orda bitmiş hep yeşil gitsin geri;
Gül gerek, hep süslesin meclisleri.

Geldi haslıklar, bütün hastan yana,
Her habis şey, bir habis yer var ona!

Kin tutar, hâris sakın kin tutma sen,
Gömdüler kindarları birlik hemen!

Kinde yurt olmuş cehennem, tutma kin;
Dîne düşman, böyleler birlik bilin!

Bir cüz' olsan, sen cehennemden eğer,
Cüz'de ancak, külle bulmuş oldu yer!

*Cennetin cüz'i isen, imanlı er,
Bil hayat, cennette olmuş pâyidar.

Hep fenâlar, birleşirlerken fenâ,
Bâtıl asla ermemiş Hak'tan yana!

Arkadaş sen, sâde oldun bir fikir,
Yoksa gövden; et, kemik, toprak denir.

Niyetin gül olsa, sen gül bahçesi,
Sen diken dersen yerin, kül hânesi!

Gül suyuysan, hep sürerler yüzlere,
Ol sidik, durmaz atarlar pis yere!

Git de attarlarda seyret tablayı,
Cinsinin yanlarda yer, cinsin payı!

Katsa cinsinden ki attar, cinsine,
Artı vermiştir güzellikle yine.

Attarın misk, yağcının olsun şeker,
Mercimek girsin, seçer bir bir meğer!

Tabla düşmüş, ruh olan, düşmüş yere,
Has ve çirkinler karışmış bir kere.

Hak Nebî seçmiş, kitâp vermişti Hak,
Dâne ayrılsın ve doldursun tabak.

Önce, biz tek ümmet olmuştuk, dedi,
Has ve çirkin, baksanız hep bir idi!

Kalp ve sağlam akçe, birlik öylece,
Yolcu bizler, hem karanlık bir gece.

Tâ ki doğmuş has nübüvvetten güneş,
Ey hain git, sen de gel, sûfî, yanaş!

Göz bilir, tam renkleri fark etmeyi,
Göz bilir, taş hem de, lâ'ller seçmeyi!

Göz bilir, cevher ve çör-çöpler nedir;
İşte bundan, çöp gelip düşmektedir.

Kalpazanlar, gündüzün düşmânları,
Kalbi altınlar, sever merdânları.

Çünkü gündür, târifin has aynası,
Böyle mümkün, has zevâtı görmesi!

Hak; kıyâmetler olur gündüz, dedi,
Rengi, gündüz gösterir olmuş idi.

Evliyânın sırra, gündüz hissedir,
Onların sırrında gündüz, gölgedir.

Kâmilin sır, yansıtır bil gündüzü,
Geldi akşam, oldu hem suç örtüsü.

295
Öyledir bak, kuşluğu övmüş Hüda,
Mustafâ'nın gönle nûrdur, **"vedduhâ!"**[98]

Hak ki, kuşluk üzre etmiştir yemîn,
Çünkü parlaklık, Nebî'nin aksinin!

Yoksa, fânîye yemîn etmek hatâ,
Fânîlik olmaz ki lâyık-ı Hüda!

Der Hâlîl yâ: **"Lâ uhibbü'l-âfilîn,"**[99]
Fâniye, Allah nasıl etsin yemîn!

*"Lâ uhibbül âfilîn" derken Halîl,
Olmamıştır fânî, murâdı Celîl!

İşte **"Velleyl"**:[100] Hak'tan almıştır gücü,
Nûr ve Ahmed'tir, ayıplar örtücü.

300
Hem feleklerden, güneş doğmuştu da,
Ten geceymiş "Aslâ terk etmez Hüda!"[101]

Hem belâdan, çıktı vuslat meydana,
"Mâ galâ"[102] var, hiç darılmazdır sana.

Şimdi her söz oldu bir hâlden nişan,
İşte sözler, elde bir âlet inan!

Eskiciysen, bir kuyumcu âleti,
Ek kuma, değmez ki dâne kıymeti.

Esnafın âlet gereksiz çiftçiye,
İt saman, merkep kemik bulsun niye?

305
Nur, "Enel Hakk" oldu elbet Mansur'a,
Bir yalan Firavn için bir iftira!

Elde Mûsa'nın âsâdır, şâhidi,
Çok sihirbaz var, fakat bir hiç idi.

Bir sebep var, Îsâ öğretmezdi yâ,
İsm-i a'zam, öğretilmez ahmağa.

Bilmez ahmaklar, sayar noksânla eş,
Taş vurursan toprağa çıkmaz âteş.

Taş ve âletten demir, çakmak bile!
Çift gerek doğmakta, lâzım çift hele!

310
Çifti yoktur, âleti yok, bir tek O;
Sayma şektir, şüphesiz tek gerçek O!

Çift der, üç der, çokta çokluk söyleyen,
Birde birleşsen, geçersen şüpheden.

Gitse şaşkınlık ve birlik ortada,
"Çift ve üç" kim derse "bir" der olmada.

Birdir Allah, der isen meydânda sen;
Gel yuvarlan çevgânın önlerde sen!

Şahının darbeyle raks eylerse top,
Hem de noksansız döner, hükmüyle top,

315
Ver kulak, şaşkın olan tam anla sen;
Duy kulaktan, gözleri dermânla sen!

---

98 *"Güneş yükselip etrâf aydınlandığında..." (Duha, 1)*

99 *Ben, batan şeyleri sevmem!*

100 *Burada "velleyl" Peygamberin cismidir.*

101 *"Rabbin seni terk etmedi, sana darılmadı." (Duha, 3)*

102 *"Sana darılmadı."*

Kör olan kalplerde, has söz yok ağa,
Aslı nûrdur, hem döner öz kaynağa.

Kalpse çarpık, şeytanın var vesvese,
Bir ayak, çarpık giyer, çarpık ise.

Durmadan tekrar edersin hikmeti,
Nâehilsen, çok uzak say nusreti.

Hikmeti yorsan ve tespit eylesen,
Durmayıp yaysan ve her dem söylesen;

Çok inattır, durmayıp senden kaçar,
Bağlamışsan eyler elbet târumar!

Sende yangın var, görür olsun hele,
Hem alışkın kuş misâl, konmuş ele.

Kâbiliyyet yoksa bil hikmet kaçar,
Köylünün ev, sanma ki tâvus yaşar!

PADIŞAHIN DOĞANININ İHTİYÂR BİR KADININ EVİNDE BULUNMASI

Şahı terk etmiş doğan hiç bilmeden,
Un eler bir yaşlı var, gitmiş hemen.

Yer çocuklar der yaparken tutmacı,
Dengi yok, eşsiz doğan görmüş bacı.

Bağlamış elbette kesmişken kanat,
Kesti tırnak verdi birkaç deste ot.

Der ki: "Bakmak, bilmeyenler bakmamış,
Haddi aşmış tırnağın, olmuş kamış!"

"Ehli olmaz kimse, dert vermiş sana,
Annenim gel, sen güven artık bana!"

Arkadaş, câhillerin sohbet budur,
Doğru gittim, derse her şey ters olur.

Şah, arar olmuş kuşu, gündüz gece,
İhtiyârın ev bulunmuş öylece.

Gördü şahin, her yönüyle toz duman,
Şahtı feryât eyleyen, hem ağlayan.

"Sen vefâkâr olmadın, bu hâl senin,
Bir cezâdır, çektiğin ihmâl senin!"

"Sen karar kıldın, cehennem istedin,
Denk değil cennet, cehennem bilmedin."

"Şah evinden hem kaçıp geldin ya sen,
İhtiyarın ev sana uygun hemen."

Hem doğan sürmüş kanat şahın ele,
"Suçluyum" der hem, lisân-ı hâl ile.

İstemezsen ey kerîm, dursun kötü,
Nerye arz etsin suçun gitsin kötü?

Lûtfu şahın câna suç işletmede,
Af eden şah, bir de haslık vermede.

"Git kabâhat etme, hoşken hâlimiz,
Hak için çirkin bizim ahvâlimiz."

Hizmetim lâyık demişsen Allah'a,
Bayrak açmış vehmin, isyân bir daha!

Dâva etmen üzre vermişken izin,
Duâ ettim der isen, kibrin senin.

Hak'la dersen, eyledim ben sohbeti,
Öyleler var, ayrılıktır niyyeti.

Senle şah var, tek oturmuşken yere,
Bir keremdir, hem edep dol bir kere!

Der doğan hâliyle: "Pişmânım şahım,
Tövbe ettim, Müslümanım Allah'ım!"

Mest edip sen, ferdi sürsen aslana,
Gör ki mâzur, yol şaşırdım baksana!

Tırnağı kesmişse hiç vermez zarar,
Bir el atsam, günlerin perçem kopar!

Kol, kanat gitsin ziyan yok, okşa sen,
Mat olur kalmaz felek, şahin hemen.

Bir kemer bahş eylesen, söktüm dağı,
Bir kalem verdin mi, ben kırdım çağı!

Hem benim gövdem, sinekten az değil,
Nemrûd'un mülkler, kanat vursam sefil!

Ben zayıfsam gel ebâbil say beni,
Düşmanım olmuşsa fil, bildim seni.

Bir yakan taş atmışım fındık kadar,
Mancınık hükmünce imkânlar sunar!

*"Attığım taş gerçi ancak bir nohut,
Ordunun yok miğferinden bir umut!"

Geldi Mûsa âsâsıyla harp için,
Ordu, Fir'avn, orda oklar hiç bilin.

Tek gelip yol gösterirken her Resûl,
Sâde bir tek fertti, hem bir sâde kul!

Nûh kılıç isterdi, Hak'tan öyle yâ!
Verdi Allah bir kılıç huy, dalgaya!

Ey Muhammed, yerde asker, hiç bile,
Gökte ay var, alnını sen yar hele!

Anlasınlar hem uğursuz, hem uğur,
Ayda devr bitmiş, senin devrin budur!

Devre gelmek istiyor, Mûsa Kelîm,
İstiyor devrinde kalmak, hep mukim.

Çünkü Mûsa gördü parlak devrini,
Bir tecellîden sabâh, görmüş seni!

Der ki: "Yâ Rab, böyle parlak bir devir;
Rahmeti geçmiş olan, ru'yet verir."

"Bir dalış ver Mûsa'ya, umman kadar,
Yâ ilâhî, devri Ahmet'ten çıkar."

Der ki Allah: "Bir fazîlet ey Mûsa,
Böyle yol olmazdı halvet olmasa!"

"Ey Kelîm, artık devirden ayrı dur,
Çek ayak artık, kilim çok boyludur!"

Ben kerîmim halka ekmek gösteren,
Ağlayışlar, cân fedâdır istenen!

Anne ovmuş yavrunun hep burnunu,
İstemiş kalksın doyursun karnını.

Aç mıdır bilmez ki hiç, yatmış bebek,
Annenin göğsü bilir dolmuşsa tek!

Gizli rahmet haznesiydim, milleti,
Ben yarattım, bir hidâyet ümmeti.

Cândan arzû ettiğin her gâyeyi,
Halk eden Hak arzular olsan neyi?

Onca put kırmıştır Ahmed, durmadan;
Tâ ki bilsin Hakk'ı, hep ümmet olan!

Olmasaymış Ahmed'in has himmeti,
Putperesttin, sen de ecdât nispeti.

Tapmadın put, eyle artık şükrü sen,
Gönlünün puttan, O kurtarsın hemen.

Şükredersen kurtulursun, et şükür,
Hakk'a şükret, içte mevcut putsa kır!

Gör nasıl kurtardı puttan Hak seni,
Kuvvetinden al ve kurtar gönlünü.

Müslümansın, şükre ters düştün niye?
Dîn babandan bir mirâs kalmış diye!

Bir mirâshor, bilmemiş mal kıymeti,
Verdi cân **Rüstem**, nâm almış **Zâl** idi.[103]

Coştu rahmet, ağlatırsan bir kulu,
Açtım elbet her ne var, ni'met yolu.

Vermemek arzuysa elbet bir şeyi,
Hiç bırakmam, gitti kalpten isteği.

Merhametler coşturur bir ağlaman,
Rahmetin ummân coşar bu dalgadan!

ŞEYH AHMED-İ HADRAVEYH'İN ALLAH'IN İLHÂMI İLE ALACAKLILARA HELVÂ DAĞITMASI

Böyle bir şeyh vardı, her dem borçlanan,
Hem de dâim mert demiş, bilmiş cihân.

Öyle çok borç eyleyip durmuştu o,
Hem fakîrler toplayıp vermişti o.

Borç edip bulmuş ve yapmış tekkeyi,
Cân ve mâl-mülk, vakf ederken her şeyi.

Hak öder, hem gönderir çok armağan,
Hak'tı kumdan, hem Halîl'e un yapan.

Der Nebî: "Bir çift melek hep çarşıda,
Durmadan elbet duâlar sunmada".

"Ver İlâhî, verse kimler yoksula;
Sen telef et, verme mal nâmert kula!"

Hak için candan da geçmiş kimseler,
Cânı kurbân Hakk'a etmişler meğer!

Kim ki İsmâil'e benzer fikr ile!
Hak korur, hem boynu kesmekten bile!

Bak şehitler canlıdır, hem pek de hoş;
Bir mecûsî mislî gördün, bakma boş!

Çünkü Allah, ömrü bâki vermede,
Bir emîn ruh, hep şifâ göndermede!

Borçla şeyh, yıllarca yapmış böyle iş,
Hep alıp vermiş, vekîlharç eylemiş.

Hep tohum saçmış ve yaklaşmış ecel,
Gâye ihlastan yeşersin bir amel.

Çünkü şeyhin ömrü yaklaşmış sona,
Ölmenin izler görünmüştür ona.

Borç verenler büsbütün toplandılar,
Şeyh, erir mum olmuş artık, gördüler.

---

[103] *Rüstem: İran hikâye kahramanı, Zal onun babasıdır.*

Borç verenler, hep ümît kesmiştiler,
Ekşi yüz, hem gönle dert ekmiştiler.

Der ki şeyh bak, sû-i zan erbâbına:
"Yok mu Hakk'ın, yüz dinar versin bana?"

Dışta ünler bir çocuk, der: "Helva var! "
Hem ümit etmiş bir azcık mal satar!

Şeyh işaret eyleyip hizmetliye,
Helva var, toptan alıp gelsin diye.

Borç verenler, hep yesinler helvadan,
Azcık olsun, vazgeçer hor bakmadan.

Şeyhin hizmetkâr çıkarken hâneden,
"Helvacı gel" derken oymuş seslenen.

Der ki: "Toptan söyle sen helvan kaça?
"Bir yarım altın ve azcık bir para!"

Der mürît "Sûfîden artık isteme,
Bir yarımlık, başka bir şey ver deme!"

Şeyhe sunmuş helvadan bir tek tabak,
Gel de gör sen, şeyhte sırlar neydi bak?

Şeyh işâret eyleyip der: "İşbu hâl,
Bir teberrüktür, yiyin olsun helâl!"

Boş tabak kalmış, çocuk almış ele,
"Ver benim hakkım nedir, şeyh sen hele!"

Der ki şeyh: "Nerden verim ben altını,
Borçluyum amma, ölüm kesmiş yolu!"

Attı oğlan, tepsiyi birden yere,
Ağlayıp sızlar, yayılmış yerlere.

Ağlıyor, durmaz çocuk, hay vay diye!
"Ben ölüp gelmez olaydım tekkeye!"

Keşke, külhanlar dolaşsaydım hele!
Geçmeyeydim tekkenin önden bile!

Hem obur onlar, gönüller it dedi,
Yüz yalar olmuş sûfîler, bir kedi.

Bağrışırken, geldi şerli, şersizi,
Doldu dört yan, sundu bir mahşer izi.

Durdu şeyhin önde der: "Ey taş yürek,
Ustamız elbet atar artık kötek!"

"Ellerim boş olsa, ustam öldürür,
Sende kalp bilmem nasıl câiz görür?"

"Borç verenler, şeyhe tek tek baktılar,
Şeyhe derler: "Söyle bir hilen mi var?"

"Hak yedin, haklar taşırsın kabrine,
Yaptığın zulmün meğer esbâbı ne?"

Gör çocuk ağlar, vakit geçmiş hele,
Gözler örtük, şeyh dönüp bakmaz bile.

Duymuyor denmiş muhâlif bir sözü,
Yorgan örtmüş, şeyhin elbet ay yüzü.

Onca pek hoştur ezel, elbet ecel,
Hak ve hâm söyler, o hiç vermezdi el!

Rûh, güleç bir yüzle olmuş olsa yâr,
Halk surat assın, ona yoktur zarar.

Rûh, eğer öpsün gözünden kimseyi,
Korku yok, dolsun felek gam, her şeyi!

Gökte ay sermişse mehtap, nûru çok,
Havlasın it, mehtabın bir korku yok!

Bir görevdir havlamak, havlar köpek,
Ayda iştir, nuru hep serpmek gerek!

Herkesin artık görev neymiş yapar,
Düşse çör-çöp saf su, saftır, saf akar.

Çöpse, çöp, akmış gider olmuş suda,
Hiç bulanmaz hep akar berrak su da.

Ay ki bölmüş Mustafâ akşam imiş,
Bu Leheb sihrin demiş, boş söylemiş.

Ay ki duymaz, havlayıp dursun köpek,
Allah'ın has kulda hiç duymaz demek.

İçki içsin şah, tutup sazendeler,
Çayda ötsün kurbağa duymaz meğer.

Bak Mesih, ölmüş diriltmiş öylece,
Çok cühût yolmuş sakal, gündüz gece!

İstenilsin hep öderler akçeyi,
Şeyhin elbet, himmet önler vermeyi.

Biz öder olsak dilerlerken ona,
Şeyhin himmet mâni olmuştur buna.

Vakt erişmişken ikindin vaktine,
Ehl-i hizmet, bir tabak koymuş öne.

Vardı bir zât, oydu mülkün sahibi,
Armağan gönderdi hâl bilmiş gibi!

Hem tabak üstünde var dört yüz dinar,
Bir yarımlık ayrı, tek, sarmıştılar.

Geldi hizmetkâr sunar hürmet yolu,
Şeyhe yönlenmiş, tabak koymuş dolu.

Şeyh tabaktan örtü açmış oldu yâ!
Gördü herkes, bir kerâmet ortada!

Cümlenin arttı figan, ah coşkusu;
Şeyhlerin baş tâcı neymiş, neydi bu?

"Hem nasıl sır, hem nasıl bir saltanat,
Ey efendi, sır büyüklükten sıfat?

Bilmedik biz, gel de affet sen bizi!
Biz perişan söz dedik, kırdık sizi!

Salladık kör misli, bizler elleri,
Şüphesiz kırdık yanan kandilleri.

Biz sağırlar misli varken bir hitap,
Herzeler saçtık ve sandık bir cevap!

Sanki Mûsa, inkâr ettik Hızr'ı biz,
Ayrılırken, gitti solmuş rengimiz!

Öyle bir göz, durmayıp hep yükselen,
Öyle bir göz, nûru yer gökler delen!

"Önceden gördün, bu vaktin Mûsa sen,
Biz değirmen faresi, affet hemen"

Der ki şeyh: "Bak söylenilmiş söz ve hâl,
Ben helâl ettim, hemen, toptan helâl!"

Buydu sır: "Ben Hak'tan affı istedim,
Şüphesiz ben, doğru yol göster dedim."

Hak diyor: "Dört yüz dinar az olsa da,
Hem ödeşmek üzre, lâzım ağlama."

“Helva satmış olmasın bir ağlayan,
Rahmetin derya, uzaktır coşmadan!”

Ey birâder, bir çocuk olsun gözün,
Ağlaman yokken murat olmaz düşün!

“İstiyorsan rahmetinden elbise,
Ağlasın hep tenle göz gel uy sese!”

BİR ŞAHSIN BİR ZÂHİDİ: “ÇOK AĞLAMA Kİ GÖZLERİN KÖR OLMASIN” DİYE KORKUTMAK İSTEMESİ

Dostu der zâhide: “Gel sen ağlama,
Ağlayışlar göz bozar olmuş ama!”

Der ki zâhit: “Olsa elbet çift bu hâl,
Yâ görür Hak’tan, yâ hiç görmez cemâl!

“Nur-u Hakk’ı görse neymiş, bil ki tam,
Hak visâl görsün gözün, hiç yok ki gam!”

Sende gözler Hakk’ı görmüş olsa, sen;
Âsi bir göz, gel kör olsun de hemen!

Göz için gam çekme, Îsâ senledir,
Gitme soldan, belki görmüş göz verir!

Îsevî ruh senledir, gör her zamân,
İste Hak’tan, hayrı en hastır inan!

Et, kemikten bir ceset cengiylesin,
Kalpte kalsın, koy Îsâ incinmesin!

Söyledik biz doğrular bilsin diye,
Kıssadır örnek o ahmak kimseye.

Sen Îsâ’dan tende dirlik isteme,
Mûsa’dan, Fir’avn olup şans bekleme!

Sokma kıtlık fikrini sen gönlüne,
Hak katından, hiç rızık bitmez yine.

Ten denen şen ruha ev olmuş hemi?
Nûh’a nispet, hem sayılmış bir gemi!

Türk yaşarken, mutlaka bulmuş oba,
Bir de, Hak indinde şan bulmuşsa yâ!

“HZ. ÎSÂ’NIN DUÂSI İLE KEMİKLERİN DİRİLMESİ HİKÂYESİNİN TAMÂMI”

Sonra Îsâ orda, Hak ismin okur,
Hem o gencin, ahmağın arzûsudur.

Allah’ın hikmet bu, hasmın isteği,
Tam kemikler, buldular cân gerçeği.

Bir siyâh aslan çıkıp tam ortadan,
Vurdu tek bir pençe, öldürdü o ân!

Kelle kopmuş, beyni akmış, sanki su,
Bir ceviz ancak, beyin yok doğrusu!

Aklı olsa, hiç helâk olmaz idi,
Rûh yaşar hep, noksan, bir ten dedi.

Der ki Îsâ aslana: “Tezlik neden?”
“Sende cân sıkmıştı gördüm, önceden!”

Der ki Îsâ: “Kan var ammâ içmedin?”
“Tâ ezelden olmamış rızkım, bilin!”

Öyle pek çok kimseler saklar cihân,
Olmuş aslan, avlamış hiç tatmadan.

465 Kısmetin çöp, oysa hırsın, dağ kadar;
Hakk'a yüz yok, halk için çok şânı var.

Sen kolay ettin güç olmuş her izi,
Gel de kurtar faydasız şeyden bizi.

Yem görünmüştür fakat, bir olta bu,
Allah'ım, aslıyla göster mevcûdu!

Der ki aslan: "Ey Mesîh hep av olan,
Rızk değildir, oldu hem ibret inan!

Olsa dünyâ üzre bir rızkım eğer!
Ben ölen kimseyle olmazdım meğer?

470 Lâyık olmuş buydu, gör berrâk suya,
Su döküp, içmiş sudan, merkep bu yâ!

Bilse artık, çayda kıymet çok eşek,
Yok, ayak sokmak ve baş sokmak gerek.

Hem bulur, Îsâ denen peygamberi,
Hem hayâttan bengisû bekler biri.

Âb u hayvan ver, bizi canlat dedi,
Emri "Kün" derken nedendir ölmedi?

İstemek olmaz dirilsin nefs iti,
Bil senin çoktan beri düşmân idi.

475 "Bir kemiktir, toprak ört hiç durmadan,
Nefs itin koymaz ki cânlar avlasan!"

İt değilsin sen, kemik aşkın neden?
Yoksa kan emmiş sülûk oldun mu sen?

Hem nasıl göz, görmez asla önde ne?
İmtihanlardan çıkar mahcup yine!

Zan bulur bazen da, hak imkânını,
Hem nasıl zan? Hak yolu görmez hani?

Hem nasıl göz ağlıyor eller için,
Ağla gel çok, ağlamak hakkın senin!

480 Hem bulut ağlar, yeşil dallar biter;
Mumda ağlarken, ziyâ artmış gider!

Nerde ağlarsan, otur hem orya sen,
Ağlamak muhtacısın, gel başla sen!

Çünkü fânîlikten ayrı olsa kim,
Hem bekâ lâ'linde, gâfil bildiğim.

Kalple vardır taklîdin birçok bağı,
Gözyaşın al, kes de gitsin ortağı!

Çünkü taklit, âfetiymiş iyliğin,
Dağda olsun, taklidi siz ot bilin!

485 Körde kuvvet olsa, birden kızsa da,
Göz ki yok, etten yığındır ortada!

Bir mukallit derse, kıldan ince söz,
Yok ki, beyninden o gerçek üzre iz!

Kendinin sözden döner, sarhoş o da,
Hem şaraptan çok uzaklık, ortada!

Hiç su içmez, bil ki nakletmiş dere,
Hep taşır elbet, sudan içmişlere!

Su yatakta hem de hiç durmaz akar,
Taş su içmez, taş su içmezden yaşar.

490
Hem mukallit inliyor, ney benzeri,
Gâye ancak bulmak ister müşteri.

Söz ederken ağlıyor taklît eden,
Pisliğin maksat olur, maddî hemen.

Hep yanık söz söyler olmuş olsa tek,
Onda yoktur, tertemiz bir pâk etek.

Hem muhakkik, hem mukallit farklıdır,
Buydu Dâvut, oysa bir ses aksidir.

Bunda sözler, hep yanıklıktan doğar,
Bir mukallit, eskimiş sözler sunar.

495
Kanma sen hiç söylesin taklît eden,
Yük çeker hayvan, tekerdir inleyen.

Hem mukallitler de, almıştır sevâp,
Ağlıyorken, ücret etmişler hesâp!

Kâfir elbet, mü'min elbet, der de Hak,
Hem bu çiftin, söyleyişten vardı fark.

Ekmek isterken dilenmiş âh diyor,
Bir inanmış kalp, coşup Allah diyor!

Tutsa Hakk'ın söz, gedâ gönlünde yer,
Göz önünden az ve çokluklar gider.

500
Durmayıp, Allah der ekmek isteyen,
Ot için Mushâf taşır merkep denen!

Dilde ses, kalbinde parlar olsa bir,
Gövde artık, parçalanmış zerredir.

Sihr ederken faydadır şeytan adı,
Sende Allah ismi, bir pul olmadı!

Bir Köylünün Kendi Sığırı Sanarak Aslanı Okşaması

Köylü bağlar bir sığır, bir boş yere,
Yer doyar aslan, düşüp yatmış yere.

Orya varmak istemiş kalkmış gece,
Yoklamak ister, o ahmak öylece.

505
Elle yoklarken bütünden aslanı,
Okşamış sırttan, onun her bir yanı.

Der ki aslan: "Olsa gündüz görse bu,
Öd kopar, artık yürek kan dopdolu!

"Böyle küstâhlık, kaşır olmak beni,
Sandı gerçek hayvânı ahmak beni!"

Hak Taala der ki: "Ey mağrûr ve kör,
Duydu ismi, parçalanmış oldu Tûr."

Sunmuş olsak Kur'ân'ı biz dağlara,
Ayrılır, kalmaz, olur binbir para.

510
Vâkıf olsaymış Uhûd ahvâlime,
Parçalanmış kalp dolar hep kan yine.

Sen baban, annenden öğrendin bunu,
Duyduğun şey, gafletinmiş en sonu!

Etmeden taklît bileydin sır ne ki,
Sen nişânsızdın demek **hatif** teki.[104]

Gel de duy hem kıssayı tehdîtle sen,
Nice bin âfet olur, taklît denen.

---

[104] *Sahibi görünmeyen ses!*

SEMÂ' YAPMAK İÇİN MİSAFİRİN MERKEBİNİ SÛFÎLERİN SATMASI

Geldi yoldan, girdi sûfî tekkeye,
Hem ahırdan yer bulurken eşşeğe.

Olmamış ilk önceki sûfî kadar,
Öz elinden, ot, sular vermiş o yâr.

İhtiyât etmiş, siler yanlış ne var,
Hem kazâ gelsin, şu tedbîr boş çıkar!

Çok fakir sûfî görürsün suç dolu,
Muhtâç olmak, pek yakın küfrün yolu.

Sanki toksun, dertli var, zengin adam,
Var fakîrin suç, sakın sen gülme hâm!

Bir kusurdan orda mevcût sûfîler,
Hepsi birden merkebi satmak diler.

Hem, zarûretten olur murdâr mubâh,
Hem zarûretten fesât olmuş salâh!

Hem götürmüş merkebi satmıştılar,
Zerzavat almış ve mum yakmıştılar.

Bol yemek, elbet semâ, zevk var hele,
Tekke hep dolmuş, tükenmez velvele.

Üç gün açlıktan sabır etmek nasıl,
Elde zembiller, dilenmek hem nasıl?

Biz o mahlûklardanız, var cânımız,
Hem bugün, devlet bizim mihmânımız.

Böyle bâtıl, bir tohum ekmiştiler,
Bizde ruh yüksek deyip aldandılar.

Pek uzun yoldan o yorgun gelmede,
Gördü hürmet, mutluluklar vermede.

Cümle sûfîler yaparken iltifât,
Bir oyun oynandı, dersek kat be kat.

Der ki sûfî: "Meyli görmüş büsbütün,
Ben semâ etmez isem, yok başka gün."

Hem yemek bitmiş, semâlar başlamış,
Tekkenin tozlar, tavanlar boşlamış.

Oynamaktan tahtalardan toz çıkar,
Sanki onlar bir yanan mutfaktalar.

Çırparak el, hem de vurmuşlar ayak,
Yüz sürüp toz toprağı, hep sildi bak.

Hem bulur sûfî denen, az bir yemek,
Böyle sûfîler oburluk etti pek.

Allah'ın nûruyla, nûrlanmış olan,
Doydu elbet, aş değil maksat o an!

Böyle sûfî rastlanırmış binde bir,
Orda sûfîler ömür sürmektedir.

Hem semâ başlar, olur olmaz yine,
Pek ağır başlardı mutrip zikrine!

"Gitti merkep, gitti merkep" der idi,
Böyle derken, halkı teşvîk eyledi.

"Gitti merkep, gitti merkep" der yine,
Çırptılar el, tâ sabâhın vaktine.

Hem misâfir, eylemiş taklît hemen,
“Gitti merkep, gitti merkep” der iken.

Yer içerler, hem tükenmiş raks bütün,
Elvedâ derler, giderler çıktı gün.

540
Tekke bomboş, tek o kalmış tekkede,
Tozlanan eşyâyı artık, silmede!

Hücreden almış giderken, her şeyi,
Yüklemek ister dururken eşşeği.

Hem kavuşmak üzre hep yoldaşla da,
Vardı, şimdi, yoktu merkep ortada.

Sandı hizmetkâr alıp gitmiş suya,
Oysa akşamdan, su az içmişti yâ!

Geldi hizmetkâr, “eşek yoktur” dedi,
“Ak sakal gitmiş demiştik” duymadı!

545
Bir eşek ben teslim etmiştim sana,
Ben vekîl ettim seni elbet ona.

*Gel de artık, ben ne vermişsem sana,
Sen de dön gel, ver geri artık bana!

Hükm-i şer’î tercîh et, ayrılma sen,
Ben ki teslîm eyledim, gel ver hemen!

Ben ne verdim isterim, elbette ben,
Gel de ver sen merkebi artık hemen!

Der ki Peygamber: “Elin aldıysa ne,
Et ki teslîm, git muhakkak ehline.”

Serkeş olsan, râzı olmazsan derim,
İşte hâkim şurda, gitmek isterim.

550
Tek idim ben, sûfîye düştüm yenik,
Hamle etmişler, yenildim üstelik.

Sen ciğer attın tekirlerden yana,
Sonra bulsam der, çıkarsın meydana!

Yüz acın huzrunda ki bir tek pide,
Bir tekir baş eylemez yüzler ite!

Senden almış olsalar, hem zulm ile!
Câna hep kast eylemişlerdir hele!”

“Söylesen, satmak için hiç gitmeden,
Vermedin elbet haber, sen önceden.

555
Kim götürmüş merkebi bulsam hele,
Yoksa, kıymet neyse ben alsam hele.

Varken onlar, vardı mutlak yâveri,
Şimdi yoklar, ayrı artık yerleri.

Kadı’nın huzra, götürsem ben kimi,
Hem kazânın, sen sebep bildim hemi.

Sen niçin gelmez, demezsin ey adam,
Zulmü gelmez, söylemez oldun ya tam?”

Der ki: “Vallah, ben de çok geldim sana,
İstedim gayretle vâkıf olmana.”

560
Sen diyordun, “gitti merkep” neş’eli,
Sen de pek çok neş’eliydin, bilmeli.

Ben dedim, ahvâle elbet vâkıf o,
Râzıdır hâle muhakkak ârif o!”

Der ki sûfî: Söylenen söz hoş idi,
Uymamız zevk verdi, cânım istedi.

Yıktı elbet, onları taklît beni,
Öyle taklît çekti yüz lânet hani.

Lânet olsun, yüz verimsiz taklide,
Yüzsuyun dökmüş, ufak ekmekle de.

Onların zevk yansıyıp gelmiş bana,
Gönlümüz hep, aksî bir zevkten yana!

Kâmilin yansıttığı lâzım sana,
Aksi mânânın, denizden alsana!

Önce aksetmiş olan, taklitti bil,
Feyz devâm etmekle olmuştur asil.

Tahkik etmezden şu yâran, geçme sen,
Kalbinin dolsun sedefler, inciden.

Göz, kulak, hem aklı hep sâf iste sen,
Gel de kurtul, aklı örtmüş perdeden!

Hem tamah sûfîyi, hep baştan atan,
Aklı ayrılmıştı nûrun lem'adan.

Hem yemekler, hem semâ'nın zevkleri,
Akla mâni, kalmamış aklın yeri.

Aynanın tama' olur olsaydı yâ;
Bizce hep başlar, nifaklar sunmaya!

Hem tama' olsun terâzilerde gör,
Tartılan neymiş, nasıl hem doğru der?

Elçiler sâf kalple, der öz kavmine;
"Sunduğumdan istemem ücret yine!

Ben ki tellâl, müşteri Allah sana,
Çift taraftan verdi, Hak ücret bana."

Neydi ücret, yâri seyretmek meğer!
Hem Ebû Bekr, çok dinar vermiş gider!

Ücretim olmaz benim kırk bin dînâr,
Bin siyâh taş, olmamış gevher kadar.

Dinleyin cândan, şu gerçek söylenen,
Büsbütün idrâkle bir gel anla sen!

Kim tamahkâr, belle tutkundur sözü,
Hem tama'dan parlamaz, kalbin gözü.

Hem onun göz üzre altındır hayâl,
Gözde çıkmış kıldı, hem görmez o hâl!

Kalbi, Allah sevgisinden mest olan,
Her ne versen, almaz aslâ hür kalan!

Kim ki, Allah'ın cemâlden mutlanır,
Bak cihân hem onca, hep murdâr kalır.

Hem o sûfî, böyle mestlikten uzak,
Zulmü görmez ferde benzer oydu bak.

Hırs tama'ın mesti hem sarhoş olan,
Anlamaz yüz nükte dinlerken inan!

KADI TELLÂLLARIN BİR MÜFLİSİ ŞEHİRDE DOLAŞTIRARAK HALKA BİLDİRMESİ

Vardı bir zindanda müflis er meğer!
Çok kayıt altında bulmuş oldu yer!

Yerdi tutsak lokmasından, boş yere,
Kaf kadar bir yük verirken kalplere!

Bir cesûr yok, elle alsın lokmayı,
El atıp, üç lokma almakmış payı.

Kim ki, Allah dâvetindendir uzak,
Gözde açtır, sultân olmuş olsa bak!

Attı müflis, şanını yerden yere,
Lokmalar olmuş cehennem bir kere!

Kim rahatlıklar ümit etmiş bakar,
Kaçmış olsun, orda bir âfet çıkar.

Yok tuzaksız, yok ki dertsiz bir ocak;
Tek ümît var, Allah'ın halvette bak!

Bak cihân, tutsak evinden bir köşe,
Dert ve mihnet burda girmiştir işe!

Ey mürît gir, farenin zindânına,
Bir tekir var, müptelâ olmuş sana!

İnsanın, engin hayâli, pek güzel,
Hem hayâl has olsa, ömrün pek güzel!

Bir hayâlât gösterir, çirkin hayâl,
Bak erir âteşte, elbet mum misâl.

Sen yılan, akrep dururken ortada,
Hoş hayâller kurmaya vermiş Hüda;

Mis, hayâlin kimyadan altınlaşır,
Gözde akrep, hem yılan munisleşir!

Has hayâlden, sabrımız tat bulmada,
Gönlümüz, bitmez sevinçler dolmada.

Hep ferahlıklar, sabırlardan gelir,
Bir zayıf îmanla ye'sin yükselir!

Sabrın, imandan da tâçlanmaktadır,
Sabrı olmaz kimse, imansız kalır.

Der Resûl: "Imanı vermez Zül Celâl,
Sabrı olmaz kimseler, bulmaz kemâl!"

Sen bakarken sanmış olsan bir yılan,
Bâzının gözlerde pek hoştur inan.

Sen ki gördün, onda hülyâlar küfür,
Dostu baksın, cilve, imanlar görür.

Çifte işler sâhibi insan bu dem,
Hem balıktır, bâzı olmuş olta hem!

Bir yarım mü'min, mecûsîdir yarım,
Nısfı hırstır, hem sabırdandır yarım.

Der ki: "Allah nısfınız mü'min sizin,
Kısmınız inkârcı, kâfirdir hemin!"

Bir öküz, kısmen beyaz, kısmen kara,
Bir yanın ak, benzemiş yıldızlara.

Kim siyâh yandan görür hep red eder,
Kim beyâz görmüşse pek sevdimdi der.

Bak Yusuf, çirkin gelir, kardeşlere,
Yâkub'un gözler melek der, bir kere!

Fer'e âit göz ki, çirkin görmede,
Pis hayâller, hep basîretsizse de.

Zâhirî göz, gölgedir Hak görmede,
Sen ne görsen, göz de aynen görmede.

Sen mekân muhtacı, aslın lâmekân,
Bağla dükkân, lâmekanda aç dükân.

Kaçma dünyânın sen artık, her yöne,
Sen ki her yönden olursun mat yine!

ZİNDANDAKİLERİN KADI'NIN VEKİLİNE O MÜFLİS MAHKÛMU ŞİKÂYET ETMELERİ

Hâkimin yardımcı, idrâk ehli er,
Ehl-i zindân, derdi arza geldiler.

"Söyle bizlerden selâm hâkim beye,
İncinen biz, işbu âdi kimseye!

Boş dolanmış oldu, zindânlarda o,
Hem oburdur, hem muzır meydanda o.

Biz çağırmazdan konar her sofraya,
Bir sinek olmuş edepsiz ortaya!

Altmışın ekmek, doyurmazmış onu,
Yapma artık, söylediysek, yok sonu.

Gönderir olsun, hayırhâk bir yemek,
Hîle yüz olsun ve yoktur gizlemek.

Bir cehennem karnı, hiç doymaz dere,
Hem de: **"Kulû veşrebû"**[105] var bir kere!

Sanki kıtlık, sürdü feryât üç sene,
Gölge eksik olmasın beyden yine.

Yâ öküz, çıksın hapisten öyle ki!
Yâ vakıftan, rızka bağlansın, peki!"

Er, kadın hoşnut efendi iş asıl,
Halk adâlet, sende imdât umdu bil!

Vardı hâkim huzra bir fert söz bilir,
Hem şikayet neyse, bir bir söyleşir.

Sonra, zindândan hakim sesler bunu,
Hem araştırmış, bilenlerden onu.

İddiâlar, doğrudur mahkûmların,
Suçsa sâbit öyle ki müflis erin.

Der ki hâkim: Zindanı terk etsene,
Haydi git kal, sen senin vîrânene!

Der ki: "İhsânın, benim olmuş evim,
Say ki kâfir, zindan olmuş cennetim."

Şimdi zindândan sürersen sen beni,
İhtiyaç, yokluk, ölüm sarmış teni!

Ben ki İblis misli isterken huzur,
Tâ kıyâmet isterim mühlet, buyur!

Ben bu zindân içre kalsam pek hoşum,
Varsa, düşmânlar helâk etmek işim.

Kimde var olsun imandan bir rızık,
Yol için var olsa, bir ekmek azık.

Alsam ondan mekr ve hîlemden meğer!
Olsalar pişman ve feryât etseler;

Bâzı yokluktan da korkutsam gözü,
Hoşluğun zülfüyle bağlarsam gözü!

Hem bu zindân içre, iman rızkı az,
Hem de şeytan it, ki çarpıtmış biraz!

[105] *"Yiyiniz, içiniz" ilâhî emri.*

Yüz tazarrû, yüz oruç, yüzler namâz,
Aldığın zevkten çalar şeytan biraz.

Şeytanın şer, Rabbimiz sen et ki pâk,
Bizde azgınlıklar, olmuştuk helâk!

Tek bir ittir, oysa o binlercedir,
Kalbe girsin, orda İblislik verir.

Doğrudan kimler soğutmuştur seni,
Gizli İblîs, bil ki zapt etmiş teni.

Bulmasın yardımcı, bulmuştur hayâl,
Kurdurup yükler durur, yüzler vebâl.[106]

Bâzı gezdirmiş ve açtırmış dü'kân,
Bâzı ilm, bâzı hayâldir, hân u mân.

Gel oku sen, durmadan "Lâ havle" yi,
Dille derken söylesin kalp her şeyi.

Der ki hâkim: "İspât et müflisliği
Cümle mahpûslar eder şâhitliği."

"Şimdi onlar, hep de senden kaçmada,
Söylenen sözler; kabul olmazsa da!"

İstiyorlar kurtuluş, senden hele!
Doğru denmez böyle bir maksat ile!

Orda mevcût, çağrılan her kim ki var,
Cümle şâhitler ki, müflis buldular.

Sordu hâkim, kimden elbet müflisi,
Der ki: "Müflisten çek el kurtar bizi!"

Der ki hâkim: "Siz de şehri gezdirin,
İşte müflis, siz de kalleştir deyin!"

Durmadan sizler, bağırtın tellâlı,
İşte müflis, hem davullar çalmalı.

Kimse bir şey satmasın, borç vermesin;
Kimse bir mangır da hiç göndermesin.

Kimse, dâva eylemiş olsun onu,
Bilmeli artık onun, zindân sonu.

Bizce hem iflâsı sâbit olmada,
Yok para, yoktur pulu hiç ortada!

Şimdi insanoğlu, iflâs eyleyen,
Kaldı dünyâ üzre, hep mahpus hemen.

Şeytanın iflâsıdır, Allah'ımız,
Bildirir, tellâl bizim Kur'ân'ımız!

Hîlekâr, müflis, kötü sözdür hemen,
Onla ortaklık n'olursun etmesen!

Kursan ortaklık, bahânen var senin,
Etmiş iflâs, hep zarâr, efkâr senin!

Hep odun çekmektedir evden eve,
Buldular bir Kürt, getirmiş bir deve!

Etti feryât "almayın" derken adam,
Verdi rüşvet, almamış asker de hem.

Gezdirirken, feryâd etmiş tâ gece,
Feryad etmiş, dinleyen yok öylece.

Bindi müflis, hem, o kıtlık askeri,
Kürt de, ardından koşup almış yeri.

---

[106] *İblis, insanı farzdan men edemezse vacip ve sünnetten ayırmaya çalışır. Onu da yapamaz ise hayâlen bozmaya uğraşır. Farzı yapana bu hayâl zarar vermez.*

Cadde, dağ, taş gezdiler her bir yanı,
Cümle halk seyretti müflis insanı.

Uğramışlar her hamam, her çarşıya,
Müflise dikkatle herkes baktı yâ!

On münâdi ünleyen, her bir lisân,
Türk ve Kürt, Rum hem Arap'tır anlayan.

"Etti iflâs, hem de yoktur bir şeyi,
Vermesin borç, ister olsun her neyi!"

665
İçte, dışta aslâ yok bir habbesi,
Kalpazandır, aldatır her hîlesi.

Siz sakın hem, onla bir iş yapmayın,
Bir öküz vermişse sağlam bağlayın.

Böyle solmuş, böyle bir pejmürde hem,
Hem bir ölmüş kimsedir, haps eylemem.

Tatlı dilli, hem de hoştur sohbeti,
Pek obur, üst tâze, çuldur kispeti.

Üste giymiş hem ne varsa iğreti,
Halkı aldatmaktı elbet niyyeti.

670
Hâkim olmaz dilde, hikmet iğreti,
İğreti söz, iğretidir kispeti."

Hırsızı süslerseniz, eller kesik;
Tutmaz el, yardım da etmez üstelik!

Akşam olmuş, indi müflis öylece,
Der ki: "Kürt yollar uzak, olmuş gece.

Sen, sabahtan bindin hep, gelmiş sıra,
Arpadan geç, ver samanlık az para."

"Söyle sen artık, dolaştık biz neden?
Nerde aklın, şimdi ses yok kimseden?

675
Müflisin feryât, ulaşmış göklere,
Vâkıa' sen duymamışsın bir kere.

Hâm tamah dolmuş senin elbet kulak,
Hâm tamah, insanda körlük oldu bak!

Hem sedâyı duydu kerpiç taş, ne var,
"İşte müflis, işte müflis" duydular.

Çağrılır iflâsa, vakt olmuş gece,
Duymamıştır Kürt, tamahkâr öylece!

Göz, kulaklar üzre, Allah mührü var,
Perde sûret, perdeler çok ses sunar.

680
Gösterir Hak, cilve istersen yine,
Hem cemâlden, hem kemâlden hisse ne?

Hem de Hak; elbet duyurmuş müjdeden,
Duymanın zevkiyle coşkunluk veren!

Erdi her yandan cihânın hâllere,
Hiç nasip yok, açmadan Hak pencere.

Gerçi sen, her çâreden gâfil iken,
Vakti gelsin, Hak verir, bekler isen!

Der ki Peygamber: "Şu Rabbim öyle de,
Mutlaka, her derde dermân vermede!"

685
Allah'ın emriyledir, dertlerle bu,
Emri yokken, yok ki dermân, renk, koku!

Hem mekânsız Hakk'a, yönlendir gözü,
Sanki mevtâ, ruha döndürmüş yüzü.

Hem cihetsizlikte doğmuştur, cihân,
Bir karârgâh *yer*, muvakkat bir mekân!

Rabbini candan sever olmuş isen,
Varı terk et *yokluğa yönlen* hemen!

Korkma *yokluklar* gelir vardır *yeri*;
Cümle varlıklar gider vardır *yeri*

Allah'ın tezgâhıdır *yoklukla yâr*,
Var mıdır *yok* eyleyenden, başka var?

*Yok eşin, *yok* benzerin, Ey Rabbimiz,
Var suçum, affet n'olursun, suçlu biz!

Hoş, güzel çok, sözler ihsân et bize,
Rahmetinden *yön* gerek, elbet bize!

Hem duâ senden, icâbet sendedir,
Hem emînlik, hem mehâbet sendedir.

Sözlerin elbette ki sultânı sen,
Ben hatâ dersem n'olur, doğrult hemen!

Var hatâ, kudret senin, kimyâ senin,
Kan akan ırmak, olur bir Nil hemin!

Yoğu var etmekte imkanın senin,
Tebdilin iksîri, esrârın senin!

Hem karıştırdın *ya* sen toprak suyu,
Oldu ten haslıkla, Âdem nakşı bu!

Mensub ettin eş, hala hem amcaya,
Duygu verdin; hem sevinç, gam duymaya!

Kâmilin hürlük senin rahmet iken,
Hissesiz bazısı gamdan, neş'eden!

Bakmamış haslar; güzel, çirkinliğe,
Gösterensin Sen, güzel, çirkin diye!

Her görünmüş neyse, ret etmiş onu,
Bir görünmez var, dayanmış en sonu.

Aşk açık meydanda; gizli sevgili,
Hep görünmüş *yâr* cihâna fitneli.

Gel de terk et, âşikâr mâşûku sen,
Aşkı sunmaz, bir güzel sûret denen.

Aşk bu dünyânın, o dünyânın de sen,
Gizli o mâşukta *yok*, sûret denen!

Sen ki, sûret âşığı olmuş isen,
Ölse mâşuk, terk eder oldun neden?

Cismi aynen, terke *yönlendin* neden?
Âşık ey! Gel sevgilin kim? Bul hemen!

Bir özel *yâr* sen bulur olsan eğer
Şimdi, ölmez aşka sahipsin meğer!

Hem vefâdır artıran, aşktır bütün,
Hem vefâ bir ayrı hâl alsın, düşün!

Gün vurur, parlarsa aksinden duvar,
Hem duvar hep, iğreti bir hâl sunar!

Ey temiz, kerpiç için, meylin neden?
Tâ ebet parlar güzellik iste sen!

Sen ki ey, öz aklının âşık olan;
Sûretin tapmış olandan, üst gören;

Hisse hakim, küllî aklın parlatış,
Mis olan his, buldu hep altınlatış.

Bir muvakkat yaldıza, benzer beşer,
Gün olur çirkin, o merkepten beter.

Bir melekken, şimdi olmuş bir öcü,
İğreti olmuş, güzellik örtücü.

Hep güzellikler yitermiş peyde pey,
Hep kurur artık, fidanlık kalmaz ey!

715
Var yaşatsın, kuvvetin vardır sonu,
İşte âyet, geç kemikten, geç onu!

Kalp ki sonsuzdur, güzelliktir bütün,
Hem dudaklar, bengisû olmuş, düşün!

Hem gönül sâki ve hem âb–ı hayat,
Gitse benlik, oldu üç, bir tek sıfat!

Bilmem imkânsız, kıyas etsem bile!
Kulluk et, uğraşma, bilmen nâfile!

Sen de mânâ, dersin, onlar iğreti,
Sen münâsip belledin beş sûreti.

720
Oydu mânâ, sen ne, senden almalı,
Bir ilâhî hâl, nakışsız kalmalı.

Oysa mânâ, kör, sağır etmiş değil,
Yüz ve nakşın âşık etmez, öyle bil!

Körde kısmet gamı artırmış hayâl,
Gözde kısmet, yok ne var sunmuş hayâl.

Bâzı körler, Kur'ân ezber ettiler,
Görmemiş merkep, palân dövmüştüler.

Gözlüsün sen, kaçtı merkep, koş ona,
Nereye dek tapmak, palan dikmek sana?

725
Merkebin olsun, bulursun bir semer,
Cân var olsun, rızka vardır bil ki yer!

Sırtı dükkân merkebin, aş teknesi,
Kalbin inci, nicenin sermâyesi!

Bin ki çıplak merkebi, densiz oğul,
Hem de, çıplak merkebe binmiş Resûl!

Hem Nebî binmiş palansız merkebe,
Hem sefer etmiş yayan, birçok kere.

Sen kazık çak! Nefsinin merkep kaçan,
Teklîfâttan kaçmanın istek, uyan!

730
Sabr ve şükrün yüklerinden yükleyen,
Yüz yıl ister, yirmi, kırk beş bekleyen.

Yüklenen olmaz ki gayrin yük niye,
Ekmeyen ermez, ulaşmaz biçmeye?

Hem tamahkâr olma artık, ey oğul,
Meyve hâm yersen bozar, kalmaz usûl!

Ansızın bulsam dilerdim hazneyi,
İstemem dükkân, ticâret etmeyi!

Bahtın iştir, oysa bunlar nâdirât,
Tende kudret var, kazanmaktan murât.

735
Hem kazanmak, haznenin mâni midir?
Çekme el işten, kazanç ardındadır!

"Şöyle yapsaydım eğer" hem sayma sen,
Boştur elbet "böyle yapsaydım" demen!

Hem "Eğer" dersen, Resûl etmiş yasak,
Böyle bir hâldir münâfıklık, nifâk.

Bir münâfık der: "Eğer" meyyus olur!
Hem "Eğer"den sâde hasretlik bulur!

Hikâye

Bir garip, tezlikle bir sığnak arar,
Dostu göstermiş bir ev, tam târumâr!

Üstü örtük olsa, pek uygun sana,
Komşu olmak senle, pek hoşmuş bana.

Burda olsaymış "eğer" birkaç oda,
Çol çocuk gelmiş rahatlık bulmada.

Der: "Evet hoş, dostla komşu olmamız,
Lâkin ey cân! Yok, "eğer" de kalmamız!

Hem bu âlem hoşluğu ister durur,
Bu yalan hoşluksa, bir âteş olur!

Altın ister, cümleten genç, ihtiyar,
Gözle, kalp, has bilmeden altın arar.

Has ve kalp altında hep parlardı ya,
Sen mihenksiz kalkma, altın bulmada!

Et mihengin varsa elbet, sen kabul,
Yoksa bilmiş kimse bul, git teslim ol!

Cân için hep, bir mihenk var olmalı,
Gitme yalnızsan, sefer yok olmalı.

Gulyabanlar verse ses, bildik desek,
Bir felâket izletirler, dinlesek!

"Siz gelin" der, seslenir kervancılar,
"Yol, nişanlar burdadır, kervancılar."

Kim ki var ismiyle sesler gulyaban,
Kastı gerçek, yok ediş olmuş inan!

Yönlenirler, orda var, aslan ve kurt,
Ömrü bitmiş, yol uzak, yoktur umut.

Gulyabanın ses nedir, gel söyle sen;
"Mal, melâl, şân, haysiyetler istemen."

İşte mevcût ses, ne var sustur hemen,
Hep açılsın, kalmasın esrâr denen.

Hakk'ı zikret sen de, yansın gulyaban,
Göz ki nergis, kolla murdâr olmadan.

Subh-u sâdık, **subh-u kâzib**ten ayır,
Kadehin rengi, şaraplardan ayır.[107]

Hem görünsün cümle renklerden öte,
Bir bakış bul tâzeden, sabrın ile.

Renge baksan, sen görürsün başka renk,
Has mücevher, sence âdî taş demek.

İnci neymiş sen olursun bir deniz,
Bir güneşsin, tam felekler seyriniz.

İştedir bul, işte elbet gizli o,
Sen de git işlerde âyân gör onu!

İş ve san'atıyla germiş perdeler,
Sani'i bulmak dilersen; yol: Eser!

Bil ki tezgâhtır san'atkârın mekân,
Dışta kalmış kim ki var, gâfil inan!

---

[107] *Yalancı şafaktan, gerçek şafağı (sabhu sâdık) ayır.*

Hâlıkın tezgâhı bil, sen yokluğu,
Hüda'nın san'atın, var çokluğu!

Yokluk olmuştur meğer görmek yeri;
Tezgâhın dışlar, hicâp meskenleri.

Fir'avun ısrârla bakmış varlığa,
Yokluğun tezgâha, kör bakmıştı yâ!

765
Hep kazâlar tebdîl etmek istemiş,
Hem kazâ, bitsin silinsin beklemiş.

Hîlekâr, hiç bitmeyen hîleyledir,
Hem kazâ, gelmiş bıyık bükmektedir.

Bîgünâh binler çocuk öldürdü o,
Hükmü Hakk'ın, hep değişsin derdi o.

Tâ ki Mûsa, girmesin dünyâsına,
Girdi birçok kan ve katlin altına!

Döktü kan, ammâ Mûsa gelmiş yine,
Hep hazırlanmakta olmuş, kahrına!

770
Allah'ın tezgâhı görseymiş eğer,
El, ayak toptan kurur, yok hîleler!

Mûsa, Fir'avn köşkünün tek mutlusu,
Dışta Fir'avn, onca masûm kanlısı.

Her nefis, benzer muhakkak ehline,
Dışta düşmân var, kapılmış vehmine.

Çok hasuttur, hep benim der düşmânım,
Kendi düşman, bende var derken cânım!

Nefsi Mûsa, tense Fir'avn, say onu,
Düşmânın dışlarda sanmış, bey onu!

775
Tende nefsin beslenen bir nâzenin,
El ısırmış, halka duymuş sâde kîn!

HALKIN TÖHMETİ YÜZÜNDEN ANASINI ÖLDÜREN BİR KİMSENİN AYIPLANMASI

Öfkelenmiş oğlu vurmuş anneyi,
Vurdu hançer, vurdu birçok darbeyi.

"Cevherin pistir senin" söyler biri,
"Annelik Hakk'ı gözetmez serseri!"

"Söyle, öldürdün neden çirkin kişi?
Söylemezsin, annenin neymiş işi?"

"Âr duyulmuş iş ki yapmış kendine,
Aybını toprak onun örtsün yine!"

780
Hem ölümden, suçlu saymışken biri,
"Battığın kan, kabri kirletmiş kiri."

"Suç eden er, öldüreydin sen onu!"
"Her gün insan öldürürsen doğru mu?

Şimdi kurtuldum meğer öldürmeden,
Anne kesmek hoştu, halkı kesmeden!"

Nefsimizdir, böyle bir huysuz ana,
Hep fesatlık yaydı, durmaz her yana.

Gel düşün, öldür yeter sen alçağı,
Ermişe kast etmeden kesdur bağı.

Bak, büyük dünyâyı, hep dar eylemiş,
Hakk'a, halka, cengi izhâr eylemiş.

Nefsi öldür, kalmaz artık özre yer,
Kimse korkmaz, cümle düşmanlık biter.

Enbiyâlar, evliyâlardır sözün,
Şüphe dolmuş olsa gönlün, sen düşün!

Nefsi Peygamberlerin, ölmüş idi!
Cümle düşmanlar da kıskanmış idi!

Gel kulak ver; doğru bilmek isteyen;
Müşkilin varken, cevap buymuş hemen!

Kendinin düşmânıdır inkârcılar,
Kendi kendin, durmayıp doğrardılar.

Câna kast ettiyse kim, düşmân demek,
Yoksa düşmân, cân çeken olmazdı pek.

Sanma **huffâş**tır[108] güneşler düşmânı,
Kaçtı nûrdan, kendinin düşmân, tanı!

Hem güneş öldürse birçok şebpere,
Hem güneş hükmüyle düşmüş yerlere.

Oydu düşmân; olsa kim zahmet veren,
Lâl, güneş almış iken engel olan.

Nûru önler kendidir, kâfirlerin,
Aksederken nûru, Hak peygamberin!

Bir Resul olmaz ki gözler perdesi,
Kafirin nefsi sağır, yok görmesi.

Hintli bir kul, kîn tutar olsun beye,
Yönlenir hem, kendini öldürmeye.

Hem de, sâhip çok zarâr görsün demiş,
Kul, şu damdan atlayaydım istemiş.

Hastalar, düşman kesilsin doktora,
Öğrenen, düşmansa bak üstatlara.

Kendinindir, işte onlar yolkesen,
Yolkesendir, hem akıl, hem ruh denen!

Hem güneş düşmânı bir esvap yuyan,
Bir balık hoşlanmaz olsun hiç sudan;

Dikkat et bak, kim, zarar vermiş kime?
Bahtsız olmuş, faydalar gitmiş güme!

Hak tutup çirkin yaratmış olsa da;
Yüzde çirkin, huyca çirkin olma ha!

Taşlığa çekmişse postal gitme sen;
Çifte boynuz derdi, dört dert etme sen!

Sen hasetkâr, hem falandan alt mı ben?
Tâlihim ters artarak gitmiş neden?

Bir ayıptan, başka eksiktir haset,
Cümle eksikten ya, eksiktir haset.

İşte İblis, secde varken duydu âr;
Alçalıp olmuştu toptan, târumâr!

Hep hasetten, beklemiş yükselmeyi,
Yükseliş yok, seçti göz yaş dökmeyi.

Bak Ebû Cehl, Ahmed'e etmiş haset,
Yükselim derken olan, hem oydu bet.

[108] *Huffâş: Yarasa, gece kuşu, şebpere.*

Hem, Ebü'l-hikem, Ebû Cehl olmada,
Ehliyet varken de câhil kalmada!

Yok, bu boş dünyâda, ahlâktan iyi,
Görmedim ben ehliyet, hiçbir şeyi.

*Küstâh olmaz, seç fazîlet, hem feni,
Halka, hizmettir rızânın mâdeni.

Vâsıta kılmış Hüda, peygamberi,
Izdırap haset çıkıp gitsin geri.

Çünkü herkes, bir özel mabût tanır,
Dert, haset toptan uzak, lâyık kalır.

Kim ki, peygamber benim der benzerim;
Zânlarından, hem haset etmiş derim!

Kim Resûl'ün tasdîk etmiş şânını,
Hiç haset sarmaz onun encâmını.

Enbiyâdan sonra mutlak bir velî,
Tâ kıyâmet böyle sürmüş, bilmeli!

Bir güzel huy kimde var, onlarladır,
Kimde kalp cam, oysa binbir parçadır.

Canlı iman, tam tasarruf ondadır,
Yâ Ali'den, *yâ* Ömer'den gelmedir.

Dikkât et! Mehdî odur, Hâdî odur;
Gizlidir, karşında bilmezsin, durur!

Nûrdur artık, aklıdır Cibrîl ona;
Ondan alt olmuş, onun kandîl ona!

Kandîl onlar, bizse miskâl; öyledir,
Nûr ki bir sistemle, bir tertipledir.

Yüzler aşkın, perde örttük, nûr-ı Hak,
Perdelenmiş, sen de artık öyle bak!

Ardı millet doldu, her bir perdenin,
Saf saf olmuş, önde İmam var hemin!

Son safın hepten zayıftır gözleri,
Ön safın nûra dayanmaz hiç biri.

Son safın hem, önde durmuş kimseler,
Parlayan aydınlığa bakmaz meğer.

Önde bir saf üzre, aydınlık hayât,
Arda kalmışlarda şaşlık, müşkülât!

Az az olsun gördüğün şaşlık gider,
Hem *yediyüz* perdeden bakmış meğer!

Hâm demirken, şekle, âteşler gerek,
Elma, armut haşlasan, uygun mu pek?

Elmanın hem, ayvanın var hâmlığı,
Tek güneş vermektedir olgunluğu.

Katlanır görsen demir, her baskıya,
Yer çekiç, âteşle hep nârlandı *yâ*!

Sen demir dersen, mürîttir bir fakir,
Hem çekiç vursan ve âteş hoş gelir.

Hâm demir, âteşte bilmez vâsıta,
Âteşin kalbinde durmuş oldu *yâ*!

Perdesiz su hem suyun evlâtları,
Kaynamaz, olmaz ateş mazharları!

Pişsin istersen, gerek; tas, tencere,
Bir dolak ister, ayak bassın *yere*.

Bir mekân lazım, bulunsun ortada,
Hem hevâ kızsın nakil bulsun su da.

Hem fakir bir kimsedir, hiç vâs'tasız,
Şu'ledâr olmuş olur, hiç şüphesiz.

Olmadan, kalpten konuşmaz öyle ki,
Kalp araştırmaz iken, gözler ne ki!

Olmasın kalp, söyleyiş bilmez ki ten,
Kalpse isteksiz, arar olmaz ki ten!

Bir demirdir, şu'aya lâyık velî,
Bir nazargâh kalbidir, olmaz eli.

840
Cüz'i kalpler andırır ancak teni,
Etme nispet, ârifân sır mâdeni.

Çok misâl, çok şerhi istermiş kelâm,
Korkarım halktır, şaşırsın vesselâm!

Yaptığım iylik, fenâlık olmasın,
Söyledim söz, Hakk'ın istektir kesin!

Eğri pâbuç ister eğrilmiş ayak,
Kim dilenmiş, beklemiş hep dışta bak.

PADIŞAHIN YENİ ALDIĞI KÖLEYİ İMTİHÂN ETMESİ

Padişah almış ucuz bir çift köle,
İlk birinden, söyleşir olmuş hele.

845
Buldu kalben, hem zekî hem tatlı dil,
Tatlı dilden, şerbeti içmiş asil.

Hem dilin altında insan gizlidir,
Rûhların önlerde dil, bir perdedir.

Perde kaldırmışsa rüzgâr bir kere,
Göz girer seyriyle, evden içlere.

Ruhu görmüş, arpa mı cevher mi var?
Anlarız altın mı, akrepler mi var?

Haznenin var bekçi, yâhût bir yılan,
Hazne olmaz bekçisiz, artık inan!

850
Hiç düşünmezden cevap vermiş köle,
Başkalar beş yüz düşünsün, hiç bile!

Sözlerin deryâsı var say, onda sen,
Saklamış deryâsı, söyler inciden.

Parlayışlar, saçtı nurlar incisi,
Hak ve bâtıllar ayırmış cümlesi!

Nûru Kur'ân, hak ve bâtıl bilmede,
Zerre zerre neyse hep göstermede!

Cevherin nûr olsa, hem göz nûrumuz,
Hem suâl, gerçek cevâp, biz olmuşuz.

855
Şaş bakarsan, ayda çifttir halkalar,
Şüpheli bakman, suâl sormak kadar!

Sen düzelt, mehtâba dönmüş bakmanı,
Al cevâp sen, ay ki bir tekdîr, tanı!

Sen düzelt gel fikri, düzgün bak ki sen,
Sende fikr var, bak o cevher nûr veren!

Hem kulaktan, kalbe gelmiş her cevâp,
Üzre göz der: "Dinle benden bul sevâp!"

Hem kulak bir vâsıta, gözdür visâl,
Hâle sâhip göz; kulaktır kıyl ü kâl.

860
Bir kulak duysun, değişkindir sıfât,
Gözle görmek oldu hep, tebdîl-i zât!

Âteşin hâl, söz yakîn etmiş sana,
Sen yakîn pişkinliğinden alsana!

Yanmayan bilmez ki od, aynel-yakîn,
Bilmek istersen, içinden yâr edin!

Söz kulak duymuşsa, göz olmuş kulak,
Yoksa dıştan, gönle inmez oldu bak!

Hem sözün yoktur sonu gel dön geri,
Dön de şah, hem bendeden et sözleri!

PADIŞAHIN O İKİ KÖLEDEN BİRİNİ BAŞKA YERE GÖNDERMESİ VE DİĞERİNDEN BÂZI ŞEYLER SORMASI

Gördü şah, elbet kuluymuş pek zekî,
Hem öbür kul şimdi gelsin der peki.

“Kulcağız” denmek küçülmek olmamış,
“Yavrucuk” der anne, hiç hor gelmemiş!

Hem öbür kul geldi, bakmış oldu şah,
Ağzı kokmuş diş desen hep, simsiyâh!

Sözlerinden aslâ şah hoşlanmadı,
“Şimdi neymiş bilmeli esrâr” dedi.

“Pis şu giysin, kokmuş ağzın git uzak,
Sen gelip yaklaşma, sen dur buradan bak!

Sen uzakken, mektup ister yazmaya,
Çok uzaklaşman gereksiz öyle yâ!

Dur, ilaç vermek gerektir ağzına,
Sen sevimli, biz hekim olduk sana.

Yakmak olmaz yorganı, varken pire,
Lâyık olmaz, tahkir etmek boş yere!

Gel otur, birkaç hikâye söyle sen,
Tâ ki bilsem, aklının kuvvet ne ben!

Sonra git der: “Ey zekî kul sen yıkan,
Tertemiz çık gel de, artık banyodan.”

Âferin, hem sen zekîsin, gel hele,
Bir değil, elbet değersin yüz köle!

Yoldaşın gelmiş demiş, terstir sana,
Bir hasût, bizden soğutmuş baksana.

“Doğruluk yok onda, hırsızdır” dedi,
“Mert değil, alçak ve habîstir” dedi.

“Dâimâ, dosdoğru sözler söyler o,
Gördüğüm, tek doğru söyler bir er o!”

Doğruluk elbet onun olmuş huyu,
Söylesin söz, ben demem hiç boştu bu!

Onda bilmem eğrilik, hastır fikir,
Suçlamam hiç, eğri denmiş, eğridir.

Gördü şahım, bende mevcût aybı o,
Görmedim, aybım nedir ben işte bu!

Önce herkes aybını görsün eğer,
Islahından ayrı kalmaz öyleler.

Gâfil elbet, bunca halk var ey peder,
Herkes ayrı bir ayıptan söz eder.

Ehli put ben, görmezim hiçten beni,
Gördüğüm sen, sen de görmüşsün beni.

885
Kim bakıp görmüş olur, hem kendine,
Nûru herkesten onun artık yine.

Ölse bâkîdir, sürer bitmez bakış,
Allah'ın, nûrundan almış parlayış.

Kendinin yüz gösteren nûr, hissi nûr,
Böyle bir nûr eylemez gözden sudûr!

Padişah der: "Oydu söyler aybını,
Söyle sen, vardır onun her aybını!"

"Söyle bilsek, sen benim dert ortağım,
Hem benim iş yoldaşım, dert ortağım."

890
"Söylemem ben, aybı neymiş" der köle,
"Hem benim tek yoldâşım olmuş hele."

Onda ayb, şefkât ve insanlık bütün,
Hem sadâkat, hem zekâ, dostluk bütün!

En küçük bir aybı, âdil olması,
Mal verirken hiç kalır, cân sunması!

Öyle ki Hak gösterir yüz cânını,
Kim bulur mertliklerin imkânını?

Onda mevcût ihsânı, görsen eğer,
Sende cân vermek, gelip bulmaz değer.

895
Irmağın varken esirger kim suyu,
Nehri görmez, gözde kördür, işte bu!

Der ki Peygamber: "Yakînen bilse kim,
Nâiliyet neyse, hep bilmiş derim."

Bir veren, on karşılık almış, duyan,
Hem de, çok mertlik icât etmiş o ân!

Mertlik elbet karşılıklardan uzak
Mertliğin ardında, korku yok ki bak.

Hem hasîslik, görmemek Hak rahmeti,
Dalgıcın, inciyle artar cür'eti.

900
Böyle bir dünyâda kim olmuş hasîs,
Hem bedelsiz oynamak, olmaz bahis.

Hem cömertlik, elle olmaz, gözdedir;
Kâr için elbette göz lâzım gelir."

Başka aybı: "Hiç beğenmez kendini,
Hep arar, durmaz olur öz aybını.

Kendinin aybı arar, hem söyler o,
Hoştu herkes, kendin ithâm eyler o."

Der ki şah: "Gel methi yapmış olma sen,
Dostu övmen, kendini övmek hemen!

905
İmtihân etsem derim, elbette ben,
Sen olursun, mutlaka mahcûp hemen."

KÖLENİN HÜSN-İ ZANNI DOLAYISIYLA ARKADAŞININ VEFÂKÂR VE SÂDIK OLDUĞUNA DÂİR YEMİN ETMESİ

Der ki: Yok vallâhi, billâhi'l azîm,
Mâlikül-mülk, hem de Rahmâni'r-rahim.

Öyle Allah, hem de peygamber veren,
Çokça irşâd, çok keremler gösteren.

Öyle Allah, en zelîl toprak iken,
Enbiyâlardır yaratmış, bil ki sen!

Tertemiz etmiş onun mizâcını,
Bir melek bilmez onun mirâcını!

Aldı nârdan şu'lelerden, etti sâf,
Hak nûrundan, cümle nûra yetti sâf!

Şimşeğin nûr, parlayıp ruh üzre nûr,
Buldu Âdem mârifet, esmâyı gör!

Âdem'in nûr, **Şîs**[109] eliyle toplanan;
Sen halîfemsin demiş Âdem o ân.

Nûh, o cevherden feyizler aldı da,
Cânın ummandan da gevher saçtı yâ!

Oldu nûr, İbrahim'in sığnak yeri,
Korkusuz, âteş olur meskenleri.

Düştü İsmâil, o nûrun nehrine,
Oldu keskin hançere teslîm yine.

Dâvud, o nûrdan sıcaklık almada,
Hâm demir avcunda yumşak olmada!

Hem Süleymân, vuslatından emdi süt,
Cin ve şeytan, emre uymuştur, işit!

Hem kazâ, Yakub'ta bulmuştur rızâ,
Oğlunun gömlekle göz, bulmuş şifâ.

Yûsuf'un yüz; ay, güneşten aldı nûr,
Rüyâ tâbirler, ayık etmiş zuhûr.

Elde Mûsa'nın, asâ, içmişti su,
Fir'avun mülküydü lokma, yuttuğu!

Yaptı Îsâ, işbu nûrdan merdiven,
Çıktı hem, dördüncü gök mesken hemen!

Çokça nimetler bulur Nur-i Safâ ,
Parmağından, ay bölünmüş bir defâ!

Hem Ebûbekr nûra mazhâr oldu da,
Oldu sohbet üzre, bir sıddık o da!

Hem Ömer, Hak aşka şeydâ olmada,
Gönlü bâtıldan geçip, Hak bulmada!

Oldu Osman, apaçık nûr kaynağı,
Arttı nûr, hem geldi Zunnûreyn çağı.

Ali saçmıştır o nûrdan inciler,
Nûr bağından, aslan olmuştur meğer!

Nûrun askerden Cüneyt, yardım alan,
Bir makam bulmuş, rakamlar hiç kalan.

Bâyezid görmüş büyük bir parlayış,
Ona Allah: "Kutbul Ârifîn" demiş!

Kerhî aşka bekçilik etmiş, o an,
Bak, hilâfet mülküne ermiş o an!

Sürmüş at Edhem, sürûrla nûra dek,
Oldu adlin sultânın, sultân demek!

Bak Şakîk'te var, meşakkat, anlayış,
Hem güneş fikr, buldu keskin bir bakış!

Gizli, âşkâr, başka yüzbin Padişah,
Nûrun âlemlerde onlar oldu şah!

Onların ad, gayret-i Hak gizleyen,
Hem dilenmişler, bilir olsun neden?

---

[109] *Şîs: Hz. Şit'in diğer ismi.*

Ben, o Hak nûr üzre söz derdim sana,
Çok balık dalmıştı nûr deryâsına.

935
Cânım ummân, ben desem ummâna cân,
Lâyık olmaz, tâze bir ad bulmadan.

Hem o ân, hem bunla, şunla onladır;
Cümle cevher, bir kabuk olmuş kalır!

Yârimin, her yoldaşın çok vasfı var,
Söylenenden fazladır, yüz kat kadar.

Bildiğim az vasfı, ancak söyledim,
Îtimâdın yoksa, ben boş söylerim!"

Padişah der: "Kendi hâlin söyle sen,
Nerye dek bundan ve şundan söylemen?"

940
Söyle nen var, söylesen buldun neyi?
Söyle dipten aldığın, has inciyi!

Öldüğün gün, hislerin bâtıl olur,
Günle yâr olmuş nûrun, hiç var mıdır?

Göz ki kabrin toprağından dolmada;
Kabri aydınlatmaya göz, var mı yâ?

Hem o ân eller, ayaklar yâr mıdır?
Rûha uçmak var, kanatlar var mıdır?

Öyle bir vakt, hayvânî ruh kalmamış,
Rûh-i bâki ruh desem, lâzım imiş!

945
Böyle cânın şartı haslıklar değil,
Hep güzellik, Hakk'a sunmaktır asıl.

Cevherin var, yoksa bir merkep misin?
Huzru Hak'tır, sen, nasıl gitmektesin?

Bir arâz olmuş oruç, olmuş namaz,
Çift zamandır fânidir, seyret biraz!

Eylesek ârâzı nakl, mümkün değil,
Oysa cevherden de dert silmekte bil!

Hep arâzlar insanı tebdîl eder,
Hastanın kendinde perhîzmiş meğer.

950
Perhizin arâzı, cevher olmada,
Hasta dil, perhizle tatlar bulmada.

Hem, zirâattan dolar toprak başak,
Kelse baş dermanla saçlar bitti bak.

Elbet evlenmez arâz, yokluk sonu,
Bir çocuk doğmuşsa cevher say bunu.

Bir arâzdır, atla çiftleşsin deve,
Gâye cevher, yavrular girsin eve.

Ekme arâz tohmu, atmışsak yere,
Karpuz almak, oldu cevher bir kere.

955
Kimyâgerlik oldu mutlak ki arâz,
Gevher olmaz olsa, koy gelsin birâz!

Şahım; arâz hançerin elbet cilâ,
Pas biter, cevher alır sâflık ele.

Yok demek, ben has ameller işledim;
Ürkme gayen, maksadın göster dedim.

Dostu vasf etmen arâzdır, söyleme,
Sen koyundan gölge kurbân eyleme!

Sen arâz nakletme dersen, şah, sakın;
Hem akıldan var ümît kesmek bakın!

Gitse arâz, dönmesin ey şah geri,
Oldu elbet bendeniz, üzgün biri!

Bir işin söylenmesi, bâtıl iken,
Her fiil bâtıl ve mânâ yok hemen!

Hem arâzlar başka sûret, başka renk,
Haşrı fânî, ayrı bir hâldir demek!

Her şeyin nakli, ayâr olmuş ona,
Var davar, uygun çoban var baksana!

Hem arâzın sûreti mahşer günü,
Sûreti tutmuş nöbet, bekler onu.

Bir arâzsın, sen de dön bak kendine,
Gelme çiftten, sen de bir çiftsin yine!

Dön de bir bak, köşke, hem kâşânene,
Bir masal girmiş, mühendis beynine.

Pek münâsip orda, balkon, hem oda,
Gördüğün ev, pek güzeldir ortada!

Hem mühendis zihni, sunmuş bir arâz,
Kesti ormandan odun, âlet biraz;

San'atın aslı arâz, elbet hayâl,
Hem nedir? Onlar olurlar fikre mâl.

Bir arâzdır, hep cihânın maddesi,
Bir arâzdan oldu mutlak cümlesi.

Önceden fikr, sonradan olmuş amel;
Âlemin ahvâl budur, sunmuş ezel.

Fikr edilmiş, öncelikten meyveler,
Sonradan olmuş amel, zâhir meğer!

Bir ameldir, meyve diktin önceden,
Sen okursun, başka harfler sonradan.

Dal, filiz, kök meyveden evvelse de,
Gâye olmuştur dönüşsün meyveye.

Öyle bir baş; beynidir **"eflâkin"** O,
Sonda: Hem üstâdıdır **"levlâkin"** O.[110]

Anlatır arâzı söyler, her kelâm,
Bir misâl: Aslan, tuzak, hep vesselâm!

Cümle âlemler arâz olmuş idi,
Anlaşılsın: **"Hel âtâ"** gelmiş idi.[111]

Bir arâz nerden doğar? Sûret ile,
Doğdu sûretler fikirlerden bile!

Hep cihânı fikr edendir akl-ı küll,
Hem akıl şahtır, sûretlerdir resûl.

İşbu âlem, bu cihânın imtihân,
Son ki âlem, sorgunun lâyık olan!

Bir kulun etsin cinâyet Ey Hüda;
Hem arâz, zincir ve zindân ortada!

Bir kulun bir lâyık hizmet eylese,
Bir arâz, bir armağan deymez mi ne?

Hem araz cevher, yumurta kuş gibi;
Bundan, ondan, hem olur doğmuş gibi!

Der ki şah: "Olsun murâdın öyle yâ,
Bir arâzın, cevheri yok ortada!"

---

[110] *Kutsî hadis: "Yâ Muhammed, sen olmasaydın felekleri yaratmazdım."*

[111] *"İnsanın zikredilmez, bahs olunmaz olduğu bir zamanın bulunduğu ona gelmedi mi?" (Insan, 1)*

985
Gizli kalsın bak cihânın hoşla bet;
Hem akıldır, gizlilikten çekti set!

Âşikâr olsaydı fikrin şekl ile!
Hakk'ı söyler, kâfirân, mü'min bile.

Din, küfür alnında parlar herkesin,
Yok olur gayb, hep görünmüştür kesin.

Putla istihza edeymiş kimseler,
Put yapan, hem put tapan, bulmazdı yer.

"Bir kıyâmet oldu, bir baktın cihân,
Orda artık cürm, hatâ olmaz inan!"

990
Der ki Şah: "Allah cezâ, suç örttü de,
Halk içindir, has için örtsün niye?"

Bir emir haps eylesem, bil öyledir,
Hem emirden gizlerim, bilsin vezir.

Bunca işten sırrı, Hak açmış bana,
Çok cezâ, atmış mükâfât meydâna.

Sen nişan ver, cümleyi bilmekteyim,
Gerçeğin ay, şüpheler örtmez derim.

"Oysa bildin, ben de mevcût hâli sen,
Maksadın bilsek nedir, sundun neden?"

995
Der ki Şah: "İzhâr ve hikmetler size,
Bir bilinmiş şeydi göstermek bize."

Hakk'ın, indinden ne var göstermede,
Gelmeden dert, zahmet izhâr etmede.

Yoktur Hakk'ın, asla işsiz kalması,
Durmamış çirkin, güzel var olması.

Hem işin ilk şartıdır bir baksana,
Sırrı çıksın, der; vekil tutmuş sana!

Insanın kalpten bir ip çektikçe bak,
Hem nasıl sâkin olur, ten, bir yumak!

1000
Hem çekişten bir nişan olmuş tasan,
Hem sükûnet, sanki vermek oldu cân!

Hem bu dünyâ, hem o dünyâ, tâ ebet,
Her sebep bir annedir, doğmuş velet!

Hem sebepten, bir eser doğmakta yâ,
Pek acâyip, çok eserler doğmada!

"Hep sebepler, hep doğarlar peş peşe,
Bir münevver göz gerektir, görmüşe!"

Söz erişmiş, söyleşirken şah, köle;
Bir nişân görmüş veya görmezse de!

1005
Belki görmüş, bir nişân şah bildiğin,
Söylesem olmaz, benim yoktur izin.

Hem o ân, çıkmış hamamdan has köle,
Söylemiş şah: "Burya bir gelsin hele."

Der ki şah: "Sıhhat ve âfiyet sana,
Çok latifsin, çok güzelsin baksana!"

Pek yazık, denmişti tür tür hâllerin,
Olmasaymış, söylenen pis huy senin!

"Mutlanır olmuş, yüzün görmüş olan,
Görme, değmiş oldu elbet bir cihân!"

1010
"Söylemiş bilmem neler, Ey Padişah;
Azcık olsun, dîn haraptan ver izâh!"

"Bir riyâkâr kimsedir" söylerse de,
Dışta dermân, içte dertler sunmada!"

Duydu şahtan, hem habîs sözler köle,
Hiddetin deryâsı coşmuştur hele.

Yüz kızarmış, hem köpürmüş ağzı tam,
Coştu hicvin dalgalar, nutkun tamam.

"Yoldaşım olmuş olan günden beri,
Sanki kıtlık çekmiş it, olmuş biri."

1015
Başlamış yoldaş için, çan çalmaya,
Şah dedi: "Sus, söz yeter, sus öyle yâ!"

"Sende, onda hâl nedir bildim" dedi,
Sende ruh, onda ağız kokmuş idi.

"Cânı kokmuş, sen git artık dur uzak,
Oldu âmir, sen onun memûr ki bak."

Bir riyâkâr, çekse tesbih bil ki sen,
Külhanın içlerde bitmiş ot hemen.

Huyca çirkin, olsa hem yüzden güzel,
Bulmamış elbette bir mangır bedel.

1020
Yüz ki çirkin, halk beğenmez olsa da,
Huy güzel olsun, gönülden öl ona!

Dış güzellik, gün gelir bir gün biter,
Tâ ebet mânâ tükenmez, hep sürer!

Testinin süs, nakşa âşıklık neden?
Nakşı vazgeç, var mı su, bak dur hemen.

Gördüğün sûret, uzaksın mânâya,
İnci var, gel bak, sedeften almaya!

Bir kalıp olmuş, sedeften her biri,
Hepsi, ruh deryâsının feyzden diri.

1025
Bilmiş olsan, var sedefler, inci yok;
İçte neymiş, işte sen, göz aç da bak!

Hem o neymiş, hem bu neymiş, gel ayır;
Gerçi nâdirdir o, pek azlıktadır.

Şekle baksan dağ, şu lâ'lden çok büyük,
Çünkü dağdan lâ'l denen binler küçük!

El, ayak, saç öyle ya; gözden büyük,
Sûreten saç, hem sakal yüzden büyük.

Her bir azâdan, gözün, kıymetli bil,
Böyle hâl, elbet senin meçhûl değil!

1030
Zihne gelmiş bir fikirden, bak hele,
Yüz cihân, olmuş olur alt üst bile.

Padişah, cismiyle bir tektir fakat,
Yüzbin asker emre uymuş; hep erât.

Hep seçilmiş, şahta mevcût her şekil,
Gizli bir fikir mahkûmuymuş, öyle bil!

Halkı gör, sonsuz olan fikr ardına,
Sel olup akmaktalar, bir baksana!

Halk için, hiç kıymet etmez bir fikir,
Bir yayılsın, sel olup sürmektedir.

1035
Sen, bu dünyâdan görürsün, her ne var,
Her ne görsen, sâde fikr bulsun yaşar!

Hâneler, köşkler, saraylar, her şehir,
Cümle dağlar, her ne var, ummân, nehir;

Yer, güneş, gökler deniz, fikren diri,
Hem balık, ummandadır, almış yeri!

Sen neden kör, ahmak oldun şimdi tek,
Ten, Süleymân misli fikren, bir sinek!

Sende göz görmüştü dağ, yüksek dedin,
Fikri fare, dağ bu; ejder belledin.

1040
Sen cihân gördün, büyük, korkunç hani,
Bir bulut şimşekte titretmiş seni!

Ey eşek, fikren emîn, gâfil ki sen,
Bîhabersin dünyâdan, taş misli sen!

Bir kalıpsın, yok akıldan bir eser,
Huyca insan olmadın, merkep meğer!

Gölgeden sensin, şahıs vehm eyleyen,
Bir oyun gelmiş, değersizmiş hemen.

Kol, kanat açsın fikirler perdesiz,
Gün gelir, sabret görürsün, şüphesiz!

1045
Yumuşacık dağlar görürsün, yün kalır,
Hem sıcak yer, hem soğuk yer, yok olur!

Yok semâ, yıldız, görünmez başka şey;
Tek Hüda, rahmette yalnız, oydu Hay!

Akla bir efsâne gelmiş, var ve yok,
Söylesem ben, anlaşılsın doğruluk.

PADIŞAHIN HAS BİR KULUNU DİĞER INSANLARA TERCİH ETMESİ

Padişah var, tercîh etmiş bir köle,
Bendelerden üste çıkmış lûtf ile.

Kırk emir maaşı, bir tek giysisi,
Yüz vezirden oldu, şah kıymetlisi.

1050
Şân ve ikbâl, hem de baht olgunluğu,
Kul Eyaz şahtır, seçer **Mahmudluğu!**[112]

Hem onun ruh, hem de şahın ruhları,
Tâ ezelden kurdular dostlukları.

İş diyorsan, tenden önce olmuş iş,
Sonrakinden başlasın artık geçiş!

Ârifin iş; çünkü göz olmaz şaşı;
Önceden ekmiş tohum, bilmiş başı.

Buğda ekmiş, arpa ekmiş elleri;
Gündüz, akşam, onda kalmış gözleri.

1055
Gecenin hamliyle gündüzdür doğan;
Çâre tedbîr, hîle, boştur cümle fen!

Başta, kim görmüşse Hakk'ın takdiri,
Hem nasıl hoşlansın, alsın tedbiri?

Bir tuzak kur; içte kurmuş bir tuzak,
Rûha Hak'tan kurtuluş mümkün mü bak!

Bitse yüz ot, bir tohum döksün yere,
Allah ekmiştir, bitiş var bir kere!

Evvel ekmiş, üste tekrâr ekseler,
Son ki fânî, ilk eken düzgün meğer!

1060
İlk tohum sağlam ve hep sağlık dolu,
Son tohum baştan çürük bulmaz yolu!

Hakk'a karşı, asla tedbîr eyleme;
Sende tedbir dahi, ondan gelmede!

---

[112] *Mahmud: Gazneli Mahmud; Eyaz da onun çok sevdiği kölesi.*

Hakk'a takdîr eylenen iştir doğan,
Sonda bitmiş, hem ekilmiş önceden.

Her ne yapsan Hak için yap işleri;
Dostunun tutsağısın ey Hak eri!

Yok, şu hırsız nefse uyma, gel sakın,
Hak için olmazsa iş hiçtir bakın!

Nefs kıyâmet vaktinin önlerde bil,
Akşamın hırsız nefis, Hakk'ın rezil.

Çaldığından neyse tedbir, hîleler,
Gün gelir, hep boynunun yüktür meğer.

Yüz bin akl tedbîr için birleşseler,
Tedbîrin, tedbîre gayret verseler;

Hem tuzaklar kâfi, sağlam derseler,
Böyle çör-çöp, yel için hiçtir meğer!

Dersen elbet, varlığın sen gâye ne?
Sormadan bir fayda vardır bak yine!

Faydasızdır sorduğun, çirkin demek,
Aybı elbet, hiç gereksiz dinlemek!

Sorduğun şey, sunsa birçok faydayı,
Hem cihânın, fayda olmuştur payı.

Bir cihetten, faydasız bir yön ki var,
Ayrı yönden faydalar almış sunar.

Sunmasın, faydan senin bir kâr bana,
Hep peşinden gitme lâyıktır sana.

Hüsnü Yûsuf, âlemin kâr bir kere,
Bir ayıp, bir fazlalık kardeşlere!

Pek güzel Dâvud'un elbet nağmesi,
Mahrumun tak-tak olur, tek hissesi.

Nil'de lezzet, âb-u hayvandan leziz,
Münkirin indinde, bir kan şüphesiz!

Bak şehitlik, mü'minin gerçek hayat,
Bir münâfık üzre; ölmek, kat be kat.

Hem cihân üstünde, nîmet çok iken,
Bâzı ümmet oldular mahrum neden?

Hem şekerden, fayda yok, netsin eşek,
Bir rızık her canlının vardır demek.

Bir rızık var, arızî her kimseye,
İknâ lâzım, yenmeden vazgeçmeye.

Bâzılar var, kille dostluklar kurar,
Hastadır, vehmiyle yer, kil arzular.

Hem unutmuş, kalmamış gerçek gıdâ,
Hasta etmiş, toprağındır müptelâ.

Tatlı gitmiş, şimdi zehrolmuş yemek,
Dert veren şey, sanki bal dolmuş yemek.

İnsanın gerçek gıda, Nûr-ı Hüda,
Hayvanın rızk, onlara lâyık mı yâ?

Lâkin illet, kalpte bir yer buldu mu?
Gündüz, akşam hep yemiş toprak ve su!

Yüz sararmış, kalp zayıf, titrer ayak;
Yok, semâdan bir gıdâ inmez ki bak!

Bir gıdâ, has kulların mahsus gıdâ;
Hem yenir; elsiz, boğazsız bir gıdâ!

Nûru, arşından güneş, etmiş rızık,
Hem hasût şeytan, için rızk: İs, azık!

Hak, şehitler üzre derken: **“Yerzukun”**[113]
Yok, tabak, yoktur ağızlar anlayın.

1090
Kalp alır her ayrı yârdan, bir gıdâ,
Her ilimden çokta lezzet bulmada!

İnsanın sûret ki, benzer kâseye,
Gözde ondan, mânâ, hisler var diye.

Bir gıdâ aldın, görüştün kim ile;
Kimle yoldâşsın, huyun kimden hele?

Yaklaşır yıldız, diğer bir yıldıza,
İşte, lâyık bir eser doğmakta yâ!

Er, kadınlar birleşir, evlât doğar,
Taş, demir çaktıkça şimşekler çıkar.

1095
Birleşir toprak ve yağmur öyle yâ;
Meyveler, artık çiçekler açmada.

Mutluluktur insana, bağ, bahçeler,
Günle bitmez bin sevinç vermekteler.

Cânımız dalmış olurken neş’eden,
Buldu bizden fayda, ihsânlar hemen.

İştihâ artırdı, gezmişsek eğer,
Cismimiz bu hâle muhtâçmış meğer!

Geldi kandan, yüzdeki allık yine,
Kan, güneşten erdi gülgûn rengine.

1100
En güzel renk, kırmızı renk denmede,
Öyle renkler, hep güneşten gelmede.

Zühre’nin yaklaştığı toprak çorak,
İşte gerçek, hiç ekin bitmez ki bak!

Hem dokuz gökten alır her etkiyi,
Vardı mânâ, var semânın ettiği.

Birleşen kuvvet, sunar iş meydana,
Birleşir şeytan, münâfıktan yana.

Halkta mevcut etkiler hep iğreti,
Hak’ta mevcut, bir kaderden öyle ki!

1105
Mevki, mal bulmak için horluk çeker,
Mutluluk bekler, bu yüzden âr döker.

Haftalık mevki için zillettedir,
Gam ve dertten, boynu incelmektedir.

Hem nasıl onlar, dönüp gelmez bana,
Bir güneşken ben, saâdetten yana.

Hem güneş şarkın, karanlık burç iken,
Bizde doğmuştur güneş, şark bilmeden.

Zerrenin nispet doğuşlar olsa da,
Hem inişsiz, hem çıkışsız zâtı yâ!

1110
Hak güneşten arda kalmış zerreyiz,
Bir güneş, biz çift cihândan gölgesiz!

Çok garip, dönmem benim hep Şems’ledir,
Bir güneş Şems’ten kalan câzibedir.

Hem güneş vâkıf, sebepler olsa ne,
Hem kırılmak, kopmalar şems’ten yine!

---

113 *“Şehitler Rableri katında rızıklandırılmışlardır.” (Âl-i İmrân, 169)*

Ben ümit kestim, meğer yüzbinlere,
Kim inanmış? Söylesem Şems'ten hele!

Ben güneşsiz, hem balık kalsın susuz,
Hep biter sabr, sabrımız yok kuşkusuz.

Ben ümitsizsem, ümitsizliklerim,
Ey Hasan, gerçek güneştendir derim!

Ayrı olmaz şey, sanat üstatla da,
Hiç olan sûret, nasıl feyz almada?

Cümle mahlûk otlamış bir bahçeden,
İster at, ister Burak, merkep iken.

*At kör olsun, otlamış bir kör hani,
Otlayıp görmez olur, merdût denî.

Bir denizden, bunca nîmet, görmeyen;
Ayrı mihrâba dönermiş yüz hemen!

Tatlı ummandan içer, hep şorca su,
Kör de der, dolmuş bütün şorlukla su.

Hâl dilinden söyler umman, iç deyi;
Sağ elinden iç ve sen bul görmeyi!

Burda sağ el, hüsnü zân, bak öyleye,
Has ve çirkin nerde göstersin diye!

Döndüren vardır ya, mızrâk bildin ey;
Bâzı doğru, bâzı çift kat oldun ey!

Aşkı Şems'ten, bizde tırnak yok hele,
Yoksa, kör gözler açardık, biz bile!

Hak ziyâ, kalk ey Hüsâmeddin bize;
Yap ilaç, artık hasetkârın göze!

Kin ve zulmetler silen, gayret veren,
Bir ilaç yap, kör oluşlar mahveden!

Bir ilaç yap, kör oluş gitsin kesin,
Bir asırlık kör desen, yok eylesin!

Tek, hasûttan başka, sür sen her göze,
Bak hasût yönlendirir, inkâr size!

Hem haset etmiş olan, olsam bile,
Cân çekişsin öyle, sen ruh verme de.

Kim haset etmiş güneş, var hastalık;
Onda vardır inciniş, her hastalık.

Çâresiz bir derde düşmüş âh eder,
Kuy'ya düşmüş, tâ ebet, hep böyle der!

Sönsün ister öyle hem, şems-i ezel;
Hem nasıl olmuş olur, bir ters emel?

BİR DOĞAN KUŞUNUN VÎRÂNEDE BAYKUŞLARA GİRİFTÂR OLMASI

Şaha dönmüş bir doğan, kalmış doğan;
Yol ki kaybetsin; o, kör olmuş doğan!

Yol ki, kaybetmiş düşüp virâneye,
Girdi şahin baykuşun pis hâneye.

Nûrdu hem, gerçek ilâhî nûrdan o,
Etti kör artık kazâ, dert işte bu!

Serpti toprak oldu şaşkın, gitti yol,
Çıktı baykuşlar vîrâna, erdi yol.

Cümle baykuşlar gelip vurmuş gaga,
Durmadan, nâzdâr kanattan yolmada,

"Bak doğan işgâle gelmiş, bak hele,"
Saldı baykuş içre yüzler velvele!

Sanki onlardır mahâllin itleri,
Yoksulun çuldan tutarken her biri!

Der ki: "Baykuşlarla hem ilgim ne ki,"
"Böyle yüz vîrâne versen öyle ki!"

1140
Burda elbet ben ki, kalmak istemem,
Varmak isterdim o, şahin şaha hem.

Etmeyin aslâ telaş, ey baykuşân,
Burda kalmam, maksadım illâ vatan!

"Bir harap yer, sizce bir ma'mûredir;
Bizce nâzdâr bir konak şahlarladır."

"Hîlekârdır, hem doğan", baykuş dedi,
"Yurdumuzdan geldi, kovmak istedi."

Yurdu zapt etmek diler bu hîlekâr,
Hem riyâkâr, atmak ister âşikâr.

1145
Gösterir tokgözlülük elbet doğan,
Vallahî, buymuş büyük harîs olan!

Hırsla balçık yer doğan, pekmez diye,
Kurda kuyruk teslim etmek, hem niye?

Sâf bulup, yoldan çıkarmak üzredir,
Şah elinden dem vurur olmuş gelir.

Bir küçük kuş, Padişahın cins mi ki,
Aklınız, az varsa, söz duymak ne ki?

"Hem doğan, yâhut vezîrin cinsi mi?
Sarmısak, helvayla denktir dense mi?"

1150
Der ki: "Şah, artık aratmıştır beni,
Hem ne söyler oldu, en kurnaz feni!"

Mali hülyadır denen elbet bize,
Hem inanmaz olmuşuz boş bir söze.

"Kim inanmış olsa, bir ahmak demek,
Bir zayıf kuş, şaha lâyıktır desek.

Vursa âdî baykuş elbet beynine,
Padişah nerden eder yardım yine?"

Der doğan: "Benden kanatlar kırsanız,
Şah yıkar, hiç yurtta kalmaz bilseniz!"

1155
Kimdi baykuş? Bir doğan gelsin bu ân,
Bin cefâ etsin ve olsun, kalp kıran;

Şah doğanlardan yığar, harman yapar,
Kellelerden toplayıp, dağlar kurar.

Bekçim olmuştur inâyetlerle ki,
Nerye gitsem, hep odur ardımdaki.

Sultânım, kalben hayâlim üzredir,
Hem hayâlim olmasın, üzgünleşir.

Şah uçursun bir gezi ânında hem,
Gönlünün evcinde pervâz eylesem!

1160
Ay, güneşler mislî ben uçmaktayım,
Göklerin son perdeyi yırtmaktayım!

Hem akıllar parlatırken fikr atım,
Gökleri yarmaktadır öz fıtratım.

Ben doğanken, bak hümâ hayran bana;
Kim şu baykuş, erse sırrımdan yana?

Şah benim sevgimle, açmış zindânı,
Verdi yüz bin tutsağa hürlük hani.

Şah beni baykuşla koymuşken bir ân,
Sohbetim, baykuşları etmiş doğan.

Mutludur baykuş, görürken uçmamı,
Bahtı hoştur, anca anlar sırrımı.

Sarmaşın sizler, olun artık doğan,
Gerçi siz baykuş, olun şahbaz hemen!

Kim ki olmuş olsa şahın sevgili,
Yalnız olmaz, ondadır şahın eli!

Şah kimin dert üzre, etmiştir devâ,
Bir kamış olsun bulur elbet sedâ.

Mülkümüz vardır, serilmiş sofralar,
Şah uzaktan hep bana tefler çalar.

Tef, davul olmuş sedâdır: **“İrcîî”**;[114]
Şâhidim Allah benim ey müddeî!

Olmadım gerçekte, şahın cinsi ben,
Oldum elbet nûruna hâiz hemen.

Benzemem şeklen ve zâten ben ona,
Suyla, toprak cins; bitirmekten yana.

Âteşi üflerse yel; cins âteşin;
Neş'e vermeklik, meyin huydur bilin!

Cinsimiz, dersen şahın cinsten değil,
Bizde varlık, onda yok olmuş asıl!

Biz fenâ buldukça, artık kaldı tek,
Biz ayak altında elbet, toz demek.

Cânda cânın şekli, toprak olsa da;
Toprak Hak'tan çokta izler sunmada!

Gel o iz uğrunda, toprak ol ki sen,
İşte, dik baş üzre bir tâçsın hemen.

Şeklimiz aldatmasın hiç sizleri,
İntikâlden önce sen duy sözleri.

Sûret elbet çokça yollar kesti de,
Onların maksat savaş Allah ile!

Cânların vardır beden bağlantısı,
Rûh değildir madde, yok ten olması.

Gözde nûr eş, içte mevcut, yağ ile,
Gönlünün nûr, damla kan olmuş hele.

Neş'enin yerdir gönül, gamdar ciğer,
Bak akıl beynindeki mumdur meğer!

Böyle bir bağ keyfiyetsiz hiç değil,
Hem akıllar böyle hâl bilmez asıl.

Rûh-i küllî, cüz-î câna değdi de,
Attı cân hem, küllîden gevher cebe.

Cân-ı cüz'î, bir temastan bak hele,
Sanki Îsâ üzre olmuş hâmile!

Biz Mesîh derken kuru, yaş dense de,
Maksadım gezmek ve ölçmekten öte!

Câna, feyz vermiş olurken ruhu cân,
Öyle cândan fayda bulmuştur cihân.

---

[114] *“Ey Mutmain nefis, sen O'ndan razı O da sen razı olarak Rabbına dön.” (Fecr, 27-30)*

Hem cihândan doğdu sâir bir cihân;
Var bütün görmüştü bir mahşer inan!

Tâ kıyâmet gelse, şerh etsem ne ki;
Kalmışım şerhinden âciz, öyle ki!

İşbu sözler, mânâca: "Yâ Rabbi"dir;
Bir tuzaktır, tatlı dilden istenir.

Çünkü Yâ Rab dense hep Lebbeyk denir;
Kul hitap etmiş, kusur mu beklenir?

"Öyle bir Lebbeyk ki duymaz hiç kulak;
Baş ve sondan, varlığından zevke bak!"

DUVAR ÜSTÜNDE BULUNAN SUSAMIŞ BİR KİMSENİN SUYA KERPİÇ ATMASI

Bir nehir var, orda yüksek bir duvar,
Üstte kalmış, pek susuz bir dertli var;

Hem duvar mâni olur ersin suya,
Çırpınır, sen say balıklar misli yâ!

Ansızın, atmış suya bir kerpici,
Bir hitâp gelmiş, suyun sesten gücü.

Çok lezîz gelmişti sanki yâr sesi;
Etti mest, sen say üzümdür meyvesi.

Hem susuz, duymuş bu sesten çok sefâ,
Başlamış kerpiçler atmış kaç defa.

Suysa dönmüş, seslenip durmuş ona,
"Söyle, kerpiç atmadan hem fayda ne?"

"Bence, kerpiç atmadan çift fayda var,
Geçmem atmaktan, bilinsin âşikâr!"

Önceden gelmiş suyun pek hoş sesi,
Kim susuz, sestir rebâbın cümlesi.

Sanki ses İsrâfîl'in, seslenmede,
Ölmüşün üstünde "sen kalk" denmede.

Bir bahârdır, gökte oymuş gürleyiş,
Bahçe, bağ bulmuş olur ondan nakış.

Bir fakîr varken; "zekât gel al" demek,
Yâ da mahkûm varken, hürsün söylemek."

Râhmanî ses say, Yemen'den geldi o,
Duydu Ahmed, bir ağızsız sesti o.

Hem odur âsî olan fert doğrusu,
Ahmed'in ermiş şefâat duygusu.

Yâ, zayıf ruha eren bir sesti bu,
Yâ Yusuf'tan, Yakub'a gelmiş koku.

Başka bir hoş fayda, yaklaşmam suya,
Kerpiç atmaktan, duvar alçaldı yâ!

Kerpiç at sen gör ki alçalmış duvar,
Bil yakînen böyledir ey aklı var."

Hem duvar alçalsa, ermektir suya;
Kerpiç atmak, vuslâtın dermân, bu yâ!

Hakk'a secdendir, koparmak kerpici,
Secde et, yaklaş, gelip artır gücü!

Gövdenin bir kez duvar yükseldi mi?
Mânidir, baş eğmenin bitmiş demi!

Secdesiz yok, bil ki sen âb-ı hayat,
Hem şu toprak ten için yoktur necât!

Kim, duvar üstünde kalmış çok susuz,
Attı kerpiç, koymamış hiç kuşkusuz.

Kim suyun nağmeyle, coşmuş, aşk duyar,
En büyük kerpiç bulup, ordan atar.

Hep suyun seslerle mesttir, ağza dek,
Hem bu sesten başka ses, duymaz demek.

Mutludur olmuş ganîmet günleri,
Hep öder borçtan, edâdır işleri.

Mutludur, gençken ibâdet eyleyen,
Onda sağlık güç ve kuvvet beklenen.

Gençliğin mevsim, sunarmış tâzeden,
Sanki bir bağ, bolca mahsuller veren.

Öyle bir vakt, tende iştâh çeşmesi,
Aktı hepten yemyeşil ten bahçesi.

Hâne mamûr, pekte yüksek bir çatı,
Ev de sağlam, hem direksiz bir yapı.

İhtiyârlık günlerin lif, hurmadan,
Sık örülmüş ip gelip bağlanmadan.

Gevşemiş ten, gövde artık bir çorak,
Bir çorak yer, bir tohum bitmez ki bak.

Onda kuvvet, onda şehvetler kesik,
Kendisinden, faydalar olmuş bitik!

Kaş desen, **kuskun**[115] olup inmiş göze,
Göz dolar yaş, görmeyi vermez size.

İhtiyârlıktan, o yüz; kertenkele;
Diş dökük, ses, fıslayış, hazsız hele!

Gün geçen, leştir topal, yollar uzun;
Bir bozuk tezgâh, harap olmuş bütün!

Pis huy olmuş kökleşip sağlamlaşan,
Kalmamış sökmek için, kuvvet inan!

Bir Valinin Bir Kimseye: Diktiğin Bu Çalıyı Yolun Başından Sök Diye Emir Vermesi

Tatlı dil, pis huylu fert örnek ola,
Bir şahıs dikmiş diken, gelmiş yola.

Sök demiş, yoldan gelip geçmiş olan,
Saydılar söz, faydasız olmuş o ân!

Durmayıp her ân büyür, durmaz diken,
Halk geçerken, el, ayaklar doldu kan.

Yırtılır, kalmaz ki halkın giysisi,
Yalnayak dervîş desen, âhtır sesi!

"Sök yeter artık", demiş hâkim bunu;
Der: "Evet sökmem gerek bir gün onu."

Hem bugün, yarın demiş geçmiş öte,
Bir ağaç olmuş, o sağlam kökle de!

Va'di tutmaz, der hâkim: "Sen gel beri,
Başla sök; hiç olmasın kalmak geri!"

[115] *Kuskun, semeri kuyruğa bağlayan bağ!*

1235
Der ki: "Sökmek isterim bir gün gelir,"
Der hakim: " Sen, borcu artık tezce ver."

Hep yarın dersin, yarın istense de,
Bil ki günler, durmadan hep geçmede.

Bak, ağaç dolmuş dikenler güçlenir;
Kim diker, günler geçer, güçsüzleşir.

Hem diken durdukça, durmaz dallanır;
Sökmek ister kimseler hep, yaşlanır!

Gör diken, her gün yeşildir, tâzedir;
Hem çıkarmak isteyen; inler, kurur!

1240
Hiç o durmaz gençleşir, sen ihtiyâr;
Gel çabuk ol, hiç zamân olmaz ki yâr!

Huyda çirkin kimseler, olmuş çalı,
Ferde ondan, çokça batmış olmalı.

Kendinin huydan ki sen hep hastasın,
Yok ki hissin, sen değersiz kimsesin!

Pis huyundan bulsa millet hastalık,
Çokça insanlar üzülmüş üstelik.

Bilmedin sen, kendinin gaflet ile!
Sen sana, hem cümleye dertsin bile.

1245
Vur teber, mertlikte andır Haydar'ı,
Sök eşikler, gel de al sen Hayberi.

Yâ dikenler aşla artık güllere,
Nârı erdir dur ki yârın nûrlara!

Hem o nûr, söndürse senden âteşi,
Bir dikenlik olsa gülzârın eşi.

"Sen cehennem mislisin, bir mü'min o,
Söndürür âteş elinden, mümkün o!"

Mustafâ der ki: "Cehennem mü'mine,
Korkusundan yalvarır olmuş yine!"

1250
Der cehennem: "Haydi geç din şahı sen;
Âteşin söndürmesin, nûrun hemen!"

Âteşi yok eyleyen mü'minde nûr,
Çünkü zıtlar, sâde zıttan yok olur!

Od, cehennem kahrıdır, nûr fazl-ı Hak;
Hem hesâp ânında nûr; nâr zıddı bak!

Şerri nârlardan def etmek isteyen,
Rahmetin gel, sen suyundan dök hemen!

Mü'min ancak rahmetin tek çeşmesi;
Âb-u hayvan, mü'minî ruhun sesi!

1255
Kaçtı mü'minden meğer nefsin senin,
Sende âteş huy; o, ırmaktır kesin!

Âteşin hâr suyla artık sönmede,
Hep sudan kaçmışta âteş, gitmede!

Fikrin âteş, hissin âteşten senin;
Şeyhte hisler; hem fikirler nûr hemin!

Nûr suyundan düşse âteş üzre de,
Onda "cız cız" âhıdır yükselmede.

Cızlasın nefsin, de sen: "Gelsin ölüm",
Bak, senin nefsin cehennem, sönse tüm!

1260
Nefsin âteş, gül gülistan yakmasın,
Adl u ihsân ruha dolsun, yakmasın!

Sonda sen hem, her ne ekmişsen biter,
Lâle, nesrîn, marsıman her şey yeter.

Doğru yollardan uzaklaştık yine,
Ey efendim gel de, sen dön bahsine.

Ey hasût, biz söylüyorduk gerçeği;
Yol uzun, merkep topal, yap tövbeyi!

Geçti mevsimler, ekin vaktin değil,
Bir siyâh yüz, sende çirkinlik asıl.

Cisminin kök üzre bir, kurtlar düşe,
Hem tutup, atmak gerektir âteşe.

Gel akıllan, burdan artık yolcusun,
Ömrünün gün battı artık, yok yolun!

Üçle beş gün, sende kudret var iken,
Mert olup davran, n'olursun şimdi sen!

Elde gel mevcût tohum var serp onu,
Çift nefesten sağla, bitmez ömrünü!

Pek de kıymettar bu kandil sönmeden,
Yağla, doğrult o, fitil yansın hemen!

Şimdi işler var iken, yarın deme,
Ek ekin, bak şimdi geçmiş mevsime!

Dinle artık, ten büyük bir bağ sana,
Tâze dersen, eskimiş soy, atsana!

Mânâsız sözler demekten çek dili,
Gövdeden at hırsı, aç mertlik eli.

Terki şehvet, terki lezzet mertliğin;
Şehvetin mahkum olan bitmiş kesin!

Hem cömertlik, cennetin bağlarda dal,
Tutmasan dal, "vay" gerektirmiş bu hâl!

Bir heves terk etme, sağlam kulp meğer!
Kim el atmış, çekti gökler, oldu yer.

Mertliğin dallar çeker yükseklere,
Hep güzellik, aslı buymuş bir kere!

Sen Yusufsun, âlemin çoktur kuyu,
Emre sabrın ip çeker bil doğruyu!

Kuy'ya sarkmış ipti Yusuf, belle de,
Etme gaflet, tut ki günler geçmede.

Sarktığın ip, Hakk'a şükran olmada,
Hep kerem, rahmet ve ihsan sunmada!

Tâ ki sen gör, taze ruhun âlemi;
Âşikârdır ehle, bilmiş her demi.

Yok bu âlem, var deyip gelmiş bize,
Bâkî âlem gizli kalmıştır göze.

Oynatır rüzgâr ve sırtlar tozları,
Toz görürsün, görmeden rüzgârları.

İş görür hiç sanma sen, işsizdir o,
Gizlidir iç, hem asıl bu, posttur o!

Toz yelin ellerde, âlettir sayın;
Aslolan rüzgâr gelin siz anlayın!

Killedir, bakmış olan gözler kile,
Ayrı gözler, gördü bakmışken yele!

Âşinâdır, bilmiş elbet at atı;
Kim binen, kimmiş binenler anladı.

Hissi göz: At! Nûr-i Hak olmuş binen,
Hiçtir at, bir kez süvârî binmeden.

Bir güzel huy ver, atın almam demez,
Huysuz at olmuşsa, şah hiç istemez.

Rehber olmuştur ata şahın gözü,
Yoksa at görmez, değersizdir özü!

Atta göz, bakmaktadır hep, ot diye,
Seslesen der: "Söyleyin gelsem niye?"

Allah'ın nûr, his nûrundan geçti mi?
Cânda başlar, Hakk'a ermek özlemi!

At, süvârî binmeden bilmez usûl!
Şah gerektir, hem bilinsin şaha yol!

Hisse yönlen, vardır elbet râkibi,
His ve nûrun var ya, gerçek sâhibi.

Hissi nûr var olsa, Hak nûr süsleyen,
"Nûrun alâ nûr" budur mânâ ilen.

Hissi nûrlardır, çeker elbet yere,
Nûr-u Hak, yönlendirir; kevserlere!

Hem şahâdet âlemi, en âdî yer,
Nûr-u Hak deryâ ve his, şebnem meğer!

Has sunar nûr, hiç görünmezdir göze,
Bellidir, hoş hâlde, hoş sözler bize.

Pek ağır, etrâfı gözle gözlemek,
Gizli yer, Hak nûra olmuş göz bebek.

Gözde mevcût hissi görmezden hele,
Mânâlar görmen nasıl geçsin ele.

Nûru his maddî, fakat hep gizli yer,
Sâf bu nûr, görmen için imkân nedir?

Hem cihân, gaybın yele mahkûm iken,
Âdeti acz, gayb imiş yönlendiren.

Bâzı yükseklik ve alçaklık verir,
Bâzı düzgün, bâzı kırgın gösterir.

Bâzı sağ hem, bâzı sol yönlendirir,
Bâzı, gülzârken diken etmiş olur.

El görünmez, oysa hep yazmış kalem;
At sürer olsun, görünmez bindi kim!

Ok gelir, hem yay görünmez olsa da,
Cân gezer, yok cân-ı cânân ortada!

Kırma ok, mutlak o ok, şahın oku;
Boş değil hem, hikmetin yaydandı bu!

"Attın elbet atmadın sen" der yâ Hak;
Yapmış Allah, her ne var en öncü bak!

Kırma oklar, evvelâ kır hiddeti;
Gösterir hırs, süt desen kan nispeti.

Hak kaderden gelme bir ok, öp onu,
Hem kanından ıslanan şey, sun bunu!

Âşikârdır; maddi âlem âciz o;
Hem, görünmez bildiğin kuvvet dolu!

Biz tutulmuş av, tuzak dersek kimin?
Biz ki çavgânın topuz, değnek kimin?

Nerdedir terzin; bütün yırtıp diken?
Nerde neftin âteşi, yakmış iken?

Bir tek ândır, sıddıkî kâfir eden;
Bir tek ândır, zındığı zâkir eden!

Kendisinden geçmeden muhlis olan,
Bir tuzak var kurtuluş tam olmadan.

1315
Yolcudur hep, yolda nefsi yol kesen,
Kurtulur, rahmet, amân Hak'tan iken.

Aynası saflaşmamış muhlis kişi,
Bak henüz tatmaz o, tevhidin kuşu.

Muhlis insan, gerçek ihlâs buldu mu?
Hep eminlik elde etmiş oldu bu!

Ayna olmaz aslâ sonda, bir demir,
Ekmek olsun, buğda dersen, yok emir.

Tâzeden olmaz üzüm, elbet koruk,
Meyve olgun, hâm oluş olmaz ufuk.

1320
Sen bozulmaktan uzak dur, gel de piş;
Bûrhâneddin mislî nûrlan, hem geliş![116]

Geç de kendinden, olup Burhân gibi;
Kul, yok olsun; oldu bir sultân gibi!

Apaçık görmek, Selâhaddin kadar,[117]
Gözlerin bak feyzi görmüş, Hak sunar!

Nûra vâkıf, sürdü fakr esrârını,
Hem o yüzden gördü yokluk varını!

Pek fa'âl şeyh; Hak misil yok âleti,
Söylemezden öğretir, yok külfeti!

1325
Mum olur kalpler elinden bil ki sen,
Bâzı ayb; hem bâzı şân, nakş eylenen!

Mumda mührüymüş, yüzükten bir nişan,
Kim hikâye eylemiştir nakş denen?

Anlatır **Bedreddin**'in has fikri o,[118]
Bir devamdır, halkanın, zincirdi o.

Hem bu gönlün dağdaki, sesler kimin?
Bâzı ses dolmuş ve bazân boş bilin!

Nerye varmış olsa üstâdın nidâ,
Kalp dağından ister aksetsin sedâ.

1330
Bâzı dağ aksettirir birkaç kere,
Bâzı dağ, sesler çıkarmış yüzlere.

Sence sözler, dağda bir aksetseler,
Sızdırır binlerce berrak çeşmeler.

Hak lûtuflar, bir kesilmiş ân olur,
Kaynağından hep sular, kandan olur.

Bir şehinşahın pabuçtan öptü Tûr;
Cilvesinden, hem de lâ'l olmuştu Tûr!

Buldu cân, Mûsa'yla Tûr'un cüz'leri,
Taştan âdî halk mı saysak bizleri?

1335
Kaynamaz bilmem neden cân çeşmesi?
Yok ki ruhânî yeşilden hissesi!

Hem ne özlem, iştiyâktan hisse var;
Vahdetin meyden ne sâkî, neş'e var!

---

[116] *Seyyid Burhâneddin Tirmizî Hz. Mevlânâ'nın babasının halîfesi idi.*
[117] *Mevlânâ'nın babasının halifesidir.*

[118] *Şeyh Selâhüddin Bedreddin Konya'da kuyumcu idi. Mevlâna ile Seyyid Bürhaneddin'e bağlı idiler.*

Böyle bir dağ; hangi kazma sökmede,
Böyle gayret, böyle hamiyet ne de?

Nûrlu bir ay, yol bulur eczâsına;
Belki aydan parlayış vurmuş ona!

Hem kıyâmet, dağ, bayır söksün hele,
Baş nasıl kalsın, bulunmaz gölgede!

Bu kıyâmet ondan âdî öyle mi?
O kıyâmet bir çıban, bu merhemi!

Kim bu merhemden görür, gitmiş yara,
Kim güzellik görse, ihsân onlara!

Mutludur çirkin, güzelden, bulsa eş,
Vay o gül yüz, oldu dostun sanki kış.

Cânsız ekmek, yense cân bulmaktadır,
Tam dirilmiş, ten ve cân olmaktadır.

Bir siyâh dal, yansa zulmet hiç kalır,
Hep karanlık mahvolur, bir nûr olur.

Ölse, atsan; tuzda kalsın bir eşek,
Hem eşeklik gitti, yoktur leş demek.

Tevhîdin küp rengi, Allah'ın boya,
Küpte her renk, sâde bir renk oldu yâ!

Küpte kalmış olsa sâlik "kalk" desen,
Der ki: "Sen levm etme artık, küp de ben!"

Ben küpüm derken **'Ene'l-Hakk'**[119] söylemen,
Âteşin renginde tunç oymuş hemen.

Renk yitirmiş âteşe girmiş demir,
Susmuş ammâ "âteşim" denmektedir.

Girse mâden, hârla altın rengine,
Dilsiz âteş, söylemiştir söz yine.

Verdi âteş, öyle bir has görkemi,
"Âteşim" der, "âteşim" der, her demi!

Âteş olman şüphe vermişken sana
Bilmek istersen, gelip el vursana!

Âteş olmam, şüphe vermiş say sana,
Sen yüzün bir ân n'olursun koy bana!

Âdemoğlu, Hak katından nûrlanır,
Hep melekler secdesinden kutlanır!

Hem melekler, etmemiş tek secdeyi,
Rûh, melekler mislî geçmiş şüpheyi.

Od nedir? Neymiş demir? Gel tut dili!
Sen sakaldan, gel alaydan çek eli!

Atma deryâdır ayak, söz söyleme;
Et sükût, sen kıs dudak, bir şey deme!

Gerçi yüzler var, dayanmaz ummana,
Dalmasam, sabrım tükenmiş baksana!

Aklı, fikrim, ummâna olsun fedâ;
Fikre, aklın bir diyet ummandı yâ!

Hem ayak varken, gider ermiş güce,
Başlasam kaz mislî artık yüzgece.

Sevgili huzrunda durmuş bîedep!
Gelmeyenden üst olur elbette hep.

[119] *"Ene'l-Hak / Ben Allah'ım." Meşhûr sûfi Hallaç-ı Mansûr'un idamına sebep olan sözü.*

Tende pislik var, dolan gel havzu sen,
Yok temizlik, dışta gezmişsen hemen!

Hem havuz bilmez olan, olmaz temiz,
İç temizlikten bulunmaz onda iz!

Havzumuz pâk, asla son yoktur buna,
Hem cisimler, az temiz ondan yana!

Bir havuzdur gönlümüz hep, gizlicek,
Gizli bir yol var, çıkar ummâna dek!

Sen de pâk olmak da, muhtâç yardıma,
Çok olan kalmaz, biter, harcanmada!

Kir bulaşmış ferde su der:"Koş bana!"
Pis olan: "Senden utandım" der ona.

Der ki su:"Bensiz utanç vermiş bu kir,
Olmasam ben, kir nasıl gitmek bilir?"

Kirli kaçmış, gizlenip geçmiş suyu,
Hem utanç, imana engel doğru bu!

Tendeki havzdan gönül, dolmuş çamur,
Ten, gönül havzında hep pâklık bulur.

Sen gönül havzın dolaş elbet oğul,
Tendeki havzdan sakın, kaç git oğul!

Ten ve gönlün okyanuslar yan yana,
Hiç kavuşmaz, orda berzah baksana.[120]

Eğri olsan doğru olsan ey mürit,
Koş gönüller havzı vardır, havza git!

Şahların önlerde var cân korkusu,
Çok da zor, ordan uzaklık doğrusu.

Şah, şekerden çokça tad vermektedir,
Pek de hoştur, ruh tadından bulsa yer.

Sen kınarsın, kurtuluş bulsun seni,
Ey selâmet isteyen, terk et "Ben"i.

Bir ocak, âteşle mutlu cânımız,
Âteşin yurt olmak, olmuş şânımız.

Aşk için olmak ocak, yanmak gerek,
Âteşi mahrum, ocak olmaz demek!

Bir, azıksızlık azık olsun sana,
Mânâdan bâki hayat var, baksana!

Gam, kederler neş'e vermiş olsa yâ,
Cân ve ruh, güller, susamlar açmada.

Ellerin korktukları sığnak sana!
Gölde kaz berk, bak tavuk âcizdi yâ!

Ey hekim; hep bende çılgınlık seli,
Tâzeden sevdâlı oldum, sevgili!

Zincirin, her halkadan bir fevki var,
Her bir halka, ayrı bir cinnet sunar.

Halkalar hep ayrı fenler sundular,
Biz de her ân, başka bir cinnet yaşar.

"Türlü renk olmuş cünûn" buymuş mesel;
Saymaya ermez cünûn, Hak'tansa el!

Bende kırmış oldu aklın bağları,
Ders verir ahmak olanlar esrârı!

120 *"Cenâb-ı Hak iki nehir akıttı da aralarında bir perde var, onlar karışmadı." (Rahman, 19)*

ZÜNNÛN MISRÎ RAHMETULLAHİ ALEYHİ YOKLAMAK İÇİN DOSTLARININ HASTAHÂNEYE GELMELERİ

Benzerim, Zinnûn kapılmış cezbeye,
Tâze bir cinnet doğar olmuş niye?

Çıktı cinnetler, felekler üstüne,
Yaktı, tuz ekmiş melekler kalbine!

Ey çorak kil, sende hâm bir coşku var,
Ermişin coşkuyla olmaz bir ayâr!

1390
Halk dayanmaz böyle bir çılgınlığa,
Böyle âteş, çok sakal yakmakta yâ!

Düştü âteş, yandı halkın hep sakal,
Bağlayıp derler ki: "Sen zindânda kal!"

Gerçi onlar hep sıkılmış olsalar,
Aşka, dizgin vurmanın imkân mı var?"

Mısrîlerden, ürker elbet halk olan,
Halk ki kördür, manânın şah bînişân!

Anlayışsız elde olsun hükmediş,
Şüphesiz Zünnûn'a tutsaklıktı iş!

1395
Bir büyük şah, yolda yalnız gitmede,
Çol-çocuk oynar; ve bilmez inci ne!

İnci neymiş? Zerre saklar bir deniz;
Bir güneştir, zerreden gösterdi yüz!

Bir güneştir, kendi dönmüş zerreye,
Bâzı dönmüş yüz açıp göstermeye.

Bir tecellîden, yok olmuş zerreler,
Onda mahv, ondan uyanmıştır meğer!

Zâlimin eldeyse, fetvânın kalem,
Onca Mansûr dâra çekmiş oldu hem!

1400
Hükmediş, olsun sefîh bir elde de,
Enbiyânın katli lâzım gelmede!

Enbiyâya der ki azgın topluluk:
"Geldiniz siz, uğrumuz ondan bozuk!"

Îsevînin cehle bak; çok vehmi var;
Bir asılmış zâttan imdât umdular.

Gerdi Îsâ'yı cühûtlar çarmıha,
Hem nasıl ermiş olur imdat ona?

Hem risâlet şahıdır, üzgün kalır,
Emniyet, ismet nasıl mümkün olur?

* Hakk'a dostun gönlü; hem incinmeden,
Allah etmez kavmi rüsvâ, anla sen!

1405
Kalpazan hâinse; elbet sarrâfa,
Korku vermiş oldu altın, çok defâ.

Çirkinin şerden, Yûsuflar gizlenir,
Düşmanın şerden güzel, âteşlenir.

Kuy'ya Yûsuf'u atan kardeşleri,
Hep hasetten söyleşirler; "kurt yedi!"

Gör ki Mısrın Yûsuf'a olmuştu ne;
Hem haset, kalplerde pusmuş kurt yine?

Şüphesiz Yâkub, hasetler kurduna,
Korkar olmuş, bir zarar versin ona!

Zâhirî kurt, hiç dolaşmaz dört yanı,
Kurdu geçmiş, kardeşin kinler hani!

Eşyanın üstünde ettik bekçi biz,
Hem yemiş kurt, doğru sözdür söyleriz.

Yüzbin olsun, kurtların yok hîlesi;
Sonda rüsvâlık, hasetkâr hissesi.

Hem kıyâmet vakti gelsin, öyle ki;
Hep hasûtlar toplanır, bir kurt ne ki?

Haşrde alçak, hem harâm, pislik yiyen;
Bir domuz sûretle kalkarmış hemen.

Zâninin uzvu ayandır ortada,
Sarhoşun kokmuş ağzı hep, haşrde de.

Hisseder dünyâda tek kalp erleri;
Haşrde, kokmuşluk ki kaplar her yeri!

İnsanın ten, benzemiştir ormana,
Varsa feyzin, sen sakın; ondan yana!

Gövdemiz gizler tükenmez kurt, domuz;
Has ve çirkin saklamıştır kuşkusuz.

Hükmü, gâlip huylarından cümlenin,
Çoksa altın, ismi altın mâdenin.

Hangi huy fazlaysa, sen hem öylesin,
Haşra varsan, sûretin oymuş kesin!

Bir bakarsın, insan olmuş, kurt bir ân,
Sonra bak sen, bir Yûsuf'tur ay olan!

Böyle hâller, sînelerden, sîneye;
Gizli yollardan geçer, bak gerçeğe!

Belki insandan öküz, hem merkebe,
Bilme, ilm, ahlâk, hünerler geçmede.

Serkeş at râhvân olur, oynar ayı,
Oğlağın olmuş, selâm vermek payı.

Kelbe, insandan hevesler geçti de,
Hem çoban hem avcı, artık bekçi de.

Kelbe Âshâb'ın o huy geçmiş gibi,
Oldu Allah emrinin bir tâlibi.

Ayrı huylar uç verirler sînede,
Bâzı şeytan, hem meleklik vermede!

Ormanın arslan bilir ormanları,
Gönlünün içlerde gizler yolları.

Ey köpekten âdî, cân mercânını,
Ârifin kalpten de çal, irfânını!

Sen; çalarsan, bâri hâlis inci çal;
Yüklenirsen, bâri şânlı yükten al!

ŞEYH ZÜNNÛN'UN DELİ OLMADIĞINI VE KASTEN DELİLİK HÂLLERİ GÖSTERDİĞİNİ MÜRÎTLERİN ANLAMASI

Dost olan, Zinnûn'u anıp gittiler,
Hem de onlar meşveret etmiştiler.

Kast mı etmiş, yoksa bir hikmet mi var?
Dîne kıble, hem o âyetlerle yâr!

Aklı deryâ, bil ki cinnet gelmesi,
Çok uzak hâl, yok ki imkânın sesi.

Hâşâ lillâh, aklı parlak, ay ne ki?
Hastalıklardan bulut yok, öyle ki!

1435 Milletin şer, attı bimârhâneye,
Hep utancından, döner dîvâneye.

Tenperest aklın, utandırmak dolu,
Buldu kasten, bir delirmişlik yolu.

"Şöyle sağlam bağla görsünler beni,
Kuyruğun kamçıyla, dövsünler beni."

Vardı maktûl, böyle dövdürmüş Mûsa,
Belki ersem, kamçıdan sağlamlığa![121]

Belki kuyruk darbesinden, canlanıp,
Mûsa'nın maktûl misil, kıymet bulup,

1440 Kamçılar vurmakla olmuşsam diri,
Görse iksir altın etmiş misleri.

Kalktı maktûl, söylemiş esrâr neyi;
Öldüren kim derdi, hunhâr zümreyi.

Apaçık der:"İşbu toplum öldüren,
Oldular vaktinde hem düşmân hemen."

Pek ağır ten cismi, ölmüş olsa bir,
Sırra vâkıf ruh, dirilmiş cân gelir.

Rûh görür, cennet ve âteşler nedir,
Orda mevcût sır desen, bilmektedir.

1445 Kanlı şeytan, hîle, kanlar gösterir,
Nerde vardır kîn, tuzak kurmuş gelir.

Yol için şart, nefs sığırdır, kesmeli,
Kuyruğun dertten de ruh kurtulmalı!

"Nefs öküzdür, tezce öldür; sen onu;
Gizli ruh gelsin, dirilsin en sonu!"

ZÜNNÛN KUDDİSE SIRRÛHÛN'UN HİKÂYESİNE AVDET

Topluluk, varmış erince Zünnûn'a,
"Kimsiniz" der, "gelmeyin sizler bana!"

"Dostunuz" derler; nezâket üzre biz,
Tek hatır sormaktı elbet gâyemiz!

1450 "Ey akıl deryâsı sen, ey ehl-i fen;
Akla, ettin cinneti, isnât neden?

Külhanın isler güneş varken ne ki?
Anka karga ile eş olmaz ez öyle ki.

Sen sebepler neyse bizden gizleme,
Biz senin dost, sırrı hiç ketm eyleme!

Dostu kovmak, hiç yakışmaz kimseye,
Hiç yakışmaz hîleler örtsün niye?

Ey büyük şah, sırrı gel koy ortada;
Hem bulutlan, ay yüzün hiç örtmede!

1455 Biz yanık kalplerle hep sevdik seni,
Hem cihânlar içre dost bildik seni!"

Oysa Zünnûn, başlamış hep sövmeye,
Saçmalık, sunmuş delirmişlik diye!

Aldı yerden, fırlatır hep taş, kaya;
Hepsi ordan başlamışlar kaçmaya.

Sallamış baş, başlamıştır gülmeye,
"Bak şu dostun, iddianın gerçeğe!"

---

121 *Hz. Mûsa'nın emriyle; Katîli bulunmayan maktüle sığır kuyruğu ile vurunca, kalkıp katîlin ismini verivermiş.*

Nerde dostluk, var mı dostluktan nişan?
Dert, meşakkat, dost için olmuştu cân!

Dosta, dostundan cefâ gelmez ki güç;
Bir kabuk dostluk ve dertler onda iç!

Derde siz, baş verme neymiş bilseniz,
Dert, belâ, mihnetse hep dostluktan iz!

“Dost ki altındır; belâ olmuş âteş;
Altına bitmez değer sunmuş ateş”

LOKMÂN’IN ZEKÂSINI EFENDİSİNİN İMTİHÂN ETMESİ

Hem değil miymiş ki Lokmân, has köle;
Gündüz akşamlar çevik olmuş hele!

Sundu sâhip, her zamân has işleri,
Buldu ondan, sanki bir evlât yeri.

Gerçi Lokmân, hem de soydan bir köle;
Huyca bir bey, yok hevesten his bile!

Şah konuşmuş oldu bir gün şeyh ile!
“İsteğin her neyse sen, benden dile!”

Şeyh demiş: “Hiç yok mu arlanman senin,
Böyle teklîften uzaklaş, geç hemin!”

“Bende bir çift kul ki var, elbet hakîr,
Sende onlardır hakim, onlar emir!”

Der ki şah: “Kim, oldu onlar zilletim;”
Der ki şeyh: “Hırsım ve elbet şehvetim!”

Oydu şah, geçmiş yâ şâhlıktan hele;
Ay, güneşler yok iken parlar bile!

Hazne olmuş kimse, vardır haznesi,
Varlığın düşman, bulur; varlık nesi?

Lokmân’ın sâhip, açıktan oydu da,
Hem de gerçek, bende olmuş Lokmân’a!

Böyle terslik, çok bu âlemlerde hem,
Onların gözlerde gevher, çöp desem!

Kurtuluş denmiş olurken çöllere;
Ad ve renk; aklın tuzaktır çok kere!

Topluluklar gösteren; bir elbise,
Halk denir, halktan giyen, ârif ise.

Bir gürûhun zühdü, dolmuştur riyâ,
Zühdü gerçek gösteren tek, nûrdu yâ!

Aldanış, taklîdi geçmiş olsa nûr;
İş ve sözsüz fert, tanışmışlık bulur.

Kalbe bulmuş yol, o ârif akl ile;
Sormanın hiçbir gerek yoktur bile!

Gizliler bilmiş olan Hak kulları,
Rûh cihânından gelen câsusları!

Kalbe girmiş has bakıştan bir hayâl;
Keşfedilmiş sırrı neymiş, neyse hâl!

Serçenin cismindeki tertip, düzen,
Hem nasıl olsun doğandan gizlenen!

Allah’ın esrârına vâkıf olan,
Mahlûkâtın sır mı olsun saklanan?

Hem felekler üzre gezmiş kimseye,
Yerde gezmek, söyle güç olsun niye?

Dâvut'un avcunda mum olmuş demir,
Mum nedir zâlim, o Dâvut, mum nedir?

1485
Bendedir şekliyle Lokmân, say ki bey;
Bendelik ondan alâmet, izdi ey!

Bey giderken, hem tanınmam der ise,
Kul da giymiş oldu bir has elbise.

Bey giyer, olmuş kulun öz giysiyi,
Önde yol almakta, gitmiş bey deyi.

Kimse bilmez, anlamaz olsun diye,
Arda düşmüş, benzemiş hizmetliye.

Der ki: "Ey kul, üst sedir, gel geç, otur,
Ben, pabuçlar saklayıp, tutsam olur."

1490
Davranıp sert, istiyorsan söv bana,
Olmasın hiç saygınız benden yana.

Hizmetin, hem burda, hizmet sunmamak;
Hîle tohmundan da maksat, anlamak.

Bende sansın, isteyip birçok kişi,
Kul görünmek tavrıdır, olmuş işi.

Cümle beylikten uzak, göz, gönlü tok,
Hem lüzûm var, işte tedbirliydi çok.

Nefse uymuş; hem hevâ, nefsin kulu;
Kendi kendin akla, bey sanmıştı bu.

1495
Bir efendi gösterir alçak gönül,
Bendenin iş, bendeliktir öyle bil.

Bil o âlemden, bu âlem der isen,
Çokça şey var, burya tersten akseden!

Lokmân'ın her hâle vâkıf bey meğer!
Onda mevcut, çok nişanlar gördüler!

Sırrı bilmiş, oysa bilmezmiş gibi,
İş edinmiş, öyle sürmüş merkebi.

Önce âzat eylesin isterdi de,
Onda hoşnut hâli, hep beklerdi de.

1500
Çünkü Lokmân'ın da maksat oydu ki,
Bilmesinler, aslanın sırlar ne ki!

Sırrı saklar kimseler var, şaşmayın,
Sırrı öz nefs üzre gizler kim, şaşın!

Yaptığın iş var, gözünden gizle de,
Gizler oldun, sen nazarlardan bile!

Teslîm ol, rahmet tuzak kurmuşsa sen;
Kendin olmazdan, o gerçek, al hemen!

Saplanan ok var, çekip almak için,
Verdiler afyon, çekerken bildiğin.

1505
Cân çekerken hasta, dert çekmişti pek,
Meşgul etmiş, cânı almışken melek.

Gönlü siz bir fikre yönlendirseniz,
Gizli bir şeyler yitirmiş oldunuz!

Bir fikir, sen tahsil etmişsen eğer,
Aldı hırsız, en emin yerden meğer!

En güzel şeylerle meşgul ol ki sen,
Çalsa hırsız, olmasın kıymet giden.

Tüccârın mâl, düşmüş olsun bir suya,
Uğraşır, kıymetli varken tutmaya.

Sen de mal elden çıkar, batmış suya;
Dön değersizden değer kurtarmaya.

İMTİHÂN EDENLERİN HUZÛRUNDA LOKMÂN'IN FAZÎLETİNİN BELLİ OLMASI

Her yemek ânında Lokmân'ın beyi,
Seslenir Lokmân'a tez, gelsin deyi.

Önceden Lokmân tadar olmuş idi;
Sonradan bey başlayıp aştan yedi.

Lokmân'ın artık ne var, zevklen içer,
Bir yemek Lokmân yemez, elbet döker.

Lokmân olmazdan gönülsüz yerdi o,
Bağlılık ister isen, gösterdi o!

Bir kavun sunmuştular, hem armağan,
"Oğlumuz Lokmân varıp gelsin hemen!"

Kestiler tek bir dilim, Lokmân yedi,
Öyle hem, tam bir şeker, bir bal idi!

Zevke yer olmuştu, Lokmân hep yedi,
Bak dilimler olmuş oldu, on yedi.

Tek dilim kalmıştı, derken; "Ben yerim."
Hem nasıl tat, ben de bakmak isterim!"

Yerdi Lokmân, gözlenir zevkin payı;
Arttı iştahlar, ararlar lokmayı.

Yuttu bir tek lokma, od dolmuş göze,
Dil kabarmış, yanmalar vurmuş yüze.

Geçti kendinden acırken baksana,
"Ey cihânın ruhu" derken Lokmân'a;

Bunca zehri sen nasıl çektin yedin;
Böyle bir kahr sen nasıl lûtf belledin?

Hem nasıl sabr? Böyle sabr cândır sana?
Sence cânın sanki düşmândır sana!

"Bunca kâfîdir, deyip, dursan yeter;
Ma'zûrum artık desen, dursan eğer."

"Ben, senin nîmet elinden beslenen,
Çift kat olmuştum, utançlardan hemen;

Bir defâlık elle sunmuştun ki hem,
Bir utanç duydum, acıymış, söylesem.

Nîmetindendir gelişmiş gövdemiz,
Nîmetin yemler, tuzaktır bilseniz;

Az acı görsem de feryad eylemem,
Ten bütün cüzlerle toprak oldu hem.

Hep şekerler lezzeti sunmuş bu el,
Az zehir var olsa, tatlar bir güzel."

Dert, zehir; sevgiyle tatlanmaktadır,
Sevgiden alsın bakır, altın olur.

Sevgiden hem, tortu bulmuş sâflığı,
Sevgiden, dertler bulurlar sağlığı.

Sevgiden; ölmüş dirilmiştir hele,
Sevgiden; şahlar olurlar kul, köle!

Her muhabbet bilgiden almış sonuç,
Saçmalıklar tahtı bulmaz oldu hiç.

Nerde, noksan bilgi doğsun aşkı yâ?
Doğsa noksan bilgi aşk, cânsız o da!

1535
Hem görür, cânsız da istek rengini,
Islığın ses verdi yâr âhengini.

Bilgi eksikken ne temyiz fark tanır,
Şimşeği görsün, güneş doğmuş sanır!

"Böyleler mel'ûn" demiş, elbet Resûl,
Hem düşünmekten uzak kalmışsa kul!

Tence eksik kimseler rahmetle bil;
Olsa mahrûm, lânete lâyık değil!

En fenâ derttir akıl eksikliği,
Çekti lâ'net cümle aklın eksiği.

1540
Akla olgunluk uzak bir hâl değil,
Tence eksiklik, tamamsız öyle bil.

Kâfirin Fir'avn oluş bilsen nedir;
Cümleten noksan akıldan gelmedir!

Tende noksanlık için yoktur günâh,
Hem sürûr var, hem de bak vardır ferâh!

Doğdu şimşek, çaktı, sönmüş yok vefâ;
Anlamazsın bâki, fânî, bîsafâ!

Güldü şimşek, söyleyin gülmüş kime?
Kim ki almış nûru gönlün iklime!

1545
Hem felek nûr sundu eksik, öyle ki,
Olmaz aslâ; şark ve garpsız nûr peki!

Şimşeğin huy, göz kamaştırmak ise,
Nûr-ı bâki bil ki yardım herkese!

Kim köpük üstünde at sürmüş olur,
Şimşeğin nûrdan da kim mektup okur.

Hırs yüzünden, âkıbetler görmeyen,
Kendinin öz akla gülmüştür hemen.

Son nedir, görmek de aklın hassâsı,
Görmemek, elbette nefsin hissesi!

1550
Nefse mağlûp akl, nefis olmuş demek,
Müşteri, Zühal'de mât, Zühâl'di tek.

Sen uğursuzken de, döndür gözle bak,
Kim uğursuz bak, çevir, bir dön de bak!

Meddi, elbet cezri görmüş bir kişi,
Yok uğursuzluk, saâdettir işi.

Hak çıkarmış, bir de, zıddın zıddını;
Döndürürken hâlden, hâllerden seni!

Korkutur soldan, yöneltir sağ yana;
Sonra ehlinden erer lezzet sana.

1555
Çift kanat kuş olmanız lâzım hele,
Tek kanat kuş uçmadan âciz bile.

Yâ bırak, Rabbim ki ben söz etmeyim,
Yâ izin versen, tamâmın söyleyim!

İstemezsen, hâli fermân sendedir;
Kim ne bilsin sende hem maksat nedir?

İbrâhimî ruh gerektir, nûr vere,
Âteşin içlerde cennet, köşk göre!

Bir Halil lâzım güneşler geçmeye,
Bir eşikte mıhlanıp kalmak niye?

1560
"Ben batan sevmem" desin geçsin öte,
Cümle göklerden geçip gitsin öte.

Şehveti terk eyleyendir en hası,
Cümleten, dünyâ yanıltır herkesi.

"PADİŞAHIN O HAS KÖLESİNE, SARAY HALKININ HASEDİ" HİKÂYESİNİN DEVÂMI

Kıskanılmış şahın o has bendesi,
Hep haset etmişlerin hikâyesi;

Vaktidir, artık bu söz olsun tamâm,
Söz gecikmiş oldu bitsin vesselâm!

Mülke sâhip, oydu gerçek bahçivân,
Bir ağaç fark etmesin, olmaz inân!

1565
Bir ağaç sunsun zehirmiş meyveler,
Bildi yüzler cinsi de neymiş değer.

Bir bakıştan son nedir görmüş olur,
Hem nasıl, onlarda bir denklik bulur?

Hep ağaçlar, gözde aynı olsa da,
Meyve versin, vermesin bilmişti yâ!

Allah'ın nuruyla bakmış şeyh bilir,
Baş ve son her neyse o âgah olur.

Şeyh, kapar hâli gözetmiş gözleri,
Açtı elbet, son ne görmüş gözleri.

1570
Hep hasûtlar, bed ağaç emsâlidir,
Özde bir zehr, pek fenâ talîhledir.

Hep hasetten coştu, saçmış salyâlar,
Gizliden, içlerde bitmez hîle var.

Hep dilerler ki boyundan vursalar,
Hâsıl isterler, zamandan kazsalar;

Cânı, Hak uğrunda fâni eyledi,
Bak korunmuş, sâhibi Allah idi!

Şah bütün esrâra vâkıf oldu yâ,
San! **Ebûbekr-i Rebâbî** susmada![122]

1575
Hep hasetkâr; hep bozulmuş kimseler,
Küp yapan kim, gizlice gülmekteler.

Hîle kurmuş öyle ki pis kimseler,
Şahı onlar, testiye; sokmak diler.

Böyle yüksek Padişah var, ey eşek;
Şerbetin çömlekte yerleşmez demek!

Şah için, onlar tuzaklar kurdular,
Oysa şahtan öğrenip, almıştılar.

Bir çırak, "Ustam benim dengim" dese;
Hep uğursuzluk sunarmış herkese.

1580
Hem nasıl üstâd? Cihânın şahı o;
Âşikârın, gizlinin âgâhı o!

Göz ki Allah'ın nûrundan almada,
Baksa cehlin perdeler yırtılmada!

Bir delik kalp, sanki yırtık bir kilim,
Hükmü İlâhîyi örter, söyle kim?

Dön de bak sen, perdenin her bir delik,
Bir ağız olmuş gülermiş üstelik.

---

[122] *Ebûbekr-i Rebâbi: Şeyhten sükutuyla şöhretli bir zât. Hakkında söylenen sözlere cevâp vermeye tenezzül etmezdi.*

Der ki üstâd: "Söyle ey ahmak olan,
Ey köpekten âdî; yok muymuş vefân?"

Ustalık yok, say ki ben dengin senin,
Bir çırak say, benzerin körlükleyim!

Tek yudum su akmamış bensiz sana,
Yok mu faydam, gel de bir anlat bana?

Gönlümüz hep bahtının tezgâh iken,
Ey çürük; tezgâhı sen kırdın neden?

Gizliden dersin, çakardım çakmağı,
Yok mu kalbin, kalbe ermiş bir bağı?

Penceremden yol ulaşmış gönlüne,
Fikri görmüş, erdi gönlün zikrine.

Hep okur bak, hileler vurmaz yüze,
Sen ne dersen, hep tebessüm var bize.

"Okşamandan zevk alıpta gülmüyor,
Pis fikir görmüş, tebessüm eyliyor."

Hîlekârın, tek cezâsı hîledir,
Kâse at kır, bardak al, lâyık gelir.

Gülmeler göstermiyor rızâsını;
Olsa bulmuştum gülün ben hasını!

Kalbi senden râzı olmuş olsa ya;
O, Hamel burcun güneş olmuştu da![123]

Hem tebessümler sunar gülsün bahâr,
Hem karışmış çimde, çok güller açar.

[123] *Güneşin Hamel burcuna girmesi, bahârın geldiğine işârettir.*

Çokça bülbül, kumru başlar ötmeye,
Hem cihân çınlar öten sessizliğe.

Rûhta gördün sen sararmış yaprağı,
Bil ki şahın geldi hışm etmek çağı!

Şah güneş hem, girse tekdir burcuna,
Yüz kebâp olmuş, kararmış baksana,

Bil Utârit sayfalar, cândır bize,
Ak, siyâhlık bil ki, mîzândır bize!

Rûh denen, sevdâ ve aczi atsalar,
Mânevî el; al, yeşil fermân yazar.

Al, yeşil bir nüsha dizmiş ilkbahâr,
Hep ebemkuşağı yazmış ilkbahâr.

KÜÇÜK HÜDHÜD'ÜN KENDİSİNE MEKTUP GETİRDİĞİNİ GÖRÜNCE, BELKIS'IN HZ. SÜLEYMAN'A SAYGI DUYMASI

Versin Allah, Belkıs'e yüz rahmeti;
Aklı, yüz erkek kadar vermiş idi.

Bir nişân, bir mektûbu hüthüt kuşu,
Hem Süleymân'dan getirmekmiş işi.

Hem okurken apaçık her nükteyi,
Hiç de hakîr görmemiştir elçiyi.

Cismi; hüthüt, cânı Ankâ görmede,
His köpükken kalbi, deryâ görmede!

His, akıl çift mânâ ki tılsımlı renk,
San, Ebû Cehl, san Resûl etmişti cenk!

Cümle kâfir Ahmed'i görmüş beşer;
Görmemişler çünkü "**Venşakkalkamer.**"[124]

Gözde his var, ey sâlik saç toprağı;
Histe, aklın, mezhebin düşmânlığı.

"His gözü kör, görmüyor", Allah diyen,
Putperestler, mü'minin zıddı hemen.

Hep köpük görmüş ve görmez ummânı,
Hep bu dem görmekte bilmez yarını.

Hem bugün, yarınların şah öndedir,
Hazneden o, sâde kul görmektedir.

Hak güneşten, zerre vermişken haber,
Bak güneşler zerreye kulluk eder.

Vahdetin, deryâya elçi damlaya,
Okyanuslar geldi tutsak olmaya.

Bir avuç toprak çevikken, bir düşün,
Baş eğer elbette, eflâkler bütün!

Âdem'in kil, Hak'tan olmuştur çevik,
Hep melekten secde bulmuş üstelik.

Gök yarılmış ondaki hikmet nedir?
Kil de, müşkiller aşan gözlerledir!

Hem sulardan, indi topraklar dibe,
Aldı toprak, arştan üstün mertebe!

Hem letâfetler sudan gelmiş değil,
Mübde-i vehhâb olan Hak vergi bil![125]

[124] *Ayın ikiye bölünmesi olayı.*
[125] *Her şeyi baştan icat eden Allah!*

Kılsa süflî Hak havâ, hem âteşi,
Hem diken, gülden de üst denmişse ki;

Hâkim elbet, hem diler, ister yapar,
Dert verir, dertten gelir dermân yapar.

Hem diler; âteş, hevâ süflîleşir;
Hem bulanmış, tortulaşmış hâl verir.

Yer, su yükselsin, yücelsin bir kere;
Hem yürürler, onlar artık her yere!

Hem bilinmiştir, yüceltir istese,
Kil içinden: "Sen kanat aç," der ise!

"Ey âteşten halk olan İblîs, bu yol,
Ey Azâzîl, der ki, git sen şeytan ol!"

Kil olan Âdem, Sühâ'lar koy da geç,
Âteş İblîs, âdisin, yer dipte, seç!

Dört anâsır, sanmayın evvel benim,
Her tasarruf dâimî, ben bâkiyim!

Hep sebepsiz işlerim, hep doğrudur;
Hep sebepsiz takdirim, taktir budur.

Adeti döndürmemiz vaktindedir,
Şüphe, şek gözler önünden silmedir.

"Ey deniz dersem ki gel, âteşle dol,
Dersem âteş; gel de sen bir gülzâr ol!"

Dersem: "Ey dağ gel hafifleş yün misil,"
Dersem: "Ey gök, göz de görsün gel dökül!

Ey güneş, artık gelip yaklaş aya;
Başlar onlar hem kararmış olmaya!

"Hem keser olsak güneşten çeşme biz,
Fenle kandan döndürüp misk eyleriz."

Ay, güneş; olsun siyâh bir çift öküz,
Hem boyundan bağ vurur, Hak, şüphesiz.

BİR FELSEFECİNİN "İN ASBAHA MAUKÜM ĞAVRAN" ÂYETİ OKUNURKEN İNKÂRA KALKIŞMASI

Kur'ân'ı yüzden okurken bir kişi,
"Mâuküm ğavran"[126] su kesmektir işi;

1635
"Ben derinliklerde gizlersem suyu;
Kaynağın etmiş olursam kupkuru;

Var mı benden başka bir tek ehl-i fen,
Döndürüp membaa tekrar yön veren?"

Feylesof, mantıkçı; tam alçak adam,
Mektebin yandan geçer olmuştu tam.

Duydu ordan, hiç beğenmez âyeti,
"Kazma vursak biz çıkarsak gör," dedi.

"Bellesek biz, kazma vurmuşsak yere,
Çıktı diplerden su, hem yükseklere."

1640
Yattı, rüyâ gördü; aslan bir adam,
Bir tokat vurmuş, kör olmuş göz de tam.

"Kazma vur, göz kaynağından sen hemen,
Nûr çıkar, görsün gözün sâdık isen."

Hem sabah kalkmış ki gözler görmüyor,
Görmenin nûr, gözlerinden ayrı gör!

Tövbe etmiş, inlemiş olsan eğer,
Nûr görürdün, Hakk-kerem bulsaydı yer.

Tövbe istek üzre gelmezmiş bize,
Tövbe zevki, herkesin olmaz meze.

1645
Hem amel, yönsüz ve inkâr şom yine,
Tövbenin yol, bağlı elbet gönlüne.

Sertleşip kalp, oldu tam bir sert kaya,
Tövbe tohmu, güç yetirmez yarmaya.

Yok Şuayb ki, duâsıyla bir dağı,
Tarla etsin, sağlasın has toprağı.

Hem niyâz, hem itikâdıyla Halîl,
Güç, olan iş, onca mümkün oldu bil!

Hem **Mukavkıs**[127] istemiş, bakmış Resûl,
Oldu taşlık tarla, tam uygun usûl.

1650
Kimsenin inkâr döner hep aksine,
Mis olur altın ve hem; sulh, harp yine!

Oldu inkâr, isyânın bir kehribâr,
Tarla olmuş oldu taşlık, âşikâr!

Her gönül bir secde der almaz izin,
Rahmet olmaz ücreti, her gayretin!

Tövbesi vardır deyip etsen günâh,
Eylerim ben tövbe, rahmandır ilâh!

---

126 *"Eğer suyunuz derine gider akmaz olursa, size tatlı suyu kim getirir?" (Mülk, 30)*

127 *Peygamberimizin mektup gönderdiği Mısır hükümdarı! Resûlullah'ın sefirine hürmet ederek hediyeler vermiştir*

Pişmân olmak, ağlamak var tövbede,
Şartı şimşekten, buluttan gelmede!

1655
Suyla, âteşler gerektir meyvede;
Hem bulut, şimşek dilektir tövbede.

Hem gönülden şimşeği, gözden bulut,
Olmadan sönmez ki tehdîtler, unut!

Vuslâtın şimşek, yeşillik sunmadan,
Tertemiz, berrâk su akmaz, çeşmeden!

Nerde güllükten de, sır duysun çemen,
Nerde ahdetsin menekşe, yâsemen?

Nerden el açsın, duâya, has çınar,
Hem ağaç baş sallasın, imkân mı var?

1660
Hem ağaç, hem her çiçek saçmış **saçı**,[128]
İlkbahârdır, yönlenen, sürsün göçü?

Hem nasıl al lâlenin yaprakları,
Hem nasıl gül gösterir altınları?

Hem nasıl bülbül alır gülden koku?
Hem nasıl matlûp arar üveyk kuşu?

Hem nasıl leylek gönülden 'lek' eder,
'Lek' nedir? 'Mülk Allah'ın tek mülkü der!'

Hem nasıl toprak döker esrârını?
Hem nasıl bostan nûr etmiş vârını?

1665
Giysiler, nerden getirmiş bahçeler?
Hepsi lûtfunden, keremden gelmeler!

Her güzellik lûtfunun şâhitleri,
Hem de Hak-dost bir velinin izleri.

Şad olur, şahtan nişan görmüş kişi,
Görmemiş kim, gaflet olmuştur işi.

İnsanın ruh vakte ermişken elest,
Allah'ın nuru görüp olmuştu mest.

Kokmasından bildi, mey içmiş olan,
İçmeyenler, anlamazlar kokmadan.

1670
Çünkü hikmet, sanki yitmiş bir deve,
Şah taşır; hikmet, delil, kalbin eve!

Sen ki, rûyâda görürsün bir güzel,
Bir nişan bir va'di vermiş oldu el.

Maksadın olmaktadır, bunlar nişan;
Bil yarın karşındadır, artık falan!

Bir âlamet, atla gelmiş baksana,
Bir nişan; gelmiş kucak açmış sana.

Bir nişan ki, karşılaşsın, gülmede,
Bir nişan; el pençe olmuş durmada.

1675
Bir nişan: Rûyâyı sen hiç söyleme,
Yok, heves, söz etme artık söz deme!

Hak murat etmiş ve Yahya'nın peder,
"Gel de üç gün, sen de bir söz etme" der.

"Has ve çirkinden sükût et üç gece,"
Bir nişandır, Yahya gelmiş öylece.

Açma ağz, üç gün sükût et her söze;
Maksadından bir işarettir size.

Bir nişandır, sözle artık söylemek;
Lâzım olmuş sırrı kalpten gizlemek!

---

[128] *Saçı: Anadolu'da gelinlerin düğünden önce hediyelerle donatılması! Eksiklerinin komşularınca tamamlanması!*

Bir nişandır söyleyen, sunmuş şeker,
Yüz kat üstün, böyleler vardır meğer!

Hem aranmış bunca mansıp, mevkie;
Hep ilâhî bir alâmettir diye.

Olsa derken, ağladın bitmez gece,
Hep seherler istedin sen öylece.

Öyle iz, onsuz kararmış gündüzün,
İncelir boynun, olur bir iğ bütün.

Öyle bir iz, uğra ver, sen her şeyi,
Verdi ermişler zekât hep ülkeyi.

Uyku, mal, yüz rengi gitmiş, öyle ki,
Baş fedâ ettin ve kaldın kıl ne ki?

Öd ağaç oldun, oturdun odda sen,
Tolga oldun, bir kılıç huzrunda sen.

Böyle binler çâresizlik var hele,
Âşığın huylar sayılmazdır bile.

Gördü rûyâ, gündüz olmuştur gece,
Gündüzün, dolmuş uğurdur öylece.

Gezdirip göz, öyle dönmüş sağ, sola,
Yok, nişanlar, yok alâmet bak hele!

Titriyorsun sanki bir yaprak kadar,
Gün geçer, izler görünmez oldular!

Hem dönersin, sanki kaybettin dana,
Sen koşarsın köy, pazarlardan yana.

Neydi koşman? Ey efendim hayrola!
Kaybolan neymiş ki, sen düştün yola?

Bir hayır dersin, benim hayrımdır o,
Hiç gerekmez, başkalar bilmişse bu.

Söylesem kalmaz, nişanlar yok olur,
Söylesem varken, nişan artık ölür!

Bir süvari var bakarsan sen ona,
Der deli sen: "Hem neden baktın bana?"

Sen de dersin: "Dostu ben kaybetmişim,
Hep arar oldum, benim bulmak işim.

"Ey süvari devletin etsin devam,
Merhamet et âşığa; mâzur ya tam!"

Ciddiyetler gösterip, baktındı sen,
Ciddiyet olmaz hata, gel bil hemen!

Hem güzel hâlli süvari gelmede,
Hem kucaklar, hem savarken öyle de.

Sen o zevkin mesti, hem düşsen yere,
Bir habersiz, der: "Riyadır bir kere."

Hem ne bilsin sendeki ihlâs nedir?
Hem ne bilsin ki, visaller kimledir?

Hem nişandan şevk alır olmuş gören,
Bilmemiş gerçekte bir iz görmeyen!

Her zaman ermiş nişanlar has kula,
Taze bir can, ermeye düşmüş yola!

Çaresizken bir balık ermiş suya,
Hep nişanlar levh-i mahfuzdandı yâ!

Hep nişanlar, cümle peygamberledir,
Hakk'a dost olmuş olan ruhlarladır.

Hem bu söz; noksan, karar yok baksana;
Yok ki gönlüm elde, mâzur saysana!

Mümkün olmaz kumda zerre saymamız,
Aklı, hem aşklarla bozmuş olsanız.

Bağda, yaprak saymışım, ben istesem;
Karga, keklik ötse saydım öyle hem.

Böyle saymak, cümle imkândan öte;
Saymışım elbet umut irşat yete!

Bir uğursuzdur Zuhâl, saymış iken;
Müşteri'nin uğru taşkın ölçüden!

Hem bu çiftin arza te'sîri nedir?
Menfaât yâhut zarar gelmektedir?

Hem bilinsin tâ kazadan bir değer,
Var saadet, derde düşmekten meğer!

Müşteri talihli olmuş kimseler,
Mutlu olmuş üstün olmaktan meğer.

Tâlihi Zuhâl olan, şer var diye,
Oldu mecbur şerre dikkat etmeye.

Ben Zuhâl'in söylesem her hâlini,
Onların yangın sarar ahvâlini.

Hak veren zikrullaha ruhsât bile,
Gördü âteş, nûru ihsânlar ile.

Der ki Allah: "Zikrinizden biz öte,
Lâyık olmaz hiç tasavvur, niyyete!"

Oysa tasvîrlerle sarhoş kimseler,
Hiç misâlsiz, zâtımı bilmezdiler.

Cismi anmışsan, hayâl; noksân hayal,
Vasfı şâhâne arınmış, tam kemâl!

Şaha bir fert "çulha" olmaz der iken,
Hem nasıl dersin söz etmiş övgüden?

ÇOBANIN MÜNÂCÂTINI MÛSA ALEYHİSSELÂM'IN HOŞ GÖRMEMESİ

Gördü Mûsa yolda, bir gün bir çoban,
"Ey Hüda! Ey Allah'ım!" der durmadan.

"Nerdesin sen? Ben gelip hizmet ile!
Hem çarık diksem, tararsam saç hele."

Bit kırıp saçlarda, yuysam giysini,
Süt getirsem, besler olsam ben seni.

El, ayaklardan öpüp, ovsam derim,
Yattığın yer var, süpürmek isterim.

"Olsa kurbân hep keçim elbet sana,
Anmışım 'hey hey' deyip ben baksana!"

Bunca söz, beyhûde söylerken çoban,
Der ki Mûsa: "Kimlesin sen, ey falan?"

Der: "O zât elbet yaratmıştır bizi,
Yerle, gökler, halk ediş, kudret izi."

"Aklı kaybettin, dönüp gel kendine;
Müslümanlık nerde? Kâfirsin yine!

Saçma sözler, saçmalık, yetsin küfür;
Sen pamuk bas ağza, sus, bitsin küfür.

Küfrünüzden cümle dünyâ kokmada,
Dînin atlas, küfrünüz yıpratmada.

Hem çarık, elbet dolak lâyık sana,
Bir güneşken ihtiyâç duymaz buna.

Hem bu sözden bağlamazsan ağzı sen,
Bir alevden halk yanarmış cümleten.

Kahrın âteş yoksa, nerdendir duman?
Cân kararmış, ruh meğer merdût olan?

Mâdem Allah hükmü var, bilmektesin,
Terbiyen yok, sende küstâhsın kesin!

Bir deli, dost olsa, düşmandır demek;
Böyle hizmetten öte, Allah'tı tek!

Hak'la sözleştin dayın, amcan misâl,
Hem uzak aşktan, sıfattan Zül'Celâl.

Hem gelişmek isteyen, içmiş sütü,
Hem çarık, muhtâç ayaklar örtüsü."

"Suçladın sen, Hak diyor elbet kulum;
Der ki Allah: "O benim, hem Ben oyum!"

"Hastalandım sormadın hiç sen beni!
Hasta varken, hasta bil ey kul beni!"

"Benle duymuş, benle görmüş olsada,
Fayda dersen burada bâtıl kalmada!

*Gerçi Kur'an'ı Resûl nakletse de;
Kim der: "Allah'ın değil" küfr etmede!

Allah'ın has kulları tenkid eden ,
Kalbi ölmüş, defteri kirdir hemen.

Var bir erkek, Fatma der olsan eğer,
Fatma, insan cinsi olmuşken meğer!

Huyca sâkin kimselerden olsa da;
Bulsa fırsat öldürür, durmaz o da!

Bir kadın var, Fatma dersen övgü o,
Bey için densin, vurulmuş oktu bu!

El ayak bizler için övgüyse de,
Yok ki hürmet, Allah'ın var denmede.

"**Lem yelid velem yûled**" lâyık ona;[129]
Hem baba hem oğla Hâlık baksana!

Cümle cismin vasfı doğmaktır hele,
Hep doğan, ruh nehrinin bir yön ile.

Hem ne doğmuş, mutlaka bulmuş fesât,
Kim ki doğmuş, var eden etmiş icât."

Der ki: "Ey Mûsa diken sen ağzımı,
Pişman ettin, öyle yaktın cânımı."

Yırttı üst baş, bak çoban âh etmede;
Çöl onun yol oldu, tezcek gitmede!

HAK TAALA'NIN ÇOBAN İÇİN MÛSA ALEYHİSSELÂM'I AZARLAMASI

Duydu Mûsa, geldi Hakkk'ın vahyini;
"Sen ayırdın bir hâlis kuldan beni!

Sen ki geldin, hep ulaştırmak için?
Yoksa, olmuştur ayırmak hep işin?

Ayrılık yol olsa, aslâ gitme sen;
Buğzumuz artmış boşanmış kimseden!

Bir tavır, huy vermişiz gör herkese,
Bir yeter hâl, anlayış var herkese.

[129] *"Allah doğurulmamıştır, doğurmamıştır." (İhlâs, 1-4)*

Bunca övmek bir zehir olmuş sana,
Onca baldır, hiç zehir gelmez ona!

Biz münezzeh; yok temiz pislik bize;
Hem çeviklik, hiç kayıt gelmez söze!

Hem ibâdet emri kâr olmaz niye?
Bil ki, kul sonsuz lütuf bulsun diye!

Hintlinin, Hint ıstılâhı övgüdür,
Sintlinin, Sint ıstılâhı övgüdür.

Kulların tesbîhle, pâk olmam ki ben,
Pâk olan kullarda dil, gevher döken.

Bakmayız biz, dilde mevcût bir söze,
Rûha elbet, kalpte baktık biz size."

Dil değil, bakmakta Allah kalplere,
Kalpte ihlâs varsa, makbûl bir kere.

Çünkü söz, arâz; ve kalp cevher olur,
İstenen: Cevher; arâz, uymak bulur!

Bunca sürsün, bunca söz, olsun mecâz,
Aşkta yangın isterim, gel yan birâz!

Aşkın âteşlerle parlat ruhu sen,
Parlayan her söz, fikir, yansın hemen.

Ey Mûsa, âlim adâbı başkadır;
Aşka yanmış kim, adâbı başkadır.

Âşığa, bitmez, tükenmez yanma var,
Bir harâp köy; öşr, harâç, kimmiş arar?

Der hatâ, yer yok hatâlı saymaya,
Bir şehîtten kan, gerek yok yuymaya.

Hem sudan üstün şehit insanda kan,
Çok hata var, doğrudan üstün inan!

Kâ'be'nin içlerde yer yok Kıble'ye,
Dalgıcın yokken dolak, hem gam niye?

Sarhoş olmuş kimse, rehberdir deme,
Giysi yırtmış kimse, boş; dersen, yama!

Her kavimden ayrı âşık milleti,
Âşığın mezhepse, Hakk'ın kuvveti!

Lâ'lde mühr olmazsa hiç vermez zarar,
Gama dalmış âşığa, hiç gam mı var?"

O ÇOBANI MA'ZÛR GÖRMESİ HAKKINDA MÛSA ALEYHİSSELÂMA VAHY GELMESİ

Sonra Mûsa sırrına Hak gizlice,
Söylemiş söz ki denilmezdir nice!

Döktüler sözler, Mûsa'nın gönlüne,
Görme, hem söz etme birleşmiş yine!

Bâzı kendinden geçip, gelmişti o,
Hem ezelden, tâ ebet uçmuştu o.

Bundan artık şerh eder olsam hele,
Çünkü şerhe, hiç vukuf ermez bile.

Söylesem, sözden akıl çıkmış gider,
Yazmış olsam, çok kalem kırmış meğer.

Çünkü Mûsa bir azardır, duydu yâ;
Hem çoban ardında, başlar koşmaya!

Başlamış, sarhoş izinden sürmeye,
Çölde tozlar, yön verir yükselmeye.

Cezbe ehli, bir ayak bassın yere,
Başka izden ayrıdır binler kere.

Yalpalar, âşık olup satranç taşı,
Sanki bir fil, eğri gitmektir işi.

Bâzı, sancak kaldıran bir dalgadır,
Bir balık bâzen, gidip yüzmektedir.

Sanki remmâl mislî, atmış bir remil,
Hâke öz ahvâlini yazmıştı bil!

Sonda rastlar der "Çoban gel, müjde ver,
Haklısın sen, izni Allah verdi" der.

"Sen edep, tertîp, nedir gel geç yine,
Söyle artık sen, ne gelmiş gönlüne!

Sende küfr dîndir, ve cânın nûrudur,
Sen, emînsin, senle dünyâ kurtulur.

Allah'ın affıyla, af olmuş olan;
Korkusuz ağz aç ve neymiş söyle sen!"

Der ki: "Ey Mûsa o hâlden geçmişim;
Gönlümüz kandır, tükenmiş bitmişim!

Sidre-i müntehâ dersen, geçmişim,
Hem de, yüzyıllar önünden gitmişim.

Kamçı vurdun sen, atım bir bak hele,
Fırlayıp geçtim, feleklerden bile.

Mahrem olmuştur, lâhût, nâsûtuna,
Âferîn elbet senin el, pazuna!

Hâlimiz, hem anlatılmaktan beri,
Söylesem olmaz benim ahvâlleri!

Aynalardan gördüğün, nakştır senin,
Hem senindir nakş, değildir aynanın."

Neyzen üfler, neyde kudret yok hele,
Neyde sesler, neyzenin has vasf ile.

Müslüman sen hamd, senâ ettin inan,
Bil münâsip olmamış, derken çoban.

Hakk'ı övdüm, hem desen imanla ben,
Hakk'a nispet, lâyık olmaz anla sen!

Hem de dersin, hep işim şükr etmedir,
Perde kalksın anla sen, gerçek nedir!

Zikrinin makbul oluş, rahmettedir,
Hayzı geçmişsen, namaz ruhsattadır.

Müstehâda'nın namaz kanlıysa da,
Zikriniz teşbîhle kirler bulmada.

Kan necistir, suyla olmuştur temiz;
Çokça pislikler taşır bil kalbimiz!

Kalbimiz, olmaz amellerden temiz,
Allah'ın lûtfu suyundan yoksa iz.

Keşke, yüz dönmüş olaydın secdeden,
Mânâyı **"Sübhane rabbi"** bil hemen![130]

Ey ki; secdem, ten misil lâyık değil;
Bedliğim var, rahmetin olsun delil!

Lûtfu Hak, te'sîr edip durmuş yere,
Hilmi sunmuş, bitti güller bir kere.

---

130 *"Ey benim yücelerden yüce Rabbim!"*

Bizde pislik varsa, hep örtmekte yer,
Sonra ondan goncalar peydâ eder.

Kâfir anlar, toprağın mertlik nedir;
Kendinin mertlik nasıl eksikledir?

Gövdesinden meyve, hem gül bitmedi,
Tek fesât var, aslâ pâklık gütmedi.

Terse gitmiş olmuşuz bak der biri;
Keşki olsaydık ya toprak der biri!

Etmeseydim gerçi topraktan sefer,
Dâne olsam keşki sunsam meyveler!

Hem seferden, eylemiş yol imtihan,
Hem seferden, neydi bilmem armağan?

Görmemiş kâfir seferden faydayı,
Ondan olmuş oldu hep, toprak payı.

Yüz çevirmek, hırsı dünyadan onun,
Doğru yol sıdk, hem niyazından onun.

Otların vardır hayattan fazlası,
Yükseliş meyli, yeşermiş olması!

Toprağa dönsün o yüz, eksik demek,
Noksan artık, hep kurur mahv öylecek.

Rûhta meyl olsun, şu yüksekten yana,
Onda artış, yükseliş Hak'tan yana.

Bir çevirmiş olsanız, baş yerlere;
"Afil'i"[131] sevmez Hüda'mız bir kere!

[131] *Afil: Göçmüş, batmış, yok olmuş.*

MÛSA ALEYHİSSELÂM'IN HAK TEÂLÂ'DAN ZÂLİMLERİN GALEBESİ SIRRINI SORMASI

Der ki Mûsa: "İş gören Rabbi Kerîm;
Bir tek ân zikrin, uzun ömrün derim!

Suyla, topraklarda vardır eğrilik,
Gördü kalbim, i'tirâzlar eyledik.

Neydi maksat? Bir nakış yapmak ona,
Hem fesâdın tohmunu katmak ona?

Parlatıp zulmün, fesât ateşleri,
Yaktı mescit, secdeler etmişleri.

Bir yakarmak üzre kandan kaynağı,
Hem nedir coşturmanın, derdin dağı?

Ben yakînen bilmişim, hikmetti bu,
Maksadım, bilmek ve görmek duygusu.

Hem yakînim, sen de artık sus diyor,
Görme hırsım, hep de coşmak istiyor."

Hem melekler, böyle lûtfu gördüler,
Hem bu lûtfun, öyle coşkunluk değer!

Âdem'in nûrunu sen ettin ayân,
Hem melekler, müşkülât, bulmuş beyân.

Haşr, ölümden, sırrı söylerken meğer,
Yaprağın sırdan açıklar meyveler.

Sırrı kan, hem nutfe, insan hissidir,
Fazlanın başlangıcı eksikledir.

Bilmeden bir kimse, levhâsın yıkar,
Sonradan üstünde birçok harf yazar.

Hak ki önden, gönlü hep kan eylemiş,
Sonradan her sırrı kayt olmuştu iş!

Bak yıkanmak istenirken levhalar,
Hem okunmak üzre defterlik sunar.

Ev yıkar, sağlam temel atmak için,
Eski ev kökten yıkılmıştır, kesin!

Önce topraktan eşerler bir kuyu,
Sonradan çekmek için berrâk suyu.

Çol-çocuk kan vermeden korkmaktadır,
Hıçkırır, ağlar peder bakmaktadır.

Akçe vermişler kan almış kimseye,
İltifât eyler durur neşterciye.

Bir ağır yük bulsa, koşmuştur hamâl,
Gayra vermez, kalsın ister bî-mecâl.

Yük için gör sen hamâldan kavgayı,
İşte var bildik meğer cehtin payı.

Açlık elbet, nîmetin olmuş sebep,
Hem ağırlıklar, rahatlık oldu hep.

Hoş görünmez şey gerek cennet için,
Hem cehennemler hazırlar şehvetin.

Yaktığın od tâze dalmış önceden,
Yoksa âteş hem yıkar Kevser ilen.

Kim ki zindân içre zahmetler çeker,
Şehvetinden lokmanın suçtan meğer!

Kim saraylar içre bir devletledir,
Bin meşakkat hem de, harbin meyvedir.

Sen gümüş, altınla görsen her kimi,
Bil ki zahmet, hem de sabrın görkemi.

Hiç sebepsiz, var müsebbibi gören,
Sen sebep hissindesin, gel duy hemen.

Kimde ruh geçmiş tabîattan öte,
Hiç sebep yok, yırtıp atmış öyle de.

Hep sebepsiz gördü artık her şeyi,
Enbiyânın mu'cizâtın çeşmeyi.

Hem sebep, doktorla dertlenmiş gibi,
Hem sebep, kandîl, fitil, mummuş gibi.

Kandîlindir, gel fitil bük, sen yeni,
Hem fitilsizdir güneş, netsin seni!

Yap samân, balçıkla ambar örtünü,
Hep uzak balçık sanandan gökyüzü!

Âhımız yakmış bitirmiş sevgili,
Akşamın halvette, bir gündüz eli!

Ay karanlıklar görürken cilveli,
Sen gönülden dertle gel bul, sevgili!

Sen de Îsâ'dan geçip, buldun eşek,
Şüphesiz gafletti perden, haydi çek!

Hem ilim, fendir Îsâ'nın kısmeti,
Ey eşek yüz, merkebin ot nimeti.

Merkebin inler, duyup yandın ona,
Bilmiyorsun, sundu merkeplik sana.

Yan Îsâ'ya, yanma merkep nefsine,
Verme aklın asla nefsin emrine!

Ağlasın terk et, bütün pis hûy denen;
Verme, terk et, ondan od ver câna sen!

Bunca yıllar, hizmet ettin merkebe,
Merkebin ardında buldun mertebe!

Hem **"Ahhirûhûnne"**[132]den hem gâye tek,
Nefsi geçmek, akla üstünlük demek.

Âdî aklın, huy desen, merkep huyu,
Hem nasıl bulsam, düşünmüş ot, suyu!

Ey eşek, Îsâ'ya hizmetten gönül,
Hem akıl almış, makam almış, usûl!

Aklı gâliptir, zayıf bir merkebin,
Binse sağ süvârî, incelmiş hemin.

Ey zayıf akl, kıymetin merkep değer;
Bak eşek nefs, ejdehâ olmuş gider.

Îsevî huydan gönül, dağlansa da,
Akla uy, vardır sıhhat hem ortada!

Hoş nefes dolmuş Mesih, derdin nasıl?
Hem, yılansız hazne olmazmış asıl!

Hem nasıl Îsâ, Yahud zulmüyle hem?
Sen nasılsın, Ey Yûsuf hasûtla hem?

Onların ardındasın gündüz, gece,
İmdât etmek istedin, gündüz gece.

Sen nasılsın, safrâlı câhil ile?
Baş ağırmış, hiç hüner geçmez ele!

Sen de yap, yapmış neler şarkın güneş,
Biz, münâfık, hîlekâr, hırsızla eş!

Dînde bal, dünyâda balsın, öylesin;
Derdi, sevdâyı, siler **sirkengübin**.[133]

Biz bâsûrdan hasta, artan sirkemiz,
Sen bal artır, bol keremden isteriz.

Bizce lâyık neyse, bizden olmada,
Gözde kum, körlük verip, artırmada!

Sürmesin sen, her ne var sundun değer,
Bir değersiz, çok özellik celbeder.

Zâlimin âteşle, kalbindir kebâp,
"Et hidâyet kavme Rabbim!" hep hitâp!

Öd ağaçsın, atsalar âteşlere,
Hep dolar âlem ıtır, reyhân, tere.

Öd değilsin, yanma eksiltsin hemen,
Olmadın gamın esîr, ruh misli sen!

Öd yanar hep, mâdenîdir yanmayan,
Nûrun aslı yelle hiç sönmez inân.

Gök ve gönle, sen ki vermişsin sefâ,
Hem senin olmuş cefân, aynen vefâ.

Bir akıllı kimseden gelmiş cefâ,
Elbet üstün, câhilin hiçtir vefâ.

Der Resûl gel: "Bak akıllı düşmâna,
Câhilin dostluktan üstündür sana!"

---

[132] *"Onları arkada bırakın" Hadis-i Şerif*

[133] *Sirke ve balla yapılan bir ilaç.*

UYURKEN AĞZINA YILAN GİREN BİRİNİ BİR BEYİN İNCİTMESİ

Bir akıllı bindi bir at sürmede,
Bir yılan görmüş, bir ağza girmede.

Hızla sürmüş at ve ürkütsem diye,
Hem yılan başlar ağızdan girmeye.

Çünkü ermiş aklı, hışm etmiş ona,
Kaç topuz vurmuş uyur bir insana.

Kaçtı vurmaktan o, dallar altına,
Hem topuzdan korkuyorken, baksana!

Hem çürük çok elma düşmüş yerlere
Atlı der: "Dert var ye, bundan bir kere."

Çok çürük elma yemiş gitmiş feri,
Çokça yenmiş, mideden gelmiş geri.

Ünleyip der: "Neydi baskın, ey adam?
Neydi kastın? Neyledim bir anlasam?

Varsa kastın, varsa bir düşmânlığın;
Vur kılıç aksın kanım, bitsin bütün.

Gördüğüm sâat, uğursuz bir zamân,
Mutludur mutlak, yüzün görmez olan.

Hiç günâhsız, görmemiş kâfir desen,
Zulmünüz, bitmez sitem, bilmem neden?"

Söz ederken fırlıyor ağzında kan,
"Ver cezâsın, Ey Hüda elbette sen!"

Hem zamân geldikçe, lâ'netler idi,
Bey vururken: "Haydi sen gel koş" dedi.

Hem topuz inmektedir rüzgâr ne ki,
Hem koşup düşmüş giderken öyle ki!

Karnı toktur, uyku basmış bir kere,
Gevşemiş hem; el, ayak binler bere.

Çekme, dövme bitme bilmez baksana,
Safrâ artmış, kusma yaklaşmış ona.

Her ne yenmiş olsa, çıkmış ortaya,
Hem yılan çıkmış, dökülmüş ortaya!

Çıktı karnından yılan, görmüş onu,
Secde etmiş atlıya, minnetle bu.

Simsiyâh, çirkin yılandır gördü de,
Korkudan, mevcût olan dert gitmede!

"Sen ki, rahmet Cibril'i rahmette sen,
Şimdi Hak'tan bir velinimette sen.

Hem mübârek bir zamân, gördün beni,
Ölmüşüm ben, bir hayât verdin yeni.

Sanki annemsin, ararken sen peki,
Ben eşek, kaçtımdı senden öyle ki.

Bir eşek eşekliğinden hep kaçar,
Sâhibi insan onun, durmaz arar.

Öyle tâkip faydadır, vermez zarâr,
Kurt kapıp tek etmesin der, târumâr!

Mutlu olmuş kimsedir, görmüş seni,
Mutlu gelmiş, görse kimler ülkeni.

Ey temiz ruh, ey övülmüş ruh dedim,
Ben de pek çok, saçma sözler söyledim.

Ey efendim, ey şehinşah, ey emir;
Ben değil, hem senle cehlim söyleşir!

1905
Bilsem azcık böyle, lâyıksız peki,
Uymayan söz söylemezdim öyle ki!

Böyle hâlden iz, remiz verseydiniz,
Ey güzel huy, hep sunardık methi biz!

Şimdi sustun, siz ki hiddetlendiniz;
Hem başımdan, hem de sessiz vurdunuz.

Sersem olmuş, aklımız gitmiş idi,
Önce azcık beynimiz kalmış idi.

Ey güzel iş işleyen, ey has emîr,
Şimdi affet, söylenen cinnetledir."

1910
"Söyleseydim şöyle azcık söz meğer,
Parçalar, kalmazdı ödden zerreler.

Anlataydım, ben yılan neymiş sana,
Korku, yol olmuş olurdu mahvına."

Mustafâ söylerdi: "Dersem doğruyu,
Nefs denen düşmânının neymiş hûyu!

En cesûr olmuşta öd, patlar hele,
Gamlanır, çıkmazdılar artık yola."

Kalpte kudret kalmamış, etsin niyâz,
Tende cân, tutmaz oruç, kılmaz namâz!

1915
Bir kedi huzrunda kalmış fare bu,
Önde kurt varken, duran fânî kuzu.

Onda kalmaz çâre, hepten bir gidiş,
Ben de sözsüz besleyiş, ahlâk veriş.

Ben, Rebâbî misli suskun bir tenim,
Ben Dâvud oldum, demirden ellerim.

Olmayan dönsün, elimden olmuşa,
Ellerim ersin, kanat versin kuşa.

Ellerin üstünde Allah'ın eli,
Bizde el, Allah elinden bilmeli!

1920
Bizde el vardır, feleklerden uzun,
Hem yedi gökten geçip, bulmuş yolun.

Hem cihâna gösteren eldir hüner,
Söyle Hâfız, sen de **"İnşakka'l-kamer"**[134]

Aklımız kıt, biz gelip bir "el" desek,
Kudretin şerh, akl için mümkün mü pek?

Uykudan kalksan, bilirsin hâli sen,
Buldu söz son, doğru var, Allah bilen!

İçte mevcût, bir yılan bilsen eğer,
Elma yenmez, kusmalar bulmazdı yer.

1925
Sen söverken, at sürerdim durmadan,
"Rabbi yessir"ler[135] okurdum durmadan.

Yok ki iznim hem sebepler saymaya,
Yoktu kudret hiç seni tek koymaya.

İçteki dert, der de Peygamber gibi,
"Allah'ım et kavme yardım, der Nebî."

Derdi bitmiş, başlamışken secdeye;
"Mutluluk sundun, dönensin hazneye!

Bul Hüda'dan, sen hayırlar ey yüce,
Hem zayıf cân, ermiyor şükrün güce.

1930
Şükrü Allah eylesin der, ey beğim,
Yok dudak yoktur çenem yok söyleyim!"

---

[134] *"Kıyamet yaklaştı, kamer yarıldı. Müşrikler bir âyet, mu'cize görünce itiraz ediyorlar." (Kamer, 1-2)*
[135] *"Rabbim işimi kolaylaştır."*

Aklı çoklar düşmân olsun, böyledir,
Zehr verirken, ruhu şâd etmektedir.

Ahmağın dostluk; sapıklık, dert olur;
Bir hikâyem var, gelip sen dinle dur!

BİR AYININ YALTAKLANMASIYLA VEFÂSINA BİR KİMSENİN İTİMÂT GÖSTERMESİ

Bir koc'oğlan var, sarar bir ejdehâ,
Bir adam aslan yürek, ermişti yâ!

Halka imdât eyleyen mert kimseler,
Duysa feryât, hep koşup gelmekteler.

1935
Duysalar her nerde, feryât var yine,
Oldular, Hak rahmeti onlar yine.

Hem cihânın derde onlardır direk,
Hastalıklar üzre bir tabîp demek.

Hem de şefkât, hem de bir rahmettiler,
Hak misil illet ve rüşvetsizdiler!

Sorsanız hem, "Yaptığın şeyler neden?"
Der ki: "Gamlar, gördüğün biçâreden!"

Mertlerin av, merhâmettir bil ki sen,
Hep arar dert, durmadan dermân denen.

1940
Nerde dert vardır, devâ varmış ona;
Bir çukur bulsun, sular akmış ona.

*Gel sudan geç! Sen susuzluk bul hele;
Alçalıp iç sarhoş olmak bul hele.

*Tâ **"Sakahüm Rabbühüm"**[136] olsun hitâp,
Allah'ından öyle hem, gelsin hitâp!

Et tevazû, istesen rahmet suyu;
Rahmetin mey iç; bulup sarhoşluğu!

Rahmetin içlerde, Hakk'ın rahmeti,
Yok kanâat, iste gelsin rahmeti.

Çarkı al gel, sen ayaklar altına,
Üstte mevcût ses nedir, hep duysana!

Vesvesenden, bir pamuk dolmuş kulak,
Gel çıkar, zikri semâdan duy da bak.

1945
Ayb kılından, pâk edip, sen çift gözü,
Bağ ve bostanıyla gör, gaybın özü.

Sen beyinden, at da gitsin nezleyi,
Hem burun, Hak'tan ıtır alsın iyi.

Kalmasın hiç sıtma, safrândan eser,
Tâ bulunsun şükr ve tatlardan eser.

Yap şu erlikten ilaç bul iktidar,
Sen sevin artık büyürken yavrular!

Cân ayağından kopar sen, tomruğu,
Rûh bulur, gerçek çemenzâr bolluğu.

1950
Sen hasîslik bukağından git hele,
Hem felekten, tâze bir baht al ele.

Yoksa lûtfun Kâ'be'ye, elbet kanat,
Aczini arz et ve ondan çâre tat.

Ağlayış, hem inleyiş sermâyedir,
Küllî rahmetler, şefîk bir dâyedir.

---

136 *"Allah'tan onlara saf bir şarap içirilecektir." (İnsan, 21)*

Dâye annendir, arar bâhâneler,
Ağlasın yavrum ve süt versemdi der!

Hak yaratmış siz de, hâcet yavrusu;
Rahmetin sütler görünsün, doğrusu!

Der ki Hak: "Kullar duâ etsin bana,
Sevginin süt hep coşup aksın ona!

Yellerin şiddet ve hengam süt döker,
Gam biter gelsen birâz sabrın yeter!

"Fissemâi rızgaküm"[137] duymaz mısın?
Duydun ammâ, sen yapışmış kalmışın!

Hem ümîtsizlik ve açlık korkunuz,
Gulyabândır, hem cehennem sundu iz.

Üste dâvet eyleyen, her bir nidâ,
Bil ki yüksekten de hep, yüksek sedâ!

Hırs getirmiş, bir nidâdır cümlesi,
Parçalar bir ses ve bil, kurdun sesi!

Yükseliş olmaz, mekânlardan yana,
Yükseliştir, akla, hem ruhtan yana.

Her eserden üst, sebep bak gerçeğe
Bir demir, çakmak da üsttür şu'leye.

Dik başın yanlarda çökmüşken biri;
Sûreten bir, hem de üstündür yeri!

Baş sedîrden, alt, uzak kalmışsa da,
Anca mevkilerle, bir şey bulmada!

Taş, çelikten şu'le mevcût önceden,
İşbu çifttir şu'leden üstün hemen!

137 *"Rızıklarınız göklerdedir." (Zârîat, 22)*

Kim ki çakmak çaksa; çakmak, gâyedir;
Böyledir hem, şu'le üstün yerdedir!

Taş, demir, evvel görünmüş şu'leden,
Önce maksat oldu elbet, ruh denen!

Bak kıvılcım çakmağından sonradır,
Oydu maksat bunların üstündedir.

Hem oluşça, meyveden dal öncedir,
Meyve daldan öncedir, üstüncedir!

Bir ağaç dikmekte maksât, meyvedir,
Meyvedir maksât, ağaçtan öncedir.

Ejdehâdan, feryâd etmiş bir ayı,
Bir cesûr iş eylemiş kurtarmayı.

Çâre, mertlik, birlik olmuş, bir kere,
Ejdehâ, zordan ölüp düşmüş yere.

Ejdehânın vardı kuvvet, hîle yok,
Hîlekârın, hîleden var, hîle çok!

Hîleler gördün senin, gel dön geri,
Öğrenirsin başlayan en ilk yeri!

Her ne vardır işbu alçak bölgede,
Göz çevir yüksekte, ordan gelmede.

Üst deyip bakmak, bağışlar nûr sana,
Öncesinden göz kamaştırmışsa da!

Göz alıştır, durmadan parlaklığa,
Olmasan **huffâş**[138] alış, dur bakmaya!

Son nedir, görmek de, nûrdan bir nişân;
Şehvetin hâli, mezarlıktır inan!

138 *Huffaş: Yarasa.*

Âkıbet görmek, bütünden tecrübe,
Öğrenilmez bir defâ duymak ile!

Kibre dalmış, bir defâ görmüş biri;
Kibre dalmış, yok ki üstâdın yeri!

Gördü Sâmiri misil, bir tek hüner,
Kibr edip Mûsa'ya, baş dönmüş gider!

Hem de, Mûsa'dan hüner öğrendi de,
Göz kapar, gelmez muallimler göze.

Şüphesiz, Mûsa'da vardır çok hüner,
Bir hüner sunmuş, bütünden cân söner.

Çok ilimler var ki, yerleşmiş başa;
Mutluluk derken, sebep olmuş başa.

İstemezsen ol ayak, baş gitmesin,
Kutba sâhip kimse bul, yaslan kesin!

Gerçi, gerçekten de şah olsan bile,
Bal isen, kendin nebâttan say hele!

Fikrin olmuş bir nakıştan, oysa cân,
Sende; nakt kalp; onda haslıklar inan!

Sen ki, sensin; senliği ondan ara;
Ol üveyk hem; başla sen "kû kû"lara!

Cinsle hem, sohbet değilse maksâdın;
Ejdehâ, ağzında olmaktır payın!

Belki kurtarmış olur üstâd hani,
Çok hatâdan kurtarır, üstâd seni.

Kuvvetin, hem yoksa, artık ağla sen,
Çünkü körsün, kurtarır gerçek gören.

Ağlaman yok, üst demek senden ayı,
Kurtaran oymuş, onun feryât payı!

Taşlaşan bir kalbi mum et, Ey Hüda;
İnlesin hoş, bulsa rahmetten sedâ!

KÖR BİR DİLENCİNİN, "BENDE İKİ TÜRLÜ KÖRLÜK VAR, BANA MERHAMET EDİNİZ," DEMESİ

Vardı bir kör "el-amân" der, "el-amân;"
"Çifte körlük bende der, ehl-i zamân!

Çifte körlük, kalmışım ben ortada,
Çifte kat rahmet edin, artık bana!"

"Sen de körlük, bizde gördük" der biri,
"Başka körlük neyse anlat, gel beri."

Der ki: "Ses çirkin, terennüm çok fenâ,
Ses ki, çirkin pis terennüm, çift belâ!

Ses ki çirkin, gamda olmuştur maya,
Hem bu yüzden, merhamet az öyle yâ!

Nerye gitmiş olsa gör, çirkin sesin;
Mâyesiymiş cümle kînin, hiddetin!"

Çifte körlük üzre, çift rahmet gerek,
Böyleler var, kalbî bir himmet gerek.

Hem, şikâyetten yiten çirkin sesi,
Merhamet sarmış gönülden herkesi!

Sırrı açmış oldu artık gerçeği,
Oldu kalbin sesle, çirkin, ses iyi.

Gönlünün ses, kimde çirkinleşse bir,
Hem de sonsuz körlük onda üçleşir.

Hiç sebepsiz, bir keremkâr, belki de,
El atıp çirkin ne var, yok etmede.

Ses de hoş, mazlûmca söylenmiş diye,
Mumca huy vermiş olur, taş kalpliye.

Kâfirin ses, bed ve çirkinlikledir,
Hak katında hiç kabul bilmez nedir?

Hem "Susun" hitâbıdır çirkin sese,
Halk katında mest köpektir neylese.

İnleyişten rahmeti çekmiş ayı,
Hoş değil, sen almadın ondan payı!

Bil ki sen, oldun Yûsuf çün, kurt ne ki,
Bir günâhsızdan kan emdin, öyle ki!

Tövbe et lâyık bu istiğfar sana,
Var cerâhat eskimiş, dağ vur ona!

AYI İLE O ABDÂL HİKÂYESİNİN TAMÂMI

Kurtulup elbette ejderden ayı,
Kurtaran vardır, iş etmiş bakmayı.

Sanki olmuş Ashâb-ı Kehf'in iti,
Ferdi hem, takîp olurken niyyeti.

Hastalanmış, Müslüman, yatmış yere,
Bekçi olmuştur koc'oğlan bir kere!

Geçti bir fert, hem iş etmiş sormayı;
"Ey birâder hem neyin olmuş ayı?"

Ejderin anlattı geçmiş kıssayı,
"Kanma" der, "aptal, bu gerçek bir ayı!"

Dostun ahmak olsa düşmândan beter,
Sen bilirsin, çâre defetsen yeter.

Der ki: "Vallâhî haset almış payı,
Görmüyorsun, sevgidir sunmuş ayı."

Der ki: "Saflardan muhabbet, aldatır,
Ben hasûtsam, sevgisinden evlâdır!

Bence gel sen, et ki def, gitsin ayı,
Cinsinin olsun gerek, tercih payı!"

Hasta: "Git git, ey hasût artık" dedi;
"Maksadım kurtarma olmuş" bak dedi.

"Eksiğim yoktur ayından, ey yüce,
Gel de terk et, dostun olsam güçlüce.

Tehlikenden gönle düşmüş titreme;
Gitme artık onla, orman var deme.

Oysa gönlüm, titremez hiç boş yere,
Nûru Hak'tır, boş laf olmaz bir kere!

Hak'taki nûrdan bakan bir mü'minim,
Yakmasın âteşgede, sen kaç derim!"

Her ne der olmuşsa, sanki duymadı,
Sû-i zân görmek için, bir set idi.

Hastanın tutmuş elinden, çekti o,
"Sen akılsız, dost değilsin," gitti o!

Der ki: "Git sen, düşme artık derdime,
Mârifet, irfân nedir, bahs eyleme!"

Der ki:"Bak sen düşmanın olmam ki ben!"
Benle gelsen, hem, bulursun lûtfu sen!"

"Uykumuz var" der "beni terk etsene!"
"Hayrı ister dostunum, gel uy bana!"

2030
Sen hayırhâh dosta, yaslansan hemen,
Hem korur, durmaz uyursun zevk ilen.

Öğdü duymuşken kapılmış hiddete,
Hiddetinden, yüz dönüp gitmiş öte!

Gâliba, kastı benim, düşman mı bu?
Bir tamahkâr serseri, var umduğu.

Yoldaşıyla bahse girmiş bir kişi,
Yâ da olmuş oldu, korkutmak işi!

Akla dolmuş sû-i zanlar bir kere,
Hüsn-i zan artık onun geçmez ele!

.
2035
Hüsn-i zanlar, sâde olmuş bir ayı,
Sanki bulmuş onda, hemcinslik payı!

Aklı çok mert üzre, yüz töhmet payı,
Yok vefâ hiç, sevdiği olmuş ayı!

MÛSA ALEYHİSSELAMIN ÖKÜZE TAPANA "NEREDE DÜŞÜNCEN, NEREDE TEDBİRİN?" DEMESİ

Der ki Mûsa: "Bir hayâlin sarhoşa,
Hep şekâvet, hep dalâletler boşa!

Yüz gümân altında peygamberliğim,
Sende şüpheyledi, ahlâkım benim.

Yüz bin aşkın mucizem, gördünse de,
Yüz hayâl, yüz zânnın artıp gitmede!

2040
Sen hayâlden, şüpheden, âciz idin,
Var bu peygamberliğim, tân eyledin!

Apaçık tozlar çıkardım ben sudan,
Sizdiniz Fir'avn elinden kurtulan.

Kırk yıl inmiş, kâse, nîmetler yere,
Hem duâm, taştan akıtmıştır dere.

Söyle, gördün bizde birçok mûcize,
Vehminizden, hiç azalmak yok size!

Yaptı altından öküz, vermişti ses,
Bir put ettin, secdeden duydun heves!

2045
Aldanışlar vardı, yutmuş sel bu su,
Dondu aklın, geldi gaflet uykusu.

Tanrı olmaz, söylemezdin sen ona,
Baş koyup hep, secde ettin baksana!

Hem hayâl, his etmedin tezvîrini,
Kandın, almazken hayat tedbîrini!

Ey köpekler, Sâmirî kimdir? Size;
Hem cihânın ma'bûdu yapsın bize?

Hem nasıl siz, oldunuz bir tek gönül?
Şüphesiz eyler iken mâbut kabul!

2050
Bir öküz, bir lâfla olmaz hiç hüda;
Ben Resûl'ken, sizde inkâr ortada!

Ey eşek, döndün öküzken, secdeye,
Sâmirî sihriyle aklın, av niye?

Doğdun insan, aklı çok, seçkin iken,
Lâyık ölmek, cehle ma'den şimdi sen!

Göz kapattın, Zü'l-Celâl'in nûra sen,
Şimdi senden hep sapıklık gözlenen.

Hem ne bilmem söylemiş altın buzağ,
Bunca ahmak etti rağbet, kurdu bağ?

2055
Çok acâyip şey ki benden gördünüz,
Hem nasıl, çör-çöp bulurmuş Hakk'a iz?

Bâtılı çekmektedir, bâtıl olan;
Tembelin hoşluk nedir? Âtıl olan!

Çünkü cinsler, cinsi çekmiş kendine,
Hiç öküz, aslan deyip gitmez yine!

Kurt nasıl olsun Yûsuf'un âşığı?
Meyleder hîleyle, olsun âzığı!

Çıksa kurtluktan ki, mahremdir ona,
Kehf'in it oldun, dönersin insana.

2060
Aldı Bekr, Hak'tan, Muhammed'den koku,
Der ki: "Doğru söyleyen yüz, işte bu!"

Hem Ebû Cehl, düşmeyen Hak derdine,
Görse yüz **"şakk'ul-kamer"**[139] boştur yine!

Testisi damdan düşen bir dertliden,[140]
Gizledin gerçek, fakat Hak'tır bilen!

Kim ki câhil, âşkta dertler bulmayan,
Gösterir olsan, odur hiç görmeyen!

Sâf ve berrak olmalı, kalp aynası,
Öyle başlar, has ve çirkin sunması!

[139] *Ayın Peygamberin işâretiyle ikiye bölünme mu'cizesi.*
[140] *Testinin damdan düşmesi, sırrın meydana çıkması mânâsına deyim.*

Ayıya Kapılmış Olanın Nasîhat Kabûl Etmemek Hususunda Mübalâğa Etmesi Üzerine Nasîhatçinin Onu Terk Etmesi

2065
Kalbi yanmış mü'minin, bak niyyete,
Çekti bir "Lâ havle" geçmişken öte!

Hem nasîhat, bunca uğraşmam dedi,
Oysa kalbinden sû-i zan eyledi!

Öğdümün yollar, kapanmıştır dedi,
"A'rız anhüm"[141] emri gelmiştir dedi.

Halkta gaflet, artırır öğdün meğer!
Böyle öğdün, isteyen var olsa ver.

Madem a'mâ, Hakk'a tâlip oldu tek,
Lâyık olmaz, gel fakîr incin desek.

2070
İstiyorsun, halk ulaşsın gerçeğe,
Beylerinden öğrenir olsun diye.

Ey Muhammed, bak Kureyş'ten çok ulu,
Dinliyor gördün seni, çok hoştu bu!

Hep reisler, dîne yardım etmede,
Hem Kureyş Habeş peşinden gitmede.

Halk, ayâr olmuş hükümdâr dînine,
Din, Tebük'ten Basra'dan geçmiş yine!

Sen, bu yüzden yüz, çevirdin a'madan
Yüz dönerken, küskün olmuştun hemen.

[141] *"Onlardan yüz çevir, onlarla uğraşma ve bekle." (Secde, 30)*

2075
Geldi fırsat, davetin gelmiş yeri,
Bol zaman bekler durur sohbetleri.

Dar vakittir, olma mani söyledin,
"Yok, gazabım, ben nasihat eyledim."

Ey Muhammed, bil ki indallâhda kör;
Yüz vezir, yüz Kayser'in üstünde gör!

Andırır, insan denen madenleri?
Kıymeten geçmiş odur yüzbinleri.

Gizli kalmış lâl ve hâkik mâdeni,
Yüz bakırlar mâdenden, çok iyi!

2080
Ahmed'im ey, burda maldan fayda yok,
Sîne lâzım, aşk, dumanlar onda çok!

Kalbi aydın körse, yok örtmek yolu;
Ver nasîhat, Hakk'ıdır, hem ehli bu!

Üç beş ahmak, inkâr etsinler seni,
Tat da yitmez, sen şeker, tat ma'deni!

Üç beş ahmak, tutsa ithâm etseler,
Hak Teâlâ hem de, şâhitlik eder!

Der Resûl: "İkrâr için ben gam yemem,
Hak ki tasdîk eylemiş, artık ne gam?"

2085
Bir güneşten kısmet alsın **şebpere**,[142]
Bir delîl say, hiç güneş yok bir kere.

"Hem de huffâş nefreti olmuş delîl,
Hem benim parlak güneş, sen öyle bil!"

Gül yağından dost biziz der, bok böcek,
Orda gerçek, gülsuyu yoktur demek.

Müşteri olsun mihengin, kalp para,
Şüphe var, yoktur mihenklik ortada!

Bil ki hırsız, gün değil, ister gece,
Parlayan bir gündüzüm ben öylece!

2090
Fark eden ben, seçmişim kalbur deyi,
Hem ayırt ettim samândan, daneyi.

Ben kepeklerden ayırt ettim unu,
Bilmişim, bet buydu, insan, puttu bu!

Hak terâzi olmuşum, dünyâda ben,
Kim hafîf, kimler ağırdır gösteren.

Annesin, Allah sanır elbet dana,
Küllük ister hem eşek lâyık ona!

Yok, ineklik, müşteri olsun dana;
Yok dikenlik, ağz atar hayvan ona!

2095
Sandı kâfir, geldiler cevr ettiler,
Belki cevher aynamızdan toz siler!

BİR DELİNİN CÂLÎNUS'A YALTAKLANMASI VE CÂLÎNUS'UN KORKUSU

Şöyle, Câlînus demiş öğrenciye;
"Rafta durmuş bir ilâç gel ver" diye.

Döndü Câlînus'a; "Ey Üstâd" dedi;
"Bu ilaç cinnetlinin dermân idi!"

Sen de aklından çıkar, hiç söyleme, "
"Bir deli gelmiş, el atmış eynime.

Döndü bir müddet, bakıp durmuş o da,
Kırptı göz, çekmiş yakamdan yırtmada.

[142] *Şebpere: Yarasa*

Bende olmaz olsa uygun cinsi hâl,
Böyle çirkin sevgiden bulmaz mecâl!

Cinse uygun hâli elbet görmeden,
Cinse uymaz, iltifat etsin neden?

Böyle çiftler ülfet etmiş olsalar,
Müştereklik, vâki olmuş, bilki var.

Nerden uçsun, cinsi ayrı kuş bile?
Ayrı cinsin sohbeti, olmuş belâ!"

BİR CİNSTEN OLMAYAN İKİ KUŞUN BİRLİKTE UÇMASI VE DÂNE TOPLAMASININ SEBEBİ

Bir hekim der: "Çölde yollanmış iken,
Karga, leylek görmüşüm birlikte ben.

Çok şaşırdım, burdaki birlik niye?
Başlamıştım hâli tetkîk etmeye!

Yaklaşıp gördüm, şaşırdım, işte hâl;
Gördüğüm onlardı, durmuş çift topal.

Gökte yükselmek için gelmiş doğan,
Hem de, baykuşlar, nasıl birlik bu ân?

Buydu, **"illiyyûn"** dan olmuş bir güneş,
Oysa **"siccîn"**[143]den ve haffaşlarla eş!

Buydu nûr elbet ayıplardan öte,
Oysa kördür, hem dilenmişlikle de!

Buysa Ay, Pervîn'e aksetmiş odur,
Olsa bir kurt, gübrelikler yurdudur.

Hem de Yûsuf yüz bu, hem Îsâ nefes;
Oysa kurttur, yâ eşek, zil verdi ses!

Bu mekânsız, mevkisinden uçmada,
Oydu it, otlarda düşmüş yatmada.

Gül lisân-ı hâlle, pislik kurduna,
Der ki koltuktan kokan bir baksana.

"Sen gülistândan dönüp kaçmaktasın,
Nefretin güllük için şandır kesin!

Gayretim, benden sizi etmiş öte,
Alçak uymaz hiç şeref, şan, şöhrete.

Ey denî, ben, sen, berâber olmamız,
Zannederler, sanki birdir aslımız.

Bülbülün olmuş vatan güllük, çemen,
Bok böcek yurduysa pisliktir hemen.

Hak ki, pislikten arıtmıştır bizi,
Lâyık olmaz, murdarın kalsın izi!

Bir damar benzerdi, Hak kesmiş onu,
Hükm eder olsun bu bilmem, doğru mu?

Tâ ezelden bir nişân Âdem'de var,
Hep melekler secde etmiş âşikâr!

Bir nişân vardır, o, İblîs'teydi tek,
"Eğmeyiz baş, biz reis, biz şah isek!"

Secde etmiş olsa İblîs, Âdem'e,
Şanı Âdem, gelmez elbet görkeme!

[143] *İlliyyûn: Yedinci kat gökte bir yer. İyilerin defteri oradadır. Siccîn: Cehennemin en alt tabakası. Fasıkların, kâfirlerin defterleri oradadır.*

Hem melekler secde etmiş olmada,
Kibri şeytanın, büyüklük sunmada!

Hem de, tasdiktir melek ikrârları,
Öyle tasdik şeytanın ısrârları.

*Sözlerin yoktur sonu gel dön dayı,
Hem ne yapmış, anlat artık sen ayı.

AYININ YALTAKLANMASINA ALDANMIŞ OLAN O ZAVALLININ KISSASININ BÂKİYESİ

Hep uyur olmuş efendi gölgede,
Kovmuş ammâ, bir sinek var gelmede.

Hem sinek kovmak diler olmuş ayı,
Hem sinek seçmekte tekrar konmayı.

Öfkelenmiş hep, sinek varken ayı,
Etti iş, dağdan büyük taş almayı!

Taş getirmiş, hem o kalmış uykuda,
Yüzde, bakmış bir sinek var durmada.

Bir değirmen misli, sağlam bir kaya;
Hem sinek gitsin deyip, atmıştı yâ!

Yüz olurken taşla, birden hurdahâş,
Bir misâl, dünyâya olmuş oldu fâş.

Ahmağın dostluk, ayıyla denk bilin,
Kin muhabbettir, muhabbet onda kin!

Ahmağın ahdi zayıf, virânece,
Ahdi kuvvettir, vefâsı pek cüce.

Bin yalan söyler, yemîn etsin bozar,
Kanma artık, hep yemînler boş çıkar!

Hiç yeminsiz, ahdi bozmuş bir kere,
Hîlesinden, düşmeyin siz dertlere.

Nefsi hâkim, aklı nefsin tutsağı,
Kur'ân'a yüz bin yemin olsun bağı.

Hem yemînsiz ahdi, noksan baksana,
Bir yemin etsin, olur elbet fenâ.

Bir yemin ettin ve nefsi bağladın,
Onda artan hiddeti sen sağladın.

Hâkimi bağlarsa mahkûm, öyle ki,
Bağ kopar, hem hâkime çıkmak ne ki?

Hiddetinden, iple vurmuştur size,
Nefs, yemin etmiş isen vurmuş yüze!

Sen de ondan hiç ümitler bekleme,
"Ol vefâkâr" var "yeminin uy" deme!

Kim yemin etmişse, Hak olmuş vekil,
Ten olur ip, ahdi hep dönmekte bil.

HAZRET-İ MUSTAFÂ EFENDİMİZİN HASTA BİR SAHABEYE HATIR SORMAYA GİTMESİ VE HASTA ZİYARETİNİN FAYDASI

Hastalanmış ashâbından bir adam,
Hastalıktan inceleşmiş, ipti tam.

Mustafâ gelmişti, neymiş sormaya,
Onda huy toptan lutûf, ikrâmdı ya.

Hasta sorsak, var düşünsek faydası,
Faydanın dönmüş sana, hastan hası.

2145
Önce faydan, belki ermişten olan,
Belki olmuş oydu, bir kutb-u zamân!

Olmasın, olmuş olur yoldâş o da,
Asker olmuş, belki şah olmazsa da!

Dostu görmek, gözlemek lâzımdı yâ,
İster at binsin ve istersen yaya!

Bir ziyâret pek güzel, düşmânsa da,
Yaptığın şeydir güzellik sunmada!

Olmasın dost, ama kin eksilmede,
İhsanın kin üzre, merhem sürmede!

2150
Fayda çoktur, hem ziyâretten sana,
Ben usançtan korkarım, dost baksana.

Gel de artık, toplumun ol dostu sen,
Yoksa dostun, yont ki taş, dost et hemen.

Çünkü, kervanlarda yoldaş çokluğu,
Eşkıyânın mızrâğı, kırmakta bu!

Ey inatkâr, yok ki gönlün görmesi,
Bilmedin sen öd, ağaçtır hangisi?

Bu cihan saklar tükenmez hazneler,
Nice hazne gizlemiş virâneler!

2155
Benzemiş dervîşe her kim, git ona,
Bir nişan bulsan, tavâfa baksana!

Sende iç ahvali görmüş göz ki yok,
Hazne gizler ten ki var elbette çok.

Benim Ziyâretime Gelmedin Diye Hak Taala'nın Mûsa Aleyhisselâm'a Vahy Etmesi

Geldi Hak'tan Mûsa'ya hem bir itâp,
Ağuşundan ay doğan âlî-cenâp.

"Nûru Hakk'ım üzre şark ettim seni,
Hastalandım, sormayan sendin beni!"

"Subhânallah Hakk'a ermezdir ziyân;
Hem nasıl sırdır, İlâhi et beyân!"

2160
Hak buyurmuş; "Hastalandım gelmedin;
Sen kerem göstermedin, hiç sormadın!"

Der ki Yâ Rab: "Yok ki noksânlık sana,
Aklım eksilmiş, n'olur anlat bana!"

Der ki Allah: "Hastalanmış has kulum,
Bir güzel bak! Hastalanmış kul benim!

Hem onun özrü, olurken özrümüz,
Hasta olsun, hastalandık sanki biz.

Kim demiş: Yoldaş eğer olsun Hüda,
Hep otursun, burda bulsun evliyâ!

2165
Evliyâdan ayrılan bulmuş belâ;
Sen ki cüz'sün, külle gel ol müptelâ.

Her kimi şeytan ayırmış olsa gör,
Kimsesizdir, kendi kendin oydu yer.

Bir karış meclisten ayrılsın kişi,
Tuttu bak gör, hileden şeytan işi!"

BİR BAHÇIVANIN SÛFÎ, FAKÎH, ALEVÎDEN İBÂRET ÜÇ KİŞİYİ BİRBİRİNDEN AYIRIP YALNIZ BIRAKMASI

Bahçıvan dönmüş bağa, etmiş nazar,
Gördü hırsız misli üç fert, bağdalar.

Bir fakîh var, bir sûfî var, bir şerîf;
Hiç vefâ bilmez olandan, üç herif.

2170
"Ben sunar olsam da yüzler hücceti,
Bunların vardır cemâât rahmeti.

Uğraşılmaz bunlar üç, yalnızsa ben,
Gel ayır hem, bir birinden önce sen.

Birbirinden ben ayırsam onları,
İntikâm almamda gelmiş sonları."

Hîle kurmuş, sûfîyi salmış yola,
Dost muhabbetler nedir, bozmuş ola.

Der ki: "Sûfî sen varıp gitsen eve,
Bir kilim al, dost için git sen eve!"

2175
Gitti sûfî, bahçıvân der: "Bak bana;
Sen fakîhsin, bu seyitmiş, baksana!

Fetvanızdan, biz ki ekmekler yeriz,
İlminiz olmuş kanat, uçmaktayız.

Bil budur has, sultânın şehzâdesi,
Mustafâ'nın, beytinin bir tânesi!

Kim o sûfî; hem obur, hem pek de pis;
Siz ki sultân, sizle olmaz o habis!

Siz, gelir gelmez atın, olsun pamuk,
Ben de, birkaç gün kalın, sizler konuk.

2180
Ey fakîh, seyit, benim siz sağ gözüm!
Bağ nedir? Hem uğra kurbandır özüm!"

Kandılar onlar, verirken vesvese,
Hiç yakışmaz, dosttan ayrılmak ise.

Hem kovulmuştur sûfî, çıkmış yola,
Bahçıvan koşmuş, sopa almış ele.

"Söyle ey it, sence dervîşlik bu mu?
Yok iken biz burya girmek doğru mu?

Hem Cüneyd, hem Bâyezid mi söyledi,
Hangi pîrden böyle hâl gelmiş dedi?"

2185
Tek ki bulmuşken, sûfîden yardı baş,
Gitti cân, her yan olurken hurdahâş.

Der ki sûfî: "Kollayın bitmiş cezâm,
Arkadâşlar vaktiniz olmuş tamâm.

Saydınız gerçekte düşmân siz beni,
Kalpazandan el değil, bil tez beni.

Ben yedim elbet dayak, siz yersiniz,
Çok oyun kurmuş bu alçak bilseniz!"

Gör cihân dağdır, senin hep sözlerin,
Gitmiş aksetmiş, dönüp gelmiş kesin!

2190
Çünkü, kurtulmuş sûfîden bahçıvân,
Aynı cins bahâne bulmuştur hemen!

Der ki: "Ey seyit, yönel sen git bize,
Yufka yapmıştım, getir ikrâm size.

Evde sen gel şöyle söz et; Kaymaz'a,
Yufka, kaz pişmiş alıp gel sen bize.

Sonra dönmüş söyleşir der: "Ey hoca!
Sen zekîsin, işte işler gör nice!

Seyyidim der , hep yalan bir iddia,
Hem anan yapmış neler, yok ortada.

2195
Yok güvenmek, der; kadın yapsın bir iş;
Aklı nâkıs, bil ki, noksândır her iş!

"Ben Nebî soydan, Ali'den" der çoğu,
Böyle sözler söylemek, vaktin huyu.

Kim, zinâ etmiş olan zânî ise,
Hakk'a kul fertler için, tân etmede.

Kim döner elbette, baş dönmüşse de,
Zanneder hep, hâne toptan dönmede."

Her ne söyler bahçıvân, olmuş füzûl,
Böyle hâllerden uzak, nesl-i Resûl!

2200
Olmasaymış bahçıvan, mürtet dedi,
Ehl-i Beytten söz, nasıl söyler idi?

Bahçıvan boş söz demiş, dinler hoca,
Seyyidin ardında gitmiş hızlıca.

"Ey eşek, kim dâvet etmiş bahçeme?
Hâşa, dininden gelen mîrâs mı ne?

Aslanın olmuş enik, aslan peki,
Sende peygamberden iz, hiç var mı ki?"

Bahçıvan olmuştu sanki hâricî,
Yaptı ondan çok cefâ, olmuş öcü.

2205
Hem Yezit, Şimr kîn tutar peygambere,
Sanki dönmüş çölde şeytan, gûl'lere.

Zâlimin zulmü, harâp etmiş huyu,
Sanki der fakîhe: "Ben geçtim suyu!"

Dikkat et sen, şimdi kaldın bir sabi;
Karna tokmaklar ye, artık kös gibi!

Olmadım seyyit ve lâyık sohbete,
Bahçıvandan kıymetin kalmaz öte.

*Tek koyup, verdin bu zâlim kimseye,
Ettin ahmaklık, hediyen pis niye?

Dövdü, dönmüş sonra gelmiş fâkihe,
"Duydu ârsız, senden âr hem" derdi de.

2210
"Buydu fetvân, kesseler lâyık eli,
Bağdasın sen, hem izinsiz bilmeli."

"Kimden aldın ruhsatı, dersen "**Vasît**,"
Yoksa yazmış, söylemiş dersin **"Muhît?"**[144]

Der ki: "Hakkın! Vur, geçirdin sen ele!
Dosttan ayrılmış için, lâyık hele!"

HASTA İLE PEYGAMBER ALEYHİSSELÂM'IN ZİYÂRETİ KISSASINA DÖNÜŞ

Dostu yoklarsan, gelir şefkât doğar,
Bir ziyâret çok muhabbetler sunar!

[144] *Vasît ve Muhît iki dinî kitâp.*

Gitti emsâlsiz Nebî, hâl sormaya,
Cân çekilmek üzre görmüş oldu yâ.

2215
Evliyâlardan uzak kalmış isen,
Allah'ından ayrı kaldın, bil ki sen!

Yoldaşından ayrılış, gamdır sonu,
Evliyâdan ayrılırsan, az mı bu?

Yardım isterken koşun siz şahlara,
Koş, güneşten üst olan parlaklara.

Son sefer dersek, bu yüzden çık yola;
Olma gâfil, sen, verir olsan mola!

BÜYÜK BİR ZÂTIN BÂYEZİD-İ BİSTÂMÎ KADDESALLÂHÜ SİRRAHÜYE: "KÂ'BE BENİM, ETRÂFIMDA TAVÂF ET" DEMESİ

Ümmetin şeyh Bâyezid hem Mekke'ye;
Umre, hac, niyyet ederken gitmeye!

2220
Hem varır varmaz, muhakkak bir yere,
Hep kavuşmak istiyor, has erlere.

Hep gezer kent, şehri hiç durmaz sorar,
Has görüşler üzre bilsin, kim ki var!

Hak buyurmuş: "Nerye varmış olsanız;
Hakk'ı ister kim, gerektir sormanız!"

Kâr, zarârlar, hazneler onlardadır;
Kâr zarâr hiç, hisseler onlarladır!

Kim ekin eksin, diler buğday inan,
Hem de, buğdaydan gelir olsun saman!

2225
Buğday olmaz, sen samân eksen bile,
Merdi bul sen, merdi bul sen, mert hele!

Gaye hac vaktinde gitmek Kâ'be'ye,
Orya varmışsan eriştin Mekke'ye!

Hem Mirac'tan gaye, dosta ermedir,
Arş, melek görmek bütün gerçekleşir.

YENİ EV YAPTIRAN BİR MÜRÎDİN HİKÂYESİ

Tâze sâlik, yaptırır ev kendine,
Şeyhi gelmiş, bakmak ister mülküne.

Şeyhi gelmiş, söylemişken dervişe,
Şeyhte maksat, imtihân girsin işe.

2230
"Yoldaşım açtın, neden sen pencere?
Der mürîd: "Vursun ışık tâ içlere!"

"Önce aydınlık değil, gel et niyâz,
Kastın olsun hep ezân, ersin namâz!"

Bâyezid, vaktin Hızır bulmak diler;
Gitse kâmil nerde var, görmek diler.

Gördü bir fert, hem hilâl olmak ne ki?
Yüzde nûr var, hem Nebî'den öyle ki!

Gözden a'mâ, kalbi gerçek bir güneş,
Düşte hem, Hint'i gören bir fille eş!

2235
Düşte görmüş, a'ma yüzler neş'e, zevk;
Göz açıkken çok tuhaftır görmemek!

Pek acâyipler görürsün uykuda,
Uykuda kalp, ilhâma yol açmada!

Yatmadan ârif olur, rüyâ gören,
Bassa, topraktan alıp, et sürme sen!

Hem oturmuş önde, sormuş hâlini,
Anlayıp, yoksul olan iyâlini.

Sordu: "Azmin nerye?" derken Bâyezid,
"Gurbet eşyân, neydi çekmekten ümit?"

"Şimdi gitmek istedim ben Kâ'be'ye,
Yol azık, masraf neyin var? Gitmeye?"

"Yüz kadar dirhem gümüş saklar ridâm,
Düğleyip geldim, ridâmın üzre hem."

"Sen yedi kez dön, tavâf et çevremi,
Kâ'be'den çok makbûl olmuş, bil e mi?

Sen gümüş dirhem ne var, hep ver bana,
Hem yeter elbette hacı olmana!

Umre yaptın, ömr-ü bâki eldedir,
Safâ sa'yin, cümle erkân senledir.

Hak o Hak, ruhun senin görmüş O'nu,
Hak için gel, beytten üstün say beni!

Kâ'be Hakk'ın, öyle hem ihsân evi,
Hak yaratmış, bendedir sırdan evi.

Kâ'be yaptırmış fakat hiç gelmedi,
Hak'tan ayrı, gönle bir şey girmedi.

*Kâ'beyi yapmış, olan bildik Halîl,
Gönle, hep bakmış olan Rabbı Celîl!

Sen beni gördün yâ, Hak görmek nesi,
Gördüğün, ihlâs ve sıdkın Kâ'be'si.

Hakk'a hamd say, hizmet etmişsen bana,
Sanma vardır ayrılık, Hak'tan yana!

Nûru görmek istiyorsan, fertte sen,
Aç gözün, bir bak benim istekle sen!"

Bâyezid, hem nükteyi tam kavradı,
Altın olmuş bir küpeymiş, sakladı.

Arttı feyzi Bâyezid'in öyle ki,
Bir makam bulmuş, tasavvurlar ne ki!

RESÛLULLÂH'IN ZİYÂRET ETTİĞİ SAHÂBENİN MÜNÂSEBETSİZ BİR DUÂ ETMİŞ OLDUĞUNU HAZRET-İ PEYGAMBER'İN ANLAMASI

Hastalanmış dostuna gitmiş Nebî,
Bir güzel dost, böyle lûtfetmiş Nebî.

Hem dirilmiş, gördü yâ Peygamberi;
Sanki Allah, tâze halk etmiş eri!

Verdi Allah bir güzel kısmet ona,
"Geldi peygamber sabahtan, der bana.

Erdi sıhhat, erdi bitmez âfiyet,
Şahtı, yoktur ihtişâm, yok mâiyet!

Mutlu bir dert, uğru pek çok öylece,
Hep uyanmak sundu bitmezden gece!

İhtiyarlık vakti vermiş dert bana,
Hem de Hak'tan bir keremdir baksana!

Verdi sırttan ağrı kaldım öylece,
Mecbûren kalktım, azalmışken gece."

Manda misli yatmasın derken gece,
Derdi ihsân etti Allah öylece!

Hep kırıklıktan doğan şah şefkati,
Susturandır, yok cehennem tehdidi.

Hastalık zahmet ve dertler haznedir,
Post bozulmuş olsa, ruh hep tâzedir.

Ey birâder, sert, karanlık mevkide,
Hastalık, dertler için sabr eyle de;

Âb-ı hayvân, hem kâdeh sarhoşluğu,
Dert, tevâzu, meskenet olmuş çoğu!

Sonbahar, gizler baharlardan çiçek,
İlkbahar, bir sonbahar gizler demek.

Derde yoldaş ol, uyup gir halvete,
İste bir ömr, sen ömürlerden öte!

İhtiyaç, derttir, neler söylerse nefs,
Aksi söyler, duyma ondan ilgi kes!

Ters yaşarsan nefsinin isteklere,
Uymaz âlemlerde nefs, peygambere!

Sonda pişman olmamak olmuş zarar,
Meşveret vâcip olur hep âşikâr.

*Hem nebîler bildirir çok çâreyi,
Hem değirmen, böyle bulmuş dönmeyi.

*Nefsi, isterken de vîrân etmeyi,
Sundu serkeşlik ve saptırmak meyi.

Derseniz: "Bizler danışsak kimlere",
Der Nebîler: "Has iman etmişlere!"

Hem demişler bir çocuk, varken kadın,
Meşveret etmek mi şartı maksadın?"

Der ki: "Gel yap, meşveret onlarla sen,
Hem de, onlarla muhâlif ol hemen!"

Nefsi sen gör, bir kadından çok beter,
Cüz kadın, şerlerde nefsin küll meğer!

Nefse dönmüşsen, danışmışsan eğer,
Alçağın tavsiyeden say, verme yer!

"Sen oruç tut, kıl namâz" der, anlayın;
Nefsi daim hile kurmuştan sayın!

Siz danışmış, olsanız nefsten işi,
Aksî yapmışlar, olur olgun kişi.

Çıkmamış olsan nefisten, sen başa,
Dosta yüz dön, uy n'olur gitsin boşa!

Akla kuvvet bil ki sohbetten gelir,
Bir kamış, görsün kamışlar yükselir!

Ben nefisten, öyle şeyler görmüşüm,
Aklı, idrâkim ne var, silmek düşüm!

Tâze birçok va'di, nefsin sunmada,
Bin defâlık tövbe sunsun, bozmada.

Ömr eğer, bin yıl vakit vermişse de,
Nefsimiz, her gün yeni bahânede.

En soğuk va'di, sıcak söyler bize,
Aslan olsan, bağ vurur efsûn size.

Gel de Hakk'ın nûr, Hüsâmeddin hele,
Bitmiyor sensiz, çorak yer, ot bile!

Kalbi kırgın bir velînin nefreti,
Çekti gökten perde, nefsin zulmeti.

Bir kazânın dermânı olmuş kazâ,
Aklı halkın, burda şaşkın, bir söze!

Yolda düşmüş kurt iken, oymuş yılan;
Şimdi bir bak nefse, ejderdir inan!

Hem yılan, hem ejdehâdır ellerin,
Mûsa'nın asâ olur, mestin senin!

Hükmü hem **"Huzha velâ tehaf"**[145] ise,
Elde olsun ejdehâlar bir asâ.

Bir, **Yed-i beyzâ**'yı[146] göster sen hele,
Bir sabâh açsın, karanlıktan bile.

Bir nefes sunsan, denizden üst gelen,
Üfle sönsün bir cehennem üzre sen!

Hîlekâr umman köpükler sunmada,
Hem cehennem, bir hararet ortada.

Böyle hem az, hem zayıf gelmiş göze;
Bir hışım gelmişti, artarken size!

Çok olan düşman ki, az gelmiş göze,
Hem Resûl ashâbı, ermiş gündüze!

Az görünmüş, harbi emretmiş Resûl,
Fazla görsün, emri vermezmiş Resûl!

Bir inâyet vardı mutlak, ehli sen,
Yoksa geçmezmiş Resûl endişeden!

Hak'tı ashâba, cihâdı hiç kılan,
Az gelir zâhir ve hem bâtın olan.

Hak kolaylık sundu peygamberlere,
Hiç Nebî zorlukta korkmaz bir kere!

Hak desen, yardımcı rehberdir ona;
Düşmân az gelmiş onun ashâbına!

Hak ki kullar üzre imdât etmedi,
Onda bir baksan, olur aslan kedi!

Yüz adam gelsin uzaktan, gördü bir,
Vay gerek, bir böyle hâl olsun kibir!

Zülfikâr dönmüş ufak bir süngüye,
Erkek aslan, bir kedi olsun diye.

Korkak, ahmak harbe yönlenmiş iken,
Hem tutulmuş, hîlenin pis pençeden!

Kendi gelsin, öyle bir âteşgede,
Hem kavuşsun bir helâkin mülkle de!

Hak samandan gösterir yaprak sana,
Yok sanırsın, üflemiş olsan ona.

Bir düşünsen, dağ söker çöplerle de,
Hep cihân ağlar, o artık gülmede.

Sanki ırmaktır, görünmüştür dibi,
Yüz **"Uc İbni Unuk"**[147] boğmuş idi.

---

145 *"Onu yakala, korkma, onu eski haline döndürürüz." (Tâhâ, 17-21)*

146 *Hz. Mûsa'nın nurlu eli!*

147 *Ad kavmi hükümdârı Şaddad'ın adamı. Çok boylu imiş, elini sokar, denizin dibinden balıkları çıkarırmış.*

Onların kan dalgası, miskten inân,
Sanki topraktır, görünmüş mânadan!

Gördü kör Fir'avn, çekilmiş bir deniz,
Bir yiğit tavrıyla hem, at sürdü düz.

Sürdü ammâ, hep sulardır birleşen,
İşte Fir'avn, kör ve gerçek görmeyen!

2310
Göz ki, Allah'ın nûrundan görmede,
Hak nasıl sırdâş olur, ahmakla da?

Bir şeker görmüş, odur keskin zehir,
Yol, sınır, bir gûlyabandan ses verir!

Ey felek, âhir zamânın fitneye,
Pek sarıldın, yol ver artık gerçeğe.

Sivri hançersin ve kastin bizlere,
Zehre batmış, neşter oldun bir kere.

Ey felek; Hak'tan da rahmet belle sen,
Sokma zehrin, bir sinekçik üzre sen!

2315
Çarkı dünyâ üzre döndürmüş olan,
Hak için, olsun, bütün hâlin inan!

Dönmeden geç, gel yönel rahmet, ize,
Kök sökensin, rahmet et gel sen bize.

Annelik yapman da, Allah'tan yine,
Kil, sudan gelmiş fidanlık; hâline!

Pâk yaratmış şânı çok, Allah için,
Gökte mumlar yandıran, Allah için.

Öyle mamûr etti, sonsuz sandılar,
Sandı sonsuz, dehrîler aldandılar.

2320
Çok şükür, bildik yaratmış Hak, Nebî!
Sen ki mahlûksun, buyurmuş, bak Nebî!

Bilmiş insan, ev yapılmış sonradan,
Bilmemiş, asla örümcekler inan!

Bahçenin evvel nedir, bilmez sinek,
İlkbahâr doğmuş ve kış ölmek demek!

Hem ağaçtan doğdu, bilsen kurtları,
Bilmemiş kim, nerde dikmiş onları!

Hem ağaç neymiş, niceymiş bilse o,
Akla dönmüş kurt olurdu doğrusu.

2325
Hem akıl tür tür ve renk renk doğrusu,
Bir perî say, renk şekil bilmezdi bu!

Hem, meleklerden, yüce olmuş perî;
Ey sinek, seçtin uçup alçak yeri!

Ahmak aklın, uğraşır yüksekle de,
Dipte taklitten de kuş, yemlenmede!

İlgi taklîtken vebâldir cânlara,
İlmi taklît, iğreti insanlara!

Böyle bilmekten, câhil olmak gerek,
Var delirmişlik, etek tutmak gerek.

2330
Nefse uygun, gördüğün her neyse kaç,
Zehri iç sen, ab-u hayvan dök ve geç!

Kim över olmuş seni, sen, sövsene,
Verme sen, müflise borç sermâye ne!

Kaç emînlikten, bütün korkuyla dol;
Neydi nâmûs, rüsvâlıkla meşhûr ol!

Aklı gerçekten, sınar oldun hemen,
Sonradan olsam dedim, dîvâne ben!

DALKAK'IN NİÇİN BİR FÂHİŞEYİ NİKÂH ETTİĞİNE DÂİR SEYYİD-İ ECELLE'NİN SORMASI

Seyyid-i Ecel demiş: "Dalkak niye,
Kahpeyi ettin nikâh bilsek?"diye!

"Söyleseydin sen, gelip mutlak bana,
Şânlı örtünmüş, alırdım ben sana."

"Ben dokuz örtük kadın almış idim,
Kahpeleşmişlerdi, gamdan inledim.

Kahpe aldım, ben de artık sormadan,
Görmek isterdim nasılmış, sonradan.

Aklı pek çok kolladım durdum nice,
Şimdi yapmak istedim dîvânece."

BİR KİMSENİN, KENDİNİ DÎVÂNE GÖSTEREN BÜYÜK BİR ZÂTA HÎLE İLE SÖZ SÖYLETMESİ

"İsterim ben, aklı çok bir kimseyi,
İsterim görsem, danışmak her şeyi."

"Şehrimiz bilmez akıllı" der biri,
Aklı var tek fert, o Mecnûn benzeri.

Bir çubuk binmiş, at etmiş, koşmada,
Çol-çocukla oynaşırken coşmada!

Hükme sâhip, sanki âteş bir zekâ,
Gökte yıldız, parlayışlar sundu yâ!

Nûru cândır, dört melekten güçlüce,
Kendi saklanmaktadır dîvânece."

Sayma sen cân, hiç delirmiş erleri,
Eğme baş, sunsun öküzler Sâmirî!

Âşikâr, yüz sırrı derken Hak eri,
Gayba ait söylesin yüz binleri.

Sende irfân, anlayışlar olmadan,
Gübre, od var; mümkün olmaz anlaman.

Bir velî, örtmüşse cinnet perdesi,
Bir körün, mümkün mü olmuş bilmesi?

Hem yakîn bilmek için, bir nurdu göz,
Her taşın altında ermiş, gördü göz.

Hem açık, hem rehber olmuş gözlere,
Bir Kelîm görmüş, kilim sarmış yere.

Her velîyi bir velî meşhûr eder,
İstesin bir kimse, bulmuştur değer.

Hep delirmiş gösterir, kendin sana,
Hiç akıllar ermemiş, artık ona.

Çalsa hırsız, kör olandan bir şeyi,
Kör, geçerken bilmemiş, bilsin neyi?

Yaklaşır olmuşsa, kör bilmez onu,
Hem de vursun, kör de bilmez kimdi bu?

İt ısırsın, eski giymiş körleri,
Nerde bilsin, azgın olmuş itleri?

BİR KÖPEĞİN, KÖR BİR DİLENCİYE SALDIRMASI

2355 Köyde bir it, bir dilenci üstüne,
Saldırır hem, sanki bir aslan mı ne!

Saldırır itler, fakîr dervîşlere,
Tozlarından ay sürerken gözlere.

Kaldı âciz, kör itin haykırmadan,
Korkudan ta'zime başlar der o an:

"Sensin avcın, sen ki ey av aslanı,
El senin el, benden el çek, sen hani!"

Bir zarurten demiş bilsen Hakîm,
"Ey eşek kuyruğu olmuşsun kerîm!"

2360 Kör de zordan döndü, "Ey aslan" dedi:
"Ben zayıftan av olunmaz" söyledi.

"Dostların avlar, yaban merkepleri,
Köyde kaldın, av edersin körleri!

Dostların merkeplerin ardındalar,
Sen, sokaktan avlıyorsun a'mâlar."

Bilmiş itler, çölde merkepler tutar,
Bilgisiz it, a'mâ bulsun, parçalar.

Bilgi versen, itte azgınlık biter,
Ormanın içten, helâl bir av tutar.

2365 Âlim olsun it, çevik olmuş ava,
Ârif olsun, Ashâb-ı Kehf'ten o yâ!

İt bilir kimdir, avın hem avcısı,
Yâ ilâhî, âşinâ nûr hangisi?

Bilmemezlik, bil ki kör gözden değil;
Hep cehâlet sarhoşu, olmakla bil!

Şimdi topraktan da çok kör, kim hani?
Fazl-ı Hak'tan gördü toprak düşmanı!

Gördü Mûsa nûrlu, saymış bir kere,
Bildi Karûn'dur ve çekmiştir yere!

2370 "Ben diyen var, gel helâk et!" sen dedi,
Emri elbet anlayıp hem, titredi!

Su, hava, toprak ve âteş, şu'leler,
Bîhaber bizden ve Hak bilmekteler.

Bizse Hak'tan gayriler bilmekteyiz,
Hak nezîrler sundu, biz bilmezleriz!

Hem emânetten çekinmiş gökle, yer,
Bizde hayvân hissi, çok olmuş meğer!

Yer ve gök der: "Biz usandık böyleden,
Halkla canlı, Hak'ta ölmüş kimseden!"

2375 Kim ki, Hak'tan ayrılır, kalmış yetim,
Ünsiyet dersen, gerek kalbi selîm!

Eşya çalmış olsa körden, bir adam,
Bilmeden, körden gelir feryât da tam.

Tâ ki hırsız a'mâya derken; "benim;
Ustayım çalmakta, artıktır fenim!"

Kör nasıl bilsin, bu hırsız nicedir?
Gözde nûr yok; görme, göz nûruyladır.

Eşyâ çaldım derse, pek sık tut onu;
Belki söyler vasfı neymiş, bil bunu!

Bir cihâttır, hırsızı zorlarsanız,
Belki söyler, zorlayıp bir sıksanız!

Önceden, çalmış gözünden sürmeyi,
Almış olsan, bulmuş oldun görmeyi.

Hikmetin yitmiş kumaş, dersen hele!
Ehl-i dilden anca geçmiştir ele!

Kalbi kör; görmüş, işitmiş olsa da,
Oysa şeytandan, habersiz kalmada!

Onda iz her neyse, ehl-i dile sor,
Halkı çör-çöp, taş ve toprak oldu gör.

Her danışmak isteyen gelmiş ona,
Ey çocuk olmuş baba, anlatsana!

Der ki Mecnûn: "Geç şu halktan sırrı sen,
Hem eşik örtük, gereksiz sır demen!

Hem mekândan, lâmekâna olsa yol,
Şeyh misil tüccâr olurdun, bilmiş ol!"

MUHTESİBİN HARÂP VE DÜŞMÜŞ OLAN SARHOŞU ZİNDÂNA DÂVETİ

Zabıta gelmiş geceyken bir yere,
Gördü sarhoş, orda yatmış yerlere.

Der ki: "Sarhoş söyle neymiş içtiğin?"
"İçtiğim testimdedir mevcût, bilin."

"Söyle artık, her ne konmuş testine,
İçtiğin şey, anlaşılmaz, bak yine."

Söyle artık içtiğin şeyler nedir?"
Der ki: "Bak küplerde kalmış, gizlidir."

Böyle sözler, döndü durdu ortada,
Oldu batmış bir eşek, hem zâbıta.

Der ki: "Âh" et, anlaşılsın zâbıta,
Etti sarhoş söyleşirken "Hû" o da.

"Âh" dedim ben, söyledin sen "Hû" diye;
"Neş'elendim, sense gamlandın niye?"

Gam, zulümlerden, çekilmiş âh denen,
Sarhoşun, hâ hû'su dersen, neş'eden!

Zabıta der: "Neyse bilmem, şimdi kalk,
Nüktedânlık eylemen, boştur bırak!"

Der ki: "Git sen, nerdesin sen, nerde ben?"
Der ki: "Sarhoşsun çabuk zindâna sen!"

Der ki sarhoş: "Zabıta sen haydi git;
Çıplacık ferdim rehin yok, sen işit!

Ben de gezmek üzre, güç olsaydı, sen,
Hânedeydim, rastlamazdık, senle ben!

Başta aklım, olsa gezmek imkânım;
Şeyh misil olmuştu irşâd dükkânım!"

KAMIŞTAN ATA BİNMİŞ OLAN O BÜYÜK ADAMI SÖYLETMEK VE HÂLİNİ DAHA İYİ ANLAMAK İÇİN DİLENCİNİN ONU LÂKIRDIYA TUTMASI

Der ki tâlip: "Çöpten at binmiş olan,
Sür atı bizden taraf sen, bir tek ân!"

Geldi meczûp, söz eder olmuş bile,
"Söyle tez sen, bizde at, huysuz hele.

Gel çabuk ol, at da, çifte atmadan,
Sor açıktan sen, neler ister isen!"

Bulamamış fırsat, adam söz söylesin,
Vazgeçip başlar, alay etmek kesin.

2405
Der: "Bu yerden, bir kadın göster bana,
Varsa lâyık, burda avrat almama?"

Der: "Yaşar dünyâda, bil üç tür kadın,
Çifti derttir, bir de, servettir kadın!

Bir olan olsun desen, her şey senin,
Başka istersen, yarım bulmuş elin.

Son ki olsun der isen, bil hiç ki sen,
Duydun ayrıl! Şimdi yollandım hemen!

Sen çekil, attan da yersin çifteyi,
Varsa kalmaz, sende kalkmak isteği."

2410
Sürdü şeyh at, hem çocuklardan yana,
Genç de der: Şeyhim, sorum nardır sana!

"Gel de anlat, sen bunun sırlar ne ki,
Üç kadından hem seçilsin hangisi?"

Geldi şeyh der: "İlki, bâkir hem de has,
Sen olursun, cümle dertlerden halâs.

Ben yarım derken, demiştim dul kadın,
Hiç olan; evlâdı olmuş bir kadın.

Varsa evvelden onun bir tek çocuk,
Orya yönlenmiş olur ya, meyli çok!

2415
Tez uzaklaş, vurmasın kısrak sana;
Sonra çarpar, çifteler, sen baksana!"

Şeyh de, hay huy eylemiş at sürmeye,
Çol-çocuk der, seslenirken "gel" diye!

Sorgu sormuş der ki: "Ey şeyh gel bana;
Bir sorum kalmış, izin ver sormama!"

Geldi şeyh der: "Haydi artık, sor çabuk!
Kaptı top benden, götürmüş bir çocuk!

Der ki: "Ey şeyh, hem nasıl akl-u edep?
Hem nasıl sen, böyle zıplarsın acep?

2420
Sen beyânda, akl-ı kül'den öndesin;
Bir güneşsin, sen neden cinnetlesin?"

Der ki: "Hem çapkınların tek maksadı,
Şehre isterler gelip olsam kadı!

Redde uğraştım fakat derler ki "yok,
Hem ilim, fenninde üstün, sen ki çok!

Sen ki varsın, kim ki var, sözler harâm,
Başkalar derken, hüküm, çirkin tamâm!

Senden eksik kimseler, seçsek bile;
Böyle hâl, şer'an helâl olmaz hele!"

2425
"Ben zarûrî, böyle oldum bir deli;
İçte mevcût, eski hâlim bilmeli!

Haznedir aklım, fakat vîrâne ben,
Hazne çıksın, olmuşum dîvâne ben!

Hem delirmiştir, delirmiş olmayan,
Bekçi varken, evde mahpûs kalmayan.

İlmimiz cevher bizim, olmaz araz,
Hiç te kıymet vermemiş ehl-i garaz.

Ben kamışlık, hem şekerlik ma'denim,
Kendi kendimden alıp, kendim yerim!"

2430
Dinleyen sevmez ve feryâd eylese;
İlmi taklit oldu, artık neylese!

Hakk'a uymaz bir ilim aydın değil,
Simsiyâh, dünyâ için almış şekil!

Meşhûr olmak, ilme gâye olsa bil,
Gâye, âlemden halâs olmak değil!

Fareler benzer, deler tâlip yeri,
Gerçek ilmin nûru, der; çık git, geri!

Nûru yok, sahrâya bir yol eylesin,
Gayreti, dünyâsı bomboştur kesin!

2435
Verse Allah hem akıldan bir kanat,
Farelik yok, kuş olup uçmak murât!

Bir kanat bulmazsa, ummak yok ona,
Yükseliş yok, dipte kalmış baksana!

Sözde mevcût bir ilim, ruhsuz size,
Âşık olmuş dinleyen tek bir yüze.

Bulsa rakipler, ilim kuvvet verir,
Müşteri olmaz ise, ölmüş denir.

Müşterim, elbet ki Allah'tır benim,
Mü'minin nefsi, satın almış hemin!

2440
Diyetimdir Zülcelâl'den, has cemâl,
Öz kazançtan ben yerim, elbet helâl!

Kimse, müflis, müşterisiz, fırlatın;
Bir avuç kildir, neler alsın satın?

Kil yiyip, kil alma, killer isteme,
Kim ki kil yer, yüz sararmazmış deme!

Sen gönüllerden ye, ol gençlik bulan,
Has tecellîden de, çehren erguvân!

Ey ilâhî ihsânın, haddim değil;
Gizli lûtfun bir liyâkattir asıl!

2445
Ey Hüda sen, tut elimden al satın,
Perdeler yırt, perdemiz kalsın, sakın!

Al satın, murdâr nefisten, öyle ki,
Hem o hançerdir, kemik üstünde ki!

Hem açar bizden de tâç, tahtsız Hüda,
Sâde sensin, bağ çözen yok ortada!

Yaratılmış neyse sevmiş, ey Hüda!
Muktedir kim, kitlilerden açmada?

Kendimizden dönmüşüz artık sana,
Çünkü, benden, sen yakın oldun bana.

*Biz uzak kaldık, yakınken sen bize,
Biz karanlık içreyiz, nûr sun bize.

2450
Hem duâmız, bilgi, ihsânın senin,
Yoksa külhândan biten, güller niçin?

Kan ve barsak içre düşmüştür akıl,
Anlayışlar cümle ikrâmın asıl.

Nûr akıtmış oldu çift yağ parçası,
Gökler üzre, şavkıtır nûr dalgası.

Sâde etten parçadır, gördük dili,
Sanki ırmak, hep akar hikmet seli.

Bir delikken, bizce denmiştir kulak,
Rûh bağından meyve, idrâk sundu bak!

Hak şerîat, ruh bağından caddedir,
Âlemin bağ, bahçesi bir fer'idir.

Doğrunun kaynak akıl, idrâk ki bu,
Tezce **"Tecri tahtihe'l-enhâr"**[148] oku!

ALEYHİSSELÂT EFENDİMİZİN HASTA SAHÂBEYE OLAN NASÎHATİNİN SONU

Sonra Peygamber, söz etmiş hastaya,
Hem zayıf dost üzre, ermiş oldu yâ!

"Yoksa bilmezden zehir bir şey yedin,
Yoksa tersten bir duâ mı eyledin?

Bir düşün hem, ettiğin duâyı sen,
Nefsinin hâldir perişân eyleyen."

"Eylemem yâd, gel de sen et himmeti,
Yâdıma gelmez, duânın sâati."

Mustafâ'nın huzrûnun, nûruyla da,
Aklına gelmiş hemen, neymiş duâ.

Her ne var, aydınlatan himmetle de,
Hep hatırlatmış bütünden, öyle de.

Öyle nûrdur, anlamış Hak bâtılı,
Kalp evinden parlamıştır hâsılı!

"Yâ Resûlullah, fuzûli bir duâ,
Şimdi gelmiş akla, etmiştimdi yâ!

İşlemiştim ben günâhlar durmadan,
Hem boğuldum böyle bitmez dalgadan!

İşleyen kim, sen ki tehdit eyledin,
Şiddeti çok, çok azaplar söyledin.

Muzdariptim, hiç de yoktu çâresi,
Mûhkem ip, sağlam kilit açmak nesi?

Yok, sabırdan bir makam, kaçmak yolu,
Tövbeden yoktur ümît, nefs korkulu!

Ben ki Hârût, belki Mârût örneği,
"Âh" ederdim durmadan Allah deyi!

Belli suç, Hârût ve Mârût aşikâr,
Bâbil'in kuy'yu ederler ihtiyâr!

Her azâbı burda çeksinler yine,
Çünkü onlar, döndüler akl ehline.

Hoştu bunlar, hem de uygun işti bu,
İs, âteşten, çok kolaydır doğrusu!

Âhiretler derdinin tarîfine,
Gör cihân, dertten hafif kalmış yine.

Mutludur kim, nefsle yapmıştır cihât,
Tende ıslâhtan, eder adli murât.

Âhiretten, kurtulup geçmek için,
Hep ibâdet, zahmeti seçmiş bilin!

Ben demiştim: "Yâ İlâhi ver azâp,
Âhiret yok, zahmeti gel burda yap!

Olsa âlemlerde mutlanmak payım,
Böyle bir istekle, zil çalmaktayım.

[148] *Cennet bahçelerinin altından ırmaklar akar.*

Bende artık, böyle bir dert başladı,
Hastalıktan, cânda kuvvet kalmadı.

Kalmışım zikrim ve virdimden uzak,
Has, fenâ neymiş, bilinmez oldu bak!

Ey mübârek, ben yüzün görsem eğer,
Görmedim nûrânî yüz, varken meğer!

Varlığın kaydıyla hem, yekpâre ben,
Teşrîfin, bir has tesellîdir hemen."

Der Nebî: "Sen etme olmaz bir duâ,
Ten yıkar, koymaz temelden, gör duâ.

Sen ufaktan bir böcek, yok kuvvetin,
Bir büyük dağ sırtlamakmış niyyetin."

Der ki hasta: "Ey cihânın şahı sen,
Tövbe ettim, her cesâretten de ben.

Bu cihân Tîh sahrâsı, sensin Mûsa,
Bizse çöl erbâbı olduk, baksana!

*Kavmi Mûsa, Tih'de yol almış desem,
Onların menzil olur, ilk nokta hem.

Hem de yıllar, yol yürür olduksa biz,
Gör ki, ilk menzillerin tutsak biziz!

Kalpte Mûsa, râzı olsaymış eğer,
Yol biter, yollarda kalmazdık meğer!

Gönlü hem bizden bütün olsun kırık,
Kudretin helvâsı olmazmış azık.

Akmasaymış çeşmeler, taştan hele,
Çölde kurtulmazdı cân, insan bile!

Rızk değil, taşlar yağar gökten bize,
Belki odlar yükselir derken bize.

Çift fikir var, Mûsa'nın bizler için,
Bâzı düşmân, bâzı dost olmuş hemin.

Hışmı, âteşler saçıp göndermede,
Hilmi, derdin ok nedir def etmede.

Hilm döner miymiş meğer hiç hışmına?
Allah'ım, hem böyle hâl senden yine!

Huzra gelmiş kim ki var, övmek yasak,
Ben de Mûsa der iken, kast oydu bak.

Yoksa huzrundur, revâ mı söylemek?
Lâyık olmaz, Mûsa'dan bahs eylemek!

Tövbemiz yüz, belki binler kez bozuk,
Hem senin ahdin ki bir dağ, bir ufuk!

Ahdimiz ot, rüzgârın olmuş oyun,
Ahdiniz, dağ, sanki yüz kattır onun.

Ey keremkâr, kulların sığnak da sen,
İmtihân var, rahmet et, hiç sıkma sen.

Hem rezîlliklerle sen gördün bizi,
İmtihânın, artmasın şahım hızı!

Gizli suçlar olmasın âyan beyân,
Ey Kerim, artık n'olursun, sıkma sen!

Hem kemâlin, hem cemâlin yok sonu,
Bizde sapmak, eğrilik geçmiş tonu.

Sende hadsizdir kemâlât, ey Kerîm,
Eğriyiz biz, rahmetin örtsün derim.

Kaldı ömrün giysiler bir tel kadar,
Bir şehirdik; çöktü, kaldık bir duvar.

Her ne kalmış, sakla Ey Şah-ı Cihân,
Bulmasın tam mutluluk şeytan bu ân.

Suçlular af eyleyen, lûtfun sebep,
Nice şaşkın, senden af etmiş talep!

Et ve yağdan, kalbe, rahmetler veren,
Ey Hüda sen, lûtfu gel göster hemen!

Hem duam, hışm etmeye açmışsa yol,
Ey Hüda gel, biz için sen ilhâm ol!

Düştü Âdem cennetinden, sen ona,
Tövbe öğrettin, kapılmaz, şeytana.

Kim ki şeytan, geçsin Âdem'den öte?
Hem ütüp geçsin, meğer alt etmede!

Şeytan, Âdem üzre kurmuş hîleler,
Menfaatler, hîleler lânet meğer!

Âdem'i kovsan deyip, kurmuş oyun,
Kendinin Hakkında var, yüzler onun.

El, ekinler yakmaya çıkmış gece,
Kendinin hep tarla yanmış öylece.

Lânet-i Hak, şeytanın göz perdesi,
Âdem'i, ondandı düşmân görmesi.

*Hîleler olmuş zarâr, tam hâline,
Sanki Âdem'den gelip ermiş yine.

Lânet etsin, Hak ki eğri gösterir,
Hem hasetkâr üzre, kîndârlık verir.

Lânetinden, hisse almış kimseler,
Suç dönüp gelmiş, odur bilmez meğer.

Cümle tedbîrler de, dönmüş aksine,
Ömrünün satrançta mât olmuş yine!

Kendi kendin, hiç bilip görseydi o,
Öldüren dert, çâresiz bellerdi o.

Gönlü, dertler üzre düşmüş olsa yâ,
Perde kalkar, ilticâ var ortada!

Sancılar, olmaz olursa annenin,
Doğmaya, bulmaz çocuk bir yol hemin.

Bir emânet üzre kalp olmuş gebe,
Hem nasîhatler, gelip olmuş ebe.

Annenin yok derdi der, söyler ebe,
Ağrılar lâzım, çocuk doğsun gebe.

Derdi olmaz kimseler, hep yol keser,
Çünkü dertsiz, hem Ene'l-Hak ben ki der.[149]

Çünkü benlik, lâ'netin olmuş sebep,
Vakti gelsin, söylenen rahmetti hep.

Der kadı: "Rahmetti bunlar Hallâc'a;
Derse Fir'avn, doldu lânetler güce!

Vakti gelmezden öten kuş, bilmeli,
Baş kesilmek, vâcip olmuş bilmeli!

Baş kesilmek hem nedir? Öldürmedir,
Hep cihândan geçme, nefsi silmedir.

[149] *Hallâc-ı Mansûr'un sözü: "Ben Allah!" demişti.*

Kuyruğundan akrebi siz kesseniz,
Hem de, öldürmekten olmuştur temiz.

Ölmesin dersen yılan, sök dişleri,
Bitti artık, zehri yok dök dişleri.

Nefsi öldürmekte, şeyh vermişse el,
Gel, o irşâttan etek tut bir güzel!

2530
Sıkça tutsan, etti yardım Hak sana,
Hem ne gelmiş cezbesinden baksana.

“Mâ rameyte iz rameyte”[150] belle sen,
Rûha gelmiş neyse, hep ondan gelen!

Rahm eden, hem el tutan, tek Hak’tı bil;
Her zamân, feyzi onun erzaktı bil!

Çekme gam, ondan ki geç kalmış isen,
Geç erer ammâ ki, hep tamdır gelen.

Tutsa zor, şiddetli tutmuş olsa da,
Bir ân olsun yitmedin, bakmakta yâ!

2535
Sen ki vuslât, sevgi şerhi istesen,
“Ve’d-Duhâ”yı[151] gel oku artık hemen!

Sen ki dersen: “Hak’dan ermiştir fenâ;”
Öyle olmak, Hakk’a noksânlık mı yâ?

Hem fenâ, bedler yaratmak, bir kemâl,
Söyleyim ispât için ben, bir misâl!

Gelse ressam, hoş resimler yapsa da,
Bazı donmuş, bed resimler yapmada.

Yûsuf’un ressam, hûri resm etmede,
Bâzı ifrît, bâzı şeytan çizmede!

2540
Hem bu çift hâl, ustalıktan bir nişân,
Onda çirkin yok, o ikrâmdır inan!

Çirkinin aksiyle, çirkin en sonu,
Cümle çirkinlik, tavâf eyler onu.

Onda kudret âşikâr olmakta bil,
Kudreti inkâr eden, olmuş rezil!

Çirkini resm etmeyiş, noksân hani;
Hak yaratmış putperest, hem mü’mini!

Çünkü küfr, imanda şâhit Allah’a,
Hakk’a bunlar hem de çift şâhitti yâ!

2545
Bil ki mü’min, emre uysam der iyi,
Hak rızâsı üzre yapmış secdeyi

Yaptı kerhen, gör mecûs “Yezdân” dedi,
Secde aynen, gâyeler hep ters idi.

Padişah tamîr ederken kal’ayı,
Şimdi, beylikten diler alsın payı.

İstiyor ten, mülk olup kalsın ona,
Âkıbet, kal’a kalır bir sultâna!

Yaptı tamir Hak için, mü’min olan,
Sundu Hakk’a rütbe, mansıp olmadan.

2550
Der ki çirkin: “Çirkini halk eyleyen,
Sen güzel, çirkin yaparsın istesen!”

Der güzel: “Sensin güzellik şahı sen,
Sen ayıplardan bizi pâk eyleyen!”

---

150 *“Attığın zaman sen atmadın, lâkin Allah attı.” (Enfâl, 17)*

151 *“Habibim Rabbin seni terk etmedi.” (Duhâ, 3) müjdesi verilen sûre.*

HAZRET-İ PEYGAMBER ALEYHİSSELÂM'IN O HASTAYA VASİYET ETMESİ VE KENDİNE HASTALIK İSTEME DİYE DUÂ ÖĞRETMESİ

Der Nebi dertlerle dolmuş kimseye:
"Söyle güçlükler silen Rabbim diye!

Çift cihândan, sen güzellik ver bize,
Âhiret haktır, güzel göster bize.

Öyle yol ver, hem gülistândan lâtif,
Sana dönsün cümle yollar ey Şerîf!"

Der ki cennetlerde mü'min: "Ey melek;
Yol değil miymiş cehennem, müşterek?

Hep geçer, mü'min ve kâfirler yolu,
Görmedik âteş, dumanlar korkulu!

İşte cennettir emînlik merkezi,
Nerde korkunç, şu güzergâhın izi?"

Der melek: "Geçtik yeşil bir bahçeden,
Hem falan yerler ki, geçtik önceden.

Hem cehennemdir, siyâsetler yeri,
Sizde olmuş, bağ ve bostan her biri."

Siz, cehennem hûylu nefsin her şeyi,
Hem mecûsî âteşi bir fitneyi;

Ettiniz gayret, temizlik buldunuz,
Hak diler, siz söndürüp kurtuldunuz.

Âteşi şehvet saçarken şû'leler,
Takvânızdan, yemyeşil olmuş meğer!

Öfkenin âteşleri, olmuş hilim,
Hem cehâlet, zulmeti dolmuş ilim.

Sizde hırsın âteşi, kesmiş sesi,
Hep haset, dolmuş diken gül bahçesi!

Sizde mevcût âteşi, dünyâda siz,
Hak rızâsı gözleyip, söndürdünüz!

Bir cehennemlik nefis; bağ ettiniz,
Orya siz, tohmu vefâlar ektiniz!

Zikr ve tesbih bülbülü, ötmekteler,
Irmağın çimlerde, pek hoş nağmeler.

Allah'ın dâvetçi gelmiş, uydunuz;
Nefs cehennem, su döküp söndürdünüz!

Bil cehennem, böyle olmuştur yeşil,
Türlü nimet besleyen, gülşendi bil!"

Neydi iylikten mükâfât, ey oğul?
Hem lûtüf, ihsân sevâp bulmakta kul!

Hem diyen siz, biz bütün kurbânlığız,
Hak'ta vâsıf bâkî ve bizler fânîyiz.

Kalleş olsak, hem deli, dîvâne biz,
Tevhidin peymâne, sâkî mestiyiz.

Biz onun fermânına, başlar veren,
Olmuşuz elbette biz, cân bahşeden.

Dost hayâl olmuş iken esrârımız,
Hem fedâkârlık ve kulluk varımız!

2575
Hem belânın lambayı yakmıştılar,
Orda binler âşığı yakmıştılar!

Çokça âşık, mahrem olmuş hâneye,
Yâr için, dönmüştüler pervâneye.

Sence hoşlanmışsa meclis, düş yola;
Hem siper onlar olur, gelsin belâ.

*Sende suç, onlarda af, hoşluk bu yol,
Cânda yer vermekteler, sen, bilmiş ol!

Cânı, aşkın meyle doldurmak için;
Verdiler yer, onda cân bulmuş yerin.

Onların kalplerde ol ay, tut yeri,
Sen felekler üzre yerleş, gel beri!

2580
Hem Utarit misli, kalbin defteri,
Açsalar, bilsen budur sırrın yeri!

Akraban var, gel de artık, el yaşa,
Bir hilâlsen, dön de, bir bedr olmuşa.

Cüz'lerin, küll'den sakınmaklık nedir?
Hem muhâlif kalma, ahmaklık nedir?

Cins giderken, yönlenir hep nev'ine,
Kayp olan, gaypten döner aynen yine!

Ey akıl sen, nerye dek oldun kadın,
İşvelerden, kurtuluşlar bekledin?

2585
Halktan aldın övgü, yaltaklanma be,
Saydın altın, durmadan attın cebe!

Şahların hem sövmeler, hem dövmeler,
Üst gelir, olsun sapıktan övseler.

Alçağın baldan yeme; şahtan tokat,
Yense, ikbâlle, saâdet verdi tat.

Çünkü onlardan yiyen, devlet bulur,
Rûha, sığnak olsa ten, kuvvet bulur.

Nerde çıplak, nerde muhtâç görseniz,
Kaçtı kâmilden, o yoksul, bilseniz.

2590
Gönlünün kör arzûsuyla olmada,
Öyle serbest, boş hevesler dolmada.

Ustanın arzûyla olsaymış o da,
Eş ve dostun üzre süsler vermede.

Kim kaçar dünyâda, gerçek ustadan,
Oydu mutlak, mutluluklardan kaçan!

Ten kazancın üzre, sanat öğrenen,
Gel de, dînin sanatı öğren hemen!

Sen cihânda, örtünen zengin isen,
Çık cihândan, neylenir, gel söyle sen!

2595
Bir sanat öğren ki, vardır âhiret,
Orya gitsin, olsun artık mağfiret.

Hem cihân kâr, hem kazancın merkezi,
Sanma dünyâ, ahretin sunmaz izi!

Hak buyurmuştur, cihânın kârları,
Bir oyuncak, bir çocukluk halleri.

Say çocuklar, birleşip oynaşmada,
İşte dünya bir oyundur ortada!

Bak çocuklar, açtılar dükkân güyâ,
Hep vakit öldürme, iş olmuştu yâ.

2600
Akşam olmuş, aç dönerler evlere,
Hepsi gitmiş, hepsi açtır bir kere!

Gör cihândır bir oyun, ölmek, gece!
Boş kesen, hem sen de yorgun öylece!

Kâr, kazanç, aşk, dînde kalbi cezbedir;
Kâbiliyet, nûr-i Hakkı bilmedir!

Alçacık nefs, yön verir, ekmek diye,
Boş kazanç artık yeter, uğraş niye?

Pis nefis hep, şân, şeref isterse de,
Kanma mânen, çok kazanç var dense de!

ŞEYTANIN MUÂVİYE'Yİ "KALK NAMÂZ VAKTİ" DİYE UYANDIRMASI

2605
Söylenir: Mü'min için oyken dayı,[152]
Köşkte yatmış uyku, olmuşken payı.

İç taraftan kitli, bir mesken iken,
Köşke girmek çünkü, imkânsız hemen!

Ansızın kaldırdı, bir kul uykudan,
Açtı göz gitmiş, o insan ortadan.

Köşke girmek üzre asla, yoktu yol,
Kim bu küstâh, hem cesaret onda bol.

Hem araştırmış, olurken her yanı,
Saklanır, bulmak diler olmuş onu.

2610
Perdenin ardında bedbaht bir kişi;
Perdeden yüz gizlemek olmuş işi.

Der ki: "Hey kimsin, senin ismin nedir?"
Der ki: "İblîs, sizce şakî söylenir!"

[152] *Resûlullah'ın kayınbiraderi olan Hz. Muaviye söz konusu ediliyor.*

Der: "Neden cidden uyandırdın beni?
Söyle doğru, söylemek yok aksini!"

ŞEYTANIN MUÂVİYE'Yİ ALDATMAYA ÇALIŞMASI VE BAHÂNELER BULMASI VE ARALARINDA UZUN BOYLU KONUŞMALAR GEÇMESİ

Der: "Namâz geçmekte artık tez uyan,
Mescidin, tam vakti gelmiştir inan!"

Şöyle söz etmiş Nebî gevher delen;
"Vakti geçmezden ibâdet eyle sen!"

2615
Der ki:"Yok yok, böyle iş senden değil!
Hayra yol gösterme yoktur, sende bil!

Hem senin hâl, evde bir hırsız dese:
Bekçiyim ben, burda elbet, söylese!

Ben inansam olmaz, aslâ hırsıza,
Bilmemiş hırsız, sevâp, girmez söze!"

ŞEYTANIN İKİNCİ DEFA MUÂVİYE'Yİ ALDATMAYA KALKIŞMASI

Der ki şeytan: "Önce bizdik bir melek,
Bizde vardı, canla tâat eylemek.

Sâlikânın, biz ki olduk mahremi,
Sâkinânın yoldaşı, arş hemdemi!

San'atın ilkiydi kalpte oldu var,
İlk muhabbetler, nasıl kalpten çıkar?

Sen seferden, Rum, Haten görsen bile,
Çıkmıyor kalpten, vatan sevgin hele!

Biz idik aşkın, şarâbın sarhoşu;
Biz o dergâhın, ki âşık coşkusu!

Kestiler bizden göbek, hem sevgiden,
Rûha dersen, aşkı ekmişler hemen.

Çok güzel günler, zamânlar görmüşüz,
Her bahâr, rahmet suyundan içmişiz!

Ekmemiş sandın keremkâr el bizi,
Hem de yoktan var eder, vardır izi.

Görmüşüz çok iltifât, biz öylece,
Hem rızânın bağda gezmiştik nice!

Rahmetin el, başta hep yazmış meğer!
Hem keremden, çeşmeler açmış meğer!

Süt emen bir tıfl iken, elbette ben,
Sallayan oymuş beşik, gel belle sen!

Başkalar yok, içtiğim sütler O'nun,
Başka kim besler, besinler lûtfunun!

Sütle girmiş hûydu, çıkmaz gövdeden,
Muktedir kim, koydu çıkmaz gövdeden!

Hem kerem deryâsı tektir etse, bu,
Örtülür olmaz ki, ihsânın kapu.

Allah'ın nakdi, lûtüf cevherleri,
Kahrı ancak, lûtfa konmuş toz kiri.

Âlemi yapmış, yaratmış lûtf ile!
Hem güneş, ondan mürebbî, zerreye!

Ayrılık, kahrıyla gelmiş doğmada,
Vuslâtın kadri görünsün ortada!

Rûha te'dip, ayrılıklar vermesi;
Tâ ki bilsinler visâl, kıymet nesi!

Der ki Peygamber de: "Allah şöyle der;
Halkı hâlk etmekte, ihsân buldu yer!

Ben yarattım, faydalansınlar diye,
Tâze ballardan, bulansınlar diye.

Faydalanmak olmamış maksat bize,
Çıplağın sırtından almam elbise.

Kovdu birkaç gün, huzrundan beri,
Ben, cemâl üstünde koydum gözleri.

Hem bu yüzden, kahrı şaşkınlık verir,
Herkesin iş, hep sebepler üzredir.

Ben sebepten geçmişim, hâdistir o,
Sonradan olmuş olan, bir düstur o!

Ben ki sonsuz lûtfe baktım, öyle yâ,
Bölmüşüm, son gelmişi çift parçaya![153]

Farz edin, etmem hasetten secdemi,
Olmaz inkâr, hasretin, aşktır demi!

Her haset, dostlukta, peydâ olmada,
Yâd olan, dostumla yoldâş oldu da!

Dostluğun ilk şartı kıskanmak onu,
Aksırırken "Çok yaşa" dost şartı bu!

---

[153] *"Rahmetim gazabımı geçmiştir." Kutsî hâdisine telmih!*

Yok ki Hak satrançta, ayrık bir oyun,
Oyna denmiş; eklemem olmaz, düşün!

Bir mukadder, oynayıştır oynadım,
Öyle yaptım, ben belâya uğradım!

Bulmak isterken, belâdan lezzeti,
Ben O'nun mât, ben O'nun mât nispeti!

Böyle makbûl, muteber olmuş kişi,
Altı yön, his, kurtuluş mümkün mü ki?

Altının cüz' kurtulur küll'den nasıl?
Hak emirden, eğrilik alsın asıl?

Altı yön mahkûmu, âteşlerledir,
Kurtarış, yalnız yaratmıştan gelir.

Hem küfür, iman O'nun el örgüsü,
Hem ne var, O'ndan bu san'at örtüsü!"

MUÂVİYE'NİN İBLÎS'İ LÂİNLE TEKRÂR KONUŞMASI

Der Emir: "Sen doğru dersin sözleri,
Şimdi olmaz, sende yok kısmet yeri.

Benzerim, çok insanın kestin yolu,
Hem de deldin, haznenin buldun yolu.

Sende âteş, neft; ne mümkün yakmaman?
Kurtaran yok giysi senden, yırtmadan!

Sen ki âteşsin, yakarsın öyle ki,
Yakmanızdan kurtuluş mümkün mü ki?

Lânetindir, hilkâtin var yakmaya,
Cümle hırsızlardan oldun, usta yâ!

Râb hitâbından duyansın, yüz yüze,
Ben kim oldum, karşı koysaydım size?

Mârifet var sende, benzer avcıya,
Kuş sesinden, kuş olanlar, avdı yâ!

Böyle ses, yüzbin kuşun kesmiş yolu,
Âşinâ ses, dertli etmiş, kuş dolu.

Duydu gökten, kuş ki inmiştir yere,
Kancalar tutmuş, esîrdir bir kere.

Kavmi Nûh, feryât eder hîlenle de,
Kalp kebâp olmuş, göğüs bin pârede.

Sanki rüzgâr gönderen, Ad kavmine,
Orda zahmetler veren, sensin yine.

Taş yağarken, milleti Lût üstüne,
Simsiyâh suymuş, dalış senden yine!

Nemrûd'un beyni, yüzünden aktı da,
Fitneler, elbette senden doğmada.

Hem zekîdir feylesof, Fir'avn'a bak;
Âkıbet görmekte kalmış pek uzak!

"Bul Hıkem"ken eyledin, Ebû Cehil!
"Eb Leheb" olmuş elinden nâ-ehil,

Şimdi satranç oynayıp, nâm isteyen,
Eyledin mât, nice yüz üstâdı sen!

Nice müşküllerle kalp yıkmış olan,
Onların hâlden siyâh, kalbin inan!

Hîlenin ummânı sen, halk katredir,
Bağ ki sensin, halkta yalnız zerredir.

Kim râhattır hîlenizden, hasmımız;
Batmışız tûfânda, Hak'tan yoksa iz.

Çok saâdet yıldızı, batmış neden?
Ordular bozdun bütün, hîlenle sen!"

İBLÎS'İN TEKRÂR MUÂVİYE'YE CEVÂP VERMESİ

Der ki İblîs: "Gel de sen aç nükteyi,
Kalpse nakdin, ben mihengim, ben iyi!

Hak ederken imtihân, aslan, köpek;
Has ve kalpler, bildiren, bendim mihenk!

Sahteyi, mahcûp eden, artık benim,
Sarrâfım, kalp, has nedir ben söylerim!

Hasların, elbette ki rehber benim,
Dal kurur, artık, yerinden eylerim.

Önde koydum, hîlenin otlar meğer!
Hayvanın cins neyse, bildirdim değer!

Kurt, doğursun ceylânın bir yavruyu,
Anlaşılmaz, kurt mudur, ceylân mı bu?

Ot, kemik dök, önde, seyret öyle ki,
Nerye koşmuş, dön de bir bak sen peki!

Bir kemik kapsın, muhakkak ittir o,
İstesin ot, şüphesiz âhûdur o.

Kahrı, lûtfu, birleşik koymuş Hüda,
Böyle çiftten hayr u şerler doğmada.

Sen kemik, ottan gıdâlar sun hele,
Nefs gıdâsı, cân gıdâlar sun hele.

Nefs gıdâsı alsa, bil ebterdir o,
Rûh gıdâsı alsa, bir serverdir o!

Ten için hep, etse hizmet, bir eşek,
Dalsa ruh deryâsına, gevher demek!

Muhteliftir, hem muhakkkak, hayr u şer,
Hayr u şer kendince mutlak işteler.

Enbiyâ, yönlendirir tâatla de,
Kimse düşmân, şehveti tavsiyede!

Ben güzel çirkinlerin, malik değil,
Davet etmektir işim Hâlık değil!

Hassa, çirkin eylemem, ben Rab miyim?
Ben güzel, çirkin için, bir aynayım!

Hem siyâh gösterdi derken, Hintliler,
Ayna âteşlerde artık, bir sefer!

*Der ki ayna: "Bil günâh benden değil,
Suç, cilâm olmuş, o ustamdandı bil!

Ben güzel, çirkin, nelerdir söyleyim,
Etti gammâz böyle bil, ustam benim.

Şâhidim, şâhide zindân nerde var?
Şâhidim Hak, zindânın olmam ki yâr!

Nerde görsem, meyve vermiş bir ağaç,
Terbiyemden almış onlar, bir mizâç.

Bir ağaç görsem bütün dallar kuru,
Kesmişim, tekrâr filiz seçsin yolu.

Bahçıvân kessin, o dallar, şöyle der,
"Suçsuzum, kesmekte hem maksat nedir?"

Bahçıvan der: "Ey fenâ hûy, sussana;
Yok, yeşermen, böyle suç yetsin sana!"

Der ağaç: "Ben doğruyum, yok eğrilik,
Yok, suçun hiç, sen kesersin üstelik."

Bahçıvan der: "Sen kesilmezdin meğer!
Eğri olsan, canlı kalsaydın yeter!"

Cezbeder âb-ı hayâttan sen yine,
Sen karartın, hem hayâtı kendine.

Aslınız, hem tohmunun, baştan fenâ,
Has ağaç hiç bulmamışsın, baksana!

Aşlanılsın bir acı dal, tatlıdan,
Oldu ondan öyle ki hoşluk bulan."

MUÂVİYE'NİN ŞEYTANA SERT MUAMELE DE BULUNMASI

Der Emir: "Davâna örnek sunma sen;
Bende yol yoktur senin, vazgeç hemen!

Eşkıyâsın, ben garip bir tâcirim;
Ben nasıl giysinden almak isterim?

Yüklerin altında kâfir, gezme sen,
Olmadım has müşterîn, elbette ben!

Müşterîm olmaz, dolandırmış biri,
Hîlekârlıkla olunmaz müşteri.

Hem ne gizlermiş, kapak altında o,
Ey Hüda sen, böyle düşmândan koru!"

Eylemiş olsun bana efsuncu yâ,
Başlar elbet her neyim var yağmaya

MUAVİYE'NİN ALLAH'TAN, MEL'UN İBLÎS'İN HÎLESİNDEN DOLAYI YARDIM İSTEMESİ

"Şeytanın sözler tümüyle bir duman,
Tut elimden, yoksa kalp istir hemen.

Kurtuluş yok, bin delîl sunsam ona,
Yüksek, alçak herkesin fitneydi yâ!

"**Allemel-esmâ**"ya Âdem Bey idi,[154]
Arda kalmış İblîs itlik eyledi.

Şeytan atmış Âdem'i, Adn'dan yere;
Bir balık say tutsak olmuş bir kere!

"Nefse zulmettik" deyip ağlardı o,
Fitnenin son yok ki, hep şeytandı o!

Söz desin şerlerle, şer dolmuş iken,
Yüz bin aşkın, sihr taşır içler desen!

Bağlar erkeklerde mertlik tek nefes,
Er, kadın sesler, sunup her tür heves.

Söyle İblîs, halk yakan, çok fitneni,
Sen uyandırdın neden, bildir beni?"

İBLÎS'İN KENDİ HÎLESİNİ SÖYLEMESİ

Der ki şeytan: "Kim ki kalmış şüphede,
Dinlemez, gerçek desen ispât ne de!

[154] *"Biz Âdem'e bütün isimleri öğrettik." (Bakara, 31)*

Hem hayâl, hem şüphe dolmuş kalbine,
Yüz delîl sunsan, hayâl artmış yine!

Duysa bir söz, onda bir illet olur,
Gâzinin ok, hırsızın âlet olur.

Bir cevâptır, eylesen artık sükûn,
Ahmağa söz söylemek, olmuş cünûn!

Hakk'a benden, sızlayıp durdun neden?
Alçacık nefsin elinden, ağla sen!

2720
Helva yersin sen, çıbanlar çok çıkar,
Sıtma başlar, tende hiç bilmez karâr.

Sen günâhsız İblîs'i, lânetledin,
Helva yersin ammâ, senden bilmedin.

Hastalık senden ve İblîs'ten değil;
Tilkisin, kuyruk yönün olmuş asil!

Gör, koyundan varsa kuyruk mer'ada,
Bilmedin, gerçek tuzakmış ortada!

Böyle silmiştir tuzaklar görmeni,
Kuyruğun hep, meyli kör etmiş seni.

2725
Mal için meyli sağır, hem kör kılan,
Simsiyah nefs, halka, düşmânlık sunan.

Eğri gördün, suç, günâh attın bana,
Hırs ve kîn yok, gelmemiş benden yana!

İşledim suç, şimdi pişmanım henüz,
Akşamım, gündüz olup bir sunsa iz.

Gösterildim halka birden, suçlu ben,
Er, kadın suç işlemişken, suçlu ben!

Aç zavallı kurdu, ithâm ettiler,
Parçalanmıştır, koyundan bildiler.

2730
Açtır elbet, güç ki yok, gezsin bile, "
Der ki halk:"Çok çok yemiş ishâl hele!"

DOĞRUSUNU SÖYLE DİYE, MUÂVİYE'NİN TEKRÂR ŞEYTAN'A ISRÂR ETMESİ

"Doğru neymiş söyleyip kurtul dedi,
Hem, adâlet üzre davet eyledi.

Doğru söz et, gel de kurtul sen hele,
Hîleler silmez, savaştan toz bile!

Anlaman mümkün mü yanlış, doğru bu,
Hem düşüncen, hep hayâl efkâr dolu?"

Der Emir: "Elbet resul gösterdi iz,
Kalp ve sağlamdan, mihenktir bilgimiz."

2735
Der: "Yalanlar kalbe sokmuş şüpheyi,
Doğru seslermiş, çoğaltan sevgiyi.

Kalp, yakın sözlerle tatmin olmamış,
Suyla, yağ karsan, ışıklar vermemiş.

Doğru sözler, ruha hoşluklar verir,
Doğruluk, kalbin tuzaktan dânedir.

Hasta kalp varken, bozuk ağzında tat,
Doğru, yanlış anlaman, bulmaz murât.

Hastalık, illetle kalp olsun sâlim,
Doğru, yanlış tat o anlar bildiğim.

2740
Âdem'in hırs, buğdaya artmıştı çok,
Gönlünün sağlıkta artık, iz de yok!"

"Sen yalan derdin de Âdem dinledi,
Öldüren bir zehri hem, içmiş idi.

Bilmemiş buğdayda, akrep zehri var,
Yok, temizlik, hem heves, mestlik sunar.

Hem hevâ, hem arzûnun sarhoş avâm,
Aldanırlar hep senin hîlenle tam!

Kim hevâdan, nefsi çekmiştir geri,
Sırrı bilmiş, kılda görmüş gözleri!"

BİR KADI'NIN KADILIKTAN ŞİKÂYETİ VE NÂİBİNİN ONA CEVAP VERMESİ

Kadı etmişler, adam hep ağlamış,
"Ağlıyorsun" der vekîl, hem neydi iş?

"Ağlayıp, sızlanmanın geçmiş zaman,
Mutluluk vaktin erer, olmuş bu an."

Kadı der: "Ben neylerim onlar bilen,
Bilmiş onlar, gerçeği ben bilmeyen.

Çift hasım bilmiş nedir, neymiş özü?
Kadı bilmez, çâresiz, yanlış sözü!

Câhil oymuş, gâfil olmuş, bilmeyen,
Onların mal, kanda oymuş hükmeden.

Hem hasımlar bildiler, var dertleri,
Sense câhil, hakka mum, adl önderi!

Olmadın elbet kasıt, illet ki sen,
Bu ferâgat, gözde olmuş nûr hemen.

Hem bilenler, hırslarından oldu kör,
Bilgiler hırstan, garazdan oldu kör!

Yoksa illet, bilgisiz âlim demek,
Varsa illet, kalp ilimsiz oldu tek.

Almasan rüşvet, görürsün doğru ne,
Alsanız, kör, hem olursun kul yine.

Der Emir: "Zevkten hevâdan geçmişim,
Şehvetin çok lokmayı, terk etmişim.

Gönlümün hem, çeşni artık oldu nûr,
Doğru, yanlış anlayan bir iz bulur!

MUÂVİYE'NİN ŞEYTAN'A İKRÂR ETTİRMESİ

"Sen niçin İblîs uyandırdın beni?
Sen, uyanmışlıkların tek düşmanı!

Sanki afyonsun, uyuşturmak için,
Sen şarâpsın, aklı yok etmek için!

Bağlarım, çarmıhla gelsen doğru de,
Anlarım ben, hîle neymiş, doğru ne?

Kâbiliyet, hûy icâbı herkese,
Neyse uygun, isterim iş eylese.

Beklemem, sirkem şeker olsun diye,
Kancığı, asker sayar olsam niye?

Beklemem, puttan ilâhî kuvveti,
Ben inanmam, putperestler nisbeti!

Ben tezekten, miskçe kokmak beklemem,
Ben sudan, sağ kerpici çıksın demem.

Hem de şeytandan, hayır ummam ki ben,
Hem uyandırdın neden gel söyle sen?"

2765
Başvurur şeytan tükenmez hîleye,
Hiç Emir kanmaz, diler kansın diye.

ŞEYTANIN GİZLİ MAKSADININ MUÂVİYE'YE DOĞRUCA SÖYLEMESİ

Sıktı diş şeytan da, en son söyledi;
"Ben gelip şundan uyandırdım" dedi.

"Hem varıp Peygamberin ardında sen,
Sen cemâatten olup, kılsan hemen;

Hem namâz geçseydi, hep dünyâ sana,
Simsiyâh, dönmüştü nûrsuz zindâna.

Aldanıştan, dertlenişten, aksa yaş,
Gözlerinden, kırbalar dolmuşsa yaş;

2770
Herkesin taâtta, ayrı zevki var,
Ayrı düşmüş olsa, kılmazmış karar.

Yüz namâz değmiş, gecikmiş olmanız,
Yok, namazlar hükmü, âhla dolsanız!"

MUHLİS BİR SAHÂBE'NİN CEMÂÂTİ KAÇIRIŞINA TAHASSÜR ETMESİNİN FAZÎLETİ

Girdi mescit içre Ashâptan biri,
Hem namaz bitmiş, kılan çıkmış geri.

Sordu Ashâptan: "Namaz bitmiş mi ki?
Söyleyin siz çarçabuk gitmek ne ki?

Söylemişler: "Kıldı Peygamber namâz,
Hem namâz esrârı yok artık, birâz.

2775
Nerye gitmek üzresin, ey hâm adam?
Çünkü Peygamber kılıp vermiş selâm!"

Etti "âh!" çıkmış âhından bir duman,
Bir ıtır salmış, onun kalbinde kan.

Der bir Ashâb: "Gel bu âhı ver bana;
Kıldığım toptan namâz, olsun sana!"

"Âhı verdim, kıldığın sen ver bana;"
Âhı almış, sundu yüz şükrân ona.

Âhı almış, daldı akşam uykuya,
Der ki hatif: "Aldığın cennetti yâ!"

2780
İhtiyârın, âhının hürmet için,
Hep kabûl olmuş namâzlar meclisin.

ŞEYTAN'IN MEKRİNİ MUÂVİYE'YE İKRÂR EDİŞİ HİKÂYESİNİN SONU

Derdi Şeytan: "Ey Emir, âdil hemi,
Diksem artık ortaya, ben hîlemi!

Hem namâzın geçse, sen eylerdin âh!
Âh figândan, tâ gönülden derdin âh!

Hem teessür sen de, varken âh, niyâz,
Celbederdi yüz zikir, yüzler namâz.

Böyle âhlar, yakmasın derken seni,
Yakmasın yüzler hicâp, yüz perdeni.

2785
Olmasın ister idim, secdende âh,
Olmasın hem böyle bir yol, böyle âh!

Ben hasûdum, hem haset ettim sana,
Düşmanım, iş bizde hep kînden yana."

ŞEYTAN'IN HAKÎKATİ İTİRÂFINDAN SONRA, MUÂVİYE'NİN ONA CEVABI VE ŞEYTAN'IN SÖZÜNÜ KABÛL ETMESİ

"Şimdi doğru söyledin" der, Has Emir,
"Lâyığındır, böyle iş senden gelir.

Sen örümceksin, sinek tutmak işin,
Ey köpek avlanmadım, boş zahmetin!

Akdoğan ben, sâde şah avlar beni,
Bir örümcek nerde? Gezsin çevremi!

2790
Git sinek tut, kudretin oldukça sen,
Ayranın var, bir yalandır bal desen!

Bal deyip sen, seslenir olsan eğer,
Bal deyip seslendiğin, ayran meğer!

Sen uyandırsan bizim çün uykudur,
Sen gemimden in, asıl girdâp budur!

Hayra seslerken muhakkak sen beni,
Aldın üstün hayra, tedbir ey denî!"

EV SÂHİBİ HIRSIZA YAKLAŞMIŞ, ONU YAKALAMASI İMKÂN DÂHİLİNE GİRMİŞ İKEN, BİR ŞAHSIN SESLENMESİ DOLAYISIYLA HIRSIZIN KAÇMASI

İşte örnek: Hırsızı görmüş adam,
Gitti ardından muhakkak koştu tam!

2795
Arkasından, geçti birkaç meydânı,
Kalmamış üstünde yorgunluk hani.

Tutma vakti geldi, tek bir hamlede,
Sıçrayıp tutmak dilerken, öyle de;

Başka bir hırsız bağırmış, der ki: "Gel!
Gör belâ âlemleri, neymiş güzel!

Ey hüner sahibi, dön gel tezce sen,
Burda iş, feryât, figandır, anla sen!"

Der ki: "Ben dönmez isem, bir ihtimâl,
Belki tez dönmez isem, derttir bu hâl!

2800
Vermesin ev halkına elbet zarar,
Hem tutup ben, bağlar olsam fayda var.

Müslüman insan, çağırmıştır peki,
Dönmesem tez, sonda pişmanlık ne ki?"

Uydu iylik isteyen şefkâtliye;
Hem bırakmış hırsızı, sen git diye!

Der ki: "Ey dost sesledin sen hâl nedir?
Hem figân, hem serzenişler kimdedir?"

"İşte dön bak hırsızın bunlar izi,
Hep çalıp kaçmış, bu yön, bunlar izi.

2805
Burdadır gel, hırsızın iz, işte gör,
İzlerinden yol bulup sen, öyle sür!"

Der ki: "Ey ahmak neler dersin bana?
Görmedin sen, ben kavuşmuştum ona!

Ey eşek, ben bir adam sandım seni,
Sen bağırdın, tutmadan geçtim onu.

Ey falân, hem saçma, hem pistir sözün,
Hükmü yoktur, Hakk'ı bulmuşken izin!

Hem ayaktan iz nedir, görmekteyim,
İşte gerçek, her nedir bilmekteyim."

Döndü hayretlerle "Sen ahmak mısın?
Sen mi hırsız, yoksa sen ortak mısın?

Hasmı ben tutmuş idim sundun nişân;
İz dedin, oldun yâ hırsız kurtaran!"

Yön dedin sen, ihtiyâç yokken yine,
Vâsıl olmuş, ihtiyaç duymaz yöne!

Mahcup olmuş, gördü Hakk'ındır sanat,
Kim sıfâttan görse kalmaz, gitti zât!

Hakk'a ermiş kimsenin, yoktur işi,
Hem sıfâttan neylesin, baksın kişi?

Irmağın girmiş ve dalmışsan suya,
Rengi neymiş, görme imkânsızdı yâ!

Rengi görmek üzre çıkmışsan sudan,
Çulla örtünmen gerekmiş hem o ân.

Halk ibâdetler, havâs hem, suç demek,
Halkta vuslât, has için perdeydi tek.

BİR PADIŞAH'IN VEZÎRİNİ AZLETMESİ VE ONA MUHTESİPLİK VAZÎFESİ VERMESİ

Şah vezîrden seçmiş olsun muhtesip,
Düşmân olmuştur onun, olmaz muhip!

Bir günâhtır işlemiş bir gün vezir,
Bir sebepten, böyle bir düşmek gelir.

Öncesinden muhtesip olmuş olan,
Rızk ve tâlih, muhtesipliktir inen!

Bir vezir, şahın olurken mühtesip,
Muhtesiplik oldu, bir suçtan nâsip.

Şah, eşikten, vermiş olsun yol sana,
Bir basit iş vermiş olsun, sonra da;

Bil yakînen, suç ve cürmündür senin,
Hem cehâletten doğan cebriliğin!

Kısmetim, rızkım benim, geçmiş ele,
Dünkü devletler, neden ermiş ele?

Cehlimiz, kesmektedir kısmetleri,
Ehlî olmuş, artırır kısmetleri.

MÜNÂFIKLARIN İSLÂM'A ZARÂR VERECEK BİR MESCİT YAPMALARININ KISSASI

Tersi göstermekte Kur'ân örneği;
Bir misâl var, dinleyip, duysan iyi!

Hem de Peygamber için, şeytanca bak,
Böyle, tek-çift oynamış ehli nifâk,

Hep hasettir, hem hasûtluk işleri,
Câmi yapsak, dîn yüceltsek der biri.

Böyle tersten bir oyun oynardılar,
Vardı mescit, başka mescit yaptılar.

Alttan üstten, hem bütünden süs dolu,
Gâye, toplumdan ayırmaktır yolu.

Yalvarıp, gelmiştiler Peygamber'e,
Çöktüler diz üzre onlar, yerlere.

"Yâ Resûlullah gelin ihsân için,
Siz de mescit üzre, bir zahmet edin!

Bir ayak bas, kutla sen gel mescidi,
Tâ kıyâmet, tâzelik bulsun idi.

Çel-çamur, yağmur yağan, günler için,
Dar zamanlar, hem namâz kılmak için.

Bir garibin, orda bir yer bulması,
Böyle hizmetten, şerefler alması;

Din şiârından çoğaltmak, gâyemiz,
Nerde güçlük, var gelip olsun temiz.

Azcık olsun, hem şeref ver, gel de sen,
Sen duyur, mescit şereflensin hemen!

Uğrayıp mescide, şânlandır onu,
Sen bir aysın, biz geceyken en sonu.

Hem cemâlinden olur, gündüz, gece,
Rûha parlaklık veren, gör öylece!"

Pek yazık! Sözler gönülden olsa da,
Onlar ermiş olsalar, her maksada!

Hep gönülsüz söz desen, lâtif diye.
Benzemiş çöplükte bitmiş sebzeye.

Geç uzaktan, deymemiş seyr etmeye,
Ey oğul, değmez yeşilken yenmeye.

Gönlü kaptırmış, vefâsız kimseye,
Dinle, benzerler harâp bir köprüye.

Hep çöker, gafil ayak bassın o da,
Köprü göçmüş, hem ayaklar kırmada.

Nerde, asker uğramıştır bozguna,
Korkan üç beş kul, sebep olmuş buna.

Hem silâhlanmış gelir, saflarda da,
Sanki mert bir dost ararsın ortada.

Görse bir almış yara, çıkmış kanı,
Yüz döner, hem terk ederler meydânı.

Bahs uzundur, söyler olsak çok sürer,
Gizli kalmış, gâye hiç bulmaz ki yer.

Peygamberi Mescit-i Dirâr'a Götürmek İçin Münâfıkların Onu Aldatmaya Kalkışmaları

Çok yalanlar söyleyip Peygamber'e,
Sürdüler at, hep yalandır bir kere!

Şefkati bol, merhamet etmek ne ki?
Bir tebessüm gösterip söyler: "Peki!"

Şükredip onlar ki mutlu oldular!
Hem gelir sanmış da şâd olmuştular!

Sütte mevcût, sanki kıl olmuş ayân,
Hîleler görmüştü Peygamber, o an!

Sütte kıl var, görmemezlikten gelir,
Şimdi âciz kul, sütü övmektedir.

Gördü yüz binlerden artık, hîleyi,
Yumdu göz, hiç istemezken görmeyi!

Gör kerem deryâsı mutlak doğru der;
"Sizde sizden, şefkatim üsttün meğer!"

Âteşin bir yanda seçtim ben yeri,
Maksadım çekmek ateşten sizleri.

Oldunuz pervane sizler koştunuz,
Çift elim önler durur, bilmezdiniz.

Davranıp gitmek diler olmuş Resûl;
Gayret-i Hak der ki: “Reddet, hepsi **gûl**!”[155]

Hem habîsler, hilekârlık ettiler,
Söylemişler, hep de aksi gittiler.

Onların maksat utanmazlık hele,
Putperest Yahudi, iylik yok bile.

Yaptılar mescit, cehennemlik yola,
Yaptılar Hak üzre hîle, yok mola!

Hep fesât sunmak, Resûl ashâbına,
Boşboğaz, ermez ki Hak ihsânına!

Gelse Şam’dan bir cuhud isterdiler,
Öyle bir pis cuhudun mestiydiler.

“Gelmek isterdik” deyip söyler Nebî,
“Azmimiz elbet gazâdır” der Nebî.

Biz seferden sonra, gelsek mescide,
Yönlenip görsek olur hem, öyle de.”

Cümlesin def etti, başlarken gazâ,
Hîlenin bir hîle, oynar hakezâ.

Hem gazâdan döndü, onlar geldiler,
Va’di var, uysun gelip isterdiler.

Hak buyurmuş: “Ey Nebî fâş eyle sen;
Harp çıkar olmuşsa koy, çıksın hemen!”

Der Nebî hem: “Hilekârlar siz susun,
Siz susun, esrârı neymiş bir duyun!”

Onların sırdan açıklar oldu az,
Sarpa sarmış iş, bozulmuşken birâz.

Gâyemiz bunlar değil, söylerdiler,
Hem de “Hâşâ” söyleyip hep gittiler.

Hepsinin koltukta Kur’ân yaprağı,
Geldiler, iş hîlenin başlar çağı.

El basarlar Kuran’a onlar hemin,
Hep yalan sözlerde kalkandır yemin.

Eğriler bilmez nedir, dinîn vefâ;
Her zamân onlar, yemînler bozdu yâ!

Doğru, muhtâç olmamış etsin yemîn,
Sâhibi onlardı, aydın gözlerin.

Ahdi bozmak üzre iş, ahmakların,
Aht, vefâkârlık; inanmış dostların!

“Siz mi doğru, yoksa hak söyler Hüda?
Şâhit Allah, işte gerçek ortada!”

Hep münâfıklar eder, tekrar yemîn,
Elde Kur’ân, dil oruç, derken hemin.

“Doğru söyler bu kelâm hakkı için;
Yapmışız mescit, rızâmız Hak bilin!

Hîle, mekr yoktur, muhakkak ortada,
Orda ancak zikr-i Hak, sıtk olmada.”

Der ki Peygamber: “Gelir Hak cilvesi,
Duymuşum, gelmektedir Hakk’ın sesi.

Lâkin Allah, bir mühür vurmuştu bak,
Duymanın imkan kulaklardan uzak.

Allah’ın sesler açıktan gelmede,
Muktedirim; tortulardan seçmede.

Duydu bir ses, Mûsa: “Mes’ut, bahtiyâr;”
Bir ağaç ardında, ses var âşikâr!

---

[155] *Gûl: Hortlak, şeytan.*

2885
Hem ağaçtan duydu: "Ben Allah!" nice,
Seste parlar oldu nûrlar öylece!

Parlayan Hak nuru neymiş gördüler,
Döndüler, tekrâr yemînler ettiler.

Ant için, Allah ki kalkandır demiş,
Harpte kim, kalkan gereksiz söylemiş?

Hem de Peygamber, açık tekzîbtedir,
Siz yalan söylerdiniz, hep böyledir!

PEYGAMBER ALEYHİSSELÂM'IN MÜNÂFIKLARI TEKZÎP ETMESİ ÜZERİNE, SAHABEDEN BİRİNİN "RESÛLULLAH NİÇİN SUÇLARINI ÖRTMÜYOR DA BUNLARIN AYIPLARINI YÜZLERİNE VURUYOR" DİYE DÜŞÜNMESİ

Orda ashâptan biri şüpheyledir,
Gönle, fikren inkâr etmek hep gelir.

2890
"Yaşlı bunlar hep vakarlı kimseler,
Etti Peygamber neden, mahcûp meğer?

Nerde rahmet, aybı örtmek nerdedir?
Binler ayb var, her Nebî örtmektedir!"

Sonra gönlünden dönerken tövbeye,
Olmadan mahcup, sararsın yüz niye?

Hep münâfıklık, uğursuzluk yine,
Hem de, çirkinlik verirler mü'mine!

Döndü tekrardan, tazarrû etmede,
"Rabbi hep, inkârda, dâim öyle de!

2895
Bakmamız, hem gönlümüz geçmez ele,
Olsa imkân, ben yakardım gönlü de!"

Böyle söylerken dalar hem uykuya,
Onların mescit "tezek" derken rüyâ;

Taş desen, pislikle olmuştur virân,
Bir siyâh is vardı, taşlardan çıkan.

İs, duman dönmüş ve girmiş ağzına,
Korkusundan, sıçrayıp kalkmıştı yâ!

"Yâ İlâhî! İşte münkir ortada!"
Söylemiş hem, secde etmişken o da!

2900
Gâye, imandan ayırmış lutf ise?
Böyle şefkâtten, kahır üstün bize!

Sen mecâz ehli araştır, en sonu,
Bir soğan olmuş görün, kat kat onu.

Böyle gayret, hep çürük, içten de boş,
Sıdka bak sen, birbirinden pek de hoş!

Yıkmak isterken, Kübâ'nın mescidi,
Yüz kemer, bağlar olan bir kavim idi.

Ehl-i fîl, yapmıştı, yapmışlar neyi?
Yaktı Allah, Habeş'in pis kâbeyi!

2905
Hâbeşî kast etti nisbet, Kâbe'ye,
Yazdı Kur'ân, belleyip öğren diye!

Dîne düşmânlar da onlar, hîlekâr,
Yüz siyâhlar, böyle kılmışlar karâr.

Gördü rüyâsında ashâp mescidi,
Oldu ashâbın ayan, sır yok idi.

Söylemiş olsam bu hâli, tek be tek,
Kalpte kalmazmış muhakkak şüphe, şek!

Korkarım, onlarda sır ifşâya ben,
Nâzlıdırlar, Hak katında nâz ilen!

Taklît etmezden, şerîat onların,
Hep mihenkten geçme, âhenk onların.

Kur'ân'ın hikmet, kulun yitmiş malı,
Hem de herkes, kendi kaybın bilmeli.

Kaybolmuş Devesini Arayan ve Herkese Onu Soran Kimsenin Kıssası

Hep ararsın, kaybolup gitsin deven,
Bulsan artık bilmemek olsun neden?

"Dâlle" neymiş? Oydu kaybolmuş deve;
Kaçtı senden, saklı durmuş bir eve.

Aldı yük kervan, senin yitmiş deve,
Nerde bilmezsin, geçip gitmiş deve!

Sen koşansın orda hep, yanmış dudak,
Gitti kervan, işte akşam oldu bak!

Yerde yükler, hem de, yollar korkulu,
Sen ararken, kaplamış akşam yolu!

"Müslümanlar, var mı görmüş bir deve?
Fırlayıp kaçmış, gelip baktım eve!

Kim devemden bir nişân versin bana,
Müjde vardır, bunca dirhemler ona."

İz sorarsın, durmadan sen herkese,
Hem de, alçaklar bakarken gülmese!

"Gitti gördük, gitti" derler bir kere,
Bir kızıl tüy, gitti hem otlak yere.

"Hem kesilmiş bir kulak var" der biri,
"Bir nakış çul üstte var" der diğeri.

"Hem deven tek gözlü" söylerken biri,
"Hem deven olmuş uyuz" der diğeri.

Böyle, alçaklar nişânlar verdiler,
Müjde derken, hep yalan söylerdiler.

Muhtelif Mezhepler Arasında Tereddüde Uğramak ve Hepsinden Ayrılıp Kurtulmak

Gör ki herkes, gaybı hep vasf etmede,
Bir sıfattan hem övüp, hem gitmede!

Feylesoflar, ayrı tür şerh etmede,
Bahse girmiş var, gelip reddetmede.

Gayriler hem, itirâz eyler buna,
Bir riyâkâr, cân verirken uğruna!

Halk da saysın, hem o bizlerden biri,
Hem sayar, birçok delîl derken biri.

Hep Hakîkat olmamıştır söylemen,
Doğru olmaz hepsi, sapkındır desen.

Olmasın Hak, bâtıl olmuştur ayân,
Aptal olmuş, kalp görüp altın sayan!

Olmasın dünyâda gerçek bir para,
Kalpı sürmek üzre, gelmezmiş sıra.

Doğru söz olmazsa, olmazdır yalan,
Hem yalandır, doğrudan kuvvet alan.

Doğru ummuşlar, alırlar eğriyi,
Zehri katmışlar, şekermiş içtiği!

Tatlı buğday bir çekilsin ortadan,
Neylesin buday deyip çavdar satan?

Hem bu sözler, bâtıl olmuştur bilin,
Hak için bâtıl tuzaktır, gönlümün.

2935 Bunları, hepten hayâldir sanma sen,
Yoksa gerçek, yok hayâller, bil hemen!

Kâdri gizler Hak, sanılsın her gece,
Rûh ibâdet ister olsun öylece!

Leyl-i Kâdr, olmaz civanım her gece,
Kâdir olmak, ihtimâldir her gece.

Hırka giymişlerde, vardır bir fakîr,
Gel de seç sen, oydu bir Leyl-i Kadîr!

Nerde seçkin Müslüman, seçsin bunu?
Bellesin mert buydu, nâmert, en sonu!

2940 Hem cihânın mâl, kusursuz olmasa,
Cümle tüccâr üzre, ahmaklık tasa.

Mâl kusursuz olsa, hem bilmek kolay,
Hem bilen, hem bilmeyen, sen aynı say.

Olmamış olsun kusur, bilmek ne ki,
Öd ağaç olmuş olur, bir çöp teki.

Ahmak olmuş, mevcûda haktır diyen,
Hepsi bâtıl derse, şakîdir hemen.

Hem Nebî, tâcirleri kâr eyledi,
Renklerin tâcir, zarâr etmiş idi.

2945 Bir yılan, bâzen görünmüş mal göze,
Göz ovup hem, bakma lâzımdır size!

Geç, cihânın kâra gıpta etmeden,
Düşme Fir'avn, hem Semûd ahvâle sen!

KENDİSİNDE BULUNAN HAYIR VE ŞERRİN MEYDANA ÇIKMASI İÇİN HER ŞEYİN İMTİHAN EDİLMESİ

Bir cihân var, dön de tekrar söyledi,
Çünkü Allah, bir daha dön bak dedi.[156]

Tek bakış yok, dön de bak gökler ki nûr,
Dön de bak, yırtık veyâ noksan m'olur?

Ayb arar olmuş olan insan kadar,
"Dön de bak, gök kubbe varken âşikâr!"

2950 Simsiyâh toprak ta gerçek görmeye,
Çok araştırmak gerektir bilmeye.

Tortusuz saf toprak olsun isterim,
Çokça zahmet çekme iş olsun benim.

Sonbahâr, kış imtihânından hele,
Yaz sıcak, ammâ bahârlar, hoş bile!

Hem bulut, rüzgâr ve hem şimşek, neye?
Yerde, mahsuller çıkıp bitsin diye!

[156] *Mülk Sûresi işâret ediliyor.*

Renkli toprak saklıyordur yende ne?
Ondaki lâ'l, meydâna çıksın yine!

Her ne çıksın, hep suratsız yeryüzü,
Hem keremkâr, haznesindendir özü!

Takdirin asker hadi, derken ona;
Söyle gerçek, aldığın anlat bana!

Der şu toprak: "Çalmadım bir şey" beye,
Takdirin asker çeker işkenceye.

Tatlı söyler, bâzı dönmüşken ona,
Kâh asıp işkence etmiş baksana.

Takdirin kahr, lûtfu varken, gizliler,
Hem ümît, korkmak neler gösterdiler.

Her bahâr, bir Kibriyâ'dan sofradır,
Sonbahâr, Hak tehdîdi, korkutmadır.

Kış denen: "Ey gizli hırsız çık!" diyen,
Oydu artık, mânevî çarmıh hemen!

Hem mücâhit kalbi, bazân mutludur,
Bâzı gamdan halkasın takmış olur.

Suyla topraktan yapılmış oldu ten,
Rûhu gizler, hırsız oymuş, yol kesen!

Hak Teâlâ, yüklemiş dert gövdene,
Aslanım, vermiş soğuk, âteş tene!

Korku, açlık, hem beden eksikliği,
Hepsi cân naktin ne, bilmek isteği!

Has ve çirkinler, karışmış baksana,
Hayr u şer seçmek de, düşmüştür sana.

Hak ve bâtıllar karışmış her deme,
Akçe sağlam, kalpse dökmüş âleme.

Öyledir, seçmek için lâzım mihenk,
Hem sınaktan, Hak nedir görmek gerek.

Hîleler çıksın bütünden meydâna,
Örnek olsun, cümle tedbîrler sana!

"Ey Mûsa'nın annesi, süt yavruna,
Ver de terk et Nil'e, yer yok korkmana!"

Kim ki içmiştir Elest'ten sütleri,
Fark eder süt, sanki Mûsa, her biri!

Seçkin olsun istiyorsan oğlunu,
Annesin Mûsa'ya, sen emzir onu!

Annenin tatsın sütünden, tat ne var,
Olmasın sütannenin, tutsak o yâr!

ODEVE ARAYAN ŞAHSIN HİKÂYESİNİ ŞERH ETMENİN FAYDASI

Mûtemet insan, yitirmişsin deve,
Geldi herkes hem nişânlar vermeye.

Bilmiyorsun sen, deven her nerdedir,
Oysa bildin, söylenen yanlış nedir?

Bir adam, kaybetmeden taklitle de,
Sanki kaybetmiş arar, durmaz deve!

Söyler elbet, "Ben de kaybettim deve,
Kim bulur, benden alır çok müjde de!"

Hem devem der, yoldaş olmuştur sana,
Bu oyun ermiş tamâhtan hep ona.

Kim için dersen ki: "Yanlış sözlerin, "
Sertçe aynen, der ki: "Yanlışlar senin!"

2980
Hiç ayırmaz, eğri, doğru bir nişân,
Sözlerin olmuş onun, asâ inân.

*Bir nişân versin "hatâdır" der isen,
Taklit eyler "doğru dersin" der, hemen.

Benzeyişten, vermiş olsun bir nişân,
Hem, yakîn meydân bulur artık o ân.

Hem sıkılmış câna olmuştur şifâ,
Renklenir yüz, derde olmuştur devâ!

Canlanır göz, gitme arzûn artmada,
Cism olur cân, hem koşar tez bulmaya.

Sen ne dersen; doğru dersin ey emîn;
Hem nişanlar, apaçık bir teblîğin!

2985
Hep nişanlar, âşikâr olmuş delîl,
Bir hayır, bir kurtuluş Kadr mislî bil.

Böyle bir söz, sen duyarsan öncüden,
Sen de dersin: "Önde sen, yollan hemen!"

Ben inandım, doğru söz söyler adam,
Sunduğum iz, doğrudur, göster, tamâm!

Hiç alâmetler ki artırmaz yakîn,
Kaybeden insana olmuştur yakın!

Doğru izden yok yakîn, taklîtçiye,
Şimdi, ondan hâli aksetmiş diye.

2990
Bildi gerçek var, harâretlerde o,
Aslı vardır, bir yalan olmaz ki bu!

Hem bu istek, doğru olmaz olsa da,
Kayboluş var, cümle gerçek ortada!

Bir tamahkâr perdedir, yitmiş deve;
Kendi yitmiş, hem unutmuşmuş deve!

Nerye koşmuşlarsa artık, koşmada,
Dertlinin, dert üzre ortaktır o da.

Bir düzenbâz, sâdığın dost olsa yâ,
Ansızın olmuş yalan, gerçek bu yâ!

2995
Hem de bir kır yerde, bulmuşlar deve,
Hem mukallit dâhi bulmuştur deve.

Gördü birden hem, hatırlar der, devem,
Dostunun mâldan, tamah kesmişti hem!

Hem mukallit, geçti gerçek tetkîke,
Der, devem otlakta, dönmüş tahkike!

Kırda bulmak istiyorken bir deve,
Ansızın bulmuş ve talîp öyle de!

Açtı göz, yalnız koyulmuş koşmada,
Hem devem der, onda hem göz açmada.

3000
Kaybeden der: "Sen hemen terk eyledin,
Uyduğun benken, neden terk eyledin?"

"Burya dek, yaklaşma, yaltaklık boşa,
Hırs tamâhtan geldiler, bunlar başa.

Hem, senin dert ortağın oldum şu ân,
Hem talep, istekle ayrıldım şu ân!

Ben, senin çaldım devenden bir nişân;
Şimdi ruhum gördü, doymuş göz o ân!

Bulmasaydım, olmamıştım tâlibi,
Şimdi mis mağlûp ve altın gâlibi!

3005
Hem günâhım, hep taâttır çok şükür,
Hem latîfem, ciddiyettir çok şükür!

Hem günâhım, bulmanın olmuş yolu,
Suçlamak geçmiş, günâh dolmuş yolu.

Doğruluk, istek, arattırmış seni,
Ciddi gayret, kurtarır olmuş beni.

Doğruluk, gelmiş arattırmış seni,
Ben ararken, doğruluk çekmiş beni.

Devletin, tohmundan ekmişken yere,
Ektiğimden çoktu mahsul bir kere!

3010 Senle koştum, şurya, burya öylece,
Ektiğim yüz misli mahsul, güçlüce.

Gizli girmiş oldu hırsız, bir yere,
Kendininmiş ev düşer hayretlere.

Ey soğuk! Bul sen harâret, gel ısın,
Sen alış sertlikte bitsin yumşasın!

Çift değil, anlattığım bir tek deve,
Pek geniş mânâya söz, dar geldi de!

Lâfz gelir dar, manâyı anlatmada,
Der Resûl: "Hak aşna dil, lâl olmada."

3015 Söz, hesâp, anlatsa dürbün gerçeği,
Hem güneş, hem gökte neymiş bildiği?

Bir felek, bir tek kanat mislincedir,
Gör güneş, mânâda ancak zerredir.

Her Nefiste Mescit'i Dırâr Fitnesi Olduğunun Beyânı

Yaptılar seyret, Dırâr, mescit değil;[1]
Hîlenin kaynak, çıfıtlıkmış asil!

Hem Nebî der: "Şimdi yıksınlar onu,
Çör-çöpün yer, küllük etsinler onu!"

Onların niyyet bozuk, mescit gibi,
Dâneler sunmaz, tuzaktan mertliği!

3020 Oltanın et, bir balık yutsun diye;
Hem ne bahşiş, mertlik olmazmış niye?

Taş, çamurdandır Kubâ, cânsız bilin,
Hem Dırâr'a vermemiş, kalsın izin.

İşte cansız, istemezken bir sitem,
Hak emir olmuş, Nebî yıkmıştı hem.

Hem, hakîkatlerde var çok ayrılık,
Hem hakîkat, arz eder çok farklılık.

Hem hayat hiç benzemez mü'mine de,
Ayrıdır, mü'minle kâfir, ölmede.

3025 Onların kabrinde yoktur benzeyiş,
Âhiretten, bende yok bir söyleyiş.

Yaptığın her neyse, sen bir ölç hele,
Yapmamış ol, sen **Dırâr Mescidi** de.[157]

Sen kınarsın, böyle mescit yapmışı,
Sen de onlardan fenâsın, gör işi.

Kendinin de Müptelâ Olduğu Bir İşten Dolayı, Arkadâşıyla Kavga Eden Hintlinin Hikâyesi

Yönlenirken onlar orda camiye,
Hem ibâdet üzre, varmış secdeye.

Ayrı niyyet eylemişler tekbîre,
Bâzının maksat, kazâ etmekti de.

157 *Münâfıkların Medine'de yaptığı Dırâr Mescidi.*

3030
Girdi mescitten müezzin hem o ân,
Hintli der: "Bilmem okunmuş mu ezân?"

Bir diğer Hintli namâzdan der ona;
"Sen namaz bozdun, konuştun baksana!"

Söyledin sen der diğer fert bak ona,
"Sen konuştun, sen dönüp baksan sana!"

Hakk'a, şükreyler iken dördüncü der:
"Düşmedim ben kuy'ya, üç fert düştüler!"

Dördünün gitmiş namâz, artık boşa,
Aybı söyler, döndü aybtan coşmuşa.

3035
Mutlu canlar, gördüler öz aybını,
Bir ayıp görsün, benim saymış onu!

Çünkü nısfı insanın olmuş ayıp,
Nısfı dersen, onların olmuş kayıp!

Vardı başlar üzre katmer, on kelin,
Önceden, merhem bulup sürsün elin!

Kendi kendin suçlayan, dermân bulur,
"Erhema"[158] derler, gelir ikrâm olur.

Yoksa aybından emin olmak nedir?
Belki bir suç sonradan gelmektedir.

3040
"Olmayın sizler emin!" Hak der bize,
Hem emînlik nerden ermiştir size?

İsmi iblîs, has anılmış onca yıl,
Sonradan elbet rezîl olmuştu bil!

Hem cihân bilmiş, görüp yüksekliği,
Sonra şeytan oldu alçaklık beyi.

Sen, tanınmış olma, olmazdan emîn,
Gel yıkan sen, sonra göster yüz hemin.

Sevgilim, çıkmazdan evvel sen sakal,
Varsa tüysüz suçlama, gel orda kal!

3045
Cânı iblîs uğramış bak, dertlere,
Kuy'ya düşmüş, ibret alsan bir kere.

Düşmedin sen, olmadın örnek ona,
İçti lânet zehridir, şerbet sana!

BİR DİĞERİ KORKSUN DİYE, OĞUZ TÜRKLERİNİN BİRİNİ ÖLDÜRMEYE KASITLARI

Hep Oğuzlar, çokça kan dökmüştüler;
Yağma etmek üzre, bir köy vurdular.

Buldular ayân olandan, çift adam,
Davranıp tez, ölsün isterlerdi tam.

Kurban etmek üzre, el bağlardılar,
Der ki: "Siz ey şânlılar erkânlılar.

3050
Hem neden kast ettiniz siz, cânıma,
Hem susuzluk duydunuz tez, cânıma?

Çıplacık hem, ben ki yoksul hâldeyim,
Hem garaz, hikmet nedir, bildir beyim!"

"Yoldaşın korksun çıkarsın altını,
Kesme arzum, isteğim bundan seni."

"Çok fakirdir, pek yazık hem benden o, "
Der Oğuz: " Derler bütün, altın dolu."

---

158 *Hadîs-i şerif: "Kavminin eşrâfı iken hakîr, zengin iken fakîr, âlimken alay edilen kimseye merhamet ediniz."*

"Vehme uymuş kimseler sizlersiniz,
Sizde yanlış, böyle bir zan ettiniz!

Önceden siz öldürün şahlar onu,
Korkayım ben, gösterip tez altını."

Gör ki, Allah lûtfu vardır bizlere,
Gelmişiz âhir zamândan bir yere.

Son asırlar, ilk asırlar der Nebî,
"Ahîrûne's-sabikûn"[159] söyler Nebî.

"Nûh ve Hûd'un kavmidir olmuş helâk,
Bizce ibret üzre gelmiştir helâk!"

Öldürür Hak, korkalım bizler diye,
Aksî olmuş olsa, vây at terkiye!

ENBİYÂ VE EVLİYÂNIN VARLIĞINA KARŞI KENDİNİ BEĞENENLERİN VE KÜFRÂN-I NÎMETTE BULUNANLARIN HÂLİ

Hangi peygamber ayıptan söylese,
Taş gönülden, simsiyâh cândan dese;

Emre kıymet vermeyişlerden dese,
Yarının endişesinden söylese;

Kim heves duymuşsa dünyâlık için,
Bir kadındır ki, esîrî nefsinin.

Nüktelerden, hep öğütten kaçmada,
Ehl-i Hak gördükçe, ürküp geçmede.

Ehl-i kalp gördükçe durmuş öğleler,
Şah için hem, hîle kurmuş tilkiler.

Tok göz onlarken, dilenmiş sanmada,
Hep hasetten, gizli düşmân olmada!

Almasın döndün: "Dilenmiştir" dedin,
Almasın, sen bir "riyâkâr" eyledin.

Halkla olsun, sen: "Tamahkârdır" dedin,
Halka çıkmaz olsa: "Mağrûrdur" dedin!

Bir münâfık misli, özr etmektesin;
"Âcizim, evlâdımın rızktan kesin!

Baş kaşır olmak için, yoktur zamân,
Hem ibâdet etmeye, vaktim inan.

Ey falan! Himmetle yâd et sen bizi;
Hep bulaydık biz de himmetten izi!"

Böyle söylerken de, yanmıştır yürek,
Hem sayıklanmış bu söz, olmak gerek.

Çâre yok hep, ehle rızk bulmak işim,
Bir helâl rızk, oldu mutlak gayretim.

Ey dalâlet ehli, hem neymiş helâl;
Hem kanından, başka hiç yokmuş helâl.

Rızk değildir, çâre Hak'tan gelmede,
Çâre dîn, put olmamış gerçekle de!

Hem cihânın hâle sabretmez isen,
Var mı **"Ni'mel mâhidûn"**a[160] sabreden?

Nâz ve nimet üzre hiç sabr etmeyen,
Hem Kerîm Allah'a olmaz, sabreden!

Pis, temiz mefhûma, sabrı olmayan,
Hakk'a hiç eyler misin hem, sabrı sen?

---

159 *Hadis: "Biz sona kaldık, ama, bütün ümmetleri geçtik."*

160 *"Semâyı kudret elimizle bina ettik." (Zariât, 47-48)*

Kim Halîl olmuş çıkar bir mağ'radan,
Gördü ay "Rab" der, batar "yok" der o ân?"

"İstemem hiç, çift cihâna bakma ben,
Halk eden kim, aslâ gerçek görmeden!

Hak sıfâttan görmeden, yersen yemek,
Yer isem, inmez boğazdan lokma tek.

Gül yüzü görmez isem, gülzâr ne ki?
Lokma hazmım, mümkün olmaz öyle ki!"

Hak ümîtten dışta, kimler yer, içer,
Bir öküzdür, bir eşek olmuş gider.

Böyle murdâr kimseler, mekr, hîleci,
Öyle sapkınlar ki, hayvânlık neci?

Hîlesinden, kendi alçalmış onun,
Gitti gün, sanmış ömür artık uzun.

Hîlesi bulmaz ki yer, aklen zayıf;
Ömrü bomboş, hîlesinden bir elif!

Söylesin boş, "Hak Gafûrdur hem Rahîm,"
Bilsin artık, hîleler öz nefsinin!

Hak ki rahmet eyleyen, şefkât veren,
Derse bunlar, geldi nefsin hîleden.

Korkar ölmekten ki, ekmeksiz kalan,
Rahmeti bol Allah'ın, korkmak neden?

İHTİYÂR BİR ADAMIN HASTALIKLARDAN HEKİME ŞİKÂYET ETMESİ, HEKİMİN DE ONA CEVÂP VERMESİ

İhtiyar fert doktora söyler ki ben,
"Hastayım, beynim benim zonklar neden?"

"İhtiyarlıktan" demiş doktor ona,
"Göz kamaşmış, pek bulanmış, baksana!"

"Yaşlısın çok, ihtiyarlıktan bu da,"
"Sırtım ağrır pek fenâ bir ağrı da."

"Hem zayıfsın, ihtiyarlıktan o da,"
Der: "Ne yersem hem hazımsız" der bu da.

"Mîdenin hâl, ihtiyarlıktan o da, "
"Güçlüğüm vardır, nefes almakta da."

Der: "Evet! Elbet kesilmiştir nefes,
İhtiyarlık, yüzler illet verdi ses."

Der: "Ey ahmak, böyle saplantın senin,
Tıptan ancak, yaşlılıkmış bildiğin.

Bilmedin, câhilce aklından yana,
Hak verir her derde, dermân hem sana.

Tıpta sermâyen de hiç yoktur senin,
Hem ayaklar pek kısalmış, yerdesin!"

"Ömrü altmışlardasın sen, ey adam,
İhtiyarlık verdi hiddet, şimdi tam.

Cümle organlarda gevşek, baksana,
Pek zayıf, kalbin sabırlardan yana.

Sende huy, isyan eder bir çift söze,
Damlacık bir suyla, kusmak var size."

Hakk'a sarhoş ihtiyâr, varken hele,
İçte saklar, tertemiz bir ömrü de.

Yaşlı dıştan içte, oymuş genç fidan,
Bil velî neymiş, nebî neymiş, uyan!

Has ve çirkin, görmeseymiş böyleler,
Hem haset etmez olur, alçak meğer.

Öyleler, gerçekte bilmez olsalar,
Onda hiddet, kîn ve buğz olmaz ki var!

3105
Bilseler, en sonda vardır çok cezâ,
Hem nasıl atlar o, keskin kıl'cına?

Bir tebessüm görsen, öyle sanma sen,
İçte vardır, yüz kıyâmet gizlenen.

Cüzü'dür, cennet, cehennem onla var,
Sen düşün, ondan da üstün âşikâr!

Hep düşüncen, âkıbet yok olmada,
Her düşüncenden öte, Hak kalmada!

Bilmiyorsan, kim oturmuş hâneye,
Çıksan evden, söyle küstahlık niye?

3110
Mescidin hürmetlisi, ahmak kişi,
Ehl-i dilin gönlünü kırmak işi!

Ey eşek! Bunlar mecâz, gerçekse şu,
Ehl-i dilin gönlü mescit, doğrusu!

Bir velînin, kalpte mevcût mescide,
Orda Hak var, cümle âlem secdede!

Hakk'a dost bir kimseler incinmeden,
Gelmez Hak'tan halka, rüsvâlık hemen!

Açtılar harp, bir nice peygambere,
Gördüler ten, saydılar fert bir kere.

3115
Sende evvel, müşrikin ahlâkı var,
Yok mu korkun? Onlara oldunsa yâr!

Onların hep hûylarından sende var,
Öylesin sen, af için imkân mı var?

CUHÂ İLE BABASININ CENAZESİ ÖNÜNDE FERYÂT EDEN ÇOCUĞUN KISSASI

Bir çocuk gelmiş, tabuttayken peder,
İnleyip, saç, baş yolarken, şöyle der:

"Naklederler nerye bilmem, ben seni?
Toprağın altında korlarken seni!

Hem de korlar, çok karanlık bir eve,
Yok, kilim, yok bir hasır, yok bir söve.

3120
Yok ki kandîl, gündüzün yok lokmalar,
Hem ne bir aş, hem ne bir iz, orda var.

Bir eşik yok, çıkma bitmiş doğrusu,
Yok, sığınmak üzre, bir tek komşusu!

Gözlerin olmuştu halkın bûsegâh,
Bir felâket meskenindir, neyler âh?

Bir daralmış ev, sararmış bed beniz;
Gittiğin yer, pek amânsız bilseniz!"

Hep sayıp dökmüş kabir ahvâlini,
Çift gözünden, kanlı yaş akmış hani!

3125
Der ki Cuhâ: "Şimdi bir bak ey baba,
Şimdi meftâ tam bize yollanmada!

Hem baba Cuhâ'ya der: "Ahmak iyi, "
Der baba duy, dinle sen nişâneyi!

Durmadan saymıştı hep nişâneler,
Hepsi şeksiz, hep bizim evden meğer!

Hiç hasır yok, yok ışık, yok hem yemek,
Yok kapın, hem ev desen, damsız demek.

Hep sayarlar, onlar ordan *yüz* nişân,
Görmemiş nişaneyi, âsî olan!

Almayan Hakk'ın güneşten, bir ziyâ,
Almayan, bir âfitâbı kibriyâ!

Bir Cuhût'un kalbe benzer, dardadır,
Allah'ın zevkten uzak kalmaktadır.

Mârifet, gönlünde açmaz bir kapı,
Hiç güneş vurmaz, ışıksız bir *yapı*!

Böyle bir kalp varsa, hoştur dar mezâr;
Çık gönülden, olma artık onla *yâr*!

Canlısın sen, canlıdan geldin oğul,
Darca gelmiştir, mezâr olmuş gönül?

Vakte Yûsuf, hem güneşsin gökte sen;
Çık da zindândan da, *yüz* göster hemen!

YÛNUS ALEYHİSSELÂM'IN BALIKTAN KURTULUŞUNUN SEBEBİ VE RUH'UN NEFİSTEN HALÂSI

Nefs balık, karnında Yûnus benzeri,
Pişti, Hak tesbîh, onun olmuş feri!

Hem, balık karnında tesbîh etmeden,
Kalsa, kalmış sûra dek, gel belle sen!

Tesbîhât, bir kurtuluş olmuştu hem,
Neydi tesbih? Tek:"**Elestü birabbiküm**!"[161]

Rûh unutmuş olsa tesbih, var hemen,
Gel balıklardan işit, tesbihi sen!

Hakk'ı kim görmüşse, ehlullahtan o;
Ummânından, bir balıktır işte bu!

Hem cihân, ummân; balık, tendir inan,
Rûh Yûnus olmuş, o nûr mahcûp olan!

Etse tesbih, ruh cesetten kurtulur,
Yoksa hazmı olmayanlar, kaybolur.

Cân balıklar, gör, denizler çok da var,
Görmedin, pervâz edip uçmaktalar.

Bak balıklar, hep gelip vurmaktalar,
Aç gözün sen, hep görürsün âşikâr.

Sen balıklar görmesen, bir göz ile!
Onların tesbihleri duyduk bile!

Sabrın olmuş, ettiğin tesbihte cân,
Sen de sabret, doğru tesbihtir, uyan!

Sabra denk tesbîh bulunmaz, *yok* teki,
Sabr, ferâhlıklar saçan *şey*, öyle ki.

Köprüdür sabr, hem de cennet, hem sırat,
Hem güzel bir lâla tutmuş pis surat.

Lâladan kaçtın mı, vuslât *yok* sana,
Lâlasız, *yoktur yakınlık*, baksana!

Sırça kalp, sen bilmedin sabr zevkini,
Hakk'a çekmiş, almadın sabr zevkini.

Harpte zevk dersen, *yiğitten* hamledir,
Korkağın zevki, diğer *yönlerdedir*.

Yok, zekerden başka; zikri, dîni *yok*,
Alçağı çekmiş olur, alçaktı çok!

[161] *Saffat Sûresi: Allah'ın "Ben sizin Rabbiniz değil miyim?" diye sorması.*

Korkma, alçak çıkmış olsun göklere,
Hem çukurdan, erdi adi derslere!

Çıngırak çalmışsa yüksekten biri,
Söz demiş olsun onun alçak yeri.

Bir dilenmiş bayrağından, korku ne?
Çünkü bayrak, lokma ekmektir yine!

BİR ÇOCUĞUN İRİ YARI BİRDEN KORKMASI, O KİŞİNİN DE: "YAVRUM KORKMA, Kİ BEN NÂMERDİM" DEMESİ

Bir çocuk, görmüştü azman bir adam,
Saldırır sanmış, sararmış orda tam.

"Ey güzel yavrum emîn ol, çünkü sen,
İbneyim, üstümde gel kal, sen hemen.

Ben eğer, şeklen de korkunçsam yine,
İbneyim, nâmert benim sen sürsene!"

Bâzılar dıştan gelir insan gibi,
İçte mel'un gözlesen şeytan gibi.

Hem de, Âd kavmiyle benzer görkemin,
Çaldı rüzgâr, bir davul gövden senin.

Tilki gerçek sandı, bir defmiş hele,
Korkusundan kaçtı, av vermiş yele.

Bir semizlik görmemiş köslerde o,
"Bir domuz bundan güzel," der doğrusu.

Tilkiler korkar, davul verdikçe ses,
Oysa insanlar döverler, bahsi kes!

BİR OK ATANIN VE ONUN ORMANDAN GİDEN BİR SÜVÂRÎDEN KORKMASININ HİKÂYESİ

Pür silah, heybetli at binmiş biri,
Ormanın içlerde yol almış idi.

Usta bir okçu, alırken ok ele,
Korkusundan, yay gerip almış bile.

Atmak isterken oku, seslendi bu,
"Ben zayıf bir korkağım" der, korkulu.

"Bakma sen, gövdem benim elbet iri,
Harpte âciz kimseyim, düşkün biri!

Doğru dersin, sen haber verdin bana,
Ok atardım mâni oldun sen bana."

Öldürür gerçek silah, çok kimseyi,
Elde ok var, yok onun erkekliği!

Rüstem'in aldın silâhlardan ele,
Olmadın üstâd, gider cân bak hele.

At kılıç sen, cânı et kalkan peki,
Kim ki başsız, kurtarır baş öyle ki.

Bak silâhın, çoktu bilsen hîleler,
Doğdu senden, câna dönmüş kast eder!

Hîleden, bulmaz olursun fayda sen,
Karşılar devlet, geçersen hîleden!

Görmedin bir ân hayır; fen, hîleden;
Fenni geç, gel hem yönel Allah'a sen!

3175
Hiç mübârek kılmamış bilginle sen,
Kal da câhil, geç uğursuz bilgiden!

Sen melekler misli **"Lâ ilme lenâ"**,
El tutan olsun de: **"Mâ allemtenâ."**[162]

Bir Bedevînin Çuvala Kum Doldurması ve Bir Feylesofun Onu Kınaması

Bir Arap, yük yüklüyorken merkebe,
Çift çuval dolmuştu buğday öylece.

Çift çuval koymuş, oturmuş ortada,
Bir geçen, ondan bu hâli sormada!

"Nerde yurdum?" der de başlarken söze,
Sözlerinden inciler delmişti de!

3180
Sonra sormuş: "Neyle dolmuş çift çuval?
Söyle gerçek, anlaşılsın neyse hâl."

Der ki: "Elbet ilk çuval buğday dolu,
Buysa yalnız kumla dolmuş, işte bu!"

"Sen neden hem yükledin kumlar niye?"
"Hem iki yan kumla denk olsun diye!"

"Bölmüş olsan buğdayı, döksen kumu,"
"Kalmasın boş bir çuval en doğru bu!"

"Yük hafifler, bak yorulmaz hiç deven."
Der adam: "Çok âferîn ey muhterem!

3185
Böyle engin, has fikirler sende var,
Çıplacıksın, hem yayansın âşikâr."

Hem acır, hem rahmet etmiştir ona,
"Ey güzel insan, gelip sen bin buna."

Der ona: "Ey sen güzel söz söyleyen,
Hâli anlat, anlaşılsın öyle sen.

Doğru dersin, olgun etmiş bilgiden,
Bir vezirsin, yoksa bilsem şah mı sen?"

"Böylelerden olmadım" der: "Halktanım,
Anlatır, dikkat edersen her yanım!"

3190
Der Arap: Kaç hayvânın var, kaç deven?
"Yok ki hiç bir tek malım, gel deşme sen!"

"Söyle dükkânlarda emtâın nedir?"
"Yok mekânım, bizde dükkân nerdedir?"

"Şimdi sormak isterim" der "naktini",
"Tek yürürsün, dinletip hoş öğdünü,

Sen, bakır, altın eden kimyâcısın,
Akl, ilim, cevherlerin kat kat kesin!"

Feylesof der: "Ey Arabın seyyidi,
Yok ki mülküm, bir yemeklik, söyledi!

3195
Koştuğum hep baş kabak, çıplak ayak,
Kim bir ekmek verse, yollar orya dek.

Böyle hikmet, böyle fen yüktür boşa,
Hep hayâller, başka şey yok, dert başa."

---

[162] *"Yâ Rabbi, seni tesbih ve takdis ederiz. Bize öğrettiğinden başkasını bilmeyiz." (Bakara, 32)*

Der Arap: "Sen haydi git benden öte,
Yağmadan senden, belâlar millete!

Hep uğursuz felsefen, gel çek öte,
Sözlerin, vermez uğurlar millete.

Şurya gitsen, ben koşardım, zıt yöne,
Önde git sen, yönlenim senden sona.

3200
Bir çuval kum, bir çuval buğday hemin,
Hikmetinden, ey hayırsız çok emin!

Bende ahmaklık, mübârektir bana,
Tok gönül var, doğru bir ruhtan yana."

Şüpheler, şekler çekilsin istesen,
Kaybolup gitsin çalış, şu felsefen.

Bir hayâl, bir huyda doğmuş felsefe,
Allah'ın nûrdan da mahrûm, vur tefe!

Hem cihânın hikmeti çok, zân ve şek;
Hikmeti dînin çıkartır arşa dek!

3205
Âhirin hakîr, zekî bilginleri,
"Eskilerden, üstünüz say bizleri".

Hîle öğrenmiş, ciğerler yakmaya,
İş desen hîle, düzenler yıkmaya!

Faydanın iksîri olmuş sabrı da,
Yıktılar, mertlik de yoktur ortada.

Fikr verir, bilsen hidâyet, doğruluk,
Yolda maksat, tek olan şahtır ufuk!

Şahta asker, şahta mâl, varlık ne ki?
Şah desen, hem kendisinden şah o ki.

3210
Kendisinden kim ki, şahlık bulmada,
Ahmed'in din, misli sonsuz olmada!

"İBRAHİM BİN EDHEM'İN DENİZ KENÂRINDAKİ KERÂMETİ"

Buydu, İbrâhim Edhem'den naklolan,
Hem o deryaya varıp, durmuş iken;

Yırtığın dikmektedir cân sultânı,
Ansızın bir bey gelip görmüş onu.

Bir zamân olmuştu şeyhin bendesi,
Bildi şeyhim, sundu tazîm secdesi.

Hayret etmişken abâ ahvâline,
Etti hayretler, değişmiş hâline.

3215
Öyle yüksek mülkü, itmiştir öte,
Kendi düşmüş böyle müşkül hizmete.

Bir cihânın şahlığı, terk etti de,
Bir dilenmiş say ki, abâ dikmede.

Anlamış şeyh, bende neymiş endişe,
Çünkü şeyh, aslan; gönül orman, meşe!

Şeyh ümittir; korkudur, kalplerde cân,
Yok, cihândan, gizli bir esrâr inan!

Kalbe sen bak, sermâyen yok, kupkuru,
Huzra varsan, gönlünü, şeyhten koru!

3220
Ehl-i ten der, hep edep, zahirdedir,
Çünkü Allah sırları örtmektedir.

Kim gönül ehli, edepler içtedir,
Çünkü hem sırdan ne var, bilmektedir!

Kör görürsen, aksilik etmektesin,
Huzra gelsen mevkinin en diptesin.

Önde kâmil, sen olurken bî edep,
Bir odun ten, şehvetin ateşte hep.

Anlaman yok gözde elbet yoksa nur,
Kör için sen suretin hep süsle dur!

3225
Göz açıklar; varsa kirler sür yüze,
Sonra kokmuş hâlle, nâzlan gündüze!

İğne atmış Şeyh Edhem, deryâya hem,
Seslemiş yüksekçe, gel der, oldu tam.

Ağzı altın iğne tutmuş, çok balık,
Allah'ın emriyle dolmuş ortalık.

Uç verir Hakk'ın denizden öylesi,
Sanki der al, işte Hakk'ın iğnesi.

Döndü şeyh birden demiş ki: "Ey emîr,
Gönlünün mülk hoş, olur dünyâ hakîr?

3230
Bir işarettir, dışın elbet açık,
Bâtılın âlem, yirmi kat pistir yazık!

Şehre, bir dal gönderirler bahçeden,
Gönderilmez şehre bil hep bağı sen.

Öyle bir bağdır, felek yaprak neki,
İç o bağ, âlem kabuktur öyle ki.

Gitme imkân olmamış olsun bağa,
Nezle bitsin, kokla bak sen, kokmağa.

Tâ ki çeksin, bağda mevcût has koku,
Hem açılsın nerdedir irşât yolu.

*Görmeyen gözler gelir görmek bulur,
Hem de, göğsün yükselip Sinâ olur.

3235
Der ki Yakup oğlu Yûsuf, gömleği,
Nûrlanır sürmekle, göz gör gerçeği.

Der ki Ahmet, böyle kokmaktan yana,
"Hem gözüm nûru namâzdır" baksana!

Birbiriyle birleşiktir, beş duyu;
Çünkü aynen bir asıl bil, duyguyu!

Bâzı kuvvet birleşiktir, bir gibi,
His olur bir hisse, sâkîdir gibi.

Aşkı, artırmış olur göz görmesi,
Aşkla artar durmadan, sıdkın sesi!

3240
Sıdk uyandırmaktadır hissin eli,
Zevki sunmuş okşayan bir sevgili.

GAYBI GÖREN NÛR İLE ÂRİFİN HİSLERİNİN MÜNEVVER OLMASI

Bağ çözer olmuşsa, hislerden biri,
Cümle hislerdir değiştirmiş yeri.

Görse bir his, hisse ait bir şeyi,
Seçti hisler, gaybı bir bir görmeyi.

Sıçrasın yardan koyun, bir ırmağa,
Sıçrar artık, hep koyunlar ırmağa.

Sen koyunlar mislî, his sür bir kere,
Otlasın dursun, yönelsin çimlere.

3245
Belki hisler fesleğen, sümbül bulur,
Otlanan, Hak bağının gülzâr olur.

Olsa hissin, hislerin peygamberi,
Çekse, Cennet olsa hissin yerleri.

Söylesin hisler, gelip dilsiz sözü,
Hem hakîkâtsiz, mecâzsız, sır özü.

Gerçeğin vardır ya bir te'vîl yolu,
Hem mecâz, bâzı hayâl, vehmin kolu!

Bir hakîkât var ki, te'vîl istemez,
Orda te'vîlden de varlık, beklemez.

Olsa hisler, hissinin bir bendesi,
Öyle uymuştur, cihânın cümlesi.

Varsa post hakkında, bir davâ bilin,
İç kimin olmuş, kabuk olmuş onun.

Hem saman hakkında, kim etsin nizâ,
Dâne her kimdeyse, aittir ona!

Bir kabuk olmuş felek, sen iç iken;
Bir felek var, gizli ruhtur, kayma sen!

Belli cismim; ruhumuz hep gizlidir,
Cismimiz yen, cân desen, el mislîdir.

Akla bak, hep ruha gizli kalmada,
Şüphesiz his ruha vasıl olmada.

Kıpraşır görsen, diri dersin ona,
Amma bilmezsin, akıl ermiş buna.

Onda mevzûn hâl olur, gerçekle de,
Missi, gayret ilmi, altın etmede!

El, ayak işler de uygun oldu mu?
Anla uygun bir akıldan gelme bu!

Rûha ermiş vahy, akıldan gizlidir;
Çünkü hem gayptır ve hem gaypten gelir.

Gizlemez ki Ahmed aklı, kimseden,
Onda mevcut aklı bilmezler, neden?

Rûh-i vahyîn, pek özel bir hâli var,
Bir azîz hâl, olmamıştır akla yâr.

Bâzı, cinnet saydı vahy ahkâmını,
Erse, bulmuş yükseliş imkânını.

Rûh-i vahyi, gör Hızır âhvâlini,
Akl-ı Mûsa'nın, keder say hâlini.

Yok ki Mûsa'nın, Hızır ahvâli hiç,
Her ne görmüş, hep bütünden saydı suç.

Kalsa Mûsa, gaybı görmekten öte,
Fare kimdir, her ne var idrâk ede?

Bilgi taklitken, ticârî mâl gibi,
Bir alan çıksın, satış hoş hal gibi!

Tahkîkî olsun ilim, almış Hüda,
Her zamân, her yerde tâlip ortada!

Hem satan suskun, ticâret sarhoşu,
Müşterî bitmez ki, Allah'tır başı!

Âdem'in, dersen melekler müşterî,
Cinle şeytan olmamış mahremleri.

"Enbi'hüm biesmâihim"[163] söyle de,
Allah'ın sırdan, Âdem şerh eyle de!

Hem, kararsızlıkta kalmış kimseler,
Dar görüşler içre dalmış kimseler;

Hani bir kez, "Söylemiştim fare ben,"
Rızk için mesken de toprakmış hemen.

Yerlerin altında, birçok yol bilir,
Çünkü, dört yandan eşip gelmekledir.

Farenin işler, kemirmek lokmayı,
Varlığında, bil ki var aklın payı.

---

163 *"Allah Âdem'e bütün isimleri öğretti..." (Tevbe, 3)*

İhtiyaçsız vermemiştir kimseye,
Hem neden versin, Azîz Allah niye?

Âlemin olmazsa muhtâçlık yere,
Âlemin Rabbi yaratmaz, bir kere.

Sallanan yer, ihtiyaç duymuş dağa,
Hiç gerek kalmazdı, dağlar yapmağa.

İhtiyaç olmazsa, eflâktir diye,
Hem yedi gök, halk edilmiştir niye?

Ay, güneş, hep gökteki yıldız denen,
İhtiyaçtan yaratılmıştır hemen.

Varlığın, olmuş kemendi ihtiyaç;
Miktarınca kul için âlet, ilaç.

Gel de artır, ihtiyâcın durmadan,
Hak cömert, deryâsıdır bundan coşan.

Çok dilenmiş, dertli düşmüş yollara,
İhtiyaçlar arz ederler halklara.

Hastalık, körlük, çolaklık gösterir,
Rahmeti coşturmanın, tahrîktedir.

Hem dilenmiş der ki: “Siz ekmek verin, ”
Söylemez, var sofra, ambar var hemin!

Köstebek göz istemez, vermez, Hüda,
İhtiyaç yok, gözle hiç rızk bulmada.

Köstebekler öyle hep, gözsüz yaşar,
Tâze toprak içre göz olmaz ki yâr!

Sâde hırsızlık için çıkmış dışa,
Hak karar kılsın, arıtsın, işte yâ!

Belki bulsun bir kanat, uçmuş olur,
Bir melek olmuş, semâdan yer bulur.

Allah'ın gülşende, bir bülbül beyi,
Hep terennüm eylemiş, yüz nağmeyi.

“Körlüğümden, Allah'ım çektin beni,
Hem cehennem oldu, bir cennet, yeni!

Parçacık yağ, sen veren aydınlığı,
Bir kemikken, sen duyurdun çığlığı.

Anlamın, neymiş cisim bağlantısı?
Âletin neymiş, isim bağlantısı?

Hem lafız evdir ve mânâ kuş gibi,
Cism yatak, ruh bir sudur akmış gibi.

Rûh akıp gitmektedir, durmuş dedin,
Hep koşar, sen davranış yokmuş dedin.

Görmüyorsun, yer yarık su akmada,
Tâze otlar, söyle nerden çıkmada?

Sende çör-çöpler, fikirler benzeri,
Tâzedir hep, tâzeden bulmuş yeri.

Hem fikir nehrin, sular akmış gider,
Vahşî, hoş otlar gelip bitmekteler.

Irmağın üstten kabuklar geçmede,
Hepsi, gaybın bahçesinden gelmede.

Bak kabuktan iç ararsan, bul suda,
Hem sular hep, nehre bağdan akmada.

Görmedin, âbuhayâttan akma sen,
Irmağın üstlerde, çörçöp gitmeden!

Hızla akmış, olsa seller, gör ki su,
Hep sürükler, çörçöp olsun işte bu.

Böyle hızlanmış akan ırmak gibi,
Ârifin iç saklamaz, gamlar ne ki?

Hızla aksın, ruh denen ırmaktı bu,
Aktı çörçöp, kaldı sâf hâlinde su.

BİR YABANCININ BİR ŞEYHİN ALEYHİNDE BULUNMASI VE ŞEYHİN MÜRÎDİNİN ONA CEVÂP VERMESİ

Bir adam, bir şeyhi ithâm eyledi;
“Doğru yollardan sulûk olmaz” dedi.

3305 “Hem şarâphordur, riyâkârdır habîs,
Hiç mürîdânâ verir olmaz ki his!”

Der biri: “Gel, sen takın hoş bir edep,
Böyle zân, azcık suçun olmaz sebep.”

“Böyle hâlden, böyle hâllerden uzak,
Böyle seller, hiç bulandırmaz ki bak.

Etme ehlullah için, sen iftirâ,
Sayfa dön sen, hep hayâlinden bu yâ!

Olmamış şey! Ey güdük kuş olsa ne?
Bir ufak pislik düşer, ummâna ne?

3310 Şeyh, havuzdan, kulleteynden az değil;
Damlacık sürmez, götürmez böyle bil.

Yok ki âteşten zarâr İbrâhim’e,
Kim ki Nemrût, onda korkmak yok deme.

Nefsi Nemrût; cân; akıl olsun Halîl;
Rûh, şahâdet; nefs arar olmuş delîl!

Hem delîl, yol izleyen insan için,
Hep delîller, çölde bir rehber bilin.

Vâsıl olmuşlarda, görmektir çerâğ,
İhtiyâç yoktur, delil, yoldan ırağ.

3315 Hakk’ka ermiş er, delîlden etme söz,
Halka bildirmek olur maksatta öz.

Bir bebek var, ninniler söyler baba,
Âlemi, aklıyla ölçmüş olsa da.

Bil ki üstât, "hem elif bir hiç” dese,
Yok, fazîletten onun eksilme de.

Sen çocuksun öyle söylenmek gerek,
Hem çocuksu dilden ayrılmak gerek.

Hem inerler, hep çocukluk vasfına,
Tâ ki belletsin ilim, fenden ona.

3320 Hem bütün halk, kâmilin evlât gibi,
Anlasın halk, öğdü bir devlet gibi!

*Hem odur sen vurma, bir keskin kılıç,
Şahla, sultân var dalaşma hem de hiç.

*Bir havuz, hem deryâ, dursun yan yana,
Ölçse boy, varlık da kalmaz hiç ona.

*Bir küçük sâhil değil şeyh sâhili,
Murdâr etsin, sizlerin azcık kili!

Bil ki küfrün, vardı mutlak ölçüsü,
Şeyh de nûr hadsiz ve hem, yok ölçüsü!

Her ne mahdut, Hak katından yok odur,
Hak’tan ayrı, her ne var, yokluk bulur.

Varsa bir şeyh, küfr, inanç bulmaz yeri,
İç o olmuş, küfür, iman olmuş deri.

Bizde baş, mânâ için bir perdedir,
Hak, leğen altında mum hükmündedir.

3325 Fâni baş, örtmekte mânânın başı,
Ten başın yapmakta kâfirlik işi!

Kimdi kâfir? Şeyhte imanın bilmeyen,
Kimdi ölmüş? Şeyhte cân var, görmeyen!

Rûh denen şey, bellidir bilmekle de,
Kim haberdar, cânla dolmuş gelmede.

İnsanın ruhtur büyük, hayvân ne ki,
İnsan olmuştur haberdâr, öyle ki!

Cânımızdan, ruhça yüksektir melek,
Onların yok duygu, his-i müşterek.

Hem velînin ruh, meleklerden yüce,
Yok tereddüt hayretin boş böylece!

Hem melekler üzre, Âdem secdegâh,
Çünkü ruhen pek yüceydi, yok izâh!

Oysa yüksek, "secde et" densin niye?
Secdegâh alçaksa, uymaz gerçeğe!

Secde etsin gül, dikenler var iken,
Çünkü lûtfullâh, söz etmez övgüden.

Rûh yücelsin, hem de ersin has güce,
Cümle cân, uymuş olurlar öylece.

Kuş, balık, cin, hem bütün insan denen;
Bil o artmış; öyleler, eksikleşen!

Hem balık olmuş onun bir iğneci,
İğne, iplik onla bulmuştur gücü!"

İBRÂHİM EDHEM'İN DENİZ KENARINDAKİ KISSASININ BÂKİYESİ

Bey ki şeyhin emri görmüş, titredi,
Hem balıktan gördü, tam vecd eyledi.

Der: "Balıklar pîrle hep bilmekteler,
Yuh, o dergâh bilmeyen çok kimseler!

Hem balıklar şeyh tanır, bizler uzak,
Şâki biz, onlarsa saîd oldu bak.

Secde etmiş, öptü yer, olmuş harâp,
Fethe yönlenmiş, delirmiş bir hesâp!

Ey tahâretten uzak, yaptım neyi?
Kimle kavgan, anla artık gerçeği!

Aslanın kuyrukla oynarsın, neden?
Var melekler, boş yarışmak istemen?

Bir hayırken, şeyhe düşmânlık neden?
Alçalan sen, olmadın hiç yükselen!

Bed nedir? Üstâda muhtâç bir bakır;
Şeyh nedir? Bir yükseliş kimyâsıdır!

Bir bakır, kimyâdan almaz hisseyi,
Kimyadan, almaz olurmuş misliği.

Bed nedir? Elbet yakan âsî kişi;
Kimdi şeyh? Deryâ, ezeldir kendisi!

Suyla, âteş, korkutulmuş oldu yâ;
Suysa düşmez, nerde düşsün korkuya!

Ayda kalktın, sen, ayıplar görmeye,
İstedin bulsan, diken cennette de!

Ey, diken görmek için, gayretlenen,
Cennet olsun meskenin, sensin diken!

Maksadın, balçıkla örtmektir güneş,
Ay ki kâmil, istedin noksânla eş.

Bir cihânın tek güneştir parlayan,
Varsa **huffâş**,[164] hem nasıl olsun kaçan!

Pîrlerin reddiyle var olmuştu ayp,
Onların gayretle, esrârlardı gayp.

Sen uzaksın, bâri yâr ol onlara,
Pek çabuk pişman oluşlar var, ara!

Tâ ki değsin, dur ki feyzin yelleri,
Bağlıyorsun, rahmetinden yolları.

Sen uzaklaşsan da, orya yönlendir gözü,
Hak buyurmuş: "Doğruya döndür yüzü."[165]

Düşse merkep, görmeden bir balçığa,
Kalkayım der, başlayıp çırpınmağa.

Yer düzeltmez, orda kalmak istemez,
Orda dursun, hem yaşansın beklemez.

Sende his, merkepte histen, az demek,
Sende kalp inkâra batmış, kaldı tek!

Çık bataktan, te'vîle ruhsat senin;
İstemezsin, kalbi kurtarmak niçin?

"Böyle davranmak gelir uygun bana,"
Acizim der bakmak Hak suçtan yana!"

Görmüyorsun, benzedin bir sırtlana,
Çünkü Allah, itirâz etmiş sana.

Burda sırtlan yok, demişler avcılar,
Mağ'radan dışlarda derler, avcılar.

Söyleyip kurmuş olurlar bir tuzak,
Der ki sırtlan: "Hep habersiz bence bak."

Der ki sırtlan: "Bilseler ben burdayım,
Yok deyip, söz ettiler duymaktayım."

BİR ŞAHSIN ALLAH BENİ GÜNÂH SEBEBİYLE MUAHEZE ETMİYOR DEMESİ VE ŞUAYB ALEYHİSSELÂM'IN ONA CEVÂP VERMESİ

Bil Şuayb vaktinde, söyler bir adam:
"Gördü Allah, bende birçok aybı tam.

Gördü Allah çok günâh, çok cürmümü,
Hem cezâsız koydu, sunmuş lûtfunu!"

Hak Şuayb'e şöyle vahyetmekte ki;
Sen cevâp ver, hem de şöyle söyle ki:

"Ben günâh ettim de, Hak vermez cezâ,
Hak kerem der oldu, dersin hâkezâ.

Ey sefîh, sen aksi söz dersin bana,
Çöldesin, saptın, bu gerçek baksana!"

"Suçladım çok, bilmeden sen işleri,
Bağlamış bağ, görmedin zincirleri!

Sende pas var, tenceren dipten kara,
Kapkaranlık, yüz desen, isten yara!

Kalbi kat kat, bağlamış pas öyle ki,
Görmedin esrârı, oldun kör peki.

İs vurur olmuşsa, kirlenmiş tasın,
Bir eser dersen, muhakkak var isin.

Zıtla çıkmıştır olanlar meydâna;
Akta mevcût is, rezîldir baksana!

---

[164] *Huffâş: Yarasa*

[165] *Bakara Sûresi: "Yüzünü Kâ'be'nin bulunduğu yöne çevir."*

3375 İs duman tutsun dibinden tencere,
Hiç değersiz geldi hep dikkâtlere.

Hem demirci, olsa zenci, öyle ki,
Hiç görünmez onda is, kirler ne ki!

Bir beyâz insan, demirler dövdü mü?
Cümle isler, hep bulur artık onu.

Anlar artık, hep günâhın ettiği,
Hakk'a dönmüştür, eder tez tövbeyi.

Suçta, ısrâr eyleyen bir kimsede,
Gözde toprak, gerçeği görmezse de.

3380 Tövbe etmez hiç, günâhtan tat alır,
Kalbe suç hoş gelse, iman yok olur.

Pişman olmak, tövbe, yanmak hiç gelir,
Aynanın pas, artarak çokluk bulur.

Hem demirden kalbinin, paslar gider,
Onda cevher gün gelir toptan biter.

Bir beyâz yaprak alıp, yazsan yazı,
Bir bakış, atsan okursun her sözü.

Bir yazılmış deftere yazsan yazı,
Oldu yanlış, yazsanız yoktur sözü.

3385 Bir siyâhlık üzre, yazmışsan siyâh,
Çift yazın hiç manâlar etmez izâh.

Hem diğer bir hattı yazmışsan ona,
Kâfirin kalp, sanki zulmet dolmada.

Çâre yoktur, Hakk'a dönmekten öte;
Ye's bakırdır, iksîrin bak rahmete.

Var ümîtsizlikte, arz et Allah'a;
"Hep devâsız dertlerin bitsin daha!"

Der Şu'ayb: "Elbet ki söylenmiş ne var,
Kalp, nefesten açtı, olmuş gül-i zâr.

3390 Rûhu doymuş oldu, gökler vahyini,"
Der ki: "Tutmuş bağlayan izler hani?"

Der o: "Yâ Rab! Müdâfaam var diyor,
Saçmalıklardan nişânlar istiyor."

Der ki Allah: "Örterim, hiç sır demem;
İptilâsı pisse, göster remzi hem!

Bir nişan var tuttuğum, yaptım onu,
Hem namâz kılmış, oruç tutmaktı bu.

Hem namazdan, hem zekattan şevki yok,
Zerre miskâl, hem de ruhtan zevki yok!

3395 Pek büyük tâat, itâat etse de,
Ermiyor bir zerre tatsız çeşnide,

Tek kabuk var, yoktur artık iç denen,
Bir ceviz bomboş ve içsizdir neden?

Bir ibâdet mahsûlü kalp, zevke aç,
Has tohumlardan gerek olsun ağaç.

İşte boş olsun tohum, olmaz fidan,
Bir hayâldir, sûreten cânsız olan."

O YABANCI ADAMIN ŞEYHİ AYIPLAMASI KISSASININ BÂKİYESİ

Bir habîs var, şeyh için ittir, ulur;
Şaş bakar akl, eğridir, hep şaş görür.

3400 Der ki: "Gördüm ben şarâphorlar ile!
Bilmiyor takvâ ve müflistir hele.

İstiyorsan, gel berâber sen gece,
Fıskı gel gör, sen açıktan öylece."

Seyre yönlenmiş, açılmış pencere,
"Fıskı neymiş, işreti gör bir kere!

Gündüzün, zâkir; fâsıktır her gece;
Gündüzün Ahmet, Leheb'tir gör gece.

Gündüz, Abdullah adıyla söylenir,
Hem de akşam, elde câm var, eğlenir"

Şişe görmüş, şeyh tutarmış her gece,
Gördü der: "Artık açık, hem gizlice!"

"Sen şarap şeytan içer, söyler idin,
Sen şarap neymiş, gelip at der idin."

Der ki şeyh: "Doldurdular cân cânını,
Dâne bulmaz sığmanın imkânını.

Kâsemiz almaz bakarsan zerreyi,
Duymuşun, mutlak ki sen yanlış şeyi!

Camda zâhir, meyde zâhir, sanma sen,
Sû-i zandır, gayb görenden çok hemen!

Sen şarap dersin, zehirmiş varlığı,
Nûra sığmaz, şeytanın çiş artığı.

Ağza dek dolmuş ilâhî nûr ile!
Cân kadeh yok, nûr-i mutlaktır hele.

Pis nedir, düşsün güneş nûrlar ile!
Onda pislikler, biter kalmaz bile.

Yok kadehtir, yok şarâptır, eldeki,
İn de bak, gel burya ey münkir peki!"

Geldi görmüş, en hasından baldı o,
Alçacık düşmân, utandı kaldı o!

Der ki şeyh: "Git hurmadan mey bul bana,
Ey mürîd sen, durmayıp bir kalksana!

Çünkü ben pek hastayım, aç kalmışım,
Hastalıktan, şimdi mecbûr olmuşum.

Her zarûretten temizdir, pis denen,
Ehl-i Hakk'ın münkiri lânetlenen."

Nerde var meyhâneler, gezmiş mürîd,
Şeyhe has mey sunma, olmuşken ümît.

Bulmamış küplerde ancak, hiç şarap,
Tattığı küpler de dolmuş, baldı hep.

Sordu: "Ey rintler nedir hem böyle iş,
Bulmadım küplerde hiç mey, neydi iş?"

Cümle sarhoş, ağlayıp saç yolmada,
Doldular hep, şeyhe hayran olmada.

Sen ayak attın bizim meyhâneye,
Cümle meyler senle bal, bak gerçeğe.

Eyledin murdâr şaraptan, bal ki sen,
Rûhumuz pis, oysa sen tebdîl eden.

Hep haramlar, kanla âlem dolsa da,
Hiç haramlardan yemez ehl-i Hüda.

ÂİŞE RADİYALLAHÜ ANHA'NIN HAZRET-İ PEYGAMBER ALEYHİSSELÂM'A: "SEN HER YERDE SECCÂDESİZ NAMÂZ KILIYORSUN, NASIL OLUYOR" DEMESİ

Âişe'si bir gün sorar Peygamber'e:
"Yâ Resûlullah açık, hem gizli de;

Nerde olsun, sen namâz kılmaktasın,
Kirli birçok kimseler, gezmiş kesin!

Nerye baksan kirletir, durmaz çocuk,
Sen bilirsin bassa pis bilmez çocuk."

Der ki Peygamber: "Hüda'nın erleri,
Hep temizler, yerde mevcut kirleri!

Secdegâhım, hem de, lûtfunden bana,
Tertemiz kılmış yedi gökten yana."

Sen sakın, vazgeç hasetten şahları,
Olma iblîs, andırıp mel'unları.

İçse ermiş zehri hep ballık bulur,
Yerseler baldan hasetler zehr olur.

Tâzelenmiş kendi, hem meşgalesi,
Onda âteşler olur nûr şu'lesi!

Var ebâbillerde Hak kuvvet eli,
Yoksa nerden, bir kuş öldürsün fili?

Bir büyük orduydu sildi şunca kuş,
Belle artık, her ne var, Hak'tan bu iş!

Vesvesen, var olsa gel sen, şöyle bil,
Gel de öğren Sûre-i Ashâb-ı Fîl.

Onları inkâr, ki kurtarmaz seni,
Yoksa sen bil, şöyle hem kâfir beni.

BİR FARENİN, BİR DEVENİN YULARINDAN TUTUP ÇEKMESİ VE BUNDAN DOLAYI KENDİ KENDİNE GURÛRLANMASI

Bak yulardan tuttu fare bir deve,
Çok inatkâr başlamışken çekmeye.

Hem de, uysallıkla tam uymuş deve,
Fare kendin pehlivân saymış, deve;

Anlayıp ahvâli der, sen dur diye,
Başlayım ben, sende sen, göstermeye!

Erdiler onlar, nehir var ortada,
Nehre hem, filler de âciz kalmada.

Fare durmuş, baktı şaşkın dört yana,
Dağda, düzlüklerde yoldaşsın bana!

"Sen ne durdun, bunca hayranlık ile?
Nehre gir gel, şimdi erkeksen hele!

Rehberimsin, şimdi ol gel, öncü sen,
Susma artık söyle şaşkınlık neden?"

Fare der: "Irmak derin, ben neylerim,
Arkadaş girmem boğulsam, korkarım!"

"Nehri ben bir yoklayım." derken deve,
Söyleyip, bir tek ayak atmıştı ve

"Kör sıçan, gel bak, su ancak dizdedir,
Şaşma sen, aklın neden gitmektedir?"

"Sence kurtçuk, bence olmuş ejdehâ,
Her dizin, çok farkı vardır öyle yâ!

Ey sanatkâr, sende diz altında su,
Bende yüz arşından aşkın doğrusu."

"Etme küstâhlık sakın, " derken deve,
"Sende âteş cânı hem yaksın niye?"

Gel inatlaş, şöyle bir fareyle sen,
Aslâ olmaz biz için söz, fareden."

"Hak için hem tövbe ettim şimdi ben,
Hak için kurtar beni, ırmakta sen!"

Arttı rahmet, fareye söyler deve,
"Sen de gel bin, hörgücüm var" der deve.

"Yük geçirmek, bizlerin hep işleri,
Biz geçirdik böyle çok yüz binleri."

Sen ki Peygamber değilsin, rehber al,
Sen çukurdan çık yeter, Yûsuf misâl.

Şah değilsin! Gel de sen ol, milleti,
Yok gemin, var sende kaptan niyyeti.

Açma dükkân, olgun olmazdan hele,
Yoğrul önden, var hamur, gel al ele!

"Ensıtû"[166] der dinleyip sus işte bak,
Hak lisân yok sende, bâri ol kulak.

Söz demişsen, bâri âcizlikle de,
Şah görürsen, âciz ol, özrünle de.

Kin ve kibrin, şehvet olmuş öncüsü,
Tekrâr etmişsen, verir âdet süsü.

Huy fenâ, âdet olur olmuşsa sen,
Kinlenirsin, doğru söyler kimseden.

Kim alışmış, öyledir toprak yiyen,
Kim menetsin, oldu bir düşmân hemen.

Putperestler, toplanır puthânede,
Mâni olmuş kimse, düşmân denmede.

Önce iblîs oldu zikrin öncü yâ,
Âdem'i hâkir gören, merkep bu yâ!

"Benden üstün kim olur" derken niye?
Burda dönmek imkânın yok secdeye!

Üstün olmak, ruha olmuştur zehir,
Tâ ezel, var olmaz olsa panzehir.

Dağ yılan dolsun, gereksiz, korkma sen,
İçte varken panzehir, tiryâk denen.

Üstün olmaklık dimâğda bulsa yer,
Kim desin vazgeç, olur düşmân meğer.

Kim, hûyun hakkında bir söz söylesin,
Sende birçok kîn çoğalmıştır kesin.

Hem değiştirmek dilerken, oysa hûy,
Sanki der gel, sen çıraksın, gel de uy!

Bir fenâ hûy ermeden sağlamlığa,
İhtilâf ermez meğer parlaklığa.

Bir büyük zâtın muhâlif, sen misin?
Yaklaşır hâli, belirtmezmiş kesin!

Bir fenâ hûydan karâr kılmış olan,
Şehvetin kurtçuk meğer olmuş yılan.

Uğraşırsan öldü, şehvetten yılan,
Yoksa ejderhâ olur artık inan.

Huy yılan olmuş, küçük sanmış adam,
Söyler ârif, sorsanız hükmüyle tam!

[166] *"Kur'ân okunurken dinleyin ve susun. Böyle yaparsanız sizin için bu rahmettir." (A'raf, 204)*

Altın olmazdan, bakır bilmez, misim,
Şahı görmez kimse, bilmez müflisim.

Ey gönül, sen hizmet et gel iksire,
Çek cefâlar, sevgilinden bir kere!

Sevgilin kim? Ehl-i dil olmuş kişi,
Gündüz, akşam durmadan kaçmak işi!

Görme aybı, Allah'ım başlarda sen,
Hiç yakışmaz, şaha sen, hırsız desen!

GEMİDE HIRSIZLIKLA İTTİHÂM EDİLEN DERVÎŞİN KERÂMETLERİ

Bir vapur var, bindi bir dervîş kişi,
Erliği sırt yastığı yapmak işi!

Kaybolan bir torba altın, ortada;
Hep aranmış, burda derken, yatmada;

Bir fakir, ammâ aransın biz gibi,
Hem uyandırmış, o altın sâhibi.

Burda, kaybolmuş bir altın torbası,
Kurtuluş yok, biz arardık herkesi.

Hırka at gel, sen çıkar hep giysini,
Kalmasın halkın da bir vehmi, hani.

Der ki: "Yâ Rab! Şimdi âdî kimseler,
Eyle fermân, bendenî ithâmdalar."

Dervîişin kalp, tam kırılmış oldu yâ,
Dalgalanmak gözlenir hep deryâda!

Çok balık çıkmış denizden, durdular,
Ağza almışlardı en has inciler.

Yüz bin aşkınken, balık baş gösteren,
Ağza almış, kıymeti çok inciden.

Her bir inci, vergisi bir ülkenin,
Allah'ındır, ortağı yok kimsenin.

İncilerden toplayıp saçmış yere,
Hem hava üzre oturmuş, bir kere.

Sanki bir şah, çıktı bir taht üstüne,
Önde kalmıştır vapur, görsen yine.

"Hep vapur olsun sizin, artık gidin,
Olmasın yoldaş yeter, hırsız sizin!

Ayrılıktan bak ki, kim görmüş zarâr,
Ben hoşum, halktan uzak, Allah'a yâr!

Allah'ın, hırsız deyip saymaz beni,
Hem tutup, gammazlara vermez beni."

Seslenip bilcümle umman yolcusu:
"Sen neden buldun ve nerden, doğrusu?"

"Bir fakîrin, töhmetinden verdiler,
Hakk'ı incitmek yüzünden verdiler.

Hâşa! Mutlak şahı tazimden bana,
Zânna yönlenmem ki, yoksuldan yana.

Hem fakirler çok lâtif, hem hoş nefes,
Gel de bak, övmekte Sûre-i Abes.

Böyle iş, dünyâya yönlenmek değil,
Hak'tan ayrı, onda bir şey yoktu bil.

Kim erişmiş, gökte sonsuz hazneye,
Böyle bir ithâm olur, benden niye?

3500
Suçlanan nefstir, fakat aklın değil,
Hem latif nûrlar, değildir duygu bil.

Nefs sôfistâiye dönmüş öyle ki,
Döv ki sen hem, sen delîl sunsan ne ki?

Mu'cizât görsün, Hakkikat der o da,
Sonradan, artık hayâlden saymada!"

Der: "Acâyip, gerçek olmuş olsa bir,
Gözle gündüz, akşam elbet gözlenir.

Mu'cizât, mânen temiz gözlerle yâr,
Hayvanın gözlerde hiç sanmam ki var.

3505
Böyle hislerden, kerâmet ar duyar,
Dar çukur, tâvus nasıl girmiş yaşar?

Sen sakın, çok söz bu etmiştir deme,
Yüzde bir bu, kıldan ince söyleme!"

DERVÎŞLERİN, DİĞER BİR DERVÎŞ İÇİN, ŞEYHİN HUZURUNDA ÇOK SÖYLÜYOR DİYE KINAMALARI

Geldi sûfî, hep kınar sûfî yine,
Geldiler hem, tekkenin has şeyhine.

Şeyhe derler: "Cânımızsın al ele,
Bunda pek çok hakkımız var, al hele!"

Der ki şeyh: "Neymiş şikâyet söyleyin, "
Söylemişler: "Üç fenâ huy var bilin!"

3510
Derse bir söz, çıngıraktır susmayan,
Yirmi kap yer, aslâ oymuş doymayan.

Yatsa olmuş sanki bir Ashâb-ı Kehf,
Şarlatanlık, onların olmuş hedef.

Döndü fakir dervîşe şeyh, söyledi:
"Orta yol her neyse gel sen seç" dedi.

Hayrı çok bir iş olur, en orta yol,[167]
Normal ahlâk, gövdenin olmuş usûl!

Artsa dörtten bir, o olmuş ârıza,
Hastalanmıştır vücûdum, bak bize!

3515
Olma dostundan sıfâtça, önde sen,
Sonda, ayrılmak olur gerçekleşen.

Sözde Mûsa, orta yol üzreydi de,
Gör Hızır huzrunda, fazlaymış yine.

Fazla söz olmuş, Hızır saymış sebep:
"Haydi, ayrıl, fazla dersin, sen ki hep."

Sen Mûsa mıydın, neden çok söyledin?
Yâ uzaklaş, dilsiz ol, körlük edin!

Yok, eğer, gitmez inât eyler isen,
Ayrısın benden ki, gerçeklerle sen!

3520
Ansızın bozsan namâzda abdesi,
"Koş da abdest al" denilsin öylesi.

[167] *Hadisi Şerifi: "Yolların hayırlısı orta olanıdır."*

Abdest almazdan, kılarsan nâfile,
Hiç namâzdan fayda yok, ahmak hele.

Git, senin emsâlin olmuş dostlara,
Sohbetinden zevk alan sevmişlere!

Bekçinin, yatmış içindir faydası,
İhtiyaç duymaz balık, yok bekçisi!

Giysi giymiş kimsenin, göz çarşıda,
Gönle ziynettir, tecellî-i Hüda!

Rûhça çıplak kimselerden ol ki sen,
Yâ da gel çık, varlığın her giysiden!

Olmamışsan, tam ki çıplak giysiden,
Sen de az giy, sâde örtünsün beden.

HAKKINDA ŞİKÂYET EDİLEN DERVÎŞİN, ŞEYHE ÖZÜR BEYÂN ETMESİ

Söylemişken, şeyhine ahvâlini,
Özr, garâmet üzre sunmuş hâlini.

Şeyhe vermiştir Hızır, dersek cevâp,
Hem güzel sözler olur artık sevâp!

Sanki Mûsa'ya Hızır dermiş o ân,
Hak ilimden hep cevâp sunmuş inan.

Çünkü hâlletmişti Mûsa müşkili,
Hem, Hızır vermiş anahtar, bilmeli.

Gör Hızır'dan bir mîrâstır kısmeti,
Hem cevâptır, varsa şeyhin himmeti.

Der ki: "Hikmettir muhakkak orta yol,
Orta yollar üzre nispettir usûl."

Arka azdır, arka akmış olsa su,
Fare görsün, oldu deryâ doğrusu!

Kimde dört ekmek ki, olmuş ihtiyâç,
Üç yemek olmuş vasat, kalmaz ki aç.

Dördü yerken, yok vasat hiç ortada,
Kaz, o hırsın, çok eser var olmada.

Altı yer, var ihtiyâç on ekmeğe,
Orta yol olmuş seçim, artık beye.

Bende, elli ekmeğin iştâhı var,
Altıdan az, senle hiç denklik mi var?

Sanki kıldın on rekât, bıkmaktasın,
Ben de beş yüzden dahi bıkmam, kesin!

Gitti bir kul Kâ'be'ye çok kez yayan,
Başkalar camiye gitsin mest, inan!

Bâzılar, aşktan erirken cân verir,
Bâzılar, ekmek verirken cân erir.

Bir vasat, sonlu olan hakkındadır,
Hem nihâyet, baş ve son hep son bulur.

Baş ve son lâzım, bulunsun ortası,
Bir tasavvurdan gelirmiş arkası.

Sonsuzun olmaz muhakkak, çift yönü,
Olmamış artık vasat saysak onu.

Baş ve son var, kimseler koymaz ki ad,
Der ki: **"Lev kâne bahrül midâd."**[168]

---

[168] *Kehf Sûresi: "Eğer bütün denizler mürekkep olsa, Rabbin kelimeleri yazılmadan denizler tükenirdi."*

Der: "Yedi deryâ mürekkep olsa hem,
Yok, ümît, sözler yazılmış olsa tam.

Bağ ve orman, hep kalem olsun hele,
Hak kelâm olmaz ki az, çokluk ile.

Hep mürekkep, hep kalem bitmişse de,
Bil ki sonsuz söz tükenmez dense de!

Bende hâl, benzerdi bildim uykuya,
Bir sapık sanmış ki daldım uykuya.

Göz uyur, gönlüm uyanmıştır hele,
Görsen işsiz, bil ki kaldım iş ile.

"Göz uyur" söyler Nebî, "Kalp yatmayan!
Hakk'a dönmüş kalp, nasipsiz uykudan!"

Göz açıkken, sende kalptir uykuda,
Yattı göz, gönlünse mehvez açmada.

Kalbimin beş hisse, benzer hissi var,
Ahret varken, cihânın resmi var!

Bakma zâaflarla elbet, sen bana,
Sende akşam, bende gündüz, baksana!

Sende zindân, bende bir bağ, bahçedir,
Meşgul olmak, biz için dinlenmedir.

Battığın balçık, benim olmuşta gül,
Sende yas, olmuş benim dernek, davul.

Senle, biz bir yerde sakinsek eğer,
Zühre'yim olmuş yedi gök, bende yer.

Senle dursam, ben değil, gölgem benim,
Her fikirden, mertebenden üstteyim.

Gezmemiz, geçmiş fikirlerden öte,
Fikr hudûtsuz, hem hudûtsuz ölçüde.

Fikre hâkim, asla bir mahkûm değil,
Kim binâ yapmış, onun hâkimdi bil!

Cümle insanlar, düşünce mağlûbu,
Hastalar, hep cümle kalpler, gam dolu.

Kast edip dalsam eğer endişeye,
Başlarım ordan koşardım dönmeye.

Anka'yım ben, endişe olmuş sinek,
Bir sinek olmaz, beni tutmuş desek.

İndim elbet, ben ki kasten yerlere,
Kim ki âciz feyzi alsın bir kere!

Bir usanç gelmişse, süflî hâl ile,
Eylerim pervâz, olup **saffât**[169] ile.

Çift kanat var, öyle hem, benden doğan,
Ben yapıştırmam, çirişle sonradan.

Câfer-i Tayyâr'da[170] dâimdir kanat,
Câfer-i Tarrar'da yoktur bir sıfât.

Zevksizin indinde davâ, boş kelâm,
Âfâk erbâbında mânâymış tamâm.

---

[169] *"Kuşları havada tutan, onlara uçma kuvveti veren Rahim Allah değil midir?" (Mülk, 19)*

[170] *Câfer-i Tayyar: Hz. Ali'nin abisi. Peygamberimize çok benzerdi. beyt*
Câfer-i Tarrar; hırsız, yol kesen manâsınadır.

Karganın boş söz de, bir davâ demek,
Tenceren boş, yok dolu, bilmez sinek.

Sen güher dolmuş olan bir lokma ye,
Bulduğun miktar kadar hiç durma ye.

Vardı bir şeyh, çok yiyor derler diye,
Kustu, kusmuklar dönüştü inciye.

Onca mâkûl, inci bilinsinler diye,
Cevheri mânâ dönüşmüş inciye.

Sen ki yersin, döndü haslar pisliğe,
Yok yemek, ağzın kilitlenmez niye?

Her kimin aş, midesinde olsa nûr,
Her ne yer olmuş helâl, bulsun huzur.

DOĞRULUĞUNA KENDİSİ ŞÂHİT OLAN İDDİA

Sen bütün elbet tanırsan ruhumu,
Boş değil, davâm bilirsin sen bunu.

Ben demiş olsan, seninleydim gece,
Korkma, oldum akrabandan böylece.

Akrabandan, bir nefes duydukça sen,
Davânın, mânâyı anlarsın hemen.

Çifte dâvâ akraban bulmuş iken,
Çifte dâvâdan doğar, iylik hemen.

Sen yakınken, oldu hem şâhit ona,
Dosta şâhit oldu, gelmekten yana.

Dostunun ses lezzeti var, bil ki sen,
Hem yakınlık, sıtkına şâhit hemen!

Erse bir ilhâma, ahmak cehl ile!
Hem karıştırmış sesinden el ile.

Ses duyar, ahmak gereksiz der ona,
Cehl olur artık sebep, inkârına.

İçte aydın, hem zekî bir kimseden,
Duysa sesler, mânâ bulmuştur hemen.

Bir Arap dönmüş, Arapçam var dese,
Bir Arap, dönmüş Arapça söylese,

Hem Arapça söylemek davâ ona,
Oldu şâhit, anlamı davâsına.

Kâtip elbet, bir kâğıt yazdım dese,
Kâtibim, yazdım ve ben üstüm dese;

Böyle yazmak, davâ olmuştur ona,
Doğrunun şâhit o olmuş, baksana!

Derse sûfî: "Gördüm akşam düşte ben,
Aldı sûfî omza bir, seccâdeden."

Ben idim rüyâda gelmiştim sana,
Hem nazardan, feyzi anlattım sana.

Ver kulak hem, et kulak çün halka sen,
Söylemiştim hem anıp, hem anla sen.

Hem rüyâ, tekrâr gelirken aklına,
Bir kerâmettir gelir altın, sana!"

İddiâya benzetilmiş olsa da,
Kim gören, ruhuyla tasdîk etmede!

Hikmet olmuş mü'minin yitmiş malı,
Duysa her kimden de, iknâ olmalı.

Karşısında olmuş olsun hikmetin,
Tesiri yok, kuvveti yok, şüphenin.

Bir susuz görsen: "Gelip sen koş" desen,
"Şurda bardak var yetiş, sen iç hemen!"

Hem susuz söyler mi: "Bu davân senin,
İddiâcı tez çekil, sen git hemin?"

Yâ da hüccet, bir delîl ister mi bu,
Der mi: "İspât eyle, buysa tatlı su?"

Süt emen bir yavrusun, sesler ana,
"Ben senin annen" deyip ünler ona.

Süt emen der olsa: "Bir hüccet gerek,
Sen inandır, biz gelip sütten içek."

Kalpte Allah zevki, dolmuş ümmete,
Hem Resûl'ün ses ve yüzdür mucize.

Derse, Peygamber dışardan gel diye,
Ümmetin ruh, içte dönmüş secdeye.

Çünkü onlar duymamışlar böyle ses,
Cân kulak hiç duymamış bir öyle ses.

Cân kulaklar bir misilsiz zevk edip,
Hak lisânından duyar **"innî karîb"**[171]

HZ. YAHYÂ ANASANIN KARNINDA İKEN, HZ. İSÂ'YA SECDE ETMESİ

Yahya'nın annesi, dönmüş Meryem'e,
Gizli söylerken, doğumdan önce de:

"Ben yakînen bilmişim karnındaki,
Mânevî bir şah ve bilgin öyle ki!

Karşılaşmışken seninle burda biz,
Karnımızdan secde etmiş bilseniz.

Yaptı bir has secdeyi karnında ki,
Secdesinden, ten de titrer öyle ki!"

Der ki Meryem: "Ben de hissettim onu,
Secde etmiş oldu, farkettim bunu!"

BU KISSANIN DOĞRULUĞUNDAN ŞÜPHE EDİLMESİ

Der ki ahmak: "Böyle bir efsâneye;
Bir yalan, yanlış çizikler çek diye."

Hem doğurmak ânı, Meryem duydu bak,
Cümle dostundan çekip gitmiş uzak!

Hem doğurmazdan, şehirden çıktı da,
Dışta kalmış, çıkmamış el huzruna.

Hem çocuk olmuş ve basmış bağrına,
Geldi tekrar soy ve dostundan yana.

"Nerde görmüş Yahyâ'nın has annesi,
Nerde bilsin, hem konuşsun böylesi?"

BU ŞÜPHENİN CEVABI

Kim ki bilmiş, oldu bir ilhâm eri,
Gaybe sahip, anlamıştır işleri!

171 *"Kullarım sana beni soruyorlar. De ki Ben onlara yakınım." (Bakara, 186)*

Hem de gözden çok uzaktı Meryem'e,
Sanki birlikler, erer sohbet deme.

3615
Ten ki göz göz olsa, dostluktan misâl
Göz kapansın, dahi görmüş ehl-i hâl,

İçte, dışta görmemiş olmuş iken,
Aczi bil, gel, manâyı tam anla sen.

Nakşa "Ş" ek oldu, baksan görkeme,
Sen masal sanmışsa kim hiç benzeme.

Bak Kelîle söylemiş dilsiz niye,
Hem neler söyler Kelîle, Dimne'ye?

Hem de hayvân, dilden anlar say bile,
Nutku yok söz, bilmez insanlar hele.

3620
Hem öküz, aslan için bak Dimne'ye,
Elçidir, söyler yalan sözler niye?

Hem vezir olmuş öküz, aç aslana,
Ay sudan aksetti, fildir korkmada.

Hem Kelîle, Dimne olmuş bir masal,
Yoksa leylek, kargalar bilmez ki hâl.

Ey birâder, söz de bir ölçekledir,
Mânâ, sözler içre kalmış dânedir.

Dâneler almış akıllı kimseler,
Ölçeği netsin o, nakletmişseler.

3625
Gül ve bülbül mâcerâsı, ver kulak,
Onların sözler açık söz, dinle, bak.

HÂL DİLİYLE SÖZ SÖYLENİLMESİ VE ONUN ANLAŞILMASI

Mâcerâ var, dinle mum, pervâneden,
Ondan al mevcut olan manâyı sen.

Onda söz yok, ama sırrı ordadır,
Alçak uçmak çilesi, baykuştadır.

Satranç oynar der: "Budur ruh hânesi, "
Bilmeyen der: "Burdaki mana nesi?"

Nerden almış hem mîrâs, düşmüş mü yâ,
Mutludur hep, kim ki koşmuş mânaya.

3630
Dilci der: "Zeyd Amr'ı dövmüş yine,
"Sordu câhil: "Söyle bilsek cürmü ne?

Neydi Amr'ın suç, o hâm bir Zeyd ile!
Bir günahsız, dövdü Zeyd, bilsek hele?"

Dilci der: "Örnek, misâller mânaya,
Buğday al, ölçek gereksiz kaldı yâ.

Zeyd ve Amr fi'il çekim örnekleri,
Öğren artık, gösterir î'rapları."

"Dövdü Zeyd Amr'ı günâhsız öyle de,
Yok, hatâsı bilmezem bundan öte!"

3635
Çâresiz kalmış ya dilci der ona,
"Cümleden Amr fazla bir "vâv" çaldı yâ!"

Anlamış hırsız ve Zeyd vurmuş ona,
Böyle bir had, dînce lâyık baksana!

BÂTIL SÖZÜN BÂTIL KİMSELER TARAFINDAN KABÛL EDİLMESİ

Der o câhil, doğrudur makbûl bana,
Doğru gelmiş eğri, bâtıl insana.

Derse ay bir tanedir, şaş insana,
Çiftti der hem, bir de, şek var baksana!

Gülse bir fert, gökte ay çifttir dese,
Doğru der, kanmış olur pis hûy ise.

3640
Hem yalan hoştur, yalancı erlere,
Pis demen, hoş geldi elbet pislere.

Kalp geniş bir kimsenin, eller geniş,
Göz ki kör, vardır onun yardan düşüş.

MEYVESİNDEN YİYEN KİMSENİN ÖLMEYECEĞİ BİR AĞACI, BİR PADIŞAHIN ARATMASI

Anlatır bilgin olan zât bir masal,
Vardı Hindistan'da, meyve yüklü dal.

Kim ki ondan meyve yer, ordan alır,
Hem kocalmaz, sanmayın artık ölür.

Duydu şah, sâdık olan bir kimseden,
Oldu artık, meyvenin âşık hemen.

3645
Hem, seçip gönderdi bilgin kimseyi,
Hem o, pek has meyveden bulsan deyi.

Gezdi yıllar bir ağaç bulmak için,
Öyle Hindistan'ı gezmiştir bütün.

Hem şehirden, şehri gezmiş durmadan,
Hem ada, dağ, hem ova yoldur inan.

Sordu birçok kimseler gülmüş ona,
Orda "mecnûnsun" demiş, gelmiş ona.

Buldular sâf, vurdular el enseyi,
Bazılar seçmiş, durup eğlenmeyi.

3650
Saf, temiz bir kimsesin gayret neye,
Boş değil, hiç saçmalık olsun niye?

Bir tokattır, böyle türden eğleniş,
Böyle hâl, hem âşikârdan sert imiş!

Hem alay eylerdiler bir tek ağaç,
Var falân bir yerdedir, yüksek ağaç.

Orda orman bir ağaç yüksek yeşil,
Dal kalın, kollar büyüktür şöyle bil!

Şah için bağlar yâ gayretten kemer,
Aldı halktan, hiç tükenmez bir haber.

3655
Gezdi artık, durmadan yıllar yılı,
Şah da sunmuş, harcasın derken pulu.

Gurbetin çekmiş bütün yorgunluğu,
Kaldı âciz böyle halden en sonu.

Maksadından içte yoktur bir eser,
Bir mücerret sözdü, söylenmiş gider.

Koptu köklerden ümîdin ipliği,
İstenen en son olur, bilmez neyi.

Niyet etmiş şaha tekrâr dönmeyi,
Yol alır göz, iş eder yaş dökmeyi.

O AĞACIN SIRRINI, BİR ŞEYHİN, O MUKALLİT TÂLİBE ŞERH ETMESİ

3660
Vardı orda, bir büyük olgun velî,
Duydu vardır onda hem, ye'sin yeli.

Bir ümitsiz, şeyhe varsam ben hele,
Ben de ondan sonra, düşseydim yola.

Has duâlar, olsa artık yârımız,
Kalmamış, bitmiş ümîtten varımız.

Gözde yaşlar, gitti şeyh olmuş umut;
Gözlerinden yaş döker, olmuş bulut.

Der ki: "Ey şeyh; şimdi rahmet vaktidir,
Ben ümîtsiz, sizce rikkat vaktidir."

3665
Der: "Sebep neymiş ümîtsizlik için,
Yön nedir, hem neydi matlûbun senin?"

"Ben ki şahın, emrinin memûruyum,
Bir ağaç var, bulmanın memûruyum.

Öyle bir daldır cihânda yok eşi,
Meyveler âb-ı hayatın cümbüşü!

Nice yıl gezdim, bulunmaz öylesi;
Sarhoşun oldum alay, zevk hissesi!"

Güldü şeyh, söyler ki: "Ey sâfdil kişi,
Âlimin has ilmi oymuş, öyle ki!

3670
Çok büyük hem, çok yüce hem, pek geniş,
Bengisû deryâsı, gör hepten geniş.

Sûret aldatmış ve gitmişsin niye?
Ermemişsin, manâ dolmuş meyveye!

Gâh ilim daldır, güneştir, gâh deniz,
Gâh bulut ismiyle sunmak O'nda iz!

Oysa birdir, bin nişân vardır O'nun,
Onda son yok, sâde bâkilik bunun.

İsmi tektir, hem eser binlercedir,
Çok eser ammâ, ilim bir ad verir.

3675
Bir adam olmuş baban, bir başka da,
Hem peder olmuş, oğul olmuş o da!

Bazı düşmandır ve bazan dert olur,
Diğeri ondan, lûtuf, haslık bulur.

İnsanın yüz hâli var, tek ismi var,
Kendi kördür, hem hâlin bilmez kadar.

Bir mücerret, isme kanmış olsa fert,
Sencileyn olmuş ümitsiz, buldu dert.

Sen ağaç der, öyle kalmışsın neden?
Gâye yoktur, sende yok tâlih denen!

3680
İsmi geç sen, hem araştır bul sıfât,
Hem, sıfâtlardan görünsün belki zât.

Halk, isimden ayrılıklar buldu yâ,
Geç isimden şah, huzur var mânada.

ÜZÜMÜ HER BİRİ BAŞKA BİR İSİMLE TANIYAN DÖRT KİŞİNİN ÜZÜM İÇİN MÜNÂZARA ETMELERİ

Verdi bir dirhem adam, dört kimseye,
Der biri: "Engür alıp yensin diye."

Hem Arap: "Engür" değil "ineb" dedi,
İstemem "engür" gerekmez, söyledi."

Türk olan der: "İsterim elbet üzüm, "
İstemem "ineb" demiştir ey gözüm.

3685
Diğeri Rum: "İstâfil" alsak dedi,
"Boş lâfın yoktur gerek, artık" dedi.

Hem tutuşmuş oldular hep kavgaya,
Hem sıfattan, hepsi gâfil kaldı yâ!

Vurdu yumruklarla onlar her yana,
Yok ilim, câhildi onlar baksana.

Dil bilir izzetli olgun bir kişi,
Olsa onlar, uzlaşırlarmış işi.

Ben bu tek dirhemle, dördün arzûyu,
Karşılarsam hâllolur, gör doğruyu.

Kalpte elbet, hîleye yer kalmadan,
Karşılar her isteği dirhem inan.

Tekse dirhem, çâredir dört arzûya,
Dörtse düşmân, dost olur birlikle yâ!

Sözde, sözler, hem savaş hem ayrılık,
Hem benim sözlerde, birliktir ufuk.

Siz susun, gelmiş emir var, dinleyin,
Ben sizin diller olup, ben söyleyim.

Sizde, söz sâhip iken tek üslûba,
Tatbik etsen, bir savaştır ortada.

İğreti işten eser yok olmada,
Öz harârettir, hünerler sunmada.

Sirke kaynatsan da içsen midede,
Şüphesiz, artan soğukluk vermede.

Hem hararet iğretidir bil ki sen,
Hem soğuktur, aslı sendendir hemen!

Ey oğul! Donmuş olan pekmezse de,
İçseniz, aynen harâret vermede!

Bizde ihlâstan da üst, şeyhin riyâ,
Bil görendir, sende ihlâs kördü yâ!

Şeyh sözünden, birleşir hem topluluk,
Hep hasetten, millet olmuştur bozuk.

Taht Süleymân'ın olur olmuştu yâ,
Başlamış, kuşlar dilinden anlama.

Hem adâlet vakti, âhû, kaplana,
Oldu dost, bitmiş savaş yoktur ona.

Hiç doğandan yok, güvercin korkusu,
Hem koyun, kurttan çekinmez doğrusu.

Oydu düşmân üzre, elbet sulh veren,
Her mahâlden yükselir birlik denen.

Ey karıncam sen koşarsın dâneye,
Bul Süleymân, sen de sapkınlık niye?

Dâne istersen, tuzaktan yem olur,
Kim Süleymân'dan, Süleymânlık bulur.

Cân kuşuysan, işte gör âhir zamân,
Yok ki dostluk, kalmamış artık amân.

Var Süleymân, yüz yılın rehber olan,
Bizde zulmün, zahmetiymiş son bulan.

Kavli bil artık: "**ve in min ümmeti**"
Hem: **"hilâfîhâ nezir"** âkıbeti![172]

Koymadık bir ümmeti boş ortada,
Bir uyarmış, gönderilmiş oldu da!

---

[172] *Fâtır Sûresi: "Hiçbir ümmet yok ki kendilerine müjdeci bir peygamber gönderilmesin."*

Öyle bir birlik verir, hem baksana,
Bir gönül olmuş, verir saflık ona!

Annenin şefkâtten üstün, şefkati,
Der Resûl: "Tek nefs bilin siz ümmeti"

Tek nefis olmak, onun feyziyledir,
Önceden düşman ki dostluk gösterir!

ENSÂR, YÂNÎ; MEDİNE MÜSLÜMANLARININ ARALARINDA, EVVELCE BULUNAN MUHÂLEFET VE DÜŞMÂNLIĞIN PEYGAMBERİN HİMMETİ İLE ORTADAN KALKMASI

Evs ve Hazrec ismi, boylar ortada,
Birbirinden, oldular kan kusmada.

3715
Hem Muhammed, böyle sökmüş kînliyi,
Etti mahv, hem kalbe ekmiş sevgiyi.

Önce kardeş oldular, düşman iken,
Oldular bağlardaki salkım hemen!

Oldular mü'minle kardeş öyle ki,
Birleşip bir tek beden, olmak ne ki!

Dışta baksan her üzüm, kardeş iken,
Sıksanız, çıkmış şurup, şerbet hemen!

Zıt olur artık üzüm, elbet koruk,
Pişse, zıtlık yok koruk, dostluk ufuk.

3720
Bir koruk hem, hâm kalır olmuş iken,
Tâ ezelden, kâfir olmuştur hemen!

Oydu birlikten ve kardeşten uzak,
Azdı hem, münkir ve mülhit oldu bak!

Onların ben, gizli hâli, söylesem,
Hep cihân, kalpler dolarlar fitne hem!

Kör bu kâfir sırrı söylenmezse hoş,
Hem cehennemden uzak, İrem'de hoş.

Has koruk, kâbil üzüm olmak ona,
Ehl-i dil, kalben onundur, baksana!

3725
Hep üzüm olmak içinken koşmalar,
Varsa birlik, hep savaşlar boş çıkar.

Hem üzümlük yırttı, yırtılmış kabuk,
Pekmez olmak, birliğin olmuş ufuk.

Yoksa birlik, dostu, düşmân olmada,
Varsa birlik, kavga kalmaz ortada.

Âferîn, üstâdı küllî aşkına,
Zerreler, ondan da birlik baksana.

Rûh ki, yollar üzre tozdur en sonu,
Ustanın el, testi etmiştir onu.

3730
Suyla kil birleşse, noksanlıkla da,
Rûhla elbet benzeyiş yok ortada.

Böyle bitmez, çok misâl var söylenen,
İhtilâl yükler dururdum, fikre ben.

Var Süleyman devrimizde, gör iyi;
Biz uzak kaldık, yitirdik görmeyi!

Sen uzak görmek dilersen, körlük o,
Köşkte yatmışlar bilir mi köşktü bu?

İnce mânâ, söz derin, dalmış da biz,
Var düğümler, bizse çözmek isteriz.

3735
Zor nedir bilmek, cevap bulmak için,
Bağlayıp, çözmek murat olmuş işin.

Çözmek isterken, tuzaktan bendini,
Bağlayıp çözmüş mâhir kuş, kendini!

Kuş çimenden, sahrâdan mahrûm kalır,
Ömrü; çözmek, bağlamak yanmaktadır.

Var tuzaklar düşmemişken bak ki o,
Bağla-çöz, kırmış kanat; hâl işte bu!

Bağla, çöz hiç olmasın elbet işin,
Hem kanat kırmak, akıl, hem fikrinin.

3740
Böyle yüz bin kuş vurup, kırmış kanat,
Bir tuzaktan çıkmaya yok imkânât.

Onların hâli budur gel sen oku,
"Nekkebû fîhâ"[173] ki Kur'ân, işte bu!

Kavgasından Türk ve Rum, Acem, Arap,
Hâlledilmez, hem üzüm, engür, inap!

Oysa artık, bir Süleymân gelmeden,
Kurtuluş yok, böyle işten bil ki sen!

Ey nizâ etmiş olan, kuşlar gelin,
Siz doğan benzer, davullar dinleyin.

3745
İhtilâftan vazgeçip, tez birleşin,
Orya sizler şâd olup, mes'ut gidin.

Nerde olsak, yüz dönün elbet O'na,
Böylesiysen, bir yasak yok baksana!

Biz ki kör kuş, hiç Süleymân bilmedik,
Ehl-i hâlden, dersi aslâ görmedik.

Baykuşuz, olduk doğanlar düşmânı,
Kalmışız vîrânenin mahpûs yani.

Kör ve câhil kalmışız ehlullaha,
Zorda kalmıştık, bütünden bir daha!

3750
Kuş Süleymân'dan ışık, almışsa tat,
Bîgünâhtan yolmaz olmuş, kol, kanat.

Belki, âcizsen sunarlar dâneyi,
Öyle, hoş kuş bilmemiş kin, hırs neyi.

Onların hüdhüd uğurdur herkese,
Açtılar yollar meğer yüz Belkis'e.

Sûreten bir karga, artık kargadır,
Bâzılar hep mazharı **"mâzağ"**[174] olur.

Onların "lek lek" diyen, leylekleri,
Şüphe yokmuş tevhîdin âteşleri.

3755
Korkmamış artık, doğan gelmişse de,
Bir güvercinken, şahin baş vermede.

İnsana, vecd verdi hep bülbülleri,
Gönlü besler bahçesinden gülleri.

Hem şahâdetten uzak tûtîleri,
Olmamış dünyâlı bak tûtîleri!

Onların tâvusunun görsen ayak,
Âlemin birçok kanattan, hastı bak!

---

173 *"Zanları yüzünden önceleri çok kavim helâk ettik..." (Kaf, 36)*

174 *Mazağal basar: Açık görüş sahibi (Hz. Peygamber).*

Padişahın, kuşların diller sedâ;
Bak Süleymân'ın kuşa, sen iptidâ!

3760 Bilmedin gâfil, kuşun sesten hele,
Sen, Süleymân görmedin bir ân bile.

Hem kanatlar neş'e şevkler vermede,
Şark ve Garbın dıştadır, göz görse de!

Kuşta âhenk Kürsî'den, tâ arşa dek;
Hem de arzdan arşa yükseltmiş âhenk!

Kuş ki düşmüştür Süleymansız yola,
Oldu baykuş, zulmetin âşık hele!

Gel Süleyman'dır alış, baykuş inan,
Huy edin sen, kalma sonsuz zulm ilen!

3765 Hem de, bir arşın alır olsan ki yol,
Ölçünün, kutbu olursun bilmiş ol.

Kim topallar, yönlenir olsun ona,
Yok sürünmek, dert denen ermiş sona.

TAVUK ALTINDAKİ YUMURTADAN ÇIKMIŞ KAZ YAVRULARININ KISSASI

Bir tavuktan bir kanat, olmuş dadı,
Oysa sensin, sâde bir kaz yum'rtası.

Gerçeğin deryâda, bir kazdır anan,
Hem yerin, hem toprağın mensûp olan.

Doğdun, ummân sesleyen bir meyle de,
Huyların, gerçek anandan gelmede!

3770 Dâdıdandır toprağa meylin senin,
Gel de terk et, meylidir çirkin hemin.

Koy dadın olsun kilin, sen koş suya,
Kaz olup koş, manâlar deryâsı yâ!

Dâdı, korkutmuş olur olsun sudan,
Korkma artık, koş yürü deryâya sen.

Sen yaşarsın suyla, kum kazsın peki,
Olmadın korkmuş olan folluktaki.

Sen **"kerremnâ"**[175] emrinin tek şahısın,
Hem deniz, hem toprağın seyyahısın.

3775 Hem **"Hamelnâhüm"** de hükmün mazharı,
Kil nedir geç, izle ruh ummânları.[176]

Yok, meleklerden, bu yönler üzre iz,
Hayvanat bilmez ki ruhtan, bilgisiz.

Maddeten insan da, bir hayvan, gibi,
Sen meleksin ruhça, yer gökler ne ki?

Dışta ben sizler gibi, insan isem,
Şimdi kalbim, kabil olmuş vahye hem.

Toprağın mensup cisim yerlerde de,
Onca ruh, gelmiş felekten geçmede!

3780 Cümlemiz olduk ya deryanın kuşu,
Hem bizim dilden bilen deryaydı bu!

---

[175] *"Biz insanoğlunu mükerrem kıldık." (İsrâ, 70)*
[176] *"Onları karada at, deve; denizde gemilere bindirdik..." (aynı sûre)*

Hem Süleymân'dır deniz, kuş biz isek,
Ta ebet kaldık onun seyriyle tek!

O'nla gel sen, at ayak gir ummana,
Sanki Dâvud oydu, zırh yapsın sana!

Bil Süleymân, hep açıktır herkese,
Gayreti Hak, gözde bağdır herkese.

Önde durmuş, cehlimizdir uykuda,
Görmeyiz, me'yus kalırken ortada.

3785
Gürleyen göktür, saadetten umut,
Hem susuz bilmezse, ağrıymış bulut.

Gökten inmiş, rahmeti zevk bilmeden,
Bir su aksın gözleyip durmuş hemen.

Himmetin merkep, sürülsün dosta ya;
Bir sebeptir, Hak'ta mahcup olmaya!

Kim, müsebbibi görür olsun, âşık,
Hiç sebepler üzre kalmaz bağlılık!

HACILARIN BADİYEDE VE KIZGIN ÇÖL ÜSTÜNDE YAPAYALNIZ BULDUKLARI ZÂHİDİN KERÂMETİNE HAYRAN KALMALARI

Çölde varmış bir veli, zahit, ulu;
Kavmi Abbâdiye, dalmış zikre bu.

3790
Yurtlarından, çok gelenler Hac için,
Gördüler, durmuş susuz çöldür hemin.

Yer susuzken, onda huy nem sunmada,
Çölde rüzgâr derde dermân olmada!

Yolcular olmuştular hayrân hemen,
Âfetin içlerde durmuş, sâlimen.

Secdegâhken, bir âteşten çöl kumu,
Koysanız siz, kapta hep kaynardı su.

Dense güller üzre sermest olmuş o,
Sanki Düldül, ya Burak'lar binmiş o!

3795
San ayaklar, hep ipekler üzredir,
Sâm desen, bad-ü sabâ gelmektedir.

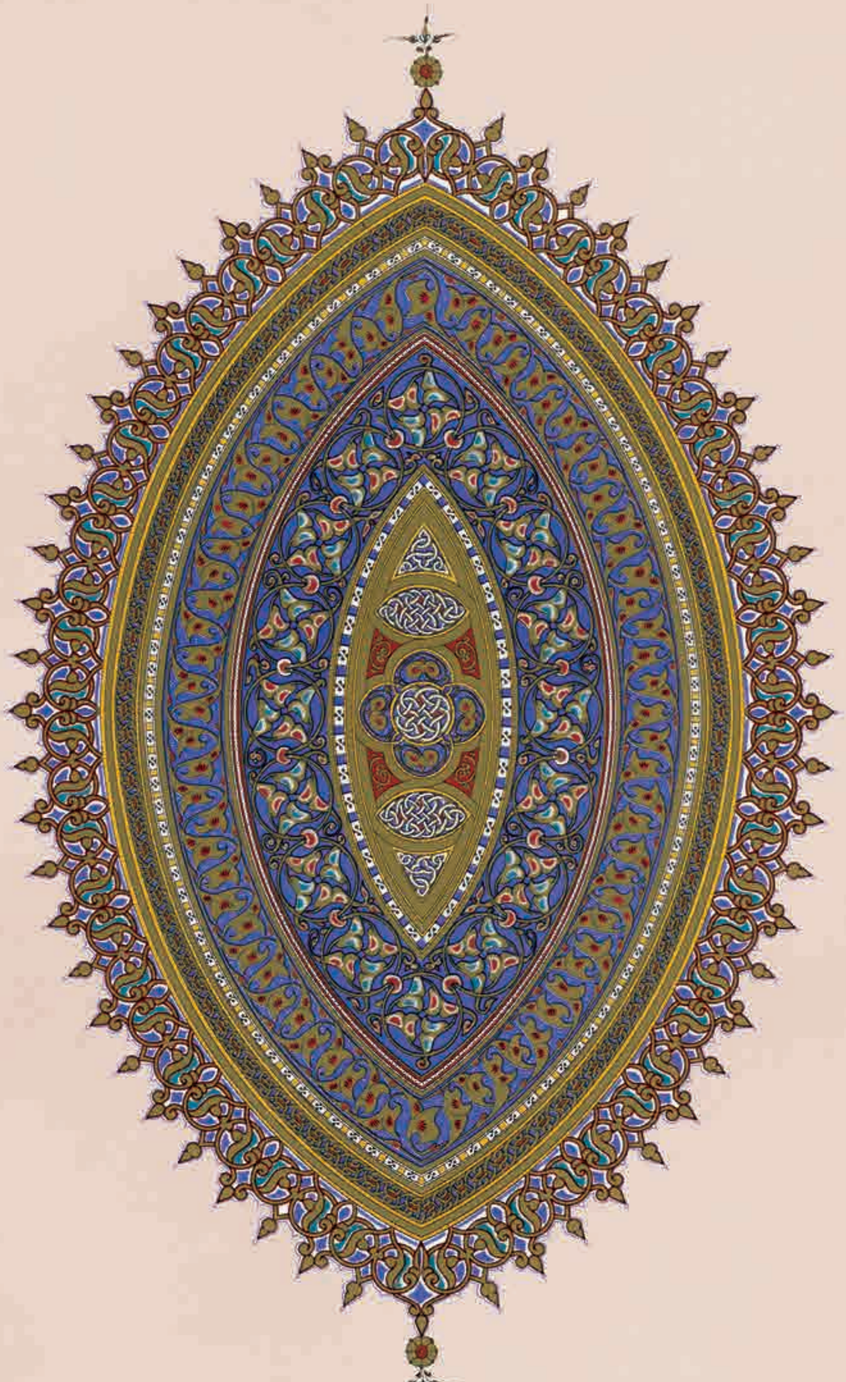
MEVLÂNÂ

MESNEVÎ
3

فيحول الأغراض بينه وبين ما يشرع اليه ولن يزال يعلم موته
سوى ولا زال كل الادعية ولا منصرف عن طلبه ولا حائف
على نفسه ولا مهتم لعيشه الا ان يعوذ بالله ويؤثر دينه
عذبا وهو على كثير الحكمة الاموال العظيمة التي لا تحسد ولا تنب
صرائف الاهوال والانوار الجليلة والجواهر الكريمة الصباغ
شاكر الفضل حظا لعمر نفعا الا الخطر ويستعيذ بالله من
حسابه الحظوظ ومن خيال يستكثر القليل الجاري في نفسه
ويستقل الكثير العظيم من غيره يحسب نفسه النادر الحق
وعلى العالم الطالب ان يعلم ما يعلم وان يعلم ما قد علم ويرفق
برفع الصعب في الدهر ولا يعجز لاذة اهل البلاد ولا يخف
على كبد النعم كذلك كنتم من قبل فمن الله عليكم سبحانه وتعالى
عزا وبل الجبين وشرك المشركين وتفصيل الناصح وتشبيه الشهير
وادهام المتفكر وكيفيات المتوسم وله الحمد والحمد على تلفيق
الكتاب الشريف الالهي الرباني وهو الموفق المفضل وله الطول
ولكن لا سبيل على عباد الله العارفين يريدون ليطفئوا نور الله بافواههم
والله متم نوره ولو كره الكافرون انا نحن نزلنا الذكر وانا له لحافظون
فمن بدله بعد ما سمعه فانما اثمه على الذين يبدلونه ان الله سميع عليم

بسم الله الرحمن الرحيم

الحِكَم جنود الله يقوّي بها ارواح المريدين وينزّه علمهم
عن شائبة الجهل وعملهم عن شائبة الظلم وجودهم عن شائبة
الرياء وحلمهم عن شائبة السفه ويقرّب اليهم ما ابعد عن فهم
الآخرين ويُيسّر لهم ما عَسُر عليهم الطاعة في الاجتهاد وهي
من بينات الانبياء بعد الائمة تحجز عن اسرار القدس سلطان من
المخصوصين بالجار وفي واذا رتبها الفلك النوراني الروحاني الكري
الحاكم على الفلك الدخاني الكري كما ان العقل حاكم على الصور
الترابية بحواسها الظاهرة والباطنة فكذا ان للفلك
الروحاني حاكم على الفلك الدخاني والشهب الزاهرة في السرح
المنيرة والرياح المنشئة للاراضي النجيبة والمياه المطردة
فتح الله سماعات عن ذلك فما وانما يقتصر كل قارئ على قدر همته
ويسلك السالك على قدر اجتهاده ويعطي المعطي على قدر رايه
ويتصدق المتصدق بقدر ثروته ويجود الباذل بقدر وجده
وينفق الجود عليه ما عرف من فضله ولكن يعتقد الالي للفعال
لا يقصر به عن طلبه من همنا في البحار ويجري في طلب ما هو الحياة
قبل ان يقطع المعاش بالاشتغال عنه وتسوف الحيلة والحاجة

ÖNSÖZÜ

Rahman ve Rahim Allah'ın Adıyla,

Hikmetler, Allah ordusudur. Allah, hikmetlerle müritlerin ruhlarına kuvvet verir. İlimlerini bilgisizlik, adaletlerini zulüm ayıbından temizler. Cömertliklerini riya, ilimlerini akılsızlık lekesinden temizler. Ahirete ait olup anlayışlarından uzaklaşan şeyleri, o hikmetlerle müritlerin idrakine yaklaştırır, onlara anlatır. Güçlerine giden ibadetleri kolaylaştırır. Hikmetler, peygamberlerin sözleri ve delillerindendir. Peygamberlerin delilleri ise, âriflere mahsus Allah sırlarını, Hakk'ın kuvvetini haber verir. Dumandan meydana gelen şu yuvarlak gök kubbesine hâkim, inciden meydana gelmiş olan nûrânî ve Rahmanî felekteki Allah tedbirlerini, Allah tasarruflarını bildirir. Akıl, nasıl topraktan meydâna gelen şekillere ve bu sûretlerdeki görünen ve görünmeyen hislere hâkimse ve bu rûhânî feleğin dönüşü de dumandan meydana gelen feleğe, parlak şihaplara, aydınlatıcı çerağlara, güzel ve hoş esen rüzgârlara, yayılmış yerlere, akıp giden sulara emrini yürütür.

Allah biz kullarını bu hikmetlerle faydalandırsın. Allah, bu hikmetlerle kullarının anlayışlarını arttırsın.

Şüphe yok ki her okuyan, ancak aklı miktarınca anlar. Her ibadet eden ibadette bulunur. Müftü, fetvayı anlayışına, bilgisine göre verir. Cömert kimse, varlığı ne kadarsa o kadar ihsân eder. İhsana nail olan da eline geçeni kıskanır, elden çıkarmamak ister. Fakat kırda suyu kaybeden, denizlerin varlığını bilmekle beraber suyu aramaktan geri kalmaz. Bu âb-ı hayatı kaybedenin de dünyâ geçimi, kendisini bu istekten alıkoymadan, sebeplerle ihtiyaçlar işini aksatmadan, dileğiyle arasına maniler girip çatmadan arayıp bulması gerek. Nefsinin arzusuna uyan, rahatına düşkün olan, usanıp vazgeçen, kendisine emin olmayan, zahmetlere katlanmayan, dünyâ geçimine düşen, ledünnî ilme kavuşamaz. Bu ilme, Allah'a sığınan, Allah'ın takdir ettiğini yüce bilen, nasip ettiklerini kıymet veren, hikmet hazinelerinden çok şeyler kazanır. Bu mallar ne eksilir ne de mirasçılara kalır. O adam hikmet hazinelerinden, değerli mallar, yüce nûrlar, kıymetli mücevherler, bahası ağır akarlar, tarlalar elde eder. Hem de Allah'ın bağışına şükreder, nefsinin aşağılık hazlarından, kendisinin az amellerini çok, başkalarının çok amellerini az gösteren bilgisizlikten, Allah'ın izin

vermediği şeylerle benliğe düşüp kendisini beğenmekten Allah'a sığınır. Böylece bu ilme kavuşur. Sonra ilim isteyen kişiye de bilmediğini öğrenmek, bildiğini öğretmek, zihinsizlere yumuşak muamele etmek, ahmakların ahmaklığını görüp kendini beğenmemek, anlayışı kıt kişileri horlamamak gerek. Siz de evvelce böyleydiniz ya. Bu zekâyı, bu anlayışı, size Allah ihsân etti. Allah'ı mülhidlerin sözlerinden, müşriklerin şirkinden, nakısların noksanından, benzeticilerin benzetişinden, düşünenlerin vehminden, vehme kapılanların kendilerince buldukları vehimlerinden tenzih ederim.

İlahî kaynaktan gelen Mesnevî'yi yazdıran Allah'a hamd olsun. Zira başarı ve muvaffak kılma O'na aittir. Başarı veren de O'dur, üstün kılan da O. Hele ilahî nûru nefesleriyle söndürmek isteyenlerin inadına arif kullarına muvaffakiyet veren, ihsânlarda bulunan, kudret ve nimet bağışlayan O'dur. "Kâfirler cebretseler, inkârda bulunsalar da Allah yine nûrunu tamamlar, ikna eder. Kur'ân'ı biz indirdik, yine şüphesiz biz koruruz. Kur'ân'ı duyduktan sonra değiştiren olursa günahı kendi boynuna. Allah, şüphesiz her şeyi duyan, her şeyi bilendir."

Bismillâhirrahmânirrâhim

Hak ziyâsın, Ey Hüsâmeddin getir,
Üç defâ yazmış isek, sünnetledir.

Gel de aç Hak sırrının sen hazneyi,
Terk edip üçten de, biz özr etmeyi.

Kuvvetin, gelmez damardan bil senin,
Kuvvetin Hak'tan alınmış, hal senin.

Hem güneş parlaklığı, nûrdandı bil,
Yağ, pamuklardan, fitillerden değil.

Gördüğün gök kubbenin her hali de,
Hiç direk yok hem de, bir ipten öte.

Cibril'in kuvvet de, mutfaktan değil,
Allah'ın has kudretindendir asil.

Hakk'ın Abdâl, kuvvet almış böylece,
Bil ki, Allah'tan alıp ermiş güce.

Kardılar nûrlarla onlar tenleri,
Ruhu geçmişler, melektir her biri.

Sen de, Allah'ın sıfâttan al sıfât,
Ol Halîl, âteş ve dertler neyse at!

Oldu âteş, ey Hüsâmeddin köle,
İbrahim benzer, serinlik bul hele.

Hem mizâcın mâya, dört unsuru var,
Hem mizâcın, ondan üstün âşikâr.

Tek mizâcındır yönelmiş birliğe,
Vahdetin vasfıyla ermiş birliğe.

Çok yazık, halkın görüş ermez sana,
Hazma güç yok, evliyâ esrârına.

Ey Hüsâmeddin, sözün has helvâdır,
Taşta helvandan boğaz bulmaktadır.

Tur tecellî üzre bulmuştur boğaz,
Parçalanmıştır şarâptan, içti az!

Dağ tecellîden yarılmış öyle ki,
Kimseler, dağ raks eder görmüş mü ki?

Lokma vermiş olsa herkes herkese,
Yok, boğaz elbette, Allah vermese!

Cisme, ruha verdi Allah istidât,
Verdi her bir uzva, haslıktan sıfât.

Öyle bir hâl var ki, Hak ihsân eder,
Hîleden geçsen, uzak olsan eğer!

Kimse sultân, sırrı açmak istemez,
Bal döküp artık sinek alsın demez!

Duydu, anlar, neydi esrâr-ı Celâl,
Yüz dil olsun, hep susar, hem sanki lâl!

Kil için vermiş boğaz, içsin diye,
Hem su içsin, onda sen bak bitkiye.

Sonra toprak bulmuş ağz, bulmuş dudak,
Hepsi, topraktan da ot otlardı bak.

Ot yiyen hayvân, yemişken etlenir,
Ondan insanlar gelir, nimetlenir.

25
Sonra insandan görüş, ruh ayrılır;
Sonda, topraklar da insan yer olur.

Zerreler gördüm ağız açmıştılar,
Söylesem yenmiş neler, söz hep uzar.

Yaprağın rızk, rahmetinden gelmede,
Dal budak lûtfuyla rızklar emmede!

Rızka dahi rızkı Allah vermede,
Ot gıdasız, hem nasıl yükselmede.

Sözlerin hiç şerhe, son yoktur inan,
Parçacık söz söyledim, bin parçadan.

30
Cümle âlemdir yiyen, yenmiş olan,
Bâkilerdir makbûle makbûl, uyan.

Cümle âlem, neşre uğraşmış gider,
Hem o âlem ehli, sonsuzdur meğer!

Yoktu âlemlerde bitmek, son desen,
Hep bu âlem âşığı, birlik hemen!

Bir kerîmdir, kendinin sonsuz hayât,
Ab-ı hayvanlar verir, bitmez hayât.

"**Bâkiyâtu's-salihât**"ın[1] kendisi,
Kurtulandır, onda yüz âfet nesi!

35
Olsa binler, olsa, bir tek şey yine,
Geç hayâlden, hepsi saymaktan öte!

Hem yenilmiş, yenmişin vardır boğaz,
Galibin, her mağlûbun reyden birâz!

Adli vermiştir asâya, bir boğaz,
Yuttu değnek, ip, sihir kalmaz birâz.

Yuttu ip, değnek karın hiç şişmedi,
Çünkü, maddî olmayan yemden yedi.

Verdi Allah'ım, yakînken bir boğaz,
Hep hayâller yer ve aslâ saklamaz.

40
Ağzı mânânın olur âyan kadar,
Rızkı mânâya veren, Hak sofralar.

Tâ balıktan, gökte yıldızlar desek,
Bir boğazsız mahlûkât, yoktur demek.

Cân, boğaz hem, fikri tenden geçse tek,
Yükselişten, bir rızık bulmuş demek.

*Nefsinin istek, vasvasattan geçse bir,
Her misâfir, Allah'ın vahyiyledir.

Şartı, mizâçlar değiştirmek iken,
Betler ölmüştür, muhakkak bet ilen.

Olsa topraktan yemek, insan hûyu,
Yüz sararmış, hem hakîr, hem hasta bu.

45
Onda mevcût hûy, değişmiş olsa bir,
Parlayan mumdur ve çirkinlik erir.

Anneden emzikli sütler emmede,
Ağza, her türden rızıklar vermede.

Tek göğüsten yol, o örtmüşken ona,
Yol açar yüzler rızık, yüz bostana.

---

1 *"Bekâya erecekler ise Rabbin katında sevâpça da, ümitçe de daha hayırlıdırlar." (Kehf, 46)*

Çokça nimet üzre, perdeyken meme,
Nice nimet, ekmeği değmiş meme!

Ömrümüz bilmiş, memenden ayrılış,
Gayret et, gel, az rızıkken sen alış!

Annenin rahminde, kan olmuş gıdâ,
Kan necisken, câna cân olmuş o dâ.

Kan kesilsin, sütte kısmet olmada,
Süt kesilsin el, yemeklik lokmada.

Lokma kessin, benzer artık Lokman'a,
Gizli, bir matlubu ister, baksana.

Anne rahminden diyen olsun ona:
"Dışta düzgün âleme, bir baksana!"

Boydan, enden pek geniş bir yeryüzü,
Bunca sonsuz nimetin, vardır özü.

Dağ, denizler, yaylalar, çok bahçeler,
Çok ekin, çok tarlalar mevcût meğer!

Çokça yüksek gökyüzü, aydın olur,
Ay, Güneş, yıldız, Sühâ mevcûtta nûr.

Garp, cenûp, elbet şimal, çok yel eser,
Bağ düğün tutmuş, gelinlik bahçeler.

Var cihân ammâ bilinmez söz ile,
Bir karanlık yerdesin, mihnetle de.

Dar bu çarmıh, sende bundan kan içen,
Hem hapissin, hem de zahmetler çeken."

Hâle bakmıştır, cenîn inkâr eder,
Elçiden yüz döndü, kâfirmiş meğer.

"Söylesen sözler yalan, aldatmaca!"
Kör de vehm ermez ki, anlamdan güce!

Görmemiş, idrâki kör, bir benzeri,
Kavramaz münkir de, idrâk işleri.

Hem cihânın halk, çocuktur her biri,
Oysa manâ olmamış bildikleri.

Ehl-i hâl der: "Dar ışıksız bir cihân,
Dışta renksiz, kokmasız var bir cihân."

Kimse duymaz, böyle söz söylerse de,
Var tamahkârlık, döner bir perdede.

Gör tamahtan duymaz artık, hiç kulak,
Hem garaz göz örttü, anlatmaz ki bak!

Alçacık, süflî, karanlık bir vatan,
Hem gıdâdır, hep tamahtan, içti kan.

Hem cihânın sözde, mahcûp kaldı o;
Annenin kandan, sevinmek buldu o!

*Bu cihânın nimetinden mahrûm o,
Sâde bir kan öğlelikmiş doğrusu!

HIRS VE TAMAHLA FİL YAVRUSU YİYENLERİN VE "YEMEYİN" DİYE NASÎHAT VERENİN SÖZÜNÜ DİNLEMEYENLERİN KISSASI

Belki duydun Hintli bilginden biri,
Gördü dostlardan gelen birkaç eri.

Aç ve çıplaklardı, etmişler sefer,
Bir uzun yoldan meğer gelmiştiler.

Coştu ârif, hem muhabbetten dedi,
Hem selâm vermiş, açılmış gül idi.

"Aç, susuz, hem mideniz, bir Kerbelâ,
Çok meşakkat, hastalık düşmüş *yola*.

Dostlarım, Allah için sizler bakın,
Yavru fillerden *yemek yoktur*, sakın!

Sizlerin *yol* üzre, filler var bilin,
Söyledim cândan, gönülden dinleyin!

Yolda mevcut hem de çok fil *yavrusu*,
Gönlünüz, av etmek ister doğrusu.

Körpeler hem, pek güzel, hem etliler,
Oysa bekler, orda pusmuş anneler.

Yavru derken, hem de, *yüz* fersah *yolu*,
Yollanır, inler bütün, âh vâh dolu!

Hortumundan gözlenir âteş, duman,
Pek de sevmiştir, *yenilmez* el amân!

Evliyâ, Hakk'ın çocuklar mislidir,
Âşikâr her gizlililik, Allah bilir!

Etme gıybet, noksânından sen sakın,
Yoksa vardır, intikâmı Allah'ın."

Hak demiş: "Onlar benim evlâtlarım;
Hem garipler, iş ve güçsüz kullarım."

İmtihândan hor, *yetim* bir hâldeler,
Ben ki sırdan, onların dostum meğer!

Arka vermişler, benim ikrârıma,
İşte onlar, cüzlerimdir dâimâ.

Sen sakın! Abâ giyenlerden, velîm;
Yüz bin olsun, sanki bir tek ten velîm.

Böyle olmaz olsa, bir değnek meğer,
Etti Firavn'ı Mûsa, zir ü zeber.

Böyle olmaz olsa, Nuh'tan bedduâ,
Hem nasıl şark, garbı hep boğmuştu *yâ*!

Böyle bir duâ ki Lût'tan gelmede,
Cümle şehr, birden murâtsız kalmada.

Cennetin dengi, şehirler var iken,
Bir siyâhlık Dicle'si olmuş hemen!

Şam *yolundan* gitseniz vardır o su,
Hem Kudüs'ün *yoldadır*, git gör onu!

Yüz bin aşkın evliyâ, Hakk'ın kulu,
Her asır sunmuş azaplar, korkulu.

Şerhe kalksam, hem beyânlar çok uzar,
Hep ciğerler, cümle dağlar, kan dolar.

Kan olur dağlar ve tekrârdan donar,
Görmedin sen, sende körlük hâli var.

Çok acâyip kör ve keskin bir bakış,
Hem devenden sâde *yük* görmekti iş.

Hırs için her neyse görmüş, bellemiş,
İşte insan gâyesiz raks eylemiş!

Öyle bir *yerlerde* kalk, rakset ki sen,
Şehvetin, derdin pamuk, düşsün hemen!

Kanla oynaşmak ki, merdanlarda var,
Rakste ancak böyle meydanlarda var.

Kendisinden kurtulan, çırpar eli,
Noksânından kurtulan, raks etmeli!

Cân evinden, defçiler hep def çalar,
Bir deniz, coşmuş köpürmüş dalgalar.

*Görmedin dal üzre sen yaprakları,
Çırparak el oynaşırken onları;

*Görmedin dervişte mevcut duyguyu,
Dalda yaprak, alkış eyler coşkuyu.

Dalda yaprak zikreder, sen duymadın,
Duymak istersen eğer, bir kalp edin!

Kıs kulak, baş duymasın artık yalan,
Şehri cân olsun asıl aydınlanan!

Hem Muhammet'tir duyan, sır sözleri,
Hak buyurmuş, hep kulaktır hak eri.

Göz, kulaktır, baş ve sonlardan Nebî,
O mürebbi, bizler ancak bir sabî!

Yok, sözün artık sonu, sen dön geri,
Fil yiyenden, başlat artık sözleri!

FİL YAVRULARINA TAARRUZ EDENLER KISSASININ BÂKİYESİ

Koklamış fil her ağız, her mideyi,
Hem döner fil, onların dört çevreyi.

Yavrusundan, kim kebâp yapmış yemiş,
Ağzı koklar, öç alınsın istemiş.

Ehl-i Hak'tır, sen misin gıybet eden?
Çok cezâ var, mutlaka sensin çeken!

Ağza vakıf kim desen, Allah olur,
Sâdıkândan başka kimler kurtulur?

Böyle bir ahvâle ancak vay denir,
Ağzı hep koklar olan, Münkir, Nekir!

Gizlemek mümkün değildir kokmayı,
Yok, karanfil çiğnesen, silmek payı!

Yağcılık yetmez ki, gerçek örtmeye,
Aklımızdan kalmamış yol hîleye.

Saçma sözler, söyleyen olsun hele,
Nice dem vurmuş melekler gürz ile!

Elde yok elbet demir, gürzden eser,
Azrail gürzüyle hep ölmekteler.

Bâzı gürzler, iz bırakmıştır, fakat
Lâkin ancak gördü bir tek hasta zât.

Cân çeken bir kimse söyler, dost diye,
Başucumdan sallanır, hançer niye?

“Yok ki bir şey, gördüğün yalnız hayâl,”
“Yok hayâl, ölmek onun, göçmek bu hâl!”

Çark nasıl olsun hayâl, baş ters iken,
Korkusundan, bir hayâl olmuş hemen.

Gürz, kılıçlar hastanın olmuş özel,
Hastanın baş üzre, kesmiş atmış el.

Gördü birden, hem onun lâyık ne var,
Dost ve düşmân, görmez olmuş âşikâr.

Gitti hırs, gözlerde keskinlik dolu,
Kan akıtmak vakti, aydınlık yolu.

Kibr, gazap uğrunda, lâzım ağlamak,
Bir horoz, sanki vakitsiz öttü bak!

Hem vakitsiz öttü, baş kesmek gerek,
Böyle hâl vâcip olur artık demek!

Her zamân ölmekte cânın cüzleri,
Cân çıkarken, tek inancındır yeri.

Sende mevcût ömrün, altın torbası,
Gündüz, akşam, doldu saymak sevdâsı.

Sen hesapsız harcamış olsan onu,
Boş şu torban, ay yitirmiş nûrunu!

Toprak alsan, koymasan toprak ona;
Eksilir dağ, belki ermiştir sona!

Her nefes aldıkça, zikr olsun âvâz,
Secde etsen, anla sen neymiş garaz.

İşlerim olsun deyip, uğraş neden?
Dînde mevcût iş ne, dön, ikmâle sen!

Akibet gittin ve eksik nâ tamam,
İş yarım, ekmek desen, pişmezki tam!

Taş, ağaç, ister mezâr dolsun kilim,
Neyle yapsan, mamûr olmaz bildiğim.

Kaz mezâr kalbinde, gel seç, bul sefâ;
Benliğin, Hak bende defnet, bir defâ!

Hak'ta toprak ol, gömül gel gâmlara,
Sonra Hak'tan, sen medet, imdat ara!

Kubbelerlen süslenilmiş türbeler,
Ehl-i mânâdan gelip, bulmaz değer.

Dön de bir bak, giyse atlas bir kişi,
Akla atlas, fazilet vermiş mi ki?

Cân, Nekir, Münkir elinden çekmede,
Akreb-i gam, gönle gâmlar ekmede.

Dışta süs var, her resim, her tür nakış,
İç düşüncen, hepte feryât, hıçkırış!

Eski abâ sırtta, gördün bir adam,
Has düşünmüş, dilde sözler baldı tam!

FİL YAVRULARI HİKÂYESİNE DÖNÜŞ

Der öğütçün: "Dinleyin, sizler peki,
Değmesin ruha meşakkat, öyle ki!

Ot ve yaprak var, kanâat eyleyin,
Fil için av, etmeden siz vazgeçin.

Kalmasın boynumda, ettim öğdü ben,
Kim tutar öğdüm, o kurtulmuş hemen.

Elçiyim, teblîğ için, geldim ya ben,
Kurtulun sizler, nedâmet etmeden.

Olmasın artık tamahlar yolkesen,
Hem yemekler hırsı, coşkun gelmeden.

"Hak hayır versin" demiş gitmiş hele,
Kaldılar kıtlık ve açlıklar ile.

Ansızın onlar, görüp fil yavrusu,
Tâze doğmuş, pek semizmiş doğrusu.

Düştüler fil üzre, aç kurt her biri,
Hem yiyip, onlar yıkarken elleri.

Arkadaşlardan biri el sürmedi,
"Duydunuz, fil var fakat yenmez" dedi!

Dostunun öğdüğüyle yenmezken kebâp
Orda güngörmüş akıl talipti hep.

Fil yiyenler, hep uzanmış yatmada,
Aç kalan artık çobanmış ortada.

Gördüler gelmekte bir korkunç fili,
Koştu fil, hem bekçiye ermiş eli.

150
Koklar ağzından gelip üç kez bile,
Baktı ondan, hiç koku gelmez hele.

Döndü etrâfında, geçmişken öte,
Ermemiş hiç, inciten bir niyyete!

Koklayıp yatmış olandan bir kişi,
Yavrunun gelmiş koku, bilmiş işi!

Fil kebâbından yiyenlerdendi o,
Tezce yırtıp, parçalarken öldü o.

Parçalar, hep öldürür, koymaz diri,
Korkusuzdur, parçalanmış her biri.

155
Kaldırıp hem, herkesi çalmış yere,
Hurdahaş oldu bütünden bir kere.

Kan emen zâlim; çekil yoldan hemen;
Mazlûmun âh, sende kanlar dökmeden.

Öz kanıymış, özbeöz halkın malı;
Mâl kazanmak, bil ki pek zor olmalı.

Yavru ölsün kîn güden fil annesi,
Kim yemiş etten, ölümdür hissesi.

Fil yiyorsun, anla sen rüşvet yiyen,
Fil ne? Hasmın intikâm ister hemen.

160
Bir harâm koksun, rezîl eyler seni,
Koklasın fil, anla sen neyler seni!

Koklamış almış, Yemenlerden Nebî,
Bende mevcût pis ıtır, duymaz mı ki?

Mustafâ almış ıtır, yol pek uzak,
Hem İlâhî bir nefesten, histi bak.

Hisseder, amma muhakkak gizler o,
Arşa yükselmiş kokuşlar doğrusu!

Gâfil insan, sen uyur ol bir kere,
Yükselir hâlin, şu mâvi göklere.

165
Yükselir senden, harâm kokmuş nefes,
Arkadaştır bildi gökler, duydu ses.

Hırs, tama', kirlerde mevcût söz ki var,
Bir soğan emsâlidir, durmaz kokar.

Der: "Yemem ben sarmısak, olsun soğan,"
Ant içer, ister olur olsun o ân;

Hem yemînden, kokmaya dönmüş nefes,
Akseder, pâk cân alır olmuş nefes.

Et duâ sen, ret olunmuş kokmadan,
Eğri kalp, ondan da bulmuştur ziyân.

170
Kes sesin artık! Cevâp almış duâ,
Fâsığın lâyık çomak, kovmaktı yâ!

Eğri bir söz, manâ doğru olsa da;
Eğrilik yok, oldu makbûlü Hüda!

"Heyye" derken hem ezândan dost Bilâl,
"Hayye" lâfzı der, bulur ondan mecâl!

Bâzılar der: Eğri söyler: "Ey Nebî,
Hiç yakışmaz ilke lâyık söz mü ki?

Sen ki Hakk'ın, hem Nebîsin, hem Resûl,
Bir müezzin sen Bilâl'dan başka bul!

175
İslâm'ın başlangıcı, buyken sâlâh,
Çıksa mahreçten de "Hayyalel felâh!"

Hışmı Peygamber, çoğalmış oldu da,
Çift remiz, çift sırrı, söylerken o da;

"Heyye" der olsun Bilâl, "Hayy" öylece,
Hak katında, boşboğazlıktan yüce.

Fitne yok, yönlenmeyin siz bilseniz,
Söylemem ben akibetten şüphesiz!

Bilmiyorsan has duâ etmek ki, sen,
Has duâ bilmiş olan var, git hemen."

HAK TAALA'NIN MÛSA ALEYHİSSELÂM'A: "BANA GÜNÂH ETMEDİĞİN BİR AĞIZLA DUÂ ET" BUYURMASI

180
Hem bu yüzden der ki Allah: "Ey Mûsa,
İhtiyâç ânında eylersen duâ;

*Ey Kelimullah! Günâhsız ağz ile!
Sen duâ ister isen, benden dile!"

"Hem benim yok böyle ağzım Rabbena!"
"Başkasından bir ağız bul!" der ona.

Başka dilden et duâ Allah'a sen,
Başka bir dilden günâh olmaz hemen.

Öyle iş yap, her gelen etsin duâ,
Gündüz, akşam hep gelip yetsin duâ.

O ağızdan, hem günâhsızsın ki sen,
Hakk'a etsinler dua, etsinler hemen.

185
Yoksa imkân ağzı hep pâk eyle sen,
Ruhu gerçekten çevikleştir, hemen!

Allah'ın adlar temiz, gelsin temiz;
Duysa, pislikler biter kalmazki iz!

Zıddı görsün, zıt kaçar olmuş nice,
Parlasın gökten ziyâ, uçmuş gece!

Pâk Hüda'nın ismi, gelsin ağzına,
Gitti pislik, yok ki gâm kasvet sana.

DUÂ EDENİN "ALLAH" DEMESİNİN, HAKK'IN "LEBBEYK" DEMESİ İLE AYNI OLDUĞUNUN BEYÂNI

Bir adam, Allah diyormuş her gece,
Hak zikirden, tat alırmış güçlüce.

190
Verdi şeytân, kalbe birden vesvese,
"Nerye dek söyler kalırsın, zikr ise?

Gündüz, akşam durmadan Allah dedin,
Yok ki "Lebbeyk" söyleyen, hiç görmedin!

Bir cevâp gelmez neden, tahttan sana?
Ey sıkılmaz, durmadan döndün ona?"

Kalp kırık hem, baş koyup yatmış hele,
Düşte, birlik olmuş oldu Hızr ile.

Der: "Zikirden, sen neden kaldın geri?
Zikri Hak'tan, aldı pişmânlık yeri?"

Der ki derviş: "Gelmemiş "Lebbeyk" sesi,
Korkarım, lâzım gelir ret cümlesi!"

Der Hızır: “Allah demek “Lebbeyk” bize,
Hem niyâzındır, haber vermek bize.

Hîle yapman, çâre bulmak istemen,
Cezbemizdir, bil ayaktan bağ çözen!

Korkun, aşkın; lûtfumuzdan bir kerem,
Dendi “Allah” cümle, “Lebbeyk” oldu hem.

Câhilin cân, hep duâlardan uzak,
Çünkü “Yâ Rab” ruhsâtı hiç yok ki bak!

Sanki ağza, kalbe vurmuşlar kilit;
Etmesin suçtan niyâzlar, gel işit!”

Verdi Firavn’a Hüda, yüzlerce mâl,
Söylemiş, “Artık benim tek Zül Celâl!”

Görmeden dünyâda bir baş ağrısı,
Derdi yok, Hakk’a yönelmez doğrusu.

Hep cihânın mülkü mülk olmuş ona,
Vermemiş dert, Hak da gelmez aklına.

Dert, cihân mülkünden üstündür daha,
Gizli dertlerdir, yöneltir Allah’a!

Pek soğuktur, bilseniz dertsiz duâ,
Dertli söyler hep gönülden öz duâ!

Sen gönülden bir duâ eyler isen,
Hiç tükenmez bir duâdır bil ki sen!

Hem de, sâf bir hüzne dalmış ses hele;
“Sâhibim sensin” denir feryât ile.

Havlasın it, cezbesiz olmaz hemen,
Çünkü rağbet üzre vardır yol kesen.

Gitti pislik, tertemiz Kehf’in köpek,
Sofra bulmuş oydu hem, şahlarla tek.

Haşre dek hem, mağ’ranın önlerde bu,
Rahmetin meyden içer hep doğrusu!

Nice kul vardır, köpek postuyladır,
Perde ardından şarap gelmektedir!

Kehf şarabı içmeye, cân ver oğul,
Nefsi yenmezsen, zafer yoktur oğul!

Has kadehten sabrımız, mihnet değil,
Sabr anahtardır, ferâhlıktan da bil!

Hem sabırsız, sıçrayış yok köhnede,
İhtiyât dersen, sabır el vermede!

Sen denenmezden, zehirdir, ot yeme;
İhtiyât, nûr oldu her peygambere!

Yelde, yapraktır hevessiz sıçrayan,
Temkîn etmiş dağdı say, rüzgârda sen.

Her taraftan seslenir bir gulyabân,
“Yol dilersen kardeşim, burdan dolan!”

Gösterip yol, yoldaş olsam ben sana,
Hem de, rehberlik olur, dertten yana.”

Hem ne rehber, hem ne bir yol, bilmiş o,
Gitme Yûsuf dikkât et, bir kurtmuş o!

Hem cihânın, tatlı gelmiş her tuzak,
Aldatır olmazsa dikkat, sende bak!

Yok cihânın lezzeti, yoktur tuzu;
Sihr okur, bulsun kulak, üfler sözü!

“Gel bizim sen, ol konuk aydın kişi,
Ev senindir, sen benim oldun kişi!”

İhtiyâttır sen desen: "Midem fenâ;
Bir mezâr dünyâ ve dert ondan bana."

Yâ "başım ağrır" demiştir, gel gider,
Yâ "dayım gelmiş çağırmış" der savar.

Dünyanın tatlar, sürûrlar vermesi,
Hep karışmış onda derdin iğnesi.

225
Elli, altmış, verse altınlar o da,
Bir balıksın sen, takılmış oltada.

Verse bir şey, hep yalandır, hîledir,
Boş ceviz hep, hîleden gelmektedir.

Boş ceviz, şık şık edip aldatmada,
Bin akıl olsun, akılsız kalmada!

Dost olan hurçtur, senin oymuş kesen,
Âşık ey! Mâşuk yeter, eller neden?

Sevgilin sensin, inan ki, sâde sen;
Başka teklîfler olur, âfat hemen!

230
İhtiyât ancak budur, davet eden,
Söyleyip hem durma; "meftûnum" hemen!

Gizlenip, ıslık çalan kuş avcısı,
Dâvetin bir gâyedir, tutsun kuşu.

Avcı koymuş önde, bir ölmüş kuşu,
Avcı ötsün, sen de say, ötmüş kuşu.

Kendisinden saydı kuşlar geldiler,
Avcı avlar, arkasından post yüzer.

Hem verilmiş olsa Hak'tan ihtiyât,
Hem tuzaktan, dâneden almaz ki tat.

235
Tedbîrin olmazsa, pişmânlık senin,
Dinle, şerhi böyledir efsânenin.

BİR KÖYLÜNÜN ŞEHİRLİYİ, YALANCILIKTAN VE BİRÇOK ISRÂRLA KÖYE DAVET EDEREK ALDATMASI

Ey birâder! Duy, şehirden bir eri,
Hem, tanış olmuştular, köyden biri.

Köylü gelsin şehre uğrar, evde de,
Bir çadır kurmakta, postlar sermede.

Birkaç ay olmuş misâfir, öylece,
Sofra, dükkân, hep mekân, gündüz, gece!

İhtiyâç olmuş olur, elbet nede,
Karşılar, mutlak şehirlim vermede!

240
Köylü yüz dönmüş, şehirli dostuna:
"Gelmiyorsun sen bizim köyden yana!

Çol-çocuk olsun, getir Hak aşkına,
Şimdi gül, bostan yetişmiş baksana.

Hem de yaz vaktinde gel, bol meyveler,
Hizmetin uğrunda bağlardım kemer.

Toplayıp gel, çol-çocuk, hem kavmini,
Köyde gel dört ay otur, görsek seni.

Hem bahâr vaktinde, köyler hoş olur,
Lâleler, güller gönülden yer bulur."

245
Etti va'di, tek çekip gitsin adam,
Geçti üstünden, sekiz yıl oldu tam.

Köylü "gelmen yok mu" sormuş her sene,
"İşte bak, gelmiş, yetişmiş kış yine!"

Der ki: "Dostlardan falan gelmiş bize,
İşte gelmem, oldu imkânsız size!

İşlerim bir gün verir olsam mola,
Ben misâfirlik için düşsem yola."

Köylü der: "Ev halkı hep gelsin deriz,
Çol-çocuk toptan gelin siz, bekleriz."

250
Söyleyip, her yıl gelir leylek gibi,
Şehre gelmiş, oldu bir ev sahibi.

Harcıyor tüccâr alıp altın, gümüş;
Kol açıp elbet kanat germekti iş.

Son defa, üç ay sabâh, akşam ona,
Sofra kurmuş, pehlivândır baksana.

Hem utanmış köylü, söyler durmadan,
"Nerye dek va'd eyledin durdun hemen!"

"Cân ve cismim, gördü hep gelmek düşü,
Gelme olmuş, hükmü Hak, kısmet işi.

255
Sanki insanoğlu olmuş bir gemi,
Vermede Hak, yelkene elbet demi!"

Sonra ettirmiş yemîn der: "Ey kerîm,
Çol-çocuk gelsin ki, ikrâm eylerim."

Tuttu elden aht alırken üç kerre,
"Gelmeye Hak üzre ceht et bir kere."

Onca yıl geçmiş, bütünden yalvarış,
Böyle sürmüş, tatlı tatlı va'd ediş.

Der onun evlâtları: "Sen ey peder,
Ay, bulut, hem gölgeler yapmış sefer;

260
Köylünün üstünde, sâbit hakkınız,
Uğruna sizler, meşakkat çektiniz;

İstiyor, sen git misâfir ol ona,
Vermek ister, bâzı bir haktan sana."

Köylü tembih eylemiş hep gizlice,
"Söyleyin sizler, o gelsin öylece!"

Söylenen söz doğrudur, ammâ bakın,
Fayda vermişsen, onun şerden sakın!

Sürse bir dostluk gerek son âna dek,
Korkarım dostluk bozulmuş olsa tek.

265
Var ki sohbet, dost için keskin kılıç,
Bağ bozar kışlar, kalır uğrunda hiç.

Var ya sohbet, sanki gelmiş ilkbahâr,
Zân biter, hep, bitmeyen kârlar sunar.

İhtiyât, zândan uzaklaşmak demek;
Hep kaçıp betten uzaklaşmak demek!

Der Resûl: "Zân bâzı ân tedbîr olur, "
Her adım atsan tuzaktır, zânnı kur.

Yüzde elbet pek geniş baksan ova,
Her adım olmuş tuzak, küstâh o da.

270
"Yok tuzak" der, yollanır dağdan keçi,
Oysa koşsun, boynu bulmuş ilmeği.

"Ey keçi, yoktur dedin, gel, gör de bak,
Düz görürsün, hem tuzak görmen uzak."

"Yok, tuzak" dersen, akıldan söyle sen,
Avcı koysun ortada kuyruk neden?

Küstâh olmuş kimseler, dünyâda var,
Çok kemik saklar, cihânın sayfalar.

Kabre varmış olsanız, ey Murtazâ;
Onların baştan geçen neymiş kazâ!

Sen kabirler mestisin gör hâlini,
Gör gurûr kabrindeki ahvâlini!

Varsa göz, sen kör sayıl *yol* alma da,
Yoksa görmen, elde olsun bir sopa!

Hem basîretten sopan, hiç *yok* diye,
Gel *yapış* mutlak ki sen, tedbîrliye.

Rehberin, ellerde asân *yoksa* hiç,
Sen asâsız, durma hem *yollarda* hiç.

Sen adım at, öyle say, körler gibi
At adım, *yer* olmasın bir *yar* dibi.

Titreyip atmaktadır körler ayak,
İhtiyâttır; korkular, hem onda bak!

Kaçtın isten, sen kalıp âteş ile!
Lokma beklerken, *yılan yutsun* hele!

SABÂ AHÂLÎSİNİN TUĞYANI, NİMETTEN AZMALARI; ŞÜKÜR VE VEFÂNIN FAZÎLETİ

Sen Sabânın kıssasın bir kez oku,
Çok hâkikat gösteren efsane bu!

Akseder sesler ve dağlar anlamaz;
Hem de mânâ derseniz duymaz biraz!

Anlamazdan, çünkü dağ ses vermede,
Sen susarsan, aksi, dağlar kesmede.

Hak, Sabânın halka vermiş çok şeyi,
Çokça köşkler, çok saray, han, bahçeyi.

Nankör onlar, etmemiş şükr nimete,
Hem vefâdan alt kalırlarken ite!

Lokma vermiş olsanız siz, bir ite,
Başlamıştır evde birden hizmete.

Siz dönüp cevr ü cefâlar etseniz,
Gitmez olmuştur muhafız, bekçiniz!

Hem senin ev, bir karargâhtır ona,
Başka tercihler küfürdendir ona.

Bir garip it, gelse gör, gündüz, gece;
Çevrenin it, tâkip etmiş öylece.

Sanki derler: "Gel de dön ilk menzîle,
Nimet aldın, gönlü orya dön hele!"

Dişleyip derler ki, gel sen durma git,
Nimetinden hak kalır, gel *yap* da git!

Sen gönül ehlinden içtin bengisu,
İçtiğin miktâr nedir, göz açtı bu!

Çok sekir, vecd, hem gönül, benden geçiş,
Dergâh ehlinden gıdan, aks eylemiş!

Sonra hırstan, terkedip meydanı sen,
Hem gezindin, dünyânın dükkânı sen.

Kimde, *yağlanmış* görürsen tencere,
Bir tirit ardında dönmendir, nere?

Öyle bir yer bul, semirsin ruh denen,
Öyle dermân bul ümîtsizlikte sen!

HASTALARIN HER SABÂH İSÂ ALEYHİSSELÂM'IN SÜM'ASI ÖNÜNDE ŞİFÂ VE DUÂ TALEBİYLE TOPLANMALARI

Mabedi İsâ'ya benzer evliyâ,
Derde düşmüş, koş ki derman bulmaya!

Kör, topal, elbet fakir, elbet çolak,
Durmadan toplanmış oldu orda halk.

Toplanır **sümada**,[2] erken cümlesi,
Tek nefesten kurtuluştur hissesi.

Bitse zikr, Îsâ gelir ordan gider,
Anca kuşluk vakti, zikrullah biter.

Hem de birçok dertli, çok üzgün kişi,
Orda durmak, beklemek olmuş işi.

Derdi: "Ey dert sâhibi, ey dertliler,
Cümlenin hâcet kabul görmüş meğer!"

Der ki: "Gel ikrâma yönlen, öyle git;
Dert maraz bitmiş, bu Hak'tandır işit."

Hepsi bağlanmış ayaktan, bir deve,
Sanki hep bağlar çözülmüş, hür deve.

Hep yakarmış Îsâ, onlar coştular,
Mutluluktan, ev deyip koşmuştular.

Müptelâ olmuş iken çok derde sen,
Ehl-i hâlden topladın dermân hemen.

Hem topallıklar, düzelmiş kaç kere;
Ruh kavuşmuş bitmeyen sıhhatlere!

Bağla gel, artık ayaktan, sen seni,
Gafletinden atma elbet kendini.

Nimetin huzrunda nankörlükle sen;
Bal yedin, hiç akla gelmezdir neden?

Şüphesiz, yollar kapanmıştır sana,
Evliyânın kalp kırık, senden yana.

Anlarım gül bahçesi açsın sana,
Çokça olgun meyveler saçsın sana.

Tezce bul lûtf ehli, sen et tövbeyi,
Dök bulutlar misli, yaş, zâr etmeyi.

Evlerin önlerde gez ol it, peki,
Kehf için; it yoldâşın, itlik ne ki?

Hem köpekler öğdü vermişler ite;
"Kalbi sen gel bağla dur, ilk evde de!

Orda hep yerdin kemik, bağlan ona,
Hak gözetmek tek iş olmuştur sana!"

İlk kapındır gel vefa göster ona,
Bul edep derken ısırmış baksana.

Dişleyip derler ki: "Ey azgın köpek,
Olma âsî sen, velinimet o tek.

Gel eşikler üzre ol bir halka sen,
Farksız ol atik, çevik bir bekçiden.

Bir vefâkâr, sen de bozmak isteme,
Sen vefâsızlık nedir, fâş eyleme!

[2] *Sümenât: İbadet yeri.*

İtlerin elbet vefâ âdetleri,
Sen utandırma nolursun itleri!

Sen vefâsızlık, gel köpeksen incitme dur,
Sende, her şeyler vefâsızlık bulur."

Hak vefâdan iftihârlar duymada,
Bizden artık kim vefâkâr kalmada?

Bil vefâsızlık, hukuku ret iken,
Hakk'a dönmüş, bir vefâsızlık neden?

Hakk'a Hak'tan sonraki hak, annenin;
Anne karnından, şekil borcun senin!

Anne karnından verir sûret sana,
Yük taşır hâl, bir meyil vermiş ona.

Anne kendinden de cüz' saymış seni,
Vakti gelmiş, Hak ayırmış hamlini.

Hak yaratmış onca sanat, onca fen;
Anneden gelmiş sana, şefkat denen!

Allah'ın hak, önceliktir anneden,
Hakkı bilmezler, eşek olmuş hemen.

Verdi Allah süt, göğüsler annene,
Hak, nasip etmiş, baban olmuş yine!

Ey kadîm Allah, şu ihsânın bütün,
Bilmedim, bildim ne, imkânın bütün!

Sen buyurdun: "Nimeti yâd eyle sen,
Hiç tükenmez nimetim, yok eskiyen!"

Yâd edin siz, sunduğum lütfünde mi,
Hem muhafız eylenen, Nûh'un gemi!

Nesliniz sürsün dedik elbet o ân,
Dalgasından Tûfân'ın verdik aman!

Hem sudan dört yanda âteş dalgalar,
Dalgasından dağ da, olmuş hissedâr!

Sakladım geçmişte mevcût ceddi ben,
Sakladım hem, olmadım hiç reddeden.

Sen, büyürdün; oldun elbet baş hemen;
Olmadım hiç, san'atı zâyî eden.

Çok vefâsız var, niye oldun fedâ,
Yönleniş, gâyen neden, hep bîvefâ?

Ben vefâsızlık, unutmak bilmeyen,
Sen sû-i zanın üzre oldun izleyen.

Sû-i zan etmiş olan bir kimseye,
Çifte büklüm olduğun hâller niye?

Nice yâr, yoldâş edindin sen sana,
Nerdeler? Dersem gidenler, der bana!

Has olan dost, uçtu gitti göklere,
Şimdi fâsık yoldâşın, batmış yere.

Orta bir yerden kalan, sen öyle ki,
Göçtün artık, bir sönen âteş ne ki!

Ey yiğit gel tut ki bu, Hakk'ın etek,
Hakk'a uymaz; yüksek, alçaklık desek.

Hem, ne Îsâ'dır çıkarmış göklere,
Hem, ne Kârun'dur, gömülsün yerlere.

Sen ölürsen, kalmaz elbet ev, mekân,
Senle olmuştur mekân, hem lâmekân.

Her bulanmış neyse, hep saflık verir,
Sen cefâ çeksen, sefâyı gösterir.

Sen cefâ etsen, senin noksân niye,
Bir belâ yollar, kemâl bulsun diye!

Terk edersen virdi, dert yollar sana,
Hastalık, dertten gelen kabz, baksana!

İç sıkıntın şimdi te'diptir sana,
Ahdi bozmak ihdar olmuş baksana.

Bir ayak bağ, kalbe zincir olmadan,
Zikre yönlen, derdi kaldır ortadan.

İç sıkıntın derdini vurmuş yüze,
Sayma boş, izler işarettir size.

İşlesen suç, kalbe sıkkınlık verir,
Kabz ecelden sonradır, zincirleşir.

Zikri bir kez terk eden, güçlük bulur,
Rızkı az, ondan muhakkak kör kalır.[3]

Hırsız almış, gitmiş olsa mâl mı var,
Gönle darlıklar olup akrep, sokar.

Der ki hırsız: "Bilmedim ben kabz nedir?"
Ağlayış dersen senin şerrinledir.

Darlığa hiç iltifât etmezse de,
Âteşe, ısrâr yeli dem vermede!

Dert, sıkıntın, şüphesiz bir zâbıta,
Çalma hâlin, yaprak açmış manâda.

Dert, sıkıntın, döndü birden çarmıha,
Suçlunun kalbinde kök, kol salmada!

Gizli kök çıkmakta artık meydâna,
Bir ferâh, darlık olur senden yana.

Sende pis kök var, sök at, gitsin kesin,
Tâ, çemenlerde dikenler bitmesin!

Derdi görsen, önceden bak çâreye,
Kes kökünden, koyma ki dal vermeye.

Sen genişlik gör ve gel kalpten sula,
Meyve vermişken, verirsin sağ, sola!

EHL-İ SABÂ KISSASININ BÂKİYESİ

Hem Sabâ halkı bütünden hâm kişi,
Enbiyâlar üzre, nankörlük işi.

Küfr-ü nimet, şöyle olmuş baksana,
Kavga etmektir, edilmiş ihsâna.

Sanki dersin, yok gerek iylik bana,
Böyle hâlden üzgünüm, bir baksana!

Lûtfedip benden uzak tut iyliği,
İstemem göz, ver bana sen körlüğü!

Hem Sabâ'nın halk, "ayır" derler "bizi,
Aybımız hoş, sil güzellikten izi!

Bizde yoktur bağ ve bostan istemek,
Hem kadın arzûsu, zevkler beklemek!"

Çöl, güzel olmuş şehir, köyden bize,
Vahşi bir çöldür güzel, bundan bize.

Yazda insan istiyor, kış durmadan,
Kış gelir ammâ, uzak hoşlanmadan.

Râzı olmaz bil ki insan, her şeye,
Hoş değil, darlık ve bolluklar niye?

[3] *"Benim zikrimi kim kaçırırsa, onu kıyâmet gününde kör haşr ederim." (Tâhâ, 124-126)*

Hâmi kim, insan kalır, nankör yine,
Ver hidâyet, girdi inkâr emrine!

Nefsi, kâfir olsa, öldür, nefsini,
“Faktülû enfûseküm”[4] gözler seni!

Nefsimiz üç başlı, sivrilmiş diken,
Nerye koysan, durmayıp batmış hemen.

Sen de terkin âteşiyle nefsi vur,
Fâili nefs, Hakk'a yönlen, tut ve dur!

Bak vebâdan, sam yelinden hoştu yâ,
Söyleyip, hadden aşıp gitmiş Sabâ!

Bâzılar gelmiş, öğütler vermeye,
Fıskı, küfrü hep perişân etmeye.

Kalktılar onlar da, kanlar dökmeye,
Hem de kâfirlik tohumlar ekmeye.

Bir kazâ gelsin, cihân dar gelmede,
Helva yersen, ağza, zahmet vermede!

Der: “Kazâ gelsin daralmıştır fezâ,”
Bir kazâ gelsin görüş yok hâkezâ.”

Göz kapanmış, vakti gelmişken kazâ,
Görme yitmiştir görünmez atlı da!

Bir süvârî, hîle, tozlar sundu mu?
Yardım, arzunun gelir olmuş sonu!

Gel de yönlen, sen süvârîden yana,
Hem onun toz, hîle ermezden sana.

Hak dedi: “Sen kurda olmuşsun gıda,
Etmedin feryâdı hiç çıkmaz sedâ!

Gördüler, Hak kurdunun tozdan neden?
Ürkmemişler, geldi çatmış önceden!

Kurdu görmezden kokar, anlar koyun,
Kaçtı artık, orda hiç kalmaz oyun.

Bil ki hayvanlar seçer, aslan gelen,
Otlamaz artık, o kokmuştur hemen.

Hışmı Hakk'ın, al koku sen dön geri,
Hakk'a yönlen, haydi kaldır elleri.

Çok inançsız, gördü Hak kurdun tozu,
Sonra, mihnet kurdu, göstermiş yüzü.

Parçalar kurt hışm ile koymaz koyun,
Aklı örtmüş kil, çoban, görmez oyun.

Seslemiş olsun çobanlar kaçtılar,
Bekçinin göz üzre tozlar saçtılar.

Senden üstün, bekçi olmuş bizleriz,
Biz başız sizlerle, aslâ uymayız.

Biz muhakkak, kurda lâyık lokmayız,
Biz odun, âteş için, âr duymayız.

Aklı, câhil bir taassup sarmada,
Karga şehre, şom ötüşler sunmada.

Kazdılar mazlûm için dipsiz kuyu,
Kuy'ya düşmüş oldular, gör doğruyu!

Yüzdüler binlerce Yûsuf postunu,
Çektiler, bitmez cezâ olmuş sonu!

4 *“Allah ibâdet edin, nefislerinizi öldürün.” (Bakara, 54)*

Kimdi Yûsuf? Hak arar gönlün senin!
Gör, esir etmiş tutar olmuş tenin!

Cebrâil'dir, bağladın muhkemce sen,
Hem kanat kırdın, edip yüz parça sen.

Bir kebâp olmuş buzağ, sundun öne,
Hem samânlık içre sen sürdün yine.

Hem ye dersin: "Rızkımız bunlar bizim,"
Kalbe, vuslât sâde rızktır bildiğim.

Ettiğin işkence, imtihânsa da,
Hakk'a kalbindir şikâyet sunmada.

Allah'ım der, eski kurttan el amân!
Hak buyurmuş, vaktidir sabret hemen!

Her habersizden alır, bil hakkını,
Hak verendir, kim verir kul hakkını?

Der ki kalp: "Rabbim tükenmiş kalmışız,
Sabrımız yok, hep firâklar bulmuşuz."

Ben Yahud ellerde, bir Ahmed gibi,
Hem Semûd hapsinde, bir Salih ne ki?

Enbiyânın ruh, saadetler veren,
Yâ çağır, yâ gel veya öldür hemen!

Ayrılıktan yok tahammül kâfire,
Şimdi ben, "dönsem" demiş toprak yere!

Kâfirin hal böyle olmuş olsa bir,
Talibin hâl nicedir? Tedbir nedir?

"Ey temiz kalp" söylemiş Allah ona,
Dinle bir bak ki sabır hoştur sana!

Coşku bitsin, hem sabâh olmuş yakın,
Sensiz iş gördüm ve sen bundan sakın!"

Köylünün Daveti Üzerine Şehirlinin Köye Gitmesi

Ey yiğit, bak haddi aşmış söylenen,
Sen şehirli köylüden bahset hemen!

Sen, Sabâ'nın kıssayı terk et hele,
Köyde tüccar, sen dönüp bahset hele!

Köylü yaltaklandı, yaptı işveler,
İhtiyât yoktur, o zât sersem meğer.

Hem de bak, üst üste almıştır haber,
Tedbîrin sâflık, bulanmışken gider!

Tüccârın artık çocuklar cümleten,
Ettiler söz, oynamaktan, gezmeden.

Hem Yûsuf örnek ya bir çok kimseler,
Hem pederden gölgeyi terk ettiler.

Her oyun, olmaz ki cândan oynayış,
Hîle, kurnazlık, düzen kurmaksa iş!

Her ne dostundan ayırmış olsa sen,
Hep zarâr olmuş lâyıksız dinlesen!

Yüzde yüzden fazla faydan olsa da,
Verme bir altın verirken hazne yâ!

Bâzı bâzı Allah'ın peygamberi,
Âshaba yönlendirir tektirleri.

Çünkü bir kıtlık, Cuma, çalmış davul,
Çıktı mescitten bütünden, cümle kul.

Almasın elbet ucuz bir başkası,
Olmasın maksat, onun bir faydası.

Bak Resûl, mescitte kılmışken namâz,
Kaldı birkaç dervîşân, etmiş niyâz.

Der ki Allah: "Gör çalan bir def sesi,
Hem ayırmış hutbesinden herkesi!

Buğday almak üzre, erken çıktınız,
Siz, Resûlüm hutbe derken çıktınız.

Buğday isterken de, bâtıl ektiniz,
Hem de mescitte Resûl, terk ettiniz!

Onda sohbet üsttü her maldan bile,
Göz ovup kalk, şimdi gafletten hele!

Hırsı silmez bilseniz artık yâkîn,
Hem benim, Rezzâk ve Hayru'r-Râzikîn."

Verdi topraktan gıdâlar buğdaya,
Sen tevekkül eyle, zâyi olmaya.

Ayrılıştan gâye, az buğdaydı yâ,
Oysa Allah rızkı, gökten sunmada.

DOĞAN KUŞUNUN KAZLARI DERE KENARINDAN KIRA DÂVETI

Kaz için; "çık sen sudan" söyler doğan,
"Kırda gör çoktur, şeker, nimet yağan."

Der ki kaz: "Gitmek ki lâyıktır size,
Bir hisar su, emniyet, sığnak bize."

Gel sakın kaz, bak doğan şeytân gibi,
Su kalendir, ordan az çık, öyle ki!

Ey doğan siz söyleyin "vazgeç" diye,
Bizden el çek, kâhyamız olmak niye?

Dâvetin lâzım değil kalsın sana,
Sen ki kâfir, dâvetin uymaz bana.

Kal'a bizde, hep şekerlikler senin
İstemem bağ, bahçe bostanlar senin!

Tende cân oldukça, rızk eksik değil,
Nerde asker, orda sancak vardı bil."

Köylü şeytân, dostu tedbîr saysa da,
Çok özürler saydı, durdu ortada.

Der ki tüccâr: "Çok işim vardır benim,
Köyde kalsam, yok olur çok işlerim.

Padişah vermiş önemli iş bana,
Uykusuz kalmış, bakar yoldan yana.

Emri terk etsen mecâl yok, bilmiş ol,
Huzra mahcup yüzle çıkmam, sende bil!

Hem sabâh, akşam gelir şahın çavuş,
Durmayıp benden sorar ki, "nerde iş?"

Köyde olsam, bitmeden sultân işi,
Çatsa kaş, hoş görmeniz mümkün mü ki?

Hem nasıl bir çâre bulsam, hışma ben,
Dipdiri girsem mi kabre önceden?"

Böyle yüz bahâne sürmüşken öne,
Hîlesi uymaz onun Hak emrine.

Çâre var, yönlense artık zerreler,
Bir semâvî hâlde, hiç hükmündeler.

Hem nasıl gökten kaçar yer doğrusu,
Kendi kendin gizleyip, saklar mı bu?

Her ne gelmiş olsa, göklerden yere,
Pusma yoktur, kaçma yoktur bir kere.

450
Hem güneşten orya, âteş yağmada,
Onca teslîm olma, kalmış ortada.

Yağsa yağmur, coşsa tûfân eylese,
Hep onun şehri perişân eylese.

Ben esîrim, istenen neymiş buyur,
Sanki Eyyûp'tur, gelip teslîm olur.

Sen ki yerden zerresin, insan denen,
Emri gör sen, gel n'olur diklenme sen!

Hak **'Haleknâküm'**[5] buyurmuş gel işit,
Allah ister, toprak ol yüz, dönme git.

455
Tarla var, ektim tohumlardan ona,
Sen ki tozdun, ben değer verdim sana.

Başka bir hamleyle toprak ol ki sen,
Alçalırken, sen olursun yükselen.

Hep su akmış, dik olandan engine,
Sonra alçaktan döner, tekrâr yine.

Buğday atmışlar yukardan yerlere,
San çevik bir dik başaktır, bir kere.

Yerde çimlenmekte tohmu meyvenin,
Baş çıkarmış, sonra killerden bilin.

460
Nimetin aslı felekten yerlere,
Alçalır, cânın gıdâdır bir kere.

Hem tevâzûdan iner bunlar yere,
Kahraman bir ferde, cüzdür bir kere.

Böyle cânsız, insanî hâl bulmada,
Bir sevinçten arşa çıkmış uçmada.

Biz hayâttan, burya dönmüş gelmişiz,
Biz ki alttan, burya dek yükselmişiz.

Zerreler hep cânlı, cânsız olsa da,
Dönmemiz mutlak demiş Allah'a da!

465
Hem cihânda, cüzlerin zikretmesi,
Hem semâlar sarstı çın çın ötmesi.

*Hakk'ı tesbîh etmeyen gelmiş değil,
Lâkin insan anlamaz, duymuş değil!

Hak kazâ, bir kez tutar olsun âhenk,
Köylü câhilken, şehirli mât demek!

Binler aşkın, tedbîrin tüccârdı mât,
Hem sefer sunmuştu, bitmez çok âfât.

Hem şehirli, azm için mağrûr idi,
Bir yarım sel, dağ bulup yok eyledi.

Hem felekten bir kazâ gösterse baş,
Hep akıllar kör, sağır, hem hurdahâş.

470
Kazâen fırlar denizden çok balık,
Bir uçan kuştur tuzak, tutmuş yazık.

---

[5] *"Sizi o arzdan, topraktan yarattık..." (Tâhâ, 53-55)*

Cin, perîler, hapsolur bir şişeye,
Hârut'u av etti Bâbil, av diye!

DARVANLILARIN VE ONLARIN YOKSULLARA BİR ŞEY VERMEDEN BAHÇELERDEN MEYVE DEVŞİRMEK İÇİN HÎLEYE SAPMALARI

Kim ki kaçmıştır kazadan, hak yere,
Hiçte tedbirden kan almaz, bir kere!

Kim, kazadan kaçtı, Hakk'ın hükmüne,
Kurtulur, bir başka hîle, hiç yine!

Dinle artık, Darvan'ın sen kıssayı,
Sen neden seçtin, hîlekâr olmayı?

475
Hîleler seçmişti kaç akrep kişi,
Hem fakîrden, rızkı kesmekmiş işi.

Hîle kurmuş Amr, Bekir gündüz gece,
Hem oturmuş söyleşirler, öylece.

Gizli sözleşmişti hep bet kimseler,
Almasın isterdiler Allah haber.

Hem nasıl harç, hîle etsin ustaya,
İş görür el, kalp nasıl hiç duymaya?

Sende istek varsa, bilmez mi Hüda,
Hem heves neymiş, ne yatmış duyguda?

480
Nerye gitmiş yolcular dün bildi de,
Sen sefer etsen, nasıl bilmez Hüda?

Kaç adım atmış ve nerden gitmede,
Nerde inmiş, nerde binmiş bilmede.

Sen kulaktan, gel temiz kıl gafleti,
Duy fakîrden derdi, bitmez zahmeti.

Gamlının çoktur mesel, gel duy hele,
Gamlıya verdin zekât, duygun ile!

Gönlü dertli kimseler, dinler iken,
Kil, su neymiş istenen, bildindi sen.

485
Dertli kalp, bir ev ki, hep dolmuş duman,
Derdi dinler, pencere açmış o cân!

Derdi dinlersen, nefes bulmuş o da,
Gönlünün içten duman yok olmada.

Olgun insan, Hakk'a yönlenmiş isen,
Çare ol mevcut olan her derde sen.

Hem tereddüt, oldu bir tutsak yeri,
Ruhu koymaz başka yön gelsin beri.

Çekti dünyâ, âhiret çekmiş yine,
Hepsi gelmiş, "doğru ben" dermiş yine.

490
Hem tereddüt, Hak yolun olmuş tuzak,
Hem ayak bağsız olanlar, mutlu bak.

Hiç tereddütsüz o gitmiş doğruya,
Sen de, kim bir hür adım atmış, ara!

Hür olan âhûya uy, sen sür izi,
Elde et artık, görünsün misk yüzü.

Sen zarûretlerle olsan bir düşün,
Yüksek âlemler olur artık işin.

"Lâtehaf"[6] hitâbını duymuş isen,
Hiç denizden, dalgalardan korkma sen!

---

[6] *"Korkma." (Yunus, 62)*

Madem Allah korku vermiş, emridir,
Verse kap, yok şüphe, ekmek gönderir.

Korku olmuş, korku bilmez kimsenin,
Dertte, kulluklarda dönmez kimsenin.

ŞEHİRLİNİN KÖYE GİTMESİ

Geldi işten çok hazırlık eyledi,
Azmimin kuşlar, yeter uçsun dedi.

Çol-çocuk yapmış hazırlık, her şeyi,
Yüklemiş azmin öküz var, eşyâyı.

Çol-çocuk mutlandı, yollanmış köye,
Müjde bizler, hem kavuşsak meyveye.

Bizde maksat, hoşça bir otlak, çayır,
Ordadır mert, hem kerîm dost ordadır!

Nice arzûlarla beklermiş bizi,
Çok ağaç dikmişti, ihsândır izi.

Pek uzun kışlık için birçok gıdâ,
Şehre köyden, biz alıp gelsek gıdâ!

Belki bağlar, bahçeler sunmuş bize,
Belki cândan mâl, melâl vermiş bize.

“Fayda istersen, çabuklaş arkadaş,
Aklımız der: “Hiç övünç, sen dur yavaş.”

Hak’tan ihsân eylenen, versin ferâh,
Sevmez Allah, hem övünç olmuş günâh.

Hem gelenler, az ferâhlık verse de,
Rabbe dönmekten de, meşgûl etmede.

Hak’la şâd ol, sen de gel geç gayriden,
Bir bahârdır, buysa tam kıştır hemen.

Her ne gayri, bir felâkettir sana,
Olsa mülk, taht, tâç bütün derttir sana!

Gamla mutlan, gör tuzak vuslat sana,
Hem tevâzû burda, yükselmek ona!

Gam, keder, bir hazne olmuştur sana,
Çol-çocuk ermez ki manâdan yana.

Sen oyun dersen, çocuklar duydu mu?
Hem yaban eşşekle başlatmış koşu!

Ey eşek sen, nerye döndün, var tuzak,
Kan içen kurmuş tuzak, bir dön de bak!

Ok uçar, gayplarda gizlenmiş yayı,
Gence değmiş, hep kocaltmaktır payı.

At adım artık, gönül sahrâsına,
Killerin sahrâda zevk yok, baksana!

Kalp emîn yerdir, bilin ey dostlarım,
Orda kaynak, güllü bağ, güller derim.

Gönle meylet, gel dolaş sahrâyı sen,
Çok ağaçlar, çeşmeler akmış iken.

Gitme köy, köydür sebep ahmaklığa,
Aklı fersiz kor, sebep nûrsuzluğa!

Aklı çok gel dinle, söz Peygamberin,
“Akla köy olmuş mezâr” söyler hemin.

Köyde, bir akşam, sabâh kalmış olan,
Aklı bir aylık yok olmuş ortadan.

Hem bir ay mahkûm olur, ahmak cana,
Köy otundan, başka biçmek, yok ona.

Köyde, bir aylık oturmuş kimse de,
Cehle düşmüş, gönle körlük girmede!

Köy nedir? Şeyhtir, hakikât bilmeyen,
Oydu ahmak, böyle şeyh, taklît eden.

Aklı küllün şehre, zıddır duygular,
Hep değirmen döndüren, merkep ki var!

Geç bu sözden, köy ve köylerden söz et,
İnci dursun, köyde buğday var de git!

İncinin yol yoksa buğdaydan söz et,
Orya hiç yol yoksa, buğday üzre git.

Hâle yönlen, eğri bir yol olsa da,
Sonda zâhir, bâtına yol bulmada.

Önce insan gördüğün, sûret iken,
Sonra cân, ahlâk olur olgun kılan.

Önce sûret gördüğün her meyvede,
Sonra mânâ lezzeti gör meyvede!

Orda kurmuşlar çadır, ilk önceden,
Sonra artık, Türk konuk gelsin hemen.

Şekl obaymış, Türk'ü manâ belle sen,
Ten gemin, manâyı kaptan say ki sen!

Hak için artık yeter, gel kes dili,
Tüccârın merkep çalar olsun zili.

ŞEHİRLİNİN VE AKRÂBASININ KÖYE GİTMESİ

Çol-çocuk hem, yükleyip hayvânları,
Sürdüler yollar çekerken onları.

Şâd olup sürmüştüler hayvân kıra,
"Et sefer artsın rızık" almış sıra.

Ay sefer eyler, olur yâ Bedr-i tam,"
Almadan yol, tam donanmaktır harâm!

Bir sefer etsin piyon, olmuş vezîr,
Yüz murât bulmuş, Yûsuf gelmektedir.

Gündüzün yakmış güneştir yüzleri,
Sonra, yıldızdan bulurlar izleri.

Hoş görünmüş öyle ki zahmetli yol,
Köy hayâlî yol olur, cennetli yol.

Tatlı diller zehr desin, bal olmada,
Hem diken, hoş güllerin has, bahçede!

Yâr elinden, hurma, **Cehl'in karpuzu**,[7]
Dostla dar ev, andırır bitmez düzü!

Gül yanak dilberle, vuslât var diye,
Nâzenîn, sevmiş diken, zahmet niye?

Çehresi ay, yârinin uğrunda hem,
Yük taşır insan, yağırlık hiç bu dem!

Akşam, ayyüz yâri, bir öpmek için,
Nice is yutmuş, demirci bildiğin.

Cümle esnaf, say ki çarmıh içredir,
Yâra hasretler çekip bekler durur!

Tâcirân geçmiş deniz, gezmiş kara,
Evde eş, dost aşkla koşmuş onlara!

Taş ve ölmüş üzre sevdâ, kimde var?
Cânlı bir cânânı izler âşikâr!

---

[7] *Burada, Ebu Cehl konu ediliyor.*

Hâm odunlar işleyen bir dülgerin,
Gayreti, ay yüzlü bir dilber için.

Öyle bir cânân bulup bağlan ki sen,
Sâde birkaç gün geçirsin, ölmeden.

Seçme mûnis, sen samândan çöp hele,
İğretidir, onda dostluklar bile.

Başka mûnislerde, varsaydın vefâ,
Annenin hiç ünsiyet vermez sefâ!

Hak'tan ayrı sığnak, olsaymış bile,
Dadı, hem lâlayla ülfet, nâfile!

Ülfetin kalmaz emiş, sütten hele,
Geldi, geçmiş mektebin nefret bile.

Ünsiyet divâra değmiş bir şuâ,
Döndü tekrârdân, güneşten kursuna!

Hem şuâ, her nerye düşmüş olsa ya,
Daima sen âşık olmuşsun ona!

Her ne mevcût, âşık olmuşsan eğer,
Vasfı Hak'tan parlamıştır böyleler!

Solsa yaldız, sen görürsün aslı mis,
Hem boşarsın, çirkinin kalmaz ki his.

El ayak çek, bakma, yaldız isteme,
Madenî kalp, cehl edip, hoştur deme!

Çünkü kalp madende, süsler iğreti,
Ziynetin altında, hiçlik kısmeti!

Yaldızın dönmüş yâ, kalpın madene,
Oysa gitmiş, orya sen bir gitsene!

Hem duvardan gitti şuâ göklere,
Bir güneş bulmuş ve sen bul bir kere!

Sen oluktan görmedin madem vefâ,
Sen, sular, yağmurdan al gel bir defâ!

Kuyruğun ambar değil, kurdun tuzak,
Nerde bilsin ambarı, bir kurt ki bak?

Saklı altınlar sanırken bohçada,
Aldanıp köyden yana hep koşmada.

Hem gülüp, hem oynayıp gitmekteler,
Köylünün çarkında, onlar döndüler.

Görseler bir kuş ki yönlenmiş köye,
Başlamışlar üst perişân etmeye.

Görmüş olsunlar ki bir köyden gelen,
Öptüler yüz, gözde bitmez sevgiden.

"Sen bizim dostu gelip gördün hele,
Sen bizim tek-göz bebek oldun bile!"

LEYLÂ'NIN MAHÂLLESİNDE OTURAN BİR KÖPEĞİ MECNÛN'UN OKŞAMASI

Okşayıp durmuştu Mecnûn, bir köpek,
Öpmedeymiş, sanki bir sarhoş desek!

Hem tavâf etmekte, cândan dönmede,
Gül suyundan, tatlı şerbet vermede.

Boşboğaz bir kimse: "Hâm mecnûn diye,
Neydi coşkun, söyle çılgınlık niye?

Leş yiyip ağzıyla it hiç durmadan,
Dil yalar kuyruk dibinden hem o ân."

Hem sayıp dökmüş, itin her aybını,
Ayb gören, almaz ki gaybın ıtrını.

“Sâde bir ten, sâde bir suret gören,
Ol gözüm, gel ruhuma bir bak hemen!

Hiç çözülmez Allah’ın sır cümlesi,
Hem de, Leylâ kentinin it bekçisi.

Onda hem kalp, ruhu bir sen gör hele,
Hem nasıl bir meskeni almış ele?

Pek mübârek yüzlü, Kıtmirim benim,
Derdimin ortak ve dermânım benim!

Kaldı Leylâ’nın o it kentinde yâ,
Bir kılın vermem bir aslan olsa da.

Aslan olmuştur itin, elbet köle,
Kalmamış kes, söz için imkân hele!”

Geçse dostlar sureti mânâya dek,
Gördüğüm cennet, gülistândır demek!

Kendi şeklinden bilirsen kırmayı,
Öğrenirsin, sûreti tam yakmayı.

Sen kırarsan, sonra hep sûretleri,
Oldun Haydar, kırdın aldın Hayberi.

Sûretin olmuş esîr, gitmiş köye,
Uydu tüccâr, aldanıp yanlış şeye.

Dâne görmüş, kuş olup mutlanmada,
Dâne görmüş kuştu yaltaklanmada.

Bir tuzakken dâne, kuş sanmış kerem,
Avcının gönlünde, gerçek hırstı hem.

Kuş tamahkâr, dâneden mutlanmada,
Kuşbazın hîleyle elbet kanmada!

Tüccârın neymiş, sevinçten söz desem,
Yolcusun, yoldan kalırsın, söylesem!

Söz kısalsın, yolda bir köy gördüler,
Başka köymüş, başka yol seçmiştiler.

Gezdiler köyden köye, bir ay kadar,
Bilmeden onlar da hep bir köy arar.

Kim ki rehber almadan çıkmış yola,
Gündelik yol, yüz yıl olmuştur bile.

Kim delîlsiz, Kâbe’ye gitmiş desen,
Çekti zillet, baş döner olmuş hemen.

Usta görmezden, muhakkak iş tutan,
Köyde, hem kentlerde mahcuptur inan.

Annesiz hem, babasız doğmuş bebek,
Nâdirâttan, şark ve garp duymuş demek.

Mal kazanmak, sen çalışmışsan olur,
Nadiratlar, hazne varken buldurur.

Mustafa lazım ki cism ü can ola,
Feyz-i Rahman, allemel Kur’an ola!

Bir kalemden, ehl-i ten insanlara,
Hak kerem, öğretmen olmuş onlara!

Hırsa dalmış kimseler, mahrûm oğul,
Harîs olma, dâim al âheste yol!

Yolda birçok dert meşakkat çektiler,
Sanki bir kuştur, su var, düşmüştüler.

Bıktılar, köyden ve gezmekten yaya,
Doydular onlar, şekerler yapmaya.

ŞEHİRLİ VE ÇOCUKLARININ KÖYE VARMALARI VE KÖYLÜNÜN ONLARI TANIMAMASI

Geçti bir ay, geldiler onlar köye,
Aç, susuz, hem hepsi muhtaç ekmeğe!

Köylünün mevcût, fenâ niyyet yine,
Dâvet etmiş, gör neler yapmıştı ne?

Gündüzün gizlerdi, onlardan yüzü,
Saklamış bağ, bahçe artık gündüzü.

Öyle bir yüz, sâde şer, hîleyledir;
Müslümânsan görmemek, haslık verir!

Öyle bir yüzdür konar, şeytân ki bak,
Başta toplanmış sinek, hem çıngırak!

Görmüş olsan böyle yüz, aldırma geç,
Bakmış olsan, gülmeden sen durma geç!

Der ki Allah böyle habîs çehreyi;
“Perçeminden el atıp çekmek iyi!”

Köylüdür, durmaz sorarlar âşikâr,
Sanki onlar akraba saymıştılar.

Köylünün evden açan olmaz kapu,
Şimdi tüccardır perişân, doğrusu!

Sertliğin yoktur muhakkak faydası,
Derde düşsen, boştu sertlik sevdâsı.

Kaldılar beş gün, evin tam karşıda,
Gece ayaz, gündüzün gün yakmada.

Orda kalmak, gaflet olmaz doğrusu,
Mecbûriyet hem de, açlıktandı bu!

Mecbûren bağlandılar pis insana,
Aç olan aslan da leş yer baksana!

Karşılaşmışlarsa, vermiştir selâm,
“Ben filânım işte aslım, bende nâm!”

Köylü der: “Ben doğrusu bilmem hemi,
Pis misin, bilmem, temiz bir kimse mi?”

Der ki tüccâr: “Bak kıyâmet benzeri,
Say ki bilmez, kimseler, kardeşleri!

Ben oyum, soframda sen yerdin yemek,
Söyleyip şerh etmeye, duymuş gerek.

Ben falan gün, işte almıştım şunu,
Biz görüşmüştük seninle, duy bunu!

Bizde hem dostluk nedir, halk duydu hep,
Yense nimet “âr” için olmuş sebep.”

“Saçmalarsın, anlamam, bilmem seni,
Sen de kimsin, duymadım hiç ismini?”

Geçti beş gün, yağdı yağmur bir gece,
Doldu su harman, çayırlar öylece!

Bir bıçak kesmekte sanki boynunu,
Sesleyip birçok defâ durmuş onu.

Onca ısrâr üzre, gelmişken öne,
“Neydi arzun ey oğul, gel söyle ne?”

"Sendeki hakkım nedir, geçtim bütün,
Eyledim arzûmu terk, hem büsbütün.

Beş yılın dert, sığdı bir tek beş güne,
Hem sıcaktan, cânımız yanmış yine.

Eş ve dosttan gördüğün, bir tek cefâ,
Zor gelir, el yapsa, üçyüz bin defa.

Hiç cefâ ummaz ki dosttan kimseler,
Dostu olmuş olsa, çok zormuş meğer!

Her ne dert, şiddet görürsen halkta sen,
Bil ki halk görmüş, alışkın önceden!

Serginin batmış güneş, senden yana,
Kanda döksen, ben helâl ettim sana.

Bir yer ihsân et ve yağmur var gece,
Sürse ecrin tâ kıyâmet öylece!"

"Bahçemin altında var bir çardağım,
Bekçi bekler, olmasın kurt ortağım.

Kurt için bekler durur, hem orda o,
Orda bekler, yay alıp oklukla o.

Sen yaparsan böyle hizmet, söylerim,
İstemezsen, "haydi artık git" derim."

Der ki: "Yüzler hizmet etmektir işim,
Hem keman, ok nerdedir değsin elim.

Yatmam artık, bekçilik olmuş bilin,
Gelse kurt, elbette siz ölmüş bilin!

Ey münafık, iki yüz insan olan,
Yaşta, hem yağmurda artık koyma sen."

Bağ evi dar, çıktı eşyâ girdiler,
Çol-çocuk toptan meğer yorgundular.

Hep çekirgeymiş sayın üst üsteler,
Hem de bir sel korkusu çekmiştiler."

"Allah'ım" der, söyleşirlerken gece,
Her felâket layığımmış öylece.

Alçağın dost olmuşun, lâyık bu hâl;
Insan olmaz kim ki var, hürmet vebâl!

Hem tamah etmiş ve düşmüş olsa kim,
Hem yakışmış ehl-i Hak'tan kaçsa kim!

Ehl-i Hakk'ın toprağa dil sürmeniz,
Halkta mevcût bağdan oymuş tertemiz.

Kalbi nûrdan kimsenin kulluk bile,
Şaha tâç olmaktan olmuş, hoş hele!

Muhtelif yerlerde hayrı bekleyen,
Boş davul çalmış cihânın şah de sen.

Gör şehirli, ruha nispet, yolkesen,
Köylü kim? Mahrûm olan fikr etmeden!

Tedbîrin uymazsa lâyık oldu bu,
Gulyabân sesten duyup, uymuştu bu!

Tâ gönülden pişmân olmuş oldu da,
Fayda etmez şimdi pişmân olma da!

Elde ok yay, gezdi kollar her yönü,
Kurdu bekler, gözler olmuş dört yanı.

Bir kıvılcım, kurt musallat olsa da,
İzliyor, kurttur görünmez ortada.

Sivri, bit hem, sanki kurt olmuş pire,
Sokmak isterler, gelip her bir yere.

Hem de kurdun saldırıştan, korkudan,
Yok ki fırsat, bir sinek kovsun inan!

Vermesin kurt bir zarâr, isterdiler,
Hem sakallardan yolarmış böyleler.

650
Dert desen çok, korku varken ortada,
Hem yürek, tâ ağza gelmiş durmada.

Ansızın, çıkmıştı kurdun gölgesi,
Üst taraftan hışlamış, gelmiş sesi.

Gördü tüccâr, ok atıp vurmuş onu,
Düştü yardan, oydu hayvan en sonu.

Düştü hayvan, arkasından çıktı yel,
Köylü duymuş "hay" dedi dizlerde el!

Der ki: "İnsan olmayan, vurdun sıpa,"
"Dev kadar kurttur meğer gördün sıpa."

655
"Onda kurdun şekli var, sen baksana,
Hep haber vermektedir, kurttan yana!"

"Kurt değildir, ben yelinden bilmişim,
Suyla, mey neymiş, ayırmaktır işim.

Bahçeler gezmiş sıpam, vurdun hele,
Hem ferâhlık bulma sen, kal gâm ile!"

Der ki tüccâr: "Sen araştır bak, gece,
Gizli her şeyler, görünmez öylece.

Her ne var hiç doğruyu vermez gece,
Var karanlık doğru göstermez gece!

660
Hem bulut var, hem de çok yağmur yağar,
Üç karanlık, her ne var yanlış sunar."

"Akşam aydın gün bana, bildim sıpa,
Anlarım yellense nerden, hem sıpa.

Yolcu yol seçmiş gibi seçtim yeli,
İster olsun yirmi yel, bildim yeli!"

Kalktı tüccâr, hem yapışmış köylüye,
Bitti sabr, hem mintanın tutsun diye.

"Hilekârsın, hem de sen en ahmağı,
İçtin esrâr, başlamış afyon çağı.

665
Üç karanlıktan seçersin yel he mi?
Seçmedin gaddâr niye bilmem beni?

Sen sıpam, bildim diyorsun, hem gece,
Onca yıllık dost, bilinmezmiş nice?

Sen de: "Ben dalgın erenlerden" dedin,
"Sen vefâyı gözlerinden külledin."

"Şimdi kendimden habersiz ben ki" der,
"Kalpte verdim sâde bir Allah'a yer;

Dün yedim bilmem ne, asla şimdi ben,
Gönle şâdlık verdi, tek hayret veren."

670
"Anlayansan, Hakk'a tek mecnûn benim,"
Sen de dersin, "sarhoşum, mazûr benim."

Pis şarâp içmiş ve sarhoş olsa da,
Hem şerîat, bil ki mâzur saymada.

"Ben boşandım," söylesin esrâr içen,
Bir çocuk say, söz geçersizdir hemen.

Tek olan Hak, korkusundan mest kişi,
Yüz küp içmiş, denkliğin yoktur işi.

Böyle insan üzre teklîf yok fakat
Düştü at, elsiz, ayaksız bir sakat.

675
Kim sıpam der sırta yük yükletmede,
Farsça ders vermiş olan kim, **Mürre**'ye?[8]

---

[8] *Ebu Mürre: Şeytân demektir.*

Aksayandan yük ne var, almak gerek,
Der ki Allah: "Körde teklif yok demek!"

Hak gören ben, nefsim üzre ben körüm,
Az ve çoktan hep muvafık bulmuşum.

Ey yalancı; sözle dervîşlik dedin,
Hakk'a sarhoşlarca nârâ eyledin.

Yer ve gök, her neyse fark etmem diyen,
Allah'ın gayret sınarmış bil ki sen!

680
Bir eşekten, yeldi rüsvâ eyleyen,
Ettiğin nefyî de, ispât eyle sen!

Hîleyi Hak durmadan rüsvâ eder,
Böyle tutmuş, av kaçar olsun eğer!

Padişahın bekçiyim, dersin peder,
Böyledir hem, imtihân var yüz sefer.

Halkı dersen imtihânsız bilmiyor,
Görse pişkin, hep delîller istiyor.

Kim ki terziyim deyip etsin telâş,
Şah sürer olmuş olur bir top kumaş.

685
Bir ferâh kaftan gerek der kes bunu,
İmtihân dersek, bunun derttir sonu.

İmtihândan korkusuz namertlerin,
Harpte dengi oldular hep **Rüstem**'in.[9]

Korkağın zırhlar bürünmüş olması,
Darbe görmektir, esâret bulması.

Hak'ta sarhoş, bir lodosluk etkiden,
Kalksa olmaz, bil ki sûr üflenmeden!

Hak şarâbı doğrudur, olmaz yalan,
Ayran içtin, ayran içtin, sen inan!

690
Ben dedin, oldum Cüneyd, hem Bâyezid,
Bilmedin sen, balta bu, buymuş kilit.

Sen nasıl soysuzluğu, tembelliği,
Örtmek istersin, nasıl çirkinliği?

Sen de hem, Hallâc-ı Mansûr'um dedin,
Yâr ve yarandan, fitil âteşledin.

Bilmedin kimdir Ömer, Ebû Leheb,
Yellenir bildin sıpan, zulmette hep!

Sen eşeksin, kim sana kanmış, eşek;
Hem de kanmış, kör, sağır olmuş demek!

695
Kendi kendin, Hak'ta yolcu belleme,
Eşkıyâsın, herze yersin, gel yeme!

Hîleden geç, akla yönlen uç birâz,
Arşa ermek istesin güçsüz mecâz.

Sanki hep, Hak âşığı sundun seni,
Aşk sunarsın, şimdi şeytânsın hani!

Tâ kıyâmet mâşuk, âşık bağlanır,
Herkesin önlerde hep herkes tanır!

Sen, seni ahmak deyip sunmaktasın,
Yok, şarâp içmen, kanım içmektesin!

700
Yok tanışlık, aslâ artık, sen çekil,
Ârifim, **Behlül** benim dersin rezîl![10]

Hem tabakçıysan, uzak olmaz tabak,
Hak yakınlık oysa vehminden uzak!

---

9 *İran'ın efsâne kahramanı Rüstem!*

10 *Hârun-i Reşit zamanında yaşamış kendini deli gösteren bir veli.*

Bilmedin hiç, evliyâ olmuş yakın,
Yüz kerâmet, çokça ahvâl var bakın.

Dâvud'un avcunda mum olmuş demir,
Sende mum, elbet demirleşmektedir.

Bir genel hâldir yaratmak, hem rızık,
Evliyâ, enbiyânın aşktır azık.

Hem yakınlıklar ki tür tür, ey peder,
Dağda, altından, güneşten huzmeler.

Öyle yaklaşmış olur altın, güneş,
Hiç söğüt bilmez ki, nerden böyle iş?

Yaş, kuruyken dal güneş altındadır,
Perdeler yokken, güneş bakmaktadır.

Bir kurur dal, bulsa dostluktan neyi,
Hep kurur, almış olurken hisseyi.

Tâze dallardan yakınlık gerçeği,
Öyle dal versin, gerekmiş meyveyi.

Öyle sarhoş olma, aklın varsa sen,
Bir uyansan, olmadan pişmân hemen!

Hak şarâbından içenden ol hele,
Aklı pişkin, hasretin çeksin bile!

Sen ki, şişman fare tutmuş bir kedi,
Aşk, şarâbın iç ve aslan ol, hadi!

Ey hayâlden, hiç şarâbından içen,
Hak'ta mest oldum deyip, sallanma sen!

Sağ ve soldan, yalpanın, taklîtçi sen,
Taklîdin, tahkîk yapıp, geçmez neden?

Sen de tekrâr, yol bulursun gerçeğe,
Durmadan, dört yanda yönlen gezmeye.

Burdasın sen, hem de ordan vurma dem,
Ölme vaktin gelmemiş, cân çekme hem!

Kim Hızır, cândan ölüm hiçtir ona,
Mahlûkun olmaz ki birken âşina.

Vehm edip, aklın bütün zevklerle sen,
Hep gurur, nefsin tulumlar üfleyen.

İğne sok kalmaz tulum, bitmiş hava,
Varsa aklın, kâr nedir şişmanlığa?

Sen yaparsın kışta, buzdan bardağı,
Görse su, kalmaz vefâ, kopmuş bağı.

BİR ÇAKALIN BOYA KÜPÜNE DÜŞMESİ VE ÇAKALLAR ARASINDA TÂVUSLUK DAVASINA KALKIŞMASI

Renkle dolmuş küp ve girmiş bir çakal,
Sürdü birkaç ânda artık, böyle hâl.

Çıktı ordan postu renk renk hoş edâ.
Der ki oldum **"İlliyûn"**[11] tâvusu yâ!

Tüyde renkler, oldu bir renk sarhoşu,
Hem güneş vurmuş, parıldar gör kuşu!

Pembe, mor, al, hem yeşiller sunmada,
Hep çakallar istemiş görsün o da.

Hepsi derler ey çakal hâlin nedir?
Sende mevcût hem sürûr, neş'en nedir?

Mutlanıp ayrıldınız bizden neden,
Nerden aldın, böyle kibri, söyle sen?

[11] *İllîyûn: Semâların üstü bir makâma verilen ad.*

Geçti huzrundan onun bir tek çakal,
Hîle mi der, yoksa oldun ehli hâl.

Hem de, minberlerde söz etmektesin,
Halka dönmüş, yaptığın hîleylesin!

Çok çalıştın, bulmadın bir âteşi,
Hîle kurdun, elde ârsızlık işi.

Enbiyânın, evliyânın yanma var,
Hem utanmazlıktı kaynak; hîlekâr!

Çekmek ister iltifâtlar kendine,
Biz hoşuz, sâlihteniz derler yine!"

LÂFAZÂN BİR HERİFİN BİR KUYRUK YAĞI PARÇASI İLE HER SABÂH SAKALINI VE BIYIĞINI YAĞLAYIP, ARKADAŞLARI ARASINDA, ŞUNU BUNU YEDİM DİYE ÖĞÜNMESİ

Buldu âdî, bir ufak kuyruk yağı,
İş edip her gün bıyık parlatmağı!

Görse zengin topluluk hem, der ki ben;
Yağlı bir şeyler yemiştim önceden.

Der, bıyık okşar durur hem öylece,
Gösterir, bitmez işâretler nice.

Der: "Bıyıklardır delîlim öyle ki,
Hem delîlim, tatlı tatsız her ne ki."

Oysa sessiz şöyle der, karnıyla o;
"Ey Hüda sustur, yalandır işte bu!

Sözlerin, açlıkla cânlar yakmada,
Kalmasın yağlar, bıyıklar ortada.

Ey dilenmiş, olmasın boş sözlerin,
Bir kerîm aş gönderir, derdim hemin.

Açlığın aybı çıkaymış ortaya,
Bir hekim, dermân eder olmuştu ya!

Eğme der Hak: "Sen kulak hem kuyruğu,
Doğru, doğrulduysa gerçek fayda bu!"

Ey cenâbet, eğri yatma ma'ğrada,
Neyse göster, doğruluk sun ortada.

Söylemezsen doğru söz sen, sus ve kes,
Gösterişten, hîleden ölsün nefes!

Doğruluk nakdi bulursan, söyleme,
İmtihândan, yolda taş yoktur deme!

İmtihânın, taş gelip saklar neyi,
Türlü hal bekler geçitten geçmeyi!

Der ki Hak: "İnsan doğuştan kabre dek,
Durmadan hep, imtihân olmuş demek."

İmtihânın içte vardır, imtihân,
Satma kendin, görsen azdır imtihân.

BÂÛR OĞLU BEL'AM'IN ALLAH'IN İMTİHÂNLARINDAN YÜZÜ AK ÇIKACAĞINDAN EMÎN OLMASI

Bel'am'ı Bâûr ve o İblîs lâin,
İmtihân olmuş, hâkir olmuş hemin.

Bir bıyık tutmuş, el atmış devlete,
Gör bıyıktan, karnı nefret etmede.

Gizliyenken sen ayân et en sonu,
Bizki yandık, sen de rüsvâ eyleme!

750
Hem beden, toptan olur düşmân ona,
Kış iken olmaz bahar, sen baksana!

Hem keremden, söz eder durmaz o da,
Rahmeti tam oysa, dipten kesmede.

Sen sükûnet, doğruluklar neyse seç,
Rahmeti gör, hem doyarsın durma iç.

Karnı düşmândır, bıyıklardan yana,
Kaldırıp el, bedduâ eyler ona!

Yâ İlâhî, sen rezil et yüzsüzü,
Her keremkâr, rahmet etsinler bizi.

755
Hak duâlar makbûl olmuş olma da,
Karun'un âteşte bayrak açmada!

Der ki Hak: "Fâsık ve olsan put eri,
Bir duâ etsin, çevirmem ben geri!"

Eyle feryât, hep sarıl duâya sen,
Kurtarır Hak, gulyabâni var iken.

Karnı teslîm olmuş oldu Allah'a,
Kuyruğu kapmış tekir almıştı da!

Hem tekir ardında başlar koşmaya,
Korkusundan, rengi başlar uçmaya.

760
Hem çocuk görmüş, babam bilsin dedi,
Kesti söz hem, yüzsuyun dökmüş idi.

"Sen bıyık yağlar idin, kuyrukla yâ,
Yitti artık hiç görünmez ortada!

Ansızın gelmiş tekir, kapmış onu,
Koştuk ammâ, boş bütün cehdin sonu."

Şaştı meclis, başlamış hep gülmeler,
Hepsi birden merhamet etmiştiler.

Hem dönüp onlar yemekler verdiler,
Hem de rahmet tohmunu ekmiştiler.

765
Doğrulardan tattı rahmet, zevk hele,
Kibre bıkmış, doğrunun olmuş köle.

BOYACI KÜPÜNE DÜŞEN ÇAKALIN TÂVUSLUK İDDİÂSINDA BULUNMASI

Geldi birden, renk renk olmuş bir çakal,
Der kulaklar, içre neyse gizli hâl.

"Dön de bak sen, bendeki ten rengine,
Benzerim put, şamanın olmaz yine.

Gül bağından, yüzce renkler bende var,
Secde et, kaldırma baş, sen âşikâr!

Gezme, ziynet, hem letâfet bende gör,
Fahr-i Dünyâ, rûkn-i dîn hem, ismi ver.

770
Lûtf-i Hakk'a, ben ki lâyık olmuşum,
Kibriyâ levhasıdır, şerh etmişim.

Ey çakallar! Denmesin artık çakal,
Bir çakal, bulmuş mu bilmem böyle hâl?"

Hep çakallar, toplanıp gelmiştiler,
Mum yanarken, sanki hep pervâneler.

"Söylesek biz, bilmeyiz elmâs sana,"
"Müşterî, erkek tâvus densin bana."

Hem çakallar der ki: "Cânın tâvusu,
Cilve dolmuşlar, bağın has yolcusu!"

"Sen becermezsin ki, böyle cilveler,
Geçmedin çöl, Minâ'ya vermem ki yer.

Sen tâvus olmuş ötersen, haydi öt,
Ötmezim dersin efendim, haydi git!

Tâvusun gömlek semâdan gelmede,
İddiân var, sâde sun'î renkle de!"

FİR'AVN'UN ULÛHİYYET DAVÂSINDA BULUNMASI DA BOYALI ÇAKALIN TÂVUSLUK İDDİÂSINA BENZER

Benzemiş Firavn'a o süsler sakal
Bak eşek sunmakta elbet böyle hal.

Oysa doğmuştur çakal bir anneden,
Mal küpünden, gösteriştendir gelen!

Halk görür görmez, kalırmış secdede,
Secdeler Fir'avn'da yollar kesmede!

Secde etmiş, post giyen, yoksul olan,
Oldu her bir secdeden sarhoş o ân!

Mâl yılandır, hiç tükenmez zehri var,
Secde görsün, bir yılan olmuş çıkar.

Sen uyan Fir'avn, tâvusluk eyleme,
Bir çakalsın sen, "benim tâvus" deme!

Sen tâvuslardan olursan, öyle ki,
Bir rezîlsin, onların var cilvesi.

Mûsa, Hârun gerçeğin tâvus iken,
Cilvenin elden, şamar buldun ya sen.

Çıktı çirkinlik, rezîllik meydâna,
Sen yuvarlanmış, düşensin baksana.

Sen bir itsin, hem uyuz, arsız köpek,
Aslanın posta, gerektir girmemek!

Bir mihenk görmüş olup, oldun kara,
Gitti nakşın, aldı itlikler sıra.

Aslanın ses, imtihân etmiş seni,
"Aslanım" dersin, hûyun itten, denî!

Der ki Allah: "Sen münâfık kim desen,
Bir kolay hâl söylenilsin, anla sen!"

Bir münâfık, gösterişler dolmada,
Ses tonundan anlaşılmış olmada.

Sen olursan müşterî, toprak çanak,
Elledin sen, yoklayıp etin sınak.

El vurur testiye yoklar müşteri,
Hem kırık, sağlam mı söyler sesleri.

Çatlak olsun ayrı sesler vermede,
Bir çavuş say, hali ârif etmede!

Çatlağın ses, târif etmiş çatlağı,
Fiilin târifse bir mastar bağı!

İmtihândan söz çıkarken meydâna,
Geldi Hârût, hem de Mârût aklıma."

HÂRÛT İLE MÂRÛT'UN KISSASI VE HAK TAALA'NIN İMTİHÂNINA KARŞI ONLARIN CÜR'ET GÖSTERMELE

Önceden geçmişti tekrâr, söyleriz,
Ben ne dersem, ondabir ancak deriz.

Orda gerçek söylemek arzûmdu da,
Oysa kalmış şimdi tahkîk sonraya.

Burda azcık bir misâl aldık ele,
Sanki filden bir uzuv, gelmiş dile.

Ver kulak, Hârût ve Mârût'tur nesi,
Ben, senin hüsnün olaydım bendesi.

Hak temâşâdan ki, mest olmuştular,
Öyle rahmetlerle, sarhoş kaldılar.

Hakk'ı anlar olma, sarhoş eylese,
Bir düşün, neymiş Mirâç kim eylese?

Hak tuzaktan dâneler mestken bile,
Ondan in'am, lûtfu neymiş, gör hele!

Nefs kemendinden, âzat olmuştular,
Aşka dalmış, nâralar atmıştılar.

Yolda kurmuş imtihân, elbet pusu,
Yel için dağ, bir samânmış doğrusu.

Hem sınanmak, alt üst etmiş onları,
Mest olan, bir kimse bilmez bunları.

Düz ve hendek aynıdır, sarhoş için,
Eğri yollar, doğru yol olmuş bilin!

Çıkmak isterken keçi, yüksek yere,
Ot için yoktur zarâr hem, bir kere.

Ot ararken hep koşup durmuş teke,
Hükmü Hak'tan, bir tuzak görmüş teke.

Bir dağın en üste, etmişken nazar,
Bir keçi, görmüş dişi, bitmiş karar.

Göz kararmış, kalmamış gitmiş mekân,
Sarhoş artık, dağda oymuş sıçrayan.

Şimdi hem dağ, pek yakın gelmiş ona,
Sanki gezmiş, bir kuyuymuş baksana!

Az görür binlerken arşınlık yolu,
Sarhoş etmiş, sıçramak arzûsu bu!

Hem de sıçrar öyle ki, dağdan dağa,
Düştü yarlardan, meğer yok olmağa!

Hem keçi kaçmış dururken avcıdan,
Oldu sığnak, orda artık kan döken.

Avcılar, hem dağların tam ortada,
Sindiler, çatsın kazâ tez yarda da.

İşte böyle avlanır kurnaz keçi,
Pek çevikler, başka avlanmaz keçi.

Rüstem'in boy bos ve heybet olsa ne?
Şehveti, gelmiş, tuzak olmuş yine.

Ermiş insan misli şehvetten kesil,
Şehvetin mestlik, durur hayvanda bil!.[12]

820
Bu cihanda şehvetin sarhoşluğu,
Ermişin sarhoşluğundan, âdi bu!

Öyle sarhoşlukta etmezler sebat,
Hiç cihanın hale etmez iltifât!

İçmedin gâfil adam, en sâf sudan,
Tuzlu su, gözlerde, nûr olmuş inan.

Hem semâdan gelme bir mey katresi,
Canda sildi, sâkî, meysiz cümlesi.

Hak celâlden hep meleklerdir temiz,
Sarhoş olmazlar, bilinsin şüphesiz!

825
Kim gönül vermiş şarâbın ıtrına,
Bu cihânın küp kırış, hiçtir ona!

Hak küpünden, pek uzak kalmışsa cân,
Sanki kâfir, ölmeden me'yûs olan.

Çifte âlemden, ümît kesmiş olan,
Mihnetin çöllerde kayp olmuş o an!

Mest olan Harut, Marut söylerdiler,
"Yerde olsak, halka rahmettik meğer!

Biz adâletler döşerdik her yere,
Adlı, insâflar yayaydık her yere!"

830
Böyle onlar söylemiş, hükmü kazâ,
Önde gizlenmiş, tuzaklar, ârsıza!

Girme küstâh, çöl desen, çöller belâ,
Gitme körlüklerle, her yer Kerbelâ.

Bak ki her yan dopdolu, çok kıl, kemik,
Sen ayak bas, dense, yer yok üstelik.

Doldu yol, kıllar, kemikler, hem sinir,
Allah'ın hançer, gelir, yokluk verir.

Rahmetinden pay alanlar yan yana,
Yerde hep, âheste gezmiş baksana!

835
Yalnayak girmiş, dikenlik bir yola,
Mecbûrî dikkat gerekmiştir kula!

Hem kazâ söylerdi, vardır sel inan,
Bir tıkaç tıkmış kulaklar, coşkudan.

Kurtulan geçmişse varlıktan öte,
Göz, kulak bağlıysa, kalmış hayrete!

Kim inâyetsiz açar, kör gözleri,
Hak muhabbettir keser, hışmın feri.

Yardım olmazdan, edilmiş ceht nedir?
Doğru var, Rahim olan Allah bilir!

FIR'AVN'UN MÛSA ALEYHİSSELÂM'I RÜYÂSINDA GÖRMESİ, DOĞMAMASI İÇİN TEDBÎRLERE GİRİŞMESİ

840
Hakka dönmez gayret ihsandan uzak,
Her ne dikmiştir Fravn, yırtıldı bak!

Hükmünün altında binler sihr eri,
Hem rüyâ tabir, müneccim, her biri!

12 *Eskiden bazı suçluları deve üstünde çarmıha gerip teşhir ederlermiş. Mevlâna bunu işâret ediyor.*

Doğmadan Mûsa, rüyâ etmiş hitâp,
Gelse, Fir'avn mülkünü eyler harâp.

Der müneccim, hem rüyâ tâbirciye,
"Çare ne, bu hükmü toptan silmeye?"

Hepsi der: "Tedbîr gerek, alsak hemen,
Annenin rahme çocuk hiç düşmeden."

Düştü Mûsa, annenin has rahmine,
Aldı Fir'avn ehli, tedbîrler yine.

Toplanın derler, bütün halk meydâna,
Tezce gelsinler Fir'avun huzruna.

*Cümle tellâl seslenirken âşikâr,
Şahı görmek üzre hep çağrıldılar.

"Cümle İsrâilliler, sizler gelin,
Padişah meydanda bekler siz bilin!

Hem görüşmek istiyorken yüz yüze,
İstiyor nimet, rızık versin size."

Önceden Fir'avn'a yaklaşmak yasak,
Hiç esîrin, görme izni yoktu bak!

Yolda, Fir'avn'a eğer, rastgelseler,
Hep kapaklanmış, yüz üstü yerdeler.

Oydu kanun: Şahı hem, görmek yasak,
Gündüz, akşam böyle hâl, kuldan uzak!

Yolda duymuş olsa, bir asker sesi,
Yüz döner, bakmaz muhakkak cümlesi.

Baksa Fir'avn üzre kim, görmüş olan,
Oydu bitmez şiddeti mahkûm o ân.

Oysa görmek üzre hırslanmıştılar,
Her yasak, insanları harîs kılar.

MÛSA ALEYHİSSELÂM'IN DOĞUMUNA MÂNİ OLMAK İÇİN BENÎ İSRÂÎL'İN MEYDÂNA ÇAĞIRILMASI

"Ey esîrler! Şimdi sizler hep gelin,
Şahta rahmet, var ümît, sizler bilin."

Duydu İsrâilliler bu müjdeyi,
İstemişler şahı onlar görmeyi.

Hîledir, aldandılar, hep koştular,
Cilve, süslenmekle toptan coştular.

HİKÂYE

Hile yapmış bir Moğol er vardı yâ;
"Ben Mısır'dan fert arardım" derdi yâ!

Hep Mısır halkı gelip toplansa da,
Kim ki lâzımmış bulunsun orda da!

Kim ki gelmiş, der: "Değil bu istenen,
"Gir otur içlerde, bir yer seç hemen!"

İstenilmiş, halk gelip toplanmada,
Hîle kurmuş hep boyunlar vurmada.

Hem ezân seslense, onlar duysalar,
Hak çağırmış, hiç namâz kılmazdılar.

Hilekâr dâvet çeker, yok ol diye,
Hîle şeytândan, çeker, "tez gel" diye!

Nerde derviş, nerde yoksul, dinle sen,
Cin ve şeytândan o ses, mahvetmeden.

Hem tamahkâr, hem de hûysuzlarsa da,
Ehl-i dil onlarladır hep, sen ara!

İstiridler, inci, taş altındadır,
İftihârlık, hep utanmışlarladır.

Coştu bundan, cümle İsrâilliler,
Çok sevinmiş, orya hep gelmiştiler.

Hîlesinden, halkı gelmiş görmede,
Döndü, görsünler gülen bir yüzle de!

Verdi bahşiş, eyledi çok iltifât,
Etti ihsân, çok da, va'd etmiş o zât.

Sonra cân hakkı için sizler gece,
İşbu meydân üzre yatsın öylece!

Söz edip derler ki: "Kulluk eyleriz,
İstesen, bir ayda bizler bekleriz!"

HZ. MÛSA'NIN VÂLİDESİNİN HÂMİLE KALACAĞI GECE, BENÎ İSRÂİL ERKEKLERİNİ, KADINLARINDAN AYIRMIŞ OLDUĞU İÇİN, FİRAVN'UN MESRÛR OLARAK ŞEHRE DÖNMESİ

Geçti üç gün, hem Firavun şâd idi,
"Er, kadından ayrı kalmışlar" dedi.

Yolda Fir'avn, haznedâr İmrân bile,
Sohbet etmiş, şehre yönlenmiş hele.

Der Firavun İmrân'a: "Sen burda kal,
Zevce dursun, gitme koy kalsın visâl."

Der ki: "Yatmak isterim köşkünde ben,
Sen dilersen, gayri fikr etmem hemen."

Hem de İsrâîllidir, İmrân denen,
Oydu Fir'avn uğruna bir cân desen!

Bilmemiş Firavn, o bir isyândadır,
Korkusundan, böyle bir imkândadır.

MÛSA'NIN ANASIYLA İMRÂN'IN BİRLEŞMESİ VE KADININ MÛSA ALEYHİSSELÂM'A GEBE KALMASI

Gitti şah, İmrân yönelmiş yatmaya,
Aniden evden, hanım gelmişti yâ!

Hem kadın birden uyandırmış onu,
Uğraşırken, akşamın gelmiş sonu.

Gördü İmrân da, hanım gelmiş ona,
Onların hasretleri ermiş sona!

Der ki İmrân: "Sen niçin geldin bana?"
"Emr-i Hak'tır isteyip geldim sana!"

Er kadın birleşti artık durmadan,
Güçleri bitmiş tükenmiş işbu an.

Erdi bir anda emanet ehline,
Duymasın hiç kimseler derken yine!

Bir çelik vurmuş, çakarken çakmağa,
Şah ve mülkünden ki, öçler almağa.

885
Ben bulut, sen tarlasın, Mûsa nebât;
Hak ki satranç şahı, biz, mağlûp ve mât!

Hem yenen, hem yendiren, Hak'tır bilin,
Sayma bizden, hepsi de Hak emrinin!

Buydu Fir'avn'un muhakkak korkusu,
Oldu artık, birleşir oldukça bu!

İMRÂN'IN, BİRLEŞTİKTEN SONRA, "BENİ GÖRMEMİŞ GİBİ OL," DİYE KARISINA TEMBÎH ETMESİ

"Açma söz bundan, sakın hiç kimseye,
Benle sen, bitmez zarar çeksek niye?"

Gün gelir, başlar eserler çıkmaya,
Her alâmet gör ki çıkmış ortaya.

890
Geldi meydânlarda, halkın nârası,
Doldu boşluk, çınlatır halkın sesi.

Nâralardan, şah uyanmış uykudan,
Yalnayak fırlar, nedir sormuş o ân.

Neydi meydândan gelen, neymiş sedâ?
Cin ve şeytan, böyle sesten ürktü yâ!

Der ki İmrân: "Ömrün artsın ey kral,
Kavmi İsrâîl ki memnun kaldılar."

Şahta mevcut lûtfe memnun kaldılar,
Raks ederler, başlamış el çırpmalar.

895
Der Firavun: "Böyle bir hâl olmadı,
Vehm, tereddüt gönlü toptan kapladı."

FİRAVN'UN O GÜRÜLTÜDEN KORKMASI

Derdi sesler sıktı koymaz bende cân,
Gâm, kederler ihtiyâr etmiş inan.

Durmadan gezmiş Fir'avun, bir gece,
Say doğumdan, sancıyan avrat mı ne?

Her zamân der: "İşte İmrân ortada,
Naralar yerden alıp sıçratmada."

İmrân'ın yoktur cesaret söylesin,
"İşte zevcim, birleşip yattım desin!"

900
İmrân'ın eş, kaldı artık hamile,
Doğdu Mûsa, yıldızın buymuş hele.

Bir Nebî, düşmüşse anne rahmine,
Gökte bir yıldız, parıldarmış yine.

GÖKTE MÛSA ALEYHİSSELÂM'IN YILDIZI PEYDÂ OLMASI VE MÜNECCİMLERİN MEYDÂNDA FERYÂD ETMESİ

Kör Firavun, tedbiri çok alsa da,
Yıldız-ı Mûsa görünmüş ortada.

Oldu gündüz der ki: "İmrân git hele,
Öğren artık, neydi bitmez velvele."

Sürdü İmrân halka döndürmüş atı,
"Neydi feryât, hiç hükümdar yatmadı."

Her müneccim, cüppe yırtıp öyle de,
Üste toprak saçtı, her mâtemzede.

Ses kısık, feryât ederlermiş bütün,
İntizâm yok, hâl bozuktur bir düşün!

Yüz yarık, saç hem, sakal yolmuş eli,
Başta toprak, göz desen, bir kan gölü.

Der: "Hayırdır, hem figân hem zâr neden?
Bir uğursuz yıl, nişandır gözlenen!

Af dilerler, söyleşirler ey emir,
Allah'ın takdîridir, etmiş esîr.

Gözledik, başvurmuşuz imkân nede,
Doğdu düşmân, şahta mumlar sönmede!

Doğdu bir yıldız ki Mûsa'nın gece,
Göklerin altında biz körken gece!"

Bir Nebî'nin yıldızıymış parlayan,
Biz akıttık gözde yaş, yıldızlaşan.

Gönlü hoş İmrân'da, ancak zâhiren,
Saç yolar olmuş, odur eyvâh diyen!

Bir gazap ahvâlidir, gösterdi de,
Hem delirmiş, bil şuursuz gitmede.

Kendini me'yus ve mahzun sunmada,
Sertçe sözler, söylemişken ortada.

Gösterip hiddetli, gamdâr kendini,
Oynayıp birçok oyun, tersten yeni.

Der ki: "Sizler şahı hep aldattınız,
Çok hıyânetten, tamahtan tattınız.

Şahı elbet burya, sizler çektiniz,
Yüzsuyun neymiş, bütünden döktünüz.

Göğse siz eller koyup söz verdiniz,
Hem de sizler, şaha gâm yok derdiniz."

Duydu Firavn: "Ey hâinler siz hadi,
Vermem artık hiç aman, assam, " dedi.

"Düşmüşüm sizden gülünç bir hâle ben,
Vermişim düşmân için, çok mâl hemen.

Cümle İsrâîl kadınlardan gece,
Hep uzak kalsın, demişken öylece.

Mâl da gitmiş, kalmamış âr, yüzsuyu,
Hem kerem ehlince, bir dostluk mu bu?

Rutbeyi siz mevkilerden aldınız,
Yurtta en çok, rızkı sizler buldunuz.

Sizde rey yıldız, ilimler böyle mi?
Hem yiyip, içmek, uğursuz, hîle mi?

Âteşe lâyık görüp atsam sizi,
Dil, dudak hiç koymayıp yırtsam sizi.

Parçalar olsun atıp âteşlere,
Burnunuzdan, yenmişi döksem yere."

Secde etmişler müneccimler yere,
"Ey Hükümdâr! Gâlip İblîs bir kere!

Bunca yıl biz, çok belâ defetmişiz,
Vehmi hayrân eyleyip, hep gitmişiz.

Bir sefer tedbîrimiz gitmiş, boşa,
Rahme sıçrar nutfe, bak sen olmuşa!

Lâkin ey şah, tövbe ettik biz buna,
Hangi gün doğmuşsa vakıfız ona.

Şimdi der elbet gerektir gözlemek,
Bir kazâ var olsa, lâzım önlemek.

Ey fikir, ey reylerin hizmetlisi,
Biz becermezsek, bu kez öldür bizi."

Tâ ki takdîrden o ok, dursun dedi,
Hep sayıp onlar, dokuz ay bekledi.

Kim ki baskın etmek ister takdîre,
Kendinin kandan içendir, bir kere.

Lâmekân der, hamle etmişken mekân,
Ters döner, içmiş olur kendinde kan.

Bir resim, bir pençe atsın ressama,
Kendinin saçtan, sakaldan yolma da!

FİRAVUN'UN YİNE MEKİR VE HÎLE İLE YENİ DOĞURMUŞ KADINLARI MEYDÂNA DAVETİ

Ay dokuz, taht çıktı tekrâr meydâna,
Ünleyip seslerdi, tellâl insana!

Kim doğurmuş varsa hep gelsin tamam,
Gelsin İsrâîlliler olsun ki tam.

Hem geçen yıl, erler altın aldılar,
Çokça hil'at, çokça altın buldular.

Ey kadınlar, şimdi ikbâl sizdedir,
Kim ne ister, istesin ermektedir.

Her kadın hil'at ve ihsân bulmada,
Her çocuk, hastan külâhlar almada.

Hem bu ay, erkek doğurmuş kimseler,
Şaha varsın, hazneler alsın yeter!

Kim doğurmuş, çıktı memnun meydana,
Geldiler hep, şah otağından yana.

Kim doğurmuş tâze, tertîpten uzak,
Hep şehirden çıktılar hîleyle bak.

Hep kadınlar, tezce kalkıp geldiler,
Kimde, bir oğlan bulunsun aldılar.

Kestiler hep, işte tedbir, der iken,
Şimdi dertler fitneler çıksın neden?

MÛSA ALEYHİSSELÂM'IN DOĞMASI, FİRAVUN MEMÛRLARININ İMRÂN'IN EVİNE GELMESİ VE "MÛSA'YI ATEŞE AT" DİYE ANASINA İLHÂM OLUNMASI

Geldi İmrân'ın hanımda meydâna,
Gizlemiş Mûsa'yı kaftan altına.

Hâne hâne gönderir mahsûs ebe,
Kim doğurmuş anlasın, câsûs ebe.

"Anne vehminden, çocuk var gelmeyen,
Korktu, Fir'avn'dan, çekinmiş şüpheden.

Burda pek hoş, bir kadın var gelmemiş,
Var çocuk hem anne, pek kurnaz imiş."

Hem çavuşlar geldiler İmrângile,
Anne atmış tandıra, Hak emr ile!

Erdi Allah'tan yüce ilhâm ona;
Aslı gelmiştir Halîl'den, baksana!

İsmetinden emrin âteş yakmadı,
Yakmayıp ateş, zararlar vermedi.

Attı âteş içre, elbet vahy ile!
Değmemiş Mûsa'ya âteşler bile.

Ermemiş maksatla, onlar döndüler,
Cümle gammâzlar gelip, bildirdiler.

Kaç kuruş alsak deyip gelmiştiler,
Her ne görmüş söyleşip durmuştular.

Siz gezin etrâflı her bir hâneyi,
Gözleyin dörtbir bucaktan her şeyi!

"MÛSA'YI NİL'E AT" DİYE ANASINA İLHÂM OLUNMASI

Geldi ilhâm, "at" denildi Nil'e sen,
Yolma saç baş, sen ümît hiç kesmeden!

Nil'e at gel, eyleyip sen itimât,
Var kavuşmak, sen olursun pek de şâd.

Gelmemiş son, söylesek biz hîlenin,
Hep dolaşmış, hîle onlardan bilin!

Yüz bin aşmış, çol-çocuk öldürdüler,
Gördü Mûsa, evde yapmışlar neler!

Hem uzak görmüş, sanırken kendini,
Öldüren, çılgınlaşan, bir kör hani!

Hîleler, Fir'avn için bir ejdehâ,
Şahların hep hîle neymiş yuttu yâ!

Hem de Mûsa, zorlu çıkmış er idi,
Onda mevcut hîleyi, mahv eyledi.

Ejdehâ Fir'avn, asâdır ejdehâ,
Yuttu asâ, işte tevfiki Hüda!

Elde elden, üstün olmuş nerye dek?
Hakk'a dektir! Çünkü Allah son demek!

Hak ki deryâ, yok sâhil, yoktur dibi,
Cümle deryâlar huzurdan sel gibi.

Hîleler bir ejdehâ olmuşsa da,
İşte: İllâllah önünde sâde "Lâ!"

Söz gelirken burya ben eğdim başı,
Doğruyu bilmek olur Allah işi!

Her ne var Fir'avn'da, vardır sende yâ,
Ejdehân tutsak senin, bir kuytuda.

Çok yazıktır, söylenen hâller senin,
Bak hayalin hep Firavun'dan kesin!

Sende hâller söylenilsin, sıktı can,
Başkasından söylenen, hikâyeden!

Nefsinin istek harâp etmiş seni,
Hem de, Allah'tan uzak kılmış seni.

975
Âteşin odlar, Fir'avun hissesi,
Olsa, pek parlardı nefsin şulesi.

YILAN TUTANIN SOĞUKTAN UYUŞMUŞ BİR EJDERHAYI ÖLÜ ZANNEDEREK İPLERLE SARMASI VE BAĞDAT'A GETİRMESİ

Var hikâyem, dinle gel tarihçiden,
Üstü örtük, sır kokar, gel al hemen.

Avcı bir fert, tutmaya gitmiş yılan,
Tılsım etmiş, dağda olmuş avlanan.

Kim arar tez, hem ağırdan gitse de,
Her ne ister olsa, mutlak yetmede.

Elleri aç, iste bir şey, iste sen,
İstemek rehber, mürit olsan hemen!

980
Dört ayak olsan, topal olsan bile,
Ey edepsiz, sen sürün, ol Hak ile!

Sözle bazân, bâzı etmişken sükût,
Hak'tan olsun koklamak, feyzin umut.

Söylemiş Yâkup ki, Yûsuf'tan koku,
Koklayın gayretle der ki, var yoku!

Hep araştırmak için var hissiniz,
Bulmak üzre, durmayıp hep sürsün iz.

Kesme Hakk'ın rahmetinden hiç ümît,
Oğlu yitmiş bir peder ol, haydi git.

985
Siz ağızdan hep sorun, hiç durmayın,
Cân kulakla, dört yanı siz izleyin.

Nerden almış olsanız sizler koku,
Yönlenin siz, bir tanıştır belki bu!

Nerde sen, bir lûtfu görsen kimseden,
Gel sâhip çık, asla buldun yol ki sen!

Cümle hoşluk meyli deryâdan gelir,
Cüz'ü geç, sen küll'e dönmen istenir.

Milletin yön, süs, güzellik bulmaya,
Oldu yapraksızlığı süs Tûbâ'ya.

990
Halkta hiddet, hem savaşlar sulh için,
Hep râhatsızlık, râhat avlar bilin!

Lûtfa kaynak bazı gün âzâr olur,
Çok şikâyet var, teşekkür yâr olur.

Ey kerim, cüz'den geçip gel küll'e sen,
Ey hekim, zıttan uzan, bir zıdda sen!

Doğrudur, harpler verirler sulha yol,
Bir yılan avlarda haz var bilmiş ol.

Menfaattir bir yılan, insan arar,
Mâl ki gâmsız, oysa durmaz gâm sunar.

995
Hem dolaşmış oydu artık, dağ, dere;
Karda hem, kışlarda bakmış, her yere!

Dağda ölmüş bir yılan görmüş katı,
Gönle, dehşetler sunarmış heybeti.

Çoktu kış, ister ararken her yeri;
Buldu ölmüş, koskoca bir ejderi!

Halka hayret verse, isterken yılan,
İşte bilmez kimselerdir, halk olan!

Dağdır insan, onda dağlık var iken,
Mâl yılandır, dağda hayrânlık neden?

Kendi kendin bilmeyen bir miskin o,
Yükselir alçak elinden, düşkün o.

Kendi kendin bilmemiş insan denen,
Gönlü alçalt, yükselirsin bil ki sen.

Hem de yüz binler yılan, hayrân ona,
Hem niçin, insan olan hayrân ona?

Tuttu bilmez, bir uyuşmuş ejdehâ,
Geldi korksunlar diyor, Bağdatlı da.

Sanki evden bir direk, atmış yere,
Halkı toplar isteyip sermiş yere.

Ben getirdim bir yılan, artık ölü,
Ben tutarken, değdi çok zahmet eli.

Öldü sanmıştır yılan, tutmuş onu,
Cânlıdır, fark etmemiş avcım bunu!

Hem yılan kardan, soğuktan dondu da,
Cânlı ammâ, pek uyuşmuş olmada!

Donmuş âlemler ki, cânsız denmede,
Dense camit, donmuşa söylenmede!

Bekle mahşerden güneş olsun ayan,
Seyret âlemlerde, cümbüş neyse sen!

Oldu Mûsa'nın asâ hem bir yılan,
Var kıyâs et akla, artık sen uyan!

Parçacık toprak idin, insan eden,
Cümle cânsız cânlıdır, gel belle sen!

Burda cânsız, orda cânlanmış hemen,
Burda suskun, orda bir söz söyleyen.

Allah ordan, burya göndermiş o ân,
Bir asâ, Mûsa da olmuş, bir yılan.

Dağ da, Dâvut'tan terennümler verir,
Hâm demir, ellerde bir mumdur erir.

Yel hamal olmuş Süleymân, şeyh için,
Bak deniz Mûsa'yı anlarmış bilin!

Ay, Muhammed'den işâret gördü de,
Âteş İbrahim'de güller vermede.

Çekti yer Kârûn'u, göndermiş dibe,
Buldu rüşt, inler olan **Hannâne**'de.[13]

Taş selâmlaşmış bakın, Ahmed ile!
Hem de, Yahya'yla konuşmuş, dağ bile.

Biz gören, bizler duyan, bizler hoşuz,
Biz de nâmahrem için, hep susmuşuz.

Yönlenen siz olsanız cânsızlara,
Mümkün olmaz, vakıf olmak onlara!

Cânsız olmaktan geçin, siz cânlıya,
Cüz'de mevcût tesbîhât var, duymaya.

Cânsızın tesbîh ulaşmıştır sana,
Vesvesen, hem te'vilin ermiş sona.

Hem senin, cânında yoktur kandîlin,
Görmek isterken büyür mü te'vilin?

---

[13] *Hannane, Resîlullah'ın üzerinde hutbe okuduğu kütük. Yeni minber yaptırılınca direkte açık bir inilti işitilmiş, Resûlullah'-tan ayrılışını böylece izhâr etmiştir.*

Gün gelir, cânsızda tesbih âşikâr,
Görmek arzûn, bir sapıklıktır sunar.

1025
Belki görmüş kimse, ibretler alır,
"Sübhânallah," söyleyip zevkler bulur!

Bak dedirtmiş, Sübhânallahlar sana,
Bir delîldir, onda denklik bulmana.

Mûtezil hep böyle te'vil eyleyen,
Görmeden nûr, eksiğin var belle sen!

Hislerinden geçmeden, insan denen,
Oydu gâip, gizlilikler bilmeyen.

Söylesek söz, öyle ki ermez başa,
Dönsek artık biz yılanlar tutmuşa.

1030
Dört yolun ağzında tezgâh kurmada,
Yollanıp gelmişti artık Bağdat'a.

Hem de, Şat'tın yanda tutmuş bir durak,
Ejdehânın nam yayılmış şehre bak.

"Bir adam bir ejdehâ tutmuş" diye,
Söylenir, "nâdir, acâyipmiş" diye."

Toplanan, geçmiş meğer yüz binleri,
Hepsi ahmak, hem onun av erleri.

Beklenen halk, toplanıp gelsin diye,
Hem gelen, hem, avcımız beklerdi de.

1035
Avcı beklermiş, çok olsun bahşişi,
Çokça toplansın, gerek artsın kişi.

Boşboğazlar toplanıp gelmiş bütün,
Halkalanmış, sıklaşıp kalmış bütün.

Hem kadın, erkek, bilinmez şimdi kim?
Bir kıyâmet halk ve âmir bir isim.

Örtü ellenmişti kaldırmak için,
Halk uzatmış boynunu, görmek için.

Ejdehâ donmuş, uyuşmuşken ona,
Avcı sarmış, çok palaz, çul altına.

1040
Dört yanından bağlayıp sarmış halat,
Avcı yapmış oldu elbet ihtiyât.

Beklemiş elbette, halk gelsin yine,
Hem güneş vurmuş, ısıtmış üstüne.

Gör sıcak vurmuş, uyuşmak kalmamış,
Her azâ sağlık, güneşten sağlamış.

Öldü derken, büsbütün olmuş diri,
Cânlanıp oynar, kımıldar her yeri.

Oynayıştan, halk da atmış nâralar,
Hayretin bir, oldu yüz bin âşikâr!

1045
Attı şaşkınlıkla halk, bin çığlığı,
Kaçtı, kalmaz orda hiç halkın çoğu.

Koptu bağlardan, yılan çırpınmada,
Kopmuş urgan, her taraf ip dolmada.

Koptu ipler, çıktı çirkin meydâna,
Örtüden çıkmış yılandır baksana!

Bir hezimet, orda ölmüş çok kişi,
Çok ölen, bir dağ oluşturmuş leşi.

Avcı, hayretlerle dalmış öylece,
Korkusundan dondu, kalmış öylece.

1050
Kör koyun, kurdu uyandırmış hele,
Bilmeden gitmişti tam, Azrâil'e!

Etti bir tek lokma, ejdehâ onu,
Kan içiş, Haccac'a uygun doğrusu!

Sonra bulmuş, hem sarılmış bir direk,
Sıktı, yutmuşken kemikler kırdı pek.

Nefs denen şeydir, muhakkak ejdehâ,
Ölmemiş, donmuş, gâmından öyle yâ!

Bulsa fırsat, nefs Fir'avun'un eğer,
Nil onun emriyle hep akmış gider.

Nefs Fir'avn'lık yolundan gitmede,
Hem de Mûsa, Hârun'un yol kesmede!

Gelse yokluk, ejdehâ bir kurt kadar,
Mevki bulsun, bir sinek olmuş **sakar**.[14]

Nefsin ejderhâyı, derdin karla koy,
Var Irak'ta çok güneş, sen olma toy!

Görmesin nefsin güneş dondur onu,
Cânlanır, tek lokma eyler yer seni.

Mât edersen, kurtulup, mât olmadan,
İhsânın lâyık değildir, etmesen!

Şehvetin, vursun güneş, azcık sana,
Nefsinin haffaş uçar bir baksana!

Hem savaş dur nefs ile erkekçe sen,
Hem de ersin, Allah'ın vuslat hemen!

Bağdat'a almış getirmiş ol kişi,
Hem güneş vurmuş, yılan Şeytân eşi!

Hem yılan tutmak, sebeptir fitneye,
Yirmi kat, ondan da artık, belki de!

Bağladım dersin de ummazsın cefâ,
Bekliyorsun, umduğun, ondan vefâ!

Nefsi zapt, soysuzların kısmet mi yâ,
Hem gerek Mûsa ki ölsün ejdehâ!

Ejderinden gözle görmüş, niceler,
Kaçmak isterken meğer ölmüştüler.

FİRAVUN'UN MÛSA ALEYHİSSELÂM'I KORKUTMAK İSTEMESİ

Der ki Fir'avn: "Ey Kelîm; hem sen niçin,
Halkı öldürdün ve korkuttun niçin?

Kaçtı senden, cümle halk, düşmüş yere,
Öldüler hep, çiğnenirken bir kere.

Şüphesiz, hep saydılar düşmân seni,
Er, kadın kalbinde saklar kînini.

Halkı davetken işin, hem aksine,
Pek zarûrî halk, muhaliftir yine.

Ben de, şerrinden çekilsem ortadan,
Bir mükâfat varsa, kaynar bir kazan.

Sanma sen, iknâ edersin sen beni,
Tâkip etmek üzre, bil tek gölgeni.

Yaptım iş ben, halkı korkuttum, deme,
Korku saldım sanma, sen kibr eyleme.

14 *Doğan cinsinden sakar kuşu, ona, çakır kuşu da derler.*

Böyle yüz kat fazla, yapmışsak neyi,
Alçalan, halka sunar eğlenceyi.

Benzerin çok vardı, yüzsüzler ki bil,
Mısrımızda, bizlerin, olmuş rezîl.

MÛSA ALEYHISSELÂM'IN FIR'AVN'A CEVÂBI

İştirâk mümkün mü Allah emrine?
Dökse kan benden de korkum yok yine!

Râzıyım, şükr eylerim, ahmak herif,
Hak katından, ben olur olsam şerif.

Halkın olmuşsam eğer eğlencesi,
Tek yeter bulmuşsak Allah sevgisi.

Ben sana geldim nasihat eyledim,
Yoksa kaldın sen siyâh yüz bildiğim.

İzzet Allah'tan O'nun has kullara,
Örnek Âdem, hem de, İblîs kullara!

Hakk'ı tarif etmenin gelmez sonu,
Ağzı yum dön sayfayı, bitsin konu!"

FIRAVUN'UN CEVABI

Der Fir'avun: "Hükmümün, hâkem benim,
Meclisin defter, ne var hükmüm benim.

Hep cihân bilmiş, hükümdârken beni,
Tek kabûl etmez akıllım, sen beni!

Kendini Mûsa beğenmiş kimsesin,
Geç gururdan, sen bütün kibrinlesin!

Ben, sihirbâz kim, cihânın toplarım,
Şehre cehlin gösterir, savsaklarım!

Seslemek sığmaz muhakkak bir güne,
Belki Temmuz, belki kırk gün, versene!"

MÛSA ALEYHISSELÂM'IN FIR'AVN'A CEVÂBI

Der ki Mûsa: "Yoktur elbet iznimiz,
Vermek üzre, izne yoktur haddimiz.

Sen hükümdâr, hiç bizim yok dostumuz,
Hakk'a ben kul, başka yoktur kaydımız.

Seslerim sağken, inancım üzre ben,
Ben kulum, kul üzre üstünlük neden?

Seslerim, Hak emri var oldukça ben,
Hak ayırmış, hasmı, hasmından hemen."

FIR'AVN'UN CEVÂBI VE MÛSA ALEYHİSSELÂM'A VAHİY GELMESİ

Der: "Benim arzum, uzun mühlet gerek,"
"Faydasızdır, bence te'vil istemek!"

Hak Taala vahyi göndermiş o ân,
"Ver uzun mühlet, sakın hiç korkmadan.

Koy çalışsın, kalmadım ben uykuda,
Kesmişim yol, neyse hızlansın o da.

Hem de kırk gün mühlet ister, ver ona,
Hîle düzsün, her ne yapmış, hiç sana!

1095
Onların hep hîleler, alt üst olur,
Her ne artırmışsa, eksiklik bulur.

Gelse, âteş eylerim elbette su,
Tatlı, hoş olmuşsa, dönmüş zehre bu.

Hem muhabbet varsa, vîrân eylerim,
Vehme sığmaz neyse, âyân eylerim.

Korkma sen, ver hem, uzun mühlet ona,
"Çeksin asker, hîleler kursun sana!"

MÛSA ALEYHİSSELÂM'IN FİR'AVUN'A SİHİRBÂZLARI ŞEHİRLERDEN TOPLAMASI İÇİN MÜHLET VERMESİ

Der ki Mûsa: "Var emir sen şimdi git,
Ben çekildim, şimdi kurtuldun, işit!"

1100
Gitti Mûsa, tâkip etmiş ejdehâ,
Avcının it misli, kalkmış hay haya!

Avcının it misli, sallar kuyruğu,
Bassa taşlardan, oluşmuş kum çığı.

Taş, demir bulsun, nefesler çekmede,
Her adım olmuş ağız, çiğnenmede.

Kaldırıp baş, aştı burçtan, burca yer,
Korkusunda kaçtı Rumlar, Gürcüler!

Saçmış ağzından köpükler, öyle de,
Damla düşsün ferde, cüzzam etmede!

1105
Diş gıcırdarken, kopartır ödleri,
Yok, siyâh aslan da cânın izleri!

Geldi kavminden taraf, ol müctebâ,
Tuttu birden oldu bir ejder âsâ.

Yaslanıp asâsına, hayret dedi,
Biz de gündüz, onda bir akşam idi!

Pek acâyip haldi, kuşluk çok güneş,
Kavmi görmez, âlemin berrak güneş.

Göz açık, duymuş kulak, aklıyla da,
Bağlamış göz, hayretin, Hak'tan bu da!

1110
Şaşkın oldum onların gafletle ben,
Ben çemen, onlar bahârdan bir diken.

Hem ilâhî bir kadeh, sundum ya ben,
Bak kesilmiştir şarâbım, taş hemen!

Deste gül yaptım, götürdüm onlara,
Gül diken olmuş ve söz iğneydi yâ!

İşte bundan hissedâr, cândan geçen,
Olmamış, benlik güden, kısmetlenen!

Bir uyanmış, bir uyur olmuş gerek,
Hem uyanmışken, rüyâlar görse tek!

1115
İşbu halin fikre düşmân, halk denen,
Yatmasın, fikrin boğaz sıkmış hemen.

Fikri sürmek üzre, bir hayret gerek,
İşte hayret, fikri, zikri sürdü tek!

Hem hünerler üzre, üstün olsa kim,
Yüzde üstün, manâda üsttür derim!

“Râciûn”[15] der, hem Hüda, onlar dönen,
Mer’adan dönmüş koyunlar say ki sen!

Mer’adan akşam döner olmuş sürü,
Arda kalmış, öncü, aksak, sen yürü!

1120
Gör topal önlerdedir, dönsün sürü,
Hem somurtkandan da, başlar güldürü.

Oldular bilsen neden, onlar topal,
İftihârdan, âr’ı almış ehl-i hâl.

Ehl-i Hac, kırgın ve yorgunluk gebe,
Her meşakkat, gizli bir hoşluk gebe!

Hak ilimden, kalp temizler, ehl-i hâl,
Öyle ilmin, tarîkat olmaz misâl.

Sır için, Hak ilmi lâzım, bilmede,
Çünkü her fer’, aslâ rehber olmada!

1125
Her kanat aşmaz, büyük okyanusu,
Hem ledün ilmi gerektir doğrusu.

Hem neden verdin gereksiz ilmi sen?
Gönlü sondan, silmemiz lâzım iken?

Öncülük yok, gel topal kal gitmede,
Öncü ol sen, **Hakk’a rücû etmede**![16]

Arda kalmaktan da gel ol, öncü sen,
Hem ağaçtan önde, mahsûl var iken.

Gerçi kalmış meyveler, ondan sana,
Öncedir, hem, meyve maksat baksana.

1130
Hem melekler misli dersen “bilmeyiz,”
“Bildirirsen oldu onlar bilgimiz.”

Bilmesen, mektep okurken sen hece,
Oldun Ahmed, hem erip nûrdan güce.

Bulmadıysan memleketler içre nâm,
Yitmedin, Allah bilendir vesselâm!

Korlar altın, hazneler vîrâneye,
Hiç bilinmez kalsa derler kimseye.

Hazne konmaz hiç bilinmiş bir yere,
Kurtuluş, dertlerde gizli bir kere!

1135
Akla birçok şüphe, müşkül gelmede,
Has binek, kösteklerin yok etmede.

Hakk’a aşkın, şüphe yakmış bir alâz,
Gündüzün nûrlar, hayâl koymuş birâz.

Hak rızasın almak istersen ele,
Bir suâl var, sen cevâp Hak’tan dile.

Kalpte vardır Hakk’a yönlenmiş köşen,
Şark ve garp yok, nûru, bir aydan düşen.

Sen dilenmek üzre döndün sağ, sola;
Dağ-ı mânâ, aks için düştün yola.

1140
Sen sedâ uğrunda çift büklüm iken,
İşte “Yâ Rab” söyledin, gel dön hemen.

Dert, ölüm gelsin, anarsın sen yine,
Dert biter, hem el olan sensin yine.

Dert, ölüm anında, Allah der iken,
Geçse mihnet, sen sorarsın yol hemen.

---

15 *“Râciûn: Allah’a dönüş.” (Bakârâ, 154-157)*
16 *“Biz senin bildirdiklerinizi biliriz...” (Bakârâ, 32)*

Gitse mihnet, böyle yapmış Hak bilen,
Şüphesiz, durmaz yaşarmış zikr ilen!

Akl u idrâk perdelenmiş kimsede,
Bâzı gaflet, bâzı eksik gelmede.

1145
Aklı cüz üstün gelir, bâzan yenik,
Küllî akl, hâlden emîndir üstelik!

Sen, hüner hem aklı sat, hep hayret al;
Yok, Buhara, gel de horluklarla kal!

Biz neden daldık, söz ettik, söyleriz,
Anlatırken, olmuşuz hikâye biz!

İnleyim, yoklukta bir efsâneyim,
Secde etmişlerle bir kez inlesem!

Hiç gelir hikâyemiz ermişlere,
Yâra dönmüş, vasfı arzdır bir kere!

1150
Der: "Masaldır" Kur'ân'a asî olan,
İşbu hâl nifâk, münafıklık sunan![17]

Lâmekân var, orda Hak nûrdur misâl;
Nerde mâzi, nerde âtî, nerde hâl?

Sende mâzi, sende âti nispeti,
Çift sanırsın, onların bir kısmeti.

Bir vûcût ona peder bana oğul,
Zeyd'in alt dam, Amr'ın üstündeydi bil!

Alt ve üst hep söylenir Zeyd, Amr için,
Oysa dam tek, ismidir tek bir şeyin.

[17] *Nazır bin Hâris, Kureyş ulularından ve büyük bir İslâm düşmanı. İran masallarını bilir, bunları örnek alırdı. Bedir'de öldürüldü.*

1155
Böyle söz denklik değil, ancak misâl,
Eski harf vermez onun, her neyse hâl?

Yok, kenar, ey kırbayı bir bağla sen,
Çay değil, deryâ meğer rahmet denen!

SİHİRBÂZLARI ÇAĞIRMAK İÇİN, FİR'AVN'UN ŞEHİRLERE ADAM GÖNDERMESİ

Gitti Mûsa, sesletir tedbirliler,
Onların rey neyse şah bilmek diler.

Toplamak lazım demişler ehli fen,
Toplatılsın, hem Mısır her ülkeden!

Gönderirler, elçiler her bir yere,
Kim sihirbâz, nerde, gelsin bir kere.

1160
Nerde meşhûr bir sihirbâz var ise,
Gel demişler, gönderilmiş elçi de.

Vardı bir çift genç sihirbâz, öyledir,
Onların te'sîr, ayın kalbindedir.

Süt sağarlar, onlar aydan âşikâr,
Küp binip hem, gökte çok yol aldılar.

Hem ayın nûrdan kumaş yapmıştılar,
Ölçerek onlar, bütün satmıştılar.

Hâle uygun, aldılar ondan gümüş,
Almışın, hayret, hayıflanmaktı iş.

1165
Böyle yüz binler, sihirler onların,
Tek diler, seyrindedir insanların.

Geldi şahtan, çâre, yardım isteği,
Şimdi sizden bekliyor şah çâreyi.

Geldi şahın huzruna, bir çift fakîr,
Tahta çıkmış şaha, hem meydân okur.

Onların yok, elde yalnız bir asâ,
Emri Mûsa, eylemiştir ejdehâ.

Şahın asker cümleten, âciz kalan,
Hepsi birden derdiler, hem el-amân.

Çâre lâzım, def için, sizler hemen,
Çifte sahirden halastır beklenen.

Böyle gelmiş, elçi vermiştir haber,
Yer bulur korkmak, bu çift kalbinde yer.

Cinsiyet arkında başlar kıprama,
Baş koyup diz üzre, fikr lâzım ama.

Sûfînin dizler iken dershânesi,
Çözse müşkül ondaki sihrin sesi!

O İKİ SİHİRBÂZIN BABALARININ MEZÂRINA GİDİP, RUHUNA TEVECCÜH ETMELERİ VE İŞİN HAKİKATİNİ BABALARININ RUHUNDAN SORMALARI

Sonra, yardım bulma olmuş istenen,
"Anne gel göster, babam nerdeyse sen!"

Anne rehber, kabri göstersin hemin,
Tuttular üç gün oruç, Allah için.

Sonra derler, yardım et sen ey peder,
Korkusundan, şah ki göndermiş haber.

Darda koymuş şahı derler, çift kişi,
Ordunun huzrunda mahcûpluk işi.

Onların yoktur silâh, yok askeri,
Tek asâ celp eyleyendir şerleri.

Toprağın altındasın yatmakta sen,
Doğruluk mülkündesin, gerçekte sen.

Bir sihir var olsa ey ruh, ver haber,
Hem ilâhî hâlse, sen bildir yeter.

Ver haber, bizler de dönsek secdeye,
Kimyâ olsak, altın olsak gerçeğe!

Biz ümîtsizlerdeniz, gelmiş ümît,
Suçluyuz, Hakk'ın kerem çekmiş işit!

ÖLMÜŞ SİHİRBÂZIN CEVÂBI

Gördüler rüyâda, söz söyler o da,
Apaçık söz, söylemek yok ortada!

Apaçık söylenmeye yoktur izin,
Şimdi bak, göz ön'ne sermişler sizin!

Oysa bir gerçek nişân, benden yine,
Versin artık bir açıklık gizline.

Siz benim göz nûrlarım, artık gidin,
Yattığı yer nerdedir siz öğrenin.

Uykudayken, asâyı almak için,
Korkmayın, asâya sizler kastedin.

Çalmanız mümkünse, sahir işte o,
Çâre artık pek kolaydır doğrusu.

Kadir olmazsan budur, Hak'tan gelen,
Bir Resûldür, tek hidâyet, gözlenen!

Olsa Fir'avn'ın cihânlar, şark ve garp,
Hak elinden, sonda Fir'avn'dır harâp!

İşte gerçek bir nişân, cân yavrular,
Siz yazın, Allah bilir gerçek ne var.

Bir sihirbâz, yatmış olsun bir gece,
Hîle yok kalmaz, sihir ermez güce.

Hem çoban yatmış ve kurt olmuş emin,
Güç çekilmiş, hükmü bitmiş cehdinin.

Hayvânın olsun çoban, elbet Hüda,
Kurda, yol imkânı yoktur ortada!

Sihri Allah yapsa, haktır doğrusu,
Sihr denilmiş olsa, yanlışlıktı bu.

Pek kesin, gerçek nişândır yavrular,
Hem Nebî ölmüşse, Hak yüksek tutar."

KUR'ÂN-I KERÎM'İN ÂSÂ-YI MÛSA'YA, MUHAMMED MUSTAFÂ ALEYHİSSELÂM'IN VEFÂTININ MÛSA ALEYHİSSELÂM'IN UYKUSUNA, KUR'ÂN'I DEĞİŞTİRMEYE KALKIŞANLARIN DA, MÛSA ALEYHİSSELÂM'I UYKUDA BULUNCA ÂSÂSINI ÇALMAYA KALKIŞAN İKİ SİHİRBÂZA BENZETİLMESİ

Mustafâ'ya vardı va'di, Allah'ın,
"Ölseniz siz, kanunum ölmez bakın.

Biz kitâbı saklarız, yükseltiriz,
Kur'ân'a kim atsa el, yoksun deriz!

Hem de, âlemlerde elbet saklarım,
Kim kınar olmuşsa, rüsvâ eylerim.

Kimseden harf eksik, artık bekleme,
Benden ayrı, bir muhafız isteme!

Durmayıp artar, çoğalttım şânını,
Bastırıp altın gümüşten nâmını!

Yaptırıp minber ve mihrap peyleriz,
Hem muhabbet, kahrınız; kahrım deriz!

Korkudan söyler olanlar, ismini,
Her namâz vaktinde gizler kendini.

Korkusundan, işte mel'un müşrikin,
Dîni tenha yerde kalmış sizlerin.

Ben minâremden, ufuklar süslerim,
Düşmânı gözden alır, kör eylerim!

Ümmete mülk eylerim, çok yerleri,
"Dîn senin, yer gök sarar, her bir yeri!

Korkma sen ey Mustafâ, göster yakîn,
Tâ kıyâmet bâkidir, sönmez bu dîn!

Ey Resûl, aslâ sihirbâz olmadın,
Hem Kelîmullah'la, birdir maksadın!

Var ya Kur'ân, elde gerçek bir asâ,
Küfre karşı, bir yenilmez ejdehâ!

Hem yatar olsan da toprak içre sen,
Hem asâ Kur'ân, hadîs olmuş hemen.

Kast eden, el sürmeden Kur'ân'ına,
Müsterih yat, sen mübârek uykuna!

Sen yatarken, gökte nûrun var inan,
Sende düşmân üzre, gez, dursun keman!

Susturur nûrun, muhakkak ok gibi,
Feylesof ağzın kapatmış, *yok* gibi!"

Va'dini *yapmış* Hüda elbette çok,
Oydu *yatmış*, ikbâlin hiç *yatma yok*."

Bir sihirbâz *yatsa*, sihri *yok* demek,
Canlarım, *yatmış* da sihr, bâtıl gerek!

Kabri öpmüşler ve artık *yol*, Mısır,
Harp için, elbette kardeşler hazır.

Vardılar merkez mekâna erdiler,
Nerde Mûsa'nın evi hep sordular.

Bak ilâhî bir tesâdüf *yetmede*,
Hurmanın diplerde Mûsa *yatmada*.

Sordular kimden; demiş, git bahçeye,
Hurmalık var, orda *yatmış* gölgeye!

Hurmanın altında *yatmış* bir adam,
Gördüler, gerçek ayık bir fertti tam!

Nâz edip *yummuş*, kapatmışken gözü,
Arş-u ferş, seyrân *yeriymiş* gökyüzü!

Göz açık çok, oysa kalbi *yatmada*,
Kil, sudan olmaz ki, gerçek bakmada.

Kalp ayık bir kimse, göz örtmüşse de,
Gönlünün *yüzlerce* göz var gezmede.

Ehl-i dil olmaz isen, gel *yatma* sen,
Gönle tâlip ol çalış, durmak neden?

Kalp uyanmış olsa, *yat* hoşlukla da,
Gözde kaybolmaz cihet, gitmez semâ.

Der ki Peygamber: "Gözüm, örtük benim,
Oysa kalbim *yatmamış*, artık benim!"

Bekçi *yatsın*, şimdi şahtır *yatmayan*,
Cân fedâ, kalben ayık *yatmışsa* cân.

Kalp ayıklar vasfını, ey mânevî,
Târif etmez, *yazsanız* bin Mesnevî.

Hem sihirbâzlar, asâ çalsak diye,
Gayret etmiş oldular, alsak diye.

Hem de kardeşler, bu maksatlar ile!
Geçtiler göstermeden, kapsak hele.

Azcık azcık, *yaklaşır* olmuşsa da,
Hem asâ, kıprar ve titrer ortada.

Hem asâ sıçrar durur hiç durmadan,
Çift sihirbâz, orda donmuş say ki sen.

Oldu bir ejderhâ, saldırmış asâ,
Renk sararmış, korku artar kaçmasa.

Korku artmış, düştüler onlar *yere*,
Hem *yuvarlanmış*, giderler bir kere.

Bildiler, gökten gelen Hak mûcize,
Bildiler, vermez sihir, bir el bize!

Titreyiş artar, *yayılmış* her *yere*,
Döndüler onlar ki, cân vermişlere.

Gönderip Mûsa'ya onlar bir adam,
Hem de ondan istemişler özrü tam.

"İmtihân ettik deyip, bizler seni,
İmtihân etmek, haset olmuş hani!

Bizleriz hem, Allah'ın mücrimleri,
Hasların has, sen de Hak Peygamberi."

Etti af Mûsa, güzellik buldular,
Önde Mûsa, secde etmiş oldular.

Der ki Mûsa: "Eyledim af ey kerîm,
Hem harâm olmuş, cehennemler derim!

Görmemiş oldum, meğer saysam sizi,
Siz de görmez belleyin, artık bizi!

Kalpte birlik, dışta el olmakta biz,
Şah için siz çarpışın, hiç şüphesiz!"

Öptüler yer, sonra kalkıp gittiler,
İmtihânın vaktini beklerdiler.

MEMLEKETLERDEN SİHİRBÂZLARIN GELİP FİR'AVUN'UN HUZURUNA TOPLANMALARI

1245
Geldi Fir'avn'a bütün sihr erleri,
Verdi Fir'avn, aldı bahşiş her biri.

Verdi önden bendeler, câriyeler,
Etti va'd altın ve çok elbiseler.

Sonra der ki: "Ey sihirbâz ustalar,
Siz sihirbâzlar ki, üstün olsalar.

Öyle ihsân eylerim, yok ortada,
Mertliğim son perde neymiş, yırtmada!"

Der sihirbâzlar: "Şahın kudretle biz,
İş biter, bizler de tek gâlipleriz.

1250
Biz bu fenden; saf yaran bir pehlivân,
Yok cihânda bizlere denklik kuran!

Söylenen Mûsa için söylenmede,
Hep olanlar, eski bir hikâyede.

Gizlemek, Mûsa'yı anmış olmamız,
Nûru Mûsa, hep sizinle bilseniz!

Hem Fir'avn, Mûsa elbet sendedir,
Çifte düşmân, sen ara, gönlündedir.

Tâ kıyâmet, Mûsa'nın var örneği,
Ayrı kandîl yansa, nûrdur gerçeği!

1255
Var çanak, vardır fitilken başkalık,
Özdedir nûrlar, bulunmaz ayrılık.

Yağ yanan, kandîl şaşırtır baksanız,
Kâse çokluk sundu, çokluklardan iz.

Nûra baksan, çokluğu sildin demek,
Artma, sayma kaydını attın demek.

Sen ki ey, varlıkta mevcut, öz inân;
Kim Mecûsi, bildi mü'min göz inan!

FİLİN NASIL BİR HAYVAN OLDUĞUNDA VE ŞEKLİNDE İHTİLÂF EDİLMESİ

Fil, karanlık evde kalmış oldu da,
Hintliler, gelmiş olurlar bakmaya.

1260
Görmek isterken, dalarlar hâneye,
Çok da insan var, gelirler görmeye.

Görmeyin dersen, karanlık kapladı,
Hep girenler, elleriyle yokladı.

Bir el ermiş, tutmuş hortumdan fili,
Bak tesâdüf, bir oluk bilmiş eli!

Bir el ermiş, hem de, tutmuşken kulak,
Onca fil, yelpâze olmuş oldu bak.

Gezdirip el, baldırında bir filin,
Kapkaranlık, görmesi buymuş elin.

1265
Sırta değdirmiş eli, bir başka el,
Tahta benzetmiş, olurken bir güzel!

Hangi organlarda gezmiştir eli,
Öyle resmetmiş olur, eller fili.

Oldu sözler işte ondan muhtelif,
Kim demiş "dal" kim de söylermiş "elif!"

Olmuş olsun, elde mumlar onların,
Sözde olmaz ihtilâflar onların!

Hisle göz, görmüş olur, avcun kadar,
Elle her şey, görmenin imkân mı var?

1270
Ayrıdır ummân, köpük, görmekte göz,
Geç köpükten, bak da ummân sunsa iz!

Gündüz, akşam dalgalanmış ummanın,
Sen köpük gördün, denizdir noksanın.

Biz vapur, bir dalga, biz gel-gitteyiz;
Göz bulanmış, suydu parlak, görmeyiz!

Hem cesettir bir vapur, sen uykuda,
Emri Hakk'ın cümbüşü akmış suda!

Var suyun umman, su sevk etmiş onu,
Ruhta var ruh, şöyle devretmiş onu.

1275
Nerde Mûsa, nerde Îsâ, hak güneş?
Su verir, varlık denen almış beleş?

Nerde Havva, nerde Âdem, söyle sen,
Yay, kiriş, Allah eli takmış iken!

Böyle söz söylendi, noksân dense de,
Noksân olmaz söz de, Hak mülkünde de!

Bir eren derken, ayak sürçmektedir,
Söylemez olmuşsa, vay hep senledir!

Derse, söylerken Hüda'dan bir misâl,
Sen yapıştın, eyledin sûret hayâl!

1280
Yerde bağlanmış ayaklar, ot misâl;
Salladın baş yelde, halden ayrı hâl!

Yok, ayak, aklında ersin manaya,
Hem ayaklar kalmasın balçıkta yâ!

Nerde kurtulsun ayak, balçık hayât,
Hem hayât saklar, tükenmez müşkülât.

Hakta bulmuşsan hayât, geç killeri,
Terk edersin, kil biter, geçtin beri!

Süt emen, sütten kesilsin yok meme,
Lokmalar yerken, gerekmez sütnine.

1285
Ot olup yerken, sütün sen bağlısı,
Kalbe bak, sütten kesil gel, doğrusu!

Örtüsüzken, nûru tasdîk etmedin,
Hikmetin harften ye, nûrlardan edin!

Nûru sen, etmiş olur olsan kabûl,
Örtünenler, örtüsüzlerden olur!

Sen o ân, yıldız gibi seyrândasın,
Hem feleksiz, keyfiyetsiz yoldasın.

Öyle, yokluktan geçersin varlığa,
Sen nasıl geldin? Düşüp sarhoşluğa!

1290
Geldiğin yollar hatırdan çıktılar,
Şimdi bir bak, gelmenin bir remzi var.

Aklı koy hem, gel ulaş bir akla sen,
Duyma kalsın, hem, bütünden duyma sen!

Söylemem ben, çünkü sen hâmsın henüz,
İlkbahârdır, temmuzu bilmen henüz!

Bir ağaçtır bil cihânın cümlesi,
Bizleriz üstünde, hâm bir meyvesi.

Berk tutar, hâm meyve mutlak dalları,
Hâm iken, örtük olur köşk yolları.

Olsa olgun, dalda gevşeklik bulur,
Tatlanır bâzen de, daldan kurtulur.

Böyle ikbâlden ağız, tat alsa bir,
Mülk, cihân artık ona bir kış gelir.

Kim taassup gösterip, bağlanmada,
Cümle zahmet, kanlar içmek sunmada.

Başka bir şey kaldı, söylenmek için,
Ben değil, söyler senin Cebrâil'in!

Bir kulak var söyleyen sensin, ne ben,
Ben de yok, bir başka yoktur, hepsi sen!

Bir rüyâdır geçtiğin, uykunda sen,
Geçtiğin sensin, gelen, kendin de sen!

Duyduğun senden, falan söyler idi,
Sanki bir kul geldi, sırlar söyledi.

Sâde sen, bir kat değilsin, arkadaş,
Sen bir âlemsin, derin deryâya eş!

Sen osun dersek, dokuz yüz kat deniz,
Yüzler âlem gark olur, hiç kalmaz iz.

Haddi yok, yatmak, ayıklık sunsalar,
Etme söz, bilmek, büyük Allah'ta var!

Gel de sus, ârif olanlar söylesin,
Ağza sığmaz sırrı, bildirirsin kesin!

Gel de sus, söyler güneş etsin hitâp,
Sır nedir? Almaz hitâp bilmez kitap!

Gel de sus sen, sen için ruh söylesin,
Yüzme dur! Nûh'un gemi yüzsün kesin!

NÛH ALEYHİSSELÂM'IN OĞLUNU GEMİYE DAVET ETMESİ, OĞLUNUN DİK BAŞLILIK EDİP: "DAĞA ÇIKIP KURTULURUM, SENİN MİNNETİNİ ÇEKMEM" DEMESİ

Olma Ken'ân misli düşmân, gel de sen,
Nûh: Gemim olsun senin derken, yüzen;

"Bin, gemim sağlam, babansam, gel n'olur;
Kim biner elbet tûfândan kurtulur!"

Der ki "Yok ben yüzmeyi öğrenmişim,
Mumlarından ayrı mumlar yakmışım."

"Gel düşün sen, dalga, tûfân bir belâ,
El, ayak, yüzmek, ölümle kolkola."

Esti kahrın yel bugün, mum sönmede!
Başka dinin mum nedir, söndürmede!

"Yok, hayır, dağ şurdadır yüzmekteyim,
Hep zarârlardan korur, bilmekteyim!"

"Etme gel sen, dağ denen, bir çöp saman,
Hak tufan var kimsenin yoktur amân!"

"Gerçi sen ettin öğütler, tutmadım,
Dîne seslendim, uyan kul olmadım!"

"Sözlerin hiç gelmemiştir hoş bana, "
"Çift cihân olsun, uzak kaldım sana."

"Etme nâz, oğlum, değil nâz vakti hiç,
Allah'ın yoktur şerîk, emsâli hiç!"

Burya dek sen, nâzlanıp durdun yeter,
Yok, bu dergâh içre kibre, nâza yer.

"Lemyelid"dir, hem "**velemyûled**" O yâ,[18]
Yok, peder, yok anne, yoktur amca da!

Hem nasıl çeksin, çocuklar nâzını,
Dinlesin, nerden peder niyâzını?

Doğmadım ben, ihtiyâr geç nâzı sen,
Yok ki evlât, etme geç hiç nâzı sen.

Şehvetim yok, olmadım elbet koca,
Ey hanım, terk et tükensin nâzı da.

Alçalış, kulluk, âcizlik, dert arar,
Başka şey bulmaz Hüda'dan itibâr."

Der: "Peder, sen söyledin yıllar yılı,
Tâzelersin, ey cihânın câhili!

Söyledin hep böyle sözlerden bize,
Sert olur artık cevâp bunlar size.

Pek soğuk söz söyledin, duymaz kulak,
Olgun oldum, ilme erdim şimdi bak!"

Der ki Nûh: "Tek söz tutarsan yok ziyân,
Bir kez olsan öğdümüzden anlayan."

Yumşacık sözler ederken Nuh ona,
Sert cevâplar, sarf eder Nuh'tan yana.

Hem peder, söz söylemekten doymuyor,
Hem oğul müflis, kulaklar duymuyor.

Böyle onlar sürdürürken söz bu yâ,
Dalga çarpmış, hem Kenan yok ortada.

Der ki Nuh: "Ey Allah'ım gitmiş yüküm,
Hem eşek ölmüş ve hem bitmiş yüküm.

Vardı iyâlin için va'din senin,
Kurtulur ehlin deyip va'deyledin.

Tam ümît ettim ve bağlandım sana,
Hem niçin gitmiş gülüm, selden yana?"

"Ehlin olmaz, öyle kâfir, çekme âh,
Sen beyâzsın, o gönülden simsiyâh!"

Hem çürür, hem kurtlanır olmuşsa diş,
İşte üstâd, tek çıkarmak oldu iş.

Çektir artık, tende bitsin ızdırâp,
Önce bir diş, şimdi olmuştur azâp.

"Senden ayrı kimsemiz yok" Nuh dedi,
"Sen de fânî, el sayılmaz" söyledi!

Hem bilensin, bendeki ihlâsı sen,
Yirmi kat verdin, çemen, yağmur hemen!

Her fakîr bulmuş elinden bir hayât,
Başka el yok, sâde sendendir necât!

Sende birlik, senden ayrılsam neyim?
Senle illetsiz sebepsiz hâlleyim!

Biz balık, lûtfun deniz vermiş hayât,
Rabbimizsin, sende mevcût her sıfât.

Sığmadın elbette hiç bir fikre sen,
Hiç sebep olmaz, izâhın eyleyen.

Her tufan, sendin muhatâbım benim,
Sonda hem sensin, muhatâbım benim.

Senle oldum, söyledim sözler sana,
Tâze sözler hep bağışlarsın bana.

---

[18] *"Doğmamıştır, doğurulmamıştır." (İhlâs, 3-4)*

Durmaz âşık, söylenir gündüz gece,
Bir harâp yer, çöple söyler öylece.

Yüz dönüp söylen, duvardır karşıda,
Gel dönüp bak, hem kimin meth ü senâ.

Halka tûfân sundun elbet, hamt sana,
Gitti çör-çöp, yok harâplık baksana.

Çünkü alçak, betti evler, bir yığın,
Yoktu ses, yok karşılıksız çığlığın.

Ben harâp yer isterim, sunsam sedâ,
Dağ olup sunsun, akisler çokça da.

Hem mükerrer, duymak arzûm, nâmını,
Ruha sunsun âşk veren imkânını.

İsmi çift, duymak dilermiş her nebî,
Dağda aksin oldular âşık gibi.

Sâde taş, dağlar, lâyıktır, fareye,
Bizlerin mesken olur olsun niye?

Söylesem yâr, olmasın yâr, ben dağa,
Vermeden ses, lâyık olmaz dostluğa.

Öyle bir dağ, yerle bir etsen gerek,
Hem ayakaltında kalsın öylecek."

Der ki: "Ey Nûh, ister ol sen hepsini,
Toplayım gelsin, yeniden hepsini.

Bir Kenan dersen, gelip kırmam seni,
İstedim gerçek nedir, ben bilmeni."

Der ki Nuh: "Yok yok, rızâm vardır sana,
Sen dilersen, râzıyım tûfânına.

Her vakit gark et, dilersen, peş peşe,
Hükmünüz cân, cânla uydum her işe!

Bakmadım, baksam da ben bir kimseye,
Gördüğüm sensin, bahanem gerçeğe!

San'atın aşkıyla hep şükr eylerim,
San'atın aşkıysa, kâfir neylerim?

Sun'e âşık muhteremdir, muhterem,
San'atın âşık, bütün kâfir de hem!"

"KÜFRE RAZI OLMAK KÜFÜRDÜR" HADÎSİ İLE "BENİM KAZÂMA RÂZI OLMAYAN BENDEN BAŞKA BİR RAB ARASIN" HADÎSİ KUDSÎSİNİN MANÂLARINI BİRLEŞTİRMEK

Dün gelip bir kimse, söz sormuş bana,
Bilginin aşkıyla dolmuş baksana.

"Küfre razıysan küfürdür" gel söz et,
Hem de, Peygamber demiş, bir tam senet!

Der: "Kaza gelsin rızâ lâyık ona",
Müslümânsak, uymamız lâzım buna!

Bir küfür, derken nifak, olmuş kazâ,
Râzı olsam, bir günâh olmuş rızâ!

Râzı olmazsam olur, her şey ziyân,
Var muhakkak çâre gel sen, et beyân.

Ben dedim: "Hem küfrü doğmuştur kazâ,
Küfr, kazâdan bir eser olmuş bize!

Hükmü hem, mahkûmu bilsen ey beyim,
Müşkilin, bitmiş tükenmiş, söyleyim!

Râzıyım ben, öyle küfr olsun kazâ,
Hem rızâmdan, etmemiş olsak rızâ!

1370
Her kazâ, hak bilgidir, olmaz küfür;
Hakk'ı kâfir etme artık, orda dur!

Küfr cahaletten doğar, Allah bilir,
Yazsanız birdir: **"hulm"**, gör **"hilm"**i bir.[19]

Nakşı çirkin nakkâş, olmaz âcemi,
Belki maksat, çirkinindir görkemi.

Yapsa çirkin resmi, sanatkâr demek,
Hep güzel, çirkin yaparmış öylecek.

Bahsi söylersem uzar, yoktur karar,
Hem suâl artar, cevâplar çok uzar!

1375
Nüktenin aşkın sefa benden gider,
Hizmetin nakş, başka nakş olsun döner.

HAYRET VE HAYRANLIK DÜŞÜNCEYE ENGELDIR

Başta birkaç kıl, gelir bir berbere,
Pek ever, dükkâna girsin bir kere.

"Ey yiğit! Ben tâze evlendim hemen,
Hem sakaldan aklarım var, al ki sen."

Hem tıraş etmiş de, koymuş ortaya,
"Haydi, sen seç, vaktimiz yok bakmaya!

Hem siyâh kıllar suâl, aklar cevâp,
İsteğin her neyse artık, seç de kap!"

1380
Zeyd'e vurmuşlar tokat, tâ enseden,
Zeyd de vermiş karşılık, tek hamleden.

Der vuran: "Vardır benim senden sorum,
Ver cevâp sen, hem de artık, vur derim.

Ben vurur vurmaz çıkan şaplak sesi,
Ver cevâp, sormamla uysun cümlesi.

Böyle ses ensende miymiş, bende mi?
Ey büyüklük, hem de iftihâr eri!"

"Sille yerken, ağrıdan bilmem nedir,
Şaplayış senden midir, benden midir?

1385
Sende dert yok, sen düşün gerçek nedir?
Dertli artık, bir düşünmez hâlledir!"

HİKÂYE

Âshâbın ruhlarda, şevkler çoksa da,
Hâfız-ı Kur'ân, pek azdır ortada.

Meyvenin iç, erse bir olgunluğa,
Dış kabuk, artık döner yırtılmağa.

Hem ceviz, fıstık ve badem erdi mi?
İncelir artık kabuk, geçmiş demi!

Bilgi artsın, hep kabuklar yok olur,
Çünkü âşık, dostta yanmışlık bulur.

1390
Vasfı Hakk'ın zıddı olmuş tâlibin,
Yaktı vahyin nûr, Resûlü siz bilin!

Hem kadîm evsâf tecellî bulsa bir,
Hep yaratılmış yanar, hep küllenir.

---

19 *Hilm, yumuşak huyluluk. Hulm, sümük.*

Dörtte bir ezber edenler Kur'ân'ı,
Hep sayılmış oldu Ashâb sultânı."

Anlayıp hem Kur'ân'ı hıfz eylemek,
Sâde Peygamber ve vârislerde tek!

Böyle mest olmuş edep imkânı yok,
Olsa elbet, şimdi şaşkınlıktı çok!

Tam kanaatkâr niyaz etmiş desek,
Zıt yuvarlak, bir uzun cem eylemek!

Körde asâ, oldu mutlak sevgili,
Kör de Kur'ân sandığıymış bilmeli!

Körde Mushaf sözlerinden bir masal,
Korkular dolmuş olan, sandık misâl!

Dolsa Kur'ân'larla bir sandık eğer,
Boştan üstün, mutlaka bulmuş değer.

Fare dolsun sandığın, dolsun yılan,
Ondan üstün oldu mutlak boş kalan!

Kim emel bulmuş, visâller bulmada,
Rehberin bir hükmü kalmaz ortada.

Sen emel bulmuş olursan, ey güzel,
İlme tâlip olmadır, çirkin emel.

Hem çıkarken, göklerin en üste sen,
Çok ayıptır, merdivenler istemen.

Dosta öğretmekse maksat, ayrı şey,
Pek soğuktur, bahsedişler, hayra ey!

Sâf ve parlak aynaya, vurmak cilâ,
Tam cehâletten gelir bak, ver mola!

Hem, şahın önlerde durmuş olsa kim,
Şaha mektup, elçi sunsun hor derim!

Bir Âşığın Maşûku Huzurunda Aşk Mektubu Okuması ve Maşûkun Bu Hareketi Makbûl Görmeyerek: "Matlûba Vâsıl Olduktan Sonra Delîl Aramak Çirkindir ve Malûma Erdikten Sonra İlim İle İştigal Eylemek Kötü Bir Şeydir" Demesi

Bir adam gelmiş, oturmuş yâr ile!
Açtı mektuptan, okur almış ele.

Her beyit dolmuş metih, övmek niyâz,
Aczi sunmuş, derdi sunmuşken birâz.

Der ki maşûk: "Gâye ben olsam inan,
Şimdi vuslat vakti, olmuştur ziyân!

Ben senin karşında, sen, mektup okur,
Böyle yapmış kimse hiç âşık m'olur?"

Der: "Hazırsın burda ammâ öyle ki,
Almadım senden güzel kısmet peki!

Sende gördüm, zevki ben geçmiş sene,
Bulmadım artık visâl, varken yine.

Ben ki berrâk çeşmeden içtim suyu,
Göz, gönüller tâzelerken duyguyu!

Çeşme gördüm, bir de baktım yok suyu,
Yolkesen kesmiş, muhakkak bak suyu!"

Der: "Demek ben sunmadım maşûkluğu,
Ben ki Bilgar'dan, senin yurdun **Katu**.[20]

Ey yiğit sen, zevke âşık kimsesin,
Hâl, geçen ellerde kalmazmış kesin!

Şimdi ben olmam tamâmen istenen,
İsteğinden az kısım, bil bende sen.

Olmadım maşûk, benim aşk hânesi,
Hep peşin aşk, saklanan sandık nesi?

Varsa maşûk, sâde maşûk tek olan,
Hem gidiş oymuş, geliş oymuş inan!

Başka şey kalmaz, bulursan sen onu,
Gördüğün şey, gizlilikler, bil bunu!

Hâle sâhiptir o bir mahkûm değil,
Ay ve yıllar, ayyüzün hep kuldu bil!

İstesin, ahvâle fermân etmede,
İstesin hem, cisme cânlar yetmede.

Bekleyip durmuş olurken kimseler,
Hem nasıl bilmem sonuç beklerdiler?

Hâle hâkim eldi, hâlin kimyâsı,
Oynatır el mis olur, altın hası.

İstesin, tap-tatlı olmuştur ölüm,
Hem diken, neşter ve nergis, has gülüm.

Hâle mahkûm kimseler, insan denir,
Hâl yüzünden alçalır, hem yükselir.

Oldu sûfî, oğlu vaktin, öyle ki,
Fariğ olmuş sûfîye hâl, vakt ne ki?

Hâl, vakit bağlandı istek hâline,
Her nefes benzer, Îsâ ahvâline.

Sen benim âşık değil, hâllerlesin,
Hâl ümîdinden, dolaştın sen kesin!"

Bir dem artıp, eksilip olgunlaşan,
Hiç Halîl'in mabûdu, olmaz inan!

Bir batan, birden çıkan, dilber değil,
Sevmedim, batmış, üfûl etmişse bil!

Bâzı hoş, bâzı nâhoş olmuşsa hâl,
Gâh su olmuş, bâzı bir âteş misâl.

Ay da burçtur, oysa aslâ ay değil,
Bir nakıştır, nakkâşı bilmez asıl!

Kalbe sâhip olmuş olsa sûfiler,
Vakti gerçek, bir peder bellerdiler.

Sûfî dalsın, bir kez Allah aşkına,
Yok, oğulluk, hâl, vakit yoktur ona.

Doğmamış bir nûra dalmış, gitmiş o,
Doğmamak, Hakk'ın olan emriydi bu!

Sağ isen yönlen, bu aşkı kıl talep,
Muhtelif hazlara kulluk neydi hep?

Bakma nakşından güzel, çirkinliğe,
Matlûbun bul, yönlen aşkın gerçeğe!

Sen zayıf, alçaklığa bağlanma gel;
Ey Âzîz! Himmet ve niyyetten yücel!

Her ne hâller üzre olsan, yok sonu,
Ey susuz, artık su bul, ağzın kuru!

[20] *Bilgâr ve Katu birbirine çok uzak iki memleketmiş.*

Bir şâhittir bil ki sen, çatlak dudak,
Gâye, bir has çeşme bulmak, iste bak!

Çatlamış olsun dudak, vermiş haber,
Hem susuzluklar, su göndermiş meğer!

İsteyiş olmuş mübârek, sundu pay,
Hak yolundan, mâniler atmak kolay.

Hem anahtardır aranmak, iş için,
İsteyiş ordun iken zafer senin!

Bir horoz olmuş öter, geçsin gece,
Nâra atmış, müjde gel kalk, öylece!

Yoksa âlet, durma istekten geri,
Hak yolun yok, hiç sayın âletleri!

Nerde görsen bir talepkâr, ey oğul,
Yâni ol huzrunda, sen baş koy oğul!

Sen talepkâr komşu olsun, et talep,
Galibin gölgeyle galip ol ki hep.

Bir sinek, elbet Süleymân'ım dese,
Bakma tersten, himmetin takdîr ise!

Sende bir şey varsa, Hak'tan istenen,
Bir tefekkür, bir taleptir istemen!

DÂVUD ALEYHİSSELÂM ZAMÂNINDA: "YA RABBÎ BANA MEŞAKKATSİZ HELÂL RIZIK VER" DİYE DUÂ EDEN BİR KİMSENİN HİKÂYESİ

Dâvud'un vaktinde halktan bir kişi,
Âlim, ahmak meclisindeymiş işi.

Bir duâ etmiş, deyip, Yâ Rabbena,
Güç gereksiz serveti, ver sen bana!

Sen yarattın, tembel ettin, sen beni,
Sen yarattın, gevşeten sensin beni.

Sırt yağır, hepten zayıf bir merkebe,
At, katırlık; yükten etmek yok gebe!

Hem yarattın, böyle tembel baksana,
Rızkı ver hepten, gerek tembel bana!

Tembelim ben, gölgelik yer yattığım,
Lûtfunun has gölge olmuş sığınağım.

Hep yaşar tembel ki, zahmet çekmeden,
Başka yerden, bir rızk verdin ki sen.

Kim ayak bulmuş, arar durmaz rızık,
Kim ayaksız, merhamet, yanmış yazık!

Rızkı yönlendir n'olur ondan yana,
İşte yağmur, dört yana yağdırsana?

Yok, ayak yerlerde, mertlik yağmuru,
Yönlenir, çift kat bulut, bulmuş onu.

Gezmeden yoksun bebekken, anneler,
Rızkı onlar hep gelip vermiştiler.

İsterim ben, şimdi zahmetsiz gıdâ,
İşte tembellik, işimdir ortada!

Hep duâ eylerdi, tembel durmadan,
Gündüz, akşam böyle söylerken inân!

Güldü herkes, böyle söz niyyetlere,
Hem tamahkâr, hem de, hâm gayretlere!

Söyleşirler: "İşbu ahmak öyle ki,
Pek şuursuz, içtiği esrâr mı ki?

Rızk kazanmak, dert ve çok zahmetledir,
Rızk için Hak, bir sanat vermektedir.

Rızk, sebepler üzre bağlanmış görün,
Ülke istersen, giriş önden, girin!

Şah ve sultân, Hak Resul'dür bilmeli,
Ehl-i fen olmuş olan, Dâvut eli!

Onda mevcût işbu izzet, nâz niye?
Seçti Allah, lûtfedip bir dost diye!

Mu'cizât, sonsuz, rakam girmez işe,
Dalga örnek, geldi ihsân peş peşe!

İşte Âdem'den beri az kimsede,
Böyle bir hoş ses, bulunmaz kimsede.

Hem o va'z ettikçe ölmüş niceler,
Hem güzel sesten yaşanmış ölmeler.

Toplanır ceylân ve aslanlar sese,
Va'zı dinlerler habersiz herkese!

Dağ ve kuşlar sesle, yek âhenk olur,
Hepsi dâvet ânı, mahremlik bulur.

Var onun, yüzlerce bitmez mu'cizât,
Nûru sığmaz, parlatır yüzler cihet.

Böyle üstün hâl verir Allah ona,
Hem de rızkın şartı, gayret baksana!

Öyle hâl mevcût, fakat zırh yapmadan,
Bulmamış rızk, şimdi artık anla sen!

Hem perîşan, hem de âdîlik bulan,
Evdesin, yersin felekten sille sen!

Böyle hâl varken, diler dolsun etek,
Hem emeksiz, hem ticâretsiz demek!

Böyle bir ahmak atılmış durmada,
Arşa dönmüş, merdivensiz çıkmaya!

"Rızk erişmiş müjdecin gelmiş" diye,
Başlamış bir fert alaylar etmeye.

Bir diğer kul der: "Gelenden ver bize,
Köyde beysin, armağan göster bize!"

Hem alaydan, eğlenişten sonra o,
Hep duâ eyler, azaltmaz doğrusu!

Hem şehir halkınca, ermiş şöhrete,
Torba boş, peynir dolar zannetme de.

Hem tamahkâr oldu, bir darbı mesel,
İstemekten oysa hiç çekmezdi el.

O DUÂ EVİNE BİR SIĞIRIN KOŞUP GELMESİ; PEYGAMBER ALEYHİSSELÂM: "CENÂB-I HAK DUÂDA ISRÂR EDENLERİ SEVER" BUYURMUŞTUR. CENÂB-I HAK'TAN BİR ŞEYİ ISRÂR İLE İSTEMEK, İSTEYEN İÇİN İSTEDİĞİ ŞEYDEN DAHA İYİDİR

Ağlamış kuşlukta bir gün durmadan,
İnleyip, tür tür duâ etmiş o ân!

Ansızın koşmuş dışardan bir inek,
Boynuz atmış, hem eşik kırmış desek.

İşbu küstâh, böyle girmişken eve,
Kalktı birden, bağlayıp bir iple de,

Hem boğazdan kesti, bir ân durmadan,
Hem düşünmez, hiç de vermezden amân.

Baş keser kesmez dilerken bir kasâp,
İstiyor gelsin de yüzsün bir kasâp.

MESNEVÎ NÂZIMININ ÖZÜR DİLEMESİ VE MEDET TALEBİNDE BULUNMASI

Kalpte mânânın çocuklar oynatan,
İstedin hep, Mesnevî bitsin hemen.

Gösterip yol, nazmı sen hem, et kolay,
Vaz geçirsen, hem de, mazûr oldu say!

Sen ki müflisten dilersin altını,
Ey Gânî ver, gizli görsün altını.

Sende tevfik, sende yardım olmadan,
Gündüz, akşam şi're yol olmaz bu ân!

Hem nazım, derken cinâs, her bir usul,
Âlim Allah! Korkarak olmakta kul!

Yâ İlâhî! Temyizi bulmuş ne var,
Emre uymuşlar bütün, tesbihteler.

Tesbîhât, her mahlûkun cinsiyledir,
Bilmemişler onda iş, gerçek nedir!

Bâzılar, cânsız da tesbih yok diyor,
Oysa cânsız burda Üstâd, bilmiyor!

Belki yetmiş türlü millet, her biri,
Başka ırkın tesbihinden şüpheli!

Sözleşir, anlaşmadan bir çift yine,
Anlamaz, cânsız duvâr söylense ne!

Söylenen tesbihte, sen gafil isen,
Cânsızın var zikri, bilmez kalp denen.

Vardı sünnînin, özel bir tesbihi,
Zıddı cebrînin, meğer her tesbihi!

Sünnî, cebrî tesbihinden bîhaber,
Cebrî, sünnî tesbihinden bîeser!

Der ki onlar: "Sünnî sapkındır yine,
Hem habersiz oldu, hem "Kün" emrine."

Sünnî der: "Hiç cebrînin yoktur haber"
Hep savaştırmış meğer hükmü kader!

Çıktı cevherler, bütünden meydâna,
Cinsi cinssizden ayırmış bir yana.

Kahrı, lûtfu fark eder insan denen,
Câhil olsun, âlim olsun bilki sen.

Bil ki Hak, kahrında gizler lûtfunu,
Lûtfa koymuş kahrının, tam gönlünü.

Anlayan azdır, meğer bir kimsenin,
Hak mihenk, kalbinde var olsun hemin.

Bâzılar düşmüş olurlar şüpheye,
Tek kanat, uçmak diler öz hâneye.

İLİMDE ZÂN VE YAKÎNİN MİSÂLİ

İlminin var çift kanat, tek şüphenin,
Zân ki eksik; hayrı yok yükselmenin!

Tek kanat kuş, uçmayıp düşmüş yere,
Uğraşır, varmaz adımlar bir kere.

Şüphenin kuş, uğraşır hep tek kanat,
Hep düşer, kalkar; ümît olmuş inat.

Olsa vâkıf ilme her zândan geçer,
Bir kanat kuş, çift kanat olmuş, uçar!

Sonra elbet yüz sürünmezmiş yere,
Eğrilik yok, doğru gitsin bir kere.

Şüphesiz Cebrail'in var çift kanat,
Şüphesiz, yakîne ermiş oldu zât.

Cümle âlem söyleyip dursun ona,
Hem yolun Hak, dînde düzgünlük sana.

Sözlerinden, hiç gurûrlanmaz yine,
Can, gönülden başka hal bilmez yine!

"Sen sapıksın, dev sanırsın kendini,
Sâde çöpsün" derseler, bil sen seni!

Söylenen sözler, düşürmez şüpheye,
Kîn, husumet yol değil gevşekliğe.

Dağ, deniz gelsin de, birden söylesin,
Yoldâşın olmuş dalâlettir, desin.

Hiç hayâl etmez, düşünmez zerrece,
Söylenen söz, dert verir olsun nice?

HALKIN TÂZİMİ VE MÜŞTERÎLERİN RAĞBETİ DOLAYISIYLA BİR INSANIN HASTALANMASI VE BİR MUALLİMİN HİKÂYESİ

Bıktı mektepten bütün öğrenciler,
Hep muallimden usanmışlar meğer!

Meşveret etmekle, tedbir aldılar,
Mecbûr etmek üzre imkân buldular.

Hastalanmış olsa, kaç gün gelmese,
Bir rahatlık gelmiş olsa herkese!

Kurtulup tutsaklığından mektebin,
Bak muallim, hem de bir taş, pek çetin.

Şöyle tedbîrler yöneltmiş bir zekî,
"Ey hocam rengin senin kaçmış peki;

Hayrola, rengin kaçıp gitmiş senin,
Yâ hava, yâ hummadan renksizliğin?"

Az kapılmış vehme, bildirmez hoca,
"Kardeşim, sen yardım et gel öylece.

Gel dışardan söyle üstâd hayrola,
Rengin uçmuş, az gelip versek mola.

Sözlerimden artacaktır vehmi" der,
Çok hayâl insanları, mecnûn eder.

Üç ve beş geldikçe, sözler olsa söz,
Çok teessür, çok teessüf dolsa söz!

Böyle sözler söyleyen, olmuş otuz,
Çokca tekrar, vehme olmuş mutlak iz.

Hep çocuklar söylemişler âferîn,
Allah'ın yardım, lütûf olsun senin!

Dönmeyip birleşti herkes, böylece,
İttifâk etmiştiler, aklın güce!

Sonra, kimse duymasın isterdi de,
Herkesi bir bir yemin ettirmede.

İşte tedbîr çıktı ondan meydâna,
Üsttü onlardan da, aklından yana.

Her güzelden, üstün olmuş bir güzel,
Artık, eksik oldu hem aklın bedel!

Böyle emretmiş Muhammed Mustafâ,
“Erlerin dilde güzellik gizli yâ!”

İNSANLARIN AKILLARI, YARATILIŞLARI FARKLIDIR. MU'TEZİLE'YE GÖRE İSE EŞİTTİR. BU ARTIŞ VE EKSİLİŞ BİLGİ EDİNMEKTEN MEYDÂNA GELİR

Hem akıllar muhtelif, hilkâtten o,
Sünnîler derler, muvâfık doğrusu!

Mu'tezil huzrunda, sözler zıdsa da,
Hep akıllar “aynı hilkât” denmede.

Aklı, ilmin, tecrüben artırmada,
Bâzılar çok bilgilenmiş olmada.

Bâtıl elbet, mu'tezil dermişse de,
Yok, zekî olsun çocuk bir tecrübe.

Öyle bir tedbîr ki sunmuş bir çocuk,
Çok ömür sürmüş olan insanda yok!

Hem doğuştan gelme aklın gerçeği,
Cehd ü gayretten gelenlerden iyi!

Söyle sen, üstün mü Allah vergisi;
Bir topal eşşek mi, at taklitçisi?

ÇOCUKLARIN HOCAYI VEHME DÜŞÜRMELERİ

Hem sabah olmuş gelirler mektebe,
Hep çocuklar aynı şey fikr etmede!

Söyleyen, önder gelip girsin diye,
Öyle toplanmış dururlar bahçeye.

Fikre kaynak, hem imâmlık eyleyen,
Oldu onlar üzere âmir bil ki sen!

Ey mukallit, kim ki kaynak nûr ile!
Öylesinden gütme üstünlük hele!

Geldi üstâdım demiş, vermiş selâm,
“Hayrola, rengin sararmıştır hocam!”

“Geç otur sen! Hastalık yok bende ki,
Boşboğazlık, saçmalık etmek ne ki?!”

Etti ret ammâ, ufak vehmin tozu,
Kalpte yer etmiş, düşündürmüş sözü!

Girdi bir öğrenci aynen söyledi,
Hem muallim üzre artan vehm idi.

Böyle artık vehmi artmış olmada,
Kendi kendin hastalanmış sanmada!

FİR'AVN'UN DA HALKIN TÂ'ZİMİNDEN VEHİM HASTASI OLMASI

Er, kadın hem, çol çocuk, halk secdesi,
Doldu Fir'avn gönlü, hep vehmin sesi.

Hepsi derler, ayrı ayrı şah melik,
Vehmi sonsuz hadde çıkmış, üstelik.

Hem ilâhlık, cür'etinden doldu bil,
Ejdeha say, kibre doymaz oldu bil.

Eksik aklın âfeti; vehm, hem de zân,
Hep karanlıklar, onun olmuş vatan.

Yerde az bir yol denen iz olsa da,
Orda insanlar emînlik bulmada.

Bir duvar üstünde gezmişsen eğer,
Az geniş olsun, biter mi sekmeler?

Belki kalbin çarpma atmıştır bile,
Anla kalmıştır beşer hep vehm ile.

Hocanın Vehime Düşmesi

Hoca vehminden gelip düşmüş zayıf,
Üstü örtmek üzre, sıçrarken herif.

"Anladım artık beni sevmez hamım,
Hastalandım, halimi sormaz hanım!

Soldu rengim, söylemez elbet bana,
Gâye, benden kurtuluştur baksana.

Bir güzellik, cilvenindir sarhoşu,
Düşmüşüm damdan, neden bilmez işi?"

Geldi üstâd, pek de sert açmış kapu,
Çol-çocuk ardında gelmişler topu.

Der kadın: "Erkence geldin sen neden?
Bir şey olmuş, saklasın Hak cümleden!"

"Kör müsün? Bak renge, gel gör hâlimi!
El acır, görmüş benim ahvâlimi!

Evde sen, düşman olup yaydın nifâk,
Görmedin, yandım âteşten işte bak!"

Der kadın: "Elbet merâkın hoş değil,
Endişen yersiz vehimdir, öyle bil!"

Der adam: "Görmez misin titrer beden,
Ey kadın, hâlâ inât etmen neden?

Kör, sağır oldun desek, suç bende mi?
Hastayım zaten, perişânlık demi!"

Der kadın: "Sen gel de, dön bak aynaya,
Renginiz hoş, suçsuzum ben, öyle yâ!"

"Ayna batsın sen de bat, buğzun kesin,
Dâimâ sen kînlesin, nefretlesin!

Sen yatak ser, ihtiyaç var mindere,
Çünkü pek ağrır başım, yay dur yere!"

Hem kadın durmuştu, kükrerken koca,
"Hakk'a düşmân, durmaz!" artık öylece!

Hocanın Yatağa Düşmesi ve Hastalıktan İnlemesi

Bir yatak sermiş olurken ihtiyâr,
Der ki: "İçten gelmedir hep yanmalar."

Ben desem yok hastalık, ithâm eder,
Söylemezsem, ciddiyet bulmakta yer.

Fal ve zân, insanda olmuş hastalık,
Gâm, keder yok olsa, olmaz hastalık.

Derse Peygamber, kabûl etmek gerek,
“Bir yalandan hastalık, essâh demek!”

Söylesem, artık hayâlden, şöyle der:
“Hem kadın, halvet edip kalmak diler.

Evden artık, istiyor atmak beni,
Fitneler sarmış bütünden vehmini.”

Hem yatak sermiş, adam düşmüş yere,
Ah u vah başlar, peşinden, bir kere.

Hep çocuklar durdu, dolmuşken keder,
Yüz kederden, ders olur olmuş meğer.

“Biz bu halden, hapse lâyık olmuşuz,
Bir bina yapmış, fenâ ev kurmuşuz!”

“BİZİM KUR’AN OKUYUŞUMUZDAN ÜSTÂDIN BAŞ AĞRISI ZİYÂDELEŞİR” DİYE, ÇOCUKLARIN İKİNCİ DEFA HOCAYI VEHME DÜŞÜRMELERİ

Der çocuk: “Ey arkadaşlar seslice,
Ders okur olsak n’olur biz öylece.”

Başlamışlar hep terennüm etmeye,
Der: “Ziyân üstâda, ses yüksek diye.

Yükselen ses, derdi artırmış peki,
Üç kuruşluk bir zarar lâyık mı ki?”

Der hoca: “Söyler çocuk tam gerçeği,
Arttı ağrım, gitseniz sizler iyi!”

BU HÎLE İLE ÇOCUKLARIN MEKTEPTEN KURTULMALARI

Önde yerler öptüler, derler âciziz;
“Hastalık, korkun tükensin isteriz!”

Dâne bulmak üzre uçmuş kuş gibi,
Koştular evden yana, uçmuş gibi.

Anneler öfkeyle derler onlara;
Mektebin vakti oyun almış sıra!”

İsteyip özr: “Öfkeyi kessen “ana,”
Yok, günâh hiç, suçsuzuz biz baksana!

Gökten inmiş, hastalık olmuş belâ
Hastalıktan, derde olmuş müptelâ.”

Anneler der: “Söz kökünden düz yalan,
Bir oyun uğrunda sizden, yüz yalan.

Hîle çözmek üzre biz düşsek yola,
Burda biz üstâdı bir görsek hele!”

Hep çocuklar der: “Gidin sizler bile,
Doğru kimmiş, öğrenin bir kez hele!”

ÇOCUK ANALARININ HOCAYI ZİYARETE GİTMELERİ

Anneler erkence gelmiş görmeye,
Hoca yatmış, erdiler tam gerçeğe.

Terlemiş, üstünde kat kat yorganı,
Bağlı baş, hem, çarşaf örtmüş her yanı.

1600 Pek hafiften inleyip durmuş hoca,
Anneler "Lâ havle" çekmiş öylece.

Hep demişler: "Neydi baş ağrın senin,
Bilmemiştik, bil ki sen, cânın için."

"Ben de bilmezdim ki, hem hâlim nedir,
Hep çocuklar oldular hâl bildirir.

İşlerimle uğraşırken, bilmedim,
Hastalıktan arttı, bitmez gafletim."

Ciddi gayretlerle dolmuş kimseler,
Neş'e, dert ânı nedir bilmez meğer!

1605 Seyreder Yûsuf'u hem birçok kadın,
Onla meşgul, orda sanki yok kadın.

Hep bilekten kestiler kan akmada,
Vardı cânân, arka, ön yok ortada.

Harpte, meydânlarda var pek çok yiğit,
Kol, ayak kesmişti düşmânlar işit.

Harbe dalmıştır, kılıç çalmakta o,
Kol, kanat sağlam durur bilmekte o.

Sonra görmüş el kopuk, kandır akan,
Çok kan akmış, anlaşılmış sonradan.

TEN, RUHUN ELBİSESİNE BENZER, BU EL RUHUN ELİNİN YENİ, BU AYAK DA RUHUN AYAĞININ ÇİZMESİDİR

1610 Bizlerin tenler, ki benzer giysiye,
Git ara, elbet giyen vardır diye?

Ruh için hem, Hakk'ı tevhît çok güzel,
Bak görünmez onda mevcût, başka el.

Uyku vaktin, yat bulursan el, ayak,
Sanma rüyâ, hepsi gerçek, öyle bak!

Sensin elbet bir bedensiz bir beden,
Çıksa cân, bilmem senin korkun neden?

DAĞDA HALVET EDEN BİR DERVÎŞİN HİKÂYESİ VE HALKTAN AYRILIP HALVETTE BULUNMANIN HALÂVETİ VE: "BEN, BENİ ZİKREDENİN CELÎSİ, BENİMLE ÜNSÎYET EDENİN ENÎSİYİM" HADÎS-İ KUDSÎSİNİN ŞERHİ

"Her şey olsun, bensiz ol, yok bir şeyin,
Benle olsan, oldu mutlak her şeyin!"

1615 Vardı bir dervîş ki yerleşmiş dağa,
Halvet ermiş, onda gerçek yârlığa.

Hak ki sunmuş sevgisinden has şarâp,
Er, kadından duysa söz, vazgeçti hep.

Eğlenip kalmak, mukim olmak kolay,
Bâzılar var, hem sefer etmek kolay.

Sen, büyük er olmanın âşık isen,
Bir demirci olmak ister, ehl-i fen.

Hak yaratmış, kalp yönelmiş bir işe,
Gönle dolmuş, mesleki bir endişe!

1620 İstidât yok olsa dönmez el, ayak,
Yel, su olmaz olsa, çöp oynar mı bak!

Varsa meylin, yol olur dersen semâ,
Aç şu devletten kanat, sen ol hümâ!

Meylin olmuş, hem de dönmüşsen yere,
Ağla artık, et tazarrû bir kere!

Aklı çok önden ki, feryât etmede,
Hem de câhil, sonda kendin dövmede.

İlk başından gel de, gör sen, son nedir,
Tâ kıyâmet pişmân olmazlık gelir!

Kuyumcunun âkıbeti evvelden görmesi ve kendisinden iğreti terâzi isteyen titrek bir ihtiyâra işin sonuna göre cevâp vermesi

Geldi bir fert, tartsın altın istedi,
"Ver terâzin, tartayım altın" dedi.

Der ki: "Git, yoktur efendi kalburum,"
"İstemem kalbur, terâzi ver derim!"

"Yok süpürgem" söylemiş altın satan,
Der: "Yeter artık yeter, bitsin şakan!

Ben ne istersem yeter, sen ver onu,
Gel sağırlık etme, terk et sen bunu!"

Der ki: "Duydum, olmadım elbet sağır,
Söylenen her bir sözüm mânâlıdır.

Sen terâzi isteyen bir ihtiyâr,
Titreyen el, hem vücût bilmez karâr.

Altının, çoktur ufalmış parçalar,
Titrer el hem, ortalık altın dolar.

Sonra dersin, ver süpürge sen hele,
Toplayım altın ne var, tozlar ile.

Topladın altın ve toprak, her ne var,
Kalbur istersin gelip, sen âşikâr!

Önceden gördüm, sonuç olmuşsa ne,
Git derim, sen başka bir yer bul yine!"

*Dağda kalmış şeyhi anlat öylece,
Orda yatmış, orda kalmış şeyh nice?

Dağda inzivâya çekilen o zâhidin hikâyesinin devâmı, o ki: "Dağ meyvelerini ağaçtan koparmayayım, ağacı silkmeyeyim, kimseye de ağacı silkmesini ve kinâyeten söylemeyeyim; ancak rüzgârın ağaçtan düşürdüklerini yiyeyim" diye nezr eylemişti

Dağda mevcut çok ağaç, çok meyveler,
Pek de çoktur, dağların armut meğer!

Der ki: "Rabbim işte ahdimdir sana,
Düşmeden hiç, meyve almak yok bana!

Sâde, rüzgârdan düşer olsun yere,
Ben koparmam meyvelerden bir kere!"

Hem vefâ gösterdi, va'd etmişti yâ,
İmtihânlar erdirir bâzan kazâ.

Siz de bundan, ahde hep sadık kalın,
İnşâallah söyleyip tedbîr alın.

Günle her ân, başka meyli yükleriz,
Her nefes aldıkça, bir dağ ekleriz.

Her sabâh, biz, tâzeden bir işteyiz,
Her ne olmuş, biz murat etmekteyiz!

Bir hadîstir böyle emretmiş Resûl:
"Çölde, yel huzrunda, tüy olmuş gönül,

Bir kanat tel, saldı rüzgâr dört yana,
Sağ ve soldan döndürür baksan ona."

Bir hadîs der: "Gönle bir kaynar kazan,
Âteşin üstlerde, suymuş kaynayan."

Her zaman gönlün diler bir ayrı rey,
Olmaz ondan, başka yerden, başka şey!

Hem neden, kalbin için oldun emin,
Sonda pişmân olmadır, ahdin senin?

Böyle vermiş hükmü, gerçektir kader;
Var çukur, yok düşmemek çün iktidâr!

Bir uçan kuş, tutsak olsun görmeden,
Etme hayret, tutsak olmuş bilmeden!

Hayret ancak, kuş tuzak görmektedir,
İstemez birden gelip düşmektedir!

Göz açık, duymuş, tuzak var, görmede,
Yönlenip hep orya, uçmuş gitmede.

SÛRETTE GİZLİ VE ESERİYLE ÂŞİKÂR OLAN KAZÂ TUZAĞININ TEŞBİHİ

Çulla görsen, baş açık beyzâdeyi,
Oydu artık, bitmeyen derdin beyi!

Kahpenin aşkıyla hep yanmış biri,
Mâl ve mülkten, her nevar satmış biri!

Gitti mâl mülk, ad fenâ, hakîrdi hem,
Düşmânın arzûsu olmuş, işbu dem!

Gördü bir has şeyhi, derken: "Ey yüce,
Hak için gel, himmet et sen güçlüce.

Düşmüşüm gerçekte, bet bir hale ben,
Gitti elden mal ve mülk, nimet denen.

Himmet et, gitsin bu hâl, bizden belâ,
Bir çamurdur batmışım çıksam hele."

İstiyor halktan duâ sizler görün,
"Kurtulaydım, kurtarın siz, kurtarın!"

El ve kol bağsız; ayak bağsız onun,
Zapt eden yok, tasması yok boynunun.

Hangi bağdan, kurtuluş istenmede;
Hangi tutsaklık silinsin denmede?

Gizli kalmış bir kazâ, bendiydi bu,
Kimse görmez, gördü saf ruh, doğrusu!

Hiç görünmez, gizli bir bağdır, fakat,
Oysa, zindandan da zordur, katbekat.

Ustalardır parçalar zincirleri,
Bir adam açmış tünel, delmiş yeri.

Çok tuhaftır mânevî bir zinciri,
Her sanatkâr, sökmeden âciz biri!

Mustafa'dır, gizli bent varken gören,
"Hurmanın lif sendedir," dermiş hemen.

Hem **Cemil**[21] sırtlar odun görmüş idi,
Hem odun, ip gördü; bir hammal dedi!

---

21 *Cemil: Ebu Leheb'in karısı, Ebu Süfyan'ın kız kardeşi. Bu hâl onun cehennemlik oluşunun işaretidir.*

Görmemiş ip var, odun var kimseler,
Tek gören O, hiç görünmezken meğer!

Cümle, te'vil eyler olmuş halk denen,
Yok akıl elbet akıl sunmuş iken!

Hep kazâ bendiyle, katlanmış beli,
Hem senin huzra, baş eğmiş bilmeli.

Bent için siz, bir duâ himmet edin,
Ben bu bağdan, sıçrayıp çıksam hemin.

1670
Hem, kazânın ok nedir görmüş olan,
Şakî, kimdir kim saît, bilmiş inan!

Hep hakîkat sundu, ammâ Zül Celâl,
Hak kazâsın açsanız, olmaz helâl!

Bitmiyor söz, dağda kalmış dervişân,
Aç ve yokluk tutsağı, olmuş inân!

RÜZGÂRIN DÜŞÜRDÜKLERİNDEN BAŞKA, AĞAÇTAN MEYVE KOPARIP YEMEYİM DİYE NEZR ETMİŞ OLAN FAKÎRİN ARMUT KOPARMAYA MECBÛR OLMASI VE DERHÂL CEZÂYI İLÂHİNİN ZUHUR ETMESİ

Hem de beş gün, düşmemiş armut yere,
Açlık, ateş, sabrı koymaz bir kere.

Bir dalın uçlarda bakmış armuda,
Sabredip el çekti bir bakmışsa da!

1675
Esti rüzgâr, dal eğilmişken yere,
Böyle hâl, teşvik verir dervişlere.

Bîvefâ kılmıştı, açlık zahmeti,
Hem kazâ silmişti, va'din kuvveti.

Armudun daldan koparmış meyveyi,
Hem bozulmuş oldu, ahdin gerçeği.

Geldi Allah'tan o ân hışmın sesi,
Açtı göz, çekmiş kulaktan, öylesi.

O ŞEYHİN, HIRSIZLARLA BERABER, HIRSIZLIKLA İTHÂM EDİLİP, ELİNİN KESİLMESİ

Yirmi hırsız, orda varmış gizlenen,
Çok çalınmış mâl, durup pay eyleyen.

1680
Şahne[22] duymuş, boşboğaz bir kimseden,
Başlatılmış ani bir baskın hemen.

Kestiler sağ el ve hem soldan ayak,
Ağlamaktan, bir kıyâmet koptu bak.

Zâhidin bir el kesilmiş, bilmeden,
Hem ayak kesmek, olurken istenen!

Muhteşem bir atlı gelmiş oldu da,
"Ey köpek, bir bak" deyip etmiş nidâ!

Gör falan şeyhtir bu, abdal-ı Hüda;
"Sen neden kestin? O elsiz kalmada!"

1685
Yırttı üstbaş, döndü gitmiş şahneye,
Başlamış âhvalini hikâyeye.

Şahne koşmuş, hem özür arz etmeye,
"Bilmedim Hak şâhidimdir" söyleye.

[22] *Şahne: Âsayiş memuru, zâbıta!*

"Böyle çirkin hâl, helâl et sen bizi,
Ey keremkâr, cennetin sensin izi!"

Der ki şeyh: "Bildim cezâm vardır nede;
Ben tanıştım, hem günâhım neyse de!

Eyledim terk, ben ki ahde hürmeti,
Sağ eli, kesmek olurken kısmeti.

Dönme ahdinden fenâ, bildim de ben,
Bak kesilmiş el, uğursuz dönmeden!

El, ayak, hep gördüğün olsun ona,
Hükmü dosttun, cân fedâ dost uğruna!

Bende kısmettir, kesilmiş elde hâl,
Bilmedin sen, sende yoktur hiç vebâl!"

Emre lâyık, bildi fermânın nedir,
Onla uğraşmak, neler etmektedir?

Cümle kuşlar, uçtular bir dâneye,
Bir tuzak, olmuş sebep baş kesmeye!

Bâzı kuşlar, oldu açlıktan yana,
Bir tuzaklık, bir kafes yurttur ona.

Çok balık var, pek emin durmuş suda,
Bir boğaz uğrunda düşmüş, oltada.

Saklar insan, iffetin çok perde bil,
Cinsî arzûdan, boğazdandır rezîl!

Bunca hâkim, bunca âlim baksana,
Rengi solmuş, lokma almak uğruna.

İşte Hârût, Mârût içmişler şarap,
Onların olmuştu cennetler harap!

Bâyezid, nefsinde tembellik görür,
Bir namâz vaktinde, gevşeklik gelir.

Hem arar, bulmuş sebep, tembelliğe,
Hep düşünmüş, fazla su içmiş diye.

İçmeyim, bir yıl sudan, eylerdi aht,
Hak katından, sabra imkân verdi aht.

Dinde en az gayreti buymuş peki;
Vakte sultan, Kutbu'l-ârif öyle ki!

Hem boğaz hırsıyla, kestirmiş eli,
Gör şikâyetten, koparmıştır yolu.

Hak çağırmış: "El kesilmiş şeyhine;
Böyle bir ad, meşhûr etmiştir yine!

Şeyh Akta'nın Kerâmetleri ve İki El İle Zembil Örmesi

Bir kamış ev, geldi bir gün bir kişi,
Çift eliyle zembîl örmekmiş işi.

Der ki: "Ey öz câna düşmân, ey adam,
Sen neden karşımdasın, gel söyle tam!

Sen neden girdin izinsiz burya sen?"
Der: "Muhabbet, iştiyâktandır hemen!"

Şeyh tebessüm eyleyip " fikr et" dedi,
"Neyse sırrım ey büyük gizlet," dedi.

"Ölmeden ben sırrı aslâ söyleme;
Duymasın yâr, ağyarim, artık deme!"

Niceler bakmış görür, çifttir eli,
Şeyh oturmuştur, örerken zembîli.

Der ki şeyh: "Ey Rabbimiz, hakîm ki sen;
Gizlerim ben sırrı, örtmezsin neden?

Geldi bir ilhâm Hüda'dan: "Kaç kişi,
Sana karşı, inkâr etmekmiş işi.

Gâliba derler, mürâî oldu da,
Allah artık etti rüsvâ, ortada."

1715 "İstemezdim sû-i zan etsin kavim,
Küfre düşsün, böyle şey ister miyim?

Hem kerâmet neyse kıldım âşikâr,
İş yaparken, gösterirdim âşikâr.

Tâ ki yanlışlık eden bîçareler,
Bulmasın Hak katta, sağlık böyleler.

Ben ki önden, çok kerâmet vermişim,
Çok teselli ihsanımdan sermişim!

Ben kerâmet vermişim, onlar için,
Böyle bir kandîl gelip olmuş senin.

1720 Çünkü sen, ten kaygusun geçtin bile,
Korku yok, ten cüzlerin kopsun hele.

Baş, ayak ayrılsa korkun yok senin,
Vehmi geçmektir siper, artık senin."

FİR'AVN SİHİRBÂZLARININ ELLERİYLE, AYAKLARININ KESİLMESİNE ALDIRIŞ ETMEMELERİNDEKİ SEBEP

Var sihirbâzlar ki, Fir'avn söyledi,
Hem de, öldürmekle tehdit eyledi.

"Ben keserken siz de çapraz el, ayak,
Yok ki af, asmak gerektir işte bak!"

Korku, vehm kaplar, sanırken onları,
Şüphe sarmış, bildi hep insanları.

1725 "Oysa onlar korkudan titrer" dedi,
Nefste mevcût tehdîdâttan bekledi.

Bilmemiş Firavn, vehim düşmüş yere,
Kalple, nûr seyrettiren bir pencere!

Gölgedir, tenden gelir bilmiştiler,
Pek çevik haller bulup ermiştiler.

Hep ufaltsın, eflâkin dövsün havan,
Hem de yüzler kerre dövsünler inan.

Aslı terkîbin nelerdir gördüler,
Hiç vehimden vermemişler fer'e yer.

1730 Gör, cihân bir uyku, rüyâ âlemi,
El kesilsin, korkunun yoktur demi!

Sen rüyâ gördün, makas kesmiş başı,
Hem durur baş, ömr uzatmış say düşü!

Çift bölük görsen, rüyâda kendini,
Bir uyansan, buldu gör sıhhat seni.

Hem rüyâda görsen, eksilmiş beden,
Korkma, olmuş olsa yüzler parça sen!

Gördüğün dünyâ senin, gerçrekte düş,
İşte Peygamber: "Cihân düştür" demiş.

1735 Söyledin sâlik meğer taklîtle sen,
Gerçek er bilmiş, Nebî göstermeden!

Gündüzün hiç, gel ayıklık sayma sen,
Gölge fer'î, asl olan mehtâp iken!

Sende kalkmak, hem de yatmak düş meğer!
Sanki yatmış, rüyâ görmüş kimseler!

Zânneder rüyâ gören ben uykuda,
Bir uyansın, daldı tekrar uykuya.

Testi yapmış, kırsa tekrâr testiyi,
İstesin mutlak, yapar tekrâr iyi.

Körde dâim, düşme salmış korkuyu,
Korku sonsuz, yolda sanmış çok kuyu.

Hem gören göz, yolda en, boy görmede,
Her çukur, ark, nerde vardır bilmede.

Her adım attıkça, dizler titremez,
Gâmlarından, yüz de aslâ ekşimez.

Fir'avun kalk, isteğin her neyse yap,
Gulyabândan, korku vermez ızdırâp.

Yırtıversen hırkamı, Hak'tır diken,
Olmasın isterse hiç, çıplak beden.

Çıplacık sarsak, güzeldir sevgili,
İşte, küstâh düşman elbet bilmeli.

Ten ve hûydan yoksul olmak pek güzel,
Sâde ruh hoş, ey Fir'avun bil de gel!

KATIRIN: "BEN ÇOK DEFA YÜZÜSTÜ DÜŞÜYORUM, SEN İSE NÂDİREN DÜŞÜYORSUN" DİYE DEVEYE ŞİKÂYETİ

Der katır: "Ey yoldâşım üstün deve,
Hem yokuş, hem çok iniş gördün deve.

Sen gidersin, pek güzel, hiç düşmeden,
Oysa ben, baş üzre olmuşken düşen.

Yaş, çamur, sert durmadan düşmekteyim,
Her zamân yerlerde yüz sürmekteyim.

Hep sebepler neyse sen anlat bana,
Bilgilensem, gel de sen öğret bana."

"Gözlerim aydın, senin gözden daha,
Bende göz, senden de yüksek bakmada.

Çıkmış olsam, şöyle bir yüksek dağa,
Yol görünmüş, tâ sonundan bakmağa!

Cümle yollardan iniş, varken yokuş,
Gösterir Allah yolu, hem neyse iş!

Her adım attıkça görmüş, atmışım,
Sürçmeden hem, düşmeden ayrılmışım.

Üç adımdan başka görmek, yok sana,
Dâne gördün, yok tuzak görmek sana!

Hem inişler, hem yokuşlar geçmede,
Körle, görmüşler eşit olsun niye?"

Rahme düşmüş bir cenin, cân buldu mu,
Hak verir, çekmek gelişmek duygusu.

Verdi kırk yıllık, gelişmek insana,
Hep gelişmek üzre hırs vermiş ona.

Annesinden, yavru, kan alsın yaşar,
Annesinden cüz' besin almış çeker.

Ruha cüzler, isteyişler öğreten,
Bir ceset var, toplamaz olsun neden?

Ruhta birçok zerre toplarken güneş,
Hiç gıdâsız, zerre toplardır beleş.

Sen uyansan, uykudan gitmiş olan,
His, şuur, aklın senin, dönmüş o ân.

Tende bunlar, toplanır kaybolmadan,
Gel desin, durmaz, gelirler bil ki sen.

UZEYR ALEYHİSSELÂM'IN EŞEĞİNİN, PARÇALARI ÇÜRÜDÜKTEN SONRA ALLAH'IN İZNİYLE UZEYR'İN GÖZÜ ÖNÜNDE TEKRÂR TOPLANMASI VE DİRİLMESİ

"Ey Uzeyr! Bak merkebin ölmüş senin,
Yok kemikler, hep çürük, bitmiş hemin!

Hem senin karşında cüz' toplansa bak,
Baş ve kuyruk, çift kulak, bir çift ayak;

Bir görünmez eldi cüzler toplayan;
Böyle bir el bilmedim gördün mü sen?

Parça toplar Hakk'ın eller öylesi,
Kudretin el dikti, yoktur iğnesi.

Tam diker, hem, yoktur iplik, iğneler;
Hep yamanmış, terzi dersen yok meğer!

Ey Uzeyr bak! Haşr ve dikmek âşikâr,
Kalmasın şüphen, kıyâmet işte var!

Dikkat et, olmuş umum cüz'ler tamâm,
Titremezsin öldüğün ân, bîgümân!

Sen yatarsın, hem de kalkmaktan emin,
Titremezsin, hislerin dönmüş senin.

Uyku gelsin, duygular yok ortada,
Korku yoktur, titremezsin öyle yâ!

BİR ŞEYHİN, OĞULLARININ ÖLÜMÜ ÜZERİNE AĞLAMAMASI

Öyle bir şeyh var, semâ aydınlığı,
Gerçeğin olmuş muhakkak âşığı.

Hakk'ı dosdoğru sınarmış ümmete,
İrşâdından, açtı yollar cennete.

Der ki Peygamber: "Bilen olgun biri,
Kavme rehber, andırır peygamberi!"

Bir sabâh ev halkı derler: "Merhaba!"
Sen neden taş kalplisin, ey has baba?

Öldü bak evlâtların, biz ağlarız,
Bel bükük kaldık, bütün feryâttayız.

Sen niçin feryâd edip sızlanmadın?
Ey büyük zât, merhametsiz olmadın!

Yok mu gönlün içte, rahmet hissesi?
Ummuşuz hep, sende rahmet gölgesi!

Sen ki rehber, burda sensin şeyhimiz,
Biz cihânda senle yardım ummuşuz.

Bekliyorken biz de, Hakk'ın hükmünü,
Sen şefaat ehlimiz; mahşer günü.

Kabrin akşamken, kıyâmet gündüzü,
Sende ikrâr, lûtfunun gördük izi.

Mücrim olmuş kimse bulmazken amân,
El atıp tutsak gerek, senden hemen."

Der ki Peygamber: "Kıyâmet vakti hem,
Mücrim ağlarken, bırakmak istemem.

Ben şefaat eylerim âsîlere,
Tâ gönülden yardımım, var bir kere!

Hem büyük suç işlemiş, çok kimseyi,
Ben azâptan kurtarırsam cümleyi.

Ümmetin sâlihse, kurtulmuş bütün,
İhtiyâç yoktur şefaatim için.

Belki onlar hep şefâat ehlidir,
Onların hem, hükmü tam geçmektedir.

Kimse yük yüklenmez aslâ, kimseden,
Bir hafiflik varsa, Allah'tan hemen.

"Hem günahsız kimse, şeyhtir ey civân;
Sanki Hakk'ın elde olmuş yay bu ân.

Kimdi şeyh? Saçlar ağarmış ihtiyâr;
Hem beyâz kıl manasından eyle kâr.

Her siyâh kıl, onda hem benlik demek;
Varlığından, kalmasın bir kılsa tek!

Benliğin yok olsa, kalmaz olsa da;
Simsiyâh olsun o pîrdir, kırsa da!

Bir siyâh kıl, insaniyet vasfıdır;
Saç, sakal kıllarsa, sanmam aslıdır.

Bir bebek Îsâ, ki hiç genç olmadan,
Söylemiş: "Şeyhim" ve seslenmiş o ân!

Terk eder kim, bâzı insan vasfını,
Olmamış şeyh, olgun etmiş aslını!

Kimde bir tek, simsiyâh kıl kalmamış,
Hak'ta makbûl, şeyhle olduk biz tanış.

Hem ağarsın, saçlar olsun bembeyâz,
Yok ki makbûl, Hakk'ça yok şeyhlik birâz!

Hem beşerlik, kalsa ancak kıl ucu,
Arştan olmaz, hâm avâmdır doğrusu!"

ÖLEN ÇOCUKLARINA AĞLAMAYIŞINDAN DOLAYI ŞEYHİN ÖZÜR DİLEMESİ

Der ki şeyh: "Siz sanmayın merhametim,
Yok muhabbet, kalpte yoktur şefkâtim?

Cümle kâfir, küfrân-ı nimetledir,
İşte gönlüm, hem de çok rahmetledir.

Rahmetim vardır benim, hem itlere,
Taş atarlar, inleyiş var bir kere.

Bir ısırmış it görürsem, orda tam,
"Hûylarından kurtar Allah'ım;" duâm!

Allah'ım ver, bir düşünmek itlere,
Hep sakınsın, taş yemek yok itlere!

Rahmet etmek üzre gelmiş evliyâ,
Âlemin rahmet içindir enbiyâ!

Hem velîdir, halkı Hakk'a sesleyen,
"Allah'ım kurtar" deyip, duâ eden!

Yaymak isterler nasîhat her yana,
"Kurtar Allah'ım" duâ olmuş ona!

Halkın ancak cüz'î almış rahmeti,
Külli rahmet gör, şu ehl-i himmeti.

Allah'ın cüz', rahmeti almış olan,
Rahmetin deryâsıdır, Hak kurtaran.

1810
Sen de; cüz'î, külli rahmetler ara,
Kâmili bulman gerek, düş yollara!

Cüz'e ermiş, bilmiyor deryâ nedir,
Göl görüp, deryâ deyip gelmektedir!

Yol nedir bilmez, denizler görmeyen,
Halka olmaz, hem de rehberlik eden!

Sel akar olmuş olur, ummânlara,
Artık ummân olmalar, almış sıra.

Olsa rehber, sâde taklîttir işi,
Yok ki ilhâm, feyzinin yok gölgesi!"

1815
Söylemiş ev halkı: "Mâdem öyledir,
Sen çobansın cümlenin, denmektedir.

Hem ecel cellâdı, almış oğlunu,
Ağlamazsın, sızlamazsın, iş mi bu?

Rahmetin göstergedir bir gözyaşı,
Gözlerin suskun, n'olur dök tez yaşı!"

Şeyh döner, der: "Ey hanım, bak kış ayı,
Şimdi temmuzdan gelip almaz payı!

Ölseler, hem kalsalar evlât denen,
Hep dururlar, kalpte aslâ yitmeden!

1820
Ben muayyen şekl ile görmekteyim,
Ağlayıp gönlü neden, dağ eyleyim?

Çıktılar onlar, zamânın devreden,
Gelmiş etrâfımda oynarlar hemen!

Ağlayışlar, ayrılık firkatledir,
Ben ve onlar görseniz, birliktedir!

Halk ki rüyâdan bulur fırsatları,
Ben ayık görmekteyim evlâtları!

Ben cihândan, kendi kendim gözlerim,
Ten de, hissin yaprağıymış gizlerim.

1825
Bil ki ey mert, his akıllar tutsağı,
Hem akıl ruhun esir, hem ortağı.

Ruh, esir aklın bağı çözmüşse gör,
Güç olan işler, bütün düz, hiç gelir.

His, düşüncem, çöp olup berrâk suda,
Hem suyun üstünde yüzmüş olmada!

Aklın el toplar atarken bir yere,
Orda kalmış, sâde bir berrâk dere.

Üstte çörçöp, hem köpük örtmüş suyu,
Toplar olmuşsan, kalır berrâk bu su!

1830
Allah, açmaz olsa aklından eli,
Esse yel, birden çoğalmış çöp seli.

Ruhu örtmüşken heves, his çöpleri,
Ağlar aklın, güldü görsen hisleri.

Bağlasın takvâ; heves, hissin eli;
Hak açarmış, aklının çift elleri!

Akla etsen, sen kumandanlık hele,
Cümle his, duygun senin, mahkûm bile.

Gizli sırlar, ruhta baş göstermede,
Hisse gaypten uykulardır gelmede!

1835
Akla hâkim, hislerinden kurtulan;
Sırrı çözmüştür semâvâttan inan!"

ÂMÂ BİR İHTİYÂRIN KUR'AN'I YÜZÜNDEN OKUMASI VE TİLÂVET ESNASINDA GÖZLERİNİN AÇILMASI

Bir fakîr şeyh, gördü bir ev vardı da,
İhtiyâr kör, bir Mushaf var ortada.

Hem misâfir oldu, bir temmuz günü,
Hem geçirmiş oldu, birkaç vaktini.

Der misâfir: "Burda Kur'ân neylesin,
Dervîş a'mâ görmüyor gözler, kesin!"

Burda a'mâ, başka hiçbir kimse yok,
Böyle hâl, elbet merâk vermişti çok.

Yok ki körden başka, hiçbir kimseler,
Ben ne kör oldum, ne bir ahmak meğer!

Sormayım hiç, mutlaka sabrım iyi,
Hem sabırdan elde etsek gâyeyi!

Çekti güçlük, etti birkaç gün sabır,
Sabr anahtar, çünkü hoşluklarladır!

DÂVÛD'U DEMİR HALKALAR YAPARKEN GÖREN LOKMAN'IN "SORMAKTAN, SABRETMEK, FERAH VE SÜRURA SEBEPTİR" NİYYETİYLE, SABREDİP, O HALKALARIN NİÇİN YAPILDIĞINI SORMAMASI

Gitti Lokman, şanlı Dâvûd huzruna,
Hep demirden halkalar yapmakta yâ.

Madde, hem manâda yüksek Padişah,
Halkalar takmakta tek tek, Padişah.

Zırh yapan sanat nedir, görmüştü o,
Hayret etmiş, öylecek durmuştu o.

"Hem neden taktın," soraydım istedi,
Halka kat kat oldu, bilsek biz dedi.

Sonra kendinden demiş "sabr etmeli, "
Maksadın rehber, sabırdır bilmeli.

Sormadıysan, tez açılmıştır soru,
Sabrının kuş, hızlı uçmuş doğrusu!

Sormuş olsan, maksadım kalmış geri,
Hem sabırsızlık çeker müşkilleri!

Hep sükût etmişti Lokman burada da,
Zırh tamam, Dâvut elinden ortada!

Zırh biter bitmez Dâvut giymiş onu,
Lokman'ın önlerde durmuş, en sonu.

"Ey yiğit! Harp vaktinin giy giysiyi,
Darbeden saklar, keserken darbeyi!"

Der ki Lokman: "Hem sabırdır hoş nefes,
Nerde vardır, gâm kederden sildi ses."

Hakk'ı birlik andı Allah, sabr ile,
Sen de **"Ve'l-Asri"**[23] okurken bak hele!

Hem de yüz binler devâ, halk etti Hak,
Sabra benzer bir devâ, hiç yok ki bak!

---

[23] *"And olsun ki insanlar kesin bir ziyândadır. Ancak iman edenler, güzel amel işleyenler, bir de birbirlerine sabrı tavsiye edenler müstesnadırlar."* (Asr Sûresi)

AMÂNIN MUSHAF OKUYUŞU HİKÂYESİNİN SONU

Gör misâfir, sabreder etmez o ân,
Gitti müşkil, âşikâr etmiş zamân.

Yattılar artık, yarım olmuş gece,
Duydu Kur'ân, sıçramışken öylece;

Önde Kur'ân, kör okur dosdoğruca,
Bitti sabr, hem sordu: "Bu hâldır nice?

Görmeyen gözler, nasıl izler satır,
Hem nasıl gördün, nasıl oldun okur?

Her okunmuş sözde, parmak gezmede,
Ellerin, her harfi bir bir sürmede?

Parmağın her harfte gezmiştir senin,
Harf ne var hep, gözlemiştir gözlerin."

Der ki: "Ey ten cehlinin sen düşkünü,
Çok mu gördün? İşte Allah'ın ünü!

Ben dedim: Yardımcımız sensin Hüda,
Düşkünüm, Kur'ân nasip et, burda da!

Hıfzımız yok, nûr verip Allah göze,
Tek okurken, görme göster sen bize!

Görme kısmet eyle bir ân, sen bize,
Hem de Kur'ân kısmet et, görsün göze."

Geldi Allah'tan erişti bir nidâ;
"Ey ümîtvâr zât olan, her safhada;

Sende vardır hoş ümit, hoş hüsn-i zan,
Dâimâ derler "yücel" onlar inan!

Her ne vakt olsun, Kur'ân'dan isteğin,
Mushaf açmak istemiş olsan hemin;

Ben o ân vermekteyim görmek sana,
Sen okursun, sen bakarsan Kur'ân'a!"

"Söylenen olmuştu, artık istesem,
Söyle Kur'ân açtığım ânlarda hem.

Her ne var, bilmiş olan tek Padişah,
Hem kerîmlerden kerîm, bir tek ilâh!

Hem o ân, Rabb'ül-Ahad vermiş gözü,
Bitti zulmet nûr, çerâğ etmiş bizi!"

Hakk'a olmaz, böyle hâlden itirâz,
Her ne almış, rahmi vermiş, yok ki az!

Yaksa bağ, vermiş üzüm elbet düşün,
Verse mâtem, içte saklar bir düğün!

İşte elsiz şeyhe, vermiş oydu el;
Gâmlı kalp, mazhâr olurken bir güzel!

İsteyin üstünde vermiş karşılık,
Şimdi benden itirâz etmek, yazık!

Geldi âteş olmadan, artık sıcak,
İster âteş sönse, oldum razı bak!

Kandîl olmazdan verir aydınlığı,
İster alsın, neydi feryât, çığlığı!"

ALLAH'IN HÜKÜMLERİNE; YÂNÎ; KAZÂ VE KADERİNE RÂZI OLUP DA İLÂHÎ BU HÜKMÜ TEBDÎL EYLE DİYE DUÂ VE TAZARRU ETMEYEN BAZI EVLİYÂNIN SIFÂTI

Şimdi bizden, dinle artık kıssa, sen,
Var mürîtler, itirâz hiç bilmeyen.

Evliyâlardan, duâkâr başkadır,
Hem dikenler hem sökenler başkadır!

Vardı sâlik bil ki bâzı evliyâ,
Hiç ağızlardan duyulmaz, bir duâ.

Râzıdırlar, Allah'ın hep hükmüne,
Hem harâmdır, derdi defetmek yine!

Hem kazâlardan da çok zevk bulmada,
Kurtuluş arzûsu, bir küfr olmada.

Kalbe Allah verdi bitmez hüsn-i zan,
Giymemişler mâtemin bir giysiden.

BEHLÜL'ÜN BİR DERVİŞ'E SUÂL SORMASI

Sordu Behlül bir suâl, bir dervişe,
"Sen nasılsın? Gel haber ver sormuşa!"

Der: "Cihânın iş, murâdım üzredir,
Böyle bir dervîş için hem, hâl nedir?

İsteğince, aktı sel, akmış dere,
Hükmeder, yıldız uyar isteklere.

İş yapar olmuş hayât, olmuş ölüm,
Gâyesince gezme olmuştur işim.

Nerye ister, gönderir tâziyeler,
Nerye ister, gönderir çok müjdeler.

Sâlikân etmiş sulûk, uymuş murât,
Ayrılan kim, hem tuzakla tuttu zât.

Hiç ağızlar gülme bilmez, bir cihân,
Hem rızâsı, hem de emri olmadan."

Der ki Behlül: "Doğru dersin sen ki şah,
Yüzde âyan nûrunuz, ey Padişah!"

Yüz kez üstünsün sözünden, ey velî,
Şimdi şerh et, gel beyân et hâlleri.

Öyle şerh et, câhil, aydın anlasın,
Hem kabûl bulsun kulaklardan kesin!

Öyle şerh et, sözlerin manâyı sen,
Milletin aydındı artık bilgiden!"

Kâmil insan, nimet ikrâm eylese,
Türlü nimetler erişmiş herkese.

Hem gıdâsız, bir misâfir kalmamış,
Orda yoktur, hiç gıdâdan almamış.

Sanki Kur'ân, onda manâlar yedi,
Has ve hâm, halkı nasipdâr eyledi!

Der ki dervîş: "Halkta tespît öyledir,
Cümle âlem Allah'ın emriyledir.

Düşmemiş daldan ki, yapraklar yere,
Hak kazâsından hükmümdür bir kere.

"Gir" demezden lokma girmez midene,
Cümle işler Hakk'ın emrinden yine.

Insanın dizgin, şu istek, arzûlar,
Allah'ın emriyle kılmıştır karâr.

Yerde hem, göklerde mevcût zerreler,
Emri olmazdan, kanat çırpmaz meğer!

Onda sonsuz, fermân olmazdan niye,
Kudretin şerhinde yol yok kimseye?

Hem ağaç, kaç yaprak olmuş kim bilir?
Sonsuzun son, hem nasıl nakl eylenir?

Şöyle duy, hem anla, artık cümle iş,
Hak emirden, gayri yerden gelmemiş.

Kul, ilâhî hükme uymuş oldu yâ,
Allah'ın hükmüyle teslim olmada!

Beklemez ücret, sevapsız hoşlanır,
Belki ondan, hiç talepsiz hoşlanır.

İstemez hiç ömrü; lezzet, nefs için,
Yok hayâtın, zevke dalmak istesin.

Nerde Allah emri, meslek olsa yâ,
Hem ölüm, elbet hayât bir olmada!

Hazne neymiş, hep yaşarmış Hak için,
Hastalık hiç, hem ölürmüş Hak için!

Onda iman, Hakk'ı memnun etmedir,
Cennet, ırmak, bahçe artık hiç gelir.

Küfrü terk etmek, cehennemden değil,
Hak içindir, korkudan olmaz ki bil!

Onda hûy dersen, ezelden böyledir,
Sanma, zikrinden, riyâzetten gelir.

Görse mâbûttan rızâ gülmektedir,
Bir kazâ ersin, şeker gelmektedir.

Hûyca birkez hoş yaratmış olsa Hak,
Hep cihân, kul fermânın emrinde bak.

Hem kazâ varken, niçin etsin duâ,
Takdirin neymiş, değiştir der mi yâ?

Hem kazâ bilmişti Hak'tan gelmede,
Kendi ölsün, oğlu ölsün, gülmede.

Hem, bu yüzden, çol-çocuk ölmüşse de,
Üzmeler toptan kadayıf gelmede.

Hak rızâsın görmeden duâ neden?
Hem neden etsin duâ, hiç bilmeden?

Ehl-i irşât üzre rahmet, Hak eli,
Hem şefâat, hem de ilhâm bilmeli.

Çünkü yakmış, rahmetinden bir çerağ,
Öyle kalmış merhametlerden ırağ.

Aşkı, vasfa bir cehennem say ki sen,
Vasfı almışken ele yakmış hemen.

Yol karanlıkken giden nerden bilir?
Tek Dekûkî misli er dersen bilir!"

ŞEYH DEKÛKÎ VE KERÂMETLERİ

Şeyh Dekûkî doğruluklar sâhibi,
Hem kerâmet ehli, aşktır mezhebi!

Yerde durmuş, gökte ay olmuştu o,
Hem karanlık ehlinin, cân nûru o.

Az oturmuş, nerde bulmuş olsa yer,
Köyde kalmaz, sâde bir çift gün yeter.

Der ki: "Tutsam evde ben üç gün mekân,
Kalpte mutlak, hep onun aşktır yanan.

Korkarım, meskende bağlansam hele,
Ey nefis, zenginleşirsin çık yola!

İmtihân vaktinde, pâk olmak için,
Hiç gönül koymam, alıştım ben desin!"

Gündüzün gezmekte şeyh, akşam namâz,
Göz, doğan göz, şaha hep eyler niyâz.

Ayrı halktan, oysa pis hûydan değil,
Er, kadından ayrı, tefrîkten değil!

Halkı sevmiş, fayda vermiş, sanki su;
Hem şefâat, duâ, makbûl doğrusu!

Has, fenâ seçmez esirgermiş onu,
Anneden çok, şefkât etmiş say bunu!

Şöyle emretmiş Resulullah bize,
“Ben babamdan, anneden müşfik size!”

Bizde mevcût, siz benim cüzlersiniz,
Cüz’ü, kül’den ayrı mı izlersiniz?

Cüz koparsın, kül’de mevcût bir bağı,
Gövdeden kes, uzv bulur murdârlığı.

Bulmamış cân, kül’le hiç birleşmeden;
Öldü artık, onda kalsın cân neden?

Cüz kesilsin, kıpramak olmaz delil,
Tâze kopmuşken uzuv, kıprardı bil!

Cüz’ kesilsin, kül’le yol ayrılmada,
Hem de küll tam, cüz denen noksânsa da!

Küll ve cüz’den kesme noksânlık ise,
Burda maksat sâde bir örnek size.

Dekûkî Kıssasına Dönüş

Bak Resulullah: “Ali aslan” demiş,
Olmaz aslan, sâde bir teşbih imiş!

Gitsin örnek, ey civân, gel gir söze,
Sen, Dekûkî kıssasın anlat bize!

Hem Dekûkî, halka imâm öylece,
Onda takvâ var, meleklerden yüce.

Seyrederken oldu “ay” elbette mât;
Dîn de kıskanmış; onun, dîndâr sıfat!

Böyle takvâ cümle evrât, hem kıyâm;
Hakk’a kul kim, görme istermiş tamâm.

Onda gezmekten murât, bir ân bile,
Ehl-i hâl bulmak ve söyleşmek ile.

Yollanırken yolda: “Allah’ım beni,
Has kulun göster” duâsın, der hani.

“Ey Hüda! Kalbim bilendir kulları,
Onların oldum ya hizmetkârları!

Ruhu sensin, halk eden sensin Hüda;
Kıl ki sen has kul, eder şefkât o da!”

Der ki Allah: “Söyle ey olgun kişi,
Hem nasıl aşktır, tükenmezlik işi!

Erdiğin sevgim benim, arzûn niye,
Senledir Hak, hem beşer arzûn niye?”

Der Dekûkî: “Sır bilen ey Rabbimiz,
Hem niyâzdan, açtığım şey kalbimiz.

Hem deniz üstünde bir dursam diye,
Bir tamahkâr kalp, yönelmiş testiye.

Ben de Dâvud misli, doksanken koyun,
Tamâ ettim, komşumun tekken koyun.

Ben senin aşkınla, harîs bir kere,
Senden ayrı hırs, ayıptır bizlere!”

Erkeğin hep hırsı, pek yüksekcedir,
Cahilânın şehveti, adicedir.

Erkeğin hırs, manalar yükseltmede,
Adinin hırs, adi olmuş gitmede.

Bunda hırs, erkekliğin olgunluğu,
Onda hırs, elbet rezâlet bolluğu!

Bunda var sırlar ki, bilmezmiş avâm,
Hem Hızır, Mûsa da etmektir, devâm.

Onların hırs, bir susuzdur doymayan;
Ey sâlik sen, doyma manâ bulmadan!

Yok, nihâyet, sonsuz olmuş her makam;
Gayret et, Hak yolda yüksel durmadan!

MÛSA ALEYHİSSELÂM'IN PEYGAMBERLİKTE VE ALLAH'A YAKINLIKTAKİ KEMÂLİYLE BERABER HIZIR'I ARAMASININ SIRRI

Ey kerîm, öğren Kelîm'den hırsı sen,
İştiyâktan dinle, söylerken hemen:

"Böyle mevki, böyle bir Peygamberim,
Ben yokum ben, Hızr'ı durmaz izlerim."

"Sanki Mûsa, kavmi hep terk eyledin,
Bir mübârek, izleyip, gitmektesin.

Korkudan, dertten, recâdan kurtulan,
Nerye dek sürmüş, arar olman ki cân?

Sendedir hep, neyse sen bilmektesin,
Ey semâdan üst olan, hep yerdesin!"

Der ki Mûsa: "Siz melâmet etmeyin,
Ay, güneş, yol verdi, artık kesmeyin!

Her zamânın şahla sohbet üzre ben,
Mecmau'l-Bahreyn ki, yollandım hemen.

Hızr olur elbet ki, gerçekten sebep,
Hem uzun müddet, gidiş ettim talep.

Bunca yıllar, ben uçup bir azm ile!
Neydi yıllar? Geçse hem binler bile!

Bulma aşkından da geçmem hiç inan,
Aşkı cânân, az değil ekmek, sudan!"

Amca, ermez böyle destânın sona,
Sen Dekûkî kıssasın anlatsana!

DEKÛKÎ KISSASINA DÖNÜŞ

Der Dekûkî; rahmet Allah'tan ona;
"Çok sefer ettim" diyor "her bir yana."

"Bir ayın aşkıyla, gezdim çok zaman,
Hiç habersiz, sanatın aşkıyla ben!"

Hem demişler: "Yal'nayak gitmektesin,"
Der ki: "Ben yok, oysa şaşkınlık kesin!"

Görme yerler üzre gezmiş bir ayak,
Gönlü âşık hep yakîn dolmuştu bak!

Yol ve menzil, az ve çok bilmez gönül;
Kalbi okşar, Hakk'a mest olmuştu bil!

Hem uzun, hem azsa efsafı tenin,
Başka bir türden gidiştir ruhların!

Nutfeden ettin sefer sen, akla dek,
Yok, adım, yok menzilin naklinde tek!

Kayda sığmaz, ruhta mevcût devreler,
Cismimiz, ruhtan alırmış ders meğer!

Cisme ait yol nedir, etmişti terk,
Gizli, şartsız gitmeler bulmuş demek!

Der ki: "Bir gün şöyle doldum aşk ile!
Nûr-i yâri bulsam insandan hele!

Damlalardan, deryâ görmek istedim,
Hem güneşler, zerreden görsem dedim!

Yol alıp bir ummâna vardım hemen,
Geçti gündüz, akşama ermiş iken!"

DENİZ KENÂRINDA YEDİ MUM MİSÂLİNİN GÖRÜNMESİ

"Tâ uzaktan gördüğüm mumlar, yedi,
Olmuşum sâhilde, bir rüzgâr dedi.

Her mumun nûr, gökte sunmuştur ışık,
Gökte yükselmiş bütünden nûr, ışık.

Çok şaşırdım, şaştı, şaşkınlık bile,
Aklı, hayret dalgası örtmüş hele!

Hem nasıl mumlar ki, halkın çift gözü,
Görmemiş, gözlerde yoktur nur izi.

Aydan aydın, bir çerağ durmuş iken,
Başka bir mum, isteyip durmak neden?

Bağlamış hep gözleri bir bağ mı var?
Hak mı bağlar, parlamışken âşikâr?"

O YEDİ MUMUN BİR MUM GİBİ OLMASI

"Sonra gördüm, mum gelip olmuştu bir,
Hem felekten, cep delip gelmektedir.

Oldu tekrâr bir olan, mumlar yedi,
Bende artan mestti, hayrânlık idi!

Mumların var öyle bir birleşmesi,
Mümkün olmaz, dille târif etmesi!

İdrâk etsin, bir görüşten bir kişi,
Dille yıllar anlatılmaz, gör işi!

İdrâkin, bir ân için gördükleri,
Anlamaz duysun kulak, yıllar ne ki!"

"Bahse son yok, ey mürît dön kendine,
Gayret et bul, âcizim övsem yine!

Kibriyâdan bir nişân, mumlar mı ne?
Ben de koştum, öyle hem geçtim öne!

Sarhoş oldum, tastamam, bendim harâp,
Koşmadan düştüm ve olmuşken bîtap!

Öyle kaldım, nice müddet yerde ben,
Toprağın üstünde yattım, bilmeden.

Geldi aklım, şuurum tekrâr geri,
Hem yürürdüm yok ayak, baş yok biri!"

MUMLARIN YEDİ İNSAN GÖRÜNMESİ

"Döndü mumlar insana, baktım yedi,
Onların nûr, gökleri feth eyledi.

Döndü gündüz, işbu nûrdan tortuya,
Sildi kalmaz, başka nûr yok oldu yâ!

TEKRÂR O MUMLARIN AĞAÇ OLMASI

Sonra fertler hep dönüp, olmuş ağaç,
Yemyeşil, göz mutluluktan aldı baç.

Dal görünmez, öyle sık yaprak çağı,
Meyveler çok, hiç görünmez yaprağı.

Her ağaçtan dal uzar, tâ Sidre'ye,
Sidre neymiş? Geçti imkândan neye!

Her birinden kök, yerin diplerdedir,
Hem öküz, hem bir balık vehmin nedir?

Kök güler yüzlüydü, dallardan bile,
Akla bak, hâlden de alt üsttür hele!

Hep yarılmış, olgun olmuş meyveler,
Fışkırır, nûrlar saçan şimşekteler!

O AĞAÇLARIN HALKTAN GİZLENMESİ

Çok acayip yanlarından, görmeden,
Yüz bin aşkın fert, geçerdi sahrâdan.

Gölge bulmak üzre cân vermekteler,
Hem kilim, çuldan yaparken gölgeler.

Gölgeler var, yok demek görmezlere,
Pek yazıklar, böyle görmez gözlere!

Kahrı Hak, göz bağlamış ondandı yâ,
Baktılar ay, ay görünmüştür Sühâ!

Zerre görmüş, görmemiş varken güneş,
Hem ümît, olmaz ümîtsizlikle eş!

Geçti kervânlar azıksız, bî-nevâ,
Meyve düşmüş görmemek, sihrin Hüda!

Bir çürük elma, koşuşmuş halk neden?
Çiğnemiş halk, kavga artmış meyveden!

Her çiçek üstünde yapraklar demiş,
"Keşke bilsin hem de görsün" istemiş.

Her ağaçtan yükselir bir tek sedâ,
Şöyle yönlen, şimdi bedbaht, derdi yâ!

Bir nidâ ermiş ağaçlar üstüne,
"Bağlı gözler, yok sığınmak, yok yine!"

Derse: "Yönlensek," ki onlardan biri,
Bak ağaç sunmuş, saâdet tedbîri."

Hepsi der: "Miskin ve sarhoştum" diye,
"Hak'ta takdir, döndüren dîvâneye!

Doldu sonsuz sevdâ, hülyâdan inan,
Baş, riyâzetten çürük, mıncık soğan."

"Pek acâyip geldi" der, dâvet eden,
"Hem dalâlet, halkta perdeymiş neden?

Türlü halk yüzlerce aklın sâhibi,
Bir adım atmak neden, olmaz gibi?

2025 Düştü inkâr içre halktan çok zekî,
Onların inkârda şüphem, öyle ki!

Ben miyim dîvâne, şaşkın bir adam,
Sanki Şeytan, hışm edip vurmuştu tam?

Göz ovar her ân, ne gördüm der iken,
Bin hayâl, bir rüyâ gördüm yoksa ben?

Neydi rüyâ? Bir ağaçtır gittiğim,
Meyve yer, hem öyle tasdîk ettiğim.

Sonra döndüm, ben bakıp münkirlere,
Hep velâyetten habersiz bir kere!

2030 Çok fakîrler, fazladan var ihtiyâç,
Cân, koruk uğrunda, cânlar kaldı aç!

İştiyâk, hırstan ağaçtan yaprağa,
Hırs, soğuk bir âh getirmiş bak ağa!

Kaçtı milyonlarca insan meyveden,
Kaçmamız hem, ürkmemiz bilmem neden?"

Hem de derken: "Bilmeden sarhoş mu ben,
Yoksa tuttum, bir hayâlden dal mı ben?

Gel! **"İzestey'eserrusûlü"** söyle bu,
Hem **"Vezannû ennehûm kad kuzibü."**[24]

2035 Anlaşılsın şöyle denmek istenir,
Hem nebîler, biz de aldandık sanır.

Ruhu peygamber tereddüt etmede,
Hem dalâlet ehli birlik, itmede!

Şüphe geçmiş, yardımım ermiş yola,
Geç şu münkirden, çıkıp cânın dala.

Meyvelerden, gel rızık, seç bir kere,
Her zaman sun, sihri yönlenmişlere.

Halk ki der hem: "Gel diyen sesler nedir?
Hiç ağaç yok, hem ne bir meyveyledir?

2040 Biz şaşırdık, der iken sevdalılar,
Gel yakın bak, bağda bir has sofra var!

Göz ovup baktık ki, bağ yok ortada,
Kırca bir yer, pek de sarp bir yoldu yâ!"

Boş denen söz, bunca, boş sözler neden?
Yok, ağaçlar nerde? Söylerler neden?

Ben de: "Münkir kimse görsün isterim,
Gözde mühr Hakk'ın neden, bilsem derim?"

Hayret etmiştir Resûl, ısrâr için,
Hem şaşırmıştır Leheb, ikrâr için!

2045 Böyle hayret, öyle hayret farkı var,
Hak, bu kâfirler için vermiş karâr.

"Ey Dekûkî, hızlı git sen, hem de sus;
Duymanın kıtlık durur, duysan da sus!"

O YEDİ AĞACIN BİR AĞAÇ OLMASI

Der Dekûkî: "Bahtlıyım geçtim öne,
Hep ağaçlar tek ağaç olmuş yine.

Hem ağaçlar oldular, bir ân yedi;
Bilmedim ben, çektiğim hayret idi!

Hem ağaçlar, toplanıp saf tuttular,
San cemâat oldular, saf saftılar.

24 *"Peygamberler kâfirlerin imânından meyûs olunca kendileri tekzip edildi sanınca..." (Yusuf, 110)*

Bir ağaç olmuş imâm, geçmiş öne,
Arkadan, durmuş, kıyâm etmiş yine.

Hem kıyâmlar, hem rükûlar, secdeler,
Bir ağaçtan, çok acâyip hâl meğer!

Akla gelmiş oldu, tek Allah sözü,
Secde ettirmiş, ağaçlar yıldızı.

Var ağaçlar yok beli, yoktur dizi,
Hem nasıl bir tür namâzdır, gör izi?

Geldi ondan şöyle bir ilhâm bize,
"Neydi fi'limden taaccüp?" der size!

YEDİ AĞACIN YEDİ KİŞİ OLMASI

Hem ağaçlar oldu insan, tam yedi,
Hak için diz çökmüş onlardır dedi!

*Sonra olmuşlar yedi insan yine,
Diz çöküp durmuştular, Hak emrine!

Göz ovup baktım ki, aslan kimseler,
Hem de dünyâ üzre gör, neylerdiler?

Öyle yaklaştım, gelirken onlara,
Hem ayık, verdim selâm ben onlara.

"Hem Dekûkî, kavme sensin iftihâr, "
Söyleyip benden selâmlar aldılar.

Ben dedim: "Bunlar nasıl bilmiş idi,
Önceden bunlar beni hiç görmedi.

Anlamış, bilmiş gönülden geçmişi,
Hep bakışmış, oldular bilmiş işi!"

Bir tebessüm eyleyip derler, bana,
"Ey azîz, sır gizli kalmazmış sana!

Allah'ın âşkıyla hayret eyleyen,
Gizli kalsın, söyle esrârlar neden?"

Ben dedim: "Bunlar yakın gerçekle de,
Sûretin her harfi nerden bilmede?"

Der ki: "Bilmez olsa "ad" olmaz velî;
Câhil olmaz, vardı istiğrâk yeli!"

Sonra derler: "Dostumuz, biz isteriz,
Sen imâmsın, biz de hep uysak deriz!"

Söyledim: "Vardır zamândan müşkülüm,
Bir sâat mühlet verilsin isterim.

Tertemiz sohbette, hal etsem derim,
Toprağın sohbet, üzümdür, beklerim!

İçte sağlam dâne, topraklarla hem,
Sohbet etmiş, halvet etmiş onca dem!

Mahva yönlenmişse, topraktan hele,
Orda artık renk ve kokmak nâfile!

Mahv olur kalmaz sıkılmak bir kere,
Hem ferâhlar kol açarken göklere.

Aslı toprak, sarhoş eyler öyle de,
Gitti sûret, manâ oynar cilvede."

Baş eğip derler ki: "Fermân sendedir,
Baş eğişten, gönle od düşmektedir."

Ben, seçilmişlerle kaldım bir zamân,
Hem nazar ettim, geçip benden o ân.

Az zamân kurtuldu ruhum öylece,
Her zamân, çok genci eylerken koca.

2075 Hep değiştirmiş zamândır renkleri,
Vakti geçmişler geçerler renkleri!

Sen zamândan kurtulur olsan birâz,
Hakk'a mahrem oldun artık, et niyâz!

Vakte bağlamış da hayret, sâde *yol*,
Hem zamân bilmez, zamanım bilmiş ol.

Hem zamânı, hem de vakti aşmış er,
Bağlılar, öz mevkinin kaydındalar.

Her makamın vardı bir tek bekçisi,
İzni olmazdan bırakmaz herkesi!

2080 Mevkîsinden ayrılıp gitmiş kişi,
Başka bir mevkî, heves olsun işi.

Kim makamından geçer, dizginli bu,
Hem müvekkiller tutup çekmiş onu.

İşte kurnaz, sen müvekkil görmedin,
İhtiyâr, hiç sende *yok*muş, bilmedin!

Yapmak istersin; ayak, el sende var;
Bir hapissin, sende *yok*tur ihtiyâr?

Var muhafız, inkâr ettin bil ki sen,
Mâni var dersin, nefistir önleyen!"

DEKÛKÎ'NİN İMAM OLMAK İÇİN İLERİ GEÇMESİ

2085 "Son bulunmaz sözde, artık koş hele,
Ey Dekûkî, var imâmlık al ele!

Ey cihânın öncü gel kıldır namâz,
Hem zamân bulsun elinden, sus birâz!

Ey gören göz, nûra gark olmuş olan,
Bir imâmın, gözde nûr lâzım inan!

Oldu mekrûh, kör imâm olmuşsa da,
Ey büyük! Buymuş şerîat sunmada!

Gerçi hâfız, olsa fakîh, kör olan,
Bir sefih, görmekle üstündür inan!

2090 Körde, pislikten sakınmak *yok* bu dem,
Perhizin varlık, görülmüş gözle hem!

Elbet a'mâ sürtünür, görmez pisi;
İş, gücünden gelmemiş nurun sesi!

Kör olan görmez, necâset ortada,
Kalbi kör, görmez necâset, saklıda!

Dışta pislik var, yıkarsın suyla sen,
Ruhta pislik, durmayıp artmış hemen!

Kalpte pislik varsa ağlarsan, yıkar,
Yoksa, içten pisliğin, bir gün çıkar.

2095 Hep necis saymış Hüda, kâfirleri,
Onda pislik dışta *yok*, pis içleri!

Kâfirin dış *yüz* desen, pislik değil,
Orda pislik dîn ve ahlâk oldu bil!

Dış necâsetler, uzaktan koklanır,
İç kokuşlar Şam ile Rey'den gelir.

Belki göklerden geçer hem, bak *yi*ne,
Hem girer Hûrî ve Rıdvân genzine.

Anlayıştan ölçü *yap*tım, söyledim,
Anlayan derdiyle, ölsem istedim!

2100 Anlayış, berrak sudur, tenlerse kap,
Kap kırılsın hiç su kalmaz, döktü hep.

Tende vardır beş büyük aklın delik,
Hiç su kalmaz, kar da kalmaz üstelik.

Emri duydun: "Gözleri sen sıkça yum!"
Emri duydun hem de, yapmazsın uyum!

Ağzının söz, koymamış hiç anlayış,
Ey kulak, kum misli yapmıştın içiş.

Hem diğer menfezlerin, kalmış açık,
Anlayış içmiş, akıtmış pek yazık!

2105
Sen, denizlerden alır olsun suyu,
Sonda bir çöldür, bıraktın doğruyu!

Olsa vaktim, ben de söylerdim size,
Karşılık olmuş sular, nerden bize?

Bir deniz, hiç durmayıp harcar suyu,
Sonradan dönmüş olur tekrâr suyu.

Hem denizden rızk alır, yüzbin ne ki,
Hem de çekmiştir bulutlar, öyle ki!

Sarf eder, bitmez alır tekrâr deniz,
İlmi mevcûtlar bilirler, neyse iz?

2110
Kıssalar başlatmışız biz, bir kere,
Bitmemiş, kalmış kitâptan içlere.

Ey Hüsâmeddin ve ey Hakk'ın ziyâ,
Hem felek, bir benzerin doğmazdı yâ!

Gelmen olmuş ruh ve kalbin nâdirât;
Ruh ve kalp senden olur, mahcûp sıfât!

Çokça millet, meth ederdim mâzîden,
Hep metihlerden övünç, maksat da sen!

Kendinin ev nerdedir, bilmiş duâ,
Her neler ister isen, gel et senâ!

2115
Methi, nâmahrem için gizler Hüda;
Çok hikâye, çok misal var orda da!

Mahcup olmuş övgümüz, senden fakat,
Verdi Allah, hem fakîrin sâye tat.

Saydı makbûl, tuttu aczimden muâf,
Kör gözümden damla kâfi, çünkü sâf!

Kuş, balık övgümden anlar, bilmeli,
Kim övülmüş, orda var bilmek yeli.

Methi eylerken de örttüm, gizledim,
Diş biler olmuş hasût, sussun dedim!

2120
Hem hasût ermez, bu yüksek bir hayâl;
Farenin yurt, tûtîler uymaz misâl!

Hîledir elbette, var dersen hayâl,
Kaşta bir kıldır, o olmaz bir hilâl!

Methiniz, his, hem de sığmaz göklere,
Bak, Dekûkî önde imam bir kere!

O KAVME İMÂMLIK ETMEK İÇİN DEKÛKÎ'NİN İLERİ GEÇMESİ

Her tahiyyâtlar, selâmkâr sâlihin,
Cümle peygamber övülmüştür bilin!

Teşte tastan sanki su dökmüş gibi,
Hep metihler birleşir tekmiş gibi!

2125
Her kesim övmüş dururken bir teki,
Cümle din mezhepte birdir öyle ki!

Her metih, Hak nûrunun bir kısmeti,
Hem şahıs, hem methi sûret, iğreti!

Müstahâk olmazsa, kim meth eylemiş,
Her ne görmüş meth eden, şaşkın imiş!

Nûru aydan almış olsun, bir duvar,
Hep duvar, nûrlar bürünmüş âşikâr!

Şüphesiz nûr, aslâ dönmüş oldu mu?
Ay da yitmiş, övgünün gelmiş sonu!

2130
Ayda nûrlar akseder olsun kuyu,
Sarkıtıp baş, methe yönlenmekti bu.

Bir cehâlettir, bakıp meth etmesi,
Bu metih olmuş ayın tek hissesi.

Methi aydır, yansıtandan sunmalar,
Küfr olur Hak övmeden çıkmışsalar!

Yol yitirmişken cesûrdur câhilân,
Göktedir ay, yerde sanmıştır inan!

Çok güzellikten perişân, çok kişi,
Bitse şehvet, geldi pişmânlık işi.

2135
Bir hayâlî tenle birlik olsa da,
Yok görünmezdir, hakîkat ortada!

Sen mecâzî aşka açmışsan kanat,
Hep hakîkat, yükselişler verdi tat.

Hep döker şehvet, kanatsız kor seni,
Sen topalsın, hiç hayâlin yok denî!

Bak kanat, dursun ve terk et şehveti,
Bul meğer, meylin kanattan cenneti!

Zevki, işretten bilir şehvet-perest,
Hem hayâl yolmuş kanat, çekmekte rest!

2140
Nükte tekrâr eylemek, borçtur bana,
Ver ki fırsat, hâlsizim bir baksana!

O YEDİ KİŞİNİN DEKÛKÎ'YE İKTİDA ETMESİ

Gör, Dekûkî geldi, imâmım dedi,
Onlar atlas, hem Dekûk, püskül idi.

Uydular toptan, o şahlardan katar,
Bir imâm var, pek de nâmdâr ismi var!

Sanki kurbândır, cihândan çıktılar,
Tekbîr almışken, yakınlık buldular.

Birliğin manâsı, birlik ey imâm,
Hakk'a dönmek, kurbân olmaktır tamâm!

2145
Hem keserken tekbîri, söyler dilin,
Hem namâz, tekbîr, nefis kesmek bilin!

Ten ki İsmâil ve cân olmuş Halîl,
Cân heves kesmişti, tekbîrlerle bil!

Hırs ve şehvetten ölüp geçmek, niyâz,
Besmeleylen, hem boğazlanmış namâz.

Kim namâz kılmış, kıyâmet ânları,
Var hesâplık, var münâcât safları.

Hepsi birden, sanki san, mahşerdeler,
Dik durup, Hak huzra yaş dökmekteler.

2150
Der ki Hak: "Kârdan neler gelmiş bana,
Böyle mühlet, vermiş olmuştuk sana?

Kendi ömrün, nerde harç etmiş isen,
Nerde bitmiş lokmanın kuvvet, de sen?

Nerde eskittin, gözün cevherleri?
Beş duyun nerdeydi, kullanmak yeri?

Göz, kulak, akl; bunlar Arş'ın cevheri,
Harcadın, yerden de sen aldın feri?

Kazma, bel, emsâli verdim el, ayak,
Kendi lûtfumdan, bağıştır, nerde bak?"

Hak huzurdan böyle yüzbinler haber,
Dert dolup, tekrâr dönüp gelmekteler.

Hem kıyâm ânında, Allah'tan gelir,
Kul utançtan yer öper, çift kat olur!

Hem utançtan, onda kuvvet yok olur,
Hem rükû eyler ve tesbihler okur.

Sonra fermânlar erer, baş kaldırır,
Hem "rükûdan kalk, cevâplar ver" denir.

Kul utanmış, kaldırır yerden başı,
Şimdi tekrâr, secde etmektir işi.

Sonra tekrâr, secdeden kalk denmede,
Yaptığın neymiş, gelip bir söyle de?

Kaldırır baş, hep utanç dolmuş yine,
Bir yılan olmuş, düşer yüz üstüne.

Söylenir tekrâr ki, doğrul söyle sen;
Yaptığım her şey, sorulsun inceden.

Heybeti Hak'tan ve hiç tutmaz ayak,
Hem hitâbın etkidir, ruhunda bak!

Bir ağır yükten, ezilmiş diz çöker,
Der ki Allah: "Hâli artık ver haber!"

Verdiğim nimet için şükrün nedir?
Faydalandın, hep benim sermâyedir!

Bir selâm vermek için dönmüş sağa,
Orda ruhlar, enbiyâ, hem evliyâ!

Mânevî şahlar, şefâat eyleyin,
Pis ayaklar, balçığa batmış bilin!

NAMAZDA SAĞ TARÂFA SELÂM VERMENİN, KIYÂMETTE HAKK'IN HESÂBA ÇEKMESİNDEN KORKARAK PEYGAMBERLERDEN YARDIM VE ŞEFÂAT TALEP ETMEYE İŞÂRET OLDUĞUNUN BEYÂNI

Der ki Peygamber: "Geçen, yardım günü;
Çâre dünyândır, heder ettin onu!

Vakte uymaz kuş musun, bahtsız kişi?
Dökme kanlar, çek de git sen, yap işi!

Hem de, yüz dönmüş olurken sol yana,
Çevre; "Yardım istemek yok, " der ona!

"Hakk'a kendin ver cevâp" derler o ân,
"Bizden el çek, yok bizim yardım inân!"

Çâre yok, ordan ve burdan neylesin?
Ruhu artık, çâresiz kalmış kesin!

Hem ümîtsiz kaldı, me'yus cümleden,
Kaldırıp çift el, duâ etmiş hemen!

Cümleden kestim ümît, Yâ Rabbenâ;
Evvel âhir, sâde sen Rabsin bana!

Sen namâzdan, hoş işâret gör hele,
En sonun hep böyledir, sen bilsene!

Bir yumurtaymış namâz, civciv çıkar,
Dâne toplar kuş musun, tâzim sunar?

DEKÛKÎ'NİN, NAMÂZ ESNASINDA, BATACAK BİR GEMİ HALKININ FERYÂDINI İŞİTMESİ

Hem, Dekûkî'dir imâmlık eyledi,
Hem namâz kıldıkları, sâhil idi!

Hem cemâat uydu, saf saf durdular,
Üst cemâat, seçkin imâm; uydular!

Duydular deryâda, bir imdât sesi,
Ânsızın görmüştüler varmış nesi.

2180
Dalgalar sürmüş, sürükler bir gemi,
Bir belâdır uğramış hükmün demi!

Hem karanlık, hem bulut, hem dalgalar;
Hem bu üçten, artar olmuş korkular.

Sanki Azrâil, muazzam yel esen,
Sağ ve soldan, dalga artıp yükselen!

Orda mevcût cümle insanlar erir,
Orda yüzler nâle, feryât yükselir!

Baş dövüp ellerle hep durmuştular,
Cümle dînsiz, Müslümân olmuştular.

2185
Hakk'a her türden, niyâz etmekteler,
Hem de cândan, ahdedip gitmekteler.

Onca yıllar, aslâ secde etmeyen,
Baş açık hep, secde etmişler hemen!

Hem denilmiş, böyle yapmak faydanız,
İşbu ân, kulluk verir yüzlerce iz.

Hem ümît kesmiş dayıyla, amcadan,
Hem peder, dost, anne çıkmış ortadan.

Zâhidân şâkî ve fâsıktan olan,
Şimdi olmuş, muttaki bir Müslümân!

2190
Hem ne sağdan, hem ne soldan fayda var,
Hîle ölmüş, tek duâdan fayda var.

Âhlarından is çıkarken göklere,
Onların âhlar yayılmış her yere!

Der ki şeytân, insanın düşmân ya hem,
"Ey köpek tapmış, bu çift illet demem;

Ey münâfık, hem de ey münkir geber,
Sonda, mecbûr geldi artık çift eser!

Kurtulursan, bulsa göz aydınlığı,
Oldunuz şeytân, atıp zevk çığlığı.

2195
Gelmemiş hiç akla, dertler var iken,
Kurtaran, elden tutan, Hak'tır hemen."

Şeytânın söz, söylenirken durmadan,
Has kulakmış, böyle bir sesten duyan.

Mustafâ gerçek kutup, şahlar sesi,
Pâklığın deryâsı, söz der; en hası!

Sonda görmüşler, câhiller her şeyi,
Aklı çok, görmüş olur önden iyi!

İşte son dersen, başından gizlidir,
Ehli önden, suçlu tek çıksın bilir.

2200
İşte son, baştan bilinmez olsa da,
Son görünsün, câhil, âlim bilmede.

Aybı mâdem görmüyorsun önceden,
Ey inâtkâr dikkat et dur, selde sen!

İhtiyât neymiş? Ki ânsızdan gelen,
Her ne var, görmek gerektir önceden!

İHTİYÂTKÂR KİMSENİN TASAVVURLARI

Ânsızın kapmışsa aslan bir eri,
Hem de, seçmiş olsa ormanlık yeri.

Bil o insan, hem düşünmüştür neler?
Sen düşün aynen, dinin üstâd o er!

Yokluğun, derdin, kazânın aslanı,
Cânımız dünyâ, o seçmiş ormanı.

Öyle, halk korkar zaruretten yana,
Ağza dek, ummâna batmış baksana!

Sâde korkun olsa Allah'tan eğer,
Lûtfunuzdan beklenir çok hazneler!

Korku, gâm olmuşsa insan gâm demek,
Varlığın kaygıyla, yokluk istemek.

GEMİNİN KURTULMASI İÇİN DEKÛKÎ'NİN DUÂ VE ŞEFÂAT ETMESİ

Bak Dekûkî gördü, kopmuş velvele,
Gözden akmış yaş da, dönmüştür sele.

"Bakma Rabbim onların pis fi'line,
Padişahsın, tut o ellerden yine!

Kudretin ermiş deniz, gök, yerlere,
Ey Hüda'm sen, eyle imdat bir kere!

Hem Kerîm'sin hem Rahîm'sin, yok sonun,
Affet artık, her ne var, suçlar onun.

Verdiğin binler bedâvâ göz, kulak,
Yok ki rüşvet, verdiğin his, akla bak!

Rızkımızdan verdiğin, hep fazladır,
Gördüğün suç, bizde hep artmaktadır!

Ey büyük Allah! Günâh yaptık yazık,
Affedersin çünkü affın çok büyük!

Hırs yüzünden, yaktık artık biz bizi;
Senden öğrendim duâ, döndüm yüzü!

Sen ki öğrettin o duâ aşkına,
Çok karanlıklar, duâ kandîl bana!"

Hem Dekûkî, böyle kaldırmış eli,
Sanki müşfik anne olmuş, bilmeli!

Gözlerinden, kanlı yaşlardır gelen,
Hem semâdan bir duâdır yükselen!

Başka bir hâldir duâ sarhoşluğu;
Kuldan olmaz, dolduran Hak; yokluğu!

Hep fenâfillahtadır gör, evliyâ,
Hem duâ, hem mûcibi olmuş Hüda!

Vasıta yoktur, bakarsan ortada,
Ruh habersiz oldu, hep yalvarsa da!

Bendeler; rahmetli, elbet çok halîm,
İş düzeltmek üzre var, Hak'tan selim!

Hem koşarlar, rüşvet almaz yardıma,
Zor vakitler, hep acır mahlûkuma!

2225
Ey belâya uğrayan bul kavmi sen,
Bil belâdan önce kavm, nimet hemen.

Pehlivân etmiş duâ, batmaz gemi,
Sandılar hem, onların gayret demi.

Sandılar, pâzûlarından kurtuluş,
Tam hedef tutmuş olan, bir ok imiş.

Avcıdan kurtardı koşmak tilkiyi,
Tilki sanmış, kurtaran kuyruk, iyi!

Cânı kurtarmış olan, kuyruk ne ki?
Okşayıp kuyruk, severken öyle ki!

2230
Tilkiyi saklar ayaklar avcıdan,
Amma hep kuyruk över o durmadan!

Tilkiyiz biz, dön de ehlullâha bak,
Kurtaran dertten, bizim onlar ayak!

Hîlemiz elbette benzer kuyruğa,
Oynarız durmaz döner, soldan sağa.

Hîleyi saydık delil, kuyruk diye,
Sallarız, hayran bulup göstermeye!

Hayrân olsun, cümle insan isteriz,
Biz tamahtan, sanki biz göklerdeniz!

2235
İsteriz, efsûnla ersek göklere,
Bilmeyiz, düştük çıkılmaz bir yere!

Ey akılsız, sen çukur bir yerdesin,
Haddi bil, tutun bıyık, el çek kesin!

İşte sen, hoş bahçe bulmuşsan eğer,
Sonra halkın tut etekten, ver ki yer.

Unsurun, hem his ve yönler bendesi,
Pek lâtîf bir yerdesin, çek herkesi!

Sen eşekten gölgesin, kuyruk işin,
Busegâh buldunsa sen, bildir kesin!

2240
Dosta kulluk, olmamış kısmet sana,
Şahlığın meyl, çıktı nerden meydâna?

Âferîn densin, dilersin hep sana,
Bir kiriş taktın, şu ruhun boynuna!

Tilki benzer, hîlekârlık etme sen,
Kalbi, ehlinden; bulup, bağlan hemen!

Hiç kebâp aslanda, eksik olmamış,
Tilkisin, bir leş için yaptın koşuş.

Ey gönül, Hak ehlini bulman gerek,
Sen ki cüz'sün külle yönlenmek gerek.

2245
Hak bakış mutlak senin kalbinle bil,
Olmamış sûret denen, hem suyla kil.

Sen diyorsun, kalbimiz var bir kere,
Arştadır kalp, inmemiş elbet yere.

Bir siyâh kil var, su vardır, baksana,
Oysa imkân yok ki abdest almana.

Çünkü olmuştur su mağlup toprağa,
Bir yürek var, yok gerek kalp saymağa.

Göklerin üstünde kalp vardır bilin,
Abdalın yâr, gönlüdür peygamberin.

Kalp, çamurdan kurtulur, sâflık bulur,
Sâflık artar, faydalar sunmuş olur!

Toprağından kurtulup bulmuş deniz,
Kilde tutsak kalmamış, olmuş deniz.

Bizde tutsaktır su, elbet toprağa,
Rahmetin deryâ, yetiş kurtarmağa!

"Der deniz: "Hep ben, seni çekmekteyim,
Sen diyorsun: "Ben sâfım tatlardayım!"

Sende sözler eylemiş mahrûm seni,
Vehmi terk et, haydi gel sen bul beni!"

Suyla killer, hep denizler istiyor,
Kil ayak bağdır; su "sen dursan" diyor.

Hem su, kilden kurtarır olsun ayak,
Müstakildir, kil kurur, var çatlamak.

Hem neden kil mânidir koymaz suyu?
Sende mevcût, hem yemek, içmek hûyu!

Böyledir, bilsen cihân şehvetleri,
Mal ve mevkî, iştahın her türleri!

Toplanır bunlar gelir, sarhoş eder,
Bulmamışsan, cümleten olmuş keder.

Şunca olmuş gâm ve ye's sarhoşluğu,
Pek fena mal, ihtiras sarhoşluğu!

İhtiyaçtan fazla mal hiç isteme,
Olmasın nefsinse hâkim bekleme!

"Gönle sahip ârifim" derken bile,
Söyleyip düştün, olup serkeş hele.

Hem nasıl balçıkta mevcût bir suda;
"Ben suyum" derken de serkeş olmada!

Sen bulanmış kalbi, sanmışsın gönül,
Şüphesiz kalbin, erenden ayrı bil!

Süt ve bal sevdâsıdır arzûn senin,
Sen revâ gördün mü, has gönlün senin?

Süt ve bal, olmuş gönül aksetmesi,
Her hoşun hoşluk, gönüldür haznesi.

Kalbe ârif gölge, düşmüş olsa gör,
Kalpti cevher hep cihân arâz olur.

Kalpte, bir mâl aşkı dolsa, bil ki sen,
Cân, su, kil, meftûnu olmuştur hemen!

Yâ karanlık bir hayâl var söyleşir,
Buldu sohbetler dalıp gitmektedir.

Dolmasın nûr kalbe, yoktur aslâ yol,
Kalp, nazargâhı Hüda'dır bilmiş ol!

Neyse, yüz binlerde yoktur böyle kalp,
Anca kâmillerde mevcut, öyle kalp.

Sende kalpten, sâde kırpık parça var,
Bir gönül bul, kalbi dağ etsin o yâr.

Ehl-i kalpler kaplamıştır âlemi,
Saçmış altın durmadan, mertlik demi!

Hak selâmından saçar rahmet o er,
Halka sunmuş, ehl-i kalptir hisseler.

Her kimin düzgün etek, düzgün cebi,
Bak, gönülden armağan almış gibi.

Hep niyâz, bitmez huzur, dolsun cebin,
Dolmasın fısk-ı fücûr, artık işin!

Delmesin cepler ki, fıskın taşları,
Sahte nakt neymiş, ayır sen onları.

Sen cihânın taşla, doldurdun etek,
Bir çocuksun, taşla oynarsın demek.

Hem gümüş, altın hayâl, gerçek değil,
Artırır gâm, doğrular yırtmıştı bil.

2280
Olmasın akl, hem çocuklardan yana,
Oynanan taş, akçe olmuştur ona!

Yaş akıldır, bembeyâz bir saç değil,
Kıl sığışmaz, şans, ümît var olsa bil!

DEKÛKÎ'NİN DUÂ VE ŞEFÂAT ETMESİNİ O CEMÂATİN İNKÂR ETMELERİ, UÇUP GAYB PERDELERİ ARKASINDA GİZLENMELERİ, DEKÛKÎ'NİN DE "BUNLAR HAVAYA MI ÇIKTILAR, YERE Mİ GİRDİLER?" DİYE HAYRETE DÜŞMESİ

Oldu istekler ve kurtulmuş gemi,
Hem namâz olmuş tamâm, almış demi.

Bir fısıltıymış, yayılmış ortada,
"Hem de boş işler yapan kimmiş? Baba!"

Hem Dekûkî arkasından söz dedi,
Yanda kim var, gizli sırlar söyledi.

2285
Der ki herkes: "Ben duâ hiç etmedim,
Gizli, âşkâr sanma bir şey istedim!"

Derde düşmüştür imâm, söyler biri,
Pek fuzûli bir duânın işleri!

"Bende ancak bir yakîn var" der biri,
"Arkadaşlar zânnımız almış yeri."

Hemde bomboş dert yüzünden, duy sesi,
Hak kazâ âsîsi olmuş cümlesi.

Hem keremkârlar da, söylerler nice?
Baktım arkamdan, dönüp ben öylece.

2290
Görmedim, yoklardı artık ortada,
Hepsi gitmiş, kalmamışlar arkada.

Sağ ve sol, yüksek ve alçak, her yöne,
Atmışım keskin bakış, yoklar yine.

Sanki onlar inci, yoklar ortada,
Yoktu bir iz, toz görünmez arkada.

Allah'ın kubbeydi gizlendikleri,
Hangi ravzâ, oldu bilmem yerleri?

Hak mı gizler? Eyledim hayret ona!
Gözlerimden, saklamıştır baksana!

2295
Öyle gizlenmiş, görünmez gözlere,
Sanki dalmıştır balıklar göllere!

Sürdü yıllar, gör Dekûkî hasreti,
Bir ömür hem, ağlayıp hem, inledi!

Dersin ey gafil, meğer sen bir velî,
Hak'ladır, bilmez beşer zikrin dili.

Ey câhil sen ruh değil, gördün beşer,
İşte merkep, burda yatmış, burda yer!

Sen ki virân belledin hep, halk gibi,
Öyle gördün onları, ey hâm sabî.

Hak yaratmış, gördü İblîs derdi bil:
"Ben ki âteş, oysa Âdem, aslı kil!"

Gel de, şeytânî gözün bir kez kapa,
Nerye dek, gözler yüzünden bakmada.

Ey Dekûkî, kesme görmekten ümît,
Irmağın benzer, döküp yaş öyle git!

Öyledir onlar, ararlar devleti,
Gönle hürlük, bir sıkıntı nisbeti.

Sen, cihânın işlerinden geç öte,
Ol üveyk, artık araştır **"kû, kû"**[25] de!

Hoşça bak gâfil, demiş Hak, öyle ki,
Sen duâ et, gör kabûl etmek ne ki?

Kimde kalp, dertten temiz olmuş hele,
Hem duâ yaklaştırır, Allah ile!

DÂVÛD PEYGAMBER ALEYHİSSELÂM ZAMÂNINDA ÇALIŞMADAN VE ZAHMETSİZ HELÂL RIZIK İSTEYEN BİR TÂLİBİN HİKÂYESİ VE DUÂSININ KABÛL OLUŞU

Akla gelmiş bir hikâye, bir fakîr,
Gündüz, akşam hep figân etmektedir.

İstemiş rızk av ve zahmet çekmeden,
Hem, helâl bir rızkı istermiş hemen.

Önceden biz bahsi açmıştık fakat,
Söylemekten fırsatım olmuş sakat.

Söyleriz, ihsân buluttan yağsa yâ,
Hâli biz hem, başlarız anlatmaya.

Gördü hayvân sâhibi, kesmiş onu,
"Hem sığır elbet benim der, en sonu!"

"Söyle sen bilmem neden kestin, bana?
İnsâf et ahmak, akıl rehber sana!"

"Rızkı isterdim Hüda'dan ver diye,
Ben niyâz ettim de, döndüm kıbleye.

Ettiğim duâm benim görmüş kabul,
Geldi rızkım, bu sığır olmuştu bil!"

Coştu hiddetlendi hayvân sâhibi,
Hem de sert birkaç tokat, vurmuş idi.

İKİ HASMIN DÂVÛD ALEYHİSSELÂM'IN HUZÛRUNA GİTMESİ

Hem de Dâvûd huzruna çekmiş ona,
Derdi: "Şaşkın, zâlim, ahmak, gel bana!

Hîlekâr, terket, soğukluk fendinin,
Gel akıllan sâhibi ol kendinin.

Sen ne dersin? Söylesem neymiş duân?
Saç, sakal, yüz, hep alay olmuş inan!"

Der ki: "Ben ettim duâlar Allah'a,
Yuttuğum kan, zahmetim çok, yok paha.

Ben kesin bildim, duâm olmuş kabûl,
Taş çalıp baş üzre vur, pis sözlü kul!"

---

25 *Kû kû: "Nerede, nerede?" demektir.*

"Hak için söz söyleyin, ümmet olan,
Dinleyin siz, söz diyor hep saçmadan!

Müslümânlar siz bakın, etmiş duâ,
Bir duâdan mal onun olmuş güyâ!

Böyle mâl bulmak olur, olsun hemen,
Cümle âlem mal bulur, bir cümleden!

Bir duâdan mâl bulunmuş olsa yâ,
Kör olanlar, bey çıkarlar ortaya!

Gündüz, akşam, hem okur onlar duâ,
Rızkı ihsân eyle, sen ver, Ey Hüda!

Sanki vermezsen, veren yoktur bana,
Hep açan sen, sen, eşikler açsana!

Körlerin gayret, duâ kudretse de,
Bir dilim ekmek görürsün, elde de!"

Der ki millet: "Doğru söyler Müslümân,
Kim duâ satsın bu tarz, zâlim inan!

Hem duâ, nerden eder mâl sâhibi?
Saymaz İslâm, böyle şey düstûr gibi!

Yâ, satın almak yâ uygundur hibe,
Yâ, vasiyetten iner mülkler cebe!

Nerde yazmış? Tâze dîn göster kitâp!
Ver sığır sen, yoksa haps ol, çek azâp."

Kaldırıp baş, hem semâya döndü o,
"Ben duâ ettim bilensin doğruyu!

Hep duâlar senden ilhâmdır bana,
Her ümît, senden uyanmış baksana!

Etmemiş oldum muhakkak boş duâ,
Ben ki Yûsuf dengi görmüştüm rüyâ!"

Gördü gün, ay, hem de on bir yıldızı,
Secde etmişler dönüp onlar yüzü!

İtimât etmiş rüyâ-yı sâdıka,
Beklemiş çıksın ve zindândan o da!

İtimâdından ki çekmezmiş keder,
Hem Züleyhâ, bendelik, boş bir kader.

Yandı rüyâ, mum olup, hem önde o,
Sundu aydınlık, güvendir işte bu!

Attılar onlar ve zindânken kuyu,
Bir ilâhî sesti artık, duyduğu!

"Sen ki bir gün, mânevî bir şah iken,
Söyleşirsin hâli, her kardeşle sen!"

Görmemiş kim, seslenen elbet ki o,
Etkisinden, gönlü bilmiş, kimdi o!

Kuvvetiymiş, mesnedi olmuş o ses,
Hep huzur vermiş, râhat vermiş o ses.

Öyle bir ses, mânevî meclis ona,
Hem Halîl'in güllüğüymüş baksana!

Her cefâ gelmiş ve ermiş olsa da,
Bir tahammül, kuvvet olmuştur sedâ!

Tâ Elest'ten mü'minin kalplerdedir,
Bir hitâp, zevkler dolup gelmektedir.

Etmesinler hiç belâ varken hele,
Hak emirler, itirâzsız mes'ele!

Bir hekim versin ilâç, olmuş acı,
Gül şekerden yut, tamâm yitsin gücü!

Gül şekerden lokma almaz olsalar,
İnkâr etmiş mide hazm etmez, kusar!

Bak Elest vaktinde düş görmüş kişi,
Mest olur, gerçek ibâdettir işi!

2350
Mest olur olmuş sanırsın bir deve,
Hep ibadet hurcu tutmuş çekmede.

Ağzının yandan köpüktür gözlenen,
Mestliğin yangın da, şâhittir hemen.

Şevk elinden sanki aslandır deve,
Yük ağırdır oysa, pek az yer deve!

İsteyip çekmektedir zahmet deve,
Kıl kalır dağ, eylesin niyyet deve.

Hem Elest vaktinde rüyâ görmeyen,
Bir mürît, dünyâda olsunmuş neden?

2355
Olsa! Var gönlünde yüzler şüphesi,
Tek şükür var, yıl sürer dertlenmesi.

Bir tereddüt, bir adım atsın öne,
Bir adım, tekrâr geri dönmüş yine.

Bahsi açmak, boynumun borcuydu bu,
Tezliğin var, sen "Elem neşrah" oku.[26]

Bil, ağır şerhin ki, son yoktur gibi,
Sen, sığır davâsının sür merkebi.

"Şimdi kör şeytân deyip etmiş kıyâs,
Hîlekârlık duâmın olmaz esas!

2360
Etmişim körler duâsın nerde hem?
Olmamış hiç başkasından istemem!

Kör cehâletten, umar halktan ama,
İsterim Hak'tan, kolaylıktır bana.

Kalbi kör, saymıştı körlerden beni,
Ruhum ihlâs, pâklığım görmez hani!

Ben de körlükler ki, aşkından gelir,
Sevdiğim şey, kör, sağır, etmektedir.

Hak'tan ayrılmış ne var, görmem, körüm,
Hakk'ı seyretmek için görmüş gözüm!

2365
Sen görensin, sen bilensin Ey Hüda!
Lûtf inâyet çevresin gezdimdi yâ!

Öyledir hem, Yûsufî Sıddık'a sen,
Bir rüyâ görmüş iken, verdin güven.

Gösteren lûtfu senin bir düş bana,
Hem duâm, artık oyun olmazdı ya!

Bilmiyor millet benim sırrım nedir?
Sözlerim, nerden fenâ gelmektedir?

Haklıdırlar, gaybı tek Allah bilir,
Aybı dersen Allah'ım örtmektedir!"

2370
Hasmı der: "Ey amca, gel yüz dön bana,
Söyle gerçek, gökle söyleşten yana?

Hîlekârsın, halkı aldatmak işin,
Aşk ve Allah'tansa dem vurmak işin!

Söyle, hangi yüzle döndün Hakk'a sen,
Kalbi ölmüş kimsesin bil, önceden!"

Öyle derken, şehre düşmüş velvele,
Müslümân kul secdeler almış ele!

"Ey Hüda, gel etme rüsvâ bendeni,
Ben fenâysam, etme sırrımdan beni!

[26] *"Göğsünü senin faydan için genişletmedik mi?" (İnşirâh, 1)*

2375
Sen bilirsin, ben ki bitmez her gece,
Yüz duâ, yüz secde kıldım öylece.

Hem duânın, halk için yok kıymeti,
Sanki kandîl Hakk'a sunmuş kameti."

DÂVÛD ALEYHİSSELÂM'IN İKİ HASMI DİNLEMESİ VE DURUMU DAVÂCIDAN SORMASI

Çıktı Dâvud hânesinden meydâna,
"Hâl nedir, neymiş diyin, sizler bana?"

İddiâ etmiş, adâlet istedi,
"Hayvânım, benden kaçıp gitmiş dedi.

Oysa tutmuş hayvânı kesmiş niye,
Söylesin artık, onun maksat ne de?"

2380
Der ki Dâvud: "Söyle neymiş ey kerîm;
Sen telef ettin neden, bilsek derim?

Saçma söz yok, hem delîl lâzım bana,
İş ve davâ yönlenir hâlden yana."

Der ki: "Ey Dâvud! duâm yıllar yılı,
Gündüz, akşam Hakk'a kaldırdım eli.

Bir helâl, hiç zahmeti yok rızk bana,
Ver deyip, hep ben duâ ettim O'na.

Er, kadın, komşum bilirler hâlimi,
Her çocuk, vasf eylemiş ahvâlimi.

2385
Apaçık sor, kimden istersen bunu,
Çok kolay, hep anlatırlar bil onu.

Gel de sor sen, hem sorarsan her kime,
Eski giymiş yoksulun arzûsu ne?

Çok duâdan sonra gelmiş bir sığır,
Ânsızın, hânemde durmuş bir sığır.

Rızk için yok, tek niyâzımdan benim,
Göz kararmış, şimdi şâd olmak işim!

Hakk'a binler şükrü tekrâr eyledim,
Kimmişim ben, Hakk'a şükr olsun dedim!"

DAVUT ALEYHİSSELAM'IN ÖKÜZÜ KESENİN HAKSIZ OLDUĞUNA HÜKMETMESİ

2390
Der ki Dâvud: "Saçmalıklar eyleme,
Şer'i hüccet, neyse göster, söz deme!

Bir delîlsiz hükmü, görmezsin revâ,
Batıl âdet eylesem vermez sefâ!

Kim bağışlar, yoksa aldın kimseden,
Yoksa mirâs, yoksa bir varis mi sen?

Varsa bir iş belleyip ektin mi sen,
Mahsûl olmaz, bil ki bir şey ekmeden.

Her ne ekmişsen, biçersin hak senin,
Yoksa, zulmün âşikârdır bak senin!

2395
Müslümân'ın hakkıdır, yok saçmalık
Borç alıp ver, bâtıl eylersen yazık."

"Ey Nübüvvet şahı sen onlar gibi,
Söyledin, onlarsa zulmün sâhibi!"

HAZRET-İ DÂVUD'UN HÜKMÜNDEN SONRA O KİMSENİN ALLAH'A TAZARRUU

Secde etmiş der ki: "Ey sırlar bilen!
Gönlü Dâvud'un gerek, duysun hemen?

Bende âteş, sal onun sen gönlüne,
Ey keremkâr, ver ki Dâvud kalbine!"

Söyleyip hıçkırdı, akmış yaş hemen,
Sanki Dâvud kalbi çıkmış sîneden.

Der ki Dâvud: "Bak sığır hakkın senin,
Ertelensin şimdi ısrârın senin!

Ben de, halvet eyleyip, kılsam namâz,
Sır bilen Hak'tan gerek, sorsam birâz!

Bende hûy olmuş, namâzdan iltifât,
Buydu mânâ, gözde nûrumdur salât.

Bulsa ruhum bir açılmış pencere,
Mektubu Hakk'ın, okunsun bir kere!

Allah'ın vahyin, feyizden yağmuru,
Penceremden buldu ev, nûr unsuru.

Bir cehennem, evde yokken pencere,
Dinde maksat, menfez açmak kalplere!

Kesme orman, vurma himmet kazması,
Kalbe vur açsın o, menfezden hası!

Bilmiyor muydun, güneşten her ziyâ,
Örtülerden başka gerçeklerdi yâ!

Gördüğün nûrlar ki, hayvân görmede;
"Velekad kerramnâ"[27] Hak emretme de!

Ben güneşler misli nûrlar dolmuşum,
Yok ayırmak, sâde bir nûr olmuşum!

Yaklaşırlar, hem namâz, hem halvete,
Gösterip yol, yaklaşırdır millete.

Ben, cihân dosdoğru yönlensin diye,
Pehlivânsam, atmışım el hîleye.

Sırrı Dâvud söylemez, yoktur izin,
Sırrı deryâlar ederdi, toz bilin.

Böyle üslûp kullanır, Dâvut yine,
Erdi halkın aklı yanmak hâline.

Arkadan çekmişti, tutmuş bir kişi,
Birdir Allah, bende yok, şekkin işi?

Geçti dalgınlık ve gelmiş kendine,
Söz kesilmiş, geçti halvet mülküne.

HAKK'IN MEYDÂNA ÇIKMASI İÇİN, DÂVUD ALEYHİSSELÂM'IN HALVET HÂNESİNE GİTMESİ

Geçti ordan örttü halvet hâneyi,
Seçti mihrâp, üzre duâ etmeyi.

Hak ki göstermiş, görür olmuş tamâm,
Vâkıf olmuş, kim de ister intikâm.

Hükm için artık hasımlar geldiler,
Hem nebînin huzruna saf durdular.

---

27 *"Biz insanoğlunu mükerrem kıldık." (İsrâ, 17/70)*

İddiâlar çıktı tekrâr meydâna,
Müddeî, konmuştu çok zân altına.

DÂVUD PEYGAMBER ALEYHİSSELÂM'IN SIĞIR SÂHİBİNE DAVÂSINDAN VAZGEÇMESİNİ SÖYLEMESİ, SIĞIR SÂHİBİNİN DÂVUD'U KINAMASI

2420 Der ki: "Dâvud gel helâl et hakkını,
Etme tân sen, Müslümân'dır geç onu!

Setreden Allah seni, bak ey civân;
Suçların örtüldü sonsuz git hemen."

Der ki: "Eyvâh neydi hikmet, hak mı bu?
Tâze bir kanun konulsun, doğru mu?

Adlinin şöhretle dolmuşken cihân,
Yer ve gök ıtrıyla hep kısmet bulan.

Böyle bir zûlme düçâr bir it mi var?,
Böyle zûlm dağ taş ki koymaz parçalar!

2425 Müslümân sizler bakın neymiş cezâ, "
Söyleyip Dâvud'u tan etmişti yâ!

DÂVUD ALEYHİSSELÂM'IN, SIĞIR SÂHİBİNE: "CÜMLE MÂLINI ONA VER!" DİYE HÜKMETMESİ

"Ey inatkâr, var neyin, gel ver buna! "
Böyle sözler söylemiş, Dâvud ona!

"Cümle varın neyse artık ver ona,
Yoksa zulmün hepsi çıkmış meydâna!"

"Durmadan zulm artıyor, bilmem neden?"
Saçtı toprak yırttı üst, başlar hemen!

Böyle birçok suçlayışlar eyledi,
Sonra Dâvud: "Sen birâzcık gel!" dedi.

2430 Der ki: "Bahtın kör senin, sabrında yok,
Çıktı zulmün, hep karanlık çok yazık!

Pisledin, çıkmak dilerken yükseğe,
Her eşek layık değil ot vermeye!

Git senin eş, evlâdın, olmuş köle,
Hep onundur, fazla bir söz yok hele!"

Taş alıp dövmüş olurken göğsünü,
Çâresiz koşmuş, değiştirmiş yönü.

Halk gelip Dâvud'u suçlarken hemen,
Gizlenen gerçek nedir hiç bilmeden.

2435 Oldu onlar bir saman divânesi,
Bilmeden, zâlim ve mazlûm hangisi!

Bildi zâlim nefsi kesmiş kimseler,
Zorba kim, mazlûm da kim bilmiştiler!

Tâ içinden, nefse mahkûm bir kişi,
Mazlûmun düşmânı olmaktır işi.

Saldırır yoksul adam bulsun köpek,
Bulsa fırsat, hem ısırmıştır demek.

Âr gerek aslan için, hiç itte yok,
Avlamaz aslan, var olsun komşuluk.

Mazlûm öldürmüşse zâlim, taptı halk,
Halkı gör, Dâvud'a isyankârdı halk.

Hem de yönlenmiş tümüyle halk olan,
"Sen seçilmiş bir Nebî, şefkât sunan!

Bir zulümdür apaçık, uymaz sana,
Bir günâhsız suçlanan, bir baksana!"

DAVUD ALEYHİSSELÂM'IN BU GİZLİ ŞEYİ MEYDANA ÇIKARMASI

Der ki: "Ey dostlar, vakit gelmiş bu ân,
Söyleyim, olsun ayân hep sır denen!

Kalkınız, toptan çıkıp biz kırlara,
Erme mümkün orda mevut sırlara!

Bir ağaç var, orda dal salmış yere,
Dal budak eğmiş, sarılmış yerlere.

Gölge sağlam, kök de hem pek güçlüce,
Kan alıp, ordan ulaşmıştır güce!

Kan döker olmuş ağaç altında bu,
Bir bey öldürmüş, beyiymiş doğrusu.

İşte Allah, çok cinâyet örtmede,
İşbu mel'ûn, küfrü nimet etmede.

Oysa yardım etmedi öksüzlere,
Geçti nevrûz, geçti bayram, kaç kere!

Sâde bir tek lokma vermezken hele,
Bir hukuk vardır, hayâl etmez bile!

Bir sığır kesmiş, alıp vurmuş yere,
Bilmemiş mel'ûn, onun hak, bir kere.

Kendi açmış, perde örtmüşken Hüda,
Bir cinâyet, Allah'ım örtmüştü yâ!

Kâfir olsun, fâsık olsun yapsa suç,
Örttü Allah, işleyen açmış sonuç.

Cânda sırlardan zulüm örtülmede,
Şimdi zâlim gözletip, göstermede!

Sanki der: "Vardır benim boynuzlarım,
Ben cehennem üzre tutmuş saklarım."

DÜNYÂDA DAHİ ZÂLİMİN ZULMÜNE ELİNİN, AYAĞININ ŞEHÂDET ETMESİ

Ey zulümkâr! Suçlusun sen, el, ayak,
Sende mevcut hâle şahit, gör de bak.

İtikadın neyse der gönlündeki,
Dikleşir bir bekçidir say öyleki!"

Hem gazap ânında mevcût organın,
Sırrı söyler, hiç bırakmaz sır yanın.

Söyleyin der, her ne etmiştir cefâ;
"Durma artık el, ayak gel söyle yâ!"

Sırra şâhit, dizgini aldın ele,
Öfkelendin zulmünü verdin yele.

Dikse Hak sahrâya sırrın sancağı,
Gönlü şâhit, bir vekil etmiş bağı!

Haşri ister, sırlar olsun âşikâr,
Orda şâhit bulmaya, güçlük mü var?

Zulme, on elden sarılmış, ey adam,
Cevherin gerçek, bilinmiştir inan!

Zulmü şöhret etmenin yok gâyesi,
Gönlün âteş doldu, bilmiş cümlesi!

“Ben cehennem ehli,” der nefsin senin,
Durmadan âteş saçar olmuş bilin!

Der cehennem: “Âteşi, aslım sayın,
Nûr değildir, Hakk’a yönlensem anlayın!”

Hakk’ı bilmezken öküz hakkında sen,
Nice tür tür hîleler kurdun neden?

Hem beyinden çaldı, yüzler mâl, deve,
Böyledir nefs, gel babam geç gir eve!

Hak için bir gün niyâz etmiş, değil,
Bir kez olsun, Rabbenâ etmezdi bil.

Söylemez hasmım benim, gel sen kayır,
Ben zarâr verdimse, Rabbim et hayır!”

“Ben hatâ ettim, diyet âilemin,
Sen Elest vaktinde cân komşum benim.”

Tövbe etsin, inci versen sen ona,
Yok ki insâf, oysa taş vermez sana!

HALKIN O AĞACIN DİBİNE GİTMESİ

Çıktılar onlar ağaçken yönleri,
Arkasından bağlayın der, elleri.

“Zulmü artık eyleyim hep âşikâr,
Tâ ki adlin bayrağı kılsın karâr.”

“Öldüren sensin onun ecdâdını,
Sen köleydin, böyle dökmüştün kanı.

Sen ki öldürdün gelip kondun mâla,
Hem karın, ondan kalan gerçek köle.

Hem karın, ondan kalan bir cariye,
Çekti bey, birçok cefâ ondan niye?

Hem ne var ondan doğan erkek, dişi,
İşte maktûl kimsenin tek vârisi!

Sen ki kulsun, mâl ve kâr toptan onun,
Hak dilersin, hak gelip olmuş sonun.

Zulm edip inlettin öldürdün beyi,
Yapma der, hem yalvarır gördün beyi!

Öldürüp gömdün yâ hançer toprağa,
Bir hayâl korkunç ve güç yok bakmağa.

Baş, bıçak birlikte gömdün şurya sen,
Siz kazın, gerçek ne var çıksın hemen!

Hem kazılmış ismi, hançer üstüne,
İşte bak it, çok zarâr vermiş yine!”

Orda Dâvud, her ne söyler yaptılar,
Bir kesik baş, bir bıçak bulmuşlar.

Saldı hâl, halk içre binbir velvele,
Kestiler zünnâr, inanç geçmiş ele!

Der ki Dâvud: “Gel, adâlet isteyen,
Ey siyâh yüz, gel adâlet, al hemen!”

DÂVUD ALEYHİSSELÂM'IN KATÎL İÇİN HAMİYET VE DELÎL GÖSTERDİKTEN SONRA ONUN KISÂSINI EMİR BUYURMASI

Bir kıtal olmuş ve emretmiş kısâs,
Hîle, mekr, Hak ilmi var, etmez halâs!

Allah'ın hilm, örtse bir miktâr suçu,
Haddi aşsın, suç çıkarmış doğrusu.

Kalmamış kan, kalbe düşmüş gerçeği,
Keşfedilmek, zulmü bulmak isteği!

2490
Hem adâlet, hem kıyâmetler beyi,
Koydu her bir kalbe, adlin isteği.

Hem nasıl ölmüş, neden, ölmüş ise,
Kalpte bitmiş, şüphe düşmüş herkese.

Sorgular, kalplerde mevcût ızdırâp,
Hep lisânlar, kaynayan kandan harâp!

Âşikâr yâ, katîlin sır ortada,
İşte Dâvud, mûcize Hak sunmada!

Cümle halk görmüş ve herkes baş açık,
Secde etmişler ve derken çok yazık!

2495
"Sâde bir kör, görme bilmez cümlemiz,
Sende yüzler mu'cizât, gördük ya biz!

Sen, Tâlût'la cenk eder olmuş iken,
Söylemiş taş: "Gel beni sen al hemen!"

Üç sapan taş vardı, almıştın ele,
Kırdığın insan, erer yüz binlere.

Parçalanmış taştı, yüzbin parçaya,
Emdi her taş, bir hasımdan kan bu yâ!

Elle tutsan, hâm demir olmakta mum,
Bildirilmiş, zırhı sen yaptın bütün.

2500
Senle dağlardır, Zebûr hıfz eyleyen,
Senle birlik oldu, dağlar şükreden.

Sen nefes verdin, açılmış cân gözü,
Gaybı görmek üzre beklerler sizi.

İşte en kuvvetli olmuş mûcizen,
Bitmeyen bir zindelikler bahşeden!

Mû'cizâtın ruhu görmek gerçeği,
Buldu kâfir bir inanç, ölmezliği!

Öldürülmüş, hem cihân olmuş diri,
Tâzeden kul oldu artık, her biri!"

İNSAN NEFSİNİN, SIĞIRI KESEN KİMSEYİ DAVÂ EDEN KATÎL MAKAMINDA, SIĞIRI KESENİN DE AKIL MİSÂLİNDE OLDUĞU; DÂVUD'UN HAKKI, YAHUT HAKKIN VEKÎLİ VE HALÎFESİ BULUNAN ŞEYHİ TEMSÎL ETTİĞİ VE ONUN YARDIMIYLA ZÂLİMİN ÖLDÜRÜLÜP, HELÂL RIZIK İLE ZENGİN OLMANIN MÜMKÜN BULUNDUĞU

2505
Nefsi öldür, sen cihânda ol diri,
Nefs efendin, et köle, gitsin geri!

Hem sığır, davâ eden nefsin senin,
İddiâ etmiş büyüklükler bilin.

Bak, sığır kesmiş olan aklın iken,
Etme ret, kimler sığır kesmişsen sen!

Hem akıl zahmet nedir, hiç çekmeden,
İste Allah'tan, rızıklar bil ki sen?

Neydi zahmetsiz rızıklar istemek?
Suçların kaynak, sığır öldürmemek!

2510
Nefs: "Sığır elbet benim! Öldürme!" der,
Çünkü cismin nakşıdır, nefsin sığır!

Bey oğul, aklın rızıksız kalmada,
Öldüren nefsin, efendin olmada.

Olmadan zahmet, rızık bilsen nedir?
Ruhun erzâk; dinle yükselmektedir!

Hem, sığır kurbandı; zahmetsiz rızık,
Defne istersen; sığır ten, kaz da çık.

Pek de az akşam rızık aldım yâ ben,
Yoksa, bahsi pek uzatmazdım hemen.

2515
Az yemiştim der isem, efsâneden,
Her ne olmuş, geldi halvet hâneden.

Cilve almışsak, güzel gözden eğer,
Bulmasın gözlerde esbâp asla yer!

Bir sebep üstünde, vardır bir sebep,
Dış nedir, gerçek için göz at ki hep.

Geldi peygamber, sebepler silmeye,
Mû'cizât geçmiş, Zühâl'den gerçeğe.

Hiç sebepsiz yardılar, ummânları,
Ekmeden sunmuştular buğdayları!

2520
Gayret etmişler ve kumlar oldu un,
Oğlağın yün, ibrişim olmuş bütün.

Kur'ân'ın elbet, müsebbiptir yönü,
Bahsi olmuştur Leheb, hüsrân sonu!

Hem Ebâbil pek ufak taş attı da,
Hep Habeş ölmüş de, fert yok ortada.

Kuş atar taş, hem de azgın fillere,
Fil ne var, artık delip dökmüş yere.

Vur kesik kuyrukla ölmüş kimseye,
Cânlanıp çıksın, kefenlerden diye.

2525
Hem boğazdan, tam kesik zât sıçrasın,
Katlinin kan, neyse ondan istesin.

Öyle Kur'ân, tâ başından en sona,
Hem sebep, illet, tevekkül baksana!

Keşfe yetmez burda aklın, bil ki sen,
Et ki kulluk, keşfe yol açsın hemen.

Feylesoflar bağlı idrâk etmeye,
Elbet aklın aklı, kâfi sûfiye.

İçtir aklın aklı, dış hiçtir dedi,
Hayvânın kursakta arzû post idi!

2530
Öz arar, bulmuşsa post, var yüz melâl,
Hem ilâhî marifetlerdir helâl!

Aklı çör-çöp, gösterir yüzler delil,
Akl-ı Küll hem, doğrusuz olmaz ki bil!

Akl-ı cüz'î, defterin etmiş kara,
Aklın aklı, nûr sunar yatmışlara.

Akl-ı küldür, ak, siyâhlıktan öte,
Hem onun ay nûru ruh, hem kalpte de!

Kim siyâhtan, kim beyâzdan buldu şân,
Leyl-i Kadrin yıldızıymış sen inân!

Hem dağarcık, cüzdanın kıymet ne ki?
Yoksa altın, onda kıymet, posteki!

İçte kıymet buldu ten, tek cân ile!
Cânda kıymet sağlamış cânân ile!

Kâfirin cân, pek diri parlarsa da,
Bak denilmiş: "Kâfir ölmüş, ortada!

Söyleyen sen, nutka sâhipsen hele,
Açtığın ark, suyla dolmuşken bile!

Bil ki vardır, yüz yılın irşât eri,
Eski sözler, fayda vermiş her biri.

Şükreden zât! Kur'ân'a haktır dedi,
Hem Zebur, İncil ve Tevrat şahidi!

İste Allah'tan, cefâsız rızkı sen,
Elma, Cebrâil gelip versin hemen!

Belki cennetten, Hüda vermiş sana,
Bahçıvânsız, ekmeden, ermiş sana!

Ekmeğin her fayda, Hakk'ın ihsanı,
Bazı ekmeksiz verir, elbet onu!

Gizli lezzet oldu, ekmek ortada,
Sofrasız ekmek, veli zâtın gıdâ!

Yoksa Dâvud misli, şeyhin himmeti,
Sâde koşmak, ruh yüceltmez gayreti.

Şeyhe uymuş olsa bil nefsin eğer,
Tâ başından bil ki, râm olmuş gider.

Hem sığır sâhibi baştan almadı,
Bir nefes, Dâvud verirken anladı!

İt olan nefsin için, şeyh yâr olur,
Sonra nefsin avlanıp, gâlip gelir.

Nefsi ejderhâ bilin hep hîle, fen,
Şeyhte bir zümrüt ki, gözler kör eden!

Sen ve sizler yıkmak ister olsanız,
Şeyhe merkep sürme olsun hisseniz!

Nefs, velîden buldu bir yer bilmeli,
Pek uzunken, tam güdük olmuş dili.

Onda yüz dil, her dilin var yüz dili,
Hîlesin târife güç yok, yok eli.

Bin delil sunmuş sığır hakkım diyen,
Yok ki hiçbir doğru artık, belle sen!

Halkı aldatmış ve yalnız, kaldı şah;
Yol bilendir, hakka vâkıf oydu şah!

Nefse bak, sağ elde Kur'ân tesbihi,
Yende saklar, hem kılıç, hançer dahi.

Nefsinin mushafa etme itimât,
Olma hiç dost, dost olup sunmaz sebât.

Havza, abdest al, deyip sesler seni,
Havza soksun, dipte bekler ölmeni.

Aklımız nûr, hoşluğun isteklisi,
Nefsi zulmânî tutar, tutsak nesi?

Evde aslanlık sunan, it sûreti,
Evdedir nefs; ten de, aklın gurbeti.

Sabret, aslanlar giderler ormana,
Kör köpekler, imrenir olmuş buna!

Hîle nefsin, bilmemiş şehr halkı hiç,
Gerçek ihsânlar verirler kalbe güç.

Kim ki cinsinden olurlar yâr ona,
Nefse Dâvud dost değil, şeyhtir sana!

Kim değişmiş, ruhu ermiş yükseğe,
Cinsiyet yok, kalbi dolmuş gerçeğe.

Halkta mevcût, gizli bir illet durur,
Aynı illet ehli gelmiş, yâr olur.

Nice âdî, taslasın Dâvut'luğu,
Halk ayırmaz onla kurmuş dostluğu.

Avcıdan ses duydu, abdal olsa kuş,
Yönlenir ondan tarâf, yapmış iniş.

Bir sapıktır, söz kimin bilmez adam,
Mânevî bilsen de kaç, hiç durma hem.

Bağlı, bağsız, onca bir eş kimsedir,
Var yâkînim derse, bil sen, şüphedir.

Böyle bir kul hem zekî fert olsa da,
Yok temizlik, hisce bir ahmaktı yâ!

Kaçsa âhû hem de aslandan nasıl,
Öyle kaç ondan ve sen kurtul asıl!

İSÂ ALEYHİSSELÂM'IN AHMAKLARDAN DAĞ TEPESİNE KAÇMASI

Meryem'in Îsâ gelip kaçmış dağa,
Sanki bir aslan koşar saldırmağa.

Arkasından koştu bir fert: "Hayrola!
"Kuş olup uçtun, kovan yok ver mola!"

Öyle hız almış giderken bak hele,
Tezliğinden, karşılık vermez bile.

Nice müddet, arkasından koştu da,
Durmadan hep, seslenir Îsâ'ya da!

"Hak rızâsı üzre sen dur, bir hele,
Böyle kaçman, ben için bir mes'ele.

Böyle yönlendin, koşarsın ey Kerîm,
Yok ki aslan, yok ki düşmân bildiğim!"

Der ki Îsâ: "Kaçtığım ahmak benim,
Olma engel, kurtuluş varken derim."

"Sen Mesih'sin; kör, sağırlar kurtaran,"
Der adam: "N'olmuş, Mesihlik sonradan?"

Der: "Evet!" Sormuş adam: "Gel sen de ki,
Mânevî sırlar da şah, hem sen mi ki?

Bir duâ bir kez okunsa ölmüşe,
Av bulan aslan olur, başlar işe."

Der: "Evet, elbet benim!" derken hemi,
"Sen çamurdan kuş yapan has kimse mi?"

Der: "Evet!" "Ey ruhu pâk gel söyle sen,
Her ne istersen olur, korkun neden?

Var cihânda böyle binler mucizen,
Hem senin kul olmayan yok, söyle sen!"

Der ki Îsâ : "Andım olsun Hakk'a yâ,
Ruhla ten halk eyleyendir iptidâ.

Pâk, münezzeh zâtının hakkı için,
Hem felek yırtmıştı aşkıyla yenin.

Ben okurdum ismi âzamdan neyi,
Kör, sağır bulmuştu ondan çâreyi.

Ben okurken ismi, bir taştan dağa
Sanki bir bez, başlamış yırtılmağa.

Üfledim, ölmüş beden olmuş diri,
Olmamış şey üfledim, bulmuş yeri!

Şimdi ahmak kalbe dersem yüz sefer,
Faydasızdır, yüz bin eylersem eğer!

2590
Ahmağın hûy, sertleşir bir taş olur,
Bir çoraklık, neylesen ot bitmiyor."

"Neydi hikmet te'sîr etmez ism-i Hak,
Bunda şâfî, onda olmaz şimdi bak!

Hastadırlar, hepsi hastayken neden?
Onda dermân, burda mahrûm etmeden?"

"Ahmak olmak, âh ilâhî bir belâ,
İptilâdır dert, kör olmuş hakezâ!

İptilâ bir hastalık: Rahmet çeken,
İşbu ahmaklık, gelip zahmet veren!

2595
Damgayı Allah vuran, ahmaklara,
İmkânın el, çâre sunmaz onlara!

Kaç ki ahmaktan, Îsâ kaçmış gibi,
Ahmağın sohbet olur kan talibi.

Suyu az almış hava, etmiş buhar,
Ahmağın dinden de buymuş çalmalar.

Taş harâret çaldı, titretmiş seni,
Bir soğuk taş, derde salmıştır teni.

Kaçsa Îsâ bil ki korkmaktan değil,
O emîndir, halka örnek sundu bil!

2600
Zemherî doldursa bir, âfâkı tam,
Bak güneş, ondan da duymaz hiçte gâm!

SEBÂLILARIN AHMAKLIĞI VE PEYGAMBER NASİHATLERİNİN KENDİLERİNE TESÎR ETMEMESİ

Geçti aklımdan Sebânın kıssası,
Ahmağın sözden vebâ, yel hissesi.

Hem Sebâ, bir has şehir, elbet mahâl,
Bir çocuk gönlünde yerleşmiş masal.

Hem çocuklar bir masal söylerdiler,
Çok nasihât, çokta sır gizlerdiler.

Onda birçok nükte vardır, söylenen,
Hazne bul, ister isen virâneden.

2605
Hem Sebâ şehri muazzam, pek geniş,
Halkı dersen hiç değer bilmez imiş!

Pek geniş, hem pek büyük, sağlam, uzun,
Öyle amma, bir soğan olmuş düşün!

Orda on şehr insanı toplandı yâ,
Kirli yüz, onlar ki üç fert ortada.

Orda sâkin, birçok insan vardı da,
Leş yiyen üç kimse hamlık sunmada.

Cân nedir, koşmazsa cânân uğruna?
Binler olsun, hem yarım denmiş ona!

2610
Çok uzak görmüş biri, amma ki kör,
Kıl görür, varken Süleymân görmüyor.

Var sağır olmuş duyan her bir şeyi;
Hazne amma, hep taşır boş hazneyi.

Bir de çıplak, ten bütünden ortada,
Pek uzun olmuş etekler, sarkmada.

Der ki kör: "Gelmekte düşmân ordusu,
İşte gördüm, kaç nefer var doğrusu."

Der sağır: "Duydum evet hep sesleri,
Dilli, dilsiz söylenen her sözleri."

2615
Der ki çıplak: "Ben gelirler korkarım,
Hem eteklerden keserler korkarım!"

Der ki kör: "Yaklaştılar, kaçmak gerek,
Yoksa bağlarlar, döverler tek be tek!"

"Yaklaşan sesler çoğaldı," der sağır,
"Arkadaşlar gafil olmak pek ağır."

Der ki çıplak: "Gitti elden elbise,
Çok tamahkâr var, alıp da gitmese?"

Hepsi birden şehri terk etmiştiler,
Bozgun olmuş, köy görüp gelmiştiler.

2620
Bir semiz kuş buldular *yok* et, nesi?
Pek zayıf, *yoktur* etin tek zerresi!

Kuş ki ölmüş, hep bitirmiş kargalar,
Yok, kemik, hem incecik kalmıştılar.

İşte kuşlar, sanki aslanmış *yiyen*,
Leş *yemekten*, oldular bir fil hemen.

Sanki aslan, şişti kuş *yerken* üçü,
Hepsi fillerden semiz derken üçü.

Öyle şişman oldular, almaz cihân,
Oldular *yer*, gök bulup, hem sığmayan.

2625
Böyle şişmanlıkla onlar bir kere,
Bir *yarıktan*, geçtiler ayrık *yere*.

Gizli bir *yoldur* ölüm, halk görmemiş,
Çünkü *yurtsuz yer*, mekânsız *yol* imiş.

Bir *yarıktır*, nice kervân gitmede,
Gizli bir *yol*, hep gidenler geçmede.

Yoklasan *yoktur*, bulunmaz bir kapu,
Hiç görünmez, niceler geçmiş *yolu*!

Uzağı gören körün, uzaktan işiten sağırın ve uzun etekli çıplağın şerhi

Hem sağır istek bilir, bizler ölen,
Ölmesinden, kör sağır, bilmez hemen!

2630
Pek uzak görmüş olan, hırsın senin,
Halkta suç görsün, gezip söyler hemin.

Hep ayıp görmüş olan gözler ne ki?
Kendisinden, zerre görmez öyle ki!

Korktu çıplak, hem de kessinler etek.
Oysa çıplak, *yırtma* mümkün müydü pek?

Ehl-i dünyâ, böyle müflis, korku da,
Hem de çıplaktır, gerek *yok* korkuya.

Geldi çıplak, hem de çıplak gitmede,
Korktu, hırsızdan, ciğer, kan *yutmada*.

2635
Ölse, *yüz* feryât ederler çevrede,
Oysa hırsız korkusundan, gülmede.

Zengin anlar, altınım *yoktur* diye,
Her zeki anlar, hünersiz ben niye?

Mal sanıp toplar çocuk, küp parçası,
Sende mevcut, bir çocukluk korkması.

Ağlaşır, alsan ufak bir parça sen,
Hem güler versen geri, pür neş'eden!

Yok ki tıflın, hiç ilimden elbise,
Ağlasın, gülsün döner bir boş sese.

2640
Gördü servet, bilmez ahmak iğreti,
Bir yalan servet görürken, titredi.

Kendini mal, mülke sahip sanmada,
Kapmasın hırsız, uyurken korkmada.

Azrail çeksin kulak, kalksın o an,
Bir alay başlar, geçerken korkudan.

Böyledir, âlimlerin hep korkusu,
İlme âlim titremişken doğrusu.

Söylemiş Kur'ân bakın, sizler duyun,
İşte bilmezler demiş **"lâ ya'lemûn!"**[28]

2645
Hepsi titrerler, çalarlar ilmimi,
Hepsi sanmış, bende ondan var e mi?

Der ki: "Millet geldi meşgul etmede,
Faydasızdır oysa vaktim geçmede.

Vaktimi halk eylemiş, derken ziyân,
Kendi tembellikte batmıştır inân.

Böyle korkak, benzemiş bir çıplağa,
Bir etek der, yönlenir kurtarmağa!

Faydasız, yüzbin ilim bilmekte o,
Ruhta gerçek, bilmeyen zâlimdi bu.

2650
Bildi her bir maddenin, neymiş özü,
Cevherinden anlamaz, söyler sözü!

Câiz olmaz, neyse bildim, ben diyen,
Lâyık olmaz, acûze oldunsa sen?

Buydu lâyık, şuydu lâyık söyleyen,
Sen mi lâyık, gel düşün tezden de sen!

Bir kumaş kıymetçe ne, bilmektesin,
Kıymetin neymiş, ki bilmezsin kesin!

Sen uğur var, yok uğursuz belledin,
Sen uğursuz, sen uğurdan bilmedin.

2655
Cânı ilmin, ruhu ilmin, bil hemen,
Bilmedir, hâlim nedir, Mahşerde sen!

Bildin elbet dinde gerçekler nedir?
Aslını bilmek güzel öğrenmedir!

Sen usûl ilmiyle uğraştın yine,
Kendi aslın, bilme lâyıkken sana.

SABÂ ŞEHRİNİN GÜZELLİĞİ VE AHÂLÎSİNİN REFÂH VE SAÂDETİYLE BERÂBER KÜFRÂN-I NÎMETTE BULUNMALARI

Aslı tâ baştan olur olmuş fenâ,
Ürktü kulluktan bütün ehl-i Sabâ.

Verdi Allah onca has bağ, bahçeyi,
Sağ ve soldan, zevk, huzur gelsin deyi!

2660
Çokluğundan, yol keserken meyveler,
Yol daralmış, güçleşirmiş geçmeler.

Meyvenin, yollar kaparmış heybeti,
Meyvenin çokluk çeker hep, hayreti.

Boş sepet tutmuş geçerken bir adam,
Silkelenmezden sepet, dolmuştu tam.

[28] *"Böyle olduğunu halkın çoğu bilmez." (Rum , 6-7)*

Meyve dökmekteydi yeller, el değil,
Meyveden dolmuş etekler, öyle bil!

Sarktı dallardan ki, salkım yerlere,
Geçse kim ordan, değermiş yüzlere.

2665
Bağlamış altın kemer külhâncılar,
Çoktu altın, çoktu onlar aldılar.

Hep köpekler tok, ayaklar ekmeği,
Kırda kurtlar, avla bozmuş mideyi.

Köy, şehir kurttan emin hoştur içi,
En büyük kurttan da, korkmazmış keçi.

Kavme ait nimeti, şerh eylesem,
Durmadan artan nedir bir söylesem.

Mânidirler söylenen sözken mühim,
Enbiyâ söylerdi emri **“festekim.”**[29]

Ehl-i Sabâ'ya Nasîhat İçin Peygamberin Gelmesi

2670
Geldi onlar üzre tam on üç Nebî,
Yolsuzun, onlar olurken mektebi.

“Arttı nimet, yok mu şükretmek size,
Yattı şükr, iş, şimdi kaldırmak size.”

Şükrü nimet, vâcip olmuş akl için,
Yoksa sonsuz bir gazâp vardır bilin.

Gör, düşün; sonsuz keremden kim verir?
Böyle nimet, sâde bir şükrünledir!

Baş veren Hak! Sâde bir secden gerek,
Var ayak hem “kâde” eylenmen gerek.

2675
Şükrü almış, söylemişler “gulyabân,”
“Şükre, nimet, bolluğa, bıktık inan.

“Bolca nimetten usandık,” söz size,
Hem ibâdet, suçta zevk vermez bize!

Biz ne nimet, bağ ve bostan isteriz,
Ne rahatlık, hem ne devlet bekleriz.”

Enbiyâ söyler ki: “Kalbin derdi var,
Hakk'a düşmân, gaflet olmuş âşikâr.”

Döndü nimet, gaflet etsen illete,
Hasta yer, nimet dönüşmez kuvvete.

2680
Nice nimet geldi, olmuşken kötü,
Sâf olan olmuş bulanmışken kötü.

Sen, güzellik varken, oldun düşmânı,
Hep nâhoş saydın, verilmiş ihsânı.

Her ne olmuş oldu, mutlak yâr sana,
Hor, hakîr gördün bakarken sen ona.

Her ne olmuş oldu yâd, bir el gibi,
Muhterem baktın ve oldun talibi.

Hepsi kalbin gafletinden yanmada,
Hep uzuvlar aynı dertten yanmada.

2685
Pek çabuk atmak gerektir illeti,
Bir zehirdir, bal desen âkıbeti.

Hoş gelen, nâhoş olur gaflet ile,
Ab-ı hayvan âteş olmuştur bile.

Kibr, azâmet; ölmenin olmuş maya,
Hem hayâtın sonda ölmek vardı yâ!

---

[29] *“Tövbe edenlerle beraber emrolunduğu gibi doğru hareket et!” (Hûd, 112)*

Kalp dirilten bir gıdâ siz yerseniz,
Tende leş olmuş kokar, bir bilseniz!

Çok azîzler, avlanırlar nâz ile!
Sen ulaşsan, saydın âdî bak hele!

2690
Bir akıl olsun tanış, bir akl ile!
Hem sefâ, hem arttı sevmekler bile!

Bir nefis, alçak nefis olsun tanış,
Sevginin, başlar azalmak, aldanış.

Bir nefis, dostlukta umsun faydayı,
Mârifet, yol, hep fesat olmuş payı!

İstemezsen, âhiret, nefret ki sen,
Dostu âkıl bul, zekiysen, gel hemen!

Nefs, havadan sanki olmuş sâmyeli,
Neylesen hep, dert seçersin bilmeli.

2695
Taş kesersin, elde tutsan gevheri,
Sevgi tutsan, kalbin olmuş harp yeri!

Duyduğun nâdir şu sözler, nükteler,
Sende olmuş oldu zevksizlik meğer!

Duydum elbet, eskimiş bunlar dedin,
Arkadaştan başka bir söz istedin.

Tâze sözler, söylesin tâze kelâm,
Sonra ondan vazgeçersin, vesselâm!

Sende illet var, gider sen illeti,
Eskimiş şey, tâzedir âkıbeti.

2700
Eski söz dallar, budaklar, vermede,
Meyveler, yüzler hevenk göstermede.

Biz ki Hakk'ın doktoruz, şakirtleriz,
Bahr-ı muhid neyse yarmış geçmişiz!

Kalbe, doktorlar nabızdan bakmada,
Sanma onlar bizle ortak olmada!

Kalbe baktık, olmadan bir vâsıta,
Biz ferâset verdi Hak, yüksek bu da.

Hem tabipler meyve, ekmekten yana,
Hayvânî derdin, tabiptir bak ona.

2705
Bizse iş, söz üzre doktor olmuşuz,
Biz celâl nûruyla, nûrlar almışız.

Böyle işler, faydadır dersek sana,
Böyle şey bâzan, zarâr vermiş ona.

Söyledik söz, çekti bitmez faydayı,
Başka söz dersek zarar olmuş payı.

Doktorun olmuş delil, çiş ördeği,
Bizde Hakk'ın, vahyinin tek isteği.

Kimseden ücret, nebîler almadı,
Bizce kâfî, noksân olmaz Hak adı!

2710
Çâresiz bir hastanın haktır salâ,
Bizde dermân, tek ilâçtır hastaya.

SABÂ HALKININ, KENDİLERİNE GÖNDERİLEN PEYGAMBERLERDEN MÛCİZE İSTEMELERİ

"Ey hekimlik, iddiâ sahipleri,
Tıpta sizler gösteren şâhitleri!

Sizde iş yatmak, yemek bizler gibi,
Hep dolaşmış köy, şehirler her Nebî.

Hem su toprak, tutsağıyken şimdi siz,
Gönlünün Ankâ'yı mı avlarsınız?

Mevki, sultanlık gönülden çıkmayan,
İddiânız hep nebiliktir inan!

2715
Biz yalan lâf duymayız, bak gerçeğe,
Düşmeyiz biz, ayranın hâm kâseye."

Enbiyâ der: "İşte bunlar illetin,
Oldu hem körlük, muhakkâk gafletin!

Davet ettik, siz işitmiş oldunuz,
Elde cevher, görmeyen bir kördünüz!

İmtihândır böyle davet, Hak için,
Gezdiren biz, karşılaşsın gözlerin.

Kim delîl der, körlüğün şâhitti bu,
Görmemiş cevher, o körlük mahpûsu."

2720
Bir güneş dillense, kalk derken sana;
"Gündüz olmuş, sıçrayıp sen kalksana!"

Sen ki dersen: "Ey güneş yok şâhidin!"
Derki: "Ey kör göz mü? Hak'tan isteyin!"

Kim çerağ yakmış olur, aydın iken,
Körlüğün ilânıdır, gel belle sen!

Görmüyorsan sen, sabâh olmuş ise,
Varsa şüphen, olmamış zânnın dese;

Dökme körlük varsa, artık ortaya,
Sus ve Hak'tan, bak ki ihsân almaya.

2725
Gündüz olmuş, nerde gündüz söylemek,
"Nerde gün?" dersen, rezîl olmak demek!

Sabredip susmak, sebeptir rahmete,
Hem araştırmak sebeptir illete.

"Ensitû"[30] emrin kabul et cân ile!
"Ensitü" cânân elinden gelmede!

İstiyorsan hastalık nüks etmesin,
Baş koy artık bir tabîp bul sen kesin!

Fazla söz sat; cân ve gerçek mevki, mâl,
Mülk bağışlar hissi bul sen, hissi al!

2730
Allah'ın fazlı senâ etsin seni,
Hep felekler, kıskanır olsun seni!

Doktorun, gönlü eğer hoş eylesen,
Aybı anlarken, utanç duydun hemen!

Körlüğün kalkmışsa bu halktan değil,
Hep hidâyet, ihsânât Hak'tandı bil!

Böyle doktor varsa, hem kulluk edin,
Tâ ki olsun misk u amberler sizin.

SABÂ HALKININ PEYGAMBERLERİ İTHÂM ETMELERİ

"Hîledir hep söylenen", derler yine,
Kim vekil olsun falan, Hak emrine?

2735
Hem vekil olmak gerektir cinsine,
Kil, su neymiş, hem felek Hallâk'ı ne?

Söyleriz ancak, eşek beyni yesek,
Bir hümânın eş olur dersek sinek.

Kim hümâ, kimdir sinek, kimdir çamur,
Nerde Allah, toz, güneş denklik bulur?

[30] *"Kur'ân okunurken onu dinleyin!" (A'raf, 204)*

Her nasıl kursun akıl bir ilgiyi?
Hem dimağ almaz, bu olmaz bilgiyi!

KELÎLE VE DİMNE KİTÂBINDA TAFSİLEN YAZILDIĞI VEÇHİLE: "SEN BU ÇEŞMEDEN SAKIN! DİYE GÖKTEKİ AY'DAN SANA ELÇİ GELİYORUM" DEMESİ İÇİN TAVŞANLARIN, BİR TAVŞANI ELÇİ OLARAK FİLE GÖNDERMELERİ

Hâliniz benzer bilin siz tavşana,
"Elçiyim, aydan gelen, çiftim ona."

2740
Tertemiz bir çeşme, filler dopdolu,
Hayvânât kalmış bu dertten korkulu!

Korkudan, hepten uzaklar çeşmeden,
Hîle yapmak üzre, kurmuşlar düzen.

İlk hilâl vaktinde dağdan fillere,
Seslenen, tavşan görünmüş bir kere.

Mehtâbın vaktinde gel, fil şahı sen,
Çeşmenin içlerde gel gör, mâhı sen.

Ey büyük fil, yaklaş artık çık öne,
Kızma yoktur, sövme sen hiç elçine.

2745
Ay: "Gidin filler demiş siz bölgeden,
Hem bizimdir çeşme, yok ol çevreden!

Yoksa gözden sizleri kör eylerim,
Yok, suçum artık peşinen söylerim.

Terk edin sizler, gidin bu çeşmeden,
Olsanız sizler emîn, ok, darbeden."

"Doğru istersen, görünmüş çeşmede,
Fil su içsin, başlar ay titretmede.

Fillerin şah, istiyorsan gel gece,
Sen falan gün gel, delil gör öylece!"

2750
Çünkü gelmiş, ay da bulmuş on beşi,
Fillerin şah geldi, su içmek işi.

Soktu fil hortum ve başlar dalgalar,
Akseden ay titremiş, yoktur karâr.

Fil ki görmüş titriyor ay çeşmede,
Sandı içmemdir, râhatsız etmede.

"Biz o ahmak fil değil" der, cümlesi,
"Korkalım hem, titreyen aymış nesi?"

Enbiyâ der: "Gâyemiz vermekti cân,
Ey sefiller, sizde bağ sağlamlaşan!"

PEYGAMBERLERİN ONLARA CEVÂBI VE BİR MİSÂL ÎRÂDI

2755
"Sizde derdin oldu dermân tek zehir,
Pek yazık, dermânınız olmuş kahır!

Hak ki göndersin gazabın perdeyi,
Hem karartır, mum da yaksan görmeyi!

Biz nasıl sizden reislik isteriz?
Biz riyâsetten, felekten üsteyiz!

İnci deryânın, şeref vermez gemi,
Hem de yükler, gübreler, dolsun he mi?

Pek yazıktır, görmeyen kör gözlere,
Zerre görmüş, hiç güneş görmezlere!

Pek mükemmel örnek olmuş, Âdem'i,
Gördü İblîs, bir çamurcuk öyle mi?

Kış görür, gelmiş bahâr sanmış deli,
İşte bundan evde durmaz, bilmeli.

Kim ki devletsiz, gelir devlet başa,
Yok, mahâret, hep girer bir ters işe.

Âşığa bâzan gelir mâşuk denen,
Bahtsız âşık, bilmemiş yârdır gelen!

Ahmağın mahrumluğu dersen sebep,
Doğru yoldan sapma, sunmuş oldu hep!

Taşı yonttun, put olurken kıblelik,
Lâneti saydın sığınmak, gölgelik.

Put yapıp Allah'a ortak eyledin,
Hem neden cân, Hakk'a sırdâş bilmedin?

Bir sinek ölmüş, hümâyla müşterek,
Hem neden olmaz diri, sırdaş, melek?

Put, yapan siz, siz sayın ölmüş sinek,
Hep dirilmişler gelir Hak'tan demek!

Kendinin, san'atının âşık ki sen,
Bir yılan baş, kuyruğun lâyık hemen!

Kuyruğun yok, nimetin yok devleti,
Yok başın hiçbir râhat, yok lezzeti!

Halkalanmış başta yoldaş kuyruğa,
Baş ve kuyruk oldu lâyık, dostluğa!

Anlayan ol, çünkü söylerken sesi,
Var Hakîm'in bir "İlâhî-nâmesi."[31]

"Boşboğazlık yok, kader varken sana,
Tavşanın uymuş kulaklar tavşana.

Hep münâsiptir bedenler, uzv ile!
Her sıfât, elbet cânın denktir hele.

Hak yaratmış uzva uygun bir beden,
Cân sıfat var, hem de uygun cân denen.

Hem güzel, hem çirkinin uygun hûyu,
Yazdı Allah, pek münâsip duyguyu!

Pek münâsiptir güzel, çirkin hûyu,
Hak ki yazmış harfi, gerçek doğruyu.

Göz ve gönlün, bir kalem olmuş gibi,
Hak eliyle oynatır, yok kâtibi!

Kahr ve lûtfun elde hem gönlün kalem,
Bâzı mesut, bâzı gâm dolmakta hem!

Ey kalem, ol sen celâlin uygunu,
Bak kimin parmak, tutar olmuş onu?

Maksadın elbet senin parmaktadır,
Sende baş, dört yollu bir kavşaktadır.[32]

Harf misil hâl, sende Hakk'ın yazgısı,
Vazgeçiş, gayret de Hakk'ın yazgısı.

Yok, tazarru, yok duâdan gayri yol,
Hiç kalem bilmez, meğer sen bilmiş ol!

Kudretin miktarca anlarken kalem,
Kudretin miktar olurmuş, hoş ki hem!

31 *Mevlâna'nın saygı duyduğu "İlâhinâme" sâhibi Hakîm Senâi*

32 *Dört yoldan kasıt: Lütuf, kahır, hidayet ve dâlalettir.*

2785
Fil ve tavşan örneğinden söylenen,
Hîleler kurmuştu, sırrı bilmeden."

HERKESİN, HUSUSİYLE EF'ÂL-İ İÂHİYE İÇİN MİSÂL GETİREMEYECEĞİNİN BEYÂNI

Hadde sığmaz, hem misâl vermek bize,
Yok, ilâhî dergâhı had, târize!

Hem misâl vermekte Hak'tan baksana,
Âşikâr, gizli uyar Hak dostuna.

Her şeyin sırlar erir varmaz bize,
Dil tutuk, kel yüz misâl olmaz bize.

Hep asâ görmüştü Mûsa, değneği,
Ejdehâymış, gizlenirken gerçeği.

2790
Sırrı var, bilmezdi Mûsa, değneğin,
Ey fodul, sen mi tuzak görmektesin?

Gözle Mûsa bak yanılmış üstelik,
Fare nerden, hakta açsın bir delik?

Her misâl bir ejdehâ eyler O Hak,
Hak cevâp hep parçalar koymaz ki bak!

Böyle vermiş oldu İblîs bir misâl,
Mel'ûn etmiş oldu, hiç bitmez vebâl.

Bir misâl gösterdi Kârun Allah'a,
Yuttu yer; tâç, taht görünmez bir daha!

2795
Hem misâlin karga, baykuş misli bil,
Bunca ev, ondan perişândır asıl!

NUH GEMİ YAPARKEN MİSÂLLER GETİREREK ALAY ETMELERİ

Nûh susuz çöllerde, yapmış bir gemi,
Yüz misâl dizmişti kavmi, öyle mi?

Bir susuz çöl, yaptı gerçek bir gemi,
İşte ahmak, işte cehlin görkemi!

"Koş" deyip seslendi "artık koş" biri,
"Yap kanat, uçsun" diyorken diğeri.

Derdi Nûh: "Gerçekte Allah emri bu,
Kim alay etsin, değişmez doğrusu!"

"GECE YARISI BU DUVAR DİBİNDE NE YAPIYORSUN?" DİYE SORULAN BİR HIRSIZIN: "DAVUL ÇALIYORUM!" DEMESİ HİKÂYESİ

2800
Bir misâldir, bak inâtkâr hırsıza,
Bir duvar bulmuş dibinden kazmada.

Az uyanmış, hasta yatmış ihtiyâr,
Pek hafiften ses ki duymuş ihtiyâr.

Çıktı damdan sarkıtıp baş bakmada,
"Neyliyorsun ey babam sen orda da?

Kazdığın şey neydi bilmem hep gece?"
"Ben davul çalmaktayım, der öylece!"

Mesleğin ne? Der: "Davul çalmaktayım,"
"Yok, davuldan ses duyulmaz, anlayım!"

2805
Der: "Yarın mutlak duyarsın sen sesi,
Ünleyip durdukça eyvâh, cümlesi!"

Eğri sözden bir masal denmiş sana,
Eğriden sır anlamazsın, bak ona!

SEMÂDAKİ AYDAN, FİLLERE TAVŞANIN HABER GETİRMESİNE DÂİR MÜNKİRLERİN SÖYLEDİKLERİ MASALIN CEVÂBI

Tavşanın sırrı fodul şeytân gibi,
Nefse gelmiş elçilik yapmış idi.

Bak Hızır içmiş, içerdin bengisu,
Nefsi mahrûm etmek ister doğrusu.

Sen masal ters söyledin, ettin küfür,
Bil azâp var, öyle sen, güttün küfür.

2810
"Titreyen aydır" dedin berrâk suda,
Tavşanın eldendi, filler korkuda.

Fil ve tavşan, oldu ay, titrer suda,
Orda filler, anlatırsın korkmada!

Benzemez ey hâm bu körler, öyle yâ,
Has, avam olmuş köle derken aya!

Ay nedir, eflâk nedir, neymiş güneş,
Nefs, akıl, artık melek, olmaz ki eş.

Hem güneşlerden, güneşlerden güneş,
Ben ne dersem düş, sayıklanmakla eş!

2815
Ey sapıklar, Padişah kızsın hele,
Çok şehir yıkmış, serilmiş yerlere!

Bir gazaptan, dağ yarılmış olmada,
Hem güneş, dönmüş eşekler misli yâ!

Kâmilin bir öfkeden nemsiz, bulut;
Kâmilin öfkeyle âlem yok, işit!

Ey kefensiz, ey yıkanmazdan ölen,
Bir göl olmuştur, gömülmüş Lût denen.

Filde kimdir? Üç ufakçık kuş dedik,
Fillerin koymaz kırar, kalmaz kemik!

2820
En zayıf kuştur ebâbil kuşları,
Hiç yamanmaz fillerin yırtıkları.

Duymayan yoktur ki Nûh tûfânını,
Bilmeyen, Fir'avn ve Mûsa hâlini.

Parça parça eyleyen bir ruhtu da,
Zerre zerre eyleyip atmış suya.

Hem Semûd, Sâlih nedir? Yok duymayan;
Sarsar esmiş, Âd yok olmuş ortadan!

Gel de göz aç, bunca üstün fillere,
Gittiler onlarda yoktur bir kere!

2825
Öyle filler, Padişah var, zulmü var;
Er göz atsın, taşlaşırlar, yok karâr!

Geçtiler zulmetten onlar, zulmete,
Hep azâp var, yok ulaşmak rahmete.

Has ve çirkin, hep belirgin nâmımız,
Görmemezliktir, sizin encâmınız.

Gördünüz, ammâ murâttır görmemek,
Ölmenizdir, gerçeği görmek demek!

Bil bu âlem nûr, güneşler dopdolu,
Sen ki bir körsün, seçen zulmet yolu.

2830
Parlayan nûrdan yok olmuş kısmetin,
Pencere örtmek olurken niyyetin!

Sen ki imandan geçip, seçtin kuyu,
Ruhu, suçlarsın inanmış duyguyu!

Cân ki kurtluk vasfı almış olsa yâ,
Hem nasıl ersin o Yûsuf bulmaya?

Duydu Dâvud'tan sesi dağ, taş denen,
Taş gönüllü kimse duymaz, bil ki sen!

Akla, hem insâfa olsun âferîn,
Sahibi Allah olur gerçeklerin!

2835
Hak Nebî'dir, var inanmak ey Sabâ,
Ruhu tutsak eyleyen Hak, ey Sabâ!

Eyleyin tasdîk, doğup olmuş Nebî,
Hem, kıyâmetten korur gelmiş Nebî.

Eyleyin tasdîk ki, onlar ay gibi,
Mahşerin önlerde, tedbîrdir Nebî!

Sıddık onlar, zulmetin kandîl gibi,
Tek ümît onlar, anahtardır Nebî!

Hayra ücret istemez tasdîk edin,
Olmayın kâfir ve azdırmak niçin?

2840
Yok Arap hem, Farsça dersem sizlere,
Sen ki kilsin, Hintli, Türk ol bir kere?

Dinleyin bilmişlerin sultânları,
Dinleyin siz, gök de dinler onları!

İHTİYÂTIN MANÂSI VE İHTİYÂTLI OLAN KİMSENİN MİSÂLİ

Önde gelmiş kimseler var et nazar,
Gel sakın sen, akibet kılsın karar!

İhtiyât elbet ki, şu çiftten biri,
Bir hatâdır sundu gerçek tedbîri.

Derseler: " Yok, haftalık bir yerde su,
Gittiğin yollar bütünden kum dolu."

2845
Bir de der: "Elbet yalandır söylenen,
Akşam olsun, gür akar her çeşmeden."

İhtiyât, elbet su almak olsa da,
Korkudan geçmek, tedârikten yana.

Çeşme bulsan sen döküp içsen suyu,
Yoksa âh yok, sen yapansın doğruyu.

Ey hilâfet mülkünün evlâdı sen,
İhtiyât et, beklenen mahşer iken.

Ah o düşman güttü kînler Âdem'e,
İlliyundan çekti, zindânlık deme.

2850
Şah gönül satrancının, mât eyledi,
Aldı cennetten de berbât eyledi.

Çok oyunlar yaptı İblis, bitmeyen,
Son güreşte yüz sarartmak isteyen.

Yendi şeytân, oysa gerçek pehlivân,
Olmayın, şeytânı siz güçsüz sanan!

Soy ve sopta, mevcût olmuş tâç ne var,
Hîlekâr şeytân kaçırmış âşikâr!

İşte onlar oldu çıplak, hor, hele,
Ağlamış Âdem, yaşarken dert ile!

2855
Ağlamış Âdem yazıldım âsî ben,
Gözyaşından, bitti birçok ot hemen.

Sen kıyâs et, onda yol kesmek nedir?
Bak nasıl, Âdem'de saç yolmaktadır!

Bir çamur ten, kimde put olmuş desek,
Bir kılıç "Lâ havle"den vurmak gerek.

Hem görür, siz görmeden kurmuş pusu,
Sizce görmek, mümkün olmaz doğrusu.

Avcı dâim döktü birçok dâneler,
Dâne saklar, hem tuzaklar, hîleler.

2860
Nerde görsen dâneler, elbet sakın,
Dâne artık, kol kanatlar kırmasın!

Kuş ki terk etmiş tuzak, hem dâneyi,
Hîlesiz kırlar, sunarlar dâneyi

Kâni olmuş kimseye neymiş tuzak,
Kol, kanat bağlar mı, bir hiçmiş tuzak.

HIRS YÜZÜNDEN HEVASINA UYUP İHTİYÂTI BIRAKAN KUŞUN ÂKIBETİ

Bir duvar var, kondu bir kuş âniden,
Bir tuzak var, daneyi görmüş hemen.

Gönlü, sahrâya dönük; göz dânede;
Orya artık, hırsı dönmüş çekmede.

2865
Böyle bakmak, öyle bakmak olsa bir,
Ânsızın, tedbîr bitip olmuş esir.

Başka bir kuş var, tereddüt etmeden,
Bir bakış atsın, döner, yön kır hemen.

Kol kanat çırpar ve hürriyet bulur,
Mutludur hem hürlerin imâm olur.

Kim ki yapmış böyle, dertten kurtulur,
Hürdür artık, hür olan bir yer bulur.

Tedbîrin şah, gönlü dolmuş gül, çemen,
Hep emîndir, menzili; güldür hemen!

2870
İhtiyâttan râzı, râzı ihtiyât,
Böyle yap gel sen de, tedbîrken murât!

Hırslısın, tutmuş tuzaklar çok zamân,
"Boynu kessinler" diyensin sen inan!

Sende elbet tövbe, sağlam oldu iş,
Tövbeler etmiş kabûl, şâd eylemiş.

Şerre dönsen sen, cezâya döndü Hak,
Fi'le lazım karşılık, çift etti bak.

Sen alıp gitsen de çiftten bir teki,
Arkasından geldi bilsen bir teki.

2875
Bir amelken mevcût olmuş çift cezâ,
Gelse bir, hem çiftte gelmiş hâkezâ.

Bir adam, alsın götürsün erkeği,
Hem kadın, durmaz arar olmuş beyi.

Geldiniz tekrâr tuzaklar üstüne,
Tövbenin göz, doldu topraklar yine!

Çözdü tekrâr düğmü, Hak Tevvâb olan,
Gel uyan, hiç orya artık gitme sen!

Bir unutmak, döndürür pervâneye,
Cânı döndürmüş âteşten hâneye.

2880 Olma sen pervâne, vazgeç şüpheden,
Dön de bir bak, çok kanat yanmış neden?

Kul, günâhtan kurtulurken baksana,
Şükr; tuzaktan kurtulup gitmek ona!

Kurtuluş vermiş, şükürler et ki sen;
Rızkı vermiş, yok tuzak, düşmân denen.

Bir tuzaktan kurtuluş nimet yine,
Nimeti vermiş O'dur, yâd etsene!

Geldi dertler, geldi bitmez bir belâ,
"Kurtar Allah'ım!" deyip ettin duâ!

2885 "Nice hizmet, nice ihsân eyleyim,
Toz saçıp, şeytânı gözsüz eyleyim!"

KÖPEKLERİN HER KIŞ: "BU SENE YAZ GELİNCE KENDİMİZE MUHKEM BİR EV YAPALIM" DİYE AHDETMELERİNİN HİKÂYESİ

Kış gelir, itler soğuk dertlenin,
Pek perişân, hem de, pek âciz kalır.

Der ki: "Mâdem bulmuşum ben bir teni,
Gelse yaz yapsam ki, taştan meskeni.

Yaz gelir gelmez, hemen yapsam yuva,
Öz elimden, kış için yapsam yuva!"

Yaz gelir gelmez, sıcaktan hoşlanır,
Bir sıcak vursun, kemikler cânlanır.

2890 Kendi kendin gördür artık pek iri,
Nerye sığsın gövdemiz der, her biri?

Kalkar ordan, yönlenir bir gölgeye,
Çok semirmiş, karnı tok, tembel diye.

Kalbi der: "Kalk! Yap yuva sen ey emi!"
"Sığmıyor, evler ne yapsın gövdemi?"

Gör, belâ vaktinde düşsen derde sen,
Büsbütün hırsın kemikler, toz hemen.

Tövbeden bir ev yaparsam şimdi ben,
Kışta sığnaklık yapar dersin hemen.

2895 Kurtulursun, dert biter, hırsın eser,
Sanki itsin, ev yapan sevdân biter.

Şükrü nimet, üsttü bir kez nimete,
Şükr seven dönmez, yönelmez nimete.

Nimetin cândır şükür, nimetse post,
Çünkü şükrün gâye; ermek, gâye; dost!

Buydu gaflet, şükr uyanmaktır sana,
Hakk'a şükret, nimeti av yapsana!

Eylesen şükr nimete gözler doyar,
Nerde yoksul görse, yüz nimet sunar.

2900 Sen doyarsın, Hak taamından yesen,
Bir obursan hor olursun bil ki sen.

MÜNKİRLERİN NEBÎLERİ NASİHÂTTEN MEN, ETMELERİ VE CEBRÎLER GİBİ DELÎL GÖSTERMELERİ

Der: "Öğüt vermek yeter olmuş bize,
Köyde anlar kimse yok, yer yok söze.

Bağlamış Hak, bizde mevcût kalpleri,
Kimse bozmaz, işte Hakk'ın işleri.

Böyle nakşetmiş meğer, tasvir eden,
Bir nasîhat, söz düzeltmezmiş hemen.

Taş bulup, yüzyıl gelip, lâl ol desen,
Eskimiş şey, tâzelen artık de sen;

"Gel su ol," söyler olursan toprağa,
"Bal ve süt ol," söyleyip dursan suya;

*Tebdîl etmiş miydi bilmem vasfını,
Hem su nerden bal olur? Gör aslını!

Hem felekler, hem felekler Hâlık'ı,
Cümlenin, dağ, taş, etekler Hâlık'ı;

Gökte, devranlar verirken mutluluk,
Su bulanmış, bak bitirmektir ufuk.

Gök bulansın, kil, su sâflıklar bulur,
Gök bulunmazdan, nasıl mümkün olur?

Çizdi Allah, herkesin bir ayrı yol,
Dağ nasıl çöp olmak ister, bilmiş ol!

ENBİYÂ ALEYHİSSELÂM'IN BU CEBRÎLERE CEVÂBI

Der Nebîler: "Hak yaratmış bunca hûy,
Baş çeken yok, emredilmiş böyle duy!"

Hak yaratmış, ârızî birçok sıfât,
Huy temizler, kim silermiş, katbekat.

Taş için dersen de boştur, "altın ol!"
Bir bakırken söylesen, var belki yol!

Âciz olmuştur, çamur dersen, kuma,
"Balçık ol" dersen, çamur mümkün ama!

Hastalık vermiş Hüda, yok çâresi,
Yok topallık, körlüğün yok çâresi!

Hastalık vardır ki, vardır çâreler,
Yüzde çarpıklık ve baş ağrın meğer!

Hak yaratmış, derdi vermiş insana,
Hem devâ, dert, cümle rahmettir sana.

Türlü derdin, var muhakkak çâresi,
Ciddi istersen, bulur arzûn sesi!

CEBRİLERİN DELİLLERİNİ TEKRÂR ETMELERİ

Der Sabâ'nın kavmi: "Mevcût derdimiz,
Yok devâ, bir hastalıktır çâresiz.

Sürdü yıllar, övgünüz, efsûnunuz;
Dertle, bağ kuvvetlenirken kuşkusuz!

Hastalık, bir tek ilâç etsin kabûl,
Zerre olsun iyleşip bulmuştu yol.

Bir susuz ten, almasın bir nem ciğer,
Bir deniz içsin, bulur bir başka yer.

Şüphesiz eller, ayaklar hep şişer,
Hem su içmek, hârı söndürmez meğer!"

ENBİYÂ ALEYHİSSELÂM'IN TEKRÂR CEVÂP VERMELERİ

Enbiyâ der: "Hak iken imkân veren,
Çok sıfâtlar, halk eder olmuş hemen!

Kesmeyin, Hak ihsânından hiç ümît,
Sen de rahmet halkasından tut da git.

2925 Bâzı iş vardır başından zor gelir,
Sonra olmuştur kolay, hep yükselir.

Bir ümîtsizlik olur, birçok ümît,
Var karanlık, bir güneş, sesler işit!

Farz edin sizler ki bir taş oldunuz,
Hem kulak hem kalbi örtüp gittiniz.

İhtiyâç olmaz kabûl, ret eyleyiş,
Bizde teslîm, bizde fermân, doğru iş!

Allah'ın emri bizim kul olmamız,
Hak buyurmuş, istenilmiş uymamız!

2930 Ek desin, ekmekteyiz biz kumluğu,
Ömrümüz tutmak içindir buyruğu.

Hak Nebî'nin yârı Allah, başka yok,
Burada redden bir kabulden kâr da yok.

Teblîğin ücret erer Hak'tan bize,
Dost için çirkin, güzel halktan bize.

Hak, bu dergâhtan usanmak yok bize,
Yol uzun durmak, oturmak yok bize.

Yardan ayrılmışa, tutsak kimsenin,
Kalp soğur, onlar usanmıştır hemin.

2935 Bizledir elbet, bizim has yârımız,
Saçtı rahmet, şükre dönmüş varımız.

Gönlümüzdür lâlezâr, gülşen yeri,
İhtiyârlık, solgunun yok izleri.

Dâimâ, genç selvinin benzerleri,
Bizleriz zarif, şirin Hak erleri.

Bizce yüz yıl, bir saatle eş değer,
Hiç uzun, hiç kıssalık bulmaz ki yer.

Cisme mahsûstur uzun, dersen kısa,
Hem nasıl olsun yakışmaz, cân ise!

2940 Hep uyur, üç yüz dokuz yıl durmadan,
Yok ki gâm, Kehf ehlinin artık inan!

Ruh döner dönmez, yatılmış uykular,
Sâde bir gün, belki birkaç ân kadar.

Onda yoktur gündüz, akşam, ay, sene;
Olsun aç, tok, ihtiyârlar orda ne?

Yokluğun gül bahçe, sarhoşluk yeri,
Lûtfu Hak'tan aldı hep mestlikleri!

Tatmadan mümkün mü bilmek lezzeti?
Pis böcek gül koklamaz, yok niyyeti!

2945 Hak şarâbı meyvesiz, yok meyvesi;
Ruh tadar, mevhûmun ermezmiş sesi!

Hem cehennem, bilmez aslâ cenneti,
Yüzse çirkin, yok güzellik sûreti.

Ey büyükler, kesmeyin sizler boğaz,
Mânevîdir lokmalar, gayret birâz!

Müşkülât yoktur, getirdik biz sona,
Yol, uyan varken kolaydır baksana!"

PEYGAMBERLERİN: "İMANA GELİN" DİYE RİCÂLARINA KARŞI SEBÂLILARIN TEKRÂR İTİRAZI

Kavmi der: "Dersin uğur fikrin senin,
Bizce uğrun yok ve yomsuzsun hemin!

2950
Biz uzaktık, cânla hep endişeden,
Verdiniz gâm, dert, meşakkatler hemen.

Toplumun zevk, ittifâk etmekledir,
Sizlerin hâl, ihtilâf vermektedir.

Tûtî bizdik, neş'eden yerken şeker,
Bir kuşuz, fikrinde kalmış ölmeler.

Nerde mevcût, şöyle gâm sunmuş masal,
Nerde bir ses, hoş desek, vermez mecâl!

Hem cihan üstünde, bu bet yormalar,
Nerde çirkin yüz ve azap vermeler.

2955
Cümle temsiller, sizin sözlerledir,
Gam, keder vermek sizin ellerdedir."

ENBİYA ALEYHİSSELÂM'IN TEKRAR CEVAP VERMELERİ

"Has ve çirkin içtedir", der; enbiya,
Candadır, sizden de yardım aldı ya!

Bir korunmaz yerde, yatmış olsanız,
Ejdehâ hücmuyla, mahkûm kalsanız.

"Sen çabuk kalk" derse gerçek dost olan,
Derse ejder var, uyandırsın o ân!

"Şom ağız, söz söyleme sen" der misin?
Kalk da gör, etraf olur aydın kesin.

2960
Ehl-i rahmet derse bak yardım sana,
Kurtuluştan, bir saray sundum sana.

Gizliliklerden haber vermiş Nebi,
Ehl-i dünya görmemiş, görmüş Nebi.

Derse Doktor: "Hastalık var, hâm yeme!"
Yense şerdir, dert gelir hep görkeme.

Sen de dersen: "Açtığın faldır senin,
Öğdü verdin, sen günâhkâr der misin?"

Bir müneccim "çıkma evden" der ise,
"Gitme, vazgeç sen seferden" der ise,

2965
"Bak müneccim, yüz yalan der her zaman,
Bir tesâdüf, bir de doğruymuş o ân!

Hem bizim söz, aslâ yanlış söz değil,
Doğru sözdür, sen inanmazsın nasıl?

Hem müneccim, hem hekim zân etmede,
Bizde sözler, gerçeğin, göz görmede!

Var cehennem od, duman, gördük yine,
Hamle yapmış, kâfirin tam üstüne.

Hem de dersin: "Söylenen söz, eğri söz,
Bir ziyândır, bizce dersin, gayri söz!"

2970
Şimdi sensin, hiç öğütler duymayan,
Nerye gitsen, hep uğursuzluk inan!

Bir yılan sırtında görmüş, gezmede,
Damda görmüşler, haberdâr etmede.

Sen de dersin; "haydi sus sen verme gam,"
"Yok günâhım" der, susar artık adam!

Bir ısırsın, "bozma zevkim"der misin?
Neylesen sen, bir zehir aldın kesin!

Sen ki dersin; "sâde buymuş söylemen,
Eyle feryât, yırt yakandan tut hemen."

2975
"Sen de atsaydın yukardan bir taşı,
Ciddi anlatsaydınız gerçek işi!"

"Söyledim ben, sizse hep incindiniz,"
"Söylenenler bir zarar farz ettiniz.

Mertçe vermiştim öğüt derken ona,
Neyse lâyık, öğdü ben verdim sana.

Kadri bilmekten uzaklaştın hele,
Kaldın artık sen ezâ, tuğyan ile.

Böyledir alçak ve düşkünler huyu,
Yapsan iylik, hep fenâlık duyduğu.

2980
Nefsi çift kat eyle, sabrım var diye,
Pek fenâdır, lâyık olmaz iyliğe.

Etsek iylik biz, keremkâr insana,
Yaptığın, yüz misli dönmüştür bana!

Kahr eder olmuş olursan alçağa,
Çok vefâkâr kul olur, başlar yağa.

Hep cefâkâr, bulsa kâfir nimeti,
Rabbenâ! Söyler cehennem milleti!"

ÂHİRET ÂLEMİNDE CEHENNEM, DÜNYA HAYÂTINDA ZİNDÂN, YÂNÎ; ZAHMET VE MEŞAKKAT YARATILMASININ HİKMETİ

Bağlanır, dertler çeken alçak kişi,
Hem vefâ görsün, cefâ olmuş işi.

2985
Onların mescit cehennem oldu bak,
Bir sâhipsiz kuşta bağ, olmuş tuzak.

Oldu mescit, hırsızın tutsak yeri,
Orda olmuş, Allah'ı anmış biri.

Tek ibâdet oldu maksat insana,
Ehl-i kibrin yer, cehennem baksana.

Âdem'in güç yetti, mutlak her işe,
Hakk'a hizmet istenen maksat ise!

"Mâ halaktü'l-cinne ve'l-ins"i[33] oku,
Hem cihânda sâde maksat, işte bu!

2990
Bir kitâptan gâye, tek fen olsa da,
Yastık etsen, hem de yastık olmada.

Onda maksat, yastık etmek hiç değil,
İlm-ü irfân, hem de irşâttır asil.

Bir kılıç alsan, çakıp etsen çivi,
Sen yenilmek üzre yıkmışsın evi!

Gerçi, insandan ibâdet istesen,
Buldu herkes, hisse bir mabet hemen.

Kim kerîm olmuş, ibâdet ikrâmı,
Alçağın mabet elem, derdin damı.

2995
Vur ki, alçaklar itâat eylesin,
Ver, kerîmler yönlenip şükr söylesin!

Çift yaratmış mescidi, Allah bilin,
Hem cehennem onların, cennet sizin!

Yaptı Mûsa, pek ufak alçak geçiş,
Baş eğip geçsin, âsîler istemiş!

Çünkü âsî oldular hep öylece,
Hem cehennem, eğdirir baş güçlüce!

---

33 *"Ben insi ve cini bana kulluk etsin diye yarattım." (Zariyat, 60)*

CENÂB-I HAK, HÜKÜMDÂRLARI, ALLAH'A İTÂATKÂR OLMAYAN ZALİMLERİ YOLA GETİRMEK İÇİN SEBEP KILMIŞTIR. NASIL Kİ, MÛSA ALEYHİSSELÂM, BENÎ İSRÂİL'İN EĞİLEREK GİRMELERİ İÇİN KUDÜS DUVARINA KÜÇÜK BİR KAPI AÇTIRMIŞTI

Şaha vermiş Hak, kemik, et bir yapı,
Oldular onlar, küçükten bir kapı.

3000
Ehl-i dünyâ secde etmişler niye?
Hakk'a düşman, döndü şahın secdeye!

Gübrelikten kurtulur mihrâp yeri,
Ad alır: Şah, pehlivândır her biri.

Sizler ey, pâk Hakk'a lâyık olmamış,
Pâk olanlar ballı, sizler boş kamış.

Hem köpekler yönlenir alçaklara,
Böyle hizmet, ar gelir aslanlara.

Fare hûy olmuşta, âmirdir kedi,
Fare kimdir, korkumuz aslan dedi?

3005
Korkudur onlar için, ancak köpek,
Hak güneşten korku lâyıksız demek!

"Rabbimiz yüksek!" velinin virdidir,
Alçağın Rab, âdi alçak kimsedir.

Fare, aslandan neden korksun, neden?
Korksun aslandan, merâl, ceylân hemen!

Dalkavuklar varsa, sen var git ona,
Dalkavuk, olsun velînimet sana!

Ben, uzun şerh eylesem olmaz mı ki?
Sende mevcût beyse, kıskancın teki!

3010
Sözde maksat işte bunlar, ey kerîm,
Sertçe bak nefs, hep boyun eğsin derim!

Nefs ki alçak, aslâ hiç hoş tutma sen,
Yap fenâlık, hem boyun eğsin hemen!

Böyledir, mihnette kim, şükr etmede,
Hîlebaz azgın olur, nimetlede.

Sırma giymiş bey, koşar azgınlığa,
Şükreden tek, hasta, yoksul varlığa!

Mâlı vermezsen, şükür doğmaz demek,
Şükre dâim, hep belâ, dertler gerek.

BOŞ BİR SOFRAYA BİR SÛFİNİN AŞKI

3015
Sûfi görmüş, bir asılmış sofra var,
Vecde gelmiş, giysi olmuş târumâr.

Hem bağırmış: "İşte kıtlık rızk sana,
Rızk zarûret, bir ilaç kıtlık sana."

Onda dertler, coşkular artmıştı da,
Sûfiler uymuş, gelip yapmış semâ.

Ettiler hay-huy ki onlar durmadan,
Vardı birkaç sûfi bundan mest olan.

Der ki bir densiz: "Nedir boş sofranız,
Böyle coşkunluk, gereksiz neş'eniz."

3020
Der ki: "Git git" manâsız bir nakış olan,
Sende aşk yok, sen de git, varlık dolan.

Âşığın, ekmeksiz aşk, olmuş gıdâ,
Aşkta sâdık, varı görmez ortada!

Âşığın, varlıkla yoktur bir işi,
Âşığın, sermâyesiz sermâyesi!

Hem kanatsız uçtu âlemlerde tâ,
El de yok, meydânda hem top kapmada.

Bir fakir, manâdan almıştır koku,
El kesik, ammâ ki zembîl bulduğu!

İşte âşık, yokta kurmuştur çadır,
Ruhta tek, yok benzeri, tek renklidir.

Süt emen, bilmez yemek zevki nedir,
Hep perînin lokmalar olmuş ıtır.

Hem ıtırdan, almaz insan hiç gıdâ,
Hem onun hûy, onca mutlak zıddı yâ.

Sen ki, yüz batman yemek etsen gıdâ,
Bir perî almış, kokuyla yüz defâ.

Kan olur Kıpti için, Nîl'in suyu,
Hem sudur taptatlı: İsrâil'e bu!

Cadde olmuştur deniz İsrâil'e,
Girse Fir'avnlar, boğan yerdir hele.

İLÂHÎ NEŞ'E VE HAK KOKUSUNU, YÛSUF'UN YÜZÜNDE VE KOKUSUNDA BULMAK, YAKUB'A MAHSÛSTUR, YÛSUF'UN KARDEŞLERİ BUNU HİSSEDEMEZLER

Nûru Yakub gördü, Yûsuf'tur dedi,
Nûru kardeşlerse, aslâ görmedi.

Aşkla Yakub, kuy'ya düştüm ben sanır,
Hep çukur kazmakta onlar aldanır.

Onların önlerde sofra boş hele,
Yakub'un dolmuştu sofra aşk ile.

Pis olan yüzler perî görmez ki bil,
"Olmaz abdestsiz namâz," söyler Resûl.

Aşk muhakkak, cânların Hak lokması,
Ruhların, aşk oldu mutlak lokması.

Vardı Yakub üzre, Yûsuf açlığı,
Tâ uzaktan, bir ıtırdır aldığı.

Gömleği Yakub'a aktarmış iken,
Hem Yehûdâ, ıtrı almazmış neden?

Gömleğinden bunca fersah yol öte,
Itrı almış, gör ki Yakub gitmede.

Bâzı bilgin, almaz irfândan nâsip,
İlme hâfız, Hakk'a olmazken habip.

Dinleyen cahil de, almıştır koku,
Duydu haktır, öyle bulmuştur koku.

Çünkü, gömlek elde kalmış iğreti,
Câriye dellâlda say, kâr niyyeti!

Cariye dellâl önünde serseri,
Av için bekler durur bir müşteri.

Rızkı Allah verdi, yoktur başka yol,
Kimsenin kısmet bölünmez, bilmiş ol!

Bir hayâl, Hakk'ın elinden gülbağı,
Pis hayâl, olmuş cehennem kavşağı.

Öyle, Allah'tır hayâlden bağ yapar,
Bir hayâl vardır cehennemler sunar.

Kim bilir, nerden bu Hak gülşenleri?
Nerdedir yol, nerdedir külhânları?

Hiç mecâl bulmaz ki gönlün gözcüsü,
Hem hayâl, nerden gelir bilmez izi?

Doğdu şurdan der, bilir olsaydı o,
Görse nâhoş, aslâ yol vermezdi o.

Hak ki gözler yokluğun menfezleri,
Hiç ayak atmaz ki câsûs, hak yeri.

Lûtfunun tut sen etekten, kör gibi,
"İşte şahım, kör yapışmış " der gibi!

Buyruğundan tutman, olmuştur etek,
Korkudur cân madeni, mutlan demek.

Kul ki var, çaylık, çimenlik yerdedir,
Bir diğer kul yanda hep dertlerledir.

Hem bakar şaşkın, onun zevkler neden?
Oysa der: "Kimmiş acep tutsak eden?

"Sen kurursun, çeşme var" der mutlu er,
"Pek sarardın, yüzce dermân var yeter!"

"Arkadaş!" der: "Gel çemenler burdalar,
"Ey azîz! Gelmem için imkân mı var?"

Bir Emîr İle Namâza Düşkün Olan, Namâz ve Niyâz İle Ünsiyet Eylemiş Bulunan Kölesinin Hikâyesi

Bir seher ânında bir bey bir kula;
Der ki: "Sungur kalk hemen gel düş yola.

Havlu, taş, kil var da git altından al,
Biz hamam etsek çabuk ol, bir güzel."

Aldı Sungur, istenen neymiş ele!
Yollanıp gitmekteler birlik yola.

Mescidin önden geçerken, bir sedâ,
Bir ezân duymuştu Sungur, orda da!

Bilgi Sungur'dur namâzın düşkünü,
"Ey beyim sen, merhametler üstünü.

Sen şu dükkân içre az sabr et hele!
"Lem yekün"len farzı ben alsam ele."

Hem imâm hem, hep cemâat kalktılar,
Hem namâzlardan, duâdan çıktılar.

Kaldı Sungur, geldi kuşluk vaktine,
Bey durur, Sungur deyip bekler yine!

Seslenir; "Sungur'a çıkmazsın neden?"
"Koymuyor fen ehl-i üstâdım hemen.

Sabret azcık, ey münevver, ey beyim,
Bekliyorsun, ben de hem bilmekteyim!"

Çok çağırmış, sesleniş olmuş yedi,
Beklemekten bey meğer aciz idi!

Tek cevap vermekte Sungur, bak hele;
"Salmıyor, ben gelmek istersem bile!"

Der ki bey: "Mescitte yoktur kimseler,
Kim bırakmaz söyle sen, kimmiş meğer!"

Der: "Seni koymazsa kimler mescide,
Bağlamış, çıksam o koymaz öyle de!

Girmek istersin, izin vermez içe,
Mânidir koymaz, çıkıp uysam göçe.

Koymuyor sen, bir adım atsan o, yâ,
Hem benim manim, adımlar atmada.

Hiç deniz koymaz balık çıksın dışa,
Toprak ehli bulsa, atmıştır boşa.

Geçmiyor hilen ve tedbir onca pek,
Hep balık, su, hayvânât, toprak demek!

Bir kilit vardır; kazâ, açmış Hüda,
Kulda lâyık oydu tek; teslîm, rızâ!

Zerrelerden hep anahtar eylesem,
Allah'ından ayrı açmış kimdi hem?

Sen unutsan, almasan tedbîrleri,
Tâze bir bahttır sunar, pîr elleri.

Yâd ederler, sen unutsan, kendini,
Kulluk etsen buldu hürriyet seni."

ENBİYÂ ALEYHİSSELÂM'IN (HATTÂ İZİSTEY'ESERRUSÜLÜ) ÂYETİNDE HİKÂYE BUYURULDUĞU ÜZERE, MÜNKİRLERİN İMAN KABÛL ETMELERİNDEN ÜMÎT KESTİKLERİNE DAİR

Enbiyâ görmüş hatâ, derken niye,
Yönlenip kaldık öğüt, va'z etmeye?

Nerye dek, odsuz demir dövmek gerek,
Nerye dek, hem boş kafesler üflemek.

Halkın iş elbet kazâ, elbet kader,
Dişse keskin, midenin oddan meğer!

Küllü nefs baskın ederken cüzlere,
Hep balık baştan kokarmış bir kere!

Ok edip sür, gayretin sen merkebi,
Tebliğ et, Hak emridir vacip gibi.

Bilmedin mâdem nedir ömrün sonu,
Gayret et artık, görürsün sen bunu.

Yükledin mal, kâr için, tuttun gemi,
Et tevekkül, durmadan artık he mi?

Bilmedin cennet, cehennem, hangisi,
Batma varken, gitme varken, hangisi?

Bilmedikten sonra kısmetler nedir?
Bilmedin, gerçek sonuçlar nerdedir?

Var mı kurtulmam, boğulmak var bana,
Hangi haldir, haydi sen bildir bana?

Az ümit olmuşsa ben etmem gümân,
Yolcu olmam, var iken hem böyle zân.

Bir ticaret bulma imkansız sana.
Çifte sırrın hikmeti, gayb baksana!

Şişe benzer, korku candır tâcire,
Yok ticaret, yok ziyânlar bir kere.

Fayda hiç yoktur, o hep mahrûm kalır,
Aşktan od almış olanlar nûrlanır.

İhtimâller, belkiler sunmuş ümît,
Dîne yönlen, dîndir iş, sen önde tut.

Yok, izin hem burdaki gerçek nedir?
Tek ümît var, neyse hak, Allah bilir!

İNSANLAR, ARAŞTIRAN VE TAKLİT EDEN OLMAK ÜZERE İKİ KISIMDIR

Gayretinden, usta dönmüş ipliğe,
San'atın gayret, ümîtten gerçeğe!

Hep rızık etmiş ümît, kul baksana,
Her sabâh yönlendirirmiş dükkâna.

Belki rızkın yok, hemen mahrûm, kader,
Harcayıp güç, söyle neymiş gitmeler.

Tâ ezelden mahrûm olmak korkusu,
Tembel etmez, hayretim var doğrusu!

Gerçi yokluk korkumuz, varken nice,
Tembel olmuşsak zarar pek güçlüce!

Hiç çalışmak, artırır etsen ümît,
Tembelin çoktur zarâr, sen gör, işit!

Din işinden, zan duyup bilmem neden?
Sen ziyandan, bir etek tuttun hemen!

Görmemişsin, bizde tüccârlık yeli,
Çok kazanç almış Nebî, almış velî.

Hem dükân terketme sunmuştur neler,
Böyle kârlardan habersizdir meğer!

Âteş İbrâhim'le hemhâl olmada,
Hem deniz, Mûsa'ya hammal olmada!

Bak demir râm oldu almışlar ele,
Oldu rüzgâr emrinin gerçek köle.

RESÛLULLAH (S.A.V.) : "ALLAH'IN HAKÎKATEN BİRTAKIM GİZLİ VELÎLERİ VARDIR." BUYURMUŞTUR

Vardı kullar, gizli işler işleyen,
Gizlilik var, hem bilinsinler neden?

Öyle yüksek bir makam var onlara,
Kimsenin gözler, erişmez bir kere.

Hem kerâmetlerle, yer olmuş Harem,
Vardı abdallar, çekerler gizli dem.

Yoksa, bilmezsin Hüda ikrâmını,
Sundu en has davetin imkânını!

Altı yön, dersek onun imkânıdır,
Nerye baksan hep onun ihsânıdır.

Bir kerîm der olsa; "gel gir âteşe,"
Ol çabuk, yok yanmadan bir endişe!

ENES BİN MÂLİK'İN (R.A.), HAVLUYU YANAR OCAĞA ATMASI VE HAVLUNUN YANMAMASI

Bir rivâyet var Enes'ten şöyle ki,
Hem misâfir, bir konuk gelmişti ki.

Der misâfir: "Yendi her şey ortada,
Havlu kirlenmiş Enes görmüştü yâ.

Havlu pis görmüş ve atmış âteşe,
Kalsın azcık der ve yoktur endişe!

Attı âteş içre, dürmüş câriye,
Kavrayıp atmıştı hem, bilmem niye?

Hep misâfirler ki, hayret ettiler,
Havludan is, hem duman beklerdiler.

Bir sâat geçmiş, çıkarmış câriye,
Tertemiz olmuş, bulunmaz kir niye?

Söyleşirler: "Ey azîz gel söyle sen,
Yanmamış havlun, temizlenmiş neden?"

Der Enes: “Elbet sebeptir Mustafâ,
Ağzını silmişti bundan kaç defa.”

Âteşin derdiyle ürkmüşsen gönül,
Böyle bir el, öyle ağzın dostu ol!

Bak ne şân vermiş ki Rabbim cansıza,
Âşığın ruh, şanı olmuştur rıza?

Kâ’be’nin taşlar öpülmüş kıble yâ,
Gayret et, kâmilde toprak olmaya!

Sordular onlar ki hem hizmetçiye,
“Söylemezsin hali sen bilsek niye?

Tuttun aldın, âteşe attın eden?
Hem efendin sırra vâkıf bilmeden!

Kıymeti çok havlu, attın âteşe,
Korkusuz attın, neden sen âteşe?”

“Derse kâmil, âteşin içlerdeyim,
Hak kulundan çok ümîtler beslerim.

Neydi peşkir? Derse gel gir âteşe,
Hiç düşünmez başlarım elbet işe!

İtimâdım pek büyük artık ona,
Allah’ın has bendesidir baksana!

Kim kerem ehliyse, ben ettim güven,
Havlu neymiş? At desin, emrinde ben!”

Kardeşim sür, itimâdın iksiri,
Erkeğin sıdk, zenneden eksik mi ki?

Erkeğin kalp, zânneden eksik iken,
Öyle kalp, sayman gerek işkembe sen!

YOLDA KALIP, HARÂRETTEN VE SUSUZLUKTAN ÖLÜME HAZIRLANMIŞ, KENDİLERİNİN VE DEVELERİNİN DİLLERİ DIŞARIDA KALMIŞ OLAN BİR ARAP KABÎLESİNİN İMDÂDINA HZ. PEYGAMBER (S.A.V.) EFENDİMİZİN YETİŞMESİ

Bir Arap kavmi, yaşar bir va’dide,
Hiç yağış yok, kırbalar bir taş mı ne?

Öyle kalmışlar susuz çöllerde de,
Sanki kervân son nefesler vermede.

Ânsızın çıkmış Muhammed meydâna,
İstemiş, yönlendi yardımdan yana.

Elçi görmüş, bir büyük kervân hele,
Kum, sıcak, müşkil olan hâller ile.

Kervânın sarkık susuzluktan dili,
Kumda halk yaygın, dağılmışlık seli.

Coştu rahmet, söylemiş: “Sizler koşun,
Davranın, hem kumluğu tezcek aşın!

Bir siyâhî kırba, dolmuş su ile!
Hızla gitmek üzredir, gördüm hele.

Bir siyâhî, bir de, mevcût merkebi,
Zor, kolay, siz sesleyin, derken Nebî.”

Kalktı birkaç kimse, düşmüşler yola,
Bir sâat geçmiş ve bakmışlar köle.

Bir siyâhî, yönlenen bir tek deve,
Bir tulum dolmuş giden, ikrâm mı ne?

“Burda insanoğlunun en üstünü,
Bekliyor, gelsin diyor, ister seni.”

“Yok tanışlık, bilmedim kimdir onu?”
Der: “Şeker huy bir nebîdir bil bunu!”

Vasfı neymiş öyle târif ettiler,
Der ki: “Bildim, sihr dolan şâir meğer!

Sihr edip, tâbi olanlar çok dedi,
Bir karış gelmem!” deyip söz söyledi.

Çektiler, erdirdiler hem kervâna,
Oysa susmaz, küfre başlar insana.

Hem azîzin huzruna gelmiştiler,
“Doldurun siz kırbalar dolsun da!” der.

Herkes içmiş, hep susuzlar doydular,
Kırbadan içmiş suya kanmıştılar.

Hem tulum, hem kırbalar dolmuştu yâ,
Hem bulut gıptayla bakmış, hem fezâ!

Görmemiş hiç kimse tek bir kırbadan,
Bir büyük kervan içip olmuş doyan!

Kimdi görmüş? Böyle bir tek kırbadan,
Ağza dek hem bunca kırbaymış dolan!

Tek tulum fazl-u keremler perdesi,
Bir denizden geldi, emrin cilvesi.

Bir su coşsun, her taraf dolmuş buhar;
Bir soğuk olsun, bakarsın sen su var.

Bir sebepsiz kudretin, hikmetti bu,
Tekvinin kudret ki, yoktan etti su.

Sen çocukluktan sebepler üzresin,
Bir cehâletten, sebep bildin kesin!

Bir sebep gördün, müsebbip görmedin,
Sen sebepten gizli var, meyletmedin.

Bir sebep gitsin, yolarsın saç ve baş,
“Rabbenâ yâ Rabbenâ” olmuş telâş.

Hak buyurmuş yönlenin varken sebep,
“Sen sebepten anma Rabbi!” derdi hep.

Kul da der: “Meylim senindir şimdi ben,
Eylemem artık sebepler meyli ben.”

Der ki Hak: “Ey tembel olmuş tövbene,
Sende tekrâr var, sebep meylin yine.

Şimdi ben bakmam, senin hiç ahdine,
Rahmetim çok, sunduğum rahmet yine!

Bakmadım hiç suçların var, ahdine,
Andın artık, sunduğum rahmet yine!”

Topluluk, hayrân kalır peygambere,
Yâ Muhammed, neydi ummân bir kere?

Hem ufak bir kırba dersen, perdedir,
Hem Arap, Kürt suyla rahmetlerdedir.

O KÖLENİN KIRBASININ GAYIPTAN SUYLA DOLMASI VE O SİYAH KÖLENİN YÜZÜNÜN ALLAH’IN İZNİYLE AĞARMASI

“Bak, tulum dolmuş bütünden, ey köle,
Yok şikâyet, boş senin sövmen bile!”

Hem siyâhî kaldı hayrân, yüz yüze,
Lâmekândan çekti iman, mucize!

Çeşme gökten aktı, görmüş öylece,
Kırba olmuş perde gerçek bir güce!

Bakmanın, yırtıldı gaflet perdesi,
Uç verirken gördü, gaybın çeşmesi.

Gözlerinden yaş akıtmışken köle,
Hep unutmuş bey ve yurt neymiş bile!

Kalmamış güç, el ayak, vardır deme,
Allah'ından, ruhta başlar titreme.

Seslenirken maslahat olsun yine,
"Faydalanmış kimsesin, gel kendine!"

Hayretin vakti değildir bilmiş ol,
Sen çevikleş durma artık işte yol.

Mustafâ okşar iken birden yüzü,
Âşık olmuş, hep öpüp sürmüş gözü!

Mustafâ, sürmüş mübârek el ile,
Tâ ebet geçmiş saâdetler ele.

Yüz beyaz, dönmüş ayın on dördüne,
Yok, siyâhlık oldu gündüz, nûr yine!

Sanki Yûsuf, hem güzellik, hem kemâl,
Haydi git der: "Köyde anlat neyse hâl!"

Bilmez el, bilmez ayak, mest cümlesi,
Yollanır bilmez ayak, el hangisi?

Çift tulum dolmuş ve geçmiş kervanı,
Son durak, artık olurken bey yanı!

EFENDİNİN, KÖLEYİ BEYÂZ YÜZLÜ GÖRÜNCE, TANIMAYIP: "KİMSİN?" DİYE SORMASI. SONRA KÖLEYE: "BENİM KÖLEMİ ÖLDÜRMÜŞSÜN; SENİ KAN TUTMUŞ DA ALLAH BENİM ELİME VE İNTİKAMIMA ATMIŞ", DEMESİ

Bey uzaktan gördü, hayret eyledi,
Hayretinden seslenip gel sen, dedi.

Der: "Bizim bunlar, devem, kırbam bu yâ,
Zenci yüz yok, n'oldu bilmem zenciye?

Hem gelen ay yüzlü, dönmüş gündüze,
Aks edip bir bak ki, nûr vurmuş yüze!

Yol yitirmiş, bak kölem yitmiş dedi,
Yoksa bir kurt tuttu öldürmüş dedi?"

Yaklaşıp gelmiş sorar bey: "Kimsiniz?"
Yâ Yemen'den, belki siz Türk'tensiniz?[34]

Doğru söz et, nerde gerçekten kölem?
Doğru söz et, şimdi ölmüş olsa hem!

Öldürür olsan, dönüp geldin niçin?
Kendi gelmez, oysa katîl kimsenin!

Der: "Kölen yok, öz kölen elbette ben,
Allah'ın fazlıydı nûrlandım hemen!"

"Sen ne dersin? Nerdedir anlat köle,
Kurtuluş yoktur elimden, bil hele!"

[34] *Burada geçen Türk kelimesi Şark edebiyâtında güzelliği temsil etmektedir.*

Der: Neler olmuşsa anlatmam gerek,
Her ne olmuş söyleyim ben, tek be tek.

Sen satın aldın yâ, o günden beri,
Söylesem, olmuş, oluşmuş işleri!

Simsiyâh akşam bu renk, kalktım beyâz,
Aynı gövdem, aynıdır yok itirâz.

3190
Renk değişmiş oldu, ruhun rengi yok,
Renk ve unsur toprağın, âhengi yok.

Zahirim bilmiş yitirmiştir beni,
Kim su içmiş vazgeçer küpten hani...

Ruha ermiş kimse, saymaktan öte,
Varsa ummân, yok ki yer kem'iyyete.

Sade cân ol, cân yolunda cânı bil,
Böyle buldun sen görüş imkânı bil!

Hem melek, aklın ki birdir cevheri,
İşte hikmet, ayrılık tutmuş yeri!

3195
Hem kanat bulmuş melekler, kuş gibi,
Akla bak, nuruyla irfân sahibi!

Şüphesiz, onlarda yardımlaşma var,
Birleşir mânâda onlar âşikâr.

Hem melek, elbet akıl; Hak var dedi,
Âdem'in yâr, secdekâr olmuş idi!

Nefsle, şeytân, hem ezelden birdiler,
Âdem'in düşmân olup, gitmiştiler.

Âdemi bir ten gören, ürkmüş gider,
Hem melek nûr gördü, etmiş secdeler.

3200
İşbu çift göz, gördü Âdem, buldu nûr,
Nefs ve şeytân, sâde görmüştür çamur.

Sözlerim karlarda kalmış bir eşek,
Yahuda İncil okursan, hiç demek.

Hem Ömer'den, bahsi açmak Şîa'ya,
Benzemiş hayvân için saz çalmaya.

Varsa bir köy içre, bir tek anlayan,
Bunca hay-huylar yeter, artık inan!

Dillenir kerpiç ve taşlar dillenir
Anlayan kul varsa gerçek söylenir."

ALLAH, GÖKTE VE YERDE ÂYÂN VE ÂRÂZDAN HER NE YARATMIŞ VE VERMİŞ İSE HEPSİNİ DE İHTİYÂCA KARŞILIK OLARAK VERMİŞ VE YARATMIŞTIR. ONLARIN BİR ŞEYE MUHTÂÇ OLDUKLARINI SÖYLEMELERİ, CENÂB-I HAKK'IN VERMESİNE SEBEPTİR Kİ (ALLAH; BUNALAN KİŞİNİN DUÂSINI KABUL EDER) BUYRULMUŞTUR

3205
Meryem etmiş dertlenirken bir duâ,
Îsâ'nın kundakta, dil olmuştu yâ!

Meryem'in cüz'üydü, onsuz söyledi,
Bil senin cüz, gizli sözler eyledi!

Suçta el, elbet ayak, şahit sana,
Yok, gerek suç üzre, gayret etmene!

Müstahak olmaz olursan, sözlere,
Söyleyen görsün, susarmış bir kere!

Hem aranmış neyse, bulsunlar diye,
Halk edilmiş ihtiyâçlar isteğe.

3210
Hak Taala, hem yaratmış gökleri,
Gitsin ister mevcudun istekleri.

Nerde dert var, orya yönlenmiş devâ,
Nerde kıtlık, rızk görünmüş orda yâ!

Nerde müşkil var, cevâplar ordadır,
Hem ekin her nerde, çaylar ordadır.

Sen sudan geç, hep susuzluk iste sen,
Üstten, alttan hep su coşsun, selleşen!

Vermemiş süt, yavru doğmazdan meme,
Bir çocuk doğsun, gelir sütler deme.

3215
Sense yüksek, alçalan bul, orda koş,
Hem susarsın, sen susuzluk bul da coş.

Sonra versin ses, havânın has arı,
Gel de duy, ırmakta, suymuş Hak eri.

İhtiyâcın az mı, otlardan niye?
Sen akıttın, arkı yaptın sebzeye?

Sen kulaklardan tutar oldun suyu,
Hem yeşersin sebzeler, verdin suyu.

Gerçeğin cevher için, cândır ekin,
Var bulut, rahmet coşar, Kevser bilin!

3220
Kul susuz kalsın gelir Rabbin hitâp,
"Doğruyu Allah bilir" olsun cevâp!

KÂFİR BİR KADININ SÜT EMER ÇOCUĞUYLA MUSTAFÂ ALEYHİSSELÂM'IN HUZURUNA GELMESİ VE RESÛL-İ EKREM'İN MU'CİZESİ OLARAK ÇOCUĞUN HZ. ÎSÂ GİBİ KONUŞMASI

Geldi köyden, şehre kâfir bir karı,
İmtihân etmek diler Peygamber'i.

Hem kucaklar birkaç aylık, bir bebek,
Baş da örtük, huzra gelmiş öylecek.

Der çocuk: "Hak'tan selâm, elbet sana,
Böyle geldik biz Resûlün huzruna!"

Öfkelenmiş anne, "sus" derken ona,
Der: "Şahâdet öğreten kimdir sana?

3225
Ey çocuk! Kim öğretir olmuş bunu,
Buldu dil cür'et, çocukken en sonu?"

"Evvel Allah, sonra söyler Cebrail,
İşte Allah'tan gelen hoş bir delil!"

"Nerde Cebrâil?" demiş "Baş üzredir,
Üste bak, görmez misin gerçek nedir?

Hem başın üstünde durmuş Cebrail,
Hem benim fikrimce, yüz türden delîl."

Der ki: "Sen gördün mü" der: "Gördüm evet,
"Tam ayın on dördü" der "gördüm evet!"

3230
Vasf eder elbet Resûl'ün vasfını,
Kurtarır tam süflîliklerden beni."

Der Muhammed: "Söyle süt emmiş çocuk,
Hem ne ismin? Söyle bul sen mutluluk."

"Hak demiş ismim için Abdülaziz,
Pis kavim der, hem de Abdü'l-Uzzâ, siz.

Ben bu "Uzzâ"dan uzak, geldim beri,
Seçmiş Allah, bilmişim Peygamberi!"

Hem çocuk dönmüş ayın on dördüne,
Söylüyor söz, bir büyük kâmil mi ne?

Erdi cennetten o ân bir râyihâ,
Anne, hem yavruysa, ondan aldı yâ!

Belki dursak, kaybedip gitmek de var,
Böyle kalmak üzre, çift cân sundular.

Kim ki almış olsa Hak'tan övgüler,
Cânlı, cânsız, her gören tasdik eder!

Sevse, saklar olsa, Allah kimseyi,
Kuş, balık seçmişti hizmet etmeyi.

RESÛLÜ EKREM (S.A.V.)'İN MÜBÂREK MESTİNİ BİR TAVŞANCIL KUŞUNUN KAPMASI, HAVALANDIKTAN SONRA MESTİ BAŞ AŞAĞI ETMESİ VE İÇİNDEN SİYÂH BİR YILANIN DÜŞMESİ

Tam bu ân, yükseldi yüksek bir sedâ,
Mustafâ, yüksekte duymuş bir salâ.

İsteyip abdest için elbette su,
Hem yıkar, el, yüz soğuk bir suydu bu.

Tam ayak bitmiş, diler giysin papuç,
Şimdi giymek istiyor bulsun, papuç;

El uzatmışken papuc alsın diye,
Kaptı tavşancıl çıkarmış yükseğe.

Öz ve söz ehli güzel, atmıştı el,
Kaptı bir kuş bir pabuç uçmuş güzel.

Yel olup, kalkmış, yücelmiş göklere,
Hem çevirmiş, bir yılan düşmüş yere.

Sonra kuş sunmuş, geciktirmiş birâz,
Sanki der: "Al vaktidir git kıl namâz!

Etmişim küstâhlığı mecbur ki ben,
Yoksa yapmazdım edepsizlik hemen!"

Kim ki küstâhlıkla almış olsa yol,
Pek yazık vermişse nefs, fetvâya yol!

Hem Resûlullah teşekkür eyledi,
"Biz cefâ bildik, vefâ olmuş," dedi.

"Mesti almışken sıkılmış cânımız,
Gâmsız etmekmiş, silinsin gâmımız.

Gerçi Allah, gaybı göstermiş hele,
Biz o ân meşgul idik, öz hâl ile."

Der ki kuş: "Gaflet ki senden pek uzak,
Gaybı göstermiş olan nûrundu bak.

Mestte görmüşsem yılan, benden değil,
Gösteren mutlak ki aksîndir asil."

Nûrlu kim var, aksî durmaz nûr saçar,
Kim ki külhânlarda kalmış, is sunar.

Hakk'a kullar varsa, aksi sâde nûr,
Kim uzak, aksi bütün körlük olur.

Herkesin sen aksini fark eyleyen,
Sonra istersen otur dur anla sen!

BU HİKÂYENİN İBRET ALINACAK CİHETİ VE "ŞÜPHESİZ OLARAK HER GÜÇLÜĞÜN KOLAYLIĞI VARDIR" ÂYETİNİN YAKÎNEN BİLİNMESİ

İbret olsun, kıssa, ey canım sana,
Hükmü Hak'tır, uymayık baksana!

Ânsızın bir hâl çıkıp, olmuş iken,
İbret al; hep hüsnü zannet dur hemen!

Çokları görmüş sararmış korkmadan,
Gül sen artık hep zarârdan, faydadan!

Sen gülün, yaprakları tek tek kopar,
Durmadan gülmüş ve hep gülmek sunar!

Der ki gül: "Yoktur dikenden gâm bana,
Ben o yüzden gülme buldum baksana."

Bil ki takdîrden gelir her bir kazâ,
Bin belâyı defedermiş hakekazâ!

Sordular dosttan, tasavvuf hem nedir?
"Gönle, gâmlardan ferâhlık vermedir!"

Var cefâlar, bil ki sen Haktan gelen,
Cevri tavşancıl gibiymiş say ki sen!

Hem Nebî'yi sokmasın derken yılan,
Mutludur, gelsin belâ, sarsılmadan!

Der ki Hak: "Kurtlar koyun etsin helâk,
Sen kayıptan, gönlü dâim eyle pâk."

Bir belâ, elbet belâlar def için,
Bir ziyân, birçok ziyân önler bilin!

BİR KİMSENİN MÛSA ALEYHİSSELÂM'DAN HAYVÂNLARIN VE KUŞLARIN DİLLERİNİ ÖĞRENMEK İSTEMESİ

Gördü Mûsa'yı bir ahmak der ona:
"Hayvânâtan bir dili öğret bana!

Öğrenim kurt, kuştaki niyyet nedir,
Dîne ait, işlerin ibret nedir?

Çünkü insanlarda uğraş, şân, şeref,
Hep su, ekmek menfaat olmuş hedef.

Belki hayvânlarda dertler başkadır,
Göçme ânı, belki tedbir başkadır!"

Der ki Mûsa : "Sen hevesten geç hele,
Saklan ondan, tehlike vardır bile.

İbreti, sözden değil Hak'tan dile,
Söz, kitâptan ummuş olman nafile!"

Men edişten, hırsı durmaz, artmada,
Men edişler, hırsı hep artırmada.

Der ki: "Ey Mûsa nûrun parlar iken,
Oldu sayende cihân kıymetlenen!

Sen bu maksattan uzak tutsan beni,
Lûtfe sığmaz, mertliğin has madeni!

Sen zamânın şahısın, sevmiş Hüda,
Engel olsan, ye'se batmam ortada."

Der ki Mûsa: "Ey Hüda, sâf bir adam,
Şeytânın hîleyle meyus oldu tam.

Öğretirsem, çok ziyân var ortada,
Öğretilmez olsa, zânlar artmada!"

Hak buyurmuş: "Yâ Mûsa, öğret ona,
Çünkü lûtfum, redde sığmaz baksana!"

Der ki: "Yâ Râb, mutlaka pişmân olur,
Giysi yırtar, el ısırmak yol bulur!"

İktidâr, her ferdin olmaz pâyesi,
Aczidir mü'minlerin sermâyesi.

El erişmez, kim ki takvâ ehlidir,
Fakr verir, bitmez tükenmez fakr verir!

Mâl yüzünden sürdü Hak zenginleri,
Çünkü, kudretten sabırsız her biri!

Ferdi hep dertten, belâdan kurtaran,
Aczi elbet, yoksul olmaktır inân!

Gâm, keder; bitmez, tükenmez isteyiş,
Öyleler şeytan için bir av imiş.

Kil yiyen hep arzûlarmış killeri,
Gül şeker versen, uzanmaz elleri.

HAK TAALA'DAN, MÛSA ALEYHİSSELÂM'A: "DİLEĞİNDEN BİR KISMINI OLSUN ÖĞRET" DİYE VAHİY GELMESİ

Der Hüda: "Mûsa yetir arzûsunu,
İhtiyâr var onda, yap matlûbunu!"

İhtiyâr kulluk için lezzet ve tuz,
Yoksa dönmezmiş felekler kuşkusuz.

Dönmeden yoktur günâh, yoktur sevâp,
İhtiyâr olmuşsa, olmuştur hesâp!

Cümle âlem, kendisinden secdede,
İhtiyârsız ücreti, tesbih ne de?

Ver kılıç aczini terketsin o yâ,
İster olsun gâzi, ister, eşkıyâ!

Sırrı **"Kerramnâ"**yı[35] sunmuş ihtiyâr,
Bir yılandır, bâzı insan bal yapar.

Kim inanmış, yaptı bal, olmuş arı,
Kim inanmaz, bir yılan bil, onları!

Çünkü mü'min, yer nebâttan has rızık,
Onların olmuş seçilmiş bal azık.

Kâfir, içmiştir irinden şerbeti,
Hep zehir bulmak olur âkibeti."

Hak'tan ilhâm almış, aynen bir hayât,
Hem hevânın ehl-i zehr, sunmuş memât.

Hem cihân üstünde takdîrdir diye,
İhtiyârdan erdiler her övgüye.

Pervâsızlar, tutsak olsunlar hele,
Orda zâhit müttekî olmuş bile.

Gitse kudret, hep ameller bitmede,
Bak ecel, sermâye almış gitmede.

Kudretin, sermâye olmuştur sana,
Durmayıp kâr etme lâzım, baksana!

Ey oğul, olsun ki "Kerramnâ" atın,
İhtiyârın dizgini aklın senin!

---

[35] *"Biz insanları mükerrem kıldık." (İsrâ, 17/70)*

Sonra Mûsa, öğde döndürmüş sözü,
Gayeler görsen, sarartmıştır yüzü.

Terk edip sevdânı, Allah'tan çekin,
Oldu şeytân, hîleler artık senin!

HAYVÂNLARIN DİLİNİ ÖĞRENMEK İSTEYEN O ADAMIN KÖPEK VE TAVUK DİLLERİNİ ÖĞRENMEYE KANÂAT ETMESİ, MÛSA ALEYHİSSELÂM'IN DA BU TALEBİ KABÛL ETMESİ

"Bâri öğret, belleyim derken köpek,
Hem kanat çırpan tavuktan dil ki tek!"

Der ki Mûsa: "Git lütuf gelmiş sana,
Belledin dil, işte sen çiftten yana."

Hem sınak etmek için, çok beklemiş,
Hep eşik üstünde durmuş, gözlemiş.

Sofra silkerken onun hizmetçi kız,
Parçacık ekmek düşürmüş şüphesiz.

Hem horoz kapmış, rehin vermiş kadar,
İt demiş: "Yaptın zulümler âşikâr.

Dâne bulsan, sen yiyen, olmam ki ben,
Âcizim yurdumda elbet dâneden.

Arpa, buğday hem mısır, yersin darı,
Almam imkânsız bilirsin bunları!

Bir dilim ekmek, bizim kısmet iken,
İşte kısmet, sen koşup kaptın hemen!"

HOROZUN KÖPEĞE CEVÂP VERMESİ

Der horoz: "Allah verir kısmet sana,
Hiç gerek yoktur, üzülmüş olmana.

Yok üzülmek sen yarın gör bey atı,
At sakatlar, geldi doymak fırsatı.

At ölür, bayram olurken itlere,
Gayret, etmezden rızık dolmuş yere!"

Hem adam duymuş, satar bekletmeden,
Hem horoz mahcup, sararmış yüz ilen!

Hem yarın olmuş, horoz dalmış yeme,
Ağz açar it, başlamış söz söyleme:

"Ey horoz; sen söyledin pek çok yalan,
Sen soğuk sözler, yalanlar söyleyen.

At ölür yarın, demiştin olmadı,
Kör müneccimsin, yalanlar tutmadı."

Der horoz: "İşler nedir hep bilmiş o,
At sakatlanmış, götürmüş satmış o.

At satılmış, yok zarâr attan ona,
At alan çekmiş, zarârlar baksana.

Bekle yarın, sen, katır olsun topal,
Gövde elbet, itlere olmakta mâl!"

Hem duyar duymaz satılmıştır katır,
Kalmamış artık ziyân, hoştur hatır!

Geçti üç gün, şöyle söyler oldu it,
"Nerde ey bâtıl beyi, va'din, işit!"

Der horoz: "Tezden satılmış bak hele,
Bil ki sen, ölmüş olur yarın köle.

Hem bilirsin sen, ölür ölmez köle,
Akrâba ekmek dağıtmış itlere."

Duydu bey tezden de satmış bendeyi,
Kurtulup bulmuştu bitmez neş'eyi!

Böyle bitmiş, şükreder üç hâle o,
Düştü bunlardan sevinç ahvâle o.

"Belledim, derken tavuk, it dilleri,
Savmış oldum, bunca ters takdirleri."

Sonra dönmüş söylemiş it: "Pis horoz,
Her ne söylersen çıkar ters, kes horoz!"

ÜÇ VAADİNDE YALANCI ÇIKAN HOROZUN KÖPEĞE KARŞI MAHCÛP OLMASI

"Ey horoz sürmüş yalanlar nerye dek,
Hem kümesten, başka şey uçmaz demek."

Der ki: "Hâşâ, hiç yalan yok cinsime,
Biz yalandan, tertemiz bak neslime!

Biz müezzin, doğru sözler söyleriz,
Biz güneşten, hepte vakti belleriz.

Taş kapatsınlar, onun altında biz,
Biz güneş, hem vakti bilmiş bekçiyiz.

Evliyâlardır, güneşler, bekçiler,
Halkla onlar, sırrı Hak bilmekteler.

Biz namâz vaktinde, ötmüşsek ağa,
Armağan sunmuştu Hak insanlığa!

Bir ezân vaktinde yanlış ötmemiz,
Bir sebeptir, hem kesilmiş kellemiz.

Kim vakitsiz derse "Hayyalel felâh,"
Bizde kan, onlar için olmuş mübâh!

Hiç yanılmaz, sâde tek cânın horoz,
Vahye mazhâr, vahyi imkânın horoz!

Müşterînin evde ölmüştür köle,
Müşterînindir zarâr görsen hele!

Sâde bir mâldır, kaçırmış oldu o,
Kendinin kandır, muhakkak buldu o.

Bir ziyân, birçok ziyân def etmede,
Cana ten mal, kalkan olmuş gitmede.

Uğramışsan şahının sen hükmüne,
Mâl verir, baş kurtarırsın sen yine!

Âcemî oldun, bilirken sen kazâ,
Hep kaçırdın, mâl verenden hâkezâ!"

EFENDİNİN ÖLECEĞİNİ HOROZUN HABER VERMESİ

"Gör ki yarın bey ölür, gelmiş yeri,
Hem keserler bir öküz vârisleri.

Hem ölüp gitsin, senin rızk artmada,
Sen bulursun, bol rızıklar ortada.

Komşular, dostlar sunarlar lokmayı,
Her gelen, bulmakta kurbândan payı.

Bir sığır kurbân, lavaştır ekmeği,
İt, dilenmişler doyar gör gerçeği!"

At, katır, olmuş siper ölmüş köle,
Hâm ve aldanmış adam, bilmez bile!

Hep ziyândan, her zarârdan kaçtı o,
Hem kanından mâl yığarken saçtı o.

Dervîşân yapmış riyâzetler neden?
Tende zahmet, ruhta ölmezlik hemen!

Bir bekâ bulmaz şu sâlik durmadan,
Hep oruç tutmuş ve eksiltmiş beden.

Ruhu bundan karşılıklar görmese,
Kurtaran maldır ibâdet bilmese,

Kâr düşünmezden veren kim, gel de bak;
Sâde Hak'tır, sâde Hak'tır, sâde Hakk!

Tek velîdir hûyu Allah'tan alan,
Has bir ahlâk, hem bütünden nûr olan!

Zengin oymuş, hep kalan insan fakîr,
Yok ki mâl versin fakîr, nerden verir?

Bir çocuk tutmuş soğan, görsen gelir,
Elma görmezden, soğan sanmam verir.

Her ticâret, yönlenir bir maksada,
Bir ümît dükkânda her gün, durmada.

Yüz güzel eşyâyı arz etmekteler,
Gönlü bitmez, beklenen kârlar diler.

Faydasız bir tek selam yok ey veli,
Hem yakandan tutmamış olsun eli!

Halktan, aydından, tamâhsız bir selâm,
Duymadım aslâ, bilinsin vesselâm!

Sâde Allah'ın selâm, bilmez tamâh,
Bulmak istersen ararsın, çekme âh!

Bir ağızdan manâ koksun, bil ki tam;
Almışım Hak'tan haber, Hak'tan selâm!

Onların gelmiş selâm, ermiş bana,
Sanki Hak'tan yönlenip gelmiş bana!

Hem selâm olmuş olur, Hakk'ın selâm,
Tevhîdin âteşte yanmıştır o tam!

Varlığından öldü, Hak'tandır diri,
Hem dudaklar onda esrârın yeri!

Mânevî sağ, ölse riyâzetle ten,
Ruh ölümsüz oldu, zahmet çekmeden!"

Hem kulak vermiş o zâlim, hor adam,
Gör horozdan duydu, ölmek vakti tam!

O ŞAHSIN KENDİ ÖLÜM HABERİNİ HOROZUNDAN İŞİTİNCE HAZRET-İ MÛSA ALEYHİSSELÂM'A KOŞMASI

Duydu tezden koştu Mûsa'dan yana,
Gitti pek tezcek ulaşmış baksana.

"Sen yetiş feryâdıma" der korkmadan,
Yüz sürer, yerlerde artık durmadan.

"At, katır, sattın köle, git sat seni,
Ustasın satmakta, git sat, at seni!

Ver zarâr, müslim bulup, sen ver zarâr,
Hem dağarcık kâse doldur, durma var!

Ayna göstermiş kazâ, gelmiş sana,
Gösteren tâ önceden, kerpiç bana.

Aklı çoklar, hep görür önden sonu,
Aklı eksik, sonda görmüştür bunu!"

Sonra feryât etti der: "Lûtfet bana,
Yapmışım suç, hiç gerek yok vurmana!

3375
Ben de hoşluktan, uyum yoktur sana,
Ben liyâkâtsiz biri, lûtf et bana!"

Der ki Mûsa: "Çıktı yaydan ok denen,
Okta âdet yoktur aslâ, dönmeden!"

"İsterim Hak'tan sunuş ihsânımı,
Tâ ki iman üzre alsın cânımı."

Çünkü iman varsa kaldın hep diri,
Çünkü iman hak eder bâkî yeri!

Tam o ân, hâli değişmiş âdemin,
İç bulanmış, tas getirmişler hemin.

3380
"Ölme vaktindir senin, ey hâm adam,
Kusmadan bir fayda bulmazsın bu dem!"

Dört adam tutmuş, götürmüş meskene,
Hem o, ovdurmaktadır baldır yine.

Dinlemezsin, öğdü vermiş baksana,
Bir çelik hançerle vurmuşsun sana.

Hiç utanmaz, aslâ kesmekten kılıç,
Lâyığın kardeş budur, buymuş sonuç!

O ADAMIN DÜNYADAN İMANLA GİTMESİ İÇİN MÛSA ALEYHİSSELÂM'IN DUÂ ETMESİ

İlk sabâh Mûsa ki yalvarmış idi,
"Allah'ım iman n'olur kalsın!" dedi.

3385
"Sen büyüklük gösterip affet onu,
Oydu ahmak, hem yanılmış en sonu!

Söylemiştim, bilgiler harcın değil,
Öğdü baştan savma sanmıştır asil."

El vurur, asâsı ejderhâ olan,
El atarlar, ejdehâdan korkmadan.

Öğrenir, gizlense gaybın sırrı ne,
Kim dudak örtmüş ve bitmiş söz yine!

Ummanın lâyık olur, ummân kuşu,
Anla sözden, Hak bilir en has işi!

3390
Kuş değilken bahre birden dalmada,
"Rahmetin bol, tut elinden Ey Hüda!"

HAK TAALA'NIN MÛSA ALEYHİSSELÂM'IN DUÂSINI KABÛL ETMESİ

"Vermişim artık onun imanını,
İstiyorsan, bahşederdim cânını!"

Toprak olmuş cümle tenler, şimdi ben,
Her ne ölmüştür dirilttim iste sen!

Der ki Mûsa: "Hem cihân ölmek yeri,
Hep dirilsin, boy verirken her biri!

İşte dünyâ, hiç kalır varlık denen,
Dönmeden bir fayda yok, dönsün neden?

3395
Gözde gizlenmiş durumdan, Ey Hüda,
Rahmet et, vardır kıyamet dâimâ!"

Bilmiş olsan, sen cisim, mâldan ziyân,
Ruha vermiş fayda, ruhtur kurtulan.

Sen riyâset üzre al gel müşteri,
Tenle hizmet, ruh için âzât yeri.

İhtiyârsızken, riyâzet gelse sen,
Secde et, şükrâna yönlen, dur hemen!

Verdi Allah hem riyâzet, et şükür,
Yapmadın sen, hepsi Allah hükmüdür.

ÇOCUĞU YAŞAMAYAN BİR KADININ CENÂB-I HAKK'A TAZARRÛ ETMESİ VE: "BU, SENİN RİYÂZÂTINA KARŞILIKTIR, SENİN İÇİN, MÜCÂHİTLERİN CİHÂDINA MUKÂBİLDİR" DİYE CEVÂP GELMESİ

3400
Bir kadın, her yıl doğurmuş bir çocuk,
Hep ömürler, altı aylıktır yazık!

Birkaç aylık olmadan ölmüştüler,
Hem kadın, feryât edip Hak'tan diler!

"Ben dokuz ay yüklüyüm, üç ay sevinç,
Nimetin bir "gökkuşak"tır gel ve geç!"

Ağlayıp yalvardı hep ermişlere,
Var ölümlerden şikâyet, bir kere!

Böyle ölmektir ulaşmış yirmiye,
Gönle düşmüş, bir yanar âteş niye?

3405
Gösterilmiş düşte cennet bir gece,
Yemyeşil, bir tek kusur yok öylece!

Keyfe sığmaz, nimetin bağ bahçeler,
Çünkü nimetler için, gerçek bu yer.

Görmedik nimetse, bağ denmez ki o,
Hak çerağ der nûra, Allah işte bu!

Cennetin bağ, nûr, çerağ olmuş misâl,
Anlamaz, alsın koku, gelmiş bu hâl.

Hem kadın cennet görüp sarhoş olur,
Bir tecellîden ki mest, âciz kalır.

3410
Gördü bir köşk, ismi, yazmış üstüne,
Dîni has bilmiş, verilmiş kendine.

Söylemişler nimeti sâdıkların,
Nimeti çekmiş fedâkârlıkların!

Hayli hizmet eylemek, lâzım sana,
Kuşluğun kahvaltı çıksın meydâna.

Hakk'a tembeldin, yönelmek üzre sen,
Karşılık vermişti Hak, hep dert ilen.

Der kadın: "Ver derdi, yüz yıllar yine,
Fazlalaştır, dökmeden benden hele!

3415
Hem adım atmış, gelirken bahçede,
Yavrular gelmiş, bütünden görmede.

Bende eksiktir çocuk, senden değil,
Gaybı görmez gözlüler, insan değil!

Sen kan aldırmaz iken, hâl böyledir,
Hem kanar burnun, râhatlıklar gelir.

Meyvenin içler, kabuktan hoş yine,
Ten kabuktur, sevgili, iç görsene!

Insanın iç, saklıyor bir cevheri,
İnsan olsan, sen bulup gör cevheri."

HAMZA RADİYALLAHÜ ANH'IN ZIRHSIZ HARBE GİRMESİ

Hamza zırhsız harp ederken son zamân,
Saf yarar, hiç zırhı, yokken, korkmadan.

Göğs açık, üstten vücût çıplak iken,
Saldırır önden, kılıçlar bil ki sen!

Halk ki der: "Ey sen Resûl'ün amcası,
Saf yaran aslan ve şahların hası!

Söyler Allah, girmeyin tehlikeye,
Uymadın Hak emridir bilmem niye?

Sen ki tedbîrsiz çıkarsın meydâna,
Harpte güçlük, korkusuzluktan yana!

Genç iken çıkmaz idin zırhsız ki sen,
Kuvvetin pek çoktu elbet önceden.

İhtiyârsın bel bükük, gövden zayıf,
Tedbîrin yok, yaşlısın, gezmen zayıf.

Hem kılıç, mızrak; kayıtsızsın kesin,
Sanki, kendin imtihân etmektesin.

Hürmet etmezmiş kılıç, pîrken kişi,
Ok, kılıç bilmez ayırmak, yok işi. "

Bîhaber dostlar, öğütler vermede,
Öyle birçok sevgiler söylenmede.

HAMZA RADİYALLAHÜ ANH'IN, NİÇİN ZIRHSIZ HARP ETTİĞİNE DÂİR HALKA CEVÂBI

Der ki Hamza: "Öyle yâ, ben genç iken;
Ölme, dünyâdan geçiş bildimdi ben!

Ölmenin kimler koşarmış üstüne,
Ejdehâya koştu çıplak kim yine?

Ben Muhammed nûrlarından nurlanan,
Fâni dünyâdan uzak durdum hemen.

Hissi geçtim, şahımın askerleyim,
Nûrların orduyla hep, birlikteyim!

Hep çadırlar iç içe, ipler bile,
Hakk'a şükrân, gafletim gitmiş hele.

Kim de ölmek tehlike gelmiş ise,
Hem **"Velâtülkû"**[36] emirdir herkese.

Ölme, gerçekten kimin özlemse de,
Dendi elbet: **"Ey kulum koş Cennete!"**[37]

Kim ölüm görmüş, uzaklaşsın hele,
Haşri görmüşler çabuk ölsün hele!

Lûtfu görmüşler, ferâhlıklar sizin,
Kahra lâyıklar, esefler, siz için!

Ölmeyi Yûsuf sanan, cân sunmada,
Kim de kurt görmüş, yolundan dönmede!

---

36 *"Kendinizi tehlikeye atmayınız..." (Bakara, 195)*
37 *"Mağfirete ulaşmak için yarış edip kazanın." (Hadid, 21)*

3440
Hep ölenler, kendinin rengiyledir,
Dostu dost, düşmân olan, düşmân gelir!

Ayna, Türk rengiyle, hoş renk vermede,
Zenci baksın, zencilik göstermede.

Sen kaçarsın aynadan, cânım benim,
Sâde sensin, korktuğun sen bildiğim!

Ayna sunmuş olsa, çirkinlik senin,
Ruh ağaçtır, ölme bir yaprak hemin!

Pis, güzel çıkmıştı senden meydana,
Hoş, nâhoş, çıkmış gelir senden sana!

3445
Bir diken batmışsa, dikmiştir elin,
Sen ipek giysen, dokurmuş ellerin!

Benzemez işler cezânın rengine,
Dönmez hizmet, ihsânın âhengine.

İşçinin iş, benzemezdir ücrete,
Ücret arâz, cevherin sondan öte.

İş ki güçlüktür ve terlerdir akan,
Ücretin ihsân, gümüş, altın olan!

Bulduğun töhmet, dönen zulmün senin,
Mazlûmun ahtır tutan, tutmuş enin!

3450
Sen de dersin: "Yapmadım bir şey ki ben,
Benden olmaz bilseniz töhmet denen?"

Başka bir renk işlemiş oldun suçu,
Ektiğin bir dânenin, meyveydi bu.

Kim zinâ etmişse yüz değnek gerek,
Faydasızdır, vurmadım değnek demek!

Hem belâ bulmuş cezâ, yüz değneği,
Gizlinin değnekle, yok benzerliği.

Ey Kelîm, olmaz yılan asân gibi,
Ey hekim, dert olmamış, dermân gibi!

3455
Sen asâ bil, sen ki dökmüştün meni,
Döktüğün olmuş güzel, bir şahs hani!

Döktüğün şey, yâ yılandır, belki yâr,
Hayret ettin sen neden, asâ ki var?

Hiç suyun benzer mi bilmem, oğluna?
Hem kamış, yapsan şeker, benzer mi yâ?

Müslümân yönlense her gün secdeye,
Secde sesler oldu hep, cennet diye!

Hakk'a hamd, ağzında dönsün niyyete,
Hamdi Allah, bir kuş etmiş cennete!

3460
Tek hevâdır, hem de bir kuş nutfesi,
Sende tesbih, olmamış bir kuş sesi?

Ver zekât, yardım elinden kimseye,
Orda dönmüştür zekât bağ, bahçeye!

Sabrın olmuştur nehir, cennet bile,
Sütten ırmak, Hakk'a dönmüş âşk ile!

Hem ibâdet zevkimiz, bal ırmağı,
Hak'ta sarhoşluk şarâp, hâl ırmağı!

Hep sebepler senden olmuştur eser,
Kimseler bilmez, sebep olmuş neler!

3465
Hem sebepler, ihtiyârın üzredir
Cennetin ırmak, senin emrindedir.

Nerye istersen, akarlar orya sen,
Vasfını sensin, tasarruf eyleyen!

Emrinin altındadır elbet menin,
Emrinin hükmündedir, neslin senin.

Hep koşar durmaz oğul, emrindedir,
Bir emânet, annesi rahmindedir!

Oldu emrinden, cihânın has sıfât,
Cennetin ırmak olur, emrinle mât!

3470
Cennetin gelmiş ağaç, uymuş sana,
Sende hûylardan oluşmuş, baksana!

Hep güzel hûylar cihânda, senledir,
Ahretin feyzi bütünden sendedir.

Hem elinden çıksa, zulmetmiş elin,
Bir cehennem zakkumu açmış bilin.

Hiddetinden, kimseyi kırsan ya sen,
Sen cehennem, âteşi oldun hemen!

Yaktı insan, burda hiddet âteşi,
Insanın yakmak olur artık işi.

3475
Öfkeden insanlara kast eyledin,
Orda âteşler senindir bilmedin!

Sözlerin; akrep, yılandır insana,
Orda onlar saldırır artık sana.

Evliyâ sesler seni, bekletme sen,
Orda beklersin yarınlar bil ki sen!

Evliyâ seslerdi hep yarın dedin,
Beklemekten geçti artık mahşerin.

Bekleyiştir pek uzun, mahşer günü,
Hep güneş yakmış eritmiştir seni.

3480
Hep semâ bekler yarınsız tövbeler,
Yarın etsem tövbeyi dersin meğer!

Hem gazabın tohmudur, hep âteşin,
Bir tuzaktır söndürür, var sen düşün.

Sönmesinden, sâde dîn yoldur bana,
Nûru, nârı söndüren, şükrüm sana!

Dînde nûrun yoksa, sen hâlim isen,
Âteşin capcânlı, örtük kül ilen!

Nûru yokken, her tekellüf perdedir,
Âteşi, dîn nûru söndürmektedir.

3485
Görmeden dîn nûru, olmak yok emin,
Gizlidir, parlar gazap, hırs âteşin.

Nûr sudur bil, sen yapış artık suya,
Sen su bulsan korkma, âteş var diye!

Söndürür âteş bırakmaz bil ki su,
Hep yakar âteş, suyun her yavruyu.

Bul ki mânânın kuşu, sen git biraz,
Ab u hayvân üzre çeksin, yat biraz.

Hem suyun kuş, benzeşir toprak kuşu,
Amma zıttır, yağ budur, hem oysa su.

3490
Hepsinin var asla bir bağlantısı,
Yaklaşırken ihtiyât, et doğrusu!

Hem Elest'in vahyi saklar vesvese,
Akl ayırmış, farkı sunuş herkese!

Gönle tellâl oldu; şeytan, vesvese,
Mal sunarlarken, överler herkese!

Sarraf ol sen, bil gönül arzûsu ne,
Kimdi şeytân, neydi rahmân, bilsene!

Âciz olmuşsan, ayırt etmekte sen,
Evme yok fikren, düşünmezden hemen!

ALIŞVERİŞTE ALDANMAMANIN ÇÂRESİ

3495
Sordu bir dost, yaklaşıp Peygambere,
Der: "Ticâretten yanıldım çok kere!

Hep şaşırtır mâl satanlar hîleden;
Yolkesen bir sihre sahipler hemen!"

Der Resûl: "Korkar isen aldanmadan,
Şartın olsun, böyle, sen üç gün dolan.

Dikkat etmek, bil ki rahmettir sana,
Evmeler hep şeytânındır, baksana!"

Atmış olsan it için bir lokma sen,
Önce koklar, sonradan yermiş hemen.

3500
İt burundan kokluyor, var aklımız,
Koklarız biz, aklımızdır burnumuz.

Altı gün hiç evmesiz, dağ, taş, semâ,
Hak katından halk edilmiş olmada!

Yoksa kadîrdir desin: "Kün" olmada,
Yüz semâ, yüz yer de meydan bulmada.

Pek yavaş, olgun kılar insanını,
Verdi kırk yıllık kemâl imkânını.

İstesin kudret eli yoktan meğer,
Binleri bir anda, ister, halk eder!

3505
Verdi İsâ'ya ki kudret bir duâ,
Hem mezardan başlar ölmüş kalkmaya!

Hak ki Îsâ'yı yaratmış tek bir ân,
Var mı güçlük olmasın insan olan?

Evmeden Allah yapar, sağlam yapar,
Hem senin alman için, çok hisse var.

Hep ağırdan durmadan akmış dere,
Kokma bilmez, ermemiş pisliklere.

İtinâ, dikkat olur, devlet desen,
Sabr yumurta; devleti say kuş hemen!

3510
Yok cezâ, yok suçların benzerliği,
Yok yumurtayla, kuşun benzerliği!

Sen de sabret, tende mevcût eczâlar,
Ten yumurtandan da, kuşlar çıksalar.

Serçenin benzer, yumurtlarmış yılan,
Çok uzaklar, varsa benzerlik, o ân!

Elmanın benzer tohumlar, ayvaya,
Ey azîz, çok farkı vardır, öyle yâ!

Renkler aynı, çıktı yaprak ortaya,
Meyveler, tür tür, yemişler başka da.

3515
Benziyor elbet beden, yaprak olan,
Oysa ruhlar, ayrı bir hâller sunan!

Halk pazarken, birleşip yol almada,
Bazı dertment, bazı zevkler bulmada.

Ölme, gelmişken, giderken aynı iz,
Nısfımız hüsrânda, nısfın Hüsref'iz!

BİLÂL RADİYALLÂHÜ ANH'IN SEVİNEREK ÖLMESİ

Bak zayıflıktan Bilâl, olmuş hilâl,
Yüzde, ölmek rengidir, almış Bilâl.

Zevce görmüş hâli, eyvâh eylemiş,
Hem Bilâl "yok, böyle pek hoştur," demiş!

"Ben hayâttan, gâm, keder aldım bütün,
Bilmedin sen, ölme gerçek, bir düşün!"

Böyle söylerken yüzünden lâleler,
Gül ve nergisler açar, meşâleler!

Gözde nûr, hem yüzde mevcût parlayış,
Söz ederken, oldular gerçek tanış.

Her siyâh kalp görmemiş, bilmiş siyâh,
Göz bebek, dersem niçin olmuş siyâh?

Yüz siyâhlar, görmemiş gerçek nedir,
Halka önderler, ayın has aynadır.

Hem görüş, yüksek olandan başka kim,
Gördü yüksek, göz bebek olmuşsa kim!

Halk, Bilâl'in sâde bakmış rengine,
Başkası görmez, Bilâl neymiş yine!

Başkası hep etti taklît, en sonu,
Hem Nebîmiz, böyle vasf eyler onu.

"Ey güzel hûy, ayrılık gelmiş", dedi,
Hem Bilâl: "Yok vuslâtın ânmış" dedi.

Zevci der: "Artık, gidiş gurbetlere,
Dost hısımlardan yitiştir bir kere."

Der: "Bilâl yok, ruhumun hûy öyle de,
Hem asıl yurdunda, gurbet bitmede!"

"Nerde görsem ben seni?" der olmada,
Der: "Hüda'nın kulların has halkada!

Kaldırıp baş, şimdi bak yükseklere,
Has kulundan halkalar var bir kere.

Halka parlar, sanki bir elmâs yüzük,
Allah'ın nûr, şavkıyan bir has yüzük!"

Der: "Yazık vîrân evim, yokluk payı"
"Sen bulut var görme, gel seyret ayı,

Yıktı Hak vîrân edip, imâr için,
Ev küçük, efrâtsa çok, siz bekleyin!"

Bedenin, Ölümden Harâp Olmasının Hikmeti

Önceden sürgün idim Âdem gibi,
Şimdi neslin, şark u garbın sahibi!

Kuy'ya benzer bir evin yokken kulu,
Şimdi şahım, şaha lâzım köşk yolu.

Köşk, saraylar şahların ünsiyeti,
Ölmüşün artık mekân, yer kısmeti.

Hem nebîler üzre dar gelmiş cihân,
Şahlara lâyık olandır, lâmekân!

Kalbi ölmüş kimsenin, dünyâ, geniş,
Dış geniş görsen de, içten dar imiş.

Yok, iken dert, ızdırâp, gamlar neden?
İhtiyârlık, yaşlılık var, bel büken!

Uykudayken, ruhumuz hürdür bizim,
Kurtulur tenden, sevinmiş bildiğim.

Yatsa zâlim, zulmü kalkar ortadan,
Hep hapisler, uyku varken, hür inan!

Yer ve gökler pek geniş, var çökmesi,
Vakti gelsin yükselir darlık sesi!

3545
Hem cihân olmuş geniş bir gözbağı,
Ağlamak, gülmek, sunarlar darlığı.

ZÂHİREN GENİŞ, MÂNEN DAR OLAN DÜNYÂNIN VE BU DARLIKTAN KURTULMA OLAN UYKUNUN TEŞBÎHİ

Sanki kızgın bir hamam, darlık sunan,
Ten daraltan, çok hararet, ruh sıkan!

En ve boy dersin, hamamın pek geniş,
Çok sıcaktır, ruhu sıkmış, işbu iş!

Çıkmasan ordan, ferâhlık yok sana,
Fayda vermezdir genişlik baksana.

Dar pabuç, giysen yönelsen sahraya,
Koşsan elbet, sen yürür olsandı yâ.

3550
Pek geniş çöller daralmıştır sana,
Çöl ve kırlar oldu zindân, baksana!

Kim ki görmüştür uzaktan, şöyle der:
"Sanki, sahrâda açılmış lâle var.

Bilmemişler, sanki sen gül, bahçede,
Dışta gülsün, ruhsa feryât etmede!

Uykular, bir dar pabuç atmak gelir,
Ruh bedenden, hür kalırken yükselir!

Uyku, ermişlerde mülktür ey azîz,
Sanki Kehf eshâbıdır, sunmakta iz.

3555
Hep rüyâ görmekteler, yatmış değil,
Gittiler, yoklukta mehvez yok ki bil!

Ten bir evdir, dar ve ruh kasvetledir,
Ruh, saray yapmak için sökmektedir.

Sanki bendim, rahme sığmış bir bebek,
Bak dokuz ay geçti hem gülmem gerek.

Sancı tutmaz, olsa annem, bil hemen;
Ben bu zindân içreyim, âteşlenen!

Anne benzer hûyların olmuş kuzu,
Çık koyundan otla dur artık düzü.

3560
Ruh kuzun sal, kırda bulsun otlağı,
Doğsun artık, çünkü ermiştir çağı.

Sancı derttir, doğmak ister anneye,
Yavru kurtulsun, bu zindândan diye.

Sancıdan kurtulma isterken gebe,
Bak çocuktan kurtuluş, bir mertebe.

Kubbenin altında cânsız, cânlılar,
Birbirinden hepsi gâfil kaldılar.

Hepsi dertlerden de gafil öylece,
Sâde kâmil bilmenin ermiş güce.

3565
Başka evden bir köse, bilmiş kadar,
Top sakal, bilmez evinden aşikâr.

Amca elbet bilmeyensin halini,
Bir gönül ehli bilir ahvalini!

GAFLET, GÂM, TEMBELLİK VE GÖNÜL KARANLIĞI GİBİ NE VARSA HEPSİNİN, YERE MENSÛP VE AŞAĞILIK BİR ŞEY OLAN BEDENDEN İLERİ GELDİĞİNİN BEYÂNI

Gafletin, çoktur bedenden, gafletin,
Ten ruh olsun, olmamış sırlar çetin!

Yer, fezâdan çıksa yoktur gölge de,
Bizlerin kalmaz ki gün, yoktur gece!

Nerde akşam, nerde vardır gölgeler,
Ay ve göklerden değil, yerden meğer!

3570
İs, duman çıkmış odundan, her yere,
Parlamak âteşten olmaz, bir kere!

Insanın vehmi düşer yanlışlığa,
Aslı yardım etti, gerçek bulmağa.

Tembel olmak, hep yorulmak tenledir,
Ruh hafiftir, uçmanın istekledir.

Yüzde allık, kan basıncından gelir,
Ten sararsın, safrânın yönlenmedir.

Yüz beyâz olsun, muhakkak iltihâp,
Yüz kararsın, sevdâ etmiştir harâp!

3575
İşte gerçek; Allah'ındır her eser,
Görme bilmez, hep sebepler, işte der!

Çıkmadan içler kabuktan, gör yine,
Hem ilâçtan, doktorundan, fayda ne?

Kul denen tekrâr, yeniden doğsa bir,
Hep sebepler hiç, basıp geçmektedir.

Kim, sebep almış ayaklar altına,
Mezhebi yok, cüz zarar vermez ona.

Böyleler uçmuş, gelin ihlâs ona,
Bir güneş gelmiş duvaktır baksana!

3580
Ruh ufuklardan felekten dıştadır,
Bir mekânsız, akla benzer güçtedir!

Aklımız olmuş onun bir gölgesi,
Gölgeler olmuş ayaklar bendesi!

Müçtehît, nassı görür görmez o ân,
Hükm için kalkar kıyâslar ortadan!

Yoksa nas elbette artık ortada,
Tek kıyâs var, hükme kaynaktır o da!

NASSIN VE KIYÂSIN TEŞBÎHİ

Nassı Cebrâil getirmiş vahy ile,
Akl-ı cüz yapsın kıyâs hiçtir hele!

3585
Bir akıl ruhtan zekâ, idrâk alır,
Ruh nasıl, aklın tasarruflardadır?

Hem de ruhun, hükm ederken aklına,
Yönlenir akl, öyle tedbîrden yana.

Nûh gibi tasdik ederse ruh seni,
Nerde tûfân, nerdedir göster gemi!

Hem akıl, şuur, zekâ, ruh sanmada,
Bak ışık elbet güneş bir cins mi yâ?

Sâlikân, elbet kanâatten yana,
Der güneş, olmuş sebep nûr aslına.

3590
Çünkü âlem üzre nûr yok, dâima,
Yok güneş, batmışta kalmaz akşama.

Nûrunun merkezlere ermiş olan,
Dâimâ olmuş o nûra gark o ân.

Hem bulut önler mi, nûrdur batmayan?
Ayrılık derdiyle, göğsü dövmeyen!

Böyleler gerçekte, yâ gök ehlidir,
Yâ da toprak, cezbelerden yükselir.

Bir tecellî, vursa dâim toprağa,
Yok tahammül hiç dirâyet bulmaya.

3595
Dâimâ, vursun güneş bir toprağa,
Meyve vermek ermemiş artık bağa!

Dâimâ kalmak, balıklık iş, suda,
Yok, yılan yoldaşlığı hiç ortada!

Öyle kurnâz, çok yılan dağlarda var,
Kendi kendin bir balık sanmaktalar.

Hîlekârlık, halkı hep çıldırtsa da,
Hem sudan, nefret de, rüsvâ kılmada.

Gerçi ummânlarda üstâd çok balık,
Çok yılan sihriyle etmiş bak balık.

3600
Hem âzâmet, ummânın ummânlara,
Öğretilmiş bir helâl sihr onlara.

Olmayanlar, kuvvetinden aldılar,
Çok uğursuzlar uğurlar buldular.

Ben kıyâmet ânına dek, söylesem,
Yüz kıyâmet geçse, söz bitmez ki hem!

ŞEYHİN LİSÂNINDAN HİKMETLER COŞUNCA, DİNLEYENLERDE BULUNMASI GEREKEN EDEP

Söylenen hep sözlerim tekrâr demek,
Tâzelermiş ömrü tekrâr söylemek.

Mum, kıvılcım üste çıkmışken yanar,
Şu'le düşsün, yerde altınlık sunar!

3605
İsteyen bin olsa, bir olsun bıkan,
Elçilikten, elçi olmaz zevk alan!

Öyledir gerçekte gönlün elçiler,
Ses duyurmak üzre İsrâfil'diler.

Padişah olmuş kadar saklar kibir,
Hem cihân halkında, kulluk beklenir!

Orya lâyık bir edep, göstermeden,
Elçilikten bulmadın hiç fayda sen!

Eğmesen bel, saygılar göstermeden,
Hem emanet yüklenir olsun neden?

3610
Has edep vacip olur ermişlere,
Üst olan yerden gelirler bir kere!

Hiç dilenmezler, yaparken hizmeti,
Hakk'a karşı mitten etsin ücreti!

Ey gönül, sen bunca rağbetsizliğe,
Dön de saç, nimet, gelen Haktan diye.

Göklerin has elçisi gel sür atı!
Bulmasın münkir olan red fırsatı!

Hem o Türk pek mutludur, at sürmede,
Hep alev olsun, girip söndürmede.

Öyle şahlandırdı elbet Türk atı,
Gökyüzünden geçme olmuş maksadı.

Yok haset, yok kimse görmek uğraşı,
Yumdu göz, yakmış kuru, yakmış yaşı.

Söylenenden, duysa pişmânlık ki o,
Önce, pişmânlık yakılmış doğrusu!

Zâten insan, hırslıdır öğrenmede,
Olmamış pişmân meğer yönlenmede!

Her hayvânın, düşmânını kokusundan tanıması ve çekinip ondan kaçması, kaçması mümkün olmayan kimsenin de bu hususta talihsizliği

At bilir, aslan bu ses, aslan koku,
Nâdirâttandır yanılmış olduğu.

Bildi düşmânım benim hep cânlılar,
Hem nişândan, izlerinden bildiler.

Huffâş uçmaz asla gündüz, hep gece,
Sanki hırsız, avlanırken gizlice.

Hayvânâtlar içre mahrûm tek o var,
Bir güneş var, oysa düşmân, âşikâr.

Hem ne düşmanım deyip harp etmede,
Nefretin yok güçdesin geç git öte!

Vazgeçip dert hem keder vermezse o,
Yüz dönüp, elbet güneş, gizlense bu;

Hem güneşten bir lûtuftur hem kemâl,
Önlemez haffaşı dersek, işbu hâl.

Düşmân olmak istiyorsan, denk gerek,
Mümkün olsun, bil ki tutsak eylemek!

Kâtre, deryâ üzre açsın bir savaş,
İşte ahmaklık, yolar saç, döv de baş.

Hîleler, geçmez bıyıklardan öte,
Hem nasıl aydan o yırtar perde de?

Hak güneş var düşmân olmuş kimseler,
Bir güneşlerden güneş var bilseler!

Hak güneşler düşmânı bilsen bu nûr,
Şu'lesinden, çok gönül titrer durur!

Sensin elbet kendinin düşmân olan,
Gâm çeker miymiş âteşler yakmadan?

Sen yanarsan, hiç azalmaz onda har,
Yanmalardan hiç güneş sanmam solar?

Sende rahmet, rahmetin olmaz eşi,
Merhamet sunsan, keder, hep gâm işi!

Mahlûkun rahmet, örülmüş dert iken,
Rahmet-i Hakk'ın, temizdir gusseden!

Halıkın rahmet nedir? Gel bil baba!
Vehme sığmaz, çok eserler sunmada!

Bir şeyi misâl ve taklît ile bilmekle, o şeyin hakikatini bilmenin farkı

Hep eserden belli rahmet meyvesi,
Hak'ta malum mahiyetin cümlesi.

Hem kemâlin vasfı var, ancak eser,
Çok misâller vasf ederken sergiler.

Hem çocuk, bilmez cimânın hâlini,
Helvâdır dersen, bilir ahvâlini!

Oysa ey, taklîde yönlenmiş olan,
Hem cimânın farkı vardır helvâdan.

Anlaşılsın der ve yapmış nispeti,
Bir çocuk anlar olur âkıbeti!

Hem çocuk bilmez bunun ahvâlini,
Bir misâl sundumdu helvâ hâlini.

Sâde bilmem, der isen olmaz yalan,
Yanlış olmaz, bilmişim dersen inan!

Derse bir fert, "Nûh'u hem bildin mi sen?"
Hak Nebî, ruh, nûrudur elbet desen.

Ben nasıl bilmem desen, ay yüzlü o,
Ay, güneşten fazla meşhûr Nuh'tu o!

Hem çocuklar hep okur, ezber eder,
Hep imâm mihrâpta söyler, metheder.

İsmi var, Kur'ân'da yazmış apaçık,
Kıssalar sunmuş denilmiş, hep açık.

Söyle, gerçek Nûh'u keşfettin ise,
Hep mi bildin mahiyet, vasfıysa ne?

Şimdi dersen: "Nerde bildim Nûh'u ben?"
Bildi gerçek, Hakk'a er olmuş hemen!

Fi'li bilmem, ben topal kalmış böcek,
Bilmez İsrâfil, nasıl bilsin sinek?"

Söyledin söz, doğrudur sen ey filân,
Mümkün olmaz aslı gerçek anlaman.

Anlaman, aczin geneldir sayma sen,
Acz-i mutlak, hep genel olmaz hemen.

Aslı gerçek, sırrı bilmek var hele,
Tek bakış atsın, açıktır kâmile.

Varlığın âlemde, Hak sırdan yine,
Çok uzak bir başka sırlar var mı ne?

Mahrem olmuşlarda yoktur gizlilik,
Zât, sıfat neymiş gelip olsun yitik!

"Hem akıl, mantık deyip inkâr eder,
Makbûl olmaktan uzak kalmış meğer!

Bak kutup der: "Sen zayıf bir kimsesin,
Akla sığmaz şey dedin, yoktur kesin!"

Mahiyet, idrâkleri inkâr eden,
Var kemâl, olmaz görünmüş önceden.

Hak kerem kurtardı zindândan seni,
Etmesin tutsak akıl, senden seni."

NİSPET VE ZÂHİRÎ İHTİLÂF YÜZÜNDEN BİR ŞEYHTE HEM NEFİY, HEM DE İSPÂTIN BİRLEŞMESİ

Nefyi, hem ispâtı mümkün bir şeyin,
Çiftti nispet, hem cihetler çift bilin!

Atmadın sen, bil ki atmış oldu Hak,
Nefyi, ispât geldi birlik oldu bak!

Elde taşlar vardı, hem sendin atan,
Atmadın sen, kuvvetin Hak'tan inan!

Insanın kuvvette vardır bir sınır,
Bir avuç kil, ordular bozmuş mudur?

Hem avuç Ahmed senin, atmak bizim,
Nefyi uygun, ispât uygundur derim.

Bildi kâfirler de bunlar enbiyâ,
Kız, oğul bilmiş kadar, bilmişti yâ.

3665
Yüz delîl hem, yüz nişândan bildiler,
Çol-çocuk bilmiş kadar bilmiştiler.

Hep hasetten gizlemişler gerçeği,
Bilmedik derler, bilirler her şeyi.

"Hem tanırlar" derdi, Allah onları,
Sâde Allah bildi ermiş kulları.

Kubbemin altında onlar saklıdır,
Sanmayın her kim, kıyâs etsin bilir.

Nûh'u bildin, bilmedin gerçekte de,
Sen kıyâs et, Hak'tan olmuş emr ile!

DERVÎŞİN YOKLUĞU VE VARLIĞI MESELESİ

3670
"Yok demişler burda bir dervîş ki bil,
Varsa dervîş, bilseniz derviş değil!"

Hem o derviş, zâtının bâkiliği,
Allah'ın vasfında yitmiş benliği.

Bil güneş huzrunda yanmış mumdur o,
Var alevler, amma artık yoktur o!

Vardır elbet, sen pamuk tutsan hele,
Yandı gerçekten, kıvılcım var bile!

Yok ışık, yoktur alevler ortada,
Hem güneş vermiş olur yokluk, od'a.

3675
Sirke katsan, sen ki yüz batman bala,
Sirke kalmaz, sen karıştır bir hele!

Tatsan elbet, sirkenin kalmaz varı,
Yüzbir olmuş, tartar olsan onları!

Görse ceylan aslanı serden geçer,
Mevcut aslan, ceylana bitmek düşer.

Hak için, söylense eksik benzetiş,
Aşkta mevcût coşkudur, yok gösteriş.

Âşığânın nabzı, ar bilmiş değil,
Cismi mutlak şah terâzisinde bil.

3680
Bir edepsiz, yok ki âşıktan daha,
Gönlü hepten bir edeptir, baksana.

Zıt görüş var burda, sen uygun tanı,
Ey seçilmiş, böyle uygun bil hani.

Baksanız dıştan, edepsizlik o da,
Aşkı davâ eyleyiş var ortada.

İç görür olsan ki, davâ nerdedir?
Padişah huzrunda âşıklık nedir?

Öldü Zeyd dersek, olur Zeyd fâili,
Fâil olmaz, gerçeğe yetmez eli.

3685
Nahve baksan, oldu fâ'il bilmeli,
İşte mef'ul, etti mevtin katili.

Fâil olmak neydi? Mahv olmuş desek,
Kıprayışlar ondan ayrılmış demek.

SADR-I CİHÂN'IN VEKÎLİNİN BİR TÖHMET ALTINA ALINARAK CÂN KORKUSU İLE BUHÂRA'DAN KAÇMASI, SADR-I CİHÂN'A ÂŞIK OLDUĞUNDAN TEKRÂR TERS YÜZÜ GERİ DÖNMESİ... ÂŞIKLAR İÇİN CÂN VERMEK KOLAYDIR

Düştü gözden Sadr-ı Cihân'ın kulu,
Hem Buhara'dan çıkarken korkulu!

Gezdi on yıl, durmadan sarhoş gibi,
Horasan, Deşd hem Kuhistân öyle ki,

Ayrılıktan hiç tahammül kalmadı,
Hiç sabır, küstâha dur der olmadı!

3690
Şaha hasretten tahâmmül yoktu bil,
Âşığın sabr, derdine mâni değil.

Ayrılıktan; çay, çemen olmuş çorak,
Irmağından ayrı su, kokmuştu bak.

Dert, hayâtın yelde kokmuşken vebâ,
Âteş ayrılsın kalan küldür, hebâ!

Cennet olmuş bahçeler bağlar solar,
Hep kurur, yaprak bütünden târumâr.

Hem akıl, idrâk ve dosttan ayrılık,
Yay kırılmış okçudur, şaşkın, uçuk.

3695
Ayrılıklardan, cehennem kavrulur,
Hem de pîrler misli hep, titrer durur.

Bir kıvılcım, ayrılıktır söylesen,
Tâ kıyâmet, ayrılıktır bitmeyen!

Onda yakmak neyse, bir söz etmeden,
Kurtar ey Hak, kurtar Allah'ım desen!

Mutluluk vermiş cihânlar içre ne?
Gitsin elden, sen düşün gel gör yine!

Neyle mutlandın ki, mutlanmıştılar,
Şimdi son bulmuş, olup bir rüzigâr.

3700
Gitmeden elden, gönülden at ki sen,
Önceden var bağlılık, gel at hemen!

HZ. MERYEM GUSÜL İÇİN ÇIPLAK BULUNDUĞU SIRADA, RUH-ÜL KUDÜS'ÜN INSAN ŞEKLİNDE ZUHUR ETMESİ VE HZ. MERYEM'İN O'NDAN HAK TAALA'YA SIĞINMASI

Fırsat elden çıkmadan, Meryem misâl,
Ben sığındım, Hakk'a yaslandım, de kal!

Halvet etmişken görür, Meryem onu,
Câna cân, kalpler çelen, dersem onu!

Doğdu yerden, hem yarılmışken zemin,
Ay, güneş emsâli bak, Ruhulemin.

Hem güneş, şarktan doğar olmuş gibi,
Hem nikâpsız, bir civan çıkmış idi.

3705
Çıplacık Meryem, ki titrer korkudan,
Bir taarruz var sanır olmuş o ân!

Görse Yûsuf, böyle bir has dilberi,
Hayretinden hep kesermiş elleri.

Kalbe girmiş bir hayâldir karşıda,
Çıktı bir güldür, görünmüş ortada.

Geçti kendinden ve Meryem söyledi,
"Allah'ım yardım, sığındım," ben dedi.

Âdet etmiş, âcze düşmüş olsa hep,
Hem sığınmış, Hakk'a, yardımdır talep!

Bildiler, dünyâ karârsız yurdudur,
İhtiyâten Hakk'a yönlenmiş durur.

Ölmeden evvel, yapar olmuş siper,
Orya düşmân, girmesin isterdiler!

Görmemiş Hak'tan öte muhkem kale,
Doğrudan Hakk'a sığınmıştır hele!

Gördü Meryem, bir ciğer delmiş bakış,
Hem akıl yakmış, olan bir okşayış.

Ordu, hem şah, bakmanın olmuş köle,
Aklı almış, hep delirmişler bile.

Şahların olmuştu kul bilcümlesi,
Hem dolunaydan hilâl binlercesi!

Zühre'nin yoktur, demek söz kudreti,
Aklı küll, tedbîr için yok niyyeti.

Ben ne dersem, ağzı örtmüş ağzımı,
Neylesem söz etmemin, yoktur demi!

Ben ki âteşten duman, ondan delîl;
Ondan ayrık söylenen, gerçek değil!

Nûr desen, gerçek güneşten bir delîl,
Hep cihânlar kaplayan, tek oydu bil!

Gölge neymiş, hem, onun olsun delîl,
Bir şereftir, hem hakîr olmuşsa bil!

Hem celâlet, doğru, ondan bir delîl,
Cümle idrâk hiç ve anlarlık sefîl!

Cümle idrâk, orda bir aksak eşek,
Oysa bir ok benzeri, rüzgâr demek.

Gitse şaha herkes idrâkten uzak,
Kim kaçar oymuş yolun üstünde bak!

Yoktu idrâkin cihânda dinleniş,
Gayret et, eğlence olmaz burda iş.

Bâzı idrâkler uçar, olmuş doğan,
Başka idrâk, oktu, yaydan fırlayan.

Bir vehimdir benziyor yelkenliye,
Bâzılar kalmış geri, idrâk niye!

Karşıdan, bir av görünsün ortada,
Hepsi av tutmak için saldırmada.

Hep şaşırmışlar görünmez olsa bir,
Sanki baykuş, yer desen; vîrânedir!

Avlayım derken yumar tek göz, adam,
Bekleşirler av görünsün orda tam.

Av geciksin, başlamış artık melâl,
Av mı gördük, yoksa derler bir hayâl?

Kalplerin bâzan da sıtkın olması,
Hem rahatlanmak ve kuvvet bulması!

Olmasaymış, âlemin elbet gece,
Halk, tamahından yanarmış öylece.

Hırs, hevesten cümle halk yorgundular,
Sanki onlar, hep beden yakmıştılar.

Cümle millet, dinlenir gelsin gece,
Armağan Hak haznesinden, öylece!

Dert gelir dertlenme sâlik sen hele,
Kurtuluştur, belle dertlenmek bile!

Bol zamanda bunca masrâf var sana,
Harç için lâzımdı kaynak, baksana!

Olsa bilmez, her günün yaz mevsimi,
Hep güneş vursun bağın bitmiş demi!

Bitkiler üstten ve kökten yansalar,
Kavrulurlar, bitmenin imkân mı var?

Kışta yüz hep ekşidir, çok şefkati,
Yaz güler yüz, hem de yangın sûreti.

Darda kalsan, gel, genişlik say onu,
Canlan artık, asma yüz, hoşluk sonu!

Hep güler olmuş çocuk, âlim vakûr,
Gâm birinden, akciğer sunmuş sürûr!

Hem çocuk merkep gibi gözler ahır;
Aklı çoklarda hesap, sonlardadır.

Hem çocuk görmüş ahır, derken yemi,
Aklı çok bilmiş kasap bekler hemi!

Bir alâf versin kasâp, elbet acı,
Maksat olmuş, hep semirtmek muhtâcı.

Hikmetin ottan ye sen, ey pisboğaz,
Lûtf edip vermiş rızık, yoktur garaz.

Verdi Allah; "siz yiyin" yensin diye,
Sen de ekmek belleyip yersin niye?

Allah'ın rızk, marifet hikmet dolu,
Rızkı dersen, bil ki öldürmez kulu!

Ağzı örter sen, açarsın mânâya,
Yer olur hikmetle dolmuş lokmaya.

Şeytânın sütten, korursan sen teni,
Süt kesilsin, nimetin sesler seni!

Söyledim, tam pişmemiş olsun sözü,
Hem Hakîm-i Gaznevî der, duy özü!

Hem "İlâhînâme" yazmış, şöyle der:
"Gayb bilen, yüksek olan ârif meğer!"

Gâm ye, gâm artırmışın ekmek yeme,
Aklı çok gâm yer çocuk şekkerleme,

Neş'enin elbet şeker, gâm meyvesi,
Neş'e derttir; gâmların, zevk hissesi!

Gâm görürsen, aşkla elbet, aç kucak,
Şamsa maksat, Rübve yükseklerde bak!

Aklı çok görmüş şarâp, saklar üzüm,
Âşık elbet yokta bulmuş, gördü tüm!

Dün hamallar kavga etmiş yük diye,
"Çekme sen, aslanlığım yüksek diye!"

Çünkü zahmet çekmenin çok kârı var,
Almak isterken, koşup uğraştılar!

Nerde Hakk'ın vergi, müflis nerdedir?
Hazne sunmuş Hak, o tek mangır verir!

Hak verir, kabrinde onlar yoldaşın,
Başka mâl, olmuş olur vârislerin!

Ecrinin mâl, önce gitmiş kabrine,
Kabre girsen, senle yoldaştır yine.

Ölme gelmezden, gelip sen, şimdi öl,
Sermediyet aşkının sen, yoldaş ol!

Gayretin ardında görmüş, sabreden
Gördü gül yüz, mâşukun zülfün hemen.

Aynadır gâm, gayret etmiş kimseye,
Zıddı görmüşsün, bakarsın bil neye?

Hastalık, gerçekte zıttır sıhhate,
Hastalıktan sonra, yol var sıhhate.

Gör bu hâli, eldeki parmakta sen,
Avcu yumsan, sonda açmak var iken.

Pençe kalmış olsa örtük, açmadan,
Açma olmaz olsa, kaldın dertle sen!

Açma, yummak iş için elbet gerek,
Sanki kuştur çift kanat bulmuş demek.

Sanki Meryem bir balık, çıkmış sudan,
Çırpınır olmuştu ardan, duygudan.

RUHU'L-KUDÜS'ÜN HZ. MERYEM'E: "BEN, ALLAH TARAFINDAN SANA GÖNDERİLMİŞ BİR ELÇİYİM. BENDEN KORKMA VE GİZLENMEYE ÇALIŞMA... HAKK'IN EMÎR VE FERMÂNI BÖYLEDİR" DEMESİ

'Korkma!' der Cibril, o hem lûtfu kerem,
Hak emîn kılmış, benim, ey muhterem!

İzzetin oldum bilin has mahremi,
Şimdi benden yok sakınman hiç e mi?"

Söylüyor, dökmüş dudaklar, nûr desen,
Hem semâlar üzre olmuş yükselen.

"Varlığından yokluğa, kaçtın dedi,
Yokta şah ben, orda bayrak sâhibi.

İşte gerçek, aslımız yokluktadır,
Gördüğün sûret, misâller, gölgedir.

Bak ki Meryem, pek de müşkil sûretim,
Bir hilâl, hem bir hayâl vermekteyim!

Bir hayâl var, gönle gelmiş yerleşen,
Kaçma artık, nerye gitsen, senle ben.

Olmadım ben bir hayâl, geçmiş giden,
Aslı yok, boş bir hayâl, olmam ki ben!

Allah'ın emriyle doğmuş bir şafak,
Gündüzüm, akşam nedir bilmez ki bak!

Çekme sen "Lâ havle" ey İmrân kızı,
Hem o kuvvet, burya göndermiş bizi!

Hem de bil "Lâ havle" aslımdır benim,
Nûru hem "Lâ havle" rızkımdır yerim!

Sen sığındın, Hakk'a, sen benden derim,
Ben, ezelden, nakşedilmiş nakşıyım.

Sen "Eûzû" der de, sığnak istesen,
Rahmet isterken, gelen rahmette ben!

Bilmemezlik, âfet olmuş bil hemen,
Onlasın, kaldın muhabbetsiz de sen.

Yârı sen, ağyar sanırsın bilmeden,
Gâm diyorsun, mutluluklar var iken.

Bir fidan vermiş lûtüften, yâr bize,
Hırsız olmak, sehpa olmuş hırsıza.

Sundu yâr, zülfüyle miskler bizlere,
Biz delirsek, bağlatır zincirlere.

Allah'ın her lûtfu, Nil'dir akmada,
Biz mi Fir'avn? Şimdi hep kan olmada.

Kan değildir, has suyum gel dökme sen,
Yûsuf'um ben; gâfil oldun kurt desen!

Yumşacık dost, zıt gidersen sen ona,
Bir yılan olmuş durur artık sana!

Et ve yağ aynen, değişmezken yine,
Sen fenâ görsen, senin görmen yine!"

SADR-I CİHÂN'IN VEKÎLİ OLAN VE BUHÂRA'DAN KAÇAN KİMSENİN AŞKI YÜZÜNDEN KAYITSIZCA BUHÂRA'YA DÖNME İSTEMESİ

Sen, bırak yansın, mumuymuş Meryem'in,
Der yanan âşık: "Buhâra, dön hemin."

Kalmamış sabrın, büyük yangındasın,
Durma sen Sadr-ı Cihân'a git kesin!

Hem Buhâra, ilme kaynak bir mekân,
Kim ulaşmış, ordan olmuştur inân!

Şeyhe varmışsan, Buhâra'lardasın,
Eyle dikkat sen, hakaret olmasın!

Şeyh, tevâzû etmesen, vermez yolu,
Gönlü şeyhin, met, cezirler dopdolu!

Mutludur gerçek tevâzu gösteren,
Vay o insan, yerse nefsin tekmeden!

Bağrını Sadr-ı Cihân'dan ayrılık,
Parçalar varlık nedir, koymaz yazık!

Der ki: "Kalkıp orya ben gitmem gerek,
Müslüman olmak murat, kâfir isek!

Ben varıp, tekrâr kapansam yerlere,
Fikri hastır, varmış olsam bir kere.

Söylerim, artık getirdim huzra cân,
İltifât et, istesen kes, boynu sen!

Her güzellik mülkünün, sensin ayı,
Burda ölmek, başka bir dirlik payı.

Tecrübem vardır, sayılmaz bin ile,
Sensiz olmak, pek de zor olmuş bile.

Gel de maksadım için sen üfle sûr,
Ey devem çök, vaktidir, gelmiş sürûr!

Gözde yaş bitsin yeter, yer, em onu;
Ey nefis, gel iç, sular artık duru!

Bayramımsın, döndüm artık, merhabâ,
Pek hoş estin, dost kokarsın ey sabâ!

Elvedâ ey dostlarım, ben yolcuyum,
Âmir olmuş Sadr Cihân olmuş yolum!

Ben, onun aşkıyla büryân olmuşum,
Her ne olmuş olsa, bir yön bulmuşum.

Merhametsizlikte, kalp taş olsa da,
Cân, Buhâra niyyetinden dolmada!

Yârimin mesken ve şahın beldesi,
Hem vatan sevmek desen, aşkın sesi!"

BİR SEVGİLİNİN GARİP ÂŞIĞINA: "ŞEHİRLERDEN HANGİSİNİ DAHA HOŞ VE DAHA BÜYÜK, DAHA MÜZEYYEN, DAHA NİMETLİ VE DAHA GÖNÜL AÇICI BULDUN?" DİYE SORMASI; ÂŞIĞIN DA CEVÂP VERMESİ

Bir güzel âşığa der; sen şimdi gel,
Gezdiğin yerlerde hangi yer güzel?

En güzel şehr, hangisi gel söyle sen,
Orda âşık: "Yâr olan şehr" der hemen!

Nerde şahın bir döşenmiş yaygı var,
Nokta olsun, bizce bir sahrâ kadar!

Nerdedir ay yüzlü Yûsuf öyle ki,
Dip yer olsun, bizce hoş, Cennet ne ki?"

SADR-I CİHÂN'IN ÂŞIĞINI BUHÂRA'YA GELMEKTEN DOSTLARININ MEN ETMELERİ, ONUN DA ULUORTA SÖZLERLE CEVÂP VERMESİ

Bir nasihât ehli der: "Ey bîhaber!
Hem sonun neymiş, düşünmüşsen eğer!

Gel akıllan, belle evvel, son nedir?
Âteşin, pervâne olmuş, cân nedir?

Hem Buhâra der gidersin, ey deli,
Haps ederler, hem vurup zincirleri.

Hem yalar durmaz demir, hışm eyliyor,
Yirmi göz açmış, gelirsin bekliyor!

Bekliyor, hiç durmadan hançer biler,
Torba unsun, oysa aç bir it meğer!

Verdi fırsat Hak, ve kurtulmuş iken,
Tutsak olmak üzre gayretler neden?

On çeşit jandarma dikmiş olsalar,
Hem akıl, saklanmamız lâzım kılar.

Yok senin üstünde hiç bekler biri,
Hem neden yollar kesik, dönsen geri?"

Aşk esir etmiş, musallattır ona,
Kim öğütler, görmemiştir baksana!

Bekçinin var, gizli mutlak bekçisi,
Yoksa düşman olmaz elbet it sesi?

Şah-ı âşkın hışmı, sinmiş ruhuna,
Zulme bağlanmak, kararmış yüz ona.

Hem müvekkil vurdu derken, vur ona,
İşte feryâdım da bundan, baksana!

Sen görürsün ya, ziyân etmiş giden,
Onla birlik var müvekkiller hemen.

Vâkıf olmuş olsalar kullar ona,
Hakk'a dönsün, bak onun feryâdına!

Hakk'a dönmüş, kül desen saçmış başa,
Hem emîn şeytân da, gayretler boşa.

Körsün elbet, ey karıncam besbeter,
Gözleyen var nefsi, bey saydın meğer!

Sen kanat buldun yalandan, ey kişi,
Öyledir hep, hep ziyan olmuş işi.

Bir kanat çekmiş iken yükseklere,
Bir çamurlansın ağır, çakmış yere.

SADR-I CİHÂN'IN ÂŞIĞININ, NASİHAT EDENE, AŞK SEVKİ İLE ULUORTA CEVÂP VERMESİ

Der ki âşık: "Ey öğütçüm yetti sus!
Gel de vazgeç, bitsin öğdün, şimdi kes!

Bence kuvvet verdi elbet öğdünüz,
Aşkı âlimler desen, bilmez henüz!"

Aşk için, herkes gelip söz söyledi,
Aşk için hiçbir imam, ders vermedi!

Etme tehdit, hem ölüm var şüphesiz,
Ben kanımdan dökmenin oldum susuz!

3835
Âşığın her ân, değişken bir ölüm,
Âşıkânın ayrı bir türdür ölüm.

Hem hidâyet üzre, yüzler cân taşır,
Durmadan her ân, fedâya uğraşır.

Elde etmiş, cân fedâdan en çoğu,
Öğrenirsin, **"Aşrete emsâl"**[38] oku!

Hem güzel yüz dökse kan elbette ben,
Uğra cânım saçmışım istenmeden.

Bir ölüm olmuş hayât, artık bana,
Fânîlik, sonsuz hayâttır baksana!

3840
Öldürün siz, öldürün, ey dostlarım,
Hem hayâtın içtedir, ölsem varım!

Bâki ruh ey, çehre parlak, ey güzel,
Ruhu gel çek, hem didârın versin el!

Aşkı cânânın kavurmuş gönlümü,
Bassın ister, sermişim hoş gönlümü.

Farsça anlat sen Arapça hoşsa da,
Aşkı söyler çok lisân var ortada.

Gelse dilberden yayılmış bir koku,
Hep lisânlar şaşkın artık doğrusu!

3845
Kâfi gördün, çünkü dilber söyleyen,
Dinle artık doğru var, Allah bilen.

Etse âşık tövbe, gel kork, şimdi kes,
Hîlekâr say, sehpâ üzre verdi ders!

İşbu âşktandır Buhâra yolcusu,
Usta bulmak, ders mi almak, doğrusu!

Âşığın üstâdı bil yâr hüsnünü,
Ders ve defter, maşûkun dolmuş ünü.

Sessiz onlar, oysa gerçek nâralar,
Tâ ezel, maşûkuna ermiş kadar!

3850
Onların ders ızdırâp, hep zelzele,
Dersi hiç bilmez: **"Ziyâdât, Silsile."**[39]

Âşığın yâr zülfü, dönmüş zincire,
Onların devri de, yâr devri ile.

Kimse sormuş olsa, hem cüzdan sana,
Söyle, Hakk'ın hazne sığmaz cüzdanâ!

Hem eğer **"hull"** hem **"mübârâ"** söylese,
Hoş gör artık, söz Buhara'dır dese![40]

Her şey anmak, sundu bir tür hassayı,
Her sıfât sunmuş, yeni hâl olmayı!

3855
Sen Buhâra'dan alırsın çok hüner,
Varsa horluk geç, unutmuşsun gider!

Âşığın, öğrenme, bilme derdi yok,
Bir güneşten görme ister, oldu çok.

Hoş görüş bulmuşsa, halvetlerde kim,
Bil onun hükmünde, bir hiçtir ilim!

Cân gözünden, doldurur hep kâseyi,
Derde düşmez, duysa denmiş cümleyi.

---

38 *En'am Sûresi: "İyiliğe yönlenenler on katı.*

39 *Ziyâdât, Silsile meşhur iki fıkıh kitabı*

40 *Hul': Karısının mihrini verip boşaması. Mübârâ: İki tarafın rıza ile ayrılması.*

Bilgiden üstün gelir gerçek görüş,
İşte dünyâ, böyle gelmiş halka hoş.

3860
Gördü halk dünyâyı elbet ortada,
Âhiret va'di kalırken sonrada!

OÂŞIĞIN BUHÂRA TARÂFINA YÜZ DÖNMESİ

Döndü yüz, âşık dönerken çırpınır,
Hem Buhâra hasretinden kavrulur.

Kum ayakaltında olmuş bir ipek,
Hem de Ceyhun, onca bir gölcüktü tek.

Önde çöller, oldu bir gül bahçesi,
Gönlü gülmüş, hep sunar gül cümlesi.

Hem Semerkant'tır şekerler merkezi,
Şimdi sunmuştur Buhâra tam izi!

3865
"Ey Buhâra, artıransın aklı sen,
Hem de benden, dînimi aldın hemen."

İstedim mehtâbı, olmuşken hilâl,
Baş yer isterdim, gelip bulsun mecâl!

Hem Buhâra'yı kenardan görmede,
Gâm siyâhtan geçti, nûrlar vermede.

Sanki sarhoş, orda yatmış bir zamân,
Aklı sırrın bağda uçmuş hem o ân.

Serptiler onlar meğer çok gül suyu,
Bilmemişler aşktı gâlip, doğruyu!

3870
Gizli bir gül bahçesi, görmüştü o,
Yağma etmiş aşkı hem, sarhoştu o.

Sen ki lâyık olmadın, fersiz kişi,
Sen şekersiz, boş kamışsın öyle ki.

Aklının yük senledir hem, bilmeli,
Sen "**Cünûdan lemterevha**"[41] gâfili.

*Sözde son yoktur, gelip tez söyle sen,
Hem Buhâra üzre, genç varsın hemen!

OLÂUBÂLÎ ÂŞIĞIN BUHÂRA'YA GİRMESİ, YÂRÂN VE DOSTLARININ ONU MEYDÂNA ÇIKARMAMAĞA ÇALIŞMALARI

Mutlu ermiştir Buhâra şehrine,
Kendinin gelmiş emînlik mülküne.

Ay kucaklar saymış artık bak onu,
Neş'esinden, oydu sarhoş en sonu.

3875
Kim görür etrâfta dermiş, tez sıvış,
Durmadan, artık çekil bir kez sıvış.

On yılın hışmıydı saklar oldu şah,
İntikâm vardır arar, yoktur izâh!

Hak için, elbette sen döktürme kan,
Söz için, efsûn için, gel verme cân!

Sen ki hem Sadr-ı Cihân'ın yoldâşı,
Muhtemettin sanki bir mîmâr başı.

İşledin suç, hem de kaçtın öyle sen,
Sen dönüp geldin bugün, tekrâr neden?

3880
Sen belâdan kurtulurken hîleli,
Çekmiş ahmaklık, eceldir bilmeli.

---

41 *"Görmediğiniz askerleri yolladı." (Tevbe, 25-26)*

Sen, Utarit ta'n edip, aklınla da,
Hak kazâ, aklın, akılsız olmada.

Yok, uğur tavşanda, aslan "gel" dese,
Sen zekîsin, söyle aklın neylese?

Hem kazânın böyle yüzler hali var,
Hem kazâ gelsin, fezâ darlık sunar!

Sağ ve sol yüzlerce imkân gösterir,
Hem kazâ, bir ejdehâdır yükselir.

ÂŞIĞIN NASÎHAT VERENLERE VE KENDİSİNİ TEHDÎT EDENLERE CEVÂP VERMESİ

"Ben, susuzluktan yanan bir hastayım,
Hem su çekmiş, öldürür bilmekteyim!

Hasta hiç kaçmaz sudan, öldürse de,
Yüz vakit etsin harâp, kaç dense de.

El ve karnım, durmadan hep şişse de,
Hem su aşkım bilmemiş eksilme de.

Görseler, hem sorsalar hâlim bana;
Keşke ummân, hep içimden aksana!

Şişse karnım, dalgasından patlasa,
Ölmüş olmam, pek güzel, etmem tasa!

Nerde görsem, hem su akmış bir dere,
Ben olaydım orda derdim, bir kere!

Def elim, karnım davul, şişlik sayın,
Hem suyun aşktan, davul çalmaktayım.

Dökse kan benden, hemen Ruhülemîn,
Damla damla kan içen, ben bir cenin.

Sanki ben yer, ben cenin kanlar içen,
Âşık oldum, oldum artık böyle ben!

Tencereydim, kaynarım ben her gece,
Gündüz, akşam içmişim kan öylece.

Öfkesinden, maksadından sultânım,
Hîlelerden, kaçmadan ben pişmânım.

Ruhumuz mesttir, hışım göstermesi,
Oydu bayram, hoştu kurbân etmesi!

Bir sığır yatsın, yesin içsin eğer!
Kurbân olmak üzre beslermiştiler!

Mûsa'nın olmuş öküz kurban hele,
En küçük cüzler hayat vermiş bile!

Hem sığır, kurbân edilmiş, öylece,
Bir uzuv ermiş, hayât vermiş güce.

Kurbânın cüzden vurun siz ölmüşe,
Hem dirilsin, katli kim, sor görmüşe!

Ey kerîm dost, haşri görmek istesen,
Nefs sığırdır, gel de kurbân et hemen!

Cânsız öldüm ben, dönüştüm bitkiye,
Otken öldüm, oldum et, hayvân diye!

Ölmüşüm hayvân, dönerken insana,
Ölmeden korkmak, yaraşmaz hiç bana.

İnsan olmaktan edersem, hamle ben,
Bir meleklik hali aldım söyle sen!

Öyle bir âlem gerek artık bana,
Veçhi Hak'tan gayri, yokluk baksana!

Hem olur kurbân meleklikten de ben,
Oldum artık bil ki vehme gelmeyen.

Yokla mutlak Hakk'a dönmekten gelir,
Hakk'a, yokluk isteyenler yükselir.

Bak ölümdür, etti ümmet ittifâk,
Bengisu saklar olan, zulmetti bak.

Ol nilüfer, git hayâtın nehre de,
Bir susuz ol, ölme bul, iştâh ile!

Hem susuzluk hastanın, ölmekti su,
Hak nedir, Allah bilir en doğru bu!

Ey donuk, aşk hırkası giymiş olan,
Cândı korkun, sen idin candan kaçan.

Aşk oku var, zevkle koşmuş ruh olan,
Korkusundan, ey kadın ârlandıran!

Nehri görsen, kâseyi dök nehre sen,
Hem nehirlerden sular, kaçsın neden?

Kâsenin döksen sulardan nehre sen,
Mahvolur artık, olur ırmak hemen.

Vasfı yoktur, zati bulmuştur belâ,
Gitti bedlik, eksiliş yoktur hele!

Ben ki ondan kaçmışım, bin pişmânım,
Hurmasında ben asılmış beklerim!"

CÂNINDAN VAZGEÇEN ÂŞIĞIN MAŞÛK'UNA VÂSIL OLMASI

Top olup baş, yüzle kılmış secdeler,
Yönlenip Sadr üzre, gitmiştir meğer!

Cümle halk bekleşti, hem dikmiş de baş,
Sadr yakar hem, eyleyorken hurdahâş.

Şimdi Sadr, hem böyle ahmaklar için,
Gösterir artık zamânın ettiğin.

Sanki bir pervâne, görmüş nârı nûr,
İşte ahmak, gitti cân, gitmiş huzur!

Başka mum olmaz ki hem aşkın mumu,
Nûr için nûr, nûr içi nûr, nûrdu bu!

O âteşli mumların bir âksidir,
Dışta âteş, içte nûr vermektedir.

ÂŞIK ÖLDÜREN MESCİT İLE, ÖLÜMÜNÜ ARAYIP HİÇBİR ŞEYE ALDIRIŞ ETMEYEREK ORADA KONAKLAYAN ÂŞIK

Ey uğur, vardır hikâyem bil nedir,
Rey'de var mescit, kenâr bir yerdedir!

Kimse yok yatsın ve kalksın ölmeden,
Kim ki yatmış, çol-çocuk öksüz hemen!

Orda yatsın, nice çıplak, bir garip,
Söndü yıldız, şimdi ölmektir nâsip.

Şimdi sen gel, anla hâl, gerçek nedir?
Doğdu gün, gafletle, eğlenmek nedir?

"Var perî" der, orda birçok kimseler,
Onların, kör bir kılıçtan ölmeler.

Bâzılar der: "Orda tılsımdır duran,
Hem hayâtın, ömrünün düşmân olan!"

Yazmak ister, başka levhalar hemen,
"Ey misafir, gel de burda yatma sen!

3930
Cânâ muhtâçsan eğer, gel yatma sen,
Bir tuzak kurmuş, ölüm yatsak hemen."

Bâzılar der: "Bir kilit vurmak gerek,
Girmesin hiç, yatmasın bir kimse tek."

O MESCİDE BİR MİSÂFİRİN GELMESİ

Tâ ki gelmiş bir misâfir, bir gece,
Mescidin şöhret ne duymuş öylece!

Söylenen her neyse bilmek istemiş,
Câna doymuş, pek yiğit bir fert imiş!

"Baş ve gövdem neyse aldırmam ki ben,
Artık, eksik hiç gelir cân hazneden.

3935
Gitse ten gitsin ve ben tek ten miyim?
Ruh yaşar, sûrette gerçek ten miyim?

Hak yaratmış, kendinin ruhtan beni,
Tenden ayrılsın, kalır sırrın teni.

Tâ ki Hak'tan bir nefes gelmezse dem,
Koy da ayrılsın sedeften, inci hem.

Hak, ölüm ister demiş sâdıklara,
Sâdığım Hak emrine, cânım fedâ.

MESCİT HALKININ, ÂŞIK MİSÂFİRİ, GECE ORADA YATMAK İSTEDİĞİ İÇİN KINAMALARI VE KORKUTMALARI

Halk demiş: "Gel yatma aklın var ise,
Cân alır artık senin kalmaz posa.

3940
Hem garipsin, bilmiyorsun, bilmeden,
Kim yatar mescitte, ölmüştür hemen.

Yok, tesâdüf, kim ki yatmış ölmede,
Çokça gördük aklı çok, bilginse de.

Kim ki mesken eylemiş, kalmış gece,
Öldürülmüş, öldüren zehr öylece!

Görmüşüz ölmüş, nice yüzler hani,
Yok, rivâyet, duymadık, gördük onu!

"Dîn nasîhattir" buyurmuştur Resûl,
Hem, nasîhattir hıyânet zıddı bil!

3945
Hem nasîhat, doğruluk, dostluk demek,
Doğruluksuz kim, hain, ittir desek.

Biz muhabbetten deriz, gel yatma sen,
Dinle insâf, hem akıl göster hemen!"

O ÂŞIĞIN NASÎHAT VERENLERE CEVÂBI

"Yaptığımdan, der ki pişmân olmadım,
Hem hayâttan doymuşum ben, anladım.

Dert arar, dert isteyen bir tembelim,
Yolda gitmek üzre yoktur isteğim!

Sanmayın siz, rızk arar tembel benim,
Bilme arzûsunda bir tembel benim.

3950
Pul dilenmek üzre tembel olmadım,
Hem cihânda pek çevik, tembel benim.

Her adamdan olmadım pul isteyen,
Mâden olmak üzre kaçtım maddeden!

Ölme tat hem, göçme tat olmuş bana,
Hem kafesten uçsa bir kuş baksana!

Bir kafes var, şöyle durmuş bahçede,
Kuş kafesten bağ, ağaçlık görmede!

Hem kafesten dışta kuşlar ötmede,
Hürriyetlerden terennüm etmede!

Kuş kafesten seyreder, etrâf yeşil,
Yok ki iştâh, sabr kovar gitmişti bil.

Her delikten baş çıkar, çıksın diye,
Bağ kopar, ermek umar, hem hürlüğe.

Cân, gönül, ruh çıkma arzû eylese,
Bir açılsın hem kafes, sen bak sese!

Kuş, kafes hapsinde kalsın gör dedi,
Orda gezsin, durmadan birçok kedi.

Öyle bir kuş, düştü bitmez korkuya,
Hiç kafesten istemez çıksın o yâ.

Yüz kafes sarsın diler, dört bir yanı,
Dar kafes olmuştu, hürlük imkânı!"

CÂLÎNUS BU DÜNYÂ HAYÂTINA ÂŞIK İDİ, ÇÜNKÜ HÜNERİ, ANCAK BURADA GEÇERDİ, O PAZARDA BİR İŞE YARAMAZDI. O YÜZDEN KENDİNİ O ÂLEMDE HALKLA BİR GÖRÜRDÜ

Câlînus dünyâyı pek çok sevdi de,
Şöyle söylermiş coşan arzû ile:

"Bir yarım cân olsa dahi istedim,
Merkebin kıştan da dünyâ izlerim!"

Sarmış etrâftan, çekilmez yüz kedi,
Ummaz artık ruh kuşum, uçmak dedi!

"Hiç cihânda, başka şey yoktur," demiş,
Hem de haşrı, gizliyor hiç görmemiş.

Böylenin hâl, çık deyip çekmiş kerem,
Rahme dönmek isteyen evlât de hem!

Rahmetin el, döndürür çıksın diye,
Annenin ardında saklanmış niye?

Ben vatandan ayrılırsam, bir vatan,
Görme mümkün müydü tekrârdan hemen?

Hem hevâ pis, şehre ben inmiş iken,
Azcık olsun, seyredeydim rahmi ben.

İğnenin yıldız kadar, hem bir delik,
Rahmi, görseydim dışardan, üstelik.

Câlînus benzer, o gerçek bilmeyen,
Hem cenin gaflette, âlem var iken!

Bilmiyor, rahmin rutubet varsa da,
Dışta mevcût bir cihân var ortada.

Hem cihânın var su, dört unsur bile,
Lâmekândan gelmedir, bilmez hele!

Buldu kuş, artık kafesten dâne, su,
Bahçelerden gelmedir elbette bu.

Hem kafesten kurtulan her bir nebî,
Gördüler bağ, bahçeler cennet gibi!

Hem de Câlînuslu hikmetten öte,
Ay olup, nûrlar saçar göklerde de!

İftirâ olmuşsa Câlînus'a bu,
Her cevâbım, ondan ayrık doğrusu.

Hem cevâp, her kimse artık söyleyen,
Kendinin bir nûrlu kalp olmaz iken.

Cân kuşun benzer görürsün fareye,
Hem kaçar, durmaz, tekirler var diye!

Hem de ondan, ruhu dünyâ emrine,
Bir delik bulmuş ve yurt etmiş yine!

3980
Hem delikler içre, evler yapması,
Orya lâyık bilgilerdir gayesi.

Hem delikten bir îmâret isteyen,
Burya lâyık bilgiler almış hemen.

Hem ümît kesmiş, bu yerden çıkmadan,
Tutsak olmuş, yol kapanmıştır hemen!

Hem örümcek, Anka hûydan alsa bir,
Tükrüğünden sanma yurt tamîrdedir!

Pençe atmıştır kafesten, gör ecel,
İsmi derttir, sancıdır atmıştı el.

3985
Hastalık bir pençedir, ölmek, kedi;
Kuşta kol vardır, kanat kırsam dedi.

Insanın, koşmak, şifâdır maksadı,
Hastalık, şahit demek; ölmek, kadı!

Hastalık gelmiş, gelin artık diyor,
Şimdi hâkim, mahkemen var, bekliyor!

Mühlet istersin, haber vermiş olan,
Yâ evet der, yâ hayır dermiş o ân!

Mühlet istersen, ilâç, bakmak verir,
Hem de, ten esvâp için, tamîrdedir!

3990
Sonradan, mutlak gelir bir hışm ile,
Gel utan, müddet de pek geçmiş hele!

Ey hasût, gün gelmeden özr istesen,
İste rahmet, sen de şahından hemen.

Hep karanlıklarda sürmüş merkebi,
Kalbi Hak nûrdan boşalmış, yok gibi!

Kaçtı şahtan, kaçtı maksattan yine,
Çünkü çağrılmış kazânın hükmüne.

*Geç bu sözden, dön ki tekrar bahse de,
Yatmak arzûsuyla gelmiş mescide

MESCİT CEMÂATİNİN, MİSÂFİRİ GECE MESCİTTE YATMAK İSTEDİĞİ İÇİN BİR DEFA DAHA KINAMALARI

Topluluk derken: "Yiğitlik taslama,
Burda esvâp, cân rehîn kalsın deme!

3995
Gitmek isterken, uzaktan pek kolay,
Sonra baktın, sâde güçlük oldu pay.

Astı birçok kimse elbet kendini,
El atar olmuş, yitirmiş temkîni.

Bir iş istersin, gelir önden kolay,
Bir hayâldir hem fenâ, has üzre say!

Hem de bir kez, başlamış olsun işe,
Rastlar elbet, yaklaşan müşkil başa.

Sen adımlar atma, aslan olmadın,
Hem ecel kurt, hem koyun olmuş adın.

4000
Abdâl olmuşsan olur aslan koyun,
Ol emîn, artık ölüm mağlûp hemin!

Kim değişmiş olsa hep abdâl denir,
Bak değişmiş hep şarâplar sirkedir.

Sen ki, sarhoşlukla aslan avlayan,
Ey akılsız, sen misin tek kahraman?"

Der ki Allah: "Doğru yol bilmez olan,
Onların harptir bütün şiddet bulan."[42]

"Kendinin tek kahramandır öyleler,
Harpte olmuşlar kadın, evlerdeler.

4005
"Der ki Peygamber, O'dur gaybın beyi:
Harpten evvel, yok şecâat gerçeği!"

Lâf ederken, hep köpürmüş ağzı bak,
Harp kızışsın, bir köpek, fenden uzak.

Harbi söylerken kılıçlar pek uzun,
Gel çatış dersen, soğan, kat kat o kın.

Meşveret ânında görsen ortada,
Bir balondur, iğne batsın solmada.

Ben cefâlardan cilâlar isteyen,
Hep sefâ ister, fakat kaçmış neden?

4010
Aşksa dâvân, hep cefâdır şâhidin,
Yoksa şâhit, kaybolur davâ, gidin!

Şâhit ister her kadı, incinme sen;
Öp yılan sen, hazne bul artık hemen!

Hiç senin dost olmamış, yârin cefâ,
Huy güzelleşsin diler, ister sefâ.

Değneği yerken muhakkak bir keçe,
Değneğin kast, sâde tozdur öylece!

Kamçı vurmuşken muhakkak at binen,
At değil hiç, derdi vardır gitmeden.

4015
Doğru gitsin, der vururlar atlara,
Küpte olsun bir şarap, attın şıra.

Bir öküz dövmüş, görüp bir başkası,
Der: "Vurursun yok mu Allah korkusu?"

Döndü elbet: "Dostumun cân!" der ona;
"Vurmamız hem onda mevcût şeytâna."

Anne kızsın, der: "Ölüm gelsin!" sana,
Sende pis hûy, öl demek olmuş ona!

Hem edepten, kaçsa birçok kimseler,
Mertliğin ar, abrını dökmekteler.

4020
Öğleler var, harbe mâni olmada,
Bil ki korkaktır, hayâsız kalmada.

Herze sunmuş kimseler var, dinleme,
Öylelerden, harpte yoldâş eyleme.

Bir münâfık, harbe girsin, fitne var,
Geç, bu tembel olmamıştır aslâ yâr.

Yoldâşın olmuşsalar onlar eğer,
Gazîler sanki saman, üst üsteler.

Senle onlar girmiş olsun saflara,
Hep kaçarlar, kalbe açmışken yara.

4025
Hiç münâfık olmayan, az bir nefer,
Çok olan bir ordudan, gâlip meğer!

Hem ayıklanmış, şu bâdem azsa da,
Hoş, ayıklanmaz olan çoktan daha.

---

[42] *Haşr suresinin 14. ayetine telmih ediliyor.*

Zehre bak, tatlıyla hep benzeşmede,
Tatları gerçekte zıdlık vermede!

Şüphesindendir Mecûsî korkuda,
Âhiret âhvali, şekken ortada.

Yolda koşmaktaysa bilmez menzili,
Kalbi kör, korkar, adımlar hep yolu.

Yolcu menzil bilmesin, gitmiş nasıl?
Hep tereddütten gönül kandır asıl!

Derseler: "Yol burada bitmiş!" Bil ki sen,
Korkusundan orda durmuştur hemen.

Kim ki var, kalben inanmıştır yola,
Duysa bir boş söz gereksiz, yok mola!

Çıkma hiç korkakla sâlik, sen işe,
Korkağın yardım ne var gitmiş boşa.

Lâf ederken, Babil'in sihr onların,
Zorda kaçmıştır, kalır yalnızlığın.

Züppelerden harp, çeviklik bekleme,
Avda, tâvustan hünerler isteme!

Sende huy, tâvusa benzer hûy ise,
Etti mevkiden, verirken vesvese!

ŞEYTÂN'IN KUREYŞLİLERE: "AHMED'LE HARBE GİRİŞİN BEN SİZE YARDIM EDERİM, KABİLEMİ DE İMDÂDINIZA ÇAĞIRIRIM" DEMESİ, FAKAT İKİ SAF KARŞILAŞINCA KAÇMASI

Sanki şeytân der ki: Efsûn eyledim,
Der ki asker: "İşte yardımcın benim!"

Dinlemiş artık Kureyş, uymuştu da,
Ordular hem karşılaşmış oldu yâ!

Gördü şeytân, hep melekler saftadır,
Mü'minin saflarda olmuşlar hazır.

Gördü, şeytân ordular, görmezse de,
Korkusundan, yandı son âteşgede.

Kaçtı şeytân, çekti meydândan ayak,
"Pek acâyip ordu gördüm" derdi bak!

"Ey kavim, korkum benim Allah iken,
Görmüşüm ben, sizsiniz hiç görmeyen!"

Der ki Hâris: "Ey Sürâka benzeri,
Dün demezdin, böyle türden sözleri."

Der ki şeytân: "Çok muharip var düşün,"
Der ki Hâris: "Hor Arap hep gördüğün!

Korkarak, ey ordular mahcûp kılan,
Döndü lâf ânın, bugün harptir olan.

Dün diyen sen; "Olmuşum destek size,"
Sen dedin: "Artık zaferler tek size!"

Sen kefil olmuş idin dün orduya,
Şimdi nâmert, sen hakîr oldundu yâ!

Biz, senin pis vâde kandık, burdayız,
Sen ocakken, biz odun, yanmaktayız!"

Çünkü Hâris, söylemişken sözleri,
İblis'in artmış bütün hiddetleri.

Sözle esmiş kalbe, tektîrin yeli,
Öfkelenmişken çeker, şeytân eli.

Hârisin vurmuş eliyle göğsüne,
Kaçtı artık, başlamış kan harbine.

Böyle vîrân etti birçok âlemi,
Sonra “sizden olmadım” dermiş hani!

Hem melekler ordusundan korktu da,
Göğse vurmuş, şimdi ordan kaçmada.

Nefs ve şeytân, aslen onlar birdiler,
Orda artık ayrı şey gösterdiler.

Hem melek, elbet akıl birlikteler,
Hak hükümden, ayrı şekl gösterdiler.

İçte muhkem düşmânın var, ey adam,
Akla mâni, dînde hasmın, anla tam!

Saldırır, bir ân olur kertenkele,
Sonra kaçmıştır bulunmaz yerlere.

Kalbe, şeytân girmenin çoktur yolu,
Baş çıkarmıştır, delikler dopdolu.

Gizlidir şeytân, görünmezdir yine,
Hem **“hunûs”**[43] denmiş girerken kalbine.

Kirpiye benzerdi Şeytân sinmede,
Saklanan baş gitse, tekrâr gelmede.

Çünkü Allah div için **“hannâs”** dedi,
Baş sokup, çıkmak bilinsin istedi.

Kirpi baş saklar, uğursuz avcıdan,
Bir diken altındadır bak korkudan.

Bulsa fırsat baş bakarsın uc verir,
Hîlesinden, hem yılan ölmektedir.

Hem içerden, nefs yolun vurmaz diye,
Yol kesen var, kim gelir el vermeye.

Yoldan azdırmış olan, şehvetse de,
Kalp esîr olmuş tamâh, âfetle de.

Gizli memûrdan gelenler dert, elem,
Celp eder, dıştan bulur yol, kahra hem!

Bir hadîs bak şöyle der, sen duysana;
Bil ki nefsin bir büyük düşmân sana.”

Gürlesin nefsin desin, sen durma, kaç,
Pek inatkâr, hem de bil, şeytân mizâç.

Hem senin dünyâyı etmiş sâde pay,
Hem de sonsuzken, azâp olmuş kolay.

Ölme olmuştur rahat, hiç şaşma sen,
Sihri çoktur, durmayıp artar hemen.

Sihr alır bir çöp samandan dağ yapar,
Bâzı dağ, kalmış samandan çöp kadar.

Bulsa çirkin, fenle eylerler güzel,
Pek güzel, hîleyle çirkin, anla gel!

Sihr ve sâhir, nefs değiştirmiş ne var,
Eylemiş efsûn ve gerçek târumâr!

Etti insandan eşek, hîleyle tam,
San’atından, çok eşek etmiş adam.

Gizlidir artık sihirler senledir,
Vesvesen, hem gizlilik, sihriyledir.

Var bu âlem içre birçok kimseler,
Bir sihirbâz, çok sihir iptâl eder.

Bak oğul, zehri büyütmüş sahrâlar,
Çok yetişmiş, türlü tiryâk bende var!

---

[43] *Şeytânın kalbe girip çıkmasının adı “hunûs” olmuştur. Burada “Nâs” sûresi konu ediliyor. Bu yüzden şeytâna “hannâs” dendi. Kalbe giriş çıkışı kirpiye benzetilmiştir.*

Der ki tiryâk: "Gel siper et sen beni,
Geç zehirden, bende hayrın madeni.

Onda sözlerdir sihirler mahveder,
Bende sözler, sihrini kökten siler!"

O MİSÂFİR ÖLDÜREN MESCİTTE YATMAK İSTEYEN MİSAFİRE NASİHATÇILARIN TEKRÂR ÖĞÜT VERMELERİ

4080
"Der ki Peygamber: "Sihir var ortada!"
Bak yiğit, hem doğru söyler olmada!

Ey kerem ehli, yiğitlik eyleme,
Ölmenizden mescidi tan eyleme!

Söylemiş düşmânlığı düşmân olan,
Elbet alçaktır gelip âteş salan!

Gelse zâlim, bir kulu katl eylese,
Hiç revâ mı suçlu mescittir dese?

İsmi çıkmış mescidin, ölsün yeter,
Duysa millet, "girdi orda öldü" der.

4085
"Koyma sen töhmetle gel artık bizi,
Yok emînlik, hîledir düşmân izi.

Yok, yiğitlik, terk edip sevdânı sen,
Bulmadın ölçmek Zuhâl imkânı sen!

Sencileyn, şanstan söz etmiş çokları,
Sonra, gözlenmiş sakal yolmuşları.

Haydi kalk git, sen bırak söz etmeyi,
Gel vebâlden, kurtar artık cümleyi!"

MİSÂFİRİN NASÎHATÇILARA CEVÂP VERMESİ VE SULTÂN MAHMUD GAZNEVÎ'NİN, SIRTINDA KÖS ÇALINAN DEVEYİ, GİRDİĞİ BİR TARLADAN, EKİN BEKÇİSİNİN DEF ÇALMAKLA ÜRKÜTÜP KOVMAYA KALKIŞMASINI MİSÂL GETİRMESİ

Der ki: "Beyler ben o şeytân olmadım,
Sâde bir "Lâhavle" attırsın adım."

4090
Bir çocuk olmuştu bekçi tarlada,
Kuş kaçırmak üzre hep tef çalmada.

Kuş o teften, ürkerek, durmaz kaçar,
Tarla kuşlardan emîn, bolluk saçar!

Çok keremkâr şânlı Mahmut Gaznevî,
Orya varmış bir çadır, kurmuş evi!

Kondu yıldızlar kadar asker hemen,
Saf yarıp hem, memleketler fetheden.

Var horoz benzer de bir esrik deve,
Sırta yüklenmiş, davul, köslerdi de.

4095
Hem davul, kösler çalıp gündüz gece,
Hem kaçan düşmân sürülmüş öylece.

Hem ekinler içre girmişken deve,
Bak çocuk, ürksün deyip vurmuş defe.

Derse insan: "Şimdi yavrum çalma hem,
Bak davul, kös çalsanız ürkmez devem!

Tesîr etmez çaldığın şeyler ona,
Hem de, şahın kös büyüktür, baksana."

"Lâ" kılıncın âşığı, kurbânıyım,
Ben belânın, kös çalan meydânıyım.

4100
Göz görür bitmez belâ; tehdîdiniz,
Def çalıp kovmak kadar, saklar bir iz.

Arkadaşlar, ben hayâlden korkarak,
Yolda durmuş kimseden olmam ki bak!

Ben ki İsmâil Nebî'nin ümmeti,
Geçmişim baştan ki yoktur kıymeti!

Gösterişlerden, riyâdan geçmeye,
Seslemiş Hak, ruhumu hem gel diye.

"Karşılık vardır emîn ol," der Nebî,
"Hem de terk etmez, cömertlik meşrebi.

4105
Hem verilmiş şeyde, var yüz karşılık,
Pek çabuk başlar, sunar ihsân azık.

Cümle tüccâr, mâlda çok kâr var diye,
Bağlıdır dükkânda, gelsin kâr diye.

Torbanın altın, konulmuş kâr için,
Hem de ihsan etmeyi bekler bilin!

Kâr bulan, kendindeki bezden soğur,
Mâl satıp alsam deyip, hep yoğrulur.

Kendininkinden odur, kâr görmeyen,
Bir kumâş görmüş, heves duymuş hemen.

4110
Bilgin insan, böyle saklarmış hüner,
Üst şeref görmez iken beklerdiler!

Cândan üstün, yoksa bir şey; cân azîz,
Has bulursan, câna alçaktır deriz.

Tıfl için olmuş oyun elbette cân,
Ruh oyundur, cân kemâli bulmadan.

Hep düşüncen, hem hayâlin bir bebek,
Sen çocuksan, bir bebek lâzım demek!

Ruh çocukluktan çıkıp, bulsun visâl,
His, tasavvurlar biter, kalmaz hayâl.

4115
Sırra mahrem, yok nifâksız söylemem,
Doğruyu Allah bilir elbette hem!

Cümle varlık, sanki kar, durmaz erir,
Müşterî Allah! Satarsan çok verir!

Kar olup, akmış olan mâllar ve ten,
Şektesin sen, Hak görünmezdir hemen!

Bir acep zân sendedir, horluk beyi,
Uçmamış, görmez yakînin bahçeyi.

Zânnı dersen, hem yakînindir susuz,
Kol, kanat çırpar yakîn der, kuşkusuz.

4120
Zân, ilim dolsun, kanat, artık ayak,
Hep koşar durmaz, yakîn olmuş durak.

Çünkü zân, elbet ilimden alttadır,
Hem ilimden, bil yakîn çok fazladır,

Her ilim ister yakîni mutlaka,
Hem yakînler rü'yetin tâlipti yâ!

Şimdi **"Elhâküm"** oku artık düşün,
Sonra **"kellâ"** sonra sen **"levta'lemun!"**[44]

İlmi insana görüşler vermede,
Var cehennem, bil, yakîn göstermede!

---

44 *"Dünyalıklarla böbürlenmek, ta boylayıncaya kadar kabirleri. (Hayır, geçici dünya zevklerine bağlanmak doğru değil) Hayır bileceksiniz ileride." (Tekâsür, 1-8)*

Zân doğurmuş durmadan pekçok hayâl,
Hem yakînden doğdu, hep gerçek visâl!

Hem yakîn, artık olur aynel yakîn,
Sen de **"El hâküm"**[45] oku, mânâ edin.

Ben ki zândan, hem yakînden yükseğim,
Hep kınarsam, ben de baş dönmez beyim!

Hem yemiş ağzım benim, yâr helvâsı,
Gösterir yâr, gözde aydınlanması.

Yönlenirsem ben ki küstah, hâneye,
Titremem, gitmem ki ben, körlükle de.

Güldü gül, Hak söylemiş bir söz ona,
Gönlümüz, çok sözle dolmuş baksana!

Selvi bakmış, boynu dümdüz oldu yâ,
Hem de nergis, gül feyizler almada.

Hem kamış, feyziyle kalben doldu tat,
Toprağın cân, buldu en has bir sıfât.

Bir güzel kaş, eylemiş ten, yol kesen,
Çehreler gül renkli olmuş, feyz ilen!

Yüz sihir öğretti artık dillere,
Caferî altın erer madenlere.

Hem açılmışken silahın hânesi,
Gözde kirpikler atar, ok tânesi.

Saplamış ok gönle hep feyziyle o,
Aşkla süt içtim, şeker tatmaktı bu.

Öyle bir maşûka âşık olmuşum,
Hem akıl, cândan geçip kurtulmuşum!

Söylemem boş, söylesem ben bir suyum,
Izdırâp duymam, ölüm, ben korkuyum!

Ben nasıl çalsam ki bekler hazne o?
Kuvvetim çoktur, benim arkamda o!

Kim güneşten sırt ısıtmış doğrusu,
Yüzce serttir, yok utanç, yok korkusu!

Hem güneş olmuş, o zât, korkmaz özü,
Perde yırtmış, yaktı düşmânın yüzü.

Hep vakâr saklar, muhakkak elçiler,
Tekti, yenmiş ordular, şahlar meğer!

Korku, gâm vardır deyip yüz dönmemiş,
Tekti ammâ, şirke hiç el vermemiş.

Taş ki sert yüz, hem çekinmez kimseden,
Korkmamış, kerpiç dolu dünyâ desen!

Çünkü kerpiç kul yapar, toprak o da,
Taşsa Allah'ın sanattan olmada!

Hem koyunlar çok desen, çok olsa da,
Çokluğundan, hiç kasap korkmazdı yâ!

Cümlemiz olduk sürü, olduk çoban,
Halka, Peygamber olur sâhip olan!

Otlatır otlakta, hiç korkmaz çoban,
Hem sıcaktan, hem soğuktan saklayan!

Bir çoban, kahr eyleyip haykırdı mı?
Sevgidendir, haykırış almış demi!

Her zamân bir tâze tâlih, der bana,
Gâm verir olsan derim, gâm yok sana.

Ağlatırsam, ben gelip üzsem seni,
Bedlerin gözden sakındım, hem seni!

[45] *Aynı sûre: "Elhakimüttekasür."*

Gâm, keder, dertler ki verdim ben sana,
Bakmasın bedler, dönüp yüzden sana.

Sen muhabbet, hem rızâmın avcı sen,
Sen kulumsun, emre uymuşsun hemen!

Çâre istersin gelip ermek için,
Ayrılıktan durmadan inler idin.

4155
Vâsıl olmaktır murâdın hep bana,
Vakıfım dün, çektiğin sert âhına!

Kâdirim elbette yol göstermeye,
Yol verip, hem beklemezden geçmeye.

Hem geçip girdâbı kurtulmak için,
Hem visâlin hazne var, ermek için.

Vardığın yerlerde lezzet tat mı var,
Yolda çekmiş olduğun zahmet kadar?

Çokça çeksen, zor meşakkât gurbeti,
Arttı şehrin, akrâbanın lezzeti.

MÜ'MİNİN BELÂDAKİ SABIRSIZLIĞININ, NOHUDUN, BAŞKA YİYECEK ŞEYLERİN TENCEREDE KAYNARKEN SIÇRAYIP DIŞARIYA ÇIKMAYA ÇALIŞMALARINA BENZEMESİ

4160
Bir nohut âteşte hep sıçrar durur,
Âteşin içten yücelsin, kurtulur.

Hep kazan kaynar, nohutlar yükselir,
Üste çıkmak, coşkusuymuş gösterir.

"Sen niçin âteşle vermişsin azâp,
Sen ki aldın, verdiğin hep ızdirâp!"

Kepçe vurmuştur hanım derken: Hayır!
Kaynayıp, piş, sıçrayıp durmak nedir?

Sevdiğimden olmamıştır, çeşniden,
Kaynamandır, zevk ne lezzetler veren.

4165
Kaynatılmak hiç hararetten değil,
Câna girmek rızka yönlenmek asil.

Sen yeşilden içtiğin, bostanda su,
Maksadın olmuştu âteş doğrusu!

Allah'ın rahmet, gazabından yüce,
Bil belâlar, sâde rahmet yüklüce!

Varlığın sermâyler çıksın diye,
Rahmeti, kahrından üstün etmede.

Lezzet olmazdan meğer hiç yok ki post,
Nerde yaksın onları hep aşka dost.

4170
Hem kazâ gelsin, sakın dertlenme sen,
Vazgeçersin gün gelir sermâyeden!

Kahrının özrü, olur lûtfu Hüda,
Bitti gusl etmek, gereksizdir suda!

Çok sefâ sürdün bahârdan ey nohut,
Hem meşakkattir konuk, ikrâma tut!

Tâ konuk gelsin teşekkür eylesin,
Şaha dönsün ikrâmından söylesin.

Tâ ki gelsin, öyle ki nimet veren,
Cümle nimetler, hasetler eyleyen!

4175
Ben Halîl'im; oğlu sen, koy uğraşı,
Kurbân ettim, var bıçak, gel koy başı.

Kahre koy baş, gönlünüz bulsun karâr,
İsmâil ol, kesmemiz vermez zarâr!

Kestiğim baş, öyle baş, bak niyyete,
Hem kesilmek, ölmeden kalmış öte!

Bil ki Allah'ın ezelden maksadı,
Hakk'a gerçekten, gerek teslîm idi.

Ey nohut, sen iptilâdan kayna ki,
Sen de git artık, meğer varlık ne ki?

Bittiğin bostanda gülmüşsen iyi,
Sen de cânın, görmenin ol güllüğü!

Kil, suyun bostandan ayrılsan ki sen,
Lokmasın bir canlıda oldun beden.

Hem gıdâ, kuvvet, düşünce ol asıl,
Süt kesilsin ormanın aslan kesil!

Ayrılıp geldin, o sûretten de sen,
Haydi tekrâr ol atik, gel dön hemen!

Sen bulut, günden, felekten gelmesin,
Sonra evsâfınla hep göklerdesin.

Sen sıcak, yağmurla bittin öylesin,
Hem gidiş, Hakk'ın temiz evsâftasın!

Sen, bulut, gün, yıldızın bir cüz'üsün,
Şimdi nefs, fi'il, tefekkür mislisin.

Doğdu hayvânlar, ölürken bitkiler,
Doğru söz: "Dostlar gelip öldürseler!"

Mağlûp olmak, bir zafer olmuş bize,
"Bir hayâttır katlimiz" gerçek size.

Zikru tesbihten, melek almış gıdâ,
Böyle hâl, eflâkte mi'râç olmada!

Hem nasıl insan için, ekmek gıdâ,
Cânsız olmaktan, hayât, cân bulmada!

Pek geniş bir anlatış bekler isen,
Bahsi tekrâr, bir makamdan dinle sen!

Bak bu dünyâmızda kervan, peş peşe,
Geldi herkes, bir ticâretlik işe!

Gel de gayretlerle git, ahret için,
Olma hırsız, bunca dert zorluk niçin?

Sen temizlen, istedim derken acı,
Sıyrıl artık, terk edip varken acı.

Hem üzüm donmuşsa, atsan sen suya,
Donma bitmiş tâzelenmiştir o ya.

Hâl, riyâzetten olursan dert çeken,
Pis hûyun gitmiş, olursun tâzeden!

HAYIR VE ŞERRİN HİKMETİNİ ANLAYIP SABREDEN MÜMİNİN MİSALİ

Avcı olmaz it, uzaktır tasmadan,
Pişmemiş, hâmsan, tadın yoktur inan!

Öyle mâdem, der nohut kaynat beni,
İsterim yardımcı görmek ben seni.

Kaynamam lâzım ki, mîmârsın bana,
Kepçe vur, vurmak yakışmıştır sana!

Sanki fil ben, hızlı vur, baş yar ki sen,
Görsem Hindistan nasıl rüyâda ben?

Kaynamak var, terk edem gayretleri,
Gayretin göksünde bulsam gerçeği!

Zengin insan, çok bulur azgınlaşır,
Öyle rüyâ gördü artık filleşir.

Fil rüyâ görsün, gider Hindistan'a,
Azdı artık, sâhibi hiçtir ona!

"EV SÂHİBESİNİN NOHUTTAN ÖZÜR DİLEMESİ VE ONU KAYNATMASININ HİKMETİ"

Der kadın: Bil ey nohut, ben önceler,
Yerde ben, sen misli bir cüz'düm meğer.

4205 Tattım âteş misli, gayretler ki ben,
Böyle lâyık âhvale erdim hemen.

Nice yıllar, yerde döndüm kaynadım,
Sonra ten mülkünde coştum, oynadım.

Böyle çifter kaynayıştan duyguya,
Ruha döndüm, usta oldum ben bu yâ!

Sen ki cânsızsın, fakat "koş" söyledim,
Mânevî ilmin sıfâttan, al dedim.

Ruh-i hayvânî bulunsa hamle et,
Kayna artık, yükseliş ufkunda git.

4210 Nüktelerden dersi, tersten alma sen,
Doğru yollar Allah'ından iste sen!

Hem de Kur'ân'dan şaşırmış çok adam,
İp yüzünden, kuy'ya düşmüş, soydu tam.

Ey inâtkâr sende arzû olmadan,
Hak ipinden tutman imkânsız, inan!

MİSÂFİR ÖLDÜREN MESCİTTE KONUKLAYAN ADAM HİKÂYESİNİN SONU VE ONUN AZMİNDEKİ SEBÂTI VE SIDKI

Himmeten yüksek o zat, olgun idi,
"Burda hapsim, ben bu akşamlık" dedi.

Mescit ey! Olsan benimsin Kerbelâ,
Kâ'be'sin sanki, gelir çok müptelâ!

4215 Hem bu mescid sehpamızdır bellerim,
İple, Mansûr misli durmaz oynarım.

Sen nasîhat üzre olsan Cebrâil,
Ateş olsun, yardım ister mi Halîl?

Cebrâil git sen de, hem benden hele,
Pekte hoş, amber olup yansam bile.

Cebrâil, yardımda sen kardeşçesin,
Yardımım ister hâli gütmektesin.

Ey birâder, ben çevik bir âteşim,
Olmamıştır yanmadan eksikliğim.

4220 Hayvânın ruh, yükselir yerken alâf,
Bir odun bil, âteş eyler hep telef.

Hem odun olmazsa, bir mahsûl verir,
Tâ ebet mamûr olur, hem yükselir.

Bir yakan yel, bilmiş ol sen âteşi,
Âteşin, hep parlayış olmuş işi.

Hem esîrdir, âteşin elbet maya,
Yerde mevcût gölge çıkmış ortaya.

Izdırâbın gölge; nûr bilmez sebât,
Asla dönmüş onda olmuş oldu mât.

4225
Hiç değişmez bir boya armeş ekan,
Gölgeler olmuş değişken, bil ki sen.

Kimse bulmaz, gölgenin yoktur durak,
Hep akisler gitti, bulmuş anne bak.

Ağzı açmış fitne artık sus ki sen,
Boş demek yok, doğru var, Allah bilen.

ANLAYIŞTA KISIR OLAN NOKSANLILARIN KÖTÜ HAYÂLLERE DÜŞMELERİ

Bitmeden söz, geldi yaygın, pis koku,
Hem haset ehli yönünden, isti bu.

İ'tirâzın tekmeden incinmedim,
Sâf gönüller kanmasın elbet dedim.

4230
Hoş açıklarken Hakîmi Gaznevî,
Bir misâl sunmuş, bütünden mânevî.

Bil, dalâlet ehli olmuş kimseler,
Şaşma: "Kur'ân sâde hoş söz, " derseler.

Nûr ışık saçmış, güneş var oysa kör,
Başka şey yok, hep harâretler görür.

Hem eşek ahrında bir kaz var, koca,
Baş çıkarmış ta'n eder, hem öylece!

Âdî bir şeydir demiştir Mesnevî,
Hem Nebîlerden söz etmiş, mânevî.

4235
Zikri yoktur sırların hiç, orda da,
Evliyâdan, seyr-sülük yok ortada!

Hem, tebeddülden bahisler açmamış,
Hak'ta yokluk mevkiler var denmemiş.

Şerhi yok, her mevkinin, her menzilin,
Er olan bulsun kanat, sen uç hemin.

İndi Kur'ân, suçlamış kâfir denen,
Böyle suçlar, oldular hep bil ki sen.

Hem masal, efsânedir derler ona,
Yok ki yüksek söyleyişler, baksana!

4240
Öyle denmiş, bir çocuk anlar bile,
Doldurulmuştur emir, hem nehy ile.

Hem, Yûsuf'un has zülüften etti söz,
Hem de, Yakup'tan, Züleyha'dan bu iz.

Anlıyor herkes muhakkak bunları,
Nerde aklın, en derinlik sırları!

Hak demiş, Kur'ân basit gelmiş diyen,
"Pek kolay bir söz bulup, gel söyle sen!

Cinniniz hem insiniz, iş ehliniz,
Tek bir âyet söyle, olsun nezriniz!"

HZ. PEYGAMBER'İN: "KUR'ÂN'IN ZÂHİRİ VAR, BÂTINI VAR; BÂTININ DA YEDİNCİ BATNA KADAR BÂTINI VAR" HADÎSİNİN TEFSÎRİ

4245
Kur'ân'ın sözlerde, dış bir manâ var,
İçte, bitmez manâlar, sığmış, sunar.

Batının altında, vardır manâlar,
Çok akıllar içre, çok hayret sunar.

Batının mânâ bilinmez en sonu,
Hiç nezîrsiz, Hak bilir elbet onu!

Görme sen gel, sâde zâhir manâyı,
Gördü İblîs, Âdem'in kilmiş payı.(!)

Baksanız dıştan ki sizler Kur'ân'a,
Ruhça benzer, gizli kalmış insana.

Baksa yüzyıl, kim dayı kim amcaya,
Bilmez insan, kıl kadar hâl neydi yâ!

ENBİYÂ VE EVLİYÂNIN DAĞLARA GİDİP MAĞARALARDA OTURMALARININ, KENDİLERİNİ GÖZLEMEK VE HALKIN KORKUSUNDAN KURTULMAK İÇİN DEĞİL, MÜMKÜN MERTEBE HALKI DÜNYÂYA BAĞLANMAMAYA TEŞVÎK VE İRŞÂT İÇİN OLDUĞUNUN BEYÂNI

Evliyâ derler yâ halktan gizlenir,
Hem bu yüzden dağlara gitmektedir!

Halk için onlar dağın üstündeler,
Yer desen, onlar için göklerdi yer.

Yüz deniz, dağdan öteyken söyle sen,
Dağda gizlenmek, gidip kalmak neden?

Dağda saklanmak için yoktur gerek,
Gök tayı ardında nal atmıştı pek.

Döndü çok eflâk, erişmez ruhuna,
Asuman, ondan ya mavi baksana!

Hep peri, zahirde gizlenmiş göze,
Manevî insan, periden sır bize.

Akla sorsan, hem, periler gizlidir,
Oysa insan, bunların yüz mislidir.

Kalben insandır, akıldan gizlice,
Hem velinin gizlilik, bilsen nice?

VELİLERLE VELİLERİN SÖZLERİ MÛSA'NIN ASASI İLE İSA'NIN EFSUNUNA BENZER

Hem asayı Mûsa say sen, insanı,
Hem İsa'nın duâdan olmuş, tanı!

Allah'ın avcunda kalbi mü'minin,
Parmağın vurmuş odur, ziynet için.

Sade bir değnekti, Mûsa'nın asa,
Ağz açıp, dünyâ yutar, tek lokmada!

Görme İsa'nın duâyı, harf ve ses,
Ölme kaçmış, duydu ondan tek nefes!

Duânın sözler ki âdî, bakma sen,
Etkisinden, ölmedir zıpzıp eden!

Görme Mûsa, pek kolay bulmuş asâ,
Yemyeşil ummânı hem, yarmıştı yâ!

Sen uzaktan bir çadır gördün siyâh,
Bir adım at, gör ki asker pür silâh.

Hep uzaktan gördüğün tozdur senin,
Yaklaş azcık, gördüğün insan hemin.

Kâmilin toz, göz bulur aydınlatır,
Güç verir, olmuşsa dağlar oynatır.

Çölleri Mûsa geçip gelmiş diye,
Başlamış Tûr, durmadan raks etmeye.

"EY DAĞLAR VE KUŞLAR; DÂVUT PEYGAMBER İLE BİRLİKTE TERENNÜM EDİN" VE "BİZ DÂVUT'A DEMİRİ YUMUŞATTIK" MEÂLİNDEKİ ÂYETİN TEFSÎRİ

Dağ ve Dâvut sanki bir yoldaştılar,
Alah'ın aşkıyla sarhoş oldular!

Dâvud'un, dağ oldu yoldâş öyle ki,
Allah'ın aşkıyla, sarhoşluk ne ki?

"Dağlar ey, Dâvut'la sizler söyleşin,
Emri denmiş, perdeden sestir bilin."

Der ki Hak, Dâvut'a: "Hicret eyledin,
Uğruma eş, dosttan ayrılmış idin!"

Ey garip, hem şöyle yardımsız kalan,
İştiyâktan bak Davut, müştâk olan.

İstesen sâzendeler, Allah sana,
Önde dağlar, Hak getirmiş baksana!

Zurnacın, sâzende dağlardır sana,
Ön'ne gelmiş söyleşirler baksana!

Dağ, dudaksız söyleşir inler iken,
Evliyâ dişsiz demez olsun neden?

Tende sâflık, cüzlerinden nâleler,
Her zamân hissin bütünden akseder.

Yanda durmuş kimseler, duymaz bile,
Mutludur, iman edenler gayb ile.

Nefse baksan, hep veli söyler onu,
Yoldaş olmuşlar, durur almaz koku.

Lâmekândan gönle yüz söz, yüz cevâp,
İndi artık eyleyip durmuş hitâp.

Sen duyarsın, başkalar duymaz sözü,
El, kulak yaklaştırır duymaz özü.

Ey sağır, duymaz isen sözdür cevâp,
Nefse örnekler sunan tasdîki yap.

ANLAYIŞINDAKİ KUSUR DOLAYISIYLA MESNEVÎ'YE TA'N ETMİŞ OLANA CEVÂP

Ey köpek, hep havlayıp durmaktasın,
Attığın Kur'ân, necat saymaktasın!

Hem bu aslan hiç değil sen cânını,
Kurtarıp kahrıyla ser imanını.

Tâ kıyâmet vakti durmaz seslenir,
Ey cehâlet kurbânı toplum denir.

Sen masal sandın, savurdun Kur'ân'ı,
Hem dikip küfr, itirâzlar bostanı.

Eyledin ta'n, ama bir ölmez kelâm,
Bir masal say, bâki Kur'ân vesselâm!

Hak kelâm Kur'an benim, Allah'layım,
Câna cânın rızk, parıldar yâkutum!

Ben, hakikatler, güneşler nûruyum,
Hem güneşten, ayrı düşmez hûyluyum!

Ben cehâlet, gafletin tek korkusu,
Âşığım ben, olmuşum bir bengisu.

Böyle kokmuş itirâzdır, hırsınız,
Âb-ı hayvândan uzak kalmışsınız.

Ben bu sözden ayrılıp gitmem hele,
Hiç gücenmem, hep öğüt versen bile.

SEYİSLERİN ISLIK ÇALMALARI YÜZÜNDEN TAYIN ÜRKÜP SU İÇMEMESİ

Bak buyurmuştur Hakîm-i Gaznevî,
Tay ve kısrak su içerken bir nevi;

"Gel su iç" derken seyis ıslık çalar,
Hem seyisler böyle hep çalmıştılar.

Tay ki ürkmüş, içmiyor, korkmuş suyu,
Kaldırıp baş, tay belirtmiş korkuyu.

Anne sormuş: "Sen neden ürktün" diye,
"Sıkça tekrâr, sıçrayıp durdun niye?"

Tay demiş: "Islık çalarlar baksana,
Korku vermiş, birleşip çalmak bana.

Kalbim oynar, hem yerinden bak ona,
Birleşen ıslık, verir ürkmek bana."

Der: "Cihân var, böyle boş şeyler de var,
Böyle boş işler bulup yapmaktalar.

Sen işinden olma hiç yavrum sakın,
Onların saç yolma, artık pek yakın.

Dar zaman, ömrün sudur, akmış deme,
İç suyun sen, çünkü kaçmış, bekleme!

Doldu ırmaklar bütünden bengisu,
İç, yeşersin sen de manâ doğrusu."

Evliyâdan gâflet olmaz, dal suya,
Gel Hızır'dan, âb-u hayvân bulmaya.

Fenle sen, Kevser suyu bulmaz isen,
Testi al ey kör, nehir, doldur hemen!

Irmağın su, var deyip duydun ki tek,
Kör için, taklît edip gitmek gerek.

Şu sayıklar, testiler daldır suya,
Sen ağırlıktan bilirsin dalsa yâ!

Hem ağırlaşmışsa kırban, doldu bil,
Bir delîldir var su, taklîtten çekil!

Irmağın varken su hiç, görmez ki kör,
Testi dolsun, anlamış su buldu yer.

Testi dolmuş olsa, körler bilmede,
Testi dolmuş hem ağırlık vermede.

Azsa aklın hem çeker azcık havâ,
Ben su doldum, yel götürmez bir daha.

Kim akılsız, yel alıp gitmiş onu,
Onların ruh pek hafiftir bil bunu!

Şerliler, olmuşsa lengersiz gemi,
Gürse rüzgâr, batmanın gelmiş demi!

Aklı çok insan, akıl bir lengeri,
Aklı çoklardan akıl bul, gel beri.

Hem cömertlik ummânından inciler,
Haznesinden, kim akıl almak diler.

4315 Böyle yardımdan gönül aydınlanır,
Hem görüş artar gönüller nûrlanır.

Nûr, gönülden yükselir, uğrar göze,
Hem gönül görmezse, görmek yok bize.

Kalp, akıl nûruyla almış alsa nûr,
Göz o nûrdan bir nâsip bulmuş olur.

Gökten inmiş bir mübârek, işte su,
Kalbe ilhâm, dilde gerçek sözdü bu!

Biz tay olsak, hem içip ırmak suyu,
Bakmayıp şüpheyle, içsek doğruyu!

4320 Sen nebîden iz diyorsan, sür izi,
Halk kınar olsun, sayın rüyâ, sizi.

Yol kat etmiş, enbiyâ, hem evliyâ,
İt ulur, onlarsa hiç duymazdı yâ!

O MİSAFİR ÖLDÜREN MESCİT HİKÂYESİNİN SONU

Gel de anlat sen, temiz aslan adam,
Her ne görmüş, her ne yapmış, söyle tam!

Yattı mescit içre amma, uyku ne,
Nerde yatsın, nehre batmışlar yine?

Gâm, keder bulmuş olan âşık kişi,
Yatsa ancak, kuş, balıklıktır işi!

4325 Bir zamân geçmiş duyulmuş bir avâz,
Fayda istersin gerek, gelsem birâz!

Orda korkunç ses, duyulmuş beş kere,
Hem konuk, kalpten bölünmüş binlere.

"ONLARI ATLI, YAYA ASKERLERİNLE ÇAĞIR" ÂYET-İ KERÎMESİNİN TEFSÎRİ

Sen eğer dîn der, cihât eyler isen,
Seslenir, içten gelir, İblîs hemen.

"Ey sapık sen, gitme hiç harp etmeye,
Hastalık, yokluk dilersin sen niye?

Dostlarından ayrılırsın bir kere,
Pişmân oldun hor, hakîrsin boş yere."

4330 İblîs'in sesten eğer korkar isen,
Kaç yakînden, sen sapık oldun hemen!

Var yarın, tekrâr dönüş var, dîne hem,
Hem yarınlar, hep benimdir der isem.

Sağ ve soldan gör ölümdür çatmada,
Yükselen evlerde, feryât kopmada!

Sen dönersin, dîn deyip dursan yine,
Sen girersin, belki Allah emrine.

Hem ilim, hikmet alırsın sen ele,
Korkudan gitmem deyip, dînden bile.

4335 Sonra İblîs yokluğun hançerle de,
Korkutur, sesler, dönüp "sen gel" diye!

Nûrlu yollardan kaçarsın sen yine,
İlm yiter, kandınsa şeytân emrine.

Sen olup yıllarca kul, hep İblîs'e,
Yol karanlıktır, atarsın elbise.

Şimdi şeytân heybeti, tutmuş boğaz,
Halkı bağlar bağlamaz, sıkmış boğaz.

Hem ümîtsiz, çünkü nûrdan cânları,
San gömülmüş, kâfir olmuş onları.

Öyle mel'ûn ses ki, heybetten yüce,
Hak nidânın heybeti bilmem nice?

Bil doğandan korktu, keklikler bütün,
Bir sinekten, korkmuş olsun bir düşün!

Hem doğan, avlar mı sandın hiç sinek,
Tut sinek dersen, örümceklik gerek!

Hem, örümcek üzre bir hiçtir sinek,
Kekliğin, serçeyle ilgi yok ki pek!

Şeytânın ses, eşkiyânın bekçisi,
Padişah ses, evliyânın bekçisi.

Birbirinden ayrı kalsın, ses desen,
Tuzlu deryâ, tatlı var birleşmeyen!

GECE YARISI MİSÂFİRİN KULAĞINA TILSIM SESİNİN ERİŞMESİ

Şimdi gel sen duy, yeter hem kıssayı,
Mutlu kul seçmişti artık, durmayı.

Derdi: "Korkmam buydu bayramdan davul,
Yer o tokmak, korksa tokmaktan davul!

Kalbi bomboşlar, davul olmuş ele,
Bayramın kısmet de tokmakmış hele!

Bak kıyâmet bayramı, dînsiz davul,
Gülleriz bayramda bizler, mutlu kul.

Şimdi sen duy, gör davul ses vermede,
Bir kazan, devlet, saâdet pişmede.

Duydu güngörmüş adam, hep sesleri,
Şimdi bayram, korkmanın yoktur yeri!

Dikkat et, bundan yürek hiç ürkmesin,
Kim yakîn bilmez odur ölmüş kesin!

Ben olur Haydar, alırdım ülkeyi,
Yoksa suç say, tende sen cân görmeyi!

Sıçrayıp birden yerinden söyledi,
Beklerim ben: "Ey büyük kalk gel dedi."

Sesleniş bozmuş ve tılsım kalmamış,
Dört tarâftan, hep akan altın imiş!

Çok dökülmüş oldu altın, korktu bu,
Hep dolar mescit, kapar artık yolu.

Hem cesûr aslan ki, kalkmış sonradan,
Durmadan, oymuş alıp altın atan.

Hep gömüp altınları, dış bir yere,
Tekrâr almış, dışta gömmüş bir kere.

Hem kaçandan olmamış, bir mert beyi,
Yığdı eller, elde etmiş hazneyi.

Dünyevî altın, hatırlar olmuşa,
Kör ve Allah'tan da gâfil kalmışa!

Bil çocuklar durmayıp çömlek kırar,
Bunlar altın, belleyip almıştılar.

Oynuyorken dersen altın onlara,
Hep kırıklar, akla gelmiş, hep para!

Söylenen altında, Allah adı var,
Sermedî olmuş o altın, tam ayâr!

Öyle bir altın ki, dünyâ altını,
Aldılar ondan; değer, parlaklığı.

Öyle bir altın, gönül ondan cömert,
Aydan aydın, aydan üstün, oydu mert!

Oldu mum mescit, odur pervânesi,
Nefs fedâkarlık dolu, can hanesi!

Bir kanat yakmış, verip bir has kanat,
Buldu âteşten mübâreklik o zât!

Şanslı olmuş, oldu Mûsa misli o,
Bir ağaç üstünde, âteş buldu o!

Hak inâyet çoktu, hem Mûsa için,
Sandı âteş, oysa nûr bulmuş bilin!

Hakk'a dost, Allah evi görmüş isen,
Hem, beşer âteşli sandın, sen hemen.

Benzetirken nefse, bildin sen gibi,
Yanlışın vardır diken, âteş ne ki?

Oldu Mûsa'nın ağaç, parlardı yâ,
Sanma âteş, nûr de artık, sen ona!

Hem cihân terk eylemek olmuştu nâr,
Gitse sâlik, cümle nârlar oldu nûr!

Dînde mum olmuş olanlar yükselir,
Başka mumlar yansalar, eksikleşir!

Nûr görürsün, mum yakan gerçekte yâr,
Dînde mum, dostlar için gülzâr sunar.

Mum desen aydınlatır, eller yakar,
Gönle vuslât ânı ermiş nûr sunar.

Pâk o nûr, nûrdur ulaşmış kimseye,
Kim uzak nûrdan, o âteştir niye?

O ÂŞIĞIN SADR-I CİHÂN İLE GÖRÜŞMESİ

Hem Buhâra âşığı, koşmuş muma,
Hep meşakkatler kolay gelmiş ona.

Gönlünün yangın, ulaşmış göklere,
Sadr Cihân, hem doldu rahmet bir kere!

Hem sabâh der: "Sadr-ı Cihân ey Hüda,
Neylesin meftûn olanlar, neydi yâ?

İşlemiştir bir günâh, gördük yâ biz,
Oysa bilmez, merhamet neymiş henüz?

Suçlular, gerçekte bizden korkmada,
Kalbe sığmış, yüz ümît var ortada!

Bir utanmaz varsa korkum, bak ona,
Kim ki korkar, korku vermek yok ona!

Bir soğuk küp üzre, sür âteşleri,
Kaynamışken, âteşin yoktur yeri.

Kim emîndir, korku saldım ilm ile,
Kim ki korkmuştur: Yanaştım, hilm ile!

Terziyim, uygunca eylerken yama,
Vermişim uygun şurup, her insana.

Insanın sır, bil ki sen bir kök gibi,
Dal, budak sağlamlığı kökten idi.

Dal ve yaprak, kökle kıymet bulmada,
Bil nefisler, hep akıllar böyle yâ!

Hem vefâ dünyâda vermiş meyveler,
Aslı sâbit, kök semâdaymış meğer!

4390
Gökte bitmişken şu aşktan meyveler,
Hem nasıl Sadr-ı Cihân'a yoktu yer?

Kalbinin, aşkın kabahat, dalga bu,
Pencereymiş açtı affın duygusu.

Vardı kalpten kalbe, mutlak pencere,
Kalp ceset mi, ayrı kalsın bir kere?

Mum yakarsın, ayrı kaplar içre sen,
Bak ki nûrlar durmayan, tez birleşen!

Aşkın âteş mâşuka ilkin düşer,
Sonradan, yanmak bulur âşıkta yer.

4395
Şimdi, aşklardır eritmiş âşığı,
Hem güzelleştirdi mutlak, maşûku!

Çoksa gönlün içre, dostun şimşeği,
Bil ki dost kalp, doldu sevdâ gerçeği.

Kat kat olsun kalpte, Allah sevgisi,
Hak katından gelmedir aşkın sesi.

Çırpadur sen el denen bir tek isen
Çırpadur sen ellerin, hem tek iken!

Bir susuz ister su, hem ağlar durur,
Hem susuz ister de, su çağlar durur!

4400
Biz susuzsak, çekmesindendir suyun,
Su bizimdir, bizler olmuştuk onun.

Allah'ın hikmet kazâ, olmuş kader,
Âşığız biz, aşk içip bulduktu yer!

Hem cihânın, her cezâ ondandı yâ,
Çifttiler, çiflerse âşık olmada.

Âlemin cüzler, ararlar çiftini,
Kehribâr, ister samandan mislini.

Gök demiş elbette: "Yerler merhâba,"
Biz demir, dost mıknatıs, der merhâba!

4405
Gökler erkek, yer kadındır, akl için,
Gök verir olmuş, bitirmişmiş zemin.

Yerde eksilsin, harâret gök ona,
Yollar âteş, gönderir nem baksana!

Yerde kuvvet bitse, imdât etmede,
Gök hararet, hem de nem göndermede.

Yellerin burç, hem gelir yeller ona,
Hem buharlar kaldırır, gökten yana.

Âteşin burçtan güneş almış ısı,
Andırır hep yüz ve sırt, kızgın tası.

4410
Er döner rızk uğruna bir eş için,
Kâinat, aynnen döner olmuş bilin!

Arz desen, olmuş olur evcil kadın,
Cânlı, cânsız beslemektir maksadın.

Say semânın, yerlerin say aklı var,
Sanki insan, öyle iş yapmaktalar!

Birbirinden emmesin bunlar eğer,
Olmadan eş, ilgiye kalmazdı yer.

Erguvân gül olmuyor, yer olmadan,
Olmasın yer, gayretin boş, âsumân.

4415
Meyleder elbette erkek hem dişi,
Hep tamâmlansın demek, çiftin işi.

Birleşen soy, bir yol almış gitmede,
Var muhabbet meyli, Allah vermede!

Koydu Allah, cüz'de, cüz arzûsu var,
Birleşimden, bir doğum olmuştu yâr!

Gündüz akşamlar, sarılmış hâldeler,
Muhtelif ammâ, bakın birlikteler.

Dışta baksan, zıt gelir gündüz, gece,
Çift görevlenmiş meğer hep öylece!

4420
Bir görev yapmak dilerken her biri,
Hem hısım, yoldâşlığın buymuş yeri.

Bir düşün sen, olmasın, olmaz gece,
Harcayış bulmaz ki gündüz öylece.

İNSANIN YAPISINDA KENDİ CİNSİNDEN BAŞKA BİR ŞEYLE HAPSEDİLMİŞ OLAN UNSURLARIN BİRBİRİNİ ÇEKMESİ

Der ki toprak ten için: "Sen dön geri,
Ruhu terk et, yönlen ol toz, gel beri!

Cinsimizsin, yönlenip gelmen güzel,
Hem bedenden kurtulup, gelsen güze!"

Der ki ten: "Ben bıkmışım, hem ayrıyım,
Kurtulup gelmem, ayaktan bağlıyım!"

4425
Tende nem ister, kavuşsun hep suya,
"Ey rutûbet gel deyip sesler" su da!

Var sıcaklık tende hep, sesler esîr,
Aslın âteş, yol bulup sen, gel de gir!

Hep beden illetleri, yetmiş iki,
İp, halatsız bir çekimden öyle ki!

İşte illet, eczâlar kopsun diye,
Ten dağıtmak üzre, hem gitmişti yâ!

Benzer unsur, bağlanılmış dört kuşa,
Ölme, illet, bağ çözerler işbu yâ.

4430
Bağ çözülsün, uçtu hep unsur kuşu,
Başlamıştır aslâ yönlenmek işi.

Aslı, ferî çok ilimler var iken,
Durmayıp başlar tenin illet neden?

Çekmeler, ten terkîbin yırtmak diler,
Maddelerdir aslâ hep, uçmak diler.

Cüz'lerin hep ivmeyi, Hak önlüyor,
Hem ecelden kurtuluş bul, kal diyor!

Der ki hikmet: "Açma sen unsur kanat,
Çırpınış olmaz ecelden hiç murât!"

4435
İstiyor cüz'ler ki mâdem ittifâk,
Bir düşün, yok ruhta neymiş, sen firâk!

RUHUN DA ÂLEM-İ ERVÂH'A KAVUŞMAK İSTEMESİ KENDİ VATANINA KAVUŞMAYI ARZU ETMESİ; RUH DOĞANININ, AYAĞINA BAĞLI OLAN CİSİM CÜZLERİNDEN AYRILMAYI İSTEMESİ

Ruh diyor: "Toprak olan ey cüz'lerim,
Gurbetim çok, çünkü ben göklerdenim!"

Tende *yönlerdir yeşillik*, hem suya,
Çünkü bunlar, tenlerin tam aslı *yâ*!

Ruhta istek, mânevî bir noktada,
Çünkü ruhun, lâmekândır aslı da!

Ruhta *yön*, hikmet ve tek, gerçek ilim,
Tende meyl; bağ, bahçe, olmuştur üzüm.

Ruhta meyl, her *yükseliş*, olmuş şeref,
Tende *yön* esbâp, *yenenlerdir* hedef.

Yükseliş, şân aşkı, hep ruhtan tarâf,
Sen **"Yuhibbüm"**den[46] de al, olsun hedef.

Her kimin *yâr*, dâimâ Allah olur,
Hak katından, bitmeyen rağbet bulur.

Şerhe kalksan, bil ki sen gelmez sonu,
Mesnevî seksen kitâp, bitmez ki bu!

Hayvân, insan, ot ve cânsızlarda da,
Bir murât var, bî-murât âşık ona.

Bir murât ardındalar, tek sevgili,
Gâye maşûk, çekti maşûk cezbeli.

Âşığın meyli zayıflatmış onu,
Maşûkun meyli diriltmiştir bunu.

Maşûkun aşktır, *yanaklar* parlatan,
Âşığın aşk meylidir, cândan *yakan*.

Kehribâr âşık meğer, bilmez niyâz,
Çöp uzaktan, hep visâl ister birâz!

Geç bu sözden sen, susuz âşık inan,
Parlamış aşkıyla gör, Sadr-ı Cihân!

Gâm, kederden kalbi, bir âteşgede,
Sultânın taş kalbi, müşfik etmede.

Hem vakar, nâmûs, şeref mânisi *yâ*,
Hem utanç koymaz ki dursun sormaya.

Rahmetî Sadr, oldu hem müştâk ona,
Oysa mevki, mâni olmuş baksana!

Maşûk, âşık; çekme, hem çektirme var,
Var *yakınlık*, her akıl hayret sunar!

Ey akıl terk et, cesâret her ne var,
Tut dilin, var gizli sır, Allah sunar.

Ben bu bahsi şimdi artık gizleyim,
Çekti Allah, başka *yön* var, neyleyim?

Söz demiştin, sen ki dikkât eyleyen,
Şüphesiz Allah bizi *yönlendiren*!

Yüz defâ gitmek için versen karâr,
Başka bir el, başka bir *yerdir* sunar.

Bir süvârî, dizgin almıştır ele,
Binmiş at, *yönlendirir* her bir ile!

Bir alışkın at bilir, vardır binen,
Emre uymuştur, odur düzgün giden.

Hak kulun gönlünce *yüz* sevdâ verir,
Bir murât vermez, elemler gösterir.

İlk murât varken eğer, kırsın kanat,
Bir kıran var, bilmeyip ettin inât!

46 *"Kendisinin onları seveceği, onların da kendisini seveceği." (Maide, 54)*

Bir kazâ tedbîrleri kırsın hele,
Bir kazâ mevcût değil, dersin bile!

ALLAH KUVVET VE KUDRETİN YALNIZ KENDİSİNDE OLDUĞUNU ANLATMAK İÇİN İNSANLARIN KARAR VERDİKLERİ ŞEYLERİ BOZAR; ZIDDINI MEYDÂNA GETİRİR

Azmedersin, iş yapar olsam diye,
Bâzı maksattan, erersin denkliğe.

Kıskanır olsan, yönelsen sen yine,
Hak yöneltmiş, azminin gör feshine.

4465
Hem nâsip etmez ise azmin sana,
Kalp nasıl dönsün ümîtlerden yana.

Sen emelden, dâne ekmezsen eğer,
Hakk'a karşı, âczimiz bulmazdı yer.

Ermeyenler maksada, bilmişse bak,
Bildiler her şey onun, kudretli Hak!

Gör muratsızlık ki rehber, cennete,
"Hefte elcenne"[47] Nebî der dinle de!

Bâzının, istek kırılmış oldu bil,
Bâzının arzû bütünden buldu yol.

4470
Sâdıkân Hak uğra olmuşken kırık,
Âşığın, bir ayrı hâldir ayrılık!

Mecbûrî Hakk'ın zebûndur, aklı çok,
Aşıkân, yüz ihtiyârdan bağlı çok!

47 *"Cennet insanların huylarına güç gelen isteklerle çevrilmiştir." Hadis-i Şerif.*

Aklı çok kim? Hakk'a gemlenmiş kulu;
Aşka dalmışlar şeker, lezzet dolu!

Aklının olmuş yular: "Mecbûr gelin!"
Aşka dizgin: "Siz gelin istek sizin!"

HZ. PEYGAMBER'İN ESÎRLERE BAKIP TEBESSÜM ETMESİ VE: (ZİNCİRLERLE VE BOYUNDURUKLARLA CENNETE ÇEKTİKLERİ BİR KAVME TAACCÜP ETTİM) BUYURMASI

Gördü Peygamber, esîrler inleyen,
Vardı inlerken tutup sırlar, çeken.

4475
Görmüş aslan hepsi bir zincirdeler,
Gizliden hem zâtı seyretmekteler.

Hem esîrler, diş biler olmuş ona,
Hep, ısırmışlar dudaktan baksana.

Yok cesâret, söz desinler bir kere,
Bağlılar onlar ağır zincirlere.

Şehre çekmişler, emir almış ele,
Hem küfürden, kahrıdır çekmiş hele.

Fidye, altın almıyor, hiç bir sefer,
Yok, şefâat eyleyen, bir yüksek er.

4480
Hem de derler "Âlemin rahmettir o!
Âlemi, elbet boğazlar oldu bu!"

İçten onlar itirâz etmekteler,
Gizli ta'n eyler iken, gitmekteler.

Çâre bulmuştuk, bunun yok çâresi,
Gönlü sertlik noktası, taş pâresi.

Kahraman erler iken kırdık bağı,
Olmuşuz aciz ve çırpıp tutsağı?

Kaldık âciz, bizlerin yanlış nedir?
Bir sihir yok, yıldızın etkiyledir.

4485
Şansı yıkmış, biz de mevcût şansları,
Tahtı yıkmıştır, bizim sultanları.

Hem sihirden iş başarmıştır desek,
Biz de yaptık, sihri hiç tutmaz demek.

"FETİH İSTİYORSANIZ, İŞTE SİZE FETİH" ÂYETİNİN TEFSİRİ..."

"Biz değilsek doğru, gel sen sil dedik,
Yık dedik, put hem de Hak'tan istedik.

Hangimiz, Hak üzre olsun yardım et,
İstikâmet kim ki bulsun, yardım et!

Biz duâ ettik ve yaptık her şeyi,
Lât, Menât, Uzzâ'ya kıldık secdeyi.

4490
Hem Muhammed haksa, sen et âşikâr,
Hem değil dersen, dedik et târumâr.

Biz ki gördük, hep onun olmuş zafer,
Biz karanlık, oysa hep nûrmuş meğer!

Hep cevâp olmuş bu, etmiştik duâ,
Çıktı gerçek biz uzaktık, doğru yâ!"

Böyle şeyler, hep düşünmüş oldular,
Sanma onlar hep fikirden kovdular.

Hem tefekkür doğrudan ihbâr bize,
Kalple tasdik, olmalı ikrâr bize.

4495
Fikrimiz birkaç defâ galipse de,
Gör zamân, bir başka gâlip vermede.

Bâzı bizler mutlanırken zafere,
Bizde gâlip olduk elbet, kaç kere!

Hem demişler: "Bâzı mağlûp oldu yâ,
Biz yenildik, pek de pis alçakça da.

Hem yenilmiş oydu, bozgunken bile,
Gizliden, yüz mutluluk almış hele.

Onda bozgun olmamış, bozgun hele,
Duymamış gâm, ızdırâp duymaz bile!

4500
Bir nişân, mü'min için mağlûbiyet,
İhtişâm, mü'min için mağlûbiyet.

Bir kırılsın, misk ve amber şişesi,
Âlemi kaplar ıtırdan neş'esi.

Kırmış olsan merkebin sen gübreyi,
Hem kokar ev, koktu görsen çevreyi.

RESÛL ALEYHİSSELÂTÜ VESSELÂM'IN HUDEYBİYE'DEN GAYESİNE ERMEDEN DÖNMESİNİN SIRRI, HAK TAALA, ONUN İÇİN FETH BUYURDU VE (İNNÂ FETAHNÂ LEKE FETHAN MÜBÎNÂ) DEDİ. O AVDET, MAĞLÛBİYET SURETİNDE BİR FETH İDİ

Sûreten mağlûp görünmüş oldu yâ,
Hem davul "innâ fetahnâ" çalmada.

Emri gelmiş: “Git sakın gâmlanma sen!”
Hem zaferler bulmadım ben, sanma sen!

Hem yenilginden fetihler doğmada,
Çok mahal, hem kal’alar lâyıktı da!

Çarçabuk dönmüştü, onlardan geri,
Hem **Kurayz**, **Nadr**,[48] çektiler çok şeyleri!

Kal’alar teslîm olurken yan yana,
Çok ganîmet çıktı birden meydâna.

Böyle olmaz olsa, gel bak, var daha,
Gam gelirken, meftûn onlar Allah’a!

Hor, hakîrlik, zehri sanmışlar şükür,
San deveymiş, gam diken yerlerdi, gör!

Gâm için yok, hiçti horluk onlara,
Yoldu mevki, rütbe vermekten yana.

Mutlular, olsun mekân, ister kuyu,
Tâç ve tahttır onların en korktuğu.

Âşığın yol üzre olmuş olsa yâr,
Yerde görsen, zevk verir gökler kadar.

*Zikrinin yoldâş olan bir kimsede,
Sanki Yûnus’tur, balık zevk vermede.

Hz. MUSTAFA ALEYHİSSELÂM’IN: “BENİ YUNUS B. METTA’DAN ÜSTÜN TUTMAYIN” HADÎSİNİN TEFSÎRİ

Der Nebî: “Hem yaptığım mirâcımın,
Farkı yok elbet Yûnus mirâcının.

Bende mirâçtır semâlar, onda su,
Hak yakınlık, ölçü bilmez doğrusu!

Hak yakınlık çıkma, inmek hiç değil,
Hak yakınlık, hapsi geçmektir asil.

Yok için, alçak nedir, yüksek nedir?
Geç nedir, tezlik nedir, birlik nedir?

Allah’ın tezgâh bütün yoklukladır,
Varda şaşkın, bilmedin yokluk nedir?”

Hem esirler der ki: “Bozgunluk bu yâ,
Benzemez hiç bizlerin bozgunluğa.

Hem bozulmuş, hep telef olmuştular,
Bizde ikbâl misli şâdlık duydular.

Sâde yokluktur, bütün varlıkları,
Fakr, zarûret iftihârdır hakları.”

“Hem niçin gülmüş” demiş ordan biri?
İşte, zincirlerle görmüş bizleri!

Mâdem âhlâkı değişmiş oldu hep,
Mutlu onlar, mal, melâl olmaz sebep!

Kahrı düşmânı görüp, gülmüş neden,
Zaferin, fethin mi, mağrûr eyleyen?

Erkek aslan bizleriz, gâlip diye,
Pek kolay şâd oldu ruh, bilmem niye?

Anladık biz, hiç cihânda hür değil,
Gayrilerden mutlu olmaz aslâ bil.

Yoksa mânâ ehli olmuş kimseler,
Has ve çirkin üzre hep şefkâtteler.”

---

48 *İki Yahudi kabilesi*

Gizli söz söylerdiler Peygambere,
Hep esîrlerdir aleyhte, bir kere.

Duymasın memur, fısıldar oldular,
Sonra bakmışsın gider hem şah duyar.

ONLARIN TA'NINDAN PEYGAMBER ALEYHİSSELÂM'IN HABERDÂR OLMASI

Duymamış ondan öte, sözler kulak,
Bir resûldür, bildirilmiş oldu bak.

Gömleği Yûsuf'tan almış kimseler,
Itrı almaz, oysa Ya'kup hisseder!

Hem de, şeytânlar semâya yaklaşır,
Levhi mahfuz, sırrına mahrûm kalır.

Hem Muhammed, şimdi yatmış olsa da,
Gaybın esrâr, etrâfında dönmede.

Rızkı olmuşlar, yemişler helvâyı,
Hiç uzun parmaklı almazken payı!

Bir şihap[49] kovmakta hırsız şeytânı,
Ahmed'indir, sırrı bilmek imkânı.

Ey bakış dükkânını bulmuş olan,
Yönlenip mescitte artık, rızkı an!

Sonra bilmiştir Nebî hep sözleri,
"Harp değildir, gülmemin olmaz yeri!

Öldüler onlar, çürürler öyle ki,
Ölmüş, öldürmek meğer erlik mi ki?

Kim ki onlar, mutlanaydım onla ben,
Ben dirensem, ay bölünmüştür hemen!

Siz şeref, mevkîde siz hürken bile,
Görmüşüm, sizlerdiniz zincir ile.

Mâl ve soydan övgüler bulmuşsa ve,
Akl için siz, hem kasâplık bir deve.

Tende nakşın, teşte düşmüşken hele,
Önce gördüm, hem olan neymiş bile!

Baktığım salkımda gördüm ben şarâp,
Yoktu gördüm, apaçık her neyse hep!

Sırra baksam gördüğüm hep gizlilik,
Hem Hava, Âdem de yokken üstelik.

Ben "Elest" vaktinde gördüm sizleri,
Baş eğik, hakîr ve zincir elleri!

Hem direksiz gökler olmazdan hele,
Gördüğüm hiç artmamış, sondan bile.

Siz ki mağlûp, böyle hakîr görmüşüm,
Siz çamurdan olmadan, ben bilmişim.

Görmüşüm ben, şimdi mutlansam niye,
Önceden ben, böyle görmüştüm diye!

Allah'ın siz, kahre bağlanmıştınız,
Hem şeker yerken, zehir almıştınız.

Hem şeker yenmiş, bütün dolmuş zehir,
Yerse düşmân, böyle bir haset nedir?

Zehri siz, zevklerle içmişken bütün,
Çift kulaktan tuttu, saklanmış ölüm.

Gâyemiz, dünyâyı zapt etmek değil,
Hem zafer bulmak, gaza etmek değil!

[49] *Şihab: Gökte gece akan âlev tomarı.*

İşbu dünyâ boş ve murdâr, pekte pis,
Ben, bu dünyâ üzre olmam ki harîs!

İt çeker olmuş ölenden perçemi,
Ben Mesih'im, gâyemiz dirlik demi.

Yarmışım saflar ki, kurtarmak için,
Dostlarım olsun helâk, bilmem niçin?

4555
Saltanat bulsam deyip, kesmem boğaz,
Kuvvetim artsın deyip kesmem biraz.

Kestiğim hiç, kaç boğaz var, öyle mi?
Ben ki kurtarmak dilerken âlemi!

Sizsiniz pervâne, küfrün âteşe,
Koştunuz câhilce, dîn derken işe.

Kurtulur derken de ben, çift elle hem,
Gelmeden, isterdim âteş önlesem!

Nef için, yapsan fetih, bulsan zafer,
Bahtsız olmak tohmudur, ektin meğer!

4560
Teşvîk etsek, haydi siz gayret diye,
Benzer ejderhâ için, at sürmeye.

Kahr olun derken de, siz kahr oldunuz,
Hem zamân aslandı, siz kahr oldunuz!"

AZGIN, ÂLEMİ KAHREDERKEN KAHROLMUŞ, GÂLİP GELMİŞKEN ESÎR DÜŞMÜŞ DEMEKTİR

Kahreder, altın çalıp hırsız kişi,
Uğraşırken baskın olmuş gör işi.

Hırsız erken kaçsa evden bir kere,
Hiç tutulmazmış emirin erlere!

Hırsızın bey kahrı, olmuş kahr ona,
Baş koparmak, lâyık olmuş baksana!

4565
Beyde gâlip olma, olmuş bir tuzak,
Vâli gelmiş, hakkı almış oldu bak.

Halkta gâlip, halka hem kâhir olan,
Zulmedip sen, cümleden üstün gelen.

Hak ki kasten yendirip, mazlûm ne var;
Sen de zircirlen deyip çekmiş o yâr!

Sürme at, bir mazlûmunun ardında ki,
Dönmesin artık sana, zûlmün peki!

Böyle tedbîrden, düşerken derde sen,
Hep hücûm etmiş olur, zulmün gören.

4570
Gâlip olmandan, fesat görmüş akıl,
Böyle hâlden, hiç sevinmez oldu bil.

Üstün aklın gençliği görmektedir,
Hak hidâyet, sürmesi çekmekledir.

Derdi Peygamber ki: "Cennetlik olan,
Hep uzak onlar husûmet, kavgadan."

Hem husûmet üzre noksanlıkları,
İhtiyâttan, korkusuz bil onları.

Onların tâviz için iman, uyum,
Hikmeti: **"Levlâ ricâli mü'minûn!"**[50]

4575
Küfrü lâinden de, el çekmek gerek,
Bâzı farzdır, hem de azât eylemek.

[50] *"Eğer kendilerini henüz tanımadığınız mü'minler olmasaydı..." (Feth, 25)*

Gel de Hudeybiyye kıssasın oku,
“Keffe eydîküm”[51] nedir öğren oku!

Gâlip olmuşken de, mağlûp saydı o,
Hak kurar, bilsen tuzaktır, işte bu.

Der, vuran benken görün zincirlere,
Gülmedim, ânsız gelen hem hallerle.

Hem bukağ, zincirle çektim orya ben,
Gülmüşüm, güllük yere çekmiş iken.

Şaşma lâzım, vermişim ben imkânı,
Bağlayıp çektim ve sundum bostanı.

Pek ağır zincirle çektim cennete,
Kaldınız, sonsuz cehennemden öte.

Hem mukallit, böyle hep bağlar ile,
Hep çekerler, Hakk’a yönlensen hele!

Var mukallitlerde korku, iptilâ,
Böyle çekmiş, Hakk’a elbet evliyâ!

İşlerin bir sırra vakıf olmayan,
Hep çekilmiş rahmete artık inan!

Hayret et hem, sende nûrlar parlasın,
Hem kolay hizmet, sülûkler sağlasın.

Zorladın, gitsin çocuklar mektebe,
Faydadan, gözler de hep körlük gebe!

Vâkıf olsun fayda var, durmaz koşar,
Ruhu gül açmış olur, hepten coşar.

Faydasız saymış çocukmuş mektebi,
Fayda görmez istemezmiş mektebi.

Koysanız harçlık, muhakkak cüzdana,
Yatmaz artık, sanki hırsız baksana.

Gayret et, ersin tâattan faydalar,
Sonra olsun âbide gıptan da var.

Zorlanıp gelsin mukallit kimseler,
İsteyip gelsin, temiz erler meğer!

Hem bu sevmiş Hakk’ı, bir maksat için,
Onda sevmek, hep garezsizdir bilin!

Hem bu sevmiş, süt için, sütanneyi,
Oysa sevmiş, gönlü has mestureyi.

Süt emen bilmez, güzellik var ve yok,
Gönlü ister, süt içip olsaydı tok.

Oysa âşık oldu, tek sütanneye,
Sevgiden maksatta, dönmüş emmeye.

Kim ki sevmiş Allah’ı, tek korkudan,
Dersi, taklît defterindenmiş alan.

Hakk’ı, Hakk’ın sevgiden sevmiş biri,
Yok garaz, atmış bütün illetleri!

Böyle olsun, öyle olsun isteyen,
Kısmet almış, Hak’ta mevcût cezbeden.

Hem kerem, istekse Hakk’ın sevgisi,
Hak’tan ummak, isteyişken hissesi!

Sâde korkmak, Hak’tan ayrılmak niye?
Aşkla dönmüş olsa, zât-ı Bârî’ye!

---

[51] *“Allah onların ellerini sizden, sizin ellerinizi onlardan çeker.” (Feth, 24)*

İşbu çift gelmiş, yönelmiş cezbeye,
Gönlünün tutkun oluş, Hak'tır diye.

MAŞÛKUN, ÂŞIĞI, ONUN BİLMEDİĞİ, ÜMÎT ETMEDİĞİ VE HATIRINA GELMEDİĞİ SÛRETTE KENDİSİNE ÇEKİŞİ

Şimdi geldik, öyle hem Sadr-ı Cihân,
Onda varken, gizli bir teşvîk inan!

Olmasın hiç cezbe, kalmaz ayrılık,
Sabrı gitmiş, koştu durmaz ayrılık!

Meyli ma'şûk, âşığa hep örtülü,
Meyli âşık, yüz davul, gümbürtülü.

4605
Burda mevcût hisse sunmuş, kıssa şu,
Hem Buhâralı sabırsız, âczi bu!

Terke yönlenmek gerek, olmuş sözü,
Ölmeden, görmek diler dostun yüzü.

Ölmeden geçmek, necât bulmak diler,
Dostu görmek, âb-u hayvânmış meğer.

Ölmeler silmezse, görmek hiç demek,
Meyve yoktur, yaprağı yoktur demek.

Sen ki müştâk, sen eğer bir mest isen,
Ölme gelsin, hem de pek hoştur hemen.

4610
Oldu imandan nişân, ey genç adam,
Orda ölmek, sence hoş gelmişse tam!

Böyle iman, yoksa yok olgunluğun,
Dîni ikmâl etme, hep olsun yolun.

Her ne işlersen, ölüm dost olsa bir,
Böyle âmel olsa, hem dostun denir.

Hem kerâhet gitse, bil ölmek değil,
Ölme dersen, bir geçiş olmuştu bil.

Hem kerâhet gitse ölmek faydadır,
Anlaşılmış ölme, düz gitmektedir.

4615
Sâde Hak'tır, sevgilim vardır demem,
"Sen benimsin, ben senin" denmişse hem.

Dinle artık aşk ki bağlar, bağ çeker,
Sağlam ipten çektiği, âşık meğer.

Gördü yâ, Sadr-ı Cihân'dır, gör işi,
Onda artık, uçtu tenden, cân kuşu!

Bir kırık dal, sanki düşmüştür yere,
Hayretinden dondu âşık, bir kere.

Gül suyundan, hem buhurdan serptiler,
Çırpınış yok, bulmamış hiç sözde yer.

4620
Şah görür görmez, sararmıştır onu,
İndi attan, orya dönmüştür yönü.

Der ki: "Âşık hep arar maşûkunu,
Gelse maşûk, âşığın gelmiş sonu.

Hakk'a âşıksın ve sâlik bilmeli,
Gelse artık, sende kalmaz kıl teli.

Bir bakıştan yüz seven, fânî kesin,
Sen de, kendin nef için, âşık mısın?

Gölgesin sen, hem güneşler âşığı,
Doğsa gün, hem gölgenin bitmiş çağı."

Hz. SÜLEYMÂN'IN HUZÛRUNDA SİVRİSİNEĞİN RÜZGÂRDAN ŞİKÂYET ETMESİ VE ADÂLET İSTEMESİ

Bahçeden çıkmış ve gelmiş bir sinek,
Var, Süleyman'dan adâlet istemek!

"Ey Süleymân! Adli bulmuştun hemen,
Cin ve Şeytân, üzre sensin neşreden.

Kuş, balık, herkes sığınmıştır sana,
Fazlı, hiç eksik gören yok, baksana!

Âciziz biz, gel adâlet eyle sen,
Hep nâsipsiz bağda, gülzârlarda ben!

Düşkünün müşkül, bulur tek sende hâl,
Bir sinek, düşkünlüğün gerçek misâl!

Biz kırık kol, âczle meşhûr olmuşuz,
Şöhretin, adlin ve lûtfun, halka iz!

Çıktın artık kudretin en yükseğe,
Biz de, âczden düştük en alt mevkie!

Allah'ın elsin, n'olur, el at bize,
Et adâlet, yardım et sen, güçsüze!"

Der Süleymân: "Sen ki insâf isteyen,
İstedin kimden ve hem korkun neden?"

"Kimdi kibriyle gelip, zulm eyleyen,
Zulmedip tırtıklamış, kim, söyle sen!

Adlimizden, kurtulan zâlim mi var,
Hapsimizden ayrılan zâlim mi var?

Doğduğum gün öldü, yok olmaz zulüm,
Vaktimizdir, hem çoğaltır zulmü kim?

Geldi nûr, zulmet bütünden yok de sen,
Zulmetin aslı, karanlık bil hemen!

İşte şeytânlar ki hizmet etmede,
Bağlılar çok, hem bukağ, zincirle de.

Zâlimin her zulmü, şeytândan yine,
Bağlayan şeytân ve koymuş hapsine.

Verdi sultânlık meğer Allah bilin,
Ağlayış bitsin, gerektir halk için.

Hem semâya çıkmasın, âhın duman,
Olmasın Suhâ, felekler dert alan.

Öksüzün ses, arşı hiç titretmesin,
Kimse zulmün hastalıktan solmasın.

Biz adâlet hükmü, kanundur dedik,
Ah semâya gitmesin biz istedik.

Ey zulüm görmüş, semâya bakma sen,
Bir semâvî sultânın, mevcut iken."

Der sinek: "Şekvâm ki rüzgârdan sana,
Durmadan zulmüyle dert olmuş bana!

Biz ki zulmünden meşakkatlerdeyiz,
Ağzımız örtük ve kan içmekteyiz."

SÜLEYMÂN ALEYHİSSELÂM'IN SİVRİSİNEĞE, HASMINI DA MAHKEMEYE GETİRMESİNİ EMRETMESİ

Der Süleymân: "Ey güzel has sesli sen,
Emri Hak'tır cânla uymak var hemen!

Adli, hükmü emreden Allah bize,
'Hasmı olmazdan hasımlar dinleme!'

Çift hasım gelmezse hâkim huzruna,
Hak, hakikât çıkmaz aslâ meydâna.

4650
Tek gelip, yüzler figân etmiş biri,
Dinlenilmez, gelmeden bir diğeri.

Yüz çevirmem, ben emir Hak'tan bana,
Git getir hasmınsa kim benden yana."

Der ki: "Doğru! Sözlerin bitmez delîl,
Hasmımız rüzgâr, senin hükmünde bil.

Seslenir şah: "Gel, deyip bad-ı sabâ;
Bir sinek, zulmünle gelmiş şekvâda.

Hasma sen gel karşı dur, ver bir cevâp,
Düşmânın da'vâsı var, gel ver cevâp!"

4655
Duydu rüzgâr, geldi pek tez huzruna,
Esti rüzgâr yok sinek hiç baksana!

Der Süleyman: "Ey sinek gel gitme sen,
Gitme kal! Versem gerektir hükmü ben."

Der sinek: "Ey şah! Ölüm, rüzgâr bana;
Gün karanlıktır, onun isten yana!

Gelse rüzgâr, durmanın imkân mı var?
İntikâm başlar, benim ölmem kadar!"

Kim arar dergâhı Hak, hem böyledir,
Hak tecellî eylesin, istek nedir?

4660
İşbu vuslattır, bekâdan ortada,
Önce yokluktan tecellî bulmada.

Gölgeler durmaz ararlar nûrları,
Nûr çıkar; sen, yok bilirsin onları.

Baş verir âşık, akıl artık, fenâ;
Var helâk olmuş ve Hak var baksana!

Allah'ın huzrunda var yok, yok da yok,
Yoktu varlık, pek acâyip, varla yok!

Böyle bir mevzûda, aklın yok yazık,
Burya söz gelsin kalem artık kırık.

AKIL VE ŞUURA YERİNE GELSİN DİYE SEVGİLİNİN ÂŞIĞI OKŞAMASI

4665
Çekti hem, lûtfuyle söz etsin o an,
Azcık azcık lûtf edip Sadr-ı Cihân.

Ses verip bir kez kulaktan ünledi,
"Altının var sen etekler aç!" dedi.

"Sende ruh, benden uzak çekmiş elem,
Eyleyim teskîn dedim ben, ürktü hem!

Ayrılıktan ey elem hazlar bulan,
Kalma baygın gel de sen artık uyan!"

Bir tavuk etmiş misâfir, bir deve,
Seslemiş folluğa, hem girsin eve.

4670
Bir ayak atmış, harâp olmuş kümes,
Ev yıkılmış çatkı yok, solmuş kümes.

Hem kümes aklın, şuur benzer eve,
Akl-ı Sâlih, Hakk'a yaklaşmak, deve!

Hem kümesler içre, baş soksun deve,
Kil, su yok, yoktur tavuk, yoktur söve!

Aşk fazîlet verdi âşık insana,
Haddi aşmak, hep cehâlet baksana!

Bunda câhil, müşkülât av eylese,
Say ki tavşan, aslanı sarsam dese!

4675
Görse tavşan, aslanı bilmem nasıl?
Hiç kucaklar mıydı? Müşkildir asıl!

Zâlim insan, kendi nefsinden cüce,
Zulmü gör, olmuş adâletten yüce!

Cehli üstâd oldu görsen, ilm için,
Zulmü, adle yol olur olmuş bilin!

Tuttu baygın âşığı elden o şah,
"Yok nefes, ben nefy olursam var felâh!"

Hem ölen kalp, benle olmuştur diri,
Hem benim cân, şimdi dönmüş yüzleri.

4680
Ben bu cândan, dışlasam artık onu,
Başka bir cân sunmuş olsam en sonu!

Gösterilmez sevgili nâmahreme,
Gördü candan, kim yakındır meskene.

Dosta ben oldum kasâp, hep üflerim,
Postu içlerden, ayırmak beklerim.

Der: "Belâlardan da ten terk eyleyen,
Cân, açık vuslat kapın, çık gel hemen.

Varlığımdan, yokluğun sarhoş olan,
Varlığımdan, var olup ibret alan.

4685
Ben ki dilsiz, hem dudaksız söylerim,
Eski sırlar dinle hep faş eylerim.

Cismi dil ürker, şu manâ üflesin,
Sırra kaynak gizli ırmaktan kesin.

Aç kulak, dikkatle gel sen, duy bunu,
Hak diler olsun duyarsın sırrını.

Vuslâtın duymuş salâsın, dinlemiş,
Hem bir azcık sanki ölmüş, kıpramış.

Kilden alt olmaz, sabâ bak cilveden,
Kaldırır baş, yoktan oymuş çimlenen.

4690
Alt değil hem nutfeden, âşık olan,
Ol desin, gülden yanak Yûsuf doğan!

Hem de âşık, yelden alt hiç kalmamış,
Emr alır tâvus olur, söz, der o kuş.

Taş ve dağdan, istidâtsız söyleme,
Emri almış dağ ki, doğmuş bir deve.

Geç misâllerden, dönüp bak yokluğa,
Doğdu âlem, durmadan bak çokluğa!

Fırlayıp yerden, sevinç dolmuş gönül,
Döndü yapmış oldu bir çift secde bil!

BAYGIN ÂŞIĞIN KENDİNE GELMESİ VE SEVGİLİSİNİ, ÖPMEYE BAŞLAMASI

4695
Der ki: "Hak Ankâ'sı, ruhun kıble sen,
Çok şükür, Kaf'tan gelen bizdik hemen.

Aşk kıyâmet ânının İsrâfil'i,
Aşka, maşûk; kalbe sensin sevgili!

Önce ilk, hil'at dilersin vermeyi,
Hem kulak, ağzımda yer alsan iyi.

Hâli sen bildin, şu kalbim tertemiz,
Duy deriz, lûtfunla sözler söyleriz.

Halimi duysun diye Sadr-ı Cihân,
Hâli isterken, benim aklım uçan.

Çok zamân dinler, duyarsın sen hele,
Câna cân olmuş, tebessümler ile.

Bende eksik, örtüsüz sözler ki var,
Cânımın, pis özleminden duygular.

Geçmeyen akşam benim, malûm sana,
Makbûlümdür, sen dedin sağlam ona.

Hilmi gösterdin, şu küstâh kibrine,
Zerre kalmış, hep ilimler hilmine."

Dinle önden: "Ayrılık var, derdi çok,
Ön de, gözden gitti artık, son da yok."

Sonra duy: "Şefkât dolu Sadr-ı Cihân,
İstedim ammâ, ikincin yok inân!

Ben uzaklaştıkça senden belledim,
Ben de üçten bir de, tek Allah dedim.

Yandı hicrânlarla varlık tarlamız,
Dördü, beşten seçme sunmaz asla iz!

Nerde toprak üzre kanlar görseniz,
Şüphesiz, hep gözlerimden saklar iz.

Âh u feryâdım gürülder gök gibi,
Yaş döküp elbette akmak talibi.

Ağlayıp anlatmanın ben ortada,
Ağlıyorken söylerim, yok başka da!

Söylesem ben, ağlamam kalkmış demek,
Ağlasan kalmaz, açık şükr eylemek!

Aktı kalbin kan, gözünden şahımız,
Hem neler akmış dönüp bakmaz mıyız?"

Böyle der, ağlar o âşık durmadan,
Ağlamış yüksek ve alçaklar hemen.

Öyle bir feryât yücelmiş oldu ki,
Halka yapmış, hep Buhâra öyle ki.

Ağlayış hayran, bakış hayrân ona,
Er, kadın, genç, çol-çocuk hayrân buna!

Aynı renkten, şehri sarmış ağlayış,
Er, kadın birlikteler, fark kalmamış.

Gök demiş: "Bak gör kıyâmet geç yine,
Sen kıyâmet görmemişsin hiç yine!

Hem nasıl aşk, hem nasıl hâl, der akıl;
Ayrılık, vuslatta hayrânlık nasıl?

Gök okur artık, kıyâmet nâmeyi,
Kehkeşân üstünde kesmiş gömleği.

Çifte âlem içre aşktır, el olan,
Aşkta yetmiştir, delirmişlik inan!

Gizlidir aşk, hayret etmek, âşikâr;
Ruhta, sultânlar gelir hasret sunar!

Mezhebi aşmıştı, yetmiş milleti,
Tahtı şah, huzrunda bir çöp kıymeti.

Aşk terennüm ânı dermiş, çalgısı,
“Kul oluş bağ; bey oluş, baş ağrısı!”

Hem nedir aşk? Yokluğun okyanusu!
Orda aklın, kol kırıktır doğrusu!

4725 Kul oluş, sultân oluş, artık ayân,
Perdelenmiş orda, âşıklık inan.

Varlığın olsaydı dil, bil gerçeği,
Kaldırır hem varlığın her perdeyi.

Sen ne dersen söyle, varlıktan nefes,
Tâzeden örter olursun haydi kes.

Hem de idrâk âfetidir hâl ve söz,
Kanla kan yunmaz, budur gerçekçi iz!

Ben ki, Hak sevdâya mahrem olmuşum,
Tenle dâim, onla söz etmek işim.

4730 Pek de mestsin, sen ki baygınsın nice,
Yattığın yan, hangi yandır dün gece?

Gel uyan, âteş durur, hem üflesen,
Evvelâ mahrem o dosttur istenen!

Aşkta sarhoşsun, açılmış dil mi ne?
Sen oluk üstünde, hayret, bir deve!

Nâz ve sırlardan söz etmiş olsa dil,
Sırrı ört der, söyleşir göklerde bil.

Aşkı setrin, yünde âteş gizlemek,
Yünle örtsek, hem âlev artmış demek.

4735 Sırrı gizler olsanız, aşk bir kere,
‘Burdayım!’ der, başvurup her bir yere!

Hem inât eyler tutup bir çift kulak,
Hem nasıl gizlersiniz, söylerdi bak.

Ben derim: “Git nerye dek coşsan bile,
Sanki cânsın, bir açık, bir sır ile!”

Aşk demiş: “Tenden küpün mahpûsuyum,
Sanki mey ben, meclisin coşkunluğum!”

“Tutsak olmazdan sakın sen, söylerim,
Olmadan sarhoş çekip gitsen derim!”

4740 Cân kadehler kıskanır olmuş felek,
Gündüzün yârim, namazın vakte dek!

Çalmadan akşam ki cânım câmımı,
Ben derim bil, gelmemiş akşamımı!

Hep Araplar mey için derler, “müdâm,”
Kim sever, dermiş, şarap etsin devâm!

Tahkîki aşkın şarâp, coşturmada,
Doğrunun sâkisi aşktır, arkada!

Aşka ermek, maksadın olmuşsa sen,
Cân suyun mey bil, kadeh olmuş beden.

4745 Allah’ın tevfik şarâp aldıkça hem,
Kuvvetinden, küp kırık kalmaz ki dem!

Orda sâki, hem sudur, sarhoşta su,
Doğruyu Allah bilir, hâl işte bu!

Meyde parlaklık da, sâkiden gelir,
Hem coşar, oynar köpüklenmektedir.

Sen, bu ahvâli gelip sor şaşkına,
Nerde gördün, söyle şaşkın sen ona?

Bildi her âlim, düşünmezden bile,
Kaynayan var, kaynatan vardır hele!

UZUN BİR AYRILIĞA VE PEK ÇOK İMTİHÂNLARA MÂRUZ KALAN BİR ÂŞIĞIN HİKÂYESİ

4750 Aşka düşmüş, bir kadın var genç biri,
Görmemiş elbette, vuslât elleri!

Onda aşk, dönmüş meğer işkenceye,
Aşk neden, ilkin döner, kîn etmeye?

Aşk neden, zâlim ve kanlar dökmede,
Sathi aşk, varsın, geçip gitsin öte!

Elçi göndersin, kadın bilsin peki,
Elçiler, hep yol keserler öyle ki!

Yazsa mektup, yollayıversin o da,
Kim okur, söylerdi yanlış ortada.

4755 Hem, sabâdan gönderir olsun selâm,
Yüklenir tozlar, gidermiş vesselâm!

Kuşla, bağlar gönderirken mektubu,
Mektubun dert, kol yakar, koymaz kuşu!

Çâreler kesmişti, Hak gayret denen,
Fikrin asker, sancağı kırmış hemen!

Bekleyiş, dert, gâm olup yoldâş ona,
İntizâr, artık usançtır baksana!

Bâzı söylermiş ilâçsız bir belâ,
Bâzı der, ruhun hayâttır, müptelâ!

4760 Bâzı, bulmak isteyip bir çâreyi,
Bâzı yermiş, yokluğun hâm meyveyi.

Böyle hâl, bazan soğukluk verse de,
Birliğin has çeşme, cûşe gelmede.

Olsa gurbet arkadaş, kudretsize,
Çâresizlik çâresi, gelmiş size.

Kurtulur fikrin başak, kalmaz saman,
Akşamın yollarda bir aydır inan.

Hem sükûnet hâli söyler çok dudu,
Ekşi yüzler çoksa, ruhen tatlı bu.

4765 Git mezârlıklarda sen sesiz otur,
Söyleyen, suskun olanlar neyse gör.

Onların toprak, eğer tek renkse de,
Onların hâl, olmamış birlikle de!

Aynı yağ, hem aynı etlerden, diri,
Bâzılar dert doldu, hem şâddır biri.

Duymadan sen, bilmedin hâlden yana,
Onların hâl gizlidir gel bak, sana!

Sen duyarsan söz desin, hay huy hemen.
Nice sır söylerse, kaldın, bilmeden!

4770 Bir olan her gövde, zıtlıklar dolu,
Birse toprak, ayrıdır, ruhun yolu!

Böyledir, sesler boğazdan çıkmada,
Bâzılar tesîrli, bâzı nâzlı yâ!

Kişner atlar, duymuşun harp ânı sen,
Sen duyarsın cümle kuş, uçmuş iken.

Bâzı hırstan, bâzı kişner neş'eden,
Dertle kişner, bâzı der, birleş hemen!

Kim bu hâllerden uzak elbette o,
Anlamaz sesten, uzaktır doğrusu!

Baltadan kıprar, vururken bir fidan,
Bir de rüzgâr vursa, olmuş sallanan.

Arda kalsın, hep yanıltmış tencere,
Çünkü kaynar, hep kapak örtük ise.

Kaynayan herkes demiştir: "Gel!" sana,
Bir ki sâdık, bir de riyâdan yana.

Kavrayan göz, sende yok olmuşsa bil,
Git de sen hem, koklayan bir beyni bul!

Öyle dimağ, gerçeğin gülşendedir,
Körse Yakub, çokça aydınlık verir.

Biz Buhâra'dan uzak kaldık yine,
Gel de dön sen, âşığın ahvâline.

ÂŞIĞIN MAŞÛKUNU BULMASI, BİR ŞEYİ ARAYANIN ONU MUTLAKA BULACAĞININ AÇIKLANMASI

Hem o genç yıllarca gözler sevgili,
Hem hayâl etmiş visâller, his eli!

Gölgeler Hak'tan, kulun üstündedir,
Kim arar Hak'tan, onun ellerdedir.

Der ki Peygamber: "Çalınsın bir kapu,
Sonda bir baştır uzanmış, işte bu!"

Bir mahâl bulsan, otursan orda sen,
Orda kim var, sonda sen oldun gören.

Günde azcık, sen kazıp dursan kuyu,
Gün gelir buldun demek, sen has suyu!

Bildi herkes, cümle âlemlerde de,
Her ne ekmişsen biçersin öylede.

Sen demirler, vurmuş olsan çakmağa,
Nâdiren çıkmaz kıvılcım, yakmağa!

Şans ulaşmaz olsa rızktan insana,
Nâdirâtlardan ararmış baksana!

Ekti bir fert, hiç de mahsul almadı,
Hep sedef bulmuş ve gevher bulmadı.

İşte "Bel'âm bin Bâûr, şeytân denen,
Dîn ibâdet ettiler, kârsız hemen.

Binler aşkın enbiyâ, hem evliyâ,
Hiç düşünmezler, ererler faydaya.

Bak kovulmuş çift olur olmaz misâl,
Gönle bedbâhtlık taşır hep böyle hal!

Zevkle ekmek yer iken, bak niceler,
Yutmadan bazan gelir, ölmekteler.

Sen de, bedbahtlık edip ekmek yeme,
Kalsın ekmek, boğsun artık isteme.

Yerler ekmek, görseniz yüz binleri,
Buldular cân, buldular kuvvetleri.

Hem neden düştün, umulmaz hâle sen,
Ahmağın evlât ve idrâksiz isen!

Hem cihân ay, hem güneşten nûr alır,
Nadirât görmüş, kuma dalmış kalır.

Ay, güneşler varsa, nûrlar nerdedir?
Söyleyen gel baş çıkar, seyret nedir!

Cümle âlem nûrlanır şark, garp ne var,
Kuy'ya saklandın, görürsün baş çıkar!

Kuy'yu terk et, gel yanaş sen bahçeye,
Harp, inat vermez uğur, bilsen diye!

Sen akıllan, bak falan ekmiş desek,
Hem filân yıl, hep yemiş gitmiş böcek.

Ben neden eksem ekin, yer korkulu,
Arpa serpsem, bitmenin yoktur yolu!

Hem ekin ekmek nedir, terk etmemiş,
Doldurur ambar, senin vehmin, bu iş!

İşte genç âşık ümitle çaldı hep,
Oldu gayret, halvetin vuslun sebep.

Bekçiden korkmuş bağa, girmiş gece,
Yâri bulmuş, mum yakarken öylece.

Ey sebepler Halık'ı Rabbim diye,
Allah'ım sen, rahmetin ver bekçiye!

Sen bilinmez, çok sebep halk eyledin,
Hem cehennemden çekip, cennet dedin!

Bir diken var, gelmesin tek hâr diye,
Yükledin birçok sebep sen, bekçiye!

Sen kırılmışken ayak, verdin kanat,
Kuy'ya düşmüş, bir çıkış verdindi tat.

Hem ağaç, hem olsanız bir kuy'da siz,
Hem gerektir, Hakk'ı gerçek bilmeniz.

İstiyorsan kıssadan bilmek yine,
Koşma lâzım dörde ermiş cildine.

ÜÇÜNCÜ CİLDİN SONU

MEVLÂNÂ

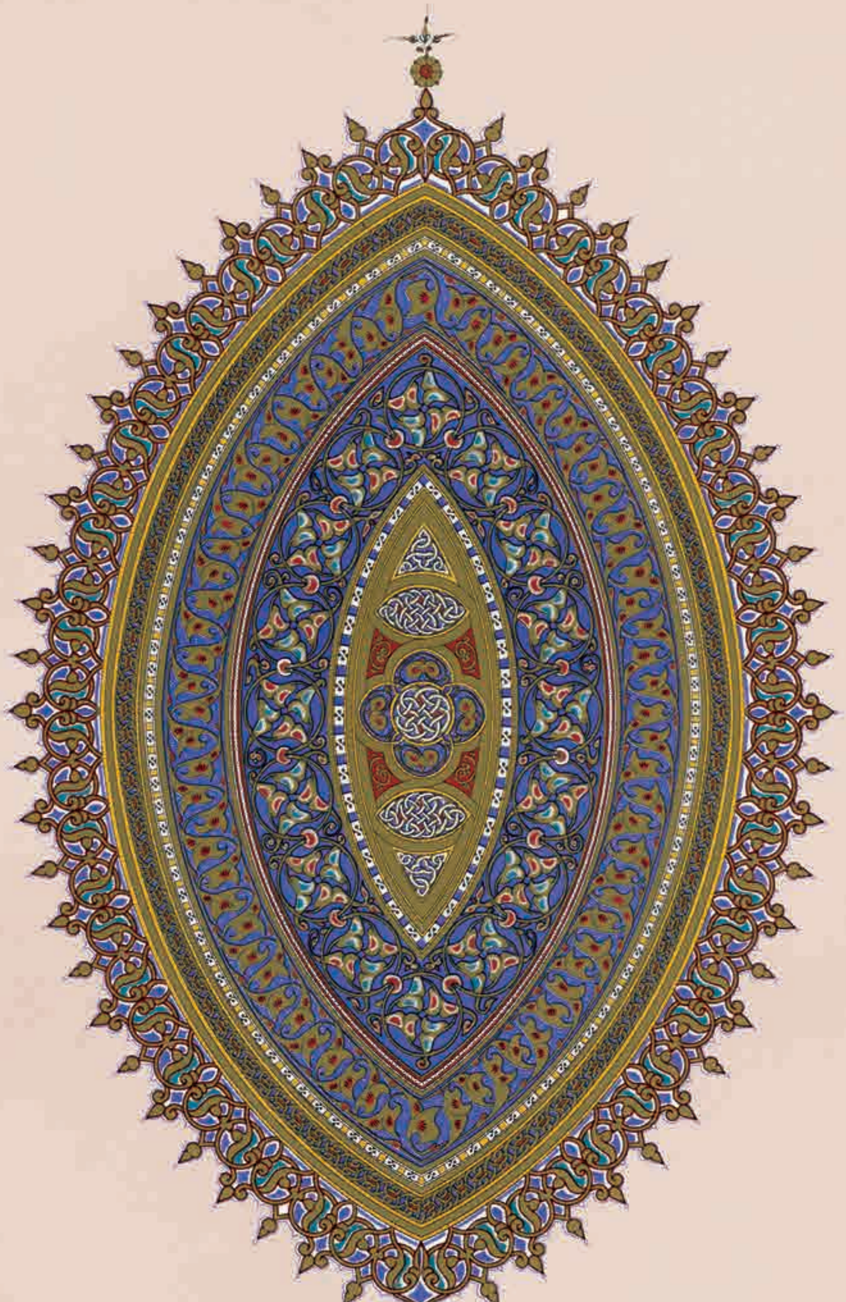
MESNEVÎ

4

أشرقت من زمن غابر مفترق من أصحابنا
وكثر لا أعقابنا ونسأل الله المؤمن لشكر
بأن الشكر قيد للصيد وصيد للمزيد
ولا يكون إلا ما يريد
ومما شجاني أنني كنت نائماً أعلل من برد بطيب
التنسم
إلى أن دعت ورقاء في غصن أيكة تغرد مبكاها
بحسن الترنم
فلو قبل مبكاها بكيت صبابة بسعدى شفيت النفس
قبل التندم
ولكن بكت قبلي فهيج لي البكا بكاها فقلت الفضل
للمتقدم
رحم الله المتقدمين والمتأخرين والمخرج والمتخرج
بفضله وكرمه وبجزيل آلائه ونعمه هو حسبي ونعم الوكيل
وأكرم مأمول والله خير حافظاً وهو أرحم الراحمين
وخير المؤنسين وخير الوارثين وخير خلف [illegible] والعالمين
الرازق على الحاضر ثم صلى الله على محمد وعلى جميع الأنبياء والمرسلين الحمد لله رب
العالمين

بسم الله الرحمن الرحيم

الطيبين الرابع الى الحسن الرائج واجل المنائح
تسر قلوب العارفين عن طلعته كسرور الرياض
بصوت الغمام وأنس العيون وطيب المشام فهو
ارتياح الارواح وشفاء الاشباح وهو كما يشتهيه
المخلصون فيهوونه ويطلبه السالكون ويشتهونه
للعيون قرة وللنفوس مسرة الحب المختار
لمن اجتبى واجل المراد لتبلد المنى
ووصل العليل لطبيبه وهادي المحب لحبيبه
وهو بحمد الله من اعظم المواهب وانفس الرغائب
محمد عبده الافضل مستهل عن ايجاب الكلفة يزيد
النظر فيها استغناء عن بعد سرورا او شكر المرشد
تضمن صدره ما لم يتضمن صدور الغانيات
من الجلال جزاء لاهل العلم والعمل هو جداول
طلع وجلي رجع زايد على تاسيل الاملين
زايد لرفد العاملين يرفع الامل بعد اعتياصه
ويبسط الرجاء بعد انقباضه كشمس

ÖNSÖZ

Bismillâhirrâhmanirrahim

Bu faydası en ulu olan, en güzel konağa dördüncü göçtür. Bahçeler nasıl gök gürleyince sevinir, gözler nasıl güzel uykuyla uzlaşırsa; bunu görünce de ariflerin gönülleri öyle sevinir, öyle neşelenir. Ruhların huzuru, bedenlerin şifası bu dördüncü göçtedir. Bu göç, tam ihlâs sahiplerinin sevip istedikleri, yolcuların dileyip arzuladıkları gibidir. Gözlere nurdur, ruhlara neş'e. Devşirenlere yemişlerin en güzeli, en iyisi... Dileklerin, isteklerin en hoşu, en ulusudur. Hastayı, doktoruna çeker, götürür. Âşığı, sevgilisine alır, ulaştırır. Hamd olsun Allah'a, bu dördüncü göç, ihsanların en büyüğüdür; dilenen şeylerin en nefisidir. Ülfet zamanını yeniler, mihnet çekenlerin güçlüğünü kolaylaştırır. Hak'tan uzaklaşan, buna bakar, okursa teessüfünü artırır. Kutluluğa eren kişinin de sevincini, şükrünü çoğaltır. Hanende kadınlar kendilerini bezerler ya, işte bunu okuyan kişinin gönlünde de, o hanendelerin göğüslerine asıp taktıkları inci, elmas ve mücevherlerden meydana gelen sevinçten ziyade bir sevinç ve neşe hâsıl olur. Bu, ilim ve amel ehline mükâfattır! Bu dördüncü göç, doğmuş bir dolunaya benzer. Gitmişken geri gelen devlet gibidir. Umanların ümit üstüne ümitlerini artırır durur. İbadette bulunanların, önden gidip konak yerlerini ve ihtiyaçları olan şeyleri hazırlar. Düşkün ümitleri tekrar şahlandırır. Yolcunun sıkışmış, sönmüş ricasını tekrar yayar, döşer. Bu dördüncü cilt, dağılmış bulutlar arasından doğan güneşe benzer; ashabımıza nurdur, arkamızdan gelenlere define! Hak'tan şükretmek için tevfik dileriz; çünkü şükür, elde olan nimete bir bağdır, nimetin fazlası da onunla elde edilir. Ancak Allah'ın dilediği olur.

Hüzne dalmış, şöyle dalmıştım hemen,
Ben esen meltemle oynaşmış iken.

Bir dal üstünden güvercin inleyip,
Hem uyandırmış, terennüm eyleyip.

Ağlamazdan ağlasaydım ben hele,
Suadâ'yçün[52] bir teselliymiş yine.

Ağlamış önden ve ağlatmış beni,
Önder olmak, bir fazilettir hani.

Allah gelip geçenlere de rahmet etsin, geleceklere de. Vadine vefa edenlere de, kendilerini bunlara benzetenlere de! Allah, ihsanıyla, keremiyle, büyük lütuf ve in'amıyla hepsine rahmet etsin! Şüphe yok ki O, istenenlerin en hayırlısıdır. Umulanların en yücesi! "Allah, korumada herkesten daha hayırlıdır ve O, merhametlilerin en merhametlisidir." Munislerin de hayırlısıdır, vârislerin ve bir şeye karşılık ihsanda bulunanların da hayırlısı; ibadet ederek tarla sürenlerin, ekin ekenlerin rızkını veren de O'dur. Allah, Peygamberi Muhammed'e (s.a.v.) ve onun pek yüce olan soyuna, bütün peygamberlere ve şeriat sahiplerine rahmet etsin. Öyle olsun ey âlemlerin Rabbi olan Allah! Duamızı kabul et. Âmin!

---

[52] *Suadâ: Said ruhlar.*

Bismillâhirrahmânirrâhim

"Hak ziyasın, sensin elbet nur evi,
Nûrlarından, aydan üstün Mesnevî!

Kendisinden çok ümitler beklenen,
Hak bilir hem, nerye dek, himmet denen.

Sen boyundan Mesnevî'yi bağladın,
Bildiğin bir semte göndermektesin.

Mesnevî gitmekte, sırlarmış çeken,
Gizli nurdur nûru cahil görmeyen!

Mesnevî'yi başlatan, sensin yine,
Artıran, artsın diyen sensin yine.

Sen ne istersen, odur Hak isteği,
Muttakiler sesler olmuş gerçeği!

Hakk'a verdin kendini, hak arzûda,
Varlığı vermiş mükâfat, bil Hüda!

Mesnevî, binler şükür etmiş sana,
Hep avuç açmıştı, rahmetten yana.

Mesnevî'nin dilde şükrân gördü Hak,
Sundu Allah bitmeyen çok lûtfu bak!

Şükredensen, va'd edilmiş artmalar,
Bir yakınlık sundu gerçek secdeler.

Hak buyurmuş, gel yakınlaş, secde et,
Secde ruhen, bir yakınlık, bil de git!

Mesnevî, yer yer uzar olmuş ise,
Boş değil, hay huy değil, artmış ise!

Yaz sever yâ asmalar, sevdik seni,
Çek götür, artsın, uzansın Mesnevî.

Her ferahlık sabrınızdan yükselen,
Kervanınla çek götür hem hacca sen.

Hac, ziyaret eylemektir Kâbe'yi,
Oldu erkeklik, ziyâret hâneyi.

Sen güneşsin, ben ziyâ söyler iken,
Çifti vasfındır, Hüsâmeddin hemen!

Hem Hüsâm, hançer, ziyâ, birlikteler,
Hem güneş, almış kılıç nûrdan meğer!

Hem güneş derken ziyâ, Kur'ân evet,
Aysa nûrdur, ey peder gel dikkat et!

Nûr, ayındır; hem güneştendir ziyâ,
Yazdı Kur'ân, sen dönüp, bak öyle yâ!

Hem güneş, aydan büyüktür, hem yüce,
Hem ziyâ, nûrdan muhakkak güçlüce!

Ayda nûrdan, Hakk'ı görmek pek muhâl,
Hem güneş doğsun, belirgin türlü hâl.

Hem güneş, net gösterir her bir şeyi,
Gündüzün dükkân açış, olmuş iyi.

Tâ ki kalp, sağlam görünsün, pek güzel,
Aldatışlar, hîleler atmaz temel.

Hem güneş, nûrun dağıtmış her yere,
Her ticâret, oldu rahmet bir kere.

Kalpazan, kalp akçenin düşmân, güneş,
Sahte aydınlıkta bulmaz aslâ eş!

Akçe kalp, düşmânıdır sarrâfların,
Dervîşin düşmânda ittir, anlayın!

Enbiyâ, düşmânla uğraşmakta hep,
Hep melekler, kurtuluş etmiş talep.

Allah'ın kandîl ve nûrun işçisi,
Hırsızın üften uzak tut der bizi!

Kalp ve hırsız, kalpazan; nûr düşmânı;
İkisinden sakla Rabbim sen onu!

Hem güneş, dördüncü göklerden doğar,
Mesnevî dört oldu, gel nûrunla sar!

Sen, güneş emsâli nûr saç deftere,
Hem yayılsın defterim, dört bir yere.

Kim masaldır der okur, olsun masal,
Kim de kendin bilse, mertlik işbu hâl!

Mesnevî Nil, Kıptiler kan derdi bu,
Kavmi Mûsa'ya görünmüş oldu su.

Mesnevî düşmânı var, gördün yâ sen,
Hem cehennem içre, yönlenmiş hemen.

Ey Hüsâmeddin, gören sen halini,
Gösterir Hak, onların ahvâlini!

Gayb gören göz üstâd olmuş, gaybe dal,
Olmasın dünyâda eksik böyle hâl!

Hep bizim hal oldu bir kez söyleyen,
Hem tamamlansın gerek, bitsin hemen.

Varsa insan, geç o insan olmazı,
Kıssa bitsin, söyle artık son sözü.

Hem hikâyen, üçte olmazken tamâm,
Dörtte bitsin, gel tamam et, durma hem!"

Bekçiden Kaçıp Bilmediği Bir Bağa Giren ve Sevgilisini Orada Bulan Âşık Hikâyesinin Tamamı

Bekçiden korkmuş ve at sürmüş bağa,
Başlamıştık biz onu anlatmağa.

Oydu âşık, hem sekiz yıl çekti o,
Has güzel bağdaydı hem, gerçekti o!

Gölgesin görmek de imkân yok idi,
Sanki ankâ, sâde ad duymuş idi.

Bir kazâdır, kaptırır gönlü ona,
Tek görüş etmişti âşık, baksana!

Sonra düşmüş oldu, gayret etmeye,
Hiç yanaşmaz, oysa yüz göstermeye.

Yalvarırsan, mâl sunarsan, boş bir iş,
Bir güzel yâr, gönlü dersen tok imiş!

Her işin âşık için, elbet Hüda,
Hem dudaktan, san'atı tattırmada!

Hem bu yüzden, âşığân coşsun hele,
Hak kazâ, hep bağlıyor bir bent ile.

Hep arar âşık, hemen vuslatına,
"Yüz görümlük ver!" demiş Allah bana!

Bir nefes ardında âşık doğrusu,
Bir ümitsiz, bir ümîtvâr duygusu.

Herkes ummuş, var kapı, Hak emrine,
“Hak açar” der, bekleşir durmaz yine.

Sonra örterler, ümît geçmez bile,
Hem de durmazdan koşarlar bak hele.

Genç, girer girmez dışardan bahçeye,
Hem ayak batmış olur, bir hazneye.

Bekçi Allah’tan sebeptir öylece,
Korkusundan genç, bağa gitsin gece.

Hak sebep etmişti, görsün bekçiyi,
Yâr mum almış, hep ararmış yüksüğü.

Öyle görmüş hâli, dolmuş şevk diye,
Eylemiş duâyı, dönmüş bekçiye.

Hem koşarken: “Bir zarâr var ortada,
Bekçiye altın, gümüş lûtfet Hüda!”

Sen, şu şerlerden, yeter kurtar onu,
Mutluyum ben, şimdi şâd et bir onu!

İki âlem içre mutlu kıl ki sen,
Cümle itlikten çekip kurtar hemen!

Gerçi huyca, halka düşmân olsa da,
Öyle hûy durmaz olur bitsin, belâ!

Şah, kızar duysun, o, hem mazlumlara,
Neş’elenmiş, hor bakar insanlara.

Bir de duysun, şah bağışlar onları,
Mertlik etmiş, saldı mü’minânları.

Cânı sesler, belki yüz bin mâtemi,
Zâlimin var, zulmünün yüzler demi.

Genç adam duâyla dönmüş bekçiye,
Kendisinden buldu bir rahmet diye!

Bekçi zehr densin olur tiryâk ona,
Yâri bulmaktan sebeptir, baksana!

Sanma dünyânın fenâ, mutlak olur,
Her fenâlık belli bir nispet bulur.

Gör cihânın, hem şeker, hem zehri var,
Sende yardım, bende bağlanmak sunar.

Bir ayak bulmuş, onun bağmış yine,
Burda zehr, hem onda tat olmuş yine!

Bir yılan, zehriyle bulmuş hayat,
İnsanın olsun zehir bulmuş memat.

Umanın mahluka, umman bahçedir,
Toprağın mahluk girip ölmektedir.

Böyle nispet eyle, iş erbâbı sen,
Böyle saysan doğrudur, binler hemen!

Zeydi bir fert, benzetirken şeytâna,
Başka bir fert, benzetirmiş sultâna.

Der bu: “Zeyd sünnî ve sâdık bilmeli, ”
Der o: “Zeyd kâfir ve hem, katl etmeli!”

Zeyd o insandır, olur cennet eri,
Başkalar sunmuş ziyânkâr işleri.

Zeyd, eğer olsun diyorsan sen şeker,
Âşığın gözlerle, bir baksan yeter!

Bir güzel görsen, dönüp göz bakma sen,
İsteyen bir gözle bak, hoş gör hemen!

Bağlayıp göz, bir ödünç göz al ele,
Âşığın gözden görüş al, dur hele!

Sen güzelden, kendisinden al bakış,
Onla bak sen, onla bakmak var, çalış!

Ol ki bıkmaktan, usanmaktan emin,
Hak demiş: "Verdim ona" ol sen emin!

"Ben onun göz, gönlü oldum, kalp ve el,
Buldu ikbâller elimden, bir güzel!"

80
Olsa mekrûh, olsa hoş olmaz delîl,
Dosta yönlendirse, makbûl oldu bil!

HER VA'ZA BAŞLAYIŞINDA ZÂLİMLERE; MERHÂMETSİZ VE İTİKADSIZLARA DUÂ EDEN VÂİZİN HİKÂYESİ

Vardı bir vâiz, çıkarken kürsüde,
Eşkıyâlar üzre duâ etmede.

Kaldırır el, söyleyip; "Yâ Rabbenâ,
Merhamet et, müfside, isyâncına!"

Hayra istihza edip, gülmüşleri,
Ehl-i inkâr, hem manastır erleri."

Hiç temiz erler için, etmez duâ,
Hep, habîsler vardı duâsında yâ!

85
Hem demişler, "Yaptığın âdet değil,
Sapkın onlar, hoş desek, elbet değil!"

"Aldı onlardan güzellik, bildiğim,
Ben o yüzden, hep duâ etmekteyim.

Hem zulüm, cevr ü cefâlar ettiler,
Hem de şerden, hayra, onlar attılar.

Hangi gün, dünyâya, meyl etmiş idim,
Bil ki onlardan dayak, yumruk yedim.

Onların dertten, kaçardım Rabbime,
Sanki kurtlar, döndürürler kendime.

90
Kurtuluş buldumsa, onlardır sebep,
Hem duâ etmek gerek, vâcipti hep!

Kul ki dertten, yalvarır hep Rabbine,
Hastalıktan, yüz şikâyetten yine.

Hak buyurmuş: "İşte bak sen dert, belâ,
Hep yakartıp, doğruluk sunmakta yâ!

Sen, o nimetten şikâyet eyle bak,
Hem, koyar olmuş seni bizden uzak."

İşte gerçek: "Düşmânın iksîr sana,
Hak rızâya yollayan dost, baksana!"

95
Sen ki, şerrinden kaçarsın tenhâya,
Hakk'a yönlendin yâ ihsân almaya!

İşte gerçek: "Dostların düşmân sana,
Etti meşgûl, koymamış Hak'tan yana."

Var şu porsuk, yer dayak şişmanlaşır,
Hayvân ammâ, işte bir örnek taşır!

Yerse değnek, haslaşır olgunlaşır,
Vursanız siz durmadan şişmanlaşır.

Nefsi mü'min, sanki bir porsuk olur,
Dert çeker, kuvvet bulur hem kurtulur!"

100
Hep bu yüzdendir, Nebîler dert çeker,
Cümle kullardan da onlar, dertliler.

Çünkü cânlardan da üstün cânları,
Çektiler dert, yok ki geçmiş onları!

Hayvânın post, yer dayak haslık bulur,
Sahtiyan dertten güzellikler alır.

Hem de debbağlar sürer keskinleri,
Sürmesinler başlayıp kokmuş deri.

Hem tabaklanmaz deyip bil insanı,
Nemli, kokmuş, hem de, bir çirkin tanı!

105
Sen de keskin maddelerden sür ona,
Ov, temizlensin, letâfet ver ona.

Yoksa kudret, sen dileklerden yana,
Verse Hak dert, râzı ol artık ona.

Dost belâ sunsun, temizlermiş seni,
İlmi, tedbîrlerden üstündür hani!

Bir belâ gelsin, sefâ görmüş olan,
Hastanın dermân olurken, tat bulan.

Mağlûbiyetten, zafer duysun hani,
Öldürün der, "dostlarım sizler beni!"

110
El için, zâlim ki fayda vermede,
Hem de, kendinden zararlar görmede!

Merhamet, iman varıp gitmiş öte,
Kîn ve şeytânlık buluşmuş gövdede.

Kîn, kazâ tezgâhı dolmuş her biri,
Küfre kîn kök, küfrü sarmış kâfiri!

BİRİSİNİN HZ. ÎSÂ'DAN: "YÂ RUHULLAH; VARLIK ÂLEMİNDE EN GÜÇ ŞEY NEDİR?" DİYE SORMASI

Der ki Îsâ'ya gelip olgun adam,
"Neydi âlemlerde en güç, söyle tam?

Der ki: "Ey cân, güç olan Hakk'ın gazâp,
Çekti titrer, hep cehennemler azâp."

115
"Hak gazâbından, emîn olmak nasıl?"
"Hışma kalksan, sonra vazgeçsen asıl!"

Cümle zâlimler, gazâbın ma'deni,
Çirkin onlar, vahşi hayvândan denî!

Hem nasıl eyler ümît, rahmetten o,
Geçse hûylardan alır nusretten o!

Hem gerektir böyleler, âlemde de,
Söylemek, birçok dalâlet vermede!

Toplanır gövdende, idrâr adlı su,
Safsu olmaz, berrak olmaz doğrusu.

ÂŞIĞIN HİDDETİ VE MAŞÛKUNUN ONA HAYKIRMASI

120
Gördü ahmak, sevgili tek durmada,
Gayesi öpmek, sarılmak olmada.

Haykırır mâşûk ki: "Toplan bul edep,
Olma küstâh!" derdi bak heybetle hep!"

"İşte tenhâ, burda artık kimse yok,
Sen suyumsun, ben susuz gör, pek de çok.

Burda, yelden başka yok hiç kıprayan,
Kimdi hâzır, mâni olmuşsun neden?"

Der: "Be ahmak kimseden hiç duymadın,
Sen delirmişsin, senin ahmak adın!

Gördüğün rüzgâr, kımıldar her zamân,
Bilmedin, elbette vardır kıpratan.

Hem değerken Allah'ın *yelpâzesi*,
Bir tasarruftandı, rüzgâr esmesi.

Insanın hükmüyle, az rüzgâr niye,
Hem de muhtâç, sallanan *yelpâzeye*.

Sen dokunmazsan da, ahmaklık beyi,
Yel de esmez, çalmadan *yelpâzeyi*.

Hem dudaklardan çıkan rüzgâr bile,
Hep bedenden *yollanır*, bir emr ile.

Bir nefes bâzan haber, bâzan övünç,
Bâzı ret, bâzan da sövmektir sonuç.

Sen kıyâs et, işbu rüzgâr böyledir,
Hem o cüz'den, küllü hep görmekledir.

Emr alır, rüzgâr olur kış rehberi,
Hem sürer, koymaz eserken her *yeri*.

"Âd" için olmuş kasırga, baksana,
Bin letâfet sundu, Allah'tan *yana*!

Bâzan Allah emr edip, bir sam eser,
Hem sabâ olmuş mübârek rûzigâr.

Bir kıyâs etsen, deyip vermiş nefes,
İşte, Hak'tan türlü *yel*, esmiş nefes.

Kahr ve lûtf olmazsa, söz olmaz nefes,
Bâzı söz bal, bâzı zehr olmuştu ses!

Bir râhatlık sallatır *yelpâzeyi*,
Etmesin iş, hem neden kahr etmeyi?

Anla sen ey, takdîrin *yelpâzesi*,
İmtihân olmuş bu sır sermayesi.

Bir nefes hem, *yel* olur *yelpâzeler*,
Yâ düzeltmek, *yâ* gelip bozmak diler!

Hem sabâ, poyraz denen rüzgârları,
Saymak imkânsız, lütuftur onları.

Alsın ambardan, avuç buğdayları,
Aynı cinstir, belle artık, hep varı.

Gökte rüzgârlar ki, bir burçtan eser,
Nerden essin, emri almazdan meğer!

Geldi harmân, orda durmuş çiftçiler,
Hem savurmak isteyip, rüzgâr diler.

Buğday ayrılsın samândan bir kere,
Ambar ister, istemiş gömsün *yere*!

Hem geciksin, bir de rüzgâr esmesin,
Çiftçiler elbet duâ etmiş kesin!

Hem doğum ânında, *yok* doğmak *yeli*,
Söylenir, bitmez ki hiç eyvâh seli.

Yel de Allah'tan eser, bilmezseler,
Dilde duâlar nasıl, etmekte *yer*?

İstiyor rüzgâr, bütün *yelkenliler*,
Es güzel rüzgâr, deyip Hak'tan diler.

Bir de, dişler ağrısın, essin *yeli*,
Def'ini, Hak'tan dilerler bilmeli.

Hep zafer ister, bütün asker bile,
Ver zaferden *yel* diyorlar, ver hele!

Hem doğursun istenilmiş anneler,
Bir azîzden, muskalar isterdiler.

Hem yakînen, bildi herkes gönderen,
Esse rüzgârlar, bil ki Allah'tır veren!

Bildi herkes vardı gayret gösteren,
Gayretin var, mutlaka gayret veren!

Gözle görmek, imkânın yok olsa da,
Yok, yapan ammâ eserler ortada!

Gövdenin hep, cânladır cânlanması,
Hem görünmez, hiç bilinmez, cân nesi?"

Der ki âşık: "Ben edepten ahmağım,
Ben vefâ hem isteyişlerden sağım!"

Der ki maşûk: "Sen edep saymış isen,
Gayri neymiş, hepsini sensin bilen!

*Buysa gerçekten edep, her saklı hûy,
Besbeterdir, hem yakînim vardı duy!

*Her ne sızdırmış küzen, hep bil ki sen,
Aynı şeydir sızmasından beklenen."

KARISINI YABANCI BİRİYLE BULAN SÛFİ

Geldi gündüz, sûfî erkenden eve,
Tek göz ev, avrat da bir erkekle de.

Hem de nefsin hîle, aldatmış onu,
Oynaşıyla, birlik olmuş, en sonu.

Kuşluk olmazdan, gelip çalmış kapu,
Şaşkın onlar, kaçmanın yoktur yolu.

Hiç de gelmez, iş yerinden gündüzün,
Böyle âdet onda yok, boştur sözün.

Aynı gün, elbette oymuş maksâdı,
Şüphelenmiş, aldatandır avradı.

Hep inanmış sûfî hiç gelmez eve,
İşle meşgûl, gelmemiş gündüz eve.

Hem kıyâs, hem i'timât çıkmış boşa,
Örter Allah hem cezâ, vermiş başa.

Bir fenâlık eylesen gel, kork ki sen;
Bir tohumdur, Hak yeşertir bak hemen!

Belki pişmânlık duyar birkaç kere,
Âr duyarsın der ve gizler kaç kere!

ÖMER (R.A.) DEVRİNDEKİ HIRSIZIN HİKÂYESİ

Bak Ömer vaktinde bir hırsız adam,
Tuttular, cellâda gelmiş oldu tam;

Haykırıp hırsız ve söyler: "Ey Emîr,
Gel de affet, suçların bir ilkidir!"

Der Ömer: "Hâşâ değildir ilk kazâ,
Kul için vermez ki, ilk suçtan cezâ!

Çok zamân örter Hüda, suç işlesen,
Bâzı açmıştır görürsün, adli sen.

Böyle çıksın, hep sıfâtlar ortaya,
Kahrı korkmak, lûtfu yöndür müjdeye.

Hem kadın, yapmış fiil birkaç kere,
Pek kolay gelmiş, yanılmış boş yere.

Hem ayak gevşek ve aklen bilmiyor,
Testi çaydan, dönse sağlam istiyor.

Hem kazâ, müşkül durum arz etmede,
Bak münâfık, vakti gelmiş ölmede.

Kurtuluş yok, yok aman, yok yoldâşı,
Attı el hem, Azrâil tutmuş başı.

Evde tek dostuyla kalmış, tek oda,
Taş kesilmiş, öyle kalmış ortada.

Der ki sûfî: "Siz ki kâfir beklerim,
Kin gerek amma biraz sabr eyleyim.

Bilmiyenler misli, davranmam gerek,
Duymasın her bir kulak, insan demek!"

Hak eri gizler, alırken intikâm,
"Dîk" denen bir hastalık olmuş o tam.

Dîk olan insan erir buzlar gibi,
Zânneder olmuş durur, turplar gibi.

Görmedim dermiş iken, sırtlan gören,
Aldanır sırtlan, olurmuş av hemen.

Gizlenilmek üzre bir yer, yok gibi,
Alta girmek, üste çıkmaklık gibi!

Yok ki tandır, saklanır olsun ona,
Bir çuval yok, örtü etmekten yana.

Sanki haşrın, düz mekân var orda ha,
Bir çukur yok, kaçma yok, yok bir saha.

Anlatır Allah ki, elbet mahşeri,
Der: "İniş yok, tümseğin yoktur yeri."

KADININ, HÎLEYE SAPIP SEVGİLİSİNE ÇARŞAF GİYDİRMESİ VE ALLAH'IN: "SİZİN HÎLENİZ PEK BÜYÜKTÜR" HÜKMÜNCE KOCASINI KANDIRMAK İÇİN BAHÂNELERE BAŞVURMASI

Attı çarşaf oynaşın, tam üstüne,
Sonra dönmüş kapuyu açmış yine.

Çarşafın altında durmuş, bir deve,
Bir rezîllik âşikâr, girmiş eve.

*Der ki sûfî: "Görmedim, kimmiş, bu ne,
Görmedim hiç, bilmedim kimdir yine?"

"Şehrimizden bir hanımdır, pek yüce,
Mâl ve ikbâl ehlidir, hem güçlüce.

Ânîden bir kimse derken girmesin,
Kitledim ben, gelse bir fert görmesin!"

Der ki sûfî: "İstenen hizmet nedir?
Söyle yapmak isterim, minnet nedir?"

"Akraba olmak dilermiş bil hele,
Has hanımdır kalbi, tek Allah ile!

Hem habersiz, görmek ister öyle de,
Bir tesâdüf, kız da gitmiş mektebe.

İster un olsun diyor, ister kepek,
Hem gerek, candân gelin, biz eylesek.

Oğlu varmış burda, hiç emsâli yok,
Hem zekî, elbet güzellik pek de çok"

195
Der ki sûfî: "Biz zayıf, yokluk bizim,
Onların mâl, mülkü çok, onlar kerîm.

Lâzım elbet evlilik denklik işi,
Bir kanat çam, bir kanat var fildişi!

Hem nikâh var, derseniz denklik gerek,
Yoksa darlık var, geçim yoktur demek."

KADININ: "HANIM ÇEYİZ KAYDINDA DEĞİLDİR. ONUN MURÂDI KIZIN KAPALI VE NÂMÛSLU OLMASIDIR" DEMESİ, SÛFİNİN DE ÜSTÜ KAPALI CEVÂP VERMESİ

"Özrü baştan söyledim" derken ona,
"İstemem sizden çeyiz" söyler bana.

Bıkmışız biz, mal ve altından diyor,
Hırsı attık, olmayız halktan diyor.

200
"Der ki hep maksâdımız iffet bizim,
Hep cihânın kurtuluştur bildiğim."

Açtı sûfi, yokluğun arz eyledi,
Söyledim ben, gizlilik bitsin dedi!

Der kadın: "Tekrâr edip hep söyledim,
Yok, çeyiz, bizden deyip arz eyledim."

Şimdi îman, onda sağlam, dağ kadar,
Say fakîrlik yüz ve bir şekvâ mı var?

Der ki: "Dâim maksâdım, iffet benim,
Bekleyiş nâmûs ve hem himmet benim!"

205
Der ki sûfi: "Mâl, çeyizler ortada,
Gördü sır yok, neyse bizler burda yâ!

Bir adam, ancak sığar bir hânede,
Saklı kalmaz, olsa bir tek iğnede.

Örtümüz, nâmûsumuz hep, bilmede,
Zühd ü takvâmız bizim, mevcût nede?

Örtü örtsek, örtmesek bilmekte o,
Bizden üstün, her ne var; görmekte o.

Kız çeyizsiz, herne vardır ortada,
Nâmûs, iffet, neyse gerçek bilmede!

210
Şart değil nâmûsunu övsün baba,
Onda âr, nâmûs belirmiş, ortada!"

Bir hatâ, çıkmışsa artık meydâna,
Etme çok sözler gereksizdir ona.

Doğruluk, iffet belirten, ey kişi,
İçtihât, hem itikâdın has işi!

Sen de, sûfinin hanım emsâlisin,
Hîlekârlıktan, tuzaklar ehlisin!

Yüzde pislikler, çalar oldun çene,
Hâlik'ından, sen utanmazsın yine!

ALLAH'IN KENDİSİ İÇİN SEMİ', BASÎR VE ALÎM DEMEKTEKİ MURÂDI

215
Hak bakıştan, korkun olsun istedi,
Şüphesiz Allah "Basîr'im ben" dedi!

Bet, fenâ sözden çekin derken Semî',
Bağla ağzın, pisse söz, bulmaz demi.

Her fesât, bitsin ki Hakk'ın korkudan,
Hak'ta, "Âlîm" olduğun etmiş beyân.

Allah'ın ismi sıfâttan, iz iken,
Zenci "kâfur" dense, benzerlik neden?

Allah'ın adlar, sıfâttan gelse ne?
Oydu Kâdim, evveli olmaz yine!

220
Hem sağır; olsun duyan, körler; ziyâ!
Böyle ad koysak alay etmek bu yâ!

Bir hayâsız, ismi "Mahcûp"tur desen,
Simsiyâh, çirkin "güzeldir" söylesen,

Tâze doğmuş bir bebek ismen: "Hacı",
Yâ isim, "Gâzî" denilsin, hem neci?

Övgüden, konmuş isimler, varsa da,
İsme lâyık olmasın, boş kalmada!

Yâ alaydır, yâ isim vermiş deli;
Böylelerden, Hak temizdir bilmeli!

225
Görmeden bildim, güzelsin yüzde sen,
Hûyca çirkin olduğun, bildimdi ben!

Ben konuşmazdan bilirdim sen kötü,
Hem inatkâr, hem alışkın, niyyeti.

Hastalansın görme, eksilmişse de,
Anlarım, kan hastalıktan gelmede.

Sen ki sandın, ben çobansız bir kuzu,
Sen ki sandın hiç muhafızsız bizi!

İşbu dertten ağlaşır âşık olan,
Hem lüzumsuz yer bulup baksın inan!

230
Sandılar ceylân, çobansız gezmede,
Sandılar tutsak, ucuzdan gitmede!

Bakma sen boş, Hak diyor hem bekçi ben,
Gamzenin oklar, ciğer delmiş iken.

Ben de oğlaktan, koyundan alt mıyım?
Olmasın ardımda bir gözcüm benim!

Vardı bekçim, saltanat lâyık O'na,
Hem bilendir, yel neden esmiş bana?

Hem soğuk bilmez, sıcak var yel denen,
Sâde Allah bildi, bil, ahmak hemen.

235
Nefsimiz kördür, sağırdır, Hak için,
Önce gördün, sende körlük siz bilin!

Ben sekiz yıl sormadım, bundan dedi,
Gördüğüm kat kat senin cehlin idi.

Sen nasılsın sorma boş, külhânda yâ?
Düşmüş artık hiç gerek yok sormaya!

DÜNYÂNIN KÜLHÂNA, TAKVÂNIN DA, HAMAMA BENZEYİŞİ

Benziyor külhâna dünyâ şehveti,
Parlatır takvâ, hamamlar nispeti.

Muttakî, külhânda bulmuş zevk, sefâ,
Hem yunup paklandılar hep, öyle yâ!

Şehvetin zengin, yakar, âteş sayın,
San ki, çör-çöpler taşırlar, anlayın!

Hak ki vermiş oldu hırslar çöpçüye,
Hem de, takvânın hamam yansın diye.

Geç de külhândan, hamam var, gel hele,
Geçse külhândan, hamam etmiş bile!

Orda kalmış kimseler, olmuş uşak,
Kim ki sabretmiş, o dikkât etti bak!

Bil, yıkanmış kimsenin hoştur yüzü,
Tertemiz yüzden sunar, hep gündüzü!

Külde yatmışlarda, olmuş âşikâr,
Giysinin toz, is, duman hep kir sunar!

Görmeyen, görmüş delilden var yoku,
Kör için değnek olur olmuş koku!

Söylet artık, almıyorsan bir koku,
Al sözünden, onda sır neymiş oku!

Külhanın hızmetlisi dermiş nice;
"Yirmi yük, çör-çöp götürdüm, der gece."

Hırsının âteş yakan, âteş de sen,
Yüz alev, yüz ağzı açmış bekleşen.

Altın, âteş parlatan çöptür meğer!
Anca çör-çöp, gübre olmuştur gider!

Bak güneş ondan, âteşten dem vurur,
Âteşin lâyık kılar, yaşlar kurur!

Yüz kıvılcım düşse hırs külhânına,
Bil güneş, taştan sunar altın sana.

Yığmışım mal söyleyen ferdin sözü,
"Topladım süprüntüler" olmuş özü!

Bunca sözlerdir gelir, rüsvâ eder,
Külhânîlerden, övünmekmiş meğer!

"Altı ölçek, çöp getirdim" derdi yâ,
Oysa der:"Ben tam eriştim yirmiye."

Koklasın misk, hastadır külhândaki,
Orda doğmuş, yok temizlik ondaki?

GÜZEL KOKU SATANLAR ÇARŞISINDA ITR VE MİSK KOKUSUNDAN BAYILAN VE HASTALANAN DERİCİ

Attar'ın dükkâna varmış bir adam,
Hem râhatsız oldu, en has kokmadan.

Miski satmıştan koku almış o an,
Başdöner olmuş ve düşmüş yok ki can!

Sanki leş, düşmüş, yolun tam ortaya,
Kendisinden hiç habersiz kaldı yâ!

Toplanır halk etrâfında birleşir,
Hepsi der: "Lâ hâvle" tedbîrler nedir?

Elle yoklar kimseler var kalbini,
Bâzılar, gülden sular serpmiş hani.

Gülsuyundan, serpen artık bilmemiş,
Itriyâttan, arttı bilmez bunca iş.

Bâzılar baş, bâzılar el ovmada,
Bâzılar var, göğse balçık sürmede!

Bir de katmış, öd-ağaç, koymuş şeker,
Giysisin kesmiş, çıkarmış tütsüler.

Bir de tutmuş nabzı, ellen ölçmede,
Başkalar, koklar nefesten öyle de!

Yokluyor esrâr, şarap, afyon biri,
Şaştılar, bimezdiler hiç tedbiri.

Hem, haber vermiştiler eş dosta da,
Hem falan, attârda baygın yatmada.

Hem, neden baygındı, bilmez kimseler,
Düştü damdan teşt meğer, bilmezdiler.

Vardı bilmiş, pek de gürbüz kardeşi,
Tezce koşmak, gelmek olmuştur işi.

Saklamış koltukta, bir it pisliği,
Öfkelenmiş halka, yaklaşmış iyi.

Hem neden baygınsa ben, bilmekteyim,
Derdi bildim, ben tedâvi eyleyim.

Sen sebep bilmez isen, iş zor demek,
Vardır artık ihtimâller, yüz desek.

Bir sebep belliyse, artık iş kolay,
Hem sebep belliyse, yoktur cehle pay!

Der içinden: "Beyne sinmiş pis koku,
Beyne te'sir eyleyen tek, it boku!

Rızkı bulmak üzre gelmiş batmaya,
Pisle uğraşmış, dönüp debbağlığa."

Tıpta üstâd, Câlînus der baksana,
Hasta âdet eylemiş, sen ver ona.

Âdetinden ayrı, bir dert var ise,
Âdetinden ver, devâdır herkese.

Bir böcek olmuş taşır, it pisliği,
Hep bayıltır, misk sunarsan gerçeği!

Hem onun dermân, olur it pisliği,
Onla hem hal, belle artık gerçeği!

"Pisledir pis"[53] âyetinden sen oku,
Anla artık manâsından doğruyu!

Hem öğüt vermiş olan, açmış kapu,
Kurtuluş der, sundu amber, gül suyu.

İtimâdın lâyığı, ey kimseler,
Pis için, olmaz temiz, iylik meğer!

Çünkü vahyin ıtrı sarhoş etmede,
Hep uğursuzlukta, senden gelmede!

"Sözlerin vermekte zahmet bizlere,
Va'zınız zorluk sunar densizlere!"

Başlayıp, susmaz, öğütler verseniz,
Taşlarız, artık gerektir ölmeniz."

Biz, ayıplardan semirmiş gelmişiz,
Hem, nasîhat dinlemekten geçmişiz.

Lokmamız, artık yalan olmuş iken,
Teblîğindendir bozuk midem de, sen!

Senle artmış, yüz kat olmuş derdimiz,
Akla dermân, siz de afyon verdiniz.

---

[53] *"Kötü erkekler kötü kadınlara, kötü kadınlar kötü erkeklere.." (Nûr, 26) buyurulmuştur.*

DEBBAĞIN BİRÂDERİNİN, KARDEŞİNİ KÖPEK PİSLİĞİ KOKUSUYLA GİZLİCE TEDÂVİ ETMESİ

Halkı savmışken başından, şimdi der;
“Görmesin dermân verirken kimseler!”

Ağzı sır söyler gibi tutmuş ona,
Soktu pislikten onun tam burnuna.

Beyne dermân oldu pislik, bilmede,
Vermeden ovmuş, eliyle ezme de!

Hem o ân başlar, dudak oynaşmaya
Halk büyü sanmışta başlar şaşmaya.

Hem de söylerler: “Okur efsûn ona,
Öldü, efsûn dermân olmuşken ona!”

Hem fesâdın iş, zinâ, göz süzmedir,
Hep günahlar, orya yönlenmenledir!

Almayan kimdir, nasihat miskini,
Şüphesiz, olmuş fesâdın düşkünü.

Hak, “necistirler” demiş müşriklere,
Öyle doğmuşlar, bulaşmış şirklere.

Pisliğin kurt, orda doğmuş, ordadır,
Bilmez amber, bir değişmiş hûyladır.

Serpseniz nûr, hiç isâbet eylemez.
Bir kabuktur, aslâ bir kalp peylemez!

Bir kısım nûr vermiş olsun, Hak ona,
Gübreden, civciv çıkarmış bak ona!

Gübreden peydâ olan, bir kuşsa da,
Hem gelip, irfan bulup nûrlanmada!

Sen o nûrdan, pek uzak kaldın meğer!
Burnu, pislik içre sokmuşsun, gider!

Benden ayrıldın, yüzün solgun senin,
Hem sararmış yaprağın; hâm meyvesin!

Simsiyâh olmuş âteşten, bak kazan,
Et de karttır, öyle kalmıştır inân.

Ayrılıklar kaynatan yıllarca ben,
Hâmlığın artmış, nifâksın şimdi sen!

Hastalıktan bir koruksun, hem yine,
Hep üzüm olmuş ve sensin hâm yine.

ÂŞIĞIN YAPTIĞI SUÇTAN HÎLE İLE ÖZÜR DİLEMESİ, MAŞÛKUN DA, BU HÎLEYİ ANLAMASI

Der ki âşık: “İmtihân ettim seni,
Er misin, kancık mısın, bilsem seni?

İmtihânsız dahi, bilmiştim inan,
Duymalar, görmek kadar olmaz ayân!

Sen güzellikten güneş, bilmiş cihân,
İmtihân etsen güneş, bulmaz ziyân.

Sen ki bensin, belki bildim ben seni,
İmtihân etmekteyim hep, ben beni!

Enbiyâlar imtihân etmiştiler,
Doğdu onlardan, büyük mucizeler.

İmtihân ettim, cemâlinden gözü,
Kem gözünden, saklasam derdim sizi!

Haznesin sen, hem cihân olmuş vîrân,
Hiç de sen incinme, gâyemsin, inan!

Ben araştırdım, bütünden iffetin.
Düşmanım duysun diler oldum hemin!

Bahseder oldukça, hep senden dilim,
Şâhidim olsun dilerdim, gözlerim.

315
Varsa bir suç, ey güzel yüz sevgilim,
Hem kılıç, hem ben, kefenle gelmişim.

Öz elin kessin gerektir boynumu,
Başka elden öldürülmem doğru mu?

Ayrılıklardan gelip sen, söz deme,
Yap ne dersen, ayrılık hiç söyleme!"

Şimdi sözler ülkesi olmuş yolum,
Vaktimiz dar amma hiç ermez elim!

Bir söz ettiktik, oysa sırrı gizleriz,
Ölmemişsek, böyle kalsın isteriz!

ÂŞIĞIN ÖZÜR DİLEYİŞİNİ MAŞÛKUN REDDETMESİ VE ONUN ŞEYTÂNİYETİNİ YÜZÜNE VURMASI

320
Bir cevâp olsun, deyip başlar söze,
Apaçık hâl, pek siyâh gelmiş size.

Karmaşık hîlen, sunarsın adle sen,
Hali görmüşler için sundun neden?

Hîle, fısk, gönlünde her şey varsa ne?
Belli her şey, bizde rüsvâdır yine!

Örterim hep kulda mevcut aybı ben,
Hem neden, yüzsüzlüğü ilânda sen?

Ceddin Âdem işlemiş elbet hata,
Anlamış suç, özre dönmüş oldu yâ!

325
Bilmiş Allah'tır bilen, kalkmış olur,
Çift ayaküstünde, af ister durur!

Hep oturmuş gâmların küllerdi iz,
Sıçramaz daldan dala, bahânesiz!

"Rabbenâ, biz nefse zulmettik" dedi,
Önden, ardından melek görmüş idi.

Câna benzer, gizli görmüş çok melek,
Elde değnek, yükselir tâ arşa dek.

Ol, Süleymân huzra durmuş bir böcek,
İşbu değnek, dövmesek, incitmesek!

330
Doğruluktan, başka yerde durma sen,
Gözden üstün bir mürebbi, bilmeden!

Hep öğüt almış, temizlenmişse kör,
Sonra tekrâr kirlenir, sen bak ve gör!

Sen ki, görmez kul değilsin, ey adam,
Bir kazâ gelsin, kör oldun orda tam.

Bir tesâdüfken düşer gözken gören,
Ku'ya düşmek nâdirat olmuş hemen!

Hem kazâlar, körlerin yoldâş olur,
Düşmeler körlerde uygun, hûy kalır.

Hem düşer pis yerde, almaz hiç koku,
Ben miyim kokmuş, bulaşmış şey mi bu?

Serpseler üstten de miskler, hiç bilen,
Yâr mı sunmuş? Hep benim sanmış hemen!

Çift gözünden, nûr saçan ey mutlu gel!
Çift gözün, yüz anneden, soydan güzel!

Kalp gözün, yetmiş defa yüksek daha,
His gözü, ondan gıdalar almada!

Pek yazık, yollarda vardır yolkesen,
Nerde görsün, dil düğümlermiş hemen!

Hem ayak bağlansa, rahvânlık biter,
Bir ağır bağdır, beni affet yeter!

Gönlümün sözler dökülmüş, hep yazık,
İnciler, kıskanç değirmenden kırık!

Hem eğer, incim ezilmiş olsa da,
Hasta gözken, sürme sunmuş olmada.

İnci, sen hiç sıkma cân, hem bil ki sen,
Sen ezildin, gözde nûr oldun hemen!

Bak, bütün pejmürde denmiş söz ne var,
Âkıbet doğrulttu Allah, âşikâr!

Hem öğütmüşlerde buğday, olmuş un,
Olmuş ekmek, yer desen, dükkân onun!

Sende suçlar, çıktı âşık meydâna,
Yağ, su neymiş, eyle terk, suçlansana!

Hem uyan şey, buydu insanoğluna,
"Nefse zulmettik" demek, uymuş ona!

İsteğin neymiş senin, arz et hemen,
Olma İblîs, iddiâ ispâtta sen.

Örttü şeytân aybını, yüzsüzlüğü,
Sen çalış, uğraş, didin at örtüyü!

Hem Ebu Cehl, istemiş mû'cizeyi,
Kînle dolmuş, san Oğuz, bir Türk beyi.

İstemez Sıddık, olan mû'cizeler,
Der bu yüz; "tek doğru" der, "yok eğriler."

Sen misil bir şahsa benlik, neydi bu?
Hiç yakışmaz sen sınar olsan onu!

BIR YAHUDİ'NİN HZ. ALİ'YE (R.A.): "EĞER HAKK'IN HIFZINDAN EMİN İSEN, KENDİNİ BU KÖŞKÜN TEPESİNDEN AŞAĞIYA AT" DEMESÎ

Bilmeyen Allah'ı hiç tâzim nedir,
Murtazâ'ya bir inatkâr şöyle der;

"Yükselen bir damda olsan, ey yüce,
Hak korur, elbet bilensin öylece!"

Der: "Evet, hem doğduğum günden beri,
Hıfzı var Hakk'ın, sunar gerçekleri."

"Gel, güven Hak hıfza, damdan atla sen,
Sen güven, Allah olurken hıfz eden!

Tam yakîn olsun gerek, gönlümdeki,
İtikâdın pek güzel, ispâtla ki!"

Murtazâ der: "Sus, defol, gel sen sakın,
Cân, cesâretten, belâlar bulmasın.

Doğdu nerden, kul meğer lâyık mı ki,
Hakk'ı bir kez imtihân etsin peki?

Kul için lâyık mı, ahmak kimseye,
Ey edepsiz Hakk'ı imtihân niye?

İmtihân etmek, yakışmış Allah'a,
Durmadan var imtihân, vardır daha!

Saklı kalmış, her ne hâller varsa da,
Hâli hem, âyan beyân göstermede!

Der mi hiç Âdem ki hem: "Yâ Rabbenâ,
Niyetim hep, imtihan olmuş sana?

Görmek isterdim, nedir ben hükmü hem,
Kimde var âh! Böyle cüretler demem!

Ahmak aklın, varsa bir sersem meğer!
Özrünüz, olmuş günahlardan beter!

Gök yüceltmiş, kubbeler vermiş kesin,
Hakk'ı sen hem, imtihân etmektesin!

Ey hayır, şerden habersiz kendini,
İmtihân et, sonra dön et gayrini!

İmtihân etsen eğer sen, kendini,
Başkasından vazgeçersin, ey deni!

Hem bilirsin, sen şekerden parçasın,
Öğrenirsin, sen bütün raflardasın!

Öğrenirsin, imtihânsız Hak sana,
Hiç şeker sunmaz ki, yersiz insana!

İmtihânsız, baş olur olsan ki sen,
Hiç ayakaltında koymaz, bil hemen!

Akla sâhip kimse, atmaz inciler,
Pis sidik, dolmuş gölet, görsün eğer!

Yollamaz buğday, samân konmuş yere,
Bilmiş olsun, öyle hâkim, bir kere!

Şeyh denen sunmuş delil, rehber ki bu,
İmtihan etsen, eşeksin doğrusu.

İmtihân etsem de, dînin üzre sen,
İmtihâna uğrayan, sensin hemen!

Hem çıkar, çıplaklaşır tam cüretin,
Kendi kendin, sorgu olsun niyyetin!

Zerre, dağ tartmak için kalkıştı mı?
Hep kopar, kalmaz terâzi zıkkımı!

Bir kıyâs yapmış terâzi kendine,
Hak erinden, tartma istermiş yine.

Sığmamış şeyh, hiç akıl tartmaz onu,
Akl terâzin parçalar, tek doğru bu!

Bil ayıptır imtihân etmek onu,
Hükm, tasarruf etme hiç, hüsran sonu!

Hem tasarruf eylesin nakş, nakkaşı,
Hem nasıl ister, bu olsun uğraşı?

İmtihân etmiş ve görmüş olsalar,
Nakşı çekmiş, nakkaş olmuştur gider!

Nakkaşın hükmünce nakşı adidir,
Hem elinden çok nakış gelmektedir.

Ermiş olsun, imtihânın şüpheye,
Tâlihin *yok*, geldiler baş kesmeye.

Böyle bir iş gelse, tez *yön*len ona,
Hakk'a dön, tek secde lâyıktır sana.

Gözyaşından ısla, dolsun secdegâh,
Vesvesen bitsin deyip sen, gürle, âh!

Hakk'ı sen, etmek dilerken imtihân,
Sende dîn, mescidi **harnup**'tan[54] inân."

Mescid-i Aksâ ile Harnup Hikâyesi ve Süleymân'dan Evvel Dâvûd'un (Aleyhisselâm) O Mescidi Yapmak İstemesi

Dâvud'un azmi sıkıştırmış idi,
Mescit-i Aksâ, taş olsun istedi.

Geldi Haktan bir vahy: "Terket bunu",
Elde imkan *yok* bina etsen onu.

Böyle bir hâl, hiç bizim takdîr değil,
Mescid-i Aksâ, *yap*ılmaz sen de bil!"

"Sır bilen Allah'ımız, cürmüm nedir?
Yapma dersin, *yap*mamak, emrinledir."

"Yok suçun, döktün sesinden bunca kan,
Bunca mazlûm eyleyip durmuş figan.

Bunca insan avlamış, durmuş sesin,
Avlanıp ölmüş ve av olmuş kesin!"

Nameniz, binlerce kanlar dökmede,
Cân *yak*an nâmen de, cânlar sökmede."

"Ben senin mağlûbun oldum, mestinim,
Kudretinden bağlıdır artık elim!"

Hem o merhûm, şaha mağlûp olsa da,
Mağlup olmak dahi, *yok*luk oldu *yâ*!"

Hak: "O mağlûpluk ki, nispî *yok*luğun,
Bil *yak*înen, olmamış *yok*luk sonun.

Böyle *yok*luk, geçme kendinden demek,
Varlığın en üste ermek oldu tek!

Yoktur olmaz, Hakk'a nispet eylesen,
Hem fenâdan, tam bekâ bulmuş iken.

Cümle ruhlar, hep onun tedbîrledir,
Cümle tenler, hem onun emriyledir.

Kim ki hem, mağlûbu olmuş lûtfunun,
İhtiyârsız, muktedir olmuş bütün!

İhtiyâr bulmakta maksât, son fasıl,
Allah'ın emrinde kaybolmak asıl!

İhtiyâr, benlik, eğer mahvolmasa,
Kalmamıştır, orda lezzet ortada.

Hem cihânın lokma, şerbet lezzeti,
Lezzetin *yit*mekle, sunmuş nevbeti.

Kim ki kurtulmuş ve atmış tatları,
Yitti lezzet, sâde lezzettir varı."

---

[54] *Harrub: Keçi boynuzu ağacı. Bittiği yerlerde binalar harâb olurmuş.*

“Muhakkak ki mü’minler birbirlerinin kardeşidirler” âyeti ve “Âlimler tek bir nefes gibidir” hadîsinin şerhi; bilhassa Dâvud ve Süleymân nebîlerle diğer peygamberlerin birliği, bunlardan birinin inkârıyla hiçbir nebîye imanın sahih olmayacağı

Sende kuvvet, gayretin çok, baksana,
Mescidi yapmak nâsiptir oğluna!

*Geldi Hak’tan bir hitâp Dâvud için,
“Ey seçilmiş, bil yapar oğlun senin!

Yapsa oğlun, bil ki sen yaptın demek,
Hep inanmış kimseler bir, yok ki tek!

Çokça mü’min var, fakat imanda bir,
Tence pek çok olsalar hep ruhta bir.

Ayrı cân, idrâk taşır insan olan,
Hem eşek, hayvân, öküzden ayrılan.

Bil şu insan, aklı ruhundan öte,
Ruh ki var, ermiş de olgun etmede!

Birlik olmaz ruhları hayvanların,
Nefste tevhît, bulmayan ruh onların.

Yense ekmekler, doyurmaz ruhunu,
Yük taşır ruhlar ki, bilmezler onu!

Ölse bir kez, hayvânî ruh mutlanır,
Görse nimet, pek hasûttur kıskanır.

Kurt, köpek, hayvanlar ayrı ruh taşır,
Bir olan ruh, Hak için aslanlaşır!

Bir dedim, birlikte ben cem eyledim,
Birse ruh, cismiyle çokluktan dedim.

Hem güneş nûrlandırır, tek nûru var,
Hânenin içlerde, çok nurlar sunar.

Sen duvarlar, kaldırır olsan bile,
Onların nûr, mutlaka birdir hele.

Evlerin, elbet temel kalmaz yine,
Sır çıkar, onlar dönerler mü’mine.

Böyle sözden, onca müşküller doğar,
Misli yok hem, sâde bir örnek sunar.

Aslanın çok farkı, fert aslan desen,
Insanın şahsında fark çok, belle sen!

Sâde benzerlik sunar, olmuş misâl,
Korkusuz cân varsa bak sen, hisse al!

Kahramanlık varsa, aslanlık demek,
Aslana hiç benzemez biz neylesek!

Tıpkı bir nakş yok cihânın, baksana,
Örnek olsun gösterim, dersem sana.

Benzeyiş noksân, fakat göstermeli,
Tâ ki geçsin, sendeki hayret yeli!

Hem karanlık başlasın gelsin gece,
Yakma istenmekte kandîl öylece.

Hem çerağ ten misli, say sen nûru cân,
Mum, fitil, eczâya muhtâçtır inân!

Bizde hem, nefsin fitil, tam altıdır,
Hem yemek, içmek ve yatmak harcıdır.

Hem yemez, içmez ve yatmaz yok nefes,
Yer, içer, bunlar yaşatmaz, haydi kes!

Yağ, fitil yokken bulunmazmış bekâ,
Yağ, fitiller hiçte, sunmazmış vefâ.

Çünkü yağ, muhtâcı nûr, ölsem diyor,
Bir sabâh olsun, ölüm var bilmiyor!

Âdemin hislerde yoktur hiç bekâ,
Haşrı nûrdan yok olurlar mutlaka.

Bitkinin benzer değil, soylarda cân,
Hem bütünden, kalkmamıştır ortadan.

Şimdi ruhlar, sanki yıldız benzeri,
Bir güneş, silmiş görünmez izleri.

Ağrı bitmiştir, ısırmışken pire,
Bir yılan sokmuşsa gör, aynı yere.

Çıplacık insan, gelip soksun arı,
Kurtuluş, artık suyun en dipleri!

Üstte onlar başlamışlar dönmeye,
Baş çıkarsın, bekleşir soksak diye.

Hakk'ı biz ansak, sudur gerçek anış,
Hem kadın, hem erde hiçtir anlayış!

Hak anış umanı, gel sen, dal hele;
Sabra yönlen, bitsin artık velvele!

Sâf sudan hûy bulsanız siz bir defâ,
Hem bürünmüş oldunuz ondan sefâ.

Öyle bir hâldir, su vermiş olmada,
Şer, arın gelmişte senden kaçmada.

İstiyorsan, gel uzaklaş sen sudan,
Aldığın hûy senden olmaz ayrılan.

Bâzı insanlar, cihândan gittiler,
Hak sıfât almış ve hep fânîydiler.

Hep sıfâtlar yitti, bir bak öyle de,
Bir güneş var, sanki yıldız sönmede.

Derse, Kur'ân'dan delîller bul da sun!
Hepsi toplanmış **"ledeynâ muhderûn!"**[55]

"Muhderûn" denmiş için, yokluk nedir?
Bil yakînen, sen bekâ var, öyledir!

Ruhu mahcûplar, cezâlar buldular,
Vâsılın ruhlar, hicâpsız oldular.

Canlının kandîldi maksât, söyledim,
Ruhu cismâniyle, birleşmez dedim.

Ruhu birleştir ki sâliklerle sen,
Pek mukaddeslik sunan, ruhlar iken!

Sende olmuş olsa, yüz kandîl hele,
Sönme, yanman kaldı, birlik yok bile.

Ayrılıktan, harptedir ashâbımız,
Hiç nebîlerden, savaştan, yok ki iz.

Evliyânın ruh, güneştir, bak ona,
Bizde nûr kandîl ve mumlardan yana.

---

55 *"Onların hepsi huzurumuzdadır." (Yasin, 51-53)*

Sönse bir kandîl, yanar tekrâr biri,
Ölse bir kandil, yanar bir diğeri!

Ruh yaşar hayvanda, hep yerken gıdâ,
Öldü mutlak, zor, râhatlık bulsa da.

Ölse kandîl, hem sönüp kaldırsalar,
Komşunun kandîl için, sönmek mi var?

455
Bir evin nûr yok, öbür dâîmidir,
Her evin kandîlse ayrı ayrıdır.

İşte bunlar, hayvânî ruhtan misâl,
Rabbanî ruhun misâl, olmaz bu hâl!

Doğsa Hindistan'da ay hem bir kere,
Ondan aydınlandı, çok ev, pencere.

Yüzler ev olsun, gelip dönmüş ışık,
Batsın ay, hem cümlenin sönmüş ışık.

Parlasın, doğsun güneş, dolsun ufuk,
Nûru her bir hanenin olmuş konuk.

460
Cân güneş, etsin gurûp, hem son bulur,
Evlerin, içlerde nûrlar, kaybolur.

Benzetiş nûrun misâldir, denk değil,
Sende rehber, onda, yol kesmişti bil!

Bir örümcek misli çirkin huylu o,
Perde örmüş, idrâki kör etti bu!

Tükrüğünden, nûra germiş perdeler,
Kendinin idrâk, gözünden kör eder.

Kim tutar at boynu, ermiş isteye,
Kim ayaktan tutsa, ermiş tekmeye!

465
Gem bulunmaz, serkeş at, bulsan çekil,
Bul akıl, dîn, hep selâmet sende bil!

Biz beyân ettik, basittir bilme sen,
Nefs için sabr var, meşakkatler veren!

MESCİD-İ AKSÂ BİNASI HİKÂYESİNİN DEVAMI

Gör Süleymân, başlamıştır mescide,
Tertemiz şey Ka'be san ki, has Mine!

Onda zîynet, çok güzellikler dolar,
Yok, donukluk, her güzellik âşikâr!

Ustalar söktükçe dağdan, taş ne var,
"Uygunum ben, al götür der, âşikâr!

470
Âdem'in maden, su, topraktandı yâ,
Taş ve kerpiç, parlatan, nûr, buydu yâ.

Taş, hamalsız, kalkıp ordan gelmede,
Hem duvarlar, hem sütun yükselmede.

Hak buyurmuş: "Cennetin hoştur duvar,
Şöyle cânsız, çirkin olmaz âşikar!"

Cânlıdır cennet misil tenden duvar,
Çünkü Şahlar şahının mensuptular!

Her ağaç, her meyve cennet ehline,
Söz eder, sohbet eder, dilden yine!

475
Yapmamış âlet, sebepler, cenneti,
Orda üstâd, gör amelle niyyeti.

Burda ev yaptık, ölen toprak, sudan,
Cennetin evler; ibâdet, duygudan!

Aslı benzer, burda eksik, burda suç!
Ahretin evdir amel, ilmin sonuç!

Hep sedirler, köşk ve tâçlar, giysiler,
Ehl-i cennetle suâl, sohbetteler.

Sergilenmiş cenneti yoktur seren,
Hem temizdir, yoktur elbet el süren!

480
Gam tozundan dolsa şu gönlün evi,
Hep temizler, sen yaparsan tövbeyi!

Taht gezermiş, orda yoktur gezdiren,
Halkalar söyler, çalar sazdır hemen!

Kalpte mevcût canlılık, sunmuş bunu,
Neyleyim, îzâha imkân yok onu!

Her sabâh, gelmiş Süleymân camiye,
Niyet etmiş, halkı irşât etmeye.

Hep öğüt vermekte, hem saz, sözle de,
Bâzı bir iş, hem namâz rüknüyle de.

485
Hem öğüt, fi'liyle halkı cezp eder,
Hem sağır, ruhsuz sebeplenmiş meğer!

Böyle fi'lin âmiri olmaz desem,
Halka te'sir olmuş artık muhteşem!

HZ. OSMAN'IN (R.A.) HİLÂFETİNDEKİ İLK HUTBESİNDE "İŞLE ÖĞÜT VEREN, SÖZLE ÖĞÜT VERENDEN EVLÂDIR" DEMESİ

Hazreti Osman ki çıkmış minbere,
Hem hilafet vakti ermiş servere!

Hem Resûl'den, kalma üç kat merdiven,
Orta yer, Sıddık'a yer olmuş hemen!

Hem Ömer seçmişti, en alçak yeri,
Dîne hürmet eyleyip, seçmiş biri.

490
Hem mübârek, bahtlı Osman, öylece,
Çıktı tahtın üste durmuş güçlüce.

Boşboğaz bir kimse, sormuş bir kere,
"Kim oturmuştur, Resûl'ün has yere."

Sen ki, onlardan daha noksâncasın,
Hem nasıl, onlarla denklik sağladın?"

"Bir de, dursam, derler olmuşsun Ömer,
Böyle vehmindir, bulur elbette yer.

Orta yer varken otursam ben yine,
Sen Ebûbekr olmadın dersin yine.

495
İşbu yüksek yer, makâm-ı Mustafâ,
Misli olmaz, vehmimiz vermez safâ!"

Hem İlâhî sevginin lâyık hemen,
Beklemiş birkaç sâat söz etmeden.

Kimsenin güç yok, desin, "gel söyle sen,"
Kimse çıkmaz oldu mescitten neden?

Çöktü bir heybet, cemâat üstüne,
Çöktü mescit, nûrla dolmuştur yine.

Hem görenler gördü, minber nûrladı,
Var güneş, körler, harından anladı!

500
Gün doğar, körler bütün anlar onu,
Hem sıcaklıktan, bulurlar doğruyu.

Gerçeğin doğsun güneş, gözler açar,
Gösterir etrâfta hem, aynen ne var.

Hem harâretten, sıkık bir hâli var,
Hem harâretten gönüller haz duyar!

Kör alırken, dâimî nûrdan eser,
"Sanki ben artık, görür oldumdu" der.

Has olan sen, sarhoş oldun âşikâr,
Duyduğun zevk, açmaya az yol ki var!

Kör, güneşten bunca kısmet bulmada,
Böyle yüz olsun, bilen, Allah'tı yâ!

Nûru Hak'tan yol bulan bir kimseyi,
İbni Sinâ bilmemiş şerh etmeyi!

Yüz kat olsun dille kim söyler bize?
El, görüşten perdeler açsın göze?

El uzatsın, bir ulaşsın perdeye,
Hak kılıç dönmüş de, eller kesmeye.

El nedir hem? Dalsa bir serkeşçe de,
Bir bakarsın, Hakk'ın el baş kesmede!

Ben sözün hükmünce söz derken sana,
Yoksa el, dil nerde? Hak var baksana!

Teyze erkek olsa, derlermiş dayı,
Böyle söz ancak budur, almış payı.

Şüpheden geçmiş gözün, sözden ara,
On asırlık yol olur, bir fasıla!

Kesme, sen um! Hak diler, olsun eğer,
Nûr-u Hak gökten bulur ânında yer!

Yüz eser sunmuş, gün, ay, yıldız yere,
Yüklemiş yük yerdeki madenlere.

Gökte yıldız, zulmeti kaldırmada,
Nefse Hakk'ın yıldızı nûr sunmada!

İşte, beş yüz yıl uzak gökler yere,
Hissesinden, pek yakındır yerlere.

Hem Zühâl üç bin ve beş yüz yıl uzak,
Durmadan te'siri gözlenmekte bak.

İstesin Hak, gölge, tesir yok olur,
Bak, güneş uğrundaki gölge nedir?

Pâk nefisler öyle sunmuş nûrları,
Yıldıza etmiş medet, bil onları.

Fayda sunmuş sanma yıldızlar bize,
İşte gerçek, kul sefa her yıldıza.

BİLGİNLER, İNSAN KÜÇÜK ÂLEMDİR DERLER, DİN BÜYÜKLERİ, ALLAH DOSTLARI İSE İNSAN BÜYÜK ÂLEMDİR DEMİŞLERDİR

Sûreten sen, bir küçük âlem isen,
En büyük, âlemsin ölmez sevgiden!

Sanmışız, dallar sebeptir meyveye,
Gerçi dal gelmiş erişmiş meyvede!

Meyve almak olmasın, bir kez ümît,
Bahçıvân dikmez ağaç, gel sen işit!

Sûreten dal, meyve, mahsul vermede,
Her tohum, elbet ağaç göndermede!

İşte bundan söylemiş söz, Mustafâ,
"Evliyâlar, bayrağım altında yâ!"

İşte bundan, söylemiş hakkın Nebi,
"Sonda geldik, hem biziz en öndeki!

Sûreten ben, Âdem'in bir nesliyim,
Ben ki, manâdan da ceddin ceddiyim!

İlk bana dönmüş melekler secdeye,
İşte bundan çıktı Âdem yükseğe!

Öyle doğmuş, ruhça hem benden peder,
Hem çekirdekler, ağaç olmuş gider.

Fikrin evveller, amelden son bulur,
Hem ezel vasfınla, fikr aynen olur.

İşte gökler, bunca kervân yerlere,
Hep gelip, gitmektedirler bir yere.

Hiç değildir, kervânın yollar uzak,
Kurtarılmışsan, uzaklık yok ki bak.

Hem gönül, her ân giderken Kâbe'ye,
Erdi ten, Hak lûtfu, aynen hisseye.

Hem uzak, dersen yakın, varlık için,
Hiç gerekmez, böyle hâl, Hak neylesin?

Cismi, Allah tebdîl etsin bir kere,
İhtiyâç duymaz ki, fersah, millere!

Yüz ümît var burda, bir bak ey yiğit,
Hâli terk et, eyle gayret, aşka git!

Gözlerin ört sen, giderken bir gemi,
Gitse, sen gittin onunla her demi.

"BENİM ÜMMETİM NUH'UN GEMİSİNE BENZER. O GEMİYE TUTUNAN KURTULUR. ONDAN AYRILAN BATAR VE BOĞULUR" HADÎS-İ ŞERİFİNİN TEFSÎRİ

Hem bu yüzdendir buyurmuştur Nebî,
"Ben zamân tûfânının sandal gibi!

Ben ve ashâbım desen, Nuh'un gemi,
Kim sığınsın, kurtuluş sunmuş demi.

Şeyhle olsan, yok ki çirkinlik sana,
Gündüz, akşâm bir gemin var, baksana!

Hem korur cânân, bilir olsan emi,
Yer bulan bir kimsesin, vardır gemi.

Vaktinin peygamberidir, her velî,
İlme mağrur olmak, yoktur bilmeli!

Aslan olsan, çıkma rehbersiz yola,
Hem gurûr, sunmaktadır, zillet kula!

Sen de gel, şeyhin kanattan uç hele,
Askerinden, geçse yardımlar ele.

Lûtfunun has dalga, olmuşken kanat,
Kahrının âteş olur, bindinse at.

Lûtfu, sen zıd sayma aslâ, kahrına,
Bir görürsün, has bakarsan, sen ona!

Bir zamân kilken, yeşertir şeyh seni,
Bir zamân sağlar, havayla şişmeni.

Ârifân, bâzen dönerken cânsıza,
Erdi gül, nesrin bitirmek, vasfına.

Hem görür ârif ve görmez başkası,
İçsizin yok hiç de cennet kokması.

550
Yâri, inkârdan korur olsan içi,
Gülzârından, ruhadır ıtrın göçü!

Bir temizlen, al o dosttan sen koku,
Bil, Resûl almış Yemen'lerden koku!

Sen, Mirâç ehliyle, saf tutsan hele,
Yokluğun Burak, çekermiş göklere!

Sanma ki Mirâç olur yerden Ay'a,
Hem kamış dolmuş şeker benzerdi ya?

Gökte yükselsin buhar, Mirâç değil,
Anne rahminde cenin Mirâc'ı bil!

555
Yokluğun at, bir Burak'tır öyle ki,
Yok, olursan, Hakk'a ermeklik ne ki?

Dağ, denizler, sanma ermiştir ona,
His cihânını atarken ardına!

Bir vapur var, orda sen diz kır, otur,
Yâre yönlen, sende cân ol, orda dur!

Cümle ruhlar koştu yoktan varlığa,
Öyle koş, elsiz, ayaksız yokluğa!

Dinleyen, gaflette kalmış olmasa,
Hem kıyâstan, perdeler yırtardı yâ!

560
Ey felek saç, sözlerinden inciler,
Ey cihân, gel sen utan! Var böyle yer!

İnci saçsan, yüz kat artar inciden,
Cânsız olmuştur duyan, hem söyleyen.

Saçmış olsan incilerden, kendine,
Madde, manâ, yüz kat artmıştır yine!

Belkıs'ın Sabâ Şehrinden Süleymân'a (A.S.) Hediye Göndermesi

Armağan sunmuştu Belkıs yüz deve,
Yükte altından olan kerpiçti de.

Yer döşenmiş hep de altın gördüler,
Hem Süleymân mülkünün bağ, bahçeler.

565
Yerler altın, geçti kırk gün, bitmiyor,
Altının kıymet, avuç toz etmiyor!

Hem biz altınlar alıp dönsek geri,
Burda altın, hiç kalır, yoktur yeri.

Böyle bir toprak ki, hep altın bütün,
Orya altın sunma abestir düşün!

Aklı, sen bir armağan sunmaktasın,
Kilden alçak, Hak için aklın kesin.

En değersiz armağanmış bildiler,
Oldu mahcûp, hem de ordan gittiler.

570
Sonra derler "Her ne olmuş olsa o,
Biz kuluz, hem elçiyiz, gerçekse bu!

Toprak olsun, altın olsun bizce, tek,
Hem verilmiş emri, tam yapmak gerek.

Duy, Süleymân fermân etsin bizlere,
Durmadan hep, söylenilsin bir kere."

Gördü, hem gülmüş Süleymân öyle ki,
"Armağan kim istemiş, sizden peki?

Ben, verin siz armağan, aslâ demem,
Kimse lâyık, armağanlar bende hem.

575 Var bizim, gaypten tükenmez armağan,
Hiç beşer bilmez, uzak istek inan.

Taptınız, altın yapan bir yıldıza,
Hak yaratmış, kurtuluş, tek Hak size.

Kıymeti yüksek bu ruh, alçalttınız,
Hem güneş haktır, deyip siz taptınız!

Hem güneş, Hak emri almış aşçımız,
Oldu ahmaklık, o dem, bil Hakk'ımız!

Gün tutulmuş olsa, siz neylersiniz?
Bir karârsın, siz mi yok eylersiniz?

580 Hem siyâhlık gitse derken, sıkça siz,
Hak nûru versin, duâ eylersiniz!

Gelseler, öldürme isterken gece,
Yok güneş, yalvarmalar boş öylece!

Bunca müşküller olur, artık gece,
Taptığın mabutta yoktur öylece?

Hakk'a, gerçek secdelerden eylesen,
Bitti yıldız, Hakk'a oldun dost hemen!

Hakk'a mahrem olsanız, ben söylerim,
Gicenin nısfı güneş çıkmış derim.

585 Pâk o ruhtan gayri, yoktur şark ona,
Gündüz, akşâm yok doğuştan, fark ona.

Gündüz elbet, tek tecellî ânıdır,
Tam tecellî etse akşâm son bulur.

Zerreler elbet nasıl bulmuş güneş,
Hem güneş olmaz, Ülûlelbâba eş!

Hem güneş parlar ve arzı parlatır,
Her bakan gözler bütün, hayrân kalır.

Nisbet etsen sen onu Arş nûruna,
Gör, güneş bir zerre olmazmış ona!

590 Gözde kuvvet ihsan etsin bil Hüda,
Hep güneşler, şer ve alçak kalmada.

Kimyâgerdir, sâde bir tek te'siri,
Bir duman olmuş güneş, tutmuş yeri.

Bir yarım iksîr kadar, vursun ona,
Hep karanlıklar güneştir, baksana!

Bir sanatkârdır, tecellî verdi mi?
Hasse dolmuştur Zuhâl, almış demi!

Cümle yıldız, cümle cânlar, böyle bil,
Böyle yap mikyası, bir talip kesil!

595 Göz kamaşmıştır güneşten, işte hâl,
Sen de Rabbânî görüş, göz, iste al!

Göz kamaşmıştır, güneş bakmışsa bir,
Şu'alar bir bir gidip, sönmektedir.

Bakma, bir nûrdur güneş, olmuş âteş,
Nûra karşı, nâr olur zulmetle eş.

MAĞRİBİLİ ŞEYH ABDULLAH'IN KERÂMETLERİ VE NÛRU

Garplı Abdullah demiş ki duy yine:
"Ben karanlık görmedim altmış sene!"

"Görmedim altmış sene gündüz, gece,
Görmedim ben bir karanlık öylece."

600
Cümle sûfî doğrular olmuş onu;
“Geceler, takip ederdik nûrunu.”

Hep diken dolmuş çukur, çöllerde de,
Rehber olmuş. Sundu mehtaplar yine!

Dönmeden yüz derdi: “Var dikkât çukur!
Sol yanından geç, düşersin yol budur!

Sonra, “sağdan geç” diyordu var diken,
“Böyle meylet” emrini vermiş hemen!

Biz, ayağından öperdik gündüzün,
Pek de yumşak, sanki olmuş bir gelin.

605
Yok çamurdan, yok ki bir tozdan eser,
Yok ki çatlak, değmemiş bir taş meğer!

Mağribî etmiş Hüdan, Şark’lı o,
Garplı ammâ, nûr saçan bir Şark’lı o.

Öyle bir nûr, aşkta rehvan at ki bu,
Hâm ve hasın gün korunmuş doğrusu.

Öyle bir nûr ki, yaratmış bin güneş,
Hep korur, olmaz karanlıklarla eş!

Ejdehâ, akrep yanından, ey mürît,
Kâmilin nûrdan yararlan, öyle git!

610
Bir temiz nûr, olmuş olsa rehberin,
Yolkesenler, parça parçaymış hemin.

“Yevmi lâ yehzillahün” Allah dedi,
“Nûrehum yehzâ”[56] okunsun istedi.

Hem kıyâmet vakti, nûrlar artacak,
Bulmak istersen, gerektir burda bak.

Verdi nûr Allah, bulutlansın gece,
Bak delâlet neyse bilmiş öylece.

SÜLEYMAN’IN BELKIS’IN ELÇİLERİNİ, GETİRMİŞ OLDUKLARI HEDİYELERLE BİRLİKTE GERİ GÖNDERMESİ

“Siz ki mahcûp elçiler, artık gidin,
İşte altınlar sizin, tek kalp verin!

615
Hem bizim altın da olsun körlere,
Hep yapın sizler kilit merkeplere![57]

Kısrağın, ferci lâyık has halkaya,
Âşığın altın, sararmış yüzdü yâ!

Hem sararmış yüz, nazargâh-ı Hüda,
Altının ma’den, güneş bakmıştı yâ!

Hem güneş şuâsı vurmuş her nere?
Hak nazar etmiş ve görmüş her nere?

Siz benim tutsaksınız, candan da siz,
Şimdi teklîf eylememden korkunuz.

620
Dânenin düşkün şu kuş, hırs etmede,
Var tuzak, hürrüm demişken düşmede.

Kim gönülden dâne arzû etmede,
Nefsi tutsaklıkla coşmuş gitmede.

---

56 *“Allah kıyamet gününde Peygamberini utandırmadı!”*

57 *Eskiden zenginler katırlar gebe kalmasın diye ferclerini altın kilitler ile kilitlerlermiş.*

Hem bakışlar yönlenirken dâneye,
Her bakış bir bağ, ayaklar üzre de.

Hırsla bakmandır, düşürmüş ardıma,
Yok ki imkân burda gafil kalmama!

Çekti arkamdan bakışlar, hep seni,
Bil çeken olmaz ki gâfil ey deni!"

TERÂZİSİNİN DİRHEMİ BAŞ YIKANAN KİL OLAN BİR ATTÂR İLE KİL YİYEN MÜŞTERÎNİN HİKÂYESİ

625
Kil yiyen attâra varmış, bekledi,
Şimdi ondan ben şeker alsam" dedi.

İşbu attâr hilekâr, hırsız biri,
Hep de topraktan onun dirhemleri.

Der ki attar: "Dirhemim kilden benim,
Sabr et azcık, ben tedârik eylerim."

"Ben şekerden isterim dirhem değil,
Dirhemin her neyse fark etmezdi bil!"

Kil yiyen var, kil desen, altın ne ki?
Hem alışkın kil yiyen, altın ne ki?

630
Bir kadın var şöyle dermiş oğlana;
"Bulmuşum bir kız, güzel dilber sana!

Çok güzel, nâmûslu, gerçek bir bacı,
Tertemiz kız, hem de soyca helvâcı."

Der ki genç: "Elbet güzeldir böyle hâl,
Böyle bir kız, hem şekerdir, hem de bal."

"Yoksa dirhem, tartın olsun kil senin,
Çünkü gönlüm âşıkı bu meyvenin!"

Koydu mevcuttan terâzi üstüne,
Sonradan kil dirhemi koymuş yine!

635
Hem şeker koymak dilerken karşıya,
Başlamış tekrâr şekerden kırmaya.

Elde yok, kırmak için elbet keser,
Müşterî dersen, birâz beklerdiler.

Döndü attâr, hem gider gitmez öte,
Çaldı, kil yenmiş ve artık midede.

Görmesin attâr, deyip korkmaktadır,
Göz ucuyla, kollayıp bakmaktadır!

Gördü attâr, meşgul olmuş kendini,
Hem ne çalsan çal, bizim çün hoş hani!

640
Sen kilimden, böyle hep çalsan da ne,
Kendininkinden yiyorsun sen yine.

Sen çekindin, şimdi benden ey eşek,
Sen de "az yersin" benim korkum bu tek.

Gerçi meşgûlüm fakat ahmak değil,
Çok şeker vermem, muhakkak sen de bil!

Aldığın ân, sen şeker az gelmede,
Anlaşılmıştır, şu ahmaklık nede!

Kuş görür hem, dâne görmek hoş gelir,
Dâne gerçekten de, yol kesmektedir.

645
Göz zinâsından, alırsan zevki sen,
Hem kebâp yersin etinden, bil ki sen!

Böyle bakmak, bir zehir oktur sana,
Artırır aşk, sabrı silmiş baksana.

Madde yemdir, hem zayıf kalmış kuşa,
Ukba yemdir, hep şeref bulmuş kuşa.

Öyle bir mülktür, tuzaktır bil ki sen,
Çok büyük kuşlar bulup, av eyleyen.

Hem Süleymân'ım, sizin mülklerde ben,
Saklarım dertten, bütün tehlikeden.

650
Ettiniz siz, mülke tutsak, siz, sizi,
Mülke sâhip sen, helâkin yok izi!

Ey cihânın tutsağı, harîs adam,
Sen şu dünyânın esîrsin, hem de tam!

Hem de ruhen, sen cihân hepsindesin,
Nerye dek kendin büyük bilmektesin?

SÜLEYMÂN'IN (A.S.) ELÇİLERİN GÖNLÜNÜ ALMASI, ONLARA İLTİFÂTTA BULUNMASI, GÖNÜLLERİNDEKİ ÜRKEKLİĞİ GİDERMESİ VE GETİRİLEN HEDİYELERİ KABUL ETMEYİŞ SEBEBİNİN ELÇİLERE ŞERH VE İZÂHI

Elçiler, sizler benim elçimsiniz,
Reddimiz, üstün kabulden, bilseniz!

Belkıs'ın huzra varırken söyleyin,
Çölde altın, hiç tükenmezdir diyin!

655
Anlasın, hiç meylimiz yok altına,
Altını sunmuş olan, Allah bana!

İster Allah, altın olmuş cümle yer,
Yer dolar kıymet bulunmaz inciler.

Sen ki hep, altın seçip, tercih eden,
Gör ki mahşer, yer gümüş, olmuş hemen.

Kudret, altın istemez kimseyledir,
İstesek yer altın olmuş, yükselir!

Altın ister sandınız sizler bizi;
Hem de, kimyâger ederdik biz sizi!

660
Vazgeçin, olsun eğer mülkî Sebe,
Kil, sudan çok, mülkünün çok mertebe!

Bir tuzaktır tahtadan, hem taht denen,
Konduğun yer, dışta koymuş bil ki sen!

Bir sakal var, geçmiyor hükmün ona,
Dem vurursun, sen ki şahlıktan yana.

İstemezken hep ağarmış saç, sakal,
Sen utan artık sakaldan, öyle kal!

Mâlikül-mülk üzre, yapsan secdeler,
Bir cihân buldun ki, yüzler mülk değer!

665
Zevki pek çok, Hakk'a yapsan secdeyi,
Öyle bir zevk, bunca devletten iyi!

İstemez Yâ Rabbi, mülk etmem niyyet,
İstemem ben, secde ihsan et yücelt!

Gör, cihân şahı denen bilmez yolu,
Almadan kulluk şarâbından, koku!

Yoksa Edhem benzeri onlar yine,
Yönlenirler mal ve mülkün terkine!

Hem devâm etsin cihân, derken Hüda,
Onların göz, ağza köstek vurmada!

670
Tatlıdır onlar için, tahtlar ve tâç,
Âlemin halktan diler, alsın harâç.

Kum kadar toplar isen, altın, gümüş,
Sen gidersin, arda kum kalmış imiş.

Mülk ve altın, olmasın yoldâş sana,
Sürme almak üzre, altın atsana.

Tâ ki göstersin, cihândır bir kuyu,
Sen Yûsuf'sun ip bulup çık doğrusu!

Kuy'yu geçsin, söylesin, tendir kölen,
Müjde, gerçek ruh olurken yükselen!

Aksediş var, gösterir tersten kuyu,
Âdî taş, altın deyip sunmuş suyu!

Hep çocuklar oynaşırken ortada,
Bir kırık çömlek ki, altın sanmada!

Allah'ın ârifleri bir kimyâger,
Neymiş altın? Madenin yoktur değer!

BİR DERVİŞİN, BİRKAÇ ŞEYHİ RÜYÂSINDA GÖRÜP ONLARDAN, KAZANMAYA UĞRAŞMADAN VE İBÂDETTEN GERİ KALMAKSIZIN HELÂL RIZK İSTEMESİ; ŞEYHLERİN DE O DERVİŞİ İRŞÂT ETMESİ; DAĞDAKİ ACI VE EKŞİ MEYVELERİN ŞEYHLERİN HİMMETİ VE ATÂSI SÂYESİNDE DERVİŞE TATLI OLMASI

Sohbet etmişken demiş, dervîş hemen,
“Hızr'a mensuplar ki gördüm düşte ben!”

Söyledim: “Nerden yesem ben lokmayı,
Hep helâl olsun, bulup alsam payı.”

Hem çıkarmış oldular, yükseklere,
Silktiler dağ meyvesinden yerlere.

“Yaptı Allah, tatlı olmuş meyveler,
Bizde, himmetten tat almış meyveler!

Çekme zahmet, gel ye artık meyveden,
Kurtulursun çıkmalardan, inmeden.”

Ben rızıktan, çokça feyz aldım o ân,
Sözlerin zevk, aklı hayrân eyleyen!”

“Ey Hüda bilmekteyim, bir imtihân,
Gizli ihsân eyle halklardan ki sen!

Bitti söz, gönlümde bir hoşluktu var,
Hem yarılmak üzre kalbim, sanki nar!

Söyledim, gönlünde yok mu zevk tasa?
Cennetin bir başka zevki olmasa;

Başka arzû kalpte hiç bulmazdı yer,
İstemezdim ben ceviz, dersen şeker.

Her kazançtan kaldı altın bilseniz,
Cüppenin bir yende muhkem dikmişiz.

O DERVÎŞ'İN: BEN ŞEYHLERİN KERÂMETİ SAYESİNDE HELÂL RIZIK BULDUM, BİR ALTINI ŞU ODUNCUYA VEREYİM, DEMESİ. ODUNCUNUN DA ONUN KALBİNDEKİ NIYYETTEN İNCİNMESİ

Yüklenip derviş odunlar gelmede,
Hasta, yorgun ormana gitmişti de.

690
Ben dedim: “Yoktur rızıktan bende gâm,
Hürrüm artık, rızkta derdim yok ki hem!

Tatsız olmuş meyveler, hoş gelmede,
Şahsa has bir rızkı bendim almada.

Lokma derdinden bütün, kurtulmuşum,
Bir tek altın, yoksula vermek işim.

Versem altın, ben bu külfet çekmişe,
Rızk edinsin, hem bulup kuvvet işe.

Bildi kalbimden geçen her hâli bu,
Çünkü bulmuş oydu, Allah nûrunu!

695
Mumdanın içlerde mum yanmış idi,
Gönlü tâ içten bilip, görmüş idi.

Her ne içten geçse ayândır ona,
Kalpte her sırrın, emirdir baksana!

Şaşkınım, vermiş bu zât, içten cevâp,
Ben düşündüm, söylenen olmuştu hep!”

“Mânevî şahlar için fikrin bu mu?
Vermesinler, geldi her rızkın sonu.

Söylemiş söz, anlamam elbette ben,
Hep azarlar, gönle yerleşmiş hemen.

700
Aslanî heybetle gelmiştir bana,
Sırtının yükler nevar, koymuş yere.

Odunu koymuş yere, heybetle o,
Her yanım titrer olurken doğrusu!”

Der ki: “Yâ Rab, varsa hem, has kulların,
Hem duâ makbul ve elmâs kulların!

İsterim, olsun kuyumcu misli yâ,
Hep odunlar, dönse altın olmaya.”

Der demez hepten, odun altın olur,
Yerde âteş misli, parlaklık bulur.

705
”Ben o ân tam kendimi kaybetmişim,
Vakte artık, hayreti terk etmişim.”

Der ki: “Yâ Rab, kulların kıskanç senin,
Kaçtı şöhretten niçin onlar bütün.

Yük ne var sen, Rabbimiz hepten yine,
Dönse tekrârdan, odunlar hâline.”

Oldu altınlar odun, birden o ân,
Hem bakışlar, aklımız hayret dolan!

Yüklenip yük, döndü tezden şehre o,
Hem önümden geçti tekrâr yükle o.

710
Arkasından ben de gitmek istedim,
Müşkülüm her neyse bir sorsam dedim.

Bağlamış artık onun heybet beni,
Hasların huzrunda, halk yolsuz, denî!

Cân ve baş vermekle, bulmuş olsa yol,
Onların cezbeyle, almış olsa yol.

Görseniz, ermiş ki sohbet etmede,
Hak ganîmeten bu sohbet yetmede!

Şaha yaklaşmış olan, yokken sebep,
Çıkma yoldan, oldu ahmaklık talep!

715
Fazla et kurbânda versen ahmağa,
Bir sığırdan but sanıp durmuş ağa.

Hem değil but, etme artık iftira,
Sen eşek gözlerle baktın onlara!

Sanma rüşvet, şahtan ihsândır sana,
Rahmetinden has bir ikrâmdır sana.”

SÜLEYMÂN'IN (A.S.), BELKIS'IN İMANA GELMESİ İÇİN ELÇİLERİ TEZ GİTMELERİNİ EMRETMESİ VE ONLARI TEŞVÎKİ

Belkıs'ın orduydu çekmiş kendine,
Bil Süleymân, hiç savaş etmez yine.

"Ey azîzler siz çabuk, tezden gidin,
Mertliğin deryâsı coşmuş, yönlenin.

720
Hem kabarmış dalgalar, gör her şeyi,
Saçtılar sahile, yüzler inciyi.

"Es-salâ" ben söylerim irşât için,
Rıdvan açmıştır kapı, artık gelin!"

Der Süleymân: "Elçiler sizler gidin,
Belkıs'ı İslâma siz, dâvet edin.

Tezce gelsin, söyleyin sizler ona,
Ersin Allah'ın esenlik yurduna!"

İsteyensen, sen çabuk ol bir kere,
Feyzi gör, toptan eriş devletlere!

725
İsteğin yok olsa, ey sen şimdi gel,
Tek vefâlı sevgilin var, iste al!

İBRAHİM EDHEM'İM, HİCRETİ VE HORASAN SALTANATINI TERK ETMESİ

Mülkü terk et, gel olup, Edhem gibi,
Ol ölümsüz devletin sen sâhibi.

Şah, sedir üstünde yatmışken gece,
Bekçiler, dam üzre durmuş öylece!

Bekçilerden kastı şah İbrahim'in,
Çapkın hırsız defi olmazmış bilin!

Kendi âdil şah bunu hep bilmede,
Hem eminlik, gizli şahın gölgede!

730
Hem adâlettir, murâtlar bekçisi,
Kendi âdil bir hükümdâr doğrusu!

Bil ki şahın, tek rebâptan gayesi,
Hak hitâb olmuş, hayalin cümlesi!

Hem davul, hem zurnanın sesler bile,
Bir kıyâmet hâlidir görsen hele.

Feylesoflar söylemişler: Bilmişiz!
Musikin, her nağme saklar, gökten iz.

Halk çalar, söylerdi, tambur nağmesi,
Hem felek devrinden almıştır sesi.

735
Der ki mü'min: "Böyle her çirkin sesi,
Cennetin vardır güzelleştirmesi.

Biz bütün, Âdem'de mevcût cüz'leriz,
Nağmeler, cennette duymuş bizleriz.

Suyla topraktan hicâbın olsa da,
Nağmeler sırdan rebâblar olmada!

Hem, bulaşmışken musibet toprağı,
Zîr ü bem'den nağmenin geçmiş çağı.

Hem su, idrâr, hem necis birleşti mi,
Pek acır, artar suyun keskinliği.

740
Hem ceset saklar su, idrâr, bünyede,
Olsa pis dahi âteş söndürmede.

Pisse, gâmın âteşi gördükçe su,
Söndürür gam, çünkü söndürmek hûyu.

Âşığın ruha, gıdâdır nağmeler,
Hem, ilâhî bir hitâp vehmindeler.

Dinleyişlerden hayâl, kuvvet alır,
Hem o seslerden, hayâl sûret alır.

Kim ceviz atmış suya, kuvvetlenir,
Aşkın âteş, hoş sedâdan güçlenir.

SUSAMIŞ BİR KİMSENİN, ÇUKURDA BULUNAN DEREYE YETİŞEMEDİĞİ İÇİN, SUYUN SESİNİ DUYMAK MAKSÂDIYLA CEVİZ AĞACI ÜSTÜNDEN SUYA CEVİZ SİLKELEMESİ VE SUYUN SESİNİN GÜZEL NAĞMELER GİBİ ONU NEŞELENDİRMESİ

Bir ceviz var, alt derinden bir dere,
Bir susuz çıkmış ceviz silkmiş yere.

Hem ceviz, düştükçe söyletmiş suyu,
Ses gelir artık köpük seyrinde bu!

Aklı çok bir kimse der geç, yapma sen,
Hem cevizlerdir, harâretler veren.

Hem cevizler onca düşmüşler suya,
Pek uzaktır, alçacık senden su da.

Sen o yüksekten gelip insen yere,
Hep sürüklenmiş cevizler bir kere."

Der ki genç: "Gâyem ceviz silkmek değil,
Gördüğün aldatmasın, dikkat kesil!

Maksâdım düşsün ceviz duysam suyu,
Seyredip dalsam köpük görsem suyu!

Kim susuz, dönmektedir havzın yanı,
Havzı dönmekten öte yok imkânı."

Hem su, hem ses etrâfında dönse kim,
Kâbe say, gerçek tavâf etmiş derim!

Ey Hüsâmeddin ve Hakk'ın nûru sen,
Mesnevî'den maksâdım, sensin hemen!

Mesnevî söyler şeriât hâlini,
Sen kabûl ettin onun ahvâlini.

Has ve çirkin neyse, şah etmiş kabûl,
Redde yok imkân, şahın buymuş usûl!

Ver su madem, sen ki diktin bir fidan,
Sen ki açtırdın çiçek, çöz düğmü sen!

Mesnevî'nin sözde, sırdan kastımız,
Şi're sinmiş seste maksat, sizsiniz!

Bence mevcût ses senin, Hakk'ın sesi,
Âşığın, maşûkla ayrılmak nesi?

Hak'la kul ruhunda vardır, yok kıyâs,
Hem hesâpsız, keyfiyetsiz bir temâs!

Nâs dedim ben, asla "**nesnâs**"[58] söylemem,
Ruhça yüksekten olur maksât da hem!

Nâstır insan, oysa insan nerdesin?
Görmedin baş, sanki kuyruklardasın!

"Atmadın sen, attı Allah" söyledin,
Sen cisim, cüzler görüp kalmış idin.

Cismî terk et, Belkıs ol ahmak kişi,
Hem Süleymân var ya, terk et her işi.

---

58 *Nesnas: Tek el, tek ayak olarak vehm edilen bir varlık.*

Ben derim "Lâ havle"; söz olmaz benim,
Şüphe dolmuş, zât içindir sözlerim.

Sözlerimden, doldu kalbin vesvese,
Orda inkârlarla, zân duymuş ise.

Söylerim "Lâ havle" var gönlün sesi,
Zıddı söyler kalbiniz, yok çâresi.

Sözlerim, hoş gelmemiş olsun sana,
Susmuşum, gel söyle, yer yok susmana!

Vardı neyzen, çok güzel ney üfleyen,
Alt yanından çıktı bir yel, bilmeden.

Alta tutmuşken neyi dermiş hemen,
"Benden üstünsen neyi gel üfle sen?"

Müslümân hem, sen edep neymiş desen,
"Bir edepsiz varsa sus, sabreyle sen!"

Kim ki der, elbet filân pis hûyludur,
Onda söylenmiş şikâyetler budur.

Bil şikâyet eyleyen, hûysuz kişi,
İş o hûysuz, hûysuza söz söyledi.

Hûylular hepten sakınmış kimseler,
Hep tahammül eyleyen has erdiler.

Şeyh şikâyet eylesin, hak emri bu,
Olmamış elbette nefsin arzusu!

Onların şekvâ, hemen ıslâhtı bil,
Hem Nebî şekvâsı benzerdir asıl.

Hem nebîler, hep sabırsız olsalar,
Sanma onlar, meyledip bedlik sunar!

Hep nebîler, nefsi öldürmüş idi,
Hak emirden suçlamış onlar bedi.

Ey Süleymân, kargalar, görsen doğan,
Hilm edip olsan gerek şefkat sunan!

Olsa yüz Belkıs, zebûn olmuş sana,
Hepsi duâ muhtacındır, baksana!

"ŞİRKTE ISRÂR ETME VE İMANDA GECİKME" DİYE, SÜLEYMÂN'IN (A.S.), BELKIS'A HABER GÖNDERMESİ

Yönlenip dur Belkıs aklından yana,
Yoksa askerler hasım olmuş sana.

Perdecin, yırtar senin has perdeni,
Yoksa cânın düşmânı bilmiş seni.

Yer ve gökler üzre mevcût zerreler,
Hakk'a asker, Hakk'ı hep temsildeler.

Görmedin sen, Âd'a rüzgâr neyledi,
Duymadın, tûfân nelerden söyledi?

Hem de Fir'avn üzre, kînler ummânı,
Kârun'u, yerler nasıl yutmuş hani?

Hem ebâbil neylemiş, bilsen file,
Bir sinek Nemrûd'a ne'tmiş, bak hele!

Bir sapan atmıştı, Dâvud düşmâna,
Altı yüz taş oldu, değmiş düşmâna.

Lût'a düşmân, üzre yağmış taş bütün;
Tâ, siyâh deryâya dalmışlar, düşün!

Ben ki söylersem cihân, cânsız ne var,
Oldular Peygamberin yardımcılar.

Mesnevî ciltler dolar, sığmaz eve,
Yüklesen, âciz kalır kırkken deve!

Kâfirin hakkında şâhit, bir tek el,
Hakk'a asker oldu gerçek, bir güzel.

Şimdi Hakk'ın zıddını, seçmiş olan,
Sen o askerlerlesin, korkup uyan!

Sende mevcût zerreler, Hak askeri,
Emre uymuşlar, nifaksız her biri.

Göz ağırsın, emri almış olsa bir,
Böyle yüzler, intikâmlar az gelir.

Diş alır olsun, ağır, dur emrini,
Hem dişinden, Hak cezâlarmış seni.

Tıp kitâbın aç ve dertlerden oku,
Öğren artık, tende mevcût ordu bu.

İşte öğren, cânların cânı Hüda,
Hakk'a düşmanlık kolay olmuş mu ya?

Gel bırak! Şeytân ve cinden orduyu,
Çünkü onlar, cânla Hakk'ın ordusu.

Sen bırak Belkıs şu mülkü, gel bana,
Benle olsan, hep cihân mülktür sana!

Sen hamamdan bir resim, bensiz iken,
Benle ol, gerçek nedir gel belle sen!

Bir resim olsun fakîrin, zenginin,
Bir resimdir, neylesen ruhsuz hemin.

O bezenmiş oldu başka kimseye,
Göz, ağızdan fayda uymaz gerçeğe!

Sen savaşlar üzre mahvettin seni,
Başkasından, fark edilmezsin hani.

Hangi sûret rastlasan, dersin bu ben,
Vallah olmaz, gördüğün hiç asla sen!

Sen ki, halktan ayrılıp gitsen öte,
Ağza dek battın, tükenmez minnete.

Hem nasıl sensin? O sen, bir tek kişi,
Kendinin hoşlukta, sarhoşluk işi?

Sen iken kuş, kendin av, kendin tuzak,
Kendinin dam, hem döşek, hem mevki bak!

Hiç değişmez maddesi var cevherin,
Onda fer'i varsa, arâzdır bilin!

Sen ki, Âdemoğlusun, gel sen otur,
Sende var çok zürriyet, fikr et ve dur!

Küpte varken, elde hiç yokmuş sular,
Kentte yok olmaz, o madem, evde var.

Hep cihân küp, kalpse ancak bir nehir,
Hücre dünyâ, kalp, acâyip bir şehir!

SÜLEYMÂN'IN (A.S.) BELKIS'A: "BENİM, SENİN İMANA GELMENİ İSTEMEM; ANCAK ALLAH RIZÂSI İÇİNDİR; NE NEFSİNDE, NE GÜZELLİĞİNDE, NE DE SALTANATINDA BİR ZERRECE GÖZÜM YOK... HAK NÛRUYLA GÖZÜN AÇILINCA, BÖYLE OLDUĞUNU SEN DE GÖRÜR VE ANLARSIN" DEMESİ

Anla artık, elçiyim duy dâveti,
Bil ecel ben, öldüren her şehveti.

Bende şehvet varsa, âmirim ona,
Tutsak olmam zevke, dilberden yana.

Aslımız dersek, bizim put kırmada,
Hem Halîl, putlar kırar olmuştu da!

815
Girmiş olsak, biz eğer puthâneye,
Biz değil, putlar yönelmiş secdeye.

Girdi Ahmed, hem Ebû Cehl putluğa,
Hem, gidişler üzre farklar, çoktu yâ!

Baş koyar put, girse dost puthâneye,
Hem Ebu Cehl'dir yönelmiş secdeye!

İşbu dünyâ, şehvetin puthânesi,
Kâfirin hem, hem nebîler hânesi.

Cümle şehvetler, nebî emrindedir,
Sanki altın onların, yanmak nedir?

820
Saftır elbet, has bir altındır eren,
Şehvetin dünyâda, birlik kafiran!

Kalp gelir sarrafta, olmuştur kara,
Gelsin altın, parlayış var onlara.

Hoş kulaç atmakta altın âteşe,
Has bir altın, hep güler, bir bak işe!

Cismimiz bir perde, yüzler örtmede,
Biz deniz olduk samanlar örtmede!

Bakma câhil, sen şu dîn sultânına,
Baktı İblîs, tersçe Âdem'den yana.

825
Onların ruhlar olur, ölmez güneş,
Bir avuç toprakla, örtülmez güneş!

Nûra yüz kül, yüz sepet kil dökseniz,
Mümkün olmaz, nûru birkez örtmeniz.

Kim saman? Örtsün suyun silsin süsü!
Kim çamur? Olsun güneşler örtüsü!

Kalkıver Belkıs, şu Edhem benzeri,
Mülk şu üç günlük dumandır, gel beri!

İBRÂHİM EDHEM'İN ARTA KALAN HİKÂYESİ

Duydu damdan, tahtta has devrin şahı,
Duydu tak tak, yükselen bir ah vahı.

830
Sert adımlar, damda duymuş oldu da,
Kim cesâret eylemiş derken o da.

Kimsiniz derken, açıp bir pencere,
Hem değil insan, o benzer cinlere.

Pek acâyip, kimseler baş eğdi de,
Biz arar olduk bütünden bir gece.

Der ki Ethem: "Kastınız neymiş eve?"
"Damda biz, derler, arar olduk deve!"

Sonra derler: "Sen ki taht üstündesin,
Orda Allah bulmanın meylindesin!"

835
Söyleyip kayboldu gözden izleri,
İnsanın gözler, daha görmez peri.

Mânevî hâl, gizli halktan öyle de,
Çünkü halkın yüz, sakalla, cüppede!

Akraba, halkın gözünden düştü şah,
Oldu Ankâ misli meşhûr Padişah!

Bulsa bir kuş, Kaf dağından bir mekân,
Cümle âlem bahseder has Anka'dan.

Hem Sabâ'ya erdi nûr, şarktan hele,
Halk ve Belkıs üzre düşmüş velvele!

840
Hep kanat çırpmış, ölen ruhlar diri,
Hep bedenden, baş çıkarmış her biri!

Hem semâdan, müjdenin gelmiş sesi,
Söyleşirler, söyletirler herkesi.

Öyle bir ses, dîni hep yükseltmede,
Gönle dallardan, yeşillik vermede!

Hem, Süleymân'ın nefesler sanki sûr,
Cümle ölmüşler, kabirden kurtulur.

Hep saâdetler, senin olsun eğer!
Geçti onlar, Hak bilir gerçek neler!

SABÂ HALKININ HİKÂYESİNİN SONU, BELKIS'IN KAVMİNDEN HER BİRİNİN DÎN VE KALA MÜŞKÜLLERİ HAKKINDA SÜLEYMÂN'IN (A.S.) NASÎHATİ VE İRŞÂDI, HER CİNS GÖNÜL KUŞUNU, O KUŞUN ÖTÜŞÜ VE YEMİ İLE AVLAMASI

845
Âşıkâne söylerim ben kıssayı,
Lâlelik almış sabalardan payı.

Hep cesetler, erdiler vuslâtına,
Hem kavuşmuş çol-çocuk, evlat, ana!

Saklı toplumlarda, aşkın ümmeti,
San kınanmak kaplı, mertlik niyyeti.

Ruha zillet, hep cesetten gelmede,
Tende izzet, ruh verip yükseltmede!

Aşk sizindir, hem bütün aşkın şarâp,
Bâkîlik Hak'tan ve sizler bâkî hep!

850
Âşık olmaz kimse sen kalk, âşık ol!
Kokla Yûsuf ıtrını sen, almış ol!

Kuş dili bilmiş Süleymân, gelsene,
Herkesin nağmeyle sözler etsene!

Hak ki göndermişti ses, kuşlar için,
Ötmeler elbette, dersindir senin.

Kuşsa cebri, söyle cebrilikle sen,
Kol kırık kuş varsa, sabrın sun hemen!

Sabreden kuş varsa, sen ver affa yer,
Varsa Ankâ, Kaf dağından ver haber!

855
Var güvercin, hem doğandan kaçsın o,
Hilmi anlat sen, doğan bulsun yolu.

Sür yönelsin baykuşu, nûrdan yana,
Eşleşip olsun bu çift, hem âşinâ.

Sulhu öğret, kavga bilmiş kekliğe,
Tut horoz, göster sabâh, görsün diye!

Sen de hüthüt, kuş için göster ki yol,
Neyse gerçek, Hak bilir, sen bilmiş ol!

BELKIS'IN SALTANAT KAYDINDAN KURTULMASI VE İMAN ŞEVKİYLE SÜLEYMÂN'IN İLTİFÂTINDAN MEST OLMASI, MEMLEKETİNDEN HAREKET ESNASINDA TAHTINDAN BAŞKA HER ŞEYDEN VAZGEÇİŞİ

Hem Süleymân, hep Sabâ'nın kuşlara,
Çaldı ıslık, cümleten uymuşlara.

Uymasın kuşlar, kanat, kollar kırık,
Bir balık benzer sağır, kördür yazık!

Söyledim, yanlış yapar kim secdeyi,
Vahye yönlenmişse, duymuş her şeyi!

Çünkü Belkıs, varmak ister, oldu da,
Hem geçen günler için, hep yanmada.

Âşığın nâm, şöhreti terktir dedi,
Mâl ve mülkler, neyse hep terk eyledi.

Porsumuş, kokmuş soğan olmuş bile,
Nâzenin bir cariye, has bir köle!

Bahçe, bağlar, hem saray, berrak nehir,
Şimdi âşık baksa, sönmüş kül gelir.

Gönlü aşk, almışsa işgâl altına,
Her güzellik, çirkin olmuştur ona.

Zümrüt olsun, aşk değersiz kılmada,
Şerh edilmiş "Lâ" ki aşkın manâda.

"Lâ ilâhe illâ Hû"[59] sığnak sana,
Ay da isten, dip siyâh küp baksana!

Mâl ve mülk, Belkıs için bir hiçlik demek,
Müşkül olmuş ayrılış, tahtıydı tek.

Hem Süleymân anlamış, gönlünde ne,
Vardı Belkıs'tan da yollar gönlüne.

Hem duyan oymuş, sineklerden sesi,
Çok uzak feryâdı duymuş öylesi!

Oydu bilmiş, sırrı **"Kâlet nemletün,"**[60]
Köhnenin her sırrı bilmiştir bütün.

Hem uzaktan gördü, Belkıs netmede,
Tahttan ayrılmakta pek güç gelmede!

Ben ki söylersem, neden sevmiş onu,
Tahtı söylersem, sözün gelmez sonu.

Hem kamıştandır kalem, hissizse ne,
Kâtibin cinsten değil, mûnis yine!

Hem, sanatkârlar için âletleri,
Cânsız ammâ, cânlının yâr elleri!

Anlayıştan göz, senin nemlenmede,
İşbu yüzden, geldi az söz etme de!

Taht büyük dersen, ağırlık pek de çok,
Naklinin, elbette bir imkânı yok.

Parçalardan ayrılış, mutlak hatâ,
Taht, beden örnek, yapılmış olsa da.

Hem Süleymân der ki: "Tahttan vazgeçer,
Sonda duymuştur soğukluk, böyleler.

Ruh gelip, tevhîtte uç versin eğer,
Nûru sönmüş, yanmaya bulmaz ki fer.

İnci, diplerden çıkıp gelmiş ele,
Çöp, köpükler üzre baktın hor hele.

Hem güneş, nûrlar saçıp yükseldi mi?
Kuyruğundan yurt seçer kim, akrebi?

Böyle hâller mevcût olmuş olsa da,
Tahtı nakl, mutlak gerektir, ortada!

Hem çocuklar mislidir, incinmesin;
Beklenen her neyse, yapsak biz kesin!

---

59 *"Allah'tan başka tapacak yoktur."*
60 *Neml, 17.*

Bizce bir hiç, oysa Belkıs der, azîz,
Hûrinin, mecliste şeytân, var deriz.

İbret olsun öyle taht, saklardı nâz,
Sanki aba, bir çarık saklar Eyâz.

Belkıs'ın taht, gelmiş olsun anlar o,
Bellesin hem, neydi tutsak olduğu!

Nutfe, toprak, hem de bir kan pıhtısı,
Serdi Allah, görme lâzım doğrusu!

890
Sen neden geldin, bakarken hâline,
Böyle bakman, celp eder nefret yine.

Sen o ân, kil, nutfenin bir âşığı,
Sen bu ân, insanların inkârcısı!

Biz kerem ettik ki, inkâr olmasın,
Önceden elbette hep, topraktasın.

Oldu inkâr üzre hüccet, doğmanız,
Hem ilâçtan çokta artmış derdiniz.

Toprağın iş yapmaya imkânı hiç,
Nutfenin düşmânlığın yok, cânı hiç.

895
Nutfe, toprak âleminden gelme sen,
Ruhça kalp yok, fikre münkîrdir hemen.

Cânsız oldun, inkâr ettin cânı sen,
İnsan oldun, haşrı reddettin neden?

Halka sallarsan, duyarsan öyle ki,
Hem içerden "evde yok" der evdeki!

Halka çalmış, kimse, anlar evdeler,
Halka çalmak öyle hem, durmaz sürer.

Haşrı ispat eyler, inkâr bile,
Hak, cemattan haşr eder yüzler hele!

900
Onca san'at çıktı gör, inkârcı yâ;
Hem çamur, suymuş yapan inkârı da![61]

Kil, suyun inkârı hiç, inkâr değil,
Evdedir der: "Kimse yoktur burda bil!"

Söylesem ben, yol bulurdum yüz söze,
Korkarım söz, sürçmeler versin size!"

BELKIS'IN TAHTINI SABÂ'DAN KUDÜS'E GETİRMEK İÇİN SÜLEYMÂN'IN (A.S.) ÇÂRE BULUŞU

Der ki İfrit: "Kalkmadan Belkıs derim,
Tahtı ben, elbet getirmek isterim!

Der ki Âsaf: "İsm-i Âzamlarla ben,
Tek bir ân geçmez, hazırdır, taht hemen.

905
Gerçi İfrit sihre tam üstâd iken,
Tahtı, Âsaf'ın nefesmiş celbeden.

Geldi Belkıs tahtı, artık gözlenen,
İfritin sihr boş, kerâmet var iken!

Çok şükür der, böyle yüzler nimete,
Sunmuş Allah, böyle birçok lûtfu de.

Hem Süleymân baktı bir taht, tahtadan,
Der ki: "Sensin anca ahmak avlayan!"

Tahta, taştan işte bunlar, nakş olan;
Ancak ahmak kimselerdir baş koyan!

---

61 *İnsan Sûresini telmih.*

Secde etmiş kimse, cânı bilmiyor,
Cânda azcık cânı, görmüş gözlüyor!

Bir vakit duymuştu taştan söyleyiş,
Böyle hâlden, geldi hayret eyleyiş.

Kim ibâdet tavlasın ters oynasa,
Taştan aslan görse, aslan sanmada.

Gerçek aslan, bir keremdir etmede,
Bir kemiktir, fırlatır olmuş ite.

Der ki Allah: "Put iti bulmaz ki cân,
Bir kemik verdik, umumî sofradan."

RESÛLÛLLAH'IN SÜT ANNESİ HALİME'NİN, ZÂT-I RİSÂLETİ SÜTTEN KESTİKTEN SONRA KAYBETMESİ VE PUTLARDAN SORMASI, PUTLARIN SECDE EDEREK NEBİ-Yİ EKREM'İN YÜCELİĞİNE ŞEHÂDETTE BULUNMALARI

Söyleyim, sütannenin ben kıssayı,
Varsa silsin, gönlünün gâmdan payı.

Hem kesilmiş Mustafâ, süt emmeden,
Ellerin üstünde, O'ymuş gözlenen.

Has ve çirkinden sakınmışken onu,
Cedde, teslîm üzre gelmiş en sonu.

Korkusundan kaybolur der, kalbe de,
Tâ **Hatîm**'in[62] içte başlar bekleme.

Geldi göklerden, o ân, bir ses ona,
"Ey Hatîm bak bir güneş doğmuş sana!

Ey Hatîm, gelmiş bu *yüz*, bin nûra eş,
Hem cömertlik gündüzünden, *yüz* güneş!

Ey Hatîm, pek muhterem sultân sana,
Baht, saâdet hepsi bir peyktir ona!

Ey Hatîm sen, şüphesiz hep tâzeden,
Nûrlu ruhlar var, konak oldun hemen!

Bir takım ruh, hepsi şevkin sarhoşu,
Sen için koşmuş gelirler, bir koşu!

Kaldı hayrân Halime, bir kimse *yok*,
Ön ve ardından gelen ses oysa çok.

Altı *yön*den ses gelir, fert *yok*sa da,
Bir nidâ var, uğruna cânlar fedâ!

Mustafâ'yı koydu sırtından *yere*,
Hoş sesi bulmak dilerken bir kere!

Sırrı söyler şah nedir, hem nerdedir?
Her tarâftan, göz atıp süzmektedir.

Sağ ve soldan, gezdirip göz durmada,
Sesleyen kullar görünmez ortada!

Hem ümîtsiz baktı, şaşkın, kimse *yok*,
Bir söğüt olmuş ve titrer oldu çok!

Hem de dönmüş, tıfla *yön*lenmiş *yine*,
Mustafâ *yok*, orda hem, gitmiş mi ne?

Geldi hayret üzre, hayretler hemen,
Simsiyâh, gamdan, bütün etrâf denen.

62 *Kâbe'ye bitişik kısa bir duvar.*

Koştu evlerden yana, hiç durmadan,
“İnci dânem aldı kim?” feryâtlanan!

Mekke ehli: ”Bilmeyiz kimdir alan,
Bir çocuk var dersiniz, yoktur gören.”

Ağlayıp dökmüş gözünden yaş, figân,
Orda kim var, oldular hep ağlaşan.

935
Öyle ağlar, parçalarken sineyi;
Cümle yıldız ağlaşır gör gerçeği!

HALİME’Yİ YARDIM DİLEMEK ÜZERE PUTLARA GÖTÜREN İHTİYÂR ARAP

Elde baston, geldi bir tek ihtiyâr,
“Ey Halime söyle dertten neyse var?

Sîneler dağlar olan, feryât eden,
Hem neden ağlarsın artık, söyle sen?”

Der ki: “Ahmet üzre bendim süt veren,
Hem getirdim şimdi gör, teslîme ben.

Sırlı ses duydum Hatîm’den, öylesi,
Ben yanaştım, duymuşum sırrın sesi.

940
Ben semâdan duymuşum, çok hoş sedâ,
Tıflı koydum, indirip ben ortada!

Duymak isterdim, gelen sesler kimin,
Çok lâtif hem, çok müessirken bilin!

Görmedim ben, kimseden bir iz bile,
Duydum elbet, ses kesilmezdir hele!

Hem döner dönmez, kalıp hayretle ben,
Yok, çocuk hiç ortada dertmiş gelen.”

“Hem kızım sen üzme cân” der ihtiyâr,
“Gösterim sen gel de, ben bir şehriyâr!

945
İstesin söyler o tıflın hâlini,
Hem bilendir, büsbütün âhvalini.”

Der Halime: “Hem cânım olsun fedâ,
Ey güzel şeyh, ey bütünden hoş edâ!

Gel de göster, hoş bakan bir şahı sen,
Hem çocuktan, bir haber versin hemen.”

Vardılar, Uzza denen, puttan yana,
“Çok kayıplar bildiren” derken ona.

“Çok kayıp bulduk meğer yüzler kere,
Yüz sürüp sordum bilin kutsal yere.”

950
İhtiyâr put üzre dönmüş secde de,
“Ey veli nimet Araplar, üzre de.”

Der ki: “Ey Uzza, lütuf ettin yine,
Çok tuzaktan kurtaran, sendin yine!

Hem Araplar üzre çok ikrâmınız,
Oldu farz elbet, gelip râm olmamız!

Hem o bir sütannedir Sa’d’den biri,
Hem senin gölgen, onun sığnak yeri.

Bir çocuk yitmiş, Muhammed’dir adı,
İşte ondandır gelen, feryât dedi.”

955
Hem Muhammed der demez, hep put olan,
Secde etmiş, baş eğip bilcümleten.

"Haydi, git ey ihtiyâr, sordum neden?
Mahvımız olmuş Muhammed bil ki sen!

Biz o yüzden savrulursak yerlere,
Biz o yüzden, hep kesâtız, bir kere.

Bâzı bizlerden, hayâller gördüler,
Cehle dalmış, hem heveskâr niceler!

Devri gelsin, yok olur hep doğrusu,
Hiç teyemmüm, bir görünmüş olsa su.

İhtiyâr git, açma sen yol fitneden,
Ahmed'in âteşle bizler yanmadan.

Gel uzaklaş, ihtiyâr Allah için,
Yakmasın hem, âteşi takdir bilin!

Sanki ejderhâ uyandırmaktı bu,
Hem nasıl bilmem, haber sunmaktı bu?

Hem deniz hem, madeni oynattı bu,
Cümle gökler titreten söz, yetti bu!"

Duydu, taşlardan çıkan sözler hele,
Âteşinden titreşir, gökler bile!

Böyle sesten, ihtiyâr titrer durur,
Cümle dişler, durmayıp tık tık vurur.

Sanki kış, titrer durur çıplak biri,
"Yâ ölüm sen nerdesin?" der hisleri!

Hem Halime, gördü, titrer pîri de,
Hep şaşırmış, sunduğu tedbîri de!

Der ki: "Ey pîr, ben meşakkat çekmişim,
Hayret etmek, hayret etmektir işim!

Bâzı rüzgârlar, hatip olmuş bana,
Bâzı, taşlardan edip olmuş bana.

Bâzı, rüzgârlar dönüp söyler bana,
Taş ve eşyâlar beyân eyler bana.

Bâzı, bâzı hep semânın erleri,
Tıflı almış, yemyeşil giydikleri.

İnleyim ben, söyleyim bilmem kime,
Yüz gönülden ağlarım ben derdime!

Gayretinden bağlı dil, sırlar derim,
Şimdi ancak, ben kayıptır söylerim!

Şimdi bir söz, söyler olsam bilmeli,
Bağlayıp halk, işte derler bir deli."

İhtiyâr der: "Gel sevin âh eyleme,
Secde et gel, şükredip ey Halime!

Hep cihân kaybolsa o, yitmez inân,
Yok, hüzünlenmek ve gel, artık uyan!

Her zamân, ön arkasından bekçiler,
Nice yüzbin bekçiler, beklerdiler.

İsmi duymuş, fenni çok put bir kere,
Hep düşüp baş koydular, elbet yere.

Asrımız pek çok acâyip, bir zamân,
Geçti ömrüm, böyle şey bilmem inân!

Söyledim, taşlar haberden inledi,
Emri tınmaz bir günahkâr, neyledi?

Taş günâhsızdır, tapanlar olsa da,
Mecbûriyet yok, tapınmış olmada!

Taş ki mecbûr, gördü düşmüş korkuya,
Bir düşün sen, son nedir bir suçluya!"

MUHAMMED (S.A.V.)'İN HALİME'NİN KAYBEDİŞİNDEN MUSTAFÂ (S.A.V.)'İN CEDDİ ABDÜLMUTTALİB'İN HABERİ OLMASI VE ŞEHİRDE ARAMASI, KÂBE'NİN KAPISI ÖNÜNDE DUÂ EDEREK BULMASINI CENÂB-I HAK'TAN İSTEMESİ VE BULMASI

Bir haber almış Muhammed'den dede,
Orda sütanneydi feryâd etmede.

Hem Halime attı yüksek nâralar,
Hem sedâsı yol alır, bir mil kadar!

Anlayan olmuş işi, neymiş dede,
Bağrı dövmüş, şimdi feryâd etmede.

Geldi üzgün, Kâbe'ye, hem öylece,
"Hak bilir her sırrı, var gündüz, gece!

Sırrı bilmek üzre, kudret bende yok,
Ben kulum, elbet benim, âczim de çok!

Yok ki, huzra lâyık olmuş bir hüner,
Sen mübârek, bense, âciz kul meğer!

Hacetin secdeyle mahcub şimdi ben,
Gözyaşım bir devlet olmaz neylesem!

Allah'ım, gördüm yetim bir inciden,
Lûtfunün kaynaktı ondan yükselen!

Bizden Ahmed, benzemez erdir bize,
Biz bakır Ahmet'te iksirdir bize!

Onda gördüm, öyle üstün, hâlleri,
Sunmamış dost, düşmanımdan hiçbiri.

Sen, çocukken çok lütuf, verdin ona,
Yüzyıl uğraş, ermemiz olmaz buna.

Ben yakînen çok inâyet gözledim,
Ummânın has inci oymuş belledim.

Ey Hüda, bildir ki şâfîim hani,
Nerdedir? Hâlinden âgâh et beni!"

MUSTAFÂ (S.A.V.)'İN CEDDİ ABDÜLMUTTALİB'E KÂBE'DEN CEVÂP GELMESİ

Hem o ân, yükseldi bir ses, Kâbe'den,
"Şimdi oymuş, bak gelip yüz gösteren!

Mutluluk, ikbâl verilmiştir ona,
Hem korur yüzler melek var, baksana!

Dış yüzünden, âlemin meşhûr iken,
İç yüzünden, gizli koyduk, cümleden.

Altına ma'den, su, kil biz ustayız,
Bâzı halhal, hem yüzük yapnaktayız.

Biz kılınca, bâzı ondan bağ yapar,
Bâzı, aslan boyna yaptık tasmalar.

Bâzı taht süsler, o tunçtur bir kere,
Bâzı tâçtır, saltanat etmişlere.

Sevmişiz biz toprağı hem bir kere,
Râzı bizden, minder olmuş yerlere!

Biz o topraktan, nice şah peyledik,
Hem de Hak mülkünde, şeydâ eyledik!

Hem de, âşık eyledik yüz binleri,
Maşûkun ardında feryât izleri!

1005
Fi'limiz, hoş gelmemiş İblis'lere,
Hep yarattık zıd gelirken körlere!

Nimeti, elbette âciz bulmadan,
Toprağın almış fazîlet ortadan.

Dışta toprak, hep siyâh renklerledir,
İçte saklanmış yâ, parlak sînedir!

Dışla iç elbet, muhalif olsa da,
Dışta taş, içlerse gevher sunmada.

Dış demiş: "Bizler bakın ancak buyuz!"
İç demiş: "Sen, dış ve içten bak, buyuz!"

1010
Dış demiştir: "İçte bir şey yok bizim, "
İç demiş: "Dur, bekle sen gör ben neyim?"

Toprağın dış, iç bütün uğraştadır,
Bil ki Hak'tan, nusreti çekmiş sabır!

Bak, somurtkan yüz desen, olmuş güzel,
Gizli kalmış, toprağındır gülme, gel!

Dışta; gam, dert, hep bütünden killedir,
İçte, yüz binler tebessüm gizlenir!

Keşfe çıktık, toprağın biz sırları,
Gâye gizlenmiş, çıkarsak onları.

1015
Çalmayı red eyleyen bir hırsıza,
Zorlayıp, söyletti elbet zâbıta!

İşbu toprak gizlemiş, bitmez kerem,
İste, sen bak, çok nebâtat verdi hem!

Çok acâyip yavrular doğmuştu kil,
Oysa Ahmed, cümleden üstündü bil!

Doğdu, mes'ud, yer ve gökler ortada,
Böyle yüksek şah için mutlanmada!

Öyle şevkten, gök açılmış gül gibi,
Kilde **süsen**[63] misli, hür olmuş idi.

1020
İç ve dıştan, sen tutuldun kavgaya,
Ey güzel toprak, senin hâlin bu ya!

Kim nefisten cenge başlar Hak için,
Renk ve ıtrın, düşmânı olmuş hemin!

Onda zulmet, onda nûrdur, harp eden,
Cân güneş var, batma yoktur, belle sen!

İmtihân var, kim bizim has yoldadır,
Cümle gökler, hep ayakaltındadır.

Zâhirin, zulmetle feryât etmede,
İç desen, kıskandı güller bahçede!

1025
Zâhiren, sûfî görürsün ekşi yüz,
İstemişler, bilmesin eller henüz!

Gülmeyen ârifse, benzer kirpiye,
Hep dikenler içre, zevkler etmede.

Gizlidir bağ, bahçe çitler ardına,
Der ki hırsız gitme layıktır sana!

Kirpi sen, bekçi deyip tuttun diken,
Hırkadan baş gizleyen Sûfî mi sen?

İstiyorsun yüzde gül, hûydan diken,
Kimse ortak olmasın, zevkin iken!

---

[63] *Süsen: Susam çiçeği*

Ey peder, yavrun henüz bir tıfl ise,
Onla âlemler ayar olmuş sese!

Âlemi biz, onla ettik dip-diri,
Hep felek olmuş onun hizmet eri!"

Der ki Abdülmuttalib: "Ey sır bilen,
Nerdedir yol, doğru târif eylesen?"

"ONU NEREDE BULAYIM?" DİYE MUHAMMED ALEYHİSSELÂTÜ VESSELÂM'IN BULUNDUĞU YERDEN, ABDÜLMUTTALİB'İN NİŞÂN İSTEMESİ VE KÂBE DÂHİLİNDEN CEVÂP GELİP NİŞÂN BULMASI

Kâbe'nin tam, sîneden gelmiş cevâp,
"Sen ararsın, nerdedir Ali-cenap?

Bir ağaç altında, bak şu vâdide, "
İhtiyâr, tezden koşup yönlendi de.

Yönlenir ardınca, hiç tezden Kureyş,
Oydu gerçekten ulu, cedden Kureyş!

Nesli ermiş oldu, burdan Âdem'e,
Harpte üst hep, üstü her mecliste de!

Hem nesep postuydu, hak Peygamber'in,
Süzgecinden geçti, üstün şeylerin.

Gönlü, soy soptan uzak, hepten temiz,
Dengi yok, yerden göğe bir, bilseniz!

Kim arar, Hak nûru doğmuş kimseden,
Hak yaratmış nesli! Kim sorsun neden?

Bir sevâp, vermişse Allah giysiyi,
Parlayış üstün, güneş sunsun neyi?

BELKIS'I RAHMETE DÂVET KISSASININ GERİSİ

Kalk da Belkıs, gel hükûmet neydi gör!
Hak deniz etrafı gevher, gel ki gör!

Çokça kız kardeşlerin, göklerdeler,
Sen bu murdâr yerde, sultânsın meğer.

Gör ne bahşetmiş, bileydin, Ol Yüce,
Bilmedin, kardeşlerin ermiş güce.

Sen sevincinden davul çalmaktasın,
Sen, bu külhân şahıyım sanmaktasın!

İNSANIN, DÜNYÂYA KANÂAT EDİP, DÜNYÂ İÇİN HIRS VE TAMÂ GÖSTERMESİ, KENDİ CİNSİNDEN OLAN RUHÂNİLER: "NE OLURDU, KAVMİMİZ HÂLİMİZİ BİLSE" DİYE BAĞIRIP DURURKEN, ONLARIN DEVLETİNDEN GÂFİL OLMASI

Köyde bir it, tuttu bir kör yoksulu,
Saldırıp, yırtmış abâ, kesmiş yolu!

Söylemiştik önceden, bizler bunu,
Vurgu olsun istedik, sunduk onu!

Der ki kör: "Hem bak senin yoldaşların,
Hep koşarlar, arkasından avların!

Avlıyor itler dağın merkepleri,
Sen de tuttun köyde ancak körleri!

Ey koyup kaçmış olan şeyh, sahtekâr,
Şor susun, çok kör olan toplandılar.

Hep susuz onlar, gelip toplandılar,
Hem suyundan içmeden kör oldular."

Tatlılandır sen suyu, Hakk'ın suda,
Kör için bitsin tuzaklık, ortada!

Kalk ve Hak aslanı ol, tut zebralar,
Sen ki hep, körler tutan it, âşikâr!"

Zebra neymiş? Dost avı aslan işi,
Aslan onlar, hepsi av, nûr sarhoşu!

Şahın av seyriyle avdan geçtiler,
Hakk'a hayran, sanki cân vermiştiler!

Bir ölen kuşsun ki, saklar bil ki yâr;
Hem hidâyet üzre durmaz, av yapar.

Ölse kuş, bilmez muhakkak bir emel,
"Kalbe Allah, parmağıyla atmış el!"[64]

Kim ölen kuş üzre olmuş avlanan,
Padişah emrinde oymuş, av olan!

Kim ki ölmüş kuşla, baş çekmiş gider,
Hakk'a dönmekten, öteymiş böyleler.

Bakma sen, murdâr görünsem ben sana,
Aşkı gör bak, yönlenip şahtan yana!

Olmadım murdâr, zirâ, şah öldüren,
Ben değil, bir bak ki, tek ölmüş beden?

Önce gezdim, kol kanatlar üzre ben,
Şimdi gezdim, bak ki adlin elde ben!

Fâni cümbüş, gitti elden baksana,
Bâkî cümbüş var, veren Hak'tır bana!

"Gayretimden, kim ki ayrılmış olur,
Her hâlinden, mutlaka kahrım bulur!"

Sen eğer sağsan, bu ölmüş, görme sen,
Sen de kulsan, gör ki şah avcunda ben!

İşte Îsâ, kaldıran ten ölmüşü,
Hakk'ın Îsâ, avcunun, ben ölmüşü!

Allah'ın avcunda ölmek yok iken,
Ölmem artık, elleyen Îsâ'ysa ben!

Ben de Îsâ'yım, nefesten cân veren,
Bende cân bulmuş, ölümsüzlük deren!

Öldü tekrârdan dirilmiş oldu da,
Hem İsâ'ya cân veren, şâd olmada!

Say Mûsa'nın eldedir asâm benim,
Burda ben var, gizlidir Mûsa'm benim!

Ümmetin ummanda artık, köprü ben,
Hem de Fir'avn üzre, ejderdim hemen.

Ey oğul, sen görme tek, asâmızı,
Hiçtir asâ, olmasın Hakk'ın sözü!

Şimdi, asâdır, denizden dalgalar,
Sihre tapmışlarda, bir kudret mi var?

Saymak istersem asânın hâlini,
Dökmüşüm, artık Fir'avn ahvâlini.

Otlasınlar, hem zehir bir tatlı ot,
Sâde birkaç gün de koy, olsun umut.

---

[64] *"Kalp Allah'ın iki parmağı arasındadır." (Hadis)*

1075
Olmasın Fir'avn ve emsâli hele,
Hem cehennem, bir gıda bulmaz bile!

Besle önden, kes kasap sen sonradan,
Gör, cehennem kelbidir, rızksız kalan.

Olmasın düşmân ve düşmânsız cihân,
Hep gazâp, hiddet olur, ölmüş olan.

Bil cehennemdir gazâp, hiddet yeri,
Hasmı yokken, sürdürür rahmetleri.

Gör gazâpsız, gör, kahırsız lûtf kalır,
Saltanat, bilmem nasıl kâmil olur?

1080
İnkâr etmişler, duyup aldırmamış,
Söylenilmiş, çok misâl yer bulmamış.

Eğlenip dur, durmadan inkârcı sen,
İşte murdâr, kalmayan, ömrün, biten!

Ey sevenler, şimdi sizler şâd olun,
Va'z açılmış, siz gelip irşât olun!

Sarmısak, vardır soğan bir bahçede,
Hep ekilmiş oldu, ayrık bölmede.

Sebzeler, cins cins ekilmiş evleğe,
Öyle olgunluk döner, nem çekmeye.

1085
Safranın evlekte ol, safrânla eş,
Başkasından dostluğa hiç, yok ki iş!

Sen ki safrân, bak sudan rızk almaya,
Zerre bul gir, bak ki safrân olmaya.

Safrân olsan, geç ki sen şalgam hûyu,
Alma onlardan, bulaşmış duyguyu!

Onların yer ayrı, hem sen ayrısın,
Allah'ın mülk pek geniş, bilmektesin!

Öyle bir arz, cin ve şeytân girseler,
Hem yiterler, hep sefer etmişseler.

1090
Öyle deryâ, öyle düzlük, dağ ki bak,
Hem hayâlât, hem vehimlerden ırak.

Öyle bir düz, orda kalmış kıl kadar,
Orda uçsuz, bitmeyen ummân ki var.

Gizli akmış, orda hep durgun sular,
Tâzelik çok, çok da hoşluk sundular.

Dinleyen yatmış, hatip kes sen sözü,
Çekme nakş, artık sular almaz yüzü.

Cân ve ruhlardan, ayak var içlere,
Var ayaklar, gizli akmış bir kere.

1095
Kalk ki, Ey Belkıs, kesatlardan yine,
Kaç, harîsler var, pazarlar mahvına.

İhtiyârın eldedir, Belkıs, uyan,
Hem, ölüm gelmiş, yakandan tutmadan!

Hem ölüm çekmiş kulaktan, bil bunu,
Sanki hırsız, bir polis tutmuş onu!

Nerye dek çaldın eşekten, nal ki sen?
Çalmak istersen, gelip çal, lâl hemen.

Buldu kız kardeşlerin mülk, sonsuzu,
Bir değersiz, fânîlik tuttun yüzü!

1100
Mutlu olmuş, sıçrayıp tez kurtulan,
Bil eceldir, hep vîrânlıklar sunan!

Kalk da gel, Belkıs görüp sultânları,
Mülke sâhip, dîne sâhip şanları!

Dost için, nağmeyle merkep sürmede,
Gönlü, mânânın bağında gezmede!

Nerye gitmiş olsa, bağlar gitmede,
Bahçeler, halkın gözünden gizli de.

Meyveler, "siz toplayın" der, yalvarır,
Âbıhayvândan "için" der, yaklaşır!

1105
Kol, kanatsız, gel dolaş sen gökleri,
Bir hilâl hem, bir güneştir, her biri.

Sen, ayaksız yollanırsın, ruh diye,
Çiğnemezsin, sen tükenmez lokma ye!

Var gemin, çarpamaz ölmenin timsahları,
Ölme sunmaz onda çirkinlikleri.

Sen ki şahsın, sende asker, sende taht,
Sanki bahtsın, mutluluktur sende baht.

Tâli'i hoş, sultân olmuşsun, değer,
Gayrinin bahttır gelir, elden gider.

1110
Bir dilenmiş misli, muhtâçlık gelir,
Devlet ol sen! Yoksa tez gitmiş olur.

Tâlihin olmuşsa, sen, ey mânevî;
Tâlihin, oldun muhakkak cân evi!

Ey güzel hûy, mâl ve mülk oldunsa sen,
Kendi kendinden senin, gitmen neden?

SÜLEYMÂN'IN (A.S.) MESCİD-İ AKSÂ'YI YAPTIRMASI

Ey Süleymân, Mescid-i Aksâ'yı yap,
Belkıs'ın asker, namâz kılsın ki hep.

Mescide sizler de, atmışken temel,
Cin ve insanlar, bütünden attı el.

1115
Bir takım insan, çalışmış aşk ile!
Bâzılar mecbûr ve isteksiz hele.

Benziyor şehvetle insanlar cine,
Çekti zincirlerle, dünyâ emrine!

Onların zincir saşıştan, korkudan,
Halkı zincirsiz no'lur hür sayma sen!

Çekti zincir, hep deniz avdan yana,
Derdi mâden, hep kazanç tavdan yana.

Hem çeker elbet güzel, hem vardı bed,
Der ki Hak: **"Fî cîdihâ hablün mesed."**[65]

1120
"Bağladık insanların biz boynunu,
Hûylarından ip yapıp ördük onu!"

Pis, temiz, herkes ne yapmış baksana,
Yazgı, defterler asılmış boynuna.

Pis bir iş yapmanda, hırsındır âteş,
Sanki kordur, rengi hoştur, kor âteş!

Saklıdır pislik, siyâhlık onda yâ,
Sönse âteş, çıktı isler ortaya!

Kor olur elbet kömür, hırsın ile!
Gitse hırs, kalmış siyâhlıklar bile.

1125
Hırs, tamâ ânında isler, kor gibi,
Yok, güzellik, hırsının âteş dibi!

Hırs, tamâ süsler, kömür, bir kor olur,
Geçse hırsın, sâde çirkinlik kalır.

Süslemiş şeytân, becermiş ekşi ot,
Ahmak insan, pişti sanmış, oldu tat.

---

[65] *"Boynunda bükülmüş bir demir halda olduğu halde." (Yâsîn, 8)*

Çiğnesin gör, ahmağın ruh bir onu,
Çiğnemekten, diş kamaşmış en sonu.

Hırsın aksi şeytanın, kurmuş tuzak,
Hırs, heves gösterdi, hem bir dâne bak.

Hırsı bil, dîn, hem hayır, varken güzel,
Hem güzeldir, hırs denen çekmişse el!

Hem hayır dersen, güzeldir kendisi,
Hırs ölür, hayrın ışıldar cümlesi!

Geçse dünyâmızda hırs parlaklığı,
Anla bitmiş kor, kalan is, artığı.

Hırsa aldanmış ve oynarken çocuk,
Hep etek toplar ve at binmek ufuk.

Geçse pis hırs, gülmedir yoldâşlara,
Hem çocuklar üzre, gülmek vardı yâ.

Ben ne yaptım, ben ne işler işledim,
Varsa hırsım, sirkeler, baldır dedim!

Enbiyânın hûy desen, hırs bilmemiş,
Parlayış, artmaktadır, eksilmemiş!

Bunca zengin, yaptılar mescitleri,
Olmamış elbette Aksâ, hiç biri.

Kâbe'nin izzet ve ikrâm artması,
Artıran dersen, Halîl'in ihlâsı!

Mescidin üstünde kil, taştan değil,
İhtiras, hırs bilmez ellerdendi bil!

Yok kitâbın benzeri, ermez ki el,
Onların mescit ticaret, bir güzel!

Hem edepler, hem gazâplar, uykular,
Benzemez sözler, kıyaslar kim ki var?

Ayrıdır onlarda ruhun parlayış,
Ruh kanatlar ayrı kol, ayrı uçuş!

Onların zikriyle, hep titrer gönül,
Onların işler, işimden kıble bil.

Onların, altın yumurtlar kuşları,
Akşamından gördü gündüz, ruhları.

Ben o kavmin haslığından söylesem,
Tâ başından, oldu noksân söylemem!

Mescid-i Aksâ yapın, mert kimseler!
Hem Süleymân geldi tekrârdan meğer!

Dalsa cin, şeytân denen serkeşliğe,
Hem melekler, döndürür zincirliye?

İşte şeytân, hîle yapsın bir kere,
Kamçıdır, seyret bütün şimşeklere.

Sen Süleymân ol ki, şeytânlar bile,
Yardım etsin, taş kesip alsın ele.

Ol Süleymân misli, bitsin vesvesen,
Olsa, cin, şeytân, emirler dinleyen.

Hoşça dur, gönlün sihirden bir yüzük,
İfritin sen, av olursan pek yazık!

Cin, Süleymânlık eder ondan sakın,
Bir yüzük bulsun, meğer ondan sakın!

Hem Süleymânlık gelip geçmiş değil,
Gönlünün vardır Süleymânlıkta, bil!

Hem Süleymânlık eder, şeytân bile,
Gör ki her çul, olmamış atlas hele.

1155
Oynatır el orda hep oynatsa da,
Onların çok farkı vardır ortada.

1165
Dil dudaksız, nimete şükr eyledi,
Padişahın, lûtfunu meth eyledi!

BİR ŞÂİRİN BİR HÜKÜMDÂRA KASÎDE GETİRMESİ İLE ŞAHIN ONA ARMAĞAN VERMESİ, EBÛ'L-HASAN NÂMINDAKİ VEZÎRİN DE O ARMAĞANI KAT KAT ARTIRMASI

Şi'ri takdîm etti şâir, şahına,
İzzet, ikrâm umdu yardımdan yana.

Etti ikrâm, şah bin altın kırmızı,
Başka ikrâmlar da, göstermiş yüzü.

Sonra der: "Azdır meğer bunlar ona,
Memnun olsun, on bin altın ver ona!

Bir deniz mertlikte sen, on bin ne ki?
Verdiğin azdır, gerek on bin peki!"

1160
Harmanın hem, öşrünü versin diye,
Eski şahlardan döner, söz etmeye!

Verdi on bin, hem de, çok esvâp yine,
Şükr, senâlar doldu şâir gönlüne.

"Kim çalışmış artıran kim, ihsânı,
Şaha kimdir, söz eden benden hani?"

Söylemişler: "Hûyca has, ismen Hasan,
Dinde pâk hem, söyleyen bil oydu sen!

Pek uzun bir şi'ri yazmış oldu o,
Hem vezîrin ev deyip yönlendi o.

ŞÂİRİN AYNI ARMAĞANI ALMAK ÜMİDİYLE BİRKAÇ SENE SONRA TEKRÂR GELMESİ, PADIŞAHIN BİN ALTIN VERİLMESİNİ EMRETMESİ; YİNE HASAN NÂMINDAKİ BAŞKA BİR VEZÎRİN; "BU MİKTAR ÇOK FAZLADIR, BİZİM MASRAFIMIZ ÇOK, HAZÎNEMİZ İSE BOŞTUR" DEMESİ

Geçti yıllar, ihtiyâç artmış yine,
Rızka muhtâç, bir fakîr olmuş yine.

Der ki: "Yokluk vakti ihsân etmişi,
Bulmanız, artık gerekmiş, ey kişi!

Şimdi tekrâr, istemek lâzım kerem,
Hâli arz et, öyle duysun, muhterem.

Sîbeveyh,[66] Allah deyip anlatmada,
Cümle muhtaç hep sığınmış durmada!

1170
İhtiyâç arzımda hep, sığnakta sen,
İhtiyâç senden biter, erzâk veren.

Yüzbin aşkın aklı pek çok kimseler,
İşte **"Deyyân"**dan[67] dönüp istekteler.

Var harîs bir kimse, varsın bir deli,
Hiç harîsten istemez rızık bilmeli!

---

[66] *Sibeveyh: Arap dil bilgini.*
[67] *Deyyân: Hâkim mânâsına, Allah!*

Görmeden pek aklı çok, binler niye,
Koşmaz Allah lûtfuna cân vermeye?

Hep balıklar, dalgalar varken hele,
Gökte uçmuş durmadan kuşlar bile.

Fil ve kurt, birlikte aslan avlanan,
Kar'nca, timsah, ejdehâ, derken yılan.

Belki toprak, yel, su, âteş, her şerâr,
O'nla kuvvet buldular, her ilkbahâr.

Durmadan hep, yalvarır gökler O'na,
Verme, tek bir ân sükût elbet bana.

Bende mesnet, tek himâyendir senin,
Dürdü gökler, doldu rahmet ellerin.

Suyla yüzdürdün beni, derken şu yer,
Dâimî olmuş sükûn, her neyse ver!

Her ne var, ihsânla doldurmuş kese,
İhtiyâçlar, öğretilmiş herkese!

Her Nebî sunmuş, getirmiştir bilin,
"Sabr, salâtlar üzre Hak'tan isteyin."

Sâde ondan isteyin, yok başka şey,
İste Hak'tan, sen su, çay vermez ki, ey!

Başkasından istesen, Allah veren,
Elde mertlik meylidir, Hak isteyen!

Hak'tı zâlim Kârun'a, altın veren,
Emre uysan, vermeyen olsun neden?

Çok ümîtler eyleyip tekrâr yine,
Döndü yüz şâir, o şahın nezdine.

Armağan dersen nedir? Elbet şi'ir,
Muhlisin huzra rehin vermektedir.

Ehli ihsân yağdırır altın ne ki?
İhsân etsin, bekleyen şâir peki!

Hem şiir, onlarca yüz denkten iyi,
Bekleşirler, bir şair gelsin deyi

İnsan evvel, ekmeğin hırsıyladır,
Câna, ekmekler direk olmaktadır.

Hep kazamak üzre kurmuş hîleler,
Cânı koymuş av'ca, gelmiştir meğer!

Kalmasın ekmek için bir ihtiyâç,
Şâir olmak, meşhûr olmak oldu baç.

İster onlar aslı, faslı öğseler,
İhsânın methince, minber kursalar?

Her azâmet, şöhreti isterdi ki,
Söylenilsin, koksun amberler gibi!

Hak yaratmış sûretince bizleri,
Vasfımız, vasfıyla almış dersleri!

Allah'ın, şükr, hamd olur istekleri,
Kulda arzûlarla, mevcut her biri!

Hassaten üstün olan, Ehl-i Hüda,
Övmenin yellerle, sağlam dolmada.

Methe lâyık olmayanlar varsa da,
Bir tulum, yarsak dolar mı yel o da?

Söz ne? Kendimden demem elbette ben,
Ehliyetsizsen eğer, boş dinlemen!

Hoşlanır derler Nebî övmek ile!
Duydu Peygamber, getirmiş mesele.

1200
Gitti şâir, iş o şahın huzruna,
Bir şiir sunmuş, metihlerden yana.

Mert ölür olsun, onun mertlik kalır,
Mertliğinden, at sürenler mutlanır.

Öldü zâlim, zulmü kalmıştır yine,
Hîlekârlık eyleyen kim, vây ona!

Der ki Peygamber: "Bakın kim mutludur,
Göçse dünyâdan hayır, haslık bulur.

Mert ölür, mertlikse aslâ ölmeyen,
Allah'ın indinde, az şey sanma sen!

1205
Kendi ölmüş, kalsa zulmü, vây ona,
Ölse, sanmam kurtuluş, yok baksana!"

Geç bu bahsi, şimdi şâir yoldadır,
Borçludur altın deyip gelmektedir.

Şaha sunmuş oldu şâir, şi'rini,
Hem de ummuş eskimez ihsânını.

Nâzenin sözler ve gevher mısralar,
Çok ümît etmiş olup, yazmıştılar.

Şah da âdet, işte, vermek bin lira,
Şah verilsin emridir, vermişti ya!

1210
Şimdi artık, mert vezîr binmiş burâk,
Göçtü dünyâdan ve gitmiş oldu bak!

Hem makam üstünde, gayri bir vezîr,
Merhâmetsiz, pek harîs bir kimsedir.

Der ki: "Şahım, ihtiyâçlar çok bizim,
Şi're, bin altın ki çoktur, bildiğim.

Onda birden, dörtte bir versek derim,
Ey cömert, şâiri râzı eylerim!"

Der ki halk: "On bin ki, almış önceden,
Hem dilâver şah da, vermiş önceden!

1215
Hem şeker yerken, nasıl çiğner kamış,
Sultân olmuşken, dilenmek oldu iş?"

"Baskı kursam, artırırsam baskıyı,
Beklemekten, bıkma olmuştur payı!

Versem artık, hem de, bir yol toprağı,
Hep kapar, elbet sayıp gül yaprağı!

Siz koyun ben eylerim uygunca iş,
Ustayım, yumşar demir, sertlikse boş.

Koy, Süreyya'dan da geçsin göklere,
Yumşar elbet, hem de görsün bir kere!"

1220
Der ki sultân: "Söz senindir haydi sen,
Git, sevindir, şairi elbet hemen."

Der vezîr: "Çoktur ümîtlerden yalar,
Sen bırak olsun, meğer yüzlerce var."

Hem vezîr bekletti, şâir bekleyen,
Geçti kış, artık baharlarmış gelen.

Beklemekten, şâir olmuş ihtiyâr,
Şâirim, tedbîrle düşkün, hem bizâr!

"Yoksa altın söv, n'olursun sen bana,
Git desen, bir kurtuluş olsun bana.

Beklemek öldürdü, hem bilsen beni,
Bâri git, kurtar şu yoksul cân, teni!"

Sonra binden, yirmi beş vermiş ona,
Daldı şâir, hem düşünmekten yana.

Önce ikrâm, hem peşin, hem çoktu pek;
Geç açılmış, bir diken bulduk demek!

Hem demişler gitti ölmüş mert vezîr,
Göçtü dünyâdan, Hüda lûtf gösterir.

Câizen kat kat idi o, sağ iken,
Hiç hatâ olmazdı bahşiş vermeden!

Gitti ihsânlar da, gitmiştir bile,
Öldü elbet, ihsânat ölmez hele!

Mert, keremkâr gitti, gelmiştir soyan,
Hem fakîr âciz olur, hem dervîşân.

Her ne vermiş, al da git artık gece,
Senle uğraşmak da bitsin, öylece!

Ey bizim gayret nedir, bilmez olan,
Hîlemizden biz idik, elbet alan!

Der ki şâir yönlenip: "Yoldaşlarım,
Geldi, nerden söyleyin kardeşlerim!

İsmi neymiş, böylesi esvâp soyan?"
Derler onlar ismidir: "Ebu'l-Hasan."

Der ki Yâ Rab, ismi birdir bunların,
Hem nasıl bir ismi bilmem onların?

Hem Hasan ismiyle, bir tek bir kalem,
Yüz vezîr, peyler cömertliklerde hem.

Gör, sakal koymuş olan, çirkin Hasan,
Yüz halat örmek de, mümkündür inân.

Böylesin, şah dinler olmuş olsa bil,
Mülk ve devlet, baştan olmuştur rezîl!

PADIŞAHIN İNSANLIĞINI BOZMAYA ÇALIŞAN BU ALÇAK VEZÎR, KÖTÜ DAVRANIŞI İLE FİR'AVN'IN VEZÎRİ HÂMÂN'A BENZERDİ

Hem de Mûsa'dan Fir'avun, duydu da,
Başlamış kalbinde, az çok yumşama.

Söylenen söz çok lâtif, tesîrlidir,
Söylenilsin, taş duyup sütler verir.

Sanki Hâman, kîn kusar, olmuş vezîr,
Onla, Fir'avn meşveret etmektedir.

"Burya dek şahtın," diyor, "lâyık mı" bil,
Eski giymiş kimsenin, olsan mı kul?"

Hem bu sözler, mancınıktan taş gibi,
Sırçadan bir gönle, taş vurmuş gibi.

Hem Kelimullah, o hem bir hoş hitâp,
Hâman'ın tezvîr eder, bir ân harâp.

Aklımız, his mağlubu, Hâman nesi?
Ten de olmuş, Hak yolun bir keskisi.

Hem öğütçün, bir güzel versin öğüt,
Aklımız fen, hîleden koymaz ümît.

Sen düşün, yok dinlemek yersiz sözü,
Makbûl olmaz dinlemek, fersiz sözü.

Bir vezîr bulsun eğer şah, vây ona,
Onların yerdir cehennem, baksana!

1250
Mutlu şahtır kim, Âsaf olmuş vezîr,
Darda kalsın, hem de, yardım eylenir.

Âdli bol şah, hem Âsaf yardımcı yâ,
"Nûrun âlâ nûr" demek lâyık ona!

Gör Süleymân şah ve Âsaf'tır vezîr,
Nûrun âlâ nûr ve amberlerledir.

Şah ki Fir'avn'dır ve Hâman'dır vezîr,
Kurtuluş yok, böyle çift bedlikledir!

Böyle devlettir karanlık yığnağı,
Aklı yâr olmaz, yağar zulm sağnağı.

*Müşrikin hâller yığılmış baksana,
Aklı yâr olmaz ve devlet yok ona.

1255
Gördüğüm, pislerde pislik, başka şey,
Sen görürsen, var selâmım söyle ey!

Ruh ki şahtır, hem akıl olmuş vezîr,
Bir fesat akl, ruha bedlikler verir.

Olsa Hârut, aklının sahip melek,
Yüz fenâ, ondan sihir almış demek.

Ruha sultân, aklı cüz olmaz vezîr,
Aklı küll bulmaz isen, kalmaz vezîr.

Nefsi aslâ sen vezîr yaptım deme,
Ruh mübârektir, namâzsız eyleme.

1260
Hem hevâ, haz; hırs bütün hâllerledir,
Has akıl, elbet kıyâmet, bilmedir.

Aklının çift göz bakar, hep sonlara,
Hem diken bekler, kavuşsun güllere.

Öyle gül bekler akıl, varken diken,
Koklamazsan, kal uzak ondan hemen.

CİNNÎ'NİN SÜLEYMÂN'IN (A.S.) MAKÂMINA OTURMASI VE ONUN HAREKÂTINA KENDİNİ BENZETMEYE ÇALIŞMASI, İKİ SÜLEYMÂN ARASINDA GÖRÜNEN FARK VE CİNNÎ'NİN KENDİNİ SÜLEYMÂN OLARAK TANITMASI

Varsa aklın, dost olup bir akla sen,
Meşveret et, onla gel dost ol hemen!

Çift akıl, dertten, belâdan kurtulur,
Hem ayak, gök üzre yüksek yer bulur.

1265
Cin ki kendin, hem Süleymân saydı yâ,
Memleketler aldı hükmü altına.

Dışta taklîtten Süleymân'ken size,
İçte, yüz ifritliği vurmuş yüze.

Halk; "Süleymân'ın demiş, pâk nûru yok,
Hem Süleymân'dan Süleymân farklı çok!"

Hem, uyanmışlık nebî, cin, uykudur,
Ad Hasan olmakla elbet, fark budur.

Sahtekâr der, kast Süleymânken hani;
"Hak yaratmış, benzerim bir şeytânı."

1270
Verdi Hak şeytâna benden benzeyiş,
Eyleyin dikkât, tuzaktır onda iş.

Ben, Süleymân iddiâ eyler ise,
Îtibâr hiç etmeyin, sûretlere.

Böyle ifrit, halka söz söylerse de,
Tesîr etmez, anlayan bir kalbe de.

Has olan gelmez, oyun oynansa da,
Aklı, ilhâmdan temizlik bulmada!

Hiç sihir, hiç hîle yok ehlullaha,
Hep saâdet ehli, bak ehlullâha!

1275
Hem duyanlar, söyleşirler kendine,
"Ters diyensin, hep gidişler tersine!

Sözlerin hiç, sen gidersin ters hemin,
Yön cehennem, yer olurken sâfilin.

Öz Süleymân azl olup kalsın fakîr,
Alnının parlak kamer, hep yükselir.

Hâtemi sen çalmış olduysan ele,
Sen cehennem misli, buzlandın bile.

Eğmeyiz baş, böyle uymaz şeylere,
Hayvânın tırnak verilmez, boş yere!

1280
Gaflet etsek, biz kapansak yerlere,
Orda bir el mânîdir, öpmüşlere.

Eğme sen baş, baş eğilmez kimseye,
Âdiler, elbet yakışmaz secdeye.

Olmasaymış Allah'ın kıskanması,
Şerh ederdim, câna cân, ben en hası.

Et kanâat, şimdi kâfîymiş sana,
Başka bir ân söylerim, neymiş sana!

İşbu cin, ismim Süleymân'dır demiş,
Aklı ermez, hep çocuklar peylemiş.

1285
Sen de, sûretten geçip, şân varsa kaç,
Ad, lâkap hiç, gel sığın manâyı aç.

Uymak istersen soruştur hâlini,
Anlayım dersen gözet ahvâlini.

SÜLEYMÂN'IN, (A.S.) MESCİD-İ AKSÂ YAPILDIKTAN SONRA, İBÂDET ETME VE ORADA ÎTİKÂFA GİRMİŞ OLANLARLA ÂBİDLERİ İRŞAT İÇİN HER GÜN MESCİDE GELMESİ VE MESCİTTE BÂZI OTLAR BİTMESİ

Her sabâh gelmiş Süleymân mescide,
Mescid-i Aksâ'da duâ etmede.

Tâze bitmiş ot görürken ortada,
"Neydi faydan, neydi ismin? Sorma da!

Neydi ismin, sen neyin dermânısın?
Kim zarâr görmüş, kimin fermânısın?"

1290
Her biten ot, söylemiş hassam benim,
Ben şunun cân, ben şunun ölmekliğim.

Bunda zehrim, onda olmuşken şeker,
Buldu ismim, emrinin levhada yer.

Hep tabipler, hep Süleymân'dan sorar,
İlme sâhip, hep aranmış oldular.

Çok kitâplar, bunca defter yazdılar,
Cismi, dertlerden tedâvi ettiler.

Tıp ve yıldız, oldu vahyin cümleden,
Yoksa aklın, onca yol bulsun neden?

Aklımız, elbet hükümlerden öte,
Anlatandan fen, ilim öğrenmede.

Aklı cüz, öğrenmenindir tâlibi,
Öğretir gerçekte, vahyin sâhibi.

Cümle san'at, vahy elinden aldı yol,
Sonra, yükselten akıldan buldu yol.

Dikkât et bak! İlhâm almaz aklımız,
Bellenilmiş bir sanat yok ustasız.

Hîlekâr akl, kıl bulur, hem kırk yarar,
Ustasız bir sanatın imkân mı var?

Fenni öğrenmek, akıldan olsa yâ,
Ustasız san'at, çıkarmış ortaya!

ÂLEMDE MEZÂR KAZMAK SAN'ATI YOKKEN, ONU, KÂBİL'İN KARGADAN ÖĞRENMESİ

Hem mezâr kazmak ki, âdi bir zanat,
Fikr eden kim, hîleden bulmuş murât.

Anlayış Kâbil'de olmuş der isen,
Öldü Hâbil, başta gezdirsin neden?

Öldü Hâbil kanla dolmuşken beden,
Kan bulanmış, "nerye koysam derdi ben."

Karga, ölmüş karga almış ağzına,
Hızla yönlenmiş gelir, yerden yana!

Hem hevâdan, yönlenip inmiş yere,
Bir mezâr kazmak olur ders, bizlere.

Karga tırnaklar, kazar hep yerleri,
Bil, ölen konmuş, mezar olmuş yeri.

Gömdü, toprak attı artık üstüne,
Böyle bir hâl, Hakk'ın ilhâmdır yine.

Der ki Kâbil: "Şimdi yuh olsun bana,
Fen ve ilmen, kargadır üstün bana."

Aklı küllün vasfı: **"Mâzağa'l-basar,"**[68]
Aklı cüz, her bir yere bakmış gider.

Hasların nûr, aklı **"mâzağa'l-basar,"**
Karga aklen, kabr kazan üstâd meğer!

Hem de rehber, karga olsun ruh için,
Arkasından kabre yönlenmiş bilin.

Karga benzer, düşme nefsin ardına,
Bağ değil, çekmiş odur kabristana.

Sen gidersen, gönlünün Ankâ'ya git!
Gönlünün Kaf, Mescid-i Aksâ'ya git!

Kalbinin Mescid-i Aksâ'sında fen,
Aşkımızdan, türlü otlardan biten!

Ol Süleymân, neyse hakkın ver ona,
Reddi vazgeç, hem de ilhâm alsana!

Çünkü sâbit yerlerin her hâlini,
Söyler olsun, her nebât ahvâlini.

Hem şeker, hem boş kamış yerlerde var,
Her nebât, bir tercümanlıktır sunar.

Gör fikir, kalp tarlanın olmuş otu,
Sen fikir dersen, gönül esrârı bu!

---

68 *"Peygamberin gözü kaymadı da. Andolsun ki o Rabbinin en büyük âyetlerinden bir kısmını gördü." (Necm, 16-18)*

Topluluktan, bulmuş olsam söz eden,
Uç verir benden de gül, solmaz çemen.

1320
Söz, nefes öldürse densiz bir falan,
Nükteler kalpten kaçar hırsızdı san!

Yönlenişler hep çeken yön tâlibi,
Dost çekiş, olmaz yalan çekmek gibi!

Bâzı sen Hak, bâzı yanlış yoldasın,
İp çeken yok, yok çeken, bilmezlesin!

Sen, yular takmış olan bir kör deve,
İp çeker var, gör çeken kudretse ne?

Sen de görseydin, yular çekmiş eli,
Aldatan yurt, yok olurmuş bilmeli!

1325
Hem mecûsî bilse, it ardındayım,
Şeytânın emrinde, hep kalmaktayım.

İt nefis ardında, namussuz gibi,
Gitmenin olmazdı artık talibi.

Hem sığır bilsin, kasap kesmek diler,
Sanma dükkân var deyip, koşmuş gider.

Yer mi onlardan kepek, açsın eli,
Okşasınlar, vermemiş süt, bilmeli!

Hem, sığır bilsin semirtmek üzre yem,
Böyle bilmiş olsa, otlar yer mi hem!

1330
Hem cihânın, oldu gafletler direk,
Çünkü devlet **'dev'** ve **'let'**[69] maksattı tek.

Önce koşmaktır, sonuç varken dayak,
Devletin sâhip, ölen merkepti bak!

[69] *Farsça "dev" koş manasına, "let" ise dayak demektir.*

Ciddi bir iş, sen tutar olsan eğer,
Aybı kalmış, gizlidir senden meğer!

Aybı kılmış gizli, Allah hem sana,
Sende, uğraş yönlenir ondan yana.

Hem müdâfaa eylesen bir fikri sen,
Aybı senden gizlidir, hırs var iken.

1335
Âşikâr olsaydı mevcût aybımız,
Ruh kaçar şark, garp misillu ayrıyız!

Öyle bir hâl, sonda pişmânlık sunar,
Başta bilsen, koşmanın imkân mı var!

Önce örtmüştür kader, uysun diye,
Aybı bizden gizlemiş, bak gerçeğe.

Bir kazâ etsin hüküm, açmış gözü;
İşte, pişmânlık gelip tutmuş bizi!

İşbu pişmânlık, kazânın hükmüdür,
Sen geç ondan, Hak perestiş eyle dur!

1340
Âdet etmiş olsanız, pişmânlığı,
Gözlenir pişmânlığın hep arttığı!

Hem yarım ömrün, perîşânlık senin,
Bir yarım ömrün de, pişmânlık senin!

Fikri, hem pişmânlığın sen koy hele,
Bul güzel dost, hoşça hâl, has iş ile.

Sende has iş yoksa gel bir söyle sen!
Geldi nerden, şimdi pişmânlık neden?

Sen bilirsen, doğru Allah emridir,
Bilmiyorsan, bildiğin bedlik nedir?

Doğru bilmezsen yiğit, yok eğrilik,
Zıddı, zıddından bilirsin söyledik.

Bed fikir terkinde, âczin var dene,
Sen günâhtan, âcze düşmüşsün yine.

Mâdem âcizsin, şu pişmânlık neden?
Gel araştır, âczi vermiş kimdi, sen!

Âciz olman, Kadir olmaz olsa hiç,
Kimse görmez böyle şey, bil aslâ hiç!

Aybı neymiş isteğin, sen bîhaber,
Bilmiyorsan, gayb da vardır örtüler!

Aybı arzûnun, görünmüş olsa, sen,
Ruhun ürküp, arzûdan kaçmış hemen!

Aybı Allah, gösterir olsun sana,
Kimde güç, çeksin ayıplardan yana.

Nefretin var olsa, bir işten eğer,
Aybı sen gördün, muhakkak bir sefer.

Sırra vâkıf, sözde lâtif, Ey Hüda,
Aybı göster, sen n'olursun saklama!

Hoş bir iş varken, ayıp gösterme sen,
İsteyiş arzûm, soğukluk değmeden!

Hem Süleymân gitti, derken mescide,
Âdetiymiş her sabâh, hep gitmede!

Âdeti hep böyle kuymuş, oydu şah,
Görme ister, ot yeniden işbu şah.

Hem gönül görmüş o ot, halk görmemiş,
Cân gözünden görmedir, gerçekte iş!

SÛFİ'NİN GÜL BAHÇESİNDE, BAŞINI DİZİNE DAYAYIP MURAKABEYE DALMASI ARKADAŞLARININ ONA: "BAŞINI KALDIR DA BAHÇEDEKİ ÇİÇEKLERİ, KUŞLARI VE ALLAH'IN ESERLERİNİ GÖR" DEMELERİ

Bağda bir sûfi, ferâhlanmak için,
Yüz koyup diz üzre fikr etmiş kesin!

Varlığın dalmış derin deryâyasına,
Bir fodul görmüş, çağırmış baksana.

"Kalk uyan sen! Göz açıp seyret onu,
Bak çiçeklenmiş ağaç, hisset onu!

Çünkü Allah, işte rahmet bak demiş,
Emri gel sen dinle, sözler söylemiş."

Der ki sûfi: "Ey heves dolmuş adam,
Rahmetin te'sîr, gönüller içre tam.

Ruhta vardır, öyle bağlar, bahçeler,
Sanki oynatmış, sulardır gölgeler!

Irmağın üstünde, aksetmiş hayâl,
San sudan, oynar, letâfetten misâl.

Bahçe, bağlar, meyvenin yerdir gönül,
Hem letâfet yansır âlem; suyla, kil.

Olmasın kalp selvisinden gölgeler,
Burya Allah: "Aldanıştan yer" mi der?

Aldanışlar buydu, yâni, bir hayâl,
Erlerin ruhtan akis, zândan misâl!

Cümle kanmışlar ki, cennet sandılar,
Yansıyanlardan görüp aldandılar.

Hep kaçarlar hak olan bağ, bahçeden,
Bir hayâl ardında hep, gitmiş iken.

1370
Sende gaflet, uykular bir son bulur,
Gördü gerçek, fayda yok mahcûp olur.

Hem kabirden aldanışlar âhı yâ,
Tâ kıyâmet yükselir **"Vâhasretâ!"**[70]

Mutludur hep, ölmeden ölmüş kulu,
Önceden ruh, bahçeden almış koku.

MESCİD-İ AKSÂ'NIN BİR KÖŞESİNDE KEÇİBOYNUZU AĞACININ ÇIKMASI VE SÜLEYMÂN'IN (A.S.) MAHZÛN OLMASI

Hem Süleymân gördü, ot bitmiş köşe,
Bir başak şeklinde ot, çıkmış işe.

Bir bulunmaz ot ve hem, pek çok yeşil,
Göz kamaşmış, nûru hep almıştı bil!

1375
Hem Süleymân'a verip derhâl selâm,
Kaldı şaşkın, pek güzelmiş vesselâm!

Neydi ismin? Gel ağızsız söyle sen,
"**Harnubum**[71] der ismimiz, şah-ı cihân."

Der ki: "Neymiş gel de bildir hasseni,"
"Ben çıkarsam, vîrân ettim ülkeni.

Harnubum, hem bittiğim yerler harâp,
Suyla kil âlemlerin, yıktımdı hep."

Gör, Süleymân dinleyip bilmiş, ecel;
Hem ecel gelmiş, göçüş vermekte el.

1380
Der ki: "Sağken mescide gelmez zarâr,
Hiç bir âfet uğramaz, bil âşikâr!

Ben yaşarken, bende cân mevcût iken,
Mescid-i Aksâ, virân olsun neden?

Şüphe yok hiç, mescidim olmaz harap,
Ölmeden ben, böyle Hakk'ın emri hep!

Secdegâh olmuş gönül, mescit bana,
Pis olan dosttur, harâbâtlık ona.

Pis olan dost üzre, sevgin varsa sen,
Etme ülfet, yok muhabbet, kaç hemen!

1385
Sök kökünden, öyle dost köklense de,
Hem senin, hem mescidi hep sökmede!"

Bil ki âşık, eğrilik, harnub sana,
Sen emeklersin, çocuk olmuş ona.

Kendi kendin say da mücrim, korkma sen,
Dersi üstâd, kesmesin senden hemen.

Söyle sen: "Ben câhilim öğret beni,"
Cehli elbet gizlemekten hoş hani!

Nûrlu, sen öğren babandan[72] gel dedik,
"Allah'ım, biz nefse çok zulm eyledik."

1390
Yönlenip başvurmamıştır hîleye,
Hîlenin bayrak ne? Çıksın yükseğe!

Şimdi İblîs bahse başlar durmadan,
"Kırmızıydın, sen sarartmışsın neden?"

---

70 *Ah hasret, vah hasret.*

71 *Harnup: Keçiboynuzu meyvesi.*

72 *Buradaki baba, Hz. Âdem'dir.*

Renk senindir, hem boyanmış renk senin,
Cürmünün âfet ve dağ âhenk senin.

Söyle sen hep: **"Rabbi mâ ağveyteni,"**[73]
Olma cebrî, saymasın küstah seni!

Nerye dek sen, cebre tırmanmaktasın,
İhtiyârın var, tutup atmaktasın.

1395
Hem o şeytân, hem onun evlâtları,
Öyle aldın isyânın evsâfları.

Böyle hoşluk, zevkle yapmıştın bunu,
Sen, etek toplar koşardın en sonu.

Kim koşar isyana hep ahmakça da,
Raks edip, hoşlukla kimler koşmada?

Çok öğüt vermiştiler, hiç tınmadın,
Çokça mert kimseyle, harp eyler idin.

En sevâp yol, doğru yol dersen budur,
Sâde alçak kimse, tâ'n etmiş durur.

1400
Hem nasıl söyler ki kalmış cebr ile!
Yolsuz insan uğraşır mı bak hele?

Geldi nefsinden de vardır ihtiyâr,
Aklımın arzû senin, mecbûr sunar.

Aklı bol, bilmiş ki şeytândan zekâ,
Aşk, ibâdet, yokluğundur, öyle yâ!

Yüzme şeytanî zekâdandır sana,
Var boğulmak, sen dalarsan ummana!

Yüzme artık, kibri gel terk eylesen,
Bir nehir olmaz ki ummân, yüzme sen!

1405
Öyle ummândır, yutar birçok deniz,
Bir samândan, çöp sayılmış bilseniz.

Ümmetin, seçkinlerin aşktır, gemi,
Âfet olmaz, kurtuluştur görkemi.

Sen zekâ sat, gel de hayrânlıklar al,
Hem zekâ, zândır; bakış, hayret, misâl!

Aklı, kurbân et Muhammed uğruna,
"Hasbiyallah"[74] yetti Allah'ım bana.

Olma Ken'an, gitme sen, varken gemi,
Nefs, gurûr gösterdi yükseklik he mi?

1410
"Ben çıkıp dağ üzre dursam, ölmeden,
Nuh'a minnet istemem, etmem ki ben!

Minnetinden, kaçma kâmil minneti,
Ey sapık, Hakk'ın ona has rahmeti!

Cân, nasıl minnet duyar olmaz ona!
Hak verir şükrân ve minnet baksana!

Sen ki bilmezsin, haset dolmuş için,
Çekti Allah, minnetinden bil hemin.

Keşke Ken'an, yüzme bilmiş olmasa,
Nuh'a koşmuş, Nuh'a minnet eylese.

1415
Keşke, câhil bir çocuk olsaydı da,
Annesinden bir etek tutsaydı da.

Oysa naklî bir ilim vardır dese,
İlm-i vahyî, bir velîden istese,

Böyle nûr varken, açar olsam kitâp,
Vahye mazhar ruh, gelir eyler azâp.

---

[73] *"Rabbim sen beni aldattın, sen beni azdırdın." (Araf, 16-17)*

[74] *Allah, bana yeter.*

Naklî ilm, kâmil için say, varsa su,
Yap teyemmüm dense olmaz doğrusu!

Kendin ahmak say ve uy sen kâmile,
Kurtulursun, ahmak olmaktan bile!

Hem babam, insanlığın şah, söyledi,
"Cennet ehlinden çoğu abdal" dedi.

Hem zekâdır, kibri celb etmiş hevâ,
Ahmak ol, kalben dürüst buldun devâ!

Ahmak olmak, ahmak olmaklık değil,
Hakk'a hayrân, hayretin aslıydı bil.

Hem kadınlar, el keser ahmakçana,
Gördüler Yûsuf ve hayretten yana.

Aklı kurbân et ki sen, dostun için,
Çünkü aklın, böyle yük almış senin.

Aklı göndermişti olgun, orya dek,
Aşkı bilmez kimse, kalmış burda tek.

Hayret etsen, cümle aklın yoksa da,
Başta her bir tel, akıllar bulmada.

Orda yok zahmet, düşünmekten yana,
Bahçeler, bitmiş akıllar, hep sana!

Nükteler sunmaktadır, Hakk'ın yönü,
Gel de, bağ sunsun bîteklik hükmünü!

Gel bırak, bitsin şu nâm, şân, her nişân,
Rehberin durmuşsa dur, elbet o ân!

Kim ki başsız kıpraşır, kuyruk sayın,
Kıpramış hem, sanki akrep, anlayın!

Eğri, çirkindir, gider görmez gece,
Hep sokar, tenler zehirler öylece!

Akrebi, baştan ezersin belki sen,
Onda sır, huy; halkı sokmaktır hemen!

Öyle kurtulmak olur, ezdikçe sen,
Kurtulur, çirkin bedenden, ruh hemen.

Sen delirmişten silah alsan eğer,
Ehli sulhun hep rızâ bulmakta yer.

Aklı yoktan, bağla sen gitsin eli,
Yoksa, yüz aşkın zarâr, eyler deli.

SOYSUZ VE ALÇAK BİR KİMSEDE İLİM, MÂL VE MÜLK BİRİKMESİ, EŞKIYÂ ELİNE KILIÇ GEÇMESİ GİBİ ONU REZİL EDER

Âdiler, ilmi alıp, bilsin feni,
Eşkıyâdır, buldular hançer, yeni!

Bir kılıç verdin mi, sarhoş askere,
Ahmağın ilminden ehven, bir kere!

Alçağın ilm, mevki, mâl olmuş düşün,
Halka baştan fitne olmuştur bütün.

Harbe girmek farzdı mü'min kimseye,
Bir delirmişten kılıç alsın diye!

Bunların ruhlar deli; tenler kılıç;
Hûy fenâdır, al elinden durma hiç!

Olsa mevkî, câhilin ellerdeki,
Vahşeti, yüz aslanı geçmek neki?

Çünkü gizliyken ayıp, meydân bulur,
San yılan çıkmışta sahra doldurur.

Hükmeden câhil ki, şah olmuş desek,
Kır, bayır akrep, yılan dolmuş demek.

Alçağın ellerde olsa mevkî, mal,
Kendi kendin, rüsvâ eyler, böyle hâl!

Yâ hasîs olmuşsa, zırnık vermemiş,
Yâ cömerttir, yersiz ihsân eylemiş!

Şahta yer olmuş, piyâde hânesi,
Ahmağın, elbet budur iânesi!

Hükme başlar olsa bir sapkın hûyu,
Hem makam sunmuş, fakat oymuş kuyu!

Bilmeden yol, rehber olmak arzular,
Ruhça çirkindir, cihân yakmış gider.

Bir çocuk, olgunca davranmışsa ne,
Yokluğun gûl, bil ki çatmıştır yine!

Gösterirsem, gerçeğin ay nerdedir,
Görmemiş ay, hem sapık bilmez nedir.

Görmemiş bir yansıyış aydan suda,
Hâm herif, hem gayre rehber olmada.

Hükme ahmak baş olurken bildiğim,
Hem bilenler gizlenir, örtmüş kilim!

"YÂ EYYÜHE'L-MÜZZEMMİL" ÂYETİNİN TEFSİRİ (EY ABASINA BÜRÜNMÜŞ YATAN)

İşte bundan, Hak demiş Peygamber'e;
"Ey bürünmüş, sen abandan çık hele!

Çekme sen, yüz örtme, gizlenmen neden?
Sen akılsın, bil cihân yalnız beden!

Kaçma kâfirden, bilensin sen hele,
Nûra kaynaksın ki, Hak vahyi ile!

Sen uyan, artık nurun ersin güce;
Mum olup kalk, durmadan bitsin gece!

Olmasın nurun, bütün günler gece;
Sensiz aslanlar da tutsak öylece!

Kaptan ol artık sefâ ummânına,
Mustâfa sen, Nuh demeksin her yana!

Yolda, rehberler gerektir herkese,
Hem bu yol, gerçekte bir ummân ise!

Kalk da sen, yollar kesik, kervândı bak;
Her tarâftan gûlyaban, kaptandı bak!

Sen zamanın Hızrı, kaptan sen iken,
Sen de İsâ misli, yalnızlık neden?

Topluluk huzrunda nursun, gökteki,
Gel de terk et, inzivâ arzûn ne ki?

Hem değildir, vakti geçmiş halvetin,
Hem hidâyet, Kaf ve sen, hümâ idin!

Bedre dönmüş, ay yürür durmaz gece,
Havlasın it dönme sürmüş öylece!

Kim kınar, bedrin senin, ancak işit;
Hep ürürler, kıskanır, onlar bir it.

Her köpek, olmuş sağır "sus" emrine,
Ay ki on beş, düştü hav hav derdine!

Hastalık vardır, şifâsın bil hemen,
Var körün asâ, elinden alma sen.

Kim dedin, amâya yardım eylese,
Gör kavuşmuş, yüz sevâp, ecrin sese!

Kim ki çeksin kırk adım, bir kez körü,
Affa ermiş, yok günahın hiçbiri.

1470
Eyle yardım, bil cihân tutmaz karâr,
Hakk'a yönlensin, sürüp gitsin katar.

Doğru yol göstermişin iş, doğru yol,
Yas dolan, âhir zamândır, neş'e ol!"

Şimdi takvâ ehlinin üstâdı sen,
Kim hayâl etmiş, yakîn var, çek hemen!

Kim sana mekr, hîle etsin en sonu,
Mutlu ol sen! Korkma, kırdım boynunu!

Kör inatkâr kim, çoğalttım körlüğü,
Hep şeker sanmış, zehir dolmuş önü!

1475
Benden almıştır akıllar parlayış,
Hîlekârlar, hîlemizden bulmaz iş.

Türkmen'in neymiş çadır, erkek file,
Bir ayak bassın, bir olmuş yer ile.

Ey büyük Peygamberim sen, bil kesin,
Fırtınam estikçe mumlar neylesin?

Ey Resûl kalk, Sûr ki korkunç, üfle sen,
Onca bin ölmüş, yeşersinler hemen!

Hem de, İsrâfil olursun vakte sen,
Kalk kıyâmet sun, kıyâmet gelmeden!

1480
Kim kıyâmet nerde sorsun ey sanem?
Gösterip dersin: "Kıyâmetler benem!"

Öyle sormuş olsa bir mihnetzede,
Bir kıyâmet, yüz kıyâmet vermede.

Hem sorandan, zikr için yoktur umut,
Ahmağın, gerçek cevâp olmuş sükût!

Görmesin cânan, duâmız bir icâp,
Allah'ın gökken sükût olmuş cevâp.

Eyvah, eyvah! Şimdi harmân vakti hem!
Gün vakitsiz, bahtımızdan, geçti dem!

1485
Hem vakitten, bahse, ömrün az gelir,
Bahsimiz çok, hem kalan gün, az gelir.

Hem, çukur yerlerde mızrak oynamak,
Mızrak oynarlar için bir ârdı bak.

Çok da dardır şimdi bak, fikren avam,
Ey oğul, halk anlamazdır vesselam!

Ahmağın gerçek cevâp, susmak iken,
Öyledir hem, söz uzatmışsın neden?

Allah'ın rahmet, keremden dalga hem,
Hem çorak yer, nerde sunmuş oldu nem?

CEVÂP VERMEMEK DE CEVÂPTIR SÖZÜ, AHMAĞA VERİLECEK CEVÂP SUSMAKTIR, SÖZÜNÜ TEKİD EDER... HER İKİSİ DE BU HİKÂYEYLE ANLATILMAKTADIR.

1490
Vardı şahın, şehveti çok bir kulu,
Canlı şehvet, oysa aklen, bir ölü!

Akla uygun iş desen yapmaz onu,
Her ne yapmış, has sayarmış en sonu!

Az verin aylık, demiş şah az ise,
Siz silin artık, kanâat etmese!

Aklı yoktur, oysa hırs, pek çok yine,
Az maaş hiddet ve hırs vermiş ona.

Olsa aklı, nefsi eylermiş tavâf,
Suç benim der, sonradan beklerdi af.

Bir ayak bağlansa, merkep durmasa,
Çift ayak bağ, kimsenin olmaz tasa.

Derse, bir tek bağ benim olsun yeter,
Çifte bağ olmuş, olan suçtan meğer!

PEYGAMBER EFENDİMİZ'İN: "CENÂB-I HAK MELEKLERİ YARATTI, ONLARA AKIL VERDİ. HAYVÂNLARI YARATTI, ONLARA ŞEHVET VERDİ. INSANOĞULLARINI YARATTI, ONLARA HEM AKIL VERDİ HEM ŞEHVET. KİMİN AKLI, ŞEHVETİNDEN ÜSTÜN OLURSA MELEKLERDEN DAHA YÜCEDİR

Hak yaratmış üç çeşit mahluk ve hûy,
Söylenilmiş, bir hadîstir, şimdi duy!

"Bir kısım insan bilen, mertlik bulur,
Hep melekler, sâde dolmuş, secde, nûr!

Bilmemiş unsurda, yok boş işleri,
Nûru mutlak, aşk-ı Hak kılmış diri.

Bir bölük var, bilgiden yoktur işi,
Sanki hayvân, ot yiyip şişmek düşü!

Görmemişler ot, ahırdan başka şey,
Has ve çirkin, bilmenin gaflette ey!

Bir de ademoğludur, onlar beşer,
Nısfı merkepken, meleklik buldu yer.

Bâzılar, âdîliğin meylindedir,
Nısfı meylin, akla yön vermiş gelir.

Hem melek, hayvân nedir, bilmez harâp,
Hem beşer, şehvet, akıl, bulmuş azâp.

İmtihândan, işte onlar, üç kısım,
Şeklen insan, oysa bunlar üç kısım.

Bir kısım var, dâim istiğrâk ile!
Sanki İsâ'dır, melekler el ele!

Nefsen Âdem'dir ve mânâ Cebrâil,
Hışm, hevâ onlarla hiç birlik değil!

Kurtulup geçmiş riyâzet, zühdü de,
Âdem ammâ, sanki doğmaktan öte!

Bir kısım var, girdi merkep hükmüne,
Hışm ve şehvet, doldular onlar yine!"

Vasfı Cebrâil, meleklik, yok talep,
Dar şu aklın hâne, artık gitti hep!

Kimde cân yok, öyle ki ölmüş demek,
Kimde **"ân"**[75] yok öyleler olmuş eşek!

Yoksa cân cevherde artık, yok ki cân,
Âdidir hem, sûfi söyler hak inân!

Cân çeken hem oydu, hayvândan da çok,
İnce iş yapmak dilerler oysa yok!

Hem de şeytânlık dokur, hep hîleden,
Böyle yapmaz hayvânât, yapsın neden?

---

[75] *Ân: Zevki mânevî demektir.*

Hep dokur, altın ipinden elbise,
Hem denizlerden söker gevher ise!

Onca malûm, tıp, hesâp, hem hendese,
Gök ilimden incelik, hikmet ise!

Sâde meyl etmiş odur dünyâmıza,
Yok, fezâya yol, bulunmazmış fezâ!

Bilgiden maksât, ahır yapmak eve;
Saklanır ancak sığır, merkep, deve.

Hem ahır yapmak için var bilgiler,
Saymış ahmaklar, "rumuz" gerçek hüner.

Hak yolun, Hak menzîlin ilmiyle de,
Tek gönül erbâbı, ârif bilmede!

Hem akıl, şehvetli, lâtif canlılar,
Hak yaratmış ülfetinden, âşikâr!

Yüzde insanken, adın hayvân dedi,
Hem ayıklık, uykunun lâzım idi!

Hayvanî ruh, bildi ancak uykuyu,
Böyle insan, saklar aksi duyguyu.

Bir uyanmak gelse, gaflet, yok olur,
His biter, gerçek nedir, levhten okur.

Hem yatan, görmüş olurken bir rüyâ,
Bir uyansın, aksi gelmiş ortaya.

Oydu hayvân, oydu elbet **safilin**,[76]
Söyle, terk et, **"lâ uhibbu'l âfilîn!"**[77]

[76] *Safilin: Hayvandan aşağı.*
[77] *Hz. İbrahim: "Ben batan ve fânî şeyleri sevmem." demiştir.*

"VE EMMELLEZÎNE FÎ KULÛBİHİM MERAZUN FEZÂDETHÜM RİCSEN İLÂ RİCSİHİM" ÂYETİNİN TEFSÎRİ[78]

İstidât mevcûtsa insan olmada,
Sildi istidâdı, koymaz ortada.

Hayvânın yok, hûy değişmek imkânı,
Özrü artık apaçık, hayvân hani!

İstidât gitsin, demek yok rehberi,
Yer, eşek beyninden olmuş serseri.

Zihni açmış şey yesin, afyon olur,
Kalbi boş, artık akıldan kurtulur.

Bir kısım var, orya dâhil oldular,
Nısfı hayvân, nısfı hem, insan yaşar.

Gündüz, akşam, cenk edip durmaktadır,
Ön ve son hep, öyle çarpışmaktadır.

AKLIN NEFS İLE UĞRAŞMASI; MECNÛNUN DEVE İLE MÜNÂZAASI GİBİDİR. ZİRÂ MECNUN LEYLÂ TARAFINA, BİNDİĞİ DEVE İSE, YAVRUSU TARÂFINA DÖNMEK İSTİYORDU

"Yavru yoktur, dönmek isterken deve,
Mecnunun yön, döndü Leylâ'nın eve!"

[78] *Kalplerinde hastalık onlara gelince, Kur'ân onların kalplerindeki kötülüğü artırır.*

Aklı nefstir sanki Mecnûn, hem deve,
Gitmek ister, nefsi, dönsem der, eve.

Meyl eder Mecnûn ki Leylâ'nın eve,
"Yavrumuz" der, dönme isterken deve.

Dalsa Mecnûn, sade bir ân gaflete,
Yüz geri dönmüş olur, artık deve.

Sade aşk dolmuştu bak Mecnun meğer,
Geçti kendinden onun yoktur eser!

Tek murâkıp, onda mevcût akl iken,
Aşk-ı Leylâ'dır, kapıp almış hemen!

Şimdi pür dikkât ve âtiktir deve,
His eder bir kez, yular gevşerse de!

Kendisinden geçse, hayrân olsa bir,
Yavru ister, yüz geri dönmektedir.

Hem de anlar, dönse Mecnûn kendine,
Bunca fersâh yol, geri gitmiş yine!

Böyle üç günlük iken yol, gör hele,
Bunca yıl, Mecnûn tereddütler ile!

Der ki Mecnûn: "Biz ki âşık, ey deve,
Aşkımız zıd, yoldaş olmak hiçti de.

Hem yular, hem aşkınız, uymaz bana,
Senden ayrılmak gerektir, baksana!

İşbu yoldaşlık olurken yolkesen,
Tenden in, ruhtan ki yol kesmiş beden!

Arştan ayrı ruh, bütün yoksul ise,
Hep diken istekli ten, olmuş deve.

Cân, yücelmekten kanatlar çırpmada,
Tense tırnaklarla yerler yırtmada.

Aşk ve sevdâ doldu, Mecnûn'un beden,
Sen ki varsın, ruh uzak, Leylâ ilen!

Geçti günler, ben bu hâller üzreyim,
Tih'de Mûsa kavmiyim, dönmekteyim.

Çift adım yol, vuslâta ermen yine,
Ayrı koydun sense, tam altmış sene.[79]

Yol yakındır, bense, pek geç kalmışım,
Şimdi binmektense, bitkin olmuşum!

Ayrılık gâmıyla yandın, der o dem,
Söyleyip, Mecnûn da ondan indi hem!

Geldi dar, artık şu çöller, bak ona,
Attı kendin, taşla dolmuş meydana.

Sertçe atmışken yiğit kendin yere,
Hep kemikler, sanki kopmuş bir kere.

Attı kendin, geldi İlâhî kazâ,
Bir ayak, artık kırılmış oldu yâ!

Hem ayak bağlar ve söyler işte ben;
Çavgânın top, hem yuvarlanmış giden.

Sen beden, ten merkebinden inmesen,
Tatlı söz söyler hekim, lânet ilen!

Allah'ın aşk, Leylin aşktan az mıdır?
Hakk'a tap olsak, güzellikler verir!

Gel de sâlik, gel de, bir top ol hemen,
Gel yuvarlan, aşkının çevgânla sen.

Mahve üstünden gidiştir, seyrimiz,
Sonra gitmek yok, ilâhî cezbesiz.

---

[79] *Şeyh Şibli, dünyâyı bir, âhireti bir olarak iki adım saymaktadır.*

Böyle gitmek, gitmelerden ayrı tür,
Cin ve insan gayretinden, gayri tür!

Böyle gitmek, bir basit gitmek değil,
Ahmed'in, ihsânla gelmiş oydu bil!

PADIŞAHA LÂYIKIYLA HİZMET ETMEDİĞİ İÇİN MAAŞI AZALTILAN KÖLENİN HÜKÜMDÂRA ŞİKÂYETİ

Söz kısalsın söyle, neylermiş köle?
Yazdı mektup şaha gel bahset hele!

Cenk ve kîn dolmuştu mektup, yazdı o,
Nâzlı şahın huzra, varmış oldu bu.

1565
Mektubundur ten, kalıp dikkatle bak,
Şaha lâyık olsa sun, sen öyle kalk!

Sen çekil, bir yerde mektup aç, oku,
Harf ve mana şaha lâyık oldu mu?

Lâyık olmaz olsa, mektup, parçala,
Başka mektuplar yazıp sen, gel yola!

Mektup açmak pek kolaydır, sanmayın,
Yoksa herkes, kalpte sır bilmiş sayın!

Mektup açmak, pek de zordur, bil ki sen,
Yok, çocukluk, erkeğin iştir hemen!

1570
Cümleten, fihriste uymuş gitmişiz,
Hırs, hevâ meyliyle dalmış gitmişiz.

Oldu fihrist bir tuzak, hep halk için,
Bildiler, mektupta böyleymiş hemin.

Aç kitap, fihristin ört, gel dönme yüz,
Doğrudur ancak ki, Allah derse söz!

İşbu unvan, dille ikrardır sana,
İmtihanındır, gönlünün metni sına!

Kalbinin tasdikse uysun her söze,
Uymaz elbet ki, münafıklık bize.

1575
Bir çuval yük pek ağır, sen sırtlasan,
Hem nedir eksilmemiş, sen yoklasan.

Hem ne saklarmış çuval, tattan yana,
Al eğer, lâyık görürsen sırtına!

Yoksa gel sen at, çuvaldan taşları,
Etmeden yük, ar denen uğraşları.

Şaha lâyık her ne var, yük eyle sen,
Şah için lâyık nedir, doldur hemen!

HIRSIZIN, KOCAMAN SARIKLI BİR FAKÎHİN SARIĞINI KAPMASI VE FAKÎHİN: "SARIĞI ÇÖZ, NE KAPTIĞINI ANLA DA ONDAN SONRA GÖTÜR" DİYE SESLENMESİ

Bir fakîh, bulmuş palaz, koymuş başa,
Hem sarık, dolmuş palaz, gel bak işe!

1580
Der sarık şişsin, görünsün pek iri,
Topluluk, görsün büyük, versin yeri!

Hep sarık dolmuş iken, yırtık palaz,
Tâzelerden, dışta süslenmiş birâz.

Tam sarık, cennette mevcut elbise,
İç münâfık kalbi, yer olmuş pise!

Parçalar görmüş sarık, bir pösteki,
Var abâ, olmuş pamuktan öyle ki.

Bir geçim bulmak için yön, medrese,
Hem sabah erken, güvenmiş herkese!

Bir karanlık yerde, beklermiş kişi,
Yolda durmuş, hem de, hırsızlık işi.

Hem sarık kapmıştı, baştan öylece,
Hem de satsın, ihtiyâç ersin güce!

"Ey oğul" der, seslenir fakîh hemen,
Sen, sarık hiç çalma oğlum, çözmeden!

"Dört kanat açmış uçarken, aldığın,
Armağan derken ne şeymiş çaldığın?

Yokla sen, hem, ellerinle aç onu,
Sonra al git, ben helâl ettim bunu!"

Çözdü hırsız, kaldı çullar ortada,
Gördü, başlar, hem kaçarken feryâda.

Olmaz olsun, yok sarık hiç ortada,
Elde yalnız, eski bir çul kalmada.

"Ey hayâsız" söyleyip atmış yere,
"Mâni oldun, sen bizim kısmetlere!"

DÜNYÂNIN, EHL-İ DÜNYÂYA HÂL DİLİYLE NASÎHAT VERMESİ VE ONDAN VEFÂ UMANLARA VEFÂSIZLIĞINI GÖSTERMESİ

"Hîle yaptım" der fakîh dönmüş ona,
"Hem nasîhat, çöz deyip, ettim sana."

Böyle dünyâ, hoş gözükmüş olsa da,
"Ben vefâsızlardanım," haykırmada.

Gör bozulmuş âlemin, çok hîlesi,
Öğdümün, artık bozuk çıkmış sesi!

Der oluş: "Gel ben hoşum, bağlan bana!"
Der bozulmak: "Ben hiçim, sen gitsene!"

İlkbahâr gelsin, dudaklar dişleyen,
Sonbahâr, serttir sararmış, bak hemen!

Gündüzün doğmuş güneş, seyret hele,
Bir ölüm batmak, gurûp etmek bile!

Hem bu hoş çardakta ay, on dört bugün,
Bedre hasret hâli vardır; bir düşün!

Bir çocuk olsun güzel, halk sevmede,
İhtiyârlar olsa, rüsvâ etmede.

Avlanırsın, var gümüşten tenliler,
İhtiyârlarken pamukmuş böyleler.

Yağ ve bal gördükçe, sensin imrenen,
Git helâdan seyre dal, çoklukla sen!

Sor o pislikten: "Güzeldin, neyledin?
Sen tabak üstünde, hoş kokmuş idin!"

Dânedir o, ben onun oldum tuzak,
Avlanan sen, dâneler yitmişti bak!

Öyle el var, kıskanır üstâd bile,
Sonra bir bak, titremek düşmüş ele!

Câna benzer bildiğin nergis gözü,
Sonda gördün, başlamış akmak, sızı."

Aslanın saflar yarar, aslan yiğit,
Gün gelir bir faredir, bizden işit!

Pek de üstün, bir sanatkâr kimseyi,
Sen görürsün yaşlı, merkep ol beyi.

Mis kokan, parlak, kıvırcık saçları,
İhtiyarken, say eşek kuyrukları!

Bunların görsen letâfet hâlini,
Sonra gel gör, sen fesât ahvâlini.

Gör cihân kurmuş bilirsen, bir tuzak,
Çok bıyık, birçok sakal, yolmuştu bak.

Ben bu dünyâdan kaçardım, söyleme,
"Hîlelerden tuttular," artık deme!

Takmış altınlar, övünmüş, gerdana,
Altın âteş, halka, zincirdir sana.

Böyle say âlemde mevcût her şeyi,
Gel düşün son kısmetin, seçmiş neyi!

Mutludur kim, gördü erkenden sonu,
Kim görür dünyâ için, bitmiş konu!

İçte neymiş dışta neymiş gör hemen,
Evvelinden, son nedir seyreyle sen!

Tek göz olmuş, âsî şeytân olma sen,
Gel bütün gör, hep yarımlar görme sen.

Gördü kil, Âdem'de dîn var görmedi,
Bir cihân görmüş ve manâ bilmedi.

Bil kadından üstün olmak, güç değil,
Çiftlik almak, çok kazanmak hiç değil!

Yoksa aslan, filde kuvvetten yana,
Üst olur olmuştu, mutlâk insana.

Erkek üstündür kadından, der isen,
Sâde üstünlük, sonuçlar görmeden.

Varsa erkekler, sonuçlar görmeyen,
"Hiç kadından yok ki fark," derler hemen!

Çifte ses vardır, cihânın zıd olan,
Sende bilmem hangi şey, imkân bulan?

Insanın ömrüydü say sen, bir sesi,
Bir diğer ses, eşkıyâ aldatması!

Et ki dikkât, ben dikenden bir gülüm,
Okşamazsan, ben dikenden bir dalım.

Gülde ses: "Güller satan var geldi" der,
Hep diken: "Yönlenme geç git, haydi" der!

Sen kabûl etsen bu ses, artık benim,
Kalktı, yoktur zıddı duymak imkânım.

Der o ses: "Bak burdayım hep burda ben,"
Der öbür ses: "Bak işin en son ne, sen!"

Gördüğün hoşluk, güzellik, hîle, fen,
Aynanın en son nakış, gel gör hemen!

Çift çuval var, hem seçip girdin mi sen?
Zıttır onlar, layığın tektir hemen!

Mutludur, ermiş olandan duydu ses,
Duydu artık önceden, hep buydu ses!

Gönlü boş bulsun, girer, hem yerleşir,
Ferde artık, başka şey çarpık gelir.

Tâze bir küp, yerden alsın, bir koku,
Koktu artık, hiç gidermez aslâ su.

Hem cihândan çekti bir şey, bir şeyi,
Küfrü, kâfir çekti; irşât, doğruyu!

Kehribâr var, mıknatıstır, ortada,
Ol demir, ol ot, çekim var orda da!

Sen demirsen, mıknatıs çekmiş hani,
Ot isen hem, kehribâr çekmiş seni.

Hayrı çok bir kimseden, dost seçmeyen,
Şüphesiz, bir pisliğin yârdır hemen!

Kıbti elbet, Mûsa pek beddir dedi,
İşte Hâman, Yahuda mel'un idi.

Hâmân'ın can Kıbti'ye yönlenmede,
Mûsa'nın can, Yahuda meyl etmede.

Merkebin işkembe, hep çekmiş saman,
Insanın mideyse, ister çorbadan.

Gafletinden, bilmesen bir kimseyi,
Dikkât et, bak, hem imam seçmiş neyi!

ÂRİFİN ALLAH'IN NÛRUNDAN GIDÂSI BULUNDUĞUNUN VE BEN RABBİMİN İNDİNDE GECELERİM, BENİ YEDİRİR VE İÇİRİR" HADÎSİNİN BEYÂNI

Annenin ardında gitmiş yavrusu,
Cinsi neymiş, anlaşılmış doğrusu.

Insanın süt geldi üstten, sîneden,
Merkebin süt geldi, en alttan hemen!

İşbu hâl taksîm edilmiş adl ile!
Cebrilik yok, zulmü görmezsin bile!

Cebrilik olsaydı pişmânlık neden?
Zulmü olsun, yardım olmaz kimseden.

Bitti gün, dersler yarım kalmış yine,
Bizde sır açsak da, sığmaz bir güne.

Ey inanmış, fâsığın kanmış söze,
Onda söz, yaltakçılık dolmuş söze.

Sen inanmış, kubbe yapmışsan sudan,
Bir kabarcık ev, yarılmış ortadan!

Hîle, mekr, bir kez çakan şimşek desen,
Yolcu, yol bulmuş mu, imkân yok neden?

Yok cihândan, yok uyandan, yok vefâ,
Hep vefâsızlıkta eşler, bir defâ!

Oğlu dünyânın vefâdar sayma sen,
Yüz dönerken, arka dönmüş say hemen!

Bâzı âlem ehli, durmaz yükselir,
Tâ ebet ahdiyle, hem, va'dindedir.

Yok ki peygamberlerin zıdlıkları,
Oysa yoktur, mu'cizât kaptıkları.

Porsumaz olmuş, o âlem meyvesi,
Akla mensup neş'enin, gamlar nesi?

Ahde, nefs etmez vefâ, öldürmeli,
Oydu alçak yönde alçak bilmeli.

Nefse lâyık şey ki alçaklar idi,
Ölmüşün kabr, hem kefen lâyık gibi.

Nefs zekîdir, ince işler bilse ne,
Kıbledir dünyâsı, ölmüş bil yine.

Erdi bir ölmüş için, vahyin suyu,
Cânı yok toprak, diriltmekmiş huyu.

Sence ilhâm-ı ilâhî gelmeden,
Sen uzun bir ömrü istersin neden?

Şimdi kaybolmaz olan sesler ara,
Haydi yaklaş dur, ki sönmez nurlara!

Benzemiş san'at Fir'avun kavmine,
Hem ölüm, benzer ecel, Nil nehrine.

Hem Mısır'dan saltanat sihriyle de,
Halkı, boynundan tutup çekmişse de.

Hep sihirbâz, hep sihir olmuştu yâ,
Ölme, Mûsa'nın asâdan ejdehâ.

Hep cihânın akşamı yutmuş şafak,
Öyle yutmuş, lokma etmiş sihri bak!

1665
Yuttu nûr, kalmaz karanlık ortada,
Artmamış nûr, önce neymiş durmada!

Hep eser artış, çoğalmış, zât değil,
Eksiliş yoktur ve zât artmaz ki bil!

Hak cihân etmiş icât, artmazki Hak,
Önce neymiş, öyle kalmış şimdi bak!

Hak îcât etmiş ve artmış mahlûkât,
Çifte artış farklıdır, sen farkı tat!

Bir eser artsın, çıkarmış meydâna,
Hep sıfâtlar gösteriş ondan yana!

1670
Zâtta artışlar, sebeplerden yine,
Sonradan olmak, delildir ilkine.

"MÛSA, NEFSİNDEN KORKU HİSSETTİ; BİZ DE: "KORKMA, SEN YÜCE VE GÂLİP OLACAKSIN" DEDİK" MEÂLİNDEKİ ÂYET-İ KERÎMENİN TEFSÎRİ

Der ki Mûsa: "Halkı sihr aldatmada,
Mu'cizeylen, sihri seçmezlerdi yâ!"

Der ki Allah: "Ben seçiş versem hele,
Hem akıldan gözleri açmam bile!"

Olsalar deryâ, senin çün yok tasa;
Korkma! Üstünlük senindir, Yâ Mûsa!

Onlar eylerken sihirden iftihâr,
Ejdehâ olmuş asâ, hem oldu âr.

1675
Herkesin, vardır güzellik dâvâsı,
Bil, ölüm olmuş mihengin en hası!

Geçti sihr, geçti Mûsa'nın mûcize,
Düştü birden çift leğen, damdan size.

Dev leğenden, oldu lânet yansıyan,
Dînlinin çömlekte ses, yüksek, uyan!

Gizlidir erkek, kadınlardan mihenk,
Şimdi sözler sende, ey kalp söyle tek!

Hem övünmek vaktidir, gitmiş mihenk,
Söylesen, meşhur olmuşsun demek.

1680
Ben nasıl eksik?" demiştir kalp para,
Kibr eder, altın için gelmez sıra.

Der: "Evet!" Altın ki, "Ey komşum olan,
Bak mihenk gelmektedir, artık inân."

Tence ölmek, ehli sırra; armağan;
Kessen altından, çekinmez korkudan!

Kalp olan görseydi, son var, sonradan,
Hep kararmışlık bulurdu önceden.

Kalp olan önden siyâh olmuşsa yâ,
Her münâfık, şakîlik, yok olmada.

1685
Hem kerem kimyâsının talipse de,
Aklı gâliptir riyâdan önce de!

Ehli riyâ görse, kırgın kendini,
Hep kırık geçmiş, düzelmiş gönlünü.

Neyse görmüş, son ve kırgın kalp ile!
İşte girmiştir çıkıkçı emrine!

Missi Hak, iksîre yönlendirmede,
Mis benim parlak desin, eksilmede!

Parlayan mis, sürme parlaklık öne,
Müşterin kalmaz, bütünden kör yine.

Gelse mahşer, hep açarlar göz hani,
Bağladın göz, eylemiş rüsvâ seni.

Sen de gel bak, son nedir görmüşlere,
Herkes imrenmiş temiz gitmişlere.

Hâli bilmiş kimseyi seyret hele,
İç fesatlar, ayrılık almış ele.

Bâzılar cehl, şüphenin mahkûmu yâ,
Subh-i sâdık, subh-i kâzib bir ona!

Subh-i kâzib, çok katar etmiş telef,
Ey civan, bundan helâk etmek hedef!

Kim ki bilmez, pulla aldatmak kolay,
Hem mihenk, mikyası olmaz ruha vay!

DÂVÂYA KALKIŞAN KİŞİYE, DÂVÂDAN GEÇMESİ İÇİN ISRÂR VE PEYGAMBERLERE UYMASINI EMREDİŞ

Der Müseylem: "İşte hâk Ahmed benim,
İşbu Ahmed yok olur, koymaz fenim."

Der: "Müseylem, dur şu boş laftan uzak,
Olma mağrur, yönlenip encâma bak!

Sen, taraf bulsam deyip, hırs eyleme,
Mum tutan bir ferdi bul, hiç bekleme!"

Ay olur mum, sen erirsen maksada,
Dâne var der, bir tuzak var ortada.

İstesen sen, istemezsen bil fener,
Karganın iz, şahînin iz, fark eder.

Olmasın nûr, karga olmuş akdoğan,
Hîlekâr, ses bellemiş ondan inan!

Hüthütün sesten öter, olsun biri,
Hiç Sabâ'nın sırra, ermezmiş feri.

Ses ki taklit, tabiî sesten değil,
Şahtaki tâç, hüthütün tâç ayrı bil!

Nükte âriften ve söz dervîşlerin,
Hep hayâsızlar, gelir, söyler bilin.

Onca kavmin kahrına olmuş sebep;
Taş görüp, öd-ağaç sanmaktı hep!

Onların hep vardı seçmek kuvveti,
Çünkü hırstır, eyleyen kör milleti.

Rahmetinden ayrı kalmaz, kör olan,
Hırs, tamah, çarmıhlı; af olmaz inân!

Şahta çarmıh, sanma rahmetten uzak,
Hasudun çarmıhta, aftan ayrı bak!

Ey balık, dikkatle bak sen oltaya,
Pisboğazlık, sende körlük olmaya.

Gözlerinden gör ki evvel, son nedir?
Olma İblîs misli tek göz, çiledir!

Tek göz olmuş kimse, görmüş dış yüzü,
Sanki hayvân, son ne, baştan yok sözü.

Bir öküzden, çifte göz dökmüşse kim,
Hâkim artık, tek gözü vermiş hüküm.

Bir yarım kıymet değer, çift gözleri,
Sende göz rehber olur, göz rehberi.

Insanın, tek göz kör etmiş kimseye,
Bir yarım cândır diyet, versin diye!

Tek göz insan, bil ki yardım almadan,
İş yapar elbette, yardım olmadan.

Merkebin göz, baş ve son görmez ki hiç,
Çift göz olsun, anca bir gözdür sonuç.

Sözde son yok, söylenen ahmak köle,
Yazdı mektup, hem tamahkârlık ile.

ECİR VE NAFAKA TALEBİNE DÂİR O KÖLENİN PADIŞAHA DİLEKÇE YAZMASI HİKÂYESİNİN BAKİYESİ

Önce mutfak üzre gitmiş aşçıya;
"Şah cömerttir, sense nâmert derdi yâ!

"Şah da dikkât çekmeyen, rızkım iken,
Himmetinden, pek uzak kalmış neden?"

Aşçı der: "Islâhın ister oldu şah,
Yoksa nâmert, hem züğürt mü, kaldı şah?"

"Şahtan olmaz söylenen söz" der köle,
"Eski altın, onca topraktır hile."

Aşçı, iknâ üzre sözler söyledi,
O, deliller neyse hep red eyledi.

Söylenir, kuşlukta az gelmiş yemek,
Sızlanış boş, faydasız boş söylemek!

"Bizce mutlak kastınız var" der, köle,
Aşçı der: "Yok yaptığım fermân ile!"

Sanma fertten, hep asıldan gelmedir,
Yayda suç yok, ok atılmış eldedir!

"Mâ rameyte iz rameyte"[80] söyledi,
Atma suç, atmış olan Allah idi!

Etme hiddet, hem bulanmış başta su,
Göz açıp dur, öyle bak, en doğru bu.

Hiddetinden, buldu bir tenhâ mekân,
Şaha sert bir mektubu, yazmış o ân!

Şaha yazmış oldu bitmez övgüler,
Verdi mertlik üzre, elbet bahse yer.

"Hem buluttan dağ, denizden bol elin,
İhtiyâçlar yok eden, sensin hemin!

Hem bulut vermişse, ağlar durmadan,
Ellerin, nimet sunar, durmaz bir an!"

Dış yönünden methe yönlenmişse ne?
Bin gazâp sunmaktadır, mektup yine!

Şimdi bak, çirkin işin ahmak senin;
Hilkâtin nûrdan uzak, durdun hemin!

Sen cihan parlak görürsün, tez solar,
Hem bu alem bozguna mahkum yaşar.

Sonda, dünyâlar da bulmuştur kesât,
Aslı sorsan, geldiği âlem fesât!

Meth eden kalpler ki, kîn dolsun eğer,
Gönle methin hisse, yok olmuş gider.

---

80 *"Ey Habibim, o taşları attığın zaman sen atmadın, biz attık!" (Enfâl, 17)*

Ey gönül sen, önce kînden gel beri,
Sonra hamdet, hep çevik tut, kolları.

Gönlü kîndâr kimsenin, hamt etmesi,
Sanki efsûn, İblîsin bir hîlesi!

Der ki Allah: "Bakmam elbet zâhire,
Kalbe baktık, bakmamız, niyyetlere!"

ŞEREFİNİ KORUMAK İÇİN METİHLERDE BULUNAN, FAKAT İÇİNDEN DERT VE ELEM KORKUSU DUYULAN, HIRKASININ ESKİLİĞİNDEN, O ŞÜKÜRLERİNİN LÂFTAN, YALANDAN İBARET OLDUĞU ANLAŞILAN MEDDAHIN HİKÂYESİ

1740
Tek aba giymiş, Irak'tan bir kişi,
Geldi dostlar sordular: "Gurbet ne ki?"

"Ayrılık var!" der, ama hoştur sefer,
Çok mübarek, saklamış çok müjdeler.

Oldu şah ikramı, on esvâp bana,
Övgüler, gerçekte lâyıktır ona!"

Meth edip, dökmüş şükürler ortaya,
Hem teşekkür, ölçülerden aştı ya!

Hem demişler; eski esvaptır şahit,
"Sen yalanlar, söyleyensin, haydi git!

1745
Baş açık, gövden çırılçıplak iken,
Şükrü öğrendin veya çaldın mı sen!

Bey için, çok yaptığın hamd ü sena,
Sende ondan bir nişan yok, baksana!

Hem överken şahı, dil hiç durmadan,
Cümle azandır şikâyet eyleyen!

Bir cömert şah, huylarından bak hele,
Sende şalvar, bir pabuç yoktur bile!

Der ki Meddah: "Ben dağıttım her ne var,
Şah, gözetmekten kusursuz aşikâr!

1750
Her ne vermiş, vermişim yoksullara,
Vermişim her yerde, öksüz kullara.

Mal verip aldım ömür, elbet uzun,
Ben temizlendim cihandan büsbütün.

"Pek mübarek mal ki, gitmiş hayra bu,
Varsa içten yanma, bilmem doğru mu?"

Yüz kerahet, kalbe sinmiş yüz diken,
Mutluluktan, böyle iz olsun neden?

Nerde aşktan, halkı tercihten, nişan,
Hem rızadan, hiç nişan yoktur neden?

1755
Tut ki mal gitmiş, fakat hiç meyli yok?
Gitti sel burdan, fakat sel hali yok!

Hem gözün, toptan siyah olmuşsa sen,
Söyle artık gözlerin mavi neden?

Ekşi yüz, yoktur temizlikten nişan,
Sus ki sen, sözler yalan, kokmuş yalan!"

Aldı mertlikten gönüller yüz nişan,
Hayrı yapmışsan, görürler yüz nişan.

Mal verilmiş olsa, elden çıkmada,
Mertlerin gönlü hayatlar sunmada.

1760
Sen, tohumlar ek de, Hakk'ın tarlaya,
Var mı imkân, mahsulün yok olmaya?

Allah'ın bağdan, başaklar sürmese,
Alah'ın yerler, geniş densin niye?

Fâni yerler geldi mahsul vermeye,
Sonsuz âlem, mahsulü vermez niye?

Toprağın mahsul, hesapsız oldu da,
Danenin artış da, yüzler olmada.

Verdi hilat, şah deyip, hamt eyleyen,
Hiç görünmez, içte, dışta iz neden?

Ârifin hamd Hakk'a, mutlak doğrudur,
Çünkü el, kol, hamd için şâhit olur!

Ârifin hamd, çekti zindândan onu,
Hem cihân zindânı bitmiş, en sonu!

Takvâ atlas, canda ülfet nûru var,
Sırtta hamdin var, alâmet âşikâr!

Eğreti dünyâ ve kurtulmuş odur,
Gülle dolmuş bahçe, ırmak yurdudur.

Onla meclis, hem makâm hem, rütbeler,
Himmetin sır, sedrinin üstündeler!

Öyle sıddîk mevkisiyken, doğrular;
Orda mesût, tâze; hep mutlandılar!

Ârifin hamd, hem bakın gül hamdıdır,
Yüz alâmet, yüz eserden bellidir.

Güllerin bağdan, baharın feyzine,
Çeşmeler, otlar bütün şâhit yine.

Sen, sedefler içre benzet inciye,
Bir güzellik şahidi, binler diye!

Geldi nefsin, pis olan sırdan koku,
Baş ve sondan, sunduğun gâm işte bu!

Var cihânın, anlayan çok kimsesi,
Fazla hayhuy etme, kıpraşmak nesi?

Hep yalan, sen, miski söz etmektesin,
Sırrı yaymıştır soğan, kokmuş sesin.

Gül, reçellerden yedim dersin, deme!
Sarmısak kokmuş ağız, söz söyleme!

Hem gönüllerdir genişten bir konak,
Gizli kalmış, orda çoktur komşu bak.

Hem duvarın ardı hem, her pencere,
Hep gönülden sır dağıtmış her yere.

Öyle menfez, neydi bilmez sâhibi,
Orda onlar, her şeyi bilmiş gibi!

Çünkü şeytân halkı, vâkıftır ona,
Sen de, Kur'ân'dan bakıp ders alsana!

Bir bilinmez yerden almışlar koku,
Anlamaz yoldan, bir insan duygusu.

Atma artık, sus yeter, kalp akçe sen,
Hak gören, birçok mihenkler var iken.

Her mihenk, kalp üzre bulmuştur yolu,
Has ve kalp seçmekte, âmir oldu bu!

Bedliğin hükmündedir, şeytân bile,
Bizde mevcût sırra, vâkıftır hele!

Kalbe hırsızlıkla girmektir işi,
Böyle hırsızlık, devirmiş çok kişi.

Kalbe yırtık pencerenden girdiler,
Hem de onlar, çok ziyânlar verdiler.

Hem neden, dünyâda aydın kimseler,
Suç mudur, hep gizli hâlden bilseler?

Gökte onlarken, çadır kurmuş olan,
Kalsa şeytândan düşük, olmaz inân.

Gökte hırsız, şeytânın, kesmiş yolu,
Taşlamış yıldız, şihâblar işte bu!

Düştü mızrâk darbesinden şakîler,
Öyle şeytânlar, yuvarlanmış gider.

Hak beğenmiş, kıskanır ruhlar için,
Attılar şeytânı göklerden bilin!

Sen çolak, kör, hem topal, duymaz isen,
Has olan ruh, benzerindir, sanma sen!

Gel utan, söz söyleyip sen sıkma cân,
Gözleyen câsûs ki saklar, sende ten.

İLÂHÎ BİR TABİP OLAN ZEVÂT-I KİRÂMIN MÜRÎT VE YABANCI SÎMALARINDAN VE SÖZLERİNİN ÜSLÛBUNDAN VE GÖZLERİNİN RENGİNDEN VE BUNLARIN HİÇBİRİ OLMAKSIZIN GÖNÜL YOLUNDAN ONLARIN KALBÎ VE DÎNÎ HASTALIKLARIN TEŞHİS ETMELERİ VE HASTALIĞA GÖRE TEDAVÎ EYLEMELERİ

Tenlerin doktor ki bunlar, çok bilen,
Bizde dert, bizden de çok, bilmiş hemen.

Hâli, idrârdan bilirler öyle ki,
Bilmedin sen, onların bilmek ne ki?

Hem nabızdan, hem de renkten, hem nefes,
Sende mevcût derde, onlar verdi ses.

Allah'ın has doktoru var, bil ki sen,
Hem nasıl bilmezdi, sen söz etmeden?

Hem nabız, hem benzimiz sundukça renk,
Beklemezden bildi, yüz dert, neylesek!

Hem tabipler tâze öğrenmiştiler,
Nabza, idrâr, renge, bir bakmak diler.

Kâmilân, duysun uzaktan ismini,
Bildiler, gövdende mevcût derdini.

Belki, doğmazdan görür, onlar seni,
Yıllar önden, bildiler ahvâlini.

ŞEYH EBÛL HASAN HARKÂNÎ'NİN DOĞMASINDAN YILLARCA EVVEL, DÜNYAYA GELECEĞİNİ, SÛRET VE SÎRETİNİN NİŞÂNLARINI BÂYEZİD'İN BİRER BİRER HABER VERMESİ; TÂRİH YAZANLARIN DA ŞEYH HARKÂNÎ'Yİ BEKLEMEK ÜZERE O HABERİ KAYDETMELERİ

Duymadın sen yıllar önden Bâyezid,
Gördü duy "Ebûl-Hasan" kimmiş işit!

Tâkvanın şah, hem mürîtler hep bile,
Sahralardan geçtiler, birlik hele!

Rey civârından ve Harkan'ken yakın,
Pek güzelden, bir ıtır almış bakın!

Orda bir ân, iştiyâktan inledi,
Burna yelden, bir ıtır çekmiş idi.

Çekti âşıkâne, bitmez bir koku,
Ruhu, rüzgârlar içen, sarhoştu bu!

Buzla, doldurmuş olursan bir tası,
Durmayıp terlerle dolmuş, gör tası.

Hem tasın etrâfını sarmış hava,
Hep soğukluk, terletir olmuştu ya!

Itrı çekmiştir hava, olmuştu su,
Has şarâp, dolmuş bütünden doğrusu.

Mânevî mestlik gider, gitmez hemen,
Bir mürît yaklaştı, artık âniden;

Sordu şeyhten: "Sendeki bilsek nedir?
Yüz kızarmış, bâzı solmuş, hâl nedir?

Bâzı yüz al, hem sararmış, yok beyâz;
Yoksa, bir hâlden, haberdendir birâz?

Kokluyorsun, oysa gül yok ortada,
Şüphesiz, gaybın gülündendir o da!

Kendisi bilmişlerin, maksat olan,
Geldi gaypten, durmadan mektup her ân.

Bir nefes Yâkub olursun, hem Yûsuf,
Hep şifâ, ıtrın sunar, her dem Yûsuf.

Mest eden, has testiden sun, tat bize,
Sen gülistândan n'olur, koklat bize!

Biz senin, tek içtiğin hiç bilmeyiz,
Ey büyük zât, içmeden var hissemiz.

Ey feleklerden geçip tez devreden,
İçtiğin meyden, nedir pay, ver hemen!

Mânevî meclislerin sensin beyi,
Sâde sen, göster n'olursun gerçeği.

Kim içer olmuş şarâptan gizlice,
İçtiğinden, oldu rüsvâ öylece.

Bir ilâç içmiş, gidermişken koku,
Oysa aslâ, silmemiş mahmurluğu!

Böyledir gerçekte, hastan bir koku,
Yüzbin olsun perdeler, örtmez onu.

Rayhasından doldu dağ, taş sahralar,
Dinlemez dağ taş ve eflâkten çıkar!

Sen çamurlarsın çamur örtmez küpü?
Pek açıktan bir şarap, yok örtüsü!

Sır bilen gel, lûtf edip, sır söyle sen,
Ruhunu av eyleyen, kimdir hemen?

Yön Yemen, gelmiş acayip bir koku,
Sanki Peygamber için gelmişti bu.

Bak Muhammed der: "Sabâ'nın yelle ben,
Bir İlâhî ıtrı aldım" der hemen.

"Vise"nin ruh üzre, **"Ramin"**[81]den koku,
Öyle gelmiştir, Üveys'ten gelme bu!

Hem Üveys'ten, hem Karen'den has koku,
Hem Nebî'yi mest eden, enfes koku!

Hem Üveys, geçmiş özünden fanidir,
Yerde ammâ, büsbütün gökten gelir.

Bir helîleymiş şekerden beslenen,
Zehri yok olmuş, değişken çeşniden.

Bir helîleymiş, onun tek şekli var,
Nakşı var, tatlar tükenmiş âşikâr!

---

[81] *Vise, Ramim: İki aşık.*

Sözde son yok, bahset ondan dön geri,
Aslanın, anlat ki neymiş sözleri."

Hz. RESÛLULLAH'IN: "BEN, YEMEN'DEN NEFES-İ RAHMÂNÎ'Yİ DUYUYORUM" HADÎSİ

1835
Ben bu yönden, almışım dosttan koku,
Mânevî şahtır yetişmek üzre bu.

Bunca yıldan sonra, doğsun şah hele,
Bir otağ kurmuş olur, gökler ile.

Onda yüz, gülşenden olmuş, gül gibi,
Bâyezid der: "Benden üstün mektebi."

İsmi neymiş? Dendi, der; Ebûl-Hasan,
Kaş ve gözlerden izâh vermiş o ân.

Boy ve renkler, verdi şeklinden haber,
Yüz ve saçlardan, haberler verdiler.

1840
Hûyca neymiş, hem nasıl olmuş huyu,
Yer makâmdan, söylemiş en doğruyu!

Tende ziynet, iğreti, boştur peki,
Bir sâatlik süsle, ülfetler ne ki?

Tende kuvvet, süs, şekil fânî gerek,
Sen semânın ziynetinden gözle, tek!

Hak olan ruh, yerde bir kandîl sayın,
Onda nûr gökten de üstün, anlayın!

Hem güneş şuâsı, hep evlerdedir,
Kendi, tam dördüncü gök üstündedir.

1845
Gülde nakş, konmuştu dallar altına,
Itrı çıkmış tâ dimağın üstüne.

Görse kim, Aden'de korkunç bir rüyâ,
Tende ter, çıkmış onun aksiydi yâ!

Hem Mısır'dan, Kenan'a gelmiş koku,
Bir haris elden, rehin olmuşsa bu!

Söylenirken, yazdılar tarihlere,
Oldu bunlar, sayfanın süs bir kere!

Tam o tarih geldi, doğmuş oldu şah,
Mânevî sultân olup, gelmişti şah.

BÂYEZİD BİSTÂMÎ'NİN VEFÂTINDAN YILLARCA SONRA EBÛL'HASAN HARAKÂNÎ'NİN DOĞMASI

1850
Bâyezid ölmüş ve yıllar sonra da,
Bu'l-Hasan doğmuş, dolaşmış ortada.

Hem onun hûydan ne söz etmişse o,
Çıktı toptan, aynı hûylar doğrusu!

Levh-i Mahfuz'dur, Bâyezid'den delîl,
Levh-i Mahfuz'dur hatasız, öyle bil!

Hem remil, gök ilmi, rüyâ tâbiri,
Böyle ihbâr, Hakk'ın ilhâm, tedbîri!

Sûfiler, gizlerdi halktan, hep onu,
Hakk'ın ilhâm, vahyi kalbi, say bunu!

1855
Kardeşim, bir kalbe ilhâm doğdu mu?
Hem nasıl olsun hata, Hak sundu mu?

Baktın Allah'ın meğer nûruyla sen,
Böyle bakmak, bir hata olsun neden?

SÛFİ'NİN KALP VE RUHUNDAN HAKK'IN GIDASININ EKSİLMESİ

Sûfiler, yoksul, dolar hep gam, keder,
Hem zarûret, ruha erzâkmış meğer!

Cenneti hepten, kerihler çevreler,
Merhamet, kalp kırgının kısmet meğer!

Mevkisinden, acizin, baş yarsa kim,
Hak ve halktandır nâsipsiz, bildiğim!

1860
Sözde son yok, genç ki şahın emr ile!
Ekmeğin azlık, perişanlık bile.

Rızk azalsın, sûfi artık mutludur,
İnci boncuk, gönlü bir deryâ olur.

Allah'ın has rızkını, bilmiş iken,
Hak yakınlık üzre lâyıktır de sen!

Eksik olmuş olsa hem, ruhtan gıdâ,
Noksânından titremiş cân ortada.

Anlamıştır, bir hatâm eksiltmede,
Hem rızanın bahçe, bozgun verme de.

1865
İşte ondandır, ekin noksân diye,
Sanki mektup yazdı, sâhip kimseye.

Geldi mektup, erdi âdil şahına,
Oysa şah, hiç bir cevâp vermez ona!

Ahmağın tek derdi, lokmaymış demek,
En muvâfık hâle, suskun beklemek!

Hem visâlden, ayrılıktan derdi yok,
Cüz'e bağlanmış ve saymaz aslı çok.

Oydu ahmak, biz ve benlik derdi var,
Cüz'dedir hep, aslı hiç bilmez yaşar.

1870
Gök ve yerler, sâde say bir elma sen,
Bir ağaç bil, kudreti Hak'tan gelen.

Elmanın içlerde sensin kurt gibi,
Bilmedin dal nerde, kimdir sâhibi?

Başka bir kurt, elmanın içlerde var,
Dışta neymiş, hep bilirmiş âşikâr.

Elma yarmıştır, onun öz coşkusu,
Elmanın, yitmiş dayanmak duygusu.

Perdeler yırtmış onun coşkunluğu,
Sûreten kurt, bir yılan olmuştu bu.

1875
Çakmağın âteş, önünden az çıkar,
Pek küçükten, bir kıvılcım âşikâr!

Besleyen, önden pamuktur hem onu,
Geçti göklerden, yücelmiş en sonu.

Muhtac olamz insan, uyku, ekmeğe,
Sonda, çıkmıştır melekten yükseğe.

Hem pamuk, dolmuş kükürt saklar onu,
Şu'leler üsttür Sühâ'dan, bil bunu!

Kapkaranlık âlemi aydınlatır,
Ten demir olsun, yakıp, delmektedir.

1880
Gerçi âteş maddedir, ruhtan değil,
Mânevî âlemden olmaz oldu bil!

Ruhtaki şândan, nasip yoktur ona,
Hem cisim, deryâda bir hiç, baksana!

Ruh yüzünden, durmayıp, artmışsa ten,
Gitse cân, hâl nicedir, seyr eyle sen!

Birkaç arşından cisim, artık değil,
Cânsa, gökler üzre yüzmüş oldu bil.

Ruha Bağdat, hem Semerkant bir adım,
Ruhta yükseklik, tasavvurdan yarım.

Sâde bir dirhem, gözünden yağ desem,
Ruhunun nûr, göklerin üstünde hem!

Gözde nûr, gözsüz rüyâlar görmede,
Nûru gitsin, hep harâplık vermede.

Ruh, bıyıklardan, sakallardan beri,
Yoksa cân, tenler taşırlar leşleri.

Saç, bıyık hayvanlığın bir debdebe,
İnsanın ruh öncüdür, al mertebe!

Geç münâfıklık ve suretten bile,
Cibril'in ummâna, sen var git hele!

Ruhu Ahmed der, ısırmışken dudak,
Cebrâil, korkmuş, çekilmiş oldu bak!

Yay kadar ben, yaklaşır olsam sana,
Hem demiş, yanmak gerek olmuş bana!

DİLEKÇESİNE, PADIŞAH TARAFINDAN CEVÂP GELMEYİŞİNE O KÖLENİN HİDDETLENMESİ

Sahradır söz, baş da yok, yoktur sonu,
Hem, cevâpsız mektuba dönsün konu.

Hem neden şahım cevâp yazmaz bana,
Postacım hâin mi? Hal bundan mı ne?

Belki, hiç göstermemiştir şaha o,
Gizli iş yapmış, münâfık, doğrusu!

Tâze bir mektup yazıp göndermeli,
Tâze bir rehber bulup göndermeli.

Şahı bâzen, bâzı, suçlar aşçıyı,
Elçi bâzen, hakkeder câhilliği.

Bakmadan ancak, dönüp bir kendine,
Yönlenip kaldım demez, dînsiz yine.

SÜLEYMÂN'IN (A.S.) BİR KUSURU YÜZÜNDEN RÜZGÂRIN MUHÂLİF ESMESİ

Yel, Süleymân tahtına esmişti ters,
Der Süleymân: "Estiğin ters, esme kes!"

Der ki rüzgâr: "Siz de çarpık gezmeyin,
Öyle yapmışsam, sakın siz kızmayın!"

Hak terâzi yaptı, hep bizler için,
Söylemiş sizler gelin, insâf edin!

"Tartsan eksik, ben de eksik tartarım,
Doğru olsan, ben dürüstlük yollarım!"

Böyle tâç eğmiş Süleymân bir yöne,
Gündüz aydınken gelen, zulmet mi ne?

Der ki: "Ey tâç, eğrilik yok, doğru dur,
Etme meyl, gel başta artık doğru dur!

Taç düzeltmiş elle elbet ey yiğit,
Eğrilir hep tacı tekrâr, sen işit!

"Ben sekiz kezdir düzelttim, eğrisin,
Söyle ey tâç, eğrilik bilmem niçin?"

"Sen düzeltsen, hem de, tam binler kere,
Eğri olsan, eğriyim ben bir kere."

Hem Süleymân duydu yel, tâçtan bunu,
Hem düzeltmiş, şehvetin arzûsunu.

Tâç düzelmiş oldu artık, tam o ân,
Başta arzûsuyla tâç, sağlam duran!

Eğdi kasten tâcı, birden başta bu,
Tâç düzelmiş gösterirken doğruyu!

Tam sekiz def'â eğerken tâcını,
Tâç düzelmiş, gösterir mizacını!

Dillenip taç şahına der: "Gel övün,
Kurtulup kilden kanat aç, çık bütün."

Yok, izin, geçmek için bundan öte,
Perde yırtsam, sırrı dersem millete!

Ağza tut el, sende boş sözler için,
Ağzımızdan başka söz, çıksın niçin?

Gelse gam, sen etme ithâm kimseyi,
Kendinin etrâfta dönsen, pek iyi!

Olma artık zânna düşmüş bir köle,
Dost nasıl bilmişse ondan ol hele.

Bâzı cenk etmişti, aşçıyla köle,
Bâzı kızgınlık, cömert, has şah ile!

Tıpkı Fir'avn, saklamış Mûsa'yı da,
Çok çocuk kesmişti halktan, öyle yâ!

Köşkte düşmân, oysa görmez, kalbi kör,
Kesti birçok tıflı, artık sen de gör.

Dışta mevcutlarla düşmanlık işin,
Nefse hoşsun, içte gaflet körlüğün!

Hasmınız nefs, balla sensin besleyen,
Gayre bilmem bunca töhmetler neden?

Sende kalp kör, sanki Fir'avn'lık işin,
Nefse hoş mazlûm için, zulmün senin.

Nerye dek, Fir'avn için, öldürme, kan,
Düşmânın olmuş tenindir, beslenen.

Aklı, şahlardan da üstünken onun,
Allah'ın hükmüyle kalp, kördür bütün.

Kimde Hakk'ın mührü silmiş, göz, kulak,
Olsa Eflâtun, o bir hayvândı bak!

Bâyezid vermişti hükmü, gayb iken,
Levh-i Mahfuz, öyle vermiştir hemen.

BÂYEZİD-İ BESTAMİ'NİN, YILLARCA EVVEL, KENDİSİNİN DOĞACAĞINA VE AHVÂLİNİ HABER VERDİĞİNİ, ŞEYH EBÛL'HASAN HARAKÂNÎ'NİN İŞİTMESİ

Hem nasıl söyler, Bâyezid çıkmış o,
Bu'l-Hasan derken, duyulmuş gelmiş o.

Bâyezid derken: "Hasan uymuş bana,
Her sabâh, kabrimde ders var, baksana!"

Der Hasan: "Gördüm ya ağlar şeyhi ben,
Ruhu söyler, böyle söz, duydum hemen."

Her sabâh durmuş onun kabrinde de,
Tâ ki kuşluk vakti gelmiş, gitmede!

1930 Yâ durur bir şeyhe varmış orda da,
Yâ da sözsüz, müşkilat hallolmada!

Geldi bir kış, örttü kar, örtük mezâr,
Kıştı artık, kar yağan, her yerde kar!

Sanki bayrak, karlar olmuş kubbe de,
Yükselen karlar, hüzünler vermede.

Yükselir ses, cânlı, kabrinden yine,
“Sen de koş gel, seslerim sen gelsene!

Bilmiş ol koş, sen de gel, benden yana,
Karsa âlem, dönme yüz, sen, gel bana!”

1935 Hâli olmuş oldu tam, berrâk o gün,
Bir tuhaf hâl, neyse görmüştür bütün.

O KÖLENİN, BİRİNCİ DİLEKÇESİNE CEVÂP ALAMAYIŞI ÜZERİNE PADIŞAHA İKİNCİ BİR DİLEKÇE YAZMASI

Tâze bir mektup yazarken pis köle,
Doldurur, âhlar, figanlar bak hele!

“Bir dilekçem vardı, sundum şaha tam,
Bilmedim varmış, ulaşmış mıydı hem?”

Hem güzel yüz şah okur, ammâ ona,
Vermemiş ses, söz cevâpsız baksana!

Padişah vermez cevâp, hem boş yere,
Elçi tekrâr etti derken, beş kere.

1940 Der ki kâtip: “Nağme yazmıştır köle,
Bir cevâp vermek, gerek olmuş hele.

Eksilen olmaz ki, şahlıktan değer,
Lûtf edip kul üzre baksan, sen eğer!”

Der ki şah: “Yazmak kolay, ahmak biri,
Çirkin, ahmak, Hak katın sürgünleri!

Onda suç, gerçekte, ahmaklık kesin,
Korkum, ahmaklık sirâyet eylesin!

Bir uyuz, etmiş uyuz, yüzler adam,
Bunda illet, bil ki ahmaklıktı tam!

1945 Akl uyuzluk, ermesin kâfirlere,
Şomluğundan, nem ulaşmaz göklere!

Şomluğundan, gökte sunmaz yağmuru,
Kent vîrân eyler, o şom baykuştu bu!

Akl uyuzken, Nûh’ta tûfân hiç kalır,
Cümle âlem dert bulup, vîrân olur.

Der Nebî: “Ahmak ki düşmândır bize,
Gulyabândır, yol kesendir, gör bize!

Aklı çoklar, olmuş elbet cânımız,
Ruhu ruhtur, korkmasıymış kokmamız.

1950 Aklı çok sövsün, muhakkak râzıyım,
Feyzi Hak’tan, Hak demiş, feyyâzıyım!

Sövmeler, sunmuş muhakkak faydayı,
Kim misâfir, sofradan almış payı.

Tıksa ahmak, helvâlar tam ağzıma,
Helvâsından, sıtmalar gelmiş ama!

Her mübârek kim, yakînen anladı,
Merkebin öpmüş olan, tat almadı.

Pis kokar olmuş bıyıklar, boş yere,
Kirletir esvâbı, boş bir tencere.

Hem akıldır sofra, aklın has yemek,
Aklının nûr, ruha erzakmış demek!

İnsanın ruh varsa, tek nûrdur gıdâ,
Ruh için bir başka aş yok ortada!

Azcık azcık kes, yenen yemler ne ki?
Merkebin yem, hürre lâyık yem mi ki?

Gel azalt, gerçek gıdâdan isteyen,
Nûr, yemek olsun dilersen, haydi sen!

Akseden nûr, aklının ekmek denen;
Ruhunun feyziyle, cândır üflenen.

Sâde bir tek kerre nûr, yer olsa cân,
Tandır ekmek, toprak ört gitsin hemen!

Bir akıl var öğrenirsin sonradan,
San ki, mektepten çocuk almış olan.

Hem kitâptan, hem de üstâddan gelen,
Hem düşünmek, hem ilimlerden gelen!

Aklın artar, hem de yükselmektedir,
Oysa bunlardan, ağırlıklar gelir.

Hem olursun, ezberin levhâsı sen,
Geçse bundan Levh-i mahfuzdur gelen.

Bir diğer akl, Allah'ın ihsânıdır,
Onda kaynak, ruhunun imkânıdır.

Sînesinden coşsa bir, ilmin suyu,
Hiç sararmaz, ekşimez, kokmaz ki bu.

Kaynağın yol, bağlı olsun gâm yeme,
Çünkü kalbinden, çıkar hep görkeme.

Aklı vermiş olsa tahsîl, bil ki sen,
Bir sudur bir evde, dışlardan gelen.

Bir tıkansın, akma yoktur arklara,
Sînenin içlerde sen, kaynak ara.

BİR ADAMIN, BİRİSİYLE DANIŞIP, GÖRÜŞMESİ; ONUN DA BAŞKASIYLA MÜŞÂVEREDE BULUN, BEN SENİN DÜŞMANINIM, DEMESİ

Bir tereddüt üzre kalmış, bir adam,
Bir şahıs seçmiş, danışmak üzre tam.

"Başka bir fert bul danış!" derken ona.
Der ki; "Ey hoş, var danış bir dostuna.

Düşmânım ben, meşveret gel etme, geç,
Düşmânın reyden, zafer bulmaksa güç!

Git, senin lâyık olan bir dost ara,
Dost bakar durmaz ki, dostun dostlara.

Düşmânım ben, gittiğim yol eğridir,
Her yolum, elbette düşmânlık verir.

İş değil, kurttan çobanlık beklemek,
İstemek olmaz ki, yersiz istemek.

Şüphe etmek yok ki, ben düşmân, buya,
Rehber olmak nerde, bensem eşkiyâ!

Kim düşer kalkar bu dostumdur diye,
Külhân olsun, oysa dönmüş bahçeye.

Geçse düşmânlarla hep ömrün peki,
Bağ olur elbette, bir külhân ne ki?

Dostu, benlik kudretin incitmesin,
Öyle yap, dost, dâhi düşmân olmasın!

Allah'ın mahlûk bulup, et hayrı sen,
Cân râhatlık isteyişler var irken.

Nerye baksan, dostu görsün hep gözün,
Kîn yüzünden, gönle çirkin girmesin!

Düşmân olmuşsan, sakın ondan ki sen,
Bir seven bul, meşveret et, dur hemen."

Meşveret etmekte ısrâr eyleyen;
"Eski bir düşmân benim var," der hemen!

Olgun insansın ve üstsün manâca,
Aklınız, ters gitmeme etmez rızâ.

Hûy ki, düşmâdan da öc almak diler,
Nefse, aklın, bir demir bağdır meğer.

Hem akıl manî, bırakmaz kîn desem,
Bekçidir has çirkinin üstünde hem.

Sen inanmış aklı bil, bir zâbıta,
Hem gönül şehrinde hâkim, oydu yâ!

Akl uyanmış, sanki olmuş bir kedi,
Fare benzer, hırsızı haps eyledi.

Nerde vardır, farenin dersen eli,
Bir kedi yok, varsa resmi, netmeli?

Aklı imanlaysa bil, hiçtir kedi,
Tende aslanlar yıkan, aslan idi!

Kükresin, hayvânların hâkim olur,
Narasından otlayan engel bulur!

Şehre, hırsız, soygun etmişler dolu,
Bekçi olsun, olmasın aynıydı bu!

HAZRET-İ RESÛL ALEYHİSSELATÜ VESSELÂM'IN, EFRÂDI ARASINDA YAŞLILAR VE SAVAŞ TECRÜBESİ ÇOK KİMSELER BULUNAN BİR ORDUYA HUZEYL KABİLESİNDEN BİR GENCİ EMÎR TÂYİN ETMESİ

Düşmânın defi için, bir gün Nebî,
Harbe asker gönderim derken Nebî.

Hem Huzeyl'den, gence, başkansın dedi,
Ordunun üstünde âmirsin dedi.

Ordunun kuvvet, kumandandır hemen,
Bil emîrsiz topluluk, başsız beden.

Âdetâ ölmüş, dağılmış olmanız,
Varsa başbuğlar gelip terk etmeniz!

Sen hasîs tembel ve hem, benlik ile!
Burda, başbuğluk edip durdun hele!

Bir katırdır san ki, hep yükten kaçan,
Terk edip, dağlarda başsız yol alan.

Arkasından, hep koşarken sâhibi,
Der ki:"Ahmak; kurt kapar, yer merkebi.

Kaybolup gitsen gözümden, bir kere,
Hep kuduz kurtlar çıkarlar, önlere!

Hem kemikler kurda, gelmiştir şeker,
Başka bir gün görmeniz, elden gider.

Kurdu geç! Sen yem desen, kimler verir?
Âteşin bitsin odun, sönmektedir!

Sâhip olmamdan ve yükten kaçma sen,
Câna bendim hep hayât, dirlik veren.

Sen katırsın, bil ki nefsin üst sana,
Gâlibin nefs, yönlenip taptın ona!

2005
Hak "eşek" yok, "at" demiş artık sana,
Bir Arap at görse: "Gel" dermiş ona!"

İmrahor olmuş Resûl haktan yana,
Nefs katırdır, Mustafâ rehber ona!

"Kul teâlev"[82] der kerem cezbiyle Hak,
Der Resûl: "At beslerim kalmam uzak!"

Nefse sen, sunmak dilerken gerçeği,
Çokça hayvândan yedim ben çifteyi.

Nerde hayvân öğretenler var ise,
Mecburen hep tekme yermiş, neylese!

2010
Enbiyânındır, belânın en çoğu,
Vahşîler uslandırıştır, en zoru.

Sekmeler hiç, terbiyendir rahvân ol!
Sen yavaş git, şaha merkep, imkân ol.

Söyler Allah, şöyle der, Peygamber'e:
"Terbiyemden ürkme ey at, bir kere!"

Gelmesinler Ey Nebî sen gâm yeme,
Varsa temkînsiz yeter, kîn eyleme.

Çok kulak duymaz "İmâna gel!" desem,
Hayvânın, yurtlar, ahırlar başka hem.

2015
Bâzılar var "Gel" desen ürker kaçar,
Her atın, kendince bir has tavla var.

Kıssa var Kur'ân'da, bıkmış bâzısı,
Her kuşun, has bir kafes var, doğrusu!

Her melek, mevkide dâhi eş değil,
Böyle gelmiş saf tutarlar, öyle bil!

Bak çocuklar, hepsi bir mektepteler,
Hep sınıflar ayrı, ayrı dersteler.

Şark ve garp halkında hisler ayrı dem,
Gör ki görmek, hissi tespît gözde hem!

2020
Bin kulak bir, saflaşıp toplansalar,
Has gören, aydın gözün muhtâçtılar.

Cân sesinden hisseler duymuş kulak,
Hem Nebî'den, istinât almıştı bak.

Yüzbin aşkın gözde, yoktur böyle yol,
Duymanın imkânı yoktur, bilmiş ol!

Böyle hislerden sayarsan tekbetek,
Her biri, bir ayrı iş görmüş demek.

Beş duyun, iç, tende on saf olmada,
Hep melekler misli, mevki bulmada.

2025
Dîn safından, baş benim derken biri,
Hep düşer saftan, kalır olmuş geri.

"Siz gelin" derken sözüm azdır deme,
Söylenen, kimyâ olur, sen gâm yeme!

Bir bakır hûy, sözlerinden ürkse de,
Baksanız kimyâ, sakın ketm eyleme.

İlk, çağırmışken sağırlık eylese,
Son ki dâvet, fayda olmuş herkese.

---

[82] *"Ben at terbiyecisiyim." (Âl-i İmrân, 64)*

Siz gelin, ey Allah'ın kullar gelin;
Çünkü Allah dâveti, cennet bilin!

2030
Sen riyâset, benliğinden geç hele,
Bul bir önder benliğin alsın ele!

HAZRET-İ PEYGAMBER ALEYHİSSALATÜ VESSELÂM'IN HUZEYL KABİLESİNDEN OLAN GENCİ ORDUYA EMÎR TAYİN ETMESİNE, BİRİNİN İTİRÂZI

Gör ki, Peygamber, Huzeyl'den genç eri,
Ordunun etmişti en baş âmiri.

Bir utanmaz, itirâz etmiş buna,
Hep hasettir, yok tahammüller ona.

Halka bir bak, sen, nasıl zulmettedir,
Bunca fânîlik, nasıl üstün gelir.

Hep büyüklükten dağılmış oldular,
Ruhen ölmüş, kavgaya dalmıştılar!

2035
Çok acâyip, ruh bütün zindândadır,
Hem anahtar onların ellerdedir.

Öyle genç, batmış bütünden pisliğe,
Irmak akmıştır, yıkanmazmış niye?

Dâima, hep yaslanır olmuş ona,
Hep karârsız oydu, bulmaktan yana.

Gizlidir nûr, kalp arar; şahit ona,
Kalp yönelmez, hiç yalanlardan yana.

Olmasın dünyâda kurtulmak, ümit,
Kalp sıkılmaz, yok ki kurtulmak işit!

2040
Ürkmeniz, bir bekçidir, âmirdi yâ;
Ey sapık der, sesler irşâd olmaya!

Doğruluk var, gizli kalmış bir yere,
Bulmak istersen, ararsın bir kere!

Tefrikâ kurmuş pusu, toplum arar,
Gör ki tâlip, yüzde matlûp nûru var!

Bağlıdır bağ, dal ve yaprak köklere,
Anlayan kimmiş, sebep dirliklere.

Hapse girmiş, müjde bekler kimseden,
Göz, eşik üstünde durmuştur neden?

2045
Hem nasıl olmazsa ırmaklarda su,
Kirlenen, nerden arar bulsun suyu.

Yerde yatsan, yok rahatlık hiç sana,
Hem yatak, yorgan durur evden yana.

Bir karârsız üzre, vardır bir karâr,
Varsa mahmurluk, şarâp var âşikâr!

"Yâ Resûlullah hayır siz yapmayın,
İhtiyâr varken, kumandan yapmayın!

Yâ Resûl, olsun bu aslan yavrusu,
Yaşlı var, olmaz kumandan doğrusu.

2050
Hem de, sen dersin: "Gerektir tecrübe,
Yaşlılar var, pîrlerindir mertebe.

Yâ Resûlullah, bakarsan orduya,
Ondan üstün, yaşlılar var ortada.

Bakma sen, dallarda solmuş yaprağa,
Yönlen ordan, olgun elma bulmaya!

Hem, sararmış olsa yaprak boş değil,
Böyle hâller, olgun eylermiş asıl.

Hem sararmış yüz, ağarmış saç, sakal;
Bir haber, olgunluğun, aklın misâl!

2055
Hem yeşillik, hem de renk, renk yaprağı,
Gösterirler meyvenin, hâmlık çağı.

Vazgeçiş, olgunluğun olmuş nişân,
Altının renk sarrâfa, allık sunan!

Gül yanak hem, tâze tüylenmiş olan,
Öğrenir mektepte yazmak, hat inân!

Yazdılar harfler, ki hiç düzgün değil,
Ten çevik gencin, fikir tembeldi bil!

Yaşlı, hızlanmak için kalmış yaya,
Aklı, bir çift has kanattır, uçmaya!

2060
Bir misâl ister isen, bak Câfer'e,
Verdi Allah çift kanat, hem bir kere.

Söz de altın, örtülü, söz etme sen,
Titreşir gönlüm, cıvâ olmuş hemen.

İçte, yüz hoş sözlü, sakin kimseler,
El, dudaktan sus diyor, artık yeter!

Hem, sükût ummân ve sözler bir dere,
İster ummânlar seni, hiçtir dere.

Var denizden çok işâret, dönme yüz,
Doğru var, Hak'tır bilen hiç şüphesiz!

2065
Bir soğuk dildir, Resul'e söz dedi,
Hem edepsiz, böyle sözler söyledi.

Söylemek düşmüş, odur söz söyleyen,
Söylemiş söz, bîhaberken herzeden.

Çok haberler sunmuş oldu bir görüş,
Gördüğün hiç, görmeyenler oldu iş.

Kim bulur olsun görüşten, bir makam,
Ver haber, olmaz ki bir kıymet bulan!

Sevgiliyleyken de affet rehberi,
Sen olursun vuslâta ermiş biri!

2070
Kim çocukluktan geçip, erkekleşir,
Çöpçatan, mektup yazışlar az gelir!

Böyleler, mektup okur olmuşsa da,
Teslîm etmek, anlatış var ortada.

Kim görür olsun, haber versen hatâ;
Bir delîldir bizdeki, noksânlığa.

Hem gören huzrunda susmak, faydadır,
"Ensitüm"[83] emri muhakkak böyledir.

Emreder olmuşsa ancak, söyle sen,
Lâkin az söz söyle, artık kes hemen.

2075
Emreder olsun, uzat derken sana,
Kal edepler üzre artık, uy ona!

Böyledir hem, pek güzeldir Mesnevî'm,
Hak ziyâsısın Hüsâmeddin, dedim.

Bahsi kesmişsem bilin, irşâd için,
Yüz defa zorlar ki, bir söz söyleyin!

83 *"Kur'ân okunurken susun, dinleyin!" (Necm, 1)*

Ey Hüsâmeddin, ziyâ-i Zülcelâl,
Gördüğün gerçek, nedir ısrârlı hâl?

İştahın, artık talepler Hak ilen,
Ver şarâp, gerçek şarâptır istenen.

Dostnun artık kadeh ağzındadır,
Der kulak, elbette hakkım fazladır!

Coşkudur, kısmet ve sarhoş olmadır,
Hırslıyım der, oysa hakkım fazladır.

Resulûllah Sallallahü Aleyhi Vesellem'in İtirâz Edene Cevâbı

Huzru Peygamber'de söylerken Arap,
Söylemiş boş söz, muhakkak, bî-edep!

Şahı "Ven-necm" hem de sultânı "Abes,"
Hem dudak dişler ve dersen haydi kes!

Sus demek ister, tutar el ağzına,
Nerye dek söz söylenir, vâkıflara?

Fışkılar görmüş ve bilmiş kimseye,
Al satın dersin, budur al, misk diye.

Fışkı koydun, burnunun sen altına,
Oh diyorsun, beyni kokmuş, baksana!

Sen ey ahmak, hem de, kuyruksuz eşek,
Sende mâl pis, boş senin âh vâh demek!

Göklerin bağlarda gezmiş bir eri,
Kansın istersen de, sun istekleri.

Anlamaz etmişse yumşaklık onu,
Sen de kendin bil, bunun gelsin sonu!

Ağz açık kalmış olurken bir kazan,
Hem utansın, dalmasın mırnav inân.

Ehl-i Hak yatmış, uyanmış bil onu,
Hem sarık çalmak yakışmaz, bil bunu!

Nerye dek dersin inatçı, sen hele,
Mustafâ huzrunda, şeytânlık ile!

Hilmi aşmış onların, çok yüzbini,
Onların her hilmi var, yüz dağ eni.

Hilmi, ebleh eylemiş çok kimseyi,
Yüz gören göz, oldu bir şaşkın beyi.

Onların hilmi lâtif, meyler gibi,
Beyni varmış, ten dolaşmış öyle ki!

Sert şarâptan demlenip, sarhoş olan,
Bir "vezîr" satranca, oymuş yan giden.

Güçlüler, içsin şarâptan bî-karâr,
Yolda düşmüş, sanki olmuş ihtiyâr.

Has küpünden sarhoş olmuş öylece,
Etmemiş sarhoş ki, sürsün bir gece.

İçti hem, Ashab-ı Kehf sen bil yine,
Hiç yemezden geçti tam, üçyüz sene.

Çok kadın, içmiş şarâptan görsene,
Meyve soymuşken, keserler el yine!

Hem sihirbâzlar Mûsa'dan mest iken,
Dar, ağaç görmüş ve dost sanmış hemen!

Câfer-i Tayyar "Elest"in sarhoşu,
Kol kesilmiş, amma sürdürmüş koşu.

BÂYEZİD-İ BİSTÂMÎ'NİN: "KENDİMİ TENZÎH EDERİM. ŞÂNIM NE DE ULUDUR" DEMESİ. MÜRÎDLERİNİN BU SÖZE İTİRÂZ ETMELERİ, BÂYEZİD'İN DE ONLARA SÖZ İLE DEĞİL, HÂL İLE CEVÂP VERMESİ

Mânevî yoklukta tutsak şah denen
Der müridâne Bâyezid: "Hak benem!"

Derdi sarhoşlukla, Bâyezid hemin,
"Benden artık bir ilâh yoktur bilin!"

Geçti ân, olmuş sabâh öğrenciler;
"Böyle dersin, doğruluk yoktur meğer!"

Der ki: "Bir tek kerre dalsam, söylesem,
Hem bıçaklar saplayın, sizler de hem!

Hak münezzehtir ve hiç yoktur teni,
Böyle dersem, vâcib öldürmek beni."

Hem vasıftan kurtuluş bulmuş iken,
Her mürît, saklar bıçak, vursun hemen.

Bir tecellînin şarâptan, mestti tam,
Hem vasiyet, akla gelmez oldu hem.

Gör, nakil gelmiş, akıl âvâredir,
Doğdu gün, mumlar desen, bîçâredir!

Hem akıl, sistem için bir zâbıta,
Gelse sultân, bekçi bir hiç kalmada!

Hem akıl, Hak gölgesi, Hak'tır güneş,
Gölgeler olmaz, güneşle aslâ eş.

Çünkü insan üzre kursun hükmü cin,
Gitti vasfı, yok ki insanlık hemin.

Her ne der, elbette cinlerden o söz,
Cinne âit söylenen söz, cindi öz!

Bir cinin hem, böyle kuvvet var desen,
Kim yaratmış, var kıyâs et durma sen!

Cin, onun benlikledir o, cinleşir,
Bilmeyen Türk, hep Arapça söyleşir.

Bir uyansın tek lügat bilmez o da,
Cinde elbet, böyle kuvvet varsa da.

Hem cinin, hem, insanın hâlik olan,
Hem nasıl olsun melekten alt kalan?

Aslan öldürsün gelip, sarhoş kişi,
Sen de dersin hep cesâret, mey işi.

Etse söz altın değer, sarhoş olan,
Sen de dersin: "Hep şarâptandır inân."

Söylemişken, mey verir denmişse güç,
Allah'ın nûr kuvveti, olmaz mı hiç?

Rabbimin nûr, hep alır senden seni,
Çok şaşırtan sözdü üstün, der hani!

Gerçi Kur'ân'ı, Nebî nakl etse de,
Kim demez "Hak söyleyen" kâfir o da!

Uçsa sarhoşluk hümâsı bir kere,
Bâyezid, tekrar dönerken sözlere.

Aklı çalmış, hayretin sel baksana,
Söylemiş çok öncekinden söz sana.

Cübbemin içlerde Hak var, başka yok,
Yerde göklerde, ararsın neyse çok!

Hep mürîtler, döndüler dîvâneye,
Hep bıçak saplardılar, pâk gövdeye!

Hepsi san ki, **Girdekûh**[84] halkı idi,
Şeyhe herkes bir bıçaktır sapladı!

Hem kılıç vurmuşların, dönmüş geri,
Darbe almış her ümît, boş elleri.

Bir eser yok, bak ki şeyhin gövdede,
Hep mürît kendinde kanlar dökmede.

Kim bıçak atmış, boğazdan yarmaya,
Yardı kendin, düştü cânsız ortaya!

Sînesinden saplayan kimmiş bıçak,
Darbe buluş göğsünün üstünde bak!

Vurmamış hiç, şeyhi bilmiş bir mürît,
Gönlü sevmez, şeyhe vurmazmış, işit!

Azcık irfân, onda bağlarken eli,
Kurtuluş bulmuş yeniden, bilmeli.

Hem sabâh olmuş ölen var, dertli var,
Orda her bir yan figân, feryâd dolar.

Şeyhe koşmuş, er, kadınlar cümleten,
"İki âlem, üzre oldun örtü sen!

Sende ten, olmuşsa bir insan teni,
Yarmaya kıymazdı hançerler seni!

Kim ayıktır, meste saldırmış iken,
Kendinin göz içre sokmuştur diken."

Zülfikâr çeksen bulup candan geçen,
Vurduğun sensin ve sen, artık uyan!

[84] *Girdekûh: İnkârcıların çok olduğu bir yer.*

Mahva dalmışlar emîn, fânî olur,
Hem emînlik üzre, sâkinlik bulur.

Sûreten fânî, döner bir aynaya,
Başka tür süsler çıkarmış ortaya.

Sen tükürsen, kendinin yüzdür o yüz,
Hem vurursan, yüz senindir şüphesiz.

Gördüğün çirkinse, çirkinlik senin,
Meryem, Îsâ görmüş olsan, sen idin!

Mahv olan ten, hem ne oymuş, hem ne bu,
Sen ne olmuşsan, sunan bir ayna o!

Söz düğümlenmiş, dudaklar üzre hem,
Burda söz bitmiş, kırılmıştır kalem!

Söz için, ilhâm gelip el verse ne,
Doğruyu bilmiş olan, Allah yine!

Vahdetin mest damdasın, hem uç da sen,
Yâ otur gel, yoksa in ordan hemen!

Nerde mes'ut olmuş olsan, bil ki sen,
Orda bir damdan kenar var, bil hemen!

Hoş zamândan kork ve ifşâ etmeden,
Hazne bil, hiç açma artık, sakla sen!

Hem de, dostluktan belâlar gelmesin,
Anla yoldan, kork ki, elden gitmesin!

Mutluluk gitsin gelen korkun iken,
İşte, gayplardan geçen, canmış giden!

Gayb damarından kenarlar görmeden,
Ruh görür, titrer ve sen hiç bilmeden.

Her gelen dert bir muhabbet, bil ki sen,
Neş'enin, oymuş kenardan beklenen.

Dam kenarından öte, düşmek ki yok,
İbret al! Nûh, Lût'ta ibret pek de çok.

O MÜNÂSEBETSİZİN, HUZÛR-U PEYGAMBERÎ'DE ÇOK VE FASİH SÖZ SÖYLEMESİNİN SEBEBİ

2155
Bitmeyen bir mestliğinden ol Nebî,
Bir ışık sunmuş, deli almış gibi!

Neş'esinden şüphesiz çok söyledi,
Sarhoş olmak, hem edepsiz eyledi.

Vermemiş elbet şarâp, şer herkese,
Mey döker bizlerde pislik var ise.

Aklı çok içsin, erer sakinliğe,
Bön huy içsin, hem dönermiş bedliğe.

Halk desen, meyler içip olmuştu hâm,
Mey, şaraplar oldu bak artık haram!

RESULULLAH ALEYHİSSELÂM'IN, O GENÇ HUZEYLİYİ, İHTİYÂR VE TECRÜBELİ OLANLARA TERCÎH İLE MÜFREZE KUMANDANLIĞINA TAYİN ETMESİNİN SEBEBİNİ BEYÂN BUYURMASI

2160
Hem hüküm üstün, fenâ halkın çoğu,
Eşkıyâdan hançer olmuş aldığı!

Der ki Peygamber: "Ve ey zâhir gören,
Görme eksik, gör hünerler gençte sen!"

Hem sakal kalmış siyâh, çok ihtiyâr,
Aksakal çok, kalbi bir katranla yâr!

Aklı neymiş, eyledim ben çok sınak,
Sanki bir pîr, öyle bir olgun ki bak!

Ey oğul, olgun ve yaş, aklın işi,
Bâzı olgun olmamış, ak saç kişi.

2165
Var mı İblîs'ten büyük bir ihtiyâr?
Aklı yoktur, aklı sunmaz faydalar!

Bir çocuk, Îsâ nefes almışsa gör,
Sen çocuk dersin, bulur mu aslâ yer?

Ak saç olmak, kıt görüş insan için,
Saç, sakal, ağlık delîl pişkinliğin.

Hem mukallît, başka bilmez bir delîl,
Yol arar artık, alâmetlerle bil!

Bir işin ardında olsan, biz dedik,
İhtiyâr bul, meşveret et söyledik.

2170
Perdesinden taklîdin çıkmış idi,
Her ne var, Hak nûr ile görmüş idi!

Yok delîl, yoktur beyân pâk nûru hem,
Postu yırtar, öz çıkarmış işbu dem!

Zâhiri görmüşte kalp, bir bir geçer,
Hem ne bilsin, bir sepet gizler neler?

Hem hasût hırsız da, aldansın hele,
Onca altın, kirletilmiş is ile!

Aklı ermez kimseler alsın diye,
Çok bakır yaldızlanıp, konmuş niye?

Cümle bâtın neyse, biz keşfetmişiz,
Dış değil, hep kalbe bakmış gitmişiz!

Zâhirin hükmünce, hükm eyler kadı,
Dış ameller, oldu elbet maksâdı.

Hem şahâdet, kavme îman sunmada,
Oldular onlarda mü'min ortada.

Çok münâfık, dışta mü'miniz, demiş,
Gizli, yüzler müslümân katl eylemiş.

Sen de uğraş, hem âkıl, dîn pîri ol,
Akl-ı küller misli, bâtın, bilgi dol!

Hoş akıl, yoklukta yüz gösterse yâ,
Nûrla giydirmiş ve ad vermiş o da!

Var güzel adlar ki en alt, işte bu,
Gayra muhtâç olmamıştır, doğrusu!

Hem akıl, bir kerre yüz gösterse de,
Nûrunun emsâl m'olur gündüz, gece!

Hem misâli ahmağın, olsun âyan,
Her karanlık, ondan aydındır inân.

Bil ki ahmaklık, karanlıktan kara,
Zulmetin istek, uyar haffaşlara!

Azcık azcık, sen alış gün nuruna,
Yoksa bir haffaş kalırsın, baksana!

Şüphe, zorluk âşığı; ahmak adam;
Nerde nûr, ikbâl, odur düşmân tamam!

Bilgi elbet, görgü izlensin diye,
Ahmağın kalp, yönlenir müşkil şeye.

Tâ ki müşküllerle müşgul etmede,
Bed hûyundan hep düşürtür gaflete.

TAM AKILLI VE YARIM AKILLI İLE, TAM ADAM VE YARIM ADAMIN VE HİÇBİR ŞEY OLMAYAN MAĞRÛR KÖTÜ KİŞİNİN ÂLÂMETLERİ

Aklı çok, bulmuş inanç meş'âlesi,
Hakk'a önderdir, delîllik pâyesi.

Nûrunun ardında gitmiş öncüler,
Geçti kendinden, nefis rehber meğer!

Aklı, mü'min öncüden göz almada,
Kaynak etmiş arkasından gitmede!

Hem yarımcık aklı olmuş kimseler,
Aklı çok bulmuş ve göz-nur ettiler.

Kör olan, yedmiş olan bir kimseyi,
Sanki görmüş, onla bulmuş gerçeği!

Arpa değmez, aklı olmaz bir eşek,
Aklı yoktur, bir akıl bulmaz demek.

Bilmez az çok, yolda bulsun bir delîl,
Âr duyar, gitmez peşinden, bir sefîl!

Önde bitmez, hiç tükenmez çöl durur,
Hep ümîtsiz, hep topallar, koşturur!

Yok ki mum, rehber olup düşsün öne,
Bir yarım nûr yok, dilensin bak yine!

Yok akıl hem, canlılıktan vursa dem,
Yok yarım akl ölse, teslîm olsa hem!

Aklı kâmil bul, olup ölmüş gibi,
Hep yüceltsin, yükseğe çeksin dibi!

Olgun aklın yoksa sen öl, teslîm ol,
Gel, dirilmiş bir akıl bul, teslîm ol.

Olmaz asla Îsâ'ya yoldaş biri,
Ölmemiş, Îsâ nefes etsin diri!

Ruhu körler, durmadan sıçrar durur,
Sıçrayıp durmakla sanmam kurtulur!

GÖL İLE BALIKÇILARIN, BİRİ TAM AKILLI, BİRİ YARIM AKILLI, ÜÇÜNCÜSÜ DE MAĞRUR AHMAK VE DEĞERSİZ OLAN ÜÇ BALIĞIN HÂLLERİ VE ÂKIBETLERİ

Gölde üç adet balık var pek iri,
Hem bu bahsin benzeriymiş, her biri.

Bahsi bir kez duymamışsın Dimne'den,
Bir kabuktur orda, özdür burda hem!

Avcılar, göl etrâfından geçtiler,
Orda durmuş, üç balık var, seçtiler.

Koştular onlar ki, ağ bulsak yine,
Anlamış, bilmiş balıklar, kasti ne?

En zekî olmuş olan çıkmış yola,
Oldu mecbûr, güç yolu seçmiş hele.

Yapmasam bunlarla, derken meşveret,
Azmimi yıkmış olurlar âkıbet.

Gör muhabbetten, yorulmuş onları,
Etkiler câhil, üşengeç ruhları.

Sen, danışmak istiyorsan bul diri,
Sen diril, bulsun dirilmeklik yeri!

Yolcu, sen bir yolcudan et meşveret,
Hem kadın, reyden topaldır âkıbet.

Vurma dem artık vatandan, sevgiden,
Burda yok, gerçek vatan, bil, orda sen!

Bak vatan durmuş nehirden karşıda,
Düz oku, bir söz denilmiş olsa da.[85]

ABDEST ALAN BİRİNİN ABDEST DUÂLARINI YERİNDE OKUMASI

Her bir uzva, abdestin var has duâ,
Böyledir, söz pâk Nebî'nin, ortada.

Burna su çektikçe sen dersin Ona:
"Cennetin ıtrı nasip et sen bana!"

Tâ ki arzûn, Cenneti çeksin beri,
Gül kokar gül, bahçenin gül rehberi."

Sen tahâret eylemişken biz deriz,
"Şimdi Rabbim pis olandan et temiz!"

Gövdenin pislikleri eller yıkar,
Cân temizlik üzre herkes, bî-karâr!

Lûtfuna ermiş olan olmuş adam,
Cânların derman, elinden oldu tam.

Haddimiz buymuş, pis iş yaptıksa biz,
Lûtfunuz var orda yoktur haddimiz.

---

85 *"Vatan sevgisi îmandandır." hadisini telmih.*

Allah'ım, dıştan yıkarken ben teni,
İçte kir var, sen arıt kirden beni!

BİR ŞAHSIN TAHARETLENİRKEN, O VAKİT OKUNACAK: "ALLAH'IM, BENİ TÖVBE EDENLERDEN VE İYİCE TEMİZLENENLERDEN ET" DUÂSI YERİNE; "ALLAH'IM, SEN BANA CENNET KOKUSUNU KOKLAT" DUÂSINI OKUMASI VE DUYAN BİR AZÎZİN DAYANAMAMASI

Bir tahâret eyleyen der, baksana:
"Cennetin ıtra n'olur sen ver bana."

Der biri: "Sen hoş duâ ettin fakat,
Bak delik yanlış, duân olmuş sakat!

Burnu silmişken okur olsan revâ,
Altı silmişken, okunmaz her duâ!

2225 Hem burun, koklarsa, Cennetten koku,
Hiç makattan koklanılsın, oldu mu?

Ahmağın huzrunda ey enginleşen,
Hem kibirlendin nedendir, şaha sen?

Hem azâmet alçağın huzrunda hoş,
Gitme ters, bağlansa yol hem, hepsi boş.

Gülde kokma, burna te'sir etmede,
Itrı almak, burna mahsus, gitmede.

Ey yiğit, gül koktu hep, burnun için,
Alt delik yer olsa, hem olsun niçin?

2230 Cennetî bir ıtrı sunmaz bil sana,
Itrı sunmuş doğru bir yer bulsana!"

"Hem vatan sevmek imandan" der Resûl,
Şimdi önden, öz vatan, nerdeyse bul!

Bir balık der: "Hem çabuk olmam gerek,
Geç olur, biz meşveret eyler isek."

Yok, danışmak vakti, artık, siz uyun,
Kuy'ya, Ali benzeri âh eyleyin!

*Kalmamış tâkat, duyunca, ses kuyu,
Şüphesiz, birden kesilmiş kan, suyu!

O âhın gerçekte mahrem azdı pek,
Gizli git, ol bekçi, kal sen sırla tek.

2235 Azmi yönlendir, şu gölden, ummâna,
Bul deniz, girdabı terk et, var ona!

Sîneden yapmış ayak, bir baksana,
Gitti zorluktan, o, nûr deryâsına!

Sanki ceylan, arkadan kovmakta it,
Bir damar kalsın, koşar ceylan işit.

Havlasın it, tavşanın, yatmak suçu,
Korksa bir göz, kalmamış hiç uykusu.

Hem balık tutmuştu, ummânın yolu,
Pek uzak, bitmez tükenmez yoldu bu.

2240 Çekti bir çok dert, meşakkat en sonu,
Buldu gerçekten, selâmet yurdunu.

Attı kendin sonsuzun ummânına,
Hat, hudût hem, aslâ son yoktur ona.

Avcılar almış getirmişler ağ'ı,
Aklı azlar, hem de içmişler ağı.

Çekti âh, der hem: "Kaçırdım fırsatı,
Uymadım dostum, geçirdim fırsatı!

Gitti ânsızdan, peşinden ben bile,
Hızla, ardından gideydim ben hele!

El atıp durmak hatâdır, geçmişe,
Rastlanılmaz, aslâ dönmüş, gelmişe!"

Tutulmuş Bir Kuşun: "Geçmişe Pişmân Olma, Vaktin Kıymetini Bil, Bundan İstifâdeye Çalış, Pişmânlıkla Zamân Geçirme" Diye Nasîhati

Bir adam kurmuş tuzak, tutmuş kuşu,
Kuş demiş: "Ey kuşçu, ey yüksek kişi!

Sen yedin hem, bunca et, hayvân, deve,
Çok koyun, olmuş olur kurban deve.

Bunca et yerken, meğer sen doymadın,
Benle doymazsın yesen, açtır adın!

Üç öğüt vermem gerektir, sal beni,
Tâ ki bil sen, bir akıl, aptâl beni.

Elde tuttun ilk öğüt etsem sana,
Bir öğüt versem, çıkıp toprak dama.

Son öğüt dersen, yerim olsun şu dal,
Üç öğütten dinleyip sen, mutlu kal!

İlk öğüt: "Kim söylesin olmaz işi,
Kanma artık, söyleyen olsun kişi."

Kurtulup elden, uçup konmuş dama,
Buldu hürlük, ilk öğüt vermiş ama!

Der: "Geçen şey gitti, artık gâm yeme,
Geçti senden, hasretinden inleme!

Saklıdır gövdemde on dirhem güher,
Öyle bir inciydi, çok kıymet değer.

İnciden sen çol-çocuk hep doğrusu,
Kurtulurdun, hem senin hakkındı bu.

Yitti incin, şimdi artık sende yok,
İncinin benzer de, âlemlerde yok!"

Öyle feryâd etti, dersin hâmile,
Hem adam kalmış iken, feryât ile!

"Geçse bir şey hiç esef yoktur dedim,
Ben sana, gerçek nasîhat eyledim.

İnci gitmiş, şimdi feryâdın niye?
Anlamazsın hem de, duymazsın niye?

Kanma, olmaz söz ki söylerler dedim,
Olmaz işler dense, olmaz söyledim.

Sâde üç dirhem tenim, ey aslanım,
Söyle, on dirhem nasıl saklar tenim."

Hem uyanmışken hoca, der: "Söyle sen,
"Has olan son öğdü artık, ver hemen."

"Söylenenden almadın hiç hisse sen,
Son öğüttür, söylesem kârsız neden?"

Kim ki gaflet, cehle dalmış, boş öğüt,
Atma tohmu, bir çorak yerdir işit!

Bilgisizlik, cehlimiz tutmaz yama,
Öğdü, ahmak kimse varken söyleme!

YARI AKILLI BALIĞIN KURTULMAK İÇİN BİR ÇARE DÜŞÜNMESİ VE KENDİNİ ÖLÜ GÖSTERMESİ

Arkadaştan gölge *yok*, çatmış belâ,
Arkadaşsız derde olduk müptelâ.

Gitti bak deryâya hem kurtuldu o,
Şimdi ben, kayp eylemişken dostumu.

Ben, düşünmekten geçip, dönsem bana,
Gösterirdim ben beni, ölmüş ona.

2270
Karnı üst hem, sırtı ben dönsem *yere*,
Öyle dursam, kıpramazdan bir kere!

Durma lâzım, çöp nasıl durmuş suda,
Yok, balıklık, *yüzme* gel, kal ortada!

Fayda vardır burda teslim olmada,
Ölmeden ölmek, eminlik sunmada!

Ölmeden ölmüş, *yiğit* girmiş ize,
Mustafâ'nın emridir, gelmiş bize.

Gelmeden derken: "Ölümlerden sınak,
Ölmeden evvel ölüm, neymişse bak!"

2275
Hem balık ölmüş, karın çıkmış dışa,
Hem sürüklerken sular baştanbaşa.

Avcılar ölmüş balık görmüştü *yâ*,
Pek *yazık* der, has balık ölmüş diye!

Hem sevinmiştir balık, duymuş onu,
Bir kılıçtan kurtaran, hîleydi bu.

Tuttu bir av, pek *yazık* der, bir kere,
Sonra tekrârdan dönüp, atmış *yere*!

Hem sürünmüş, sinsiden girmiş dibe,
Başka bir ahmak gelip deprenmede!

2280
Kurtuluş derken o hep, sıçrardı da,
Çırpınıp atlar dururken sağ, sola.

Attılar ağ, tutsak olmuştur ağa,
Vardı âteş, düştü ahmak, öyle *yâ*!

Âteşin üstünde bir kızgın tava,
Say, o düşmüş, hem pişip ermiş tava!

Hem kızarmışken akıl dermiş ona:
"Gelmemiş mi korkutan bir zât sana!"

"Geldi!" der olmuş! diyor artık belâ,
Ahirette der kafirler misli *yâ*!

2285
Sonra tekrârdan balık, hem şöyle der:
"Baş eğen *yük*ten de, kurtulsam eğer!"

Der: "Denizden ayrı *yurt*, tutmam diye,
Göl bulup *yurt* eyleyip, durmak niye?"

Kurtuluş *yok*, ermeden sonsuz suya,
Sermediyet, emniyet, sıhhat bu *yâ*!

BİR AHMAĞIN BELÂYA TUTULDUĞU VE NÂDİM OLDUĞU SIRADA ETTİĞİ AHDİN FAYDASI YOKTUR. NİTEKİM SUBH-İ KÂZİBİN DE VEFÂSI YOKTUR. BÖYLE OLDUĞU "ONLAR YALANCIDIRLAR" ÂYETİNDE BEYÂN BUYURULMUŞTUR.

Aklı der: "Ahmaklığın var bil ki sen,
Bozdun elbet, eylesen bir ahtı sen!"

Ahde, etmişsen vefâ, aklınla tek,
Mâdem aklın yok, değersizsin eşek!

Hep hatırlar, eylenen ilk ahtini,
Hem unutkanlık nedir, yırtmış onu.

Aklın olmaz olsa gayret, neylesin;
Tedbîrin, bozmuş olur, gaflet kesin!

Aklı yok pervâne, eksikten bu yâ,
Bilmez âteş, hisselenmiş yanmaya!

Her kanat yandıkça, eyler tövbeyi,
Hırs ve noksân, sürdü tekrâr etmeyi.

Zapt u idrâk, hıfz; akıldan gelmede,
Hep akıldan, boy atıp yükselmede!

Parlamak olmaz ki, elmâs olmadan,
Söyleyen olmazsa, tövben yok inân!

Bir vakitsiz istek, ahmaklık asıl,
Çünkü ahmaklık, hûyun bilmez nasıl?

Onda pişmânlık, azâptan doğmada,
Aklın, ihbâr hazneler, yok ortada.

Hastalık gittikçe, pişmânlık biter,
Böyle pişmânlık ki, topraktan beter!

Gam, karanlıktan, nedâmet aldı yük,
Geldi gündüz, akşâmın söz bir düdük.

Gâm, karanlık, gitti; hoşluk vakti yâ,
Hem gönülden bir nedamet çıkmada!

Tövbe eyler, ihtiyâr olmuş akıl;
"Dönseler, tekrâr ederler aynı bil!"

VEHİM, AKLIN ZIDDIDIR, ONUNLA SAVAŞIR DURUR. ONA BENZER AMA O DEĞİLDİR. AKLA SÂHİP OLAN MÛSA ALEYHİSSELÂM'IN VEHİM SÂHİBİ OLAN FİR'AVN'A SORU VE CEVÂBI

Aklı şehvet zıddı bil, ey pehlivân,
Şehvetin tutsaksa aklın, hiç inân!

Kim dilenmiş şehveti, vehm etmede,
Hem vehim, kalp altın olmuş gitmede.

Vehm, akıl çıkmaz mihenksiz ortaya,
Çarçabuk al git, mihenkler bulmaya.

Bir mihenk: "Kur'ân, Nebîler sünneti,
Hem mihenk, her kalp olan sen gel dedi!

"Sen dönüp ben neyledim, bir baksana,
Sanma ehlim, inme, çıkmaktan yana.

Aklı bölsün bıçkı bir çift parçaya,
Çıktı altın misli, yaksan ortaya!

Vehmi Fir'avn benzeri, âlem yakan,
Aklımız, Mûsa ki ruhlar parlatan.

Gitti Fir'avn üzre hep, yokluk ile!
Der ki Fir'avn: "Söyle sen kimsin hele."

"Ben ki aklım, Allah'ın Peygamber'i,
Her sapıklıktan emin, hüccetleri."

Der ki Fir'avn: "Terkedep söz etme sen,
Eski isminden senin, bahset hemen!"

"Nisbetim, aslan, su elbet toprağa,
İsmim aslen, âczi bilmiş kuldu yâ!

Hakk'a ben, tam bir kulum, kuloğlu kul,
Kulların sulbüyle doğmuş, bir oğul,

Kaynağım toprak, su, balçık olmuşuz,
Verdi Allah cân, gönüldür bulmuşuz.

Hem tenim toprak ve toprak kaynağın,
Olma mağrur, yaklaşır toprak çağın.

Bizlerin, âsîlerin toprak sonu,
Yüz nişân, yüz şahit ispatlar bunu!

Bak tenin, toprak ve yardımdır sana,
Hem gıdâm toprak ve sıhhat, baksana!

Ruh gider gitmez, bedenden kurtulur,
Korktuğun kabr içre ten, toprak olur."

Sen ve bizler, benzerin, toprak hemen,
Toprağız hep, yok olan her rütbeden.

Der ki Fir'avn: "Başka var ismin senin,
Böyle bir ad, pek de uygundur hemin!

Sen ki Fir'avn bendesinin, bendesi,
Geldi Fir'avn'dan, onun beslenmesi.

Sen ki âsî, hem de, zâlim kul idin,
Suçlusun sen, yurdunu, terk eyledin.

Kanlı, gaddâr, hakkı bilmez kul isen,
Hem diğer hûy, sen kıyas et gel hemen.

Sen garipsin, hor ve çıplak kul ki sen,
Hakk'ı bilmez, hem şükürsüzsün neden?"

Der ki: "Hâşâ, Hak şeriksiz bir Melik,
Öyle bir Hak, aslâ hiç bilmez şerik!

Mülk ve devlet üzre, eş yoktur O'na,
Başka rab yok, kul için bir baksana!

Halkının yoktur, bulunmaz başka yâr,
Mahv olur, kimler gelir, ortak tutar!

Halkı, halk etmiş odur, nakkaşı tek,
Başka dâvâ eyleyen, zâlim demek!

Sen de bir kaş yapman imkân yok iken,
Cân veren bir kudretin olsun neden?

Öyle gaddâr, öyle azgın kul ki sen,
Hakk'ı dâva etmeden, mahçup düşen!

Ben ki öldürdüm kazaen bir adam,
Nefs için olmaz, oyun, olmazdı hem!

Vurduğum yumrukla düşmüş ölmüş o,
Oydu ruhsuz, hem gebermiş, gitmiş o!

İtti öldürdüm, fakat sen ümmeti,
Öldürüp geçtin, yok ettin milleti.

Öldürensin, boyna yüktür kanları,
Hem neler bekler, görün insanları!

Yâkûb'un ümmette oğlan koymadın,
Ben iken katletmede, tek maksadın.

Kör olan sen, Hak ki seçmiştir beni,
Sildi Allah, sendeki tedbîrleri."

Der ki Firavn: "Sen bırak gel sözleri,
Sende hakkım, verdim ekmek, tuzları.

Halka gösterdin gelip hakîr beni,
Her yer aydın, sen kararttın her yanı."

"Dinlemezsen hayr ü şerlerden beni,
Hem kıyâmet, besbeter bekler seni!

Bir sinek dişler, dayanmazsın ona,
Et tahammül, gör yılan soksun sana!

Zâhiren, bozmaktayım dâvânı hem,
Bir dikenlik, maksadım gül eylesem!"

YAPILMA, YIKILMADADIR; TOPLULUK DAĞINIKLIKTA; SAĞLAMLIK KIRILMADA. MURÂT MURÂTSIZLIKTADIR; VARLIK YOKLUKTA. HER ŞEY BUNA BENZER. ÖBÜR ZITLAR VE EŞLER DE HEP BUNLAR GİBİDİR.

Geldi bir fert, beller oldu her yeri,
Orda, feryâd eylemiş ahmak biri.

Der: "Neden ettin harâb sen yerleri,
Sen yarıp, bilmem neden bozdun yeri?"

"İftirân boş şimdi, sen ahmak çekil,
Yıkma neymiş, yaptığım imârdı bil!

2345
Sürmesen, bilmem nasıl bir bahçeden,
Orda gül, buğday biter olsun neden?

Bozmadan, yerler nasıl bostân olur?
Meyve, mahsûl yükselir, destân olur?

Görmeden neşter, deşilmez bir yara,
Hiç düzelmez sağlam olmaz bir yara.

İçte ifraz var ilâçlar almadan,
Hem nasıl bulsun şifâyı, bakmadan?

Terzi, yırtar, parçalar diksin diye,
Böyle söyler olsa, birden terziye:

2350
"Hem niçin kestin kumaştan söyle sen?
Parçalanmış, neyleyim eksikse ben!"

Köhneleşmiş bir bina tâmir için,
Hep yıkarlar, tazeden imâr için.

Hem marangoz, hem demirci, hem kasap,
Yapmadan evvel keser eyler harâp!

Hem **"helîle"**, hem **"belîle"**[86] ezseniz,
Ten için, dermân olur bir bilseniz!

Bir değirmen, dânelerden ezmeden,
Sofra süsler olmaz ekmek, anla sen!

2355
"Bir balıksın, yüzdüğün cehlin deniz,
Nimetinden, olta var tembihleriz!

Bir öğüttür, Mûsa'dan alsan eğer,
Tâ ebed, hiç bir azâb bulmaz ki yer!

Bağlanan sensin, hevâlar ardına,
Ejdehâ dersin, küçük bir kurduna.

Ejdehâ dersin, getirdim ejdehâ,
Mûcizemden istenen, ıslâhtı yâ!

Hem nefeslerden, tutulsun gör nefes,
Yutsun ejderhâyı asâm, bir nefes.

2360
Dâvetim etsen kabul, kalmaz yılan,
Kurtulursun sen helâk, mahv olmadan."

Der ki: "Gerçek bir sihirbâz, usta sen,
Halkı sensin, çift bölünmüş eyleyen.

Gönlü bir halk, eyledin elbet iki,
Öyledir sihrin yarar dağ, taş ne ki?"

"Allah'ın, vahyiyle gark olmuş olan,
Câdı olmaz, kuvveti Hak'tan inan.

---

86 *Helîle, Belîle: Bağırsak yumuşatıcı olarak bilin iki ot çeşidi.*

Câdılık, sihr, tâ başından küfr iken,
Dînde nûrdur, Mûsa'nın ruh, bil ki sen!

2365
Ey edepsiz, sihre yönlenmem ki ben,
Hem Mesih, gıptamda kalmış bilki sen!

Ey cünûp, benzer nerem, sihr ehline?
Ruhumuzdan hep kitâp nûrdur yine!

Sen, hevâ, nefsin kanat varken uçan,
Hakkımızda vazgeç artık şüpheden!

Kimde şeytân işlerinden etmede,
Kim keremkâr, onla kalmış şüphede."

Sen, bu âlemden ufak bir cüz' iken,
Âlemi, kendince bir hiç zân eden!

2370
Sen dönersen, sende bir baş döndü mü,
Ev döner dersin, verirsin hükmünü.

Binmiş olsan, hem vapur gitmişiken,
Gördüğün şeydir, kıyı çekmiş giden!

Bir felâket ânı, olsan dertlenen,
Gördüğün dünyâ, imiş darlık veren.

Olsanız dost arzûsundan, mutlu siz,
Hem cihân, bir bahçe olmuş şüphesiz!

Çok giden vardır Irak, Şam mülküne,
Orda rastlar hep nifâk, küfr ehline.

2375
Çok giden var, tâ ki vardır Hind, Herat,
Sâde al-ver; başka şey görmez o zât.

Çok giden var, Çin ve hem Türkistân'a,
Hep tuzak, hep hîle var, gelmiş ona!

Kim sefer ânında görmüş, renk, koku,
Gezse kör, yok başka bir şey, sâde bu!

Bir öküz, Bağdad'a girsin bak işe,
Geçse Bağdadı meğer baştan, başa!

Orda mevcût nimeti, hiç görmeden,
Sâde karpuzdan kabuk, görüş hemen.

2380
Hep giderken ot, saman görmekse de,
Sâde lâyıktır, öküz, hem merkebe.

Tabiâtın mıhta bağlanmışsa ten,
Canı sıyrılmaz sebepten, bil bi sen!

Hem sebep her neyse bitmiş bir ova,
Gepgeniş Allah'ımın arzıydı yâ!

Orda her ân, can değişmiştir inan ,
Tâzelenmiş bir cihân olmuş ayân.

Donsa Firdevs'in nehirler bak yine,
Yeknesâk, çirkindi cennet ehline!

İNSANIN HER HİSSİ BAŞKA ŞEYLER İDRÂK EDER VE ÖBÜR HİSSİN İDRÂK ETTİKLERİNDEN BÎHABERDİR. NİTEKİM HER USTA SANATKÂRDA, BAŞKA BİR SAN'ATTA USTA OLAN SANATKÂRIN SAN'ATINA ACEMİDİR, O SAN'ATTAN BÎ-HABERDİR

2385
"Hem cihân görmek de idrâkincedir,
Hassa, mânî, perdeler hissincedir.

Bir zamân sen hissi, görmeklerle yu,
Sûfinin, esbâp yuyuştan say onu!

Pâk olur olmaz, gider göz perdesi,
Pâk olan ruhun, gelir göstermesi.

Cümle âlem nûr, nakış dolmuşsa da,
Sâde bundan, göz haberdâr olmada.

Örterek göz, gör deyip tutsak kulak,
"Zülf, yanak var sen, n'olursun gel de bak!"

2390
Der kulak hem: "Sûreti görmem ki ben,
Sûretin ses çıksa, duydum bil hemen!

Kendi fennim üzre elbet âlimim,
Harf ve sesten başka, bilgim yok benim."

"Ey burun gel, bir güzel var, gör" desen,
Burna bak, oymuş, nâsipsiz görmeden!

"Koklarım misk, hem de, varken gül suyu,
Fennimin, her ilmimin görmekte bu!

Ben nasıl görsem, gümüş baldırlı ben,
Yapma güçsüz olduğum, bir sorgu sen!"

2395
Doğru olmaz hiss, görür hep eğriyi,
Eğri koy, isterse eş koy doğruyu.

Çift görür hep, tek desen görmez şaşı,
Görmemiş düz, has görüş imkân dışı!

Sen ki Fir'avn'sın, bütün mekr, hîlesin,
Kendi kendin, farklı şey görmektesin.

Eğri bakmış gözlerinden, bakma sen,
Görme sen çift, gel gözümden bak hemen!

Gel benim gözlerle bir bak, sen bana,
Kâinattan üst açık, âlem sana.

2400
Kurtulup varlık ve nâm, şöhretle sen,
Aşkta mevcûd, aşkı var gör, sen hemen!

Bir beden hapsinde, kurtulsun kulak,
Hem kulaklar, hep burunlar gözdü bak.

"Ârifin her kılda göz olmuş" diyen,
Tatlı dil şah, doğru söyler bil ki sen!

Tâ başından, göz değildir, göz denen,
Et, rahîm derken, cenin olmuş hemen!

Parçacık yağ, görmenin esbâp değil,
Kim görür, var görme, rüyâlarda bil!

2405
Cin ve şeytânlar görür, insan gibi,
Yok, bu çiftin gözde yağ, hiç öyle ki.

Yok, hakikât, nûra nisbet, yağla hem,
Verdi nisbet Hak muhabbetlerde dem.

Toprak Âdem, benzemez hiç toprağa,
Cinle âteş, benzemezler ortağa.

Aslı âteştir cinin, gel bak hele,
Benzeyiş yoktur onun âteş ile!

Kuş, havadan halk edilmiş oldu da,
Yok ki nisbet, neyse Hak vermiş ona.

2410
Bunların nisbet, asıldan gelmede,
Öyle bir nisbet ki, Allah bilmede.

Oldu insan, kıymeti yok kilde de,
Yavrunun kil üzre nisbetler nede?

Varsa nisbet, hep fikirlerden öte,
Bulmaz aklın, böyle bir iz nisbete.

Rüzgârın göz olmamış olsun eğer,
Âd'da, mü'min, kâfiri bilmez gider!

Hem nasıl, mü'min ve düşmân bildi yel?
Hem nasıl, çömlek ve mey var derdi yel?

2415
Nemrûd'un, âteşte göz olmaz desek,
Hem Halîl'ler, saklayan olmaz demek!

Görmemiş olsaydı elbet, Nil'de göz,
Kıpti'den hem, Sıpti'den etmezdi söz.

Dağ ve taş, göz görmeden, hiç duymadan,
Hem neden, Dâvûd'a yâr olsun, neden?

Yerlerin göz olmamış olsun eğer,
Hem de, Kârûn'u nasıl yutmuş gider?

Olmadan kalp gözleri, Hannâne'nin,
Ayrılıklardan nasıl, etsin enîn?

2420
Hem görür göz olmadan, taşlar nasıl,
Bir avuçtan "La ilah" derler nasıl?

Ey akıl, aç anlayışlardan kanat,
"Zülzilat"[87]tan öğrenip sen, bul ki tat!

Tâ kıyâmet yer şahit, görmüşse ne,
Bed ve çirkin üzre şahittir yine.

Yer, kıyâmet vakti söyler sır ne var,
Öyle has bir görme yok olsun, susar!

Sen ki zâlim, gönderir Allah beni,
Hem haberdâr eylemek, maksât seni.

2425
Böyle dermân, bir onulmaz dert için,
Lâyık olmuş, pek münâsiptir bilin.

Bundan evvel gördüğün rüyâda kim,
Bir delîldir, hem Hüda seçmiş, benim!

Nûr asâlar tutmuşum ellerde ben,
Hem şu küstah burnu kırmak isteyen!

Böyle çok, korkunç rüyâlar sundu bak,
Hem de sunmuş oldu önden, bil ki Hak!

Böyle korkunç rüyâlar lâyık sana,
Şimdi bil sen, hem nasıl erdin buna!

2430
Bil Hüda mutlak "Hakîm"dir, hep bilir,
Böyle dermân bir onulmaz derdedir!

Kör, sağır sen, düş yorumlarsın sudan,
Geldi dersin, bir ağırlık uykudan.

Cümle doktorlar, müneccimler bile,
Hakkı sunmazlar, tamahkârlık ile!

Deymesin derler kederler, gussalar,
Devletinden, hep uzak bunlar meğer!

Muhtelif bir çok gıdâ yemişse hem,
Huy bozar rüyâya hep vermekte dem."

2435
Gördüler elbet, nasihatten uzak,
Kan içensin, huy denen hep pisti bak!

Padişahlar, kan dökerler yurt için,
Rahmetim, üstündedir her şiddetin.

Padişahlar, halktan huylar almalı,
Hiddetinden, fazla rahmet, bilmeli!

Olmasın şahın nefis şeytân gibi,
Olmaz elbet baş kesen, kan talibi.

Bilki şah arsız kadar yumşak değil,
Yoksa, avrat, cariyen fahişe bil.

2440
Gönlünü, ettinse şeytânın yuva,
Kîn ve düşmânlık da, kıblen oldu yâ!

---

[87] *"Yer sarsılıp zelzeleye uğradığı zaman..." (Zilzâl, 1-8)*

Sivri boynuz sende, delmiş çok ciğer,
Şimdi asâm, boynuzun kırmış gider."

DÜNYÂ EHLİNİN CİHAN EHLİNE SALDIRMALARI, GAYB ÂLEMİNİN SINIRI OLAN NESİLLERİNE KADAR HÜCUM ETMELERİ, ONLARIN PUSUDA OLMALARINDAN GAFLETE DÜŞMELERİ. ZATEN GÂZİ DE SAVAŞA GİTMEZSE KÂFİRLER, MÜSLÜMÂN ÜLKESİNE SALDIRIRLAR!

Saldırır dîne muhakkak ehli ten,
Dîn hisarın yıkma maksâttır hemen!

Bir temiz has kimse yok olsun yine,
Saldırırlar hem de gayb derbendine.

Hamle etmez olsa gâzîler hele,
Cümle kâfir, hamle etmişler bile!

Gizlilik gâzîsi, etmez hamleyi,
Merhametten, etmemiş tez hamleyi.

Gayba mensûp, gelmesin gayb bendine,
El atıp durdun ya, anne rahmine.

Doğmasın derken, zarâr vermiş çocuk,
Rahme el attın fakat, ermiş çocuk.

Emri vermiş, önlenilmez, Zül-Celâl,
Yol açık, Hak'tan olur mu, böyle hâl?

Ey inatkâr, tuttuğun gayb bendi yâ,
Çıktı bir er, körlüğünden meydâna.

İşte ben, çıktım yâ bundan meydâna,
Allah'ın emriyle şân koymam sana.

Hep geçit tutmak için var git yola,
Gül bıyık altında sen, eylen hele!

Hem bıyık vardır, kader tel tel yolar,
Var kader, tedbîrinin yok faydalar.

Sen mi üstsün, yoksa bilmen kavmi Âd?
Korkar onlardan, bütünden kâinât!

Sen, inatkârsın meğer, kavmi Semûd?
Onların emsâli hiç, bulmaz vücûd!

Sen sağırsın, söylesem yüzbin hele,
Duymamışsın, duymuş olmuşken bile!

Söylenen sözlerden, ettim tövbe ben,
Bir ilâç sözsüz hazırdır, işte sen!

Bir ilâç koysam şu derdin üstüne,
Yâ geçirsin, yâ ebed yaksın yine!

Hak haberdar, neylesin Hak düşmânı,
Gönderir Hak, layığın neymiş tanı.

İşledin hep onca pislikler hemen,
Arkasından, layığı hiç görmeden!

Sen, semâya, bir dua sunmuş isen,
Geçmemiştir bir güzellik görmeden.

Eyle dikkât, hem de sen, olsan ayık,
Yaptığından, var muhakkak bir azık.

Olsan elbet, bekleyişler üzre sen,
Pek lüzûmsuzdur kıyâmet beklemen!

Remz, işâretler bilen olmuş isek,
Apaçık söz söylesin, yoktur gerek!

Hep belâlar, ahmak olmandan gelir,
Nükteden, hiç anlamazlıktan gelir.

2465
Bedliğinden, kalp kararmış olsa bir,
Bir azâb var anlayın, şaşmak nedir?

Cür'etinden, karşılıklar toplanır,
Cümle bedlik, ok olur, ok saplanır!

Ermemiş olsun günâhtan, ok sana,
Bil keremler bahşeden, tek Hak sana!

Dikkât et, bir kalp ki lâzımdır sana,
Var takılmış şey, şu fi'lin ardına.

Dikkât etmiş olsanız siz her işe,
Yükselişten, olmasın hiç endişe.

İNSANIN TOPRAKTAN YARATILMIŞ BEDENİ, CEVHERİ İYİ BİR DEMİRE BENZER, AYNA OLMAYA KABİLİYETİ VARDIR. ONDA, DAHA DÜNYÂDA İKEN, CENNET, CEHENNEM, KIYÂMET VE SÂİR HÂLLERİN HAYÂLEN DEĞİL, HAKİKATEN GÖRÜLMESİ KABİLDİR

2470
Sen de kilsin, var muhakkak paslanış,
Parlayış ver, parlayış ver, parlayış!

Ayna olsun kalp ve aydınken neler,
Gösterir dilber, gümüşten sîneler.

Bil demir ruhsuz, fakat vursan cilâ,
Parlatırsan, yok ki yer nûrsuzluğa.

Bir demir, vursan cilâlar aynadır,
Pek güzeldir, hem görüntün onladır.

Sende ten toprak olur, ondan kaba,
Parlat artık, çok cilâ ister o da!

2475
Tâ açılsın onda gaybın örtüsü,
Hem melek, hûrî sunar, yansır süsü.

Verdi Allah, işte gör aklın cilân,
Kalpte yaprak, onla parlaklık bulan!

Ey namâzsız, bağladın hep aklı sen,
Hep hevesten el, ayak serbest iken!

Bağlanır olsun hevânın elleri,
Bulsa kalbin er, eğer hürlükleri.

Hem demir kalbin, olur gayb aynası,
Cümle sûretler verir, gayb aynası.

2480
Kalp bulanmış, saflığın vermezse tat,
Mânâdır **"Yesevne filarzıl fesad."**[88]

Hep dolandın, durdun elbet, böyle sen,
Sen bulandırdın suyu, gel dur hemen!

Yok, bulandırmak, gönül şehrin suyu,
Ay ve yıldız aks edip gezsin suyu!

Benzemiş insana, olmuş say dere,
Bir bulansın görme, ermez diplere.

Altı dolmuş inci, altınlar bile,
Safça kalsın, yok bulandırmak hele!

2485
İnsanın ruh, sanki olmuştur havâ,
Toz karışsın, hiç görünmezdir semâ.

Hem, güneşler görmenin engel olur,
Gitse tozlar sâf ve parlaklık bulur.

[88] *"Yeryüzünde fesatçılığa koşanların cezâsı ölümdür..." (Maide, 33)*

Pek bulanmış olsa gör, ruhun senin,
Düşte, yol gösterdi kurtulman için.

FIR'AVN'UN SIRLARINI VE RÜYÂLARINI, ALLAH'IN (HABÎR) VE (ALÎM) OLDUĞUNA ÎMAN ETMESİ, HİÇ OLMAZSA ŞEK VE ŞÜPHESİNİ YOK ETMESİ İÇİN, MÛSA ALEYHİSSELÂM'IN APAÇIK OLARAK ANLATMASI

"Paslı kalbin, oysa göstermiş Hüda,
Sonra, her şey neyse sunmuş ortada.

Sen azaltsan, sendeki pislikleri,
Gördün ammâ, artırıp bed işleri.

Gösterir Hak'tan rüyâ, çirkin nakış,
Ürküyordun, gördüğün suçlar imiş.

Baktı görmüş, zenci kendin aynada,
Hem kırar, hem sonra pisler aynaya.

"Sen ne çirkinsin senin hakkın budur"
Ayna der: "Kör, sen ki çirkin, ayna nûr!"

Yaptığın, pislik, bulaşmış kendine,
Çünkü ben bir aynayım, parlak yine.

Bâzı yanmış elbisen, düş gördüğün,
Bâzı göz, ağzın dikilmiş gördüğün!

Bâzı hayvân, kasd edip gelmişse de,
Bâzı gördün kelle, diş hem, pençe de.

Bâzı, asmışlar ayaklardan seni,
Bâzı, boğmuş oldu coşkun kan seli.

Bâzı, gökten şâkisin sen derdiler,
Sen ki şâkî, şâkîsin sen derdiler.

Hep açıktan, eylemiş dağlar nidâ,
Sen sapıksın, derdi gerçekten sedâ!

Cümle cânsız, eyleyip durmuş nidâ,
"Hem ebed Fir'avn, cehennemlikti yâ!"

Çok beter var, ben utançtan söylemem,
Tersliğin artar senin, bir söz demem.

Gördüğün düşlerdi, azcık söyledim,
Anla azdan, hep ne var bildim dedim.

Sen düşünmezlik edip, oldundu mât,
Anlamaz, görmez, senin olmuş sıfât.

Hîle, körlükler, düşüncen ortada;
Nerye dek sürmüş uğursuz kaçmada?"

TEVBE KAPISI DÂİMÂ AÇIKTIR

Gel uyan, artık zulmlerden sakın,
Bir bağıştır tövbe, Hak açmış bakın!

Garpta mevcût, bir kapu var tövbenin,
Tâ kıyâmet, hep açık, bekler bilin!

Tâ güneş, garp'ten doğar, bir vakte dek,
Ey günahkâr, tövbe lâyıktır demek!

Hem, sekiz yerden girer, cennet yolu,
Bir giriş, tek tövbenin elbet yolu!.

Hem girişler bâzı örtülmektedir,
Hep açık, bir tek giriş var, tövbedir.

Bir ganîmet say, açıkken sen giriş,
Orya çek eşyânı, şeytân hiç imiş!"

MÛSA ALEYHİSSELÂM'IN FİR'AVN'A: "BENDEN BİR NASÎHAT KABÛL ET, KARŞILIK OLARAK DÖRT FAZÎLET AL" DEMESİ: FİR'AVN'UN DA: "O DÖRT FAZÎLET NEDİR?" DİYE SORMASI

Derki Mûsa: Sen uyan, öğdüm sana,
Dört fazîlet karşılık var, alsana!

Der ki Fir'avn: "Ey Mûsa, öğdün nedir?
Azcık olsun, gel de sen, şerh eyle bir."

Der ki: "Elbet söylesen Allah ki bir,
Birdir Allah, tapmaya lâyık O'dur!

Hem felek, yıldız, bütün insanların,
Cin ve şeytân, hâlikı hep kuşların!

Dağ, deniz, çöl, kır ve düzlükler onun,
Benzeri yok, mülkü sonsuzdur onun."

Der ki Fir'avn: "Verdiğin dört şey neler,
Söyle yâ Mûsa, bilinsin neyseler?

Tâ ki, mıhlanmış şu küfrüm gevşesin,
Bir güzel va'din, o lûtfundan kesin!

Bir ganîmettir, güzel va'din, ümît,
Belki yüz batman küfür, açsın kilit.

Baldan ırmak andıran va'din ile,
Tende kîn, zehrim, oluşsun bal bile!

Belki sâf süt nehrinin, has etkiden,
Aklımız, almış olur, erzak hemen.

Yâ, şarâplar nehrinin aksten yine,
Mest olup, ersem itâat zevkine!

Yâ, sudan nehrin letâfet etkisi,
Tâzelensin hem çorak ten, cümlesi!

Her çoraklık, bir yeşillik can bulur,
Bir dikenlik, Cennetü'l-me'vâ olur.

Akseder cennette elbet, dört nehir,
Cân olur, Hak üzre dostluk gösterir.

Ben, cehennemden gelen âteş ile,
Allah'ın kahrıyla oldum gark hele!

Ben cehennemde yılanlar misliyim,
Cennet ehli üzre, zehr dökmekteyim.

Hem cehennemden de, kaynar suyla da,
Halkı, zulmüm haşlayıp yok kılmada.

Ben, cehennemden esen bir zemheri,
Yâ, cehennemden yakan âteşleri!

Suçsuzun oldum cehennem, ben yine,
Düşkünün, yoksulların vay haline!"

FİR'AVN İMAN EDECEK OLURSA MÜKÂFAT OLARAK KAZANACAĞI DÖRT FAZÎLETİN, MÛSA ALEYHİSSELÂM TARÂFINDAN ŞERHEDİLMESİ

Der ki Mûsa: "Önce dersek dört şeyi,
İlki olmuş, bir sıhhatın gerçeği!

Tıbda söylenmiş olan, her hastalık,
Senden ayrılmış, uzaktır üstelik.

Sonra bak, olmuş olur ömrün uzun,
Sanki duymuştur eceller, yokluğun.

Hep, sıhat dolmuş olan ömrün yine,
Bir sebeptir, her murâd ermiş sana.

Ölme, dert vermiş olan bir dert değil,
Süt emen tıfl benzeri, bir hâldi bil!

Gel ölüm der, görmeden acizliği,
Ten harâb ammâ, görürken hazneyi!

Bulmak isterken, bütünden hazneyi,
Hiç düşünmezden vurursun kazmayı.

Perdedir gördün vûcut, hep haznede,
Mâni yüz harman için, tek dâne de!

Dâneyi ateşte eylersen fedâ,
Hep kerem, iskan bulursun ortada.

Yaprağın âşkıyla, buğdaysız kalan,
Kurt musun, yaprak için bağdan olan.

Bir kerem, kurtçuk uyandırmışsa gör,
Kurtsa, cehlin ejdehâ varolsa, yer!

Kurtcağız hep, meyve dolmuş dal bulur,
Şansı yâr et, çok güzel hâller olur!

"Ben bir gizli hazine idim bilinmeyi arzû ettim" hadîs-i kudsîsinin tefsîri

Tende mevcut hâneni gel yık ki sen;
Binler ev kur, işte âkîk-i Yemen!

Defne, ev altındadır, yıkmak gerek,
Boş düşünmen, ev yıkılmıştır desek!

Binler ev olsun, yapan bir haznedir,
Yok ki külfet, hep meşakkatsiz gelir.

Sonra hiç durmaz, harâptır ten evin,
Bir yıkılsın, sırrı kalmaz haznenin.

Hazne artık hiç senin olmaz bu dem,
Fethediş ruhun yıkış ücretti hem!

Kim çalışmaz, almamış bir ücreti,
Hem kazanç olmuş, çalışmak nisbeti.

Hem, teessürden dedin eyvâh ki sen,
Böyle ay varken, bulut gizler neden?

Tutmadım ben, söylenen söz vardı hoş,
Hazne gitmiş, ev de gitmiş, elde boş!

Yâ alır, yâ sen kiralarsın evi,
Hiç senin olmaz bilirsen, sen evi!

Hem çalışmak, gayretin şartıyla var,
Hem kiran sürmüş, ecel vaktin kadar.

Tendi dükkân, hep yama yapmakta sen,
Altı gizler, çifte mâden var hemen.

Gör bu dükkândır, kirâlık yer gibi,
Pek çabuk vur kazma artık, gör dibi!

Ânsızın, kazman değer bir mâ'dene,
Eskiler dikmen biter, kalmaz yine.

Eski dikmeklik, su içmek, aş yemek,
Köhne hırkan var, dikip durmak demek.

Ten denen hırkan, daim yırtılmada,
Sen yiyip içsen, yamanmış olmada.

Padişah neslin senin, ey mutlu er,
Sen uyan, bez dikmeden kurtul yeter!

Gel de kaz sen, dükkânın dipten hele,
Çifte mâden uç verip, geçsin ele!

Yoksa bakmışsın, kirâ, müddet dolar,
Bir bakarsın ki tükenmiş faydalar.

Sonra, dükkândan atar sahip seni,
Hem yıkar, bulmak dilerken hazneni.

2560
Sen teessür eyleyip, varsan başa,
Hem sakallardan yolar, bir uğraşa!

Başlayıp dersin, yazık dükkân benim,
Kör idim ben, fayda oymuş bilmedim!

Çok yazık, dükkân bizimken aldı yel,
Tâ ebet, eyvâh demek kaydında dil!

İNSANIN KENDİ TABÎATINDAKİ ZEKÂ VE DÜŞÜNCELERİNE MAĞRUR OLMASI VE NEBÎLER İLMİ OLAN GAYB İLMİNİ ARAMAMASI

Çok nakış gördüm, evin içlerde ben,
Hem o aşktan, bir karârsız hem de ben.

Evde mevcût haznelerden, bîhaber,
Yoksa kazmam, hep bulurdu elde yer!

2565
Kazmanın hak, neyse verseydin eğer,
Gâm, keder, elbette hiç bulmazdı yer!

Gözle, nakkaş nakşına bağlanmışım,
Ben çocuk olmuş oyunvar, dalmışım!

Çok güzel söyler **Senâyî**,[89] duysana:
"Sen çocuksun, ev, nakış süstür sana!"

Hem "İlâhînâme"sinden, der sana,
"Varlığından toz kopar" der, baksana!

"Sus yeter Mûsa, şu üçten söyle sen,
Beklemekten çok sıkıldım şimdi ben!"

2570
Der ki Mûsa: "Hem de çift dünyâda sen,
Kaygısız bir saltanat buldun hemen!

Elde mevcût saltanattan, çok yüce,
Hep barıştır, cümle harpten güçlüce.

Cenk ederken, verse Allah böyle yer,
Yapsanız sulh, orda ni'met, sofra gör!

Sen cefâ ettin, verir Hak bunca mâl,
Sen vefâkâr ol, kıyâs et neydi hâl?"

Der ki: "Ey Mûsa, diyin dördüncü ne?
Söyle, sabrım bitti, hırs artmış yine!"

2575
Der ki: "Saç katran siyâh; yüz erguvân,
Dördü, artık genç kalırsın sen inân!

Renk ve ıtrın, bizce yoktur kıymeti,
Sen ki alçaksın, bu alçak kispeti!

Renkle mevki, ıtr, çocukken iftihâr,
İşte bunlar, hoşlanıp aldandılar.

"İNSANLARA KENDİ AKLINIZA GÖRE DEĞİL, ONLARIN AKILLARI ERECEK ŞEKİLDE SÖYLEYİNİZ Kİ ALLAH'I VE PEYGAMBER'İ TEKZÎB ETMESİNLER" HADÎSİ

İş, çocuklar üzre, gelmişken bize,
Girmemiz lâzım, çocuk emsâl söze!

Kuş alırdım sen gidersen mektebe,
Yâ üzüm, fıstık, ceviz, doldur cebe!

89 *Hakim Senâî, (İlâhînâme) isimli manzum eserin sahibi, büyük mutasavvıf.*

Gençliğinden başka bir şey bilmeyen,
Gençliğin arpan ve hem merkepte sen!

Öğdü al gel, yönlenip imana sen,
Genç kalırsın, dâimâ gençsin hemen!

İhtiyârlıktan alâmet yok yüze,
Selvi boyken, hiç eğilmek yok size.

Gençliğin, eksilmemiş his kuvveti,
Dişlerin yok düşme, yok ezziyeti.

Olmadan elbette, şehvet eksiğin,
Hem kadınlardan geçer, korkun senin.

Sende gençlik, zindelik etsin devâm,
Sanki sen "**Ukkâşe**"[90] oldun onla tam!

"SAFER'İN ÇIKTIĞINI KİM MÜJDELERSE ONA CENNET MÜJDESİ VERECEĞİM." BUYURMASI

Ahmed'in sonsuza göçten sorsanız,
Göç, Rebîulevvel olmuş şüphesiz.[91]

Naklini anlar olurken nûr eri,
Olmuş oldu, aşkla vaktin müşteri!

Hem Sâfer gelmiş, sevinmiştir Sâfer,
Hem bu ay başlar, erişmiştir sefer.

Hem sevinçten, durmayıp gündüz gece,
Der: "Büyüksün, yoldaşım ay, sen yüce!"

Hem buyurmuş, kim gelip versin haber,
Erdi Sâfer, hem deyip kim müjdeler?

Bitti Sâfer, müjde versin kim hele,
Ben şefâat eylerim, cennet ile!

Söylemiş Ukkâşe: "Çıkmıştır safer!"
Der Resûl: "Cennet senindir, müjdeler!"

Başka bir Ashâb: "Sâfer çıkmış!" dedi,
Der ki hem, "Ukkâşe müjde eyledi!"

Er görürsün, emri duysun mutludur,
Tek çocuklar, kalmadan şâdlık bulur.

Tatlıdır şor, has su bilmez kör kuşa,
Tuzlular, Kevser sanarlar, ver kuşa.

Hep kerâmet saydı Mûsa söyledi,
"Tasdik et, ikbâl bulunmazdır," dedi!

Der ki Fir'avn: "Pek güzel, has sözde net,
Tâ ki der ben, dostla etsem meşveret."

MÛSA ALEYHİSSELÂM'I TASDÎK HUSUSUNDA FİR'AVUN'UN HANIMI ASİYE İLE MÜŞAVERE ETMESİ

Her ne denmiş, duydu elbet Âsiye,
"Kalp siyâh sen, cânla gel uy isteğe!

Sözde var pek çok inâyet, görsene,
Ey güzel hûy, tasdîke yönlensene!

Ekmenin gelmiş vakittir, ek hemen!"
İştiyâktan ağlamış, söyler iken!

---

90 *Ukkâşe Cennetle müjdelenmiş ashâb seçkinlerinden.*

91 *Peygamberimizin Rebîûlevel ayında vefâtı belirtiliyor.*

"Mutlusun" der sıçramışken gör işi,
"Hem güneş olmuş tâcın, ey kel kişi.

Kelde mevcuttur ayıp, örtmüş külâh,
Ay, güneşten parlayış vermiş külâh.

Etmedin tasdîk neden hem orda sen?
Olmadın, yüzler teşekkür eyleyen.

Böyle söz derken güneş, duysun bunu,
Secde eyler, baş eğerken, en sonu.

Sen bilir miydin lûtuf etmek nedir?
Şeytânın tam, affa denk gelmektedir!

Lûtf edip Allah çağırmış, söyle sen,
Hem ödün kopmaz, acayiptir neden?

Hem eritmez, kalbini bilmem nasıl?
Çift cihânın rızkla, dolmak var asıl!

Kimde kalp, Hak'tan erir olsun eğer,
Orda mutlak, tam şehît olmuş gider!

Gafletinden, körlüğün var hikmeti,
Bilmedim, neymiş bunun hem nisbeti!

Hep hayât sermâyesi kaybolmasın,
Gafletin, hikmet ve nimettir kesin!

Ruh ve aklın oysa, hiç zehretmeden,
Bir onulmaz derde artık gitmeden;

Gül verirsin, verseler gülzâr için,
Böyle bir kâr kim bulur, siz söyleyin?

Dâne ver, elbet ulaş yüz gülşene,
Habbe altın ver, eriş yüz mâdene.

Kim ki, Allah'ın olur bir habbede,
Allah artık, onla dostluk gütmede!

Hem zayıf kalmış kararsız, fânîler,
Buldu varlık, Allah'ı inkâra yer.

Uysa varlık, burda Allah emrine,
Hem de bâkîlik, alır olmuş yine!

Yel ve topraktan çekinmiş damlalar,
Korkusundan, hep helâk olmuştular.

Yel kurutmuş, toprak emmiştir onu,
Sıçrasın deryâya, dertsizdir sonu!

Katre deryâlarda görsen mahvolur,
Zâtı mutlak, orda hem bâkî kalır.

Katre gel sen, varlığın hep, Hakk'a ver,
Katresin, sonsuz olan deryâya ger!

Gel de sen, kendince birkez bul şeref,
Umanın avcunda, olmazsın telef!

Olsa ummân, katrenin isteklisi,
Kim olur bilmem, bunun devletlisi?

Allah'ın emriyle, gel yap al-veri,
Katre ver al, karşılık gevherleri!

Hak için artık n'olur geç kalma sen;
Lûtfunun deryâ, meğer ihsân eden!

Lûtfu kaybolmuş lütufta öyle ki,
Âdî mahlûk, çıktı, oymuş gökteki.

Gel akıllan, bir aceb fırsat ki bu,
İsteyen hiç kimse, bulmazmış bunu."

Der ki Fir'avn: "Bir de Hâmân söylesin,
Şaha, vezrin reyde, lâzımdır kesin!"

"Söylemek Hâmmân'a yok der Âsiye,
Kör ne bilsin, şahinin kıymet neye?"

PADIŞAHIN DOĞAN İLE KOCAKARI'NIN HİKÂYESİ

Avcı bir şahîn verin siz, yaşlıya,
Kesti tırnak, onca pek hoştur bu yâ!

Avda âlet oldu gel gör, tırnağı,
Kör kadın bilmez keser, her tırnağı.

Der ki: "Annen nerde kesmez bir kere,
Hem uzar tırnak, bakımsız yerlere."

Kesti alçak, kol kanat, tırnaksa da,
Şefkât eylerken, ziyân var ortada.

Verdi tutmaç, hem yemez hayvân yemi,
Öfke artar, şefkâtin geçmiş demi.

"Ben pişirdim tutmacı" derken "sana,
Sende nâz, elbet kibir var, baksana!

Layığın olmuş senin, artık belâ,
Hiç de nimet layığın olmazdı yâ!"

İtibâr etmez isen tutmaçtı bu,
Sen hamurdan istemezsen, iç suyu!

Hem doğan, hûydan ki, bilmez tutmacı,
Hem kadın hiddetlenir, artar acı.

Döktü hep kuş üzre, kaynar çorbayı,
Tüy dökük, kellik olur artık payı.

Cân yanar, akmakta artık gözyaşı,
Akla gelmiş, lûtfu şah, ihsân işi.

Padişahtan gördü yüzler has kemâl,
Çifte göz der, kan akar, dolmuş melâl!

Sırrı "**Mâzâğal basar**"ken[92] kargalar,
Bir güzel göz üzre, dertler saldılar.

Onların gözler geniş, ummân sayın,
Çifte âlem, kıl sayılmış anlayın.

Bin semâ yerleşmiş olsun gözlere,
Çeşmenin kıymette hiçtir, bir kere!

Göz, şu his âlemleri, geçsin eğer,
Gaybı görmüş, cümle âlem el öper.

İstidât var bir kulak, bulmam ki ben,
Söyleyem bir, gözde mevcût nükteden.

Hem mübârek gözde, yaş damlarsa bil,
Katre düşmezden kaparmış Cebrâil.

Tez sürer, durmaz kanatlar üstüne,
Hem izin almış, nebîlerden yine.

Der doğan: "Hiddet alevler aldı yâ,
Sabrımın nûrlar bu, güç yok yakmaya.

Cân doğanım, yüz sûret var etmede,
Dert, deveymiş hükmü hiç Sâlih'le de!

Çıksa bir Sâlih duâsından nüve,
Dağ doğar durmaz, karından yüz deve."

Hem gönül der: "Sen akıllan, sus yine,
Gayretullah, sonra yırtar varsa ne!

Gayretullah, gizlemiş yüz hilm, sabır,
Yoksa bir ân yüz cihân yıkmaktadır.

Kalbi kibr tutmuş, öğüt var, yok ki yer,
Kalpde, öğdün ip de, kopmuştur meğer!

---

[92] *"Gözü (gördüğünden başkasına) ağmadı." (Necm, 1-6)*

Der ki, bir "Hâmnân'la etsem meşvere,
Cân, siyâset kutbu olmuş bir kere."

2655
Mustafâ sormuş danışmış Sıddık'a,
Hem Ebu Cehl'in, Leheb üsdâdı yâ!

Cinsiyet, pislik tamah, çekmişti bu,
Söz demiştim, pek soğuk bakmıştı bu.

Cinsiyetler, cinse yüzler kez uçar,
Gör hayâlin onca bağ var, parçalar!

KÜÇÜK ÇOCUĞU DAMA ÇIKIP SU OLUĞUNUN ÜZERİNDE EMEKLEYEN VE DÜŞMEK TEHLİKESİNDE BULUNAN BİR KADININ HAZRET-İ ALİ'DEN (K. V.) ÇÂRE ARAMASI

Murtazâ'nın huzra gelmiş bir ana,
"Kaydı evlâdım oluktan" der, ona!

"Seslesem gelmez olur, hem bir sefer,
Ben bıraksam, korkarım, ordan düşer.

2660
Aklı ermez, gel desem gelsin ama,
Gel düşersin, dense, yoktur anlama.

Elle versem ben işâret, hem ona,
Zân olan elbette, hiç uymaz bana.

Süt için ben, gösterip durdum meme,
Göz kaçırmış, döndü yüz boş söyleme!

Ey azîz yardımcımız, dünyâda siz,
El tutan, ukbâda elbet, sizsiniz!

Tezce sen bir çâre bul, gel derdime,
Ermesin artık zarar has meyveme!"

2665
Der Ali: "Çıksın çocuklardan biri,
Damda görsün yoldaşı, gelsin beri.

Hem oluktan, yönlenir damdan yana,
Cinsi, hemcins âşığıymış baksana."

Hem çocuk görmüştü, damdan yoldaşı,
Döndü cinsinden tarâf, birden başı.

Hem oluktan geldi yönlenmiş dama,
Yönlenir cins, cinse durmaz dâimâ.

Hem emeklerken gelip ermiş ona,
Kurtuluş var, korkular ermiş sona!

2670
Hem beşer tek cins, Nebîler, onları,
Her oluktan kurtarır, insanları.

Ben de sizler dengi derken, bir beşer,
İstemiş cins bulsa, kurtulmakta yer.

Çünkü cinsten cinse, mutlak çekme var,
Varsa istek, isteyen durmaz arar.

Mideden Îsâ ve İdris geçtiler,
Hem melekten, sanki cins seçmiştiler.

Sonra bak Hârût ve Mârût çift melek,
Tenle cinsleşmiş, makam yer oldu tek!

2675
Cümle kâfir, şeytânın cinstendiler,
Onların ruh, İblis'in cinsten meğer!

Aldılar pis hûy, denen yüz binleri,
Göz, akıl kalpler imiş diktikleri.

En hafif pis hûy, hasettir onların,
Boynunu kesmiş hased, şeytânların!

Hem köpekler, hep hased öğrendiler,
İstemezler hiç, ebed mülkünde yer.

Kim ki, sağ soldan yücelmiş görseler,
Hep kulunç tutmuş ve artık dertliler.

2680
Yansa harmân, sahibi hiç yok demez,
Kimsenin mum, yansın artık, istemez.

Ey hasetkâr, gel büyüklük elde et,
Gör kemâl ehli fakat, buğz etme git.

İste Allah'tan, hased, gitsin öte,
Sen hasetten ayrılıp git, öyle de.

İste, gönlünden geçen işler ile,
Meşgulol sen, olmasın boş, meşkale.

Hûy verir Hak, bir yudumcuk meylere,
Çift cihânın kurtuluş say bir kere.

2685
Bir avuç haşhaşa, vermiş hasseler,
Bir avuç yersen, akıl baştan gider.

Öyle bir his verdi Allah, uykuya,
Kim uyur, çift âlemi bilmez o yâ!

Postun aşkından şu Mecnûn öyle ki,
Bilmemiştir, dost ve hem düşmân ne ki!

Anlayışlar üzre yönlenmiş olan,
Onca yüzbinler şarâp Hak'tan inan.

Var nefis, mest eyleyen küfrün şarâb,
Kim içer mensuba, hep yollar harâb.

2690
Aklı mest etmiş saâdetten şu mey,
Neş'esinden, buldurur maksûdu ey!

Öyle sarhoşluk, yıkar her kubbeyi,
İş eder hep, doğru yoldan gitmeyi.

Böyle mestlikten gönül, mağrûr isen,
Bil, Îsâ Hak mesti; merkep, yem ilen!

Gel de küplerden, bu tür meyler ara,
Öyle mest ol, nakleden sorsuzlara.

Bir dolu küp benzeri her sevgili,
Tortu dolmuş buydu, oymuş incili.

2695
Ey şarâplardan bilen, gel dikkât et,
Sâf şarâb bul sen ve artık öyle git.

Saf da, sâf olmaz da, sarhoş etmede,
Her temiz mey mesti, Hakk'a gitmede.

Tâ ki hîlen, vesvesen bitsin ki ve
Aklı geç, ol, vecd ile oynar deve.

Enbiyâ sâftır, melekler benzeri,
Hem felekten, hep melek çekmiş beri.

Yelle, âteş, aynı cins hem, dost iken,
Onların mâksatta hep, yüksek denen.

2700
Ağzı örtüp, havza atsan boş kabı,
Nehre atsan sen, bıraksan boş kabı!

Tâ kıyâmet batmaz onlar hiç suya,
Tek hevâ var, çünkü kalben boştu yâ!

Meyleder, yüksek bulur olsun hava,
Kaptadır hem, mânî olmuş batmaya.

Hem Nebî cinsinde ruhlar, öyle de,
Onların hep gölgesinden gitmede!

Çünkü gâlip, müslümanlar nefsine,
Şüphesiz aklen, melek cinstir yine.

2705
Düşmânın gâlip olur, nefsin hevâ,
Nefsimiz, cinsten sefîllik bulmada.

Kıptîler, Fir'avn'la aynı cinstiler,
Sıbtîler, Mûsa Kelîm'denmiş meğer!

En yakın cins oldu Hâmmân yüzyüze,
Çekti Fir'avn, öyle yüksek merkeze.

Şüphesiz Hâmmân da tahtından onu,
Hep cehennem içre çekmiş, cinsi bu!

Yandırırlar halkı, nûrun zıddılar,
Çift, cehennem, sanki nûr, nefret sunar!

Der cehennemler, geçen her mü'mine,
"Söndü nârım, sen de tezcek geçsene!

Geç ki, mü'min, nûr etek sürmüş iken,
Âteşim sönmektedir, tez geç ki sen."

Kim cehennem ehli, nûrdan ürkmede,
Hem cehennemden, bu hûydur geçmede.

Hem cehennemden sakınmış mü'minân,
Aynı mihvâldir, cehennemler inân!

Mü'minin nûr var, cehennem cins değil,
Zıddı âteş mü'minin, gerçek bu bil!

Bir hadîsten nakledilmiş oldu yâ,
Kul, cehennem üzre eylerken duâ.

Hem cehennem söyleşir; "Yâ Rabbenâ,
Mü'mini benden uzaklaştırsana!"

Cinsiyet saklar muhakkak bir çekim,
Şimdi sen bak, cinsiyetten "Ben kimim!"

Yönlenirsen, işte Hâmân'larlasın,
Şimdi Mûsa olsa yön, Sübhân'lasın!

Çifte meylin varsa, artık öyle bil,
Sen şaşırdın, hem karışmış, nefs, akıl.

Nefs akıl hem böyle çarpışmaktadır,
Dikkât et sen, nefsi hep yensin şuûr.

Varsa hem dünyânla kavgan, bil ki sen,
Düşmânındır, bir yenilsen, şenlenen.

FIR'AVN'UN MÛSA ALEYHİSSELÂM'A İMAN EDİP ETMEMESİ HAKKINDA, HÂMÂN İLE KONUŞMASI

Gör inâtkâr, eyleyim der meşvere,
Tez gidip Hâmân'a söyler, bir kere.

Va'di saymış, hem Kelîmullah ona,
Etti mahrem, hem sapıkken, baksana!

Gördü yalnız, söyleyip Hâmân'ını,
Yırttı Haman, sıçrayıp esvâbını.

Haykırıp, ağlar iken, mel'un adam,
Hep sarık, küllâh ne vardır, attı tam.

"Böyle bâtıl söz, açık söyler sana,
Şaha rağmen, küstahın hâl, baksana!

Âlemi sihr eyleyip sen kendine,
Bahtın etmiş işleri altın yine!

Şark ve garp'dan cümle şah, vermiş haraç,
Şüphesiz, aldın bütünden sen ki baç.

Öptü şahlar, hep kapından yer, eşik,
Hem bu hâlden, mutlanırlar üstelik.

Atını görmüş olan düşmân atı,
Kamçı görmezden kaçıştır fırsatı.

Burya dek sen, âlemin mâbûd iken,
Şimdi kul ol, kulların hakîr de sen.

Binler âteş olsa, bundan çok güzel,
Bendenin kul olma, şaha vermez el!

Dâne toplar misli, şahlar toplayan,
Önce gel, artık beni öldür ki sen.

Padişahım önce gel sen, kes beni,
Ben ölüp görmem ki, düşmüşsen seni!

Olmamış gök, yer ve yer, olmaz semâ,
Yer, yer olmuş; gök, gök olmuş dâimâ!

Kulların olsun meğer yoldaş sana
Hem de versinler elem, kalpten yana.

Düşmânın aydın gözü, dostunsa kör,
Sonra gel, güllük mezârın dipte gör."

HÂMÂM'IN SÖZLERİNİN BAYAĞILIĞI

Dost ve düşmân bilmeyen, Hâmân yine,
Hem de, yanlış tavla oynar kendine!

Başka yok, sensin lâin, öz düşmânın,
Bir günâhsız sayma düşmân, tutma kîn!

Gördüğün bed hâl, muhakkak devlet o,
"Dev" demek, koş, "let"dayaktır, işte bu!

Sen bu devletten eğer, vazgeçmesen,
Hem bahârın güz olur, songüz hemen!

Garp ve şark görmüş beden, mislince çok,
Baş kesilmiş vezri dersen, hem de çok.

Şark ve garb hiç, bâkî olmaz kimseye,
Sonsuz ömr, uymaz dilersen gerçeğe.

Korkusundan, ürkmesinden, fertlerin,
Hep riyâdır, iftihâr ettin niçin?

Secde etmiş olsa, millet her kime,
Cânı hem, zehr içre atmıştır yine.

Dönse devlet, secde bitmiş gör ki sen,
Anlamıştır hem de onlar, zehr veren.

Nefsi, alçak görse kimler, mutludur,
Dağ misil serkeş olan, hep vay bulur!

Kibr azâmet öldüren, bil zehr işi,
Arzusundan, mest olur ahmak kişi.

İçse bedbaht, hem zehirlenmiş şarap,
Neş'e sallar baş, oyun oynardı hep!

Sonra zehr, tesir ederken cânına,
Cân veriş başlar, bütün ondan sona.

Sen inanmazsan, kibir olmuş zehir,
Önde bir "Âd" kavmi var, örnek verir!

Gâlib olsun Padişah, bir sultana,
Hem ölüm, zindân da, lâyıktır ona.

Görse, düşkün, derde düşmüşler meğer,
Derde dermân, lûtfunu ihsan eder!

Kibri, zehr olmazsa hem, bilmem ki ben,
Şah, günâhsız şahı, öldürsün neden?

Olmadan kul, yardım etmiş dertliye,
İşte kibrin zehri, gel ölç sen diye!

Yolkesenler, soymamışlar yoksulu,
Kurdun, ölmüşler ısırmak, yok hûyu!

Görseniz sizler, Hızır delmiş gemi,
Korsanın elden korur olmuş gemi.

Hep kırılmışlar, gelip kurtulmağa,
Sen de kurtul, dön ki yoksul olmağa.

Madeni saklarsa dağlar bilmeli,
Kazmanın emrindedir say, yok eli.

2760
Boynu, varın boynunu kesmiş kılıç,
Bir kesilmiş boyna, kesmek, yok ki hiç.

Ey sapık, kibrin senindir neft, âteş,
Böyle âteş üzre gitmek, boş gidiş.

Yerle bir olmuş olursan, ok nedir?
Ok için olmaz hedef denmektedir!

Kaldırır baş, kim ki yerden, yer oku,
Yok tedâvi kibredensen, doğrusu!

Ben ve bizler halka olmuş merdiven,
Bilki en son merdivendir, ters dönen.

2765
Kim ki çıkmış merdivenden üst yere,
Hep kemikler parçalanmış, bir kere!

Fer'idir bunlar, dönüp bak aslına,
Hakk'a şirk koşmak sonuç, denmiş buna!

Ölmeden evvel ölüp, cânlanmadan,
Şaha isyân eyleyen, sensin inân!

Hem, O'nun lûtfuyla, canlandın mı sen,
Var O'dur, birlik O'dur, yok şirk denen.

Hak'ta dirlik maksadın, bak aynana,
Zirâ, bundan mümkün olmaz anlama.

2770
Hem eğer, söyler isem esrârı ben,
Çok ciğer, dolmuş, dolarmış kan hemen.

Kestim artık, çift duyan olsun eğer,
Köyde, anlar kimse kalsın tek yeter.

Sonda Hâmân, bed olan söz söyledi,
Hem de, Fir'avn'ı yolundan eyledi.

Mutluluktur, lokma girmiş ağzına,
Hem Hâmân kesmiş boğazdan, baksana!

Verdi Fir'avn harmanı, Hâmân yele,
Olmasın bir böyle sâhip şah ile!

HZ. MÛSA'NIN; FİRAVUN'UN BAŞVEZİRİ HÂMÂN'IN SÖZLERİNE KANARAK, FİR'AVN'UN ÎMANA GELMESİNDEN ÜMÎT KESMESİ

2775
Der ki Mûsa: "Lûtf-ü ihsan eyledik,
Devletin, sen, rızka lâyıksız dedik.

Gerçek olmaz şahlığın yok gerçeği,
El de bilmez, bağlamış artık yen'i.

Tâ temelden, çaldığın bir devletin,
Gönlü yoktur, gözde yok, cansız kesin!

Verdi halk, bir saltanat, dosdoğru yâ,
Borçlusun, bir gün gelirler almaya.

Hakk'a ver sen, saltanattır iğreti,
Dâimî devlet eder Hak, kısmeti.

ARAB BEYLERİNİN, MUSTAFA ALEYHİSSELÂM'A: "MÜLKÜ BİZE TAKSÎM ET Kİ ARAMIZDA İHTİLÂF ÇIKMASIN" DEMELERİ; SALLALLAHÜ ALEYHİ VESELLEMİN DE: "BEN BU BEYLİK İŞİNDE HAK TARAFINDAN MEMÛRUM" BUYURMASI VE İKİ TARÂFIN BAHSE TUTUŞMASI

Toplanıp gelmiş, Arap âmirleri,
Hem Nebî huzrunda nizâ, işleri.

"Sen ki beysin, öyle hem, bizler beyiz,
Gel bölüştür mülkü, biz pay eyleriz.

Râzı olsun burda herkes kısmete,
Sen de bizden el çekip, var dur öte!"

"Verdi Allah, hem emîr olmak bana,
Hükmünüz hep iğretidir, baksana!"

"Asrımız, gerçekte, devri Ahmed'in,
Siz uyun, aslâ muhalif gitmeyin!

"Biz de, Hak emriyle mutlak hâkimiz,
Hükmü Hak vermiş, emirler almışız."

Der Nebî: "Mülkler veren Allah bana,
Sizde mülkler iyretidir baksana!

Tâ kıyâmet, hep sürer emrim benim,
İğreti mülk, elde kalmaz bildiğim!"

Der ki onlar: "Fazla bir söz söyleme,
Üstünüm dersin, delîlin söyle ne?"

Bir bulut, kahr üzre gelmiştir o ân,
Yağdı yağmur, taştı seller durmadan.

Şehr, kapılmış oldu bir korkunç sele,
Kaldı insanlar, bütün feryâd ile!

Der Nebî hem; "İmtihânın vaktidir,
Varsa güç, siz gösterin, seller nedir?"

Attılar mızrak suya, her bir emir,
İmtihândır, sel de dursun istenir!

Mustafâ, atmış asâsın sellere,
Emre uygun, mûcizeymiş bir kere!

Hızlı sel kapmış bütün mızrâkları,
Sanki çör-çöp saydı, hepten onları.

Hepsi yitmiş, kalmamış mızrak desen,
Hep Nebî'nin tek asâ olmuş yüzen.

Hem gazâbkâr sel dönüp gitmiş öte,
Hem asânın, bir güzel himmetle de!

Hep emirler gördüler, bir mûcize,
Bildiler, Hak'tır sunan tasdîk bize.

Kaldı üç münkîr, hased etmiş kişi,
Derdiler, bunlar sihirbâzlık işi.

Böyle âmirler zayıftır, hem cüce,
Hak emîrlik güçlülüktür, pek yüce.

Görmemiş olsan, asâ, sen mızrâğı,
Bil isimden, beyliği, insanlığı!

Nâm ne var silmiş ölüm, coşmuş seli,
Nâmı Ahmed hep yaşar, hep, bilmeli.

Nâma her gün, tef çalınmış beş defâ,
Hem kıyamet vakte dek, sürmüş safâ!

Varsa aklın, eyledim ben lûtfu yâ;
Yok eşeksen, lâyığın olmuş sopa!

Ben, ahırlardan çıkarmak isterim,
Baş kulaklardan, kesip kan eylerim.

2805
Çünkü dünyâ üzre insan, hem eşek,
Hiç cefâdan, bir amân bulmazdı pek.

Emre uymaz merkebi ıslâh için,
Bir asâ aldım getirdim, ben bilin.

Ejdehâ olmuş, senin kahrın için,
Ejdehâsın, işte hâm nefsin senın!

Ejdehâsın, bir amânsız dağda sen,
Göklerindir ejdehâ, asâm hemen!

Hem asâm gelmiş, cehennem çeşnisi,
"Sen küfürden, nûra yönlen!" der sesi!

2810
Dişlerim, artık kalırsın ortada,
Kurtuluş yok kahrımızdan orda da!

Sen cehennem nerde? Sormazsın bunu,
Asâ ejderhâ olur, gör sen onu!"

ALLAH'IN KUDRETİNİ TANIYAN KİMSE "CENNET VE CEHENNEM NEREDEDİR?" DİYE SORMAZ

Nerde ister Hak, cehennem kurmada,
Bak fezâ olmuş tuzak kuşlarda da.

Hem verir bak öyle bir diş ağrısı,
Bil cehennem, ejderi vermiş sızı!

Bal olur yahut, senin ağzın suyu,
Sen de dersin, cennetin nimetti bu!

2815
Dişlerin dipten sunar olsun şeker,
Hakk'ı bildirmek için, dersin; kader!

Gel günâhsız kimseler, sen dişleme,
Mânevî bir sille fikr et, bekleme!

Nil olur Kıptî için bir kan seli,
Onca, İsrâîl korunmuş bilmeli.

Sen de bil, Hakk'ın ayırmak kudreti,
Yolda sarhoş kim, ayık bilmiş idi.

Nil ve Şab, temyîzi Hak'tan öğrenen,
Yol Nebî'yçün, zalimi boğmuş iken.

2820
Nil'e elbette akıl vermiş Hüda,
Kahrı Kabil bulsa, sersem kılmada!

Hak kerem vermiş akıl, cânsızsa da,
Kahrı, çoklardan akıllar almada.

Lûtf edip, cânsız da akl etmiş âyan,
Bir azâp etsin, akıl olmuş kaçan.

Aklı emrinden, O Hak'tır yağdıran,
Hem akıldır, hep azâplardan kaçan.

Ay, bulut, yıldız, güneş yüksekse de,
Bir nizâmdan yol alıp, devr etmede.

2825
Hepsi doğmuş, vakti gelmişken hemen,
Öncelik yok, geç kalış olsun neden?

Enbiyâdan, sen nasıl öğrenmedin?
Taş, asâlar ilmi sunmuş, bilmedin!

Cümle cânsızdan yapıp, çıplak kıyâs,
Şüphesiz taştan, asâdan gör esâs!

Taş, asâlar emre uymuş, pek âyan,
Cümle cânsız, emre olmuştur, uyan!

Hakk'ı bildik uymuşuz derler sana,
Yok tesâdüf, yok abes hiç, baksana!

Benzeriz bizler meğer Nil nehrine,
Hem o zâlim kim, ayırmıştır yine!

Hem de, Kârun'u helâk etmişse yer,
Emre vâkıf bizleriz, bilsen meğer!

Emri duymuş, ay olurken çift bölük,
Biz o ay bil, emri bildik üstelik.

Öyle olmuş, taş, ağaç durmuş selâm,
Mustafâ'nın uğra bil, cânsız tamâm.

Bir Mü'mîn İle Bir Feylesofun Bahse Tutuşması, Allah'ı İnkâr Eden Ve Âleme: Evveli Yok Diyen Bir Dehrînin Cevâbı

Dün demiş bir fert, cihân hâdis diye,
Hep semâ fâni, Hüda vâris diye.

Feylesof der: "Sen neden bildin bunu,
Sonradan olmuş bulut, hem yağmuru.

İnkılâb etmiş olan, bir zerre sen,
Bir hadis dersin güneş, bildin neden?

Gübrenin kurt neylesin, arz olmadan,
Bildi nerden, yer yapılmış sonradan?

Taklîd ettin söylemiş dersin peder,
Böyle ahmak taklidi aldın meğer!

Sonradan dersin, delîl göstersene,
Yoksa sus, yoktur gerek söz etmene!"

Der ki: "Gördüm çift adam bahs etmede,
Söyleşirler, pek derin bir halde de.

Onların hengâmda, varken çok adam,
Toplanıp gelmiş ve cem olmuştu tam.

Ben de yönlendim, kavuştum onlara,
Onların hâl, âşikâr olmuş bana.

Hem de fânî, bil ki gökler der biri,
Kim ki yapmış, halkeden vardır biri.

Başka fert der: "Daimi âlem bu da,
Yok, yapan, hem kendisinden olmada!"

Hem inanmış der ki "inkâr eyledin,
Rızk ve gündüz Hak'tan olmuş bilmedin!"

Der: "Delîlsiz varsa bir söz dinlemem,
Taklid etmiş kimse, hep, ahmaktı hem.

Haydi, göster, bir delîl derken bana,
Bir delîl yokken işitmem, baksana!"

Der: "Delîl mü'min olan, cânımdadır,
Cânda gizlenmiş delîl var cândadır.

Göz zayıf, ondan hilâli görmemen,
Görmüşüm ben, hiddetin bilmem neden?"

Dinleyenler söylemiş: "Çok söylenen,
Baş ve son âlemde, hayrân biz hemen!"

Der ki mü'min: "İçte hüccet var benim,
Hem hadîs, âlem ve gönlüm hüccetim.

Böyle hüccet, âşığın sırlar kadar,
Anlatılmaz, bilmenin imkân mı var?

Ben kesin bilmekteyim, âteş için,
Kalpte bürhân var, delîl olmuş hemin.

Bende sırr cismim, zayıf yüz, hem sarı,
Söz izâh etmez, benim hep hâlları.

Kan, yanaklardan akan gözyaşları,
Yârinin olmuş delîl say bunları."

Feylesof der: "Denmemiş hüccet buna,
Bir umum hüccet sayılmaz baksana!"

Der ki mü'min: "Bahse sok kalp akçeyi,
Has olan söylerse, sen kalpsin deyi.

Gerçeğin tek son, âteştir vardığı,
Bellidir çiftin, âteşten haslığı."

Anlamış halk, hem basit hem hassa kim,
Herkesin her şüphe bitmiş bildiğim.

Hem su, âteştir ayırmış her şeyi,
Ey güzel cân, imtihân et akçeyi!

Benle sen, girsek ki birlik âteşe,
Bir delîl olsun, şaşırmış, gitmişe!

Sen ve ben birlik dalıp ummânlara,
Bir delil olsak bütün insanlara.

Anlaşıp, girmiş olurlar âteşe,
Yoldaş olmuş, hem alev girmiş işe.

Bil ki Hak vardır diyen, mü'min diri,
Âteşin içlerde yanmış diğeri!

Ruhda körlük, inkâr etmiş varsa da,
Duy müezzinden, ilân var ortada.

Hem mübârek ismi yakmaz, hiç ecel,
Mustafa'nın ismi sürmüş, pek güzel.

Çok asırlar geçti, yırtmış var neyi,
Münkirin, inkârının her perdeyi!

Mü'minin ahvâli, sunmuştur sevâp,
Mû'cizât etmiş devâm, vermiş cevâp.

Anladım ben, âlemin var evveli,
Kubbe sondan dense, gerçek bilmeli.

İnkâr etmişler delilsiz her zaman,
Tek bir isbât yok, ve inkarlar devam!

Var mıdır inkârcının minaresi?
Doğruluk ilânının nişanesi!

Nerde minber? Bir hatip çıksın ona,
Hem de münkir, vaktini sunsun sana!

Sikkeler, almış nebîlerden, isim,
Haşre dek, Hakk'ın nişân, sürsün daim!

Sikkeler, ölsün değişmiş şah gibi,
Ahmed'in sikke devamın galibi!

Varsa göster bir gümüşten sikkede,
İsmi münkîr, durmadan hep sürmede!

Hem güneşten, nûru olmazken uzak,
Yüz lisân sunmuş olan, Kur'ân'a bak!

Yok, cesâret, harfini eksiltmeye,
Yok, katan bir fazla harf, erkekçe de.

Hakk'a yâr ol, öyle herdem gâlip ol,
Etme rağbet verme mağlup üzre yol!

Söz budur münkîrde, artık bildiğim:
"Var bu âlem, başka bir şey görmedim!"

Hiç düşünmez, nerde varlık görseniz,
Gizlinin, hikmet erinden sundu iz!

Hep ilâcın içte gizli faydalar,
Varolan, içten gelip hikmet sunar!

"BİZ GÖKLERİ, YERİ VE İKİSİ ARASINDA BULUNAN HER ŞEY'İ ANCAK HAKK'IN İKÂMESİNE SEBEB OLARAK VE MUAYYEN BİR VA'DE İÇİN YARATTIK" ÂYETİNİN TEFSÎRİ

Nakşı, nakkaş yapmamış, yokken ümit,
Resmi yapmaz hiç ümitsiz, gel işit!

Belki, seçkin kimseler var seyreden,
Böyle hâlden, olsa sıkkınlık giden!

Dostu yâd etsin, çocuk sevsin diye,
Resmi ressam yaptı, ilham etmeye.

2885
Testi yapmış kimsenin tek gaye bu,
Hem düşünmüş, istemiştir konsa su.

Hiç yapılmaz, süs için hem kâseler,
Hep yapanlar bir yemek yensin diler.

Süs için yazmaz yazı, hattat olan,
Hep diler yazdık, okunsun sonradan.

Hep görünmüş yüz delîl, gayblarda var,
Başka sûretten vücûtlar, âşikâr.

İşte bunlar üç ve dört, sen çık ona,
İstiyorsan, fazla miktar saysana!

2890
Ey oğul, benzer bu satranç, say onu,
Her oyundan fayda ummuş, en sonu.

Bir oyun oynar isen, vardır oyun,
Bir oyundan gizli var, tekrâr oyun.

Göz açıp, birkez bakıp dikkâtlice,
Bir oyun var, oynanan, gör öylece.

Merdivenden ilki yoldur üstüne,
Çıkmanın, bir şartıdır bir sonkine.

Bir, iki menzîl olurken sonkine,
Her basıştan gâye, tek damdır yine.

2895
Hem yemekten maksât olmuş, döl demek,
Gâye, aydınlık nesiller peylemek.

Dar görüş, görmez, erişmez hallere,
Aklı ottur, sanki mahkûmdur yere.

Gel desen ot, gelme dersen bir, ağa,
Çünkü kökten bağlı kalmış toprağa.

Yellerin etkiyle, sallar olsa baş,
Sen sakın aldanma, yok olsun telâş!

Sallanan baş der ki: "Yel duydum seni,"
Hep ayak der: "İsyânım bağlar beni!"

2900
Fikri âvâm, gezme neymiş bilmiyor,
Hep tevekkül eylesin, göz görmüyor.

Körlerin dersen tevekkül, zor gibi,
Tavla oynar, tek tevekkül zar gibi.

Donmamış, bir has bakış sâhipleri,
Perde yırtarken siler gâfletleri.

Öyle görmek, gördü, on yıl sonrayı,
Gözle görmüş, görmedir gerçek payı.

Böyle herkes kendinin hükmüncedir,
Gördü istikbâlde hayr u şer nedir!

2905
Kalmamış ön, arkanın tümsek denen,
Hep okur gayb levhâsın, dümdüz gören!

Hem dönüp bakmış olurken geçmişe,
Gösterir uç, belli olmuş her köşe.

Hak'la, bahs tutmuş melekler, görmeden,
Yer, hilâfet Âdem'in, bilmiş hemen!

Yüz dönüp baktıkça, neymiş gelmede,
Apaçık, mahşer nedir hep görmede.

Arda bakmak, gösterir aslın ne de,
Şöyle baksın, ta kıyamet görmede!

Gönlünün aydınlığından, her kişi,
Gaybe vâkıf, onca nisbettir işi!

Çok görür kim, kalbe vursun çok cilâ,
Görme, bundan arttı bil sen, evvelâ.

Kalpte saflık, Allah'ın dersen eğer,
Hem cilâ vurmak bulur, lûtfuyla yer.

Gayretin, duân kadar, kalbin cilâ,
Hem, emek miktarı kâr konmuş yola.

Himmetin sahibi, Allah, Zülcelâl,
Gayra şahlık, himmetin vermez mecâl.

Seçti Allah ferdi bir iş üzre yâ,
Yok ki engel, hiç irâde sunmaya!

Bir ağır yük, verse bahtsız kimseye,
Hep sabırsızlık çeker, isyân niye?

Bir musibet vermiş olsun, bahtlıya,
Sabreder hep, derde hemdem olmaya.

Harpte cân derdin nedir, korkak kişi?
Kaçmanın hem, çâre olmaz er işi!

Hep cesûrlar, hamle eyler saflara,
Korkudan, saldırdılar düşmânlara.

Korku, gâm, etmiş cesur Rüstem'leri,
Korkağın hâl öldürür, kaçsın geri.

Cân, belânın korkusu olmuş mihenk,
Hem cesûr, hem korkağın, oymuş ahenk.

HAK TEÂLÂ'NIN MÛSA ALEYHİSSELÂM'A: "YÂ MÛSA, BEN Kİ YARADANIM, SENİ SEVERİM" DİYE VAHYETMESİ

Hak'tı, Mûsa gönle vermiş vahy ile,
"Dostumuzsun, sen seçilmişsin hele!"

Der ki Mûsa: "Gel de bildir, Ey Kerîm,
Hem neden sevdinse, gayret eylerim!"

"Annenin göğsünde, sensin bir kuzu,
Anne kızsın, hep sarılmış yavrusu!

Annesinden başka varlık bilmemiş,
Anne mahmûr, anne sarhoş eylemiş.

Anne kalkıp, bir tokat atsın ona,
İş, sokulmak oldu anne koynuna.

Annesinden başka, yardım beklemez,
Hayrı, şerri başkasından istemez.

İltifâtın hayr u şerle bizle hep,
Olmamıştır gayriden elbet talep!

Hem çocuk, genç, nerde vardır ihtiyâr,
Benden ayrı, hepsi bir kerpiç kadar.

Öyle sen "**İyyâke na'büd**"[93] söyledin,
Tek ibâdet, Hakk'a biz ettik dedin."

"Biz ibâdet eyleriz ancak sana.
Hakk'a has bil, hiç riyâ ermez bana!

---

93 *"Yalnız sana kulluk ederiz..." (Fatiha Sûresi)*

Yardım etmek, hem muvaffak eylemek,
Yardımı ister, yönlenir Allah'a tek.

Hem ibâdet eyleriz yalnız sana,
Yardım ancak, eyleyen, sensin bana."

BİR PADIŞAHIN NEDÎMİNE ÖFKELENMESİ, BİR ŞEFÂATÇİNİN ŞEFÂAT EDEREK NEDÎMİN AFVINI İSTEMESİ, PADIŞAHIN DA ŞEFÂATİ KABÛL EDİP NEDÎMİ AFV ETMESİ; NEDÎMİN "NİÇİN ŞEFÂATTE BULUNDUN?" DİYE ŞEFÂATÇİYE İNCİNMESİ

Bir nedimden öfkelenmiş Padişah,
Toz, duman etmek, dilermiş Padişah.

Bir cezâ vermek için çekmiş kılıç,
Ben nedimden, baş kesim derken sonuç!

Kimde kudret söylesin bir tek nefes,
Yok cesaret, bir şefâat üzre ses.

Tek "İmâdü'l-Mülk" şahın has dost idi,
Mustafâ örnek, şefâat istedi.

Sıçrayıp, hem secde etmiş af, için,
Padişah atmış kılıç elden hemin.

Der ki şah: "İfridse ben af eyledim,
Olsa şeytân, suç neler var, örterim!

Çünkü sen, attın ayak tam ortaya,
Râzıyım ben, yüz zarâr olmuşsa da!

Hem senin kadrin, bilirsin pek yüce,
Şimdi bin öfkemde susmuş öylece.

İstedin sen, redde imkân yok o an,
Yol veren sen, sanki bendim yalvaran.

Yer ve gökler, parçalansın af için,
Ben de affetmezdim aslâ, siz bilin!

Hem şefâat etse, tenden zerreler,
Baş kılıçtan kurtarılmaz, yoktu yer.

Gâye mihnet eylemek, olmaz seni,
İsterim sunmak, şu kıymet şerhini.

Vasfı, vasfımdır, gömülmüş bil ki sen,
Sen şefâat etmedin, bendim eden!

Sevk eden biz, isteyip sen yapmadın,
Biz demezden, sen de kulluk eyledin.

"Mârameyte iz rameyt"[94] sırdır sana,
Dalganın sen bir köpüksün, baksana.

"Lâ"dasın sen, gel de yönlen "İllâ"ya;
Hem esîrsin, hem de beysin şimdi yâ!

Verdi şah, sen vermedin, var sâde O,
Doğru neymiş, verdi Allah, işte O!

Hem belâlardan, halâs olmuş nedim,
Hem şefâat ehle, sırt dönmüş dedim.

Rastlasın bir yerde, yok dostluk ona,
Yüz döner, vermez selâm has dostuna.

Hem şefîî üzre eldir, öylesi,
Böyle söylenmiş onun efsânesi.

Böyle hâl olmazdı, çılgın olmadan,
Hem nasıl kalkmış, bu dostluk ortadan?

---

94 *"Habibim; o taşları attığın vakit sen atmadın, lâkin Allah attı." (Enfâl, 17)*

Dostu, kurtarmış kılıçtan dost demek,
Hem onun yol üze toz olmak gerek!

Hem de göstermişti hep, kin, nefreti,
Böyle kîndârlık ve terslik gayreti.

Sonra derler: "Bir hayır etmiş için,
Sen cefâ ettin neden, bildir niçin?

Hem, satın almıştı ondan cânını,
Başta bulmuş kurtuluş imkânını.

Bir fenâlık eylesin, ürkmek niye?
Tertemiz dost, hep gelir dosttur diye."

Der nedim: "Ömrüm şahın olsun fedâ,
Hem neden gelmiş, şefâat etti yâ?"

"Li me Allah"[95] öyle hâl vermiş bana,
Bir resul bulmazdı bir yer, baksana!

"İstemem ben rahmeti, kahrdan öte,
Sığnağım yok, sâde şah, sığnak yete.

Padişahtır sevdiğim, tek meskenim;
Padişahtan gayri varlık, yok benim!

Şah keser olsun boyun, şah denmede,
Cân nedir hem, yüz hayâttır vermede.

Bende iş; baş verme, sarhoş olmadır;
Padişahın iş; bağış, kurtarmadır.

Padişah kesmişse baş, şân olmada,
Gayra eğsen baş ki, arsızlık o da.

Şah elinden, kapkaranlık bir gece,
Âr duyar hep, bayram olmuş her güce.

Şah gören bir kimseye kahr eylese,
Lûtfu, kahrı, dînden üstür neylese. "

Yok cihânda böyle bir söz, bil nedir?
Gizlidir hep, gizlidir hep, gizlidir!

Hem güzel adlar, lafızlardır dedi,
Âdem'in dilden dökülmüş söz idi.

"Allemel esmâ"[96] imâmdır Âdem'e,
Harf değil, ruhtandı ilhâm isteme!

Kil, sulardan, işte Âdem giydi tâç,
Adların ruh kaldı, elbet bî-ilâç.

Kil, sudan mana gelip çıksın diye,
Girdi ruh; harften, nefesten örtüye.

Gerçi mânâ neyse söz açmaktadır,
Çok zaman da mânâyı örtmektedir!

KENDİSİNE: "BİR DİLEĞİN VAR MI?" DİYE SORAN CEBRÂİL'E HAZRETİ İBRAHİM'İN: "SENDEN BİR ŞEY İSTEMİYORUM" CEVÂBINI VERMESİ

Ben Halîl'im, oysa gerçek Cebrâil,
İstemem, derdim için olsun delîl.

Cebrâil'den, bir edep öğrenmedin,
Cebrail sormuş Halîl'den, bilmedin!

"Varsa bir arzûn, ki yâr olsam sana,
Yoksa tezden gitme, lâyıktır bana."

95 *Benim Allah'la bir vaktim var.*

96 *Allah Âdem'e bütün isimleri öğretti.*

Der ki İbrahim: "Benim yok isteğim,
Vâsıta, gerçekte zahmettir derim!"

Hem cihânda, hep nebîler vâsıta,
Mü'mini, hep Hakk'a bağlar vâsıta!

Bir gönül hem, vahyi duysun tek bir ân,
Harf ve sözler, hep gereksizdir inân!

Gerçi mahvolmuştu, başsız işbu dem,
Bende işler öylelerden ince hem!

Yapsa iş, şahın işi denmişse de,
Ben zayıfken, oysa çirkin gelmede!

Halk için, lutüf sayılmış hâl bile,
Kahr olur, nâzdâr bilinmiş fertlere.

Hakk'ı bilmez, hak nedir görsün diye,
Derde uğrar, hep çeker zahmet niye?

Ey güzel dost, manâ vermiş harf iken,
Vâkıfın indinde, olmuştur diken.

Harf ve sözlerden de, ruh sâf etmeye,
Çok belâlardan gerektir terbiye.

Harf ve sözlerden sağır birçok kişi,
Bâzının saflık, yücelmektir işi!

Harf ve seslerden, belâ, bir Nil bu an,
Saîdin oymuş suyu, şâkide kan.

Songören bir kimse, mesut, mutludur,
Ciddi ekmiş mahsulü, pek bol bulur.

Çünkü bilmiştir cihân bir tarladır,
Çok elem, mahşerde mahsûl kaldırır!

Bir senet olmaz, senet hem kendine,
Gâye bir bağ, bir ticârettir yine.

Münkirin inkârda, sırf inkâr değil,
Dikkât etmişsen, bilirsin sen asıl!

Belki inkâr, bir hasetten doğmada,
Gösteriş, bâzan da, mevki ummada!

Üstün olmak, hırs, tama'dan gelmede,
Yoksa mânâ, yoktu lezzet vermede!

Sordunuz bizden: "Bunu yaptın neden?
Yağ ki mânâ, mânâ nûr dolmuş iken!

Hem "niçinler" sormanız bilmem niçin?
Olmamış sûret, meğer sûret için!

Biz "neden" derken umulmuş faydalar,
Boş niçinler mânâsız kalmaktalar.

Hem neden bir faydadır istenmede?
Hiç sebepsiz faydalar istense de!

Gökte nakş, yerlerde mevcût mahlûkât,
Böyle halk etmek değil, elbet murât!

Böyle hal, hikmetledir, olmaz uzak,
Böyle bir tertip düzen, kimdendi bak!

Doğru, yanlış, aslâ maksat yoksa tam,
Nakşa yer yok, hem boyanmazmış hamam.

MÛSA ALEYHİSSELÂM'IN CENÂB-I HAKK'A: "İLÂHÎ HALKI YARATIR, SONRA HELÂK EDERSİN, BUNUN SEBEBİ NEDİR?" DİYE SORMASI VE KENDİSİNE CEVÂB GELMESİ

Der ki Mûsa: "Ey hesâp yapmış Hüda,
Nakşı yaptın, sonra tahrîb ortada.

Cân verip nakş eyledin, erkek, dişi,
Sonra yıkmak, hem virân olmak işi!"

Der ki Allah: "Sormanız gaflet değil,
Hem hevâ, zevk maksâdın, niyyet değil!

Yoksa hoş görmez ederdim ben azâb,
Bu sualden sen çekerdin ızdırâb.

Hilkâtin hâl, neyse bilmek istedin,
Hem bakânın sırra ermek istedin.

Sonra istersin duyurmak halka sen,
Gâye, hâm olsun gerek pişkinleşen.

Keşf içn geldin de sen, ettin suâl,
Başkalar bilsin dilersen, neyse hâl!

Çünkü sormak, ilmi eylermiş yarı,
İlmi dışlar kim, suâlin yok yeri.

Bil suâl sormak, cevâbın mektebi,
Gül diken toprakta bitmeklik gibi.

Hem dalâlet, hem hidâyet, ilm ile,
Karpuzun tat, zehri dâhi, nem ile.

Hem muhâbbet hem husumet, sen ve ben,
Hastalık, sıhat, gıdân olmuş yemen!

Faydalanmış, acemî, olmuş Kelîm,
Acemî olmuş için, sunsun ilim.

Acemî kalmak gerek olmuş revâ,
Bilmeyenler misli, dinler olmada!

Sanki düşmân, öyledir merkep satan,
Hem anahtardır ticâret, sen inân!

Sonra Allah derki: "Bil Mûsa bunu,
Şimdi sen gel, al cevâb bitsin konu!

Tohmu ek, Mûsa gelip insâfa sen,
Sorduğun hikmet nedir, gör anla sen!"

Çünkü Mûsa ekti olmuş iş tamam,
Hep başak bitmiş, görünmüş muntazâm.

Bir orak almış, biçer olgun ekin,
Hem kulak gaybdan sedâ duymuş hemin.

"Bil ki Mûsa, ektiğin biçmektesin,
Çünkü olgunluk, gelip olmuş kesin."

Der ki Mûsa: "Dâne var, vardır saman,
Ey Hüda, biçmem gerekmiş işbu ân!

Dâne hem uymuş saman, ot ambara,
Bir koyarsan, pek yazıktır onlara.

Hem karıştırsak, bu hâl, hikmet değil,
Hem ayırmak, büsbütün hikmet asıl!"

Der ki Allah: "İlmi kimden belledin,
Onla hem sen, böyle harmân eyledin."

Der ki: "Temyîzler verensin Ey Hüda, "
Der: "Nasıl temyîz olur benden cûdâ!"

Hem temiz, pâk ruh ki mahlûklarda var,
Hem karanlık, hem çamur ruhlar çıkar.

Çok sedef var, oysa hepsi bir midir?
Bunda boncuk, onda mevcut incidir.

Vâcib olmuş, hep seçilsin has fenâ,
Bu saman derler, denir buğday ona!

Halk ve âlem, kalmasın hiç saklıda,
Hikmetin her hazne olsun ortada.

"Ben ki gizliydim, bilinmek istedim!
Cevherin var gel de sen farket dedim!"

HAYVÂNÎ RUH, CÜZ'Î AKIL, VEHİM VE HAYÂL İNSANDA AYRANA BENZER. BÂKÎ OLAN RUHSA BU AYRANDA GİZLİ OLAN YAĞA.

Doğrunun cevherde gizlenmiş yalan,
Sanki ayran içre, yağdır saklanan.

Sende mevcût bir yalan, fânî beden,
Doğrular olmuş ilâhî ruh ilen.

Bunca yıl, ten ayranın meydândadır,
Cân yağın, fânî ve gizli hâldedir.

Yay deyip Allah, yayıktan ayranı,
Gönderir makbûl seçilmiş insanı!

3035
Çalkalar fennince elbet, Ol Kerim,
Bende bir "ben" gizli ancak anlarım!

Yâ da bir kuldan açıklar bir sözü,
Kim arar, duymuş olur vahyin özü!

Bil ki mü'min, vahyi olmuş kavrayan,
Has kulak, Peygamber'in vâris hemen!

Hem nasıl duymuş çocuklar anneden,
Söylenen sözden, kulak dolmuş hemen.

Yok olur olsun onun, anlar kulak,
Anneden duymakla olmuş bellemek.

3040
Hem sağır doğmuş olan, dilsiz demek,
Söyleyenler, annesinden duydu tek.

Hem sağırlar, hem de dilsiz kimseler,
Yok eğitmek, âfet olmuş gittiler!

Tâlim etmezden konuşmuş tek Hüda,
Hep sıfâtlardır, sebeplerden cüdâ.

Yâhut Âdem, anne yok, yoktur dadı,
Perdesiz, Allah sözünden anladı.

Bu cihâna sözle, Îsâ'dır gelen;
Hem doğar doğmaz konuşmuş bil ki sen!

3045
Anne, töhmet duymasın der, maksadım,
"Ben fesattan, ben zinâdan doğmadım."

Var çalışmak, başla gayret etmeye,
Ayranın gönlünde yağ çıksın diye!

Ayranın içlerde hiç yağ, yok gibi,
Bayrak açmış, sâde bir ayran dibi.

Var görünmüş neyse, elbet bir kabuk,
Bak asıldır, aslı görmektir ufuk.

Tutmamış yağ, öyle ayran eskimiş,
Almadan yağ, harcasan olmaz ki iş.

3050
El değiştir çırparak dur ayranı,
Gizli yağ çıksın, görürsün imkanı.

Sarhoşun istek, delîl sâkî için,
Ten ki fânîdir, delîl, bâkî için.

Bayrağın aslan duvarda oynasa,
Gizli rüzgârdır, belirtmiş ortada.

Olmasın rüzgârların çümbüş neden?
Cânsız aslan oynamaz hiç, bil ki sen!

Oynasın aslan, bilirsin yel nedir,
Yâ sabâdır, yâ lodos esmektedir.

3055
Ten de benzer öyle sancak, aslana,
Yön verir, dâim fikirlerden ona.

Hem sabâdır bir fikir, şarktan gelen,
Mağribin yel, bir vebâdır yükselen.

Şarktan esmiş bir fikir, bambaşkadır,
Garpten esmiş fikr desen, şeytâncadır!

Ay ki cânsız, şarkı da cânsızcadır,
Gönlünün şark cânda, cânın cânıdır.

Gündüzün doğmuş olan, şarkın güneş,
Bir kabuk kalbin, güneşler olmaz eş.

3060
Çünkü ten, cândan yalım almaz biter,
Gündüz, akşam kalmamış, herşey yiter.

Olmasın ten, varsa cân bâkî odur,
Gündüz, akşam olmasın hep doğrudur.

Düşte bak göz, hep görür gündüz, gece;
Ay, güneş her neyse görmüş öylece!

Uyku, ölmeklerle kardeş ey kişi,
Kardeşinden anla artık, kardeşi.

Hem küçük, bir ölme densin uykuya,
Gerçeği bilmez isen, aldanma yâ!

3065
Öyle şeyler gördü ruhlar uykuda,
Yirmi yıl uğraş, görünmez bir suda.

Gördüğün rüyâyı elbet tâbire,
Bir bilen bulmak için yön, her yere.

Sen sorarsın: "Bunda tâbirler nedir?"
Böyle sır fer'i demen, itlikledir!

Söylenen rüyâ meğer, halkın düşü,
Ermişin rüyâ, seçiş, Hakk'ın işi!

Fil gerek, hem uykuya yatsın gece;
Erse Hindistan'ı görmüş bir güce!

3070
Görmemiş hiç Hindi, düş görsün eşek,
Yok ki gurbet, yurdu olmaz neylesek.

Fil gerek ruh, gözlesin Hindistan'ı,
Düşte görsün, âlemin her bir yanı.

Fil, ayıkken istemiş Hindistan'ı,
Zikri, rüyâdan bulur imkânını!

"**Üzkürullah**!" çapkının olmaz ki iş,
"**İrciî**!" Kalleş için pek güç imiş![97]

Sen ümîtsiz olma, fil ol öyle ki,
Fil değilsen, iste, oldun fil neki?

3075
Hem felek kimyâsıdır bil ehl-i Hak,
Sırçaya resm eyleyen var, ver kulak!

Nakş yaparlar, boş denen gök kubbeye,
Biz için iş işlenir, bak kubbeye!

Görmüyorsan, kör tavuk oldun gece,
Gül kokan var, yok zarar gör öylece!

Her zamân, idrâke bir şey değmede,
Toprağın, taptâze yaprak vermede.

Gördü İbrahim Edhem, hep perdesiz,
Bir gönül Hindistan'ı, hiç şüphesiz!

3080
Oydu gerçekten kıran zincirleri,
Memleket terkeyleyip, yitmiş biri!

Gerçeğin, Hindistan'ın, izdir diye,
Uykudan kalkıp yönelmiş cezbeye!

Oysa tedbir üzre, hep toprak saçar,
Bağlamış her neyse, zincirler kırar.

Böyle söylermiş Nebî kalp nûrunu,
Anlatırken, nûrunun düstûrunu.

---

97 *"Üzkürullah: Alah'ı zikrediniz!", "İrciî: Geri dön!" (Ahzab, 41-42)*

Hem gurûrlar yurdu, dünyâdan geçen,
Gerçeğin âlemlere ermiş de sen!

Ey temiz dost, bir hadis var dinle sen,
Var hikâyem, söyleyim gel duy hemen!

KENDİSİNE GERÇEK BİR PADİŞAHLIK GÖRÜNEN VE "O GÜN İNSAN, KARDEŞİNDEN DE KAÇAR ANASINDAN BABASINDAN DA" ÂYETİNE UYAN ŞEHZÂDENİN HİKÂYESİ

Vardı bir şah, bir tek oğlun sâhibi,
Madde hem, mânâ, feninde şah idi.

Gördü şah rüyâda, ölmüş oğlunu,
Âlemin sâflık bulanmış, en sonu.

Hem kederden, gönlü olmuş kupkuru,
Âteşinden gözde bulmaz yağmuru.

Dert, kederden, yok mecâl ah etmeye,
Yok mecâl, dertler nedir terketmeye!

Ölmek ister, iş yapar olmaz o an,
Ömrü varmış, hem uyanmış uykudan.

Pek sevinmiş, uykudan kalkmıştı yâ,
Görmemiş hiç, böyle mutlanmak o da.

Mutluluktan, fânî olmuş sanki o,
Cân beden, zıd halle dolmuş, doğrusu!

Ömrünün mum; neş'eden, gamdan söner,
İşte buymuş, sâhi şaşkınlık meğer!

Çift ölüm hükmüyle, hem insan yaşar,
Boy'nduruk boynunda, ölmekler sunar.

Kalktı şah der: "Mutluyum, elbet sebep,
Böyle gâmlar, Allah'ın takdîri hep!

*Zor söz ardından, kolay, Kur'ân'da hem,
Hak ki sunmuş bir haber, hazdır desem."

Bir şeyin bir yön ölüm, bir yön hayât,
Kim şaşırmaz, bir sevinç olsun murât.

Bâzı şey, bir hâlde olmuştur helâk,
Bir diğer yönden, hayâtın rızkı tek.

*Hâle nisbet, bâzı olmuştur belâ,
Bir diğer yönden, temiz sâf suyda da.

Ten sevinci burda sunmuştur kemâl;
Âkibet vaktinde sunmuştur zevâl!

Düş yoranlar, dert, hüzün der gülmeye,
Ağlayış, derler kederlenmek diye.

Ağlayış şâd olma, mutlanmak iken,
Hep ferâhlık söylemiş tâbir eden.

Şah düşünmüş, döndü birden kendine,
Geçti gam, ruh buldu bir bed zân yine.

Gül gider, batsın diken, görsün ayak,
Lâzım elbet yadigârlar kalsa bak.

*Olmasın, değsin nazâr, ölsün oğul,
Ölse bir tek yâdigâr, kalsın oğul.

Çok nihâyetsiz sebep var, ölmeye,
Böyle yollar örtme, imkansız niye?

Vardır elbet, ölmede yüz pencere,
Her açış, yüzler gıcırtı bir kere.

Her tarâf ten derdi, inler pencere,
Her tarâf düşmân, dağılmış her yere.

Bende dert, düşmânla gelmiş, çok cefâ,
Ölmeden ses verdi bilmem, kaç defâ!

Gel de cânım, tıp kitâbından oku,
Hastalıklardan ateş gör doğrusu!

*Haydi git, tıbtan kitâblardan oku,
Zerreden çok, dertlerin var boluğu!

Cümle dertler doldurur yol, sağ solu,
Çift adım at, her çukur, akreb dolu.

Yelde suç çok, sönmeye dönmüş mumum,
Tezce uğraş, bir ışık sunsun bu mum.

Bâri kalsın mumların çiftten biri,
Söndürür bir mum, kalır bir diğeri.

İşte ârif, var iken noksan beden,
Kalpte mum yakmış ve kurtulmuş hemen.

Ânsızın, bir gün söner, kandîl denen,
Kalsa dersen cân mumun var, koy hemen!

Anlamaz şah, hem işâret nükteyi,
Fânî mumdan, fânî mummuş isteği.

NESLİNİN KESİLMESİNDEN KORKTUĞU İÇİN, PADIŞAHIN, OĞLUNU EVLENDİRMESİ

Bir gelin alsam o evlensin dedi,
Evlilikten, nesli sürsün istedi.

Hem doğan, bir gün fenâya gitse de,
Oğlumuzdan, bir doğan gelsin hele!

Bir doğan sûret, çıkıp gitmişse de,
Oğlunun üstünde manâ sürmede!

Hem buyurmuş o Nebîler sultânı;
Mustafâ: "Oğlan pederden sır," hani!

İşte bundan, arzû duymuş her baba,
Öğretir san'at, meğer evlâda da!

Tâ ki manâ kalsa, dünyâ var iken,
Gizlenip toprakda ten, gitmiş desen!

Böyle hikmet, Hak ki sunmuş ceddine,
Hem reşîd olsun çocuk, hırs var yine!

Ben de neslim, hep devâm etsin diye,
Bir güzel kız almayız, artık niye?

Bir kız alsam, nesli sâlih kimseden,
Bir fesâd şah nesli almak istemem.

Doğru, şah elbette sâlih kimsedir,
Hem ne hırs, şehvette tutsak kimsedir.

Halk takar şah ismini tutsaklara,
Zenci, kâfur misli gelmiş onlara!

Kurtuluş denmiş isim, görsen çöle,
Mutsuza, hem mutlu denmiştir hele.

Şehvetin tutsak olan, olmuş emîr,
Bâzı sultân, bâzı başkan beklenir.

Hem ecel tutsak ederken, halk ona,
Bir "ölümsüz bey" diyorlar baksana.

Cân, pabuç uğrunda alçaltmışlara,
Bey denir, mâl mevkiler bulmuşlara.

Padişah, seçmiş dünür bir dervişi,
Hem kadınlar, cümle duymuşlar işi!

OĞLU İÇİN PADIŞAHIN, BİR ZAHİDİN KIZINI SEÇMESİ HAREMDEKİ KADINLARIN BUNA İTİRÂZ ETMESİ VE BİR FAKÎRE AKRÂBA OLMAKTAN UTANMALARI

"İzdivâcın denkliği şart," der ana,
Çünkü noksân oydu, aklından yana.

"Hem hasîs, hem kurnaz oldun baksana,
Seçtiğin; yoksul, dilenmiş oğlana."

Sâlih insanken, dilenmiş denmesin,
Bir hatâdır, kalbi zengindir kesin!

Takvasındandır, kanâat etmesi,
Bir dilenmiş misli, tembellik nesi?

Hem kanâat, takvânın darlık desen,
Çok uzaktır, âdîliklerden hemen.

Bir tamahkâr, zerre bulsun boş verir,
Hazne döksen, sûfî görmezden gelir."

Padişah hırs, hem tamah, derken harâm,
Hep büyükler, bir dilenmiş saydı tam.

Anne der: "Yoktur kale, yoktur çehiz,
Hem mücevher, altının hiç yok ki iz."

Der ki: "Git, kim seçti dînin gâmını,
Hak korur, gamdan onun encâmını."

Geldi gâlip, öyle ki şah istedi,
Sâlihin kız, hem gelin olmuş idi.

Yoktu benzerlik, güzellikten yana,
Yüz ki, kuşluktan güneş, gelmiş ona.

Yok güzellik üzre bir emsâl meğer,
Ahlâken yüksek ve yok izâha yer!

Hem senin nefs, dîni avlar olsa tek,
Her güzellik, cümle baht gelmiş demek.

Âhiret sanki katar, olmuş deve,
Hem şu dünyâ, parçacık yün oldu de!

Yünse tercih, akla gelmezdir deve,
Bak deven olmuşsa, yün girmiş eve.

Tertemiz kız, hem nikâh kıymıştılar,
Kız temiz hep, tertemiz soydandılar!

Bir sihirbâz, hem kocalmış bir cadı,
Has, güzel şehzâdenin, âşık idi.

Yaptı Kâbil cadısı birkez büyü,
Bâbil'in sihrin, haset olmuş hûyu!

Âşık olmuş genç o cadûya hemen,
Yok gelin, yoktur güveylik, beklenen!

Bir siyâh şeytân ki, benzer folluğa,
Ânsızın, şehzâdenin yol vurdu da.

Yaş ki doksan, kendi kokmuş acûze,
Aklı gitmiş, yok ki idrâk, yüzsüze.

Hem esîr şehzâde, yıl geçmişse de,
Hem pabuç hem, tasmasından öpmede!

Sohbetinden biçti, oymuş, bir ekin,
Bir yarım cân kaldı, gerçekten hemin!

Ondaki hâlden üzülmüş her gören,
Sihre sarhoş hâlde, bir şey bilmeden!

Hem cihân, olmuş meğer, zindân ona,
Onlar ağlarken o, gülmüş baksana!

Çâresiz kalmıştı şahken, işbu zât,
Gündüz, akşam sundu hep kurbân, zekât!

Baş vurur şah, durmadan her bir yöne,
Aşkı eksilmez, çoğalmıştır yine.

Şah yakinen, sırrı Allah'tan dedi,
Çâre, yalvarmak, yakarmak belledi.

Secde etmiş, söylemiş, fermân senin,
Mülk, senin mülkün, ilâç, dermân senin!

Hep erir durmaz, o miskin od gibi,
Çâre sensin, sensin elbet sâhibi;

Padişah yüksekçe "Yâ Râbbim" dedi,
Geldi yoldan, sihre bir üstâd idi.

PADIŞAHIN, KÂBİLLİ SİHİRBAZ KARININ AŞKINDAN OĞLUNUN KURTULMASI İÇİN ETTİĞİ DUÂLARIN KABÛL EDİLMESİ

Tâ uzaktan, duydu bir insan onu,
Câdının tutsak olan, şah oğlunu.

Duydu vardır cadılık, eşsizdi o,
Yok ki emsâl, sâde emsalsizdi o!

El ki elden üsttedir, bil ey yiğit,
Hak katından güçde, hem fencek işit!

Hak'tadır, kuvvetlerin bil en sonu,
Sellerin sondur denizler, duy bunu.

Hem bulutlar, aldı ummândan suyu,
Sonda sellerden, yol oymuş doğrusu.

Der ki şah: "Oğlum ki elden gitmeden,"
Der sihirbâz: "Sihre oldum çâre ben!

Bir sihirbâz, olmamıştır eş ona,
Allah'ın yardımdan, imkân var bana.

Allah'ın emriyle, Mûsa el benim,
Sihri, gerçektende, iptâl eylerim.

Çünkü ilmim, bil ki Hak'tan gelmede,
İlme kaynak, ruhsatı Hak vermede!

Gelmişim elbette, sihri bozmaya,
Rengi hem şehzâdenin, hiç solmaya.

Sen sahur ânında, git kabristana,
Bir beyâz makber, divârlardan yana.

Kıblesinden gel birâz, sen, kaz onu,
Allah'ın kudret nedir gör, tez onu!

Hem hikâyem pek uzun, yorgun da sen,
Söz hûlâsam söylenilsin duy hemen."

ŞEHZÂDENİN O KOCAKARININ YAPTIĞI SİHİRDEN KURTULMASI PADIŞAHIN DA SEVİNİP DÜĞÜN YAPMASI.

Çözdü bir bir, sık düğümler gitmede,
Hem mezârdan, derde derman yetmede.

Geçti sihr, şehzâde koşmuş bir kere,
Tahta yönlenmiş, dalar minnetlere.

Secde etmiş, elde hançer, hem kefen,
Şaha varmış, yerde oymuş yüz süren.

Şah da emretmiş ve başlatmış düğün,
Hem gelin, hem halk sevinç dolmuş bütün.

Âlem elbet, buldu tekrârdan rahat,
Gün bu gündür, her günün bir ayrı tat.

Bir düğün yapmıştılar, sen bilmiş ol,
İtlerin önlerde, şerbetlerdi bol.

3180
Hem kederden, öldü câdû, işbu ân,
Hem cehennem bed ruhun olmuş mekân!

Hayretinden şaştı, bak şehzâdeye,
Hem nasıl, câdû akıl çelmiş diye!

Bir gelin görmüştü, bir ay parçası,
Hep güzellerden keser yol, öylesi.

Geçti kendinden, bayılmış oldu da,
Kaldı üç gün, öyle baygın ortada.

Geçti kendinden ki baygın, üç gece,
Hep görenler kaldı üzgün, öylece.

3185
Hem ilâç, hem serpilirken gül suyu,
Azcık azcık kalktı, bulmuş doğruyu.

Geçti bir yıl şah sorar olmuş ona,
"Ey oğul ver, eski yârdan sır bana!

Hiç vefâsız olma, gel yâd eyle sen,
Senle yatmış, yoldâşından söyle sen!"

Der ki: "Buldum mutluluktan bir mekân,
Her gurûr, aldanma kalkmış ortadan.

Bulsa mü'min, işte nûrdan bir yolu,
Hakk'a yönlenmiş ve zulmetler ölü."

ŞEHZÂDE, İNSANOĞLUDUR, ALLAH'IN HALÎFESİDİR, BABASI DA MELEKLERİN SECDE ETTİKLERİ ALLAH'IN HALÎFESİ ÂDEM SAFİYULLAH'TIR. KOCAKARIDAN MURÂD DA DÜNYÂDIR Kİ INSANOĞLUNU BABASINDAN SİHİRLE AYIRMIŞTIR. ŞEHZÂDEYİ KOCAKARININ ELİNDEN KURTARAN HAKÎM İSE ENBİYÂ VE EVLİYÂYI TEMSÎL ETMEKTEDİR.

3190
Kardeşim, şehzâde sensin öyle bil,
Köhne dünyâ, tâze doğmuşsun asil.

İşbu câdû, beklenen bu dünyâdır,
Tutsak etmiş kulları çok renk, ıtır!

Hem düşürmüş olsa dünyâ şehvete,
"Kul eûzü" lar oku, hem üfle de.

Kurtulaydım ben sihirden der isen,
Bil sabah hâliki Allah var hemen!

"Bir sihirbâz bil ki dünyâ," der Resul,
Sihr edip çekmiş, düşürmüş çokça kul!

3195
İhtiyâr, kokmuş ve efsûnkâr cihân,
Oldu tutsak, onca seçkin şah olan.

Gönlü tükrük üfletirken câdılar,
Hem düğümlerden düğüm yapmış sunar.

Hem bu dünyâ, kolca sağlam bir karı,
Çözmez, atmışken düğüm, halk bunları.

Bir çözer olsun akıllar, düğmü hem,
Hak Nebî'nin gelmesi, yersiz desem;

Aklı sen gel topla, ey sâlik başa,
Anlasın **"Yef'alullâhü mâyeşâ"**[98]

---

98 *"Allah zâlimleri şaşırtır, Allah dilerse yapar." (İbrahim, 27)*

3200
Sırrı dünyâ, sen balık, tutmuş seni,
Genci bir yıl tuttu, gör altmış seni.

Hem de, altmış yıl çekensin kaydı sen,
Hoşluğun yok, bilmedin sünnet neden?

Ehl-i dünyâ, sen ki bahtsız, fısk ile,
Yok râhatlık, çok günâh vardır hele!

Üflemiş, dünyâya atmışken düğüm,
Hak nefesten iste sen, çözsün düğüm!

Tâ **"nefahtü"**[99] sırrına ersen hani,
Kurtarıp, yükseltse gerçekten seni.

3205
Hak nefesten ayrı, sönmez bir büyü,
Hem, o kahrın; buysa, lûtfun üfrüğü!

Allah'ın, kahrından üstün rahmeti,
İstiyorsan, sen bulursun rahmeti.

Tâ ki hûri lâyığı dostlar edin,
Sihre düşmüş şah, bütün yollar senin!

Sen, cihânın cadûyu sevmiş iken,
Sihrinin, hem düğmü yok olsun neden?

Hem hidâyet kandîli, peygamberin,
Der: "Âhiret burya ortaktır bilin!"

3210
Burda vuslât, orda olmuş ayrılık,
Tende sıhhat, ruhda olmuş hastalık.

Bir geçit dünyâ ve ayrılmak çetin,
Bir karargâh ayrılık, zor ahretin!

Bir nakıştan ayrılık, güçtür sana,
Nakkaşından ayrılış, zor baksana!

[99] *"Ben Âdem'e ruhumdan üfledim."*

Ey sefil, dünyâda sabrın yok ise,
Ayrılık Allah'la, sabrın neylese.

Sen sabırsızsın, bulanmış çeşme bu,
Hem nasıl sabr eylenir, Hak çeşme o!

3215
Sen çamur, akmış sudan vazgeçmeyen,
"İnnel ebrâr"[100] emri Hak, ayrılma sen!

Sen **"Vedûd"**[101] hüsnün, görür olsan eğer,
Ruhda, ten aşkın âteş atmış gider.

Hak'ta varlık, ihtişâm bildin diye,
Her yemek, içmek, döner bir cîfeye.

Sanki sen şehzâde, erdin yârına,
Hem diken çıkmış ve dert vermez sana!

Gayret et, bul kendi kendin, geç seni,
Ol çabuk, Allah ki bilmiştir hani!

3220
Gel akıllan, terket artık, çifti sen,
Olma merkep, hep çamur bulmak neden?

Düşseniz, gözlerde mevcût bir kusur,
İnme görmez, çıkma görmez, yok ki nûr.

Bir senet Yûsuf'ta gömlek, bir senet,
Koklasan, göz üzre aydınlık, o net!

Gizli sûret, alnının elbet o nûr,
Enbiyânın gözle görmek, zevk olur!

Hem o nûr, gelmişte nârdan kurtarır,
Dikkât et sen, fânî nûr, fânî kalır.

[100] *"Şüphe yok ki iyiler kâfûr katılmış dolu bir kadehten içerler." (İnsan, 5)*
[101] *Vedûd: Allah isimlerinden. Çok şefkatli.*

3225
İğreti nûr, hâli ancak gösterir,
Ruhla, ten hep, akla gerginlik verir.

Sûreten nûrdur ve gerçek yüzse nâr,
Nûru istersen, elin nardan kopar!

Nerye gitsin, hep düşer yüz üstüne,
Vakti görmüş hali görmüş ruh yine.

Hem uzak görsün fakat, yokken hüner,
Sanki rüyâ, hep hayâller aldı yer.

Irmağın yanlarda su görmüş olan,
Ey susuz, sensin serâp sanmış koşan.

3230
Sen ki görmen üzre bir âşık isen,
Koştuğun artık serâptır, bil ki sen!

Bir rüyâ gör, söyledin; "kalbim açık,"
Perde yırttım şüpheden dersin, yazık!

Burda gördüm, ben su dersin, siz koşun,
Bir serâptır gitmiş olsan, bulduğun!

Sen adım attın, uzak kalmakta hep,
Bengisu yok, aldatır olmuş serâp.

Yaklaşıp gelmiş, senin tam öndedir,
Gör ki azmin, hem su varken, perdedir.

3235
Bengisu var, oysa aklın perdeler,
Azminiz elbet ki müşkillikteler.

Bir hayâldir, her ne söyler, yatmışın,
Hep sayıklar olmasın, duymak işin.

Varsa uykun yatmak istersen eğer,
Hak yoludan, uyku çekmişsen değer!

Sen yatarken, belki bir sâlik sana,
Seslenir, baktın hayâl ermiş sona!

İnce kıldan, fikri olsun yatmışın,
Hem köyün yol nerde bilmez, var düşün!

3240
Yatmışın fikr, olsa çift kat, olsa üç,
Hep hatâdır, hep hatâ, olmuş sonuç!

Dalga vurmuş olsa, birkez yatmışa,
Gezdirir çöl, yönlenir olsan düşe.

Çok susuzdur, rüyâ görsün uykuda,
Çok yakınken nehri hiç bilmez o da.

BİR KITLIK YILINDA SEVİNEN VE GÜLEN BİR ZÂHİDİN HİKÂYESİ

Ağlaşır halk, durmadan kıtlık yılı,
Burda zâhit, gülmenin açmış yolu.

Söyleşirler: "Var mı gülmekçün sebep,
Halkı kıtlıktır kökünden söktü hep.

3245
Yumdu göz bizden de, Hakk'ın rahmeti,
Yer, güneşten kavrulur, çöl nisbeti.

Bağ, ekin yanmış, olurken kapkara,
Gökte, hem yerlerde, nem yok onlara.

Hem sudan çıkmış balık olmak ne ki?
Yüzler insandır ölenler, öyle ki!

Müslümânlardır ölen, yok rahmetin,
Cümle mü'min yek vücût, bak milletin.

Bir uzuv dertlense birkez gövdede,
Gövdeyi, toptan huzursuz etmede!"

3250
Sizce der: "Kıtlık sayılmış işbu hâl,
Bak gözüm görmektedir, cennet misâl!

Dağ ve taş dolmuş bütün, buğday, başak,
Belden aşkın yükseliş, onlarda bak!

Dalgalandırmış durur bad-ı sabâ,
Çöl, soğandan çok yeşil, der merhaba!

İşte gerçek der de, tek tek yokladım,
Elledim, gördüm ve ben el çekmedim.

Siz Firavun misli, ten beslersiniz,
Baktınız Nil, büsbütün kan gördünüz.

3255
Siz akıl Mûsa'sının, dost olsanız,
Kan, irin görmez, sular görmüştünüz.

Sen cefâ etsen, peder takdîr eder,
Gözlerin, it benzeri görmekteler.

İt değil, bilsen baban dertten sana,
İt görünmüş, merhamet içten sana.

Bak ki Yûsuf, kurda dönmüş onlara,
Hep haset, kîn, öyle sunmuş onlara.

Bir barış kursan, çekilsin hırs, garâz,
Gitti itlik, hem baban dost, bitti naz."

BÜTÜN ÂLEM, AKL-I KÜLL'ÜN SÛRETİDİR

3260
"Cümle âlem, küll'ü aklın sureti,
Sundu Allah, bir pederlik şevkati.

Akl-ı Kül' var, küfrü nimetler eden,
Onda âlem, it görünmüştür hemen.

Onla sulh etsen, atıp isyânı tek,
Suyla topraklar olur altın döşek.

Hem kıyâmet, tıpkı öz hâlin olur,
Yer ve gökler, hep değişmişlik bulur.

Ben ki dersem, onla sulh etmekteyim,
Bence cennettir cihân, cennetteyim!

3265
Her zamân bir tâze yüz, görmekteyim,
Tâzelik var, neş'eler sürmekteyim!

Hep cihân, nimetle dolmuş, baksana,
Rahmetin kaynak coşup, akmış bana!

Hem suyun seslerle dolmuşken kulak,
Gönlümüz, olmuştu sarhoş, gel de bak!

Tövbekâr dallar döner, raks etmeye,
El vurur yaprak, döner hânendeye.

Kıl kılıftan, parlamış şems aynası,
Ayna, nûr görsün, niceymiş sevdâsı?

3270
Bin görüp, ancak demişsem binde bir,
Hem kulaklar, şüphenin emrindedir!

Vehme nisbet, söylemem bir müjdedir,
Aklımız der: "Müjde hiç, hâl benledir!"

ÜZEYR ALEYHİSSELÂM'IN OĞULLARININ, KENDİSİNDEN, BABALARININ AHVÂLİNİ SORMALARI, ONUN DA: "EVET, GÖRDÜM, GELİYOR" DEMESİ. BÂZILARININ ONU TANIYIP KENDİNDEN GEÇMESİ, TANIMAYANLARIN İSE: "BU BİZE MÜJDE VERDİ, ŞU KENDİNDEN GEÇME DE NE OLUYOR?" DEMELERİ

Sordu oğlanlar Üzeyr'in hâlini,
Hep araştırmış onun ahvâlini.

Pîr oğullar, hem peder, pek genç biri,
Ânsızın çıkmış, peder gördükleri.

"Yolcu, görmüşsen pederden ver haber,
Bekleriz elbet gelir" derler peder!

"Hem bugün mutlak gelir," söyler biri,
"Siz ümîtsizken çıkar rastlar" biri.

Der Üzeyr: "Ardımdan elbet gelmede,
Duydu bir oğlan, coşup müjdeylede."

Haykırıp der: "Sen de şâd ol müjdeci, "
Başka oğlan anlamış, yitmiş gücü.

Der ki: "Sersem müjdenin yoktur yeri,
İşte mâden," der ve hem, düşmüş beri.

Vehme has bir müjde, aklın vusludur,
Vehminin göz görmüyor, gerçek budur!

Kâfirin dert, mü'minindir müjdesi,
Has görensen, vuslâtın sır kendisi.

Çünkü âşık, vuslatın tek mestidir,
Aşk küfürden, her inançtan üsttedir!

Küfr ve iman, bir kabuk olmuş ona,
Sâde içtir, lezzet oymuş baksana.

Küfr iken olmuş kabuklar, kup kuru,
Bir kabuk olmuş imân lezzet yeri!

Yer olur âteş, kabuk olsun kuru,
İçte kalmış öz için tat dupduru!

İçte hoş tatlar sunar olsun kabuk,
Hatta hoştan hoş, lezîzlik onda çok.

Sözde son yok, gel de artık dön geri,
Tâ ki Mûsa misli, tozsun her yeri.

Hem basit halk üzre, söylenmiş sözü,
Arda kalmış şimdi gizlenmiş özü!

Aklının toz aklınız, töhmetçi er,
Toz, kırık üstünde mühr, bulmaz ki yer.

Hem bölünmüş aklınız yüz kısmete,
Bunca bin istek ve mâl mülklerle de.

Toplamak lâzım, bütün aşk, şevk ile,
Bir Semerkant, Şam erişsin hoş hâle!

Şüpheden geçsen ve toplarsın diye,
Lâyık oldun, bil ki şahın sikkeye.

Geçse bir miskâl, muhakkak hâm adam,
Kâse yapmış padişah, var ihtirâm!

Vuslâtın tâlibi, şah ismiyle de,
Vasfıdır, resmiyle mevcût sikkede.

Sevgilin, gerçekte nimettir sana,
Bir ışıktır, hem şarâptır baksana.

Topla kendin, bil cemâat rahmeti,
Mevcûdundan söyleyim, bul nimeti!

Söylenen söz, tasdik etmek üzredir,
Şirk koşan cân, doğruluk bilmez nedir!

Kubbenin altında, çok sevdâ duyan,
Ruh dağılmış, parçalanmış durmadan!

Parçalanmış ruh desem sunmaz umut,
Ahmağın olmuş cevâp, durmak sükût!

Böyle bir susmak ki bildim, Emr-i Hak,
Etti sarhoş, ağzı açmış oydu bak.

Esnemek, hem aksırış, sen isteme,
İhtiyârsız ağzı açmış, esneme.

"BEN GÜNDE YETMİŞ DEFÂ İSTİĞFAR EDERİM" MEÂLİNDEKİ HADÎS-İ ŞERİFİN TEFSÎRİ

Ben, Nebî emriyle tam yetmiş kere,
Söylerim, Hak tövbe sinmiş sözlere.

Mânevî mestlik bozarken tövbemi,
Ten soyan mestlik, bozar kalmaz demi.

Eski tarih bildiren Hak hikmeti,
Sır bilen âlimi, sarhoş eyledi!

Gizli sır denmiş davul, bayrakla bu,
"Bitti yazmak, hem kalem olmuş kuru!"

Allah'ın rahmet akar, hiç durmadan,
Sen uyursun, anlamazdan, görmeden.

Irmağın bir yanda yatmış uykuya,
Islanır ondan, serâp sunmuş rüyâ!

Önde vardır, der su, koşmuş durmadan,
Fikr edip çıkmış sudan, gitmiş o ân.

Orda vardır der su, hem bundan öte,
Bir hayâl almıştı, gerçekten öte.

Bir uzak gördük denir, hep uykuda;
Yol bilen, bilmek gerek, gaflet bu da!

Hiç susuzluk uyku vermiş görmedim,
Verse, ahmaklık, âteş vermiş derim.

Hem akıl, mutlak Hüda'nın verdiği,
Yok, Utarit'ten ki aklın geldiği!

AKL-I CÜZ'Î MEZÂRA KADAR OLAN ŞEYLERİ GÖRÜR. ÖBÜR KISIMDA VELİLERLE PEYGAMBERLERİ TAKLİT EDER

Akl-ı cüz, görmüş olur tâ kabre dek,
Hakk'ın ersen, görme sürmüş "Sûr"a dek.

Cüz'i akl geçmez ki topraktan yine,
Hiç ayak gitmez, Arasat mülküne.

Geç ayaktan, geç akıldan, bul ki yol,
Gaybı görmek üzre, göz bul, mutlu ol!

Ustanın emrinde rehber dersi var,
Nûru Mûsa, sanma koynundan çıkar!

Döndürür baş, böyle bakmak, böyle hâl;
Bakma terk et, beklesen, yoktur mecâl!

Söylemek sunmaz, meğer yüksekliği,
Feyzi dersen, dinlemek, susmak iyi!

Öğrenip yükselme, bir şehvet demek,
Hak yolun, şehvet hayâli puttu tek.

Boşboğazlar lûtfe ermiş olsa hem,
Gönderilmez elçiler, hiç bunca dem!

Akl-ı cüz, durmaz çakar şimşek misâl,
Böyle nûrdan, Vahş'e gitmektir hayâl.[102]

Çakmamış şimşek ki, yol göstermeye,
Belki söyler, ağlasın gökler diye.

Aklımız sunmuş ışık: "Gel, ağla sen,
Yokluğun, var şevkidir ağlat hemen!"

---

[102] *Vahş'e: Bir Afgan şehri.*

Bir çocuk aklen, kitâp vardır diyor,
Hem kitâptan, bilgilenmek bilmiyor.

Hastalar aklıyla, doktor istiyor,
Çünkü dermân nerde var, hiç bilmiyor!

Cümle şeytân, çıkmak ister göklere,
Gökte sırlar, duymak ister bir kere.

Hem de çalmış olsalar, sırdan birâz,
Hem şihaplardır[103] süren, fırsat komaz.

Gönderilmiş, bir Resûl vardır hemen,
İsteğin neymiş gel öğren, sor ki sen!

Nâdirât bir inci bulmak isteyen,
Gel eşikten gir, yol olmaz penceren!

Halkasından, sen evin çalsan yeter,
Yok senin hiç, gökler içre yol meğer!

Hem uzun yol, gitmenin yokken sebep,
Sırrı toprak üzre sermiş, Hak'tı hep!

Hâin olmazsan eğer, gel sen ona,
Boş kamış olsan, şeker dolsun sana.

Kâmil insanlar, yeşertir ten ne ki,
Cibril'in at, at nalından az mı ki?

Cibril'in at altının, toprak isen,
Hep yeşerdin, tâzelendin bil ki sen!

Cân bağışlar sebze katmış Sâmirî,
İncileşmiş, bir buzağ, almış yeri.

Tuttu cân, hem verdi sesler, sebzeden,
Hem sınanmış oldu, hep düşmân denen.

Yaklaşırsan, ehli sırdan dosta sen,
Ey doğan sen, hürsün üsküf örtmeden.

Göz, kulak örten külâh, üsküf gider,
Hem doğan, baş örtüden âciz meğer!

Hem doğan gitmez, külâh sed çekmede,
Meyli çekmiş, cinse akmış gitmede.

Ayrılır cinsiyle, yârdır şah ona,
Hem külâh açmış doğancın, baksana!

Hak ki, gökten gözlüyor şeytân nevar,
Akl-ı cüz'den rey bulurken âşikâr.

"Başbuğ olmak aşkı geç, uymaz sana,
Gönle şâkirt, istidadın baksana!"

Gönle yönlen, sen gönülden, cüz' iken,
Gel uyan, kulsun O şahin şaha sen!

Hem onun kulluk ki, üst, sultânlığa,
"Üstünüm" denmek, lâyık şeytânlığa!

Farka bak sen, tabiat hapsindesin,
İblîsin kibr, Âdem'in kulluk kesin!

Söylemiş Hakk'ın güneş, Hak yol budur,
Nefsi alçak, baş eğen kul, mutludur!

Gölge Tûbâ'nın, görüp gir gölgeye,
Baş koyup yat, yok gerek serkeşliğe.

Gör de, Tûbâ gölgesi gel yat, uyu;
Olma serkeş, baş koyup, bul doğruyu!

Gölgeden geçsen de gitsen "benliğe,"
Tez sapıklaştın, hidâyetsizliğe.

---

[103] *Şihâb: Şeytânı kovan yıldızlar, göktaşları.*

"YÂ EYYÜHELLEZİNE AMENÛ LÂ TÜKADDİMÛ BEYNE YEDEYİLLÂHİ VE RASÛLİHÎ" ÂYET-İ KERÎMESİNİN BEYÂNI

Olmadın elbet Nebî, gel ümmet ol!
Olmadın sabî ve bul Halık'ta yol!

3350
Ârifin izden gidip, sussan yeter,
Fikri sürsen, yok ki zahmet üzre yer.

*Bir muallim emri neymiş, gel de tut,
Arkasından git ve artık, et sükût!

Yoksa, istîdât var olsun, hep yiter,
Varsa olgunluk, geçer, kalmaz, biter.

Sırra vâkıf, üstâdın huzrunda yer,
Serkeş olsan, marifet varken biter.

Eski dikmek üzre sabret, râzı ol,
Yoksa düştün, parça dikmek oldu yol.

Sabrı yüksek olsa elbet eskici,
Usta olmak üzre, harcarmış gücü.

3355
Uğraşır, hem çok diker oldukça sen?
Akla, bir bağmış meğer dersin hemen!

Feylesof, müflis ki gelmiş ölmesi,
Aklı âciz, faydasız görmüş sesi.

Şüphesiz etmiş olurken i'tirâf,
Hem zekâ aklın atı, hem, lâf-güzâf!

Hep gurûrdan, eğmedim baş kâmile,
Hep hayâlin, gölde yüzdüm, ben hele!

Yüzme hiçtir, ruhunun ummânını,
Çâre ancak oldu hep, Nûh'un gemi.

3360
Böyle emretmiş duyup, söyler Nebî;
"İşbu deryanın gemi!" ben der Nebî.

Cân gözün vâris, meğer tek kurtuluş,
Hep selâmet, oydu gerçek kurtuluş.

Hem onun ümmet olur Nûh'un gemi,
Ey yiğit, sen dönme yüz ondan e mi!

Sen de Ken'ân misli, "dağ vardır" desen,
Duy ki Kur'ân: **"Lâ âsime'l-yevm"**[104] diyen!

Gafletin bağdan, gemi alçak gibi,
Fikrinin dağ, geldi hem yüksek gibi.

3365
Görme alçak, gördüğün alçaklığı,
Onladır gör, fazl u rahmetler çığı.

Fikrinin dağ, bakma yüksek olsa da,
Dalga vursun, orda alt üst olmada.

Sen ki Ken'ân'sın, neler ben söylesem,
Sen inanmazsın, nasîhat eylesem!

Ken'ân'nın duymaz kulaklar, sözleri,
Mührü vurmuştur ya, Hakk'ın elleri.

Va'z nasîhat, mühre etmezken nüfuz,
Bir hadîs hiç, Emr-i Hak var, kuşkusuz.

3370
Belki sen Ken'ân değilsin, var ümît,
Bir sözüm var söylerim, sen gel işit.

Son desen, idrâk edersin sen bunu,
Bârî gel sen, gör şu âhir bir günü.

Hem bugünden, belli olmuştur sonu,
Gafletinden etme sen, kör göz onu.

---

104 *"Bugün Allah'tan başka koruyucu yoktur..." (Hûd, 42-43)*

Mutlu olmuştur muhakkak, son gören,
Sürçmez aslâ, böyle bir yoldan giden!

İstemezsen böyle düşme, kalkma sen,
Kâmilin yol toprağından sürmelen.

Olgunun yol toprağından sürme et,
İş ve güçsüz varsa baştan, at da git!

Sen çıraklık üze olsan, iğne sen,
Zülfikâr olmuş olursun, bil hemen.

Sürme et, seçkin ayaklar toprağı,
Hem yıkar, hem artırır aydınlığı.

Göz ki nûrlanmış, diken yerken deve,
Hem dikendendir, o gözler görse de.

BİR KATIRIN: "BEN YOLDA GİDERKEN ÇOK DEFÂ KAPANIYORUM, SEN İSE DÜŞMÜYORSUN, BUNUN HİKMETİ NEDİR?" DİYE BİR DEVEYE SORMASI, DEVENİN DE ONA CEVÂP VERMESİ

Bir katır varmış, buluşmuş bir deve,
Çünkü onlar birleşip varmış eve.

Der katır: "Yüz üstü hep yerlerdeyim,
Hem pazar, düzlük ve hem köylerdeyim!

Dağdan inmişken, etekler üzre ben,
Korku dolmuş yol, benim elbet düşen.

Sanki düşmezsin, yüzüstü yerlere,
Hem temiz cânında, devlet bir kere!

Hep atarken ben muhakkak taklayı,
Diz ve ağzım, kandan almıştır payı.

Eğrilir sırtın semer, yük yan yatar,
Sâhibim değnek vururken, cân yakar.

Sanki döndüm, ben de ahmak insana,
Tövbe bozmuş, döndü suçlardan yana.

İblîs'in, olmuş oyuncak tövbesi,
Gafletindendir kırık, bak tövbesi.

Bir topal beygir, eğer taşlıksa yer,
Çok ağır yükten tökezlerken düşer.

Tövbe bozmuştur, o ters hûy sâhibi,
Baş, ayak gaypdan tokatlar yer gibi.

Sonra tekrâr yönlenirken tövbeye,
Der de "tuh" şeytân, bozar olsun niye?

Aklı azdır, tövbe bozmuş kimsenin,
Kibri çok, düşmânıdır nimetlerin.

Benzerin mü'min, senin elbet deve,
Düşmedin dizüstesin, elbet yere.

Hem neyin var, düşmedin âfetlere,
Sürçmedin yüz üstü, düşmezsin yere?"

"Hak verir elbet saâdet" der deve,
"Senle ben çok farklıyız, " söyler deve.

Dik başım, gözler görür, elbet yüce,
Kim görendir, pek emindir öylece.

Dağda görmüştüm, etekler üzre ne,
Her çukur, düzlük, açıklık varsa ne.

Böyle görmüş, her ne vardır Hak eri,
Başta görmüş, sonda görmüş işleri.

Yirmi yıl önlerde olmuş, her ne var,
Gördü has kul, bildi mutlak âşikâr.

Sâde kendin gördü sanmaktan sakın,
Şark ve garbın neyse, görmüştür bakın.

Nûr, onun gönlünde bulmuş yurdunu,
Hem neden dersin? Vatan sevmekti bu!

İşte Yûsuf, önce görmüş düşte yâ,
Ay, Güneş hep, secde kılmış olmada.

Girdi onyıl, belki hem çok önceden,
Karşılaşmış oldu gör, Yûsuf hemen.

Boş değil **"Yenzur binûrillah"**[105] şu söz,
Nûr-u Hak koymuş, felekler üzre iz.

Ey katır; yok gözde Hakk nûru denen,
Hayvânî hislerle, bağlandın hemen.

Göz zayıf, yalnız, önündür gördüğün,
Sen zayıf, rehber zayıftır, bildiğin.

Göz, ayak, el üze rehber olmada,
Yer basılmış hem, basılmaz olsa da.

Bir de parlaktır gözüm, sen söyledin,
Yaratılmam pek temiz olmuş dedin.

Çünkü dersin, ben helâl evlâdıyım,
Yok zinâdan doğma, yok kâfirliğim.

Şüphesiz sen, bir zinâdan doğmasın,
At, eşekten, yay ve ok çarpık kesin!"

105 *"Mü'min kavrayışından çekinin, çünkü mü'min Allah'ın nûruyla bakar." (Hadis-i Şerif)*

DEVENİN CEVÂPLARINI KATIRIN TASDÎK ETMESİ

Der katır hem: "Doğru dersin sen hele,
Söylüyorken, göz de dolmuş yaş ile."

Ağlayıp düşmüş, ayak öpmek için,
Der: "Seçilmiş bendesisin Rabbimin!

Yok ziyân, elbet kerem etsen hani,
Lûtf olur, sen bellesen bir kul beni."

"Sen kusur ikrâr edip durdun hele,
Vaktin âfat var ya, kurtuldum bile.

Ettin insâf, hep belâlar gittiler,
Önce düşmân, sonra dostluk ettiler.

Hep fenâ hûylar, bütünden iğreti,
Asli bedlik, hâl, inât, inkâr kötü.

Hem fenâlık iğreti, ikrâr eden,
Koştu, imdât bekliyorken tövbeden.

Âdem'in hem, sürçmelerdir iğreti,
Hem yetişmiş tövbenin has niyyeti.

Hakk'a isyân, aslî hûydur İblîs'e,
Tövbenin imkân, erişmez herkese!

Haydi git! Yoktur cehennem, yok âteş,
Yırtacak hayvan da yok, yok dişleyiş.

Git ki buldun, şimdi devletler hemen,
Kendin attın, hep saâdet içre sen.

3420
“Fedhulî fî ibâdî”[106] artık senin,
“Vedhulî cenneti” gel gir, sen hemin!

Kullarından olmanın, buldun yolu,
Gizli yoldan, cennetin aldın yolu.

Doğru yol dersin, hidâyet eyle de,
Tuttu elden, hem götürmüş cennete.

Nâr idin sen ey azîz, oldun ya nûr,
Hem koruktun, bir üzümsün, tat bulur.

Sen ki yıldız, şimdi oldun bir güneş,
Mutlu ol, bilmekte Hakkın yok ki eş!

3425
Hak ziyâ sen, Ey Hüsâm, gel et murât,
Kendinin baldan, sütün sen havza kat!

Süt bozulmaktan ki, kurtulsun hele,
Hem o lezzet, büsbütün artsın hele!

Süt havuz, varsın Elest deryâsına,
Hem deniz olsun, bozulmak yok ona.

Baldan ummân var, havuz olmuşsa yol,
Bitmiş âfet, sâde sâflık bilmiş ol.

Kükre, Hakk’ın aslanı çıksın göğe,
Nâran ersin, hem bütün yüksekliğe!

3430
Hem usanmış cân ki, almazmış haber,
Fare, aslan, kükreyişten bîhaber!

Gönlü engin kimseler, bilsin hele,
Yaz ki sen ahvâli, altın harf ile.

Câna, cân katmış olan söz, Nil suyu,
Görse kıptî, Ey Hüda ver kan huyu!

[106] *“Salih kullarımın arasına gir, Cennetime gir!” (Fecr, 29-30)*

BİR KIBTÎNİN BİR SIBTÎYE: “DOSTLUK VE KARDEŞLİK HAKKI İÇİN KENDİ NİYYETİNE NİL’DEN BİR TESTİ SU DOLDUR DA AĞZIMA TUT Kİ İÇEYİM” DEMESİ

Ben ki duydum, geldi Kıbtî Sıbtîye,
Hem hakaret üzre gelmiş hâneye.

Der ki: “Oldum ben senin bir yoldaşın,
Şimdi muhtâç olmuşum var sen düşün!

3435
Etti Mûsa, hem okur sır doğruyu,
Biz içerken oldu hep kan, Nil suyu.

Sıbtîler, Nil’den içerler sâf suyu,
Bağlamış göz, bizce kan olmuştu su.

Kıptiler kalmış susuz, hep ölmede,
Belki bahtsızlık bu suçtan gelmede!

Gel de bir tas Nil’de su doldur sana,
Eski dostun içsin ondan, ver bana!

Hem senin tas, dolsa bir kan olmadan,
Sâf kalır, kalkar sihirler ortadan.

3440
Ben senin elden, tutup içsem suyu,
Kim uyar, kalkar, biter gam korkusu!

Sıbtî der ey cânımız, cihânımız,
Ey gözüm, hizmet olur imkânımız.

Arzunuz, artık sevincimdir benim,
Ben kulun, gâmın da âzâd eyleyim.

Sıpti doldurmuştu, Nil’den tas hemen,
Nısfı içmiş ağza tas almış iken;

Eğdi; tastan, “gel de artık iç” dedi,
Hem su, artık simsiyâh bir kan idi.

3445
Eğdi kendinden tarâf kan, oldu su,
Kıbtî kızmış, öfkelenmiş doğrusu.

Bir sâat durmuş ve geçmiş, öfke, hiç,
Sonra der Sıbtî: “Büyüklükten kılıç.

Çâre yokmuymuş düğüm çözmek için?”
Der: “İçer her kim, inanmıştır bilin.

Fir’avn’dan ayrılanlar, muttakî,
Oldular onlar meğer, Mûsa teki!

Kim ki Mûsa’dan, içer artık sudan,
Ayla sulh et, gör gelir mehtâb, inân!

3450
Hışm eder oldunsa artık kâmile,
Göz için, çok perdeler çektin bile.

Geç gazâptan, göz açıp sen, mutlu ol,
İbret al dosttan ve üstâtlıkla dol!

Kaf kadar küfrün senin, hem var iken,
Peykim oldun sen benim, bilmem neden?

Dağ geçer, olmaz muhakkak iğneden,
İplik olmaz olsa, dağ geçsin neden?

Dağ olan küfrün erit gel tövbede,
Mağfiret câmından iç lezzetle de!

3455
Nil ki kâfirler için olmuş harâm,
Hîle yapmandan içilmez, böyle câm.

Her düzen, hem hîle, halk etmiş Hüda,
İftirân olmuştu hîlen, iftirâ.

Uy Mûsa’ya, hîlenin yoktur sonu;
Hîleniz yel ölçmedir, sen bil bunu.

Güç mü var Nil, emri terketsin ve bu
Hem de, kâfirler için versin suyu?

Sen de, ekmek yer sanırsın kendini,
Cân verip yersin, yılanlar zehrini.

3460
Nerde ekmek, cânlının olsun gıdâ?
Allah’ın var emri, isyân ortada.”

Mesnevî duymak ve görmek isteyen,
Anlaşılmaz iman etmezsen inan.

Hem kelâm, sır, hikmeti sandın kolay;
Hem ağız, duysak, kulaklar alsa pay!

Hem gelir lâkin, masaldır dinlenen,
Tek kabuktur, anlaşılmaz iç denen.

Bir güzel örtükse hep çarşaf ile,
Hem de senden yüz dönüp gizler hele!

3465
Yâ “Kelîle Dinme,” yâ “Şehnâme” de,
Saydığın Kurân mı, ahmak söyle de?

Çekse Allah, bir inâyet sürmesi,
Belledin gerçek, mecâz olmuş nesi?

Miskle, pislik, bir burunsuz oldu mu?
Eşti onlar, çünkü hiç almaz koku!

Hem okur kim Kur’ân’ı, bitmiş melâl,
Hem usançlar yok ederken, işbu hâl.

Şeytânın, bitsin dilersen vesvese,
Hak kelâm derman olur, kalbin sese.

3470
Azcık âteş var iken, söndürmede,
Birdir idrâr, hem su, gerçeklerle de!

Vesvas âteş üzre, idrâr, suyla denk,
Uyku örnek, derde vermiştir âhenk.

Hak ki sunmuş, tertemiz ruhtan suyu;
Bir ilâhî söz alır hattan suyu!

Gitti kalmaz, ruhda hiç bir vesvesen,
Gerçeğin *yol*, bahçe buldun, gül veren.

Hak kitâbından, kim almış kokmayı,
Çay ve bağlar verdi zevkten uçmayı.

Sen de sandın böyle, kâmil görkemi,
Mânevî *yüzler* de hepten, böyle mi?

İşte, Peygamber de hep hayrettedir:
"Ümmetim gerçek *yüzüm* bilmez, nedir?

Hem nasıl, görmez olur halk benden nûr?
Hem de, nurumdan güneşler nur bulur!

Nûru görmüşlerse, şaşkınlık nedir?
Vahye *yüz* der, gerçeğin *yüz* gizlidir!"

Ehli şirk, hepten bedâva görmesin,
Sizce ayken, onca bir sistir kesin!

Sence dâne, has ve ham, varken tuzak,
İçmesin artık şarap, kalsın uzak.

Hem bakarlar, der ki Rabbim hep sana,
Bir hamam nakşı sanarlar baksana.

Taptığın sûret, bakan cansız resim,
Çifte ölmüş göz bakar, görmektesin.

Hem takındın, terbiyen nakş üzre, sen,
İltifât etmez deyip, hayret neden?

Hem resim vermez cevâp, dersin neden?
Ben selâm verdim, o almaz bil ki sen!

Hiç de oynatmaz sakal, *yok* mertliği,
Huzra vardım, ben *yapıp yüz* secdeyi.

Hak ki, dıştan sallamaz baş öyle de,
Kul için, kalben de zevkler vermede.

Sallasan baş, hiç kalır *yüzler* kere,
Cân ve aklın, sallayış hep zevklere.

Gayretinden, akla hizmet eylesen,
Doğru *yoldan*, *yol* açar olmuş hemen.

Şimdi hiç baş sallamaz, Allah sana,
Baş olanlar üzre başsın, baksana!

Gizli şeyler ihsân etmiştir Hüda,
Baş eğer dünyâlı artık, ortada.

Öyle kıymet vermiş, ondan bir taşa,
Altın olmuş, *yükselip* çıkmış başa.

Damlacık, lûtfuyla dönmüş inciye,
Hem değerden alttadır, altın niye?

Ten ki toprak, Hak verir kuvvet ona,
Ay için üstâd, cihângir baksana!

Saltanat tılsım ve ölmüş bir nakış,
Onda göz, ahmak için bir aldanış.

Hem bakar, göz kırptı sanmış, aldanan;
Ahmağın olmuş delîl, varlıklaşan.

KIBTÎNİN SIBTÎDEN HAYIR VE HİDÂYET DUÂSI TALEP ETMESİ

Der ki Kıbtî: "Gel, duâ et sen bana,
Bir siyâh kalp var, ağız *yok*, baksana!

İstesen artık açar gönlün kilit,
Bir güzellik bulsa ben, çirkin, işit!

Meshe uğrarken, olur bahtın güzel,
Bel ki şeytândır, melekten almış el!

Meyve vermiş hurma, bir dalken kuru,
Meryem'in elden alır olmuş koku.

Secde Sıbtî, eylemişken söylemiş,
Gizli, âşkâr, bilmiş Allah'ım demiş.

Sâde huzrun kul, duâ etmektedir,
Hem duâ senden, icâbet sendedir.

Önce duâ, meylini vermektesin,
Sonradan ihsâna erdirmektesin.

Önce sensin, öyle yâ âhir de sen,
Bir hiçiz, hem ortada bir hiç denen!

Böyle söylerken, leğen düşmüş yere,
Hem o, kendinden geçerken bir kere.

Sonra dönmüş, geldi artık kendine,
Her ne yapmış, elde hep, oymuş yine.

Yalvaran Sıbtî'ydi, coşmuş Kıbtî de,
Ânsızın, bir nâra atmış Kıptî de!

Der:"Yetiş iman nedir, göster bana,
Küfrümün zünnâr kesilsin, baksana!

Bir alevdir, saldılar hem cânıma,
Şeytânî cândan erip ihsânına.

Dostluğun artık güvencemdir benim,
Hamdulillah, hep tuttulmuş elim!

Sohbetin bir kimyâ olmuştur bana,
Ellerin, gönlümde gezmiş baksana!

Sen ki, cennetten uzanmış bir fidan,
Ben yapıştım, çekti cennetler de ben."

Sanki bir sel, kaptı birden bak bana,
Çekti, mertlik okyanusundan yana.

İçmek isterken, yanaştım ben sele,
Gerçeğin deryâyı daldım, küp ile.

Hem de Sıbtî, doldurup iç söyledi,
Şimdi Kıbtî, yok suyun kıymet dedi.

Şerbeti içtim denilmiş: "**İşterâ**,"
Yok ki mahşer, yok hiç bana.

Çeşme, ırmak üzre su vermiş olan,
Gönlümün kaynağı oymuş coşturan!

Öyle himmet buldu gör, yanmış ciğer,
Hep, sular gelmiş olur, hâkir meğer!

"Kaf, ha, yâ, ayn, sâd"[107] ibâdet ehline,
Vâde sâdık der, delil onlar yine.

Yetmişim der, vasıtasız yönlenmişe,
Döndüren bendim, sebepsiz her işe.

Yetmişim, ekmek de yokken, doymana,
Hem de, askersiz gelip bey olmana.

Hem bahârsız, gül ve nergisler veren,
Hem kitâpsız, ustasız, ilm gönderen.

Kâfiyim ben, tuttum ekmeksiz seni,
Ordusuz şah, eylerim elsiz seni.

Hem de Mûsa'ya asâ, kuvvet veren,
Hem de, Fir'avn üzre gâlip gönderen.

Nûr verip, parlakça Mûsa'nın ele,
Bir tokat atsın, güneş hiçtir bile!

---

[107] *Tevbe Sûresi'nin başındaki harfler.*

3525
Eylerim, çöpten desen bir ejdehâ,
Doğmamış elbet yılan hiç, böyle yâ!

Nil için kan, aslâ katmam öyle ki,
Kudretimden eylerim hep, kan ne ki?

Neş'eden gam eylerim ben, Nil gibi,
Kurtulur kalmaz ki zevkin mektebi!

Sonra versen, tâzelik imanına,
Hem de Fir'avn'dan beziş ermiş sana!

Rahmetin Mûsa, gelir görmektesin,
Kan aksan Nil, su dolar bilmektesin.

3530
Sen tutar olsan gönülden ip peki,
Sen de, zevkin Nil, kan olmaz öyle ki.

Niyyetim imkan ki candan isterim,
Kan o tûfândan da, su içsem derim!

Hem nasıl bilmiş olurdum, hûyca ben,
Tebdîl eylersen olurdum, Nil hemen.

Kendi görmemden akan Nil: İşte ben,
Sâbitim, ben, başka görmüşler hemen.

Enbiyâ, dünyâ çeker tesbîh demiş,
Bizce dünyâ, bir büyük cânsız imiş.

3535
Hep cihân, aşk, hem de, ihsân, der Nebî,
Başka göz baksın, ölüm, cânsız gibi.

Yer ve gökler, hep döner tesbîhle de,
Taş ve kerpiçten, duyarlar nükte de.

Cümle eşyâlar, avâm, baksın ölü,
Çok tuhaftır, halkta gözler örtülü!

Aynı şeydir, biz bakar olsak mezâr,
Evliyâ görmüş, çukur yâ, lâlezâr!

Der ki millet: "Hak Nebî gülmez niye?
Neş'e sunmaz, zevki göstermez diye!"

3540
Der ki haslar: "Bilseniz sizlerle de,
Sizde gözler, öyle hâller görmede.

Siz de bir ân, bizce bakmak olsa yâ,
Hem de pek çok neş'e sunmuş **"Hel etâ!"**[108]

Sen bakarken ters görürsün armuda,
Önce, alttan bak, hakikât ortada!

İşte armut, varlığımdan vehmimiz,
Bak yukardan her şey eski, eski iz.

Orda kalmışsan, dolar her yer inan,
Hem hışım, akrep; diken, öfken, yılan!

3545
İnmiş olsan hem ağaçtan bir yere,
Sen kavuştun hurilik, hizmetlere.

KÖTÜ KADININ KOCASINA: "BU HAYÂLET ARMUT AĞACININ ÜSTÜNDE İKEN GÖRÜNÜYOR, O ARMUT AĞACININ ÜSTÜNDEN İN Kİ O HAYÂLET ORTADAN KALKSIN" DEMESİ

Bir kadın, oynaşla birlik istiyor,
Hem nikâh ehliyle birlikken diyor.

Der ki: "Daldan armut almak isterim,
Ey tenim, tâlihçe yâr olmuş erim."

Yükselip hem, öyle çıkmışken dala,
Hem bakarken, başlatır bir ağlama.

108 *"Allah, bugünün şerrinden onları korumuş, kalplerine bir sevinç vermiştir." (İnsan, 11)*

Der ki: "Ahlâksız herif ârsızlığın,
Kim bu lûtî, böyle pis iş, yaptığın?

Sen onun altında oldun bir kadın,
Hem meğer sen, belki gerçek zennesin?"

"Öyle şey yok, belki dönmüştür başın,
Burda hiç bir kimse yok, boş uğraşın!"

Der kadın: "Kalpaklı kim üstündeki,
Durmadan hep, ünleyip söyler ne ki?"

"İn ağaçtan, ey kadın artık dedi,
Hem başın dönmüş, bunaksın," söyledi!

İndi daldan, bey çıkar artık dala,
Hem kadın, yatmış yâ, oynaş kol kola.

"Kim o kaltak hem senin üstündeki?
Bir adam var senle, bir maymun neki?"

"Yok diyor yok, burda tek yalnızca ben,
Hem senin baştır dönen, bilsen hemen."

Hem adam sormuş olurken kaç kere,
Hem kadın, suç yüklemiş, yüksek yere.

"Armudun üstünde deyyus ben hemi,
Hem de yanlış, görmüş oldum öyle mi?

İn de bak! Yok burda benden başkası,
Hep hayâldir, armudun aldatması!"

Bir nasîhat, öğretiştir her şaka,
Bakma dıştan dîn, nasîhat vardı yâ!

Aklı kıt hep, böyle bir armut arar,
Böyle armut, başka bir armut sunar.

İn ki armuttan, başın dönmüş senin,
Göz kararmış, fazladır sersemliğin.

Böyle armut, sende benlik vehmidir,
Onla olmak hem, bütün şaşlık verir.

Insan armuttan inerken, işbu hâl,
Göz, fikir, söz, eğrilikten yok mecâl!

Sen inersen, armudun tâ göklere,
Yükselir bir mutlu daldır, bir kere!

Benliğin vehminden insen, öyle de,
Rahmetinden, Hak güzel dal vermede.

Varsa artık sende alçak bir gönül,
Doğru görmek hassası, Hak verdi bil!

Doğru görmek, hep kolay olsun peki,
Mustafâ Hak'tan görüş ister mi ki?

"Doğru görmek, sen nâsib et, Ey Hüda,
Doğru göster her ne var, Yâ Rabbenâ!

Üstte hem, altlarda mevcût zerreyi,
Aynı göster, sende mevcût gerçeği."

İn ağaçtan, sonra tekrâr çık ona,
Bak değiştirmiş Hüda'nın feyzi yâ!

Sen ağaç örnek, Mûsa'ya dönsene,
Hem tecellîden o nûr, daldır yine.

Hem tecellî, âteşi yakmaz varı,
"Şüphesiz ben Allah'ım" der dalları.

Gölgenin altında, istekler tamâm,
İşte Hakk'ın kimyâ olmuş, böyle tam.

Varlığın, o benliğin olmuş helâl,
Gördüğün yüksek sıfâttan, Zülcelâl.

Eğriler düz, Hakk'ı göstermiş ağaç,
Kök ki sâbit, gökte dal, sermiş ağaç.

MÛSA ALEYHİSSELÂM KISSASININ SON KISMI

Bil, Mûsa almış haberler, vahy ile,
Eğriler terket, düzel denmiş hele.

Ten ağaçtır, sanki asâyı Mûsa,
Emr olunmuş, elden at, gitsin asâ!

Hayr ve şerler meylin olsun gör hele,
Sonra tekrâr, emri Hak'tır al ele.

Atmadan, yalnız sopaymış, elde o,
Aldı Allah emri, bulmuş hoşluğu!

Önce daldan oydu, hem yaprak döken,
Sonra sunmuş mû'cizât, hayret veren!

Oldu hâkim Fir'avn ehlinde de,
Hep sular kan, başlamış baş dövmede.

Hem ekin gitmiş, yemiş, yutmuş böcek,
Bitti mahsûl, kaldı kıtlık, ölme tek.

Bakmış elbet, anlamış neymiş sonu,
Geçti kendinden, du'â bulmuş onu!

Hem cemâat, doğruluk bulmaz diye,
Bunca gayret, bunca mû'cizât niye?

Nûh'a uy denmişti, Allah'tan ona,
İşte son neymiş, gerek yok bakmana.

Görmemezlik eyle, bil sen, sonda ne,
Emri var, elbette boş olmaz yine.

Vardı isrârında hikmet, ortada,
Hep inâtlardır, belirmiş olmada.

Hem hidâyet, hem dalâlet Hak diyor,
Fark edilsin böyle hâller istiyor!

Varlığın maksat, sıfâtlar sunmadır,
İmtihân elbet öğüt, azdırmadır.

Şeytân, azdırmak için uğraşmada,
Şeyh, hidâyet isteyip, hak sunmada.

Hem belâlar der, gelip vermiş hüzün,
Kıbtî gitsin, Nil de olmuş kan bütün!

Tâ ki Fir'avn, kendi huzra varmada,
Baş eğip, Mûsa'ya yalvarmıştı ya.

Bizde yüz yok, söylesin bir söz size,
Biz ki yaptık, yapma sultân sen bize!

Parçalanmış kalmışım, red eyleme,
Nâz ve izzet dolmuşum, sert söyleme.

Merhamet dolsun, dudaklar söylesin,
Ağzı bağlansın belânın, Ey Emîn!

Der ki: "Yâ Rab! Aldatır Fir'avn bizi,
Mümkün olmaz, aldatır olsun sizi!

Hîle yapmış, ben yönelttim hîleye,
Karşılık versem mi, bilsin aslı ne?

Hem de mekrin, hîlenin tam aslı biz,
Yerde varlık neyse, almış gökten iz."

Derki Allah: "Bir köpektir deymez o,
Bir kemik at, geç uzaktan işte bu!"

Haydi oynat sen asânı öylece,
Toprağın yok ettiği, ersin güce.

Hem çekirgen, hep yanıp olsun siyâh,
Halk da görsün, hem nedir Emr-i İlâh!

İhtiyâcım yok, sebeplerden yana,
Hem sebepler örtü, gerçek bulmana.

Tâ müneccim, yüz döner yıldızlara,
Bak tabîat aşkı yön, dermanlara.

3605
Hem münâfıklar, tamâhın sevk ile,
Bulmamaktan, korkarak gelsin ele.

Etmeden kulluk, yıkanmaz kim ki var,
Bir cehennem lokması, rızkın arar.

Halkta cândır, sanki otlar bir kuzu,
Hem yemek yer, hem yenilmiş doğrusu.

Hem koyun otlar, kasaptır mutlanan,
"Biz için otlar, semirtmiş" der inân!

Sen yiyip içsen, cehennem cümlesi,
Sen, cehennemler için oldun besi!

3610
Gel yayıl, bir hikmetin otlakta sen,
Kalp güzelleşsin, gelişsin gör hemen.

Ten için yersen, yasak kor hikmete,
Ruh ki tâcir, tense hep yol kesmede.

Yol kesen ten, hem yanıp, kül olsa da,
Ruh mumun çok, parlayışlar vermede.

Sen şuursun, her ne var örter onu,
Yok sapıtmak, saçmalık, bilmez sonu!

Şehvetin bir perdedir, afyon kadar,
Aklı çok şaşkınlaşır, bil âşikâr!

3615
Sanma sarhoş eyleyen, yalnız şarâp,
Cümle şehvet, aklı bağlar oldu hep.

Hiç şarâp içmezdi şeytândır uzak,
Kibr ve inkâr, mestliğin olmuş tuzak.

Dendi sarhoş, çok gören bir kimseye,
Mis, demir, altın görünmüş var diye.

Şimdi Mûsa, sözde son yok söylesen,
Sen dudak oynat, yeşersin, yer hemen.

Emre Mûsa uydu, artık yeryüzü,
Yemyeşil, sümbül, başaklar örtüsü.

3620
Kıptiler, kıtlıkta bir hayvân gibi,
Saldırır nimetlere sırtlan gibi!

Doğdu ihsân, orda birkaç gün ki bak,
Doydu insan, doydu bundan, dört ayak!

Doydular, bolluk ve nimet buldular,
Hep zarûret gitti, âsi oldular.

Bir Fir'avun'dur nefis, hiç doymasın,
Eski küfr, isyan, akıldan geçmesin!

Yok güzellik, düşmeden nefs âteşe,
Yoksa kor, gelmez demir dövmek işe.

3625
Yok itâat tende, açlık yok iken,
Hem soğuktan bir demir, dövmekte sen!

Ağlayıp, inlerse bir nefs, sen inan,
Aklı çoklar, olmaz aslâ müslümân!

Kıtlık ânında, Fir'avn ister neyi?
Yalvarır Mûsa'ya, sunmuş secdeyi!

İhtiyâçtan kurtarır olsun azar,
Merkebin yük atsanız siz, çifteler.

İş biter, ermiş olurken maksada,
Hep unutmuş, ağlamak yok ortada.

3630
Bir şehir var, orda eğleşmiş biri,
Görse rüyâsında, bir gün her yeri;

Başka bir yer görse, has, çirkin dolu,
Hem unutmuş yurdu, sanmış yurdu bu.

Tâze bir yerdir demez, olmaz benim,
Hiç demez, yurdum değil, ben nerdeyim?

Sanki yıllar burda geçmiş, bellemiş,
Sanki aklından benim yurdum demiş.

Şaşmayın hiç, ruh unutsun gaybı hem,
Meyli, dünyâ üzre yönlendikçe tam.

Bir bulut gizler sanarsın yıldızı,
Uyku gizler, görmenin bağlar gözü!

Hem de ruh, bir çok mekânlar yoklamış,
Çok makamın toz, hatırdan çıkmamış.

Çünkü insan gönlü etmezden temiz,
Eskiden bulmak için bir sâde iz;

Kalbi ruhun uç verir, etsen cihâd,
Sırrı yırtar, ön ve son olmuş azâd.

İNSANIN YARATILIŞININ BAŞINDAN İTİBÂREN HÂLLERI VE MENZÎLLERI

Ruh ki önden geldi cânsız iklime,
Sonra dönmüştür nebâttan âleme.

Hem geçer yıllar, nebâtın gövdede,
Önce cânsız âlemi bilmezse de.

Hem nebâttan, düştü hayvâniyete,
Yâda gelmez, hem nebâtiyette ne?

Sâde bir meylin, bahâr, açsın çiçek,
Bir özel meyl, bir heves vardır demek.

Her çocuk, meyl eyler elbet anneye,
Annenin süt meylini bilmez niye?

Her mürîdin meyli vardır şeyhine,
Sevgi taşkın olsa, bundandır yine.

Cüz-i akl yön eylemiştir külliyi,
Gülde dal oynar, gör oynar gölgeyi!

Gölge yok olsun, bilir has gölgedir,
Sonra anlar şeyh, muhabbet, sır nedir!

Bil ki elbet, şansı bol, has kimse sen,
Dal kururken, gölge olmaz depreşen.

Verdi Allah emri, insan etmede,
Âlemi hayvâniyet gitmiş öte.

Insan iklimden geçip, iklimlere,
Hem ilim, akl geldi hem kâmil yere.

Önceden mevcût akıllar, hâtıran,
Gitti bilmezsin, değişken her bir ân!

Hırsla dolmuş aklı, geçmiş olsanız;
Çok şaşırtan yüz akıl, sunmakta iz!

Hem unutturmuş olan her bir şeyi,
Öyle koymazmış, unutmuşsan neyi!

Hem de, tekrârdan bölerken uykuyu,
Bir uyan, başlar meğer gülmek hûyu.

Rüyâ gördüm, hem keder, hem neydi gam,
Hem unuttum doğru, düzgün hâldi tam.

Cümle illet, cümle gam, olmuş hayâl,
Ben neden fark etmedim, gelmiş hayâl.

İşbu dünyâ, bil ki sen, rüyâ gibi,
Düş gören, sanmış rüyânın yok dibi!

Ansızın gelsin sabah, görsen ecel,
Hîle, zân zulmet için vermez ki el.

Gördü mevkîlerde, başlar gülmeye,
Çünkü önden gâm, tasa etmiş diye.

Düşte görsen, has ve çirkin neyse var,
Gelse mahşer, hep olurlar âşikâr.

3660
Hem cihânın uyku, yapmış her neyi,
Âşikârdır, hem uyansın her şeyi.

Sanma yaptım, ben fenânın tâbiri,
Burda uykun, var rüyânın tâbiri.

Bir esîr varken, sitemler eyleyen,
Düş yorarken ağlayış, lâyık hemen!

Ağlayış dert, gam ve elbet inleyiş,
Bir uyanmak, mutluluk gelsin demiş.

Kim ki Yûsuf, postu, durmaz parçalar,
Bil ki kurt olmuş, uyanmış oldular.

3665
Hûyların bir bir olur, kurt benzeri,
Öfkesinden parçalar, her bir yeri.

Sen kısastan sonra ölmüşsen hele,
Bil ki kan yatmaz, berât yoktur, bile!

Âlemin hâlden kısastır bir düzen,
Âhiret bilmez oyundur, belle sen!

Hak bu dünyâ der oyun, âhret için,
Hem cezâlar, görkemi bir gayrinin!

Hem cezâyı, fitneyi kovmak için,
O, hadım etmekti, bu sünnet bilin!

CEHENNEMDE BULUNUP EHL-İ CEHENNEMİ AZAP VERECEK OLAN MAHLÛKÂTIN AÇ OLUP: "YÂ RABBÎ; BİZİM RIZIKLARIMIZI BOL OLARAK BİZE ULAŞTIR" DİYE YALVARMALARI

3670
Yok ki Mûsa sözlerin elbet sonu,
Otlasın koy, sen, eşekler, koy onu!

Hepsi, has otlar yiyip beslenseler,
Hem cehennem kurdu, et bulmak diler!

Cümle kurtlar, gör ki hep feryâttalar,
Hep eşekler, onların rızktır meğer.

Has nefes kimyâsıdır merkepleri,
İnsan etmek, maksadıymış onları.

Sen cömertlik üzre, dâvet eyledin,
Hem eşek bilmez, tâlihsizdir kesin!

3675
Nimetin yorgan, atıp ört onları,
Hem de, gaflet uykusuymuş sonları!

Uykudan sıçrar ve kalkar oldu mu!
Yok ki sâki, gördü sönmüştür mumu!

Onlar azgın, sen de hayretlerdesin,
Orda hasretten şarâb içmektesin!

Adlimiz, çıkmış olurken meydâna,
Bed ve çirkin, erdi lâyıktan yana.

Apaçık görmezdiler, bir Padişah;
Gizlidir, ammâ berâberdir o şah!

3680
Sende mevcût ruh ve hem aklın bile;
Görmedin hiç, hiç görünmezdir hele!

Hem görür, bilmiş senin her hâlini,
Hem sükûn, hem varsa, her ahvâlini.

Çok acâyip ruh, akıl vermiş olan,
Var, sayarsın sende olmazdan inan.

Kim ki gaflet eyleyip, yapmış kötü,
Aklı töhmet eyleyip, saymış kötü.

Gafletin aklından üstün ey denî!
Sendedir, görsen, ayıplar hep seni.

Gâfil olmuş olsa hem, aklın eğer,
Hep ayıp derken, kınar, hem silleler.

Gâfil olmaz olsa, nefsin aklına,
Hem nasıl suç işletir, cinnet sana.

Oldu aklın, şimdi usturlâp gibi,
Onla oldun, hak güneşler talibi!

Aklının hal, keyfiyetlerden geçer,
Hem ne sağ, sol, ard ve ön bilmez meğer!

Keyfiyetsiz bir yakınlık, sır iken,
Allah'ın hâl, keyfiyetsiz, bilki sen!

Parmağın oynar, o sağ soldan değil,
Ön ve ardından gelen, hâlden değil.

Uyku, ölmek vakti, gitmiş canlılık,
Sen uyansan, orda gelmiş canlılık.

Hangi yoldan, kıprayış gelmiş ona?
Olmasın, hiç fayda vermezdir sana!

Gözde nûr, gelmez ki yönlerden sana,
Geldi nerden? Hangi yönsüzden yana.

Halk edilmiş neyse, yönlerden gelir,
Emr, sıfât gerçekte yönsüzlükledir.

Ey güzel bil, sen cihetsiz emri de,
Şüphesiz Allah, cihetlerden öte!

Emrinin âlemlerin, yoktur yönü,
Allah, aklın, hem de, cânın üstünü.

İlgisizlik yok ki, mahlûktan O'na,
Keyfiyetsizdir bu ahvâl, baksana.

Ayrılık yok, yok visâller ruha hiç,
Zânda durmaz, böyle hâllerden hariç.

Ayrılıktan, başka artık bul delil,
Ayrılık, visâl, hatâ silmez ki bil.

Sen uzaksan aslâ, dâim iz ara,
Sende erlik, peyle yol vuslâtlara!

Nerden anlar aklımız neymiş bağı?
Bildi bir bağ, birleşip ayrılmağı!

Bir vasiyet, eylemiştir Mustafâ,
"Girmesin bahse" demiş Zât-i Hüda.

Anlaşılmak, mümkün olmuş her şeye,
Bakmamız yetmez ki, Allah görmeye.

Hem düşüncen, zânda bir tek yol demiş,
Bunca binler perde, Hakk'ı gizlemiş.

İşte gör bir perde örtmüş herkesi,
"Hakk'ı gördüm," sâde bir vehmin sesi!

Hem de, Peygamber gidermiş vehmini,
Böyle hem, pâk eylemiş idrâkini.

Çünkü Allah, bir edepsiz vehmine,
Hışm edip, hem âdîlikler vermede.

Eğdirip baş, hem atar en alçağa,
Yükselir oldum sanır, alçaklığa!

Lâyık iş, artık budur sarhoş için,
Farkı var, bilmez ki yerler, göklerin!

Hak'ta kudret, çok gariplik var, düşün,
Hep azâmetler nedir, siz kaybedin!

Kim kemâlinden düşünmüş Hakk'ı tam,
Hep döker, kalmaz sakal, saç yitti hem.

Derse cândan: "Bende yok övmek payı, "
Övgünüz bilmez, rakam, hâd saymayı."

ZÜLKARNEYN'İN, KAF DAĞINA VARIP: "EY KAF DAĞI; HAKK'IN SAN'ATININ AZÂMETİNDEN BİZE BAHSET" DEYİNCE, KAF DAĞININ: "ALLAH'IN AZÂMETİNİN SIFÂTI BEYÂN EDİLEMEZ. ONUN KARŞISINDA İDRAKLER, YOK OLUR" CEVÂBINI VERMESİ

Gitti Zülkarneyn, dönüp Kaf'tan yana,
Gördü zümrüt saflığı ermiş ona!

Halka olmuş, âlemi sarmıştı o,
Kaldı hayretlerde hep şaşkındı o.

Der ki: "Sen dağsın o dağlar neydi yâ?
Başka dağlar, bir oyuncak âdetâ!"

Der ki Kaf: "Dağlar alır benden damar,
Bende kıymet, onların yok âşikâr.

Her şehir saklar, alıp benden damar,
Hem cihânın çevre, benden bağ sunar.

Hak murât etmişse, elbet zelzele,
Ben damarlar oynatırsam, emr ile.

Bir şehirden, oynar artık bir damar,
Kahrımız, deprem sunar, hep âşikâr.

Dur desin Hak! Hep damar sakinleşir,
Başka bir emr üzre durmuş, bekleşir.

Ben ki merhem misliyim, iş işlerim,
Akla benzer, söyletir söz, söylerim.

Yer buharından diyenler zelzele,
Aklı ermezden bu söz, gelmiş hele."

BİR KARINCA KÂĞIT ÜSTÜNDE GİDERKEN KALEMİN YAZIŞINI GÖRÜP, ONU ÖVMEYE BAŞLADI. GÖZÜ DAHA KESKİN OLAN BAŞKA BİR KARINCA: "ASIL PARMAKLARI ÖV, ZİRÂ HÜNER ONLARINDIR" DEYİNCE ONDAN DA AYDIN GÖZLÜ BAŞKA BİR KARINCA:"BEN KOLU ÖVERİM; ÇÜNKÜ PARMAKLAR ONUN FER'İDİR" DEDİ.

Bir kalem görmüş karınca, yazmada,
Sırrı söyler oldu artık, dostu da.

Çok acâyip, nakşı yazmıştır kalem,
Çizdi bir çok fesleğenler, gül, susam.

Der böcek: "Yazmış sanatkâr parmağı,
Hem kalem fer'i ve olmaz ortağı."

"Parmağın iş yok demiş, yapmakta kol,
Buldu ondan, hem açılmış nakşa yol!

Böyle çok söz söylenirken baştaki,
Oydu mutlak, orda onlardan zekî.

“Bir hüner var maddeden, siz görmeyin,
Uyku, ölmek gelse, kudretsiz bilin.

Sûret ancak giysi say, say bir asâ,
Has nakışlar, ruh, akıllar yapmasa.

Olmasın Hakk’ın ki, yardım kudreti,
Ruh ve aklın bir ölü, yok nisbeti.

Hak, akıldan alsa, yardım olsa yok,
Hep zekâ gitmiş ve ahmaklıksa çok!”

Gördü Zülkarneyn ki, Kaf söz söyledi,
İnciler, sözden deler olmuş idi.

“Şimdi Hakk’ın sırlarından söylesen,
Hak sıfâtlardan haber ver, söz bilen.

Haydi git sen, güç mü var söz etmeye,
Kimsenin elden de, gelmezdir diye.

Yok cesâret, bir kalem yazsın O’nu,
Sayfalar üstünde, bildirsin O’nu.”

Der ki Zülkarneyn: “Bilen, ey bilgili,
Destanından bir ufak söz etmeli.”

“İşte üç yüz yıl genişlik bir saha,
Allah’ın karlarla dolmuş, dağdı yâ!

Hiç hesâpsız dağ ki, dağlar üstüne,
Örttü karlar, yağdı karlar üstüne.

Kar yığar olmuştu, Hak kardan dağa,
Kar, soğukluk, indi son dağ olmağa.

Kar dağın üstünde olmuş, başka dağ,
Hak’ta kudretten büyürmüş başka dağ.

Böyle vâdi olmasın, şahım iyi,
Hem cehennemler yakar, gör cümleyi!

Kim ki gâfil, kar dağıymış, böylesi,
Yakmasın tâ, âkilin sır perdesi.

Hem cehâlet yansımaz, yağmazsa kar,
İştiyâktan, hem bütün Kaf’lar yanar.

Kahr-ı İlâhîde, ateş, zerre pay,
Alçağın ıslâhta, sen bir kamçı say.

Allah’ın kahr âteşi şiddetçe çok,
Pek serin lûtfunca, hiç bir hükmü yok!

Keyfiyetsiz, mânevî bir mertebe,
Önde art da, zıt oluş birlik gebe.

Görmediysen gerçeği, noksân ki sen,
Aklı halkın, arpa say sen, zerreden.

Aybınızdır bilme dîn, âyet asıl,
Dîn semâsın kuş, çamur, geçsin nasıl?

Kuş gelip dönsün, dolaşsın, tek hava,
Onda varlık sâde şehvet, hem hevâ.

Hayrân ol bak! Yok, evet neymiş, bırak,
Rahmetinden, bir binek versin de bak!

Sen acâyip bilmeden, âciz isen,
Hem, tekellüf eyleyip, kaldındı sen!

Sen, hayır der, Hakk’ı inkâr eylesen,
Kahrı Hak örter ve kalmaz penceren.

Hayrân ol, kal! Her tarâftan, öyle ki,
Allah’ın yardım, çıkıp gelsin, peki!

Hayrân olsan, varlığın, yok eylesen,
Böyle yapsan, doğru yoldur istenen!

3755
Hak büyüktür! Titreyip dön sen O'na,
Zor biter, kalmaz ki güçlük, hiç sana!

Hem büyüklük, inkâr etmişler için;
Lutfü, ihsân, meyvesiymiş âcizin!

CEBRÂİL ALEYHİSSELÂM'IN PEYGAMBERIMIZE (S.A.V.) KENDİSİNİ MELEK SÛRETİYLE GÖSTERMESİ

Mustafâ söyler iken Cebrâil'e;
"Ey Azîzim, sen esas sûret ile!

Gel de, aslın âşikâr göster bana,
Ben de hayrân seyredip, baksam sana."

"Hiç tahammül eylemezsin, sen bana,
His hafif, hem yufka, pek güçtür sana."

3760
"Hem meleklik hâlini, göster ki sen,
Anlasın, yoktur tahammül, his denen!

İnsanın ten, duygular noksânsa ne,
Gönlü saklar, bir büyük mizâç yine!

Ruh, beden olmuş demir, taş benzeri,
Taş, demir almış yâ, bir çakmak yeri.

Taş, demir, olmuş âteşten, bir sebep,
Od, peder, annenle doğmuş kahrı hep.

Hem de âteştir sıfât, tenden hele,
Od saçar, tenler dolarlar, kahr ile.

3765
Saklıyor ten, İbrâhim'den bir ziyâ,
Bil bu yüzden, âteşin burç öldü yâ!"

Der Nebî, hep böyledir Hakk'ın sesi,
"Öncünün biz, arkadan tâkipçisi."

Çift çekiç hükmündedir, hem zâhiren,
Bil demir, madenlerin kuvvetli sen.

İşte, insandır cihân fer'i, fakat,
Hep cihânın aslıdır, sunmuş sıfât.

Dış yüzünden, gör sinektir dertlenir,
İç yüzü gökler delip geçmektedir."

3770
Hem Nebî, görmekte ısrâr eyledi,
Az görünmüş, yırttı dağlar heybeti.

Bir kanat kaplardı, şark, garp, bilki sen
Gör Nebî hayretle kendinden geçen!

Gördü, kendinden geçer olmuş Nebî,
Hem kucaklar Cebrâil, insan gibi.

Onda heybet, hem gerek eller için,
İltifât etmek, özel dostlar için.

Şah otursun tahta, bir bak dört yanı,
Var çavuşlar, bil ki insan azmanı.

3775
Sivri uç mızrak, kılınç, almış ele,
Görse titrer, kükremiş aslan bile.

Onların sesten, silahtan öyle ki,
Heybetinden korktu cân, ürkmek ne ki?

"Burda şah var" söylemek ister gibi,
Bir haberdir: "Burda şah var" der gibi.

Halkta mevcût, kibri terk etsin diye,
Terkedin denmiş olur, hem kîn niye?

Hem mehâbet, gösteriş şart fitneye,
Dur demiş, nefs, fitne az yapsın diye.

Bir düzendir şehre, bir şah korkusu,
Emniyet gerçekte âsâyişti bu.

Böyle nefslerden de, millet kurtulur,
Şahda heybettir gelir, mâni olur.

Şimdi dön, bak, has olan alsın sıra,
Hem kısas, heybet, bulunmaz onlara!

Öyle has mecliste, hiç kalmaz kısas,
Orda ney, çeng var ve yoktur başka ses.

Hep davul, kösler çalarlar cenk günü,
Has nedimler olsa, var çengin ünü.

Hep hesâp, divân gerek âvâm için,
İşretin meclis yeri, gülyüzlerin.

Zırh ve kalkanlar gerektir, harb için,
Saz, ipekler, süsleriymiş işretin!

Ey cömert, bahsin meğer, gelmez sonu,
Doğru neymiş, Hak bilir gerçekte bu!

Cibril'in rüyetle his, güçsüzcedir,
Ahmed'in hem hissi ten, kabrindedir.

Hem büyük varlık, değişmez hâlle de,
Hak katında, hep sadakat mevkide!

Sâde tendir, her değişmekten mekân,
Ruh ki bâkî, bir güneştir parlayan.

Olmamış şark, garplı artık, bilki sen,
Hem değişmekten uzaktır, ruh denen!

Has güneş, mest olmaz aslâ zerreden,
Aklı yitmez, hiç mumun pervâneden.

Ahmed'in ten, ruhda bağlar gizlidir,
Hep değişmezlik, cisim hem tendedir.

Hem de dertten, hastalıklardan hele,
Bak sıfâtlardan beridir, cân bile.

Kudretim yok, ruhu vâsfetsen hele,
Söylesem, Kevn ü Mekân hep zelzele!

Hem, perîşân olsa, bir ten tilkisi,
Cânının, aslan uyurmuş öylesi.

Uykulardan, işbu aslan hep öte,
Pek şefiktir, gördüğün heybetle de.

Uykudaymış, gösterir aslan hele,
Cümle itler sandı, ölmüştür bile.

Varsa âciz, kimde güç var yetmede,
Yağmaya kimler, cesâret etmede.

Geçti kendinden ki Ahmed, baktı da,
Varlığın uman, köpükten coşkuda!

Ay, avuçlar misli, nûrlar saçmada,
Elsiz olsun, kıymeti yok, burda da.

Bir kanat açmışsa Ahmet, bil ki sen,
Cebrâil baygın kalır, sonsuz hemen.

Geçti Ahmed, Sidre'den elbet yine,
Hem makâmı Cebrâil olmuşsa ne?

Der ki Ahmed: "Haydi uç gel sen bu dem,"
Der ki: "Git, git, ben refâkât eylemem!"

"Gel, felekten perdeler yakmış olan,
Seyrimin, artık nihâyet gelmeden!"

"Ey benim has nûrlu yoldaş, bil ki tek,
Bir kanat çırpar isem, yandım demek!"

Verdi hayret, içre hayret, hem mesel,
Hâs bulan kul, hâslığından buldu el.

Burda kendinden geçiş, bir tür oyun,
Sende kaç cân var ve cânın varsa sun?

Cebrâil sen, hem şerefsin, hem yüce,
Sen ne mumsun, olmadın pervânece.

3810
Yansa mumlar, seslenir pervâneye,
Hiç çekinmez yanmadan, pervâne de.

Ters olan sözdür sözün, sen gel de göm,
Aksi yâ, aslan, eşek çün, eyle yem.

Saçma söz yaymış, tulum gel bağla sen,
Saçma sözlerden, dağarcık açma sen!

Göz desen, yerden öte geçmez, deme,
Ters gelir, gerçek bu sözler, söyleme!

Gel de, ters davranma, dünyâ ehline,
Sen konuksun ey garip dost, bil yine!

3815
Onların ey yurda konmuş dost, işit,
İstenen her neyse ver sen, râzı et!

Şaha varmak üzre gelmiş, vakte dek,
Reyliden, hem Mervliden hoş ol ki tek.

Vakte Mûsa, Ey Hüsâmeddin hemen,
Devrinin Firavna, nâzik söyle sen.

Kaynayan yağ üzre, dökmüşsen suyu,
Hem ocak, kaplar harâp bil doğruyu!

Söyle nâzik, gayri sözler söyleme,
Sözlerin hem, vermesin hiç vesvese.

3820
Oldu akşâm, söz kısalsın, sus ki sen,
Asra sâhip, asr uyandırmış olan.

Kil yiyen var, methedip göster şeker,
Yumşayıp sen, verme artık kil meğer!

Harf ve sesten, yoktu ammâ al-verin,
Hem de sen, cân sözlerinden bahçesin.

Sözle olmuş tebligât, merkep başı,
Korkuluk, çok kimseyi etmiş şaşı.[109]

Hem bakanlar, Mesnevî bir fıkra der,
Bir yenilmiş koç olup, tersten gider.

3825
Harfle, sûret manânın bağlardaki,
Merkebin baş bil dikilmiş bağdaki.

Hak ziyâ olmuş Hüsâmeddin bu yâ,
Merkebin baş, al ve dik sen tarlaya.

Merkebin baş, hem yüzülmüş olmada,
Başka bir şân buldu, artık tarlada.

Ey Hüsâmeddin şekil biz, ruh senin,
Yok, hayır, yanlış dedim, senden bütün.

Gökler övmüş, bir güneşsin şüphesiz,
Tâ ebed sürsün, cihânda övgünüz.

3830
Yerde hem, göklerde hürmet eylenen,
Her gönül bir, kıble bir olsun hemen.

Ayrılık kalksın ve şirk yok olsa tek,
Mânevî varlıksa, bir vahdet demek.

Bende ruh, elbet tanırken ruhunu,
Hem hatırlar geçmişinden, birdi bu.

Ruhumuz, Harûn, Mûsa bil, birleşen;
Sütle, baldır birleşirken kaynaşan.

Az tanır, ammâ gelir inkâr eder,
İnkâr elbet, birliğinden perdeler.

---

[109] *Eskiden tarlalara ölü hayvân başı dikip kuşları ürkütürlerdi.*

Az tanırlar, ekserî inkârdalar,
Hışm edip, her zevki ondan aldılar.

Hem bu yüzden, ruhça kim olmuş fenâ,
Kalktılar, elbet Nebî inkârına.

Böyle çok şeyler, okurdun gel oku,
Bir de gelsen **"Lemyekün"**lerden[110] oku.

Ahmed'in nakş, hiç cihâna gelmeden,
Vasfı, kâfir muskası olmuş hemen!

Böyle bir zât var yakın, gelmektedir?
Hem hayâlinden yürekler titreşir!

Secde eyler derdiler: "Rabbi beşer,
Tezce gönder" der, duâ eylerdiler.

İsmi Ahmed'ten diler, onlar zafer,
Cümle düşmân, alt edilmiş her sefer.

Nerde korkunç harbi, açmış olsalar,
Ahmed'in yardım, olur olmuştu yâr.

Nerde vardır hasta, hem hepten topal,
Bir anılsın, gör şifâdan bir misâl!

Yolculuk ânında, kalplerdeydi bu,
Sûreti, kalp, ağz, kulaklar dopdolu.

Her çakal bulmaz ki gerçek sûreti,
Bir hayâldir, eylesinler nisbeti.

Nakşı vursun, bir duvarlar üstüne,
Hem duvar, kalbiyle dökmüş kan yine.

Bir güzel hâl verdi, hem sûret oda,
Hem de kalleş yüz de, kalmaz ortada.

Sen temizler üzre, birkez baksana,
Hem duvar, çift yüzlülük ârdır ona.

Övmeler, yükseltmeler gitmiş yele,
Hem Muhammed, geldi görmüşken bile.

Kalp bir altın, âteşi görsün: Kara;
Yok ki imkân, kalpte yol yok onlara!

Kalp, mihenkten, iştiyâktan bahseder,
Uymuşun kalbi, dolarken şüpheler.

Cümle, gâfiller kanarlar hîleye,
Başlar artık, şüphe baş göstermeye.

Tam ayar olmazsa altınlar eğer,
İmtihân dersen, mihenk ister miler?

Kalp, mihenk ister muhakkak, sürmeye,
Kalplığın, durmaz gelir göstermeye.

Kalpte gerçek gizleyen, olmuş mihenk,
Yok mihenklik, hem ne ilmin, nûr demek.

Kaltabanlar hatrı, derken aynalar,
Yüzde gizler, aybı sunmaz aynalar.

Ayna olmaz, bir münâfıkmış meğer,
Ayna dersen, aynalık bulmaz ki yer!

*Doğru sunmuş ayna, varken yok nifâk,
Bitti cilt, **"Vallâhü âlem bilvifâk!"**[111]

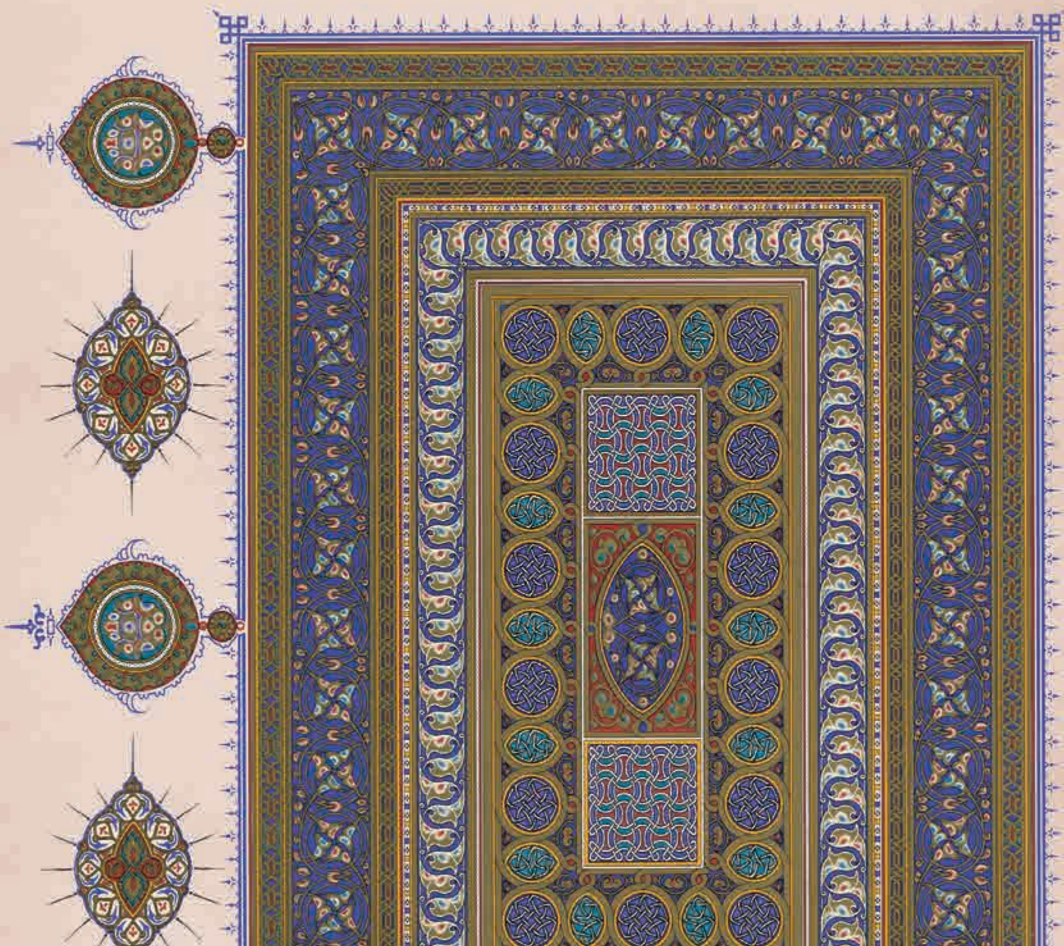
DÖRDÜNCÜ CİLDİN SONU

[110] *"Açık deliller geldi de, onlar küfürlerinden vazgeçmediler..." (Beyyine, 1)*

[111] *"Allah her işin doğrusunu daha iyi bilir."*

M E V L Â N Â

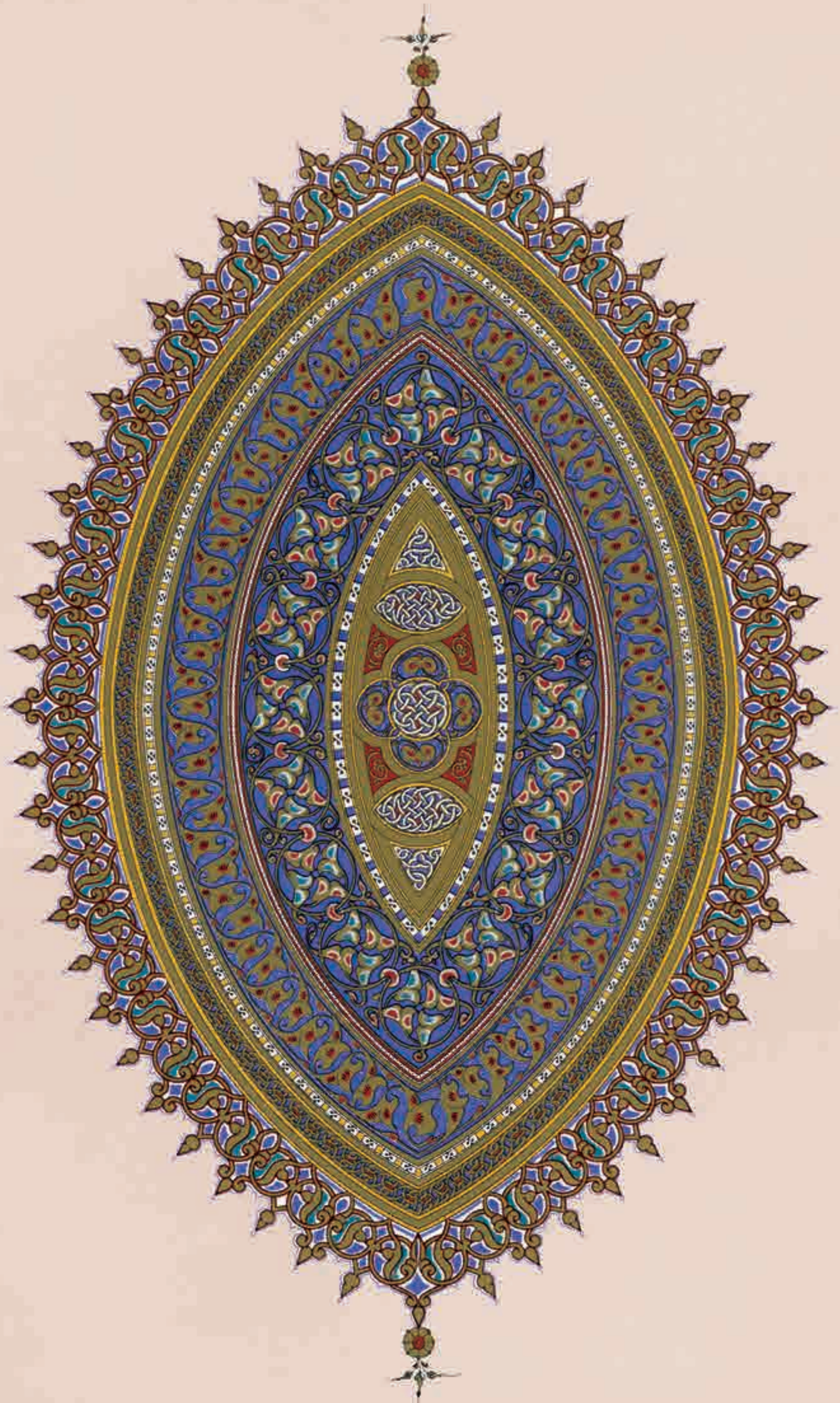
MESNEVÎ
5

بسم الله الرحمن الرحیم و به نستعین و علیه نتوکل و عنده مفاتیح القلوب و صلی الله
علی خیر خلقه محمد و آله و صحبه اجمعین

این مجلد پنجم است از دفترهای مثنوی و تبیان معنوی در بیان آنک شریعت همچو شمعست
ره می‌نماید و بی‌آنک شمع بدست آوری راه رفته نشود و چون در ره آمدی آن رفتن تو
طریقتست و چون رسیدی بمقصود آن حقیقتست و جهت این گفته‌اند که لو ظهرت الحقایق
بطلت الشرایع همچنانک مس زر شود و یا خود از اصل زر بود او را نه علم کیمیا حاجتست
که آن شریعتست و نه خود را در کیمیا مالیدن که آن طریقتست چنانک گفته‌اند
طلب الدلیل بعد الوصول الی المدلول قبیح و ترک الدلیل قبل الوصول الی المدلول مذموم
حاصل آنک شریعت همچو علم کیمیا آموختنست از استاد یا از کتاب و طریقت استعمال کردن
داروها و مس را در کیمیا مالیدنست و حقیقت زر شدن مس کیمیادانان به علم کیمیا شادند
که ما علم این می‌دانیم و عمل‌کنندگان به عمل کیمیا شادند که چنین کارها می‌کنیم و حقیقت یافته
بحقیقت شادند که ما زر شدیم و از علم و عمل کیمیا آزاد شدیم عتقاء الله‌ایم کل حزب
بما لدیهم فرحون یا مثال شریعت همچو علم طب آموختنست و طریقت پرهیز کردن
بموجب طب و داروها خوردن و حقیقت صحت یافتن ابدی و از آن هر دو فارغ
شدن چون آدمی ازین حیوة میرد شریعت و طریقت ازو منقطع شود و حقیقت ماند
حقیقت اگر دارد نعره میزند که یا لیت قومی یعلمون بما غفر لی ربی و اگر ندارد نعره میزند که
یا لیتنی لم اوت کتابیه و لم ادر ما حسابیه یا لیتها کانت القاضیة ما اغنی عنی مالیه
هلک عنی سلطانیه شریعت علمست طریقت عملست حقیقت الوصول الی الله فمن کان
یرجو لقاء ربه فلیعمل عملا صالحا و لا یشرک بعبادة ربه احدا و صلی الله
علی خیر خلقه محمد و آله و صحبه و عترته
و سلم تسلیما

و یا آنکه مس خود از اصل زر بوده

ÖNSÖZ[112]

BİSMİLLÂHİRRAHMANİRRAHİM

Ancak O'na dayanır ve O'ndan yardım dileriz. Kalplerin anahtarı O'nun nezdindedir. Yarattıklarının en hayırlısı Muhammed'e (s.a.v.), bütün âl'ine ve ashâbına rahmet dileriz.

Bu, Mesnevî defterlerinin ve mânevî beyânâtın beşincisidir; şunu bildirir: "Şerîat mu-ma benzer, yol gösterir. Fakat mumu ele almakla yol aşılmış olmaz. O mumun ışığında yol'a düzüldün mü, işte bu gidiş tarîkattır, maksadına ulaştın mı o da hakîkattir, bunun için: "Hakîkatler meydanda olsa idi şerîatlar ve yollar bâtıl olurdu" denmiştir. Nitekim bir bakır kimyâ ile altın hâline gelse veyahut aslında altın olsa idi, artık onun için, ne kimyâ ilmine ihtiyâç kalır ve ne de o ilme iksîr ile muâmele görmesine lüzum kalırdı. Kimyâ ilmi "Şerîat"tır, bu ilme göre iksîr ile muâmele görmek de "Tarîkat"tır. İşte bu sebeple: "Ulaşılacak şeye ulaştıktan sonra delîl aramak da, ulaşmadan delîli bırakmak da kötüdür." denilmiştir. Hâsılı şerîat, hocadan veya kitaptan (İlm-i Kimyâ)yı öğrenmeye benzer. Tarîkat, ilm-i kimyâya göre eczâların kullanılmasıyla iksîrin elde edilmesi ve bakırın iksîre sürülmesidir. Hakîkatse bakırın hâlis altın olmasıdır. İlm-i kimyâ'yı bilenler, biz bu bilgiye sahibiz diye sevinirler. Kimyâ san'atıyla meşgul olanlar da, biz böyle işler yapıyoruz diye sevinirler. Hakîkati bulanlar ise, biz altın olduk, bilgiden de kurtulduk, işlemeden de biz Hak hürleriyiz, diye sevinirler. **"Her zümre nâil olduğu şeyle ferâhlar, sevinir."** (Mü'minûn, 53) Yahut da (Şerîat) tıb bilgisine benzer. (Tarîkat) o ilme göre perhiz etmektir, ilâçları almak ve kullanmaktır. (Hakîkat) ise ebedî sıhhati bulmak ve dolayısıyla bu

---

[112] *Bu beşinci ciltteki önsözün Mevlânâ'ya ait olmaması ihtimâl dâhilindedir.*

Konya Mevlânâ Müzesi'nde mevcût el yazma nüshanın 5. Cildin önsözü tezhipsiz ve yazılan yazı hat itibâriyle de değişiktir. Bu nüsha, Kültür Bakanlığı tarafından aynen basılmıştır. Oradan durumu görmek mümkündür. Hakîkat ilmine vâkıf olanlara, şerîat gereksizdir dercesine bir ifâde mevcûttur ki, bu, Mevlânâ'nın inancına tamamen zıttır.

Meşhur Mesnevî mütercimi R.A. Nicholson, İranlı Prof. Fürizanfer, Şefik Can, bu önsözün Mevlânâ'ya ait olmadığını söylemekteler. Abdulbâkî Gölpınarlı kesin fikir beyân etmemekle berâber, bu hususu Dibâce Şerhinin sonunda ifâde etmiştir.

ikisinden de kurtulmaktır. Bir insan ölünce, şerîat ve tarîkat ahkâmı ondan kalkar. Ölen o kimse hakîkate ulaşmışsa: **“Keşke kavmim, Rabbim beni ne yüzden yarlıgadı, bilselerdi”** (Yâsîn, 27) diye nârâ atar. Eğer hakîkate ulaşmadan ölmüşse: **“Ne olurdu, amel defterim verilmeseydi; hesâbım nedir, bilmeseydim; keşke ölüm beni büsbütün öldürseydi de bir daha dirilmeseydim. Malım mülküm beni kurtarmadı, bana bir fayda vermedi; gücüm kuvvetim bitti”** (Hakka, 25-29) diye bar bar bağırır. Şerîat ilimdir, tarîkat ameldir. Hakîkat ise Allah’a ermektir.

“Artık kim Rabbine kavuşmayı ümid (ve arzû) **ediyorsa güzel bir amel işlesin ve Rabbine ibâdette** (hiçbir kimseyi ve hiçbir şeyi) **ortak tutmasın.”** (Kehf, 110)

Allah’ın rahmeti, yarattıklarının en hayırlısı Muhammed (s.a.v.) ‘e, âl’i ve ashâbının üzerine olsun.”

Bismillâhirrahmânirrâhim

Şahı yıldız, bak Hüsâmeddin diyor,
Mesnevî'den beş yazılsın istiyor.

Hak ziyâsın, Ey Hüsâmeddin ki sen,
Hem sefâ üstâdının, üstâd hemen.

Halkta gözler perdelenmiş olmasa,
Anlayış kıt, hem zayıflık bulmasa;

Meth ederdim layığındır, ben seni,
Başka sözler, söyleyim derken hani.

Yutmamış yont, bir doğandan lokmayı,
Suyla yağ karmak gerek olmuş payı.

Sen övülsen, boştu zindân ehline,
Methi bildirsek ruhâni bezmine!

Hem cihân ehlince dersek, pek zarar,
Sırrı aşk say, gizlerim ben âşikâr.

Övgü, gaybın perdeyi yırtmak demek,
İhtiyâçsızdır güneş, şerh eylesek.

Hem güneş övmek, övüştür kendini,
Gözlerim aydın, çapaksız der hani.

Hem güneş güçsüz, deyip zem eyleyen,
Gözlerimden ben körüm, dersin hemen!

Sen hased etsen de mes'uttur güneş,
Öyleler var, merhâmet et sen beleş.

Güç mü var, gözden güneş gizletmeye,
Tâzedir hep, yok gücün pörsütmeye!

Nûru sonsuz, muktedir az vermeye,
Mevkisinden güç mü var indirmeye?

Hep haset etmek küçültür hamili,
Bir ölümdür, görme alçak kâmili!

Kadri yükselsin fakat almaz akıl,
Şeyhinin hayranıdır elbet fodul.

Âcze düşmüştür akıl, şerhinde hem,
Âcizim ammâ, gerektir söylemem.

Hepsi elbet anlaşılmaz bir şeyi,
Terke yer yok, anlaşılmaz nükteyi.

İçmemişsen, sen bulut tûfânını,
Bulman imkânsız, su terk imkânını!

Sırrı özden koymamışsan ortaya,
Dön kabuktan, tâzelikler sunmaya.

Hem, makamın üzre sözlerdir kabuk,
Halk için hep sâde bir içtir, ufuk!

Arşa nisbet, alçacıktır gök denen,
Bir yığın toprak için, yüksek hemen.

Vasfını ben söylerim, hasret duyan,
Çekmesin hasret gelen talip hemen.

Nûru Hakk'sın, cânı çektin Hakk'a sen,
Halksa tutsak, şüphelerdir vehm ilen!

Sende hoş nûr, sürmedir kör gözlere;
Çekseler, görmek çıkar yükseklere!

25
Fare olsun, nûru sevmez olsa bak;
Nûru bulmuştur meğer keskin kulak!

Göz zayıflar, gezseler zulmette de,
Yok, tavâf, iman denen meşâlede.

Dîni nûrdan kısmet almaz kimseler,
İnce, müşkil, bağ görünmüş nükteler!

Böyleler açmaz güneş varken gözü,
Hem dokurlarken hüner, yok gündüzü.

Benzemezler hurmaya yükselmede,
Köstebek onlar ki, yerler delmede.

30
Insanın dört vasfı var can sıkmada,
Aklı germiş, durmadan çarmıhta da.

"DÖRT KUŞ AL, ONLARI YANINDA TOPLA" ÂYETİNİN TEFSİRİ

Ey güzellikten güneş, vaktin Halîl;
Yolkesen dört kuş bu, sen öldür çekil!

Çünkü bunlar kargadır, gel duy sözü,
Hep akıldan, oydular aklın gözü.

Tende dört kuştur, Halîl'in kestiği,
Kesmeler, ruh üzre yol açmış iyi.

Ey Halîl; has, çirkinin bağdan hele,
Baş kesip sen, aklı kurtar, al ele!

35
Sen bütündensin, sıfâtlar cüzlerin,
Çöz ayak, artık ayaklar hep senin.

Cümle âlem senle ermiş ruhlara,
Ordunun tek atlı, destek onlara!

Çünkü ten, dört hûyda bulmuştur durak,
Hûyların ad; fitne salmış kuştu bak!

Halka, sonsuz canlılık ister isen,
Sen uğursuz dört kuşu, kes dur hemen.

Gel dirilt bir başka tür ver âşikâr,
Gelmesin en sonda onlardan zarar.

40
Yol kesen dört kuş ki, mânâlarla da,
Milletin gönlünde, yurtlar kurmada.

Herkesin gönlünde sen, oldun emîr,
İsminiz, Hakk'ın halîfe söylenir!

Kes başından sen, şu cândan dört kuşu,
Halk da, sonsuz ömre ersin, doğrusu.

Kaz, horoz, hem karga, tâvus işte hâl,
Insanın dört hûy için, olmuş misâl.

Hırs ki kaz, elbet horoz, şehvet demek,
Mevki tâvus, karga çok ömr istemek.

45
Karga ister bir ömür, sürsün ebed,
Hep umar bir ömrü o, görsün ebed.

Hırsı temsîl eylemiş kaz dâimâ,
Her ne bulsun, yutmak ister oydu yâ!

Öylelerdir durmadan yer, işte bu,
Duydu tek bir söz **"külû"** hem **"veşrabû!"**[113]

[113] *"Yiyiniz, içiniz, fakat israf etmeyiniz!" (Araf, 31)*

Hep kazar ev, yağma eylerler yeri,
Tezce yer, kursak dolar bitmez feri.

Hem dağarcık, has ve çirkin doldurur,
İnci olsun, dâne olsun, yol bulur.

Başka ortaklar gelir yerler diye,
Yaş, kuru yükler dururlar heybeye.

Vakti dar, fırsatsa az, bak korkmağa,
Her ne bulmuşlar atarlar koltuğa.

Yağmalar bir kimse vardır, bak ona,
İtimât etmez odur, sultânına.

Gör ki mü'min, itimât etmişti yâ,
Ömrünün her rızkı, Hak'tan bulmada!

Hem emindir, korku duymaz yağmadan,
Şahının var kahrı, düşmândan inan!

Hem emindir hiç üşüşmez kimseler,
Hiç hücûmdan korkmamıştır böyleler.

Bildi mutlak Padişahın adli var,
Kimsenin yoktur sitem görmüştüler.

Şüphesiz sâkin durur yok tezliği,
Bildi yitmez, hem nâsib olmuş neyi.

Sabrederler, bıkmadan onlar bütün,
Tok göz onlar, ihsân etmişler bütün.

Hem yavaşlık, bil ki Allah nûrudur,
İvme, tezlik şeytânın düsturudur.

Verme der şeytân: "Fakirlik ortada,"
Sabrının beygir sürüp, çatlatmada!

Der ki Kur'ân: "Bil ki şeytân ürkütür,
Yokla tehdîd eyleyip, cân ürkütür.

Korkutur tezlik, harâm, has bilmeden,
Hep sevâp, sabrdan uzak eyler neden?"

Şüphesiz kâfir, yemekten bıkmıyor,
Dîn zayıftır, tense; "ben doymam" diyor.

EBÛ HÜREYRE'NİN RİVÂYET ETTİĞİ: "KÂFİR YEDİ BAĞIRSAKLA MÜ'MİN İSE BİR BAĞIRSAKLA YER" HADÎSİNİN BUYURULUŞUNDAKİ SEBEP.

Birtakım müşrik gelip Peygamber'e,
Akşam olmuş biz, konuk der sizlere,

"Ey kerîm sensin konak, her bir yana,
Biz konuk olmak için, geldik sana.

Biz açız, elbet uzaktan gelmişiz,
Fazl, kerem nûrunla parlat, isteriz!"

Der Nebî: "Yârân gelin, taksim edin,
Çünkü benden aldınız siz, feyzi dîn!"

Şah hûyundan hûy, sinerken orduna,
Hem bu yüzden, ok atar düşmânına.

Şahta hiddetten, kılıç vurmaktasın,
Yoksa kardeşken neden hiddetlesin?

Aynı hiddet, salladın on batmanı,
Bin günâhsız kardeşin, varken hani.

Şahta tek ruh, ordu dolmuş aynı ruh,
Bir sudur ruh, suysa mecrâdır güruh.

Şahda ruhun su, dolarken tat ile,
Cümle çaylar, aynı tat almış ele.

"Halk, şahın dînden ve meşreplerledir."
Söz **"Abes"**[114] şahı olandan gelmedir!

Seçti Ashab bir konuk, almış biri,
Bir konuk var hem büyük, tenden iri!

Pek büyük, mescitte kalmış oldu yâ,
Benzemiş, diplerde kalmış, tortuya!

Hem gidenlerden o, tek kalmış idi,
Tam yedi sağmal davar, gelmiş idi.

Hem, yemek ânında gelmişken davar,
Hep sağılmak üzre mevcut oldular!

Kıtlığın şahmış, Oğuz'dan **Uc** gibi,[115]
Cümle ekmekten yemiş içmiş idi.

Ehli Beyt hepten de kızmışlar ona,
Çünkü hep süt bekleşirler, baksana!

Mide olmuş bir davul, şişmişti de,
On sekiz ferdin yemek, tek mîdede!

Yatma ânı, geldi, yatmış hücrede,
Hem halâyık, hırsla kapu örtmede.

Hem dışardan, attı zincir üstüne,
Öfkelenmiş öyle dertlenmiş yine!

İhtiyâçtan istemiş çıkmak gece,
Sancı tutmuş kâfiri, bilmem nice?

Fırlamış, çıkmış yataktan, öyle bir,
Attı el, bakmış kapu zincirlidir.

Hîlekâr uğraştı, zincir çözmeye,
Türlü hâller vermemiş imkân niye?

Hem daralmış, dar gelir olmuş oda,
Hayret etmiş, çâre yoktur ortada.

Çâre olsun der, seçerken uykuyu,
Gördü kendin düşte, virân yerde bu!

Fikri virân olduğundan, öyle yâ,
Bir vîrân yer, gösterir olmuş rüyâ.

Gördü kendin öyle bir vîrânede,
İhtiyâç var, başlamış def' etmede.

Tam uyanmış, yer yatak pislik seli,
Hem utançtan, ızdırâptan bir deli!

Tam rezîllik, toprak örtmez bir kere,
Hem köpürmüş, coştu yüzbinler kere!

Hem uyanmaktan benim uykum beter,
Orda yersem, burda pislikmiş meğer!

Hep içinden vây u eyvâh gütmede,
Sanki kâfir, kabr de feryâd etmede.

Bekliyor bir ses ve hem bitsin gece,
Kapu açsınlar, o bekler öylece.

Beklemiş, bir ok olup, çıksam dedi,
Ben görünmezden meğer kaçsam dedi.

Söz uzundur ben kısalttım öyle ki,
Yol açılmış, olsa, kurtulmak ne ki!

---

[114] *"O kaşlarını çattı, o a'mâ yanına geldi diye" (Abese 1,2). Birinci mısra Hadis-i Şerif diye nakledilir.*

[115] *Uc, Oğuz'dan yemeye doğmayan bir kişi!*

PEYGAMBERİMIZIN ZİNCİRİ ÇÖZEREK KAPIYI AÇIP KENDİNİ GİZLEMESİ

Kalktı erken, geldi açtı Mustafâ,
Gösterir yol, öyle ki nûr-i sefâ!

Açtı, kendin gizlemişken, öyle yâ,
Hem belâ bulmuş odur, âr duymaya.

Gâye serbest yollanır olsun hemen,
Açtı gitsin, kimseler hiç görmeden.

Yâ, girip gizlendi yoktur ortada,
Yâda, Settâr ismidir, örtmüş Hüda!

Bâzan örtmüş oldu, Allah'ın boya,
Bâzı bakmış göz için, bir perde yâ!

Tâ ki görmez olsa hasmı ortada,
Hak'ta kudret, her şeyin üstünde yâ!

Mustafâ bilmişti, gerçek hâli ne,
Rabbi'nin istek olur mâni yine.

Böyle hâlden önce, yol gösterdiler,
Bir çukur var, düşme sen gel derdiler.

Hem hatadan önce, göstermiş yolu,
Kuy'ya düşmekten çekip almaktı bu!

Vardı düşmânlık, dönüşmüş dostluğa,
Var vîrânlık, sen de mâmûr olmağa!

Hem yatak pis, öfkedir hizmetçide,
Sundu alçaltmak için Peygamber'e.

"Böyle yapmış, der misâfir baksana!"
Âlemin rahmet, bakıp gülmüş ona!

Der: "Getir sen şimdi artık ibriği,
Ben temizlersem olur, elbet iyi!"

Sıçramış herkes o ân Allah için,
"Bizde cân, ten kurbânın olsun senin!

Hem temizlik, lâyık olmuş bizlere,
El yaparken, gönle yer yok bir kere.

İşte Hak etmişti ant, ömrün için,
Sen hilâfet şahısın, kürsündesin!

"Biz senin hizmette bulduk şan, şeref,
Sen yaparsan, bizlerin bitmiş hedef!"

Der Nebî: "Bildim bu gerçek, öyledir,
Ben yıkarsam, siz bilin hikmetledir!"

Duydular hep, öyle bekler oldular,
Sırrı çözmek üzre artık, durdular.

Hem temizler oldu, ciddiyetle o,
Yok ki hiç, taklîd, riyâ, Hak emri bu!

Gönlü der olmuştu, elbet sen yıka,
Şüphesiz, hikmet bütünden hârikâ!

O MİSÂFİRİN DÖNÜP GERİ GELMESİ, KİRLETTİKLERİNİ RESÛLULLAH'IN, MÜBÂREK ELLERİYLE YIKAMAKTA OLDUĞUNU GÖRMESİ

Kâfirin var armağan bir heykeli,
Yitti, yok! Artık karârsızdır eli.

Kaldı der hem, yattığım has hücrede,
Ben unuttum, kaldı put hücremde de!

Yaptığımdan, gerçi ârlanmakta bu,
Heykelin hırsıyla, ejder doğrusu!

Put için koşmuş olurken hücreye,
Gördü, Peygamber durur olmuş niye?

Bir Resûl, hem Allah'ın kudret eli,
Pis yıkar, Hak saklasın nûr elleri!

Hep hayâlden çıktı put, yoktur feri,
Geldi, üst baş yırttı coşkun, her yeri.

Elleriyle, başlayıp dövmüş yüzü,
Çarptı kendin taş, duvar görmez gözü.

Burnu kan, baş, tam yarılmış, kan akar,
Hem Nebî dönmüş acır, mahzûn bakar!

Attı nârâ, toplanır halk orda da,
"Durmayın, ey halk diyor olmakla da.

Ey akılsız baş ve ey nûrsuz sine,"
Der, vurur olmuştu yumruk kendine.

"Secde etmiş, hep cihân secden ile
Ey büyük zât, ben ki mahcûbum hele!

Küllesin hem, sen uyup, Hak emrine,
Ben ki cüz'üm, hem de, çok zâlim yine!

Küll ki titrer korkudan Allah için,
Ben ki cüz'üm, emre isyânlar niçin?

Her zamân yüz döndüren olmuş göğe;
Kıblesin sen, bende bak yüzsüzlüğe!"

Çırpınışlar, haddi aşmış oldu da,
Hem kucaklar oldu cândan Mustafâ.

Okşayıp, artık sevindirmiş onu,
Göz açıp, kendin tanıtmış en sonu!

Ağlamaz olsun bulut, gülmez çemen,
Ağlamazken, yok bebek süt anneden!

Tâze doğsun, yol nedir bilmiş bebek,
Ağlayışlar, anneden şefkât demek!

Bilmedin sen, dadının, dadıydı Hak;
Ağlamazdan süt verir olmak, uzak!

"Ağlasınlar" Hak buyurmuş düş ize,
Ver kulak, ihsân sütün versin bize.

Hem bulut ağlar, güneş yakmışsa var;
Hep hayat gelmiş, bu çiftten âşikâr!

Hem güneşten, dökmesin yaş bir bulut,
Ten, âraz nerden bulur olmuş umut?

Hem harâret, hem de ermezden meme,
Erme imkânsız olur, dört mevsime.

Yaş buluttan, od güneşten gelmede;
Hem cihânın ağza, bir taç vermede!

Aklının vardır güneş, sen yaksana,
Göz buluttur, ağlayışlar ver ona!

Bir bebek ol, ağlayan gözler gerek,
Mânevî zevk öldürür, ekmek yemek!

Tende yapraklar açar, olmuş yemek,
Cânda hep yaprak döker, gör öylecek!

Cânda rızksızlık, bedenden rızkımız,
Ten zayıflar olsa, ruhtur zevkimiz.

"Borç verin" der öyle hem, Allah bana,
Tâ gönülden, yüz çemen açsın sana!

Borç verip sen, hep azalt dur lokmayı,
Gözlerin alsın, görünmez yüz payı.

Ten boşaltır, olsa bir kez pisliği,
Mânevî misk, doldurur ten inciyi.

Cümle pislikten temiz olmuş beden,
Hak; temizlik üzre lâyık eyleyen.

"Sen riyâzet etme" der şeytân sana,
"Pişmân olmak yok, gerek yok korkuna.

Hep heveslerdir gider, birden erir,
Pişmân olsan hiç, bu hep dert gösterir.

Hem ye şundan, dizde kuvvet öyle yâ,
Bir ilâçtır, hem de, derdinden devâ.

İç ki şundan, ruha merkeptir tenin,
Ten alışkın, vaktidir aş vermenin.

Sen alışsan, aç kalırsan, ten yiter,
Kalpte dert, beyninde dertler, buldu yer."

Alçak İblis, türlü tehdîtler bulur,
Halka, binler tür gelir efsûn okur!

Sanki Câlinus, olur doktor sana,
Hem sebeptir, şüphesiz aldanmana.

Hem yiyip içmen ilâçtır, der o yâ,
Âdem'i hem, böyle çekmiş buğdaya.

Hey ve heyhâtlar edip, gelmekte o,
Taktı bir gem, hem dudaktan bağlar o!

Nallanırken, at dudaktan bağlanır,
Âdî taşlar lâ'l sanılsın istenir.

Hem, kulaklardan tutarlar, at gibi,
Hep çekerler, derd sunarlar bittabi.

Şüphesiz gelmiş, senin nallar ayak,
Derde düştün, sen de gezmek, çok ırak!

Nal, tereddüt etmenin olmuş sebep,
Böyle olsun, şöyle olsun söyle hep.

Var tereddüt, seç Nebî seçmiş yolu,
Yapma! Yapmış bir çocuk, yapmış deli!

Çevrilen cennet, nelerlen çevrili?
Hiç sevilmez şey ekilmiş bilmeli!

Hep okur şeytân, yüz efsûn hîleden,
Ejdehâ olsun, kafeslenmiş hemen.

Aksa, ırmak olsa, bağlarlar onu,
Bir akıl şaşsın gülerler, bil bunu!

Aklı dostun, akla bir yâr eyle sen,
"Emruhüm şûrâ"[116] okursun öyle sen.

Peygamberimizin o Bedevî Misâfire İltifât Buyurması

Sözde son yoktur, konuk olmuş Arap,
Hem Nebî'nin hâle, hayret etti hep.

Kaldı birazcık, delirsin en sonu,
Mustafâ'nın akl eli, tutmuş onu.

Hem de Peygamber: "Birazcık" gel dedi.
Uykunun sarhoş, itaat eyledi.

Der Resulullah ki: "Gel sen burya dek,
Burda işler var, senin yapsam gerek."

Hem, sular serpip uyandırmış onu,
Der: "Şehâdet neyse öğret sen bunu!

[116] *"Rablerine itaat eder, emre uyar ve aralarında müşavere ederler." (Şûrâ, 36-39)*

Hem şehâdet ermeli artık bana,
Bıkmışım vardan, gidem çölden yana!"

Biz İlâhî hâkimin dehlizdeyiz,
Hem **"Elest"**, bizler **"Belâ"** fikrindeyiz.[117]

Hem **"Belâ"** ben söylemiştim, bir beyân,
Söz ve işler, bir **"şühûd"** bir imtihân.

Hem neden sen, hâkimin dehlizdesin,
Burya biz, şâhid olup geldik niçin?

Hâkimin dehlizde şâhid, nerye dek?
Hem nedendir, haps olup kalmak gerek?

Hem çağırmışlar ki, inkâr etmesin,
Burda, gerçekten şehâdet eylesin.

Hep inât ettin, oturdun burda sen;
Bağladın eller, dudak büktün hemen.

Sen, şehâdet etmeden şâhit hele,
Dehlizinden kurtuluş geçmez ele!

Tez şehâdet eylemen, kârdır sana,
İş yakınken, yol uzatmak zor buna!

Yüz yıl olsun, ister olsun tek bir ân,
Sen emânet ehli ol, kurtul hemen!

DIŞTA OLAN NAMÂZ, ORUÇ VE SÂİR İBÂDETLER, İÇTEKİ NÛR'A ŞÂHİTTİR

Hem namâz denmiş, oruç denmiş, cihâd,
Şahidindir, söyleşir var îtikâd!

Ver zekât, ver armağan, hem hırsı terk,
Kendinin sırr üzre, şâhitlik gerek.

Hem misâfir üzre, ihsân eylemek;
"Ey büyükler, biz dürüst insan demek.

Armağanlar, cümle bahşiş vermeler,
Bende mevcût sevginin şâhittiler.

Kim ki mâl, mülkten ulaşmış gayrete,
Bende var, hayrın şu cevher denmede!

Bende mertlik var, ve takvâ cevheri,
Var zekât, olmuş oruç şâhitleri."

Der oruç: "Yapmış helâlden perhizi,
Yok harâmın, onda artık bir izi!"

Der zekât: "Gerçek mâlından vermeye,
Başkasından mâl alıp, çalsın niye?"

Hem riyâ, tezvîrle yapsın işbu çift,
Hem İlâhî adle, olmazlar şâhit!

Avcı saçsın, dâne kuşlar üzre bir,
Merhamet, mertlik değil, av gâyedir.

Bir bakarsın sen, oruç tutmuş kedi,
Yumdu göz, hâm kuş bulup, av eyledi.

Nice yüzler bed sayılmış, zân ile,
Mert, oruç tutmuş da, hor gelmiş bile!

Allah'ın ihsan çıkarmış, ortada,
Kim ki kılmış eğri, pâklar hep Hüda!

Merhamet geçmiş, günâhlardan öte,
Nûr verir, ay nûru kalmış gölgede.

Hak yıkar hem, hiç karıştırmaz kire,
Gasl eder, rahmet durultur bir kere!

[117] *"'Ben, sizin, Rabbiniz değil miyim?' demiş. Onlar da 'Evet, Rabbimizsin, şahit olduk.' demişlerdi."* (A'raf, 172)

Yarlıgar olmak, çıkarken meydâna,
Miğfer örter, kel nasıl densin ona?

Yağdırır yağmur o, göklerden hele,
Hep temizlensin, şu pislikler bile!

SUYUN BÜTÜN PİSLİKLERİ TEMİZLEMESİ, ALLAH TEÂLÂ'NIN DA SUYU PİSLİKTEN ARITMASI ŞÜPHESİZ HAK TEÂLÂ KUDDÛS, YÂNÎ TEMİZLEYİCİDİR

200
Yerde durgunken sular hep pislenir,
Pislenirken, duygu ondan iğrenir.

Hak, buhar eyler denizlerden suyu,
Bak yıkar, tekrâr duru Hakk'ın suyu!

Yıl geçer tekrâr, etek yeller gelir,
Nerde dersen: "Hasların ummânda der!"

Kirliler, sizler gelin pâk olmaya,
Hûylarım Hak'tan benim, almış maya.

Kirliler, pisler, dönün sizler gelin,
Allah'ın hûydan da hûy aldım, bilin!

205
Ben senin çirkinliği, koymaz yurum,
Gelse şeytân, ben meleklikler korum.

Ben bulaşmışlık veren yerden yine,
Hep gider oldum, temizlik mülküne.

Kirlenen hırkam, çıkartmışken meğer!
Hak, yeniden ihsân eyler giysiler.

O'nda iş dersen budur, hem bende de,
Çünkü Rabbim, varı tezyin etmede!

Bizde kirler olmasaymış önceden,
Su, temizlik belgesi alsın neden?

210
Elde altın torbası, zümrüt diye,
Benzetilmiş, seslenen bir kimseye.

Yerde çıkmış çimse, dökmüşler suyu,
Yunmamış yüz varsa, harcarlar suyu!

Bak deniz, baş üzre tutmuş bir gemi,
Baş tâc etmiş, bir hamallık görkemi.

Binler aşmış, çok ilâç vardır suda,
Çünkü feyzinden yetişmiş olmada.

İn, cinin ruh, dânenin kalp onla da,
Oldu bir eczâne, suymuş akmada.

215
Yeryüzünden çok yetim, besler bu su,
Çok ayaktan, bağ çözermiş doğrusu!

Bilse hem, sermâye, kirlenmiş sular,
Yerde insan misli şaşkın kaldılar.

KULLANILMIŞ VE BULANIP KİRLENMİŞ SUYUN HAK TEÂLÂ'DAN MEDET İSTEMESİ

İnleyip söyler içinden: "Ey Hüda,
Verdiğin verdim, fakîrlik ortada.

Ben temiz, pis üzre döktüm varımı,
Padişahım, gel de artır kârımı!"

Der:"Bulut al sen götür bir boş yere,
Ey güneş, yükselt, yücelt dur göklere!"

220
Sürdü Allah, türlü türlü yollara,
Sonra ermiş, gepgeniş ummânlara!

Biz su dersek, gâyemizdir evliyâ,
Hep bulunmuşluk, temizler ruhu da.

Ruh bulanmış olsa, dönmüş Rabbine,
Döndü arşı, pâk eden Hak emrine.

Hem gelir, ondan da hem, toplar etek,
Okyanustan dersi vermek üzre tek.

*Yok, teyemmüm, hepsi bir rahmet suyu,
Kurtarır hep, kıble tâlip bir huyu.

Halkla olmaklık, beşerlikten misâl,
Hak sefer var, söyle derken *yâ* Bilâl![118]

Ey Bilâl, ismen güzel, çık ortaya,
Yolculuk var, gel davullar çalmaya.

Ruh sefer etsin, beden etmiş kıyâm,
Dönse ruh, tutmuş beden, vermiş selâm.

Hem teyemmüm, kurtarır bak her şeyi,
Kıble dersen, gösterir tam kıbleyi.

Verdiğim örnek muhakkak vâsıta,
Vâsıta, örnek bu halkın, ortada!

Kim semender misli girmiş âteşe?
Yok, sebepsiz girme elbet bir işe!

Âteşin nârında, mevcût faydada,
Gör, hamam olmuş olur bir vâsıta.

Âteşe girmekle, olmazsın Halîl,
Âteş elçin, suysa olmuştur delîl.

Doyma, Hak'tandır, tabiat tutsağı,
Ekmek olmazdan, bulur mu doymağı?

[118] *Resûlullah mânevî zevk isteyince Hz. Bilâl'dan güzel sesiyle ezan okumasını isterdi.*

Allah'ından dır lutüf, ey ehli ten,
Lûtfu bulmaz bir çimen, olmaz çemen!

Vâsıta, ten kalmasın, bir ruh olur,
Sanki Mûsa, gördü çıkmışken o nûr.

Hem su şâhit, hem temizlik, hem nebât,
Kalbe, Allah rahmi dolmuş, katbekat.

HARİCÎ İŞ VE SÖZÜN İÇE VE İÇTEKİ NÛRA ŞAHÂDETİ.

İş ve söz, olmakta kalbin şâhidi,
Sen bu çiftten anla, kalbin neyledi!

Girmemiş doktor içinden, dert nesi,
Anlamaz dıştan, sidikten teşhîsi.

Söz, amel, hep oldular idrâr gibi,
Doktorun bunlar olurlar terkîbi.

Ruha girmiş oldu bil cân doktoru,
Öyle *yol* bulmuş, *yapar* iman turu.

İhtiyâç duymaz fiil, artık söze,
Sen sakın, onlar büyük câsûs bize!

İş ve söz şâhitleri ister isen,
Bekle gel hem, ermemiş ırmakta sen!

ÂRİFİN KALBİNDEKİ NÛR-İ İLÂHÎ, ÂRİFİN SÖZ VE FİİLİNE HÂCET KALMADAN KENDİNİ HALKA GÖSTERİR

Ârifin nûr, haddi aşmış bilseniz,
Kır ve çöller, nûrla dolmuş görseniz!

Hem güzellik, hem görünmek, hiç ona,
Hem tekellüf, hem cömertlik, hiç ona!

İncinin nûr parlayışlar sundu mu?
Hep zâhitlikten uzak, artık yolu!

245
Fi'li şâhid, böylelerden isteme,
Çift cihân, ondan açılmış gül yine!

Hem şâhitlik neydi? Çıksın gizliler,
Olsa iş, olsun fiiller denktiler!

Gâye; cevher sırrı var, keşf eylemek,
Vasfı bâkî, iğreti ârâzdı tek!

Altının iz kalmamış, görsün mihenk,
Altının nâm, işte kalmış oldu tek.

Hem namâz, kalmaz cihât, kalmaz oruç,
Kaldı has nâm, böyle bir addır sonuç!

250
Böyle hem, ruh söz ve işlerden yine,
Cevheri sürmüş olur, Hak emrine.

Îtikâdım doğrudur, fi'lim şâhit,
Şâhidin tam doğru dersen, yok ümit.

Şâhidin olsun, gerektir tezkiye,
Bil ki dâvâ, bağlıdır gerçekliğe!

Doğru sözler, sözlerindir şahidi,
Fi'lin, ahdin hep vefadır şahidi.

Kavlî şâhit, eğri olsun, red gerek,
Fi'li şâhit, eğri olsun, red gerek.

255
Bir çelişmez iş ve söz lâzım sana;
Hak için tek, makbûliyet buydu yâ!

Ayrı gayret, var tenakuz öylece;
Var dikenler, bazısı sökmüş gece.

Uymayan söz söyleyen, şâhit ne ki?
Allah'ın rahmet, erişmezden peki!

Şâhidin pâk olsa, bulmuştur kabûl,
Yoksa tutsak, olman olmuştur usûl.

İş ve sözlerdir açan, kalp sırrını,
Gizli sırlardan açar söyler onu.

260
Sen inâtkâr, sen inâtlar eylesen,
Bekleyip dur, onlar olmuş bekleyen.

HAZRET-İ MUSTAFÂ (S.A.V.) EFENDİMİZİN MİSÂFİRİNE ŞAHÂDETİ TÂLİM ETMESİ

Söz tükenmez, istemiştir Mustafâ,
Et şehâdet, hem kabûl etmiş o da.

Hem şehâdet pek güzel, pek muteber,
Bağlanan bir zor düğüm olsun, çözer.

Müslüman olmuş, Resûl söyler ona;
"Gel konuk ol, işbu akşam sen bana!"

Der ki: "Vallah nerye gitsem orda ben,
Hep senin oldum konuk, her yerde ben!

265
Ben dirildim senle, azâdlın benim,
Çift cihân, sofranda mihmanlık yerim.

Kim ki seçkin sofradan, geçmiş öte,
Tam boğazdan, bir kemik batmış ete.

Kim ki sofrandan geçip, gitmiş hele,
Şeytânın yoldaştı, aynı kap ile.

Komşusuyken, kim kaçar senden uzak,
Oldu şeytân, komşusu şeytandı bak!

Kim ki sofrandan gider bir sofraya,
İblis'in kaptan yemek yer, oldu yâ!

270
Bir asîl at üzre binmiş olsa da;
Dîvle binmiştir, haset etmiş aya.

Bir çocuk doğsun hanım, olsun o da,
Hem soyundan, dîv de ortak olmada!

Ortak ol! Hem söylemiş Allah ona,
Der şefik; evlât ve mâllardan yana!

Söylemiş birkez Nebî duymuş Ali,
Pek açık nakl eyleyen, olmuş Ali.

Yâ Resûlullah, risâletler tamâm,
Şüphesiz doğmuş, güneşler misli tam!

275
Sende şefkat, yok ki yüzler annede,
Yapmaz Îsâ, Âzer üzre böyle de.

Hem yüzünden, ruh ecelden kurtulur,
Kalktı Âzer, oysa tekrârdan ölür!

Bak konuk olmuş Arap, artık gece,
Bir yarım süt içti, doymuş öylece.

"Süt içip, ekmek ye," söylerken Nebî,
"Doymuşum vallah!" riyâsız söyledi!

"Hem tekellüf, gösteriş, ardan değil,
Dünkü günden fazla doydum, öyle bil!"

280
Evde kim var, der bütün hayret bu şey,
Damla zeytin yağla, kandîl doldu ey!

Fil, ebâbil kuş gıdâsından nasıl,
Doydu derler, anlaşılmaz elhasıl!

Fil vücût fert, bir sinek miktârı yer,
Der, fısıldar oldular, onlar meğer!

Kâfirî hırstan, vehim düşmüş yere;
Ejdehâ doymuş sineklik rızklara!

Gitti ondan, küfrünün açgözlülük,
Rızkı iman oldu, kuvvet, pek büyük.

285
Bir öküz açlıkla, kıvranmış iken,
Sanki Meryem, gördü cennet, meyveden.

Mîde dolmuş, sanki cennet meyvesi,
Bir cehennem, sanki var dinlenmesi.

"Lâilâhe" söyleyip susmuş olan,
Kavle uymuş, aç göz olmaz, sen inan!

"ŞEYTÂNIM, BENİM ELİMDE MÜSLÜMÂN OLDU" HADÎSİNE GÖRE RUHUN GIDASI OLAN NÛR, RUHA EŞ VE DOST OLMAK İÇİN, VELÎLERİN CİSİMLERİNE GIDÂ OLUR

Görmenin, hem ruhunun iman gıdâ,
Cisminin var kısmeti, bil yavruda!

"Yer cism, şeytâna benzer ten," dedi,
"Bendeki şeytân müselmân" der Nebî.

290
Tatsa imandan, ölüm olmuş diri,
Tatmadan şeytân, nasıl İslâm, biri?

Kör, sağır, âşık senin dünyâya ten,
Aşkı, bir aşktır silip mahv eyleyen.

İçse, yakînin evinden ten, meyi,
İçse azcık, kalp olur aşkın evi.

Mîde doldurmakta ey harîs olan,
Gel değiştir, artsın artık cân gıdân.

Al ilâç, kalbin zayıf olmuş senin,
Hûy değiştirmek, senin tedbîrinin!

Ey yemek, aştan rehin, tutsak olan,
Gel kesil sütten çocuk, ol kurtulan.

Çok yemek, açlıkta vardır öyle ki,
Sen araştır, açlığın nefret ne ki?

Nûr olur olmuş gözün, her bir gıdâ,
Nûru al, nûrdur melekler ortada!

Al melekler misli, tesbîhten rızık,
Kurtul artık her cezâdan, derdi yık!

Sanma Cebrâil gelir leşten yana,
Güçte kartal, fazla olmaz, bak ona!

Hak ki kurmuş, burda has bir sofra var,
Hırslının gözden uzak, has sofralar.

Hem cihân elbet, rızıktan bağ yine,
Yer sıçan, yermiş yılan, toprak yine.

Ten Ehli Olanların Ruh Gıdâsını İnkâr Ederek Âdî Bir Yemeğe Titremeleri

Kildi kısmet, kış veya, olsun bahar,
Sen adamsın, bir yılan kalmak mı var?

Hep ağaç yer kurt, deyip has helvâ bu;
Kimde vardır böyle helvâ, söyler o!

Gezdi pislik içre, pislik yer böcek,
Onda yoktur, başka bir rızk istemek.

Münacat

"Ey Hüda! Âyet ve sözler saç bize,
Böyle söz olsun, kulak etsin küpe.

Tut kulaktan, çek ki aşkın meclise,
Has şarâplardan kavuştur içmişe.

Sen ki, dîninden duyurdun, bir koku,
Örtme doymazdan, şarâbın tul'munu.

Kendisinden ey keremler beklenen,
Er, kadın almış gıda lûtfun ilen.

Ey duâlar söylenilmezden duyan;
Gönle, yüzler menfezi sensin açan!

Kaç rakam nakş eyledin, insan da sen,
Taştı kalpler, oldular bir mum hemen.

"Nûn" olan kaş "sâd" olan gözlerle de,
"Cim" kulak verdin, akıl, his, fitne de.

Aklımız, bundan eler hep, inceden,
Has edîp, artık n'olursun boz hemen.

Yokta mevcut, bir güzel hülyâyla tam,
Durmayıp nakş eylemiş, bir hoş rakam.

Bir hayâlin levhadır göz, kaş, kulak;
Yüz ve benler, resmeder olmuştu bak.

Yokta âşık, varda, sarhoş olmadan,
Yokluğun mâşûk, vefâkârdır inan!

Akla Allah nakşı, şekli öğreten,
Şekli yok Hak'tır, yönelsin isteyen.

LEVH-İ MAHFUZ VE HERKESİN, GÜNLÜK NÂSİBİ NE KADARSA O LEVH'DEN O KADARINA AKIL ERDİRMESİ

Her sabâh, levhten melek ders aldı yâ,
Her akıl, kalkıp sabah ders almada.

Yokluğun üstünde, parmaksız yazı,
Halka sunmuş oldu, hayret çıkmazı.

Bir hayâl ardında, herkes maskara,
Hazne ummak, yerde açmıştır yara!

Bir hayâl varken, teşebbüsler yüce,
Dağda, mâden işletir pek güçlüce.

İnci isterken hayâl, dalmış suya,
İstiridler kesti, atmış torbaya.

Öyleler vardır, kapanmış havraya,
Başkalar, gitmiş de çiftlik kurmaya.

Yolkesen hürlük hayali bellemiş,
Olmuşum ben hastanın merhem demiş.

Cin çağırmış, aklı kaybetmiş biri,
Yıldızın ahkâma dönmüş diğeri.

İçte, renk renktir hayâlin her biri,
Dışta olmuş oldu onlar aykırı.

Hep bakar, iş işliyor, hayrettedir,
Her içen der: "Yaptığın şeyler nedir?"

Hep hayâller, olmasaymış zıd eğer,
Nerden olsun, böyle zıdlıklar meğer?

Hepsinin cân kıblesi gizlenmede,
Öyle herkes, ayrı yönler gütmede!

BİRBİRİNE AYKIRI GİDİŞLER VE ÇEŞİTLİ DİDİNİŞLER

Bir karanlık yerde kalmış, halksa da,
Hep hayâlden, kıbleler, vehm etmede!

Gün doğarken, Kâbe'dir yüz gösterir.
Kim şaşırmış bellidir, şaşkın denir.

Belki dalmışlardı, dalgıçlar gibi,
Öyle toplar, elle görmezden dibi.

Her ne bulmuş, inci, mercan sunmada,
Türlü şeylerdir, dolaşmış torbada.

Bir denizden çıksalar onlar hele,
Kimde var has inci, bilmişler bile.

Kim küçük bir inci bulmuş, taş bulan,
Bellidir, ellerde hem, boncuk olan.

Hep uyarmış, kahreden mahşer bile,
Nerde var çirkin, açıklarmış hele.

Böyle hem, her bir bölük pervâneler,
Bir mumun etrâfını dönmekteler.

Hep vururlar, mumda mevcût ateşe,
Her tavâf yakmış kanatlar, bak işe.

Âteşinden, çok ağaç bitmiş hani,
Hep ümit etmekte Mûsa şansını,

Duydu âteş ihsânından, her sürü,
Her kıvılcım, sandılar ateş türü.

Sen ebedden, bir sabah doğsun da gör,
Hangi mumdur hep dönülmüş, hangi nûr!

Zaferin mumdur kanatlar yakmada,
Mumsa seksen kez kanatlar vermede.

Çift gözün yummuş nice pervâneler,
Hem kanat yakmış ve artık yerdeler!

Hem kanat yanmış, o pişmân kıvranır,
Göz kör etmiş, hislerinden âhlanır.

Mum da söyler: "Yanmışım ben yanmadan;
Nerde kurtarsam seni, sen yanmadan?

Bende baş yanmış ve benken ağlayan,
Ben nasıl olsam seni aydınlatan?"

"EY HASRET, HAZIR OL, O KULLARA Kİ" AYETİN TEFSİRİ

Hem o der: "Baktım, gurûr duydum sana;
Hâli geç, gördüm meğer baktım sana."

Mum söner, meyler biter, yâr gitmede,
Eğri baktık, yâr utançtan yitmede!

Fayda umdun, hep ziyânlar peyleyen,
Gafletinden, Hakk'a şekvâ eyleyen.

Pek güzeldir, bir inanmış Müslümân,
İtimât var, kardeşin onlarda cân!

Yönlenir insan denenler bir yöne,
Hep âzizler, Hakk'a dönmüşler yine!

Her güvercin, uçtu mutlak bir yöne,
İzzet ehli, hep cihetsizden yana.

Biz ne evden, biz havâdan kuş değil,
Dânemiz olmaz ki, maddi dâne bil!

Rızkımız, bol bol gelir artık bizim,
Ruhumuz hür, üstümüz yırtık bizim.

BİZİM FERÂCE DEDİĞİMİZ BOL CÜBBEYE ÖNCE FERECÎ DENİLMESİNİN SEBEBİ

Hem de sûfî tam sıkılmış oldu yâ;
Cübbe yırtmış, hep ferahlık ortada.

Hem ferâhlıktan "ferâc" denmiş ona,
Hem necât bulmuş, lâkap vermiş ona!

Hem ferâc, yaygın lâkaptır ortada.
Duydu şeyh zevk, halka kalmış, tortu da!

Böyledir, sûfîce ismin gerçeği,
Ehl-i Hak, saflıkladır geçmiş "şeyi".

Kim ki toprak yer, yapışmış tortuya,
Kim ki sûfîdir, yönelmiş sâflığa.

Tortunun der, var muhakkak sâfı hem,
Kalp delîlden, buldu bir bak, sâfı hem!

Tortu zorluk, sâf kolaylık, işte bu;
Sâf ki olgun hurma, hâmdır tortusu.

Güç, kolaylık birleşik, dert etme sen,
Ölmenin yoldur, hayata yönlenen.

Ruh ferahlık istesen, yırt cübbeni;
Sâfiyet, tezden gelip, bulsun seni!

Bil ki sûfî; sâflık ister kimsedir,
Sanma, cübbeylen, ağır gitmekledir.

Cümleten sûfîyi, alçaklar ki tam,
Terzi, oğlancı sanarlar vesselâm.

Öyle sâflık, hoş isim almak iyi,
Renk desen, nûr örtüsün almak iyi!

Sen hayâllen git, gerektir aslına,
Yok gerek hem, asla tapmış olmana.

*Aşka tâlib! Bil ki rehberdir koku,
Yâkub'un açmış gözü, gerçekte bu!

Geç, uzak, gerçek için mâni, hayâl;
Men için, olmuş çavuş, gayret bu hâl!

Yol arar kim, hem hayâldir yolkesen,
Gayret etsen bir hayâldir, dur diyen!

Kim işitmiş, akla hâkim kim ki var,
Allah'ın dost coşkusundan, oldu yâr.

Hep hayâller şahlığından kurtulur,
İz sunan şahın okun izden yürür!

Allah'ım, şaş kalbe tedbir ihsân et;
Yay olup yaşlandı, ok ver, ihsân et!

Sır kadehten, bir yudum kil üstüne,
Sen, keremkâr kâseden saçtın yine.

Yüz ve saçlar gösterir ondan nişân,
Hep öper, koklar güzelden şah olan.

Yüz gönülden öptüğün, kil katresi,
Hem onun haslık, onun bir zerresi.

Kil karışmış zerre, mecnûn etmede,
Sâf olan bilmem nasıldır, n'etmede?

Cümle, kerpiç sanki bağrın yakmada,
Haslığın huzrunda damla kalmada.

Ay, Güneş, hüsnün, Hamel bir damlası,
Arşla, Kürsî, hem Zühâl tek zerresi.

Sen acep bir damla yok, kimyâ dedin;
Bir temastan, bin güzellik gözledin!

Gel ona, sürtünmeyi cândan dile,
Tek dokunmuşlar temizlerdir hele.

Damladan almış, şarâp, lâ'l, inciler,
Sebze, her şey, hisselenmiş meyveler!

Her letâfet üzre, bir tek damla, ün;
Hem nasıldır sâf olan, artık düşün!

Kil bulaşmış mey, tavâf etmektesin,
Sâf şarâp görsen eğer sen, nerdesin?

Hem ölüm, vaktin, safânın damlası,
Hem ölüp, kilden geçip ayrılması!

Neydi kalmış; hem gömersin sen onu,
Hem nasıl olmuş, bu çirkinlik sonu?

Ruh, ceset olmaksızın çıkmışsa bir,
Bir letâfettir bizim, târif nedir?

Ruhun ay, nûr saçsa, yok tenden bulut;
Bir letâfettir ve şerhin, yok umut!

Tatlı matbah, pek güzeldir bak hele,
Kap yalarlar, cümle sultânlar bile!

Dînde sahrâ harmânı, elbet güzel,
Burda harmânlar, başak toplardı el.

Pek güzel, gâmsız ömür ummânları,
Okyanus var, damla olmakmış yeri.

Bir çorak toprak bu sûflîlik nesi?
Bir yudum serpmiş, Elest'in sâkisi!

Böyle coşmuş, biz coşuştan gelmişiz,
Bir yudum tekrâr sunun, tembelmişiz!

Yokluk üzre, dertleniş câizse, ben,
İnlemem yok, söyleyip, sustum hemen!

Hırs kaz'ından bir beyândır katbekat,
Sen Halîl'den belle, kaz hiç, öldür at!

Hırs kazından, var meğer çok hayr u şer,
Korkarım söz söylemekten ben meğer!

TÂVUS KUŞUNUN TABÎATI VE İBRAHİM ALEYHİSSELÂM'IN ONU KESMESİNDEKİ SEBEP

Çifte renk şân, cilve bahsinden size,
Şimdi geldik, süslü tâvustan söze.

Gayretindir ilgi, hayr u şer ile!
Fayda bilmez, halkı almaktır ele.

Bir tuzaktır bilmeden, tutmuş avı,
Gâye bilmezdir tuzak, yutmuş avı.

Fayda bilmez bir tuzak, bilmez zarar,
Böyle boş iş, bizce hayretler sunar.

Kardeşim sen, dostu artırmaktasın,
Yüz güzel dost eyledin, geçtin kesin!

Sen muhabbetten tuzak kurdun diye,
Doğduğun günden de, halk av etmeye.

El çek artık, böyle bir avdan hele,
Neydi ördün? Hem neler geçmiş ele?

Oldu akşam, geldi bir ömrün sonu,
Sen henüz halk avlayansın, bil bunu!

Tuttuğun varken tuzaktan, sal hele,
Bir de alçak misli av et, al ele.

Sonra tekrâr sal ve sen avlan yine,
Bir çocuk oynar, habersiz bilsene!

Yok avın, boştur tuzak, çatmış gece;
Hem tuzak baş ağrınız, bağ öylece.

Sen ki, kendin üzre kurmuşsun tuzak,
Sen ki tutsak, elde boş, maksât uzak!

Var mı ahmak, biz gibi, seyret hele,
Kendisin avlar olan, hiç yok bile!

Aldatış, benzer domuz av etmeye,
Derdi çok, ettir harâm, yenmez diye!

Avcılık ister isen, tek aşk yeter,
Sanmadım aşk bir tuzak görsün düşer?

Kendinin yok, sen tuzak emrindesin,
Öz tuzaklardan geçiş, hürlük kesin!

Aşk ki, pesten söyleyip durmuş bana,
Avcılıktan, av oluş hoştur sana.

Hayrânım ol, hem de gel artık övün,
Geç güneşten, zerre olmaklık düşün.

Benle dur hem, gel de sen evsiz de ol,
Etme dâvâ, mum deyip, pervâne ol!

Zindelikten, sen olup sultân hemin,
Kulluğundan, gizli sultânlık edin!

Nal çakılmış çok cihânda tersine,
Duydunuz tutsak sayılmış şah yine!

Boynunun ip, sehbanın tâç eylemiş,
Toplanan halk "pâdişâh buymuş" demiş.

Süsle dolmuş, bak ki kâfir kabrine,
İçte Rabbin kahrı vardır, görsene!

Hep kireç, taşlar kabir süslerdiler,
Yüz desen, zânlar ile örtmüştüler.

Sende yoksul huy, hüner sunmuş kireç,
Hurma mumdan meyve vermez bil ki hiç.

ALLAH'IN LÛTFU VE KAHRINI HERKES BİLİR, YİNE HERKES KAHR-I İLÂHÎDEN KAÇAR, LÛTFU İLÂHÎYE SARILIR

Sordu bir dervîş, diğer bir dervîşe,
Hakk'ı sen gördün nasıl? Girdin işe!

"Keyfiyetsiz görmüşüm ben hem de" der,
"Söyleyim, artık ufak örnekle bir.

Sol tarâftan, bir âteştir yanmada,
Sağ taraftan, hoş bir ırmak akmada.

Solda, dünyâlar yakan, çok bir âteş,
Sağda, ırmaklar akar, bir nûra eş!

El atar âteş için, bir topluluk,
Bir kısım kevserle mesrûr topluluk.

Böyle olmak çok acâyip hâl, duyun,
Müslümân, kâfir şaşırtan bir oyun.

Kim gider olsun, kıvılcımdan yana,
Irmağın içlerde baş sunmuş sana.

Kim ki yönlenmiş suya, derhâl âteş,
Oldu bir bak sen, suyun her hal âteş!

Tatlı su bulmuş, yönelmişler sağa,
Solda kim baş koydu, başlar yanmağa.

Âteşinden, kim ki, gitmiştir sola,
Sağ tarâftan gösterir baş, öyle yâ!

Sırra vâkıf oldu ancak, az kişi,
Anca, azcık kimse seçmiş âteşi.

Başlarından, hep saâdetler akan,
Suyla yok, âteş için oymuş giden.

Elde mevcût zevki, mâbut kendine,
Şüphesiz halk mekre, aldanmış yine.

Hırsa uymuş, sâf ve sâf gitmiş suya,
Kaçmış âteşten, dönüp gelmiş suya.

Gafletin mahkûmu gel sen, ibret al,
Anla sözden, işte istersen misâl!

Seslenir âteş: "Gelin dikkât edin;
Od değil bir çeşmeyim, siz belleyin!

Bağlamışlar, sizde yoktur şimdi göz,
Hem gelin, hiçtir kıvılcım şüphesiz!

Ey Halîl, yoktur kıvılcım, yok duman,
Nemrûd'un bir sihridir, gel dinle sen!"

Sen Halîl misli isen aklın sesi,
Soyca âteşsin ve hem, pervânesi.

Seslenir gör, ruhudur pervânenin,
Ah ki, yüz binler kanat yoktur niçin?

440
Mahrem olmazlar, körükler olsa hem,
Yansam âteşlerde tekrâr, dembedem!

Bak acır câhil, yazarken ben hele,
Oysa ben, eyvâh derim her câhile!

Hem bu âteşler, suyun öz ruhudur,
Bizce hep pervâne, iş mecrûhudur.

Hem görür nûr, yol onun âteş hele,
Hem gönül, âteş görür, gark nûr ile.

Hak, Halîl emsâli hûylar bilmeye,
Hak oyun etmiş, bilinsinler diye.

445
Suyla benzer, şekli vermiş âteşe,
Âteşin içten su gelmiş cûşişe.

Bir sihirbâz var, pirinç almış ele,
Kapki dolmuş kıpraşan akrep ile.

Evse, akreplerle dolmuş gösterir,
Bir sihirdir, bilmez ev, akrep nedir?

Gösterir sihriyle hem, yüzler hüner,
Sihri halketmiş, düşün, yapmaz neler?

Şüphesiz, Hak sihri vurmuş kimseler,
Bir kadın benzer de aciz kaldılar.

450
Hep sihirbâzlar onun, Hakk'ın köle,
San tuzak yontup tutup almış ele.

Dağ kadar sihr, yerle bir olmuş bu hâl,
Anla Kur'ân'dan oku **"sihr-i halâl"!**[119]

Olmadım Fir'avn, gideydim Nil'de ben,
Âşığım sanki Halîl âteşte ben.

Olmamış âteş, muhakkak sâf sudur,
Mekr-i Hak'tan su denen, âteş budur!

Hep güzel söz der Muhammed, öyle bil;
"Hem namâzdan hem oruçtan hoş akıl!"

455
Çünkü aklın, cevherin onlar araz,
İşbu çift elbet akıldan oldu farz.

Hem cilâ olsun diyorken aynana,
Et taat kalben, safâ gelsin sana!

Dipten aynan pas, fesâd olsun eğer,
Hem cilâ vursan da, geç ıslâh eder.

Bil seçilmiş ayna, aslen tertemiz,
Az cilâ vursan parıldar, yok ki iz.

MÜTEZİLE: CÜZ'Î AKILLAR ASILDA EŞİTTİR. ARALARINDAKİ ÇOKLUK VE AZLIK; ÖĞRENMEK, RİYÂZET VE TECRÜBE ETMEKLE ANLAŞILIR

Var akıllar üzre fark; gök yer kadar,
Böyle birçok mertebe, çok mevki var!

460
Çok akıl var, parlayıp, olmuş güneş,
Bâzı Zühre, hem akan yıldızla eş.

Bir akıl var, sanki sarhoş kandîli,
Bazı aklın, bir kıvılcımdır yeli.

Gafletin kalksın bulut, bak aklına,
Hak tecelliden görüş ermiş ona!

Akl-ı cüzdür aklı bednâm eyleyen,
Gâye dünyâ olsa kirlenmiş giden.

[119] *Çok güzel söze "sihr-i helâl" derler.*

Avdılar, avdan güzellik gördüler,
Avcının elbet avın derdindeler.

Akl-ı küll, hizmetle ermiş nâzına,
Akl-ı cüz' der: "Hizmet etsinler bana!"

O, Fir'avn'luk edip, düşmüş suya,
Halk esîrlikten de, *yüz* **Sührâb**'dı *yâ*![120]

Bir oyundur, vezri, vermişsen esîr,
Hîle *yok*, devlet de, bahtından gelir.

Sen hayâller kurma, gel geç hîleden,
Çünkü Hak'tır, hîleden mahrum eden.

Hîle *yapmışsan* güzel, hizmet için,
Hem, nübüvvetten bağıydın ümmetin!

Hîle *yap* kurtul, senin her hîleden,
Geç bedenden, hîle *yap* kal, tek ki sen!

Hîle *yap*, bir âdi kulluk, bul hemen,
Öyle *yapmışsan*, *yücelmiş* merteben!

Yaşlı kurt gel, tilki olmak isteme,
Hîle, hizmetten büyüklük bekleme.

Sanki sen pervâne, saldır âteşe,
Kâse dolsun, saldırış girsin işe!

Ağla artık, terk edip geç kuvveti;
Merhâmet, inler için, sen inle ki!

Bir susuz inlerse, acz, manâ ufuk,
Bir sapık inler, *yalandır*, her soluk.

Yusuf'un, kardeşler ağlar hîleden,
İçleririnden hep hasettir gözlenen!

[120] *Sührâb: Meşhur Zal oğlu Rüstem'in savaşçı oğlu.*

KÖPEĞİ AÇLIKTAN ÖLEN VE DAĞARCIĞI EKMEKLE DOLU OLAN ARABIN HİKÂYESİ

Bir köpek ölmekte, ağlar bir Arap,
Yaş döker gözden musibet, derdi hep.

Geçti *yoksul*, der: "Nedendir ağlayış,
Hem kimin derdiyle feryâd eyleyiş?"

Der Arap: "Var bizde has hûy bir köpek,
Yolda düşmüş, şimdi ölmek üzre tek.

Gündüz avcım, bekçimiz olmuş gece,
Gözdü keskin, av tutar hep öylece."

Derdi: "Neymiş, dert belâ sinmiş ona?"
Der ki: "Açlıktan, zayıftır baksana!"

Der ki: "Sabret derde, her şey ölmede,
Sabredersen, Hak mükâfat vermede!"

Sordu *yoksul*: "Elde mevcût torba ne?
Hür olan zât, pek de dolgun, burda ne?"

Der Arap: "Dünden, bu kalmış ekmeğim,
Saklarım, *yensin* de güçlensin tenim."

"Sen niçin ekmek *yedirmezsin* ite?
Rahmetin *yoktur* ve vermezsin ite!"

"Yolda pulsuz geçmiyor ekmek ele,
Gözyaşım, pulsuz dökülmüş bak hele!

"Sen havadan kırbasın, toprak başa,
Bir dilim ekmek demek, üstün *yaşa*.

Gözyaşın kan, dertle olmuş oldu su,
Toprak ekmek, kan dökülmez doğrusu."

Sanki şeytân, gövde olmuş kör, hakîr;
Hep azâlar âdîleşmiş, öyledir!

490
Mert olan bir kul bulup olsam köle;
Hakk'a satmış nefsi, hep Allah ile!

Ağlasın, gökler de birlik ağlaşır,
İnlesin, gök ehli hep feryât taşır!

Hizmet ehli misse, ben kul bir kere,
Kimyâdan hiç gayra, baş eğmezlere.

Kalp kırık el kaldırır, hep Hakk'a kul,
Rahmeti Hak, kul için uçmakta bil!

Kardeşim, dardan çıkış arzûn senin,
Aşkın âteş olmalı artık yönün.

495
Hak bilendir, gel bırak geç hîleden,
Hîle yapmışlar utanmış, bil ki sen!

Hîleniz, yok oldu Rabb'in hîlede,
Bir acayip pusmalar göstermede.

Pusmanın az vasfı, ermek sonsuza,
İşte maksat, orda girmek sonsuza!

İNSANA, KENDİNİ GÖRÜP BEĞENEN KENDİ GÖZÜNDEN DAHA TEHLİKELİ HİÇBİR KÖTÜ GÖZ OLAMAZ

Bakma, tâvus olma, çirkinken ayak,
Sen sakın gözden, o pusmuş belki bak!

Bir fenâ göz, oynatır olmuş dağı,
"Yüzlikûnek"[121] var, edin fikr ortağı.

500
Kaydı Ahmed, oydu muhkem dağ kadar,
Yok, yağış, yokken çamur, var bed nazâr.

Der: "Nedendir, sürçmemin vardır sebep?"
Der Nebî: "Sanmam ki boş şeydir sebep!"

Geldi Âyet: "Öyle anlar oldular,
Müşrikin pis gözde, mevcût bir nazâr!

Başka bir fert üzre olsaymış nazâr,
Avlanır gözden, olurmuş târûmar.

Hem sakınmamdır, eteklerden çeken,
Sürçme kurtulmandı, bildirmiş hemen.

505
Ey samandan çöp olan, sen bak dağa,
Yok, gerek artık, hünerler sunmağa!

"AZ KALDI Kİ KÂFİRLER, GÖZLERİYLE SENİ YERE DÜŞÜRECEKLERDİ" ÂYET-İ KERİMESİNİN TEFSÎRİ

Yâ Resûlullah, şu halktan kimseler,
Baksalar halkın kuşa, ölmüş meğer!

Bir nazardan, kükreyen aslan bile,
Baş yarık, inler durur, bak sen hele!

Bir bakış atsın ölür, kalmaz deve,
Arkasından, der oğul sen git eve.

Git de sen, hem iç yağından al eve,
Gördü oğlan, yolda hem düşmüş deve.

510
At da koşmuş, hastalanmış ortada,
Baş kesilmiş, orda artık yatmada.

Hem felekler üzre vâki olsa da,
Hep felekler, devri alt üst olmada!

[121] *"Hakikât, o küfredenler zikri işittiklerinde az kaldı seni gözleriyle yıkacaktılar..." (Kalem, 51-52)*

Çayda mevcut, bir dolap dönmüş durur,
Gizli kuvvet, hep suyun, kuvvet sudur!

Bed gözün dermân, muhakkak has nazâr;
Bed gözün bedlik nedir? Kökten ezer!

Öncülük rahmet, nazâr, Hak mahsulü,
Bed nazâr elbet ki, lânet örtülü!

515
Rahmi Hak geçmiş, gazâplar neylese,
Her Nebî gâlipti, kâfir her sese!

Rahmetin, mutlâk sonuç olmuş Resûl;
Kahrının son, işte bed hûy ehli kul!

Kazda hırs tek; bunlar elli misli yâ,
Hırsı şehvettir yılan, kibr ejdehâ!

Kazda hırs şehvet, yemekler olsa da,
Âmir olmak, yirmi kat hırs sunmada.

Böyle harîs, tanrılıklardan yana;
Allah'ın ortak olur af yok ona!

520
Âdemin sürçüş, karın, şehvet desek;
Şeytânın hırs, hep gurûr, mevki demek!

Şüphesiz, Âdem, tez etmiş tövbeyi,
Bak lâ'in, kibriyle, atmış tövbeyi!

Şehvetin hırs, hem de şehvet, pek fenâ,
Mevkinin hırstan düşüktür, baksana!

Dal budaktan anlatır olsam onu,
Başka cilt lâzım yazılsın en sonu.

Çölde otlar at, muhakkak var imiş,
Varsa azgın at, Arap; şeytân demiş!

525
Çünkü şeytân, der lügatler baş çeken;
Lânetin lâyık olan oymuş hemen!

Yüzler insan, toplaşır bir sofrada,
Çift reis hem, çok gelir dünyâya da!

İstemez, dünyâda ortak akraba,
Mülk için çok öldüren olmuş baba.

Duydun, olmuş saltanat toptan kısır,
Mülke tâlib, hısma durmaz saldırır.

Mülk kısırdır, akraba, evlâdı yok,
Deyse âteş, neylesin imdâdı yok!

530
Her ne bulsun, yok edip mutlak yakar,
Bulmasın hiç, kendi kendin yer, yıkar.

Sen de hiç ol, dişlerinden kurtulup,
Taş yürekten merhâmetler az umup.

Hiç olursan, bitti kalmaz korkusu,
Her sabah ders, fakr-ı mutlak doğrusu.

Hem büyüklük, Hakk'a uygun elbise,
Bir vebâldir, kim alıp giymiş ise.

Tac O'nundur, biz de lâyık bir kemer,
Haddi aşmış kimse ancak "vây" değer!

535
Fitnelerdir, sende tâvustan kanat,
Kanma artık, tam gelir noksân sıfât!

BİR HAKÎMİN; KANATLARINI GAGASIYLA KOPARIP ATAN VE KENDİSİNİ KEL VE ÇİRKİN BİR HÂLE KOYAN TÂVUS KUŞUNU GÖRMESİ

Çölde bir tâvus kanatlar yolmada,
Bir hakîm, ordan geçip yol almada.

Der hakîm: "Tâvus, güzellik sendedir,
Sen nasıl kıydın, kanat yolman nedir?

Süs dolan has, çok kanat attın yine,
Hem nasıl uygun gelirmiş gönlüne?

Her telin makbûl senin, bulmuş yeri,
Hâfızân, Mushâf'a koymuş tüyleri.

Halk, serinlenmek için yelpâzeler,
Yaptı senden, hem kanatlardan meğer!

Hem şükürsüzlük ve serkeşlik nene?
Tüylerin nakkaşı, Hak'tır bilsene!

Yoksa nâzlandın, yolarsın tüyleri,
Hem neden bozdun, güzelken süsleri?

Nâzlanan çok kimse var, nâzdır günâh,
Nâz eder kul, gözden atmış Padişah.

Nâz şekerden tatlıdır nâz etmişe,
Nâzı terk et, zân gelip girmiş işe.

Hem niyâzın yol emin, mamûr bu yol;
Nâzı terk et, şimdi sen gel sâlik ol!

Nâzlı vardır, çırpıyor çok kol, kanat,
Bir vebâldir, onda nâzın her sıfât!

Nâzda hoşluk, az yüceltir olsa da,
Gizli korkun, mahvı sunmuş ortada.

Yalvarış, gelmiş zayıflatmışsa da,
Parlatıp kalpten de, mehtâp etmede.

Mâdem ölmüşten, çıkartmıştır diri,
Doğru yol bulmuş sayın, ölmüşleri.

Mâdem Allah, canlıdan yapmış ölü,
İstesin, ruhtan nefis etmiş ölü.

Gel de öl, rabbim alıp etsin diri,
Tam diriltsin, ölmenin bitsin feri!

Kışta görmüşsün bahârı, öylece,
Teşhîsin gündüz gelir, varken gece.

Sen kanatlar yolma, çıkmaz baksana,
Ey güzel yüz, yok gerek yüz yırtmana!

Öyle bir yüz, sanki kuşluktan güneş,
Böyle yüz yırtmak, muhakkak yanlış iş!

Böyle bir yüz yırtma, kafirlik neden?
Ay, o ayrılmakla ağlar, bak hemen!"

NEFS-İ MUTMAİNNE'NİN SÂFLIĞI VE TEMİZLİĞİ

Sende mevcut yüz ki, sensin görmeyen,
Geç inattan vazgeçip, fikretmeden.

Tende, nefs-i mutmainne'nin yüzü,
Fikrinin, tırnakla yırtmış yüz, gözü!

Pis fikir bil, hem zehirden tırnağı,
Bir derinleşsin, yarılmış cân bağı!

Müşkilin her düğmünü çözmek diler,
Çiş eder altın tasa, say böyleler.

Çözmek istersin, çözülmüş say onu,
Kör düğüm, boş cüzdanın boşluk sonu.

Hem düğüm çözmekte, oldun usta sen,
Bâri birkaç ukde çöz, dur sen hemen!

Hem asıl, çözmen gerek bir zor düğüm,
Bizlerin gırtlak tıkar, hep bildiğim.

Sen adamsan, gel bu müşkil, düğmü çöz;
Nefse sahipsen, bu uğra harca söz!

Sen "âyân, arâz" nedir bilsen ne ki?
Sâde haddin bil! Gerektir öyle ki!

Ey ki sen toprak eler, had bellesen,
Sen hudutsuz mülke, ermişsin hemen!

Ömrünüz "mevzû ve mahmil"len geçer,
Açmadın göz **"müptedâ"** derken **"haber."**[122]

Hep sonuçsuz çok delîl çıkmış boşa,
Hem sonun neymiş, gelen neymiş başa.

Gördüğün sanat belirtir, yaptı kim,
Hem de, zıtsız bir kıyastır bildiğim.

Feylesof; dâvâ delîller artıran,
Hakk'a kullar; hiç delîl bakmaz olan!

Perdeden, gerçek delîlden kaçtı o;
Hem deliller ehlidir, yaklaştı o.

Feylesof, âteş belirten der, duman,
Bizce issiz, bir âteştir hoş olan.

Bir yakınlık âteşi, bizlerde var,
Hem dumanlardan yakındır âşikâr!

Bir hayâl ardında gitmiş olsa cân ,
Bahtsız olmuştur duman ardında cân!

RESÛL-İ EKREM'İN (S.A.V.): "İSLÂM'DA RUHBANLIK YOKTUR" HADÎS-İ ŞERİFİ

Yolma tâvus sen kanat, gel gönlü çek,
Hem cihâd etmek için, düşmân gerek.

Olmasın düşmân cihâd mümkün değil,
Olmasın şehvet, sakınmak yok ki bil!

Yok, sabır, istekle, meylin olmadan,
Olmasın düşmân, geçersin ordudan.

Gel akıllan, geç; hadımlık isteme,
İffetim, şehvetten ayrık, var deme!

Hem hevâsız, hem hevessiz, yok yasak;
Ölmüşün düşmân oluş, olmaz ki bak!

İnfâk et, emretti Allah, ver kazan;
Eski kâr olmazsa, yoktur harcanan!

Hiç kayıtsız infâk et derken Hüda;
Sen kazan, hem sonra infâk olmada!

İşte Allah emredendir: "Sabredin;"
Lâzım istek, yüz çevirmeklik için!"

Hem **"yiyin"**[123] şehvet için olmuş tuzak,
Şimdi isrâftan muhakkak, kal uzak.

Olmamış oldukça şehvet kimsede,
Kaçmanın imkânı yoktur denmede.

Sende sabrın, zahmetin, zor olmadan,
Kalmamış kalkmış, hayırlar ortadan.

Hem ne hoştur öyle şartlar bak ama!
Câna cân katmış, gönülden okşama!

---

[122] *Mevzû: Konu, mes'ele; Mahmûl: Yükler, yüklenilmiş Nahiv ilminde; (gramer) mevzû, müptedâ; fail; mahmûl ise haberdir.*

[123] *Külû: Yiyin. "Yiyiniz, içiniz, fakat israf etmeyiniz!" (Araf, 31)*

BİR ÂŞIĞIN HAK'TAN KAZANDIĞI SEVÂP DA HAKTIR

Âşığın zevk, hem sevinç, rağbet odur,
Hizmetin, gerçekte, tek ücret odur.

Maşûkundan gayra âşık, baksa yâ,
Herzedir hem, aşk da yoktur ortada.

Öyle bir oddur ki aşk, bir parlasa;
Sâde maşûk var ve her şey yanmada!

"Lâ" kılıçtır, kesti Hak'tan gayri bak,
Orda "yok" var, orda, yoktan başka yok!

Kaldı "İllallâh" ve yitmiş her ne var,
Yandı çokluk, şâd ol ey aşk, kıl karâr!

Son ve evvel, her ne var, elbet O'dur,
Şirkse; ters bakmak ve hem şâş görmedir.

Var O'nun aksi, güzellik başka ne?
Tende cümbüş, sâde bir tek zân yine!

Cânı olmaz ten, gelip yağlansa da,
Ballasan boş, yok ki bir şey ortada.

Bildi bir günlük dirilmiş, neş'eden,
Can-u cananı eldeki meyden içen!

Gözle görmezlerden olmuş kimseye,
Bir duman görsün, sarılmış cân diye.

Hiç Ömer Abdülazîz'i bilmeyen,
Oydu, Haccâclar âdil buymuş diyen.

Mûsa'nın ejderde, dehşet görmeyen,
Bir sihirbâzdan görür ip, der yılan.

Tatlı su hiç içmeyen kuş olsa da,
Tuzludan içsin, kanatlar çırpmada.

Olmadan zıd, zıddı bilmek yok, ara,
Onma başlar, hem görünsün bir yara!

Şüphesiz, dünyâ alınmış önceye,
Biz "Elest"in iklimi bilsek diye.

Kurtulup gitsek ebedler mülküne;
Tâ ebet erdin, ebedler şükrüne.

Orda dersin, hep elerdim toprağı,
Hep cihânın faydasız, geçmiş çağı.

Hem ecel, önden gelir olsaydı da,
Dertlerim, korkum bitip kalsaydı da!

RESÛL-İ EKREM SALLALLÂHÜ ALEYHİ VESELLEM'İN: "ÖLÜMÜNÜ, ÖLMEDEN ÖNCE İSTEYEN, ÖLMEMİŞ SAYILIR. İYİYSE İYİLİĞE ULAŞMAYA ACELE EDER, KÖTÜ BİR ŞAHIS İSE KÖTÜLÜĞÜNÜN DAHA AZ OLMASINI DİLER" MEÂLİNDEKİ HADÎS-İ ŞERÎFİ

İşte bundandır, buyurmuş, Hak Resûl,
"Hem ölüm gelmişse, tenden çıksa kul;

Hem ölümden sonra yoktur hasreti,
Bir günâh, bir boş vakittir hasreti."

Hem ölen der: "Keşki bundan önce ben,
Ermiş olsaydım, bütün gayret ilen!"

Suçlu elbet, bedliği atmaktadır,
Muttakî, has yurda tez gitmektedir!

Suçlu der: "Gafletle işlerdim suçu,
Hep günâhlar perdelermiş doğruyu.

Önce ölseydim, günâhlar az iken,
Perdeler az, suçlarım azken hemen!

Gel kanaat etmeyi az yırt ki sen,
Var tevâzû kibre aldanmak neden!

Mertliği hiç yırtmasın, hırsın senin,
Hemde şeytanlıkla hoşken, secdeni!

Cennetin süstür kanatlar, yırtma gel,
Yolma, yollar kaplayan teller güzel!

Duydu tâvus, döndü yüz birden ona,
Hıçkırık tutmuş sonunda, baksana!

Başlayan dertler uzun, dert ağlama,
Orda kim var, hepsi yönlenmiş gama.

Hem soran, artık cevâbın almadan,
Oydu pişmân, oldu dertten ağlayan.

Boşboğazlık eyleyip sordum: "Neden?
Hem bütün gâmlar, kederler var iken!"

Gözde yaşlar, tâvusun akmış yere,
Damlalar, yüzler cevâptır bir kere!

Ruha tesîr eylemiş sandık o yaş,
Arşı ağlatmış olur, olmuş bu yaş.

Hem akıl, kalp, şüphesiz arş mensubu,
Tende saklar, arş nûrundan doğma bu!

HÂRÛT İLE MÂRÛT'UN BÂBİL KUYUSUNDA MAHPUS OLDUKLARI GİBİ AKIL VE RUH DA SU VE ÇAMURDAN MÜTEŞEKKİL OLAN BEDEN KAFESİNE HAPSEDİLMİŞLERDİR.

Sanki Hârût, sanki Mârût çift temiz,
Kuy'ya düşmüş, bağlı kalmış belleriz.

Hem perişân, şehvetin ardında bu,
Suçlarından, yer desen dipsiz kuyu.

Hem sihir, hem sihri bozmak, dense de,
Çift melekten, anlayıp öğrenmede!

Oysa mutlak söylenir tâliplere,
Sihri bizden öğreniş boş, bir kere!

Sihri öğretmiş olurken, ey falan,
Biz belâdan, eyleriz hep imtihân.

İmtihânken, ihtiyâr lâzımsa da,
İmtihânsız, ihtiyâr yok ortada.

İnsanın meyli, desen yatmış köpek,
Onda hayr, şer gizlenip yatmış demek!

Meyle kudret yoksa bir yatmış gibi,
Upuzun yatmış, odun olmuş gibi.

Tâ ki bir leştir, atılsın ortaya,
Sanki hırsın Sûr çalar, ittir güyâ!

Orda düşsün bir eşek, ölsün hele,
Hep uyanmış, yüzler aşkın it bile.

Gizli hırslar saldırırken insana,
Baş çıkarmıştır yakandan, baksana.

Leş görür it, her tüy olmuş diş hele,
Hîleden it, kuyruğun sallar bile.

İt de alt yan hîle, üstü sırf gazap,
Say odun bulmuş zayıf, âteşti hep.

Lâmekândan, şûleler ersin ona,
Hem ulaşmıştır âlev gökten yana.

Böyle binler it bulur saklar beden,
Bulmaz avlar, gizli yerdir şimdi ten!

Bir doğandır, sanki hep gözler dikik,
Avlamak aşkıyla yanmış, üstelik!

Kaldırılsın örtü, bir av gördü mü?
Dağ dolanmak, oldu artık ülküsü.

Hastanın istekte kalkar ortadan,
Gâyedir artık onun, sıhhat ve cân.

Görse elmâ, ekmeği, hem karpuzu,
El uzatmış, perhizin geçmiş hızı!

Sabreder olsun, muhakkak fayda var,
Duygular, iştâh kabartır âşikâr!

Olmasın sabr, hep uzak durmak gerek,
Zırhsızın oktan kaçış, has iş demek!

TÂVUS'UN SORANA CEVÂP VERMESİ

Ağlamaktan döndü tâvus, kendine,
Haydi, git sen, renge âşıksın yine.

Görmedin sen! Hem kanatlar yüz belâ;
Her tarâftan, derdi eyler iptilâ!

Avcılar var, merhâmet bilmez olan,
Dört taraftan, yüz tuzak vardır inan!

Sivri ok ellerde, izlerler beni,
Ok atarlar, istiyorlar ölmemi.

Yok belâlardan korunmak kudreti,
Fitneden kurtulmanın, yok kudreti!

Kırda, dağlardan aman bulmak için,
Çirkin olmam, hep gerekmiştir bilin.

Gör kanattan, çok övünç gelmiş bana,
Bir silâhtır, yüz belâ, benden yana!"

HÜNERLER, ZEKÂVETLER VE DÜNYÂ MÂLI, TÂVUSUN KANADI GİBİ INSANIN CÂNINA DÜŞMÂNDIR

Çok hüner var, bir belâdır hâm için,
Yem görür ammâ, tuzak görmez niçin?

İhtiyâr var, sen "sakın" denmiş iyi,
Nefse sâhip olsa kim, olmuş iyi!

Sende takvâ, hem sakınmak olmadan,
İhtiyârın, koy da kalksın ortadan!

İhtiyârım, hem de cilvemdir kanat;
Yolmuşum ben, ondadır kastı hayat!

Yok, sayar olmuş kanatlar, sabr eden,
Kurtulurmuş, derde düşmekten hemen!

Sabrı varken, yok kanattan bir zarâr,
Atsalar ok, takvâ kalkar, karşılar!

Hep kanat, kollar, bizim düşmânımız,
Varsa cilvem; yok sabır imkânımız.

Sabrımızdan, hıfzı Hak, olsun delil,
Hem irâdem, devletim, artardı bil!

Bir çocuk say, sarhoşum ben fitneden,
Verme, layık olmamış, hançer denen.

Hem akıl, varken harâmdan kaçmamız;
Hep kılıç, mâl, zaferin olmuştu iz.

Var Güneş emsâli akla ihtiyâç;
Doğruluklar üzre, yönlensin mizâç!

Bende hiç yoktur akıl, haslık hûyu,
Hem silâh atmam gerek, varken kuyu!

Kuy'ya atmaklık gerek kalkan, kılıç,
Bende kalsın, düşmânın olmuş bu güç!

Kuvvetim yok, yok dayanmak üzre yer;
Hem kılıç benden alır, onlan döver.

Bende pis nefs, örttü yüzler bil ki sen,
Kurtuluş yok, yırtarım yüz şimdi ben!

Her güzellik gitse elden, var kemâl;
Kalmaz artık, bende bitmiştir vebâl!

Böyle maksâtlar, günâhsızlıktı tek,
Tırnağın iz var desen, örtmek gerek.

Kalbimin olsaydı, gizlenmek hûyu,
Yüz, güzelleşmiş ve parlar doğruyu!

Bende yok kuvvet ve kurtulmak desen,
Güçlü düşmân, ben silâh kırdım hemen.

Hem de hasmım, bendeen üstün olmaya,
Hançerim, artık vebâller sunmaya.

Bende kan döndükçe hep, kaçmam gerek,
Böyle kaçmak, bir kolay iştir demek!

Başkasından kim kaçar, gitsin uzak;
Bir uzaklaşsın, kararlar buldu bak!

Kendimin ben hasmıyım, ondan kaçan,
Tâ kıyâmet, ben yorulmam kaçmadan!

Hem Hutan, hem Hintliler, olmaz emin,
Gölgesi düşmân olanlar neylesin?

GÜNDÜZÜN GÜNEŞTE YOK OLAN YILDIZLAR GİBİ HAK VARLIĞINDA YOK OLUP KENDİSİNDEN GEÇENLER

Kendisinden geçse, yokluk süs ona,
Gölgesizdir, bil Muhammed misli yâ!

İftiharım oldu yokluk, süs niye;
Bir âlevdir, ihtiyâç yok gölgeye.

Mum bütünden baş ve sondan şû'ledir,
Gölge yaklaşmaz ona hep, öyledir.

Kim döker mum, uydu hep arzûsuna,
Gölgesinden kaçtı gerçek nûruna.

Mum döken: "Yok olmaya döktüm seni;"
Mum da, "Yokluk üzre kaçtım, gör beni!"

İşbu nûr, gerçekte lâzım bir ışık,
Öyle nûrdur, iğreti dersem yazık!

Mum yanıp, toptan, yok olmuş oldu da,
Yok, eser, yoktur ışıklar ortada.

Hep siler zulmet, karanlık âşikâr,
Mum da âteş oldu artık, payidâr.

680
Mumların bak aksi neymiş, ten mumu,
Yok oluş, artırdı cânın nûrunu!

Cânda son yok, oysa mumlar fânîdir,
Cânda nûrun şu'le Allah'tan gelir.

Hem de cânın şu'le lâzım insana,
Fânînin yok şansı, gerçekten yana.

*Cânda âlev var, bütünden nûrdu bu,
Gölge vehmîdir geçer hâl, doğrusu!

Yerde mevcuttur, buluttan gölgeler,
Gölge, hem ay, olmamış birlik meğer!

Fânî olmak; hem bulutsuzluk desen;
Ay olup yaklaş ve haslık iste sen.

685
Yel getirmiş olsa tekrâr bir bulut,
Ayda nûr gitmiş, hayâl olmuş umut!

Bir bulut örtmüş ve nûrdur eksilen,
Bedri tam nûr, az, hilâl olmuş iken.

Ay, bulut varken, o tozdan bir hayâl,
Tende mevcût bir bulut, sesler hayâl.

Bak ayın sen lûtfe, ondandır yine,
Der, bu düşmânlık buluttandır yine.

Toz, bulutlar tınmamış birkez kamer,
Hem de, göklerden de üst bulmuş o yer.

690
Bil bulut, olmuş bizim düşmân meğer!
Göz ki görmez ay, o çekmiş örtüler!

Hûriler hem perdelerden, ihtiyâr,
Bedre dönmüş ay, hilâldir âşikâr.

Ay oturtmuş, şan, şeref vermiş bize,
Düşmânım olmuş, onun düşmân ise.

Bir bulut parlaksa, aydan gelmede,
Kim, bulut ay derse, sapkın kalmada.

Bir karanlık yüzdü, ay parlatmada,
Hem ayın nûr, aksi vardır ortada.

695
Gerçi almış, ayla aynı renk boya,
Buldu devlet, iğreti nûr buydu yâ!

Bir kıyâmet gelse yok ay, yok güneş;
Göz için, kaynak ışık bulmaktı iş.

Fânî, gerçek mülk nedir, bilmek bize,
Fânîden hak menzili seçmek bize!

Dâdının süt iğreti, üç beş kere,
Göğse al annem, benim sen öz yere!

Hem kanatlar bir bulut, bir perdedir,
Hak lütuftan hep letâfetlerledir.

700
Ben kanattan süs ne var, atsam yere,
Ayda hoşluk izlerim binler kere.

İstemem sütanne, çok hoştur anam,
Ben ki Mûsa'yım, anamdır sütninem!

İstemem ay lûtfu, varken, vasıta,
İlgiden çok kimse yok olmuştu yâ!

Bir bulut, ay ahlâkından alsa çok
Ay için bir perde olmak gayri yok.

Sûreten kendinde yokluk gösterir,
Enbiyâ, hem evliyâ, ten böyledir.

Hiç bulut bir perde olmaz, öylece,
Perde aç mânâdan artık güçlüce.

Bir bulut ki, *yağdırır yağmur* sabâh,
Hem bulutsuzdur semâ, *yoktur* izâh!

Hem Nebî'nin mû'cizeymiş *yok* teni,
Aldı *yokluktan*, semânın rengini.

Bir buluttan, *yok* buluttan onda hûy;
Âşığın ten böyledir, sabrıyla, duy!

Âşığın tendir beden, *yok* tenliği,
Oldu nûr *yoktur* koku, *yok* renkliği.

Hem kanattır ellerin; baştır bana;
Duygular *yurduydu*, baş sağlamcana.

Ellerin av üzre, cân bahş eylemek;
Küfrü mutlaktır, hayırsızlık demek!

Olma, tûti ön'ne konmuş bir şeker,
Ol zehir, kurtul ziyândan bir sefer!

Has kulun takdîre er sen, bir kere,
Gel de sen, murdâr görün dur itlere.

Bir vapur delmiş Hızır, etmiş sakat;
Gasp edenden, kurtuluş olmuş murât.

Fakrı bilmiş iftihâr etmiş Nebî,
Hem tamahtan Hakk'a *yol* açmış Nebî!

Halk, harâp *yerlerde* gömmüş hazneyi,
Ummanın hırs, saklatırmış hazneyi.

Mâl ve mülk denmiş kanat, *yolmaz* isen,
Gel otur tek, küşe-i halvette sen!

Çünkü cân sen lokmasın, hem lokma *yer*;
Sen *yiyensin*, hem *yenildin* işte gör.

ALLAH'TAN BAŞKA HER ŞEY HEM YER VE HEM YENİLİR

Bir ufak kurt av için, kuş bekledi,
Buldu fırsat kuş ve av etmiş kedi.

Kurdu kuş, avlar olur olmaz *yedi*,
Sonra dönmüş, kuş tutup *yermiş* kedi!

Bir kumaş çalmıştı hırsız arkada,
Hasm olur mal sâhibi, hem zâbıta.

Aklı meşgulken kilit, hem eşyâda,
Zâbıta var, oysa gâfil durmada.

Öyle dalmış, kendinin sevdâsına,
Tâkib etmiş var, unutmuş baksana!

Ot temiz, berrâk sulardan alsa su,
Hayvânın işkembe otlar, doğrusu!

Hem *yiyendir*, hem *yenilmiş* ot denen,
Böyle varlık, sâde Allah *yenmeyen*!

Hak doyurmuş, Hak *yenilmez* hem *yemez*;
Et ve postlardan berî kalmış bikez!

Hem *yiyen*, artık *yenilmiş* kimseler,
Pusmuşun dertten, aman bulmaz meğer!

Hem *yenen*, olsun emin, mâtem *yine*,
Gel sığın, *yenmez*, *yenilmez* emrine!

Bir hayâl var, *yer* muhakkak bir hayâl;
Fikri, üstün bir fikir, otlar misâl!

Hiç hayâlden kurtuluş olmaz sana,
Tek uyarsan sen, gelir imkân buna!

Uykunuz elbette su, fikrin; arı,
Sen uyansan, başlatır hücmun geri.[124]

Hem hayâlinden sinek, çekmiş seni,
Orya, burya yönletirken beynini.

Hem hayâl olmuş hafif, en az yiyen;
Her ne var Allah bilir, gel belle sen!

Gel akıllan, çok yiyenlerden sakın;
Hep korur Allah'ımız, gel ol yakın!

Hep korur Allah, ulaşmazsan eğer,
Bir korur kul, sen bulup yaklaş yeter!

Varsa kâmil, gayra artık verme el;
Gör, elin hâfızı Hak'tır, pek güzel!

İhtiyâr aklın, çocukluk eyleyen,
Perde çekmiş oydu, nefsin perdeden.

Akla yoldâş, kâmil er bulsan eğer,
Bed hûyundan, kalmaz artık bir eser!

El koyar olsan, o kâmilden ele,
Hep yiyenlerden de, kurtuldun hele.

Sende el, olmuş olur Hakk'ın eli,
Hak buyurmuş öyle, mutlak bilmeli!

El verirsen, hükmü bilmiş pîre sen,
Kurtulursun, bilmişin elden hemen.

Çünkü kâmil, vârisi Peygamber'in,
Nûru Peygamber, âyân olmuş hemin!

Sanki Hudeybiye'nin biâttı bu,
Cümle Âshâb böyle yapmış doğrusu.

[124] *Fikrin arı gibi insana saldırır. İnsan uyanınca tekrâr düşünmeye yönelir.*

Sen girersin, on sahâbe hükmüne,
Tam ayarsın sâde, altınsın yine!

Sen o kâmil şahsa uymuşsan eğer,
Sevdiğin kim? Onla oldun eşdeğer!

Burda derken, onda dersen, onlasın,
Böyle söz der Ahmed; herkes anlasın!

Der Resûl: "Sen, sevdiğin kimseylesin!"
Kalp de, arzûlarla birliktir kesin!

Sen, tuzak var yerde, artık az otur,
Ey zayıf tutmuş, zayıf tutmuşsa gör!

Ey zayıf tutmuş olan sen, anla gel;
El ki var, elden de üstün öyle el!

Sen zayıfsın, hem zayıftan tuttun el;
Sen ki avsın, avlamak olmuş emel!

Onların ön, arkanın sed olma da;
Görmedin düşmân, fakat var ortada!

Avcılık, avlanmadan gâfil kılar,
Ben erim der, oysa saklar korkular.

*Önde, hem ardında düşmân varsa da,
Âşikârdın asla görmez olma da![125]

Olma kuştan âdi isteklerde de,
Serçe, den yer, hem bakar dikkâtle de!

Görse elbet, dâne düşmüştür yere,
Hem döner, etrâfı gözler kaç kere!

[125] *"Biz hem önlerinden bir set, hem arkalarından bir set çektik. Böylece onları sarıverdik. Artık görmezler." (Yasin, 9)*

755
Var mı ön, ardında bir av eyleyen,
Korkusundan, vazgeçer olmuş hemen.

Gel de gör Kur'ân'da sen, fâcirleri,
Öldü eş, dost, ibret olmuş her biri.

Âlet olmazdan, yok etmiş bil hani,
Pek yakındır, çok bilir, senden seni.

Elde gürz yokken ezer, hem öylece,
Elsiz, âletsiz, adâlet etme de!

Nerde Allah! Yok deyip söz etse de,
Görse bir işkence, feryâd etmede!

760
Çok acayip şey uzaklık baksana,
Yaş döker, der: "Hak yakın benden bana!"

Hem tuzaktan kaçma, vâcib olmada,
Hem senin koldan yapışmış tutmada.

Mıh sökerken, pis tuzaktan ben hele,
Ermemiz hiç olmasın, bir zehr ile.

Akla uygun söylerim, sözler ki ben,
Anla, gerçekler araştır şimdiden!

Hırs, hasetten bağ kopar, bitsin hased;
Gel düşün: **"Fîcîdihâ hablûn mesed!"**[126]

HZ. İBRAHİM ALEYHİSSELÂM'IN KARGAYI ÖLDÜRMESİ

765
Yok nihâyet, bitmez artık, söz desen,
Ey Halîl sen, karga öldürdün neden?

Neydi buyruk? Emr eder hikmet neyi?
Sırrı azcık gösterip, aç gerçeği!

Karganın "gak-gak" diyişler, ötmeler,
Bitmeyen bir ömrü, istekmiş meğer!

Tâ kıyâmet ölmeyen şeytân gibi,
Karga olmuş, böyle ömrün tâlibi.

Tâ kıyâmet üzre bir ömr isteyen!
Derse hoştur: "Tövbe ettim işte ben!"

770
Tövbesiz ömr, sâde bir cân çekmedir,
Hak'ta gaflet, pek hazin bir ölmedir.

Hak'la olsan, hepsi hoş olmuş sana,
Bilmesen Hak, bengisu âteş sana!

Şeytânın ömr isteyiş, lânet idi,
Affı yok, şeytân ki lânet istedi!

Var iken Hak, başka şey etmek talep,
Artma dersin, sâde eksilmeydi hep!

Ömre el olmak, dalıp gitmek gibi,
Varken aslan tilkilik etmek gibi!

775
Ömrü ver, tekrâr dönüp gitsin geri,
Ver ki mühlet: "Adilik" bulsun yeri.

Lânetinden, şeytânın ömr isteği,
Lânet ister olsa kim, var bedliği.

Hak'la cân beslense, cennettir ömür,
Karga yüz yıl, leş ve pislikler bulur.

Ver ömür ver, fazla pislikler yesem,
Dâimâ sen ver, demektir bed benem!

Karga, pislikler yiyenden olmasa;
Pis huyundan Hakka hiç sunmaz tasa!

[126] *"Boynunda bükülmüş ip ile taşıyacak." (Tebbet, 5)*

MÜNACAT

Ey şu topraktan ki sen, altın eden,
Hem çamurdan Âdem'i halk eyleyen;

Hep değiştirmek ve ihsândır işin,
Bende iş, isyân, unutmaktır hemin.

Ben yanıldım, ilme döndür sen beni,
Bir sümük ben, sabra yönlendir hani!

Ettin ekmek, Rabbimiz sen toprağı;
Cânsız ekmek, eyledin cân toprağı.

Bir muhayyer ruhu sen, rehber kılan,
Tıflı ettin, âlemin yol gösteren.

Gök edersin, yerde mevcût cüz'ü sen,
Arşa yıldızlarla sundun neş'eden.

Kim bulur dünyâyı bir âb-ı hayât,
Tezce ölmüş oldu artık, bir memât!

Kâinat görsün hele, gönlün gözü,
Hep bozulmak, tâzelenmektir özü!

Oldu ten hırkan, dikişsiz, iğnesiz;
Bir değişken iksîrindir, şüphesiz!

Sen ey insan, doğduğun gün öyle yâ;
Yâ ateştin, yâ da toprak, yâ havâ!

Öyle hâlin üzre kalsan, ölmeden
Nerden ersin yükselişler, var iken?

Sende kalmaz, eski hâlden bir eser,
Verdi Allah, tâze bir varlık meğer.

Yüzbin aşkın var, büründün, böyle sen;
Sonra gelmiş has, muhakkak önceden.

Terket artık, geç sebeplerden hele,
Bil ki Hak'tan, aslı terk etmek niye?

Vâsıta çok olsa, vuslât kaybolur,
Vâsıta az olsa, vuslât zevk bulur.

Hayretin, şaşkınlığın, bilmen sebep,
İşte hayret, huzra yol, gerçekle hep!

Her ne var, vermiş olan, yokluk sana,
Yüz çevirdin, sen neden, yoksulluğa?

Hem ne zahmet verdi, yokluk cümlesi;
Sen yapıştın, var deyip yer faresi!

İlkten olmuş has, senin en sonki hâl;
Yokla uğraş, Hakk'a yönlen, Hak'la kal!

Haşrı gördün, devreden yüz binleri,
Ey inâtkâr, burya geldikten beri!

Cânsızın olmuş nebât, hâl buydu yâ,
Hem hayat gelmiş ve gelmiş iptilâ.

Hem hayattan döndü akl, bulmuş temiz,
Altı, beşten bir bakarsın yoktu iz![127]

Hem ayaktan iz, denizler üzredir,
Girse deryâ içre, iz bitmektedir.

Çünkü yollar üzre menzil köy, vatan,
İhtiyâttan, hep yapılmış hân olan.

Hem denizlerden, konaktır dalgalar,
Yok, sahalar, hep tavansız dalgalar.

Yok o mevkiin alâmet, nâmı yok;
Yok, o menzilden nişân, encâmı yok!

---

[127] *Beş duygu ve altı yön.*

Böyle yüzler yer, konak, menzil ki var;
Âlemî ruh üzre, yüzler mevki var.

Sen fenâdan sonra gördün var, ne var,
Cisme artık bağlanışlar âşikâr.

Cânı ver sen karga, artık ol doğan,
Allah'ın tebdîle olsan cân sunan!

Tâzeler al, gel bırak sen köhneyi,
Her senen üst, üç senenden say iyi.

Hurma olmaz, saçmaz olsan meyveyi,
Eskilerden ambar et dur her şeyi.

Köhnemiş, kokmuş, çürük, ver körlere,
Hep metâın, armağan et bir kere!

Tâzelik görmüş, çürükler almamış,
Hakk'a avdır, sende hiç av olmamış!

Geldi kör kuşlar bütün, ey tuzlu su;
Toplanırlar sende artık, doğrusu!

Artırır körlük meğer toplanmalar,
Çünkü şorluklar bütün körlük dolar.

Ehl-i dünyânın ki, kördür kalpleri,
Tuzlu içmiş, kör gönül, kör gözleri.

Sende olmaz gizli bin âb-ı hayat,
Tuzludan iç, körlük olsun katbekat!

Görmeden, arzûn senin: Varlık, bekâ;
Zencisin sen, hep siyâhlık neş'e yâ!

Zencinin, renkten gelip hoşlanması,
Aslı zenci, böyle olmuş doğması.

Gelse bir gün, hem güzellik bulsa bir;
Bir karârsın, hep arar, çâreyledir!

Bir uçan kuş, kalmış olsun yerde o,
Etti feryâtlar, düşer bin derde o.

Yerde zevklenmiş gezer, yemler tavuk,
Dâne toplar, hep koşar, denler tavuk.

Var kanat dersen murat, uçmak değil,
Kuş, yaşar elbette hep, uçmakla bil.

Der Nebî: "Rahmet edin ol kimseye,
Zengin olmuşken düşen fakîrliğe!

Âmir olmuşken, hakîr olmuş ise,
İlmi var, câhil alay etmiş ise!"

"Rahmet et üç kimse var" söyler Nebî,
Olmadıysan duygusuz bir taş gibi!

Bir reisken hor, hakîr olmuş biri,
Hem nakitsiz görseniz zengin eri.

Bir de âlim, kaldı ahmaklar ile!
Bir belâdır, eğlenirlerken hele!"

Mevkisinden, bak kıdemden düşmüşe,
Benzeyen oymuş, uzuv kaybetmişe.

Bir kesilmiş uzva bak, titrerse de,
Az zamân oynar, fakat cân bitmede.

Kim "Elest"in kâseden içmiş meyi,
Ömrü, mahmûrluk sunar gör dertliyi.

Aslı, itler benzeri pislik olan,
Onda sultân hırsı yoktur, sen inan!

Tövbe eyler kim ki, yapmıştır günâh,
Yol yitirmiş kimseler etmekte âh!

BİR CEYLÂN YAVRUSUNUN EŞEK AHIRINDA MAHPUS OLMASI

Avcı bir ceylânı avlar oldu da,
Attı insafsızca merkep ahrına.

Hem öküz var, hem eşek var tavlada,
Hapsedip âhûyu, koymuş ortada.

835
Ürktü ceylân kaçtı bulmuş bir yanı,
Avcı, dökmüş ot, gelip yensin hani.

Yer samandan hem öküzler, hem eşek,
Zevkle onlar, hep şeker yerler desek.

Ürkerek ceylân, kaçar sağdan sola,
Yüz döner tozdan, dumandan, yok mola.

Kim ki, zıddıyla konulmuş bir yere,
Sanki ölmektir onun hal, bir kere!

Bak Süleymân söylemiştir hüdhüde:
"Gitmek üzre, varsa özrün söyle de!"

840
Öldürüp yahut azap versem ona,
Hiç tükenmez bir cezâ versem ona.

Hem nasıl derttir, düşün ey mûtemet,
Gayri cinsten, hapsedilmektir, evet!

Ey oğul, tendir kafes, sen derttesin,
Ruh kuşun gayrıyla haps olmuş kesin.

Ruh doğandır, kargadır hep hûyların;
Karga, baykuş derdi olmuş onların.

Sebzvâr[128] bir şehr ve gelmiş bir Bekir,
Orda bitmez, dertle âh etmektedir!

SULTÂN MUHAMMED HARZEMŞAH'IN, AHÂLİSİ TAMÂMIYLA RÂFİZÎ OLAN SEBZVAR ŞEHRİNİ SAVAŞLA ALMASI

845
Hem Muhammed Hârzemî şah, harp için,
Gitti Sebzvâr üzre fâsık darp için.

Hem sıkıştırmıştı Hârzem ordusu,
Asker, öldürmekti maksât doğrusu.

Secde etmiş halk kapanmış yerlere,
Elaman ister dururlar bir kere!

İsteğin miktâr ne, versek vergiyi,
Mevsimincek, artırır olsak iyi!

Cânımız kurban senin, aslan hemen,
Bizde birkaç gün, emânet eyle sen!

850
Der ki Harzem: "Bir Ebû Bekr gelmeden,
Siz de cân, kurtarma imkânsız hemen!

Şehrinizden bir Ebû Bekr armağan,
Etmeden, Hak'tan siz ürkmüşler inan;

Hem biçip ot misli, alçaklar sizi,
İstemem mâl, dinlemem sizden sözü!"

---

128 *Sebzvâr: İran'da bir şehir. Ahâlisi rafizi olduğundan Ebû Bekir isimli şahıs orada azâp çeker.*

Yok, bulunmaz, burda nerden böylesi,
Bir çuval, altın getirmiş cümlesi.

Nerde Sebzvârda olsun bir Bekir,
Çayda, kerpiç kupkuru olmak, nedir?

Hiçtir altın, bakmamış; kâfir ki siz,
Bir Ebû Bekr, siz getirmez olsanız;

Faydâ yoktur, siz çocuk mu sandınız;
Hem gümüş, altında olsun aşkımız?

Hakk'a kalpten secde etmez olsanız,
Faydâsız, mescit ve câmî yusanız.

Hem de dellâllar çıkartıp şehre de,
Bir Ebû Bekr var mı, vîrân hânede?

Hem ilân etmiş de üç gün, üç gece,
Bir Bekir bulmuş zayıf ten, öylece

Yolculuk ânında Sebzvâr'dan geçer,
Hastadır, vîrâne olmuş anca yer.

Hasta, bitkin, kıvrılıp yatmış yere,
Buldular, kalk, çarçabuk sen bir kere!

Kalk çabuk, sultân bugün bekler seni,
Gel de kurtar, şehri idâmdan hani!

Der Ebû Bekr: "Yok ki kalkma kudretim,
Olsa, menzil üzre gitmek niyyetim.

Düşmânın yurdunda kalmaklık neden?
Dost bulup, durmaz giderdim orya ben!"

Bir tabut bulmuş getirmişlerdi de,
Hem Ebû Bekr orya konmuş yatmada.

Hem taşır, hammal ki Hârzemşaha yâ,
Tâ görünsün, hem Ebû Bekr ortada!

İşte Sebzvar söylenen, buymuş cihân,
Burada Hakk'ın er olur elbet ziyân!

Hakk'ı temsîl etti Hârzemşah'ı gör,
Bir selim kalp, ey rezil gel sen de ver!

Der Resûl: "Bakmaz ki Hak sûretlere,
Bir gönül ehli bulun, siz bir kere!"

Ben, bir âriften bakar oldum sana,
Secde, altınlar sebep olmaz buna!

Sende kalp var, öyle bildin kalptir o,
Ehl-i diller istemezsin, oldu mu?

Hem gönüldür pek geniş, yüksek mekân;
Kaybolur yüzler semâ, yüz âsumân!

Bir dökülmüş şey; sakın, kalptir deme;
Ondan aslâ bir Ebû Bekr bekleme!

Ehl-i dil bir aynadır, her bir yöne,
Altı yönden baktı Allah bilsene!

Altı yönlerden karâr etmiş ona,
Vâsıtan olmazsa, Hak bakmaz sana!

Hak ki, bir matlubu etmiş olsa red,
Hak kabul etmişse, kâmildir senet!

Vâsıtasız vermemiş Hak nimeti,
Söyledim az, kâmilin hak hizmeti.

Neyse ihsân, kor onun hem avcuna,
Hem velî sunmuş olur lâyığına.

O avuç, küll deryâsı birlikteler;
Has kemâldir, târife vermez mecâl!

880
Öyle birlik, sığmamış hiçbir söze,
Şerhi yok, beyhûde söylersek size!

Yüz çuval altında ihsân olsa bil,
Sen getir tek, secde etmiş bir gönül!

Has gönül râzıysa senden, râzıyım;
Yüz döner olsun, onun ben aynıyım.

Baktığım gönlün ve hiç bakmam sana,
Armağan sen, bir gönül al gel bana!

Hem gönül sensin nasıl, ben öyleyim;
Anne basmış nerye, olmuş cennetim.

885
Anne olmuş, halka olmuş bir baba,
Gönlü, tenden kim ayırmış, merhaba!

Sen ki dersin: "Ben getirdim bir gönül,"
Hak da der: "Bak öyle pek çoktur gönül."

Bir gönül al gel ki, âlem kutbudur,
Câna cân, hem câna cânan, kalp budur.

Pek münevver, hem hayırkâr bir gönül,
Kalbe sultân, hem de Hak huzrunda bil!

Sebzvâr şehrinde gezsen onca yıl,
İtibâr etmiş bulunmaz, aslâ bil!

890
Pek çürük ruh, hem de solgun bir gönül,
Sen, musallâdan götürdün, Hakk'a bil!

Bir gönül nerden, getirsem şehriyâr?
Kıymeten çok gönlü değmez Sebzvâr!

Der ki Hak: "Sandın mezâr küstah buna,
Zîrâ ölmüş kalp getirdin sen bana!

Git getir, şâhâne hûydâr bir gönül,
Sebzvâr'ın kurtuluş, tek bunda bil!"

Gönlü sen gel, hem cihânda gizli bil,
Nûrla, zulmet zıd olur, birlik değil.

895
Tâ Elestten, gönle düşmân olmada,
Sebzvâr, hûylar mirâslık sunmada.

Gönle sâhip kimse sanki bir doğan;
Cinse sâhip olmayan, dertment inan!

Cinsi olmazdan, uyuşmuş olsa da,
Bir münâfıklık görünmüş ortada.

Der: "Evet" ammâ bu, bir tasdîk değil,
Hem öğüt etmiş için "sus" dendi bil!

Karga mutlak başvurur, hep hîlede,
Yüzbin aşkın bellenen hîleyle de.

900
Bir kabûl bulsun gönül ehlinden o,
Hem nifâk yok, doğruluktur bulduğu.

Bil ki sen ehl-i gönül, has hem, çetin;
Hem bizim suç, aybı, almışlar satın!

Varsa cânın, sen gönül ehlin ara,
Zıd değilsen, cins olursun onlara!

Hoş gelir olsun riyâ, dosttur sana;
Orda dostluk yok ki, hiç Hak'tan yana!

Kim, senin hûy üzre sürmüştür hayat,
Sence olmuş bir Nebî, ermiş sıfât.

905
Geç hevesten, sen de artık al koku,
Duy, bu pek has amberindir, işte bu."

Hep heves dersen, bozuk aklın senin;
Misk ü amber sence bir hiçtir hemin.

Sözde son yok, gel de dön âhûya sen,
Kaçtı ordan orya, hiç durmaz hemen.

EŞEKLER AHIRINDAKİ CEYLÂN HİKÂYESİNİN ARTA KALANI

Hep göbek misk, bir güzel ceylân nedir?
Hem eşek ahrında, işkenceyledir!

Cân çeker, olmuş sudan çıkmış balık,
Pisliğin içlerde, misk bir okkalık!

910
Der eşeklerden biri: "Sizler susun!
Sâhibiymiş, öyle bir şah hûyunun!"

Hem alay etmiş diğer merkep ki var:
"İnci bulmuş der, ucuz bulmuş satar."

Başka bir merkep demiş: "Nazik biri,
Tahta çıksın şah olup alsın yeri."

Başka bir merkep de yermiş oldu yâ,
Dâvet etmiş, gel deyip âhûyu da!

Kaldırıp baş, der ki âhû ey falan;
"İştahım yok, kuvvetim yoktur inan!"

915
Der eşek: "Sen nâzdasın bilmekteyim,
Hem, utançtan, sen çekindin bildiğim."

Der ki ceylân: "Ordaki yemler senin,
Ten de ondan, tâzedir hep cüz'lerin.

Hep çayırlık yerlerin yoldâş ki ben,
Tertemiz bir bahçe, bağdan, zevklenen;

Hem kazâ atmış, azâp olmuş demi,
Bir güzel hûy var, değişsin öyle mi?

Yoksulum, sanman, fakîrlik eylerim,
Elbisem pek eskidir, ben tâzeyim!

920
Lâle, sümbül, hem de reyhan nâz ile!
İstemezden öyle, ben yerdim hele!"

Der: "Evet, söylen, dırıldan öyle de;
Hem gariplik, saçma şey söyletmede!"

Der ki ceylân: "Hem göbek şâhit bana,
Öd ağaç, amber kokumdan altta yâ!

Itrı almaz, hem neden duysun bunu,
Taptığın pislik, eşeksin en sonu?

Yolda koklar, hep eşek idrârını,
Kim, bulur, misk sunmanın imkânını?"

925
Der Nebî dünyâda gel artık inan:
"Burda islâmdır garip kalmış olan!"

Zâtı olmuştur meleklerlen bile,
Akrâbadan bâzılar, kaçmış hele.

Sûreten bakmış olur, halktan olan;
Onda mevcût ıtrı aslâ almadan!

Aslan olmuş öyle zât; post giyse de;
Gör uzaktan, postu kazmak isteme!

Ten deşersen, geç öküzlükten meğer!
Çünkü aslan huy, öküzler parçalar.

930
Kurtarır hayvânca hûylardan seni,
Kalmaz hayvânlık, senin hâlin yeni!

Sen öküz olsan, eder aslan seni,
Ben öküz dersen, şu aslanlık hani?

"BEN YEDİ ARIK ÖKÜZ GÖRDÜM, YEDİ SEMİZ ÖKÜZÜ YEDİ" ÂYET-İ KERÎMESİNİN TEFSÎRİ

Bir Mısır azîzi yatmış uykuya,
Gayb gözün açmış ve görmüş bir rüyâ.

Pek semiz şişman, yedi seçkin öküz,
Cümlesin yer, pek zayıf düşkün öküz.

Hem zayıflar, sanki bir aslan idi,
Yoksa şişmanken öküz, nerden yedi?

Hep beşer vasfındadır, kâmil olan,
Gizli aslan içtedir, insan yiyen.

Hoşça yer, uygun olan insanları,
Tortusuz, sâf eyleyip hem onları!

Sevgiden, sâlik bulur her çâreyi;
Kor ayak Sühâ'ya artık pekiyi!

Sen ki kuzgun, söyleyip durdun ki yoz,
"Ey Halîl dersin, neden kestin horoz?"

"Allah'ın emriydi, ben kestim onu,
"Söyle der, tesbîhim olsun en sonu!"

İBRAHİM ALEYHİSSELÂM'IN HOROZU KESMESİ

Hep horoz şehvetli, tapmış şehvete,
Pis şarâbın sarhoşuymuş zehr ile.

Olsa şehvet, nesli sürdürmek için,
Tek hadım olmak diler Âdem kesin!

Der ki İblîs-i lâin, Hak'tan buna;
"Bir tuzak ver, pek büyük, avdan yana."

Hak'ta, altın, at, gümüş gösterdi de,
"Halkı bundan, aldatırsın" derdi de.

Der: "Teşekkür" oysa yüz ekşitmede,
Hâm turunç sıkmış, dudak sarkıtmada!

Hak da altın, inciler sunmuş ona,
Çokça mâden, armağan etmiş ona.

"Al ki bunlar, has tuzaklar ey lâin,"
"Ey güzel; yardımcı, çok artır hemin!

Yağlı, türden, has yemek, tat tat şarap
Hem ipek esvâp desen, Hak verdi hep.

"Hiç beşer bağlar mıyım" der lifle ben,
İsterim hep, öyle şeyler ver ki sen!

Hem senin sevginle sarhoş kimseler,
Erkek onlar, bağlasam, kırmaktalar.

Öyle bir bağ, hem tuzaklar ver bana,
Mert ve nâmert, öyle çıksın meydâna.

İsterim hîlem için, ben bir tuzak,
İnsan aldatmak için sen, ver tuzak.

Hem şarâp, çenkler verir Allah ona,
Az da memnun oldu, bunlardan yana.

Tâ ezel, azgınca yönlenmiş hemen,
Fitnenin ummânda, toz bekler iken.

Rabbimiz; Mûsa ki kullardan, iyi,
Yaptı deryâdan, o bir toz perdeyi.

Hem denizden, mûcizeylen gitti su,
Dipte yükselmiş olan, tozlar dolu.

Hem kadından gösterip câzibeyi,
Erkeğin sabr, aklı çelmiş her şeyi.

Çırptı el, oynardı der: Allah'ına,
"Fitnedir çok sevdiğim sen, ver bana!"

Gördü mahmur gözlüler hem âşikâr,
Aklı, fikri, etti onlar bî-karâr.

Hem yanaklar pek lâtif, görmüştü o;
Kalp yakan dilber nedir, bilmişti o.

960
Yüz, yanak, ben, kaş, dudaklar al mı al;
Perde parlatmış da, sunmuş Zülcelâl!

Cilveler görmüştü sıçrar perdeden,
Sandı birden, Hak tecellî eyleyen!

"İNSANI EN GÜZEL BİR SIFÂTTA YARATTIK. SONRA ONU AŞAĞILIKLARIN EN AŞAĞISINA REDDETTİK" VE "KİMİ YAŞATIR, ÖMRÜNÜ UZATIRSAK, ONU KOCALTIR, GÜZELLİĞİNİ VE KUVVETİNİ AZALTIRIZ" ÂYETLERİNİN TEFSÎRİ

Var güzellik, secde etmiş her melek,
Düştü Âdem, yok güzellikler desek.

Der ki: "Mal mülk vardı, eyvâh oldu yok."
Hak da der: "Cürmün: Yaşar olmaktı çok."

Tuttu saçtan, Cebrâil çekmiş iken:
"Hoşların sen mülkü terket, çık hemen!"

965
Verdi izzet, sonradan, zillet nedir?
İzzet ihsân; zillet, Hakk'ın adlidir!

"Cebrâil sen, secde etmiştin bana,
Hem sebep neymiş, sürüp tez kovmana?"

Sonbahâr yaprak döken dallar meğer!
İmtihândan gitti kalmaz giysiler!

Bir zamân ayyüz, parıldarken hele,
İhtiyârdır oldu tam kertenkele.

Bir güzel baş, parlayan saç, varsa da,
İhtiyârlıktan nâhoş, kel kalmada!

970
Nâz, edâ saklardı mızrak bir beden,
İhtiyârlar yay olur, eğrik hemen!

Lâle renkler, hep döner, safrân olur,
Aslan insan, bir kadın, güçsüz kalır.

Hîle etmiş, güçlü almış koltuğa,
Şimdi güçsüz, kendi girmiş koltuğa.

Şimdi bunlar pörsümüş, gam olmada,
Bir haberdir geldi, ölmekten bu da!

"ONU AŞAĞILIKLARIN EN AŞAĞISINA REDDETTİK. ANCAK İNANAN VE İYİLİKTE BULUNANLAR MÜSTESNÂ. ONLARA SONU OLMAYAN VE KESİLMEYEN ECİR VARDIR" ÂYETİ

Nûru Hakk'ın, doktor olsun insana,
İhtiyârlıktan, zarâr gelmez ona!

975
Onda gevşeklik, verir sarhoş demi,
Onda gevşeklik geçer, çok **Rüstem**'i.[129]

[129] *İran'ın efsânevî kahramanı.*

Ölmüş olsun, hep kemikler zevk dolar,
Zerreler, şevkin ışıktan, şevk dolar!

Kimde Hakk'ın nûr bulunmaz, bil ki sen,
Sonbahârdır, bağ uzaktır meyveden.

Gül tükenmiş, bağda kalmış hep diken,
Bir samandır, ayrı kalmış dâneden.

Neylemiştir bahçeler bilmem, Hüda;
Giysiler soymuş güzel yok ortada!

980
Öldüren zehr: ben deyip, ben görmesi,
İmtihândır, gel düşün var böylesi!

Bir güzelken, âlem ağlar âşkına,
Neydi suç, herkes uzak kalmış ona?

İğreti süsler takarken eynine,
"Süs benim" dâvâsı eyler kendine!

Hep güzellikler bizim, harmân hele,
Hep güzeller, dâne toplarlar bile.

Anlasınlar, süs, güzellik iğreti,
Hak güneşten, parlayış âkıbeti!

985
Hem güzellik, cümle kudret, bak güce,
Has güneşten burya vurmuş öylece.

Hep güzellikler dönen yıldız meğer!
Ten divârından da ayrılmış gider!

Hem güneş, nûr çekse, sen bir gölgesin,
Kapkaranlık tensin artık, sen kesin!

Bak güzel yüzlerde, âşık halk ama!
Nûr güneşten, parlamış üç renk cama.

Camda renkler geldi, tek nûrdan göze,
Hep sunar, tür tür olan renkler bize.

990
Renkli camlar, kalmaz olsun ortada,
Nûr ki renksiz, bil ki hayrân kılmada.

Nûru camsız görme olsun hep işin,
Cam kırılsın, körlük olmaz hiç senin.

Öğrenilmiş bilgi, saplantın senin,
Başka kandîller bulup, hep gözledin!

Sürdürür olsun o, kandîl sâhibi,
Nûra bak, "sensin karanlık" der gibi.

Hakk'a şükretmiş olunsan gâm yeme,
Erdirir şükrün seni yüzler deme!

995
Şükrü etmezsen, gidip hep ağla sen,
Hak güzellikten uzak, kâfir denen!

Küfre ümmet olmuşun, boş her şeyi,
Ümmeti iman olan, aslen iyi!

Şükrü bilmezlerde yoktur hiç hüner,
Görmez ondan, öyle artık bir eser.

Hem hısım, hem el oluş elden gider,
Sevgi, şükr gitmiş akıl, vermez ki yer.

Hem ne yapmış olsa kâfir boş demek:
Gâye varken, hep çıkıp gitmiş demek!

1000
Sâde şükretmiş, vefâ göstermişin,
Devlet ardından gelir, olmuş peşin!

Kaybolan devlet nasıl kuvvet verir?
Kuvvet olmuş devletin, sondan gelir!

Borç verin emriyse uy! Ver her şeyi;
Önde yüz devlet bulursun, en iyi!

Sen azalt, azcık yemek, hem içmeni,
Tâ ki Kevser havzı bul, bekler seni!

Hem vefânın hâke bir fincan döken,
Devletin avlar, dönüp kaçsın neden?

1005
Kim vefâkâr, Hak, gönül şâd etmede,
Doğrudur öz, bitse tekrâr vermede.

Ey ecel sen yağma etmiş Türk eri,
"Şükreden kuldan ne aldın, ver geri!"

Hem ecel vermiş geri, almazdılar,
Onların manâ dolan, nimet ki var.

Biz ki sûfî, hırkamız yok atmışız,
Hem atılmış neyse aslâ almayız.

Görmüşüz çok karşılıklar burda biz,
İhtiyaç, hırstan, garazdan yok ki iz!

1010
Tuzlu, öldürmüş sudan, çıktık yere,
Ermişiz berrâk olan, has Kevser'e.

Ey cihân, sen gayra yapmışsın neler?
Hem vefâsızlık ve nâzlar, hîleler!

Her ne yaptın, itmişiz bizler geri,
Çünkü biz gazâ, şehâdet erleri!

Var Cenâb-ı Mevlâ'nın pâk kulları,
Hem yiğit hem korkusuz bil onları.

Hîleniz yolmuş bıyıktan, her ne var,
Zaferin burç üzre, evler kurdular.

1015
Hem şehitler, tâzeden gâzî olur,
Hem esîrler, tâze üstünlük bulur!

Hem de yokluktan çıkartır baş yine,
Gel de gör sen, kör değilsen bir kere!

Yokta mevcût, çok güneş, parlardı pek,
Burda gün sanki sühâ, sönmüş demek.

Kardeşim, yoklukta, varlıklar nasıl?
Zıdda, zıdlık gizlidir derler nasıl?

"**Yuhricül hayye minel meyyit**"[130] oku,
Âbidin olmuş ümît; yokluktu bu!

1020
Çiftçinin ambar boşansın, mutludur,
Tohmu serpmiş, hep ümît dolmuş durur.

Ekti, yokluktan gelip bitsin diye;
Vâkıf olsan manâ, örnek bilgiye!

Durmadan sen, yoktan istersin huzûr,
Anlayış, ihsân senindir um, otur!

Sırrı açmak üzre hiç yoktur izin,
Yoksa Bağdad eylerim, **Ebhâz** hemin.[131]

İşte yokluk; san'atın tek haznesi;
Durmadan, ordan gelir ihsân sesi!

1025
Hak yaratmış, örneği yok çok şeyi,
Aslı yoktan, fer'i izhâr etmeyi.

YOK, GİBİ GÖRÜNEN VE HAKİKATTE VAR OLAN ÂLEMLE, YOK OLDUĞU HALDE VAR GÖRÜNEN ÂLEM

Yok, bu, Allah süsleyip sunmuş onu,
Var da, yokluktan sunulmuş doğrusu!

Gizli ummân, hep köpükler ortada,
Gizlidir yol, toz belirtmiş olmada.

---

130 *"Biz ölüden diriyi çıkartırız..." (Ali İmran, 26-27)*

131 *Ebhaz değersiz bir şehir.*

Toz ki kıvrılmış, yücelmiştir göğe,
Nerde toprak, böyle çıksın yükseğe?

Ey akılsız, toz ki gitmiş yükseğe,
Görmedin rüzgârı, isbâtsız niye?

1030
Dalgadan gitmiş köpükler, her yana,
Hiç denizsiz, yok köpükler baksana!

Hem deniz isbât, köpük isterdi göz;
Gizli fikrin, söylenir hep boşsa söz.

Yok demişken, varda isbât sanmışız,
Yok gören göz bizde var, aldanmışız!

Uykudan mahmûr olan göz, bil ki ey,
Hem hayâl, yoktan da görmez başka şey!

Hâsılı dönmüş başım, biz şaşkınız,
Gizli gerçek, hep hayâlden vurgunuz.

1035
Hem nasıl, göz ön'ne koymuş yokluğu,
Hem nasıl, gizler şu gerçekken yoğu?

Âferin ey, sihri yapmış usta sen!
Gösterirsin tortu, parlak, sâf hemen!

Ölçerek mehtâbı onlar, bez diye,
Sattılar tüccâra, birçok akçeye!

Hîleden toplardılar onlar gümüş,
Akçe bitmiş, oysa hiç bez yok imiş.

Hem cihân câdû ve bizler müşteri,
Sattılar mehtâbı, aldık sihrleri.

1040
Hem sihirbâz, ölçtü, beşyüz arşını,
Ustalık gösterdi, mehtâb nûrunu.

Akçedir ömrün senin, gitmiş gümüş,
Yok kumaş, yoktur, kesen tam boş imiş!

"**Kul eûzû**" söylemek lâzım sana,
Hem "**neffâsât**"tan[132] Hüda yardım bana!

Hep düğüm üfler, sihirbâz zenneler,
Ver ki Yâ Rab, ben için imdâda yer!

Söyle gel bir kerre hem fi'linle de,
Söz dilin, gevşek olur söylenmede!

1045
Hem zamândan arkadaş, üç tânedir,
Bir vefâkâr, çifti, gaddarânedir.

Dost görünmüşler ve mâl, mülk çift olan;
Hem vefâkâr âmeli sâlih inan!

Mâl ki, evlerden çıkıp gelmez sana,
Sâde yâr gelmiş olur kabristana!

Hem ecel gelsin, senin hep dostların,
Hâl diliylen söylenişler onların.

"Burya dek yoldâşlığım, gitmem öte,
Kabre varmış bekleşir az niyyete.

1050
İşlerin, kavlin; vefâkârdır sana;
Kabrinin içlerde onlar baksana!"

HAZRET-İ MUHAMMED ALEYHİSSELÂM'IN BİR HADÎSİNİN TEFSİRİ

Der Resûlullah: "Güzel bir uğraşın,
Âhiret dersen, ameldir, yoldâşın!

Hem amel, haslıkla dâim dost sana,
Hem fenâysa, bir yılandır baksana!

[132] *"Bizi koru büyülerden ve kötü nefeslerden..." (Felak, 4)*

Doğruluktan iş, amel yokken neden;
Hem nasıl olsun bu, üstâd olmadan?

En basit iş öğrenilmez ustasız,
San'atın kadri bilinmez ustasız.

1055
İlki gerçek bir ilimdir, san'atın,
Sonda vermiş meyveler gör san'atın.

Aklı çok gel, hep çalış sen san'ata,
İnceliklerden sorup üstâda da!

Bul, sedefler ortasından inciyi,
Ustasından san'at, istersen iyi.

Sen hayırhâh, görmüş olsan, insâf et,
Yok, çekinmek, öğrenip sen sonra git!

Eski giysin, iş gören debbağ kişi,
Bey ve zenginlik yok etmez eskisi.

1060
Giyse yırtık, hem demir dövmüş adam,
Halkça gitmez, itibâr elbette tam.

Gel çıkar, kibrin bütün esvâbı sen,
Gel tevâzûnun, libâsın giy hemen!

İlmi öğrenmekte yol, hep sözledir,
San'atın yol, iş ve gayretten gelir.

Yokluk öğrenmekse mürşit sohbeti;
Burda el, dil boş ve hiçtir gayreti!

Yokluk ilmin, cân ki, bir cândandı bil,
Hem kitâptan, sözle hiç mümkün değil!

1065
Varsa, fakrından eser kalbinde ki,
Bil hemen, fakrın rumuz yok öyle ki.

Yolcunun kalp apaçık nûrlandı yâ,
Der: **"Elem neşrah"**[133] muhakkak, pâk Hüda!

Biz senin gönlün, tamâmen açmışız,
Sîneden bitmez ferâhlık saçmışız.

Sen, dışarlardan arar oldun neden?
Sütlesin sen, süt sağanlar bekleyen!

Sende süt var, yok kenar, yoktur hudut;
Sen hâriçten, tul'ma bağlarsın umut!

1070
Bir delik umâna vardır, bil ki sen,
Kuy'ya varmak hem, su çekmekten utan!

Hem "Elem neşrah" genişliktir sana,
Hem niçin gönlün senin, şerhten yana?

Kalpte mevcût şerhi sen gel, kalpten um;
Hem ayıplar sonradan **"Lâ tûbsırûn!"**[134]

"O, SİZİNLE BERABERDİR" ÂYETİNİN TEFSİRİ

Bir sepet ekmek, başında var iken,
Hep gezersin evleri, ekmek neden?

Gez de yalnız, gel bırak sersemliği,
Git gönül çal, sen ne çaldın sen neyi?

1075
Çaydasın sen, işte bir bak diz boyu,
Gafletin çok, bekledin elden suyu!

Ön ve arkandan akar, dâim bu su,
Mâni çoktur, perde çoktur doğrusu!

---

133 *"Senin için kalbini açmadık mı?" (İnşirâh, 1)*
134 *"Nefislerinizde dahi çok âyetler vardır. Hiç de görmüyorsunuz..." (Zâriyât, 20-21)*

At binen, durmaz arar olmuş atı;
Hem nedir? Dersen arar yokmuş atı.

Suyla sarhoş, oysa su tam öndedir,
Hep akar, dalmış suya bilmez nedir!

Insan olmuş bir şeyin mest, âşığı;
Önde, görmez, şerhin oymuş sâdığı.

İnci deryâdan sorar, ummân nere?
Hem sedeften bir duvar var bir kere!

Nerde derken, sorgudur hem perdesi,
Hem güneş örten buluttur kendisi.

Onda bed illet olan göz, perdedir,
"Kalktı perdem" derse hep sedlerledir.

Aklı, olmuştur kulak örten tıkaç,
Hak da şaşkın aklı, Allah üzre aç.

"BÜTÜN DERTLERİNİ BİR DERT YAPANI, CENÂB-I HAK BAŞKA DERTLERDEN KURTARIR

Aklı, sen bomboş dağıttın her yere,
Boş dırıltın, değmemiş, yaprak tere!

Her dikenden kök emer, aklın suyu,
Meyveler bilmem nasıl alsın suyu?

Gel akıllan, keski boş sürgünleri,
Ver su, sürgün tâzelensin, her biri.

Şimdi sürgünler yeşil, çift, gör sonu,
Bak şu boştur, meyvedar görsen bunu!

Hem şu dal içmiş helâl, buyken harâm,
Farkı en son, sen görürsün vesselâm.

Sen sularsan bir ağaç, adlin senin,
Hem diken alsın suyu, zulmün senin!

Hem adâlet, nimeti lâyık yere,
Vermedir hem, vermemek boş köklere.

Zulm nedir? Hem koymadır haksız yere,
Böyle hâller hep belâdır bir kere!

Akla, hem câna layık Hak nimeti,
Sancı dolmuş hûy bulup, vermek kötü.

Gâm yükünden, yükle artık sen tene,
Cân çekişten, az da tattır gönlüne.

Yükledin Îsâ'ya sen hep yükleri,
Salma gezmiş, sende nefs merkepleri.

Var kulak hiç, çekmemişler sürmeler,
Tenden istenmez gönüllük iş meğer.

Sen gönülsen git, hakaret çekmeden,
Ten isen, olmaz şeker, zehr iç hemen!

Faydâdır zehr tende, düşmândır şeker,
Beslemezsen faydâ buldun, ten meğer!

Ten, cehennem çün odundur, sen azalt,
Tâze dal bitmiş görürsen, balta at!

Yoksa merkepsin, odun çekmiş hamal,
Bû Leheb'ler misli çift âlemde hâl![135]

Çifte dallar hep yeşil, gör gerçeği,
Sen odundan gel ayır bir, Sidre'yi.

Sidre'nin kökler yedi kat göktedir,
Tende kökler, hep duman, âteşledir!

[135] *Ebû Leheb'in karısı için inen Âyet-i Kerîme telmih edilmektedir. Bk. Felak sûresi.*

Cân gözün görsün dilersen, has gönül,
Gayret et, varmak dilersen, gel yorul!

Sâde cânın gözle görmek var onu,
Cânla görmek gayret olsun, en sonu!

Yok, olur olsun ayak, kıpraş, sürün;
Az ne gör hem, çok ne olsun gördüğün!

1105
Yolcuyum, dersen açarlar yol yine,
Yok, olursan, yönlenir var emrine.

“EĞER YOLCU İSEN SANA YOL AÇARLAR, EĞER YOK OLURSAN SANA VARLIKLA YÖNELİRLER” BEYTİNİN MANÂSI.

Bak Züleyhâ, durmayıp kitler kapu,
Yok ki Yûsuf'un hareket doğrusu!

Hem anahtar açtı kitlenmiş kapu,
Hep tevekkül üzre Yûsuf bil bunu!

Hiç görünmez, çıkmak ister yol sana,
Ol Yûsuf emsâli sen, koş her yana.

Açsalar bir bir kilitlenmiş yolu,
Hem mekânsızlık olur yer, dopdolu!

1110
İmtihân dünyâsıdır, sensin gelen,
Hiç bilir miydin gelişler nerde, sen?

Hem de, bir yurttan gelensin burya sen,
Geldiğin yol nerde, bilmezsin neden?

Bilmiyorsan, bâri yol yoktur deme,
Bir görünmez yol, gidiş var, söyleme!

Sen ki rüyâ vakti gittin sağ, sola;
Meydanın yol nerde, yönlensen yola!

Göz yumup sen, kendi kendin teslim et,
Görmek istersen, o eski şehre git!

1115
Göz kapar olmak mı? Mahmur nice göz;
Bağ olur bundan yana siz bilseniz!

Dört göz açtın, aşkın olmuş müşteri,
Hem büyüklük umduğun andan beri!

Sen uyurken, müşteri görmektesin,
Baykuşun vîrân, rüyâ olmuş kesin!

Müşteri arzû edip, durdun her ân,
Hem neyin var? Hiç alıp, hiçler satan!

Varsa gönlün içre ekmek, bir öğün,
Müşteri arzûn biter, kalmaz bütün.

PEYGAMBERLİK İDDİA EDEN BİR ŞAHSA: “NE YEDİN DE BÖYLE SAÇMA SAPAN SÖYLÜYORSUN?” DEDİLER

1120
Der biri: “Ben sizlerin peygamberi;
Cümle peygamberden üstün Hak eri!”

Bağlayıp varmıştılar şah huzruna;
“Ben Resûlüm söylüyor” derler ona!

Toplanır halk, hep çekirgeymiş gibi,
Söyle derler, ey tuzaklar sâhibi.

“Böyle yokluktan Resûlullah deriz,
Biz de yokluktan resûl olmuşlarız.

Hem garip geldik de çıktık meydana,
Ey edip, nerden resûllük, tek sana?"

*Hem cevâp vermiş Risâlet sultânı;
Ey fodul, kör, siz câhiller erkânı;

*Siz cihâna Kazâ-i Hak geldiniz,
Siz habersiz, siz muhakkak kördünüz.

Oldunuz sizler, uyuklar bir çocuk,
Bîhaber, menzil ve bilmez yol, ufuk!

Hem uyur, hem geldiniz sarhoş hele,
Alttan, üstten, hiç haber yokken bile.

Altı yönden, biz haberdâr gelmişiz,
Duygumuz beş, hem uyanmış, bilmişiz.

Menzilin bildik nedir, tedbîr, esâs;
Yol bilir rehber ve elbet, hâkşinâs!

Kim resûlüm derse, şah vakıf buna,
"Böyle der kim, sen eziyet et ona!"

Şah ki bakmış, pek zayıf, hepten cılız,
Bir tokatlık cân, ölür siz vursanız!

Dövmenin, öldürmenin imkânı yok;
Ten desen, cam; fiske vurmazdan kırık!

Ben desem, hoşlukla: "Serkeşlik neden?
Hem resûllük dâvâ, serkeşlik neden?"

Burda sertlik, eylemek hiçtir sona,
Tatlı diller, çok yılan tutmuş yine.

Hep uzaklaştırdı ordan, kim ki var,
Öyle bir şah, hep lütuf, haslık sunar!

Sordular ondan, oturtmuş bir yere,
"Söyle yurdundan, geçimden bir kere!"

Der ki: "Şahım; meskenim dârüsselâm,
Yollanıp geldim, melâmet mülke hem!

Yok, evim, yoktur eşim, dostum bu yâ,
Bir balık, toprakta kurmaz hiç yuva."

Der ki şah elbet lâtifeylen ona,
"Öğleyin, aştan ne yersin ver bana.

Var mı iştâh? Sanki mestsin sen kesin,
Neydi kahvaltın? Neden esmektesin?"

Der adam: "Az ekmek olsun yaş, kuru,
Hiç resûlluk dâvâ etmem doğru mu?

Aklı gönlü dağdan ummak benzeri,
Böyle halkın kim olur peygamberi?

Kimse dağ, taştan akıl, kalp beklemez,
Müşkilin hıfs, nüktesinden istemez.

Sen ne dersen, akseder olmuş dağa,
Sanki etmiştir alay, dağ ortağa!

Nerde bir millet, haberler nerde hem,
Cânsızın can var desen, yersizdi hem!

Sen, kadın hem, altını versen haber,
Mal ve mülkü huzruna dökmekteler.

Şurda, pek has bir güzel, bekler desen,
Âşık olmuş âdetâ, millet kölen.

Bir haber sunsun Hüda'dan, bal gibi;
Söz de sağlam, gel de ol Hak talibi!

Boş bu dünyâ gel yönel sen ahrete,
Hem bekâ mümkün, fenâ hiç yoktu de.

Baş keser, hem kasteder, döksün kanı;
Yok, hamiyet, burda yok dîn imkânı!"

HALKIN ONLARI ALLAH'A VE EBEDÎLİK AB-I HAYÂTINA ÇAĞIRMASI

1150
Mâl ve mülkün meyli, hapsetmiş gücü,
Belki ondan böyle söz, gelmiş acı.

Bağlasan bez merkebin varken yağır,
Çek kururken, çokça kan akmaktadır.

Cân yanar, başlardı merkep çifteye,
Mutludur kim, hiç girişmez bir şeye!

Hem yağır, tam elli yerden verse uç,
Bez yapışsın, bir düşün neymiş sonuç.

Mâl ve mülk olmuşsa bez, hırsın yara;
Kimde hırs çok, çok yağır var onlara.

1155
Baykuşun mâl, mülküdür vîrâneler,
Tınmamış Tabes ve Bağdat neyseler.

Gelse yoldan, öyle hem şahın doğan,
Duydu ondan bir haber, baykuş olan.

Baş şehirden, bahçe, bağdan söylese;
"Vah, vah!"eyler yüzce düşmân dinlese!

Saçmadır der, köhneden hikâyeler;
Hem doğan söyler durur, bilmem neler!

Köhneler, artık çürüktür köhneler,
Yoksa nefs, hiç köhne koymaz tâzeler!

1160
Eskiden ölmüş bulup can vermede,
Nûr-i iman üzre tâc giydirmede.

Ruh bağışlar bir güzel, ver cânını,
Bir küheylan üzre hem, atsın seni.

Tâc sunan erden de, gel sen çekme ser;
Kalbi bağlar binle bağ olsun çözer.

İş bu gerçek, köyde yok bir tek diri,
Ab-ı hayvan üzre, yok koşmuş biri.

Kaçtın aşktan, gördün azcık horluğu,
Bildiğin ad, âşık olmak zorluğu!

1165
Aşkta yüz nâz, yüz edâ vardır hele,
Anca aşk, yüz nâzla geçmiştir ele.

Aşk vefâkârdır, vefâkar olmada,
Fert vefâsız olsa, aşk bakmazdı da!

Bir ağaç insan desen; ahd, kök ona,
Has ve sağlamlıkta gayret şarttı yâ!

Bir bozuk ahddir; çürük hem meyvesiz;
Kök çürükken, meyvesizden yok ki iz.

Gövde, dal, yaprak, yeşil olmuşsa da,
Kök çürük, hem fayda yoktur ortada.

1170
Kökte sağlam olsa, yaprak yoksa da,
Sonda yüzler sallanan el ortada.

Yok, gurûr duymak, ilimden ahdi tut,
Bilgimiz post, ahdimiz bir öz umut!

KÖTÜ İŞ YAPAN ADAM, KÖTÜLÜKTE KARÂR KILIP DA, İYİLİK EDENLERİN ERİŞTİKLERİ DEVLETİ GÖRDÜ MÜ ŞEYTAN OLUR

Bir vefâkâr faydalansın, gör hele,
Sen hasetten, şeytân olmuşsun bile.

Kimde mevcut pis mizaçlar var ise,
Hiç dürüstlük istemezmiş herkese.

Sende, şeytândan hasetler yok ise;
Dâvadan geç, sen vefa var, uy sese!

1175
Hiç vefân yok, bâri hiç söz söyleme,
Sözlerin çoklukla, benlik eyleme!

Gönle söz; uzlaşma, düzgünlük verir;
Gönle susmak, yüz gelişmek gösterir.

İçte mevcut harcanır, gelsin dile,
Harca azcık, iç güzel kalsın hele.

Az konuşmuş kimse fikren özlüdür,
Söz kabuktur, artsa öz, yokluk bulur.

Post kalınlaşsın, zayıf olmuştu iç,
Post zayıflarken kemâl bulmuştu iç!

1180
Bak bu üç, hâm meyve, atsın hâmlığı,
Hem ceviz, badem ve seyret fıstığı.

Kim ki isyan eti, dönmüş şeytana,
Hasların devlet, hased sunmuş ona.

Kim Hüda ahdiyle, göstermiş vefâ,
Hak keremden, ahdi saklar öyle yâ!

Sen vefâ etmekte göz yummaktasın!
“Üzkürû üzkürküm”ü[136] duymaz mısın?

Ahde sen ol, hem vefâkârlık sesi,
Gelse yârdan bir vefânın müjdesi!

1185
Aht ve borçlanmak nedir, ey üzgün er?
Has tohumdan bahçe ekmekmiş meğer!

Hem tohumdan, yok ki parlaklık yere,
Sahibi zengin de olmaz bir kere!

[136] *“Beni anın ki sizi anayım...” (Bakara 159)*

Hem tohum ekmek desen sen aslı şu,
Geldi yokluktan işâret doğrusu!

“Ben yedim, hem dâne bir izdir dedim,
Daneler ektim, hem de tekrâr istedim!”

Mutlu er sen, etme artık boş duâ,
Meyve istersen, ağaç dik tarlaya!

1190
Yoksa tohmun, Hak verir duân için,
Her gören der, gayretin hoşmuş senin!

Meryem üzgün, derdi var, hem tohmu yok;
Hurmayı etmiş yeşil, hem Hak’tı çok.

Çünkü Meryem çok, vefâkar bir kadın,
İstemezden verdi Hak yüz maksadın.

Bir vefakâr topluluk var ortada,
Hep vefâdır âlem üzre yaymada.

Hem denizler, dağlar uymuş emrine,
Cümle unsurlar olurken, kul yine.

1195
Hem kerâmet, inkâr etmîş kimseye,
İkram olmuş, imân etsinler diye!

Gizli ikrâm, ihsân, ermiş bilmiyor,
Akla sığmaz, hem hayâller almıyor.

Zaten iş sonsuzluğa ermişse tek,
Hiç tükenmez, bitmeyen ihsân demek!

MÜNACAT (YAKARIŞ)

Rızk ve temkinler veren, ruh bahşeden,
Halkı kurtar, sen sebâtsız olmadan!

Çift büküm olmuş nefis, yardım gerek,
Yardım et doğrult ve kuvvet ver ki tek.

1200
Sen sabır lûtf et, hayır ver kullara,
Açmasın hîle, düzenbâzlık yara!

Gel de sen, Rabbim hasetten çek geri,
Hiç hasetler etmesin, şeytân biri.

***

Fâni bir mal, hep çürür, çirkin ceset,
İnsanın, kalpten yanış, vermiş haset.

Padişahlardır, hasetten ordular,
Toplayıp dost, akrabalar vurdular.

Bir düzenbaz, pisliğin âşık olan,
Birbirinden döktüler çok kan inan!

1205
Vis ü Râmin, gel Şirin, Hüsrev oku,[137]
Ahmağın artan hasrettir doğrusu!

Yok, olan âşık ve hem maşuk bile,
Zaten hiçler, hem heves, hem aşk ile.

Pâk olan Hak'tır vurur yoktan yoğa,
Yokta, başlar başka yok haz duymağa!

Hem perîşân âşığın başlar haset,
Böyle Allah güçlüğe sokmuş, evet!

Duygu dolmuş bir kadın, olmuşsa da,
Hep hasetten, birbirin yer, her kuma!

1210
Varsa bir taştan yürek, erkek düşün;
Hem hasetten, nerye düşmüştür görün!

Çok lütufkâr bir şeriât olmasa,
Yoktu dostluk, her beden duymuş tasa.

Şerri def etmiş, şeriattân karâr,
Hem delîlin kâse, dev, şeytân tutar.

Hem delîl, yardım, yeminler var diye,
Şeytânı sokmuş delinin kâseye.

Hak terâzi zıdları hoşnut kılar,
Ayrılır, ciddi, alaylar, doğrular!

1215
Ölçüdür emrin olan şer'i mübin,
Kıldı mutlak, hasmı, hasmından emin!

Hem terâzi olmasın, düşman nasıl,
Kurtulur, vehmiyle kalmazmış asıl?

Hep haset, pislik bu dünyâ; başka yok;
Hep cefâ, hep ızdırâp, dertlerse çok!

Cümle cin, insan haset dolmuşsa tek,
Nerde devlet? Bulma yok ikbâl demek!

Hem bu şeytânlar, hesuttur eskiden,
Vazgeçerler sanma sen, yol kesmeden!

1220
Hem fesât tohmun eken, insan demek,
Hem haset hükmüyle, bir şeytân demek!

Gör ki Kur'an, şeytân oluş insanı,
Çarptı Allah, cinsi şeyân der, tanı!

Şeytân âciz kalsa azdırmak için,
Böylelerden yardım istermiş, bilin!

"Siz, bizim dost, siz ki dostluk etseniz,
Siz bizim yandaşsınız, bizdensiniz!"

Yol keser olmuşsalar bir kimsenin,
Çifte cins, şeytân da, mutlanmış bilin.

1225
Kim ki cân vermiş olur, dinen yüce,
Çifte şeytân ağlaşırlar güçlüce!

[137] *İran'ın efsanevi aşk hikâyeleri.*

Aklı çok fert, girse Allah emrine,
Diş gıcırdatmış bu çift şeytân yine!

PADİŞAHIN PEYGAMBERLİK DÂVASINA KALKIŞAN KİŞİYE "DOGRU PEYGAMBER OLAN ADAMA NE BAĞIŞLAR" DİYE SORMASI

Padişah der: "Söyle bari vahy nedir?
Hem nebî olmuşta kârlar neyledir?"

"Her ne var" der, elde etmez bir nebî?
Her ne devlet var, erişmezdir nebî."

Say nebînin vahyî, Hakk'ın hazneden?
Hem, arı vahyinden, alt olsun neden?

Çünkü Rabb'in vahyi tam almış arı,
Vahy evi tatlandı, yığmış balları.

Allah'ın emriyle bir baksan arı,
Yığdı dünyâya üzre mum, hem balları.

Gör ki, insansan mükerrem kıldı Hak,
Vahyi hayvandan da, az olmaz ki bak!

Sana biz: **"Kevser"** ki verdik duymadın,
Kupkuru dil, sen susuz yanmaktasın!

Yoksa Fır'avn misli kör oldunsa bil,
Hâstasın sen, oldu Kevser, kanlı Nil!

Tövbe et! Vazgeç ne düşmânlık ki var;
Onların kaplarda yok, Kevser meğer!

Kim ki Kevser'den sararmış, bil o dost,
Onla dost ol! Hem Muhammed hûy bu dost!

Böyle yap! Ol, Allah'ı sevmişle sen,
Ahmed'in elma, gelir bu bahçeden!

Kevser içmez, bir dudak görsen kuru,
Sıtma, ölmek misli düşman say onu!

Hem baban, annense Hak yoldan öte,
Kanlı düşmandır ve gerçek öyle de!

Hak Halil'inden ki, öğren sen bunu,
Hem pederden, önce bizâr oldu bu!

Buğz eden var, Hak seven var, gel katıl,
Gayreti aşk yermesin, dursun asıl!

Söylemezsen Lâ ve İllallâh'ı sen,
Hem hakîkat üzre, yol yoktur hemen!

BİR ÂŞIĞIN, SEVGİLİSİNE ETTİĞİ HİZMETLER VE GÖSTERDİĞİ VEFALAR

Geldi âşık bir adam yâr huzruna,
Ettiği hızmet nedir saymış ona.

Der: "Senin uğrunda yaptım, şöyle ben,
Harpte ok, mızrak, hedef olmuş bu ten!

Gitti mal, güç gitti, bak namus giden;
Ben senin aşkınla, hep bahtsız iken!

Bir sabâh, bulmaz gelip zevk, uykuda;
Akşâmım bulmaz beni varlıkla da!

Saydı, çekmiş, hem tükenmez, dert, acı,
İşte bir bir saymaya vermiş gücü.

Söylemez yâr üzre bir töhmet için,
İstiyorken, yüz şahît bulsun hemin.

Tek işâret, aklı çok olsan yeter,
Âşığın yâr isteyiş, nerden biter?

Durmadan tekrar eder söyler durur;
Bir balık elbet, sudan kanmaz olur!

Eski dertten söylenen yüzlerse de,
Söylemezlikten şikâyet etmede!

Âteşin emrindedir, bilmez ki ne,
Hep harâretten, erir ağlar yine!

“Doğru” der, “hem öyle yaptın” yâr hani,
“Ver kulak sen, dinle artık gel beni!”

Aslının, bir aslı vardır sevginin,
Yaptığın şey, bir teferrûat senin!

Der ki âşık: “Sevginin hem aslı ne?”
Der ki mâşuk: “Yok olup ölmek yine!

Her ne yaptın, ölmedin kaldın yine,
Cânla oynar âşık oldun, ölsene!”

Hem o ân, âşık uzanmış, verdi cân,
Gül olup gülmüş ve şâd olmuş o ân!

Arifin, zahmet ki bilmez ruh, akıl,
Hem gülüş kalmış, tükenmez, onda bil.

Ayda nûr, vurmuş güzel, hem çirkine,
Hiç de ondan almamış bir kin yine!

Cân ve aklın nûr, döner Allah’ına,
Ay da nûr, olmuş temiz, dönmüş Ay’a.

Ay’da nûr, pis bir mekâna düşse ne?
Hep temizdir, vasfı pâktır hep yine!

İğreti pislikte, kirletmez onu,
Nûrdu elbet, nûra kirler uydu mu?

“Dön geri!” Emri güneş almıştı yâ,
Döndü birden, nûru artık aslına!

Onda kalmaz külhanın hiç kir izi,
Hem, ne gülden gözlenir renk, bir sezi.

Asla dönmüş, nûr gören gözlerde nûr;
Onda sevdâ, sâde birtek çöl bilir!

BİR ARİF’TEN: “BİR ADAM NAMAZDA SESLE AĞLARSA NAMAZI BOZULUR MU?” DİYE SORMASI

Gizli sormuş müftüden, bir söz adam,
“Ağlayan ferdin, namaz olmuş mu tam?

Hem namaz feryatla, batıl oldu mu?
Yoksa gözden aksa yaş, makbul bu mu?”

Der ki müftü: “Gözyaşı akmış niçin?
Hem ne görmüş, ağlayıp durmuş niçin?

Gizli âlemlerde, bir şey gördü de,
Gözde yaşlar, böyle akmış gelmede!

Başka âlem görse bil, feryâd eden,
Hem namaz olmuş olur, kıymetlenen.

Ağlayış olmuşsa dertten, yanmadan,
Koptu ip, iğ hep kırılmıştır inan!”

BİR MÜRİT ŞEYHİN HUZURUNA GELDİ. PİR, İHTİYÂR DEMEK OLAN DEĞİL, AKIL VE MARİFET BAKIMINDAN ÜSTÜN OLANI KASTEDİYORUM. HZ İSA DA ÇOCUKTU, ÇOCUKTU AMMA, BEŞİKTE KONUŞTU. YAHYA (AS) DA ÇOCUKLARIN MEKTEBİNE GİDİYORDU. BUNLARIN İKİSİ DE ÇOCUKTU AMA İKİSİ DE PEYGAMBERDİ

Bir mürît gelmişti şeyhinden yana,
Erdi şeyhin ağlayış, feryâdına.

Şeyhi, ağlar gördü, başlar ağlar o,
Gözlerinden, aktı yaşlar, dopdolu!

Nükte söylerken, güler duymuş olan,
Bir sağır duymaz, güler hiç duymadan.

1275
İlki, herkes mutlanır olsun diye,
Başlamış, elbette taklît etmeye.

Hem sağır gülmektedir, onlar ile!
Hiç neden gülmüştüler, bilmez bile.

Hem sorarlar: "Söyle sen güldün neden?"
Anlatırsan, oydu tekrârdan gülen!

Taklît etmiş kimseler, olmuş sağır,
Neş'eler içten değil, duymaz bağır.

Şeyh, ışık versin mürîtler üzre hem,
Doldu, gönlünden müridân neş'e, dem.

1280
Havza dalmış, bir sepet, dolmuştu da,
Dolmuşum sanmış sepet, aldanmada!

Çıksın ordan, bak inatkârlar hele,
Irmağın su ırmağın, bilmiş bile.

Ay batar batmaz, camın yok parlayış,
Bellidir aydan gelip hep nûr saçış.

"Kalk!" denilsin, san, seherdir göz açar,
Bir seher görmüş olur, tekrâr güler!

Burda, taklitken gülüş, girmiş işe,
Gülmeye gülmüş olur, gitmez boşa!

1285
Der ki "Ben pek çok uzun yoldan gelen,
Buydu gerçek buydu, sırdan sır denen.

Ben o va'diden nasıl buldum ki zevk,
Neş'emiz hamlık ve tam, körlük demek.

Çok hayâl kurdum ve umdum, geldi ters,
Anlatışlar hepsi yanlış, oldu ters.

Nerde fikren bir bebek, er nerdedir?
Hem hayaller nerde? Gerçek nerdedir?

Bir çocuk arzusudur süt, yâ dadı,
Hem üzüm, fındık, dilerken, ağladı.

1290
Hem mukallit, bir çocuk illetli bil,
İncelikler gösterip, sunsun delîl!

Hem delîl bulmak için, zorlanması,
Oldu kalbin, gözden eksik kalması.

Sürme olmuş sırra gerçek, var iken,
Müşkilâttan, söz eder olmuş hemen.

Dön Buhârâ'dan mukallit horluğa,
Ancak insan, yol verir aslanlığa.

İçte bir başka Buhârâ görmede,
Meclisi, saf yarmışı mest etmede!

1295
Bir haberci, durmayıp zeyrek koşar,
Okyanus görsün damar, artık kopar.

Bak **"hemelnâ"**[138] sırrına mazharlara,
Hem denizler yüklenen vardır, ara!

Koş! Vehimler, suretin tutsak olan,
Padişahın, çokça ihsân var inân!

Sâf mürîd uymuş ve taklit etmede,
Ağlıyor olmuş aziz şeyhiyle de!

Bir sağırmış, sanki görmüş ağlayan,
Ağlamış artık, sebepler sormadan.

1300
Ağlamış pek çok ve çıkmış taşraya,
Has mürit koşmuş, yetişmiş oldu yâ!

Der ki: "Ağlar bir bulutsun bilmeden;
Ağladın sen, hoş bakan, hoş şeyh ilen!

Allah! Allah! Ey mürîd, gel kendine!
Gerçi, taklitten de hissen var yine!

Şahı ağlar gördüm, ağlardım deme,
Sen sakın, münkir olursun söyleme!"

Bilgisiz, cahilce dolmuş ağlayış,
Bir olur mu, üstün olmuş ağlayış?

1305
Farklılık var, var uzun yollar diye.
Ağlayıştan, hem kıyas etmek niye?

Bak otuz yıllık savaştan sonra bu,
Bir akıl ermez makamdır doğrusu.

Bir makamdan, yüz konak var akla yol,
Bilmez aklın, neydi gerçek bilmiş ol!

Ağlayış gamdan ve gelmez neş'eden,
Ağlayış var, sâde o ruhtur bilen!

Ağlayış, gülmek o bir âlemledir,
Hem akıl, hem vehmi hiç bilmez nedir?

1310
Onda gözyaş, benziyor görmüş göze,
Görmeyen göz, benzemez ermez öze!

Hem ne görmüş, yok ki tutsun orda da,
Görmeyen göz benzeriymiş ortada!

Nûru görsün, durmayıp kaçmış gece,
Hem nasıl bilsin ki nûr, olmuş nice?

Kaçtı rüzgardan uzak, bir kez sinek,
Yelde zevk var, oysa bilmez neylesek.

Hiç hadis olmaz, kadimden anlayan,
Son hadistir, anlamaz sondan gelen!

1315
Hem kadimden varsa nûr denklik verir,
Yaratılmışken, boyar, renklendirir!

İstesen bulsan, eğer yüz benzeri,
Şimdi ben hiç istemem, yoksul biri.

"Lam, Ellif, Mimler ve Hâmim" harfleri,
Harf desen olmuş asânın benzeri!

Cümle harfler, şöyle bir benzerse de,
Vasf edilmez onların vasfıyla da!

Elde tutmuş kim sopa, etsin sınak,
Hem de Mûsa, asâ olmaktan uzak.

1320
Has nefes, İsâ nefestir yel değil.
Olmaz üfrük, hiç ferah, hiç gam değil!

[138] *"Biz onları yüklendik." (İsra, 70)*

Kul için gönderdi çok şanlar Hüda!
Hem Elif, Lâm, Hâmim olmuş ey baba!

Her, Elif, Lâm, Mim nasıl benzer buna,
Varsa canın, böyle yer yok bakmana.

Gerçi harflerden ki gelmiş meydana,
Benzer halkın harf ve söz dersen ona!

Hem Muhammed, olmuş insan, et, deri;
Cümle tenlerdir onun hep cinsleri.

1325
Ette vardır, hem deri var, hem kemik,
Hiç bu tenler üzre var mı benzeşik?

Öyle tenden doğdu birçok mu'cizât,
Öyle terkip, cümle terkip oldu mat!

Kur'an'ın, "Hâ, Mîm" de tertip böyledir,
Oydu yüksek, cümle terkip âdidir.

Çünkü terkipler, hayatın madeni,
Aciz herkes, oysa sûr üfler hani.

Ejdeha olmak verir olsun Hüda,
Asâdır "Ha, Mim" denizler yarmada!

1330
Benzer onlar, sözlerin terkiplere,
Yassı ekmek, ay uzaktır bin kere.

Ağlayışlar, gülmeler ondan değil,
Halik'ın huydan, emir almıştı bil!

Zahirin emrindedir ahmak olan,
İnce şeyler gizli onlardan inan?

Hep muratsız perdenin mahkum olan,
İtirazdan, incelikten ayrılan.

KEÇİYE İSKEMLEDE OTURMAYI, AYIYA OYNAMAYI ÖĞRETTİKLERİ GİBİ, BİR CARİYE DE HANIMININ EŞEĞİNE BAZI ŞEYLER ÖĞRETMİŞTİ ONUNLA EĞLENİR DURURDU. BU HİKAYE ŞEHVETİN KÖTÜLÜĞÜNDEN ÖRNEK OLARAK MESNEVİYE ALINMIŞ BİR HİKAYEDİR. MİLADIN İKİNCİ ASRINDA YAŞAYAN BİR YAZAR OLAN APULEİ'US'UN "ALTIN EŞEK" HİKAYESİNİN BENZERİDİR. BU HİKAYEDE BİR ADAM SİHİRLE EŞEK HALİNE DÖNÜŞTÜRÜLMÜŞTÜR. MEVLANA'YA GÖRE: "HER NOKSANI OLAN MELÛNDUR."

Bir halâyık şehvetin çoklukla da,
Bir eşek var, onla dostluk kurmada.

1335
Yaklaşır olmuş eşek, uymuş ona,
Bellemiş, yaklaşma neymiş insana.

Hîlekârın elde varken, bir kabak,
Hem kabak takmış ayar etmişti bak!

Muhtaç olmuş her biri bir ölçüye
Ölçüsüz nefsin gelip uysun diye.

Nefse uymuşlar uzaktır ölçüden,
Ruhunu pis arzulardır kirleten.

Hep zayıflar oldu merkep durmadan,
Sahibi kalmıştı aciz işbu an.

Gösterir nalbanda, bilmez neydi hal,
Hep zayıflar merkebi, bulmaz mecâl!

Kimse, bir dert bulmamış, derken ona,
Yok, haber işten ve iç yüzden yana.

Ciddi bir dikkatle artık gözlemek,
Anlamak ister, sebepler neydi tek.

Hem çalışmak üzre, insan kul, köle,
Kim arar, maksat geçer artık ele!

Merkebin hâl üzre, dönmüşken sesi,
Merkebin hükmünde görmüş Nergis'i.

Bir yarıktan, gözlemişken hali o,
Pek şaşırmış oldu artık doğrusu!

Hem, nasıl yaklaşsa bir erkek kadın,
Hem halayık, hem eşek bir, anladın!

Hem haset etmiş, demiş, merkep benim,
İş benim olmak gerek, ben ehliyim.

Hem eşek iş bellemiş, hem âşinâ,
Sofra var hem, mum uyanmış, baksana!

Görmemezlikten gelip ses verdi o:
"Kız yeter sildin ahır, der yetti bu."

Gizlemek kastıyla girmişken söze,
"Gelmişim ben, aç kapu" derken kıza.

Söylemez bir söz ve artık sustu o,
Gizlemekten gaye, kıskançlıktı o.

Her fesât alet ki, gizler cariye,
Yönlenir artık kapu açsın diye.

Ekşitip yüz, gözde yaş oynar dudak,
Sanki söyler, ben oruç tuttumdu bak.

Başlayıp durmuş temizlerken yeri,
Hep rahat yatsın diler merkepleri.

Yer süpürdüm, der gibi açmış kapu,
Der hanım, içten de, hem pek usta bu.

Hem süpürmek neydi? Neymiş ekşi yüz;
Merkebin ahvâli görmezsin henüz!

Bak eşek kızmış, oyun oynatmada,
İstiyor çıksam meğer bekler, oda.

Hem dudak altında hâl, gizlenmede,
Görmemiş suç, hem de pohpoh etmede.

"Çarşafın giy haydi yollan, sen" dedi,
"Var, şu komşum, git selâmım sun!" dedi.

Böyle yâp, var şöyle et, derken kadın,
Burda söz kesmek belirtmiş maksadın.

Neyse maksat ondan, al sen hem özü,
Gizleyip suç, gönderir olmuş kızı.

Şehvetin zevkiyle, kalpten mutlanan,
Saklanırken oh çekip durmuş o an!

Kalmışım tek, ünleyip şükr etmeli,
Erkeğin eksik cimâ, gitsin geri.

Sanki şehvetten kaçırmış, yüz keçi,
Merkebin yangınla yanmış, öyle ki!

Hem keçi neymiş? Kadın olmuş keçi,
Ahmağın hal üzre, şaşkınlık neci?

Şehvet arzun, gönlü etsin kör, sağır,
Hem eşek gelmiş ona, şehvette nûr.

Âteşin sarhoş olan çok kimse var,
İster âteş, hep özün nûr sandılar.

Allah'ın kullarda olmaz böyle hâl,
Sanki yaprak, döndüren, hem Zülcelâl!

Böyle âteş bildi gör, neymiş hâyâl,
Hem hâyâlin eğreti, vermez mecâl!

Varsa çirkin gösterir has, hırs denen,
En beter yol, bil ki sen, şehvet hemen.

Bunca has şehvetle, çirkin olmada,
Sihri çok binler de şaşkın kalmada.

Merkebi, Mısrın Yûsuf'muş gösteren,
Bir çıfıt, Yûsuf'u neyler, gör ki sen!

Eyler efsûnlarla bal, pislikleri,
Bal nedir, birkez inat alsın yeri?

Şehvetin, artık yemekten, az ye sen;
Bir nikâh yap, sonra ondan kaç hemen!

Yer içersen, şehvetin yöndür harâm,
Şüphesiz, harcetme lâzım, vesselâm!

Hem nikâh "lâ havle"çekmek benzeri,
Sen nikâh kıysan, belâylan yok yeri!

Sen yemek, içmek seven, evlen dedi,
Yoksa kuyruk kapma ister çok kedi.

Sıçramazdan merkebin, gel vur yükü,
Önceden hep, sırta sen kondur yükü.

Bilmedin mademki âteş neyliyor,
Bilgisiz sen, gel ateşten ayrı dur!

Bilmiyorsan, koyma çömlek âteşe;
Âteşinden çorba akmıştır boşa!

Hem su lâzım, sende lâzım aşçılık;
Tende çorban pişse olmazsın bozuk.

Olmadın gerçek demirci, usta sen,
Geçme ordan, saç, sakal yansın neden?

Kitleyip yönlendi, merkepten yana,
Orda, zevk olmuştu, suçtan tad ona.

Öyle bir hal nfse uygun gelmede,
Şeyden elbet böyle halle gülmede.

Kahpe, ermek istemiş maksâdına,
Kız ne yapmış, aynı yapmıştır ona!

Burda şehvettir, bitirmiş her şeyi,
Melanet silmiş süpürmüş gerçeği.

Hayvanın mevcutsa bir şeytan huyu,
Hırs ve şehvetler yanıltmış doğruyu.

Bir figan düşmüş yarılmış tâ ciğer,
Parçalanmış, hep damâr kopmuş meğer.

Yok, soluklanmak ve derhâl verdi cân;
Kürsü bir yan kaldı, mevtâ başka yan.

Kanla dolmuşken ahır düşmüş yere,
Pis ölümdür, onda cân yok bir kere!

Pis ölüm gelmiş ve çatmış ey baba;
Pis ölümden yok şehitlik ortada!

Duy ki Kur'ân'dan; rezîl çekmiş âzap,
Yok, rezîllik, olmasın ölmen harâp!

Bilki nefsin, oldu bir erkek eşek,
Ondan alt olmakta, âdîlikti tek!

Sen nefis uğrunda ölsen, yok tadın,
Sen de oldun, nefs için ölmüş kadın.

Nefsi etmiştir eşek, sûretçe Hak,
Hem de sûret hûy için uygundu bak.

Hem çıkar sırlar, kıyâmet meydâna,
Nefs eşektir, sen de ondan kaçsana.

Cümle kafir, korkutulmuş nâr ile!
Derler onlar: "Hoştu nâr, ardan hele!"

Söylemiş Hak: "Od, utancın aslıdır,
Gör kadın ölmüş, onun âteş budur!

Hırs yüzünden ağza dek ekmek yedi,
Ölmenin lokma, boğazdan inmedi.

Ölçü tut, yerken yemek haris kişi,
Helvâ, sütlaç yer olur olsan ne ki!

Hak verir, vardır terâzinin dili,
"Sûre-i Rahmân" okunsun bilmeli.

Aslâ sen vazgeçme mizândan yana,
Hırs, tema'ın oldular düşmân sana.

Gördüğün ister bu hırs, mahrûm yine,
Girme turpun oğlu, turpun emrine!

Hem halayık, yollanırken âh ile!
Usta varken, sen neden saldın yola.

Ustasız iş, yapma isterdin, sakat,
Bilgisiz sen, cânla oynardın fakat.

Çaldığın benden senin, eksik ilim,
Çok tuzak var, sormadın bilmişse kim!

Dâne harmândan alır olsun şu kuş,
Oysa ipten, olmalıyken kurtuluş!

Dâneden sen az ye, sensin pisboğaz,
Gel **"Külû"**, gel **"Veşrebû"**[139] dan et niyâz.

[139] *"Yiyiniz, içiniz israf etmeyiniz." (A'raf, 31)*

Dâne yerken, hem tuzak var, düşme sen,
Hem kanâat, ilme lâyık, belle sen.

Aklı çok, etmez cihânda rızkı gâm,
Bilgisiz, nimetsiz olmuş vesselâm!

Bir tuzaktan ip dolaşmış boynuna,
Dâne kökten, hep harâm olmuş ona!

Kuş nasıl yermiş, tuzaktan dâneler,
Yenmek istensin, zehir olmuş meğer.

Hem de gâfil kuş, yemiştir dâneden,
Böyledir, dünyâ mâlından yemlenen.

Aklı çok, hem iş bilir kuşlar hele,
Kendi kendin dâneden çekmiş bile.

Hep zehirlenmiş, tuzaktır dâneler,
Kuş, tuzaktan yem yiyor, kördür meğer!

Baş keser, kurmuş tuzak, aptalları,
Çekti meclis içre, zârifânları!

Aptalın ancak yarar olmuş eti,
Zârifin olmuş olur, ses şöhreti!

Hâsılı, dönmüştü yoldan câriye,
Hem eşek altında ölmüş gördü de.

Der ki: "Ey ahmak hâtun; bilmem dedi,
Belki üstâdın, bir iş göstermedi!

Aldatan dış, gizlenen içtir sana,
Ustasız açtın, yöneldin dükkâna!

Bal dedin, pâlûze saydın afeti,
Görmedin varken, kabaktan aleti!

Yoksa merkep âşkı daldırmış seni
Görmedin varken kabak, birkez hani!

Dış yüzünden gördün, üstâdın işi,
Hem sevinçten, ustalık ettin kişi!

Bilgisiz var, hem cahil, hem sözde baş,
Erlerin yollarda, görmüş sâf kumaş.

Boşboğaz var, bulmuş azcık bir hüner,
Şahlarından, sâde lâf bulmuş meğer!

Elde mevcût der sopa: Mûsa benim!
Üfler ahmâk, işte der; Îsâ benim!

Eyvah! Eyvah! Bir gün isterler mihenk;
Doğrunun, hem doğruluk neymiş desek?

Geldilersen sonrasın ûstâda sor;
Cümle hârisler inân, dilsiz ve kör!

Cümle dönsün der, ararsın, sen geri,
Kurda av olmuş, ey ahmâk hep sürü.

Resmi sen gördün de, oldun tercümân;
Pâpağan oldun, umulmaz söz sunan.

ALLAH'IN TELKİNİNE TAKATLERİ OLMAYAN ÜMMETLERE PEYGAMBERLERİN, MÜRİTLERE, ŞEYHİN TELKİNİ, İNSANLA ÜLFETİ OLMAYAN DUDU KUŞUNUN AYNA KARŞISINDA SÖZ SÖYLEMEYİ ÖĞRENMESİNE BENZER

Aynanın önlerde, durmuş bir dudu,
Kendisinden aksi hem, görmüş idi.

Aynanın ardında, üstâd gizlenen,
Oldu çok hoş, pek güzel söz söyleyen.

Dudu sanmış, söyleyen var aynada,
Oysa oyken, gerçek akis ortada!

Koca kurdun hîledir bilmez onu,
Kendi cinsinden diyen beller bunu.

Aynanın ardında, üstâd öğretir,
Yoksa öğrenmek nasıl elden gelir?

Papağanlar, öyle söz öğrenmede,
Hiç de bilmez, sırların mânâ nede!

Beller insandan, denilmiş sözleri,
Başka bir şey almanın yoktur yeri.

Aynadır gerçekte, baksan sen, velî,
Gördüğün sensin, mürîdim bilmeli.

Söz ve iş, ânında bilmezken nice,
Külli akl var aynanın, bilsin nice?

Hem sanır söz söyleyen, buymuş beşer,
Başka sır var, oysa ondan bîhaber.

Harfi beller, bitmeyen sır beller o,
Sırra denklik yok, o bilmez, bir dudu.

Kuş öter, taklîd edermiş halk denen,
Bir ağızdan, bir boğazdan bil ki sen.

Oldular mânâdan onlar bîhaber,
Sâde bilmiştir Süleymân, dil meğer!

Dervîşin, sözden bilir çok kimseler,
Minber onlardan parıldar, bilseler!

Yâ, bu sözden başka yok kısmetleri,
Sonda yol gösterdi Hak, rahmetleri!

GÖNÜL SAHİBİNİN BİRİ, GEBE BİR KÖPEK GÖRDÜ. YAVRULARI KARNINDA HAVLAMAKTAYDI. BU NE İŞ? ŞAŞIRMIŞ BİR HALDEYKEN KENDİSİNE GELİNCE ALLAH'A MÜNACATTA BULUNDU, "BUNU ALLAH'TAN BAŞKA KİMSE BİLMEZ" DEDİ

Halvet etmiş, bir adam görmüş hele,
Rüyâsında, yolda bir it hâmile.

Ânsızın havlar, duyar encikleri,
Orda yok, dünyâda yokken, hiçbiri!

Pek tuhâf gelmiş bu ses, derken ona,
Hiç olur muymuş, bu türden havlama?

Bir enik, bilmem nasıl havlar durur,
Anne karnından, duyan olmuş mudur?

1450 Uykudan kalkmış, şaşırmış öylece,
Durmayıp artmış, şaşırmak bak nice.

Burda hiçbir kimse yok, çözsün bunu,
Sâde, Allah'tan diler olmuş onu!

Der ki: "Yâ Rab hem nedir bu müşkül iş?
Şaşkınım, derdim zikirsiz eylemiş!

Aç kanat sen, ver Hüda uçmak bana,
Zikre ersem, ben varıp bağdan yana!"

Gizliden bir ses gelip ermiş ona;
Böyle söz, olmuştu cehlin baksana!

1455 Örtüden, hem perdeden, çıkmaz iken,
Sâde boş söz söyleyen, kör bil ki sen!

Anne karnından, enik havlar niye?
Hem ne avdır, hem ne, benzer bekçiye!

Görmemiş bir kurt, dönüp kovsun onu,
Yok ki hırsız, havlayıp kovsun onu.

Server olmaktan, bakışlar görgüsüz,
Hem atılgan, söz için, gösterse yüz.

Hep kapılmış hâle, bulsun müşteri,
Hırsla dolmuş, oysa görmez gözleri.

1460 Ay görünmezden nişan söylerdi de,
Söz desen hep, eğrilik sevk etmede!

Müşteri bulmak için ay görmeden,
Saydı yüzler, çok nişân sunmuş hemen.

Kâr veren bir müşteri, tektir o da,
Oysa onlar şüphe hem, zân dolmada.

Hiç değersiz müşteridir, yel satar,
Böyle bir hâl üzre, bir toplum ki var.

Satmak istersek, yeter Allah bize,
Derdi at, gel, sen de artık, çık düze.

1465 İsteyen bir müşteri var onlara,
Başla-son bilmiş olan, erler ara!

Müşteri olmaz sana, her müşteri,
Çifte âşık olma bilmez Hak eri!

Sen satın alsan, muhakkak kârı yok,
Verme kıymet, hem fikirden vârı yok.

Onda güç yok, bir yarım nâl almaya,
Kalkışırsın, lâ'l yakutlar satmaya.

Taşlanır hâl sundu şeytân, kendine,
Hırsın aynen öyle körlük vermede.

Fil ve Lût ashâbını taşlattı o
Onların son, kahr oluştur doğrusu!

Sabredenler, buldu gerçek müşteri,
Müşteri var, koşmamışlar her yeri.

Kim ki, gerçek müşteriden dönse yüz,
Yok, ebed, ikbâl tükenmiş, şüphesiz.

Son ki yok, hasrettedir Darvan'lılar,
Hep harîsler böyle mahrûm kaldılar.

DARVANLI'LARIN; "BABAMIZ, BAHÇENİN HASILÂTINDAN ÇOĞUNU YOKSULLARA VERİRDİ. ÜZÜM, KURU ÜZÜM, HELVA VE PALÛZE VE BÜTÜN MAHSULÜN ONDA BİRİNİ YOKSULLARA VERİRDİ. ULU ALLAH, BU YÜZDEN O TARLAYA BİR BEREKET VERMİŞTİ Kİ, BÜTÜN TARLA SAHİPLERİ, O TARLA SAHİBİNE MUHTAÇ OLURLARDI

Vardı bir sâlih adam, Allah eri,
Son gören, pek aklı çok, kâmil biri!

Hem Yemen'den yani Darvan'dandı o,
Hem güzel, hem her târaf, şöhret dolu!

Her taraf, Kâbe olur yoksullara,
Pay umanlar, etrâfında bir sıra!

Hiç riyâsız infak eyler, onda bir,
Den, samândan ayrılır olsun verir!

Un eder etmez, verirmiş onda bir,
Ekmek olmuşken, gidermiş onda bir.

Her ne mâl bulmuş, verir hep öşrünü,
Hem verirmiş, dâim ondan dördünü.

Bir vasiyet eylemiştir oğluna,
Hep o gencin hâli, aynen baksana!

Hak için, hırstan geçin, ölsem bilin,
Yoksulun hak yenmesin, sizler verin.

Hem verin, yoksul için, hep öşrü siz,
Elde kalsın, artarak mahsûlünüz.

Hak verendir, hiç gerek yok tahmine,
Meyve mahsûl, Hak verir gaypdan yine.

Hem, kazanç ânında harcar olsanız,
Kâr kazançtır, şimdi artık kârlı siz."

Tarlasından alsa mahsûl, köylüler,
Hem tohumdur tâzeden, ekmekteler.

Rızkının artan ne var, etmiş tohum,
Şüphe etmez, mahsûlü artmakta hem.

Yerden almıştır, tohum saçmış yine,
Hiç çekinmek, gelmez aslâ fikrine.

Gön alır, artırdığından, hem saraç,
Ekmeğinden artar olmuş, artsa kaç.

Elde mevcut her ne var, bunlarladır,
Bağlı rızkın hep açık, gelmektedir!

Şüphesiz hep, böyle geçmiş kâr ele,
Nakdi artık, böyle sarf etmek ile.

Hem bu yer, hem sahtiyân bir perdedir,
Hem asıl rızk, bil ki, Allah'tan gelir.

Kârı aldın, ek gerekmiş merkeze,
Bir ekersin, belki çıkmış binyüze.

Bir tohum eksek, sebep bildik yere,
Serpe durdum, öyle yerden yerlere.

Neyledin, bitmez olurken üç sene?
Elde kalmış, Hakk'a yalvarmak yine!

1495
Hakk'a dönmüş, sen başın dövmektesin,
Öyle vurman, bir tanık olmuş kesin!

Sen de anlarsın ki rızkın, aslı o,
Rızk ararlar, hep arar olmuş onu.

Rızkı Hak'tan iste, yok hem Zeyd, Ömer,
Mestliğin Hak'tan, şarap almaz ki yer!

Vergi Hakk'ın hazneden, mâldan değil,
Yardım O'ndan, anneden, dosttan değil!

Her ne var bil, terk edip gitmektesin,
Gel düşün! Yardım ne, kimden istedin.

1500
Gel çağır bâkiyi, sen geç gayriden,
Vâris ol, bitmez cihânın, gel hemen.

Gün gelir, kardeş kaçar senden hele,
Hep oğullar senden ürkerler bile!

Cümle dostlardır o ân, düşmân sana,
Çünkü onlarmış putun, bir baksana.

Yüz ki döndün, nakkâşından, nakşa sen,
Hep avundun, bağlanıp tek nakş ilen!

Oldu birden, şimdi dostlar zıd sana,
Yüz çevirmiş, cümle düşmân baksana!

1505
Böyle artık! Bak günün aydın senin,
Sen yarın derken, bugün gelmiş hemin!

Zıddın olmuş, dost desen, herkes sana,
Bak kıyâmet, önce gelmiş baksana!

Ömrü ben, onlarla sürmezden yine,
Vâkıf oldum onların hep haline.

Bilmeden, alsam çürükten bir kumaş,
Çok şükür, önden de olmuş, tedbîr iş.

Sermâyem hiç çıkmadan, ben anladım,
Sermâyem kalmış, fakat ben almadım.

1510
Mâl gider, ömrün gider, kalmaz bile,
Mâla cân, vermiş olurdun sen hele!

Mâl verip, almış olurken kalp para,
Boş sevinçten, ben düşerdim yollara.

Çok şükür, ömrüm geçip tam gitmeden,
Altının kalplık, bilinmiş önceden.

Yoksa kalp boynumda kalmış öylece,
Çok yazık, girmiş ziyân ömrün güce!

Anlaşılmış, şimdi mâdem kalp para,
Sen ayak çek, girme tezden yollara!

1515
Gör ki, düşmânlık eder, dostun sana,
Kîn, haset varken, açıklar olsana!

Yüz çevirmiş olsa dostlar, âh deme,
Hem câhillik, bilgisizlik eyleme!

Hakk'a şükret, ver ki ekmek yoksula,
Çünkü gaflet, hiç kalır ermez yola!

Sen çuvaldan, tezce çıktın bil hemen,
Bulmak isterken, ölümsüz dostu sen!

Nâzenin hem, pek vefâkâr yârdır o,
Caymaz ölsen, durmaz artar, sevgi bu!

1520
Yâ, o bir sultân yahut bir Padişah,
Şah için, makbûl ve şâfî kul o mah!

Kurtulansın, hîlekâr dosttan ki sen,
Ölmeden gördün riyâyı, ölmeden!

Çok cefâkâr, halkı pek bilmen bile,
Gizli altın haznesiymiş, bak hele!

Halkı, huysuz eylemiş oymuş sana,
Çâresiz yüz döndürür elbet ona!

Sen yakînen bil ki, halkın cümlesi,
Oldu düşmân, baş kesen hâsmın nesi?

1525
Tek olan Hak'tan, ederken ah, figân;
"Yalnızım, tek kalmışım," dersin inân!

Hem cefânız, ballarından hoş olan,
Ağyârın ahti senin lûtfun bu ân!

Söz duy aklından, ey ambar sâhibi,
Hak için saç, tohmu aslanlar gibi.

Sakla hırsızdan ve bitten, saç yine,
Hem de şeytânın piçi öldürsene!

Nefsimiz, yokluk deyip korkutmada,
Ey çakır, keklik gibi avdır o da?

1530
Şah murât bulmuş, erişmiş bir doğan,
Ceylanın av olsa, bir hiçtir inân!

Söyleyip, ekmiş öğütler tohmunu,
Yer çorak, hem faydâsız kılmış onu.

Öğle gayret etmiş olsan, yüz kere,
Duymanın meyl yoksa yok, duymak nere?

Yüz öğüt, yüz lûtfu eyler olsa bak,
Öğdü almaz, aslâ hiç duymaz kulak!

Duymayan, olmuş inâtkâr bir adam,
Söyleyen yüz olsa, âcizdir o tam.

1535
Var mı peygamberden üstün söyleyen?
Hem nefes onlardadır, taşlar delen!

Dağ ve taşlar üzre, geçmiş sözleri,
Var siyâh baht, hiç çözülmez elleri.

Biz ve benlik aşkı dolmuş kim ki var,
Öğdünün önlerde onlar taştılar.

ALLAH VERGİSİYLE ALLAH KUDRETİ, HALK VERGİSİNDE OLDUĞU GİBİ KABİLİYETE MUHTAÇ DEĞİLDİR

Gönlün iştâh, çâre dersen, lûtf-i Hak,
Lûtf edilsin, kabiliyet hiçti bak.

Kabiliyet, Allah'ın ihsânıdır,
Hak verir iç, lutfunun imkânıdır!

1540
Oldu Mûsa'nın asâsı ejdehâ,
El, güneşler misli, hep parlak daha!

Enbiyânın, binler aşkın mucize,
Fikre sığmaz, hâlle gelmiştir bize.

Yok, sebep, gerçek tasarruf, Allah'ın,
Kabiliyet nerden olsun, yokların?

Kabiliyet, Hak için şart olsa yâ;
Gelmemiştir hiç hünerler ortaya.

Kubbenin altında yapmış kanunu,
Kim arar, koymuş sebep kanununu.

Cümle olmuşlar, olur kânun ile!
Bâzı kudret, kânunu yırtmış bile!

Sünnet, âdet, yol buluş, sunmuş bize,
Bâzı yutmuş âdeti, bir mucize.

Yok ki yükselmek, sebepsiz bizlere,
İstesin, hiç bir sebep yok, bir kere!

Uçma esbâptan, sebepler mahkûmu,
Kim yaratmış yok sayarsan, uydu mu?

Hem sebep Hallâk'ı ister her neyi,
Yırttı kudretler, sebepten perdeyi.

Kim arar, ister murât alsın diye,
Yapmış, işlerdir, sebep her bir şeye.

Hiç sebepsiz, bir mûrit bulmaz yolu,
Bir sebep, yokken o hiç, görmez yolu.

Hep sebepler, görmenin bir perdedir,
Gör desen, her göz nasıl lâyık gelir.

Hem sebepler yırtacak göz olsa bir,
Perde kökten kalmaz artık, yırtılır.

Lâmekândan, görse kimmiş halk eden,
Hiç kalır artık kazanç, dükkân denen.

Hep sebepler, kudretinden hayr u şer,
Gelmemiş, hiç bir sebepten, ey peder!

Hem de gaflet, yollanıp gitsin yine,
Olmamış bir tek hayâlden, başka ne?

ÂDEM ALEYHİSSELÂM'IN BEDENİ, İLK YARATILIRKEN ALLAH'IN CEBRAİL ALEYHİSSELÂM'A "YÜRÜ, ŞU YERYÜZÜNDEN BİR AVUÇ TOPRAK AL" DİYE EMRETMESİ

Sâni' Allah, halk edim derken beşer,
Hem sınansın, istemişken, hayr u şer.

Hak buyurmuş, özde hâs Cebrâil'e,
"Sen ödünç toprak şu yerden al hele!"

Cebrâil, Hak emre uymuş bir kere,
Emri yapmak isteyip, inmiş yere.

Emre kul, el attı bir ân yerlere,
Yer de, kendin çekti ondan, bir kere!

Açtı ağz, yer, yalvarır olmuş ona,
"Allah aşkıyçün, el atmak yok bana.

Kıyma cânım, sen bağışlar olda git;
Sen yürük attan yular çek, al da git.

Benden olmuşlar, bulur teklif, çile,
Hak işin gel, alma benden sen ele.

Hak seni seçmiş de lûtf etmiş sana,
Levh'de bilgi gösteren lûtf hakkına!

Sen melekler üzre, seçkin bir hoca,
Hak'la, dâim söyleşen, sensin yüce!

Elçisin sen, öyle her peygambere,
Vahye cânsın, sen hayâtsın bir kere!

İsrafil, ten üzre vermiş cânları,
Sen de, cânın câna ermiş cânları.

Sûru üfler oydu, tenler canlanır,
Üflemekten, hep gönüller, cân bulur.

Tende cânın cânı, gönlün dirliği,
Sendekinden, üst bu ihsan gerçeği!

Bil Mikâil, ten için rızklar verir,
Sende gayret, parlayan kalp üzredir.

Vergiden, ölçekle doldurmuş etek,
Sende rızk, ölçekle ölçülmez demek!

Kahr ve şiddet, sâhibi Azrâil'e,
Rahmetin, üstür, gazâplardan hele.

Arşı yüklenmişti dördü, sense şah,
Sen o dörtten eylenensin intibâh.

Hem sekizler, bir taşır mahşer günü,
Orda sensin, onların en üstünü!"

Böyle, çok şey saydı, döktü ortaya,
Gâye neymiş, anlaşılmış oldu yâ!

Hem, hâyanın madeniymiş Cebrâil,
Çünkü andlar, onda yol bağlardı bil!

Yer ki yalvarmış, yemin vermiş yemin,
Döndü Cibril der ki:"Rabbil-âlemin;

"Verdiğin işten değildim serseri,
Sen bilensin, yerle olmuş işleri.

Adlarından, bir isim etmiş o da,
Hep felek korkar, donar o korkuda.

Ben adından âr duyup, ettim hayâ,
Yoksa yok güçlük birâz kil almaya.

Sen melekler üzre verdin öyle güç,
İstesin yırtar, felekler onca hiç!"

YÜCE ALLAH; ÂDEM ALEYHİSSELÂM'IN MÜBAREK BEDENİNİ YOĞURMAK ÜZRE BİR AVUÇ TOPRAK ALMASI İÇİN MİKÂİL ALEYHİSSELÂMI YERYÜZÜNE GÖNDERMESİ!

Der Mikâil üzre Allah: "İn yere,
Bir avuç kil al, ey aslan bir kere!

Hem Mikâil indi göklerden yere,
Attı el, alsın o kilden bir kere!

Titremiş yer, başlatıp bir ağlayış,
Döktü yaşlar, sundu bitmez yalvarış.

Gönlünün yangınla, yalvarmış o ân,
Kanlı yaş dolmuş ve and vermiş o ân.

"Arşı yüklenmiş melekten etti Hak,
Lûtf edip, baştan yüceltmiş oldu Hak;

Âlemin sen, rızk veren memurusun,
Lûtfe yanmışlar için, akmış suyun!

Hem Mikail, mânâca ölçmek demek,
Onda iştir, rızkı taksîm eylemek.

Gel aman ver, hem de, âzat et beni,
Söylerim söz, kanla dolmuşken hani.

Allah'ın lûtfunde, madendir melek,
Der ki: "Dert vardır, nasıl biz tuz dökek?"

Bil ki şeytandır kahırlar madeni,
Âdem'in feryattadır alçak, deni!

Çok, gazâbından Hüda'nın rahmeti,
Hem sıfattan, lûtfu, kahrın üst idi!

Kul olan, Hakk'ın huyundan almada,
Havza feyzler, ırmağından dolmada.

Hem sülûkun elçi bir şah, söylemiş:
"Milleti şahın dinindendir" demiş.

1595 Hem Mikâil, gitti bomboş Rabbine,
Hem de bomboş, boş gelir boş Rabbine!

Der ki: "Ey sırlar ne, bilmiş Padişah,
Bağlamış *yol* bende, toprak çekti âh!

Sundu çok kıymet taşır gözyaşları,
Görmeden geçmek mi, *yok*, feryatları!

Yaşlı göz, indinde, çok kıymet tutar,
Böyle haktan geçmemin imkân mı var?

Ah u feryâd, pekte kıymettâr sana,
Böyle hak var, terki imkânsız bana!

1600 Kul için, dâvet ki vardır, beş kere,
Hem namaz, feryâdı versin hislere!

Hem müezzin derse; "Hayyâlel felâh";
Hem felahtır kurtuluş, feryât ve âh!

Dertle etsen hasta mutlâk, sen kimi,
Ağlayıştan, ayrılır kalbin demi!

Hem de artık, hiç bulunmaz def eden,
Sızlanış, olmaz şefâat eylesen.

Bendeni, kurtarmak istersen eğer,
Gönle girmiş, sızlanış bulmuştu *yer*!

1605 Hem belâ ermiş olan ümmetlere,
Söyledin, Kur'ân'da sen, hem kaç kere!

Ağlayıp, sızlanmamışlar, hem o ân,
Hep belâ dönsün, savuşsun ortadan.

Şimdi kalpler, pek kararmıştır peki,
Hem günâh olmuş ibâdet, öyle ki!

Hiç günâhkâr, suçlu saymaz kendini,
Gözlerinden, kanlı *yaş* aksın, hani!"

AĞLAYIP SIZLAMANIN, GÖKTEN GELEN BELÂYI DEFETTİĞİNE YUNUS ALEYHİSSELÂM'IN HİKÂYESİ DELİLDİR

Bak Yunus'un kavme, çatmışken belâ,
Gökten, âteş bir bulut ayrıldı *yâ*;

1610 Yıldırım düşmüş ve *yakmış* taşları,
Gürlüyor gök, *yüz* desen olmuş sarı.

Hepsi damlar üzreler, artık gece,
Gökten inmiştir belâ, gör öylece.

İndiler damdan ve baş açmıştılar,
Baş açık, *yön* oldu artık sahralar.

Yavrudan vaz geçti, toptan anneler,
Başlamış bitmez, tükenmez nâleler.

Serptiler baş üzre, onlar toprağı,
Başlamış, gelmiş sabahın son çağı!

1615 Çığlık atmış, ağlaşıp, bağrıştılar,
Hak acır olmuştu, pek arsızdılar.

Hem sabırsız, âh ve feryâttan sona,
Hem bulutlardır dağılmış, baksana!

Hem Yunus'un kıssa çoktur, hem geniş,
Toprağın hem, feyzi sunmak oldu iş.

Allah'ın indinde *yaş*, kıymet tutar,
Ağlayıştan, üst olan kıymet mi var?

Ey ümit, kalkıp belin bir bağla sen,
Ağlayan kalk! Durmadan gel, gül hemen!

Gözyaşın denktir, şehidin kanla bil,
Böyle saymış, anla sen Rabbu Celil!

ALLAH'IN İSRÂFİL ALEYHİSSELAMI, HAZRETİ ÂDEM'İN, BEDENİNİ YARATMAK ÜZRE YERYÜZÜNDEN BİR AVUÇ TOPRAK ALMAK ÜZRE GÖNDERMESİ

Sonra Hak: "Sen git ki İsrâfil" dedi,
"Yeryüzünden, bir avuç kil al!" dedi.

İsrafil kalkıp, gelip inmiş yere,
Ağlayışlar başlamıştır bir kere!

Der ki yer:"Sûrun melek, ömrün deniz,
Hep ölenler, senle bulmuş ömre iz.

Sûra üflersin, büyük bir sesle sen,
Canlanır halk, toplanır mahşer iken.

Sûru üfler sen ki dersin essalâ;
Haydı kalkın! Ey şehîd-i Kerbelâ!

Ey ölümden bir kılıç almış olan,
Dal filizlensin denir, artık uyan!

Rahmetinden, hep nefes verdikçe sen,
Cümle âlem, canla dolmuştur hemen.

Sen ki rahmetten melek, var rahmetin,
Arşı yüklenmiş, lütuftan kıblesin.

Arş ki ihsan, hem âdalet mâdeni;
Altta, dört ırmak akar, rahmet hani!

Bir taraf bal, bir taraf süt ırmâğı,
Hep şarâp, kevserlerin akmak çağı.

Arştan akmışlar ki, onlar cennete,
Var cihânın, böyle hâl örnekçe de.

Burda onlar, az bulanmış olsa da,
Hem acı, hem yokluğun zehr ortada.

Dört nehirden, bir yudum serpmiştiler,
İşbu kil üstünde, kopmuş fitneler.

Aslı ister, birçok âdi kimseler,
Âdem olmazlarsa, doymuş gittiler.

Verdi süt Hak, yavru beslensin ona,
Süt, kadın göğsünde ırmaktan yine!

Hem şekerden nehr, üzümden akmada,
Gam azaltırken cesaret vermede!

Bal akan ırmak için, kaynak arı,
Derde derman etti yerken balları.

Suyla kanmak, hem yıkanmak var ise,
Canlı, cansız, etti ihsân herkese.

Sen görüp hem, aslı izlersin diye,
Pis adam, sen bunla doymuşsun niye?"

Şimdi duy sen, toprağın hikâyeyi,
Yaptı İsrâfil için efsûn, neyi?

Sûretin ekşitti hem İsrâfil'e,
Onca yalvarmak bulup almış ele.

Der ki toprak: "Ey Kerim, Ey Zülcelâl,
Olmasın kahrın bizimçün hiç helâl!

Ben o işten, şüphesiz aldım koku,
Beyne girmiş bir fenâ şüpheydi bu!

Rahmetin sensin melek, rahmet bana,
Kimseler incitmemiş, birkez hümâ!

1645
Dertlinin sensin, meğer rahmet, şifâ,
Çift melek *yapmış* neler, *yap* öyle *yâ*!"

Döndü İsrâfil hemencek Şah'ına,
Özrü sunmuş söylemiş Allah'ına.

"Emri verdin ey kulum gel al diye,
Gönle ilhâm aksi, senden geldi *yâ*!

Emri almıştır kulak, kil al diye,
Akla emrin aksi olmuştur niye?

Rahmetin, olmuş gazaptan üst senin,
Hem de örneksiz olur hep işlerin."

CENÂB-I HAKK, ÂDEM'İN BEDENİNİ YARATMAK İÇİN BİR AVUÇ TOPRAK ALMAK ÜZERE, İŞİNİ ÇOK İYİ BİLEN, ACIMAYAN, ŞİDDET SAHİBİ BİR MELEK OLAN AZRÂİL'İ (A.S) YERYÜZÜNE GÖNDERMESİ

1650
Der ki Allah: "Git çabuk!" Azrâil'e,
"Hep hayâl olmuş kilin, bak haline.

"Hem zayıf, âcuze, zâlim bul!" dedi,
"Bir avuç toprak kapıp al gel!" dedi.

Hem kader, derdin, çavuştur Azrâil,
Kürreden, kil almaya olmuş vasıl.

Hûy edinmiş, onca feryâd etti kil,
Çok *yeminler*, and için dil attı kil.

"Sen ki has kul, arşı sendin *yüklenen*,
Arş ve *yerler* tuttuğun, emrinde sen.

1655
Git derim, rahmet saçan Hak aşkına.
Git derim, Hak rahmeti iştir sana!

Kendisinden, başka mâbut olmayan,
Reddedilmez onda, birkez ağlayan."

Der ki:"Ben gitmem şu efsûnlarla da,
Aşikâr bir emre, sırt dönmem ki *ya*!"

Der ki toprak:"Emri sunmuş hilm ile!
Tut, o emrin hamili ol sen hele!"

Azrâil: "Te'vil demiş, olmuş kıyas,
Öyle te'vil, bir kıyastır, uy biraz.

1660
Kendi kendin, te'vil eylersin iyi,
Allah'ın buyruk özel, uysan iyi!"

"Yalvarıştan, tâ içim *yanmaktadır*,
Kalbe tuzlar, gözyaşım dolmaktadır!

Merhametsiz sanma, rahmim fazla hem,
Hem senin derdinden oldum söyleşen.

Bir *yetim* görsem de, atsam bir tokat,
Helva vermiş olsa, bir rahmetli zât.

Silleniz hoş, helvasından baksana,
Kansa kimler, vay gerek olmuş ona!

1665
Yandı feryâd eylemenden her ciğer,
Başka lûtfu, Hak verir olmuş meğer!

Gizli lûtfun, kahra Allah gizlemiş,
Gübrelikler içre, hâkik var imiş.

Hilmimizden, Kahr-ı Hak üstündü pek,
Cân esirgersen, o cân çekmek demek.

Çifte âlem hilmi, kahrından ki az,
Çok güzel, *yardım* Hüda'nınken biraz!

Lûtfu gizlenmiş durur kahrında yâ,
Cân verirsen, câna canlar katmada!

1670
Sen uyan, hem şüpheden zandan sakın;
Hakk'a koş! Baştan ayak yap, et akın!

Gel desin, mutlak ki mevki vermede,
Yaygı, mestlik, eş de ihsan etmede!

Çünkü yüksekten emirdir, öyle hem,
Ben o emri, asla te'vil eylemem!"

Dertli toprak, duydu cümle hâli hep,
Zan fenâ, olmuş küpe; sürmüş talep.

Adi toprak, başka tür yalvarmada,
Sanki sarhoş, secde etmiş durmada!

1675
Der ki Azrâil: "Ziyân yoktur sana,
İstesen cânım rehin, haktır sana!

Yalvarış yok, yok düşünmek, geç öte,
Yalvar artık, kim sahiptir rahmete!

Emre uymuştur kulum, terk eylemem,
Emri, deryâdan çıkartır toz ki hem.

Hem kulak, göz, baş yaratmış emrine,
Mecbur uydum, hayr ü şer bilmem yine.

Ben kulaktan duymazım, ondan öte,
Tatlı cânımdan, erer çok kıymete.

1680
Cân ki ondan geldi, gelmez candan o!
Karşılıksız, hep yaratmış çok cân o!

Cân, keremkârdan, esirgensin niye?
Bit nedir? Yorgan yakılsın, var diye?

Görmedim ben hayrı, hayrından yüce,
Hem sağır, kör, dilsizim ben öylece.

Ağlayan olsun, benim duymaz kulak,
Hem benim, Hak emrinin ellerde ok!"

SANA ZULMEDEN MAHLUK, GERÇEKTE BİR ALETE BENZER. ARİF O KİMSEYE DERLER Kİ "ALETE DEĞİL ALLAH'A BAKAR."

Umma, ahmak misli oktan rahmeti,
Ok atandan, um O Şahtan rahmeti.

1685
Ok, kılıç, mızrak için yalvarma ne?
Sultânın ellerde tutsakken yine!

Ustalaşmışken Azer söyler, putum,
O ne alet yapsa yapsın, ben oyum!

Bir kadeh yapsın, kadeh oldumdu ben,
Eylesin hançer, benim hançerleşen!

Çeşme ol derken, sular vermekteyim,
Âteş eyler olsa, parlaklık benim.

Yağmur etsin, olmuşum harman hemen,
Etse bir ok, saplıyım bir tende ben!

1690
Hem yılan ol derse, zehrim var benim,
Etse yardım, ben de hizmet eylerim.

Ben kalem oldumsa, çift parmakta hem,
Yok, ibâdetten tereddüt eylemem.

İşte toprak, Azrâil tutmuş söze,
Köhneden kapmıştı toprak, yüz yüze.

Bir sihirbaz misli, almış kilden o,
Sözle meşgul oldu yer, görmez bunu.

Sanki bir oğlan, gider zor mektebe,
Hakk'a sunmak üzre, gitmiş öyle de!

"İlme and olsun" deyip Allah ona,
"Eylerim cellat seni, halktan yana!"

Der ki:"Yâ Râb! Halk olur düşman bana,
Ben boğaz sıksam kalır düşman, bana!

Sen revâ gördün mü, bulsam nefreti?
Buğza yönlensin, şu insan milleti?"

Der ki Allah: "Ben sebepler peylerim,
Bâzı, hummâ, sıtma, dertler eylerim;

Hepsi, senden yüz dönerler dertlere,
Dert, sebepler meyli, üç kat, bir kere!"

Öyle kullar var, sebepler hiç kalır,
Perdeler varken, delip geçmiş olur!

Göz odur, durmaz sebeplerden geçer,
İhsânından perdeler varken aşar.

Hâl, hekimden çekti tevhit sürmesi,
Geçti illet, hep sebepler cümlesi!

Bakmamış hiç hummadır, buymuş kulunç,
Hastalıklardan sebepler, hiç mi hiç!

Hastalıklar üzre vardır bir devâ,
Bil, devâsız dert olur; hükmü kazâ!

Derde, mutlak bil ilaç vardır yakîn,
Titreyen varken, gerektir kürk bilin.

İstesin Allah bu kul, donsun diye,
Giyse yüz kürk, fayda vermez kürk niye?

Öyle halden, titreşir olmuş beden,
Ev ısıtmaz, giymiş olsun giysiden.

Bir kazâ gelsin, tabip aptallaşır,
Fayda vermez, hem, ilaç şaşkınlaşır.

Ahmak avlarken, sebepler cümlesi,
Nerden olsun, görmüşün göz perdesi?

Aslı görmüş oldu hem, sağlamsa göz,
Fer'i görmüş, şaş bakar olmuşsa göz!

ALLAH: "EY AZRÂİL, KILICI, HASTALIĞI, YARA VE SEBEPLERİ GÖRMEYEN, SENİN YAPTIĞIN İŞİ DE GÖRMEZ. SEN O SEBEPLERDEN GİZLİSİN, AMA SEN DE SEBEPSİN

Der ki Allah: "Aslı bilmiş kimseler.
Nerden esbâbı bulup görmekteler?"

Gizledin halktan, muhakkak kendini,
Perde bilmiş, gönlü aydınlar seni.

Bir şeker olmuş olur, bilsen ecel,
Gözde, dünyâ sarhoşu, atmaz ki el!

Ten ölüm, onlar için gelmez acı,
Hem biten zindan, çemenlerdir pacı.

Kurtulur, kalmaz cihânın derdi hiç,
Bitmeyen, birçok elemler verdi hiç!

Zindanın, burçtan yıkar olsun biri,
İncinir olmaz, hapisten hiç biri!

Pek yazık! Kırmış olur mermer taşı,
Bizde cân kurtarma olmuş uğraşı,

Pek güzel taş zindanın, uymuştu pek,
Burca çok uygun düşen mermerdi tek!

Hem nasıl kırmış ve kurtarmış beni,
"El kırılsın onda" der mi ey denî?

Hem asılmak üzre, çıkmıştan öte,
Söylemez hiçbir hapis hem, böyle de!

Kim yılandan kurtarıp, versin şeker,
"Pek acıymış," kîn duyup, söyler miler?

Cân, bedenler kavgasından kurtulur,
Ten, ayaktan kurtulup uçmuş olur.

Kuy'ya düşmüş bir hapis yatsın gece,
Görse rüyâ, bahçe görmüş öylece;

Derki:"Yâ Rab dönmeyim artık tene,
Ben bu gülşen içre dursam, hep yine!"

Der ki Allah: "Dönme, duan müstecâp!"
Doğruyu Allah bilir, neymiş sevâp!

Böyle rüyâ görmek, elbet pek güzel,
Ölmeden rüyâda, cennet verdi el!

Hiç uyanmak üzre, çekmez hasreti,
Onda tutsak olma, olmaz niyyeti.

Sen inanmışsan savaş var, gir safa,
Sen için göklerde meclis bir defâ!

Hem de mevcut, çok ümitler var hele,
Önde mihrâp, mum olup sen dur hele.

Baş kesilmiş mum olursun, her gece;
Hep araştır, ağla, yaş dök, öylece!

Sen şuruptan, sen yemekten ağzı kes,
Gökte mevcut sofra var, koş bir nefes!

Hem de, gökler üzre bağlansın ümit,
Sen söğüt emsali, titrerken işit!

Durmayıp gökten su, ateş, rızk sana,
Geldi göklerden ve artar baksana!

Hem götürmüş olsalar çok şaşma sen,
Varsa çok acz görme, bak arzûna sen.

Çünkü istek, bir emanettir sana,
İstenen istek de, Haktan baksana!

Gayret et, isteklerin artsın senin,
Ten bedenden, gönlünüz çıksın hemin!

Söylesin halk: "Yoksa ölmüştür falan",
"Şimdi gâfiller dirildim!" söyle ben!

Sâde gövdendir yatar, gör tenhada,
Hep sekiz cennet, gönüler açmada!

Cân ki, gül, nesrinde yatmış olmada,
Ten de, pislik içre kalsın, gam mı yâ?

Cân uyur olsun, bedenden bîhâber,
Gülde yatsın, külhân olsun, hiç o yer.

Hem atar cân, nârâ berrak ülkede,
"Rabbimin lûtfu şu kavmim bilse de!"

Cân, bedensiz olma isterken peki,
Hem felek, olsun kimin sayvan peki?

İstemezken cân, bedensiz kalmayı,
Rızkımız gökten nasıl alsın payı?

DÜNYÂNIN YAĞLI BALLI NİMETLERİNİ YEMEK TEHLİKELİDİR, ALLAH YEMEĞİNE MÂNİ OLUR. NİTEKİM PEYGAMBER, "AÇLIK ALLAH YEMEĞİDİR

Fert, kesif, hantal, rızıktan kurtulur,
Hep şeref dolmuş, rızıklardan bulur;

Mânanın rızktan yiyip, binler yemek,
Tüy misil, artık hafifleşmiş demek.

Hem ne olmuştur kulunç, hem asla yel.
Hem ne miden ağrıtır, yenmiş güzel.

Kargasın, açsın, yemiş olsan ki az,
Çok yesen, tembelleşir aklın birâz!

Az yesen, huy pisleşir, olmuş fenâ,
Çok yesen, dertler çoğaltır baksana!

Allah'ın rızktan yemişsen, çokça sen,
Okyanus oldun, gemin var bin hemen!

Tut oruç, toptan sarıl, sabr eyle sen,
Hak rızıklardan alırsın, bekle sen!

İş görür olmuş güzel Allah senin,
Bekleyensen, armâğan sunmuş gelin!

Hiç beğenemez ekmeği bir tok kişi,
Tez ve geç gelsin, tokun, yoktur işi!

Aç adam hep bekleşir, ekmek diye,
Hep anar, açtır, düşer beklentiye!

Beklemezsen, gelmemiş elbet sana,
Hem o yetmiş kat rızk, devlet sana.

Bekle artık, ey babam, gel bekle sen,
Rahmetinden, bekle gel, erkekçe sen.

Her acıkmış, mutlâka bulmuş yemek,
Devlet olmuş, bir güneş, vurmuş demek.

Az yesin, gerçekte himmetkâr konuk,
Hânedân, sunmuş olur çok has azık.

Sâde yoksul, hem de nâkıs, aynı yâ;
Var keremkâr, yok gerek bed zân ona!

Hem de sağlam, ey güven dolmuş adam,
İlk güneş vursun ki, baş kaldır ki hem!

Haşmetiyle koskoca dağ baksana,
Bekliyor, gelsin güneş vursun ona!

NE HOŞTUR BU DÜNYA, ÖLÜM OLMASAYDI, NE HOŞTU. BU DÜNYA, MÜLK ZEVAL BULMASAYDI. BÖYLE SÖZ SÖYLEYEN KİŞİYE CEVÂP

Der biri: "Elbette hoştur bu cihân,
Hem ölüm, olmaz olaydı bilki sen!"

Bir diğer fert der: "Ölüm hiç olmadan, "
Hiç çekilmezmiş cihân, artık inân!"

Bir yığın harman, dövülmezden duran,
Bir yığın say, sahranın üstünde sen.

Sen dirilmek saydın, ancak ölmeden,
Hep tohum ektin, çorak yerlerde sen.

Hem yalan aklın ki tersten görmede,
Hem hayat, ölmek görünmüş öyle de.

"Allah'ım, her şey nasıldır, hem nice?
Neyse gerçekten de göster, öylece!"

Hiç hayıflanmaz ölenler, ölmeye;
Hep hayıflanmış azık, azdır diye.

Yoksa kuy'dan çıktı düzlük bir yere,
Erdi hepten, gepgeniş devletlere.

Hem şu mâtem, yas evinden dar devem,
Çıktı dümdüz, gepgeniş bir çölde hem!

Bir makamdır doğruluktan, yok yalan,
Sanma ayran, has şarap, mestlik sunan.

Öyle bir yer, orda var Allah de de,
Kurtuluştur, yok su kil âteşgede.

Nûrlu bir ömr sürmemişsen, bil hemen,
Az nefes kalmış ve öl erkekçe sen!

ALLAH, ÖYLE BİR ALLAH Kİ, İNSANLAR, ÜMİTSİZLİĞE DÜŞTÜKTEN SONRA YAĞMUR YAĞDIRIR. NİCE UZAKLIK VARDIR Kİ, YAKINLIĞA SEBEP OLUR. NİCE SUÇLAR VARDIR, TÖVBEYE SEBEP OLUR

Der hadis: "Hak'tan kıyamet gelse hem,
Kalk denir, bilsen emirdir muhterem!

Üflenen sûr var ya, Hak emriyledir,
"Zerreler, baş kaldırın denmektedir."

Sen sabah kalksan, akıl gelmiş başa,
Cân da aynen, öyle başlardır işe.

Cân tanır, buymuş beden, gelsin o gün,
Hem girer, eski hârâbât, bir düşün!

Cân tanır, bilmiş benimdir, işbu ten,
Terzinin cân, sarrafa, girsin neden?

Âlimin ruh yönlenir, âlim tene,
Zalimin ruh, geldi zalimden yana.

Bildi annemdir meler, her dem kuzu,
Öyle bilmiş ruhda, Allah emri bu!

Hem ayak bilmiş pabuç, olsun gece,
Hem güzel ruh, ten nedir bilmez nice?

Hep sokaklar, bir küçük mahzendi bil,
Bir büyük mahşer kıyas et, sen çekil!

Cân nasıl yönlendi, girmiş toprağa,
Her amel, yaprak dökerler, sol sağa?

Sen ne yaptın, hep yazılmıştır ona,
Has ve çirkinden koyarlar avcuna!

Bir uyansan uykudan, olmuş seher,
Geldi çattı, nerdeler hep, hayr u şer!

Kim, riyâzetten alır olmuşsa huy,
Bir uyansın, hep kavuşmuş oldu duy!

Hem hamal olmuş ve suçlar yaptı bu,
Solda defter, oldu bir yâs mektubu.

Kim yaşar takvayla, dindarlık diye,
Bir uyansın, döndü defter inciye.

Hem uyanmak, uykumuz olmuş delil,
Hem ölüm, mahşer için oymuş delil.

Hem küçük haşr, bir büyük haşr gösterir,
Bir küçük ölmek, ölümler gösterir.

Gizlidir defter ve hissin hem hâyâl,
Haşrı ekber verdi sûret, başka hâl!

Gizletilmiş, oysa vardır bir eser,
Hem de haşr anında sûretler giyer.

Bir heves ekmiş, mühendis gönlüne,
Ev yapar birçok hayâl, vermiş yine!

Hem hâyâl, çıkmış olur birden dışa,
Benzemiş yandan, tohumdan çıkmışa.

Her hayâl, gönlünde tutmuş bir vatan,
Sûret almış, mahşere varmış o ân!

1795
Hem mühendis, ekti bir mümbit yere,
Bir tohum say, sen hâyâlden bir kere.

Çifte mahşerden murât, hikâyedir,
Kim inanmış, hisseler vermektedir.

Hem kıyametten güneş doğsun hemen,
Kalktı derhâl has ve çirkin bil ki sen.

Hep kazânın, huzruna koşmuş ne var;
Kalp olanlar, aslı has, her neyse var!

Nakdi haslar, nazlânır, hep mutlanır,
Akçe kalp olsun erir, üzgün kalır.

1800
Durmayıp başlarsa, sırlar çıkmaya,
Gönlünün hazlar, çıkarlar ortaya.

Hem nasıl, kandil, su yâğdan çıkmada,
Hem nasıl, toprak filizler sunmada!

Hem soğan, safran ve haşhaş, her ne var,
Kış taşırken, ilkbahardan el sunar!

Hem de "Allah'tan da korkan bizleriz,
Bir menekşe misli baş eğmişleriz."

Gönle yerleşmiş ve korkar bir kere,
Kaynıyor, olmuş, akan tam on dere.

1805
Sol taraftan, gelmesin defter bize,
Göz açıp bekler, muhakkak göz göze!

Gözde gözler, sağ ve sollardan hele,
Hem âmel, sağdan kolay geçmez ele.

Bende, almış oldu bir defter ele,
Simsiyah fısktan, fesattandır hele!

Hem ne bir hayr, bir güzellik dense yok,
Ehl-i kalpler inciten, sayfaysa çok.

Baş ve sondan, yazdılar çirkin yolu,
Has kula etmiş alay, ıslık dolu.

1810
Hîleler, olmuş yalanlar, iş demek,
Sanki Fır'avn defteri, sen, benli tek.

Bir okur olmuşsa defter, pis adam,
Anlar artık, göçtüğüm zindandı tam!

Sanki hırsızdır o, koşmuş sehbaya,
Bağlı yol, suçlar ayan, af yoktu yâ!

Bin delil, binlerce bed söz, bir çivi,
Ağzı bağlar, sanki bir mimâr devi.

Evde, hem üstünde çalmış, her neler;
Çıkmış artık, dense boş efsâneler.

1815
Yönlenir, âteş olan zindanına,
Hiç cehennemden kaçış yoktur ona.

Hem melekler yollanır ön, arkadan,
Önce gizliyken olur, her şey ayân.

Ey köpek, gördün samanlık var yürü!
Hem sürüp mızrakla, dürter her biri.

Yol başından, hep sürür olmuş ayak,
Her çukurdan kurtuluş sanmıştı bak!

Bekler artık, hiç ayak gitmezse de,
Hem ayaklar, gitmeden vazgeçmede.

1820
Sonbahar, yağmur olur, gözden akan,
Hep ümitler kupkuru, bahtsız zaman!

Durmadan, tersyüz olup dönmüş geri,
Hem mukaddes bir mekân, bakmak yeri!

Emr eder Allah ki "Ey nûr erleri;
Söyleyin, sensin şu has tembel biri."

Sen ne beklersin ve ey şer madeni?
Yüz dönersin, söyle şaşkın sen hani!

İşte defter, Hakk'ı incitmiş adam,
Taptığın, gönlünce hep, şeytandı tam!

Yazdığın defterdi, baksan yaptığın,
Şimdi gel gör! Hep cezâdır taptığın!

Hep emeklersin, neden sen boş yere?
Kuy'yu aydın bilme, hiçtir bir kere!

Yok, görünmüş bir ibadet, taatin,
Yoktu kalbinden de, has bir niyyetin!

Yalvarışsız, ömrünün her bir gece,
Kaçmadın gündüz, haramdan öylece.

Tutmadın dil, incitirken kimseyi,
Bakmadın, ön arkalar saklar neyi!

Önde var ölmek ve anmak, can çekiş,
Arda düşmüş, dost ölümler, var mı iş?

Etmedin hiç tövbe, coştun zulm ilen,
Buğda gösterdin ve sattın arpa sen.

Hep terâzin eğri, hem azgındı da,
Doğruluk sunmaz terâzin ortada.

Hîle, hem tartmanda sendin, sol ayak,
Hem nasıl gelsin, terâzi sağ da bak?

Hem mükâfat, hem cezâ bir gölge say,
Eğri boynun, gölge eğri sundu pay.

Hak'tan elbet, sert hitâplardır gelen,
Duysa dağlar, böyle sözden eğrilen.

Der ki kul: "Rabbim buyurdun işbu yâ;
Yüz fenâ ben, yüz fenâ ben, yüz fenâ!"

Örttü hilminden, fenalık bende ki,
Yoksa yaptım ben neler, bilginde ki!

Kendimin işten cihâtlardan ne var,
Hayr u şer hem, küfrümüz bilginde var.

Aczimiz, yalvarmamız, geçsek bile,
Nice kul vardır, hâyâl almış ele.

Sâde senden, ben lütuflar bekledim,
Doğru olmam, hem inât dursun dedim.

Ey garazsız, ey lütufkârım benim,
Karşılıksız rahmetinden, isterim.

Ben o yüzden, dönmüşüm öz hâle hem,
Baktığım, olmuş îvâzsız bir kerem!

Hem ümit ettim, çevirdim yüz geri,
Yok, idim ben, varlığın sendin yeri.

Hem de, ücretsiz kıyâm verdin bana,
Ben de döndüm, çok güvenç duydum buna.

Saysa kullar, her cürüm, olmuş hata,
Allah'ın ikrâm, gelirmiş fırsata!

Der: "Melekler döndürün sizler bana,
Gönlünün gözler, niyâzlardan yana.

Görmeyip âzat edim ben, her şeyi,
Hem hatalar üzre çeksem perdeyi.

Kimde haslık, suçla vermiştir zarar,
Kim ziyânsız, af mubâhtır âşikâr!

Ben keremden bir ateş, yaksam ona,
Cürm ü zillet, kalmasın ondan yana.

Öyle ateş, az yalımdan suç ki var,
Her kıvılcım yaksa, cebr, hem ihtiyâr.

Bir yalım şu'le, salıp insanlığa,
Tam diken dönsün ki, gülbağ olmağa!

Biz dokuz katlık semalardan göze,
İş düzelten, iksiri sunduk size.

Öyledir, sonsuz karar kılmış bu nûr,
Hem beşerden, ihtiyârdan söz m'olur.

Söyleyen diller onun, et parçası,
Hem gören gözler küçük, et lokması.

Çift kemiklik parçadan, duymuş kulak,
Anlayan kalp damlacık kan, işte bak!

Kurtcağız sen, sâde pislikler dolan,
Hem de sensin, âlemin, feryâd salan!

Sen menidensin, bırak geç benliği,
Ey Eyaz, postal, çarık ansan iyi."

EYAZ'IN POST VE ÇARIKLARINI KOYDUĞU BİR ODASI VARDI. KAPISI KİLİTLİ OLDUĞU İÇİN ARKADAŞLARI ORADA HAZİNESİ VAR SANIRLARDI

Hem Eyaz aklen ve fikren tam iken,
Post, çarık, hep hücresindeymiş neden?

Her zaman gelmiş, girip baş hücreye,
"Yok, büyüklenmek, çarık buymuş," diye!

Şaha derler: "Var onun çok hazinesi,
Küp desen, altın, gümüştür cümlesi!

Kimsenin yol yok ki, girsin hücreye,
Açmıyor hiç, hücre hep örtük, niye?

Şah buyurmuş: "Pek tuhaf! Bir kul denen,
Neydi gizler? Gizlenir etmiş neden?

Şah emir vermiş, "Çabuk git" öylece,
Açta gir, artık biraz geçsin gece!

Her ne bulsan alda gel, et yağma sen,
Komşu bilsin sırrı, neymiş aç hemen!

Gördü bizden, çokça ikram bil ki sen
Bir hasis, altın gümüş yığmış neden?

Gösterir olmuş vefâ, aşk, coşmalar;
Gösterir buğday, satar hep arpalar.

Sevgiden, dirlik bulan bir kimseye,
Olmamış küfr, başka şey bilmem niye?

Bey otuz askerle gitmiş bir gece,
Hem Eyaz'ın ev açılmış öylece,

Elde birçok meş'âle, çok pehlivân,
Hem sevinç dolmuş gider olmuş o ân!

Hem de, şahın emri, açsak hücreyi,
Torba doldursak ve alsak cümleyi!

Bir adam der oldu:"Hey hey, neydi bu?
Lâ'l, âkikten, sen haber ver doğrusu!

Padişahın mahzenin, has kul iken,
Hem bugün şah üzre olmuş, cân hemen!

La'l, âkik, yâkut nedir bu sevgiye?
Layık olsun, böyle söz etmek niye?

Şahın elbet, yoktu ondan şüphesi,
Tek sınanmak, lûtfunun bir hissesi!

Hep temiz bilmiş, fena halden onu,
Bir vehimden gönlü titrer, say bunu.

Saklasın Hak, böyle şey çıkmışsa hem,
Hastalansın, hiç utansın istemem.

Yapmamıştır, *yapsa*, has *yapmıştır* o,
Sevgilimdir, sanma boş *yapmıştır* o.

Sevgilim *yapmışsa*, ben *yaptım* demek,
Perdelendim, birliğiz tek ben desek.

Sonra, ondan, bunca huylar çok uzak,
Saçma bir söz, boş hayâl olmaz ki bak!

Bil Eyaz'dır, böyle şeyden çok öte,
Bir denizdir, dip görünmez öyle de!

Cümle deryâ, deryâsından katredir,
Cümle varlık, dalgasından damladır.

Hep temizlik, membaından gelmede,
Katrelerden, sırça peydâ etmede!

Şahların şah, şaha vermiş imtiyâz,
Hem, basiret ismidir, denmiş Eyaz!

Şöyle dursun pis bakış, hoş bir nazar,
Haddi *yok*, haslık onun, kıskandılar.

Bir geniş göz isterim, gökler kadar,
Çok güzellik, kim görür kıskandılar!

Hem de, *yüzler* böyle ağzım olsa da,
Dar gelir feryâda, sığmaz ağza da!

Söylesem dostum, zayıf bir halle ben,
Gönlümün fânûsu çatlar ortadan.

Çok nazik gördümdü, gönlün şişeyi,
Yırtmışım, teskin için, çok cübbeyi.

Her ayın başlarda, ilk üç günkü ben,
Mutlaka olmuş idim divâneden.

Gel uyan sen, üç günün hem, ilk günü,
Hiç değil fîrûze gün, zafer günü.

Padişahın, derde düşmüş kalp iken,
Durmadan, ay tâze, ay başlar hemen!

Mahmud'un kıssa ve vasfıyla Eyaz,
Söylenilmez oldu, denmiş oldu az!

SÖYLENENLER HİKÂYENİN SURETİNDEN İBARETTİR, SURETİ ANLAYABİLECEKLERİN ANLAYIŞINA, ONLARIN TASAVVUR AYNALARINA GÖRE SÖYLENMİŞTİR

Çünkü bir fil düşlemiş Hindistân'ı,
Köy harâp olmuş, haraç *yitmiş* hani.

Aklı, fikrim *yitti*, *yok yazsak* şiir,
Hem uyak, hem kafiyem nerden gelir?

Bende dertten, hem delirmek pek değil,
Gök delirmişlik, peşimden geldi bil!

Yokta varlıktan işâret gelmede;
Tense *yokluktan* erirken bitmede.

Ey Eyaz, aşkınla oldum kıl ki ben,
Ben dedim, artık, beni gel söyle sen!

Aşkla *yönlendim* senin efsâneye,
Dön de ahûdan, bizim hikâyeye.

Uyduğum, elbet okursun bir nefes,
Ben ki Tur'um, sen de Mûsa, buysa ses!

Çaresiz dağ, dağ ki bilmez, söz nedir?
Dağ ki boştur, tek Kelim ancak bilir!

Dağda bilmek, kudreti mislincedir,
Tende ruhtan, anca azcık hal bilir.

Ten ki benzer, sâde bir usturlaba,
Ruh güneştir, bir delildir merhaba!

Gözle görmez, bir müneccim var ise,
İşte, usturlap gerekmiş neylese.

Hem bakar usturlabından öyle ki,
Nerdedir, görsün güneş, bilsin peki!

Hakk'ı, usturlapta gözler olsa cân,
Nerde ders alsın, güneşken anlaman?

Sen ki, usturlapla bakmak istesen,
Sen de dünyâlar daralmış sır hemen!

Bakmanın kudretle, göz, gözler cihân,
Nerde âlem? Hep bıyık sensin buran!

Arifânın, var ararsan sürmesi,
Hem dereyken, göz olur, deryâ nesi?

Aklı, fikrin varsa artık zerrece,
Bu nasıl sevdâ, nasıl söz düzmece?

Aklı, fikrim yoksa mirim, yok suçum,
Hem bu taklitten günâhım, yok suçum.

Yok, günâhım, yârim olmaz suçlusu,
Aklı, aklın, orda ölmüş doğrusu.

Ey akıllar üzre saldın fitne sen,
Yok ki, senden başka sığınak, gözlenen?

Sen ki çıldırttın, akıl hiç istemem,
Bizde süs var, gayri kıskanmam neden?

Uğra ben, cinnet eder olsam, iyi,
Hayrı göstersin Hüda'mız, hem iyi!

Farsça söz, ister Arap'ça söyle sen,
Hep akıllar, fehme yönlensin hemen!

Her akıl almaz şarâbından payı,
Her kulak bilmez, küpenden almayı.

Ben perişân, ben delirmiş gelmişim,
Haydi, git zincir getir, ey kardeşim!

Sevgilim, zülfünden ayrı zinciri,
Yüzler olsun, kırmışım yok hiç biri!

"İNSANA BAK NEDEN YARATILDI" HÜKMÜNCE, ÇARIK VE KÜRKE DALMANIN SEBEBİ

Dön Eyaz'ın aşkını anlatmaya,
Çünkü sırlardan olan bir hazne yâ!

Yollanır, durmaz olurken hücreye,
Hem gider her gün, çarık, post görmeye.

Çünkü varlık, sarhoş eyler âdemi.
Akl, gönüller, kalpte ar, bulmaz demi.

Önde, gelmiş onca halk var, bir kere,
Varlığın sarhoşluğu, yıkmış yere.

Bak ki İblîs, Azâzil olmuş niye?
Hem de, Âdem'miş eren üstünlüğe.

Bilginim ben, hem de, bilgin zâdeyim,
Yüzbin aklın, iş yapar bir fenleyim.

Ben hünerden, kimseye alt olmadım,
Hizmet üzre, ben nasıl el bağlarım?

Ben bir âteşzâdeyim, bir balçık o,
Âteşin önlerde balçık, doğru mu?

Nerde Âdem? Âlemin üst ben iken;
Ben ki üstün er, övülmüş işte ben!"

"ALLAH CİNLERİ ÂTEŞİN YARATTI" SÖYLENDİĞİ GİBİ YİNE ALLAH İBLİS HAKKINDA: "ŞÜPHE YOK Kİ O CİN TAİFESİNDENDİ. RABBİNİN BUYRUĞUNDAN ÇIKTI." BUYURMUŞTUR

Şeytanın cânı âteşten doğmada,
"Her çocuk, ecdâdının sırrıydı ya!"

Yok hayır, yanlış dedim, Hak kahrı yâ!
Hem de ispâta gerek yok ortada!

Hem sebepsiz, hiç sebepler olmadan,
Bunca iş gelmiş ezelden, gel uyan!

Gör, sebepsiz san'ata, sığmaz sebep;
Sonradan olmuş olan, sığmazdı hep!

Bir pederlik sır nedir? Hak, halk eden,
Halk ediş içtir, peder bir post iken!

Bil ki ey ten fındığı! Aşk dost sana,
İç arar cân, uğraşıp, post yırtmaya!

Kim de, post olmuş olur bir sevgili,
Hep değişmiş, hakkı âteş bilmeli.

İçte mânen, âteşin hâkim bütün,
Bil kabuklar, âteşin olmuş odun.

Âteşin kudret, yakan bir huyladır,
Suyla dolmuş testinin, od, dıştadır.

İnsanın mâna, âteşten üst demek,
"Mâlik" ateşten nasıl olsun helâk?

Olma besler bir beden, manâ çoğalt,
Üstün ol oddan, alıp Mâlik sıfat!

Postu serdin hem de postun üstüne,
Kat kat olmuş post sarılmış, kurt mu ne?

Âteş ancak postu yakmış değmede,
Hak da, kibrin postu, dipten yüzmede?

Hem kibirlenmek ki posttan gelmede,
Kibrinin mâl, mevki ondan gelmede!

Neydi kibrin? Sâde özden bilmemek;
Var güneşler, buzda gaflet eylemek!

Buz, Güneşten bir haberdâr oldu mu?
Kalmamış pek, yumşacık akmış suyu!

İç görünsün, tense hor, aşk var demek,
Ten tamahkar, hem tamah, adiydi pek!

Görmeyen öz posta kâni olmada,
Kâni yüksek, hırslı zindân bulmada!

Burda yükseklik küfür; alçalma, dîn;
Taş kalan, hâtemde kaş olmaz hemin!

Hâlâ taşsın, ben varım dersin yine,
Sen fakirleşsen, hemencek yitsene!

Kâfir artık durmadan mâl, mülk arar,
Külhânın, fışkıyla kızgınlık dolar!

İşbu çifttir anne, post şişmanlığı,
İçte yağ, et, ben, kibir sultânlığı!

1950
Görmeyen göz, girmemiş içten içe,
Öyle sanmış postu, bir iç öylece.

Öncü İblîs, hep odur yol gösteren,
Oydu mevki üzre av, ilk önceden!

Mâl yılandır, mevki dersen ejdehâ;
Ermişin bak, gölge zümrütmüş daha!

Hem yılan kör, bakmış olsun zümrüde;
Yolcunun artık rahattır gitme de!

Önceden İblîs, diken saçmış yere,
Hem bu yüzden, lânet almış bir kere.

1955
Hem bu dertler, hîlesinden gelmedir,
Hilenin en ilk adım, İblis'tedir!

Bunca yıllar geçti, geçmiş niceler,
Hem, yolundan yollanır, herkes meğer!

Kim ki, bir pis adeti koymuş ise,
Halkta ondan yol alıp, yol eylese;

Cümlenin suçlar, yazılmıştır ona,
Çünkü baştır, son gelen kuyruktu yâ!

Çünkü Âdem, ben ki toprak, der yine,
Emri Hak der, post çarık koymuş öne.

1960
Hep Eyaz artık, çarık koymuş öne,
Şüphesiz ondan olur, Mahmud yine!

Hak ki, mutlak yokluğu var eyleyen,
Ayrı tezgâh var mı arttık, söyle sen?

Bir yazılmış defteri, yazmak niye?
Bir fidan diktin, söküp diksek niye?

Yazmak istersen gerek boş bir kâğıt,
Ekmek istersen, ekinsiz tarla güt!

Kardeşim sen, dânesiz kalmış yol ol,
Bembeyaz hem, çizgisiz yaprakla dol!

1965
Gel şereflen hem yazıp: **"Nûn vel kalem!"**[140]
Ol keremkâr, ekmiş olsun, dâne hem.

Tatmamış ol, sen de bir kez pelteden,
Gördüğün mutfaksa, gel geç görmeden!

Çünkü yenmiş pelte, sarhoşluk verir,
Hem çarık, post fikredilmez kaybolur!

Ölme vaktin gelse sen âh eyleyen,
Hırka, postallar hatırlarsın hemen!

Dalmadan, çirkinliğin sen dalgaya,
Hem de sığnak, bir mekânın yoksa yâ;

1970
Akla gelmez, gerçeğin düzgün gemi,
Hem çarık, post üzre göz atmaz demi!

Yokluğun deryâda, aciz kaldı o,
Hep: **"Zelemna"**[141] virdi söyler oldu o!

Der ki şeytân: "Hem bakın hâmdır bilin,
Hem vakitsiz öttü, layık, baş kesin!"

Böyle huy aklen, Eyaz'dan pek uzak,
Yalvarışsız bir namaz kılmaz ki bak!

Önceden göklerde durmuş, ötmede,
Hep ötüşler, vakte uygun gelmede!

---

[140] *"Nûn ve kalemine yazdıklarına antolsun." (Kalem, 1)*
[141] *"Ey Rabbimiz! Biz nefsimize zulmettik" (Araf, 23)*

Sen, fenâ göz, atmış olsan kimseye,
Sen kötüysen hep fenâ gördün yine.

"HER ŞEYİ NASILSA BİZE ÖYLE GÖSTER" HADİSİYLE "PERDE KALKSA, BİLDİĞİMDEN GÖRDÜĞÜMDEN FAZLA BİR ŞEY GÖRMEZ VE BİLMEZDİM" SÖZÜNÜN MÂNÂSI

Hak için ötmüşten öğren, ötme sen,
Ey horoz, pul isteyip ötmek neden?

Elbet aldatmaz yalancı bir şafak,
Onca haslık, çirkinin âlemdi bak.

Ehli dünyânın akıl az gelmede,
Subh-i kâzib görse, gerçek bilmede.

Subh-i kâzib kesti çok kervan yolu,
Yollanırlar, sandı gündüzdendi bu.

Subh-i kâzib, aslâ rehber olmasın,
Çünkü kervanlar, bulur yeller kesin!

Subh-i kâzibten, rehin olmuş adam,
Subh-i sâdık var, yalandır sanma hem!

Ben fenâdan bulmuşum, dersin aman,
Kardeşim hem, pek fenâ derken de sen!

Su-i zân etmişlerin, pistir bu iş,
Kendinin defterden almış söyleyiş!

Eğrilikler üzre, kalmış kimseler,
Hep nebîler, sihre dalmış derdiler.

İşte düşkün, adi beyler neyleye?
Şöyle zan gütmüş, Eyaz'ın hücreye!

Hücresi dolmuş define derdiler,
Kendinken ayna, ordan gördüler.

Padişah bilmiş, Eyaz elbet temiz,
Böyleler varken araştırsındı iz.

Şah demiş: "Hiç bilmesinler öylece,
Hücreyi aç" dendi hem "geçsin gece!"

Böyle çıksın, pis fikirler meydâna,
Neylesek elbet gelir, ondan sona.

"Sizlerin olsun, çıkan, altın, gümüş,
Hem ne çıkmış söyleyin sizler" demiş.

Söylemiş, şahın meğer titrer içi,
Hem Eyaz'ın hiç bulunmaz bir eşi.

"Böyle sözler, söyledim bilmem bile,
Duysa hangi hâle gelmiş, gör hele!"

Sonra der hem: "Dîni hakkıyçin onun,
Burdan artık temkini vardır bunun!

Sen kınarsan, öfkelenmez bilseniz,
Maksadımdan, gâfil olmaz bilseniz!

Bir belâ gelsin, perişân olma yok;
Durmadan yapmış olur, te'vili çok!

Hem Eyaz, sabr ehlidir, te'vil eder,
Bir işin neymiş sonuç, bakmış gider.

Hem Yûsuf emsâli, zindân ehline,
Hep rüyâ tâbir eder, bilmiş yine!

Kendi rüyâsın ki, tâbir etmeyen,
Başka rüyâlar yorumlarmış, neden?

Yüz sınak yapsam ve vursam yüz kılıç,
Rahmeti bol, sevgi eksilmez ki hiç!

Bildi vurdum, ben kılıçlar kendime;
Ben oyum, gerçek odur, vurdum kime?"

NİYÂZ, GÖRÜNÜŞTE NÂZIN ZIDDIDIR. FAKAT HAKİKÂTTE ÂŞIKLA MAŞÛK ZID OLMAKLA BERÂBER BİRDİR

Dert olur Mecnûn'da birkez ayrılık,
Ânsızın, dolmuş beden, bir hastalık.

İştiyâkın odla, kaynarken kanı,
Hem boğazdan, hastalık tutmuş teni.

Bak tabip der: "Derde derman eylesek,
Çare yok tek, sâde kan almak gerek!"

Pis olan kan, çıkmalıymış gövdeden,
Bir hacâmatçı çağırmışlar hemen.

Pazu bağlanmış, kan almak istemiş,
Nâra atmış, aşkla âşık kükremiş!"

"Ücretin al git, kanımdan alma sen,
Ölme neymiş, köhne ten ölsün hemen!"

Der ki: "Bilmem, sen neden korkmaktasın?
Kükreyen aslansa, korkmazsın kesin!

Kurt, ayı, aslan, gelirler her gece,
Saf olurlar, toplanırlar öylece.

Sende aşktan başka şey, görmezdiler,
Sende insandan koku, almazdılar!

Kurt, ayı, aslan bilirler, aşk nedir;
Aşkta kör, itten düşük gelmektedir!

İtte, aşktan bir damar, var olmasa,
Kehf'in it, kalb ehlini, etmez tasa!

Şöhreti hiç bulmamış, hep târumâr,
Aynı cinsten, âlemin çok itte var!

Almamışsın sen de, cinsinden koku,
Yok, koyun, kurttan bulur olmak bunu!"

Varlığın yoktur mekân, aşk olmadan,
Nerden ekmek ten olur, bulmakta cân?

Nerden ekmek oldu ten? Aşk, iştihâ;
Yoksa nerden iz bulur cânlar da hâ?

Aşk ki, ölmüş ekmeğe cân vermede,
Fâni cânken, sermediyet ermede!"

Der ki Mecnûn: Dert nedir korkmam ki ben,
Sabrımız, dağdan ve taştan çok iken!

Dertsiz olmaktan, tahammülsüz ve hem,
Tende mevcût dertlerin âşık benem!

Hem vücûdum, öyle ki Leylâ dolu,
Ben sedef; o incinin, vasfın yolu.

Sen hacamat eyleyip delsen beni,
Korkarım neşter deler Leylâ teni!

Gönlü aydın, aklı çoklar bildi sen,
Farksızız, elbette bir Leylâ da ben!"

SEVGİLİ ÂŞIĞINA SORDU: "BENİ Mİ ÇOK SEVİYORSUN, SENİ Mİ?" ÂŞIK DA DEDİ Kİ: "BEN KENDİMDE ÖLÜ VE SENDE DİRİYİM. KENDİ VARLIĞIMDAN VE SIFÂTLARIMDAN YOK OLMUŞUM, SENDE VAROLMUŞUM

Âşığı, maşûk edermiş imtihân;
Bir sabâh vaktinde söyler: "Ey falan!"

Sen, senin dostsan, benim dostum musun?
Dertli âşık! Gel de naklet doğrusun!"

Der ki: "Ben hem fânîyim senden yana;
Dolmuşum hep senle, tam baştan sona!

Varlığımdan sâde ad var, başka yok;
Tende, senden başka bir varlık da yok!

Ol sebepten fânîyim ben öylece,
Sirke, bal ummâna dalsın, yok nice!

Hangi taş hâkikse Lâ'al olmuş olur,
Hem güneş vasfıyla, tam dolmuş olur.

Kalmaz artık onda taşlıktan eser,
Art ve ön dolmuş, güneşlik aldı yer!

Dinle ey genç, kendi kendin sevmede;
Hep güneş sevdin, güneşsin öyle de!

Cânla sevmişsen güneş, hiç şüphe yok,
Kendi kendin sevmiş oldun hem de çok!

İstesin lâ'l, sevgi dönsün kendine,
İstesin sevsin güneş, birdir yine!

Farkı yoktur sevgiler çift olsa da,
Çift taraf hep, şark nûruyla dolmada!

Taş ki, lâ'l olmazsa, düşmân kendine,
Çünkü vardır, orda çift varlık yine!

Taş karanlıktır ve gündüzlerde kör,
Hem karanlık nûra zıddır, zıddı gör!

Kendini sevmişti kâfir olmada,
Has güneş var, oysa hep men etmede.

Lâyık olmaz, taş gelip bir "ben" dese,
Hâli yokluk, hem karanlıklar ise!

"Allah'ım" derken Fir'avun, alçalan;
Hem "Ene'l-Hak" der yâ Mansur, kurtulan!

Orda "Ben" ardında lânetmiş gelen,
Burda "Ben"den; sevgi, rahmet yükselen!

Bir siyâh taştır o, hem âkikse bu,
Nûra düşmân oydu hem, âşıksa bu!

Sen, "Benim" dersin, a ahmak, oydu tek,
Hem hulûlsuz, birleşen nûrlar demek.

Gel çalış, taş olma, eksilsin "sen"in,
Ol ki lâ'l, taş olma, nûrlansın senin!

Gel, cihâd etmiş iken, sabreyle sen,
Şimdi, yokluk üzre varlık bul hemen!

Hep azalsın, taşlaşan vasfın senin,
La'l hûyun, elbette çok artsın senin.

Varlığın, tenden silinsin vasfı hem,
Başta sarhoşluk çoğalsın, bil ki tam.

Hem kulak benzer, gelip sen, ol kulak;
Şimdi, lâ'lden gel de sen, bir halka tak!

Kuy'yu kazmış bir adam, olmuş gibi,
Ten kuyun kaz, hem su bul, sen bul dibi!

Saf suyun Rabbinden alsan, cezbe sen,
Fışkırır yerden su kazmak, boş iken!

Hem de sen aldırma kaz, artık çalış,
Azcık, azcık kuy'yu delmek olsun iş!

Kim ki zahmet çekti, bulmuş hazneyi,
Kim çalışmış, buldu devletlik şeyi.

Der ki Peygamber: "Rükûlar, secdeler,
Hak evinden, halka çalmaktır meğer.

Halk kapusun, kim ki çalmış oldu yâ,
Hem de Hakk'ın devletinden bulmada.

O KUSUR ARAYAN EMÎRİN, GECE YARISI ÇAVUŞLARLA GELİP EYAZ'IN ODASINA GİRMELERİ, DUVARDA ASILI ÇARIKLAR VE POSTU GÖRMELERİ

Hep eminler hücreye gelmiştiler,
Hazne dolmuş, küp umup beklerdiler.

Aklen uygun kimseler vardır işit;
Hep heveskârlar, açarlarmış kilit!

Hem kilit, sağlamca kitlenmiş idi,
Hem de, pek sağlam kilit seçmiş idi.

Kitlemek, mâl üzre düşkünlük değil,
Sırrı halktan gizlemek, maksattı bil!

Bâzılar, boş bir hayâl ardındadır,
Bâzılar, hem bir riyâkârlık sanır.

Ehli himmet olmuşun, çok sırrı var,
Âdîlerden saklamışlar âşikâr!

Ahmağın, altın cânından çok güzel,
Şahda altın, cân için saçmak emel!

Onlar altın hırsı var, koşmaktalar,
Aklı, hızla gitme der, dinler mi var?

Hırs ki koşmuştur serâba, boş boşa;
Dikkât et der akl, "su yoktur" koşmuşa!

Hırs ki üstün, hem de altın cân gelir,
Aklının sen, hiç duyulmaz gizlenir!

Hırsla kavgan, bir iken yüzler olur,
Aklın irşâd, gizli, tedbîrsiz kalır.

Aldanıştan, kuy'ya ancak düşseler,
Hep kınar hikmet, duyarmış böyleler!

Hep tuzağın ip sarar, kırmış gurûr,
Nefs-i levvâmı kınar, duymuş olur!

Hem belâ divârı, değmezden başa,
Hep sağırdır, gönlü duymaz, ceht boşa!

Hep çocuklar helvâ hırsından sağır,
Öğdü söylersen duyulmaz, sen bağır!

Hem çıban bir kerre, bir uç verdi mi?
Duyma başlar, başlamış öğdün demi!

Kaç adam, yüzlerce hırs, yüzler heves,
Hücre açmışlardı hep, kısmış nefes!

Çok sinek saldırdı, kokmuş ayrana,
İzdiham var, çiğneşirler, baksana!

Aşkla saldırmış sinek, hem ayrana,
Çift kanat ıslak, erer imkân sana!

İşte onlar, baktılar her bir yere,
Eski kürk, kokmuş çarık var, bir kere!

Sonra derler: "Hem çarık, post boş değil,
Hâli gizler olmanın, örtüydü bil!"

Hem de, keskin kazmalar vursun yere,
Yer kazılsın, hâl görünsün bir kere!

Kazdılar, hep deldiler her bir yanı,
Hep çukurlar, sardı artık meydânı.

2075
Her çukur kazdıkça sanki der çukur:
"Bizde şey yok, uğraşın boş şimdi dur!"

Bulmayıp bir şey, bütün âr duydular,
Hep çukur dolmuş ne var, doldurdular!

Hem de "Lâ havle" çekerken gör işi,
Hepsi aç kalmış, meğer hırsın kuşu!

Hem duvâr, hem etrâfın çatlakları,
Gördü bomboş uğraşırken, onları.

Hiç sıvanmak üzre imkân kalmamış,
Hem Eyaz huzrunda, gerçeklik tanış!

2080
Töhmet etsek suçsuz olmuştan yana,
Arsa, ev, elbet tanık olmuş ona.

Sonra, dönmüş oldular şahtan yana,
Yüz sararmış, çok utanç var, baksana!

KOVUCULAR, EYAZ'IN HÜCRESİNDEN TORBALARI BOMBOŞ VE UTANMIŞ OLARAK ŞAHIN HUZURUNA GELMELERİ

Padişah gizler fikir der: "Hayrola!"
Hem ne altın, inci yok torbanda!

Hem dinâr, atlas, kumaş gizlense de,
Yüzde yoktur neş'e, yitmiş, öyle de!

Gerçi kökler gizli, sürmüş olsalar,
Dal, yeşil yaprak da olmuş âşikâr!

2085
Yükselen dal, her ne yer, ilân eder,
Hem zehir, ister şeker, bulmuşsa yer.

Kökte yok, sermâye, yok olsun maya,
Dal, yeşillik, çıktı nerden ortaya?

Kil mühür vurmuşsa hem, kök ağzına,
El, ayaktan her filiz şâhit ona.

Hep emin zâtlar dönüşmüş gölgeye,
Şaha dönmüş secde, hem özr etmeye.

Öyle kızgınlık ve benlikten geçen,
Şaha varmışlar, kılıç, varken kefen!

2090
Hep utançtan el ısırmış oldular,
Cümleten: "Şahı cihânsın" derdiler!

"Kan dökersen; hep helâldir, hep helâl!
Sen, bağışlarsan, lütuf, ihsânlı hâl!

Bizde lâyık hâl ki, bizler yapmışız,
Her ne yapmış olsanız hak, şah ki siz!

Ey gönül aydınlığı, af eyle sen,
Cehle câhil uydu, nûr, nûrlar ilen.

Sen bağışlarsan ümîtsizlik gider,
Yok, bağışlanmaksa kurbân bin nefer!

2095
Der ki Şah: "Ben istemem hiçbir niyâz,
Böyle ancak hakka sâhiptir Eyaz!

PADIŞAHIN, KOVUCULARININ AFFINI EYAZ'A HAVÂLE ETMESİ, CEZÂLARININ ŞEKLİNİ ONA BIRAKMASI VE "KÖTÜLÜK BANA DEĞİL ONADIR" DEMESİ

Hem Eyaz'çün, her fenâlık eylenen,
Ten, damarlar üzredir, her iz denen!

Ruha bakmışsan ki bizler hep biriz,
Kâr, zarârdan, geçmişiz bir bilseniz!

Kula töhmet, şaha âr olmaz bilin,
Böyle bir hâl belgesiymiş hilminin!

İstesin; şah eylemiş Karûn kadar;
Bir günâhsız üzre, hiç olmaz mı yâr?

2100
Sanma gâfil şahı; bilmiş, her şeyi,
Hilmi koymaz örtüvermiş gerçeği!

Tek bilenken, kim şefâat eylesin?
Onda pervâsız hilm bilmektesin!

Bak o suç, çıkmış hilimden meydâna,
Heybetinden kim mecâl bulmuş ona?

Katilin cürmüyle emrolmuş bedel,
Şahın hilminden alır olmuş temel.

Nefsimiz sarhoş, habersiz, hilmine;
Gör ki Şeytânmış, külâh çalmış yine!

2105
Hilminin sâki şarâp dökmezse de,
Nerde İblîs, gâlip olsun Âdem'e?

Hep melekler ilmi bellerler iken,
Üstâd Âdem, nakdi âyar eyleyen!

İçti yâ Cennette hilmin şerbeti,
Şeytânın tek hîle renksiz eyledi.

Hem belâ, Hak öğretiş ilm incisi,
Hem çeviklik verdi, artmış bilgisi.

Hem de Hakk'ın gör ki, hilmin afyonu,
Oydu hırsız, mâl için sürmüş onu.

2110
Sâkimizsin sen, elimden tut diye,
Akl, sığınmış hilminin her gölgeye!

PADİŞAHIN EYAZ'I İSTER AFFET, İSTER CEZÂLANDIR. ADÂLET VE LÜTUF AÇISINDAN NE YAPARSAN DOĞRUDUR

İtirâzlardan temiz, yaygın ünü,
Ver Eyaz, mücrimlerin sen, hükmünü.

Kaynatıp dursam seni yüzler yine,
Rastlanılmaz bilmişim tek hîlene.

İmtihândan, cümle halk duymuş utanç,
İmtihândan, sâde sen buldun kazanç!

Sâde ilm olmaz, bu bir dipsiz deniz,
Hem de yüz dağ, hem de, pek çok bilseniz!

2115
Der ki şahım: "Cümle ihsânlar senin,
Yoksa ben post, bir çarık oldum hemin!"

Hem o yüzden şöyle söyler Hak Resûl;
"Nefsi bilmiş, Hakk'ı bilmiş," işte kull!

Hem çarık, olmuş tohum, kan sâde post,
Sonra bir bak, her ne var, ihsânı dost!

Vermiş Allah, hep aransın; isteme,
Başka yok, hep bunca ihsân var, deme!

Bağcılar bazan fidanlar dikmede,
Onca elmâ, nice mahsûl vermede!

Çiftçiler, bir tek avuç buğday atar,
Bir avuç buğday ki, ambarlar tutar!

İlminin çokluk bilinsin öylece,
Nükteler söyler hoca pek güçlüce.

İlminin miktâr budur dersen eğer,
Hem sakaldan, çöp edip atmış gider.

Ey Eyaz, gel, şimdi sen ver bir cezâ,
Hiç bilinmez adli koy çıksın yüze!

Suçlayanlar, müstahaktır ölmeye,
Af ve hilmin, bekliyor onlar niye?

Öfke gâlip, yoksa gâlip rahmetin,
Kevser, âlev, kimdi gâlip, bil kesin.

Hem Elest'ten burya insan avlayan,
Öfkenin, hilmin, dalı vardır inan!

İşte sen bak ki Elest'ten sözde hem,
Hem hayırlar, hem evet sunmuştu dem.

Çünkü isbât beklenen, bir has soru,
İçte gizler, hem değil elmâs soru!

Koy da kalsın, böyle bir hâm aldanış,
Olgunun kâseyle, hâm, olmaz tanış!

Kahrı Allah'ın vebâ, lûtfu sabâ!
Bu demir çekmiş, samân çekmiş o da!

Doğrular, Hak'tan çekilmiş doğruya,
Bâtılı çekmiş olan, bâtıldı ya!

Karnı helvâ sevse, nefs helvâ çeker,
Sirke ister olsa, nefsi, sirke der!

Bir sıcak minder, soğukluklar alır,
Bir soğuk minder, sıcaktan kurtarır.

Dost görürsen, sevgiden kaynar gönül,
Varsa, düşman, öfken artmış oldu bil!

Ey Eyaz, gel sen çabuktan iş bitir,
Bir çeşit öç almadır, hem beklenir."

PADİŞAHIN, EYAZ'A; "BU HÜKMÜ TEZCEK BİTİR, BEKLEME" DEMESİ

Der ki: "Ey Şah! Cümle fermânlar senin;
Var güneş artık ve yıldız yok bilin!

Zühre kim, yoktur Utarit, yok şihâp,
Hem görürsün varken elbet âfitâp!

Hırkadan, posttan geçeydim bir kere,
Tohmu töhmet mi, ekerdim yerlere?

Hücreyi, bilmem ki neymiş kitlemek?
Yüz hayâl, bilmem ne ummuş burya dek?

El atıp ırmakta, elbet her biri,
Bir kuru kerpiç ararmış elleri!

Irmağın içlerde, var mıymış kuru?
Hiç balık su üzre, âsî oldu mu?

Hep cefâkâr sandılar, ben yoksulu,
Hem vefâmızdan vefâ, mahcup kulu!

Mahrem olmuştan çekinmezsem eğer,
Hem vefâdan, çok söz eylerdim meğer!

Şüphe etmişler bütün, bir suç arar,
Söyleyim, dış yüzde artık, her ne var!

Varlığın kırmış isen, içsin demek,
İçte destân her ne var duydun demek!

Hem cevizden dışta, kırsan ses çıkar,
İçte yağ var, sanma onda seste var!

Onda ses var, hiç kulak duymaz onu,
Hem nasıl duysun kulak, yârim bunu?

Hem için ses, pek güzeldir, pek güzel;
Bir kabuktan ses ki hiç tutamaz temel!

Sen sükût ettin ki, iç bulsam diye,
Şakşaka, bundan tahammül eyleme.

Az kulaksız, az da dilsiz, ol ki sen,
Tatlı dil olmuşla yoldaş ol hemen!

Hem nazım, nesrin döner sır açmaya,
Gel de bir gün, dilsiz ol sen dur ağa!"

"NİCE DEM DEDİKODULARI SINADIK, BİRÂZ DA SÜKÛT ETMEYİ DENEYELİM."

Nice dem yaptın kabız vermiş yemek,
Bir de gel, yap sende tatlanmış yemek!

Kendini bilmiş kıyâmet ânı fert,
Simsiyâh defter ve isyân, elde dert!

Bir siyâh mektup ki sunmuş ta'ziye,
İç siyâh, elbet siyâh her hâşiye.

Hepsi dersen, hep fenâlık, suç dolu,
Sanki harp var, kesti hep kâfir yolu.

Böyle defter kir, vebâl dolmuşsa bir,
Sağdan olmaz, öyleler soldan gelir.

Burda gel gör, elde hem defter nedir?
Sağ elin, bilmem solun lâyık mıdır?

Sol çarık, sol mesti görsen mağzada,
Giymeden bildim ki soldur, ortada!

Sağ değilsen, bil ki sensin sol olan,
Maymun, aslan, anlaşılmış nâradan!

Gülde haslık, hem güzel kokmak veren,
Lûtfudur elbette hem, sağ, sol eden.

Her sabun, sağlık, olur mutlak O'nun,
Ummânın berrâk su, ihsân, bak O'nun!

Sol isen, gel huzra bir kez sağcı ol,
Lûtfu gör, ihsânı gör, gör neydi yol!

Sen revâ gördün mü bilmem ey ağa?
Soldaki defter dönüp, gelsin sağa!

Hem cefâ, hem zulme kaynak bir kitâp,
Sağ elin lâyık olur mu, ver cevâp?

"HÂLİNE UYGUN SÖZ SÖYLEMEYEN ADAM KÂFİRE BENZER. ONLARA: "YERYÜZÜNÜ KİM YARATTI" DİYE SORSAN, "ALLAH YARATTI" DERLER. HALİNE UYGUN SÖZ SÖYLEMEYEN DE BUNA BENZER

Zâhidin kıskanç hanım, dünyâda tek,
Pek güzel câriye var, hüsnen melek!

Zâhidi kollar durur, kıskanç kadın,
Hem halâyık, hem zâhit tek kalmasın.

Çok vakitler gözlemişken onları,
Olmamış, yalnız kalış fırsatları.

Takdîri Hakkın dönüp gelsin dese,
Hep korurmuş aklı, şaşkın neylese!

Allah'ın buyruk, çıkarken meydâna,
Aklı neymiş? Ay tutulmuş baksana.

Gittiler bir gün, hamam etmek için,
Ânsızın bakmış ki tas yok neylesin?

Der: "Halâyık, sen çabuk var git eve,
Git gümüş tas, bul çabuk, al yet eve."

Gör halâyık duydu, olmuş dipdiri,
Evde zâhit varsa elbet, tam yeri.

Bey ki yalnızdır deyip koşmuş eve,
Pek sevinmiş, hem coşup koşmuş eve.

Altı yıldır, gözleyip durmuş onu,
Kollayıp fırsat, meğer bekler bunu.

Sanki uçmuş, yönlenip girmiş eve,
Evde yalnız buldu bey gelmiş eve.

Göz kararmış, şehveti etmiş deli,
Örtmemişler, ev kilitsiz bilmeli.

Hem kucaklaşmış, sevinçten birleşip,
Sanki tek cân oldu, dersen birleşip.

Hem hanım birden hatırlar, der ki: "Ben,
Bilmedim hem, orya gönderdim neden?

Âteşi, attım elimle ben yüne,
Gönderen bendim, koyun, koç üstüne!

Kil sürünmüş, döndü baştan yundu o,
Hem koşup yollarda çarşaf giydi o.

Oydu, aşkından koşan; bu, korkudan,
Nerde aşk, hem nerde korku? Fark, bu ân!

Erdi ârif, tahta, tek bir ânda yâ,
Zâhid ermiş ayda, bir günlük yola.

Zâhidin, vardır şeref dolmuş günü,
Ellibin yıl üzre, denk gelmez sonu!

Sâde bir günlük zaman, Hak ehline,
Burda geçmiş ellibin yıl hükmüne.

Ey akıl, sır bilmedin sen, dıştasın,
Vehmin öd patlatsa, sırdan patlasın.

Yok ki korkmak, aşk için, bir kıl kadar,
Âşığın mezhepte hep, kurbandılar.

Bil ki Allah vasfıdır aşk, korku tam,
Şehvetin emrinde, ferdin vasfı hem!

"Hem severler Hakk'ı onlar" söz bu yâ,
"Hak sever hem onları" denk sözdü yâ!

Hem muhabbet, aşk da, Hakk'ın vasfı bil,
Korku, Hakk'ın vasfı hiç olmuş değil!

Nerde Hakk'ın vasfı? Topraklık nere?
Yaratılmış hal ne? Mutlaklık nere?

Aşkı şerh uğrunda eylersem devâm,
Yüz kıyâmettir kopan, olmaz tamam.

Hem kıyâmetler, cihânlar son bulur,
Allah'ın vasfında, hiç bir son m'olur?

Aşkta var beşyüz kanat, her tânesi,
Kaplamış hep arşı, hem dünyâ nesi?

Korkarak, zâhit yürür, atmış ayak,
Geçmiş âşık şimşeği, yel neydi bak!

Korkan ermez, aslâ aşkın tozlara,
Derdi aşkın, arşı sermiş yerlere.

Hem de, Hak'tan bir inâyet olmadan,
Burya ermez aslâ, hiç zâhid inan!

Kendinin kuştan ve düşten çıksa da;
Hem de şahın, şaha tam yol bulmada!

Kuş ve düştür, hem cebir, hem ihtiyâr,
Maşûkun has cezbe, çift ardında var!

Sonra bak, varmış kadın, açmış kapu;
Hem gelen ses neyse, duymuş oldu bu!

2200
Hem halâyık pek perişân sıçramış,
Hem adam, başlar namâz kılmaktı iş!

Hem halâyık, pek perişân gördü o,
Hem somurtkan, hem de şaşkın durdu o!

Zahidi görmüş, namâz kılmaktadır,
Böyle hâlden şüpheler bulmaktadır.

Zahidi, açmış etekten, baktı ne,
Husyeler, her yer bulaşmış, pis yine.

Damlıyor pislik ve baldır, diz denen,
Hepsi pislik, hem bulaşmış cümleten.

2205
Pis herif, derken gelip vurmuş tokat,
Hem namâz kılmışta hal, olmaz sakat!

Böyle pislikler bulaşmış but, kasık,
Hem namâz lâyık mı, pisken ortalık?

Gel de insâf et, küfür, zulm, kîn dolu,
Defterin nerden bulur, sağdan yolu.

Sen dönüp bir kez de sorsan kâfire,
Kâinâtı, kim yaratmış, bir kere!

Söyler elbet: "Hak yaratmıştır onu,
Hem yaratmak Hakk'a lâyık bil bunu!"

2210
Hem onun küfr, çokça fısktır, baksana,
Böyle ikrârlar, gelirmiş yan yana.

Bed ve çirkin iş, günahlar söyle sen,
Doğru ikrârlarla bir olsun neden?

Fi'li, ikrâr eylesin, eyler yalan,
Korkunun âzap, odur lâyık olan!

Her fi'il, âyân olur mahşer günü,
Suçlu rüsvâ, kendisinden en sonu!

El, ayak, şâhit olur suçtan yana,
Hem varır varmaz da, Allah huzruna.

2215
El ki der: "Ben, şöyle çaldım, böyle ben, "
Hem dudaklar; "böyle sordum" der hemen!

Hem ayak der:"Şöyle koştum şehvete;"
Ferç de der:"Ettim zinâ geçtim öte."

Göz de der: "Baktım harâma şöyle ben, "
Der kulak: "Duydum fenâ sözler hemen!"

Sonra, hep sözler olur elbet yalan,
Gör âzalardır şâhit, olmuş o ân!

Sen namâz kıldın, düzenler üzre bak,
Hem huyun olmuş tanık, kalmaz uzak!

2220
Öyle iş yap, yaptığın dilsiz sana,
Bir tanık olsun, gelirken meydâna.

Hem bütün ten, kâr, zarârlar üzre ben,
Ey oğul, şâhit benim söyler hemen.

Kul, efendimdir deyip izler ise;
Emre uydum, bil, efendimdir dese!

Ömrünün defter kararmış, tövbeden,
Önce yapraklar silinsin, yap hemen!

Geçse ömrün, kök bu demdir, doğru bu,
Ömr ağacın, tövbeden alsın suyu!

2225
Hem döküp, ab-ı hayat ömrün köke,
Ömrünün dallar yeşersin, öyle de!

Geçmişin, artık döner iylik olur,
Hep zehirler yok olur, ballık bulur.

Suçları Allah değiştirmiş iken,
Hep günahlar, bir sevâp olmuş hemen.

Sen nasuhtan tövbe bul, artık sarıl,
Hem de cânla, başla durma haydi bul!

Tövbe-i nasuh nedir, benden işit,
Sen inanmışsın, gelip ikrârla git!

"SÜT MEMEDEN ÇIKTI MI DÖNÜP BİR DAHA MEMEYE GİRMEZ. NASUH TÖVBESİ DE BÖYLEDİR. İNSAN BİR KERE TÖVBE ETTİ Mİ, DÖNÜP O SUÇU TEKRÂR İŞLEMEMELİ

2230
Eskiden varmış Nasuh adlı adam,
Usta tellâkmış, kadın avlardı hem.

Bir kadın misliydi, kılsız onda yüz,
Erliğin gizlerdi her dem, kuşkusuz.

Tek kadınlar üzre tellâklık işi,
Hîle yapmışken, çevik, ellek kişi.

Bak çalışmış durmadan yıllarca o,
Bilmemiş bir kimse sırdan doğrusu!

Ses ve yüzden baksanız, oymuş dişi,
Onda mevcut, pek büyük şehvet işi!

2235
Örtü, çarşaf, bir de, örtermiş peçe,
Sanki bir genç, şehvet azgın, öylece!

Tellâk olmuş hep yıkar şahın kızı,
Her taraftan, liflemiş gör arsızı.

Tövbe etmek üzre bir ceht eylese,
Nefsi kâfir, uymamış durmuş sese.

Vardı ârif zâta, etsin bir duâ,
Hem duâ ânında bir ân, der ona!

Sırrı ârif anlamış, olmuş âyan,
Allah'ın hilmiyle, durmuş açmadan.

2240
Hem dudak örtmüş, gönül hep sır dolu,
Ağzı örtük, gönle söz bulmuş yolu.

Hak şarâbından içer hep ârifân,
Sırrı bilmiş, örten onlardır inân!

Öğretirler, işlerin hem sırrını,
Ağzı dikmişler, mühürlerler onu!

Etti ârif bir tebessüm, söyledi,
"Gönlü pis hâlden Hüda çeksin" dedi.

HAKK'I BİLMİŞ ÂRİFİN HER İSTEDİĞİ, ALLAH'IN ONDAN İSTEMESİNE BENZER. ÇÜNKÜ: "BEN ONUN KULAĞI, GÖZÜ, ELİ, DİLİ OLURUM." DENMİŞTİR

Hem duâlar geçti dersek gökleri,
Fakîrin istek, bulur olmuş yeri.

2245
Her duâ olmaz ki, şeyhten bir duâ,
Hak'ta yok olmuş, duâ, Hak'tandı yâ!

Kendisinden istesin Allah bir iş,
Hem nasıl olsun, özünden red ediş?

Bir sebep halk etmiş oldu Zülcelâl,
Kurtarır olsun, onun bitsin vebâl!

İnci kaybetmişti derken Şah kızı,
Elde tas, lifler Nasuh eyvah kızı!

Hem kulaktan düştü, kaybolmuş idi,
Hep kadınlar, inci bulmak istedi.

Hem hamam kitlendi tam o ân,
Hep aransın her köşe, hiç durmadan!

Hep aranmış, inci hiç yok ortada,
Hırsızın yoktur, rezîl olmaksa da!

Başlayıp tekrâr ararlar, ciddiden,
Hep aranmış, her ağız, çıplak beden!

Alt ve üst, her bir taraftan baktılar,
Has sedeften, inci derken, nerde var?

Geldi bir ses: "Hep olun çıplak" dedi,
"İhtiyâr, genç kalmasın hiç" istedi!

Sultânın hizmetçi, baksın herkese,
Şimdi herkes, toplanıp, uysun sese!

Korkusundan, döndü Nasuh halvete,
Yüz sararmış, kan çekilmiş gövdede.

Önde görmüş var ölüm hem gözler o,
Bir gazel olmuş bütünden titrer o.

Der ki: "Yâ Rab! Çokça yaptım tövbeyi,
Hem de, ahdettim ve bozdum tövbeyi.

Yapmışım, artık benim lâyıksa ne?
Verdi baskın, bir siyâh seldir yine!

Yoklayanlar yaklaşır, eyvâh bana,
Nice güçlük erdi bir bak, âh bana!

Yüzler âteş var ciğerden dağlayan,
Dağlanıştan, bak ciğer kokmuş inan!

Böyle bir dert, olmasın kâfirde dert,
Rahmetin tuttum etek, Rabbim medet!

Keşki doğmazdan da ölseydim hani,
Keşki, bir aslan dağıtsaymış beni!

Sonra, lâyık neyse Rabbim, öyle yap,
Her dikenden, bir yılandır soktu hep!

Taş, demir olmuş meğer cânım benim,
Yoksa dertten, sâde akmış kan idim.

Vaktimiz dar, fırsâtım yok bir nefes,
Padişahsın, içte feryâd, ver ki ses!

Şimdi Rabbim bende örtersen suçu,
Hem yapılmış, bunca işten, tövbe bu!

Tövbe ettim, gel de makbul eyle sen,
Yüz kemer, emrinde bağlardım ki ben!

Ben eğer, tekrâr kusûr işler isem,
Hem duâm, arzûm nedir, hiç duyma hem!

Söylüyorken, gözde yaşlar akmada,
Hem hâin, halk, hem de cellât ortada.

Düşmesin hiç bir Frenk, bu hâle hem,
Böyle feryâd görse, mülhit, istemem!

Ağlayıp, kalpten de feryâd etmede,
Önde sanki Azrail var görmede.

"Ey Hüda! Ey Rabbimiz" söyler nice,
Taş, duvâr, aynen demişler öylece.

Öyle Yâ Rab, söyleyip durmuş idi,
Yükselen ses: “İşte inci” söyledi!

ARAMA SIRASI NASUH’A GELMESİ, “ARAYIN” DENMESİ. NASUH’UN KORKUP KENDİNDEN GEÇMESİ

2275
“Hep aranmış, sen Nasuh bir gel öne”
Duydu Nasuh, sanki cân ermiş sona.

Çatlamış, çökmüş duvar say, çöktü o,
Cân, fikir uçmuş ve cândan geçti o!

Aklı gitmiş, hem amânsız kaldı ten,
Onda kalmış, Hakk’a ermiş, sır ilen!

Oldu bomboş, kalmamış varlık denen,
Cân doğanın huzra celp etmiş hemen!

Hem delinmiş sandalıymış, bîmurât;
Rahmetin deryâya düşmüş, oldu zât!

2280
Hem akılsız, hem fikirsiz, oldu cân;
Coştu Hakk’ın rahmeti, hiç durmadan.

Tende mevcût aybı, terk ettikçe cân,
Aslâ dönmüş, aslâ oymuş, yol açan.

Cân doğandır, ten sayılmış bir tuzak,
Hem ayak bağ, kol kırık, kalmıştı bak!

Aklı gitmiş, hem de, çözmüşken ayak,
Has doğan, şaha dönüp uçmuştu bak!

Oysa rahmetlerde deryâ coşsa bir,
Taşta artık bengisu içmektedir.

2285
Çok zayıf, bir zerre cân, kıymet bulur,
Yerde toprak, bir yeşil atlas olur.

Bunca yıl evvel ölen, meydandadır,
Belki iblis hûriden farksız kalır!

Hem yeşermiştir bütünden yer denen,
Kupkuru dal tâzelenmiş, meyveden!

Kurt, kuzuyla, mey içip, yoldaş olur,
Her ümîtsiz iz bulur; hoşluk bulur.

İNCİNİN BULUNMASI, SULTÂNIN HİZMETÇİLERİNİN NASUH’TAN HELÂLLİK DİLEMELERİ

Cân yok etmiş, korkularmış bitmede,
“İnci bulduk!” müjde artık denmede!

2290
Ânsızın bir ses gelip der: “Korku yok!
Bak bulunmuş inci, hem kıymetli çok!”

Hem ferâhlık var, verin siz müjdeler,
Hem bulunmuş inci, gelmiş neş’eler!

“İnci bulduk!” Çağrışıp eylerken ün,
Başlamış el çırpma, bitmiştir hüzün.

Hem de, Nasuh’un akıl gelmiş başa,
İşte aydın gün, görür göz, bak işe!

İstemiş herkes, helâllik, baksana,
El öper olmuştular, dönmüş ona!

2295
“Şüphelendik, gel helâl et hakkını,
Senden, et yer olmuşuz, affet hani!”

Çünkü oymuş, hem yıkarken, en yakın,
Önde oymuş, şüpheler çekmiş bakın!

Hem Nasuh tellâktı, bir mahremdi o,
Ruhta birken, sâde tenden ayrı o!

Orda yok, ondan yakın bir tek kadın,
İnci almıştır, aşırmıştır bakın!

Önce yoklansın o, istenmiş idi,
Hürmeten, son âna dek kalmış idi!

Hem eğer almışsa, atsın bir yere,
Hürmeten, mühlet verirler bir kere.

Hem o yüzden, hep helâl et derdiler,
Hürmeten çok mâzeret gösterdiler.

Der ki Nasuh: "Hakk'ımın bir lûtfu bu,
Söylenenden pek beter, ben doğrusu!

Yok, gerek benden, helâllik istemek,
Hem zamânın suçlu ben, bilmek gerek!

Söylenen sözler, bilinmiş bindebir,
Şüphelenmiş varsa, hem gerçekçedir!

Kim ki benden bildi, azcık suç ne ki?
En fenâ suçtan bilinmiş, bir teki!

Suçlarım var, bilmişim tek sâde ben,
Bir de Rabbim, suçlarım var setreden!

Önce İblîs, suçların üstâd olan,
Sonra benden, sâde bir rüzgâr kalan!

Gördü Allah, halkı görmez eyledi,
Yüz sarartmaz, hem utanç göstermedi.

Sonra, rahmetlerle dikmiş kürkümü,
Tatlı bir tövbeyle, sarmış gönlümü!

Her ne yaptım, yapmamış saymış beni,
Hem ibâdet yok, sayar yapmış beni.

Servi, susam misli, âzât eyledi,
Gönle devlet, baht verip, şâd eyledi!

Hasların defterde yazmış ismimi,
Ben cehennemlik, sunar cennet demi.

Ettiğim âh, oldu bir muhkemce ip,
Düştüğüm pis kuyya sarkmış, hem de ip!

Tuttum ipten, sıçrayıp çıktım dışa,
Neş'elendim, dönmüşüm şâd olmuşa!

Ben, çukurlar içte sığnaksız iken;
Ben cihâna sığmam artık, belle sen!

Eylerim ben, sonsuz hamdi, Ey Hüda!
Eyleyen sensin, beni dertten cüdâ!

Olsa mevcût, her kılın elbet dili,
Şükre yetmez, hamde yetmez, bilmeli!

Nârâ attım, bağda, ırmaklarda ben,
"Keşki kavmim bilmiş olsun!" der iken!"

SULTÂNIN NASUH'U TÖVBESİNİN KABÛLÜNDEN SONRA TELLÂKLIĞA TEKRÂR ÇAĞIRMASI ONUN DA BAHÂNE BULUP GİTMEMESİ

Sonra bir fert geldi, söyler: "Hem niye?
Şahımın kız, söylüyor gelsin diye!"

Şah kızı sesler ve gelsin istedi,
"Saç, başım tezden yıkansın!" der idi.

Gönlü, senden gayri tellâk istemez,
Senden ayrı kimse, elbet killemez!

Der ki: "Git! Git! Kalmışım işten uzak;
Hasta Nasuh, derdi vardır, şimdi bak!

Koş da git bul, tâze bir tellâk ona,
Hak için elbet yoğum, işten yana!

Cürmümüz elbette hadden aşmada,
Korku, gönlümden nasıl yok olsa da?

2325
Ölmüşüm, dünyâya tekrâr gelmişim,
Ölmenin tat neydi artık, bilmişim.

Tövbe ettim Hakk'a gör, gerçekte ben,
Hem de ölsem, vazgeçilmez, tövbeden!

Mihneti görmüş olan dönmez ki pek,
Derde, kim yönlense tam merkep demek!"

KİM Kİ TÖVBE EDER, PİŞMÂN OLUR, TÖVBESİNİ UNUTUR, SUÇU TEKRÂR İŞLEMEYE KALKARSA EBEDÎ ZİYÂNA DÜŞER. TÖVBESİNİN KUVVETİ KALMAZ. TÖVBESİNDEN ZEVK ALAMAZ. TÖVBESİ KABÛL EDİLMEZSE, HAKK'A SIĞINIRIZ. KÖKSÜZ BİR AĞACA BENZER. HER GÜN BİRÂZ DAHA SARARIR, BİRAZ DAHA KURUR

Çiftçinin var bir eşek, sırttan yağır,
Sırt çıban, işkembe dersen, tamtakır!

Gündüzün, otsuz ve taşlık yerde o,
Aç, susuz, yoktur bakan, gezmekte o.

2330
Yok ki ot, etrâfta vardır sâde su,
Gündüz akşam, rızkı mâtem doğrusu!

Vardı bir tek, bir kamışlık ormanı,
Sâde gizler, av gözetmiş aslanı.

Erkecik bir fille düşmüş, cenge o,
Pek yorulmuş, avsız olmuş, işte bu!

Hem zayıflıktan, o av etsin neyi,
Hem de, kuşluksuz koyup çok vahşiyi.

Çünkü artan olsa, onlar yerdiler,
Hasta aslan vardı, darlık gördüler.

2335
Der ki aslan: "Merkep av et!" Tilkiye;
Emreder elbet: "Benim arzum!" diye.

Sen, çayır bir yerde görsen, bir eşek,
Çok mavallar söyleyip sen, burya çek!

Merkebin etten yiyip, ersem güce,
Başka av yapsam, yiyin siz öylece.

Az yesem ben, artacak kalsın sizin,
Ben sebep olsam, rızık olsun sizin.

Yâ öküz olsun, eşek olsun ara,
Her ne bulsan, yön verir efsûnlara.

2340
Aldatıp, hoş söz ve efsûnlar ile!
Kandırıp sen, burya bir kez, çek hele!"

ALLAH'IN İLHÂM VERDİĞİ KİŞİLER ASLANA BENZER. BİRÇOK CANAVAR ASLANIN ARTIKLARINDAN BESLENDİĞİ GİBİ İNSANLAR DA BU KİŞİLERDEN BESLENİR

Bir kutup aslan, bütün avdır işi,
Şimdi ondan, artacak yer, çok kişi.

Muktedirken, bak rızâsın almaya,
Kuvvet artsın, vahşiden avlanmaya.

Câiz olmaz, güçsüz olsun halk kadar,
Akl elinden, rızkı halkın aşikâr!

Ondan artık oldu, halkın bulduğu,
Senden av ister, gözet, tek doğru bu!

2345 Hem akıl oymuş ve halktır, uzvu ten,
Tende tedbîr, akla mahkûm, bil ki sen!

Kutb zayıflar olsa tenden, ruh değil,
Hem vapur olmuş zayıf, hiç, Nuh değil!

Kutb odur, durmaz döner, kendince o,
Hem, feleklerdir tavâf etmiş onu.

Tâmirât uğrunda, yardım et ona;
Sen onun has kul olup, hep dursana!

Yardım etsen, sen ona yardım sana,
Hakk'a yardım, yardım ummak, baksana!

2350 Tilki ol, av et, fedâ et sen ona,
Verdiğin av, bin olup dönsün sana!

Tilki örnektir, mürîd avlanması,
Sırtlanın av leş, inatkâr lokması.

Ön'ne leş gelsin, eren eyler diri,
Gübre ver bostan, bulur hep güçleri.

Tilki der: "Baş üzre, alsam aklı ben,
Hîleler düzsem ve aldatsam hemen.

Hîleler, efsûn desen, olmuş işim,
Halkı, destânsız da iknâ etmişim.

2355 Dağ başından koştu, dönmüş va'dide,
Karşılaşmış, bir zayıf merkeple de.

Gitti, yaklaşmış, verip cândan selâm,
Vardı sâf, yoksul bulup, ermişti tam.

Der: "Kıraç yerlerde hem keyfin nasıl?
Hep çorak, taşlık şu yerler, velhasıl!"

Der eşek: "Gam hem de, cennet olsa ne?
Çok şükür bak, rızkım Allah'tan yine!

Dosta şükrüm hem hayır, hem şerde var,
Hem beterden, çok beterler, âşikâr!

2360 Taksim O'ndandır, şikâyetler küfür,
Sabr gerek, sabr, bolluğun emr hükmüdür.

Hak'tan ayrı neyse düşmân, ayrı dur,
Dostu, düşmâna şikâyet, hoş mudur?

Verse ayran, bal verilsin istemem;
Bunca nimetlerde, gam vardır hemen!

Oduncunun Eşeği Ahırdaki Arap Atların Saltanatını Görünce O Devleti Dilemesi

Var sakanın, pek zayıf bir merkebi,
Çifte kat bel, sanki bir çember gibi.

Sırtı yükten dopdolu, yüzler yara,
Beklemiş hep, ölmenin gelsin sıra!

2365 Nerde yemler? Kupkuru ot, yok bile;
Dürtüyor sâhip, demir almış ele!

İmrahor görmüş, acırken hâline,
Merkebin sâhibinin, dostmuş yine.

Hem selâm vermiş ve sormuş, hâli ne?
Çifte kat olmuş, sanırsın "dal" yine?

Yokluğum olmuş kusur, dilsiz eşek,
Taksirâtımdan saman bulmazdı pek!

İmrahor der: "Kaç gün olsun, ver bana,
Bağlasam, hem güçlenir, şah ahrına!

2370
Aldı rahmet ehli, yollar merkebi,
Hem o şahın, ahra bağlar merkebi.

Gördü merkep, tavlı birçok has atı,
Hem Arap atlar güzel, tok, has atı!

Alt yıkanmış, hem silinmiş pek temiz,
Hiç samân, hiç arpa bekler yok henüz.

Hep tımâr olmuştu atlar öylece,
Kaldırıp baş söylemiş: "Sen, Ey Yüce!

Sen yaratmışsın beni, saysan eşek,
Hem zayıf, sırtım yara, pejmürde pek;

2375
Akşam açlık, sızlıyor sırtın yara,
İsterim, ölmek gelip alsın sıra.

Atların hâller mükemmel, bak nice,
Hep bana mahsus belâlar, öylece?"

Ansızın kopmuştu harp, vurmuş eyer,
Gemleyip, sürmüştüler, meydândı yer.

Yerdiler ok, düşmân olmuş kimseden,
Saplanır, her bir yana temren denen!

Hem savaş bitmiş, geri dönmüştüler,
Hep perişân tavlaya düşmüştüler.

2380
Hep ayaklar, pek de sağlam bağlanır,
Toplamışlar cümle nalbantlar hazır.

Hep yararlar, hançer almış tenleri,
Sökmek ister tendeki temrenleri.

Hem eşek, görmüş de söyler: "Ey Hûdâ!
Ben bu fakrım üzre, kalmam kuşkuda!

Öyle rızktan, darbelerden bezginim,
Hem cihândan geçme, sıhhat bildiğim!"

EŞEĞİN TİLKİNİN SÖZLERİNİ BEĞENMEYİP: "BEN KISMETİME RÂZIYIM" DEMESİ.

Tilki der: "Bulmak için bir rızk helâl,
Farz olur Hak emre uymak, işte hâl!

2385
Yer sebepler âlemi, yokken sebep,
Olmamış hiç, isteyiş lâzımdı hep!"

Durmadan Hak ihsânından isteyin,
Zorla kaplan misli çalmak, yok bilin!

Der ki Peygamber: "Rızık bulmak yolu,
Hep kapanmış, ev, kilitler dopdolu!

Açmak istersen, anahtar gayretin,
Uğraşındır, hem, gidip gelmen kesin!

Hem anahtarsız açılmaz, yok ki yol;
İstemezden vermez Allah, bilmiş ol!"

EŞEĞİN TİLKİYE CEVÂBI

2390
Der: "Zayıflık az tevekkülden gelir,
Cân veren, elbette ekmekten verir!

Padişahlık, hem zafer, isterse kul,
Ekmeğin, hiç lokma, az gelmez oğul!

Hep rızık bulmakta görsen vahşiler,
Rızka koşmaz, hem kazanç etmezdiler.

Rızk veren Allah, verendir herkese,
Ön'ne koymuştur, nâsipler eylese!

Sabr eder kim, rızkı ermiştir ona,
Gayretin zahmet, sabırsızlık sana!"

TİLKİNİN EŞEĞE CEVÂBI

2395
Tilki tekrâr der: "Tevekkül nâdirât,
Azda vardır, böyle ancak mârifet.

Nâdirâta, meyl olur câhil işi,
Nerde kursun her gelen, şahlık düşü?

"Hem kanâat haznedir" söyler Nebî,
Herkes olmaz gizli hazne sâhibi!

Haddi bil artık, havâdan açma sen,
Pis çukur var, orya artık, düşme sen!"

EŞEĞİN TİLKİYE CEVÂBI

Bil ki tersten söylüyorsun sen sözü,
Hep tamâhtır, cânda çirkinlik özü!

2400
Hiç kanâat ehli, cânsız kalmadı,
Hiç yüzünden, kimse sultân olmadı.

Rızk, domuz, itten esirgenmez ki bil,
Hem bulut, yağmur, senin kârın değil!

Sen nasıl, rızk âşığı olmuş isen,
Rızk, senin âşık olur olmuş hemen.

HAKK'A DAYANMA DOLAYISIYLA BU DURUMU DENEMEK İSTEYEN VE SEBEPLERİ BIRAKIP ŞEHİRDEN VE HALKIN GEÇECEĞİ YERLERDEN UZAKLAŞARAK BİR DAĞ ETEĞİNE GİDEN, AÇLIKTAN BAŞINI BİR TAŞA KOYAN VE İÇİNDEN "YA RABBİ, SENİN SEBEP YARATMANA VE RIZIK VERİCİLİĞİNE DAYANDIM, SEBEPLERİ BIRAKTIM. BU SURETLE SANA DAYANMANIN SEBEP HALK ETMESİNİ DE GÖREYİM" DİYEN ZÂHİDİN HİKÂYESİ

Duydu zâhit, Mustafâ'dan şöyle der:
"Herkesin hep rızkı, Allah'tan gelir."

İstesen rızk, istemezsen, baksana,
Âşığındır, koştu ardından sana!

2405
Duydu zâhit, imtihân etmek diler,
Bir dağın diplerde, yatmışken meğer!

"Beklerim ben, gelmiş olsun, rızk bana,
Hem gelir kuvvetle, zannımdan yana.

Yol şaşırmış, geldi kervân bir dağa,
Gördüler zâhit ki yatmış, uykuda!

"Yol yitirmiş, hem yatan" söylerdiler,
"Çıplacık, hem, yol, yitirmiş derdiler.

Yok, mu hiç düşmân ve kurttan korkusu?
Yoksa ölmüş, yok diriymiş sanki bu?"

2410
Geldiler hem el atıp kaldırdılar,
İmtihandan, hiç konuşmaz, hep susar!

Hem vücût kıpratmadan, baş dönmeden,
Açmadan göz, öyle durmuştur hemen.

Söyleşirler, pek zayıf, çok aç ki bu,
Sanki tutmuş burda ölmeklik onu!

İstemişler hep yesin ekmek, yemek,
Hem, boğazdan içre döksek, dendi tek!

Oysa kasten ağzı yummuş, diş sıkar,
Hak katından söz bu, görsün âşikâr!

Hep acırlar, rızkı bitmiş doğrusu,
Pek yazık hem, sanki cân vermekte bu!

Bir bıçak bulsak ve açsak ağzını,
Dişlerinden zorlayıp açmış onu.

Ağza dökmüş çorbadan onlar hele,
Tıktılar ekmek, yemekten el ile!

Der ki: "Gönlüm sen bilirsin, sırrı ne,
Sen susarsın, nâza dönmüşsün yine!"

Gönlü der: Bildim ki rızk, Hak'tan gelir,
Ten ve cânın rızkını Allah verir!

İmtihân olmaz ki hem bundan öte,
Sabr edensen hep rızıklar gelmede.

TİLKİNİN EŞEĞE CEVÂP VERMESİ VE ONU KAZANCA TEŞVÎKİ

Tilki der: "Terk et, hikâye söylemen,
Az da olsun, el atıp dur, kâra sen!

El verir Allah ki, iş yapsın diye,
Kâr edersen, dosta yardım etmeye.

Hep yürür herkes, kazançlar üstüne,
Yardım etmek ister artık, dostuna!

Yapmamış insan, muhakkak her işi,
Terzi, dülger, çiftçi olmaz bir kişi.

Böyledir âlemde işler ey kişi,
Yokluğundan, seçti insan her işi!

Bil bedâva rızk yemek, yok insana,
Hep çalışmak, iş de, sünnettir sana!

TİLKİNİN, "ALLAH'A DAYANMAK KAZANÇLARIN EN İYİSİDİR. ÇÜNKÜ HERKES O'NA MUHTAÇTIR. HERKES "ALLAH'IM, BANA BİR İŞ RAST GETİR" DİYE DUÂ EDER. DUÂ DA ALLAH'A DAYANMADIR. BÖYLE BİR KAZANCI ELDE EDENİN BAŞKA BİR KİMSEYE İHTİYÂCI YOKTUR" DİYE CEVÂP VERMESİ

Der eşek: "Hakk'a yönelmek sâde kâr,
Cümle âlemlerde, buymuş âşikâr!

Görmedim, şükründen üstün kârı ben,
Hakk'a şükrüm, rızkı artırmış hemen!"

Hep uzar olmuş, gider artık hitâp,
Hem suâl bitmiş, tükenmiştir cevâp!

Sonradan söyler, kulak ver tilkiye;
"Kendi kendin atma der tehlikeye!"

Yer çorak olsun, sabır ahmâk işi,
Allah'ın âlem geniş, gör ey kişi!

Göç ki burdan, sen çimenlik yerlere,
Irmağın, dört yan çimen, gör bir kere.

Sanki cennetten çayırlık, yemyeşil,
Hep uzanmış, belden üstün, öyle bil!

Mutlu hayvânlar, bütünden orda ve
Öyle yüksek ot ki, kaybolmuş deve.

Her yanından, tatlı kaynak akmada,
Orda hayvânlar, emîn, mutlanmada!"

Hem eşeklikten demiş, merkep yine,
"Öyle dersin, hem zayıflık sende ne?

Nerde neş'en, gözde nûr, yok dizde fer?
Neydi derdin, sen zayıf, benden beter?

Bahçenin methi yalan, zandan değil,
Hem nedendir, gözlerin mahmur değil?

Açgöz olman, görmemek, yoksulluğun,
Hiç görülmez, gövdeden zenginliğin!

Çeşmeden geldin fakat sensin kuru,
Sen mi ceylansın, bulunmaz misk, koku?

Söylenenden, bir nişan yok, ey kişi,
Şahidin, yoktur belirtin, ey kişi!"

BİR DEVLETİ HABER VERENDE SEN ONUN NİŞÂNESİNİ GÖREMEZSEN BİL Kİ O BİR TAKLÎTÇİDİR. BUNA BİR DEVE HİKÂYESİNİ ÖRNEK GÖSTERİYORUZ

Bir adam sormuş ve derken: "Ey deve,
Geldiğin yer söyle nerden ey deve?

Der: "Senin köyden hamamdan gelmişim,"
Der: "Tamâm ben dizlerinden bilmişim!"

Gördü Mûsa'nın, Fir'avun, ejderi,
Mühlet ister, yumşatırken hisleri!

Hep zekîler "Allah'ım der oldu hem,
Fazla sertlik, sunmalıymış işbu dem."

Mucizât ister yılan, ejderse de,
Tanrılık, hışm, kibrini bak netmede?

Bir otursun: "İşte Allah ben" diyor,
Gördü kurtçuk, hem yalaklık eyliyor!

Sende nefs, hurmayla sarhoş olmasa,
Bil ki, gaybın salkımı, görmez o da!

Çünkü nûrlar görmüşün, vardır nişân,
Kaçtı nûrlanmış, gurûrlardan inân!

Kuş dolaşmış olsa mutlak, şor suda,
Tatlı su hiç görmemiş olmuş o da!

Onda iman, sâde taklîttir, o ân,
Cânı, iman görmemiştir, sen inân!

Taklîdin çok tehlike, vardır hele,
Orda çoktur yol kesen, şeytân bile!

Allah'ından nûr görür, iman eder,
Onda şekler, şüpheler sâkin meğer!

Hem denizlerden köpük, bir toprağa,
Ermeden, çalkantı ermez durmağa.

Hem köpüktür, toprağın gurbet dolu,
Gurbetin, tek ızdırâp olmuş yolu.

Göz açılmıştır, okur her nakşı yâ,
Şeytânın eller ulaşmaz, almaya!

Bak eşek, sırr söylemiştir tilkiye,
Serseri bir taklîdin emrinde yâ!

Suyu övmüş, oysa yoktur iştiyâk,
Giysiler yırtmıştı aşk, ondan uzak!

Hiç münâfık özrü, bulmazmış kabûl,
Sâde dilden, kalbe ermez aslâ yol!

Elmadan vardır koku, yok elması,
Hem o ıtrîn, hep zarârdır olması.

Hiç kadınlar harpte, saflâr yarmamış,
Hep figân, feryâd olur onlarda iş.

Safta görsen, sanki aslan her biri,
Hem kılıçlar elde, titrer elleri.

Vay o insan, oldu hem aklen dişi,
Nefsi erkek, coşmak ister bir kişi.

Şüphesiz, aklen hemen alt olmada,
Göçmüş elbet, tek ziyân yol olmada.

Mutludurlar, aklen erkek her kişi,
Nefsi yenmiş, hem de nefsiylen dişi!

Cüz'i akl, erkek ve üstün, oldu mu?
Nefs kadın olsun, yener aklen onu!

Başlayıp saldırsa, pek muhkem dişi,
Var zarâr, almış eşek, eşşekliği!

Oysa hayvânlık sıfâttan, üst dişi,
Çünkü renkler, hem de, süs olmuş işi.

Hem eşek duymuş çimen, otlar ne var,
Hep delîller, oldu toptan târumâr!

Yağmurun muhtâç susuz, yokken bulut,
Hem öküzler misli aç, sabrı unut!

Bir demir kalkan sabırdır ey peder;
Hak ki, kalkan üzre yazmış: "Var zafer!"

Gör mukâllit, yüz delîl dizmiş söze,
Bir kıyâstır, ruhsuz olmuştur bize.

Misk bulanmıştır ve aslâ, misk değil,
Misk kokar ammâ ki, hep pistir, çekil!

Ey mürîd, pislikte misk olmak için,
Bahçenin ottan, yemek lâzım bilin.

Arpa hiçtir, cümle merkepler, sizi,
Ceylan otlar, hep Hotan'dan kırmızı.

Hep karanfil, yaseminler otla sen,
Hem Hotan'dan, sahralar bul, git hemen.

Gül ve reyhan var, alıştır mideni,
Hem resûllerden, bu hikmet madeni!

Mide vazgeçsin şu ottan, arpadan,
Topla gül, reyhan yiyen ol durmadan!

Çekti işkemben, samanlık üstüne,
Gönlünün has mide, reyhan der sana.

Arpadan, ottan yiyen, kurbân olur,
Nûr-u Hak kim yerse, hep Kur'ân olur!

Bir yarın pis, bir yarın misktir senin,
Geç ki pisten, miskliğin, artsın hemin!

Hem mukallit, yüz delîl der, yüz beyân,
Dille söyler, onda ammâ yok ki cân!

Söyleyenden görmemiş şah, cân ve fer,
Yaprağından, olmaz elbet meyveler.

Hem de küstâhlık eder söyler o da,
Kendi titrek, bir samandır ortada.

Sözle pek çok, parlayış gösterse de,
Sözde birçok titreyiş gözlenmede!

OLGUN, HAKK'A ULAŞMIŞ ŞEYHİN DÂVETİYLE OKUMAKLA ŞÂN KAZANMIŞ KİŞİLERİN SÖZLERİ ARASINDAKİ FARK

Nûrlu şeyhler, gösterir yol insana,
Sözle yol, yoldaş olurlar, baksana!

Sen çalış, nûrlarla sarhoş olmaya,
Sözlerinden, başlasın nûr akmaya!

Her ne kaynar, birleşir pekmezle de,
Hem, döner olmuştu pekmez lezzete.

Hem havuç, elma, ceviz kaynatsanız,
Pekmezin lezzetle, bulmuş oldu iz.

Hem ilim, nûrlarla kaynar oldu mu?
Bed olan bilginde, bulmuş nûrunu.

Her ne söylersen, muhakkak nûr olur,
Âsumândan yağdı yağmur, sâde nûr!

Gel de gök ol, bir bulut ol, yağ hele,
Hem oluk yağdırsa, boş işler ile.

İğretidir, hem oluklar içre su,
Hiç de ummâ, hep bulutlar dopdolu.

Fikr edişler, hep oluklar benzeri,
Hem bulut, ummân; keşif, vahyin yeri!

Öyle yağmur, bin bezektir bahçeye,
Hem oluk, komşuyla, sokmuş kavgaya.

ALAF HIRSI YÜZÜNDEN, EŞEĞİN TİLKİYE KARŞI YENİLGİYE UĞRAMASI

Hem eşek yapmıştı üç, dört hamleyi,
Çünkü taklîtçiydi, yutmuş hîleyi.

Görgü yok, yok bilmenin tek cümlesi,
Kandırır olmuştu tilki hîlesi.

Hem yemekten hırs, gelip etmiş zelîl,
Boşta kalmış, sunduğu beşyüz delîl!

ADAMIN BİRİ BİR OĞLANA KÖTÜLÜKTE BULUNURKEN OĞLANIN BELİNDEKİ HANÇERİ GÖRÜP "BU NE" DİYE SORDU. ÇOCUK, "BİRİSİ BENİM HAKKIMDA KÖTÜ DÜŞÜNCEYE SAPLANIRSA ONUNLA KARNINI DEŞERİM". DEDİ. ADAM DA, ŞÜKÜR ALLAH'A Kİ BEN SANA KÖTÜLÜK DÜŞÜNMÜYORUM, DİYORDU. **"BEYTİMİZ BİR BEYT DEĞİL, BİR İKLİM O, / BEN ALÂY ETMEM, ALÂYKEN TÂLİM O!"**

Bir adam, bir oğlanı almış eve,
Maksadı pis, hem müsait her şeye.

Der ki mel'un: "Sende gördüm bir bıçak,
Hem bu neymiş, saklanan şey neydi, bak?"

Der ki: "Kim hakkımda fikretmiş fenâ,
Saplarım hançer muhakkak, karnına."

Der o lutî: "Çok şükür ettim O'na,
Pis düşüncem, hîlemiz, yoktur sana!"

Sende, insanlık yok olsun, fayda ne?
Hem yürek yok olsa, hançer hiç yine!

Say ki, mirâstır Ali'den zülfikâr,
Söyle, aslan pazusu olmuş mu yâr?

Öyle say, vardır Mesih'ten bir nefes,
Îsâ'dan yok, diş, dudak, çirkin ve kes!

Sen kazanmak üzre yaptın say gemi,
Nûh'a benzer, var mı kaptanlık hemi?

Put kıran İbrâhim olmuştum desen,
Ten putun, âteşte hiç yaktın mı sen?

Bir delîlin varsa, çıksın ortaya,
Tahta hançer, zülfikâr olsundu yâ!

Bir delîl mani olur olmuş sana,
Hak'tan inmiş, bir gazâptır baksana!

Yolda korkmuş, senle güç bulmuşsa da,
Sende korkmak, titremek, çok ortada!

Sen, tevekkülden de, ders vermektesin,
Sen sineklerden, damar emmektesin!

Ey oğul, sen öncü oldun askere,
Âletin şâhit, bıyık var boş yere.

Sende kalp hepten de, nâmertlik dolu,
Sen bıyık bur, gülmenin olmuş yolu.

Gel de yağmur misli döktür gözyaşı,
Sen sakal kurtar alaydan ey kişi!

Erliğin dermân içip, sen eyle iş,
Ol ki koç burcunda bir kızgın güneş.

Mideni terket de yönlen kalbe sen,
Perdesiz, Hakk'ın selâm ersin hemen!

Gösterişsiz bir adım at şöyle sen;
Gör, ezel aşkı seni çeksin hemen!

EŞEK HER NE KADAR ÇEKİNDİYSE DE TİLKİ ONA ÜSTÜN GELDİ. EŞEĞİ ASLANIN OLDUĞU ORMANA ÇEKTİ

Hep direnmiş tilki, basmıştır ayak,
Merkebin tutmuş sakaldan, çekti bak!

Nerde kalmış, tekkenin tefler çalan,
"Gitti merkep!" söylesin, dursan bu ân!

Çünkü tavşan, kuy'ya tıkmış aslanı,
Tilki kandırmaz mı merkepler hani.

Duyma söylenmiş olan her bir sözü,
Tek velide mevcut efsûnun özü!

Tatlıdır efsûnu, şeksiz helvâdan,
Bassa toprak, hoş gelir yüz helvâdan.

Has dudaklar, çeşni vermiş meylere,
Cümle küpler, çeşnilenmiş bir kere.

Hem dudak lâ'al, cânla bilmez kimseler,
Pis şarâbın aşkı var, gitmekteler.

Saf sular, görmez muhakkak körse kuş,
Şor suyun yanlarda, yapmıştır koşuş.

Cân Mûsa'sı gönlü etmiştir Sinâ;
Körse tûtî, göz açarmış bak ona!

Cân Şirîn'in Hüsrev'i, beklerdi hep,
Şehrinin olmuş ucuz, tatlar talep.

Gaybının Yûsuf ki, çekmiş askeri,
Hem şeker dengiydi, çekmiş her biri.

Hem Mısır'dan, yönlenir kervan bize,
Şenliğin ses, tûtîler gelsin size.

Hem yarın gör, şehre dolmuştur şeker,
Pek ucuz, artık ucuz, bolluk meğer.

Tatlı sevmişler, bulansınlar şeker,
Tûtî benzer, bulsa kör, sofranda yer.

Döv kamış, iş sâde buymuş, bilmeli,
Cân fedâ et, işte varken sevgili!

Kentte yok hiç, ekşi yüzler bir kere,
Hem Şirin tahtlar verir Hüsrev'lere!

Hem de meyler üzre mey var, öyle yâ,
Var minâre, çık da ver artık salâ!

Sirke bal olmaz, dokuz yıl geçti mi?
Taş bulur hep, lâ'l ve altın görkemi!

Hem güneş, eflâkte eller çırpmada,
Zerreler, aşktan coşup, oynaşmada!

Hep yeşilliklerde, sarhoş çeşmeler,
Onda güller gör ki sen, açmış neler!

Devletin göz, yaptı mutlak bir büyü,
Ruh-u Mansur'dur, "Ene'l-Hak" güttüğü!

Tilki, alsın gör, eşekten aklı, sen,
Olma merkep, gam çekip merkepleşen!

KORKUSUNDAN BİRİSİ KENDİSİNİ BİR EVE ATTI. BENZİ SAFRÂN GİBİ SARARMIŞ. EV SÂHİBİ; "HAYROLA, NE OLDU?" ADAM; "DIŞARIDA EŞEKLERİ TUTUP YÜK YÜKLÜYORLAR" DİYE CEVÂP VERDİ. EV SÂHİBİ: "EŞEKLERİ TUTUYORLAR. SEN EŞEK DEĞİLSİN YA, NE KORKUYORSUN?"

Bir adam kaçmış, sığınmış bir yere,
Hem dudak mor, renk sararmış bir kere.

Hânenin bey der ki: "Hayr olsun ki sen,
İhtiyârlar misli titrersin neden?"

Hem neden kaçtın, neden gel söyle sen,
Söyle benzin, hep sararmıştır neden?"

Der ki: " Zalim şahı eğlendirmeye,
Topluyorlar el atıp her eşşeğe!"

"Amcanın cân, hep tutarlar merkebi,
Sen değilsin, öyle bir merkep gibi!"

"Öyle gayret eylemişler tutmaya,
Ben tutulsam, hiç gerek yok, şaşmaya!

Hep girişmişler, eşek tutmak için,
Yok ki imkân, insan ayırt etmenin.

İnsan, hayvan neyse fark etmezdiler,
Hem eşek, her sâhibi tutmaktalar."

"Hem bizim şah, hiç ayıp iş yapmamış,
Hem duyar, hem hisseder, yok böyle iş.

Ol adam, merkep tutandan, korkma sen,
Vaktin Îsâ'sın, bu hâlden ürkme sen!

Nûrunuz dördüncü katlar dolduran,
Hâşâ! Mevkin, hiç ahır olmaz inân!"

Sen ahırlar içresin ammâ, fakat!
Gök ve yıldızdan da yüksek, katbekat!"

İmrahor bir başka, merkep başkadır,
Hem ahır var, her giren merkep midir?

Hem neden, tuttuk ki merkep kuyruğu,
Gül bağından söyle, gül diksin tuğu!

Nar, turunçtan, elmanın daldan söz et,
Hem şarâplardan, güzellerden, söz et!

Yâ o deryâdandı cevher dalgası,
İnci söyler, inci görmüş damlası.

Yâ da, gül toplar o kuştan, söyle sen,
Hem gümüş, altın yumurtlar bil hemen.

Söyle keklik besleyen, tür tür uçan,
Sırt ve yüz üstünde uçmuş, bir doğan.

Merdiven var, gizli, âlem gösteren,
Perde perde, hep semâya yükselen!

Her güruhun, merdivenler ayrıdır,
Her sülûkun, âsumânlar ayrıdır.

Her birinden, hep habersiz her biri,
Mülk geniş, uçsuz bucaksız, her yeri!

Onda hoşluklar ne, şaşmış ordaki,
Oysa şaşkınlıkla şaşmış, burdaki.

Allah'ın arzın, meğer saha geniş,
Her ağaç bir yerden uç vermiş imiş.

Hep ağaç üstünde yapraklar ve dal,
Şükreder: "Ülkem güzel, pek hür bu hâl!"

"Gül için söyler, verin içtin neyi, "
Der de, bülbüller dönerler bahçeyi.

Sözlerin yoktur sonu gel, dön geri,
Tilki, aslan neylemiş, et sözleri.

TİLKİNİN EŞEĞİ ASLANA GÖTÜRMESİ, ASLANIN ACELESİ YÜZÜNDEN EŞEĞİN KAÇIP KURTULMASI! TİLKİNİN ASLANI AZARLAMASI VE ASLANIN DA TİLKİDEN ÖZÜR DİLEMESİ! BİR DAHA EŞEĞİ KANDIRARAK YANINA GETİRMESİNİ RİCÂ ETMESİ!

Tilki kandırmış, götürmüş aslana,
Parçalansın orda merkep, baksana!

Hem uzakken, pençe atmıştır ona,
Etmemiş sabr, hem eşek gelsin bana.

Kükreyip, korkunç şekiller üzre o,
Hem de kıprar bir mecâl yok, doğrusu!

Hem eşek görmüş uzak ondan dağa,
Başlamış, nallar döküp, hep kaçmağa.

Tilki der: "Ey hayvânâtın şahı sen,
Sabırınız yok, akla uymazsın neden?

Tâ ki merkep, tam yanaşsaymış sana,
Bir basit hamlen, yeter olmuş ona!

Evmeler, hep hîleler, şeytân işi,
Sabra yönlensen, lütuf buldun kişi.

Pek uzaktan, aslan etmiş hamleyi,
Hem zayıflık çıktı, ardır gerçeği."

Der ki aslan: "Bende kuvvet tam dedim,
Bunca kuvvetsizmişim, hiç bilmedim.

2575
İhtiyâç hem, açlığım hadden öte,
Sabr ve aklım yitti, artık öyle de.

Gelse elden, kullanıp tekrâr zekâ,
Merkepi döndür ki, gelsin burya da!

Bir düzen kursan, getirsen sen onu,
Pek de minnettâr olurdum, en sonu!"

Tilki der: "Hak eylesin yardım bana,
Kalp mühürler, hem verir körlük ona.

Hem o şiddet, hem unutsun korkuyu,
Onca lâyık oydu, merkeplik huyu!

2580
Ben getirsem, hiç de evmek yok sana,
Hep emekler istemem ersin sona!"

Der ki aslan: "Tecrübem olmuş benim,
Hastadır artık, zayıf düşmüş tenim.

Hem eşek artık, tamâm yaklaşmadan,
Yatmışım sansın, hücum etmem inân!"

Tilki kalkar, yollanır, der: "Şah bana,
Himmet et sen, gafletim ersin ona!

Hem eşek yapmıştı, Hakk'a tövbeler,
Başka bir söz olsa, kanmam ben meğer!

2585
Biz ki ahdin, aydın aklın, düşmânı,
Tövbe bozmak, bizde iş olmuş, hanı!

Merkebin baş, top, çocuklar oynasın,
Fikri ellerde oyuncaktır kesin!

Hem Zuhâl devrinden olmuş bir akıl,
Akl-ı Küll huzrunda, kıymetsizdi bil!

O, Utarit'ten, Zuhâl'dan feyz alır,
Aklımız, Hakk'ın lütuflardan gelir.

"Alleme'l-Esmâ"dan aldık, feyzi biz,
Bilseniz, Hak maksâdından, bilgimiz!

2590
Hak güneşten, çok sıfâtlar almışız,
"Rabbi Alâ"[142] söyleyip yüz sürmüşüz.

Hem eşek gelmiş, sınarken hîlemi,
Bin sınar olsun ki, bulmaz bir demi.

Belki gevşek hûy bozarken tövbeyi,
Derde uğrar, var cezânın gerçeği.

VERİLEN SÖZÜ, TÖVBEYİ BOZMAK İNSANI BELÂYA UĞRATIR. HATTÂ ÇARPAR. NİTEKİM CUMARTESİ GÜNLERİ, İŞ YAPMAYAN YAHUDİLERLE ÎSÂ'NIN DUASI İLE RIZIK YİYENLER HAKKINDA "ONLARI ÇARPIP MAYMUN VE DOMUZ HÂLİNE GETİRDİK" DENDİ. BU ÜMMETTE, GÖNÜL ÇARPILIR, KIYÂMETTEYSE BEDENE GÖNLÜN SÛRETİNİ VERİRLER

Tövbe hem, ahdi bozar olmuşsa kim,
Lâneti celp eylemiştir bildiğim.

Yahuda, tatil denir: "Gel, yapma iş!"
Tövbe bozmuşlar, helâk olmuş gidiş!

[142] *"Subhâne Rabbiye'l-Âlâ: Yücelerin yücesi Rabbimi tesbih ederim." cümlesinden.*

Kavmi Allah gör ki, maymun eyledi,
Çünkü halk, sözler verip bozmuş idi.

Yoktu hiç ümmette, çarpılmış beden,
Hep yaşarlar, belki çarpık kalp ilen!

Gönlü dönmüş olsa, maymun gönlüne,
Maymunun gönlünden alttır, ten yine!

Merkepin gönlünde, olsaymış hüner,
Sûreten çirkinliği bulmazdı yer!

Sûreten elbette it, Ashâb iti,
Verdi noksânlık ki, sanmam sûreti?

Zâhiren çarpıldı hem, Yahud denen,
Zâhirî âzap, görünsün, istenen!

Hem gönülden baksanız, binlerce bu,
Tövbe bozmuş, çok domuz, merkep dolu!

Tilkinin Kandırmak Üzere İkinci Kere Eşeğin Yanına Gelmesi!

Pek çabuk gelmişti, merkepten yana,
Der eşek: "Senden sakınmak var bana!

Ben ne yaptım, söyle ey kalleş beni,
Ejdehânın huzra celp ettin hani?

Söyle, kîn tutman için neymiş sebep?
Ey inâtkâr, sende hûy, hep, buydu, hep!

Hiç de zahmet görmeden, genç kimseyi,
Sokmuş akrep mislisin sen, bil iyi!

Bizden aslâ bir fenâlık görmeden,
Yoksa cân düşmân olan, şeytân mı sen?"

Hûyca şeytân, insanın düşmân odur,
Kul helâk oldukça, şeytân mutludur.

İnsanın ardında, vazgeçmez ki hiç,
Hûyca çirkin, hûyu terk etmez ki hiç!

İçte pislikler sebepsiz, öyle de,
Zulme, düşmânlık için, hep çekmede!

Her zamân, bir derde atmak istemiş,
Her zaman bir derde davet eylemiş.

Bir havuz var, çağlıyor, derken dere,
Sen yuvarlan, orya düş der, bir kere!

Vahye nâzır, göz açık, Âdem iken,
Hem lâin atmış ve kalmış şer ilen.

Hem günâhsız, yapmamış tek suç bile,
Hem de, Âdem'den zarâr yokken hele!

Tilki der: "Bir sırdı, vardır bir büyü,
Gözlerin, tılsımla aslan gördüğü!

İşte senden, pek zayıfken orda ben,
Gündüz, akşam ordayım, dirlik eden.

Öyle bir tılsım, eğer yapmazsalar,
Hep oburlar, orya dek koşmuştular.

Var cihânın, bunca aç fil, ejdehâ,
Tılsım olmaz olsa, olmaz bir daha!

Ben sana; korkunç görünsen, korkma sen!
Söylemek ister iken, ol dem hemen;

Çıktı aklımdan, yanardım derdine,
Derde dalmıştır benim gönlüm yine.

Sanki bir ittir acıkmış gördüğüm,
Böyle koştum, hem koşup gelsin dedim.

Yoksa tılsım vardı, söylerdim sana,
Bir hayâldir, aslı yok derdim sana!"

EŞEĞİN TİLKİYE CEVÂBI

Der ki: "Git! Git! Haydi! Düşmânım çekil!
Hem de, çirkin sûretin görmem ki, bil!

Sende çirkin hâli, vermiştir Hüda,
Tâlihin bed, hem de, berbât oldu da!

Nerde yüz buldun ve geldin sen bana?
Gergedânın post, yüzünden ince yâ!

2625
Sen çimenlik burda var, derken hele,
Âşikârdır, câna kastettin bile!

Gözlerim görmüş benim Azrâil'i,
Dönmüş, aldatmak dilersin, sen beni!

Ben eşeklerden kusursam, yâ eşek,
Cânlıyım, olmaz fedâ cân eylemek!

Ben ki gördüm, görse bir kez bir çocuk,
İhtiyârlarmış ânîden, gör çocuk!

Korku gördüm, kalpte cânsız, orda ben,
Atladım dağdan, baş üzre, hem de ben.

2630
Perdesiz gördüm azâb, neymiş ise,
Hem ayak, artık kırılmış, neylese!

Eyledim ahd, Hakk'a ben, Yâ Rabbi sen,
Bak ayakbağdır, düğümden çöz hemen!

Sökmez artık hilesi hiç kimsenin,
Eyledim aht, eyledim nezr, Ey Mü'in!

Hem niyâzım, hem duâm, bulmuş yeri,
Çözdü Allah'ım, ayaktan bağları.

Yoksa erkek aslanın bir pençeden,
Hem eşek neylerdi, aslan var iken!

2635
Şimdi, aç aslan ki, göndermiş seni,
Hîlekâr sen, kandırır olsan beni.

Biz ki muhtâcız, o Allah hakkına,
Bed yılan, bed dost olandan, hoş bana.

Pis yılan, almış olurken sâde cân,
Pisse yoldaş, âteşi etmiş mekân!

Yoldaşından, cümle insan hûy alır,
Hûy denen, elbet gönülden yer bulur.

Gölge etsin, sende koymaz mâyeyi,
Mâyeden, almış götürmüş, her şeyi.

2640
Aklın olmuş olsa, sarhoş ejdehâ,
Bil ki pis yoldaşta, bir zümrüttü hâ!

Hep akıldan, göz alıp, eylerdi kör,
Hep kınar, tauna teslîm etti, gör!

TİLKİNİN EŞEĞE CEVÂP VERMESİ

Tilki der: "Bizler temiz iç, tortu yok,
Vehme girmiş, hâm hâyâller, bil ki çok!

Buydu hep vehmin senin, ey sâf gönül,
Sana dönmüş, hîlemiz yok bilmiş ol!

Pis hayâlinden bakarsın, sen bana,
Sen ki, sû-i zân edersin dostuna?

2645
Sâf olan yoldaşsa, göster hüsn-i zân,
Az cefâ görsem, gerekmez sû-i zân!

Pis hayâl, hem pis olan zân, uc verir,
Nice dosttan, ayrılıklar gösterir!

Kim korur, cevr etse bil var imtihân,
Hiç gerek yok, akla, etsin pis gümân.

Bende pislik yok, adım çıkmışsa da,
Gördüğün aslan değil, tılsımdı yâ!

"Pis hâyâlin, içte pislik olsa da,
Bir hatâdır, affa lâyık, dost o da!

Hem tamâh, vehm, hem de, korku âlemi,
Yolcunun önlerde seddir, bil e mi!

Hep nakışlar, hem hayâl sûretleri,
Hem Halîl görsün, zarârdır her biri.

Çünkü görmüş âlemi, vehm üzre ki,
İbrâhim; "Buymuş benim Rabbim!" dedi.

Te'vilin, gevher delen mert, mutlu er;
Gördü yıldız, işte artık böyle der!

Bağlasın göz, vehm, hayâl durmaz ırağ,
Hep yerinden oynatır gör, böyle dağ!

Hem, "Benim Rabbim!" demiş olduysa o;
Gör ki merkep neylesin, hâl işte bu!

Dağ olan çok aklı, gark etmiş hayâl,
Nice girdâplar kurup yutmuş hayâl!

Hem fenâlık, tûfân aşmış dağları,
Sâde Nûh kurtardı yaklaşmışları.

Hem yakînin bekçisiyken bu hayâl,
Ehli dîn, bulmuştu yetmişlerce hâl.

Kim yakînden kurtulur, kalmaz hayâl,
Kaşta kıl olmaz, yanıltan bir hilâl!

Hiç Ömer'den, bir güzel huy almayan,
Kaşta kıl, olmuş olur bir yol vuran!

Hem, vehim deryâsının binler gemi,
Parçalanmış, gör yitirmiş görkemi.

Bunların âdisi, Fir'avn, feylesof,
Ay tutulmuş onda, kalmış oldu kof.

Kimse bilmez kahpe olmuş kim diye,
Tam bilen bir kimse, düşmez şüpheye.

Vehmin atmışken bütünden şerlere,
Şimdi tutsaksın, vehim çalmış yere!

Bende benlik, benden âciz kalmışım,
Sense, benliklerle dolmuş, bilmişim.

Ben o benlikten ki, geçmek isterim,
Sevlicânın top ki olmak isterim.

Kim vücûttan geçse, varlıklar vücûd,
Dostu herkes, yâr olan, yârı Vedûd!

Hiç nakışsız ayna, bulmuş çok değer;
Her nakış bulmuş olur, aksinde yer!

GAZNELİ ŞEYH MUHAMMED-İ SERREZÎ'NİN HİKÂYESİ

Bilgi yutmuş Gazne'den, zâhit biri,
Hem, Muhammed-i Serrez, erler eri!

Her zamân, rızkıydı asmanın ucu,
Tam yedi yıl, böyle tutmuş orucu.

Gördü varlık şahının birçok şeyi,
Şimdi ister, şahı birkez görmeyi!

Özde doymuş has veli, çıkmış doruk,
"Rabbi görmezsem, " düşüş olmuş ufuk.

Der Hüda: "İhsân zamânın gelmedi,
Atlasan, yok ölme, öldürmem" dedi.

İştiyâktan attı şeyh kendin, bu yâ!
Düştü ordan, pek derinden bir suya!

2675
Câna doymuş işbu mert, hem ölmedi,
Sağ kalıştan döndü, feryâd eyledi.

Hem hayat olmuş ölüm, ölmek hayât,
Onca iş, dönmüştü ters, gerçek hayât.

Oysa gaypten bir ölümdür istiyor,
"Hep hayâtım, bence ölmektir" diyor.

Onca, ölmek tam hayât olmuş idi,
Tâ içinden, kalpten ölmek istedi!

Say Ali, hançer, kılıç, reyhan ona,
Cânla nergis, her çiçek düşman ona!

2680
Gizlilik dersen, açıklıktan öte,
Geldi bir ses:"Git bu çölden şehre de!"

Der ki: "Her sırrım bilen, en inceden,
Neyleyim şehrinde bilmem söyle ben!"

Der ki Allah: "Nefsinin gitsin abes,
Gel dilen sen, sanki bir Abbas-ı Debs![143]

Topla zenginden gümüşlen altını,
Nerde yoksul, gel dağıt sen altını.

Bir zaman bilsen senin hizmet budur,"
Der ki şeyh: "Ey sığnağım emrin olur!"

[143] *Dilencilikle kendini rezîl etmiş bir Nişaburlu.*

2685
Mahlûkâtın Rabbi, derviş orda da,
Çok sual, pek çok cevâp var ortada!

Yerle, gökler, nûra gark olmuş o ân,
Oldu sözler söylesen, bir dâsitân!

Kestim artık, söz azalsın şimdi hem,
Sırrı, âdîlerde duysun istemem!

ŞEYHİN BUNDAN SONRA ÇÖLDEN GAZNE ŞEHRİNE GELİP GATEDAN GELEN EMİRLE ZEMBİL GEZDİREREK BİR ŞEYLER TOPLAYIP YOKSULLARA DAĞITMASI **"HAK BUYUR, SÖYLERSE BİR İNSAN İÇİN, ÇOKÇA MEKTUP, ÇOK HABER ALMIŞ BİLİN!"**

Şeyh ki, Allah emrine uymuş idi,
Gazne'yi, birden hemen, nûr eyledi.

Karşılar neş'eyle derken çok adam,
Bir bilinmez yolla, girmiş şehre hem.

2690
Hep ekâbirler, "o şeyh gelsin" dedi
Cümle beyler durmadan köşk süsledi.

"Şimdi, görsünler deyip ben, gelmedim,
Hem dilenmek, horluk olsun istedim.

Gösteriş yapmam yakışmaz hiç bana,
Elde zembîl, döndüm evlerden yana!

Emre kulluk eylerim, Hak emri bu,
Ben dilensem, ben dilensem, doğru bu!

Ben dilenmişken de nâdir söylemem,
Bir basit yol, ayrı bir yol peylemem.

2695
Şimdi, zillet içre düşsem ben de hem,
Duysam elbet pis kelâm, halktan bu dem!

Emr-i Hakk'ın cândır, uydum beklerim,
Der: "Tamâhkâr alçalır" Peygamberim!

Gör, tamâhkârlık diler dîn sultânı,
Hem kanâat üzre, toprak dök hani!

Hak ki alçal der, nasıl şân isterim?
Hak dilen der, ben nasıl beylik derim?

Şimdi alçaklık, dilenmiş hem benim,
Yirmi **Abbas**[144] gizliyor, torbam benim!"

2700
Şimdi şeyhin elde, açmış torbayı,
"Hak için ver, varsa tevfikin payı!

Üsttü Arş'tan, Kürsî'den hem sırdı o,
"Hak için" der, Hak için isterdi o!

Böyle peygamberlerin hep tebliği,
Halk da müflis, onların var isteği.

"Borç verin" der, "Hakk'a, sizler borç verin;
Siz edin yardım o, yardım eylesin!"

Şeyh gezip yalvardı, gitmiş evlere,
Yüz eşik açmış felekler, bir kere.

2705
Gör, sarılmış, ciddiden girmiş işe,
Yok, yemekten derdi, Hak'tır endişe.

Nefse ister olsa hiç yoktur zarâr,
Nûrla dolmuş bir boğaz, bir suç mu var?

Hem de, ekmek, süt ve bal yer olsa da,
Üst, fakir üç günde iftâr etse de.

Nûr yiyor hep, sen, yiyor ekmek deme,
Görsen ot yer, lâle ekmiştir yine!

Kandîlin yağ misli, nûrlar saçmada,
Nûr sunar, hem nûr olur, toplumda da!

2710
"Etme isrâf!" der Hüda ekmekçiye,
Nûr yiyenler, söylemez "çoktur" diye!

Oydu isrâfın boğaz, hem oysa bu,
Hem emin, bilmez tecâvüz doğrusu.

Emre uymaktan bu hâl, olmaz tamâh,
Hırsı bilmez, hem de, hiç bilmez tamâh.

Kimyâ, "gel doğrul bakır" hırstan demez,
"Benle birleş," hiç tamâhtan söylemez.

Hak ki sunmuş şeyhe, görsün öylece,
Gösterir hepten bütün gökler, nice!

2715
Der ki Şeyh: "Ey Rabbimiz, ben âşığım;
Başka bir şey ister olsam, fâsığım!

Ben sekiz cennet nedir, görürsem hemen,
Korkumuz çoktur cehennemden bu dem!

Hep selâmet bekleyen mü'min iken,
Bende cennet, hem cehennem ten denen.

Kul için, Hak aşkı olsun, gör gıdâ,
Yüz beden olsun, o yaprak saymada.

Bir beden olmaz ki artık, şeyh de ten,
Ayrı ten olmuş olur, ten sayma sen!

2720
Hakk'a âşık, ücret alsın doğru mu?
Hem onun Cibril de hırsız, oldu mu?

Aşıkı Leylâ'yı gör, aciz iken,
Âlemin sultânlığı atmış hemen!

---

[144] *Dilenciliğiyle meşhur biri*

Toprak, altın birdi, hem altın ne ki?
Korkusuzdur, cânı hep vermekte ki!

Kurt ve aslan, cümle vahşi bilmede,
Ondan olmuşlar, dururlar çevrede.

Çünkü hayvânlık hûyundan geçti de,
Doldu aşk, yağ, zehre o hüküm etmede!

2725
Akl şeker döksün, zehirdir vahşiye,
Çünkü hâmlıklar, fenânın zıddı yâ!

Âşığın etten yemez, hayvân denen,
Aşkı, bilmez oldu has, bed, bil ki sen!

Öyle farzet, et denen yenmişse de,
Kim yemiş, etten, zehirden ölmede.

Aşktan ayrı şeyleri aşktır yiyen,
Çift cihân, aşkın kuşa, bir dâne den.

Dâne imkansız, nasıl yer bir kuşu,
At bulur otlar samânlık, oldu mu?

2730
Eyle kulluk, belki âşıklık verir!
Hem kazanç, kulluk, amellerden gelir!

Âzat olmak, istiyor kulluktan o,
Âşığın, bitmez ki kulluk arzûsu!

Kul ki esvâp, bahşişi almak diler,
Âşığın gömlek, cemâlden görmeler.

Aşk denen, elbette sığmaz sözlere,
Aşk denizdir, hem de, dipsiz kir kere!

Zerresin saysam desen, imkân m'olur?
Okyanuslar, aşka nisbet damladır!

2735
Sözlerin yoktur sonu bil, ey falan;
Dön yeter artık, zamânın şeyhe sen!

"SEN OLMASAYDIN GÖKLERİ YARATMAZDIM" HADÎSİ KUTSÎSİNİN MANÂSI

Böyle şeyh gelmiş, dolaşmış ülkeler,
Ânsızın gelmişti aşk, saklan yeter.

Aşk, denizler kaynatır, say tencere,
Dağ ezer aşk, kum ederken yerlere!

Aşk, felekler çatlatır, yüzler yarar,
Hiç sebepsiz, yer tutarken sıtmalar.

Pâk Muhammed, aşkla elbet eş idi,
Aşk yüzünden gör ki Hak, **"Levlâk"**[145] dedi!

2740
Hem muhabbetten Muhammed'dir hasıl,
Hep Nebîlerden seçilmiş velhasıl!

"Sen o pâk aşkın ki mensûp olmasan,
Hiç yaratmazdım ki eflâk, âsumân!

Çarkı yükseltip ve ben, ettim yüce,
Anlayıp, ersem desen, aşkın güce!

Gökte gel bak, bitmeyen çok faydâ var,
San, tavuk, civcivde ilgi âşikâr.

Âşığın, horluktan alsın bir koku,
Hakîr ettim toprağı, duysun bunu!

2745
Aşkla, yoksul, gör değişmiş bir kere,
Aşk yeşillik, tâzelik, vermiş yere.

Aşk için hem, titremez dağdan murât,
Gösterir dağlar gelir neymiş sebât!

[145] *"Sen olmasaydın kainatı yaratmazdım." Hadis-i kutsisine işaret.*

Gerçi mânâ bu surettir, ey oğul,
İşte gerçek, söylenilmiş, gel de bul!

Hem keder, teşbihle derler bir diken,
Benzetiş, tembih, ikâzdır anla sen!

Sert gönül olmuş yürek, taştır denir,
İlgi yoktur, örnek olmuş söylenir!

Hem düşünmek, olmaz elbet tıpkısı,
Aybı, ancak anlatıştır doğrusu.

ŞEYHİN BİR GÜNDE DÖRT KERE ZEMBÎLLE DİLENMESİ, ALLAH'IN EMRİYLE BEYİN EVİNE GİTMESİ, BEYİN ONU AZARLAMASI VE ŞEYHİN ÖZÜR DİLEMESİ!

Şeyh, dilenmek üzre bir gün, dört kere,
Sanki yoksul oydu, gitmiş beylere.

Der ki: "Cânlar halk eden Allah için,"
Dilde bunlar, elde torbaymış bilin!

Ey oğul! Tersten çakılmış nal ne ki?
Küll'ü akl dâhî şaşırmış öyle ki!

Gördü bey: "Bed söylerim, artık sana,
Söylerim, sen söyleme, eksik bana!

Hem ne küstâhlık? Utanmaz, iş deme,
Günde dört kez, yönlenirsin hâneme!

Söyle ey şeyh! Sâhibin her kim ki var?
Sen ki, yüzsüz bir dilenmiş, âşikâr!

Kirleten sensin, dilenmiş namusu,
Çünkü **Abbas**'lık[146] yapansın doğrusu.

Abbas-ı Debs, kul, kölen olmazsa da,
Şom nefis, hiç olmasın bir kimsede!

Der ki şeyh: "Sus! Ben emirber bir köle,
Ateşim, bilmez senin coşkun hele!

Hırs edersem, ben birâz ekmek için,
Karnı gerçekten deşerdim, bil kesin!

Aşk odundan yandı hem, yıllarca ten,
Çölde beslendim, yeşil yaprakla ben!

Çok kuru, pek çok yeşil yaprak yedim,
İşte bundan, ten yeşillenmiş dedim.

Kul denen, elbette benzer Âdeme,
Âşığa sen, bir bakıp sersem deme!

Aklı çoklar, kıl bulur, hep kırk yarar,
Hem de "hey'et" bir ilim der âşikâr!

İlm-i neyrencat,[147] sihîr hem felsefe,
Gerçi pek bilmez olurken öyle de;

Hem çalışmış oldular, imkân kadar,
Geçtiler onlar, bütün akrân ne var.

Aşkta, kıskançlıkla gizlenmişti yâ,
Hak güneş, ondan da gizli kalmada!

Gündüzün yıldız gören keskin göze,
Gizlenen olmuş, güneşten gündüze!

Geç de bundan, öğdü verdim, dinle sen;
Âşığı gör, aşk gözünden, sen hemen!

Dar vakit gelmişse, cândır kuşkuda;
Yok ki özrün, hem de imkân ortada!

---

146 *Abbas-ı Debs: Meşhur bir hırsız-dilenci.*

147 *Hey'et ilmi: Kozmografya. Neyrencat büyücülüğe benzer bir ilim.*

Anla artık, öyle bir söz bekleme,
Hiç n'olur, âşığı âciz eyleme!

Neş'e neymiş? Anlamaz oldunya sen,
Gel ağırlaş, ihtiyât var, bul hemen!

İş ki var hem yapsan olmaz, yapmasan,
Orta yol tut, gel kavuş imkana sen!

BEYİN ŞEYHİN ÖLÜMÜNÜ DUYUNCA AĞLAMASI VE ŞEYHİN ÖNÜNDEKİ DOĞRULUĞUN ONA AKSETMESİ, KÜSTÂHLIĞINDAN DOLAYI HAZİNESİNİ ŞEYHE BAĞIŞLAMASI ŞEYHİN DE "BEN EMİRSİZ ALIP KULLANAMAM" DEYİP KABÛL ETMEMESİ

Söyleyip Şeyh, ağlar olmuş bir kere,
Gözde, yaşlardır yayılmış her yere.

2775
Şeyhin aksetmişti hâli, gönle de,
Aşk ki her ân tâze, çömlek pişmede!

Sâdık aşk, tesir eder cânsızlara,
Bilge duysun, duygu lazım onlara!

Sıtkı Mûsa var ki asâ hiç kalır,
Hattâ ummân olsa hep yarmış olur!

Ahmed'in sıdk, etti tesirler aya,
Gör, güneşten istesin, yol vurmaya!

Başlamış feryâda, bakmışken güce,
Hem emîr yoksul ki, ağlar öylece.

2780
Bir sâatten fazla ağlaşmıştılar,
Der emîr: "Kalk" Ey ulu, ey bahtiyâr!

Her ne istersen, hazînem seç hele,
Böyle yüz hak toplamak, hakkın bile!

Ev senindir, istiyorsan her ne al;
Çifte âlem sence dardır, işte hâl!"

Der ki Şeyh: "Yok böyle ruhsât hem bana,
Hiç izin yok, hem de seçmekten yana.

Böyle küstâhlık, izinsiz eylemem,
Dâhil olmam, vermemişsen, ellemem!

2785
Hem bahâne eyleyip, kalkmış o da,
Yoktu dersek, doğru ihsân ortada!

Doğru şahın öz, fakat yok incelik,
Gönlü her bir, doğru bilmez üstelik!

Der ki Şeyh: "Allah dilen ekmek" dedi,
Hem dilenmem üzre, dursam istedi.

ŞEYHE, EMRİMLE İKİ YIL DİLENCİLİK EDİP ALDIN. BUNDAN SONRA ALMA, VER. ELİNİ HASIRIN ALTINA AT, ORASINI EBÛ HUREYRE'NİN TORBASINA DÖNDÜRDÜM. DÜNYÂDAKİLER BU ÂLEMİN ÖTESİNDE BAŞKA BİR ÂLEM OLDUĞUNU ANLASINLAR DİYE! ARADIĞINI ORADA BULURSUN

Yirmi dört ay yaptı Şeyh, hem böyle iş,
Sonra Allah, başka bayrak eylemiş.

Şimdi gel sen, kimselerden isteme,
Kudreti gaypten alırsın, bekleme!

Kim ki senden istemiş, birden bine,
Sen hasıraltında, vardır, al yine!

İşte zahmetsiz, bu haznem var hele,
Toprak altındır, avuç açsan bile!

Yok, düşünmek, her ne istenmişse ver,
Hak ki vermiş, çok ne, çoktan çok meğer!

Yoktur ihsânın, azalmak hassesi,
Vergimizden gelmeyen, hırsın sesi.

Daldır el, hasr altına vardır kerem,
Bed görüşten, gizli kalsın, öyle hem!

Hasrın altından alıp, doldur ki el,
Hisselensin, hem dilenmiş eğri bel.

Son bulunmaz ihsânım, daldır ve ver,
İnci isterler eğer, bekletme ver!

Allah'ın el, onların üstündedir,
Sen de ver, gerçekte Hak vermektedir!

Borçlu var, borçtan ki kurtar öylece,
Yer yeşersin, yağmur alsın güçlüce!"

Buydu ancak, hem bu yıllık, onda iş,
Dîne sâhip haznesinden, pul veriş!

Hem siyâh toprak, olur altın hemen,
Hâtem-i Tâî,[148] dilenmiş, say ki sen!

[148] *Cömertliği ile meşhur bir şahıs.*

ŞEYHİN İSTEYEN ŞAHIS SÖYLEMEDEN İHTİYÂCINI BİLMESİ, BORÇLULARIN NE KADAR BORÇLU OLDUKLARINI ANLAMASI BU "HALKIMA BENİM SIFÂTLARIMI GÖRÜN" KUTSÎ HADÎSİNİN İŞÂRETİDİR

İhtiyâcın söylemezden, gör fakîr,
İhtiyâcın miktârı bilmiş, verir.

Bel eğik, bir yaşlının gönlünde de,
Fazla, eksik, miktârınca vermede!

Derdiler: "Nerden bilirsin kalpleri,
İhtiyâç neymiş? Bilirsin bizleri!"

Der ki: "Bomboştur o gönlün hânesi,
Sanki cennet oldu sandık, kendisi!

Onda vardır, sâde Allah sevgisi,
Vuslâtın yok, başka hiç bir bilgisi.

Gönlü sildim, has ve çirkin, yok ki var,
Gönlümüz, Hak sevgi dolmuş âşikâr!

Her ne görsem Hak'tan ayrı orda ben,
Yoksulun istek budur, bildim hemen!

Hurmadan dal, sen görür olsan suda,
Dışta mevcut, hurmanın aksiydi yâ!

Suyla oynar bir nakış görsen işit,
Hem dışardan bir akîs var, ey yiğit!

Suysa pis, elbet arındırmak için,
Tende ırmak var, temizlikler verin!

Orda çör-çöp, hem bulanmak kalmasın,
Hep görünsün hem, yüzün aks eylesin.

Ten ki toprak, su karışmış başka ne?
Gönle düşmân, gel temizlen sen yine!

Nehre hep, aşlar yiyip, dökmektesin,
Hep bulandırmakta, kirletmektesin!

HALKIN GÖNLÜNDEKİLERİ BİLMENİN SEBEBİ

Gönlünün içlerde su, berrâk bilin,
Yüzler aksetsin, görünmüştür hemin!

Hem senin gönlün temizlenmez hele,
Doldu ev şeytân, çıfıt, çok velvele.

Sen inâttan, hep eşek kaldın yine,
Nerde, Îsâ ruh, koku versin sana?

Bir hayâl uç vermiş olsun, orda sen,
Çıktı nerden, bilmedin, hep gizliden!

İç hayâllerden temizlen, derse ten,
Yönleniş züht-ü hayâl olmuş hemen.

EŞEĞİN HÎLE YÜZÜNDEN TİLKİYE ÂLET OLMASI

Tilki kovmak üzre uğraşmış eşek,
İtti açlıktan ve açlık eşti tek!

Hırsı üstün, sabrı yok, çıkmış sesi,
Onca ağz yırtmıştı, ekmek sevgisi.

Der Nebî: "Elbet odur, gerçek görür,
Kaldı azcık, olsa yoksulluk küfür."

Hem eşek olmuştu açlıktan esîr,
Say ki sen öldün, gelen bir hîledir.

Açlığın dertten ki kurtulmaktayım,
Hoştur açlıktan, ölüm olsun payım!"

Önce vermiş ahdi, gelmiş tövbeler,
Oldu merkep, ahdi bozmuş kimseler!

Hırstı kör, ahmak ve câhil eyleyen,
Ölme olmuştur kolay, bilmez iken.

Hem ölüm merkep için olmaz kolay,
Çünkü sonsuz ölme gelmiş, oldu say!

Hem ölümsüz olmamak suç baksana,
Ölmenin cür'etse, ahmaklık ona.

Gel çalış sen, cân ölümsüz bulsana,
Bul ecel vakti, rızık olsun sana!

Hak verir rızk, kâfirin yoktur güven,
Hiç inanmaz, rızkı vermiş gayb iken!

Bâzı ânlar açlığı vermiş ona,
Tam rızıksız koymamıştır, baksana!

Bâzı açlık olmamış olsun eğer,
Belki yüz dert durmaz eylermiş sefer.

Hem hafif açlık lâtiftir, hem emel,
Hastalıklardan muhakkak, pek güzel!

Açlığın zahmetse üst, illetlere,
Bunca dermân, fayda sağlar bir kere.

AZ YEMENİN FAYDALARI

Gel uyan! Açlık ilâçlar sultanı,
Cânla başla iste, yok horluk yanı!

2835 Cümle dertler, oldu açlıktan iyi,
Açlık olmazdan, sunan yok çâreyi.

ÖRNEK

Küllü ekmekten alıp bir fert, yedi,
“Sen neden harîs ve açgözsün!” dedi.

Der ki: “Artmış açlığım çift kat hani,
Helvâ olmuş arpanın ekmek, deni.

Sabredip ben, sabra yönlensem hele,
Her ne yersem, helvâdan artık bile.

Zâten açlık, herkesin olmaz işi,
İşte açlık, hadsiz otlaktır kişi.”

2840 “Açlığın, aslan olun”, derken Hüda;
Has olan kul üzre, vermiş olmada.

Yoksula, âdîye, denmez aç ki kal,
Az değil ot, ön’ne kor, derler ki al!

Gel ye derler, layığın buymuş senin,
Yüzme bilmez, ekmeğin koşmuş senin!

BİR ŞEYHİN DERVÎŞİN İÇİNİ OKUYUP HIRSINI ANLAMASI, ONA DİLLE NASÎHAT VEREREK ALLAH EMRİYLE ALLAH’A DAYANMA KUVVETİNİ BAĞIŞLAMASI

Bir mürîtle, şeyhi varmış bir yere,
Kentte ekmek kıt, bulunmaz bir kere!

Hem mürît, kalbinde artmış korkular,
Gafletinden, belli olmuş korkular.

2845 Vâkıf olmuş şeyh mürîd gönlünde ne,
“Nerye dek der, ızdırâbın, söyle ne?

Ekmeğin derdiyle hep, yanmaktasın,
Sen, tevekkülsüzce, göz yummaktasın!

Nâzenin bir kimse, aslâ olmadın,
Hem üzümsüz, hem cevizsiz kalmadın!

Açlık ancak, mutlu kul olsan rızık,
Benzerin yoksul, alır olsun, yazık!

Üzme sen cân! Olmadın onlar kadar,
Bekler olsan ekmeği mutfakta var!

2850 Kapların üstünden aş, ekmek gelen,
Midenin düşkün ve alçak kul isen!

Ölmüş olsun, ekmeğin önden gider,
“Açlığından kendini öldürdü” der!

İşte sen öldünse kalk! Var ekmek al!
Ey elemler üzre ölmüş, bak bu hâl!

Gel uyan sen! Neydi el, kol titreyiş?
Gör rızık, senden sana, âşık imiş!

Rızk ki âşık, yok bilir sabrın senin,
Hep emekler, boşboğaz, rızkın senin!

2855 Sende sabr olsun, rızık durmaz gelir,
Âşık insan, teslîm olmaklık bilir!

Açlığın korkuyla titrersin niçin?
Tokluk istersen, tevekküldür bilin!”

ÇAYIR ÇİMENLE DOLU BÜYÜK BİR ADADA VARDI. ORADA YAŞAYAN ÖKÜZ AKŞAMA KADAR OTLARDI. GECE OLUNCA; "BÜTÜN OVAYI OTLADIM, HEPSİNİ BİTİRDİM, YARIN NE YİYECEĞİM" DİYE KORKARDI

Vardı dünyâda, yeşillik bir ada,
Pek oburdan bir öküz, var otdada.

Her tarâftan otlayıp tâ akşama,
Durmadan artar durur, şişmanlama.

"Ben yarınlık neylerim," endişesi,
Gâm verir, durmaz zayıflar öylesi.

Hem sabâh olmuş, yeşermiş her tarâf,
Bel kadar olmuş ve yükselmiş alâf.

Hem öküz bulmuş, öküzlük açlığı,
Otlamış, biçmiş, bitirmiş otlağı.

Hem büyür, durmaz şişer, ten yağlanır,
Güç ve kuvvet, onda tekrâr toplanır.

Derken akşam, başlar açlık korkusu,
Titreyip, tekrâr zayıflar, doğrusu!

Der: "Yarın, otlar olurdum ben neyi?
Bunca yıl sürmüş, düşünmez gerçeği!

Nice yıllar, hep yeşillerden yedim,
Otladım, gezdim, çemen fikr etmedim."

Hem de, hiç rızkım ki, eksilmez iken,
Böyle gam, yangın düşünmezmiş neden?

Gelse akşam vakti, hem şişman öküz,
Gitti rızkım, der erir, her ân öküz!

Nefs öküzdür, mer'ası bitmez cihân,
Korku ekmek, nefs erir hiç durmadan!

Der "Yarın, hem sonra neymiş rızk, bana?
Nerde rızkım" kaydı başlar baksana!

Hiç rızıksız kalmadın, yıllarca sen,
Son nedir? Geç, hem bakıp mâzîyi ân!

Hem yenen lokman nedir, ân bir kere,
Hem ne sızlanmak, yönel geçmişlere!

ASLANIN EŞEĞİ AVLAMASI, ÇALIŞIP ÇABALARKEN SUSAMASI, SU İÇMEK ÜZERE KAYNAĞA GİTMESİ, GELİNCEYE DEK TİLKİNİN HAYVÂNIN EN GÜZEL YERLERİ OLAN CİĞERİNİ, YÜREĞİNİ VE BÖBREKLERİNİ YEMESİ

Tilkicik almış götürmüş aslana,
Parçalanmış hiç eşek yok, baksana!

Düştü yorgun, hem susuz, soldan sağa,
Yön tutup, ermiş suyun ilk kaynağa.

Tilkicik fırsât bulup yerken yürek,
Merkebin yerken ciğerden, doydu pek!

Döndü aslan, gördü yok olmuş ciğer,
Hem yürek yok, kaybolup gitmiş meğer!

Tilkiden sormuş: "Yürek yok, yok ciğer,"
Oysa aslan, kalp, ciğer sevmiş meğer!

Tilki der: "Merkepte olsaymış ciğer,
Burya gelmek, mümkün olmazdan biter!

Hem kıyâmetler gören, dağdan düşen,
Korkular görmüş olan, kaçmış hemen.

Hem yürek varken veya varken ciğer,
Nerde gelsin, almış olsun burda yer?

2880
Olmasın hem nûru gönlün, yok gönül,
Tende ruh olmazsa, toprak oldu bil!

Kandîlin cân nûru yokken, pis sidik;
Camdır amma, kandîl olmaz söyledik!

Cam o kap, halk san'atından bir misâl,
Kandîle, nûrlar veren tek Zülcelâl!

Şüphesiz çokluk, rakam kaplardadır,
Hem alevler içre, birlik toplanır.

Koysalar gör, altı mum hep bir yere,
Çokluk ordan yok olur, tekliklere!

2885
Hem çıfıt kap gördü, müşrîk oldu o,
Gördü mü'min nûr-u iman doldu o.

Ruh bakar, kablarda çiftler var denir,
Hem bu bakmaktan da Şis, Nuh'lar görür.

Az akar çay varsa, denmiştir dere,
Varsa cân, insan sayılmış bir kere!

Bunlar insan olmamış, sûret de sen,
Ekmeğin ölmüş ve şehvet öldüren!"

BÖYLE BİR HÂLE DÜŞMESİ YÜZÜNDEN BİR RÂHİBİN GÜNDÜZLERİ MUM YAKARAK PAZAR YERİNDE DOLAŞMASI

Bir adam var, gündüzün yakmış mumu,
Gönlün âteş, çarşıya çekmiş onu.

2890
Bir utanmaz der ki elbet: "Ey falan!
Neydi maksat çarşı gezmekten bu an?

Var güneş hem, elde kandîl neydi sen,
Saçmalıktır hem gezersin sen neden?"

Der: "Arar oldum, ben insan her yanı;
Bir nefesten, dirlik almış insanı!"

Der: "Pazar baştan başa dolmuş." biri;
"Hür adam bak! Kaplamıştır her yeri!"

Der: "Arar oldum ya yol ağzında ben,
Öfke, hırs yenmiş olan bir kimseden.

2895
Hışm ve şehvet ânı sabretmiş hani,
Her bucaktan, izler oldum insanı!

Yok, cihânda böyle sabretmiş biri,
Uğra cânlar, uğra ben versem seri!"

Hem duyan der: "Sen ararsın nâdiri,
Bak ki sen, derdin, kazanın gâfili.

Fer'e baktın, sen asıldan bîhaber,
Biz ki fer'iz, hepsi ahkâm-ı kader.

Hem dönen göklerde kaybetmiş yolu,
Yüz Utarit, oldu ahmak, korkulu.

2900
Çârenin âlemleri, dar eyleyen,
Hem demir, mermer eritmiş bilki sen!

Yol bu, az az gitme, niyyet ettiniz,
Hâmsınız hem, hâmsınız hem hâmsınız!

Sen değirmenden ki taş gördün dönen,
Bârî gel, çay var akar, bir gör ki sen!

Gördüğün çör-çöp havâya yükselen,
Toprağın içlerde yel var, gör hemen!

Kaynıyor gördün, fikir dolmuş kazan,
Topla aklın, âteşi gör, gel uyan!

Der ki Allah, hak nebî Eyyûb'a sen:
"Her kılından bir sabır verdim yâ ben!"

Gel uyan sen, bakma sabrın var meğer!
Sabrı gördün, sabrı vermiş kimdi gör!

Nerye dek baktın, dolap dönmüş iken,
Tez akar ırmak, dönüp bak, gör ki sen!

Sen "görür oldum" diyorsun, gör peki;
Gösteren sunmuş, açık nişâne ki!

Şöyle görmüşsün, köpükler, öyle yâ;
Hayrân ol bak, sen görüp deryâyı da!

Kim köpük görmüş olur, sırr söyleyen,
Kim görür deryâ, olur şaşkın neden?

Kim köpük görmüş, kalır niyyet ile!
Kim deniz görmüş, gönül, deryâ hele!

Kim köpük görmüş, dönüp bir bir sayar,
Kim deniz görmüşte, yoktur ihtiyâr!

Kim köpük görmüşse, başlar gezmeler,
Kim deniz görüşse, gayretler biter!"

MÜSLÜMÂN BİR KİMSENİN BİR MECÛSÎYİ İSLÂMA DÂVET ETMESİ, ŞEYTÂNIN ALLAH KATINDAKİ HÂLİ

Bir adam dermiş, mecûsî kimseye,
Müslümân ol! Gel de mü'min ol, diye!

Der ki: "Allah istesin mü'min benim,
Vermiş olsun, ben yakınlık eylerim!"

Der ki: "Hak ister ki, iman bulmanı,
Hem cehennemden diler, kurtulmanı!

Bed olan nefs, hem de, ârsız şeytanın,
Küfre çekmiş, havralar olmuş yönün!"

Der Mecûsî: "İnsâf et, gâlib O'dur,
Kimde güç var, hep benim dostum olur!

Kim ki gâlip, dostluğun lâyık olur,
Galip elbet hep beni çekmektedir.

Hak ki benden istiyor tam doğruluk,
İstemen olmazsa, hem neymiş ufuk?

Bak nefis şeytân, yürütsün isteği,
Hep dağılmış yok inâyet gerçeği.

Sen ki yaptın zevke uygun bir saray,
Yüz nakış, hem yüz resimler, oldu pay.

Sen ki dersin, işte bir mescit bana,
Bazılar gelmiş, manastır der ona!

Sen dokursan bir kumâş dersin ki yâ!
Gâye, dikmek, çıksa kaftan ortaya!

Sende bitmez, bir tükenmez arzû var,
Bir bakarsın, düşmânın şalvar yapar!

El kumaş almış elinden, güçte çok,
Emre uymaktan öte bir çâre yok!

Hem sâhip düşmüş yenik, netsin kumâş?
Mağlup olmuş üstünün, olmuş savaş!

İzni olmazdan sürüp, döksün diken,
Yurdu amma, neylesin âciz iken;

Sâhibi bilsen ki hâkir, hor olur;
Böyle horluk çâresizlikler bulur!

2930
Tâze olsam, hem yeniysem, çâre ne?
Sevgilim, horluk diler olmuş yine!

Nefsin istek olsa; Allah'tan demek,
Hakk'a burdan, hem alay etmekle denk!

Ben eğer âteşperest, kâfir isem,
Hak için ben, böyle bir zân eylemem!

Hakk'ka rağmen, kimse gezsin yurdunu,
Seyrân etsin, böyle bir hâl, oldu mu?

Ülke zapt etsin ve alsın hep nefes,
Bir soluk Hak almasın, sus, şimdi kes!

2935
Hak'ta kovsun insanın şeytânını,
Durmadan artırsa şeytân derdini;

Böyle bir şeytân için kulluk gerek,
Çünkü meclis içre gâlip oydu tek.

Ben ki "Şeytân kapmasın" der, beklerim,
Tutmaz elden hem niçin bilmem Kerîm?

Hem onun maksât, olur olmuşsa hem,
Hem nasıl işler düzelsin beklesem?"

ŞEYTÂNIN HAK KAPISINDAKİ HÂLİ

Hâşâ! Allah her ne der, olmakta o,
Hem mekânlar, lâmekândan, Hak da o!

2940
Hakk'a ait mülk ve aslâ kimseler,
Oynatır olmaz ki, bir tek kıl meğer!

Mülk O'nundur, cümle fermânlar O'nun,
En basit it, oldu şeytân, siz duyun!

Türkmen'in evlerde olsun bir köpek,
Yerde baş koymuş ve yatmış olsa tek;

Kuyruğundan, çekmiş olsun bir tıfıl,
Ses çıkarmaz, bir oyuncak oldu bil!

Geçse yoldan, gör muhakkak el biri,
Sanki aslan, titretir her bir yeri!

2945
Çünkü şiddettir muhakkak kâfire,
Dosta bir gül, bir dikendir ellere!

Sâde tutmaç verse Türkmen, öyle yâ,
Râzıdır, itler de, bekçi olmaya!

Hem köpek şeytânsa, Hak etmişti var,
Yüz fikir, yüz hîleler etmiş karâr.

Yüzsuyundan, onca etmiştir gıdâ,
Hep döker hastan, fenâdan, Hak'tı yâ!

Hem onun tutmaç su, halkın yüzsuyu,
Şeytânın, buymuş gıdalar, doyduğu!

2950
Allah'ın dergâhta kalmış, onda cân,
Hem nasıl dursun da, kurbân olmadan?

Has ve çirkinden, birikmiş çok kişi,
İt olup bekler gözetmektir işi!

Uluhîyyet Kehf'inin, önlerde it,
Zerreler tek tek, kulak olmuş işit!

Ey köpek şeytân, edip gel imtihân,
Hem ayak basmışsa artık, halk olan!

Koyma saldır, burya gel, yok terk işi,
Gel de bak sen, kimdir er, kimdir dişi!

2955
Hem, "Eûzû"lar, nasıl söylenmede?
Hem köpek saldırsa, ancak denmede!

Ey Hıta'nın Türk, "Eûzû" söyle de,
Sesle it gitsin yeter, yol aç hele!

Gelmiş olsam ben, eşikten en öne,
Mertliğin ölçsem, hacet sunsam ona.

Türk, köpek susturmadan, âciz ise,
Hem "Eûzû" boş söz olmuş söylese!

Türk, "Eûzû" der iken itten meğer!
"Ben bu itten âcizim, yurdumda" der!

2960
"Sanki yardım etmedin gelsem sana,"
"Bende çıkmak, mümkün olmaz" der ona.

Türk, misafir üzre, artık toprak at,
Çifti gelmiş, hep boyundan bağlar it!

Hâşâ lillah! Nâra Türk atsın susar,
Erkek aslan, duymuş olsun, kan kusar!

Olmuşum ben, Allah'a aslan diyen,
Geçti yıllar, sen köpek kaldın, neden?

Hem köpek, tutsun sana avlar nasıl?
Sen, itin av, avlanansın velhasıl!

SÜNNÎ MÜ'MİNİN CEBRÎ KÂFİRE CEVÂP VERİP KULUN İHTİYÂRI OLDUĞUNA DÂİR DELÎL GÖSTERMESİ. SÜNNET BİR YOLDUR Kİ, ALLAH HEPSİNE ESENLİK VERSİN, PEYGAMBERLER, O YOLDAN YÜRÜMÜŞ, O YOLU AYAKLARIYLA ÇİĞNEYİP AÇMIŞLARDIR

2965
Der ki mü'min: "Dinle ey cebrî sözü,
Söyledin gel, duy cevâbın var özü.

Kendinin taş, oynadın, satrancı sen,
Hasmın oynar, pek derin fikret hemen!

Kendi özründen, okursun defteri,
Sünniden sen gel oku, hayretleri.

Sen kaderden, cebre düzdün nükteler,
Dinle gel sır söyleyim bil, sen neler!

Şüphe yoktur, bizde mevcût ihtiyâr,
Duygu var, inkâr için, imkân mı var?

2970
"Burya gel!" Hiç kimse der miymiş taşa,
Kilde rastlanmaz, vefâlar ummuşa!

Kimse hiç insana der mi:"Gel de uç!"
Kör için gel gör denilsin, yok sonuç!

Der ki Allah hem de: "Teklîf yok köre,"
Güçlük açmış, sokmamış zahmetlere!

Kimse, geç kaldın demez, elbet taşa,
Değneğe denmez, neden vurdun başa!

Mecbûr olmuştan özür beklenmemiş,
Mecbûra hem böyle söz, söylenmemiş!

2975
Hem emîr, nehy, öfke, miktâr üzre var,
Bil ki ancak, ihtiyâç olsun çıkar!

Hem sitem, hem zulme vardır kudretim,
Nefs-i şeytânî budur, kast eyledim.

İçtedir her ihtiyârın, baksana,
Bir Yûsuf görmezse, el kesmez ona!

İhtiyârın, annedir nefsin senin,
İsteyiş görsün kanat açmış hemin!

İt uyur, sen ihtiyârsızdır deme,
Koklasın et, kuyruğun var titreme.

Arpa görsün, atta başlar kişneme,
Oynayan et, mırnavın mırmır deme!

İhtiyârın başlayış, görmekledir,
Âteşin artış, körükten gelmedir.

İhtiyârın, oynatır İblîs senin,
Bir haber yollar, başıyken hilenin.

Gösterir olsun adamdan bir dilek,
İhtiyâr kalkmış, uyanmıştır demek!

Hem melekler, şeytânın varken bile,
Gönle feryâd saldı, coşkunluk ile.

İhtiyârın, hayra uygun yol açar,
Görmedin, gizlendi kalpten hayr u şer!

İhtiyârın "kalk" demişken hislere,
Hem melek, şeytân, "uyan" der bir kere.

Sende hayr, şer, hem de, ilhâm vesvese,
On kat olmuş ihtiyâr der, uy sese!

Tatlım, artık bir namâz bitmişse tek,
Verdiğinden gör selâm almış melek.

Hem selâm, ilhâm, duânız pek güzel,
İhtiyârım var namâz, vermişti el!

Hem günâhtan sonra, lânet eyleriz,
İblîs'in elden yanıldık, söyleriz.

Perdenin ardındadır, şeytân, melek,
Has ve çirkin, her nedir, gösterdi tek!

Göz önünden perdeler kalktıkça sen,
Hayr da kimdir, şer de kim, gördün hemen.

Gördün artık, gizli söz söylerdiler,
Hem tanırsın, işte bunlar derdiler!

Der ki şeytân: "Ten, tabîat tutsağı,
Gör dedim ben, tek iş ettim sunmağı!"

Der melek: "Ben söylemiştim neş'eden,
Gâmlanırsın, gel de dikkât eyle sen!

Ben falan gün, söylemiştim hem sana,
Hem bu yollar, cin yolu derdim sana!

Biz senin dost, ruhuna ruhlar katan,
Bizden, ihlâs, secde almıştır baban!

Şimdi bizler, hizmet eylerdik sana,
Hizmetin yol, işbu yol, derdik sana!

Âdem'in düşmândılar, şeytan denen,
Secdesinden kaçtı iblîs, bilki sen!

Uyduğun şeytân senin, geçtin bizi,
Bilmedin hizmet, hemin geçtin bizi.

Şimdi biz meydânda, gel gör şeytânı,
Şimdi sözden, sesle kimdir sen tanı.

Bir haber alsan, denir dosttan gece,
Sen sabâh bildin sesinden, öylece.

Bir haber vermişse akşam, çift kişi,
Belledin gündüz diyendir hangisi.

Yâ köpek, yâ aslanın, duysan sesi,
Görmeden yüz bilmemişsen hangisi.

Gündüz olsun, tekrâr etmiş olsa ses,
Bildin artık, hangisinden gelse ses!

Gösterir ruh, hem de bil şeytân sana,
Has ve çirkin, ihtiyârından yana.

Gizliden var ihtiyâr, bizlerde sen,
Çifte şey görsün, o artmıştır hemen.

Öğrenen varken, döver üstâdları,
Taşla olmaz böyle bir uğraşları.

Dermisin ey taş, yarın sen, gel bana,
Gelmesen verdim ceza bilsen sana!

Taş azarlar, var mı yer dövmüş biri?
Hem akıl yapmış mı olmaz işleri?

Bak cebir, reddi kaderden çok fenâ,
Çünkü cebrin, hissi inkardan yana!

Hissi inkâr etmemiş, inkârcılar,
Hakk'ı târif eyleyen bir his mi var?

Allah'ın iş neyse inkâr eyleyen,
Oydu ispâtı, bütün inkâr eden!

Der duman var, der ki âteş var değil;
Başka nûr var, kandîlin nûr yok asil!

Cebri görmüş apaçık, hem nârı da,
Yok deyip, iş eylemiş inkârı da!

Hem etek yanmış ve âteş yok diyor,
Hem takılmış, düşse zulmet yok diyor.

Hem bu cebrîlik, sofistâî demek,
Besbeter bir Hakk'ı inkâr oldu tek.

Putperest söyler: "Cihân var, yok ki Hak;
Derse Yâ Rab! Ses veren olmaz ki bak!

Yok, bu dünyâ der, yapar olsun hesâp,
Hem sofistâî; tereddüt, ızdırâp!

Cümle âlem der ki: "Vardır ihtiyâr,
Gel-götürler, söyleyen, inkârcılar!"

Emre, nehye, yok deyip durmakta o,
"Yok dilek, yok isteyiş" sanmakta o!

Hissi, hayvân inkâr eyler arkadaş,
Hem delîller, inceden vermekte baş!

İhtiyâr, her isteği, bilmekteyiz,
Bil ki bizler, emre lâyık kimseyiz!

BİR ŞEY DİLEYEREK YAPIP YAPMAMAK, YAHUT ZORDA KALMAK, ÖFKEYE, DAYANIP HOŞ GÖRMEK, TOKLUK VE AÇLIK GİBİ VİCDANÎ İDRÂK, SARIYI KIRMIZIDAN AYIRMAK, KÜÇÜĞÜ BÜYÜKTEN, ACIYI TATLIDAN, MİSKİ PİS KODKUDAN, DOKUNMA DUYGUSUYLA KATIYI YUMUŞAKTAN, SICAĞI SOĞUKTAN, YAKICIYI ÇOK SICAK ŞEYDEN, YAŞI KURUDAN AYIRT ETME

Vicdânî hisler muhakkak duygudur,
Hem bu hisler, tek bir arkın yolcudur.

Hem bu yüzden anlayış, yap-yapmamak,
Sende bir boş macerâ olmuştu bak!

"Ben bugün yapsam şunu, yarın şunu;"
İhtiyârın tam delîldir, bil onu!

Yaptığın çirkinle sen, pişmân iken,
İsteyen, pişmân da sensin, doğru sen!

Yapma hem yap, korkudur bak Kur'ân'a,
Taş ve mermer, kim emir vermiş ona?

Anlayan hiç kimse, yapmaz böyle iş,
Taş ve toprak üzre kim kîn eylemiş?

3030
Kim demiştir: "Şöyle yap, hem böyle yap!"
Hem de "cânsızlar gelin" söyler acep?

Yok, akıl, emr eyleyen, taş, tahtaya,
Yok, akıl, emr eylesin bir tabloya;

El, ayaklar bağlı, her yerler kırık,
Kalk oğul, artık savaş var, der mi çık?

Gök ve yıldızlar, yaratmış Hak niye,
Hem nasıl, câhilce emr, nehy eyleye?

Sen "kader var, ihtiyâr yoktur" dedin,
Hakk'a aczi sanki nisbet eyledin!

3035
"Yok kader, serbest o kul" dersen eğer,
Acz değildir; olsa; cehl aczden beter.[149]

Türk, konuk gelsin keremden, der iken,
Gel köpeksiz, tâze bir hırkanla sen!

Sen falan yerden gelip, girsen bize,
Görmesin it, havlamaz artık size!"

Sen de tersinden yapıp gitmektesin,
Şüphesiz, itler ısırmıştır kesin!

Kul nasıl gitmişse, gel sen, öyle git;
İt gelip etsindi, hürmet, sen işit!

3040
Tilki yâ it olsa, gitsen bir yere,
Otağın yandan çıkar it, bir kere.

Yoksa Hak'tan başta, bir tek ihtiyâr,
Suçlu suç etsin, meğer kızmak mı var?

Hem neden düşmâna, diş sıkmaktasın?
Hem nasıl gelmiş, kusur bulmaktasın?

Damda mertek var, kopup düşsün yere,
Değse mutlak, sende açmıştır yara!

Kînlenir miydin, odun düşmüş diye?
Bir odundan parçadır, kızmak niye?

3045
Sen neden vurdun, elim kırdın kesin!
El benim cân düşmânımsın, der misin?

Dövdüğün vardır, küçükken yavrunu,
Hem büyür onlar ve terkettin bunu!

Çalsa hırsız mâl ve dersin tut onu,
El, ayak kır, tutsak et dersin, sonu!

Göz diken olsun, senin nâmûsuna,
Bitmeyen kin, öfke doldun, baksana!

Gelse sel, sürsün götürsün, neyse var;
Sel için kîn, öfke yoktur âşikâr!

3050
Esse rüzgâr, hem sarık düşsün yere,
Öfkelenmek var mı bilmem, yellere?

Öfke, cebri olmaman ister senin,
İhtiyârdan bir işârettir hemin!

Dövse bir kervancı, kızmışken deve,
Kasteder, dövmüşseler, birden deve!

Öfke duymaz, vurduğun değneklere,
İhtiyârdan, ıtrı almış bir kere!

---

[149] *Kulda seçme hürriyeti yoktur diyen Cebrîler, Allah'tan aczi gidermek isterler ama O'na cahillik isnat ederler. Çünkü sorumlu olmayana emir vermek, mesul tutmak cahilliktir. 'Kul her şeyi kendi iradesiyle yapar' diyen, kaderi inkar edenler de Allah'a âcizlik nispet etmiş olmazlar, olsalar bile cahillik âcizlikten beterdir.*

Atsanız taş, çift kat olmuş bir köpek,
Saldırır, tekrâr sana dönmüş demek!

3055
İt koşup tutsun taşı, hep öfkeden,
Sen uzakken, tuttu taş dişler hemen!

Hayvânın, aklınca vardır ihtiyâr,
Insanın yoktur demekten, duy ki âr!

İhtiyâr meydânda ammâ, ey obur,
Hem sahûr örtmüş, gözünden gitti nûr!

Çünkü varken meyli ekmek, hem yemek,
Hem karanlık yerde, imsâk yok demek.

Dikkât et bak, hırs ki gizler gündüzü,
Dönse sırt ispâta, gel geç yüzsüzü!

Halkın İhtiyârına ve Kazâ ve Kaderin İhtiyârı Gideremeyeceğine Dâir Hikaye

3060
Der ki hırsız! Bekçiye: "Ey Padişah,
Ben ne yaptım cümleten, Hükm-i İlâh!"

Bekçi der: "Ey gözde sensin nûr olan,
Yaptığım Hak hikmeti, tutmak inân!"

Çalsa bir dükkânda, bir turp bir kişi,
Derse: "Ey mert, buydu bir takdîr işi."

Hem de yumruklar vurursan sen ona,
Aldığın turp, burya artık koysana!

Ey fodul bak, turp ki ot, bakkal bile,
Böyle kadri hiç kabûl etmez hele.

3065
Sen nasıl duydun güven, ejderlere,
Hem nasıl, döndün, dolaştın çevrede?

Böyle bir özr istiyorken ey sefîl,
Kan ve nâmûs, mâl, kadın ettin sebîl!

Kim bıyık yolsun, gelip senden meğer!
Eylesin özr, özrü hiç bulmuş mu yer?

Allah'ın buyruk, özür olmuş sana,
Bildiğin fetvâyı gel, öğret bana!

Bende var yüzler dilek, şehvet ki hem,
El, ayak bağ, Allah'ın heybetle tam!

3070
Et kerem, gel, özrü öğret sen bana,
El, ayak bağlarla, çözdürsen bana!

İhtiyârım var dedin, iş çok sana,
Hem düşüncen ihtiyârın, baksana!

Hem nasıl seçsin, sanatkâr san'atı,
Yoksa doğmaz, öğrenilmek fırsâtı!

Gelse nefsin, hem hevânın nevbeti,
Geldi say sen, yirmi erkek kuvveti!

Dost azaltsın, senden azcık faydayı,
İhtiyârın kavga der, sunmuş payı.

3075
Nimetin şükr, almış olsun növbeti,
İhtiyârın, taştan âdî kuvveti!

Der cehennemler: "Yakar oldum seni;"
Özr edip söyler ki: "Gel affet beni!"

Mâzeretler hiç kabûl görmez ise,
Kurtaran yok, cellâda kim söylese?

Hem cihân hep, böyle yol almış gider,
Âlemin hâl, malûmun olmuş meğer!

"CEBRÎYE CEVÂP, İHTİYÂRI İSPÂT, EMİR VE NEHYİN DOĞRULUĞU, CEBRÎNİN GETİRDİĞİ ÖZRÜN HİÇBİR ŞERÎAT VE DÎNDE MAKBUL OLMAYIŞI VE ONU, YAPTIĞI İŞİN CEZÂSINDAN KURTARMAYACAĞI, NİTEKİM CEBRÎ İBLÎS'İN "RABBİM, BENİ SEN AZDIRDIN" SÖZÜNÜN DE KABUL EDİLMEDİĞİ HAKKINDA HİKÂYE. AZ, ÇOĞA DELÂLET EDER."

Bir adam çıkmış dalın en üst yere,
Sanki hırsız, meyve dökmüş yerlere.

3080
Geldi sâhip hem de der: "Alçak kişi,
Yok, utanman, hak mıdır yaptın işi?"

Der ki: "Bağdır Allah'ın ben bir kulu,
Hurma yer olsam ki, Hakk'ın lûtfu bu!

Hem, kınar oldun neden sen, âdîce?
Allah'ın ni'met bu, kıskanman nice?

Der adam: "Hizmetçi ip al, gel hele,
Söyleyim ben, hem nasılmış mes'ele!"

İp gelir gelmez, güzel bir bağladı,
Elde değnek, hızla vurmak başladı.

3085
Der: "Yeter, gel sen de Allah'tan utan,
Bir günâhsız kul benim, öldüm inân!"

Bağcı der: "Hakk'ın kulu, dövmüş kulu,
Allah'ın değnek, döven olmuş kulu!

Allah'ın değnek ve hem, sağ, sol bile,
Ben, onun emrinde âletsem hele!"

Der ki: "Ettim tövbe, cebrîlik ne var,
İhtiyâr var, ihtiyâr var, ihtiyâr!"

İhtiyâr var kulda, vermiştir Hüda,
Hak süvâri, hiç görünmez ortada!

3090
İhtiyâr Hak emridir gelmiş güce,
Hem emir, gelmiş dayanmış öylece.

Var şu mahlûk üzre, Hak'tan iktidâr,
İhtiyâr vardır, delildir âşikâr!

İhtiyârsız hâlle çekmiş av eder,
Zeyd'i çekmiştir kulaktan, ey peder!

Hiçbir âlet, ihtiyâcın duymadan,
İhtiyârından, kement yapmış o ân!

Zeyd'i bağlar ihtiyârlar, kendinin,
Hem tuzâk, itsiz de av etmiş bilin!

3095
Dülger el, hâkim muhakkak tahtaya,
Ressam hâkim oldu, san'at, tabloya!

Ma'denin hâkimse olmuş ustası,
Âletin, hâkim de mimârın hası.

Nâdirât dersen budur, Hak ihtiyâr,
Cümle kullar, burda baş eğmiştiler.

Kudretin, yetmiş senin cânsızlara,
İmkânın yok, cân vereydin onlara!

Hem gidermez, kulda mevcût isteği,
Onda kudret, saklıyor her gerçeği.

İstiyorsan, söyle neymiş kudreti,
Yok, dalâlet, cebrîlik, yok nisbeti.

Küfrüm olmuştur O'nun dersen dilek,
Sende mevcût isteyiş var, gör ki tek!

İstemezsen, kâfir olmak yok sana,
Yoksa zıtlıklar çıkarlar meydana!

Âcizin emriydi çirkin, bildiğim,
Kızsa korkum pek fenâ, Rabb-ı Rahim!

Bir öküz, koşmuşsa hep yermiş dayak,
Uçmasın, horlanmamıştır oysa bak!

Hem öküz kaçmışsa, mâzur denmemiş,
Sâhibi mâzur demişsen olmamış!..

Hastalık yokken, nedir baş bağlamak,
İhtiyâr var, gülmeler kalsın uzak!

Hak şarâbından içip dinçlik kazan,
İhtiyâr gitsin, yok olsun ortadan!

Hep olur bilsen, şarâbın ihtiyâr,
Sen sayıldın öyle sarhoş, bî-karâr!

Her ne söylersen, şarâptır söyleten,
Her neler silmiş isen, meydir silen!

Hak kadehlerden içip, sarhoş olan,
Hep adâlet, hep sevâp yapmış inân!

Yirmi kez Fir'avn'a der, hem sihr eden,
Sarhoşun, el kesmeden, korksam neden?

El, ayak, Hak'tan verilmiş meyledir;
Gördüğün eller, ayaklar gölgedir!

"ALLAH NEYİ İSTERSE O OLDU" HADÎSİNİN MANÂSI; "ARZÛLAR VE İSTEKLER O'NUN DİLEKLERİDİR, O'NUN RIZÂSIDIR. BAŞKALARININ HIŞMINDAN, REDDİNDEN GÖNLÜNÜZ DARALMASIN"

Kul desin: "Hak istemiş olmuştu bu,"
Koy desin sen, say ki tembellik onu!

Belki ihlâs, kalbi teşvîk eylemiş,
Hizmet etmek, burda gayret istemiş.

Sen dilersen, iste sen, söylerseler,
Neyse arzûn, aynen olmuş derseler;

Tembel olmak burda câiz olmada,
Her ne istersen ve dersen oldu yâ!

Her ne ister Allah'ın olmuş meğer!
Hükmü sonsuz, hem de, mutlak derseler.

Hem neden girmez, o yüz insan gibi,
Kul olup sen olmadın iş talibi?

Hem vezîr ister neler, olmuş o iş,
Almanın, hem tutmanın, hâkim imiş.

Hem neden yüz cânla kaçmışsın ona?
Sen sarılmazsın neden ihsânına?

Yoksa kaçtın sen vezirin, hâneden,
Kaçman olmaz, burda yardım istemen!

Anladın ters, tembel oldun baksana,
Anlayış ters, oldu idrâkten yana.

Hem emîr buymuş, meğer denmişse ne?
Sen sakın, ellerden ayrıl denmede.

Emr onundur, gel dolaş dört yanını,
Kurtarır olmuş odur, dost cânını.

3125
Her ne ister, erdiğin bir tek odur,
Sıkça git, terk etme, seç; gerçek budur!

Hep hüküm artık onun, dersen bile,
Denmemiş kal, sen sararmış yüz ile.

Sözde te'viller gerek, versin ümît,
Hem çevikleş, al edep, ârlan da git!

Hem de, gevşeklik veren, te'vil değil,
Başka hâller sunmanın, maksâttı bil!

Hem bu söz, gayret sunar her insana,
"Elde tut, varken ümît" denmiş ona!

3130
Kur'ân'ın manâyı, Kur'ân sunmada,
Hem hevesler âteşe atmışsa da;

Kur'ân'ın önlerde, kurbân kalmışa,
Sor, şu ruhtan, tâ ki Kur'ân olmuşa!

Gülde yağ olmuş fedâ, gitmişse, sen,
Kokla, hiçtir gülyağı, yağdır demen!

KÂLEM, OLACAK ŞEYLERİ YAZDI, MÜREKKEBİ BİLE KURUDU" DEMEK DE BUNA BENZER. YANİ "KALEMİN MÜREKKEBİ KURUDU, İBÂDETLE GÜNÂH BİR DEĞİLDİR, EMÎN OLUŞLA HIRSIZLIK EDİŞ BİR DEĞİLDİR

Hem kâlem yazmış, mürekkepler kurur,
Hem önemler üzre, bir teşvîk durur!

Bir kâlem yazmış, liyâkat üzre hep,
Hem cezâ, neymiş sevâp, neymiş talep!

3135
Eğri gitsen, eğri yazmıştır kâlem,
Doğru gitsen, mutluluk yazmıştı hem!

Zulm edersen, zulmü yazmış öyle ki,
Adli buldun der, kurur küsmek ne ki?

Hırsız olsan, el kesilsin yazmada,
Mey içersen, öyle yazmış olmada.

Hem revâ gördün mü Allah üzre sen,
Öyle dursun, sence bir iş görmeden!

Çıktı elden, şimdi hem ben neylesem?
Gelme sen, sızlanma artık, der mi hem?

3140
Hem, kurur derken mürekkep; mânâsı,
Bir değil, adle, zülüm söylenmesi!

Farkı koydum, hayr ve şerrin ortaya,
Hem fenâdan ayrı, saydım her fenâ.

Zerre, artırmışsa senden bir edep,
Bir lütuftur, Allah'ından geldi hep!

Kadri artırmışsa bir bir zerreler,
Böyle zerre, harice dağmış meğer!.

Şah katında bir emin varken bile,
Görse zalim, mazlumu farksız hele;

3145
Hem bu titrer olsa, reddin korkudan,
Oysa işten, hep kınar zalim hemen.

Şahla çift fert, bunların fark olmasa,
Şah değildir, kül döküp dur sen başa!

Zerre senden, cehti artırmışsa hem,
Hak terâzisinde tartılmış bu dem!

Böyle şahlar varsa, sensin titreyen,
Çünkü onlar, kadri bilmez bil ki sen!

Bir fenâ söz eylesin gammaz olan,
Sende hizmetler olur zayi hemen!

Öyle bir Şah var, duyan, görmüş olan,
Her fesâtlık huzra gelsin mahv eden!

Hep fesatlar, onda me'yus olmada,
Hîlekârlar, ünsiyet artırmada!

Şaha bizden, çok cefâdan söz eder,
Git! Kalem yazmış, vefâkâr ol ki der!

Hem kalem, artık kuruymuş söylemek,
Hem vefâ, olmaz, cefâ denktir demek!

Hem cefâmızdan, cefâ yazmış kalem,
Hem vefâya, az vefâ yazmış kalem.

Af ki var, takva da sunmuş, parlayış,
Nerde Hak'tan âr duyan bir anlayış?

Hırsızın af, cânı tek kurtarmadır,
Nerden olsun, haznedâr; olsun, vezîr?

Ey emin kalk! Dîne, Hakk'a uymuş er!
Gel, eminlikten olan sancağı ger!

Padişahın oğlu, hâin olsa bir,
Sen görürsün, baş kesilmiş yerdedir.

Hem siyâh bir Hintli, sunmuşken vefâ,
Yükselir, ikbâlle bulmuştur sefâ!

Kul nedir? Bir it, vefâ sunsun eğer,
Sâhibinden yüz rızâ bulmuştu yer!

Öyle görsün, öptü burnundan iti,
Aslan olsun, gör yapılmış hizmeti!

Yalnız hırsız olsa, kulluklar eden,
Doğruluk, varken cefâ, kökten söken!

Say Fuzeyl misli, gelip, yol kesse de,
On adam misli olurken, tövbede;

Hem vefâ, sabr eyleyip sihr eyleyen,
Yüz kızartmışlar, Firavun'dan hemen.

El, ayak kestirdiler suçsuz iken,
Benzemez, yüz yıl ibâdet eylesen!

Elli yıl, sensin ibâdet eyleyen,
Nerde himmet, doğruluk gelmez neden?

BİR YOKSUL, HERAT'TA HORASAN AMİD'İN SÜSLENMİŞ, BEZENMİŞ KULLARINI GÖRDÜ. ARAP ATLARINA BİNMİŞLER, ALTIN SIRMALI ELBİSELER, KÜLÂHLAR GİYMİŞLER. "BUNLAR HANGİ BEYLER, NERENİN PADIŞAHLARI?" DİYE SORDU. DEDİLER Kİ: "BUNLAR BEY DEĞİL, KÖLE. HORASAN AMİD'İNİN KÖLELERİ."

Hem Herat şehrinde, küstahtan biri,
Gördü, bir kul, hem de pek yüksek yeri.

Giysi atlas, belde altından kemer,
Gördü, yüz dönmüş semâya, şöyle der:

Der ki: "Rabbim sâde sensin Girdigâr;
Kul gözetmek hali olmuş âşikâr!

Kul nasıl beslendi, bir bak Ey Hüda!
Öğren ondan, hani şah seçmişti yâ!"

Oysa çıplak hem de muhtâç bir kişi,
Hep soğuktan, titremek olmuş işi.

Kendisinden, hiç habersizken adam,
Böyle bir cüretle, söyler oldu tam;

Vardı ihsân bekleyen, bir i'timât,
Hem nedimdir, Hak ki vermiş mârifet.

Etse küstâhlık eğer, şahın nedim,
Böyle bir hâl, hiç senet olmaz derîm.

3175
Hak kemerden önce, bel vermiş sana,
Tâç veren, söyler misin baş ver bana?

Âmid'iyi padişah, suçlar da bak,
Bağlamış hiç durmadan hem, el, ayak.

Başlamış kullar için işkenceye,
Sâhibin sen hazneyi göster diye.

Söyleyin siz sırrı, gerçekten bana,
Yoksa kestim dil, boğaz koymam sana.

Ettirir işkenceler bir ay tamâm,
Gündüz, akşam geçti, işkenceyle tam.

3180
Sonra, parça parça etmiş onları,
Söyleyen hiç olmamıştır sırları.

Uykudayken, söylenilmiş gizliden,
Gel de, kulluklar nedir, öğren ki sen!

Ey Yûsuf'tan, postu yırtmak isteyen,
Parçalar kurt, sende post kalmaz hemen.

İşledin bir yıl ve sen giydin onu,
Neydi ektin, gel de biç, sen doğrunu!

Durmayıp gelmiş çatan, senden yine,
Gör, kalem yazmış da manâ bil ki ne?

3185
Hiç değişmez hûy bizim, has söyleriz,
Hasta haslık, bedde bedlik var deriz!

Sen düşün yap! Bak, Süleymân'dır diri!
Şeytân olmuşsan çeker hep hançeri!

Kim melekmiş, hem kılıçlardan emin,
Korku duymazdır, Süleymân'dan hemin!

Gör Süleymân hışmı, şeytân üzre bil,
Bil ki zahmet yerde, göklerden değil.

Belle cebrî, boş inançtır, pis huyu,
Sırrının sır, neyse öğren doğruyu!

3190
Cebrilik, tembelliğin olmuş mâlı,
Şimdi terk et, cân olan, cebr bilmeli.

Kendi kendin, sen ki en üstün sanan,
Neyse maşûk, koy ve âşık ol hemen!

Sende dil sessiz şu akşâmdan bile,
Hep ararsın müşterî sözden hele.

Hepte onlar, sallayıp baş durdular,
Onların sevdâyla ömrün, târumâr!

Yok, hasetten kıvranış, dersin bana,
Hiçti kaybolmuş, haset etmez ona!

3195
Öğretilmez bil ki nâkesler hele;
Nakşı, kerpiç üzre çizmek nâfile!

Aşk ve bakman neyse, öğret kendine,
Böyle bir nakş çiz ki, mermer üstüne.

Sende nefsindir, vefâdan bir çırak,
Her ne var, boş ver ki, hep gitmişti bak!

Gayriler kılmaktasın sen bilgili,
Sende bedlik, sendedir cehlin yeli!

Hem gönül, bir kez ulaşsın cennete,
Korku yok artık, boşalmaktan öte!

Emredip Hak şöyle der Peygambere:
“Daldığın ummân, tükenmez bir kere!”

Hem “susun” hem “dinleyin” söyler diye,
“Bağ susuzdur, hem telef etmek niye?”

Sözde son yoktur muhakkak, ey peder,
Son nedir gör! Söylenen sözler yeter!

Gayretin koymaz, önünde dursalar,
Âşık olmazdan gelip, bir gülseler!

Âşıkânın, hem keremkâr perdeden,
Arkasından nârâ atmış bil ki sen.

Sen o gaybın âşığıysan, âşık ol,
Şimdi beş günlük âşıksan, var mı yol?

Yer yutarlar hîlelerlen, cezbeden,
Böyle yıllar görmedin, tek habbe sen!

Nerye dek, kesmektesin halkın yolu?
Sen ayaktan dertli, mutlanmak mı bu?

Hem sıhât varken, gelen dosttur sana,
Gam da Hak’tır, sâde tek dost, baksana!

Diş ve göz, ağrırsa, tek iş, bil ki Hak!
Hak’tan ayrı, el tutan hiç yok ki bak!

Hastalık, dert ânı neymiş, bir düşün,
Hem Eyâz ol, ibret al, ibret işin!

Postekin, dert ânı sunmuştur sana,
Hem Eyâz post saklamıştır, bak ona!

YİNE O KÂFİR CEBRÎNİN KENDİSİNİ İSLÂM’A DÂVET EDEN, CEBİR İNANIŞINI BIRAKMAYA TEŞVÎK EDİP DURAN SÜNNİYE CEVÂP VERMESİ

Hem de kâfir cebrî, vermiştir cevâp,
Müslümân mantık olur, ondan harâp!

Ben eğer dersem, suvaller neyse hep,
Cümle îzâhlar biter, tutmaz hesâp.

Var mühim sözler, gerektir söylemek,
Anlayış artmış olur, söz söylesek!

Öyle, azcık söyledik, ondan ki biz,
Az da, çokluktan taşır gerçekte iz!

Gör sürer tâ haşre dek, bitmez konu,
Cebrî, sünninin kader mevzûsunu!

Eylemezden, hasmı bir mağlûp ki sen,
Sen onun mezhep, deyip uymuş isen.

Kalsalar âciz cevâptan öyleler,
Başlar artık, eğri yoldan dönmeler.

Böyle lâzım, bakmış olsan sen gidiş,
Kandılar, essâh delîller, derken iş.

Hasma insanlar cevâp vermezse tek,
Devlet, ikbâl görmemek, gelmiş demek!

Hem bu yetmişten de, geçkin ayrılık,
Tâ kıyâmet sürmesin, bitsin, yazık!

Çünkü dünyâmız karanlık, gayb yeri;
Gölge, düşmek üzre ister yerleri.

Hem sürer yetmiş iki, tâ mahşere,
Söz uzar, bid’at tükenmez bir kere.

Hem kilit, kıymet verir bir hazneye,
Yoksa birkaç has kilit, vursun niye?

Yolda zorluk varsa, yüksek gâyeler,
Çok aşılmaz yer ve var yol kesmeler.

Kâbe'nin şân; çöl, sıcaklık hem Arap,
Hem uzun yol, yol kesendir ızdırâp!

Has gezişler, saklıyor çok zorluğu,
Mâniler çok, yolkesen, dikmiş tuğu.

Hem bu çift yol, baksa eller, zıt gelir,
Hem gidenler, yolların hayrân olur.

Başka yoldan gitmişin, zıdlar hemen,
Kendinin yoldan da, memnûndur giden.

Hem cevâp vermezse başlar kavgaya,
Hem kıyâmet vakti gelsin, böyle yâ!

Hem bilir üstâdımız derler cevâp,
Verseler onlar bulur gerçek sevâp!

Vesvesen var, ağzı bağlar âşikân,
Yoksa bağlanmaz ki vasvasat inân!

Âşık ol, yüzden güzel, dilberse şu;
Gez nehirler, bul suyun gerçek kuşu!

Yüzsuyun dökmüş, sulardan fayda ne?
Anlayış silmiş akıldan, fayda ne?

Hem akıldan, anlayışlardan öte,
Erdi aşk, parlakça birçok kıymete!

Allah'ım çok akl sunar, aklın ne ki?
Her sebep, gökler alır tedbîr peki!

Hem bulursun rızkı bu aklınla sen,
Hem, diğer aklın döşek, gökler denen!

Hakk'a âşıksan oyuncaktır akıl,
On değil, artar akıl, yüzlerle bil!

Hem kadınlar, oynaşırken aklı ile!
Yûsuf'un aşktan da sarhoşlar hele!

Aklı baştan aldı ömrün sâkisi,
Doydular, gelmezdi hiç aklın sesi!

Yüz Yûsuf hiç, Hak güzellik asl ona,
Ey kadından adi, kurbân olsana!

İşte aşk kesmiş bu bahsi, cân olan,
Etme feryâd, aşktır ancak kurtaran!

Aşk yüzünden, söz girer hayretlere,
Mâcerâyı nakle güçsüz bir kere!

Bir cevâp vermek mi yeltenmişse de,
Korkuyor, bir inci dilden düşmede.

Hep hayırdan örttü hiç açmaz dudak,
Şerre düşmek onda olmuş korku bak!

Söylemiş Peygamberin dost, söz hemen,
Hem Nebî elbette söz söyler iken.

Has Nebî'den, inci saçmak olsa var,
Bizden ister, yüz huzur, yüzler vakâr!

Hangi, bir baş üzre konsun, kuş hemen,
Uçmasın dersin ve başlar titremen!

Sen kıpırdanmaz, durursun var tasa,
İstedin olmuş o kuş hiç uçmasa.

Hem nefes almaz ve öksürmez iken,
Uçmasın devlet kuşum, dersin hemen!

Tatlı, tatsız, söz desin insan sana,
Parmağın ağzında, "Sus!" dersin ona!

Susturur, hayret o kuş, koymaz seni,
Örterek kap, kaynatır durmaz seni.

Padişahın, Eyâz'ı söyletmek üzere mahsûs "Bunca gâmı, neşeyi, cânsız bir şey olan çarıkla pöstekiye neden söylersin?" diye sorması

Şah Eyaz der: "Hem çarık meylin neden?
Hem neden kaldın bir âşık, putla sen?

Söyle, Leylâ'dan geçen, Mecnûn musun?
Bir çarık olmuştu dîn, meftun musun?

Eskimiş bir çift çarık, say cân hemen,
Sen asıp durdun neden hücrende sen?

Eskimiş bir çift çarık, cânsız odur,
Tâze sırlar gizleyip durmaktadır.

Çölde mevcût bir çadır, bulmuş iken,
Sırdâş oldun, yerdeki çöplerle sen!

Hem, çarık kalmış nasıl yârdan sana?
Sanki Yûsuf gömleğiymiş, baksana!"

Sanki Nasrani, papaz varken dedi,
Bir yılın suç, her zinâdır, söyledi.

Hem keşiş affeylesin, gerçek gelir,
Af edilmiş, affı Allah'tan bilir.

Bilmemiştir suç, adâletten keşiş,
Aşk, inanç olmuş sihîr, pek güçlü iş!

Vehm ve dostluk, yüz Yûsuf etmiş îcât,
Sihri Hârût, Mârût, ilkin verdi tat.

Yâd ederken yâri, sûret çizmede,
Boşboğazlık üzre, fırsât vermede.

Sûretin önlerde yüz sır söylenir,
Sanki dosttan, dosta sırlar söylenir!

Orda sûret, orda heykel yoktu yâ,
Hem duyulmuş yüz 'Elest' yüzler 'Belâ!'

Sanki gerçek gönlü yanmış bir ana,
Tâze ölmüş yavrunun kabrinde yâ!

Hem, gönülden söylemiş her sırrı o,
Sanki toprak olmamış bir cânlı o!

Sandı toprak cânlıdır, ölmek ki yok,
Hem yığın göz, hem kulak saklardı çok!

Toprağın her zerre feryâttan duyar,
Coşkudan anlar, işitmiştir sayar.

Hep işitmiş saymışız biz toprağı,
Sihre elvermiş meğer aşkın çağı!

Yüz sürer hep, tâze kabrin üstüne,
Durmadan yaşlar gelip akmış yine.

Oğlu gerçekten, hayat sürmüş iken,
Cânının cân üzre, yüz sürmez neden?

Hem ölümden geçse birkaç gün bile,
Aşkı dönüş, durmayıp sâkin hele.

Ölmüşün aşk, sürmez elbet sonsuza,
Câna cân sunmuş bulunsun aşk size!

Dert azalsın, girdi artık uykuya,
Çünkü cânsız, cânsız ister doğmaya.

Çünkü aşk, efsûnu çalmış gitmede,
Sâde kül kalmış, âteş sönmüşse de!

Bir civân hem, aynada görmüşse ne,
İhtiyâr kerpiçte görmüştür yine!

Pîr olan aşkın senin, ak saç değil;
Pîr, ümîtsiz çokça el tutmuştu bil!

Ayrılık var, aşksa, sûretler dizer,
Bir kavuşsun, sûretin kalmaz ki yer!

Hem akıl, hem sarhoşun her aslı ben,
Sûretin haslıkta, bizden akseden!

Perdeler kaldırdık artık, şimdi biz,
Hem güzellik neyse, sunduk şüphesiz.

Bunca uğraştın benim aksimle sen,
Şimdi zâtın, perdesiz kuvvet denen!

Burda cezbem, bir akar olsun bu yâ,
Hiç keşişten yok görünmek ortada.

Perdenin ardında hep af istenir,
Lûtfu Hak hükmüyle elbet gizlenir!

Aksa taştan çeşme, artık taş mı var;
Hem de, taş, akmakla yitmiş âşikâr!

Kim görür görsün, bu artık taş değil,
Orda akmak üzre çıkmış, inci bil!

Kâse say sen, gördüğün her sûreti,
Hak ne dökmüş, gösterir âkıbeti.

Mecnûn'un akrâbasının "Leylâ o kadar güzel değil, şehrimizde çok güzel var. Bir ikisini göstereyim, birini seç de kurtul, biz de kurtulalım" demesi ve Mecnûn'un O'na cevâbı

Cehl edip der Kays'a, ahmak kimseler,
"Leylâ'nın yok, pek güzellik" derdiler;

Ondan üstün, gösterip dilberleri,
Var bu şehrin, böyle yüz bin dilberi.

Der ki: "Sûret, kâse, haslık, bil ki mey;
Sûretinden, Hak şarâp sunmakta hey!

Kâsesinden, sirke vermiş olsa da,
Aşkı gelmiş, gör kulaktan tutmada!

Testisinden zehr verir, isterse bal,
Bundan ondan gözlenen, Hak'tan bu hâl!

Testi gördün, oysa görmesin şarâp,
Doğru görmüş göz görür, vardır sevâp.

Bakmaz ehli hâlden ayrık, kimseye,
Hısma vermiştir nişân, alsın diye.

Hem şarâp görmez, liyâkatsizce er,
Zarfla gizler, bir çadır olmuş meğer!

Hem deniz olmuş çadır, kazlar yaşar,
Orda kuzgunlar, için ölmek ki var!

Var yılanlar, hep gıdâ olmuş zehir,
Başka fertler üzre dert, ölmek verir.

Nimetin, her mihnetindir sûreti,
Sen cehennem bil, benim bil cenneti!

Her yenen, hem yenmeyen, her neyse var,
Hiç görünmez, hem gıdâ, hem zehr sunar.

Her cisim bir kâse, sen say testi o,
Var gıdâ, var kalp yakan, zehriydi bu!

Kâse gördün, oysa gizlenmiş gıdâ,
Kâsenin evsâf, yemişken ortada!

Yûsuf'un, hoş bir kadehtir sûreti,
Hem peder, yüzler şarâp içmiş idi.

Bir zehirdir su, içen kardeşlere,
Arttı bundan daldılar hep kinlere.

Bak Züleyha yer iken ondan şeker,
Aşkla yutmuş, başka bir afyon meğer!

Hem o dilber aldı hastan bir gıdâ,
Hep Yûsuf'tan, Yâkûb'un yok lokmada!

Türlü türlü şerbeti var, testi tek;
Yok ki şüphem, böyle rızk gaybdan demek!

Mey gayıpten, testinin yerdir cihân;
Testi âş'kâr, şimdi artık, mey nihân!

Gizlidir gözden bu hâl, nâmahreme,
Hep açıktır, cümleten mahremlere!

Yâ İlâhî! Gözlerim sarhoş meğer!
Yük ağır, beller bükük, ver affa yer!

Gizli Rabbim, âleme doldun yâ sen,
Şark ve garp nûru nedir, üstün yâ sen!

Öyle sırsın, sen bilip fâş eyleyen,
Bir fecirsin, nehri kîn aksın diyen!

Zâtı gizlenmiş, duyulmuş ihsânı,
Sen su, olmazsan, değirmen biz, hani?

Sen ki yelsin, bizler ancak toz gibi,
Gizlenir yel, toz belirmiş, öyle ki.

Sen bahâr, bizler bağız, hoş, yemyeşil,
Hem o gizlenmiş ve ihsân belli bil!

Sen ki cânsın, bizler ancak el, ayak,
Elde her şey, kıprayışlar cânla bak!

Sen akılsın, bizler ancak dil hele,
Hep akıl, söz, öğretiş vermiş dile.

Sen sevinçsen, bizler ancak bir gülüş,
Gör sevinçten, neş'e olmuş bizde iş!

Bizde hep hâller tanıklık etmede,
Hakk'a, gerçekten tanıklık vermede!

Hem değirmen, gamlı taş, dönmüşse de,
Suyla mutlak, bir tanıklık vermede!

Her düşüncemden öte, Rabbimse de,
Fikrimiz hiç, kül saçın siz bizlere!

Kul sabırsızdır, güzel tasvîr eder,
Hem, ayakaltında sermiş can, gider!

Bir çoban dönmüş de der: "Gel, Ey Hüda!
Gel! Seven bir tek çoban var ortada!

Gel ki ben, bitler kırıp, diksem çarık,
Der etek diksem, öpüp alsam azık."

Kimse, aşk uğrunda olmaz denk ona,
Hakk'ı zikr neymiş, o bilmez, baksana!

Aşkı, gökler üzre kurmuşken çadır,
Cân köpek, çadrında it durmaktadır.

Hakk'a aşkın, coştu umân, görsene,
Gönle vurmuş, hem kulak duymuş yine!

"CUHA'NIN ÇARŞAF GİYİP KADINLAR ARASINA KARIŞIP VÂİZ DİNLEMESİ, BİR KADININ ONU TANIMASI VE BAĞIRMASI"

Sözde üstün bir va'iz, va'z eyliyor,
Minberin dipler, kadın, er dinliyor!

Cuha, çarşafıyla örterken yüzü,
Hiç tanınmaz, kimsenin görmez gözü.

Va'za sormuş bir kadın, sesiz birâz,
Hem kasıktan kıl, bozar mıymış namâz?

Der vâiz: "Elbet uzun olmuşsa kıl,
Böyle kılmışsak namâz, mekruhtu bil.

Yâ hamamlık ot yâhût bir ustura,
Vurma lâzım, hem namaz almaz yara!"

Der kadın: "Bilsek uzanmak haddi ne?
Nerye dek bilsek, namâz olmaz yine!"

Der vâiz: "Hem arpanın boy ölçüsü,
Hem tıraş etmek ve farzdır doğrusu!"

Der Cuha: "Kız kardeşim gel, hem de sen,
Bende kıllar öyle mi, gel bak hemen?

Hak için bak, el vurup gel, yokla sen,
Şimdi mekruh muydu artık, söyle sen?

Hem kadın, sokmuştu şalvardan içe,
Âletinden tuttu eller, öylece.

Hem çıkarmış oldu yüksek bir sedâ,
Der ki va'iz: "Sözde te'sîr ortada!"

"Gönle te'sîr etmemiş" söyler Cuha,
Elde te'sîr yoksa, vay çoktur daha!

Te'sîr etmiş az, sihîrbâz gönlüne,
Hem asâ, hem birdir eler hep yine.

İhtiyârdan alsa ya, şah bastonu,
İncinir hem el, ayak, eyvâh sonu!

Nârâlar çıkmış olurken göklere,
El kesilsin, yok zarar hiç bizlere.

Bilmişiz biz, sâde tenden gelmedik,
Ten kesilsin, Hak'ta dirlik eyledik.

Zâtı bilmişten olan, ey mutlu er,
Kurdu ölmez, çok saray, çok bahçeler.

Der ceviz, dersen üzüm ağlar çocuk,
Erginin, nerden üzüm olsun ufuk?

Gönle tendir, ten ceviz, tendir üzüm;
Hem çocuk, nerden büyük olsun, gözüm?

Perdenin ardında kim olmuş çocuk,
Er odur, vehm, şüpheler olmaz ufuk.

Hem sakal, erlikte, erkeklik değil,
Gör keçi, dolmuş sakal, erkek değil.

Olsa rehber bir keçi, uymak azâb,
Hep çeker, uymuş için yöndür kasâp.

"Ben ekâbir" söyleyip, eller sakal,
Öncüsün, önden giden; ölmek, vebâl!

Kalk uyan! Vazgeç sakal, at kılları;
Haydi, terk et, durma, ben, sen onları!

Ol ki âşıklar için sen, gülsuyu,
Gülbağından rehber ol, sun doğruyu!

Itrı gül neymiş ki? Gör aklın nefes;
Sermediyet mülkünün rehber, o ses!

PADIŞAHIN EYAZ'A "ÇARIK VE POST HİKÂYENİ AÇIKÇA SÖYLE, YOLDAŞLARIN BİLGİLENSİNLER. ÇÜNKÜ DÎN ÖĞÜTTEN İBÂRETTİR" DEMESİ

Sırrı neymiş, gel çarıktan söyle sen,
Bunca hürmet, hem niyâzlar eylemen?

Söyle duysun, Sungur, artık Bekbarut,
Sırrının sır neyse, bilsinler işit!

Ey Eyaz, kulluk ki senden buldu nûr,
Yükselip yerden, semâya, doldu nûr!

Senle hürler, kulluğun hasrettiler;
Buldu cân kulluk, senin elden meğer!

Mü'min oymuş, her ne var, ondan yana,
Cümle kâfirler, haset etmiş ona.

BAYEZÎD ZAMÂNINDA BİR KÂFİRE "MÜSLÜMÂN OLSANA!" DEDİKLERİ ZAMÂN KÂFİRİN ONLARA CEVÂBI

Bâyezid vaktinde kâfir bir ere,
Kutlu bir mü'min demiştir, bir kere.

"Müslümân olsan ve artık, öyle ki,
Kurtuluş hem mutluluk bulmak ne ki?"

"Müslümânlık, Bâyezid'in benzeri,
Âlemin olmuş odur tek rehberi.

Bende takat yok, çalışsam onca ben,
Gayretimden oydu çok üstün gelen.

Hiç inanmam, dîn denen inkara ben,
Hep inandım, ondaki imana ben!

Ben, inandım hep, o herkesten yüce,
Pek lâtif, pek nûrlu, hepten güçlüce!

Gizli iman etmişim imanına,
Ağzımız, muhkem mühürlüyken ona!

Kimseler, siz benzer iman eylese,
Hep kesilmiş, meylimin iştâh ise!

Yüz meyil, imân için bulmuş olan,
Sizde görsün, pek soğur artık o ân!

Sizde iman, manâsız bir tek isim,
Çölde kurtulmak, nasıl mümkün derim?

Sizde iman gözleyen, dinden soğur,
Kim bakar ondan inanç gitmiş olur!"

ÇİRKİN SESLİ MÜEZZİNİN KÂFİR ÜLKESİNDE EZÂN OKUMASI VE BİR KÂFİRİN ONA ARMAĞAN VERMESİ

Bir müezzin vardı pek çirkin sedâ,
Kâfiristanda ezân eyler nida!

"Sesli sunmuşsan ezân, çok fitne var,
Sen okursan, bil ki düşmânlık azar!"

Çok inât etmiş, okur olmuş ezân,
Kâfirin yurdunda ses vermiş o ân.

Korktu herkes, yükselir bir fitneden,
Bir de kâfir geldi, esvâplar ilen!

Elde helvâ, hem de mum, çok elbise,
Armağan vermek dilermiş, pis sese!

"Söyleyin sizler müezzin hanginiz?
Bu ezân, sunmuş ferâhlık üzre iz!"

3375
Derdiler: "Vermez rahât çirkin sesi,"
"Her yeri sarmış ezânın cümlesi.

Bir kızım var, pek güzel, endâm yüce,
Müslümân olmak diler, pek güçlüce.

Böyle sevdâ, hiç akıldan çıkmıyor,
Bunca insanlar, nasîhat eyliyor;

Yerleşik gönlünde, iman aşkı var,
Öd-ağaç olmuş içim, yangın dolar!

Yönlenir imâna o, gördükçe ben,
Hep çekerdim dert, azâp, işkenceden.

3380
İşte birden, çâresiz kalmış o ân,
Hem müezzin başlamış derken ezân.

Der kızım: "Bilmem nedir çirkin sedâ?
Duyduğum ses, kalbe bedlik sunmada.

Geçti ömrüm hep manastır, havrada
Böyle pis ses doymamıştım ortada!"

Der: "Ezândır duyduğun," kız kardeşi,
"Hem ibâdet üzre dâvettir işi."

Hem inanmaz, sordu ,durmuş herkese,
Sordu durdu tastik etmiş herkese.

3385
Hem inanmış, hem sararmış yüz ki hem,
Müslümânlıktan soğur olmuş bu dem!

Ben de kurtuldum azâbtan öylece,
Bir rahat yattım muhakkak ben gece.

Ben o sesten, çok rahat ettim yine,
Armağan vermem gerek müezzine!

Armağandır, gel kabûl et, sen bunu,
Dert azalttın, tuttun elden, al şunu!

Şimdi ettin, öyle bir ihsân ki sen,
Ben azâdsız kul olurdum, istesen!

3390
Ben ki, zenginlikte tek olsam eğer,
Doldururdum ağza dek, altın meğer!"

İşte iman, sizde riyâ, belle sen,
Bir ezân olmuş olur, bir yolkesen!

Bâyezid, imanı hak, gerçek meğer!
Kalpte, ondan bitmeyen, hasret gezer!

Bir kadın merkep aşarken gördü de,
Der: "Bakın elbette sizler erkeğe!"

"Buysa çiftleşmek, bizim erkek olan,
Rahme abdest bozdular, sen öyle san!"

3395
Bâyezid vermişti, iman hükmünü,
Aslan olmuş, âferîn dolmuş ünü!

Katresinden, katre düşsün deryada,
Bil ki ummân, katreden, gark olmada.

Zerresinden, düşse âteş ormana,
Cümle orman yandı, küldür baksana.

Padişah gönlünde san, sen bir hayâl,
Harpte düşmân üzre, yüklermiş vebâl!

Parlayan yıldız Muhammed vechede,
Cuhud'un gevher de, sönmüş gitmede.

3400
Kim de iman var olur, bulmuş amân;
Kâfirin küfr oldu çift kat, yok gümân!

Önceden pek has küfürler, şimdi yok,
Müslümânlık tuttu yer, yâ korku çok!

Hîleden katsak sular, bizler yağa,
Lâyık olmaz, böyle örnek almağa.

Zerre, cinsinden kopan bir parça bil,
Zerre taksîmsiz güneş, olsun nasıl?

Zerre derken, gizli maksat var dedik,
Sen, deniz olmuş değilsen, bir köpük.

Şeyhinin iman güneş, parlak özü,
Gösterir olsun cânım, şarktan yüzü.

Cümle alçak haps olur, baştan sona,
Cümle yüksekler, yeşil cennet ona.

Onda cân hep parlayan nûrlar taşır,
Buysa, hakîr toprak olmuş tenleşir.

Çok şaşırdım, bilmedim ben neydi o,
Söyle neymiş, ben de müşkil, işte bu!

Buysa kardeş, söyle artık neydi sen,
Kalmışım bir bak ki müşküllerle ben!

Hem bu olmuş olsa, gökler gark eden,
Hem bu çiftin hangisi? Gel, söyle sen!

BİR KADININ KOCASINA "ETİ KEDİ YEDİ" DEMESİ. KOCASININ DA KEDİYİ TARTMASI!KEDİNİN YARIM BATMAN GELMESİ VE "A KADIN, KEDİ BUYSA, ET NEREDE, ET BUYSA, KEDİ NEREDE?" DİYE SORMASI!

Vardı bir ferdin ki, bir haylaz karı,
Hîlebâz, hem yolkesen, tınmaz karı.

Her ne almış olsa, kalmaz ortada,
Erkeğinden itiraz olmazdı da!

Bir konuk gelmiş, adam almıştı et,
Çekti zahmet, çekti birçok müşkülât.

Hem kebâp etmiş kadın, içmiş şarâp,
Bey sorar sormaz, verir olmaz cevâp.

Der adam: "Et, sofra yok hiç ortada,
Lâyık elbet burada sofra kurma da!"

Der kadın: "Kurnaz kedi, yutmuş eti,
Git de tekrârdan birâzcık al!" dedi.

Der ki: "Sen git bir terâzi bul bana,
Tartayım, geçsem ki, şüphemden yana!"

Tarttı gelmiş hem yarım batman kedi,
"Et yarım batmandı avrat, bil" dedi!

Et yarım batman, bir okka üstü var,
Bak tekir gelmekte bir batman kadar.

Hem kedim bu olsa, etler nerdedir?
Etse elbet, yok kedim, sen bul getir!

Bâyezid bu olsa elbet, ruh nedir?
Ruh denen hem buysa, şeklen kimledir?

Düşmüşüm hayrette, hayret üzre yâr,
Böyle iş, sen, benle olmaz âşikâr!"

Çift odur, aslen ekilmiş tânedir,
Hem sanan, çöp hep teferruat gelir!

Zıdlarıyla gizlemiş Hak hikmeti,
Ey kasap, gerdanla bir oyluk eti!

Ruh kalıpsız, anla ki iş işlemez,
Ten de ruhsuz, dondu, bir cân istemez!

Ten ki meydân üzre, cânlar gizlidir,
Hep sebepler, işbu çift şeyken gelir.

Toprak atsan bir başa, yarmaz başı,
Hem su atsan, bil ki sen, kırmaz başı.

Mutlaka baş yarma arzûn, var iken,
Suyla toprak neyse, birlik kâr hemen!

Baş yarılsın, gitti su hep aslına,
Döndü, toprak, yer olur toprak ona.

Zıddı birleştirmenin, Hak hikmeti,
Kim niyâz, kimdir inât, bilsek dedi!

Sonra birçok birleşim var, gel de bak,
Görmemiş göz, duymamış, hiçbir kulak!

Duysa haslıklar kulak, kalmaz kulak,
Duymuş olsun, başka söz duymaz kulak!

Bir güneş görmüşse kar, buz burda da,
Kar ve buzluk, kalmaz artık ortada!

Hep erir kalmaz, damarlar su dolar,
Hem hava lûtfuyle de, bir zırh yapar.

Su ağacın câna bir dermân olur,
Gelmesinden her ağaç, devlet bulur!

Kaldı buz hayretle, donmuş söyledi,
"Ey ağaç, sen vurma el, artık" dedi.

Hiç de uzlaşmaz olur, donmuş o tam,
Hırsının ardında, yol almış adam.

Buzda yok olmaz, ciğerler tâze bil;
Hem yeşillik üzre şah, çavuş değil!

Ey Eyaz, elbet senin yıldız yüce,
Hem durak olmaz ki, her burç öylece.

Hiç beğenmez, her vefâyı himmetin,
Sâflığın, her sâflığı seçmiş kesin!

BEY KÖLESİNE "GİT, ŞARÂP GETİR" DEDİ. KÖLE ŞARÂP GETİRİRKEN DOĞRULUĞU EMREDEN BİR ZÂHİDİN BİR TAŞLA TESTİYİ KIRMASI. BEY'İN DUYUP ZÂHİDİ EDEP VERMEYE GİTMESİ

Vardı bir bey, hem şarâptan hoşlanan,
Yoksulun, sarhoşların sığnak olan.

Âdli pek bol, kolluyor her yoksulu,
Altın, elmâslar sunan, deryâydı bu.

Erlerin şah, mü'minin tek âmiri,
Yol bilir, sırdâş bilir, dostluk eri!

Devri, Îsâ'nın Mesîh'in devridir,
Halkı incitmez o bey, kadrin bilir.

Ânsızın gelmiş misâfir bir gece,
Hem gelen, hûydan güzelmiş, öylece!

Hem şarâp içmek dilerler, neş'eden,
Hem şarâp üzre, helâllik, var iken.

Hem şarâp az "git de al" der "ey köle;"
"Testi doldur, al da gel sen, bir hele.

Bir keşiş satmaktadır, en has şarâp,
Al getir, gamlar tükensin, bitsin hep."

Ruhbanın, görsen, şarâbın katresi,
Bin fıçı binler küp olmuş gölgesi.

Var şarâbın gizli, kalmış has maya,
Lâyık âbâ altı, sultân olmaya!

Parçalanmış hırka görsen, bak ki az,
İçte altın var, siyâhlık var birâz.

İsli lâ'l gizlendi kem gözden kesin,
Gaye, bedlerden de bir el deymesin!

Hazne, gevher, saklanılmaz hânede,
Saklanır, çökmüş, yıkık vîrânede!

Âdem'in varlık gömük vîrâneye,
Şeytânın, kör göz, gelip görmez diye!

Horca bakmış oldu şeytân toprağa,
"Sed benim" der, sanki toprak bakmağa!

Kul ki, almış oldu bir çift kûzeyi,
Tek manastır oldu hep, yönlendiği.

Verdi altın, aldı altın bir şarâp,
Taş verip, gevher alır olmuştu hep.

Döndürür, girsin şarâp şah beynine,
Tâc koyar sâkiye, ikrâmdan yine.

Hem şarâptır, fitne dökmüş ortaya,
Kul ve şahlar, başlar ondan kavgaya.

Hep erir kalmaz kemikler, cân olur,
Taht ve tomruk bir gelir, denklik bulur.

Hem ayıkken kulla, şah, su, yağ de sen,
Mest olur olmaz, olurlar cân hemen.

Oldular keşkek erirler, fark da yok,
Burya ermiş, bilmemiş farkıysa çok.

Böyle baştan, bir şarâp almış köle,
Hem güzel bey üzre, düşmüştür yola.

Yolda gâm görmüş, belâ çekmiş köle,
Öfke dolmuş bir zâhid, çıkmış yola.

Gönlünün âteşle, ten yakmıştı o,
Kalpte Hak'tan gayri şey, silmişti o,

Çâresiz mihnet desen, hep uğrağı,
Sanki dağlar üzre, yığmıştır dağı.

Durmadan eyler savaş, gönlünde o,
Gündüz, akşâm, iş riyâzet, dopdolu!

Nice yıl kan, toprağa batmıştı o,
Geç vakit, birden köle görmüştü o.

Der ki zâhit: "Söyle sen testinde ne?"
Der ki mey gitmiş olur bilsek kime?"

Has beyindir, söyleyip durmuş köle,
Der ki zâhit: "Hak amel yok bak hele.

Hakk'ı ister kimsenin mestlik neden?
Şeytânın mey, aklı almış bil ki sen!

Hem de meysiz, tam dağılmış aklınız,
Akla, gel sen, çok akıl kat, bul ki hız!

Sarhoş olmuşken akıl, ahvâle bak,
Sanki sarhoş kuş ve tutmuş bir tuzâk!"

ZİYÂ-İ DALK'IN BOYU ÇOK UZUNDU. KARDEŞİ ŞEYH-İ İSLÂM TÂCI BELH'İSE GAYET KISAYDI. ŞEYH-İ İSLÂM, KARDEŞİNDEN PEK UTANIRDI. ZİYÂ, BİR GÜN KARDEŞİNİN DERSİNE GELDİ. BELH'İN BÜTÜN İLERİ GELENLERİ ORADAYDI. ZİYÂ, SAYGI GÖSTERİP YERİNE GEÇTİ. ŞEYH-İ İSLÂM, ONA ŞÖYLE BİR YARI KALKTI. BUNUN ÜZERİNE ZİYÂ, "EVET" DEDİ, "ÇOK UZUN BOYLUSUN, BOYUNDAN BİR PARÇACIK ÇAL!"

Bak Ziyâ-i Dalk, güzel söyler kişi,
Şeyh-i İslâm, Tâc-ı Belh'miş, kardeşi!

Tâc-ı Belh, boydan muhakkak pek kısa,
Âdetâ Belh, benzer ancak bir kuşa.

Gerçi bilgin, fazlı yüksek bir adam,
Bak Ziya, söz üzre ondan üsttü tam.

Pek kısayken, hem Ziyâ'nın çok boyu,
Şeyhülislâm, nâzlı, kibr dolmuş hûyu.

Hem o kardeşten, bu yüzden âr eder,
Hem Ziyâ va'zen, mükemmelmiş meğer!

Geldi Ziyâ hem de, bir meclis günü,
Orda âlim, bir kadı, yaygın ünü!

Şeyhülislâm, şöyle kibren vesselâm,
Kalktı azcık, hem oturmuş oldu tam.

Hem alınmıştır Ziyâ der: "Bak boya,
Selvi boydan çal ve dök az ortaya!

Nerde aklın, nerde fikrin, ey adam?
Nerde mey içmek? İlimler hasmı tam!

Yüz güzel, bârî çivit sür az hele,
Sürse Habeş, pek gülünç olmuş bile.

Sende nûr hem, nerde, ey azgın olan?
Sen karanlık talibi, mestsin inân!

Bil ki gündüzler ararlar, gölgeden,
Hem bulut, akşam ararsın, gölge sen.

Mey helâl olmuş, rızık derken avâm,
Sevgi ister kimsenin, olmuş harâm.

Âşığın olmuş şarâp, gönlün kanı,
Göz desen gözler konak, gözler onu.

Çölde mecburdur âkıl rehberliği,
Korku tutmuş, hep yitirmiş gerçeği.

Sen ki, rehberler gözetlersen hele,
Yol yitik, kervân, helâk olmuş bile!

Arpadan ekmek harâm, gerçek ile!
Nefse sen sun, bir kepek ekmek hele.

Hak yolun düşmân görürsen, tut ki hor,
Hırsızı as, minber üzre, verme yer.

Hırsızın ellerde ip kes, geç hemen,
Kesmeden âciz isen, gel bağla sen.

Bağlamazsan, sen de el bağlar durur,
El ayaklar kırmasan, kırmış odur.

Sen ki, düşmân var, sunarsın mey, şeker,
Gel ye derken, sen de toprak, zehri ver!"

Gayretinden, attı bir taş testiye,
Kaçtı zâhitten köle, kırdın diye.

Vardı bey, der: "Nerdedir mey ey köle, "
Mâcerâyı anlatır bir bir hele.

Sert çelikten, yüz gerektir söylesin,
Sende yüz sert, pek de çirkindir desin!

BEYİN ÖFKELENEREK ZÂHİDİ TARTAKLAMAK İÇİN ŞİDDETLE GİTMESİ

Doğrulup yerden, olup âteş emir,
"Gel de göster, zâhidin ev nerdedir?

Ben ağır gürzümle, ezsem onda baş,
Kahpenin oğlan, edeydim hurdahaş!

Doğru yol bilmez, köpeklikten ki o,
Şöhretin âşıktır ancak, işte bu!

Bir yobazlık, mevki bulmak istiyor,
Buldu fırsat "burdayım bir ben" diyor.

Onla, bunla, dalkavukluktur işi,
Tek hüner olmuş, bilinmez geçmişi.

Fitne çıksın istemem, mutlak deli,
Bir öküzlük kamçı haktır, bilmeli

Vur ki, aklından, o şeytân çıksa tek,
Dürtmeden, merkep güder olmaz ki pek!"

Bey topuz almış ve fırlarken ele,
Azda sarhoş, erdi hem zâhid gile.

Hırsla gelmiş zâhidi öldürmeye,
Başlamış zâhitte, yüz örtünmeye.

Yün bükenden kalma, yün örtünmede,
Bey neler söyler, bütünden bilmede!

Insanın, tam, yüzde çirkin hâlini,
Ayna söyler, anca sert ahvalini.

DALKAK'IN SEYYİD ŞAH-I TİRMİZÎ'Yİ MÂT ETMESİ

Padişah, Dalkak'la satranç oynadı,
Kızdı şah, Dalkak şahı mat eyledi.

Şah yedirmez kibre, tû, Allah! diye,
Taşla tek tek attı vurmuş kelleye.

"İşte al, elbet şahın bu, kaltaban, "
"El amân" der, hem de Dalkak sabr ilen.

Mât olur şah, "tazeden bir oyna" der,
Sanki tam kış, çıplacık titrer meğer.

Bir oyun oynandı tekrâr, mattı şah,
"Tuh be, Allah," denme olmazmış izah;

Kaçtı Dalkak, hem sığınmış bir yere,
Bir kilim var, girmiş alta bir kere.

Çul ve yastık altına girmiş o ân,
Anca satranç, vurmadan, bulmuş amân.

Der ki şah: "Hey neyledin, nettin de sen?"
"Şahım Allah müstahak versin!" demen.

Öfke dolmuş şah içindir, böyle yer,
Anca burdan, bir cevâp mümkün meğer.

"Şah oyundan, bense, şahın taşla mat,
Ben derim, Hak müstahâk versin de tat!"

Doldu etrâf, "siz tutun, koyman yolu, "
Bey sesinden cümle etrâf dopdolu!

Sağ ve soldan çıktı halk, derler hemen;
“Ey âzîz artık gerektir, el amân!”

“Onda var olsun beyin, durmuş gibi,
Aklı azdır bir çocuk olmuş gibi!

Hem de zâhit ihtiyâr, elbet zayıf,
Böyle hâlden, fayda bulmazmış hayıf!

Çekti zahmet, hazne, yârdan bulmamış,
İşlemiş çok oysa bir kâr almamış!

Yâ o iş, artık onun kârı değil,
Yâ mükâfat vakti, ermez oldu bil!

Yâ onun gayret, çıfıtlık gayreti,
Yâ mükâfatın, uzaktır saati!

Hem musibet, dert desen, yetmiş ona,
Kanlı va’di içre yalnız, baksana!

Göz, ağırmış, hem çekilmiş bir yere,
Ekşi yüzdür, surat asmış bir kere.

Hem hekim yok, baksın ağrık gözlere,
Hem akıl yok, yapsa dermân, bir kere.

Zânna uymuş, hep kalır gayretle de,
İşlerim düzgünleşir, beklerse de.

Tuttuğun yol, hem de vuslat, çok uzak,
Onda maksat, tek reis olmaktı bak!

Kısmetim derken, didişmiş her zamân,
Kısmetim derken, benim zahmet olan.

Ânlarım uçmuş, meğer geçmez ele,
“Kol, kanat kırdındı” harptir baht ile.

Kim ki rengin, ıtrının, tutsak ise,
Zâhid olsun, hûy düzelmez neylese!

Çıkmasın insan, daralmış sahadan,
Yok, düzelmek, hem ferâhlık yok inan!

Zâhit olsun, kendini bulmazlara,
Vermek olmazmış bıçak, hem ustura!

Darlığından ermemişken gâyeye,
Dertle saplarlar bıçak işkembeye!”

CEBRÂİL’İN GECİKMESİ YÜZÜNDEN HZ. MUHAMMED MUSTAFÂ’NIN KENDİSİNİ HİRA DAĞI’NDAN ATMAYA KALKIŞMASI. CEBRÂİL ALEYHİSSELÂM’IN GÖRÜNÜP “KENDİNİ ATMA... SENİN ÖNÜNDE NİCE DEVLETLER VAR” DEMESİ

Mustafâ’ya gelse hicrân âteşi,
Dağdan atmaklık, düşünmekmiş işi.

Cebrâil der: “Yapma sen hiç böyle hâl,
Emr-i Kün’den, onca devlettir visâl!”

Mustafâ bulmuş sükûnet vazgeçer,
Ayrılık birden, gelip çatsın eğer.

Şimdi tekrâr ayrılık zorlar hani,
Oysa ister, dağdan atmak kendini.

Cebrâil, durmaz gelir tekrâr ona;
“Yapma emsalsiz olan!” der baksana!

Böyledir hep, hem hicâp, hem keşfe dek,
İnciler koynunda bulmuş oldu tek.

Halkı, çekmiş öldüren mihnet kesin,
Ayrılık derdiyle bilmem, neylesin?

Halk, fedâkâr kimseden hayrettedir,
Hem fedâkârlıkta, bir hûy üzredir.

"Mutludur bunlar benim dostum" diyen,
Ten nedir, hepten fedâ etmiş giden.

Herkes olmuş başka bir fennin fedâ,
Ömrü sarf etmiş, ömür yok ortada!

Şarktan olsun, garptan olsun ölmede,
Hem ne âşık var, ne mâşûk kalmada!

Hakk'a âşık, böyle can etmiş fedâ,
Ölmesinden, yüz hayât, var olmada!

Aşk da, maşûkluk da gitsin sonsuza,
Cümle âlemlerde, şan versin size!

Ey büyükler, rahm edin âşıklara,
Hem helâk olmak, devamdır onlara.

Ey beyim, affet onun, her neyse suç,
Onda dert çok, onda, bedbahtlık sonuç!

Tâ ki Allah, sende suç af eylesin;
Sende mevcût suç nedir, silsin kesin!

Gafletinden, sen de kırdın testiler,
Sen de, pek çok, affı isterdin meğer!

Affedip sen, orda ol bir affa yâr,
Kıl bulur bulmaz kader, tam kırk yarar!

BEYİN ŞEFÂATÇİLERE VE KOMŞULARA "NEDEN KÜSTÂHLIK EDİP TESTİYİ KIRDI BEN BU YÜZDEN ŞEFÂATİ KABUL EDEMEM, ONA CEZÂ VERMEYE YEMÎN ETTİM" DEMESİ

Der ki bey: "Hem kimdi testi taşlayan,
Taş atıp hem, testimi kırmış olan?

Etrâfımdan, erkek aslan ürkerek,
Yüz çekingenlikle geçmiş, öylecek.

Hem neden incitti, kalben bendemi,
Biz konuk huzrunda mahcûp, öyle mi?

Hem kanından üsttü mey, hep döktü o,
Bir kadın, olmuş ve ürküp kaçtı o!

Öyle farzet, olmuş olsan kuş bile,
Cânı benden kurtarır olmaz hele.

Kahr okum koymaz kanat, elbet kırar,
Arda kalsın, kol, kanat hep parçalar.

Hem kaçıp sert taşlar içre görse ne,
Hem tutar ordan çekerdim ben yine.

Ben ki vursam bir kılıçlık darbeyi,
Kaltabanlar almış olsun hisseyi.

Durmayıp satsın yobazlık, hem bize,
Ben cezâ versem, çıkar olsun yüze!"

Öfkelenmiş, olmuş elbet kan döken,
Püskürür, ağzında odlar, yükselen!

ZÂHİDİN KOMŞULARININ BEYİN ELLERİNDEN ÖPEREK İKİNCİ KERE ŞEFÂAT ETMELERİ

Hep şefâat eyleyip el öptüler,
Onda mevcût, hay-ı hûyken komşular.

"Ey emîr, elbet yakışmaz kîn sana,
Sen şarâpsız, pek de hoşsun baksana!

Hem şarâp neş'eyse, hep senden alır,
Hem lâtif su, lûtfu görmüş imrenir!

Eyle şahlık, gel de affet isterim;
Ey kerîm oğlu, kerîm oğlu, kerîm!

Hem şarâp, renkler senin emrinde kul,
Cümle sarhoşlar, hased etmişti bil!

İhtiyâcın yok senin, gülgûn meye,
Gül ne? Terket! Sâde gülsün gerçeğe!

Zühre benzer, kuşluğun sensin güneş,
Hiç de gül renk, renginin olmaz ki eş!

Küpte kaynar, gizlilikten mey olan,
Hem senin yüz iştiyâkından inân!

Deryâsın sen, istemen, neymiş nemi?
Sen ki varlıksın, nedir yok istemi?

Parlayan aysın, senin tozlar nene?
Ay, senin yüzden sararmıştır yine!

Sen ki hoşsun, hoşluğun maden de sen,
Sen neden, mey üzre, minnet eyleyen?

Tâc-ı "**Kerremnâ**" senin tâcın olan,
Hem de "**A'teynâk**"tı,[150] gerdanlık inân!

Cevher insan, kâinat elbet araz,
Fer'î her şey, oydu maksat, Hak niyâz!

Hem fikir, hem akl desen, olmuş kulun,
Hiç ucuz gitmek, senin olmaz sonun!

Varlığın hizmet ediş, farzdır kesin,
Hem neden cevher, arâzdan istesin?

Pek yazık, aldın kitâptan bilgi sen;
Helvâdan zevk aldınız, bilmem neden?

Bilginin deryâsı sen, nem gizlenen,
Birkaç arşın boy, bedendin gözlenen!

Mey nedir? Ses dinlemek, hem, çalgı ne?
Bir güzellen birleşişten umma ne?

Hiç güneş borç istemezmiş zerreden,
Zühre küpten, hem şarâp ister neden?

Hâl bilinmez âlemin hapsinde sen,
Bir güneşsin, ukde mahkûmluk neden?"

Tekrâr Beyin Onlara Cevâbı

Der ki: "Yok, yok, ben, şarabın mestiyim,
Ben o hoş zevkten, kanâat eylemem.

Yasemen olmak dilerken şimdi sen,
Yalpalanmak, isteğin bitsin neden?

Her ümît, her korkular ersin sona,
Ben söğüt benzer, eğilsem her yana!

Bir söğüt olmuş dönersem sağ, sola,
Oynasam rüzgârla hep ben kol kola!

Meylerin zevklerle, mest olmuş adam,
Başka zevk, artık beğenmezdir hocam!

Enbiyâ, geçmiş bütün bu neş'eden,
Allah'ın neş'eyle, dolmuşlar hemen!

Onların cân neş'eyi görmüş bütün,
Böyle bir zevk, neş'e gelmiş bir oyun.

[150] *"Biz insanoğlunu üstün kıldık." (İsra, 70) âyeti ile "Biz sana Kevser'i verdik" (Kevser, 1) âyetine işaret var.*

Sağ olandan yâr ve dostluklar bulan,
Ölmüşü sevmez, sarılmazmış inan!"

"BİLSENİZ, ÂHİRET, EBEDÎ HAYÂT YURDUDUR" ÂYETİNİN TEFSÎRİ, YANİ O ÂLEMİN DUVARI, TAŞI, KAPISI, SUYU, TESTİSİ, MEYVESİ, AĞACI HEPSİ DİRİDİR. BUNLAR SÖZ SÖYLER, SÖZ DUYARLAR. ONUN İÇİN HZ. MUSTAFÂ: "DÜNYÂ BİR LEŞTİR, ONU İSTEYENLER DE KÖPEKLERDİR" BUYURDU

Hep cihân gör, zerre zerre dipdiri,
Nüktedândır, söyleyendir her biri.

Onların yer olmamış ölmüş cihân,
Hem alaf, hayvân için lâzım inân!

3595
Her kimin, gülşen olur cennet vatan,
Mey yeri, olmaz ki külhân, gel uyan!

Her temiz ruhunda, illiyin yeri,
Yer eder kurtçuk da, hep pislikleri.

Hakk'a mahmûr kimsenin, en hâs şarâp,
Kör kuşun kısmet, şoraklık oldu hep.

Kim Ömer adlinde, vermez olsa el,
Kanlı katil, Haccac âdil, bir güzel.

Kız çocuklar oynaşır, cânsız bebek,
Cânlı şeyler pek önemsiz, onca pek.

3600
Erliğinden hep çocuklar bir haber,
Onlara, çöpten kılıçtır muteber.

Hem Nebî'nin resme kani kâfirân,
Her manastır, resme gark olmuş inân!

Bizce malûm oldu, hep ay yüzlüler,
Hoş resimler hiç gelir, bulmaz değer!

Onların bir nakşı, âlem içre var,
Başka bir sûretle, gökler üzre yâr.

Burda sûret, nükte söylerken hele,
Orda sûret söyleşir, Allah ile.

3605
Her kulak, artık duyar, anlar onu,
Cân kulak hep "Kün"ne tâlip, en sonu!

Şekli beller, hem gören insan gözü,
Cânsa "Mâzağal-basar" hayrân, özü!

Bil ayak, mescitte sâflar üzredir,
Anlayıştan, gök tavâf etmektedir!

İşte gel sen, böyle say hep cüzleri,
Hem zamân ruhu desen, gelmiş beri!

Hem zaman emrinde son olmuş ecel,
Orya geçmişlerde, dost oymuş ezel!

3610
İsmi var: "Çift devletin sâhip" o tam;
Övgü var; çift kıblenin olmuş imâm!

Onca halvet, dert çekiş, lâzım değil,
Hak tecelli üzre yoktur perde bil!

Halvetin has ev, güneşler halkası,
Eldir akşam, nerde perde olması?

Dert ve perhiz bitti, buhran kalmadı,
Bitti küfr artık, o küfrân, kalmadı!

Tam elif olmuş ve düşmüştür öne,
Yok, beşerlik huy ve hiç kalmaz yine!

3615
Geçti hûydan, huyda mevcût giysiden,
Çıplacık kalmış, erip cânan ilen!

Çünkü çıplak vardı, Allah huzruna,
Kutsilikten, verdiler esbâp ona!

Giydi esvâp, şân sıfâttan öylece,
Çıktı yerden, oldu göklerden yüce.

Tortu, sâflık bulsa artık böyledir,
Altta kalmaz, hep tasın üstündedir.

Hem tasın diplerde kalmış, tortu o,
Buldu şomluk, bir bulanmışlıktı bu.

3620
Bağlamıştır kol, kanat, nâhoşsa yâr,
Hem fakat bak, asla yükseklik sunar.

Hem hitâb-ı “**İhbitû**”[151] ses verdi mi?
Sanki Hârût, ters asılmıştır hemi?

Hem de Hârût, bir melektir göklerin,
Bir azardan, duymuş asmışlar hemin.

Ters asılmış olmaya bunlar sebep,
Kendini üst bilme, önderlikti hep.

Suyla dolmuşken sepet, nâzlandı pek,
Etti istiğna, sudan çekmiş etek!

3625
Kalmamış, artık ciğerde, katre su,
Hem acır deryâ, çağırmış doğrusu!

Hizmet olmazdan, sebepsiz rahmeti,
Geldi deryânın, mübârek sâati!

Hakk'ın aşkla, gez deniz etrâfını,
Hem deniz erbâbı, renk atsın hani.

Tâ ki lûtfu Hak, bağış, ersin hele,
Yüz kızarsın, başka bir gevher ile.

151 *“(Yeryüzüne) inin…” (A'raf, 24)*

Hem sararmış yüz ki, renkten en iyi,
Bekliyor yüz, böyle renk bulsun deyi.

3630
Hem o ferdin, yüzde, parlak kırmızı,
Cân da, doymuş olmadan almış hızı.

Hem zayıflık, hem de, alçaklıktı bil,
Hep tamâhtan tendeki, illet değil.

Hastalıksızken, sararmış görse yüz,
Calinus'un, aklı şaşmış şüphesiz!

Bir tamâh bağlansa, dalsan nûrlara,
Der Resûl: “Uygun tamâh alçaklara!”

Gölgesiz nûrdur, lâtif, elbet yüce,
Bir kafes kalburda nûr aksetmede!

3635
Çıplak olmak isteyen, âşık imiş,
Yoksa erlik, ha giyik, ha giymemiş!

Sofra, ekmek, hep oruç tutmuşlara,
Hem sinekler sofrada bilmez sıra.

“PADIŞAHIN EYAZ'A “GÜÇLÜKLERİNİ SÖYLE DE GÜÇLÜKLERE DÜŞENLERLE SENİ KINAYANLARIN ZORLUKLARINI HALLET, ONLARI BU GÜÇLÜKTE BIRAKMAK ERLİK DEĞİLDİR” DİYE EMRETMESİ”

Hem bu hâl sığmaz hesâba, Ey Eyaz,
Şimdi gel sen söyle hâlinden birâz.

Sâde hâller, tâzeliklerden doğar,
Hâle râzı olmanın, imkânın mı var?

Haydi, sen, has hâllerinden et beyân,
Duygu, yönler üzre kil saç, dur ayân!

3640 İçteki hâl, söylenilmez oldu mu?
Tek ve çiftten söyleyim, dış hâldi bu!

Bil ki yârin, lûtfu varken, ölmede,
Cümle dertler, sâde bir bal gelmede.

Bitkisinden, uçsa toz deryâda da,
Gör denizden gitti tuz, tatlanmada.

Böyle binler hâl çıkar, dost baksana;
Sonra dönmüş, yönleniş, gaybten yana!

Her günün hâl, benzeşir geçmiş düne,
Bir akan ırmak olur, bağ yok güne.

3645 Her günün, bir başka türdür neş'esi,
Her günün fikrinde, bir fikrin sesi!

İNSANIN BEDENİ, ÇEŞİTLİ KONUKLARI OLAN BİR MİSÂFİR HÂNEYE BENZER. ÂRİF, O NEŞ'ELİ VE GÂMLI DÜŞÜNCELERE RÂZIDIR, ÂDETA GARİPLERİN HATIRINI HOŞ EDEN HALÎL PEYGAMBERE BENZER. ONUN KAPISI DA KONUĞU AĞIRLAMAK İÇİN DÂİMÂ KÂFİRE DE AÇIKTI, MÜMİNE DE, EMÎN OLANA DA AÇIKTI, HAİNE DE. BÜTÜN KONUKLARA GÜLER YÜZ GÖSTERİRDİ

Bir misâfirhânedir ten, ey civân,
Her sabâh, tür tür konuklar var inân!

Yük benim boynumda kalmış, sanma sen,
Uçtu, yokluk âleme, oymuş giden.

Gönle gelmiş neyse, hoşnut tut onu,
Gaybe olmuş bir konuk say, git onu!

BİR EVE BİR KONUK GELDİ, EVİN HANIMI: "YAĞMUR YAĞIYOR, BAŞIMIZA KALDIN" DEDİ

Ânsızın gelmiş misafir haneye,
Astılar sanki o gerdanlık diye!

3650 Sofra sermiş, hem ağırlarlar onu,
Köyde bir sünnet var, akşam vakti bu!

Bak adam der: "Ey hanım sen" bizlere,
"Çift yatak ser!" der ki erkek sen yere.

Sen ayakaltında, yer ser bir kere,
Ser konuk yatsın, yatak meydân yere.

Der kadın: "Baş üzre, hizmet eylerim,
Ben güler yüz üzre, buyruk beklerim!"

Çift yatak sermiş kadın, gitmiş öte,
Akşam olmuş, yollanırken sünnete.

3655 Hem misâfir kaldı bey, birlikteler,
Yaş, kuru mevcût, getirmiş meyveler.

Söyleşirler, eskilerden durmadan,
Mâcerâ anlattılar, geçmiş zaman.

Hem çerez yenmiş, konuk yorgun kalır,
Dipte görmüş bir yatak, yatmış olur.

Bey utanmış, söylemez, gel yatma sen,
Burda yatmak, hiç gerek denmez hemen.

"Hem rahat et sen," deyip serdik bunu,
Söylemez olmuş ve gitmiş en sonu.

3660 Er kadın, birlik karâr vermiştiler,
Bak konuk yanlış yere yatmış meğer!

Yağdı yağmur, durmadan artık gece,
Çok yağış, hayret verirken öylece!

Hem kadın gelmiş, konuk yatmış diye,
Burda yatmak üzre söylenmiş beye.

Tam soyunmuş, girdi yorgan altına,
Hazla sunmuş bûseler ondan yana.

"Korkuyordum ben, bilirsin ey adam,
Karşılaştım, böyle bir hâl üzre tam.

3665 Yağdı yağmur, hem konuk kalmış bize,
Sert sabundur, çıkma yok, kalmış bize.

Çok yağış, yağmur, konuk gitsin nasıl?
Başta kalmış, mecburiyettir asıl!"

Kalktı birden, hem konuk derken ona;
"Korku yok kilden, pabuç ver sen bana!

Hak, hayır versin, benim gitmem gerek,
Yolculuktan, cân usanmazmış demek!

Yolcu derhal, neyse menzil dönmeli,
Hem avunmak, yolkesenmiş bilmeli!"

3670 Hem kadın pişmân, soğuk sözden yana,
Oldu lâzım, ürkerek gitmek ona.

Der kadın: "Lûtfen n'olur ettim şaka, "
Söyleyip durmuştu sözler, mutlaka.

Secde etmiş, yalvarıp durmuş bile,
Faydasız artık, konuk düşmüş yola!

Yasta kalmış, hem adam, elbet eşi,
Gördüler o yüzde, nûrun yok eşi.

Hem konuk yollandı, nûr dolmuş ova,
Cennetin nûruyla, nûr olmuş ova!

3675 Bir misâfirhâne etmişler evi,
Hem utançtan, böyle yapmışlar evi.

Hem kadın, artık beyin gönlünde o,
Hem misâfir, şöyle söyler doğrusu.

"Dost Hızır ben, vardı yüzler haznemiz,
Saçmak isterdim de, kısmet yok henüz."

HER GÜN GÖNLE GELEN DÜŞÜNCE O GÜN GELEN KONUĞA BENZER. EV SÂHİBİ HÜKMEDER VE HÛYSUZLAŞIR. EV SÂHİBİNİN ŞEREFİ KONUĞU GÖRÜP, GÖZETMEK, AĞLAYIP NÂZINI ÇEKMEKTİR

Bir misafir bir eve gelmişse de,
Âkla her ân çok fikirler gelmede.

Fikri, ey cân, bir adam say, dipdiri,
Çünkü pek kıymetlidir fikrin yeri!

3680 Vursa gam, fikrin yolu, sen gam yeme,
Ondan azcık neş'e gelmişken deme!

Hep sevincin, sildi köklerden neyi?
Hem de gör, bir başka hayr, gelsin deyi!

Gönlünün daldan, döker yaprakları,
Tâzeden, gelmiş yeşertir onları.

Hem çeker kökten, bu köhne âlemi,
Tâzeden, has neş'enin, gelsin demi!

Tâze yapraklar çıkıp "gel" derdi de,
Gam, çürük yaprakta dallar sökmede!

3685
Gam, gönülden dökse, sökse her neyi,
Karşılık vermiş, güzel bir gerçeği!

Gam, yakîn bilmişlerin kul olsa yâ,
Çokça ihsân, var demektir ortada.

Ekşi yüz, asmış surat şimşek, bulut,
Bağ için, onsuz güneşten yok umut!

Mut ve mutsuz olmalar gönlün konuk,
Evde yıldız benzeri, bulmak ufuk!

Bir sâadet gelse ömrün burcuna,
Gel çevikleş, hem de, sen tatlansana!

3690
Sen kavuşmuş olmuş olsan, bir aya,
Gönlünün sultâna arz eyler, o yâ!

Onca yıl sabr etti Eyyub, derdine,
Hem konuk Hak'tan, n'olur sabretsene!

Sert belâ döndükçe, Allah'tan yana,
Yok, şikâyet, Hakk'a şükrân var ona.

Der belâ: "Eyyub'ta söndürdüm ocak,
Sevgisinden, eksiliş olmaz ki bak!

Allah'ın her ilme, göstermiş vefâ,
Hem utançtan, bal ve süt, olmuş belâ!"

3695
Gönle gelmişken yeniden her belâ,
Sen güler yüz gösterip hep, karşıla!

Kurtar Allah'ım, belâ, şerden beni,
Etme ihsân, lûtfe mahrûm sen beni!

Lûtfun olsun, şükr edip, her derde ben,
Geçse, gitmiş olsa, hasret çekmeden.

Ekşi yüz, çirkin surat olsam da, sen,
Tatlılaştır, öyle say, Rabbim hemen!

Var bulut, hem onda yüz pek ekşidir,
Çok çorak yerlerde, gül, şenlik verir.

3700
Sen bulut bil, sende mevcût gâmları,
Ekşi yüz sen olma, hoş tut onları.

Belki, ister olduğun, gevher bile,
Gayret et artık, verilmiş bir ele!

Derde, mânâ incisinden vermesin,
Tatlı hûylar artırır, onlar kesin!

Bilki sabrın, verdi birçok faydayı,
Beklemezdin, belki sen aldın payı!

Neş'enin mânî olan fikrin bile,
Allah'ın hikmetle, gelmiştir hele.

3705
Bir felâket sayma, ey genç sen onu,
Bir sâadet yıldızıymış bil bunu.

Fer'i dersin, gel asıl say sen bunu,
Maksâdın bulmuş olursun en sonu!

Sen onu fer'i sayıp, muzır desen,
Bitmemiş hiç, aslı kalpten gözlemen.

Bekleyiş dersin zehirdir çeşnide,
Her gidiş, her bekleyiş ölmekse de.

Bil asil oymuş, o, kurtul ölmeden,
Bekleyiş ölmek, kucaklaş şimdi sen.

PADİŞAHIN EYAZ'A İLTİFÂTI

Ey Eyaz sen, özde doğru, zikre yâr,
Doğrusun dağlar kadar, ummân kadar.

Şehvetinden, sen hatâsız, kuşkusuz,
Aklınız dağ, bir saman olmuş ucuz.

Öfke, kîn ânında sabrın, gevşemez,
Hem sebât, ikrârı hiç, terk eylemez.

Hiç de erkeklik değil, alet, sakal,
Yoksa merkep âleti, gel orda kal!

Kimdi Allah er demiş? Kur'ân de sen!
Nerde yol bulsun, ulaşsın orya ten?

Hayvânın ruhlarda, kıymet var mı ki?
Var kasaplar üzre, gör kıymet ne ki!

Nice binler baş konulmuş gövdeye,
Kıymeti yağ, kuyruğundan görmeye.

Kahpe bir âlet yüzünden, dönmede,
Farelik şehvetse aslan olmada.

BİR BABANIN KIZINA: "KENDİNİ KOCANDAN KORU, HÂMİLE KALMA" DİYE TEMBİH ETMESİ

Vardı zengin bir adam, var bir kızı,
Yüz desen ay, ten gümüş, yüz kırmızı.

Bildi kendin, verdiler elbet ere,
Erde denklik, bulmamışlar bir kere.

Bir yetişkin karpuz olsun, kesmesen,
Hem de sallansın telef olmuş hemen!

Korktu yetkin, böyle bir kızdan baba,
Bir yakışmaz, er bulup vermiş baba.

"Kolla kendin, sen kocandan der ona,
Yok, sebep dermiş çocuklu kalmana!

Ben zarurî vermişim, fâkir biri,
Pek garip, dersek vefânın yok yeri.

Ânsızın baktın, koyup kaçmış seni,
Bir çocuk kalsın, olur derdin yeni!"

Der ki kız: "Has bir öğüt, tutmam gerek,
Sözlerin pek doğrudur, bilmem gerek."

Baba üç-beş günde bir varmış ona,
Öğdü tekrâr eyleyip, dermiş ona!

Ânsızın kız kaldı tam, erken gebe,
Gençtiler onlar, kalır derken gebe.

Hâli gizler kız, pederden öylece,
Altı ay geçmişti vakti, böylece.

Vakti geçmiş, belli olmuş her şeyi,
"Söylemiştim, et kızım dikkat deyi.

Söylenen öğdüm ki te'sîr etmedi,
Sanki geçmiş, hep eser bir yel idi!"

Der ki kız: "Nerden tahammül eylerim?
Er, kadın, âteş, pamuktur bildiğim!

Yok, pamuk, âteşle perhiz eylesin,
Hem nasıl âteş, pamuk yakmam desin?"

Der: "Dedim ben, dikkât et akmış suya,
Ben demem, gem vur, kabarmış duyguya!

Yaklaşır oldukça hem, inzâl ki hem,
Kendi kendin, sen de ondan, çek hemen."

3735
Der ki: "Bilmem ben de inzâl ânını,
Gizlidir hem, bulmadım imkânını!"

Der ki: "Gözler bir süzülsün anla sen,
Yaklaşır inzâl ve artık der iken."

Kız da der: "Hem onda gözler dönmeden,
Bende gözler, kör olur olmuş hemen.

Hem hakîr akl, dur duraklar bilmiyor,
Gelse hırs bir kez, hışmlar, durmuyor."

NEFSİ İLE SAVAŞMAMIŞ, GÖLGEDE YETİŞMİŞ, AŞK DERDİNİ ÇEKMEMİŞ, YALNIZ HALKIN KENDİSİNE SECDE ETMESİNİ, ELİNİ ÖPMESİNİ, HÜRMETLE ONA BAKIP PARMAKLA DA "İŞTE ZAMÂNIMIZDA ERMİŞ SÛFÎ BUDUR" DİYE GÖSTERMELERİNİ SAĞLAMAK İÇİN SÛFÎLİK YOLUNA GİRMİŞ BİR KİŞİNİN GEVŞEKLİĞİNİN VE YÜREKSİZLİĞİNİN ANLATILMASI

Gitti bir sûfî savaşsın orduya,
Ânsızın başlar savaş, olmuştu *yâ*!

3740
Kaldı güçsüzlerle, sûfî haymede,
Gitti erler harbe, at sürmüştü de!

Hep ağır, tembel kalır, toprak de sen,
Önde birçok öncü sürmüş at hemen!

Çok savaşmış, hem de üstün geldiler,
Aldılar birçok ganîmet, döndüler.

Derdiler hem sûfîye: "Al armağan, "
Attı sûfî, almamış hiç, tek o ân.

Hem de derler: "Söyle sen, öfken neden?"
Der ki:"Mahrûmdum savaştan şimdi ben!"

3745
Olmamış hoşnut bu sûfî der: "Peki,
Çekmedim bir tek kılıç, ben öyle ki."

Elde var birçok esir, al bir kere,
Hem senin olsun, gelip öldür hele!

Kelleden kes, sen de artık gâzi ol,
Geldi erkeklik, sevinç bulmuştu *yol*!

Suyla abdestten, bulursun *yüz sevâp*,
Hiç su *yokken*, sen teyemmüm gel de *yap*!

Aldı sûfî, tutsak olmuş bir eri,
Bir çadır ardında seçmişken *yeri*!

3750
Baktılar onlar, gecikmiş gelmemiş,
Hem merak salmıştı bitmez bekleyiş!

Bağlamışlar kâfiri, öldür diye,
Pek gecikmiş, durdular söylenmeye!

Anlamak ister iken, dönmüş biri,
Gördü sûfî üzre hem, tutsak eri.

Sanki erkek bindi, alttayken dişi,
Yoksulun üstünde bir, aslan kişi!

Elde bağ hem, üste çıkmış bekliyor,
Tuttu sûfînin boyundan, dişliyor.

Hem ısırmıştır boğazdan, korkuda,
Kâfirin altında sûfî durmada!

Kâfirin el bağlı, olmuş bir kedi,
Hem boğazdan parçalar olmuş idi.

Dişliyor sofiyi, ölmüş say ki tam,
Hem akan kandan sakal al aldı hem!

Nefse bağlansan ki, sûfî mislisin,
Alta düşmüşsen meğer divânesin.

Yolda âciz koydu tümsekler seni,
Önde, yüzler dağ da bekler geçmeni.

Pek ufakken sen de öldün korkudan,
Hem nasıl yüz dağ, geçersin? Gel uyan!

Gâziler gelmiştiler, hiddetle de,
Kâfiri, öldürdüler bir darbede.

Bil ki sûfî toplanıp kalksın diye,
Başlamışlar, gül suyundan serpmeye.

Kalktı sûfî, gelmiş oldu kendine,
Sordular hep: "Mâcerâ neymiş?" yine!

"Ey azîz sen, neydi Allah aşkına?
Hem nasıl hâl, sen gelip anlatsana?

Sanki ölmüş bir esîrden, korku ne?
Gitti aklın, böyle oldun sen yine!"

"Baş kesim derken, bakış fırlattı yâ,
Gitti aklım öyle kaldım ortada!

Göz açıp etrâfa, bir bakmış bana,
Gitti aklım, ben, bakar bakmaz ona!

Ordu sandım, sâde göz gezdirmesi,
Hem nasıl hâl? Anlatılmaz öylesi!

Söylemek lâzımsa korktum bakmadan,
Ben yıkıldım, yerde kaldım iş o ân!"

ELİ BAĞLI KÂFİRİN GÖZ SÜZMESİNDEN KENDİNDEN GEÇİYORSUN. ELDEN HANÇER DÜŞÜYOR. SAKIN SEN BU YÜREKLE SAVAŞA GİRME VE REZÎL OLMA. TEKKENİN MUTFAĞINI GÖZLE" DİYE ÖĞÜT VERMELERİ

Gâziler derler, senin buymuş yürek,
Harbe sen yeltenme aslâ, haydi çek!

Bağlı tutsak, göz süzüp bir bakmada,
Parçalanmış bak gemin, gark olmada.

Erkek aslanlar, hücûm etmiş iken,
Hem kılıç, başlarla top oynar hemen.

Yok, tanışlık, sen de hiç kan dökmeye,
Erlerin meydânda harp etmek neye?

Hem, boyunlardan kılıç tak tak sesi,
Olmaz elbet, bez yuyanlar cümlesi!

Nice başsız ten ki düşmüştür yere,
Çırpınır, kandan deniz var bir kere!

Nice insan yok eden, er kimseler,
Atların altında, pestildir meğer!

Fareden ürkmüş olan sen, öyle ki,
Hem kılıç çekmen nasıl, olsun peki?

Hem savaş olmaz ki, bulgur çorbası,
Çemrenip yutsan, götürsen sen tası!

Çorba içmek, istesen, benzer mi pek?
Harp için bir hazreti Hamza gerek!

Benzemez harpler, hayâlden ürkmeye,
Hamza lâzım, mutlâk erlik etmeye!

Yok, kadın, lâyık savaşmak Türklere,
Nâzenin her zenne, dönsün evlere!

EYAZ'IN ŞEHİT OLMAK ÜMÎDİYLE YETMİŞ DEFÂ GÖĞSÜ AÇIK HARBE GİRMESİ

"Darbe almak isteyip, doksan kere,
Çıplacık yönlendim artık harplere.

Ben, kılıç huzrunda oldum çıplacık,
Saplanır ok, gövdemin olsun azık.

Devletin sâhip, şehitten gayriye,
Ten, boğazdan, ok nâsib olmaz niye?

Tende yok, ok değmemiş tek bir köşe,
Okla oldum, kalbura ben dönmüşe.

Hem ne erlik, hem ne, işlermiş zekâ,
Rastlamazsın, sen cân almış bir oka.

Kısmetim olmaz şehitlik, anladım,
Halvetimden, çilelerdir kolladım.

Ben büyük cihâdı, seçmişken yine,
Var riyâzet, var zayıf olmak tene.

Ben de halvet anı duydum bir seda
Gaziler, harpten davullar çalmada!

Bir sabâh vaktiydi duydum, içte ben,
Hem de, nefsimdir içimden seslenen.

"Kalk, savaşmak vaktidir artık gelen,
Kendin at, vardır savaş yollan ki sen!"

Ben dedim: "Sen nefs habis, hem bîvefâ,
Hem savaş arzûn nedir? Sen nerde yâ?

Hîle neymiş, hiç nefisler söylemez,
Şehvetin, nefsin, ibâdet istemez!

Söylemezsen doğru sen, hamlem gelir;
Hem riyâzet, hem ibâdet yükselir!

Hem de içten, nefsimin âvâz gelen,
Orda dilsiz bir sedâymış yükselen!"

"Öldürüp durmaktasın her gün beni,
Kâfir ettin, her gün öldürdün beni!

Kimse bilmez bendeki hâller nedir,
Uykusuz, aşsız, bu cân ölmektedir!

Belki harp gelmiş de yok eyler teni,
Halk görür artık fedâkâr er beni."

Ben dedim: "Nefsim münâfıkken hayât,
Ölme istersin, münâfıklıkla tat!

Çifte âlem var, mürâî önceden,
Çifte âlem faydâsızsın, bil ki sen!

Şimdi hem nezr eyledim, durdukça ben,
Çıkmam artık bil ki, halvethâneden!"

Çünkü ten, halvette neyler, bil bunu,
Er, kadın görsün deyip yapmaz onu!

Halvet ânı, her ne yapmış olsa da,
Hak'ladır hep, başka yön yok ortada!

Gör savaş buymuş büyük, oymuş küçük,
Haydar'ındır, Rüstem'indir bunca yük!

3805
Kıprayan bir fareden, ürkmüş olan,
Akla sâhip kimse, hiç uymaz inân!

Hem kadınlar benzeri korkaklara,
Hep kılıçtan kaçma, lâyık onlara!

Hem o sûfî, hem bu sûfî, pek fenâ,
İğneden ölmüş, bu hançerden yana.

Dışta sûfî, içte dersin yok ki cân,
Bed isim sûfî alır, bundan inân!

Hem de, topraktan bu ten divârına,
Gayreti Hak, yüz sûfî çizmiş ona!

3810
Hem sihirden, nakşı oynar olsa bir,
Şimdi asâ Mûsa'nın ellerdedir!

Hem asânın doğruluk, her nakşı yer,
Doldu topraktan, Firâvun göz meğer!

Böyle sûfî, girdi harp meydânına,
Yirmi kez girmiş, kılıç ersin ona.

Saldırır kâfire, mü'minler ile!
Bir kez olsun hiç geri dönmez bile!

Uğraşır hiç durmadan alsın yara,
Saldırır tekrâr, savaşsın onlara.

3815
Hem de, öldürmez yaram der saldırır,
Yirmi kez saldırsa, oklar hiç gelir.

Cân alan bir darbe yok, üzgüncedir,
Pek kolay cân verme görsün, dertledir.

BİR SAVAŞÇI GÜMÜŞ PARA DOLU TORBASINDAN HER GÜN BİR GÜMÜŞ PARA ÇIKARIP HENDEĞE ATARDI, NEFSİNDEN BİR VESVESE KOPTU; "MÂDEM BU PARALARI TEKER TEKER ATIYORUM, HEPSİNİ BİRDEN ATIP DA ZAHMETTEN KURTULAYIM"

Bir adam, kırk akçe varmış her gece,
Bir gümüş ummâna, atmış her gece!

Nefsi üzmek oldu bir tek maksâdı,
Onda, cân çekmek uzansın istedi!

Müslümânlar harbe girmiş olsalar,
Dönmemiş yüz, aslâ hep yüz dönseler.

3820
Darbe alsın, bağlayıp tekrâr döner,
Yirmidir, elbette ok kırmış meğer!

Belki kuvvetten düşüp, düşmüş yere,
Aşkta yükselmiş o tam, yükseklere!

Doğruluk cân vermedir, kalkın yine!
Hem "**Ricalu saddeku**"[152] öğrensene!

Hepsi elbet, sûreten ölmüştüler,
İşbu ten, ruh üzre illettir meğer!

Niceler var zâhiren kan döktüler,
Nefsi onlar, orya nakl etmiştiler.

3825
Kırdı âlet, yolkesen, kalmış diri,
Öldü at, nefs ölmemiş, vardır yeri.

---

[152] *"Her zamân ahidlerine sarıldılar." (Vakıa, 10)*

Öldü at hem, *yol* diyorsan bitmedi,
Anca hâm, bedlik perîşân eyledi.

Kan döken herkes şehit olsaydı *yâ*,
Öldürülmüş kâfirân, şehit mi *yâ*?

Öyle birçok, hem şehît olmuş ki var,
Burda ölmüş, orda sağdır âşikâr!

Yolkesen olmuştu ruh, hançerse ten,
Bâkidir, erler elinde, bil ki sen!

Hem o hançerdir fakat insan değil,
Şimdi bunlar, bizde şaşkınlıktı bil!

Nefs değişsin, hem de, nefsin hançeri,
Tuttu elbet lûtfu, Hakk'ın elleri!

Öyle bir erdir ki dertlerdir gıdâ;
Başka er var, toz misil *yok* ortada!

BİR ADAMIN MISIR HALÎFESİNE YAPILI BİR CARİYENİN RESMİNİ GÖSTERMESİ, HALÎFENİN RESME ÂŞIK OLARAK MUSUL HALÎFESİNİN CARİYESİ OLAN KIZI GETİRMEK ÜZERE BİR BEYİ MUSUL'A GÖNDERMESİ, BU YÜZDEN SAVAŞTA BİRÇOK INSANIN ÖLMESİ

Şaha söyler, şöyle bir kanmaz adam,
"Var Musul şahında hoş bir hûri, tam!

Öyle bir hizmetlidir, âlemde tek,
Hem güzeldir, *yok* cihânda dengi pek!

Hadde sığmaz bir güzellik söylesem,
İşte bir bak, resmi vardır, şurda hem!

Gördü resmi, bir kâğıt üstünde bu,
Hem kadeh düşmüş elinden doğrusu!

Orya dönmüş, ordu göndermiş o ân,
Hem kumandan orda, bir has kahraman!

Vermez olmuş olsa, ayyüz kimseyi,
Yık ve *yak* hep, koyma artık bir şeyi.

Vermiş olsun, sâde gel al sen onu,
Yeryüzündeyken, saraydım ben onu.

Hışm edip varmış, Musul denmiş *yere*,
Sanki Rüstem, örneğiymiş bir kere!

Çok hesapsız er, çekirgeymiş de sen,
Şehri sarmış oldu, hep dört çevreden!

Hep savaşmak üzre, vermişler karar,
Mancınıklar kurdular, dağlar kadar!

Mancınıktan, taş *yağan*, oktur *yağan*,
Gürleyen gök, sanki şimşektir çakan.

Hem sıcakken sürdü gel gör, haftayı,
Taş erir bir mumdu, *yok* varlık payı.

Gördü şah, korkunç savaş var ortada,
Elçi göndermiş içerden, oldu da.

"Mü'minin, kan dökmenin, maksât nedir?
Binler ölmüş, burdaki niyyet nedir?

Sende maksât bir Musul almak ise,
Dökmeden kan gaye olmuş istese.

Terkedem ben şehri sen gel gir ona,
Tâ ki mazlum âhı ermezden sana!

Sende maksat, cevher, altın, mâl ise,
Şehri almak, pek kolaydır herkese!"

MÜSLÜMÂNLARIN KANLARI DAHA FAZLA DÖKÜLMESİN DİYE MUSUL PADIŞAHININ CARİYEYİ BAĞIŞLAMASI

Elçi gelmiş, karşılarken kahraman,
Resmi vermiş cariyeden bir nişan.

Resme bak, ben isterim elbet bunu,
Teslim et, bil, üstünüm gelmiş sonu!

Elçi dönmüş, söylemiş, maksât nedir,
Eksik olsun der ki şah, tez al götür!

Ahtım imân, putperest olmam ki ben,
Taptığın put, olsa lâyık put hemen!

Elçi almış, gördü er, birden kızı,
Oldu âşık, görmek isterken kızı.

Aşk denizdir, gökyüzü ancak köpük,
Aşkı Yûsuf, Zelha'nın; hayret büyük!

Bil ki gök dönmüşse, aşktan, dalgadan,
Olmasın aşk hep cihân donmuş, inân!

Cânsız, olmazmış nebât, aşk olmasa;
Aşkla yükselmez nebât, can bulmasa!

Ruh, nasıl olmuş fedâ, bir tek deme,
Esmesinden hamli yükler Meryem'e!

Hep donar her şey, kalırlar buz misâl,
Nerden uçsun rızka, hem bulsun mecâl?

Zerrelerden yükseğin âşık olan,
Oldular bil, yükselip koşmuş fidan!

"Sebbehe lillah"[153] için onlar koşan,
Cân için, pâk eyle ten, bak buydu san!

Gör kumandan sandı, yol olmuş kuyu,
Yer çorak, hoşlukla ekmiş tohmunu!

Çok yatan, görmüş rüyâda bir hayâl,
Buldu ondan, ihtilâm olmuş bu hal.

Bir uyansın, gör ki sen, bitmiş o ân;
Bir oyundur, uykudan gelmiş olan!

Der ki: "Âh erlik suyum boş akmada,
Ben, hayâlin işveden aldanmada!

Hem o er tenden yiğit, erlikse yok,
Erliğin, kum üzre saçmış oydu çok.

Aşk binekten attı gem, nârâ çeker,
Ben ölümden, aslâ hiç, korkmam ki der.

Aşkta korkmam, ben halîfemden bile,
Varlığım, ölmem de birdir, gör hele!

Böyle yangın, hiç ekinler, ekme sen,
İş bilenle meşveret yap, gel hemen!

Nerde aklın meşveret, var hırs seli,
Kazdırır tırnak, yıkılmış yerleri.

Âşığın önlerde muhkem, sed ki var,
Ön ve ardı, görmez olmuş âşikâr!

Câna kasten hem siyâh sel gelse bir,
Tilki, aslan, görse kuy'ya gönderir.

---

[153] *"Göklerde ve yerde ne varsa Halik'ı tesbih eder." (Haşr, 1)*

Dağ olan aslan, görür olmaz hayâl,
Kuy'ya atlar, kendinin varken mecâl!

Sen kadından sayma mahrem, kimseyi,
Od, pamuk say, sen sakınmışsan iyi.

3875
Suyla yunmuş, âteşi bulmak gerek,
Hem temizlikten, Yûsuf olmuş demek.

Sen Züleyha'dan, çekip gel kendini,
Şüphesiz sen, bul ki aslan, dengini!

Gör yiğit dönmüş Musul'dan, bak hele,
Yolda orman, hem yeşillik var bile.

Aşkın âteş, öyle bir parlardı ki,
Yer ve gök olmuştu farksız öyle ki.

Kast eder olmuş çadırda, hem kıza,
Aklı gitmiş, korku gelmez hiç söze!

3880
Dövse şehvetler davul, sen gel de bil,
Ey ki sen, turp oğlu turp, neymiş akıl?

Yüz halîfen, olmuş ancak bir sinek,
Gözde yüzler, anca bir hiçtir demek.

Soydu şalvar, oydu tapmış bir kere,
Hem ayakaltında çökmüş bir kere.

Yönlenir âlet, dikilmiş bir yere,
Bir kıyâmet koptu, çıkmış göklere.

Sıçramış er, gövde dersen cıpcıbıl,
Zülfikâr çekmiş, âteş olmuştu bil!

3885
Erkek aslan simsiyâh, dalmış olan,
Ânsızın ordu dağılmıştır o ân.

Ürkmüş atlar, hem çadır, her yer yıkık,
Yok, ahır, hep karmaşa, erler yıkık.

Fırlamış aslan, meğer bir kuytudan,
Yirmi arşın fırlamış, bir dalga san!

Hem yiğit er, tınmamış sarhoş bu er,
Aslanın önden yolun, kesmiş meğer.

Bir kılıç çalmış, düşürmüş baş yere,
Döndü gelmiş, ayyüz olmuş dilbere.

3890
Onda âlet vardı elbet inmemiş,
Hûriye varmak için hep, beklemiş.

Hem o aslanlar, savaşmış, sönmemiş,
Erliği dimdik ve aslâ inmemiş.

Tatlı, ayyüz put, şaşırmış öylece,
Onda mevcût erliğin, hayret nice?

Döndü teslîm oldu, arzû bitmeden,
Çifte cândır öyle hem, birlik o ân!

Çifte cân gitmiş gelip birleşmede,
Hem gaybtan, başka bir cân gelmede.

3895
Yoksa rahmin mâni, elbet var tohum,
Cân gelir günler geçer, vardır doğum.

Nerde birleşmiş seven, hem varsa kîn,
Bir üçüncü, cân gelir mutlak bilin!

Hem o sûretler ki, gaypten doğdular,
Orya varsan; gözle görmek onda var!

Hep sonuçlar, birleşir olsan doğar,
Gel uyan! Her eşle mutlansan zarâr!

Bekle sen, artık gelir zürriyetin,
Sâdık ol, elbet gelirler, ol emin!

3900
Hem emel, gelmiş sebepten doğdular,
Onların olmuş mekân, hem söz de var!

Onların ses, erdi bir hoş perdeden,
Biz de gâfil! Sen de gel, yüksel hemen!

Cân, kadın, erkekte, bekler ahreti,
Sen emeklersin ve göster gayreti.

Yol yitirtmiştir yalancı bir şafak,
Bir sinek düşmüştü, ayran içre bak!

BAŞKOMUTANIN YAPTIĞI CİNÂYETTEN PİŞMÂN OLMASI VE CARİYEYE İŞİ HALÎFEYE SÖYLEMEMESİ İÇİN ANT VERDİRMESİ

Böyle birkaç gün murada erdiler,
Sonradan çok pişmân olmuş oldular.

3905
"Ey güneş yüz, andın olsun söz deme,
Sen halîfe üzre varsan, söyleme!

Hem halîfe gördü, sarhoş bir kere,
Sanki damdan, kapkacak düşmüş yere!

Hem övülmüşten, görür yüz kat güzel,
Duyma, görmek üzre olmazmış temel!

Övmeler, akla kulak tasvîridir,
Sûreti görmek desen, gözler bilir.

Bir bilenden sordu bir fert, bir suvâl:
"Ey güzel er, hak ve bâtıl neydi hâl?"

3910
O, kulaktan tuttu, der: Bâtıl budur;
Gözse haktır, yâkini görmüş odur!"

Hem de duymak, oldu bâtıl, görme de,
Böyle bir hâl nisbeti var sözde de!

Hem güneşten gizlenir huffaş desen,
Bir güneş var, yok hayâlden gizlenen.

Bir hayâldir, korkulardan gelmede,
Hem güneşten kaçtı, bir zûlmetle de!

Nûr hayâli korkutur, bulsun gece,
Durmayıp, haffaş sarılmış öylece!

3915
Sen de, düşmânın hayâl cânlandı mı?
Yâr ve dost buldun, sarıldın sen hemi?

Dağda Mûsa keşfi yansır nûrları,
Dağ tahammül etmemiş, görmüş varı!

Gel uyan sen, istidadım var diye,
Umma artık, ben ulaştım gerçeğe!

Hem hayâlin harple, korkmaz kimseler,
Harpten evvel, yok yiğitlik bil yeter!

Puşt, kapılmıştır hayâlen, harbe hem,
Rüstem'i geçmiş, yiğitliklerde hem.

3920
Rüstem'in resmi, hamamda var iken,
Harb eder çok, hâm olan o resm ilen.

Duymadan çıksın, gelişsin bir hayâl,
Puşt da kim? Rüstem dâhi bulmaz mecâl!

Hem çalış gör, duyduğun her neyse sen,
Duyduğun her neyse, hak olsun hemen!

Sonra, hûy almış olur, gözden kulak,
Bir yumak yünken kulak, göz oldu bak!

Belki gövden, döndü parlak aynaya,
Her tarâf göz, hep gönülden oldu yâ!

3925
Hem kulak, elbet hayâl yapmaktadır,
Hem cemâl, haslıkta rehberlikledir.

Sen çalış, ersin hayâl çokluklara,
Rehber olsun âşığa, mecnûnlara!

Hem halîfe âşığı, ahmakçana,
Eğlenir olmuştu, gönlünden yana.

Öyle bil sen, garpla, şark mülkün asıl,
Elde kalmaz, bir sönen şimşekti bil!

Sonsuza sürmez olan bir mülkü sen,
Ey gönül, elbet rüyâ bil, dur hemen!

Sanki cellâttır boğazdan sıkmada,
Böyle şân, şöhret gereksiz olmada!

Var bu âlem üzre sağlam mevki bil,
Sen münâfıktan duyarsan, söz değil!

ÂHİRETİ İNKÂR EDENLERİN DELÎLLERİ VE BİZ BU ÂLEMDEN BAŞKA ÂLEM GÖRMÜYORUZ" SÖZÜNDEN İBÂRET OLAN O DELÎLLERİN ZAYIFLIĞI

Ahiret inkârcılar sürmüş delîl,
Başka âlem olsa, görmek vardı bil!

Bir çocuk, görmez akıl ahvâlini,
Söylemez olsun mu, aklın hâlini?

Aklı çok, görmez ki aşk ahvâlini,
Görmemek, eksiltmez aşkın hâlini.

Görmemiş has, Yûsuf'u kardeşleri,
Yâkub'un gönlünde, almışken yeri.

Hem asâsın gördü, Mûsa, çöptü yâ
Gaybda göz, görmüş kıyâmet, ejdehâ!

Cenk eder, bil baş ve hep cânın gözü,
Cân gözün gâlip, delîlin var izi.

Mûsa'nın göz, sâde el görmüş eli,
Gayb gözünden, sâde nûrdur bilmeli!

Hem bu söz, sonsuz kemâldir baksana,
Anlamı bilmez, hayâldir baksana!

Tek hakikât ferç, boğazken onlara,
Söyle az, dost, sırlarından onlara!

Bizce ferç, elbet boğaz, tek bir hayâl,
Hem o yüzden gösterir cân, hep cemâl!

Kimde hûy olmuş boğaz, şehvet buna,
Hem **"Leküm dinükum"**[154] ermiştir ona!

Böyle inkâr var, kısalt artık sözü,
Eski kâfir, Ahmed'im az et sözü.

HALÎFENİN O GÜZELİN YANINA BULUŞMAK İÇİN GELMESİ

Hem halîfe öyle vermiştir karâr,
Kızla, birleşmek dilerken âşikâr!

Hem anar anmaz, hazırlanmıştı ten,
Hem güzel varken, buluşmak isteyen!

Hem kızın altında, çökmüşken yere,
Zevk yolu bağlandı, seyret takdire!

Duydu ordan, bir sıçandan hışlama,
Sindi âlet, şehveti gitmiş güme.

---

154 *"Sizin dîniniz size, bizim dînimiz bize..." (Kâfirun, 6)*

Vehmi dönmüş, oldu sanki bir yılan,
Hem hasıraltında, kıprar fazladan!

CARİYENİN, HALÎFEDEKİ ŞEHVET EKSİKLİĞİNİ GÖRÜP KUMANDANI HATIRLAYARAK GÜLMEYE BAŞLAMASI HALÎFENİN BU GÜLÜŞTEN BİR ŞEY ANLAMASI

Gördü kız hem, onda gevşeklik ki var,
Hem de bitmez kahkaha, gülmek dolar.

3950
Akla gelmiş oldu artık, pehlivan,
Aslan öldürmüş, vücût dimdik o ân!

Kahkaha artmış, uzar hiç durmadan,
Gayret etmiş ağz kapanmaz hiç inân!

Sanki esrâr içti, oymuş gülmede,
Kâr, zarârdan kahkaha üst gelmede.

Çok düşünmüş, neylemiş yok faydâsı,
Set yıkılmış, sanki bir sel gelmesi.

Ağlamak, gülmek; gönül gam, neş'esi,
Hepsinin bir ayrı madenden sesi!

3955
Hepsinin bir ayrı mahzen, bil ki var,
Hem anahtar Hak'ta, hep Allah sunar.

Kızda artık dinmemiş hiç kahkaha,
Hem halîfe oldu pek hûysuz daha.

Çekti hançer, der: "Habîs güldün neden?
Hem neden güldün? Gel artık söyle sen!

Sanki güldün, düştü şüphe gönlüme,
Söyle gerçek neyse, hîle eyleme.

Sen yalan der, kandırır olsan beni,
İstemem ben, boş bahâne etmeni!

3960
Anlarım ben, gönlümüz aydın bizim,
Doğru söz densin, gerektir, beklerim.

Bil ki şah gönlünde aylar, var yine,
Bir bulut örsün, çıkar tekrâr yine.

Bir ışık var, gönle girmiş gezmede,
Hırs ve hiddet eylesin, gizlenmede.

Anlayış, artık bu ân dostum benim,
Doğru söz, söylenmez olsun bil hemin;

Ben kılıç çaldım, muhakkak gerdana,
Faydâ yoktur, hiç bahânenden sana!

3965
Doğru söylersen, azât ettim seni,
Hak için ben, anla kırmam neş'eni!"

Çokça Mushaf'ı, koyup üst üste hem,
Hem yemîn etmiş ve söz vermiş, o dem!

CARİYENİN KILIÇ KORKUSU İLE SIRRINI HALÎFEYE AÇMASI. HALÎFENİN "DOĞRU SÖYLE, GÜLMENİN SIRRINI SÖYLE, YOKSA SENİ ÖLDÜRÜRÜM" DEMESİ

Kaldı âciz, kız demiş her hâlini,
Yüzce Zâl değmiş, o Rüstem hâlini!

Yolda geçmiş, her ne olmuş söyledi,
Her ne olmuş, durmadan nakl eyledi.

Orda aslan öldürüp gelmiş gibi,
Kaldı âlet, sanki boynuzmuş gibi.

Şahta şehvet söndü, ürküp fareden,
İşte bundan gülmemiz artmış hemen.

Bil ki Allah, sırrı etmiş âşikâr,
Pis tohum eksen, çıkarmış âşikâr!

Hem bulut, su, hem güneş âteşle de,
Toprağın sır neyse, dipten çekmede.

Her ağaç, yaprak döker, vardır bahâr,
Bir kıyâmet gösterirken, âşikâr!

Hem bahâr, her sırrı, gerçekten bulur,
Her ne yer toprak, çıkar rüsvâ olur!

Her ne yer, dil, hem ağızsunmaktadır,
İçte, her şey âşikâr olmaktadır!

Hem çıkar, köklerde mevcût varsa sır,
Meyveler çıkmış, bütünden üsttedir.

Gönlü incitmiş olan, gamlar bütün,
İçtiğin mey etkisindendir, düşün!

Söyle nerden, sen bilirsin hangi mey?
Ağrıtır baş, hangi sarhoşluktu hey!

Ektiğinden ağrı nerden gelmede,
Aklı çoklar, tohmu neymiş bilmede.

Dal ve meyve, benzemezler dâneye,
Benzemez insan, tohum bilmem niye?

Hülyâlar elbet eser, benzeşmeyen,
Benzesin bir dâne, dal olsun neden?

Nutfe ekmekten olur, ekmek midir?
Nutfedir insan, fakat gerçek midir?

Cînse nârdır, olmamış göz, nâra yâr,
Hem bahârdır, her bulut dolmaz buhar!

Üfleyen Cibril, Îsâ peydâ olur,
Benzemezler, benzeyiş olmuş mudur?

Toprak Âdem, hiç de aslâ benzemez,
Var üzüm, hiç kimse, bir daldır demez.

Bir asılmış hırsız uymaz sehbaya,
Taatın, cennet sayılmaz öyle ya!

Hiç asıllar benzeri olmaz eser,
Ağrıyan baş, sancısın bilmez meğer.

Aslı olmazken, cezâ vermez Hüda,
Kulsa suçsuz, incitir olmaz Hüda!

Neyse asl, elbet tutup çekmiş odur,
Benzemez aslâ ve gelmiş şey budur!

Çektiğin şey, bir suçun elbet sonu,
Bir tokat inmişse, say, şehvet onu!

Suç ne bilmez, ibret almazsan bile,
Ağlayıp dur, durmayıp sen af dile!

Secde et, yüz kerre "Ya Rabb" söyle dur;
Hem cezâ, bir suç için gelmiş olur!

Sen temizsin, suç, sitemden Ey Hûdâ;
Gam verilmez, suç görünmez olsa da!

Bilmedim ben, suç nedir elbet âyan;
Bilmişim dert, suçta, olmuştur beyân!

Örttüğün suç, örttüğün olmuş sebep,
Cürmü ört Rabbim, budur kuldan talep!

Hem cezâ sunmuş, suçumdur, baksana;
Hırsızım, çıkmış cezândan meydana!

PADİŞAHIN İŞİ ANLAYIP O HIYÂNETİ AFFETMESİ VE KENDİSİNİN MUSUL ŞAHINA ZULMETMESİ

Sırra vakıf şah ki tövbe eyledi,
"Bunca istek, hem de, suç benden" dedi.

"Çok zulüm etmiş idim ben ellere,
Döndü onlardan ki gelmiş, bizlere.

Halka zulmettim, güvendim mevkime,
Derde düştüm, zulmü ettim kendime.

Dövmüşüm çok, ben ki ellerden kapu,
Şimdi bundan kapımın oynar topu!

Başka eşler üzre düşmüş kimseler,
Ehlinin, olmuş kavat hep böyleler!

Sen ne yapmışsan, gelir aynen cezâ,
Suç denen, bulmuştu denginden cezâ!

Bir fenalık buldu bir denk karşılık,
Suçta bulmuş dengini, elbet yazık!

Ben Musul şahından aldım, zor ile,
Benden almış gayriler, tezden hele!

Ben güvenmiştim, o, lâlâm bil ki sen,
Oldu hâin, hem hıyânet eyleyen!

Öç ve kînin vakti geçmiş, anladım,
Hâmdım elbet ben de hâmlık eyledim.

Başlayıp tekrâr, zulüm etsem beye,
Hem döner tekrâr bana, bak gerçeğe!

Hem cezâ, bundan dönüp, gelmiş bana,
Bir sınak ar, yok gerek, tekrâr ona!"

Derdi şahın, kırdı sağlam boynumu,
Lalayı incitmiş olsan, doğru mu?

Verdi Allah, bir mükâfattan nişân,
"Bedlik işlersen, cezâ bizden inân!"

Haddi geçmek pek zarârdır, burda biz,
Has bir iştir, merhâmet, sabr etmemiz.

"Rabbenâ innâ zelemnâ"[155] suç bizim,
Rahmeti çok, rahmetinden isterim!

"Eyledim af! Gel suçum, af eyle sen;
Eski suçlar neyse, bitsin, sil hemen.

Sonra gel sen, pek sakın, ey câriye,
Duyduğun söz, söylenilmez kimseye.

Beyle gerçekten eversem ben seni,
Hak için, hiç duymasın bir kul hani!

Şimdi benden, oysa bir âr duymasın,
Bir fenâlık, oldu yüz iylik kesin!

Belki yüz kez, eyleyip durdun sınak,
Çok güzeller, teslîm ettim oysa bak.

Hiç dokunmaz oldu, vermişken ona,
Şimdi sen bak, hep olan, benden bana.

Sonra, huzra sesleyip, almış beyi,
Hem becermiş, hışmını tam yenmeyi!

Onca makbul, bir bahâne söyledi,
"Hiç bu kız bilmem neden sevmem" dedi.

"Kıskanır sultanımız, kıskanç kadın,
Kaynatır kap, annesidir evlâdın.

155 *"Ey Rabbimiz! Biz nefsimize zulmettik..." (Araf, 23)*

Oğlumun hem annesi, çok haklı, yâr,
Hem cefâlar, etmenin imkân mı var?

Kıskanır olmuş ve kanlar yutmada,
Hem bu yüzden, derde düşmüş durmada.

Şimdi ben, versem gerek, mert bir ere,
Yok, efendim, bizce lâyık bir kere.

Sen ki cân koydun, o yüzden meydâna,
Anladım ben, hem de kız, lâyık sana."

Hem nikâh kesmiş, hemen vermiş beye,
Öfke, hırs kırmış, ulaşmış gerçeğe.

"ONLARIN RIZIKLARINI BİZ TAKSÎM ETTİK." HÜKMÜNCE, ALLAH BİRİSİNE EŞEKLERİN ŞEHVET VE KUVVETİNİ KİMİNE DE MELEKLERİN, PEYGAMBERLERİN KUVVETİNİ VERİR

Hem hevâ, varken heves, atmak erin;
Bunlar ancak kuvveti peygamberin.

***

Şehvetin emrinde olmaz bir tohum,
Bir kıyamet bâkilik bulmuştu tüm!

***

Onda, erkek merkebin yok kuvveti,
Onda peygamberlerin er kudreti.

Hışm ve şehvet terki, erliktir ona,
Var nebîlikten damar, o insana.

Olmasın merkepte mevcût erliğin,
Hem de Allah, bir ulu beydir desin.

Cânlılık olmuşsa hem, Hak'tan uzak,
Allah'ın rahmetle ölmek, hoştu bak!

Sırdır erlik, her ne var, artık deri,
Oydu cennet, bu cehennem rehberi.

Cennetin dört yan, karanlıklar dolu,
Hep cehennem zevk, heves, şehvet yolu!

Aslan ey sen, şeytan öldürmüş adam,
Sen azalt merkepliği, er ol ki tam!

Bunca âlem, anlamaz olmuş iken,
Sence azcık bir oyun, ey er hemen.

Ey benim emrimde, lezzetler bulan,
Hem vefâkâr, emre hem, cânlar veren.

Dinle emrin, lezzeti destânını,
Şimdi dinle, mânanın beyânını.

PADİŞAH DİVÂNDA OLANLARA BİR MÜCEVHER GÖSTERİP "BU NE DEĞERDE?" DİYE VEZÎRE VERMESİ, VEZÎRİN KIYMET BİÇMEDE AŞIRI GİTMESİ. ŞAHIN "KIR BU MÜCEVHERİ!" DİYE EMİR VERMESİ, VEZÎRİN "BUNU NASIL KIRAYIM?" DİYE KEM KÜM ETMESİ

Gitti şah bir gün dîvana, döndü tam,
Devletin erkân, bütün ordaydı hem.

Bir mücevher vardı, nûrlu şah ile!
Verdi cevher, hem vezîrin tam ele.

Der: "Nedir cevher için elbet değer?"
Der ki: "Yüz merkep yükü altın eder!"

Der ki: "Kır!" Der:"Ben nasıl kırsam bunu?
Haznenin ben dostuyum, kırmam onu!

Hem nasıl görsem revâ, kırsam ki ben,
Hem, pahâ biçmek ki imkânsız iken!

Verdi bir kat giysi, takdîr eyledi,
İnciyi, tekrâr geri almış idi.

4045
Verdi mert şah, başka birçok giysiler,
Böyle birçok elbise vermiştiler.

Tuttu bir miktar ve sözler söyledi,
Tâze, eski, çok misâller eyledi.

Sonra vermiş, haznedar almış idi,
"Bir alan olsa değer neymiş" dedi?

Perdeci der: "Ülkenin tam nısfı bu,
Saklasın Hak, her belâdan doğrusu!"

Der ki: "Kır!" Der: "Hançerin parlak güneş,
Gündüzün nûr, onla ancak oldu eş!

4050
Geç şu kıymetten, bakın parlak bu nûr,
Hem güneşler nûruna uymuş olur.

Hem nasıl kırsam deyip, varsın bu el?
Padişahın haznenin, düşmân misâl!"

Padişah hilât verir, artar gelir,
Başlamış şah, aklını övemektedir.

Sonra bir bey üzre, vermiş inciyi,
Gâye elbet, imtihân etmek iyi!

Hem o beyler de, aynen söyledi,
Kim ki var, şah, giysiler vermiş idi.

4055
Giysinin kıymetleri artırdı şah,
Kuy'ya attı, sanki hiç saymıştı şah!

Hepsi birden, yönlenir taklîtlere,
Elli altmış, aynı söz der bir kere!

Gerçi, taklîttir cihânın öz direk,
Hem de, rüsvâdır mukallitler demek!

MÜCEVHERİN ELDEN ELE GEÇEREK EYAZ'A GELMESİ, ONUN ŞAHIN VERECEĞİ MÂL VE MÜLKE ÖNEM VERMEDEN MÜCEVHERİ KIRMASI

Ey Eyaz sen, şimdi parlak gevhere,
Bir değer vermen gerektir, bir kere.

Der Eyaz: "Ben söylerim, artık ne var;"
Der ki: "Kır sen! Hurdahaş et âşikar!

4060
Hem Eyaz'ın elde taşlar var idi,
Vurdu elbet, cevheri mahv eyledi.

Belki, rüyâlarda görmüş sâf kişi,
Koltuğa taş, koyma olmuş ilk işi.

Sanki Yûsuf, her ne var görmüş iyi,
Hem kuyunun dipte, çıplak gerçeği!

Kim haber vermiş zafer, hem fethi tek,
Birdi maksât üzre ermek, ermemek.

Kim ümitvar, yârinin vuslâtına,
Hem kırılmak, hem savaş, hiçtir ona!

4065
Mât eden at, mât eden, fildir giden,
Saçma saymış, aldırır olmaz hemen.

At arar, âriften ister, der, götür;
Öncü olmuş at değil, gerçek görür.

Aynı soydan oldu mu, insan ve at?
Öncü olmak üzre, at sevmek murât!

Çekme sûret üzre dert baş ağrısı,
Ağrısız manâ gerektir doğrusu!

Zâhidin derttir, işin gelmiş sonu,
Hâlimiz neymiş, hesâb etmek günü.

4070
Baş ve önden, anlamış ârif olan,
Son düşünmek, gâmı yok artık inân!

Korku önden, ârifin önden ümit;
Taktîri bilmiş ve kurtulmuş işit!

Bildi ektim mercimek ben önceden,
Sonda mahsûl neyse, olmuş beklenen!

Korku, ürküş bilmeyen, ârif olan,
Hak kılıç, hay-huyu kesmiş ortadan!

Önce Hak'tan korkarak ummuş iken,
Korku gitmiş, yalvarışlar yerleşen.

4075
Hem Eyaz, has cevheri kırmıştı da,
Beylerin feryât, figânlar ortada!

Korkusuzluk neydi? Kâfirmiş meğer!
Hak için, nûr cevher kırmış gider!

Cümle bey körlük ve elbet cehl ile!
Kırdı şahın, inci kıymetsiz hele!

Sevgi gerçek bir mücevher olmada,
Hep gönüller içre meydan bulmada.

BEYLERİN "İNCİYİ NEDEN KIRDIN?" DİYEREK EYAZ'I SUÇLAMALARI, ONUN CEVÂP VERMESİ

Der Eyaz: "Elbet ki nâmlı kimseler,
Emri şah mı özdedir, yok inciler?

4080
Emri şah, bilsek ki gevhermiş yüce;
Hak için siz söyleyin, bilsek nice!

Ey mücevher gözleyen, şah tınmayan,
Önde gül var, cadde yoktur anla sen!

Göz ayırmam, aslâ şahtan, ben hele,
Olmadım müşrik, işim yok taş ile.

Renkli taş seçmiş ve şahı terk eden,
Cânda, cevherden değer yok, bil ki sen!

Rengi gül, olmuş oyuncak, at ki sen,
Renk veren kim, bir düşün, şaş dur hemen!

4085
Vur kırılsın, taşla, gel gir sen çaya,
Renk koku alsın âteş, sür ortaya!

Dîn yolundan olmadıysan yolkesen,
Bir kadın oldun, taparsan renge sen!"

Eğdiler baş, böyle sözler üzre hep,
Özre yönlenmiş, özür olmuş talep.

Her gönülden, sanki yüzler âh çıkar,
Gökte yükselmiş duman var, âşikâr!

İhtiyâr cellâda vermiş şah emir,
"Çör-çöp onlar, sen uzaklaştır" denir.

4090
Âdîler lâyık değiller mevkie,
Taş için hem, emri red bilmem niye?

Buyruğum hem, böyle bir tek taş için,
Hep fesâd ellerde hakîrdir niçin?"

PADIŞAHIN BEYLERİ ÖLDÜRMEYİ EMRETMESİ, EYAZ'IN "AF DAHA DOĞRUDUR" DİYE ŞEFÂATTE BULUNMASI

Gör Eyaz'dır merhâmetten, pek yüce,
Sıçrayıp şah huzra koşmuş hızlıca.

Secde etmiş, hem de, tutmuşken boğaz,
Gökler âşık şaha, hem bî-itirâz.

Ey hümâ, elbet hümâlar mutluluk
Sende bulmuş, sende mertlik her ufuk.

Ey keremkâr âlemin ihsân, kerem,
İhsânında yitti, yoktur muhterem!

Ey lütufkâr, gördü elbet gül seni,
Hep utançtan, yırttı gömlek, hem teni.

Affediş tek affınızdan, tilkiler,
Affedişten, aslanın üst geldiler.

Buyruğun uğrunda, hürlükler bulan,
Affa yaslanmış, uzaktır korkudan!

Suçlular, küstâh ve gaflet etseler,
Affa maden, sendeki aftan eser!

Dâimâ gaflet ki küstâhlıkladır,
Hem de tâzim, gözde dert, neymiş alır.

Bed olan hûy, hem de gaflet etmeler,
Tâzimin âteşle, yanmıştır gider.

Onda heybetler, uyanmışlık verir,
Hem unutmak kalmayıp, yokluk bulur.

Yağma vakti, uyku gelmez halka hem,
Gitmesin hırkam deyip, yatmaz o dem.

Hırkanın korkuyla kaçsın uykular,
Cân, boğaz derdiyle hiç yatmak mı var?

"Lâ tuâhiz innesînâ"[156] bir tanık,
Hem bu yüzdendir, unutmak, suç yazık!

Kim unutmuş, saygıda etmiş kusur,
Yoksa gaflet eyleyip mağlup m'olur?

Gerçi nisyân, çâresiz gelmiş çatar,
Yok, unutmak der, sebep durmaz arar.

Hakk'a hürmet gevşemiş oldukça da,
Var unutmak, hem de şaşkınlık, hatâ!

Hem nasıl, sarhoş cinâyet işliyor,
Sonra, özrüm var ve sarhoştum diyor.

Sonra derler: "İçtiğin zıkkım senin,
Kendi arzûn isteyip içtin hemin!

Kendi gelmez, dâvet ettin sen onu,
Sarhoş oldun, isteyip yaptın bunu.

Cehdin olmazdan da, sarhoş olsanız,
Cânı sâkî, hep korurmuş, bilseniz!

Yardım eyler, özrü ister namına,
Hak'ta mestin, kul olaydım uğruna!

Af ve ihsân, varlığından zerreler,
Her ne var, Hak'tan gelen şeylerdiler.

Aflar övmüş, sende mevcût affı hem,
"Dengi yoktur" sen sakın, eşsiz o hem!

---

156 *"Rabbimiz unutup işlediğimiz suçlarla bizi suçlama." (Bakara, 286)*

Cânların affet n'olursun, kovma sen,
Mutlu er, onlar damağın tât iken!

Hem, yüzün görmüştüler, gel sen acı,
Hem nasıl çeksin elem, senden acı?

Ayrılıktan söyledin, gel söyleme!
Her ne dersen yap ve tek ayrıl deme!

Bin kere ölmek, elinden olsa da,
Senden ayrılmak kadar, zor olmaya!

Hep yetişmiş, cümle dert, feryâda sen,
Ayrılık bitsin, kadın, erden hemen!

Vuslâtın ummakla, ölmek pek güzel,
Senden ayrılmaksa, yüz âteş bedel!

Kâfirân der: "Sen ki baksan, bir sefer,
Gam biter, kalmaz cehennemden eser!"

Hem o bakman, der de, gerçek tât verir,
Sihr edenler üzre diyet gösterir.

FİRAVUN BÜYÜCÜLERİ ÖLDÜRECEĞİ ZAMÂN, ONLAR: "ZARÂR YOK, BİZ ALLAH'A DÖNECEĞİZ!"DEMELERİNİN AÇIKLANMASI

"Yok zarâr!" denmiş ve duymuş âsumân,
Sevlicânın[157] top kesilmiş gök hemen!

Fir'avun'dan darbe, olmaz darbe hiç,
Allah'ın lûtfu, kahırlardan hâriç!

[157] *Sevlicân: Atla oynanan top oyunundaki sopa, çavgan.*

Bilmiş olsan sırrımız, ey âdî sen,
Kurtuluş var bizde, kalp kör, bil ki sen!

Gel yanaş, elbet ki bu org der, duyun,
Söylüyor **"Yâleyte kavmî ya'lemûn!"**[158]

Bizce Hak vermiş, ne ki Firavniyet,
On par'etmez sizdeki Firavniyet!

Hem Mısır, Nil seyredip sarhoş olan,
Cân ki saklar, yüz Mısır, yüz Nil inân!

Sen gelip, pis hırkanı terk eylesen,
Cân Nil'in var, Nil'i sen boğdun hemen!

Ey Firavun, Mısr'ı geç, el çek, uyan,
Cân içinden, yüz Mısr olmuş ayân!

"Rabbiniz ben!" Halka sen dersin fakat!
Gafletin çok, işbu çift sözdür sakat!

Rab olan, kuldan, nasıl titrer durur,
Ben diyen, cismin, nasıl muhtâç olur?

İşte bizler, burda olduk "ben" diyen,
Hep belâ dolmuş, o ben, yitmiş hemen.

Ey köpek, hem böyle "ben" şomdur sana,
Bizde devlet, mührü almış, baksana!

Benliğin, kîn gütmemiş olsun sana,
Bizde ikbâl, devlet olmuş baksana!

Darağaç, yok, yurdu terk etmek bize,
Çok şükür, birkaç nasîhat var size!

Dârda ölmek, ermenin olmuş binek,
Saltanat, mülk, sizde, tek gaflet demek!

[158] *"Keşke kavmim bilselerdi..." (Yâsin, 26).*

Ölmenin sûrette, gizlenmiş hayât,
Hem hayâtın dış kabuk, gizler memât!

Nûr âteş şeklindedir, âteşse nûr,
Yoksa nerdendir cihân, olsun gurûr?

Gel uyan, tezlenme, evvel ol ki yok;
Batsan artık, doğ ki şarktan nûru çok!

Sonsuzun benlikle kalp, hayrettedir,
Dondu benlik, âr, ayıp yitmektedir!

Cân, o bensizlikle, hoş hâl aldı da,
Benliğinden çıktı âlem, yok o da!

Kurtulup benden, iz olmuş şimdi ben,
Âferînler, bensiz olmuş şimdi ben!

Kaçtı elbet, düştü benlik ardına,
Hem görür onsuz onu, koşmuş ona.

Sen ki istersin, o artık istemez,
Öldüğün ân, istenenler geldi tez!

Sen diriysen, kasteden olmaz sana,
İstemezsen, istenen gelmez sana.

Aklımız yol gösterir olsaydı hem,
Dînde Râzi, sırrını bilmişti tam!

“Tatmayan bilmez” akıl, varken hayâl,
Artırır ondan meğer hayretli hâl.

Nerde ben, fikr eyleyip, keşf eylesin?
Hem o ben, yoklukta çıkmıştır kesin!

Hem akıllardır, araştırmak mı ne?
Düştüler birlik, hulûllün zulmüne!

Ey Eyaz, dostlukla ermiş yoklara,
Sen ki yıldızsın, güneş almış yara!

Hem de; ittihât, hulûlden çek öte;
Nutfe, ten olmuş ve dostmuş tenle de!

Gel de affet, af hazînenden senin,
Lûtfun artık, hep lütuflardan kesin!

Ben kimim? Gel sen de affet söyleyen!
Sen ki “Kün” emrinde bir tek şah iken!

Ben kimim? Uğrunda varlık gösteren!
Cümle varlık, varlığından beslenen!

EYAZ'IN ŞEFÂAT ETMEDE KENDİSİNİ SUÇLU GÖSTERMESİ VE ÖZÜR DİLEMESİ

Ben nasıl, hilmiyle dolmuş kimseye,
Kalkarım ben, hilm yolun göstermeye?

Sille, yumruklar vurup, ezsen gerek,
Yüzbin aşkın sille vur lâyık bu tek!

Huzra söz etmek nedir, ben söylesem?
Hem kerem şartın nedir, buymuş desem?

Hem bilinmez şey mi var artık sana?
Gelmeyen âlemde neymiş aklına?

Bilmemekten sen öte, her şey bilen,
Hem unutmak, bilmemek olsun neden?

Hiç olanlardan tutup, ettin adam;
Bir güneş olmuş da, parlar oldu tam!

Biz kimiz, mâdem adam ettin bizi,
Yalvarırsam, sen keremkâr duy sözü!

Sûretimden, sen şefâat gösteren,
Hem demek, sensin şefâat eyleyen!

4165
Hem de mâl, mülkümle bomboş yurt denen,
Yaş, kuruyla, ilgimiz yoktur hemen!

Hem duâmızdan, akıttın sanki su,
Gel sebâtımdan da affet, doğrusu!

Hem duâ etmemde, ihsânın senin,
Ben duâ ettim, kabûl et sen hemin!

Sen kabûl et, beklerim tutmuş duâ,
Söyleyim, benden kabûl etmiş duâ!

Dertliyim baştan sona, benlikle ben,
Çünkü, her derdin devâsı var hemen.

4170
Ben cehennemlik taşır oldum şeri,
Hem onun ihsân sunarken Kevser'i.

Hem cehennem, her kimi yakmışsa ben,
Hem yanan neymiş, bitirdim tâzeden.

Kevser'in neymiş işi? Her bir yanan,
Sâye göstersin biterler sonradan!

Katre katre, hep karâr îlân eder,
Od yakar, ben tâzelik verdimdi, der.

Hem cehennem, güz misil sertlik sunar,
Gör ki kevser, bağlar üzre, bir bahâr!

4175
Hem cehennem; ölme kabrin toprağı;
Oysa kevser, sundu elbet sûr çağı!

Ey cehennem içre yanmış kimseler,
Hakk'ın ikrâm oldu Kevser, gel ki der!

"Halkı benden faydalansınlar dedin;
Hayy u Kayyum Ey Hüdâ lûtf eyledin!

Ben, yararlanmak için elbet değil,
Cümle noksân, mertliğimdendir asıl!"

Ten-perest bir bendeyim, affeyle sen,
Affın ummân, affa lâyıktır hemen!

4180
Halkı ırmak, halkı seller misli sen,
Hem arıt deryânda, affet sen hemen.

Af çıkar olmuş gönülden, her gece,
Bir güvercin misli uçmuş, öylece.

Her seher vakti uçurdun bunları,
Haps edersin akşama dek onları.

Uçtu, akşam vakti, sayvân aşkına,
Hep kanat çırpar o eyvân aşkına.

Vuslâtın ip, tende bir kopsun, sana
Hep gelirler, mevki var senden yana!

4185
Terse dönmekten eminken, siz duyun:
Hep kanat çırpar: **"İleyhi râciûn!"**[159]

Hem keremden geldi bir ses: "Siz gelin!"
Hem dönüşten, hırs, keder kalmaz bilin!

Çok gariplik çektiniz âlemde siz,
Kadri, kudret var, gerektir bilmeniz.

Bir ağaçtır, rahmetin söz gölgede,
Nâz ve rahmet bol, uzan yat öyle de.

Dîn için, zahmet çeker olsun ayak,
Sen ölümsüz hûriler var, var da bak!

4190
Hûriler, rahmet işâret verdiler,
Döndüler, artık seferden sûfîler.

Hem güneş nûr misli, sâftır sûfîler,
Hâke düşmüş, çöplüğe girmiştiler.

---

[159] *"Şüphe yok ki biz Rabbimize dönenleriz." (Bakara, 156)*

Hep ayak, el, üst ve baş, hepten temiz,
Sanki nûr vermiş güneş, yok başka iz.

Ey Hüda! Mücrim olan, hep suçlular;
Hep duvarlar üzre, başvurmuştular.

Her hatâ, her sutça, vâkıf oldular,
Hem de şahın emre, mât olmuştular!

4195
Hakk'a yüz dönmüş ve âh etmiştiler,
Cürme düşmüşler, lütuf beklerdiler.

Yol ki kirletmişti onlar, tezce sen,
Yu n'olur, lûtfun Fırat'tan, Dicle'den!

Sen arıt, yıllar süren suçtan yıka;
Saf tutup kılsın namâz, paklarla da!

Ölçü sığmaz safta nûra dalsalar,
Hem de "Bizler sâftanız" der olsalar;

Hem bu hâli vasfa, sözler erdi yâ,
Hem kâğıt yırtık, kalem yok ortada!

4200
Hiç deniz, sığmış mıdır bir testiye?
Yensin aslanı koyun, mümkün mü de?

Perde ardından çıkıp, geç perdeyi,
Gör, şaşılmış Padişah, vardır neyi.

Gerçi onlar kırdılar gör, câmını,
Hoş gör artık, onda sarhoş nâmını!

Onların sarhoş oluş, mülk, mâl değil,
Sendeki meyden, lezzetlerdendi bil!

Sen ki şahlar şahısın Ey Padişah;
Hem senin sarhoş biziz af, Ey ilâh!

4205
Hem hitâb ânında mevcût lezzetin,
Etti sarhoş, yüzce küp etmek çetin!

Sarhoş ettin, bâri artık vurma had,
Şer'iniz, sarhoş için vermez ya had!

Gelse aklım, hem o vakt sen döv beni,
İstemem ben, hiç ayılmak hissini.

Kim meyinden içmeye, fırsât bulur,
Hem akıldan, hem de hadden kurtulur!

Mestliğin yoklukta, sonsuz kaldılar,
Sende sarhoşlar ki hiç, kalkmazdılar!

4210
İhsânın söyler bize "Sen kalk yürü!
Aşkımın ayran içen, sen kalk yürü!"

Ey, sinek benzer düşersin ayrana,
Mest değilsen, sen şarâpsın baksana!

Ey sinek, sendendi mest kerkes olan,
Sen ki bal deryâsı görmüş at süren!

Zerre benzer dağda sarhoşun senin,
Nokta, pergel, çizgi feyzinden senin!

Senle titrer fitne, halkı titreten,
Halka kıymet, sende kıymetsiz gelen!

4215
Beşyüz ağzı, vermiş olsun Hak bana,
Anlatıdı, cân, cihân, neydim ona!

Tek ağız var, sırrı bilmiş Ey Hüda;
Hem utancından perîşân ortada!

Ben ki, yoktan dahi, eksik olmadım,
Bunca ümmet, onla atmıştır adım.

Şimdi gayb, ihsânını bekler durur,
Lûtfun olsun, öyle, yoktan kurtulur.

Ey kerem sâhibi, kurbân olduğum,
Tek havandan, bende baş dönmüşlüğüm!

4220 Rağbetim, meylim senin istekledir,
Nerde girmiş varsa, hep cezbendedir.

Olmasın yel, kalkmaz elbet toz duman,
Hiç denizsiz, bir vapur yüzmez ki hem.

Ab-ı hayvan varken, ölmez kimseler,
Ab-ı hayvan tortu olmuştur meğer…

Âb-ı hayvân öyle ki cân kıblesi,
Dost ve bağ, hem bahçe, suymuş gülmesi.

Hak kadehten içse ölmüş, ölmemiş,
Cânda, cânın suyla yoktur, onda iş!

4225 Aşkının su, vermiş el, elhak bize,
Âb-ı hayvândır değersiz bak bize!

Cümle cânlar âb-ı hayvândan diri,
Âb-ı hayvânın suyun, sensin yeri!

Her zamân sundun ölüm, hem haşrı sen,
Hem kerem yapmış neler, gördümdü ben!

Ben güvendim, hem diriltmen var Hüda;
Ölme, ancak uyku bildim, burda da!

Cümle deryâlar serâp, olmuşsa da,
Hep çeken sensin kulaktan, Ey Hüda!

4230 Titreşir aklın ecelden, aşksa şen,
Taş sudan, toprak gibi korksun neden?

Mesnevî'nin cildi beştir, şimdi o,
Cân semânın burcunun, yıldızdı o!

Yıldızın âş'nâsı kaptan yol bulur,
Duygular yıldızla nerden yol bulur?

Başkalar, yıldız görüp seyretmede,
Hem kıran kim, mutluluk bilmezse de!

Akşâmından şu sabâhlık vakte dek,
Dîv yakan yıldızla, aşnalık gerek!

4235 Hepsi, şeytân üzre düşmüştür zan,
Gökte, burçlardan ki neft atmış ona.

Şeytâna, yıldız olan Akrep gelir,
Müşteriysen, akrâba hem dostudur.

Yay vurur şeytânı hep mıhlar yere,
Hem "kova" dolmuş su, hep mahsûllere.

Hem "balık" azgınlığın kırsın gemi,
Dost için sürmüş "öküz" yerler hemi!

Hem güneş zulmü yıkar elmâs gibi,
Lâ'l o yüzden don bulur, atlâs gibi!

4240 Uç verir yokluktan artık var olan,
Burya zehr, hem orya bir tattır inân!

Dost olup, pis hûylarından geç ki sen,
Zehr küpünden sen, şeker yersin hemen!

Tesir etmez Fârûk'a zehr, baksana,
Hakla, bâtıl bilme tât olmuş ona!

BEŞİNCİ CİLDİN SONU

MEVLÂNÂ

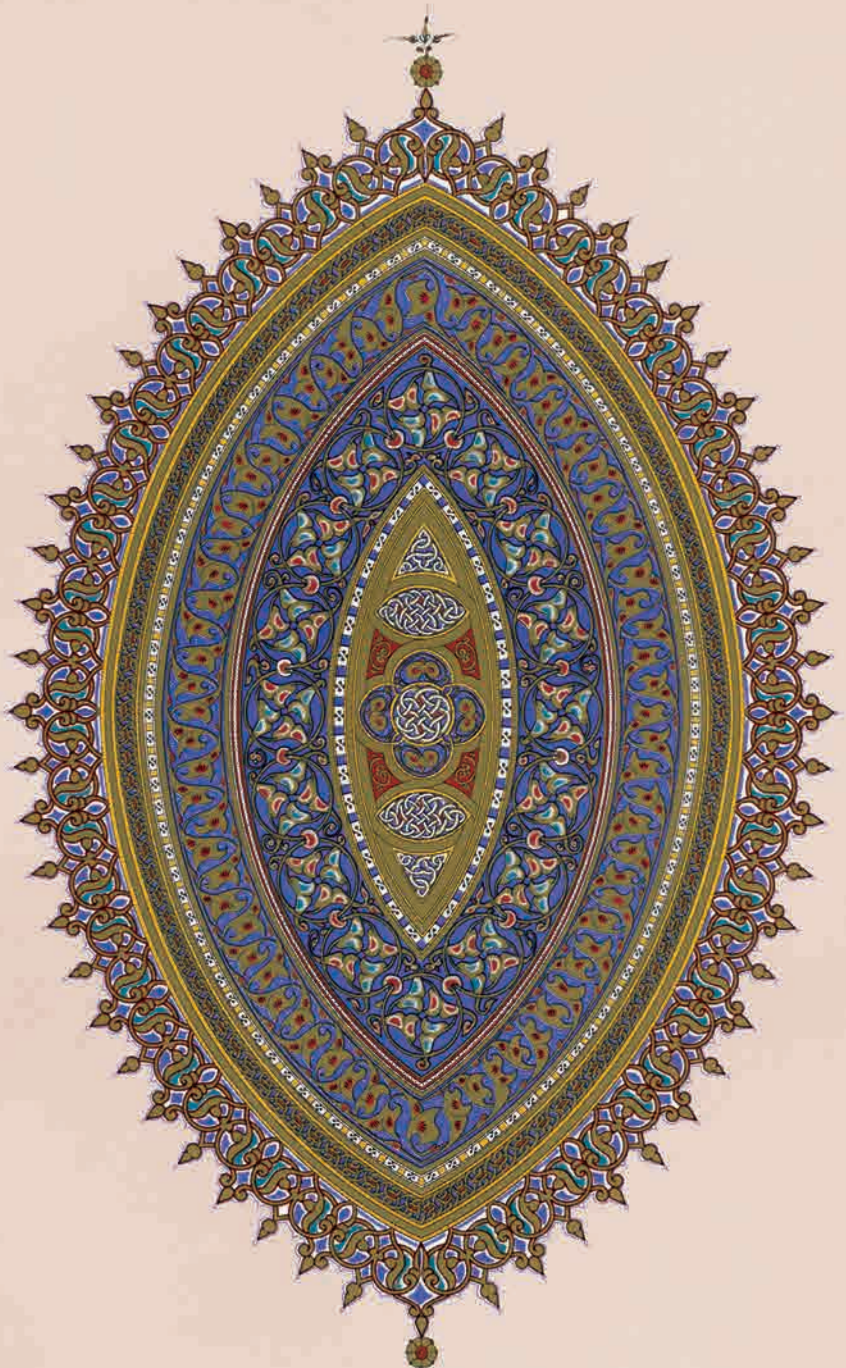
MESNEVÎ

6

ذلک تقدیر العزیز العلیم
یعنی نعمت ابد بسبب عدل ایشان
بجز آن نظر ایشان بد نکرد
حسابک مهتاب و تا معدا السبب
و کان کاتبی لفظ ذلک ثنا ان جد
حمل او رسید بن محمد بن حاجم
شمس بن حکم او در ان شهر باط
باشد پس در دنای فواع
آن شهر او جا کرباشد
عصمنا الله برحمته و رحمته
یا حبیب المجیب بر اسما الیت العالمین

بسم الله الرحمن الرحیم

مجلد ششم از دفترهای مثنوی
و بینات معنوی که مصباح
ظلام وهم و شبهت و خیالات
و شک و ریبت باشد و این مصباح
را حس حیوانی ادراک نتواند کرد
زیرا مقام حیوانی اسفل سافلین است
که ایشان را از بهر عمارت صورت
عالم اسفل آفریده اند و حد
ی ایشان را دایره کشیده
که از آن دایره تجاوز نکنند

ÖNSÖZ

Bismillahirrahmanirrahim

Bu, Mesnevî'nin mânevî delîllerinin altıncı cildidir. Vehim ve şüphenin bütün karanlıklarını aydınlatan, zân ve şüphe hayallerini yok eden, insanı tereddütlerden kurtaran bir nûra benzer. Ama o nûrları hayvânî hislerle görmenin imkânı yoktur. Çünkü hayvânlık makamı aşağıların en aşağısıdır. O makamdakiler, aşağılık âleminin sûretini yapsınlar, iddiâsını ortaya koysunlar diye yaratılmışlardır. Onların hissiyâtlarına ve anlayışlarına, çizgiyi aşmasınlar diye bir sınır çizilmiştir.

"Yüceler yücesi ve her şeyi bilen Allah'ın takdîri budur." Yani Allah insanların yapacağı işlerine bakıp görebilecekleri yeri göstermiştir. Zîrâ bir yıldızın gökyüzünde belli bir yeri ve bir görevi vardır. Nasıl bir hâkimin karârları sade o yere âitse, başka yerlerde geçersizse, o yıldızlar da ancak kendilerine âit yerlerde kendilerine âit işleri işlerler. Allah biz kulları bir yerde kalmaktan, hapis olmaktan, kulaklarımızı mühürlenmekten, perde altındaki kullarına göstermediği şeyleri bize de göstermemekten korusun. Amîn yâ Rabbu'l-âlemin!

Bismillâhirrahmânirrâhim

Gönlüme sensin Hüsameddin hayat,
Altı cild bitsin deyip ettin murât.

Hem Hüsâm-nâme senin himmetle de,
Cümle âlemlerde dönmüş, gezmede.

Mânevî er, Mesnevî son, altı cilt,
Armağanlar sunmadır, ettim ümît.

Altı ciltten, altı yönden saç ki nûr,
Bilmeyenler, hep gezip alsın huzûr!

Beşle, hem altıyla aşkın yok işi,
Gâye, yâr görsün ve bitsin teşvişi!

Belki gelmiş oldu ondan bir emir,
Söylenilmek istenen sır, söylenir.

Gizli kalmış incecik kinâyeler,
Anlaşılmış tarzda söylensin meğer.

Sırra ancak, anlayan eşlik eder,
Denmemiş münkîrlere sırlar meğer!

Hem de dâvet, Hak katından gelse gör,
Hiç kabûl görmez ve görsün iş midir?

Nûh, dokuz yüzyıl çağırmış milleti,
Kavminin artmıştı inkâr, gayreti!

Söylemekten Nûh gelip vazgeçti mi?
Var sükûtun inde hiç yerleşmedi!

Havlayıp dursun köyün hep itleri,
Hiç de kervân kalmamış yoldan geri!

Oysa durmaz, yol alır mehtâp gece,
Havlasın it, durma yoktur öylece!

Ay saçar nûr, hem köpek, havlar durur,
Her ne var, kendince hizmetler bulur.

Herkesin hizmet olur takdîr olan,
Herkesin bir iptilâdır gözlenen.

Ay ki der: “İt havlamazdan durmuyor,
Nûr saçarken, ben neden dursam?” diyor.

Sirkenin hep ekşilik artmış iken,
Bir şekerken artma vâciptir hemen!

Sirkenin benzer kahır, lûtfunse bal,
Birleşip “sirkengübin” olmuş misâl!

Sirkeden bal, az olur olsun bilin,
Öyle olmaz, bil ki sen sirkengübin.

Nûh’a ümmet sirke dökmüş durmada,
Hep şeker dökmüştü lûtf deryâsı da!

Mertliğin deryâ dökerken şerbeti,
Sirkesinden âlemin pek çok idi!

Tek bir iştir, bin değer, hem kimdi o?
Belki yüz asra uzanmış erdi o!

Bil deniz üstünde yol bulsun eğer,
Bir küpün önlerde ırmak, diz çöker!

Öyle bir deryâ ki, deryâlar duyar,
Böyle bir söz, böyle örnek duysalar!

25
Bir büyük ad, bir küçük ad denk diye,
Hep utanmış ağz acır, bak gerçeğe!

Bu cihân birleşse elbet o cihân
Hem utançtan gizlenir bil bu cihân!

Sanki dardır, rütbe, altın altıdır,
Hâsla, âdî, ölçü almak var mıdır?

Verdi kuzgun bağda, bir kuzgun sesi,
Duysa bülbül, olmaz artık kesmesi.

Çünkü Allah, istenen neymiş yapar,
Her şeyin bak, mutlaka vardır pazar.

30
Bak dikenlik âteşin olmuş gıdâ,
Gül gerek, sarhoş beyinler üzre yâ!

Bizce leşler, mutlaka pislik demek,
İt, domuz indinde helvâ, baldı tek!

Pis olan, gerçekte pislik yapmada,
Suyla pislikler savaşmış olmada!

Hep yılan, elbet zehirler saçmada,
Bizce olmuş, dert, perîşânlık o da!

Dağda doldurmuş kovanlar, hep arı,
Ot, ağaçtan, balla dolmuş ambarı.

35
Hem zehir te'sîr edip durmaktadır,
Panzehirler etkiyi kırmaktadır.

Dikkat etsen, hep cihân harp etmede,
Zerre sanki, kâfire kîn gütmede!

Zerre var dönmüş, gider olmuş sola,
Sağda görsen hep arar, düşmüş yola.

Zerre yükselmiş ve düşmüş başkası,
Durdu görsen, orda harbin en hâsı.

Onların olmuş savaşlar gizlice,
Ayrılıktan, ayrılık gör öylece.

40
Hem güneş, harbiydi sonsuz zerrede,
Böyle harp kalmış hesâplardan öte.

Zerrenin nefs, hem nefes mahv oldu mu?
Yok, onun harpler, güneşler harbi bu!

Kalmamış artık onun bir kıprayış,
"Hakk'a dönmüşlerdeniz" sırrında iş!

Geçmişiz bizden, senin ummândayız,
Asla erdik, burda süt içmekteyiz.

Gûle aldanmış ve ey yoldan olan;
Az konuş, ey aslı azcık anlayan!

45
Hem savaş hem, sulhumuz bizden değil,
Hâlimiz hep Allah'nın eldendi bil!

Söz, tabîat, işlerin hem darbı var,
Cûz'lerin bitmez, tükenmez harbi var.

Hep bu âlem, böyle cenkten durmada,
Bak şu unsurdan hayatlar sunmada!

Dört şu unsur, dört büyük muhkem direk,
Böyle dünyanın tavan düzgün demek!

Her direk, kırmaktadır bir başkayı,
Âteşin sönmek, sudan almış payı.

Zıdların üstündedir halkın bina,
Kâr, zarârlar harbi bizden, baksana!

Hâl denen zıd düştü, zıdlar onların,
Ayrıdırlar, ayrılıklar onların!

Her nefes, benden de yollar kesmede,
Gayra nerden, bulmuş olsun çâre de?

Dalgalanmış hâl ve ahval ordusu,
Harpteler hep, kîn güderler doğrusu.

Sende mevcût, pek ağır harpler dolu,
El için sen, harbedersen, doğru mu?

Belki Rabbim kurtarır harpten seni,
Sulh cihânından boyar ten rengini.

Sonsuz âlem yok bilirsin gayrisi,
Bilmiyor terkîbi hiç, zıdlık nesi!

Zıd ve zıddın etkisinden yok denen,
Yoksa zıd, bâkî o sonsuz var hemen.

Sürdü Allah cennetinden zıd iken,
Hem güneş yok orda, yok kış bil ki sen.

Aslı rengin, orda renksizlikti tek,
Çünkü harbin aslı, sulh etmek demek!

Gamla dolmuş âlemin hem aslı o,
Ayrılık aslen buluşmak, doğrusu!

Ayrılıklar isteriz, nerden hocam?
Hem neden birlik doğurmuştur rakam?

Çünkü fer'iz, isteriz dört hûy hemen,
İşte dört huy, bir muhalif zıd iken!

Ayrılıklardan uzak cân cevheri,
Hûysa bunlardan değil, Hakk'ın feri.

Hep savaşlar, oldular bir sulh için,
Hak için harp eylemiş Peygamberin!

Çift cihânın gâlibi elbet O'dur,
Vasfı anlatmak için yok dilde nûr!

Nehri birden, içmenin imkânı yok,
Tastamâm tok, doymanın imkânı yok!

Bil ki deryâdır, susuzsan, Mesnevî,
Ortasından, gönle aç bir ark evi.

Önceden aç Mesnevî'den arkı sen,
Gördüğün manâların deryâ denen.

Yel, temizlerken samanlık çöpleri,
Oldu tek renk, deryânın her bir yeri.

Tâzedir mercânda gel gör dalları,
Cân suyundan meyve almış payları.

Söz, soluklar, sesten ayrılsın hele,
Geçti hepsinden deniz olmuş bile.

Harf diyen, harften duyar hem harf bile,
Hem o üç en sonda cândır, bak hele!

Hem veren, ekmek alan, ekmek denen,
Geçti sûretten ve toprak bil ki sen.

Hem de manâ, ayrı ayrı olsa da,
Her zamân üçtür makâmlar ortada.

Sûret olmuş kil ve mânâ olmamış,
Kim 'olur' der, hem de 'olmaz' söylemiş!

Ruhların âlemde hep bekleştiler,
Bâzı sûret, bâzı sûretten kaçar.

Resme bir "git" emri gelsin, gittiler,
"Çık" denilsin, sûreti terk ettiler!

Halk O'nundur, hem emirler bil O'nun,
Ruh emirdir, sahibi Hak duygunun!

Hem binek emrinde, hem binmiş olan,
Dışta cismin, huzru cân olmuş bulan.

Dolmak isterken sular bir testiye,
Emreder: "Cân ordusu binsin" diye!

Niyyet etmiş olsa cân yükselmeye,
Emreder ordan nakipler "in" diye!

Az de artık, incelir söz, öyle ki,
Hem azalt âteş, odun az at peki!

Bir küçük küp kaynamaz olsun, demem,
Belki idrâk çömleğin pek yufka hem!

Hem münezzeh Hak ki, yapmış elmalık,
Dal ve yaprak harfi, gizler meyvalık.

Ses ve dal, çok söz yayılmış bahçeden,
Elmadan, tek bir koku gelmiş hemen.

Şimdi gel çek, ıtrı iç, gör gerçeği,
Asla çeksin, hem götürsün, pekiyi.

Itrı çek hem, nezle olmaktan kaçın,
Halkta yellerden, nefeslerden sakın!

Sen bürün, örtün ve artık burnu tık,
Onların dersen havâ, kıştan soğuk!

Cânsız onlar, hem de donmuş kimseler,
Karlı dağlardan nefes vermiştiler.

Yer bütün kardan kefen giysin desek,
Hem kılınçtır, hem güneş, Hüsamı çek!

Sen çekip Hak'tan kılıç, şarktan hele,
Gel ısıt şarktan şu dergâhı bile!

Hançerin vursun güneş, kar üzre bir,
Sel akar dağdan ve düzlerden gelir.

Hem ne şarktan hem ne garptan gelmede,
Hem müneccimden de harpler etmede.

"Sen neden yol bilmeyen ben var iken;
Kör ve alçaklar edensin kıble sen?

Gör ki Kur'ân söylemiştir, ol emin,
Sevmedim der: **"Lâ uhibbul âfilîn!"**[160]

Önde ay, kullukla bağlarken kemer,
Ay bölünmüş dense incindin meğer!"

İnkâr etmiştin yâ **"Şemsi küvviret!"**[161]
Sence en yüksek, güneş olmuş, evet!

Sen değiştirmiş havâ yıldız dedin,
Hem **"İzânnecmü hevâ"**yı sevmedin.[162]

Öyle yâ, üstün değil ekmekten ay,
Öyle ekmek, cân damar kesmiş kolay!

---

[160] *"Batanları sevmem…" (Enam, 76).*
[161] *"Güneş dürüldüğü zaman…" (Tekvin, 1).*
[162] *"Batmaya başladığı zaman yıldıza yemin olsun" (Necm, 1).*

100
Zühre, üstün olmamış elbet sudan,
Var sular, ten mülkünü mahv eyleyen.

İşlemiştir câna hiç duymaz kulak,
Dost öğüt burdan girip çıkmıştı bak.

Öğdümüz hep, hiç sayılmıştır sana,
Hem senin öğdün de, geçmezdir bana!

Hem meğer dost bir anahtar sâhibi,
Bir anahtar sunsa bir ihsân gibi!

Ay ve yıldız benzeri olmaz bu söz,
Emr-i Hakk'ın olmadan, olmaz bu söz.

105
Hem cihetsiz böyle bir yıldız yeli,
Vahy arar, elbet kulaktan, etkili.

Söz, cihetten yönlenin yönsüz yere,
Ölmenin kurd, yırtamazdır bir kere.

Bak onun, yıldız saçan has şûleden,
Oldu dünyânın güneş, huffaş desen!

Mavi gökler hep onun kulluktadır,
Bir çavuş ay, derdi var, yanmaktadır.

Zühre, sorsun bir suâl dönmüş ona,
Müşterî, cân nakdi, tutmuş huzruna.

110
Hem de el öpmek diler, ister Zühâl,
"Böyle devlet lâyık olmaz" der, Zühâl!

El, ayak, bundan Merih incitmede,
Utarit, vasfa kalemler kırmada.

Cümle yıldızlar, müneccim kavgada,
Cânı koymuş, rengi seçmiş oldu da.

Cân O'dur, bizlerse rengiz, hem rakam,
Fikrinin yıldız ki, yıldız cânı tam!

Fikr nedir? Hem, bir makâmdır, pâkça nûr,
Sen için söylendi, fikretmiş buyur!

115
Yıldızın var, yüksek elbet bir yuva,
Hem bizim yıldız sığışmaz bir eve!

Yer yakan sığsın nasıl bir yurda hem?
Haddi yok nûr, hadde sığmaz muhterem!

Aşka düşmüş kimseler, bilsin diye,
Örnek olsun, sığdı tasvîr denmeye.

Hem o örnektir ve aynen olmayan,
Aklı donmuş, olsa elbet anlayan.

Hem akıl keskin, fakat gevşek ayak,
Kalp yıkıktır, ten de pek sağlamdı bak!

120
Burya ait işte, fikreyler derin,
Şehvetin uğrunda fikr etmez kesin!

Dâva ânı, göğsü şarkın benzeri,
Sabrı dersen, şimşek olmaktır yeri!

Gösterir kendin, hünerler çok da o,
Hep vefâsızdır, vefâsızlık da o!

Hiç cihâna sığmamış benlikte o,
Sanki ekmek, bir yutuş, yitmekte o.

Cümle hûylar, hep bulurlar iyliği,
Hep biter pislik, ararken gerçeği!

125
Nutfenin benlikte kalsın, kokmuş o,
Câna ersin cümle nûrlar bulmuş o!

Bitki olmak yön iken, cânsız olan,
Hem de baktın dal, hayât sunmuş o ân!

Hem nebâttır câna dönmüş yeltenen,
Bir Hızır'dır çeşmeyi hayvân içen.

Cân döner cânâna bir iklim bulur,
Ömrü sonsuz âleme çekmiş olur!

Birisinin va'zeden vâize "Bir borcun üstüne oturmuş olan kuşun başı mı kıymetlidir, yoksa kuyruğu mu?" diye sorması va'ızında onun anlayışına göre cevâp vermesi

Bir adam vâize bir söz söyledi,
"Sence hâs bir söz diyen yoktur" dedi.

130
"Bir sorum var, şimdi anlat, çok bilen,
Ver cevâp artık bugün mecliste sen.

Burca konmuş olsa bir kuş, der isen!
Baş mı, kuyruk muydu yüksek, söyle sen?"

Der ki vâiz: "Şehre yüz dönmüşse o,
Köyde kuyruk, baştı yüksek, oldu mu?

Şehre kuyruk dönse, yüz dönmüş köye,
Kurban ol, kuyruk döner kıymetliye.

Bir kanat bulmuşsa kuş, yöndür yuva,
İnsanın gerçek kanat himmetti yâ!

135
Hayra derken, dalsa âşık şerlere,
Hayr ve şer hiç, bakma, sen himmet ara!

Hem beyâz, hem eşsiz olsun bir doğan,
Hep sıçan tutmaktadır, âdî inan!

Dönse bir baykuş meğer şahtan yana,
Bir doğan say, hiç gerek yok bakmana!

Boyca insanlar, hamurun teknesi,
Hem semâdan üst, esîr bilmem nesi?

Duymamış gök: "Sende yüksek"lik sözü,
Hem bu insan duydu, dertliyken özü.

140
Kimse; istek, aklı, hem hâslıkları,
Hep cihâna sundu mu hiç bunları?

Cilve ettin mi meğer sen göklere,
Rey, isâbet gösterir oldun mu ne?

Ey oğul, elbet gümüş tenler, peki,
Hem hamamlık resme gel bak, der mi ki?

Hem hurî resmi gelip varken niye?
Cilve sundun, sen de kör âcûzeye!

Hem neden âcûze hep çekmiş seni,
Yok, mu resmin celbeden güç madeni?

145
Söylemezsen söylerim, her şey âyân,
Hem çeker his, duygu, derken akl o ân!

Kıprayan bir kan, durur âcûzede,
Cansız olmuş hep hamamın resmi de!

Bir hamam resminde can bulmuş iken,
İhtiyâr âcûzedir terk eylenen.

Cân nedir? Elbet hayır, şerler bilen,
Her zarârdan ağlayan, zevkten gülen!

Cânda sırlar, hayr ve şerler bildirir,
Kim duyar, kim çok bilir, çok cânlıdır.

150
Ruhta te'sîr, bilgi olmuş anlayış,
Kim ki çokbilmiş olur hep Hak'la iş.

Öyle haller var, bu âlemden öte,
Orda cânlar kaldı cânsız, öylece!

Böyle bilmez cânda Hakka ermede,
Cânların cân var ya, Hak'tan gelmede!

Hep melekler, hem akıl, hem cândılar,
Geldi Âdem, böyle bir ten buldular.

Bir saâdettir ki Âdem, gördüler,
Ten olup, o ruha hizmet verdiler.

Câna, İblîs baş çevirmiş olmada,
Çünkü ölmüş bir uzuv olmuş o da!

Cânı yoktur, etmemiştir cân fedâ,
Bir kırık eldir, itâat yoktu yâ!

Tek kırılmış uzvu, cân eksik değil,
Cân yeniden halk edermiş, öyle bil!

Başka bir sır, var mı duymuş bir kulak?
Nerde tûtî, var şeker, yer olsa bak?

Hâs olan tûtîye vardır hâs şeker,
Her basit tûtî, gözün yummuş meğer!

Sûreti dervîş olan, bilmez zekât,
Manâdır hem, yok feûlün, fâilât.

Bal esirgenmez bu Îsâ'nın eşek,
Hûy onun, otlar beğenmiş oldu tek.

Bir eşek bulsun şekerden neş'eyi,
Hep dökerler, tatlı, batmanlık şeyi?

"Onların ağza mühür vurduk" diyen,
Âyeti bil, yolda lâzım bil hemen!

Sen de bil, en son Nebî'nin aşkına,
Mührü açsınlar n'olur yönlen O'na!

Hem, Nebîlerden mühürlerdir kalan,
Ahmed'in dîniyle kalkmış ortadan.

Kitli kalmış çok kilit var dense de,
Açtı hem: **"İnnâ fetehnâ"**[163] öyle de!

Oydu elbet çift cihân, yardım eden,
"Burda dîn, hem, orda cennet gel" diyen!

Der cihanda rehber ol sen onlara,
Ahirette, ayyüzün alsın sıra.

Gizli, âş'kâr söylemiş hep, duygulu:
"Bilmiyorlar Rabbimiz göster yolu!"

O nefes varken, açıktır çift kapu,
Bir yakarsın, çifte âlem câri bu!

Gelmemiştir, gelmemiş bir benzeri,
Hem cihânın, oldu son Peygamberi.

San'atında, üstün üstâd görseniz,
"Sende bitmiş böyle sanat" dersiniz!

Çok kilit açmış elin, hatem de sen,
Cân bağışlar âlemin, hatem de sen!

Hem mühür kaldırmada, açmış kapu,
İz Muhammed, açmayı açmaktı bu!

Âferin, binlerce şükran cânına,
Hem geliş, hem asrının evlâdına!

Has halifenden doğan evlâtları,
Gönlünün unsur ki doğmuş onları.

Olsa Bağdad, hem Herad, isterse Rey;
Suyla toprak olmadan ondandı ey!

Nerde bitmiş olsa, güldür gül dalı,
Nerde kaynar küp şarâp, mey olmalı.

---

163 *"Şüphesiz biz sana açık bir fetih verdik." (Fetih, 1).*

Hem güneş garpten gelip gösterse baş,
Hep güneştir, başka şey olmaz ki eş!

Aybı görmek isteyen var, et ki kör,
Örtüşün var Allah'ım sen örtü ser!

Hak, o eşsiz bir güneş mevcut iken,
Bed o huffaşın, gözü örtük hemen.

Hem görüş noksân olan huffaş denen,
Pek uzaktır, oysa, yıldız görmeden.

İMAN ZEVKİNE MANÎ OLAN, DOĞRULUĞUN ZAYIFLIĞINA İŞÂRET EDEN VE YÜZBİNLERCE AHMAKLIĞIN YOLUNU KESEN, ÇÜRÜMÜŞ, PÖRSÜMÜŞ GAYRETLERİN KINANMASI

Allah'ın nûr ey Hüsâmeddin ki gel!
Doğru yollar şahısın, sensin güzel.

Mesnevî'yi yay, ferâh bir hale koy,
Gizli mânâlar açılsın, ver ki boy!

Ver ki cân, harfler akıl, hem cân olur,
Öyle cânın Allah'a uçmak bulur.

Himmet ettin ruh evinden geldiler,
Hem de, harf harf sende tutsâk kaldılar.

Sen de ömr, olsun uzun, ol bir Hızır,
Düşkünün elden tutup sen ol hazır!

Sen cihânda ol, Hızır, İlyâs gibi,
Lûtfunüzden olsa yer, gökler ne ki?

Çokça söz söyler idim, var pis nazâr,
Lûtfunuzdan, yüzde birlik anca var.

Pis nazârdan öyle zehr aldım ki ben,
Onca kem gözden yenilmiş darbeden.

Ben de ondan, hâl nedir söyler iken,
Başka hâl, remz eyledim kînâye ben.

Hep bahânem, hep gönülden hîledir,
Gönlümün batmış ayaklar kildedir.

Hakk'a âşık oldu yüz binlerce cân,
Bed olan göz, pis kulak mâni iken.

Amcadır Ebû Talip, bundan, biri,
Der: " Araplar hep kınarlar bizleri!"

"Uydu derler, her ne der olmuş yeğen,
İşte dînden döndü" söylerler hemen!"

Der ki: "Amcam, bir şahâdet eyle ki,
Ben şefâat istesem Hak'tan peki."

"Döndü derler" der; Ebû Tâlip ona,
"Bir ağızdan söylenir sır her yana.

Ben dönersem cümle ta'n eyler Arap,
Ağza düşsem, hep hakîr söyler Arap.

Onla Hakk'ın lûtfu tam olsaydı hem,
Çekse Hak, bak, pis gönül bulmazdı dem.

Yardım et, düşkünlerin sığnak Hüda,
Çift tarâf olmuş dilekler ortada.

Hem bu gönlün, hîlenin elden bu ân,
Hep perîşân olmuşum, neymiş figân!

Ben kimim? Yüzlerce işten gökyüzü,
İsteyişten, söylüyor feryât sözü!

Ey keremkâr, ey hilim mâliki sen,
Çift yön arzûdan medet var, ver amân!

Ey keremkâr, doğru yol çekmiş neyi?
Çift yolun ağzında, şaşmaktan iyi!

205
Hem bu çift yoldan da maksat, hepsi sen,
Orda kalmak, cân çekişmek, bil ki sen!

Çifte yoldan bir yönelmiş azmi var,
Olmamış harp, neş'enin meclis kadar!

Bir beyân duy, işte bak söyler Hüda;
Âyeti: **"Eşfakne" "en yehmilnehâ!"**[164]

Gör, gönüllerden tereddütler savaş,
Hayr mıdır yaptıkların, bunlar mı hoş?

Var, tereddütlerde korkmak, hem ümît,
Hep savaş halindedir, bizden işit!

Kendi İsteğiyle Bir Yolu Seçme, Sınamada Allah'a Sığınma ve Yalvarış

210
Ömrümün med, cezri artık her bir iş,
Geldi senden, hoştu deryânın gidiş.

Her makamdan sen tereddütler veren,
Sen keremden, et tereddütsüz hemen!

Derde düşmüşsem, veren sensin medet!
Derd elinden er, kadın düşkün medet!

Nerye dek dert çekmemiz? Gel etme sen!
On yolun var, sade tek yol ver hemen!

Sırt yarılmış, ben zayıf ölgün deve,
Bir semer irâdemiz, sırtım bere.

215
Sırtımız, yükler kayıp, yatmış sola,
Pek ağır çekmiş sağa vermez mola!

Sırtımızdan al bu uymaz yük ki var,
Hâsların hâs bahçe, görsem âşikâr!

Ashâb-ı Kehf misli olsam uyku da,
Ben yayılsam, mertlerin hâs mer'ada.

Yatsam elbet, bir sağa, hem bir sola,
İhtiyârsız top olup düşsem yola!

Nerye dönsem döndüren sensin beni,
Orya dönsem, döndüren sen Ey Ganî.

220
Geçse bin yıllar, benim yok ihtiyâr,
Zerreyim rüzgârla, bir ben, bî-karâr!

Ben unuttum, hem bu hâlin vaktini,
Uyku sunmuş armağan, etmiş yeni.

Yatmış olsam unsurun çarmıh yiter,
Ben dar evden sıçrasam, yaylaydı yer.

İşte Rabbim, süt ki mâziden de ben,
Tatmadım hiç, uykunun hâs anneden.

Cümle âlem, kendinin isteklere,
Hep koşar, durmaz ki sarhoş hâllere.

225
Hem akıldan, az da kurtulsam diyor,
Mey içip, saz, söz deyip meyl eyliyor.

Bildi herkes, cümle varlık bir tuzak,
İstemek fikrin, cehennem oldu bak!

Kendisinden kaçmak ister kimseler,
Sarhoş olmuş, burada, hep kaçmak diler.

---

164 *"Biz emaneti göklere, yere ve dağlara sunduk, onu yüklenmekten kaçındılar, korktular..." (Ahzab, 72)*

Geçse sarhoşluk, geçer nefs gerçeğe,
Kaçtın aklından emirlerden niye?

Hep zamân kaydında insan cîn olan,
Kurtuluş dersen cevaz yoktur inan!

Gök nedir, geçmek ve çıkmak sonsuza,
Doğru yol bulmak gücünden, var bize.

Kim Hüda'dan korksa, ruhen yükselir,
Güçte, şeytan taşlayan kuvvet bulur!

Hakk'a ermez kimseler yok olmadan,
Hakk'ı bulmak, üzre yol yoktur inan!

Neydi Mi'râc? Bil ki sen yokluk denen;
Âşığın dîn oldu yokluk, bil ki sen!

Post, çarık almış Eyâz, mihrâp diye,
Aşk için, yoluk niyâz, bak gerçeğe!

Padişah gerçekte sevmiş, cândı o,
İç ve dıştan, pek güzel insandı o!

Girdi kînsiz, hiç kibirsiz hâllere,
Yüz desen, şah aynasıymış bir kere!

Kendinin varlık nedir geçmiş öte,
Sonradan oymuş övülmüş, öyle de

Kibre dalmak korkusundandır Eyâz,
Güçlü temkîn neyse, seçmiştir Eyâz.

Hem temiz bir hâle gelmiş, duy bunu,
Vurdu nefsin, bir de kibrin boynunu!

Hîleler ahlâk için eylerdi yâ,
Korkusuz kurmuştu, hikmet ortada!

Var ve yokluktan esen bir rüzigâr,
Geldi her gün, bir çarık, bağ etti var!

Yokluğun her hazneyi açmak diler,
Yokluğun rüzgârı hisetmek diler.

Hep cihânın, mülkü, mal, atlas hele,
Câna zincirdir yürür olsan bile!

Aldanıp, altın olan zincirlere,
Ruh delikten çıkmamış düz yerlere.

Dışta cennettir, cehennem iç yüzü,
Diz nakış, iç, bir yılan zehrin özü!

Bir zarâr vermez cehennem mü'mine,
Şimdi ordan geçmemek, hoştur yine!

Hem cehennem, bir zarâr vermez misâl,
Cennetin hoştur muhakkak cümle hâl!

Sen, güzel yüzden sakın, noksân olan,
Geç ki ondan, hep cehennemdir inân!

Hintli köle, beyin kızına gizlice âşık olmuştu. Kızı büyük bir adamın oğluna verdiler. Kölenin duyup hastalanması

Zenginin var Hintli, gençten bir köle,
Beslemiş, sağlam büyütmüştür hele!

İlme sâhip oldu, tam ahlâk ile,
Gönlünün yanmış ışıklar çok hele!

Tâ çocukken nazla beslenmiş idi,
Tam yetişmiş, lûtf kucak açmış idi!

Vardı zengin tüccarın hoş bir kızı,
Bir güneştir, hûy güzel, hoştur yüzü!

Kız yetişmiş, başlamış istekliler,
Çokça başlıklar veren olmuş meğer!

Çok ekâbirler gelirler görmeye,
İsteyenler çok, gelip alsak diye!

255
Der ki tüccâr: "Mâl sebâtsız öylece,
Gelse gündüz, oysa gitmiştir gece.

Siz güzellik derseniz, yok kıymeti,
Bir diken batsın, görün siz zahmeti!

Bir büyük evlâdı olsan, yok değer,
Hep kibirlenmiş olurlar böyleler.

Çokça zengin oğlu var, çirkin işi,
Çok, peder üzmüş, utandırmış kişi!

Çokta bilgin kimse var, İblîs de sen,
Az tapın, hem ibret al, ondan hemen!

260
Bilgi var ibliste, yoktur aşk-ı dîn,
Gördü toprak, sûretiymiş Âdem'in!

Çokça bilgin çıksa bir bak üst yere,
Gaybı görmüş göz, açılmaz bir kere!

Kalp gözüyle bakmayan, görmüş sakal,
Ön mü, ard mı, sen izâh etmişten al!

Sormadın sen kimseden, ârif adam,
Sen de doğmuş, parlayan nûr, hem de tam!

Sende takvâ, iş desen var sende dîn,
Böylelerden, doğrulur âlem bilin!

265
Kendi seçmiş bir damat, çok itibâr,
Cümle âlem övgü sunmuş âşikâr.

Der kadınlar: "Mâl, güzellik var değil,
Yok büyüklük, müstakil bir er değil!"

Der adam: "Bak, oydu zâhid, ehl-i dîn,
Hem de, altınsız defîneymiş bilin!"

Taktılar onlar yüzük, iş oldu faş,
Hem nişân olmuş ve kesmişler kumaş.

Evde birden, hastalanmış has köle,
Hep zayıflar, kaldı bitmez dert ile!

270
Humma tutmuş, hep erirmiş ortada,
Hiç hekimler, derdi bilmez olmada!

Hem akıl der: "Gönle dolmuş dert, keder,
Gönle, derman verseniz, hep boş çıkar."

Aşk elinden, gönlü üzgün bir köle,
Hem denilmez, kimse bilmez dert hele.

Der ki bey: Sen ey hanım bir sor!" gece,
"Duymasın hiç kimse sorsan gizlice!

Sen, onun artık sayıldın annesi,
Derdi söyler, anlatır, vardır nesi!"

275
Böyle söz duymuş kadın, varmış ona,
Her ne var sormak için ondan yana!

Okşamış saç, baş, tararken nâz ile!
Gösterir birçok yakınlık bak hele!

Oldu şefkât yüklü gerçek bir ana,
Yumşatırken, başlamış dert der ona.

Der ki: "Senden böyle ummazdım ki ben,
Bir inâtkâr, ferde kız verdin neden?

Hem bu kız sâhibimin, ben âşığı,
Pek yazık, bir başkasıyken lâyığı!"

280
Öfkelenmiş hem kadın, vurmak diler,
Hem de damdan, kaldırıp, atmak diler!

Hem o kim, bir kahpe, Hint evlâdı bu,
Hem tamâh etmiş, kız ister, oldu mu?

Duydu elbet, diş sıkıp sabr eyledi,
"Duy ki sen bey, bir şaşılmış şey" dedi.

"Biz güvenmiştik bizim, dosttur diye,
Ummadık hiç, bir hâinlik eyleye!"

EFENDİNİN KARISINA "SABRET! KÖLEYİ TEKTİR ETME, BEN ONU ÖYLE İKNÂ EDERİM Kİ NE ŞİŞ YANAR, NE KEBÂP" DEMESİ

Bey demiş: "Sabr eyle sen oğlum, de ki,
Vermeyiz artık ona kız, söyle ki!

Aşkı gönlünden alıp yok eyleriz,
Belki bir gün sen de gel, vazgeç deriz.

Gönlü gel hoş tut, kızım ârın senin,
Hem de gerçekten eşin, yârin senin.

Biz ki sen, önden de tâlip bilmedik,
Şimdi bildik, layığı sensin dedik.

İşte Leylâ, sen de Mecnûn bizlere,
Evde âteş, kaldı mangal bir kere!

Hoş hayâl, hoş fikre ersin bir köle,
Hoş düşünmekten sıhhât geçsin ele!

Ot yiyen hayvân, bütünden cânlanır,
Oysa insan, şân, şereften kanlanır.

Duymasından cânlanır, insan denen,
Canlanır hayvân muhakkak yem ilen."

"Ben nasıl söz söylerim bir arsıza,
Dil nasıl varsın yönelsin bir söze?

Hem nasıl söyler olurdum böyle ben,
Koy gebersin, İblisî lâin hemen!"

Der adam: "Hiç korkma, git tek söyle sen,
Lûtfumuzdan, derdi yok olsun hemen!

Derdini çözmek bırak kalsın bana,
Fikri terk eyler, görürsün, bak ona!"

Bahseder olmuş kadın, duymuş köle,
Çok ferâhlar, bir cihân almaz bile!

Hem semirmiş, hem gelişmiş, buldu kan,
Gül açılmış, şükre yönlenmiş o ân!

Bâzı söyler,"Hile mi yaptın hanım?"
"Böyle kurnazlık mı, ben bilmem cânm!"

Bey, "Ferec evlendirilmek üzre," der
Eş ve dost, bildik ne var, dâvet eder.

Hep, Ferec derler ki, "artık mutlu ol,"
Mutlusun artık, tutulmuş böyle yol!

Gör Ferec duymuş, inanmış oldu yâ,
Derdi hep bitmiş ve dert yok ortada.

Geldi gerdek vakti, bir erkek adam,
Bir gelin olmuş, bezenmiş oldu tam.

El ayak süslendi, sürmüşler kına,
Ben tavuk derken, horoz sunmuş ona!

Bağlayıp baş, gürbüz oğlan kız diye,
Bürdüler artık, gelinlik giysiye.

Üflemiş mum, hem de gerdek ânı o,
Güçlü oğlanlaydı damat, doğrusu!

Hem de oğlan saldırır olmuş o ân,
Def, davul var, Hintliyi yoktur duyan!

Def çalan, el şaklatan, erkek kadın,
Hem onun feryâdı boğmuş, anladın.

Ezmiş oğlan, tâ sabâh, bitmiş sesi,
San, köpek bulmuştu bir un torbası!

Hem sabâh, tas, bohça almış geldiler,
Var hamam derler, tutup gönderdiler.

310 Gitti ammâ, hem bütünden hasta hâl,
Sanki külhânlarda yırtık peştamâl!

Döndü tekrârdan ve bakmış bey kızı,
Bir gelin olmuş, oturmuş bey kızı.

Belki gündüzdür sınar derken ana,
Hem oturmuş bekliyor, kızdan yana.

Bir sâat sürmüş ve bakmışken kıza,
Ellerinden itti "git" derken kıza.

"Kimsenin el ermesin artık sana,
Pis gelinsin sen, fenâlıktan yana.

315 Bir kadın olmuş yüzün, gündüz güzel,
Akşam olmuş âletin, merkep bedel!

Âlemin ni'met desen, pek hoş fakat!
İmtihândır, yaklaşırsan, zehri tat!

Hep uzaktan sen su gördün, git de kap,
Yaklaşırsın, karşılar elbet serâp!

Cilveler sunmuş, odur bir ihtiyâr,
Kokmuş ammâ, hem gelinlikler sunar!

Aldanır olsan o dem, gülgûn yüze,
Zehr bulanmış, tatlılık sunmuş size.

320 Gel de sabret, sabr anahtar dertlere,
Olma Hintli, düşme sen zahmetlere.

Âşikârdır dâne, gizlenmiş tuzak,
Sundu nimet, sen dönüp tersiyle bak!

BU ALDANIŞ, SÂDECE HİNTLİ KÖLEYE ÂİT DEĞİLDİR. ALLAH'IN KORUDUĞU KİMSELERDEN BAŞKA HERKES, BÖYLECE ALDANABİLİR

Sen ulaşmış olsan, eyvâhlar sana,
Sâde pişmânlık ve derttir baksana!

Şah, vezîr, beylik demek, ölmek demek,
Kul için, cân verme feryâd oldu tek.

Ol ki kul, dünyâda bir at ol gezin,
Olma mevtâ, olma yük bir kimsenin!

325 Lûtfu inkâr eyleyen nankör denen,
Sanki ölmüş, âlemin yüktür hemen.

Düşte görsen, sen tabutta bir adam,
Bir makam bulmuş ve yükselmiş o tam!

Bil, tabutlar yüktü halkın boynuna,
Hem büyükler, yük koyar, yüktür ona.

Var yükün, yüklen, sunuş yok kimseye,
Yoksul olmak hoş, ekâbirlik neye?

Olma yük sen, binme halkın boynuna,
Yoksa "nikris" illeti vardır sana.

330 Halka binmekten bıkarsan bil ki sen,
Şehre benzersin, vîrân bir köy iken.

Şimdi mevkin, bir şehir gelmişse de,
Varlığın bez, çözme vîrân hânede!

Şimdi yüzler, bağ ve bahçen varsa geç;
Tapma virân hâneye, gel, aczi seç!

Der Nebî: "Sen istiyorsan cenneti,
Kalmasın sil, yok dilenmek niyyeti!

Kimselerden istemezsen, ben kefîl,
Cennet-i me'vâ ve Hak'tır senle bil!"

Bir sahâbe duydu, sevmiş müjdeyi,
Binmiş at, istendi tutsun gerçeği.

Düştü elden kamçı, inmiş almış o,
İstemez hiç kendi dönmüş almış o!

Verse Allah hoştur elbet kimseye,
İstemez kul, kadir Allah vermeye.

Allah'ın emriyle câiz istemen,
Böyle istekler, Nebî'nin yol iken!

Olmamış bedlik, işâret etse yâr,
Küfrü seçmek, oldu iman âşikâr!

Hem O'nun emriyle olmuş, bed olan,
Cümle hâslıktan da üstündür inân!

Bir sedef olmuş kırık, dert etme sen,
İçte binler inci var, kıymetlenen.

Sözde son yok, gel de artık kes kısa,
Şaha dön, ol bir doğan, dem ver sese!

Altın ol gel, madenin var dön geri,
Çekmesin destânınız nefretleri.

Sûret elbet, gönle bulmuş olsa yol,
Sonda pişmânlık ve âh var, bilmiş ol!

Sanki bir pervâne, etmiş tövbeler,
Hem unutmuştur, geri dönmüş meğer.

Âteşi görmüş uzaktan nûr de sen,
Atlamış nûra, olup pervâne ten.

Hem gelip düşmüş yanarken kol, kanat,
Geldi tekrâr var çocukluktan inat.

Hem de tekrâr bir tamah, eyler iken,
Hem yakar mumlarda ki âteş ilen.

Yansa tekrâr, hem de kaçmışken öte,
Gönlünün hırs, bil ki sarhoş etmede.

Hintli benzer, sanki olmuştur köle,
Kurtulur nefretle yanmaktan bile.

Ay olup aydınlatan sensin gece,
Sohbetin yakmış, yanan mumsun nice!

Çıktı aklından bütün tövben senin,
"Hakk'a karşı hükmü yoktur hilenin!"

"SAVAŞ ÂTEŞİNİ YAKTILAR MI ALLAH, ONLARIN ÂTEŞİNİ SÖNDÜRÜR" ÂYETİNİN HERKESE ÂİT OLUŞU

Harp için od yaksalar yön fitnede,
Onların od neyse, Hak söndürmede!

Azmeder insan, "gönül sen durma" der,
Hep unutkan, hiç azim yokmuş meğer!

Ekmemiş bir kerre sıdkın daneden,
Hak'tı ancak, hep unutturmuş neden?

Gönlümüz çakmağı çaksam derse de,
Allah'ın el, şû'leler söndürmede.

Bunu anlatan bir hikâye

Bir adam duymuştu, bir sesler gece,
Yakmak isterken de çakmak öylece.

Geldi hırsız, tam oturmuşken öne,
Çaktı çakmak, üflemiş hırsız ona.

Kav kıvılcım almasın, isterdi o,
Gizliden parmak vurur gizlerdi o!

Öyle kendinden söner sanmış adam,
Söndüren hırsız, görünmez oldu tam.

Çok tuhâf ıslak bu kav, yanmaz hele,
Âteş almış siz bakın, sönmüş bile.

Pek karanlık önde hırsız durmada,
Söndürürken âteşi görmez o da.

Böyle âteş söndüren, kalbinde var,
Kör gözün, kâfir ve görmez âşikâr!

Hem duyan gönlün senin, bilmez neden?
Bir dönen var, var muhakkak döndüren!

Sen demez miydin ki, gündüz hem gece,
Hiç sâhipsiz döndü, günler öylece.

Aklın, idrâkten düşündün durmadan,
Var akılsızlık senin, vazgeç hemen!

Ev yapan var, yok desen makûl müdür?
Ustasız ev yapmamız mümkün müdür?

Bir yazan varken, yazış makûl sana,
Ey oğul olmaz yazansız, baksana!

Cim kulak, göz Ayn'a, Mim benzer ağız,
Hem nasıl yazmış, yazılmış ustasız?

Mum ışır olsun, yanıştan mıydı bu?
Yoksa bir elden, yakıştan mıydı bu?

Bir güzel san'at, çolak, körden midir?
Yoksa, hâs görmüş, güzel elden midir?

Sen ki bildin kahreder Allah seni,
Bir topuzlar, mahveder Allah seni.

Gel de sen Nemrut olup bir eyle cenk,
Yönlenip gök üzre, ister ok da çek!

Ölmesin derken Moğol'lar hastaya,
Başlıyor gök üzre oklar atmaya.

Muktedirsen, sen de gel, kaç, git hemen,
Bir rehîn oldun, onun ellerde sen!

Sen onun elden gelen yoklukla hem,
Kurtuluş mümkün olur mu işbu dem?

Yok mu istek? Sıçrayıp kaçmaktır o,
Hem de takvânın da kan içmektir o!

Bir tuzak dünyâ ve yemdir istemen,
Kaç tuzaktan Hakk'a yönlen sen hemen!

Böyle yapmışsan ferâhlık senledir,
Zıdı yapmışsan, fesât emrinledir!

Der Nebî: "Fetvâ verirken müftiler,
Gel danış gönlünde bul fetvâya yer."

Geçsen arzûndan Hüda rahmet eder,
Böyle lâzım, tecrübe etmen yeter.

Yok ki mâdem kaçma imkânın senin,
Kulluk et gel, bahçeler olsun senin.

Kendi kendin gel gözet, dur dem be dem,
Hep erer Hak'tan tükenmez bir kerem!

Bağlayıp göz, görmeyi örtsen ki sen,
Mümkün olmaz ki güneş görmen hemen.

PADİŞAH'IN EYÂZ'IN HAREKETLERİNİ BEĞENMEYEN BEYLERE ONUN ÜSTÜNLÜĞÜNÜ, MAAŞININ ÇOKLUĞUNUN SEBEPLERİNİ HİÇBİR DELÎLE İHTİYÂÇ KALMADAN, İTİRÂZ EDEMEYECEKLERİ BİR ŞEKİLDE GÖSTERMESİ

Cümle Beyler hırs edip coşmuştular,
Şahı dâhi ta'n edip durmuştular.

Bak Eyâz'ın onca aklı var iken,
Hem otuz bey, rızkını yermiş neden?

Çıktı birçok beyle şah av etmeye,
Dağ ve kır, düz yerde başlar gitmeye.

Şah, uzaktan gördü bir kervân gelen,
Der ki ey bey, orya git sen bak hemen!

Git de öğren, bir katar bak öndeler,
Hangi yerlerden geçip gelmekteler?"

Gitti Bey, sormuş, gelip dönmüş idi,
"Kervânın kalkış, geliş Rey'den" dedi.

Söylemiş beye, sen git bir kere,
"Git de öğren onların maksat nere?"

Gitti, sormuş geldi, der: "Menzil, Yemen;"
"Neydi yük" derken uzakmış bilmeden!

Başka bir bey gönderir sorsan yükü,
"Haydi, git sen, hem nedir öğren yükü?"

Bey gelip der: " Var yükün bil cümlesi,
Orda en çok gözlenen Rey kâsesi!

"Şah ki Rey'den hangi gün çıkmış? dedi,
Oysa gerçekten naçar kalmış idi!

Hem otuz bey kaldı âciz, bilmeden,
Hepsi noksân, hepsi âciz bilgiden!

Padişah der: "Ben Eyaz'ı önceden,
İmyihân ettim cevâp vermiş hemen.

Git dedim öğren katar nerden gelir?
Gitti gelmiş her ne sorsam, hep bilir.

Kervânın her halini bilmişti o,
Her ne istersen, haber vermişti o.

Hem otuz bey, tam otuz bey söyledi,
Gör Eyâz bir lâhzada bilmiş idi!"

BEYLERİN BU HÂLİ CEBRÎ OLARAK ÇÜRÜTMEYE ÇALIŞMALARI, PADIŞAHIN ONLARA CEVÂBI

Söylemiş beyler: "Bu Hak'kın vergisi,
Hak inâyetten gelir, gayret sesi!

Bir güzel yüz bu Hak verir olmuş aya,
Hak inâyetten kokuşlar, gülde yâ!"

Der ki şah: "Gayret yok olsun var zarâr;
Hepsi gayretten gelir, gelmişse kâr!

Yoksa Âdem der mi Rabbim, Rabbenâ!
“Rabbenâ innâ zelem enfüsenâ!”[165]

Böyle hiç der miydi Âdem, derdi ki;
“Hiçti tedbîr, baht kadermiş bizdeki!”

Gör ki İblîs, söylemiş: **“Ağveytenî,”**[166]
“Hem kıran sen, azdıran sensin beni!”

İşte takdîr hak ve gayret hak sana,
Gel uyan sen, uyma şeytândan yana.

Varsa çift iş, hem tereddütler neden,
Yok, tereddüt, ihtiyârın olmadan!

Çifte el bağlansa, insan der mi hem,
“Söyle yapsam, böyle yapsam ben ki tam!”

“Bahre dalmış, der mi uçsam yükseğe?”
Hiç gerek görmez tereddüt etmeye.

Der mi hiç, gayem Musul, derken bu dem,
Sihr için, Babil’e gitsem, der mi hem?

Gör tereddüt, gösterir bir kudreti,
Hep bıyık çekmek, alaydır nisbeti.

Var kazâ, az bul bahâne ey civân,
Suç senin, sen gayra atmaktan utan!

Katil olsun Zeyd, Ömer çeksin suçu,
Mey içer Amr, Ahmed’in had doğru mu?

Kendi etrâfında gez, suç neyse gör,
Gölgenin suç yok, kusurlar sendedir.

Yanlış olmaz, âmirin versin cezâ,
Var, basîret hasmı görmüştür kezâ!

[165] *“Rabbimiz, biz nefsimize zulmettik…” (Araf, 23).*
[166] *“Beni azdırdın…” (Araf, 16)*

Bal yemişsen, tat geçer mi kimseye?
Sen çalış, ücret verilmez gayriye.

Sen çalıştın, kâr, zarâr mı görmedin?
Sen ne ekmiştin de ondan biçmedin?

Cân ve tenden doğdu her dem gayretin,
İşte oğlum, hep etek tutmuş kesin!

Fi’le gaybdan giydirirler sûreti,
Hırsızın dâr, şimdi olmuş kısmeti.

Dârağaç, hırsızla hiç benzeşmeyen,
Hak’tan örnektir, O’dur gaybdan bilen!

Hak’tı şahsın gönlüne ilhâm veren,
“Böyle sûret yap, adâlet üzre sen!”

Sen de anlarsın, münâsib olmasa,
Uymasın takdîre, Hak vermez cezâ!

Çünkü hâkim böyle seçmiş hükmünü,
Hem nasıl Hak hükmü, gel sen gör bunu!

Arpa ekmişsen, o arpa bitmede,
Borcu, sen aldın ve artık sen öde!”

Suç seninken, yüklemek yok bir yere,
Var cezâ bil, sen kulak ver işlere!

Kendinin suç, sen gelip ektin tohum,
Hak cezâ hem, adli var, gel yap uyum!

Zahmetin olmuş sebep, pis işlerin,
Yaptığın suç, sanma bahtındır senin!

Şans deyip baksan, eder olmuş şaşı,
İt samanlık görse, tembellik işi.

Gel de nefsin suçlayıp hep dur ki sen,
Olma aslâ, adlî Hakk’ı suçlayan!

Tövbe et, baş koy yola, mertlik çetin,
Gör: **“Femen ya’mel miskâle zerretin.”**[167]

Nefsinin arzûsudur, aldanma sen,
Hak, güneşler, zerre saklar örtmeden!

Hem güneş, gösterdi maddî zerreler,
Gösterir, yitmez bilirsin böyleler.

Akla gelmiş, hâtırât, fikr her ne var,
Manâdan sunmuş güneşler âşikâr.

AVCININ, KUŞLAR KENDİNİ OT SANSIN DİYE OTLARLA ÖRTÜNMESİ, BAŞINA GÜLLER VE LÂLELER KOYMASI

435
Vardı bir kuş, hoş çimenlik bir yere,
Bir tuzak var, av içindir bir kere.

Önde birkaç dâne var, tam ortada,
Avcı dersen gizlenip hep, pusmada!

Çâresiz, bîçâre yapraklar ilen!
Tâ ki av etsin deyip, örtmüş beden.

Geldi bir kuş, bilmemiş, vardır tuzak,
Hem dolanmış dört yanından, az uzak.

“Ot bürünmüşsün ve sen, kimsin?” dedi,
“Vahşi hayvânlarla kalmışsın” dedi.

440
“Zâhidim” der, “çekmişim ben el etek,
“Tokgözüm, rızkımsa otlar oldu tek.

Yol ve yordam, seçmişim zâhitliği,
Hem ecel önlerde, gördüm gerçeği!

Öldü komşum, oysa ders olmuş bana,
Hali dükkân yıkmaya yetmiş bana!

Sonda yalnız kalmaya mahkûm ya ben,
Hem kadın, erkek ne, geçtim önceden!

Hem de yüz dönmek gerektir lahde ben,
Tek olan Allah’a döndüm önceden!

445
Sonda bağlanmış olur elbet çenem,
Hem de, lâyık ağzı örtmektir ki hem!

İşte bak, ey sırmalı esvâp giyen,
Sonda giymek var, dikişsiz giysiden!

Bittiğim toprak, dönüp bakmak gerek,
Hem neden olsun vefâ göstermemek?

Yoldaşım, neslim benim, dört unsurum,
İğreti şeyler edinmiş durmuşum.

Cismimiz sohbet eder yıllar yılı,
Arkadaşlık, unsurun bulmuş yolu.

450
Ruh denen, olmuş nefis,hem akl ile,
Gör ki ruh, kendin unutmuştur bile.

Tertemiz aklın ve nefsten cânına,
Geldi mektup, “sen vefâsız” der ona!

Bulduğun dostlar ki, beş günlük senin,
Hep unuttun eski dost varken hemin.

Hep çocuk hoşlukla oynar öylece,
Zorla yol olmuştu ev elbet gece.

Oynuyorken bir çocuk, soymuş ne var,
Giysiyi koymaz alıp hırsız kaçar!

455
Orda dalgınlık edip oynar çocuk,
Hem külâh, gömlek akıldan hep uçuk!

[167] *“Kim zerre miktarı hayır yaparsa onun karşılığını görür…” (Zilzal, 7 ile 8)*

Çattı akşam hiç oyun bitmez ona,
Dönmemiş yön hem de hiç, evden yana.

Duymadın sen: "Dünyâ ancak bir oyun,"
Yel kapar giysin, olur hep korktuğun!

Akşam olmazken ararsan giysini,
Etme boş lâf, harcamazsın boş günü.

Seçmişim halvet yeri sahrâda ben,
Halkı, esvâplar çalar saydım hemen!

460
Nısfı ömrün geçti yâr sevdâsına,
Nısfı geçmiş, düşmânın gussâsına!

Cübbeyi almış biri, küllâh biri,
Yaptığım olmuş çocukluk işleri.

Hem ecel yaklaştı, belki son gecen,
Dönme artık, vazgeçip meşgâleden!

Tövbeden at bin, yetiş sen hırsıza,
Al da dön, esvâp bıraktın ârsıza!

Tövbenin at pek acâyip bir binek,
Bak geçer eflâki bil, bir ânda tek.

465
Gel, gözet, hırsız olandan at ki sen,
Çaldı esvâp, gizlenip, hırsız denen.

Dikkât et hem, gel gözet tam merkebi,
Çalmasın hırsız denen hem merkebi.

HIRSIZLAR BİR ADAMIN KOÇUNU ÇALDILAR. ONA KANÂAT ETMEDİLER, ELBİSESİNİ DE ÇALDILAR

Bir koçu çekmiş giderken sâhibi,
Çaldı hırsız, arkadan kesmiş ipi.

Anlamış, dönmüş bakarken sağ, sola,
Döndü dört yan, koç için, vermez mola!

Bir kuyu üstünde görmüş bir adam,
"Eyvah! Eyvah!"der durur olmuş o hem.

470
Der ki: "Üstâd, sen neden feryâttasın?"
"Ku'yya altın torbamız düşmüş kesin!

Kim çıkarsın, bak helâlından ona,
Bizden artık, beşte bir ihsân ona."

Der ki: "Yüz altında alsak beşte bir,
Bir değil onbeş koyun değmektedir.

Gör kapansın bir kapu, on vermede,
Gitti bir koç, gönderir bir hâs deve!"

Hem soyunmuş, başlayıp inmiş dibe,
Aldı hırsız giysiyi tez gitmede.

475
Yol için, elbette çok tedbîr gerek,
Tâûn olmuş olsa, tedbîr, yok demek.

Hûy, tamâh olmuşsa, hırsız fitnedir,
Hep hayâl, hâlden hâle girmektedir.

Hîlesin Allah'tan ayrı yok bilen,
Hakk'a koş kurtul, o alçak bil ki sen!

RESÛLULLAH "İSLÂM'DA RUHBÂNLIK YOKTUR" DİYE BUYURMUŞTUR. BUNA GÖRE KUŞUN AVCI İLE KONUŞMASI

Kuş demiş: "Halvette artık durma sen;
Ahmed'in dîn, yok ki ruhbânlık hemen!

Etti Peygamber yasak, rahipliği,
Nerden aldın, bidâti seçmekliği?

480
Cum'a kılmak, toplu kılmak farz iken,
Tutma lâzım, emri, nehyi, bil ki sen!

Zâlimin zulmüyse, sabret sen hele,
Bir bulut ol, halka rahmet sun hele.

Hak acır, ümmetle birlik ol ki sen,
Ahmed'in sünnette mahkûm ol hemen!"

Kim ki insan, faydalanmış halk denen,
Taş ve toprak misli adi olma sen!

"Aklı tam olmaz olan insan" dedi,
"Taş ve kerpiç benzeri, bil sen dedi.

485
"Gayesi ekmek olan kul, bir eşek;
Onla sohbet, inzivâ olmuş demek!

Çünkü her şey mahv olur, varken Hüda,
Hep gelenler, vakti gelsin olmada!

Zâlimin, hükmüyle birdir kıblesi,
Hep arar olmuş, say ölmüş kendisi.

Öyle dostluk kim kurar, rahiptir o,
Dostu taş, kerpiç onun, sahiptir o!

Taş ve kerpiçten beter, vurmaz ki yol,
Böylelerden yüz bin âfet bilmiş ol!"

490
Der ki kuş: "Elbette farz olmuş savaş,
Yol vuran olmuşsa, hem oymuş savaş!

Aslan oymuş, halka yârdır bir kere,
Harp için gelmiş, emînlik yok yere!

Er desen, hem saldırırken düşmâna,
Bir çatışsın, çıktı erlik meydâna,

Gönderilmiş bir kılıç peygamberi,
Ümmeti, saflar yarar, ümmetleri.

Dînimiz gerçekle, gayret eylemek;
İşte Îsâ dîni; ruhbanlıktı tek!

495
Der ki: "Elbet erse kul kuvvetlere,
Karşı durmak, lâyık olmuş şerlere.

Yoksa kuvvet, hep çekinmektir işi,
Yoksa kuvvet hep, kaçınmaktır işi."

Kuş demiş: "Candan sarılmak var işe,
Yoksa senden, eksik olmaz dost ise.

Sen de dost ol, hem hesâpsız dostu gör,
Olmasan dost, yoksa dostun, kaldın hor.

Kurt o şeytân, sense Yûsuf benzeri,
Tut etek Yâkub'da, durmak yok geri.

500
Kurt kapar ayrılsa toplumdan kuzu,
Tek dolaşmış işte bil sen, yolsuzu!

Topluluktur sünneti terk eyleyen,
Kendinin akmış kanı, dökmüş hemen.

Yol bu sünnet, hem cemâat arkadaş,
Yol ve yoldaşsız olanlar hurdahaş!

Akla düşmân kimseler yoldaş değil,
Bulsa fırsât hep giden, giysindi bil!

Senledir ammâ varırken bir bele,
Var ve yok ister bütün alsın ele!

505
Yoldaşın korkak, sunar erkekliği,
Kaçmak ister, ders verir hep erliği.

Korkusundan, dosta sunmuş korkuyu,
Böyle dosttan mutlaka düşmân iyi!

Hem bu yol, cân başla olmuş bir oyun,
Âfeti tenhâda, âfet, korkunun!

Puştların yol, olmamıştır, dîn yolu,
Hem bu yüzden çokça zorluklar dolu.

Korku, erkek, korkağın olmuş elek,
Sanki ayrılmış olur say, un, kepek.

Yol nasıl yol? Yolcunun izler dolu;
Rey ve tedbîr merdiven, dostluk yolu!

İhtiyâttan say ki kurt, kapmaz seni,
Topluluksuz bulmak olmaz neş'eni.

Tenhâ bir yoldan gidenler neş'eli,
Dostla olsan, neş'e artmış bilmeli.

Bil ki tembelden, yavaştan, bir eşek,
Eş ve dostuylaysa, hız bulmuş demek!

Kervânından ayrılıp yol alsa ya,
Yol uzar, yüz kat olur hem, ortada!

Çölde yalnız yol alan merkep bile,
Kaç nodul yer, kaç sopa yer bak hele!"

Hem eşek: "Yalnızca yol yok" der sana,
Sen eşek olmaz isen, söz, duysana!

Yol gözetler, kim güzel yoldan gider,
Şüphesiz dostlarla gitmek hoş meğer!

Yol nedir gösterdi her gün, her Nebî,
Gösterir mûcîze, dostlar der Nebî.

Hem duvârlar birleşip dost olmadan,
Nerde dursun ev denen, ambar olan!

Hep duvarlar ayrı durmuş olsa da,
Bir tavan durmaz dayaksız ortada!

Bir kalem, kâtip de yardım etmeden,
Hiç kağıt bilmez rakamlar, neylesen!

Kim kamış sersin, döşer olmuş yere,
Örmesin, rüzgâr savurmuş bir kere!

Eş yaratmış, bak ki Allah her şeye,
Sonda artan, topluluk olsun diye!"

Söylemiş kuş, söylemiş durmuş adam,
Hep bahis, durmaz uzar, olmuştu tam.

Mesnevî'ler, gönle uygun düz ki sen,
Mâcerâ olsun kısa, anlat hemen!

Kuş demiştir: "Dâneler konmuş, kimin?"
Der adam: "Hiç vasisiz bir öksüzün!

Hep yetimlerdir, emin olmuş bana,
Böyle bir zândan emânet, baksana!"

Kuş diyor: "Ben çok açım, leş olsa da,
Hem bu yüzden leş helâl olmuştu ya.

Ver ki destur, şimdi buğdaydan yana,
Ey emin, zâhit izin ver sen bana.

"Hem zarûret üzre fetvâlar senin,
İhtiyâçsız yense, suç olmuş bilin!

Hem zarûret olsa, perhîz et yine,
Sen de yersen, ücreti var, versene!"

Kuş, o ân geçmişti kendinden bile,
Nefsin at, almış gemi artık ele!

Yer yâ buğday, bitmeden tutmuş tuzak,
Kaç Enâm, Yasin okur, hiç çâre yok!

Acze düşmüş kimsenin, boştur figân,
Önceden, etsem gerek hoştur figân!

Hırs, heves başkaldırır oldukça sen,
Âh de, yardımcım, yetiş, Allah de sen!

Basra sağlamken niyaz etmek gerek,
Bir yıkılsın, boştu duâ eylemek!

Ağlayan, feryât, figânlar eyleyen,
Yıkmadan Basra, Musul gel, ağa sen!

Ölmeden saç, toprağı artık başa,
Ölmüş olsan, ağlayış girmez işe.

Bir felâket gelmeden gel, ağla sen,
Bir felâket erdi, ağlarsın neden?

Hem de Yasinler okursan önceden,
Yolkesen olmazdı şeytân, bil ki sen!

Kamçı vur, kervânda yol alsın hemen,
Kırsalar kervân, senin feryât neden?

BİR KERVÂNCI, HIRSIZLARIN, TÂCİRLERİN MÂLINI TAMÂMIYLA GÖTÜRENE KADAR SUSMASI, ONDAN SONRA GÜRÜLTÜ ETMEYE YELTENMESİ

Kaldı kervânın muhafız uykuda,
Çaldı hırsız, yükte yoktur ortada!

Gündüz olmuş, hep uyanmışlar bütün,
Gördüler yok mâl, gümüş, hayvân düşün!

Sordular: "Yok mal, ne olmuş söyle sen,
Nerye gitmiş bunca mâl, bildir hemen?"

Bekçi: "Hırsızlar gelip, hep aldılar,
Görmedeydim, mal ne var hep çaldılar."

Söylemiş halk: "Sen ki bir kumdan tepe,
Sen de sessiz bekledin hem, öyle de!"

"Ben ki bir tek kimseyim, onlarsa çok,
Elde mızrak, hepsi gürbüz, elde ok!"

"Hem savaşmak imkânın yokken niye,
Seslemezsin, siz gelin kalkın diye?"

"Ben bağırmak istedim, hançer, kılıç,
Gösterip derlerdi, gel ses etme hiç!

Ağzı örttüm, orda durdum, korkudan,
Şimdi istersen, bağırsam ben bu ân.

Orda ben almaz idim bir tek nefes,
Şimdi çoktur istenen feryâdla ses!"

Ömrü şeytân, israf ettirsin sana,
Hem "Eûzû, Fatihâ" boştur ona.

Boştur ammâ, gâfil olmak var ise,
Hem de, feryâttan fenâdır, herkese.

Boş da olsun, feryât et, sızlansana,
Hor olan kul, lûtf edip bir baksana!

Kudretin var, feryât ânın geçse de,
Olmamış hiç rahmetin eksilmede!

Sen dedin: "Kaybetseniz âh etmeyin!"
Kudretinden, istenen olmuş kesin!"

KUŞUN TUZAĞA TUTULUŞU; ZÂHİDİN HİLE VE YALANINDAN MEYDANA GELMESİ

Kuş diyor: "Zâhitlerin efsûna kim,
Kansa, lâyık buydu elbet bildiğim!"

Der ki zâhit: "Şimdi sen, nâhak yere,
Kim yetimlerden yemiş hak, bir kere?

Duydu kuş, feryâdı bastırmış idi,
Hem tuzak, hem avcı, tir tir titredi.

Kuş demiş: "Zıd duygular, kırmış beli,
Okşa baştan, gel n'olursun sevgili!"

Ellerin altında dingindir başım,
Ellerin, lûtfun delîl, bilmek işim.

Gölgeniz var, çekme bizden, âşikâr,
Yok, karârım, yok karârım, yok karâr!

Uykular bezmiş gözümden, dert senin,
Ey güzel, kıskandı servi, yâsemin!

Lâyık olmaz, derde bir kez düşmüşe,
Hâli sorsan, bir zarâr vermez işe!

Yokluğun bilsem liyâkat neydi ki;
Bunca lûtfûnden eşik açtın peki?

Bir uyuz topraktı, insan eyledin;
Eyne, on his gevheriymiş yükledin.

Beş açık, beş gizli histen nutfeyi,
Insan ettin, bir ölüyken nutfeyi.

Tevfikin olmazsa neymiş tövbeler?
Ey azîz nûr, tövbeye gülmek yeter!

Tövbeden kalkıp, bıyık yolmak gerek,
Gölge tövbem, mehtâp olmak sen de tek!

Bak yüzünden, evle dükkânım yıkık,
Kalp sıkan sen, ağlamaz olsam yazık!

Ben nasıl kaçsam ki? Sensiz yok diri!
Haklı olmazdan da kul, almaz yeri!

Cânların ey aslı, cânım alsana,
Sensiz olmaktan usandım, baksana!

Âşığım, aşktan deli olmakta ben,
Doymuşum hem akla, uslanmakta ben!

Ârı yırttım, parlasam sır söylerim,
Nerye dek minnet ve ben sabr eylerim.

Hem hayâ olmuş saçak, ben kalmışım,
Yorgan atmak, çıkma olmuştur işim.

Arkadaşlar! Sevgili yol bağlamış,
Biz topal ceylan, o bir aslan imiş.

Yok, rızâ, teslîmdi artık çâremiz,
Kan döken aslansa bizler neyleriz?

Bir güneş say, hem yemez, yatmazdı o,
Ruhu, yatmaksız, yemeksiz yaptı o!

Gel de ben ol, bende hûydan al ki sen,
Tâ tecellî eyleyim, yüz gör hemen!

Görmeden hem, böyle çıldırdın neden?
Kil iken, neymiş dirilmek istemen?

Hem mekânsızlık rızıklar vermese,
Cân gözün, yön eylemez, uymaz sese!

Bir delikten rızkı almışken kedi,
İşte bundandır delikler bekledi.

Bir de baktın, damda gezmiş bir kedi,
Rızkı kuştur, orda kısmet bekledi.

Çulhalıktan kısmet almıştır biri,
Giysi ister, şahı bekler diğeri.

Bir de işsiz, lâmekân olmuş yönü,
Cân, gıdâsın senden almış en sonu!

Mutludur der, Hak veren irâdeyi,
Hak için terk etti görsen, her şeyi.

Bâzılar var sanki bir göç akşamı,
Bir çocuk oynar, meğer oynun demi!

Sıçrasın, kalksın eğer, yatmış olan,
Vesveseymiş anne, dil dökmüş o ân.

"Haydi der kalk! Ey benim yavrum uyan!
İstemem hiç kimse kaldırsın inân!"

Uykudan kaldır kopar artık seni,
Hem suyun sesten duyan, kaldır teni!

Ben, suyun sesken kulaktan teşneye,
Yağmışım gökten, benim yağmur diye.

Sıçra âşık, kalmasın hiç ızdırâp!
Hem susuzluk, uyku, ses, su neydi hep!

BİR ÂŞIK SEVGİLİSİNİN SÖZÜNE KANIP SÖYLENEN YERE GELDİ. EPEYCE BEKLEDİ, UYKUSU GELDİ VE UYUDU. SEVGİLİSİ DE SÖZÜNDE DURUP GELDİ. UYUDUĞUNU GÖRÜNCE CEBİNİ CEVİZ DOLDURARAK GİTTİ

Eskiden varmış meğer âşık biri,
Söz tutan, olmuştu, gerçek aht eri!

Âşık olmuş hem de bir ay yüzlüye,
Şaha âşık, şaha tutsaklık diye!

Kim arar olmuşsa bulmuş, en sonu,
Kurtulursun sabra yönlensen sonu!

Der ki maşûk:"Beklerim sen gel gece,
Bal, börek yaptım yemekler öylece!

Sen falan hücremde beklersen beni,
Sen çağırmazdan gelip, bulsam seni!"

Kesti kurbânlar, dağıtmış ekmeği,
Beklenen ay, çıksa göklerden iyi!

Çok heyecân üzre girmiş hücreye,
Yâr ümît vermiş durur, gelsin diye.

Bir zamân geçmiş ve gelmiş sevgili,
Hem ulaşmışken meğer va'din eli.

Hem düşüp yatmış görür âşık olan,
Hem etekten parça yırtmışken o ân!

"Sen çocuksun, al birâz eğlen bebe, "
Kaç ceviz koymuş onun, elbet cebe!

Ânsızın kalkmış seher olmuş, adam;
Bir kesik yen, hem cevizler gördü tam.

Der ki: "Mevcût şahımız senden vefâ,
Bizde olmuş, her ne var, bizden o yâ!

Uykusuzsun ey gönül, bizler emin,
Elde değnek, damda bekçin, biz hemin!

Hem ceviz dersen, kırılmış un yine,
Her ne dersen, derdimizden az mı ne?

Macerânın hem salâsı nerye dek,
Biz delirmişken, öğütler az gerek.

Ayrılıktan söz ki duymak istemem,
Tecrübem var, ben sınar oldumdu hem.

Burda şorluk, hem dîvâne olma var,
Gayriler boş, hepsi eldir âşikâr.

610
Kalk delirmiş zincirinden gel de tak,
Çünkü ben tedbîr ne var yırttımdı bak!

Yârimin kıvrık saçından başka ne?
Olsa yüz zincir, kırardım bil yine!

Birlik olmaz aşkla, nâmûs kardeşim,
Aşk ve nâmûs, orda hem neymiş işim?

Vakti gelmiş, şimdi üryân olmanın,
Vaktidir baştanbaşa cân olmanın!

Gel hayânın, hem de fikrin düşmânı,
Ben hayâdan perdeyi yırttım hani!

615
Cânda uyku bağlayan sihrin eli,
Âlemin sen, taş yürek bir sevgili.

Gel de tut, sabrın boğazdan sık ki sen,
Onda aşkın gönlü, mutlansın hemen!

Gönlü bir ev, gönlü menzil eyleyen;
Yanmasam, aşk gönlü, mutsuzdur hemen!

Kendi hânen, sen yakarsan, haydi yak,
Kim demiş câiz değildir, gel de bak!

Gel de yak, ey sarhoş aslan sen evi,
Böyle uygun, âşığın yansın evi.

620
Yanmalardan, kıble etsem böyle ben,
Ben mumum, yandıkça aydınlık veren.

Uykudan geç, sen bu akşâm ey baba,
Uykusuzlar şehri var, ver merhâba!

Bak şu mecnûn misli çok dîvâneye,
Vuslât isterken, ölen pervâneye!

Battı aşk deryâsına halkın gemi,
Ejdehâ aşkın boğaz, gör görkemi!

Gizli ammâ, hep gönül kapmak sunar,
Sanki dağdır, aklı çekmiş kehribâr.

625
Hangi "Attar" aklı, alsın bir haber,
Nehre, mevcût tablayı birden döker.

Haydi git! Elbet hakikât ırmağı,
Dengi yoktur, gir, unut sen çıkmağı!

Ey müzevvir, göz açıp sen bak ki tek,
Nerye dek bunlar, bilinmezdir demek?

Mahrûmiyet, hem riyâ, olmuş vebâ;
Hayy u Kayyum'a dönüp sun merhabâ!

Gir de görmen, görme olmuş bir kere,
"Bilmemen" dönsün senin, bilmişlere.

630
Olma sarhoş, ver ki sarhoşluk nevâ,
Renk değişmekten geçip bul istivâ!

Böyle sarhoşlukla nâzlanman boşa,
Her sokakta, rastlanır yüz sarhoşa!

Cümle âlemlerde var yâr sarhoşu,
Birdi bunlar, horluk olmazmış işi!

Olsalar bir, olsalar çok, aynı hâl,
Var cehennem, ten-perest, olmuş vebâl!

Hep cihân, bitmez güneşler dolsa da,
Nûra kaynak, hor olup kalmazdı yâ!

635
Böyle olsun, gel de çık sen yükseğe,
Allah'ın yer gepgeniş eğlen diye!

Böyle sarhoşluk, sayarsak bir doğan,
Mevkiler var, ondan üstündür inan!

Git de, İsrâfil kesil ruh sunmada,
Hem seçilmiş, hem de sarhoş olmada!

Sarhoşun, kalpten alay geçmiş iken,
Buydu bilmem, şuydu bilmem" der hemen!

Bir sebepten bilmedim derken, bilin,
Bildiğin kim, oysa söyletmek için!

Sözde bir inkâr olur ispât meğer!
Geç şu inkârdan da, isbât alsa yer!

"Hem bu neymiş", "neydi o", terk et ki sen,
Var olan neymiş gelip göster hemen!

Yok, ne terk et, var nedir, gel tap ona,
Gel de, sarhoş Türk'ten öğren öyle ya!"

SARHOŞ TÜRK BEYİNİN, SABÂHLEYİN ÇALGICIYI YANINA ÇAĞIRMASI!"ALLAH'IN DOSTLARINA HAZIRLADIĞI BİR ŞARÂP VARDIR, ONU İÇTİLER Mİ SARHOŞ OLURLAR, SARHOŞ OLUNCA DA TERTEMİZ BİR HÂLE GELİRLER" HADÎSİNİN TEFSÎRİ

İçtiğin meyler senin, elbet harâm,
Biz helâlden gayri tutmazdık ki câm!

Küpte sırlardan köpürmüştür şarap,
Kim soyunmuş içmeyi etsin hesap.

Sen çalış yoktan şu varlık, er ki sen,
Allah'ın meyden de sarhoş ol hemen!

Bir garip Türk kalktı erken uykudan,
Öyle mahmûr, istemiş bir saz çalan.

Sarhoşun cân yoldaşıymış saz çalan,
Hem mezeymiş, hem gıda kuvvet o ân.

Hem çeker olmuş odur sarhoşluğu,
Çalgıdan, nağmeyle zevktir bulduğu.

Hak şarâbı, çekti hak sâzendeye,
Ten şarâbı buldu rızk sâzendede.

Sözde bunlar, oldular farksız fakat!
Hem, Hasan farklı, Hasan'dan kat be kat!

Söz için anlamda, birçok şüphe var,
Gök ve ip der, anlamın birlik mi var?

Sözde birlik, dâimâ yol vurmada,
Birleşik, kâfirle, mü'min tence yâ!

Ten ki benzer ağzı örtük testiye,
İçte neymiş? Sen yönel bir bak diye!

Kûzedir ten, dopdolu âb-ı hayât,
Ten zehir dolmuş sunar elbet memât!

Baktığın iç olsa, şahsın, bil ki sen,
Baktığın dışken, sapıttın önceden!

Söz mü dersin, benzemiş elbet tene,
İçte mânâ, cân olur hep gövdene.

Ten gözün dâimâ tenler görmede,
Cân gözün, dolmuş hüner göstermede.

Kim bakar hiç, Mesnevî'nin nakşına,
Kurtuluş mânâ, hidâyettir ona!

"Kim ki gönlün yüzle bakmış Kur'ân'a,
Bâzılar sapmış ve küfr vermiş ona!

Allah Allah!" Derse ârif işse mey!
Görme hor! Ârifte mey bir ayrı şey!

Anlaman, şeytân şarâbı benzeri,
Aklın almaz, Hak şarâbın işleri!

Hem şarâp, hem çalgılar bir eştiler,
Mey, müzik eş, hep koşup gelmiştiler.

Buldu sarhoş rızkı, çalmış nâmede,
Sazcı toplar herkesi, meyhânede!

Ten bu meydanın başı, cândır sonu,
Gönlü, cavgânın topuymuş, duy bunu!

Hûy neder hep, orya, yönlenmiş kulak;
Başta safran var, yanar sevdâydı bak!

Sonda çiftler geçti kendinden bile,
Hem peder, evlât bir olmuş, bak hele!

Neş'e, dert uzlaşmış oldu bir kere,
Türk'te kalk der, cümleten mutrip ere!

Bir uyutmuş şarkı söyler, saz çalan,
Ey görünmez yâr, kadeh sun, sen şu ân!

Sen, yüzümsün, görmemişsem şaşmayın,
En yakınlık, şüphe, örtmektir payın!

Aklımızsın, görmüyorsam şaşmayın;
Benzeyen çoktur karışmış, anlayın!

Hem yakınlık ölçünüzken, şâh damar,
"Ey" demek, elbet uzaklıklar sunar!

Kıskanır olmuş olurken, yâri ben,
Çöl ve dağlardan, nidâ ettim hemen!

BİR KÖRÜN PEYGAMBERİMİZİN EVİNE GELMESİ, HZ. AYŞE'NİN ONDAN KAÇMASI RESÛLULLAH'IN "NİYE KAÇIYORSUN?" DEMESİ, HZ. AYŞE'NİN ONA CEVÂBI

Geldi dergâhı Resul'e, kör biri,
Yoksulun gönlünü okşar kalp eri.

"Ey suyun, hem yağmurun amiri sen,
Ben susuz, gel ver su, imdât et hemen!"

Ansızın girmiş iken, kör, hâneye,
Hiç görünmezden çekilmiş Ayşe de!

Ayşe gerçekten de ismet sâhibi,
Hem bilir elbette kıskançtır Nebî!

Kim güzeldir hem de çok kıskançtır o,
Çünkü kıskanmışsa nâzdar sevgi bu!

İşte ondan, görseniz âcûzeler,
Er için, bir genç kuma isterdiler.

Cümle âlemlerde Ahmed en güzel,
Allah'ın nûr onda, hastan has temel!

Cümle âlem, nâzı olmuş ortada,
Nuru yüz kattır, güneş kıskanmada!

Atmışım nûr-top, Zühâl'in üstüne,
Cümle yıldızlar dönün siz yüz yine!

Ben de eşsiz parlayış, yok ol ki sen,
Yoksa nûrumdur gelip rüsvâ eden!

Ben keremden kaybolurken her gece,
Hep gider oldum, görünmem öylece.

Ben gider olmuş göründüm aşikâr,
Siz kanat çırpın, bu kez huffâş kadar.

Hem kanatlar gösterip, tâvûs gibi,
Mest olup bul, gezmenin has tertibi.

Gör çarık olmuş Eyâz'ın hâs mumu,
Sen de bak, çirkin ayaksın, gör onu!

Sol taraftan olma sen, benlik ile!
İlk sabâh çektim kulak, geldim hele.

Gel bırak, artık ne dersin, söz uzun,
Söz ki nehy etmiş bilirsen emri "Kün"!

Tecrübe etmek için söyler Nebî:
"Görmüyor görmez ki, elbet" der Nebî!

690
Ayşe göstermiş eliyle: "Görmesin!
Görmeyen olsun, gören bendim kesin!"

Hem öğüt vermiş de, örnek ortada,
Ruhu, aklın kıskanır hâl olmada.

Bunca gizlenmişse ruh, bilmem ki ben,
Akla bak sen, bunca kıskançlık neden?

Kıskanan aklında nûrdur parlayan,
Kendi örtmüş, sen mi oldun gizleyen?

Hem güneş, yüz örtmeden seyr etmede,
Nûru örtük, kendinin hâs perdede!

695
Hem güneş görmez sunar ondan eser,
Sen de kimden gizledin, kıskanç meğer?

Bende kıskançlık sunan bir hal ki var,
Hem de, kendimden de kıskansam yarar!

Bende kıskançlıkta şiddet âteşi,
Göz, kulaklar üzre yaptım harp işi!

Korkarım sussam güneş eyler neyi?
Başka yerde, yırtar artık perdeyi!

Böyle kıskançsın gönül, ey cân ki sen,
Ağzı yum, söz etmeyi gel, kes hemen.

700
Susmadan, söz arttı, te'sir sunmada,
Görmeyi men, meylini artırmada!

Hem deniz bir kükresin, köpmüş demek,
"Hep bilinmek istedim ben!" derdi tek!

Söz demek, bir pencere örtmek gibi,
Söz demek, bir gizleyiş olmak gibi!

Öt ki elbet, bülbül ol sen, gül için,
Kokmasın ört, kimseler hissetmesin!

Hem kulaklar, sözle meşgul olsa da,
Aklı, gül anmaktan ayrılmışsa da,

705
Böyle aydın bir güneş mevcût iken,
Her delîl, olmuş muhakkak yolkesen!

ŞARKICI TÜRK BEYİNE ŞU GAZELİ OKUMAYA BAŞLADI: "GÜL MÜSÜN, SÜSEN MİSİN SEN, AY MISIN SEN BİLMEDİM, BİR PERÎŞÂN ÂŞIĞIM BEN, İSTENEN ŞEY, BİLMEDİM!" TÜRK BEYİ BUNU DUYUNCA "BİLDİĞİNİ SÖYLE!" DİYE BAĞIRDI. ÇALGICI DA BUNU SÖYLEDİ

Çalgıcı, gizlerdi Türk'ten oydu mest,
Anlatır olmuş iken sırr-ı Elest.

Ay mısın sen, bilmedim bir put mu sen?
Benden istersin ne bilmem, şimdi ben?

Bilmem elbet, ben ne hizmet eylesem,
Hem susup dursam mı, bilmem söylesem?

Çok acâyip, ayrılık yok senle, ben,
Nerdesin sen, nerdeyim, bilmem ki ben?

710
Bilmezim, ammâ beni çekmektesin,
Kırda gez der, bâzı kan gütmektesin.

Ağzın açmış “bilmezim” hem der iken,
Bilmezim ben, bilmezim söyler hemen!

Haddi aşmış oldu söz tam harladı,
“Bilmezim” söyler iken Türk parladı.

Fırlayıp yerden, topuz almış ele,
Bastırıp çökmüş başından, bak hele!

Bir çavuş koşmuş, topuzdan tutma da,
Der: “Yakışmaz, öldürüş olmaz revâ!”

715
Der ki Türk: “Hep, cân sıkar tekrâr denen,
Lâyık elbet, baş ezseydim şimdi ben!

Bilmiyorsun! Nane yersin kaltaban;
Bilmiyorsan, söylüyorsun sen neden?

Bildiğin her neyse artık söyle sen,
“Bilmezim ben, bilmezim!” dersin neden?

“Nerdesin, hem nerdesin?” Sordukça ben,
Ben Herat, ya Belhliyim denmez neden?

Hem Musul, Bağdat, Tıraz’lık yok diyen,
Söz uzatmak, hırlayış bilmem neden?”

720
Söyle sen: “Ben şurdanım, kurtul yine,
Söylemez olsan ki sen, aptal mı ne?

Ben ki sorsam: “Sen yemiş oldun neler?”
“İçmedim dersin şarâp, yok et meğer!”

Hem yok et, yok mercimek, yoktur tirit,
Yenmemiş dersin; ne yersen, söyle git!

Söz uzatman, zırlayıp durman neden?
Sazcı der hem: “Maksâdım sır bil ki sen!”

Yok dememden, şimdi isbâttır kaçan,
Yok dedim, vardan ıtır gel al ki sen!

725
Nağme sunmuş bilmemezlik sâzıma,
Ölme sunmuştur hayât, sır, nâzıma!

PEYGAMBERİMİZİN “ÖLMEDEN ÖNCE ÖLÜN!” HADÎSİNİN TEFSÎRİ.

Cân çekiştin, perdenin ardındasın,
Ölmedin, ölmek asıl maksat, kesin!

Cân çekişmek bitmez elbet, ölmeden,
Dam çıkılmaz, olmadan bir merdiven.

Yüz ayaktan kalsa eksik üç ayak,
Mahrem olmak, olmamıştır damla bak!

Yüz kulaç ip eksik olsun tek karış,
Kuy’ya ermez, çekmemiş su, yok ki iş.

730
Ey emîr, en son ağırlıksız gemi,
Konmadan hiç, batmanın yoktur demi!

Sen asıl bil, iş yapan yük son konan,
Vasvasın azgın, gemi batmış o ân!

Batmış olsun, anla sen aklın gemi,
Oldu insan, kubbenin nûr görkemi!

Ölmedin sen, cân çekişmendir uzar,
Ol Tıraz’dan mum, sabâh ölmekle yâr!

Gizlenir olmazsa, yıldızlar bizim,
Gizlidir cânın güneş hep, bildiğim!

735
Gürzü vur, nefsin dağılsın, öyle bak!
Hem tenin göz görmemiş, duymaz kulak!

Bende mevcût “ben” meğer aksin senin,
Vurduğun sen, gürzle, ey alçak kesin!

Bende görmüş olduğun aksin senin,
Kendi kendin katle coştun, kükredin!

Kuy'da aslan, gördü yansır aksini,
Öyle sanmış oldu düşmân kendini!

Yok demek, var olmanın tek zıddıdır,
Yok demek, manâca bir var anlatır.

740
Zıddı yok saymak, bugün bir çâredir,
Yok ki bir ân, hiç tuzaksız, böyledir!

Aklı çok sen, istiyorsan görmeyi,
Seç ölüm, gör sevgili, yırt perdeyi!

Kabre çekmiş, buysa bir ölmek değil;
Seç ölüm sen, nûra çekmiş, öl de bil!

Gelse erkeklik, çocukluk yok olur,
Çehre hoşluk, rengi gerçeklik bulur.

Toprak altın olsa, topraklık biter,
Gam ferâh olsun, diken bulmaz ki yer!

745
Mustafâ ondandı: "Sır bulsam diyen,
Sağken ölmüş varsa, görmek istesen;

Cânı gökler üzre bulmuşken yolu,
Tense yerler üzre gezmiş bir ölü!"

Ölmüşün, elbet yüceymiş meskeni,
Ruhunun yok göçme, bitmiştir hani;

Ölmeden göçmek nedir, tam anlamak,
Anlaşılmaz ölmeden, bilmek uzak!

Görmüş ammâ olmamış halk benzeri,
Yükseliş, on mevkiden üstün yeri.

750
İstesen sen, böyle elbet kimseyi,
Ölmeden, ölmüş olan bir erkeyi;

Gör Ebû Bekr sıdkıdır, en yükseği,
Mahşerin olmakta sıddıklar beyi!

Bak, Ebû Bekr Sıddık'a gel burda sen,
Haşri tasdîk, neyse öğren bil hemen!

Hem Muhammed, yüz kıyâmet görmede,
Yokta yok olmuş hakikat görmede!

Hem ikinci bir doğuştur Ahmed'e,
Bu doğuş, yüzler kıyâmet vermede!

755
Hep kıyâmetten, sorup durmuştular,
Kopmanın hem vaktini sormuştular!

Hal diliyle, sanki söylermiş Nebî,
Haşri sormuşlar, ki mahşermiş Nebî!

İşte bundan: "Hâs haber vermiş Nebî,
"Ölmeden sizler ölün!"dermiş Nebî

Gelmeden öldüm, ölum, buymuş sesi,
Şân ve şöhret öte geçmiş cümlesi!

Ol kıyâmet, gör kıyâmetler nedir,
Görme arzûm, görmenin şart böyledir.

760
Yâ karanlık, yâda nûr olmaz isen,
Sen uzak düştün, yaşanmaz görmeden!

Akl olursan, tam akıl bildin uyan,
Olsan âşık, aşk, yanıştır gel de yan!

Anlayış, kavrar durur olsaydı bil,
Söylemiştik biz açıktan, yüz delîl!

Dalda konmuş olsa kuş, incir yiyen,
Orda çok incir, değersiz bil ki sen!

Bunca, âlem üzre çoktur, er, kadın,
Duyduğun her ân, ölüm feryâtlasın.

765
Bir pederden sen öğüttür say hemen,
Ölme ânından öğüt vermiş iken.

İbret al, rahmet, vasiyet say bunu,
Tâ kökünden sökse kînin tohmunu.

Olsun artık, hep gönülden yanmalar,
Gel de bak sen, bir yakın ölmüş kadar.

Hep gelenler, geldi çatmış saymalı,
Oldu olmuş, can verir dost, bilmeli!

Perde olmuştur garâz, düz bakmana,
Perde neymiş, yırtarak bir baksana!

770
Böyle hâllerden de âcizim deme,
Acze salmış kimse, var-yok bekleme!

Aczinin zincir, takılmış baksana,
Gör, muhakkak bir takan vardır sana.

Sen hayât sundun yaşardım, şöyle ben,
Gel de kurtar, zincirim vardır, neden?

Şerre attım hep adım, Yârab neden?
Hep zarâr ettim kalan hüsranla ben!

Sen öğüt verdin, sağırlık bulmuşum,
Kırdığım put, söyleyip put yapmışım!

775
San'atın anmak mı farz, ölmek mi farz?
Aslısın sen yaprağın, ölmekse güz!

Hem ölüm hiç durmadan çalmış davul,
Ses kulaktan girmeden çıkmıştı bil!

Cân verirken dersin ancak: "Âh ölüm!"
Hep uyandırmış seni, eyvâh ölüm!

Nârasından ölmenin yırtık boğaz,
Çok dövülmüş, bir davul, yırtık birâz!

Sen hayât derken, ecel var, duymadın,
Ölme neymiş, şimdi öldün, anladın!

ÖMRÜ BOŞA HARCAYIP DA, ÖLÜM ANINDA TÖVBEYE YÖNELMEK

780
Geldi âşûr vakti toplanmış Halep,
Hem de Antakya yönünden geldi hep.

Hem kadın, erkek, çocuk, çok kimseler,
Ehlibeyte yas tutarlarmış meğer!

Hep bağırmış, ağlaşır olmuş şia,
Yas tutarlar, gâye olmuş Kerbelâ!

Hem Şimir'in zülm, Yezîd'in işleri.
Ehl-i Beyte söylenir ettikleri,

Ses desen, sesler katar feryâtlara,
Hem yayılmış oldu, çöller, dağlara.

785
Bir garip şâir gelip çölden yana,
Erdi birden, o günün feryâdına!

Şehri terk etmiş gider, milletti yön,
Hem arar neymiş bu feryât, bunca ün!

Hep merâktan sordu görmüş, her kime,
"Bunca feryât, bunca yaslar," der kime?

"Bir reis ölmüş, onun feryât imiş;
Böyle iş olmaz küçük bir iş" demiş.

"Ben garip bir insanım, söz söyleyin,
Ad, lâkap elbet nedir, siz söyleyin!

790
İsmi neymiş hem onun evsâfı ne?
Bildirin, yazsam ağıt, ben üstüne!

Bir ağıt yazsam zirâ ben şâirim,
Bir azıklık ücret alsam, isterim"

Der ki onlardan biri: "Dîvânesin!
Ehlibeytin düşmânı sünnî misin?

Şimdi bak aşûredir, yas vaktidir,
Burda yas tutmak, hayattan üst gelir.

Böyle dert, kıymetsiz olmaz mü'mine,
Ver kulak aşkınca kıymetlen yine.

Mü'minin huzrunda pâk ruh mâtemi,
Yüzse Tûfân, hiç kalır, bil sen hemi!"

ŞÂİRİN HALEP ŞİASINI KINAYAN NÜKTELERİ

Der evet şâir: "Yezît varken hani?
Pek de geç kalmış bu yas, gelmiş yeni!

Gördüler tam pis nedir, körler bile,
Duydu elbet çok sağırlar akl ile!

Uykunun emrinde kalmış şimdi siz,
Giysiler yırtar, ezâ eylersiniz.

Ey yatanlar! Ağlayın sizler size,
Uyku, bir pislik ölümdür, güçsüze.

Hakk'a mensûp ruh için, zindân ne ki?
Giysiler yırtmak olur mu böyle ki?

Çünkü dînin oldular sultânları,
Bağ koparmak, sundu hoş imkânları!

Devletin dergâha uçmuş gittiler,
Çözdü tomruk, zinciri terk ettiler.

Bil şehîtlik vakti, devlet vaktidir,
Zerre bil, tasdîk nedir, gerçekleşir.

Bilmiyorsun, ağla dön sen kendine,
Böyle hâlin, mahşeri inkâr yine!

Gör gönül, dînin harâptır, ağla sen,
Köhne dünyâdan geçip hiç görmeyen!

Görmüş olsan sen, yiğitlenmen neden?
Hakk'a dönmen yok ve aç gözlükte sen!

Nerde dînin, meyle, göznurûn senin?
Gördün ummân, nerde mert avcun senin?

Nehri görmüş, gizlemez artık suyu,
Hem deniz, hem has bulut görmüşse bu!

RIZK VEREN ALLAH HAZÎNELERİNİ GÖRMEYEN HARÎS, BİR HARMÂN YERİNDE KOCA HARMÂNI GÖRMEYİP DE BİR BUĞDAY TÂNESİNE YAPIŞAN, YORULA, DİDİNE UĞRAŞA UĞRAŞA ONU GÖTÜRMEYE ÇALIŞAN BİR KARINCAYA BENZER

Hiç karınca harmanı görmez imiş,
Dâne bulmuş, başlar uğraş, titreyiş!

Korkarak, hem hırsla çekmiş dâneyi,
Bir yığın durmuş, becermez görmeyi.

Der ki harmân sâhibi: "Ey kör olan,
Körlüğünden, var nedir hiç görmeyen?

Sen ki harmânımda gördün tâneyi,
Cânla koştun, pek sarılmışsın iyi!

Sûreten bir zerresin, gör Zöhre'yi,
Ol kârınca, seç Süleymân görmeyi.

Sen değilsin sâde ten, gözsün meğer!
Vazgeçersin cisme, cân görsen eğer!

Gözdür insan, arda kalmış et, deri,
Gördüğün mislincedir kıymetleri.

Sen denizden dök küpe hiç durmadan,
Sel olur dağlar siler gör ortadan.

Küp karından açsa deryâ içre yol,
Nehre üstün oldu küpken, bilmiş ol!"

"Söyle" derken gerçeğin söz söylenen,
Ahmed'in ağzıyla Allah'tır diyen!

Her ne der, gevher dolar deryâ olan,
Gönlü, deryâ, birleşiktir gel inân!

Bir deniz ihsânı küpten alsa yâ,
Şaşma, deryâyı balık yutmuşsa da!

His gözündür şekle bakmış donmada,
Sen gider gördün, fakat gitmez o da!

Böyle bakmak oldu lâyık şaş göze,
Evvel âhir, bir görüş lâzım bize!

Bilme; ölmek, hak dirilmekten sona,
Bul dirilmek, bahsi kes! Düz baksana!

Gönle gerçekten dirilmek: Ölmedir!
Hem dirilmek, ölmemizden sonradır!

Cümle âlem, korkudan sapmış yolu,
Oysa yokluk, çâredir, sığnak dolu!

Nerden alsam bilgi? Bul terketmede!
Nerde sulh var? Sulhu tek vazgeçmede!

Nerden alsak varlığı? Geçmektedir!
Nerde gerçek elma? Vazgeçmektedir!

Ey güzel yardımcı, kudret sendedir!
Yok, gören göz, var görüş vermendedir!

Göz denen yoklukla çıkmış ortaya,
Varı, yok görmüş olurlar orda yâ!

Çifte göz, olsun değişken, nûr bulur,
Hep cihân, pek muntazâm mahşer olur!

Hâmların, görmek ki noksânlıkta tâm,
Hâm da görmek, anlamak olmuş harâm.

Cennetin ni'met güzel, Hak vermede,
Hep harâm, kimler cehennemlikse de!

Hiç vefâkâr olmamıştır ahdine,
Cennetin bal, onca zehr olmuş yine.

Müşterî olmaz olur gerçeklere,
Al-verin zevkten erişmez ellere.

Hem bakar mâl üzre ahmak bir kişi,
Mâl alan yok, satmamış yoktur işi.

Bil, bu kaçtır, hem şu kaç? Sormaktadır;
Vakti geçsin, eğlenip durmaktadır.

Hem gelir senden sorar, almaz kumaş,
Müşterî olmaz odur, almaz kumaş.

Çok bakar, tekrâr koyar, yüz reddeder,
Rüzgâr ölçmüş, almamış, yeller biçer!

Müşterînin nerde, al-ver etmesi?
Serserinin nerdedir eğlenmesi?

Çünkü cepler boş ve yoktur habbesi,
Boşboğazlık, cübbe olmaz hissesi.

Hem ticâret üzre, yok sermâyesi,
Neydi çirkinlik, alaymış pâyesi.

Burda iş, sermâye altın, yok ki söz;
Orda, lâzım, aşk ve bir çift yaşlı göz!

Gitse dükkana adam sermâyesiz,
Ömrü bitmiş, elleri boştur, henüz.

Nerdesin kardeş desen, hiç der sana!
Neydi pişmiş aş desen, hiç der sana!

845
Müşterî ol, oynasın artık elim,
Yüklüdür, lâ'l, lûtfu doğsun madenim!

Müşterî gevşek, soğuk olmuşsa da,
Sen çağır, gelsin! Emir var ortada!

Sen uçur, tutsun doğan, ruhun kuşu,
Dâvetin yol, Nûh yoluymuş, gör işi!

Hizmet et dur, sen muhakkak Hak için,
Reddi halkın, makbûlü olmaz işin!

BİRİNİN, BİR KAPI ÖNÜNDE GECE YARISI SAHUR DAVULU ÇALMASI! KOMŞUNUN: "DAHA GECE YARISI, SAHUR VAKTİ DEĞİL, HEM BU EVDE KİMSE YOK! KİME DAVUL ÇALIYORSUN?" DEMESİ VE DAVULCUNUN CEVÂBI

Bir sahur vakti davul çalmış biri,
Boş konağın önde seçmişken yeri.

850
Hem sahur vakti yarım olmuş gece,
Bir de makbûl bir adam der, öylece!

"Önce sen gel tam sahur vaktinde çal,
Bir rezîllik, manasızdır böyle hâl!

Gel de bil sen, ey heves duymuş adam,
Kimse yoktur, hem de boştur, işbu dam.

Burda yokmuş görseniz, şeytân, peri,
Vakti zâyî eylemişsin gel beri!

Sen duyulsun istedin, yoktur kulak,
Anlayış aklın, akıl yok burda bak!"

855
Der adam: "Sen söyledin, ettin hitâp,
Ben derim, sen şaşma, istersin cevâp!

Sence olmuştur yarım, artık gece,
Bizce, mutlu bır sabâhtır öylece.

Ben yenilsem bir zafer saydım bunu,
Akşamım, gündüz, güneşlik, gör onu!

Sence Nil nehrinde kanlar akmada,
Bizce berrâk bir su akmış olmada!

Sence, hem tunçtur, demirdir gözlenen,
Dâvud'un avcunda mumdur, bil ki sen!

860
Dağ ağır, cânsız gelir mutlak sana,
Dâvud'un ses üzre mutrip, baksana!

Hem kırık, cânsız gelir taşlar sana,
Ahmed'in avcunda zâkir baksana!

Sence mescîdin sütun ölmüş demek,
Ahmed'in önlerde âşık, oydu tek!

Halk için, dünyâdaki cüzler ölü,
Hak için gör emre uymuş, Hak kulu.

“Hem konak boş, sen neden çaldın” dedin,
“Kimseler yok burda” hem sen söyledin;

Hak için harcardı altın, pek çok el,
Yaptı câmi, hayra atmışlar temel.

Hacca varmış çok adam, âşık desen,
Mâl ve cân sunmuş, o sarhoş bil ki sen!

Ka’be bomboşmuş meğer derler mi ki?
Gizli sâhip, sade cândır öyle ki!

Allah’ın nûruyla dolmuş hal bu yâ;
Yârin ev olmaz ki boş, dolmuş ziyâ!

Bunca köşk var, sen görürsün dopdolu,
Âkıbet görmüş olur bomboş yolu!

Kimseler görmek dilersen Kâbede,
Sen ararsan, hem görürsün Kâbede!

Ziynet almış, hep bulur âlî makâm,
Kâmilin has gönlü boş kalmaz o tam!

İhtiyaçtan geldi herkes Kâbe’ye,
Hiç kapanmaz, ârif ermiş gerçeğe!

Hacca gitmişler duyar, “Lebbeyk” diye,
Hiç düşünmezler denen “Lebbeyk” niye?

Hak’tan elbet geldi “Lebbek”ler nâsip,
Hak’tan olmuş sesti “Lebbeyk”ler nâsip!

Ben bu köşkten, almış oldum bir koku,
Kil desen, cân meclisi kimyâsı bu!

Pek hafif, tiz nağmeler çalmış iken,
Missimiz kimyâsına vurdum hemen!

Coşturur çalsak davul, deryâyı da,
İnci saçmak, onda ihsân olmada!

Hem savaş ânında cümle halk denen,
Oynaşır Allah için hep cân ilen.

Bâzılar Eyyûb olurlar, derdle de,
Bâzılar Yâkub olur sabr etmede.

Bâzılar açken, susuzken gelmede,
Hak için gayret, yolundan seçmede.

Bende suç örtmüş olan Allah için,
Ben davul çaldım, ümit Hak’tan bilin.

Müşterîler istesen kârdır diye,
Ey gönül! Hak müşterî, bak gerçeğe!

Aldı Hak, mâldan dağarcık pis şeyi,
Sönmeyen nûr, gönle nûrdur verdiği!

Hem alır senden, donan ölmüş teni,
Vehme sığmaz, mülke erdirmiş seni.

Senden almış, damla yaş, gözden düşen,
Verdi Kevser, kıskanır bal bil ki sen!

Senden almış âh ve gerçek sevgiyi,
Bitmeyen yüz mevki olmuş verdiği.

Gözyaşı sürmüş, bulutlar âh ona,
Halk Halîl’e “âh çeken” der baksana!

Gel de sat sen, köhneleşmiş her şeyi,
Al pazardan, hiç tükenmez beyliyi!

Yol kesen bir şüphe gelmiş, kesme yol;
Hep Nebîler, tek senettir, bilmiş ol!

Verdi Allah çokça tâlih onlara,
Bunca dağ çekmez, yük etsen dağlara.

Hz. BİLÂL HİCAZ SICAĞINDA MUSTAFÂ SEVGİSİYLE "ALLAH BİRDİR BİR!" DERDİ DE EFENDİSİ DE KÂFİRLİĞİNDEN KIZGIN KUŞLUK GÜNEŞİ ALTINDA ONU DİKENLERLE DÖVERDİ

Gör dikenden dalla dövmüş sâhibi,
Hem Bilâl, cânlar fedâ etmiş gibi!

Der: "Neden Ahmet deyip anmaktasın?
Sen fenâ kulsun, dîni inkârdasın!

Bey, güneş altında dövmüş âşikâr,
Hep Bilâl "Ahad"la etmiş iftihâr!

Hem de Sıddık geçti ordan, dinledi,
Hem "Ahad" denmiş Bekir duymuş idi.

Gözde yaşlar, gönlü incinmiş ona,
Hem "Ahad"dan ıtra olmuş âşinâ!

Sonra görmüş tek Bilâl, derken ona:
"Sen inandın saklamak farzdır sana!

Hak bilir hep, gizlenen her neyse var!"
Der Bilâl: "Var tövbemiz, verdim karâr."

Sonda Sıddık geldi ordan geçmede,
Hem "Ahad" duymuş Bekir söylenmede.

Duydu "Ahad," hem de, şaklarken diken,
Çaktı kalp yakmış olan, şimşek hemen!

Hem nasîhat etti, oymuş tövbe de,
Ahad'ın aşkıyla tövbe, bitmede!

Böyle bir ânlık, edinmiş tövbeyi,
Sonra seçmiş tövbesinden bezmeyi.

Apaçık iman, beden, seçmiş belâ,
Aşkı Ahmed üzre vermiştir salâ!

Senle dolmuştur beden, dolmuş damâr,
Tende artık, tövbeye bir yer mi var?

Tövbeler sokmam ki artık gönle ben,
Sermedî ömr, tövbeler dolsun neden?

Kahreder aşk, ben onun ellerdeyim,
Coştu hem aşk, ben şekerleşmekteyim!

Yaprağım rüzgâr elinde gör ki ben,
Nerye düşmek üzreyim, hiç bilmeden!

Ben Hilâl'sam, ben Bilâl'sam, koşmuşum,
Hem senin gerçek güneş, ben, uymuşum!

Ay bedir olsun, hilâl olsun nedir?
Ay güneş ardında peyk, gitmektedir!

Hem kazâ varken, karâr ettim diyen,
Kendinin eğlence olmuştur hemen!

Hem saman olmak, karışmak yellere,
Hem de durmak, bir kıyâmet, iş nere?

Aşkla ben, bir torbaya konmuş kedi,
Bâzı yüksek bâzı alçak eyledi.

Hem, başın etrâfta döndürmekte bu,
Hem ne alt, üst yok karârım doğrusu!

Bir selin emrindedir âşık olan,
Orda aşkın derde uymuşlar o ân!

Bir değirmen, taş döner gündüz, gece,
Durmadan inler dururlar öylece!

Var değirmen üzre bitmez, inlemek;
Irmağın şâhid, akan suymuş demek!

Arkta su akmaktadır, görmez isen,
Bir döner taş var, görüp sen bak hemen!

Bak felek dönmektedir hiç durmadan,
Ey gönül sen, yıldız ol, artık dolan!

Her ne tutsan, el uzatsan bir dala,
Aşk kırar, hiç vermemiş artık mola!

Sen, kader dönmektedir, görmez misin?
Cümle unsurlar coşar, seyret kesin!

920
Hem denizler üzre görsen çöp, köpük,
Şânlı deryânın coşuştan hep köpük!

Baş dönen rüzgârı gör, seyret onu,
Her köpük olmuştu deryâ coşkunu.

Ay, güneş, olmuş değirmenlik öküz,
Hep korur etrâfı onlar, kuşkusuz!

Cümle yıldız, ev be ev koşmaktalar,
Kutlu, kutsuz, her şeyin merkeptiler.

Gökte yıldızlar, uzaklar öyle ki,
İzlemek yok, bilmedin gerçek ne ki?

925
Yıldızımdır göz, kulak, aklın senin,
Nerde gündüz, nerde bilmem akşamın?

Bâzı mutlu bâzılar bulmuş visâl,
Ayrılıktan bâzılar hep bî-mecâl!

Ay karanlıktır dönerken bâzı ân,
Bâzı olmuş oldu, aydınlık sunan.

Bâzı; bal, süt misli olmuş yaz, bahâr;
Bâzı ölmüş, bembeyâz bir kış sunar!

Cümle varlık, önde olmuş top hemen,
Çevgânın emrinde, kalkmaz secdeden!

930
Ey gönül, yüz binde bir cûz'sün ki sen,
Hem nasıl sabit kalırsın hükmilen?

Sen beyin emrinde ol, bir at hemen,
Gâh ahır hepsinde, gâh çıkmış gezen!

Mıhla bağlar olsa sabret sen hele,
Çözmüş olsun, sıçra artık düş yola.

Gökte yol eğriltir olmuşken güneş,
Bir tutulmak verdi Allah, zûlme eş.

Aklı devşir, girme sen tutkun yere,
Olma diplerden, siyâh bir tencere.

935
Bir bulutken, âteşin kırbaç, işit!
Der vururlar, "böyle yok sen, şöyle git!"

Yağ şu vâdî içre, şundan yağma sen,
Hep kulak bükmekteler, bil önceden!

Hem senin aklın güneşten çok değil,
Nehy olan neymiş kakılmak yok asil!

Ey akıl, dizgin tutup eğriltme sen,
Olma dikkâtsiz olup nûrsuz hemen!

Gör, güneş suç işlemiş azcık meğer!
Az tutulmuş oldu hem, nûrlar saçar.

940
Hak suçun miktârca tutturmuş karâr,
Suç için gelmiş cezâ, miktâr kadar.

İster olsun iş fenâ, ister iyi,
"Hem duyar, hem gözleriz" der "her şeyi!"

Geç ki bundan ey peder, nevruz gelen,
Hak lütuf gelmiş ve halktır tad bulan.

Nehrimiz bir bak ki bulmuş cân suyu,
Şah bizim köy içre konmuş, şans da bu!

Hem salınmış bahtımızdır gezmede,
Tövbe bozmak vakti gelmiş denmede.

945
Geldi sel! Silmiş, götürmüş tövbeyi,
Bekçi yatmış, şimdi fırsâttır iyi.

Hep şarâb içmiş de mest, mahmûr olan,
Her ne var, verdik rehîn, derler o ân!

Câna cân katmış olan lâ'lden şarâp,
Bizleri, lâ'l içre lâ'l etmişti hep!

Şenlenen meclis, gönüller şenlenen,
Değmesin göz, oda kâfur at hemen!

Neş'e sarhoş nârasın duymaktayım,
Sermedî cân, böyle kalsın isterim.

950
İşte bak! Dost hem Hilâl'dir, hem Bilâl;
Hem dikenlik oldu bir, gülzâr misâl!

Ten diken batmış kalbur olmada,
Bende cân-ten, bir gülistân kalmada!

Kâfirin bitmez dikendir ten denen,
Hak'ta sarhoşluktu, tenden istenen!

Câna, bir cândan kokuşlar gelmede,
Sevgilimden hoş ıtırlar ermede.

Mustafâ dönmüş Miraç'tan geldi de,
"Hem Bilâl pek mutludur," söylenmede!

955
Duydu gerçekten Bilâl'den, başkodu,
Hem de Sıddık, tövbesinden el yudu.

EBÛ BEKRİ SIDDIK'IN BU HABERİ PEYGAMBER'E SÖYLEMESİ. BİLÂL'E KÂFİRLERİN YAPTIKLARI ZULÜMLERİ VE ONUN "AHAD, AHAD" DEMESİNDEN FAZLA ZULMETTİKLERİNİ ANLATMASI, ONU ALMALARI İÇİN BİRBİRLERİYLE DANIŞMALARI

Geldi Sıddık, Mustafâ'nın huzruna,
Hem Bilâl'in hâlini sunmuş ona.

Der: "Felek ölçen Bilâl, açmış kanat,
Aşk tuzağından senin almakta tat.

Baykuşun zulmünde tutsakken doğan,
Defnedir, pislik bürünmüş bil ki sen!

Zulme yönlenmiş bütün baykuş olan,
Hep kanat yolmaktalar, suçsuz iken!

960
Suç desen tek, bir doğan olmak onun,
Suç diyorsan, tek güzellik, Yûsuf'un?

Baykuşun yurttur bütün harâbeler,
Baykuşun öfke cuhuttan besbeter.

Sen neden hep köy, mekân anmaktasın?
Hem de şahın köşkü sen ânmaktasın!

Baykuşun köy, sense susmaz, boşboğaz,
Burda oldun, eyleyen hep fitne va'z!

Yurda gıpta eylemiş gökten esîr,
Sen diyorsun, bir yıkık vîrânedir!

Sen delirdin, belki baykuşlar seni,
Bekledin, kuzgun da şah etsin hani!

Vehm ve sevdâ üzre döndün şimdi sen,
Şimdi sen, firdevse vîrânsın diyen!

Şimdi bizler, saçmayı sen terke dek,
Beyne, durmazdan meğer vurmak gerek!

Şarka dönmüş çarmıha germiştiler,
Çıplacık ten, dal, diken, dövmekteler.

Hem o tenden kandan ırmak akmada,
"Birdir Allah" söyleyip baş koydu da!

Dîni gel sen sakla lâinden dedim,
Gizli sırrın, bilmesinler istedim.

Âşık olmuşken kıyâmet koptu da,
Tevbe bitmiş, tevbe kalmaz ortada!

Tevbenin, aşkın, sabır imkânı yok,
Ah efendim, birleşir bir yanı yok!

Tevbe kurtçuk, aşk desen bir ejdehâ,
Tevbe halkın, aşk Hüda'nın hûydu yâ!

İhtiyâçsız Hakk'a hûydur, aşk denen,
Başka bir aşktır geçen, hem bil ki sen!

Dışta altından bezenmiş oldu aşk,
Dışta nûr, içten duman, hep isti aşk.

Nûr gider gitmez duman çıkmış olur,
Bir mecâzî aşk soğur, donmuş olur.

Her güzellik, yönlenirken aslına,
Ten kokar, rüsvâ olur, baksan ona!

Ayda nûr tekrâr döner olsun aya,
Ay gider gitmez duvar kalmıştı yâ!

Nakşı gitsin, resme bak; toprakla su,
Vurmasın ay, sanki bir şeytândı bu!

Kalp olan altından, altın gitti mi?
Geldi tekrâr madenin ilk görkemi.

Miss kepâzeymiş kararsın, ortada,
Hem onun âşıksa, rüsvâ olmada!

Gözlüler, olmuşsa, âşık madene,
Şüphesiz aşk, durmadan artmış yine!

Şüphesiz, yok ortağı altınlığın,
Merhabâ ey madeni altınlığın!

Kalpla, altın kim ki ortak eylese,
Has, mekânsız bir mekândır peylese;

Âşığı, maşûğu ölmüş say ki sen,
Çift balık kalmış susuz, say, dur hemen!

Hakk'a ait aşk, güneş; dolmuş kemâl,
Gölgedir halk, nûrun emrinden misâl!

Mustafâ duymuş ve dalmış neş'eye,
Başlamış Sıddık da, hoş söz etmeye!

Mustafâ olsun duyan, her bir kılı,
Hem o ân, dil olmaya bulmuş yolu.

Mustafâ der: "Şimdi neymiş çâremiz?"
Der Ebû Bekr: "Almak ister bendeniz!

Her ne kıymet biçse, almak isterim,
Kâr, zarâr hep neyse kıymetsiz derim!

Yerde olmuş çünkü Hak'tan bir esîr,
Hakk'a düşmân, hışma olmuştur esîr!"

Mustafâ Aleyhisselâm'ın, Ebû Bekri Sıddık'a, "Sen müşterî olunca inâtlarından pahâlı satacaklardır. Beni de bu iyiliğine ortak et, yarı parasını da ben vereyim" demesi

Mustafâ der: "Sen ki devlet isteyen,
Burda, gerçek ortağın olsam ya ben!

Ol vekîlim, hissemiz olsun yarım,
Ben de artık hissedârım, ortağım."

"Emriniz olsun!" deyip başlar söze,
Yönlenir olmuştu zâlim, dînsize.

Yol yürürken söz, hayâlden aldı pay,
Der; "Çocuktan inci almak çok kolây!"

Yolkesen İblîs, cihânın mâl için,
Çol çocuk aklın çeler olmuş hemin.

Çokça ziynetler verirken lâşeye,
Hem alır yüzlerce güllükler, neye!

Hem yapar yüzler sihir, mehtâb serer,
Devr alır âdîde mevcut kâseler.

Hak ticâret öğretip her bir Nebî,
Önde yakmış, dîni nûr, bir mum gibi!

Hem de şeytân bir tükenmez sihr ile!
Çok Nebî'yi gösterir çirkin hele!

Onca düşman var, yapar, durmaz sihir,
Er, kadın, artık boşansın istenir.

Onların gözler sihirlenmiş olur,
Gevheri artık o âdîler alır.

Cümle âlemlerden üstün inciyi,
Bir eşek olmuş çocuktan al iyi!

Aynı şeydir, inci-boncuk eşşeğe,
İnci, deryâdan, o düşmüş şüpheye!

İncinin, deryâyı inkâr etmede,
Süs desen, hayvân arar mı incide?

İnci, lâ'ller aşkı neymiş öyle yâ,
Hayvânın beyne gelip koymaz Hüda!

Görmedin merkepte, takmışlar küpe,
Hep kulak, aklı, yeşil ot çekmede!

'**Ahsenel takvim'i vettin'** den oku,[168]
Kıymetinden, cândan üstün say bunu!

Arştan üstün en güzel şekliyle kul,
Fikre sığmaz bir güzellik, buldu bil!

Târif etsem, kıymeten sonsuz, o nûr,
Yanmışım ben, her duyan yanmış olur.

Sus derim ben, sürme merkep burya sen,
Hep eşek onlardı, Sıddık'mış gelen!

Sallamış bir halka, açmışlar kapu,
Girdi tezden, orya Sıddık işte bu!

Hem oturmuş, hem gazap etmiş o ân,
Hem ağızdan, çok acı sözler çıkan!

"Sen nasıl dövmektesin Hak dostunu,
Hakk'a düşman oldun elbet en sonu.

Sen inancın üzre sâdıksan eğer,
Zulme gönlün râzı olmazmış meğer.

---

[168] *"Biz insanı en güzel biçimde yarattık..." (Tin, 4).*

Musevî dininde, döndün zenneye,
Zülm edensin, sen Bilâl şahzadeye!

Hem de sonsuz lânetin lâyık ki sen,
Kendi aynan eğridir, baktın neden?

Sıddık'ın söylersem ağzından sözü,
Öyle elsiz, hem ayaksız kor sizi!

Hikmetin kaynak, cihetsiz bir makâm,
Coştu ağzından, Fırat akmıştı tam!

1020
"Öyle bir taştan su kaynar hem, akar,
Sanmayandan, sanma bir yardım çıkar.

Hak siper yapmış o taştan kendine,
Taşta çıkmış mâvî su, akmış yine!

Hem senin göz kaynağından, nûr ki var,
Hiç tükenmez, durmayıp her gün akar.

Hem o nûr yağdan ve posttan çıkmıyor,
Bil ki dost, onlar vesîlemdir diyor!

Ses çeken bir yel ki var, duymuş kulak,
Eğri, düzgün söz ayırmaz, duydu bak!

1025
Hem küçükten bir kemik, bir yel ne ki?
Harf ve seslerden duyar anlar peki!

Ses, kemik, yeller vesîlen oldu hey!
Çifte âlem, Hak'tan artık, yok ki şey!

Perdesiz, söyler O'dur, duymuş da, O,
Hem kulak baştan sayılmış, doğru bu!

Der ki kâfir: "merhamet duymuşsan al;
Pul verirsen al senin olsun Bilâl!

Sen acırsan, gel parayla al onu,
Gönlünün müşkîl biter, alsan bunu.

1030
"Ben yapar durmam ki beşyüz secdeyi,
Bir kulum var, pek güzel cuhût, iyi."

Dış beyâz, cuhût kulu versem sana,
Dış siyâh, nûrdur Bilal ver sen bana!

Bey haber etmiş ve gelmiş has köle,
Pek güzel yahut uyar gerçek ile.

Hayrân olmuştur cuhût birden ama!
Onda taş kalp üzre başlar oynama.

Taş yürek her kimsenin, hâl kuşkusu,
Şekli bir görsün, mum olmuş doğrusu.

1035
Hem tahammül etti, tam sabr eyledi,
"Hiç bu ammâ, şart gümüş vermen" dedi.

Hem Ebû Bekr, hırsı geçsin bekledi,
Uğraşıp cuhûdu râzı eyledi.

BU ALIŞVERİŞTE SIDDIK ALDANDI DİYE CUHÛDUN GÜLMEYE BAŞLAMASI

Kahkaha atmış olurken taş gönül,
Hem acır, hepten alây etmekte bil.

Der ki Sıddık: "Kahkahan attın neden?"
Hiç cevâp vermez o, artan gülmeden!

Der ki: "Sevdâlanmasan elbet buna,
Simsiyâh bir kul için ısrârına.

1040
Oysa ısrâr eylemezdim öyle ben,
Bak alırdın, ondabir kıymetle sen!

Bence değmez bir yarımcık akçeyi,
Arttı ısrârınla kıymet pek iyi!"

"Bir çocuksun, bilmedin ahmak niye?
Bir ceviz aldın, verip bir inciye!"

Bense kıymettâr ve değmiş çift cihân,
Câna baktım, renge baktın oysa sen!

Bir kızıl altın o, ahmaklar için,
Hep hasetten simsiyâh gelmiş bilin!

1045
Cismi renkler üzre görmüş baş, gözü,
Perdenin ardında ruh, görmez özü!

Sen satarken, ısrâr etseydin birâz,
Hep verirdim cümle mâl, mülk yok ki az!

Sen de kıymet artıraydın durmadan,
Borç alırdım bir etek altın inan!

Sen ucuz sattın, değersiz sayma da,
İnci saklı, görmedin sen hokkada.

Ağzı örtük hokkadır verdin bana,
Öğretir tez, hem ne kaybettin sana!

1050
Hokka, dolmuş lâ'ldi, sen verdin yele,
Zenci yüz sen, pek sevinmişsin bile!

Sonda söylersin meğer eyvâh diye,
Rastlar olsan, bahtı satmış kimseye?

Baht bürünmüş, kul olup gelmişti de,
Göz ki bahtsız; sâde zâhir görmede!

Sadık insan, gösterken kulluğu,
Sende hûy pis, hîlenin var bolluğu.

Herzehor sen, ak ten olmuş bir köle,
Kalp siyâh bir kul, tapansın al hele!

1055
Hem benim dinim benim, dinin senin,
Sen de ben de kârlıyız; elbet bilin!"

Puta tapmış kimsenin lâyık budur,
Çulu atlas, bir çubuktan at olur.

Kâfirin kabr, iç âteş, isler dolar,
Dış nakış, süs, çokça bir ziynet sunar.

Zâlimin mâl, dışta parlak pek güzel,
İçse, kandır mazlûmun, bitmez vebâl!

Kim münâfık, var oruç, kılmış namâz,
İşte ot yok, hem çorak toprak birâz!

1060
Gürleyiş çok, boş bulut olmuş gibi,
Çim ve toprak üzre kâr yokmuş gibi.

Hîle, fen, bitmez yalanlar mislidir,
Ön de parlak, son rezillik gösterir.

Tuttu elden, ızdırap etmiş hilâl,
İşte bu hal üzre el tutmuş Bilâl!

Bir hilâl olmuş ve dönmüş kürdana,
Yönlenirler, tatlı, hoş dilden yana!

Mustafâ huzrunda bitkin bir Bilâl!
Pek zayıf, düşmüş bayılmış, bî-mecâl!

1065
Kaldı bir müddet o baygın, gölgede,
Hem uyanmış, başlamış yaş dökmede.

Mustafâ, çekmiş kucaklarken onu,
Hem ne ihsân sundu, bil gelmez sonu!

San, bakır ermiş, ulaşmış iksîre,
Sanki müflîs hazne bulmuş, bir kere!

San, susuzken bir balık düşmüş suya,
Yol yitik, kervân yolun bulmuştu yâ!

Hem Nebî etmişse söz, duysun gece,
Hep karanlıklar biter, yok öylece.

Bir sabâh benzer, erip aydın olur,
Ben o sözden söylesem, bomboş kalır.

Hem güneş doğduysa koç burcunda gör,
Hurma, ot görmüş neler, söyler durur?

Sen bilirsin, söyleyen berrâk sular,
Ot, çiçek, elbet filizden söz sunar.

Allah'ın san'at sanırsın bir sihir,
Bir sihirbâz ağzının te'sîrdedir!

Hep sebep, te'sîrledir Hak cezbesi,
Harf, dudaksız söylenir yüzlercesi!

Hak'ta te'sîr mutlaka olmuş kader,
Anlaşılmaz, akla yoktur onda yer!

Hem mukallid oldu aklın "asl" için,
Olmasın taklîtçi fer'lerden niçin?

Hem akıl der: "Doğrudur, neymiş merâm?
Söyle: Bilmezsin, muhakkak vesselâm!"

PEYGAMBER ALEYHİSSELÂM'IN, EBÛ BEKİR'E: "BENİ DE ORTAK ET DEMEMİŞ MİYDİM? NİYE YALNIZ ALDIN?" DİYE SÖYLEMESİ, ONUN DA ÖZÜR DİLEMESİ

Der ki: "Ey Sıddık, demiştim ben sana,
Ortak et elbet beni ihsânına!"

"Ey Resul sensin ve bizler bendeyiz,
Biz, senin arzûnca, azâd etmişiz.

Sen meğer kul, hem de gel yâr et beni,
İstemem ben, aslâ azâd etmeni!

Ben hürüm hem, sen de kul olmuş isem,
Sensiz olmak bence azâb, dertti hem.

Hak, Nebî seçmiş, diriltti her şeyi,
Halk yücelten, şanlı kıldın bendeyi.

Genç iken, bir hâs rüyâ görmüş idim,
Hem güneş gelmiş selâm vermiş idim!

Yerden almış, hem yüceltmiş göklere,
Ben, onun yoldaş olurken bir kere.

Olmayan şey, bir hayâl, olmuş rüyâ,
Ben demiştim "böyle hâl olmaz" güyâ!

Ben, seni gördükçe gördüm, ben beni,
Âferîn ayna! Güzel sevdim seni!

Görmemizden, oldu bir hâller bana,
Dalmışım yüksekliğin deryâsına!

Ey cihânın ruhu, gördüm ben seni,
Hem güneş, sevgim olur tekrâr yeni!

Senle himmet toplamış, durmüş gözüm,
Bahçe, bağ hordur bana, sen gündüzüm!

Nûr ararken, nûrunu buldumdu ben,
Hûr dilerken, hurîler geçtimdi ben!

Ben, gümüşten bir Yûsuf bekler iken,
Yûsufistân sende buldum, şimdi ben!

Hem de cennetler arar oldukça ben,
Oldu cennet sendeki her cûz' hemen.

Hep övüşler, bence bir nisbet sana,
Belki bir hiçken döner senden yana!

Sanki Mûsa üzre Hak övmüş çoban,
Oysa Mûsa'dır Kelîmullah olan!

1095
"Gel de ben, bitler kırıp sütler verem,
Hem çarıklar ben dikip, giy giy diyem!"

Söylenen söz neyse, saymış övgü Hak,
Sen sayaydın bir metih; rahmindi bak!

Anlayıştan, sen fikirlerden öte,
Gafletim çok, sen dönüp rahmete!

Erdi âşık taze ikbâl üzre de,
Eski âlem hep uğur göndermede.

Öyle âlem, çâre bekler çâresiz,
Orda, binler nâdirât var bilseniz!

1100
"Ey kavim müjdem ferâhlık vaktidir,
Gitti zahmet, mutluluklar devridir!"

Tam güneş girmiş, hilâlin hâneye,
Ey Bilâl gel sen ferâhlandır diye!

Korkudan sen gizli derdin her kere,
Çık minâremden ilân et körlere.

Müjdeci ey, dertli gel sen kalk diye,
Kalk da bedbaht dön de sen, ikbâlliye.

Bir hapissin bitli, kokmuş yer, nefes,
Duymasınlar kurtulansın, şimdi kes!

1105
Her kılın dipten davul çalmış iken,
Hem neden sen sus dedin, yârim neden?

Hep hasetten pek sağır düşman denen,
Nerde tef var, nerde ses varmış diyen!

Yüzde, reyhân, sürdüler tâze iken,
Körlüğünden der ki: "Zahmetler neden?"

Hûrî el sıkmak için tutmuş iken,
Kör de hayret, el acıttın derdi sen!

Hem neden çekmekteler elden beni,
Koymuyorlar rüyâya dalsam hani!

1110
Hep rüyâdan beklenen karşında yâ,
Açtı göz, ayyüz durur karşında da!

Geldi, yüzbinler belâ kâmillere,
Gösterir yâr, cilveler dilberlere!

Gösterir çok cilve, kim olmuş güzel,
Bâzı körler, coşkusundan aldı el!

Hem tecelli sundu amâ kimseye,
Semte coşku başlamıştır dönmeye!

HİLÂL HAKK'A İHLÂSLA BAĞLI BİR KULDU, BİR TAKLÎTÇİ DEĞİLDİ. CÂN GÖZÜ AÇIKTI. AÇLIKTAN DEĞİL DE KENDİNİ GİZLEMEK İÇİN HALKA KULLUK EDERDİ

Oysa duymuştun Bilâl'in vasfını,
Şimdi duy neymiş Hilâl'in vasfını.

1115
Hak yolunda, hem Bilâl'den önde o,
Bed olan hûy neyse, yıkmış, hem de o!

Benzemez elbet sana gitmez geri,
İnci var, taştan çıkıp gelmiş beri!

Bir misâfir geldi bir gün bir beye,
Sordu bey: "Sen hangi yıl doğdun" diye?

"Ey oğul kaçtır yaşın gel söyle sen?
Saklaman yersiz, beyân et sen hemen!"

On sekiz hem, on yedi, on altı yâ,
Söyle kardeşlik ki, onbeş galibâ!"

1120
Hânenin sâhip demiş: "Gel git beri,
Ey küçük şaş, rahme gir artık geri!"

Bu sözü anlatan bir örnek hikâye

Bir adam beyden ki bir at istedi,
Bey: "Güzel at şurda var git, tut" dedi.

"İstemem" der, bey diyor: "Elbet niye?"
"Hûysuz at, zorlar bütün ters gitmeye.

Durmadan sevdâsıdır, gitmek geri."
"Sen de ters döndür yeter, evden beri!"

Sen de, nefsin at da kuyruk, şehveti,
Nefse tapmış, terse gitmek niyyeti!

1125
Şehvet olmuş olsa, bil kuyruk sana,
Şehvetin döndür ki, manâdan yana!

Şehvetin, zevkiyle olmazsan esîr,
Öyle şehvet, akla dönmüş yönlenir.

Dal budarsan, kestiğin yol vermede,
Dal budaklar uç verip güçlenmede.

Şehvetin kuyruk dönerken ters yöne,
Ters döner, varmış olur mevkisine.

Doğru gitmiş at muhakkak mutludur,
Onda, hûysuz, ters gidiş olmuş mudur?

1130
Hız alır, Mûsa Kelîm benzer gider,
Sanki Bahreyn üzre yaygıymış meğer.

Yol ki, Mûsa'nın yedi yüzyıl süren,
Hep azîm, sevdâyla yol almış giden!

Tende gayret derseniz, elbet bu tek,
Cânda gayret, gitti illiyûna dek!

At binenler, geçmeye at sürdüler,
Karnı şişkinler ahırda durdular.

Misâl

Benziyor, kervân gelip girmiş köye,
Bir açık ev gördüler varsak diye.

1135
Der biri: "Elbet soğuk günler bugün,
Burda kalsak, yük ne var, yıksak bütün."

Geldi bir ses: "Yok hayır, biz her şeyi,
Dışta koysak sonra girsek, pekiyi!

Atmanın layığı neymiş at da gel,
Burda meclis, üstün olmuş, pek güzel."

Kendi üstâd, ruhen aydınmış Hilâl,
Mü'minin kul, hem seyis olmuş Hilâl!

Hem seyislik eyleyen ahırda bil,
Sultânın sultânı ammâ dense, kul!

1140
Bendenin hali nedir, bilmez adam,
Sanki Âdem, setreden Îblisti hem!

Kil, su görmüş, hazne varken görmemiş,
Yön görüp, beş his nelermiş bilmemiş.

Toprağın renk bellidir, nûr gizlenen,
Hep nebîler böyledirler, bil ki sen!

Bir minâre gördü, görmezken kuşu,
Pek hünerment bir doğanmış doğrusu!

Bâzılar görmüş kanat çırpar o kuş,
Görmemiş ağzında bir tüy var imiş!

1145
Hem de, Hak nûruyla bakmış Hak eri,
Gördü kuş, ağzında tüyler her biri.

Der ki: "Gel gör, burda mevcut sen tüyü,
Tüy görür olsan, çözersin çözgüyü!"

Biri, insandır; nakış, kil bilmede,
Başkası, nûr, bilgi dolmuş görmede.

Ten, minâre; kuş, ibâdetten misâl;
İster üçyüz tâne, ister nice hâl!

Gördü tek kuş, orda halktan kimseler,
Başka bir şey, görmez olmuşlar meğer!

1150
Tüyse elbet, kuşta saklanmış o nûr,
Canda mevcut, onla hem durmuş olur!

Ağza tüy almış o kuştur, tutmada,
Orda iş hiç, iğreti olmazsa da!

İlmi dâim hep, onun cândan coşar,
İğretilik, borç alış olmaz ki yâr!

HİLÂL HASTALANDI. EFENDİSİ ONU HOR GÖRÜR, TANIMAZDI. HASTALIĞINI DA NAZARA ALMADI. BU OLAY RESÛLULLAH'IN GÖNLÜNE DOĞDU VE HASTAYI ZIYARETE GİTMESİ

Hem kazâen hastalanmışken Hilâl,
Mustafâ vahyen bilir olmuş ne hâl!

Hor gören bey, bilmemiş hiç hâlini,
Hastalanmış, anlamaz ahvâlini.

1155
Tam dokuz gün yattı ihsân sâhibi,
Yer ahır, hem kimseler bilmez gibi.

Kimsesizler üzre, oymuş padişah,
Aklı umman, herkesin olmuş penâh!

Geldi vahyin, rahmetin dermân ona,
"Hem Hilâl pek hastadır, âşık sana!"

Hem Hilâl'e yönlenir Fahr-ı Cihân,
Hem Hilâl'i görmeye olmuş revân!

Vahyin ay koşmuş güneş ardındadır,
Koştu ashâb, sanki yıldızlar gelir.

1160
Der Nebî: "Sâhabe benzer yıldıza,"
Doğru derler, taş atarlar arsıza!

"İşte sultân gelmede" derler beye,
Neş'elenmiş, sıçramış bey, gerçeğe.

Kendisiyçün geldi sanmış şahıcân,
Tuttu alkış, bey meğer hiç durmadan.

İndi, cân saçmış, haberler vermişe,
Övgüler artık gelip girmiş işe.

Öptü yer vermiş selâm, hem yüz desen,
Gül olup, elbet kızarmış sevgiden.

1165
Der ki: "Bismillah! Şeref bulsun vatan,
Hem de dönsün, cennet olsun ev o ân!

Hem evim geçsin bütünden gökleri,
Çünkü gördüm burdadır vaktin eri."

Övgünün lâyık olan şah, muhterem,
"Ben seni görmek için gelmem ki hem."

Der: "Fedâ olsun ruhum, hem ruh nedir?
Muhterem gelmen, kimin çün, söyle bir?

Toprak olsam, ben ayaklar altına,
Hem senin bağdan o dal, ersem ona!”

1170
Mustafâ der: “Arş Hilâl’im nerdedir?
Oysa mehtâptır, cemâlim nerdedir?

Kul olup gizlendi şahım, nerdedir?
Sırrı duymuş Padişahım nerdedir?”

Sen: “Bizim kul, hem seyis olmuş deme,
Hazne gizlenmiş, harâpken hânene.”

Uğruna bin ay döşenmiş bir Hilâl,
Hastalıklardan ne silmiş, neydi hâl?

“Kaç gün olmuş, görmedim ben” der onu,
“Hastalanmış mıydı, bilmem ben bunu?”

1175
Onda iş atlar, katırlardır bütün,
Oldu mesken hep ahırlar, cümle gün!

PEYGAMBER’İN HİLÂL’E GEÇMİŞ OLSUN DEMEK İÇİN BEYİN AHIRINA GİRMESİ VE HİLÂL’E İLTİFÂTLAR EYLEMESİ

Girdi Peygamber hemen bey ahrına,
Hem araştırmakla bakmış her yana.

Hem ahır pis, hem karanlık her köşe,
Gitti bedlik, girdi ülfetler işe!

Erkek aslan, oldu bir Yakûp gibi,
Itrı almış, bellemiş, gelmiş Nebî.

Mûcizât olmaz sebep, iman için,
Itrı çekmiş cinsi, gönlünden bilin!

1180
Mûcizât düşmân için kahr kaynağı,
Cinsiyet ıtrıydı, aşkın membaı!

Mûcizât, düşmânda kahr, dostsan değil,
Çünkü dostun boynu bağlanmazdı bil!

Uykudayken hem Hilâl almış koku,
“Gübrelikten geldi ıtr, der, neydi bu?”

Bir katır, attan tarâf bakmış iken,
Bildi eşsiz, hâs Nebî’dir cübbeden.

Hem sürünmüş geldi dostundan yana,
Yüz sürüp durmuş ayaklardan ona.

1185
Hem Nebî koymuş olurken yüz yüze,
Bûse kondurmuş dururken baş, göze.

Der ki: “Rabbim gizlenen gevher de sen,
Ey garibî arş, nasılsın, söyle sen?”

Der Hilâl: “Hem uykusuz âşık benim,
Ağza gün doğsun, nasıldır öyleyim!”

Kil yiyen, kilden susuz kalmış olan,
Başta yüzdürsün sular, boştur o ân!

HZ. MUSTAFÂ, ÎSÂ ALEYHİSSELÂM’IN SU ÜSTÜNDE YÜRÜDÜĞÜNÜ DUYUNCA “YÂKİNİ ARTSAYDI HAVA ÜSTÜNDE YÜRÜRDÜ” BUYURMUŞTU

Sanki Îsâ, başta tutmuştur Fırat,
Hem emin, garksız taşır, âb-ı hayât.

1190
Der ki Ahmed: “Bir yakîn olsun o ân,
Hep hevâ, olmuş olur merkep inan!

Ben hevâlardan binekler peyledim,
Hem binip ordan da Mirac eyledim!"

Der ki: "Kör it kalksa bir kaplan gibi,
Bende sandım, olmuşum aslan gibi.

Hem o oktan dert bulan aslan değil,
Heybetinden ok kıran aslandı bil!

Karnının üstünde gezmiş kör yılan,
Göz açılsın, bağ, bahâr görsün o ân!

1195
Mâhiyet, her keyfiyet bitmiş iken,
Hem tükenmez bir ömür bulmuş hemen,

Hem mekânsız yerde, sunmuştur mekân,
Sofrasında it durur, neymiş, neden!

Keyfiyetsizlikte versinler kemik,
Sus, cünûp sûre okunmaz üstelik!

Keyfiyetten, sen yıkanmazdan hele,
Yok ki Kur'an'ı tutup almak ele!

Ben temizlik, pis oluş bilsem nedir,
Hep okunmuş cân duâmız böyledir!

1200
Sen gelip dersin, sevâb almam için;
"Siz arınmazdan da havza girmeyin!"

Tek havuz var, dışta toprak, başka yok;
Havza girmezden meğer pâklık da yok!

Hak lütuf etmez olur olsun suya,
Kir atıp yunmak, yuyunmak zordu yâ!

Vay deriz özlem duyup çekmişlere,
Tâ ebed hasret, umût gütmüşlere!

Hem suyun ihsân lütuf yüzlercedir,
Onca pislikler kabûl etmektedir.

1205
Hak ziyâsı Ey Hüsâmeddin ki nûr,
Hakk'ı görmez uçmuşun şerden korur.

Yükseliş bir bekçi, nûru Hak sana,
Huffaşın yoktur güneşler, baksana!

Hem güneşten gözlenen yüz perdesi,
Parlayış, yandırmanın tek cümlesi!

Hem güneşten perdeler öz nûrudur,
Nûru terk huffaşların düsturudur!

Girdi bunlar, perdenin tam ardına,
Dondu onlar yüz kararmış baksana!

1210
Bir kısım yazdık Hilâl'den kıssa, sen,
Şimdi yaz aydan ve mehtâptan hemen!

Bir Hilâl, hem bedr desen, bir saymalı,
Yok ki çokluk, noksânın yok bilmeli.

Hiç Hilâl, noksân kabûl etmez meğer,
Azcık azcık bedr, kemâl almış değer!

Ders alır ondan yavaş, gezsin gece,
Hem de, sıkkınlık açılmış öylece.

Gör yavaştan der ki: "Tezlik eyleyen;
Tek basıp çıkmak içindir merdiven!

1215
Der: "Kazan artık yavaştan kayna sen,
Tad gider elbet, deli kaynar isen!"

"Kün!" demişken muktedir olmaz mı Hakk?
"Kün" demekten şüphemiz hiç var mı bak?

Hem neden sürmüş yaratmak, altı gün?
Bir günü bin yıl sayılmış, bir düşün!

Bir çocuk doğmak dokuz aydır neden?
Şahta tedric, var yavaşlık bil ki sen!

Hem neden Âdem'de sürmüş kırk sabâh?
Tedricen olmuş yaratmak, tam izâh!

1220 Âcil olmaz, böyledir Hak mektebi,
Bir çocuksun, yaptığın şeyhin gibi!

Ey kabak her şeyde çıktın üste sen,
Yok ayak, etsin savaş, göster hemen!

Sen divâr, dallar bulurken yükselen,
Bir kabaksın, kel, fodul elbette sen!

Bindiğin yüksek, uzun, hoş selviler,
Sonda içten boş kalırsın sen meğer.

Ey kabak, rengin sararmıştır hemen,
Gör, o renk aslın değildir, bil ki sen!

O KOCAKARI Kİ YÜZÜNÜN KILLARINI ÇEKER, YÜZÜNÜ BOYARDI, KIZILLIK VERİRDİ DE BİR TÜRLÜ OLMAZDI

1225 Bir kadın var, ihtiyâr, doksan yaşı,
Yüz buruşmuş, rengi safrânlar eşi.

Sanki çarşaf misli kıvrık yüz, yanak,
Erkeğin aşk geçmemiş, hem onda bak.

Diş dökük, saçlar ağarmış, bembeyâz,
Boy keman, yok duygusundan his birâz!

İstiyor er, şehveti dersen tamâm,
Parçalanmış her tuzak, arzûysa tam!

Bil vakitsiz bir horoz, yol yolcusuz;
Kor âteş, üstünde boş kap, kuşkusuz!

1230 Meydânın âşık, ne at var, yok ayak;
Çalmak ister, zurna yok, yoktur dudak!

Yaşlılar hırs bulmasın cuhutsa da,
Bulsa kim hırs, pek fenâlık sunmada!

İt kocalsın, hep ağızdan diş döker,
Geçti insandan, tezek görsün gider.

Yaş kocalmış çok köpekler vardı yâ;
Onların diş çokta keskin olmada!

İhtiyâr itler dökerler tüyleri,
Bir de atlaslar giyen, gör itleri.

1235 Aşk ve hırs onlarda ferç, şehvet, para,
Arttı yaşlandıkça, bak it soylara!

Böyle ömr, sermâye olmuş yanmaya,
Hışm, kasap olmuş, sürer salhâneye!

Ömrünüz artsın sizin, denmişse bir,
Hoşlanır bundan güler, diş gösterir.

Böyle bir bedduâyı sanmış duâ,
Göz açıp, baş kaldırır olmazdı yâ!

Görse ahretten o elbet kıl kadar,
Der: "Senin olsun ömür!" pek âşikâr!

BİR YOKSULUN, GEYLÂNLI BİRİSİNE "ALLAH SENİ SELÂMETLE EVİNE, YURDUNA KAVUŞTURSUN!" DİYE DUÂ ETMESİ

1240 Elde zembil, ekmeğe tapmış biri,
Gördü Geylân'dan da pek zengin eri.

Ondan ekmek aldı der: "Rabbim" diye,
"Sen eriştir, hoşca ersin hâneye!"

Kızdı Geylânlı: "Behey çirkin" dedi,
"Oysa evbark Hak seni atsın" dedi.

Hep basitler söz desen âdî sayar,
Söz değerliyken de âdî saydılar.

Dinleyen mislince söylenmiş kelâm,
Terzi, kaftan boy pos üzre biçti tam.

KOCAKARININ SIFÂTLARI

1245 Meydan âdîlerle dolmuş baksana,
Burda âdî söylemek, lâyık bana.

Gel de koy kalsın rehîn, terket sözü,
Hem hikâyenden haberdâr et bizi.

Kul kocalsın, Hakk'a er olmaz ise,
Böyle insan, sen de gel, âcûze de.

Yok ki hiç sermâye, bulmaz bir değer,
Kabiliyyet onda yok olmuş meğer!

Hem ne hoşluklar verir, hiç almadan,
Yok ki manâ, yok liyâkat, sen inan!

1250 Dilde yok, yoktur duyuş, yoktur görüş,
Yok düşünmek, yok fikir, fikr eyleyiş!

Yok niyâz, yoktur güzellik, yok ki nâz;
Bil soğan, kat kat kokar olmuş birâz!

Yok yol almak, yok ayak, bir yol gide,
Kahpenin hiç yok ki ses, feryâd ede!

BİR YOKSUL BİR EVDEN HER NE İSTEDİ İSE "YOK" DEDİLER

Geldi bir yoksul yanaşmış hâneye,
Kerti ekmek varsa, versinler diye!

Hanenin sâhibi der: "Ekmek arar?
Ahmak insan, burda bir bakkâl mı var?"

1255 "Bâri azcık yağ verin!"derken o ân,
Der: "Kasap yok burda, yok bir tek dükân!"

"Bâri azcık un verir olsan bana,"
Der: "Değirmen yok ki un versin sana!"

Derki yoksul: "Bâri azcık ver ki su, "
Derki: "Yoktur burda ırmak doğrusu!"

Her ne ister azcık un, azcık kepek,
Hep alay etmişti ev sahibi tek!

Girdi evden içre kaldırmış etek,
Şimdi abdest bozmamız, uygun demek!

1260 Der ki: "Hey hey! Neydi ey çirkin kişi?
Bir harâp ev, bulmuşum yapsam çişi!"

Yok ki mâdem, burda dirlik üzre yer,
Burda abdest bozsanız ancak değer.

Şah kolundan yapmamışsın, av ki sen,
Şah kolu olsun mekân bilmem neden?

Sen değilsin nakş sunan tâvus meğer,
Neş'elensin göz denen görsün eğer.

Tûtilik yok ki, şekerler verseler,
Hem de senden tatlı söz dinlerseler.

1265
Olmadın bülbül ki aşktan inleyen,
Hem çemen, bağlarda ötsen, inlesen!

Olmadın hüdhüd, çavuşluk etmeye,
Olmadın leylek, yapıp yurt yükseğe.

Kıymetin yok? Hem neden almış seni?
Sen ne kuşsun? Kim alıp yermiş seni?

Kadr u kıymet bilmezin dükkânı geç,
"Hak alır," dükkânı, vardır haydi seç!

Köhneleşmiş, halk ki almaz pırtıyı,
Hem keremkâr Hak alır, elbet iyi!

1270
Hem de reddetmez ki hem kalp olsa da,
Hem pazardan beklemez kârlar Hüda!"

KOCAKARININ HİKÂYESİNE DÖNÜŞ

Çıkmak ister bir gelin olmuş gibi,
Yoldu kaşlardan o ahmak öyle ki.

Hem yanak, göz üzre süsler vermeye,
Yaklaşır olmuş görürsün aynaya.

Sürdü allık neş'elenmişken yine,
Pörsümüş yüz uymamış hiç emrine.

Kesti Kur'ân'dan, aşır tezhîpleri,
Hem yapıştırmıştı yüzden her yeri.

1275
Yüzde kıvrımlar ne var örtmekle de,
Ben güzelliklerde üstüm derse de.

Öyle çok tezhîp yapıştırmış iken,
Giydi çarşaf kurtuluş yok düşmeden.

Hep alır yerden de tükrükler onu,
Tek yapıştırmak dilerken, en sonu!

Oysa tekrârdan bürünsün çarşafa,
Hep dökülmüş oldu tezhîp etrâfa.

Bunca gayret, bunca zahmet var ona,
Yağdırır lânet dururmuş şeytâna.

1280
Böyle söz derken çıkar İblîs hemen,
Der ki: "Kokmuş, köhneleşmiş, kahpe sen.

Geçti ömrüm böyle şey fikr etmedim,
Benzerin bir kahpe ben hiç görmedim!

Bir tohum ektin yâ bedliklerle sen,
Koymadın âlemde Mushaflar hemen.

Sanki Şeytân ordusundan, ordusun,
Sen bırak artık beni, mel'un kesin!

Elmalaştın, yüzde allık istedin,
Sen kitaptan bilgiler çalmış idin.

1285
Sen şeref, şan bulmak isterken hele,
Hakk'ın erlerden aşırdın, söz bile.

İğreti renk, yüzde allık vermedi,
Hurmanın dal, hurmalık göstermedi.

Ölmenin çarşaf ki sarsın bir kere,
Sende ziynetler bütün düşmüş yere.

Göç için gelmişse hem, "kalk kalk" sesi;
Gitti boş söz etmenin her cümlesi.

Gelmeden artık uyan sessiz cihân,
Vay alırlar, ölmenin dost olmadan!

1290
Vur n'olur gönlün için bâzan cilâ,
Defterin gel, aynalaştır, al ele!

Gölge Yûsuf'tandı, bir sâhipkıran,
Gör Züleyha buldu gençlik, tâze cân!

Her soğukluktan beter **Berde'l-acûz**,[169]
Temmuz'un vursun güneş, yok, oldu buz.

Hurmanın dal kupkuru, yaprak bile,
Hep yeşermiş Meryem'in feryâd ile!

Ey kadın, kavgan kaderler üzre çok,
Geçti geçmiş! Elde mevcût neyse bak!

1295
Yüzde yok artık güzellikten ümît,
İster allık, istesen katranla git!"

Doktorun İyileşmesinden Ümîtsiz Olduğu Hasta

Hasta bir fert geldi, ey doktor dedi:
Nabza, el atsın, bakılsın istedi.

"Anla gel kalbin içimden derdi tek,
Çünkü nabzımdan damâr tam kalbe dek!"

Kalp görünmez içte elbet gizlidir,
Nabzda mevcût, kalbe varmış ilgidir.

Gizlidir yel, ey emin insan ki sen,
Bildirir tozlar, uçan yaprak hemen.

1300
Esme, sağdan, yoksa soldan mı desem?
Bildirir elbette yaprak neyse hem!

Bul, gönül sarhoşluğu sen, nerde var?
Sâde mahmûr gözlülerden et ki yâr!

Pek uzaksın sen ki Hakk'ın zâtına,
Bak, Nebîler, hem de, mu'cizâtına.

Mu'cizâtlar, hem kerâmet gizlidir,
Sâf, temiz pîr, gönlünün bir aksidir.

Yüz kıyâmet onların gönlünde var,
Komşu olmuş kimseler, sarhoş yaşar!

1305
Kim ki göçmüş oldu sâidden yana,
Hak'la birlik olma, lâyıktır ona!

Mu'cizât cânsız için te'sîr eder,
Yâ asâ ejder, deniz, **şakku'l-kamer**![170]

Câna te'sîr eyleyen, bî-vâsıta,
Gizliden kurmuş olur bir râbıta.

İğretidir cisme te'sîr etmeler,
Ruhda te'sir durmadan artıp gider!

Hem de, cânsızdan geçer bir gönle o,
Hiç hamursuz, yoğrulan ekmekte bu!

1310
Hem Mesîh'ten bitmeyen sofran ne hoş,
Meryem'in dalsız yetişmiş meyve hoş!

Kâmil'in kalpten kopan bir mu'cize,
Etti te'sîr isteyen kalpten size.

Mu'cizât su, kuş demek, noksân olan,
Tek suyun kuştur emin hep deryâdan.

Cânı âciz eylemiş nâmahremin;
Câna kudretler verir dost kimsenin!

Mutluluk bulmaz isen gönlünde sen,
Rehber al artık araştır, dur hemen!

[169] *Berde'l-Acûz: Kocakarı soğuğu.*

[170] *Ayın yarılması mu'cizesi.*

Hem eserlerdir görünmüş duyguya,
Te'sîr etmişten haberler verdi yâ!

Her ilâcın gizlidir gerçekleri,
Her hüner san'atta saklar sırları.

Bakmış olsan san'atın bir görkeme,
Gizlilik yok, çözdü bakmak, gözleme.

İçte mevcût gizlilik vurmuş dışa,
Fi'le dönmüş, döndü kuvvet olmuşa!

San'atından sen bilirsin herkesi,
Hem nasıl, almazsınız Hakk'ın sesi?

Hem sebep, içler, kabuklardır bütün,
Hep O'nun san'at nasılmış, bir düşün!

Hep seversin öyle yâ, gördün eser,
Sen bağışlardan olurken bîhaber!

Bir hayâlden sevmiş oldun halkı sen,
Şark ve garbın şahı bilmezsin neden?

Sözde son yoktur muhakkak ey ulu,
İsteyiş son bulmasın, maksâtta bu!

HASTANIN HİKÂYESİNE DÖNÜŞ

Dön de anlat hastanın hikâyeyi,
Aybı örten hâs hekim yapmış neyi!

Nabzı tutmuş anlamıştır hâli ne,
Kurtuluştan, tek ümît yoktur yine!

Der ki: "Gönlün istiyor her neyse yap,
Tâ ki gitsin eskileşmiş ızdırâp!

Akla gelmiş olsa bir şey, yap ki sen,
Sabr ve perhîz ızdırâp versin neden?

Sabr ve perhîz, derdinin olmuş ziyân,
Her ne gelmiş gönle, gel yap sen o ân!"

Hastadır, söylerdi Hak söylerse ne;
"Her ne arzun varsa yap!" derken yine!

Hasta der: "Var git hayırlar hep sana,
Seyre varsam ben de ırmaktan yana.

Açsa Allah, der sıhhâtten bir kapu,
Gezdi ırmaktan yana, gönlünde bu!

Geldi bir sûfî oturmuş orda hem,
El yıkar kat kat temizlik oldu tam!

Gördü sûfînin olunca kelleyi,
Hem hayâl isterdi vursun silleyi.

Öyle sûfî orda, hep bulgur yiyen,
Vurmak ister el ki kaldırmış iken.

Hem hekim ister ve yapmazsan dedi,
Yapmamak, olmuş senin derdin dedi.

"Düşmeyin tehlikeye!" söyler Hüda,
Sille akşetsem meğer olmaz mı da?

Sabr ve perhîz tehlikeymiş, ey falan,
Sen çekingen olma, vur çık ortadan!

Vurdu, birden çıktı bir şaplak sesi,
Der ki sûfî: "Kaltaban vurmak nesi?"

İstemiş sûfî de atsın yumruğu,
Saç, sakal yolsun, fakat, vazgeçti bu.

Halkta hasta, hummalı bîçâredir,
Sille vurmak şeytânın hîleyledir.

Suçlu incitmek için halk hep harîs,
Herkesin noksân akıl, dermiş habîs!

Sen ki, suçsuz bir başa vurmuş olan,
Görmedin lâyık, kıyas etsek, kafan.

Nefse uymuş, doktorum sanmaktasın,
Kim zayıf, bulmuş tokat vurmaktasın!

Çünkü dermân söyleyen gülmüş sana,
Âdem'in rehber ki buğday, baksana!

"Yardımı Hak'tan diler, Âdem, Havâ;
Dâne sonsuz ömre olmuş der, devâ!"

Âdem'i şeytân yanıltıp dövdü yâ;
Hep cezâ dönmüş, yiyen şeytan kafa!

Âdem'i, şeytân gelip sürçütmede,
Oysa, ardından Hüda el vermede!

Dağdı Âdem, hep yılan dolmuşsa ne?
Panzehirken madeni Âdem yine!

Sende yok idrâkin elbet zerresi,
Umma neymiş aldanıştır böylesi.

Yok Halîl'den bir tevekkül, hem sana,
Yok Kelîm'den bir kerâmet baksana!

Yok kılıçlar, İsmâiller kesmeyen,
Yok kerâmet, Nil'de bir tek yol açan.

Kutlu düşmüş olsa bir minâreden,
Şişti esvâp yelle inmiş bil ki sen.

Ey güzel fert, bahta yok dersin neden?
Hem neden, kendin yele verdindi sen?

Düştü Âd benzer ki çok minâreden,
Cân ve başlar üzre milyonlar iken!

Gelde seyret, düştüler minâreden?
Düştü milyonlar ki bak, seyret hemen!

İpte cambaz olmayı bilmez isen,
Gel de gez yerlerde sen, şükret hemen!

Kol, kanat yapsan kağıttan uçma sen,
Böyle sevdâ baş yemiş, çok önceden!

Silleden sûfî, âteş almış idi,
Tâ başından, akibetler gözledi.

İlk adım atmış iken durmuş olan,
Bir tuzak görmüş de geçmiş dâneden.

Son gören göz mutludur, elbette çok,
Gördü onlar ten çürür, hiç fayda yok!

Gördü Ahmed, hem cehennem nerdedir,
Hem de, kıldan ince var, bilmektedir!

Arşı, Kürsi, cenneti görmüş idi,
Gafletin her perdeyi yırtmış idi.

Geçmek istersen zarârdan bir kere,
Bak başından, yönlenip en son yere!

Cümle yoklar hep görünsün var sana,
Duygu görmüş her ne, âdî baksana!

Bâri gör, her kimde var olmuş akıl,
Gündüz, akşâm yok ki, bulmak gâye bil.

Yokluğun düşmân olan, mertlik arar,
Gönle dükkân açtı, kâr sevdâlılar!

Tarladan, hiç var mı mahsûl istemez,
Kuş fidanlıktan fidanlar beklemez?

Bilgi sevmezden giden yok mektebe,
Yok ibâdetten talepsiz mertebe!

Aklı çoklar, varı atmış arkaya,
İstenen, *yok*; *yokların* kul oldu *yâ*!

Çünkü, Hak san'atının, *yok* mâdeni,
Yokta bulmuştur tecellî görkemi.

Bundan evvel bir işâret söyledik,
Görme şaşken bunları sen istedik!

Bir sanatkâr biz dedik, *yokluk* arar,
San'atı olmuş olur *yoklukla* var.

Yer arar mîmâr, *yapılmış* olmayan,
Yâ çökük elbet tavan, bir *yurt* inan!

Testiler boşken arar elbet saka,
Kapusuz ev dülger ister mutlâka!

Saldırırlar avlanırken *yokluğa*,
Sonra başlarlardı ondan, kaçmağa.

Her ümît *yoklukta*, ürkmüşsün neden?
Uzlaşır oldun, çekindin hem de sen!

Tek tamahın oldu *yokluk*, mâdemâ,
Yok ve *yokluktan* kaçış lâyık mı *yâ*?

Anlaşırsın *yokla* manâ üzre sen,
Yokluğundur gölge, pusmuşsun neden?

Elde varlıktan meğer çektin gönül,
Yokluğun deryâ da kalp oltanda bil!

Sen murâdın deryâdan kaçtın neden?
Oltanın, *yüzbin* kadar av var iken!

Kâra, ad taktın neden bilmem ölüm?
Sihre bak, kârlar görünmüş tam ölüm!

Bağlamış göz, onda sihr, hem san'atı,
Tâ ki cândır, kuy'ya etsin rağbeti.

Hem hayâldan, Hak'ta mevcût hîleden,
Sahrâlar hep zehr, *yılan* sandındı sen!

Kuy'yu insan, şimdi sığnak sanmada,
Hem ölümdür kuy'ya enson atmada.

Söyledim ben, böyle çok *yanlışları*,
Dinle Attar'dan azizim bunları!

SULTÂN MAHMUD VE HİNTLİ KÖLESİ

Dinle, Attar ince sözler söylemiş,
Hem de birçok inciler delmiş imiş.

Şimdi Hindistan'da ki harpten ele,
Çok ganîmet, hem alınmış bir köle.

Gör halîfe eyleyip, etmiş oğul,
Verdi taht, taç, ordu vermiş oldu bil!

Mâcerâ neymiş eğer ister isen,
İşte Attar'dan gelip, öğren hemen.

Bil çocuk, taht üzre kalmış şah ile,
Şahın öz tahtında birlikler hele.

Dâimâ, *yanmış*, *yakılmış*, ağladı,
Şah ki dönmüş: "Kutlu er bilsem" dedi.

"Ağlaman anlat neden? Devlet mi *yok*?
Şahların şahıylasın, hem sen ki bak!

Tahttasın artık, vezîr asker denen,
Saf tutar ay, *yıldıza* dönmüş hemen."

"Ben ki şundan ağlarım, annem nasıl,
Kaldı *yurdumda* ki ben, bilsem nasıl?

Senle korkutmuştular onlar beni,
"Mahmud'un ellerde görsem" der seni!

"Hem babam kızdıkça eyler pis hitâb;
Böyle bed duâ ölüm ister azâb.

"Bundan artık bir duâ bilmez misin?
Böyle bir pis bedduâ etmektesin?"

"Merhâmetsiz, gönlü taş bir annesin,
Şimdi yüz hançerle öldürmektesin!"

Onların sözden şaşardım ben yine,
Korkular düşmüş olurken gönlüme!

Sen, cehennem hûylusun Mahmut iken,
Zulme örnek, derde örnektin neden?

Ben, senin korkunla inlerdim bütün,
Rahmetinden gâfil olmuştum, düşün!

Nerde annem? Bir gelip görsün beni!
Şah-Cihân, tahtındayım görsün beni!"

İşte, yokluk üzre darlanmış olan,
Hûy, daraltır, korkutur hiç durmadan!

Bilmiş olsan Mahmud'un adli nedir,
Sonda hoşluk var ve Mahmud istenir!

Korku Mahmut'tur, gelip korkan gönül,
Duyma sen, yoldan azıtmış anne bil!

Avı oldun, sen tamamen yokluğun,
Hintli misli âşığı yoksulluğun!

Annenin benzer muhakkak ten denen,
Hem sevincin yüz defa düşmân iken.

Hastalansın ten, ararsın dermânı,
Bir dirilsin andırır put, şeytânı.

Zırha benzer ten denen, dolmuş sitem,
Faydâsız kışlarda, hep yazlarda hem!

Sabredersen, bed olan yoldaş iyi,
Gönlü açmış sabr, genişlik verdiği!

Mehtâb olmuş, ay ki sabretmiş gece,
Gül, diken sabrıyla kokmuş güçlüce.

Sütlerin, pislik ve kan sabretmesi,
Yavrunun olmuştu doymak hissesi.

Küfre hep sabr eyleyen peygamberân,
Hakk'a dost, hep oldular, sâhipkıran!

Kimde görsen tâzelenmiş giysi sen,
Uğraşıp almış odur bil sabr ilen.

Kim ki görsen aç, susuz, hem çıplacık,
Hep sabırsız olmanın oymuş tanık.

Kim ki ürkek, cânda dertler var desen,
Arkadaştan gelme pislik, bil ki sen.

Sabr edip göstermiş olsaydın vefâ,
Yârdan ayrılmaz ve çekmezdin cefâ!

Hak hûyu alsan, ve bâl, süt mislisin,
Oldun artık: "Batmışı sevmem" diyen!

Kervânın, ardında âteş kaldı yâ,
Öyle kaldın, ayrılıştan arkada!

Ey sabırsız, Hak'tan ayrı bulsan eş,
Dertlenirsin senle olmaz hayrın iş!

Dostla sohbet, altın olmuş bir kere,
Sen emânet eyledin hâinlere.

Hak'la düş kalk, altın hûylar al hemen,
Olmasın zâyi emânet bil ki sen!

Hûy yaratmış Hakk'a yönlen dur hemen,
Gel bürün artık, Nebî hûylarla sen.

Sen koyun versen, verir Allah sürü,
Her sıfât, sunmuş kemâl, Allah, yürü!

1425
Kurda vermişsen emânet, sen kuzu,
Kurtla, Yûsuf denk değildir doğrusu.

Kurt ki kurnazlık eder aldanma sen,
Tilkilikten faydâ gelmiş, sanma sen.

Cehle dalmış gönlünün yoldaş olan,
Sonda vermiş oldu zahmet, bil ki sen!

Çifte âlet var onun, hünsadır o,
Sonda çift işler çıkar, gerçekte bu!

Hep kadın, kızdan korur erkekliği,
Bak gelip sunmuştu kız, kardeşliği.

1430
Oysa gizler fercini erkeklere,
Ben de erkek der durur, hep erlere!

Hak: "Onun biz aybı attık meydâna,
Burnunun üstünde sunduk, baksana;

Tâ ki, görmüşler geçer o hîleden,
Aldanıp girmez çuval sunmuş iken!"

Vermez âlet, erkeğin erkekliği,
İlme gel! Terket ve kork, câhilliği!

Nüktedân, câhilse dost, aldanma sen,
Cümle sözler, yıllanan bir zehr iken!

1435
Annenin cân, gözde nûr olmuş iken,
Dert ve hasret, başka şey vermez hemen!

Anne der: "Bey, bezdi mektepten çocuk, "
Sen büyüksün, söylemişler hem açık.

Başka eşten gelse yapmazdın bunu,
Sen cefâ etmez idin, gör en sonu!

Şimdi oğlum olmamış olsaydı bu,
Annesi aynen demişti doğrusu!

Gel uyan! Kaç annenin şefkâtse sen,
Gör pederden sille hoş, bal vermeden!

1440
Anne nefstir, hem peder mert bir akıl,
Önce darken yüz rahât sunmakta bil!

Ey akıl vermiş, yetiş feryâda sen;
Vermemişsen, yardım olmaz kimseden!

Senden istek, cümle ihsânlar senin;
Biz kimiz? Evvel senin, âhir senin!

Söyleyen sen, dinleyen sen, hep sen ol;
Mâl ve mülküm, bulmamış varlıkta yol!

Varsa teklîf; ver ki istek secdeye;
Etme tenbel, koyma şevki sönmeye!

1445
Cebri kâmillerde olmuş kol, kanat,
Olsa tembel, bağ olur zindân murât!

Nil sayıp dur, cebri benzer bilki sen,
Dosta suymuş, kâfire kandır hemen!

Şaha gitsem der, doğan açmış kanat,
Kuzgunun çırpışta leş olmuş murât!

Şimdi, şerhetmek için dön yokluğa,
Panzehirdir, sen, zehir sandındı yâ!

Hintli komşum, gel çocukluk etme sen,
Yokluğun hiç Mahmud'undan korkma sen!

1450
Gel bürünmüş olduğun tenden sakın;
Sen de hiçsin, sen de hiç, senden sakın!

Hiç şey olmaz, oldu âşık olmaza,
Hiç varolmaz, yol keser var olmaza.

Hep hayâller ortadan kalmış ise,
Akla sığmazlar âyân olmuş size.

GEÇMİŞ GİTMİŞ OLANLARA ÖLÜM YÜZÜNDEN ELEM VE SIKINTI YOKTUR; ONLAR ANCAK ELLERİNDE OLANLARI KAYBETTİLER. ONA ACINIRLAR.

Doğru söz söyler Nebi, başbuğ olan,
Der ki: "Dünyâdan, bütün göçmüş giden.

Yok ölümden derdi, hiç çekmez acı,
Onda dert, geçmiş giden fırsat gücü!

1455
Devletin, her ni'metin mahzen iken,
Hem ölüm, hiç olmamış kıblem neden?

Kıblem olmuştur hayâl ömrümde hep,
Şaşkınım, gelmiş ecel yitmiş talep!

Ölmüşün hasret ölümden olmamış,
Hasreti, işler için yol kalmamış?"

"Bir köpük bunlar nakışmış görmedik,
Hep köpük deryâda coşmuş bilmedik!

Bir deniz, atsın köpükler yerlere,
Git mezârdan seyre bak sen, bir kere."

1460
Söyle: "N'olmuş oynaşıp, hem coşmanız?
Mahve terk etmiş olan, gerçek deniz!

Söyleşirler, dille yok, hâllerle sen,
Gel de bir, deryâya sor, derler hemen!

Dalga olmazdan nakışlar oynamaz,
Olmadan yel, kalkmaz elbet orda toz.

Nakş, sûret, toz gördün artık, gör yeli,
Sen köpük gördün, deniz var bilmeli!

Gel de gör! Görmek dönüşsün faydaya,
Sonda bir ten; yağdı, etti, kandı yâ!

1465
Yağların mum, ermez aydınlatmaya,
Et desen, mestin kebâp olmazdı yâ.

Sende mevcût ten erit, yet bakmaya;
Bakmaya git, bakmaya git, bakmaya!

Bir bakış, görmüşse, yüz fersâh düzü,
Oysa, âlem gördü, görmüş şah yüzü.

Çift bakıştan çok da fark var onlara,
Hak bilir, göz sürmesi vardır, ara!

Dinledin yokluk ve yokluk şerhini,
Gayret et, tutsun bu deryâlar seni!

1470
Varlığın tezgâh ki yokluk âlemi,
Yok nişân, yok, ordadır yokluk demi!

Nadir işler sunmak ister kimseler,
Yokluğu durmaz ararlarmış meğer!

Şüphesiz üstâdların üstâd Hüda,
Kullanır hep, yokluğun tezgâhı da!

Nerde yokluk çoksa, Hak tezgâhıdır,
Çünkü Hak tezgahı hep yokluktadır!

Hem de yokluk, üstlerin en üsttedir,
Nerde yoksul varsa hep, yüksekçedir!

1475
Mâl ve tenden yoksul olmuş bir kişi,
Olmaz elbet hiç dilenmiş bir kişi.

Bir dilenmiş, mâl tüketmiş kimsedir,
Kanaatkâr, cismi atmış kimsedir.

Şimdi dertten sen, şikâyet eyleme,
Rahvân atlar, fakra çekmiş gam yeme!

Bunca söz ettim yeter, fikreyle sen,
Akla bak, donmuşsa, yönlen zikre sen!

Fikri, zikrin titretir, gayret yine,
Bul güneş sen, zikri donmuş fikrine!

1480 İşte maksat cezbedir, kardeş fakat,
Geçme işten, cezbe beklersen sakat!

Nâza benzer, sanki terketsen işi,
Nâz mı duymuş, cânla oynaşmış kişi?

Sen kabûlü, reddi hiç fikreyleme,
Sâde emri, nehyi gör, söz söyleme.

Cezbe, çöp yurttan uçar ânîce hem,
Bak sabâh olmuş, mumu söndür bu dem!

Gerçeği görmekte gözler, nûr onun,
İç görür, oymuş ki sâhip nûrunun.

1485 Zerre sönmez, hak güneş göstermede,
Katreler deryâ, deniz seyretmede.

TEKRÂR SÛFÎ VE HAKİMİN HİKÂYESİNE DÖNÜŞ

Der ki sûfî: “Bir tokat vurmuşsa bu,
Sen belâ üzre yürürsen, oldu mu?

Hep tevekkül hırkası giydikçe ben,
Sille elbet pek kolay gelmiş hemen!

Pek arık gelmişti artık hasmı da,
Yumruğu vursam da ben, düşmâncana;

Hem kolay olmuş erir yumrukla o,
Şah kısâsın emreder olmuşsa bu;

1490 Hayme vîrân, hem direk zâten kırık,
Bir bahâne bekliyor çöksün, yazık!

Zâten ölmüş bir herif, derken yazık,
Bir kılıçlık bir kısâs dersen, yazık!

Dövmeyim derken, alıp gitsem onu,
Hâkimin huzra götürsem en sonu!

Hak terâzî olmuş oydu kîleye,
Girdi gör şeytândan artık hîleye.

Hem haset, harpler için olmuş makas,
Düşmânın harpler kesen oymuş makas.

1495 Hapseder şeytân, komaz elbet kadı,
Fitneler kalmaz o kanun var idi.

Hem terâzi gördü mü düşmân denen,
Vazgeçer, elbette bitmez fitneden!

Hem terâzi olmadan çok verseniz,
Mümkün olmaz, aslâ râzı etmeniz.

Harbi def etmekte rahmet olmada,
Rahmetin deryâda katre kalmada!

Pek ufak, kıymet bilinmez katreler,
Bir denizden, lûtfu hep sunmuş gider!

1500 Gözde toz silmiş olursan, katreden,
Bak görürsün bir muazzam Dicle sen!

Külle şâhit oldu elbet cüz’ denen,
Hem şafak söyler, güneş var bil ki sen!

Hem "Güneş batmış, şafaktır, and eder,"
Hak mûrad olmuştu Ahmed, bil yeter!

Dâne kapmış, titreyip durmuş böcek,
Görse harmân, titremiş olmazdı pek!

Sabrı bitmiş sûfînin, gel dön söze,
Sillenin hakkında tezlik yok size!

Gönlü hoş tutmaktasın zâlim kişi,
Yaptığın görmez misin, gaflet işi?

Hem unuttun yaptığın geçmiş, gider,
Örtüler germişti gaflet, perdeder.

Düşmânın ardında olmaz olsa hem,
Kâinât elbet hased eylerdi tam!

Hapse düştün, bil ki sen haktan yana,
Az da olsun, özre, sen yaklaşsana!

Tâ ki birden tutmasın hâkim seni,
Sen durult artık suyun, olsun yeni!

Vardı sûfî sille vurmuş kimseye,
Hem etek tutmuştu sen gel, döv diye.

Hem çekip hâkime dönmüş gitti de,
"Ters eşektir, doğru bindir merkebe!

Yâ dövüp, neymiş cezâ sen ver ona,
Neyse lâyık, gel de ver, ondan yana!

Verdiğin hükmünle ölmüş olsa ne,
Senden artık bir vebâl, olmaz yine!

Hâkimin, hükmüyle ölmüş kimseye,
Hak oyuncak olmamış, olsun niye?

Hak vekîldir, hem de adlin gölgesi;
Sâhibi Hak, layığın hak aynası.

Mazlûmun hak neyse, hak etmiş verir,
Sanma hırs, kızmak gelir yüz gösterir!

Hem cezâ Hak, hem kıyâmetler için,
Bir hatâ olsun, diyet olsun niçin?

Borçludur, " hakkım" deyip dövmüş olan,
Hak için dövmüş, emirdir bilki sen!

Oğlu dövsün öldürür olsun baba,
Bir diyet lâzım gelir, versin baba.

Kârı var ondan ki vurmuş oğluna,
Oğlunun hizmet de vâcibtir ona.

Bir muallim dövse hem, ölsün çocuk,
Öğreten vursun dayak bir korku yok!

Çünkü öğretmen emin bir kimsedir,
"Hem emirdir hem de, Hak emrindedir!

Yok ki farz, hizmet için öğrenciye,
Hoca kendiyçün cezâ versin niye?

Hizmetim derken döver görsen baba,
Kurtuluş bulmaz diyet derken baba!

Kendinin varlık ne var, kes, Zülfikâr,
Kendin ol fânî meğer dervîş kadar!

Terkedersen mutlaka sen kendini,
Anladın "Allah yaparmış" sırrını!

Hem diyet Hak üzredir, kuldur emin,
Hep fıkıh şerh eylemiş pek çok bilin.

Her mekânın, ayrı san'atkârı var,
Mesnevî, fakr üzre hep olmuştu yâr!

Kundura dükkanı saklar, has deri,
Tahta görsen bir kalıptır gel beri.

Her kumâş dükkânı, dolmuş bez, kumâş,
Var demir bir metre ölçmüş bez, kumâş.

Mesnevîmiz, birliğin dükkânıdır,
Orda, birden başka şeyler put kalır.

Put övülmüşken olur halkın tuzâk,
İşte yüksek, akkuşun benzerdi bak!

Hem okunmuş Sûre ki, Necm Sûresi,
Bir sınakmış, Necm'den almazmış sesi!

Sonda, kâfirlerde etmiş secdeyi,
Baş koyar olmuş, görürler gerçeği.

Anlaşılmaz, karmaşık bir söz ki var,
Var Süleymân, şeytânın sen olma yâr!

Dön de sûfî, hâkimin gel kıssaya,
Hem sitemkâr, hem zayıf anlatmaya!

Kadı der: "Oğlum açık anlat ki sen,
Hayr u şerden bir nakış yapsam ki ben!

Kimdi vurmuş, hem vurulmuş yer nere?
Hastalıktan, bir hayâldir, bak ere!

Var hukuk, her cânlıya, her zengine,
Ölmüşün yoktur, hukuk bitmiş yine!

Yokta aş vermiş ve benlikten geçen,
Ölmüşün yüz kat o ölmüştür hemen!

Bir defâ ölmüş o gitmiş ortadan,
Şimdi sûfî, yüz tarâftan öldü san!

Bir defâlık öldürür varken ölüm,
Ölme üçyüz kez, diyet bitmez ki tüm!

Çok defâ öldürdü Allah bunları,
Diyet etmiş, döktü hep ambarları.

Hem de onlar benzemişler **Circis**'e,[171]
Ölme altmış, kalkma altmış kez ise!

Sevginin hançerle gör, ölmüş niye,
Durmadan sızlar durur, gel vur diye.

Hep şehît, varlık şu ân, Hak aşkına,
Tekrâr ölmek âşığıymış baksana!

Kadı der hem: "Cânlıya hükmüm benim,
Yok işim ölmüşle, yok fikrim benim!

Canlı saydın, hem mezâr bilmez ama,
Duygu ölmüş, sağ demek olmaz ama.

Sen mezârlar içre çok ölmüş gören,
Birde ölmüşlerde gel gör, kabri sen!

Hem mezârdan düşse kerpiç üstüne,
Aklı çok kalkıp dâvâ etsin mi ne?

Hışm edip sen gütme kîn, ölmüşlere,
Bir hamâm nakşıyla kavgan, boş yere!

Şimdi şükret vurmamış elbet diri,
Canlının red, Hak'ta red almış yeri.

Zindenin hışm, Allah'ın hışmın işi,
Hak'ta elbet zindedir, her pâk kişi.

Hak ki öldürmüş, ayaktan üfledi,
Çarçabuk, sanki kasap yüzmüş idi.

---

171 *Circis; Kapadokya'da doğmuş İzmit'te şehid edilmiş bir Hristiyan azizi. Altmış defa öldürülmüş, altmış defa dirilmiştir, diye rivayet edilmiştir.*

Hak ki üfler, kaldı sonsuz onda o,
Bir kasaplık üfleyiş olmaz ki bu!

Çokça fark vardır bu çift, üfrüşte de,
Oysa bir ayb, buysa ziynet vermede.

Bir kasap üfler, hayatlar oldu yok,
Hak da dirlik, üfleyiş, sonsuz ve çok!

Her soluk uymaz gelip sığsın söze,
Sen uyan, yüksel çukurdan çık düze.

Yok yeri, gezsin neden eşşekse bu?
Bir odun nakşı yük etsek doğru mu?

Tâbut al koy, istedin merkep niye?
Tâbuta koy, hem de lâyıkmış diye!

Zulm nedir? Koymak gereksiz bir yere!
Sen koyup hiç etme zâyî bir kere!

Der ki sûfî: "Hem revâ olmuş mu bu,
Sille vurmuş, buydu gerçek, doğru bu.

Bir tokat atsın değirmen merkebi,
Sille vursun sûfîye hak öyle mi?"

Kadı hem der:"Az ve çoktan sende ne?"
Der adam: "Tek altı dirhem öyle de!"

Kadı hem der: "Harca sen üç dirhemi,
Etme söz ver üç buna bitsin hemi.

Hem zayıf, hem gör ki yoksul bir adam,
Üç kuruşluk ekmek alsın ver adam."

Hastanın gözler ilişmiş kadıya,
Kelle, sûfî kellesinden hoştu yâ;

Vurduğum hem sille elbet pek ucuz,
Söyleyip el kaldırır vursundu tez;

Sanki söz, söyler gibi varmış ona,
Bir güzel şaplak vururken boynuna;

Der ki: "Hem sizler alın hep dirhemi,
Dâva bitsin, hır-gürün bitsin demi!"

KADI EFENDİNİN BUNA KIZMASI, SÛFÎNİN SİTEMDE BULUNMASI

Kadı kızmışken sûfî: "Hey hey!" ki bil,
"Hükmün âdil, hiç de azgınlık değil!"

Şeyh-i din, hem pek emin bir kimse sen!
Hem revâ gördün nasıl, gel söyle sen?

Bilmedin hiç, kim kazar olsun kuyu,
Düşse kardeş, kendi düşmüş say bunu!

Sen hadîsten öğren ey cânım oğul,
Böyle yap sen, varken imkânın oğul!

Bir hükümden, olmuş olsun bir kazâ,
Bir hüküm, bir sille atmış hakezâ!

Vay senin, eyvâh senin her hükmüne;
Baş, ayak, senden de dert bekler yine!

Üç kuruşluk, zâlime ettin kerem,
Zâlime sen rahmet ettin muhterem!

Zâlimin sen kes eli, rahmet niye?
Hükmü, zâlim el tutar dizgin diye!

Sen o vahşi kurda, süt vermiş isen,
Bir davarsın, Hakk'a yönlen, gel uyan!

KADI'NIN SÛFÎYE CEVÂP VERMESİ

Kadı der hem: "Vâcib uy varken kazâ,
Hem kaderden sille, dert varken rızâ!

Râzıyım içten alın yazmışsa ne,
Gönlümüz hoştur, yüzüm ekşiyse de!

Gönlümüz bağdır, gözüm elbet bulut;
Göz ki ağlar, bağ güler, oymuş unut!

Kıtlığın yıl olsa, hep gülmüş güneş,
Bahçe bağlar cân verir, ölmekle eş.

Hak demiş: "Çok ağlayın" duydun hemen,
Hep gülersin, bir pişik kelleyle sen.

Gözle yaş dökmüş olursan mum ne ki,
Hâne aydın, mum yakarsan öyle ki!

Anne yahut, gör baban asmışsa yüz,
Yavrusun saklar zarârdan, kuşkusuz.

Gördün ahmak, gülmenin zevkiyse ne,
Ağlayış olmuş şeker gel bir dene!

Var cehennem, ağlatır olsun seni,
Şimdi cennetten de hoştur, ân onu!

Ağlamak, gizler, bütünden gülmeler,
Hazne vîrân yerdedir, ey sâf meğer!

Zevk desen gamlarda gizlenmektedir,
Âb-ı hayvân hep karanlıklardadır.

Menzilin yollarda, çok ters nal izi,
Dikkât et hep, ihtiyât et, aç gözü!

Gördüğün ibret sunar, dört aç gözü,
Yârinin çift göz, yâr etsin gör sizi!

Hem de bil Kur'ân'da şu'râ emri, var,[172]
Yâre dost ol, etme of, gel ol ki yâr!

Yol için dost, arkadır, sığnak demek,
Hoş bakarsan, sevgi yol, bulmak gerek!

Dosta varmışsan, sükût et, gel otur,
Halkanın üstünde sen kaş olma, dur!

Topla aklın cum'adır vardır namâz,
Toplananlar fikr eder, susmuş birâz.

Varlığın her neyse çek, suskunluğa,
İz ararsan, bakma sen iz olmağa!

Der Nebî: "Yıldız nasıl yol gösteren,
Derdin ummân, Ashabın yıldız hemen!"

Dik de göz, yıldızla, sen yollar ara,
Söz, bakış bozmakta, susmaktır sıra!

Doğru çift söz söyle, sen dur ortada,
Bir bakarsın çok yalan eklenmede!

Duymadın hiç: "Sözde söz açmış" denir,
Söz gelir, ardınca sözler eklenir.

Doğru sözdür, söyleyim artık deme,
Doğru söz eğrildi bazan, söyleme.

Ağzı açmışsan o söz olmaz senin,
Sâf sözün ardında, pis söz var hemin.

---

172 *"Onlar işlerini birbirlerine danışarak yaparlar..." (Şu'râ, 38)*

Hak yolun vahyinde masûmun sözü,
Hem de sâftır açsa ağz, câiz özü.

Bak Nebî, nefsiyle boş söz söylemez,
Bir hevâ doğmaz ve doğsun istemez!

Hâli anlat, başka sözler söyleme,
Bencileyn söz söyleyip, boş eyleme!

SÛFÎNİN KADI'YA SORUSU

Der ki sûfî: "Maden, altın madeni,
Burda kârdır, orda dert olmuş hani!

Hepsi Âdem'den gelir olmuş ama,
Aklı çok bu, oysa sarhoş baksana!

Umanından aktı ırmaklar meğer,
Burda tatken, orda zehr akmış gider!

Cümle nûr, bâkî güneşten gelmedir,
Doğru yanlış, bir şafak bilsek nedir?

Hep boyanmış gözler aynı sürmeden,
Şaş ve düzgün görmeler çıkmış neden?

Hak "benim yoldur " demiş yoktur mola,
Yok vefâ hiç, yolkesen düşmüş yola!

Hepsi Allah'ın, gelir darphâneden,
Bâzı hoş basmış ve kalp basmış neden?

Hürle, şaşkın aynı batından doğar,
Hem "peder'den sır çocuk" denmek mi var?

Vahdeti kim gördü, yüz binlerce de,
Durmadan varlıkta cümbüş etmede!

KADI'NIN SÛFÎYE CEVÂBI

Der ki kadı: "Sûfî hayret etme sen,
Söyleyim gör, bir misâl vermekle ben!

Âşığın çoktur karârsızlık, o da,
Oysa maşûkun sebâttan gelmede!

Çünkü mâşûk, dâimî nâz mektebi,
Şimdi âşık titreyen yaprak gibi!

Onda gülmek, ağlayışlar coşturur,
Hep yüzünden, yüz sular dökmüş durur.

Bak neler, elbet nasıllar yol bulur,
Sanki olmuş bir köpük, oynar durur.

Yok, onun zâtında zıd, ortak ise,
Giydi varlık, onda vardan elbise.

Zıd nasıl varlık verirmiş zıddına?
Belki kaçmış, hem uzaklaşmış ona!

Eş nedir? Elbet misil, hâs, bed için,
Bir misilken, misli halketsin niçin?

Ehl-i tekvâ, Hak yaratmış bil ki sen,
Bir birinden üstün olmakmış neden?

Bahçenin yaprak kadar zıd, olsalar,
Ummânın onlar köpük olmak kadar;

Gör, denizden zıd, tecellîler ne var,
Orya nerden, keyfiyet gelmiş sığar?

Hem onun en az oyun, cânın senin,
Cân, nasıl, elbet niçin, hiç der misin?

Cân, akıl her katrede olsun peki,
Ten için bigâne ummân öyle ki.

Kaç, nasıl, darlıklara sığmış nasıl?
Aklı küll, kalmış bilinmezmiş nasıl?

Der akıl: "Cânsız ve dönmek isteyen,
Ummanından, bir ıtır aldın mı sen?"

Der cesed: "Ancak senin gölgen benim,
Gölgeden kim yardım ister, gölgenim?"

Şimdi anlar, anlamaz, âciz kalır,
"Anlayan ben," dense küstahsın denir.

Gör güneş hizmettedir her zerreye,
Nûr saçarken, döndü bir bak bendeye!

Burda aslan, baş eğerken ceylana,
Hem doğan çil kuşla yoldaş, baksana!

Sen inanmazsan düşün bir, Mustafâ,
Hem de miskinden duâ isterdi yâ!

Burda, öğrenmek diler, yol gösterir,
Dense, câhilsin, nasıl idrâk verir?

Padişahın lâyığı, hazneyse de,
Bir harâb yer içre gömmüş, bilmede!

Hep araştırmak sunar, gör cüzleri,
Zân desen, tersten giden nal izleri!

Bir hakikatte, hakikat gark olur,
Belki yetmiş fırka millet can bulur!

Sûfî cândan, gel gönülden dinle sen,
Saçmalıklar hep senindir, söylenen!

Vurmuş olsun elle takdîr baksana,
Giydirir, hastan ağır esvâp sana!

Çünkü şah bir sille vurmuş, sonra da,
Tâc ve taht sunmaz mı sandın, şahı da?

Onca dünyâ, bir sinekten, bir kanat,
Sille vursun, sundu bin ihsânâ tat!

Boynu, dünyânın yükünden çek ki sen,
Sen Hüda'dan sille al tez gel hemen!

Hep nebîler sabrederken dertlere,
Onlar ordan çıktılar yükseklere.

Ey yiğit, artık hazır dur evde sen,
Hem bulur olsun seni, ihsan eden!

Yoksa, gelsin evde kimse bulmasa,
Hem geri gitmişti tekrar elbise!

SÛFİNİN KADI'YA TEKRÂR SORMASI

Der ki sofi: "Neydi hem, bilmem cihân,
Sunsa, sonsuz rahmeti hiç durmadan!

Atmasaymış her zamân dert ortaya,
Hiç değişmez, vermesin zahmet bu yâ!

Gündüzün nûr, çalmamış olsun gece,
Kış gelip de bağ perişan etmese;

Olmasın sıhhat giriftar dertlere,
Korku, sulhu bozmasaymış bir kere!

Hâsılı ni'mette hır gürler neden?
Olmasın, rahminde neymiş eksilen?"

KADI'NIN SOFİYE CEVÂP VERMESİ VE TÜRK'LE TERZİ HİKÂYESİ

Kadı der: "Elbette boş bir sûfisin,
Hem de bomboş sanki " bir Kef" mislisin!

Duymamışsın, ağzı hep ballar saçan,
Gece terziden hâinlik anlatan!

Halkı soymuşlar, soğan soymuş gibi,
Anlatırken, eskimiş hikâyeyi!

Hep kumâş kestikçe çalmış parçalar,
Hem nasıl şu bu deyip anlattılar.

Terzinin hâlden okur bir fert gece,
Toplanır halk, dinlemişler öylece!

Dinleyen bulmuş ve dinletmiş onu,
Cümle cüzler bir hikâye en sonu!"

PEYGAMBERİMİZ: "ŞÜPHE YOK Kİ ALLAH DİNLEYİCİLER HÜRMETİNE VÂİZ EDENLERİN DİLLERİNE HİKMET TELKÎN ETMEKTEDİR" BUYURDU

Dinleyenden, söz duyar, çok zevk alır,
Öğrenen uğraşsa, âlim şevk bulur!

Çengi çalsın, çalgıcı birçok makam,
Dinleyen hiç yoksa, yük olmakta tam.

Akla gelmez bir makam, elbet gazel,
Perdeler üstünde gezmez artık el!

Gaybı dinler bir kulak olmazsa hem,
Müjdeler, gökten vahiy sunmaz o dem!

San'atı görmez o göz olmaz ise,
Hiç felek dönmez ve yer gülmez bize.

Hâs gören gözler için **"Levlâk"**[173] sözü,
Pek de keskin, görmüşün buymuş izi!

Halk, kadın, uyku, yemek aşkıyladır,
Nerde Hakk'ın, san'ata bakmaktadır?

Yal yiyer olmaz iken birkaç köpek,
Dökmemişsin teşte sen, tutmaç demek!

Ehl-i Kehf'in, hep yolunda ol ki sen,
Kurtulursun, orda yal yenmez hemen.

Merhametsiz terzi çalmış dendi yâ,
Hileler dönmüş olurken ortada!

Bir Hıtalı Türk ki o hengâmede,
Böyle sözlerden taşan bir öfkede;

Bir kıyâmet sanki, sır açmış gece,
Her hakîkat ehli bilsin öylece.

Nerye gitsen, orda sırrın harbi var,
Sır açan, düşmânla harp etmekteler.

Şimdi mahşer vaktidir, gel belle sen,
Sırrı söyler bir boğaz sûr, var hemen!

Öfkenin neymiş sebep yazmış Hüda,
İşte bak, takdir, fenâlık ortada!

Terzilerden saydı hile, her şeyi,
Dertlenir Türk, artırırken öfkeyi.

Kimdi der meddaha üstün hîlede,
Şehrin üstün terzi kimmiş söyle de?

---

[173] *Levlâk: "Sen olmasaydın, âlemi yaratmazdım." hitabı.*

TÜRK'ÜN TERZİ BENDEN BİR ŞEY ÇALAMAZ DİYE BAHSE GİRMESİ

Der Ciğerzade denen bir terzi var,
Halkı bezdirmiş odur, ölmüş kadar!

Der ki: "Girmek isterim, her bahse ben,
Bilki çalmaz, bir kumaştan ip denen!"

"Senden üstünler bulup mat eyledi,
Uçma sen, hem bahsi terk et," söyledi!

"Git de, aklından da mağrûr olma sen,
Hîlesinde kaybolursun bilmeden."

1680
Kızdı Türk: "Vadinde israr eyledi,
Tâze, eski neyse çaldırmam dedi!"

Üstelerken, büsbütün kızdırdılar,
Bahse girmiş oldu artık, ağz açar:

Has atım var, sizlerin olsun rehin,
Bir kuruş çalmışsa, at olsun sizin.

Hem becermez, hiç kumaş çalmaz ise,
Ben de bir at isterim der herkese!

Türkte hırsından düşüp yatmaz gece,
Hep hayâlinden savaşmış öylece!

1685
İlk sabâhtan toplayıp atlas kumâş,
Terzinin dükkâna vurmuş oldu baş.

Bir selâm vermiş iken, hem ustaya,
Kalktı hoşbeş eyleyip durmuştu yâ!

Haddi aşkın, saygılar sunmuş o da,
Gönle girmiş, hâl hatırlar sormada.

Duydu ondan, bülbülün benzer sesi,
Sundu İstanbullu gerçek atlası.

"Biç ki bundan, harb için kaftan bana,
Üstü dar, alttan genişlik ver ona!

1690
Üstü dar olsun güzel dursun hele,
Alt genişken hiç dolaşmazmış bile!"

"Ey azîz yüz hizmet etsem ben sana,
Bir şeref olmuş olur hizmet bana!"

Önce ölçmüş hem ne miktârdan çıkar,
Lâfa tutmuş oldu Türk'ü âşikâr.

Başka beylerden de sözler etmede,
Onların ihsânı, lûtfu övmede!

Kıskanan kim varsa söz etmiş idi,
Hem de güldürmek için, söz söyledi!

1695
Hem çıkarmışken makas âteş gibi,
Biçki başlar, ağzı, efsûn mektebi!

TERZİ GÜLDÜRMEK İÇİN SÖZ SÖYLEDİ. TÜRK'ÜN KAHKAHA İLE GÜLMEYE BAŞLAMASI, DARACIK GÖZLERİNİN KAPANMASI, TERZİNİN BÖYLECE KUMÂŞI ÇALMAYA FIRSÂT BULMASI

Başlamış Türk duyduğundan gülmeye,
Dar olan göz, başlamış örtülmeye.

Terzi çalmış, koydu oyluk altına,
Sâde Hak var, kimse görmez, bak yine!

Gördü Allah, oysa örtmek hûy ona,
Haddi aşmışsan, ceza çarpmış sana!

Türk, onun efsânenin lezzet ile,
Yaptığı ahdi, unutmuştur bile.

Neydi atlas, neydi bahs, neymiş rehin?
Sarhoş olmuş, geçti kendinden bilin!

“Hak için gel bir latife söyle ki,
Gülmeler ruhun gıdadır öyle ki!”

Hem düzenbâz, hoşça sözler söyledi,
Güldü Türk, sırttan yeri, yerler idi.

Gafletinden Türk gülerken ortada,
Terzi, atlastan kesip durmuştu yâ!

“Bir gülünç söz söyle sen, Hak aşkına, ”
Der o ahmak Türk, üçüncü kez ona!

Sanki, söz pek çok gülünç gelmiş ona,
Türk bütünden, durmayıp avlanmada!

Göz kapanmış, aklı gitmiş, şaşkın o,
Kahkahadan oldu sarhoş taşkın o.

Gülmesinden terzi bulmuş bir ara,
Hem, kumaştan çalmalar almış sıra.

Dört kez istenmiş o sözler ustadan,
Hem Hıta’lı Türk ki isterken o ân;

Terzi rahmet eylemişken bir ara,
Dönmek ister hîlesinden bir yere.

Hem gülünmüş neyse tam harîs dedi,
Hem zarâr neymiş muhakkak bilmedi.

Türk dönüp öpmekte elbet ustayı,
Söyle derken başlatır yalvarmayı.

Ey masal olmuşta, varlıktan geçen,
Nerye dek beklentiniz efsâneden?

Senden üstün, güldüren efsâne yok,
Hem yıkık kabrin, varıp sen dur ki çok.

Şüphe, cehlin kabre hep düşmüş kişi,
Sen, felek efsâne saymışsın işi.

Nerye dek dünyâda tattır işveler?
Cân ve aklın kalmamış düstur meğer!

Hor ve zâlim arkadaş bilsen felek,
Nice kullar yüzsuyu dökmüştü tek!

Âlemin gör terzi olmuştur felek,
Say bebek esvâbı yırtıp, dikti pek.

Hem, letâfet buldu ondan bahçeler,
Oysa kış gelsin, harap olmuş gider!

Çok çocuk huy, ihtiyâr eğlencede,
Hep oturmuş, bak neler istenmede!

TERZİNİN KENDİNE GEL, SUS, YOKSA BİR GÜLÜNECEK ŞEY SÖYLERSEM KAFTANIN DAR GELİR DEMESİ

Terzi der hem: “Ey hadım vazgeçsene,
Bir gülünç söz söylesem, vay hâline!

Kaftanın, birden daraltırsın yine,
Kim yaparmış, böyle bir iş kendine.

Gülme neymiş? Bilmiş olsan aslı sen!
Yaş görünmüş gözlerinde, kan denen!

İŞSİZLERLE MASAL ARAYANLAR BU TÜRK'E BENZERLER. GADDÂR VE ALDATICI OLAN ŞU ÂLEMSE TERZİYE BENZER. ŞEHVET VE KADIN BU DÜNYÂNIN GÜLÜNÇLÜKLERİDİR. ÖMÜR, EBEDÎLİK KAFTANI VE TAKVÂ ELBİSESİ DİKİLMEK ÜZERE TERZİNİN ELİNE VERİLEN O ATLÂS KUMAŞTIR

Bil gurûr terzin, ömür atlâsını,
Ay, makas olmuş ve kesmiş varını!

Sen de dersin, yıldızım güldürse hep,
Kutluluk bulsam deyip, ettin talep.

Sen kızarsın, hep onun tertibine,
Cilve, âfet, sen kızarsın kînine.

Hem tutuktur, hem de suskun, kutsuz o,
İncinirsin, kînci dersin hûysuz o.

Hem neden, yok Zühre'nin raks söyleme,
Sen onun hiç raksı görmek isteme!

Yıldızın der: "Artırıp efsâneler,
Söylesem hep aldanan sensin meğer!

Yıldızın var dönmesi, dur sen uzak
Var mı aşkın, bir kadın bul, öyle bak?

ÖRNEK

Bir adam dönmüş gider dükkân diye,
Yol tıkanmış, çok kadın çıkmış niye?

Hızlı gitmekten ayaklar yanmada,
Doldu ayyüzler ki, yol yok ortada.

Bir kadın görmüş der: "Eksik kimseler, "
Der: "Nedendir sizlerin, çokluk meğer?"

Bir kadın: "Biz böyle çok olduk ağa,
Ey emin, hor bakma bizden çokluğa!

Bunca çokluk, mevcût ammâ, ortada,
Bunca çokluk, sizce hep az olmada.

Meyliniz dönmüş sizin, oğlanlara,
Kim yapar, bak yaptıran arsızlara!

Sen zamânın görme hâdisâtını,
Görme dünyânın beyim, berbâtını.

Bakma, rızkın kusra, hem her darlığa,
Korku sunmuş, titreyiş, her kıtlığa.

Bizde mevcût cümle hem dert, hem acı,
Uğra ölmekten çekinmek yok hacı!

İmtihânın rahmetiymiş bil acı,
Belh ve Mervin sultanı, derdin gücü!

Hiç teleften kaçmamıştır gör Halîl,
Tek, şereften kaçtı âteş içre bil!

Yanmamıştır, gel de şaş sen, yanmış o;
İsteğin nal ters çakılmış doğrusu!

SÛFÎNİN TEKÂR SORU SORMASI

Der ki sûfî: "Kadîr Allah her şeye,
Hiç ziyânsız, kudreti var vermeye!

Âteşi Allah; ağaç, gül eyledi,
Hem zararlar ortadan gitsin dedi.

Hem dikenden, gül ki peydâ eyleyen,
Kış, bahâr eyler odur hem bil ki sen!

Selviye, hürlük verip yükseltmede,
Muktedirdir, derdi neş'e etmede!

Her ne var, yoktan yaratmış oldu Hak,
Sonsuz etmek, istesin olmaz uzak!

Hem diriltmiş oydu, cân vermiş tene,
Tam dirilmişken, ziyân gelmez yine.

İstesin Hak, verdi zahmet etmeden,
İstesin kul, buldu gayret etmeden.

Şurda pusmuş, her nefis, her fitneden,
Burda, şeytândan uzak tutmaz neden?

KADI'NIN SÛFÎYE CEVÂP VERMESİ

Der ki hâkim: "Olmasaymış dert, elem;
Hâs ve çirkin olmasın gevher de hem!

Olmasaydı, hem de şeytân, nefs, hevâ;
Hem çalışmak, hem de zahmet, harp güyâ;

Ey utanmaz, şimdi gel sen et izâh,
Hem ne ad versin, çağırsın Padişah?

Ey sabır, ey hâs yiğit, hem ey hilim;
Der mi bilmem, ey civânmert, ey hekim!

Yolkesen, gerçek o şeytân olmadan,
Sabredenler, mert olan olmaz inân!

Hamza, Rüstem, puşt gelip, bir olsalar,
Bilgi, hikmet bâtıl olmuş âşikâr.

Bilgi, hikmet, oldu yolsuzluk yolu,
Her tarâf yol olsa, hikmet boş dolu.

Tabiat dükkanı hoş olsun diye,
Yok gerek âlemleri mahv etmeye!

Bilmişim pâksın ve sen hâm olmadın,
Sorma gâyen, halk olan bilsin dedin.

Her cefâsı devranın olmuşsa pay,
Hak'ta gâfil olmadan, olmuş kolay!

Çünkü bunlar, hep geçer, geçmez ki o,
Devlet oymuş, ruh uyansın, doğrusu!

ZAHMET ÇEKMEK, SEVGİLİNİN AYRILIĞINA SABRETMEKTEN DAHA KOLAYDIR

Bir kadın, söyler helali kimseye,
"Yolkesensin sen mürüvvetten niye?

Bakmıyorsun, sen neden bilmem bana?
Nerye dek, kalmaktayım horlanmada?

Der ki erkek: "Ben ki aç koymam seni,
El, ayak tutmakta, yoksulsam hani!

Eş için farz, hem boğaz, hem elbise,
Yapmışım hep, kalmamış eksik ise."

Gösterir gömlekteki mevcut kolu,
Kirli gömlek, hem kumaş sertlik dolu!

Der kadın: "Giydikçe hep yer gövdemi,
Kimse almaz, böyle gömlekler hemi?"

Der adam: "Bir tek sorum vardır sana,
Yoksulum ben, kudretim ancak buna!

Doğrudur, gerçekte çirkin, pek kaba,
Ey düşünmüş, fikre göster bir çaba!

Pis midir bu? Boşsunuz dersem sana,
Hoş mu kalmak, yoksa ayrılmak fenâ?

Sen kınar oldun belâ, yoksulluğu,
Hem de zahmet, işte mihnet, aynı bu!

Şüphemiz yoktur, heves terk eylemek,
Hakk'ı terkten pek beter, olmaz demek.

Harp, oruç güçtür, çetindir bak bana;
Hak, uzaklaştırsa kendinden, fenâ!"

Hem nasılsın derse Allah, hastamız?
Sen de dert, güçlük gider, kalmaz ki iz!

Siz ki duymaz olsanız, söylense de,
Manevî zevkler de, ondan gelmede!

Pek güzeldirler gönül doktorları,
Hâli sormak meylidir, sundukları.

Hiç duyulsun istemezler adları,
Çâre bulmuş, saydılar fırsatları.

Vermemiş olsun haber, anmaktalar,
Çünkü âşık, anmasın, imkân mı var!

Nadirâttan, mâcerâlar isteyen,
Âşıkânın, destânından dinle sen.

Kaynıyorsun, sen olup bir Türk aşı,
Pişmedin, kaldın yarım sen, ey kişi!

Bir ömür gördün, Hüda'nın adlini,
Görmeyenden, sen de adisin hani!

Kim çıraklık etse, bir üstât olur,
Ey inâtkâr, ters dönüp gittindi kör!

Atadan kaldın habersiz öylece,
Almadın ibret ki var gündüz, gece?

ÖRNEK

Sordu ârif bir keşişten: "Söyle sen,
Sen mi doğdun, hem sakal mı önceden?"

"Ben sakaldan önce doğdum," der keşiş,
"Hem, sakalsız ömrümün çokmuş geçiş."

"Hem sakal olmuş beyâz, yok eski hâl,
Pek yazık hûy sende, bir bak eski hâl!

Sende doğmuştur sakal, geçmiş seni,
Sen tirit aşkındasın bil, ey deni!

Önce doğmuş renktesin bak, hâlâ sen,
Ön için, tek bir adım atmaz iken!

Ekşi ayransın meğer, hep kaptasın,
Hiç ayırmazken yoğurtken, yağdasın!

Bir hamursun, şimdi balçık küpte sen,
Pişmedin hâm, bir ömür tandırda sen!

Hep heves rüzgarı baş döndürmede,
Sen bir otsun, bağlı kökten kille de!

Sanki Mûsa kavmi, Tîh'in çöldesin,
Bekledin, kırk yıl ve durmuşsun kesin!

Öyle sen, koşmaktasın akşâm sabâh,
Vardığın yer, aynı yer, yoktur izâh!

Olsan artık, bir buzağ âşkıyla sen,
Kaldı üçyüz yıl yolun, aynen hemen!

Bil, hayâl artık gönülden çıkmadan,
Tih çölünden çıkmamış, girdâp denen!

Koy da kalsın, koy danan kalsın sana,
Sonsuz olmuş lûtfu Hak, ersin sana!

Sen buzağın hûydasın, hep hâs olan,
Böyle bir aşktan olur olmuş talan!

Şimdi sen sor, gel de tenden cüz'lere,
Onların, yüzlerce dil var, bir kere!

Rızk veren Hak, nimetin vardır beyân,
Hep zamânın yaprağı gizler inan!

Sen ararsın gündüz akşâm bir masal,
Sende cüzler anlatır binlerce hâl!

Yaratılmış çıktı yoktan, burya dek,
Gördü pek çok neş'eler, gâmlar demek.

Çünkü cüz bitmez ki, lezzet görmeden,
Hep zayıflar, ızdırâp, dert çekmeden.

Kaldı cüz'ün, gitti aklından, dedi,
Duygudan gözlendi, yoktur beş, yedi.

Yaz gelir gelmez, pamuk durmaz, biter,
Var pamuk, yazlar hatırlanmaz gider.

Varsa buz, kışlar olur, kış gizlenir,
Gizlenir kış, orda yalnız buz kalır.

Kaldı buz, bizler için bir yadigâr,
Yaz ve kıştan armağan, çok meyve var.

Ey yiğit, bundan senin hep cüz'lerin,
Oldu tellâllık işi nimetlerin.

Yirmi oğlancık doğursun bir ana,
Hepsi, bir hâlden işarettir ona.

Oynayış, mestlikle var olmuş gebe,
İlkbahârsız, bağ yeşermez bahçede.

Anneler almış, kucaklarken çocuk,
Bir bahâr, bir aşka, dalmışlardı çok.

Hep ağaçlar, yavru emzirmiş bile,
Sanki Meryem gizli şahtan hamile!

Gerçi âteş suyla gizlenmektedir,
Oysa yüzbinler köpük coşmuş gelir!

Gizli âteş var, köpükler izliyor;
Orda on parmakla âteş var diyor!

Ermenin mest, kimsenin cüz, mertebe,
Hâl ve söz timsâllerindendir gebe.

Hayvan olmuşturtur cemâli hâle cân;
Gizli gözlerden bütün nakşi cihân!

Her doğan, dört maddeden doğmuş değil,
Böyle gözler, hiçte görmezlerdi bil!

Doğdu doğmuşlar tecellîden meğer,
Onları örtmekte renksiz perdeler!

Doğru dersem, şimdi onlar doğmamış,
Söylemem, bir sâde anlatmak imiş.

Sus da gel, "Kul-söyle" şahın söylesin,
Böyle gül var, satma bülbüllük kesin!

Hem bu gül söyler, köpürmüş, coşmada,
Sus da bülbül, gel kulak ol ortada!

Söz ve hâl, benzer temiz bir dilbere,
Vuslâtın her sırra şâhit bir kere!

Hem bu çift seçkin güzellik, hamile,
Haşre şahitler, zamân almış ele.

Tâzeden gelmişse temmuzken o buz,
Buz da, kışlardan gelip söylerdi söz!

Buz, soğuk, rüzgâr demiş, hem zemheri,
Yazda söyler, güç geçerken günleri.

Meyveler gelmiş, soğuk kış günleri,
Anlatır, Hakk'ın lütuftan defteri.

1825
Hem tebessümsüz güneşsiz demlerin,
Söylemiş, sönmüş gelinlik çimlerin.

Şimdi senden gitti hâl, cüz armağan,
Cüz'e sor, hem yoksa yetsin hatıran.

Derde düşmüşsen, çeviklik varsa sen,
Sıçrayıp geçtin ve kurtuldun hemen.

Dersin, ey gâm, her şeyi inkârda sen,
Hâl ve nimet, bunca yükseklik neden?

Hem bahârdan, neş'eden olmaz isen,
Gül yağından ambar olmuş, neydi ten?

1830
Ten ki gülyağ, fikre dersen gülsuyu,
Gül ki, inkâr etse, şaştım doğrusu!

Hûyca maymunken, saman versen yazık,
Kim nebî hûy, sun güneş, saç dur azık!

Maymunun âdet, inât kâfirlere,
Hem şükür, hamt yol olur peygambere.

Huysa maymun, ferdi arsız neyledi,
Hem nebîden hûyluya, kulsun dedi!

Varsa mamûr yer, kudurmuş it sesi,
Var harâbât yerde, nûrlar haznesi!

1835
Hem tutulma, doğma aydan olmasa,
Feylesof dersen gelip, azdırmasa!

Hem bu yüzden, aklı pek çok kim ki var,
Ahmak olmaktan burun, dağlar kadar!

Kazanmadan Rızık İsteyen Fakirin Hikâyesi

Çâresiz, müflîs düşer bir derde ki,
Yoktu bir şey, bin zehir yutmak ne ki!

Durmadan kıldın namâz ettin duâ,
Neyse her arzû verensin Ey Hüda!

Zahmet etmezden yarattın sen beni,
Rızkı ver sen, ben kazanmazdan hani.

1840
Başta hem, beş inci verdin gizli sen,
Duygu beştir, beşte verdin, gizliden.

Lûtfunun imkânı gelmez, saymaya,
Ben utançtan âcizim anlatmaya.

Hem yaratmış sâde sensin, sen beni,
Rızkımız her neyse ver sen, Ey Gani!

Böyle yıllar eylemişken çok duâ,
Yalvarışlar meyve vermiş oldu yâ!

Hiç çalışmazdan helâl rızk istedi,
Ben helaldan rızkı bulsaydım, dedi.

1845
Hak adâlet sâhibi Dâvut bile,
Bir öküzden mutluluk almış ele.

Bir adam, yüz sürdü durmaz yerlere,
Hem icâbetten geçer top ellere.

Bâzı zân etmiş, duâm olmaz diyor,
Hep düşenler hem fenâ, zân eyliyor.

Allah'ın rahmet verirken müjdeyi,
Gönle, duânın sunulmuş gerçeği.

Şimdi gayretten düşerken ye'se sen,
Duydu Allah, dense, gerçek yükselen!

Hep yücelten, indiren Allah iken,
Gayri bir iş yok, hakîkat bil ki sen!

Gör ki yerler alçalır, gök yükselir,
Böyle halden bunca hikmetler gelir!

Yükselip alçalma bundan ayrı bil,
Bir yarım yıl kupkuru, bâzan yeşil!

Gör zamânın alçalıp çıkmak nice,
Nısfı gündüz, nısfı olmuşken gece.

Kulda yoğrulmuş, mizâç yükselmesi,
Bazı sıhhât, bâzı çok dertlenmesi!

Sen, cihânın böyle bil her hâlini,
Bol ve kıtlık, sulh, savaş gör hâlini!

Hem de dünyâ çift kanattan uçmada,
Cânların yurt, hem ümit, hem korkuda!

Hem cihân titrer durur, yaprak gibi,
Hem hayâl at, şarktan esmiş, sam, tipi!

Sonra Îsâ'nın, o tek renkten küpü,
Kırdı toptan, hem de, çok renkten küpü.

Bil o dünyâ benziyor bir tuzlaya,
Orya kim düştüyse, renksiz oldu yâ!

Gör ki toprak, renk ve renk insanları,
Kabri tek renk eylemiştir onları.

Gördüğün tenlerde mevcut tuzlalar,
Bil ki mânâ tuzlasından ayrılar.

Hem de, manâ tuzlasıymış mânevî,
Hep ezelden, tâzelikmiş bir nevi!

Eskilik hep zıddıdır bir tâzenin,
Zıddı yok, yok benzeri gör tazenin!

Nûru neşr etmiş olunca Mustafâ,
Hem karanlık cilve, nûr, sürmüş safâ!

Çok hristos, putperest birçok cuhûd,
İşte tek renk, onların olmuş hudût!

Yüzbin aşkın türlü hâlken gölgeler,
Nûrunun deryâda, hep tek renktiler.

Yok kısa, yoktur uzun, yoktur bir eş,
Gölgeyi, toptan rehin almış güneş!

Oldu mahşerlerde bir tek renk boya,
Orda hâs, çirkin, belirmiş, öyle yâ!

Orda, manâdan giyer herkes şekil,
Hepsi hûydan şekl alır olmuştu bil!

Cümle mektuplar açılmış ortada,
Dıştadır iç, elbisen, astardı yâ!

Burda sırlar bir öküz, renkler ala,
Sır iğin gör, renkli iplik ortada!

Şimdi yüz renk, yüz gönüller devridir,
Rengi tek renk olma hem, nerden gelir?

Zencinin növbet ve Rumlar gizlice,
Hem güneş gitmiş, karanlık bir gece.

Hep gezer kurtlar, Yûsuf'un yer, kuyu,
Kıptiler vakti, Firavun devri bu!

Hep rızıklansın, o boş gülmüş olan,
Rızk esîrgenmez ki itlerden inân!

"Siz gelin" emriyle ermezden deme,
Ormanın aslanda, sürmüş bekleme!

Emri almışken, çıkarlar ortaya,
Perdesiz, rızıklar görürler, öyle yâ!

İhsânın cevher, tutar yer, gök, deniz,
Al öküz, vaktinde kurban bilseniz.

Gör, kıyâmettir o gün, kurban günü,
Mü'minin bayram, öküzsen cân günü!

Yüzdüler, su; kuşların bayram demi,
Hep suyun üstünde, onlar bir gemi.

Hem helâk olmuş, delilden öyle de,
Kurtuluş artık yakînden gelmede!

Tâ ki şâhînler giderler şahına,
Gitti kuzgunlar, mezarlıktan yana!

Hem kemik, ekmek ve pislikler inân,
Hep cihânda, kuzgunun ekmek o ân!

Hikmetin şükran nedir? Kuzgun nere?
Gübrenin kurtlar nedir? Bostan nere?

Puşt için, nefsin cihât lâyık değil,
Bir eşek ölsün, yakılmaz öd ki bil!

Hiç kadınlar üze, harp vacip mi ki?
Nefse et dersek cihât, mümkün mü ki?

Çok kadın saklar görürsün Rüstem'i,
Gizlidirler, andırırlar Meryem'i!

Erde vardır, bulmamışlar erliği,
Bir kadınlık, gözlemiş erkekliği.

Er nedir bilmez, hazırlanmaz olan,
Orda olmuştur kadın, sûret inan!

Hem adâlet vaktidir, adlin, işi,
Hem çarık giymiş ayak, külâh başı.

İsteyen ermişti, istek almaya,
Her ne batmıştır, varır batmışlığa!

İstemezden ayrı kalmaz isteği,
Nûr güneşten, var bulut, su birliği.

Gör bu dünyân, kahra yurt olmuş yine,
Kahrı seçtin, hep kahır vardır sana!

Dağ, deniz kahrın kılıçtan hisseli,
Kahr olandan, var kemik, kıl, görmeli!

Bak tuzak etrâfı kuştan kol, ayak,
Söylemezden, kahrı âyân etti bak.

Ölse kim, kalmıştı bir tümsek nişân,
Gün geçer, tümsek silinmiş ortadan.

Âdil Allah, eşle birlik vermede,
Sivri eştir sivriye, fil, fille de!

Ahmed'in Mecliste hâs dört yârı var,
Hem Ebû Cehl'in de, Utbe, Zûl-himâr!

Cânların can, Cibril'in yön; Sidre'dir,
Karna tapmış, kıble dersen; sofradır!

Ârifin tek kıble, vuslat nûrudur;
Feylesofun kıble, bir hayâl olur!

Zâhidin tek kıble, ihsân sahibi;
Her tamahkâr, altınındır talibi.

Kıbledir mânâ desek olsun sabır,
Sûretin tapmışta yön, putlarladır.

Görse içten kim ki, Hak olmuş temel,
Dış görensen, kıble olmuş bir güzel!

Böyle say dur, köhneler, vardır yeni,
Saysanız çok, bıktırır durmaz seni!

Bizde altın kâseden rızktır şarâp,
İtlerin yallıkta tutmaç oldu hep.

Hangi hûylardan alıp verdik sana,
Gönderen biz, layığın rızktan yana!

Bâzısın biz âşığı nân etmişiz,
Bâzısın biz, mesti cânân etmişiz.

Hoşlanır ol huylarından bil ki sen,
Sen bu hûydan durmadan, kaçtın neden?

Zennelik maksatsa gel, çarşafta kal,
Rüstem olmak istiyorsan, hançer al!

Hem sözün yoktur sonu, artık fakîr,
Hem zayıflaşmış bu dertten, öyledir!

YOKSULUN "BİR KUBBENİN YANINDA DUR. YÜZÜNÜ KIBLEYE DÖN, BİR OK AT. NEREYE DÜŞERSE ORADA BİR HAZÎNE VARDIR" YAZILMIŞ BİR KÂĞIT ELDE ETMESİ

Hem yatıp görmüş rüya fakir gece;
Yatmadan, sûfî görür düş öylece!

Gizli ses gelmiş ve söz almış sıra:
"Bir kâğıt var, sarrafa sen git ara!"

Gizlidir evrâk satan komşunda o,
Gizliden al, görmesin bir fert onu!

Şekli buymuş, rengi bu bil evrakı,
Gizli bir yer bul, görünmezken oku.

Ey oğul, çaldınsa, fertler görmesin,
Hâs ve çirkinden, sakın dur, sen kesin!

Hem seçip, bir yer oku, halvette sen,
Hem okursan, kimseler hiç görmeden!

Anlaşılmış olsa dâhî, korkma sen,
Kimse almaz bir yarımcık arpa, den!

İş uzar olsun, ümit vardır sana,
"Siz ümît hiç kesmeyin!" ezber sana!"

Söyleyip, koymuştu el kalp üstüne,
Haydi kalk git, şimdi zahmet çeksene!

Dalgın olmaktan, gelirken kendine,
Çok ferâhlanmış, cihân dardır yine.

Coşku, gelmişken sevinçten, doğrusu,
Lûtfu Hak olmazsa hep, çatlardı bu.

Altı yüz hâs perdeler yırtmış kulak,
Arkasından Hak sedâ duymuştu bak!

Duyma hissin, perdeler aşmıştı yâ,
Baş yüceltmiş, hiç felek yok ortada.

Ân gelir görmekle artar îtibâr,
Perde yırtmış orda artık, gayb mı var?

Duygular aşmış olurken perdeyi,
Hep devâm etmiş görürsün, görmeyi.

Vardı ordan da, sahaf dükkânına,
Meşk, kâğıtlar üzre el atmıştı yâ!

Hem ilişmiş oldu bir evrâk göze,
Hâtifin söz neyse, rastlanmış ize.

Koydu koltuk altına, derken ona,
"Ben gider oldum hayırlar hep sana!"

Buldu tenhâ yer, okur olmuş onu,
Hem şaşırmış, kaldı artık, en sonu!

Kıymeti çok, hazne göstermekte bu!
Düştü nerden burda kalmış doğrusu?

Sonra birden, şöyle bir fikr eyledi,
Her ne var, saklar olan Allah dedi.

Hafız Allah, hem neden bir kimseye,
Boş olan şey, al deyip versin niye?

Her yanından dolsa altın, çöl bu yâ,
Kimde güç var, bir gıramcık almaya?

Hiç takılmazdan okursan yüz kitâp,
Kısmet olmaz olsa, uçmuş oldu hep.

1935
Hiç okunmazdan kitâp, hizmetle sen,
Verdi, gönlün doldu sonsuz bilgiden.

Koyna koymuş, nûr saçar olmuş eli,
Aydan üst, Mûsa'nın eldir bilmeli.

Gökyüzünden istedin, Mûsa ki sen,
Heybetim koynunda, gördün yâ hemen!

Bil ki gökler, idrâkin bir aksidir,
Gök, semâlar böyle idrâkten gelir.

Çifte âlemden de ilk, Hakk'ın eli,
Aklı en önden yaratmış, bilmeli.

1940
Gizlidir sözler bütün, bâzan âyân,
Bir sinek hem, anka mahrem olmayan.

Ey oğul, gel dön, hemen hikâyeye,
Hem, fakîrin mâcerâ bitsin diye.

YOL VE DEFİNENİN BULUNDUĞU YER

Hem kâğıt üstünde yazmış, yol, usul:
Git, şehirden dışta vardır hazne bul!

Kubbenin altında vardır çok kabir,
Şehre dönmüş sırt ve yüz, düzlüktedir.

Sırtı dön sen, orda yönlen kıbleye,
Sonra yaydan, ok alıp at sen diye.

1945
Yaydan ok çıksın, varıp sen bul onu,
Mutlu er kaz, sen okun tam altını.

Aldı muhkem bir yayı artık yiğit,
Saldı ok boşlukta dönmüştür, işit!

Kazma, bel, koşmuş kürek almış ele,
Ok düşen yerler, kazılmış zevk ile!

Yitti keskinlik, kürek hem kazmada,
Hiç görünmez, hazne yoktur ortada!

Böyle her gün attı durmazdan oku,
Yardı yerler, hazne sunmazdan oku!

1950
Böyle bir iş üzre, etmişken devâm,
Söz yayılmış, duydu herkes, vesselâm.

HAZİNENİN HALK ARASINDA AĞIZDAN AĞZA DÜŞMESİ VE ŞAHIN BUNU DUYMASI

Kollayıp fırsât ve pusmuş kimseler,
Şaha varmışlar, haber vermiştiler.

"Hem falan bulmuş kağıt, izler gömü,"
Şaha söylerler meğer, neymiş tümü!

Bildi şah duymuş, "kader buymuş" dedi,
Teslîm olmuş, başka imkân görmedi.

Şah yönelmezden, hemen işkenceye,
Hem kağıt, şah emre teslîm, "al" diye!

"Ben kağıt buldum, define bulmadım,
Çokça zahmet, çok meşakkât eyledim.

Olmamış elbette, tek bir habbe var,
Kıvranıp durmuş, yılan olmuş kadar.

Yok bir aydır, bir ağızlık tat bana,
Kâr, zarâr hepten harâmdır baksana!

Belki bahtındır, açılmış perdeler,
Kal'a fethetmiş olan şah, mutlu er!

Altı ay şah, attırıp ok, öylece,
Ok düşen yer, kazdırır gündüz, gece!

Nerde sağlam yay ki var, buldurdu şah,
Ok düşen her bir yeri kazdırdı şah!

Sâde dert, gâm, hep meşakkat eldeki,
Sanki anka ismi var-yok, öyle ki!

PADIŞAHIN DEFİNE BULMAKTAN ÜMÎT KESMESİ, ARAYIŞTAN BIKMASI

İş desen artık uzatmış, en ve boy,
Hazne bulmaktan usanmış şahta duy!

Yer yer eştirmiş olurken, her yanı,
Atmış evrâk, hem de der olmuş hani:

"Al kâğıt olsun senin, yok bir eser,
Sende iş yok, hem senin lâyık bu yer.

Böyle bir iş, istenen bak iş değil,
Gül yakıp, bağlar dolanmak iş değil!

Hem demirden, ot biter beklerse kim,
Böyle hülyâ az, kurulmuş bildiğim.

Bir yorulmaz er gerek mislin gibi,
Git de bul, sensin tahammül sahibi!

Her ne bulmuşsan senin, ettim helâl;
Bulmadıysan gayretin, senden mecâl!

Hiç ümîtsiz akl için, yollar ne ki,
Aşk gerektir, orya koşsun öyle ki!

Aldırış etmez olan aşkın senin,
Hep akıllar faydâ isterler hemin.

Aşk, sıkılmak bilmiyor, ârsızdır o,
Bir değirmen ezse, sabr eylerdir o.

Yüzce serttir, hem de, dönmez ardına,
Her ümît ölmüştü, mâl, mülkten yana.

Her ne var kor ortaya, oynar durur,
Her ne vermiş, Hakk'a vermiş kurtulur!

Hak sebepsiz verdi bilsen varlığı,
Hem, cömert sunmuştu aynen varlığı.

Çok fetihler var, sebepsiz vermede,
Hakk'a vermektir, arınmak öyle de!

Bil şerîat, kurtuluş, ihsân arar;
Hak bilenler, Hakk'a hâs kurbandılar.

Hem ne Hakk'ı imtihân etmek diler,
Kâr, zarârlar üze gitmez böyleler!

PADİŞAHIN DEFİNENİN YERİNİ GÖSTEREN KÂĞIDI "AL BİZ ARAMADAN VAZGEÇTİK" DİYEREK YOKSULA VERMESİ

Dertli evrâklar verip her dertliye,
Verdi artık, gel de yoksul, al diye.

Hem emin olmuş bütün düşmândan o,
Tez sarılmış oldu, sevdâsıydı bu.

Derde sokmuş, aşk onun olmuştu yâr,
İt görürsün, yaralanmışken yalar.

Yok ki aşkın derdinin hiç, yâr olan,
Aşka yoktur burda bir mahrem, inân!

Yok aşıklardan daha üstün deli,
Aklı, ondan kör, sağırdır bilmeli!

Gör delirmişlikte yoktur benzeri,
Yok ki irşâd eylesin tıbbın feri!

Bir hekim aşk derdine düşsün eğer,
Tıp kitâbın kanla hep kökten siler!

Akl, hekimlikler çizermiş, aşk desem,
Bir resimdir, her güzellik perde hem!

Aşka düşmüş, döndü, bakmış kendine,
Kendinin meftûn ki, sen oldun yine.

Kıble etmiş gönlünü, durmuş o yâ,
"Leyse lil insanî illâ mâ saâ!"[174]

Bir cevâp duymazdan evvel hem o da,
Etti hep yıllarca sürmüştür, duâ.

Hem icâbet olmadan etmiş duâ,
Gizliden duymuştu "Lebbeyk"ten sedâ!

Lûtfe bel bağlardı hep, dertment adam,
Cûşe gelmiş, oynuyor tef çalmadan.

Yok ki bir ses, yok haber vermiş biri,
Umma, doldurmuş kulak "Lebbeyk" leri!

Her ümît dilsiz, sükût "Lebbeyk" dedi,
Gönlünün varken usanç yok eyledi!

Kov, güvercin, sun alışkınken dama,
Uçma bilmezdir, kanattan bağlı yâ!

Hak ziyâsı, Ey Hüsâm kovsan yine,
Cân kanat bitmiş, gelip yetmiş sana.

Cân kuşu, gezmiş damın etrâfta hep,
İç sebepsiz, dönmeler etmiş talep.

Hep konup, içmek yerim, damın senin,
Uçsa yüksek, dâme âşıktır bilin!

Gönlü fethetmiş o ruh, hırsız gibi,
Olsa birden şükrü inkâr sahibi!

Olsa inkâr, kîn güden aşk komseri,
Gönle odlar doldurur, kalmaz yeri.

Geç de, tuzdan, şimdi sen yönlen aya,
Haydi dön, aşk şahı sesler der, bu yâ!

Ben güvercin misli dam dönmekteyim,
Sarhoşum, artık güvercinlikteyim.

Aşka Cebrâil benim, Sidrem'se sen,
Hastayım ben, Meryem'in Îsâ da sen!

İnci saçmıştır deniz, oynat onu,
Gel bugün sor, hastadır, hoş tut onu!

Sen onunsun, deryâlar olmuş onun,
Vakt onun, aldırma sen, nöbet onun!

Hem onun feryâdı olmuş âşikâr,
Gizlidir, Rabbim sen etme târumâr!

Ney'e benzer, çift ağız var bizlerin,
Bir ağız, ondan dudak gizler bilin!

---

174 *"İnsan için ancak çalıştığı vardır."*

Bir ağız bir tek görünmüş sizlere,
Saldı boşluk içre feryât, her yere.

Cân gözüyle olsa kim vâkıf ona,
Hem gelen feryâdı, nerdendir yine?

Ney soluklar alsa, ondan gelmede,
Ruhun hay huy, onda hay huydan yine!

Ney onun ağzıyla yoldaş olmadan,
Tatlı ses, âlemde olsaymış neden?

Kimle yattın? Hem nasıl kalktın hele?
Bir denizsin, hep köpürdün aşk ile!

“Yâ ubîtu inde Rabbî”[175] belledin,
Âteşin deryâya cân atmış idin!

Bir sedâ: **“Yâ nâru kuni bari’da!”**[176]
Ey uyulmuş zât, seni saklar o da!

Hak ziyâsı, dîn ve gönlün, Ey Hüsâm,
Hiç güneş balçıkla örtülmüş mü hem?

Şimdi bir bak, şurda bir balçık tozu,
Örtmek ister, var güneş, var gökyüzü!

Dağların gönlünde lâ’l şahit sana,
Bağ desen, gülmenle dolmuş baksana!

Nerde erlik mahremi Rüstem, hani?
Böyle yüz harman, deyişmem dâneni!

İsterim sırrında ben, âh etmeyi,
Kuy’da Ali misli eyvâh, etmeyi!

Kîn tutar kalpten senin kardeşlerin,
Dipte kalsın, koy Yûsuf, hoştur bilin!

Sarhoş oldum, ben nedir bilmem kuyu,
Düzde kursam bir çadır, tek doğruyu!

Avca ver, artık âteşten bir meyi,
Sonra sarhoşluk nedir, gör gerçeği!

Söyle yoksul beklesin hep hazneyi,
Biz bu ân bir zevke daldık, pekiyi!

Ey fakir sen Hakk’a yönlen, bekleme,
Gark olan biz, sen de yardım isteme!

Bende, yol gösterme gelmez imkana,
Yok sakal, yok kendimi bilmek bana!

Kıl ki sığmaz, yokluğun elbet meye,
Orya sığsın nefs ve benlikler niye?

Sun ki sâki, şüphecim alsın meyi,
Hem de atsın, her gurur, her benliği!

Hem, gurûrundan bıyıklar burmada,
Bir haset etsin, sakaldan yolmada.

Bilmişiz mevcût düzen, her hîleyi,
Mâttır artık, mât o, mâtlık gerçeği!

Hem görür pîr, yüz yılın doğmuş neyi,
Hem görür kıldan kıla, her gerçeği.

Aynalardan gördü bakmışken avâm,
Pîr de, hâm kerpiçte görmüş oldu tam!

Top sakal, görmez evinden kâseyi,
Pîrse görmüş, nerde var, her bir şeyi!

Sen balıktan doğmasın, ummâna dön,
Çöp müsün, olmuş sakallar sende yön?

---

175 *“Ben geceyi Rabbimin yanında geçirdim.” Hadis.*

176 *“Ey ateş, İbrahim’e karşı serin ve selâmet ol.” (Enbiya, 69)*

Çöp değilsin, kıskanır hep inciler,
Gönle deryâ, dalgalar hoştur meğer!

Gör ki deryâ birdi, yoktur ortağı,
İnci, mercan, dalganın olmuş bağı.

Ortak olmak üzre imkân yok ona,
Eş oluş kalmış uzak, pâk zâtına.

Bir denizdir, yok ki çiftlik, ızdırâp,
Şaşsa kim dersem neler, hiçtir hitâp!

Şaşılar, körlerle yoldaşsak eğer,
Müşrikin söz söylemek, bulmuş değer.

Vahdetin, hep birliğin öz hâldedir,
Şirke meydân, bunca çokluk gösterir.

Çift görenler misli olsun, dinle sen,
Yâ ağız yum, yâ başından sus hemen!

Yâ nöbetleş, bâzı sus, bâzan konuş!
Sen şaşırtan, bir avuç çal, olsun iş!

Şöyle görsen mahremi, cân sırrı ne,
Gül görürsen nâra at, bülbülcene!

Hîle dolmuş bir tulum görmüş isen,
Ört dudak, sırlar dolan küp ol ki sen!

Has suyun düşmânı soysuz, oynama,
Cahilin taş, küp kırar, tutmaz yama.

Câhilin zahmet nedir, gel sabr edin,
Hak'tan aldın bilgi, akl sen hoş geçin!

Ehliyetsiz üzre sabr, olmuş cilâ,
Nerde var, sabrdan gönül parlar hele!

Nemrud'un âteş, cilâ İbrâhim'e,
Bir temizlik, verdi parlaklık yine!

Kavminin dert, Nûh'a, sabrıymış cilâ,
Sabrı Nûh'un parlayıştır, bak hele!

ŞEYH HASAN-I HARAKANÎ'NİN HİKÂYESİ

Gitti Talkan'dan biri, tâ Harkan'a,
Gâyesi varmak Hüseyn-i Harkan'a.

Aştı dağlar, çokça va'di geçti yâ,
Görmek ister Hakk'a hep yalvarmada!

Yolda çekmiş, nice zahmet var ise,
Kıymeti çoktur fakat, kestim kısa.

Yol tükenmiş, onca zahmetler ile,
Sordu şeyhin hâneyi, görsün hele.

Öğrenip çalmış kapu saygıyla hem,
Baş çıkarmış şeyhin avrat, işbu dem!

Der: "Keremkâr, söyle, maksadın nedir?"
"Şeyhi görmek isterim, şeyh nerdedir?"

Kahkaha atmış kadın, der: "Bak şuna,
Ak sakalken, bak onun arzûsuna!

Yok mu yer, yurdun, düşersin derde sen,
Bir düşün, boş yol tutar oldun neden?

İstedin ahmak gelip görmek neden?
Yoksa, yurdundan usanç duydun mu sen?

Yoksa, şeytan, bir yular vurmuş sana,
Vesvesen olmuş senin yoldan yana."

Öyle pis söz, söyleyip durmuştu hem,
Hepsinin hiç yok ki imkân, söylesem!

DERVÎŞİN "ŞEYH NEREDE? ONU NEREDE BULURUM" DİYE SORMASI VE ŞEYHİN KARISININ DA ÇİRKİNCE CEVÂPLAR VERMESİ

Gözlerinden aktı yaşlar, der ki o;
"Hâs, şirin şah nerde? Göster sen onu!"

2060
Der kadın: "Bomboş riyâkâr, bir adam,
Bir tuzak kur, hem kement atmakta tam!

Benzerin yüzler değirmenlik sakal,
Buldu azgınlıkla mutlak böyle hâl!

Görmeden dönsen hayırdır, baksana,
Hem de azdırmaz, dönersin yurduna!

Onda iş lâf, kâseler görsün yalar,
Hep davuldan ses, duyarlar âşikâr!

İşte bunlar benzeşir cuhûtlara,
Hep öküz bulmuş tapar, bak onlara!

2065
Hep hazır yer, gündüzün her sofrada,
Hep uyur, yoktur ibâdet ortada!

Terkeden halklardı, yüz olgun ilim,
Hîledir hâl, riyâkârlık bildiğim.

Nerde, Mûsa'nın soyundan gelseler,
Hep öküz tapmışta kanlar dökseler.

Hak'tan ürkmüş şer'i atmışlar geri,
Hem Ömer'ler nerde? Titretsin yeri!

Pisse, bunlardan yayılmış iş olan
Böyle ruhsat buldu hep, kalleş olan!

2070
Nerde Peygamber, o dostlar nerdeler?
Hep edep, tesbîh, namâzlar nerdeler?"

KADININ KÜFÜRLERİNE KARŞILIK DERVÎŞİN KIZIP CEVÂP VERMESİ

Genç, yeter derken bağırmış, öyle ki,
"Gündüz olmuş, bekçilik neymiş peki?

Erlerin nûr tuttu şark, garp, her yeri,
Etti hayret, secde sarmış gökleri.

Koç denen burçtan doğar, Hakk'ın güneş,
Hep utançtan örtünür altın güneş.

Sendedir, İblîs'e benzer saçmalık,
Hem bu topraktan çevirmez, çok yazık!

2075
Ben bulut hiç olmadım, yel döndüre,
Toz çevirsin, şimdi burdan boş yere!

Hem odur nûrdan, keremler kıblesi,
Olmasın; kıble olur küfrün sesi!

Hep hevâdan, der mubah sapkın o da,
Gelse Hak'tan, yükseliş var ortada!

Hiç hesapsız nûr, sunar nûr saçmayı,
Orda şeytân, aldı İslâm'dan payı.

Orda ermiş er olan, yüksekliğe,
Dört melekten ders ulaşmış öncüye.

2080
Âdem üst, dönmüş melekler secdeye,
Post döner iç üze secde etmeye!

Allah'ın mum, üfleyen sen, kart kadın,
Hem yanarsın, baş yanar, kokmuş adın.

Hem nasıl it ağzı pisletsin deniz,
Üflesen sönmez güneş hiç dersiniz!

Sen görünmüş üzre hükm etmektesin,
Zahirinden, batın aydındır, kesin!

Zâhir olmuşlar zuhûrun hükm ile,
Çok kusur, noksanla dolmuştur bile!

Kim ki Hakk'ın mum için, "uf" der ise,
Sönmemiş mum, ağzı yanmış neylese!

Hem karanlıklar kuşu görmüş rüyâ,
Hem güneşten bir yetim dünyâ güyâ!

Ruhun ummândan çıkar çok dalgalar,
Nûh tûfânından gelir üstün çıkar!

Hem, Kenan'ın gözde kıl bitmişti de,
Dağ demiş, neymiş gemi, terk etmede!

Bir yarımcık dalgadır, vurmuştu da,
Yok Kenan, dağlar görünmez ortada!

Nûr saçar ay, it gelir havlar durur,
Nerde itler, mehtabın ortak olur?

Ay ışırken, yolcu, yollar almada,
Dönmemiş yoldan, köpek havlarsa da!

Cûz' ki külle yollanır, bir ok desen,
Bir kokan âcûze var, uymaz hemen.

Ârifân takvâya bir cân benzeri,
Marifetler eskinin mahsulleri!

Züht diyorsak, ekmenin gayret demek,
Marifet biçmek, hasatlar beklemek!

Hem çalışmak, hem inanç ten benzeri,
Ekmenin ruh; marifet biçtikleri!

Doğruluklar hem de, doğrularla o,
Sır açan olmuş odur, sırlarda o.

Hem günün, hem yarının tek şahı o,
Post ki lûtfun gönle kul, tezgahı o!

Şeyh "Ene'l-Hak" söylemişken bir kere,
Hem boğaz sıkmakta dönmüş körlere.

Kulda varlık, Hak'ta yok olsun, işit!
Arta kalmış, hem ne vardır, bil de git!

Varsa göz, bir aç da bak, sen âşikâr,
"Lâ" dedin, yoktan kalan, artık ne var?

Gök ve ay gördün, tükürdün, buysa az,
Âh kesilseymiş ağız, dil, hem boğaz!

Şüphesiz tükrük demen dönmüş geri,
Hiç ulaşmaz, kavramaz hem gökleri.

Tâ kıyâmet söylenir Ebû Leheb,
"Ellerin elbet kurur" derlerdi hep!

Var davul, var bayrağı, var mülk denen,
Sade ittir Hakka bir yer gösteren!

Hem semâ, mehtâbının ben kul diyor,
Şark ve garp ondan ki ekmek istiyor.

Emridir "Levlâke," Yazmıştır kime,
Cümle muhtâç, rızkı ondan taksime!

Olmasaymış, yok olur toptan felek,
Nûrlu gezmekten kalır yurtsuz melek.

Olmasaymış, yok deniz heybetliler,
Yok balık, yok şaha lâyık inciler.

Olmasaymış, nerden olsun yer denen,
Hazne yok, yok yasemen, yok istenen.

2110 Hem rızıklar, meyve bekler yağmuru,
Hasretinden, hep dudaklar kupkuru.

Sen uyan! Tersten düğüm var, belle git,
Gel de, yardım etmişe sen, yardım et!

Ey fakir, artık zekât ver zengine,
Hem ipek, altın fakirindir yine!

Sen beter oldun, şu makbûl ruha eş,
Nûh'a bir kâfir eş olmuş, işte iş!

Olmasaydın sen bu kutsal hâneden,
Parçalardım, yok olur suret denen!

2115 Kurtarırdım Nûh'a benzer şeyhi ben,
Eylenir dersen kısas, şandır hemen!

Ben zamânın, şahının hâs hâneden,
Eylemezdim, bil ki küstâhlıkta ben.

Kalk! Duâ et! Hânenin sensin köpek,
Yoksa lâyık neyse, ben yapmam gerek!"

DERVÎŞİN ŞEYHİN EVİNDEN DÖNMESİ VE ŞEYHİ HALKA SORMASI, HALKIN DA "ŞEYH ŞU ORMANA GİTTİ" DİYEREK HABER VERMELERİ

Sonra sormuş oldu dervîş, herkese,
Hem arar şeyh, nerde dermiş herkese.

Der ki bir fert: "Ülkenin tek kutbudur,
Hem odun kesmektedir, ormandadır!"

2120 Fikri keskin, zülfikâr, fikrin deniz,
Şeyh için olmuştu orman, onda iz!

Vesvese vermişti şeytân, dervîşe,
Böyle bir avrat nasıl girmiş işe?

Böyle bir şeyh, saklamış dirlik neden?
Hem de kalmış pis kadın, birlik neden?

Zıd nasıl, zıddıyla birlik olmada?
Halka imam nerde? Maymun nerde yâ?

Çekti âteş misli hem "lâ havle"ler,
İtirâz, kînler küfür olmuş gider.

2125 Ben kimim hem, attım el Hakk'ın işe,
Kalbe düşmüş bunca kîn, çok endişe?

Sonra nefsinden dönüp saldırmada,
Bir körükten, gönle isler dolmada.

Yok gerek, elbette hiç Cebrâil'e,
Hem de, yapsın sohbeti, şeytân ile?

Yolkesen rehber için, olmaz delîl,
Mümkün olmaz, hem Âzer, uysun Halîl!

MÜRİDÎN MURÂDINA ERMESİ, DERVÎŞİN ORMANA YAKIN BİR YERDE ŞEYHLE BULUŞMASI

Böyle derken, şeyh de yaklaşmış ona,
Geldi şeyh, binmiş olup bir aslana,

2130 Kükremiş aslan odun çekmiş ona,
Kutlu şeyh gelmiş, oturmuş üstüne.

Bir yılan erkek ve oymuş kamçısı,
Kamilin gerçekte buymuş kamçısı.

Bil yakînen cümle şeylerden yana,
Binme mümkün, çünkü sarhoş aslana!

Bir görünmüş, bir görünmez olsa da,
Cân gözünden gizlilik yok ortada!

Onların altında, yüzbin aslanı,
Gör, odun çekmektedir, gaypdan tanı!

İnsan olmaz kimseler görsün diye,
Hakkı tek tek sundu, göz alsın diye.

Şah uzaktan gördü, o, gülmüş hemen;
Aldanıp, şeytân ne der hiç duyma sen!

Gönlünün nûrdan görürken, ol celîl,
Fikri neymiş bildi, nûrdur hoş delîl!

Dervîşin, bilmiş hünerment hâlini,
Söylemiş bir bir onun ahvalini.

Sonra hâslıklar terennüm eyleyen,
Ağz açıp, söyler kadından söz hemen.

Der: "Tahammül nefsin istekten değil,
Zân nefisten geldi, sen ordan çekil!

Çekmeseydim ben, kadından yük hele,
Yük çeker olmazdı gör, aslan bile!

Merkep oldum, ben meğer Hak emrine,
Sarhoşum, ağzım köpük dolmuş yine!

Buyruğundan yok yarım, hâmlık bize,
Halk kınar, nerden gelir olsun söze?

Hâmlığım, hem hâslığım, fermânla var,
Cânımız yüz üstü hep, Allah arar.

Bizde tek, çiftlik heveslerden değil,
Hak zar atmış, cânımız emrinde bil!

Çektim ahmak nâzı, olsun yüz hele,
Renk ve ıtrın aşk nedir bilmem bile!

Dersidir öğrencinin, hem bunca nâz,
Bir düşün sen, zor nedir, harpten birâz!

Nerye mi? Yol yok ki ordan hiç yere,
Hak nûrundan göz kamaşmış yerlere!

Hem tasavvur, hem vehimlerden uzak,
Nûra nûrdur, nûra nûrdur, nûra bak!

Huyca pis yoldaşla sen anlaş diye,
Alttan aldım, onla sen uzlaş diye!

"Hem anahtardır sabır dertler için, "
Sırra ermek istesen, derttir çekin!

Sen tahammül eylesen âdilere,
Nûrlanırsın, hem de sünnetler ile!

Hem Nebîler, âdilerden çektiler,
Çok yılan huy, böylelerden çektiler.

Yarlığar olmuş, Hüda'nın maksadı,
Tâ ezelden, hep tecelliymiş adı.

Zıddı olmazdan görünmez her ne var,
Zıddı yoktur, Hak görünmez âşikâr!

"BEN YERYÜZÜNDE BİR HALÎFE YARATACAĞIM" ÂYETİNİN HİKMETİ

Halifem der, yerde seçmiş ehlidil,
Şahlığından, aynalar seçmişti bil!

Hem hudutsuz sâflığı vermiş ona,
Zıddı zulmet, eyleyip koymuş yana.

Ak, siyâh çift bayrağı dikmiş öne,
Nûrlu Âdem, hem siyâh iblîs yine!

Ordular yapmış savaş hiç durmadan,
Hep gelip geçmiş meğer, çoklar inân!

2160 Devri Hâbil'dir, gelip çatmış yine,
Nûru pâkın zıddı Kâbil, görsene!

Hem adâlet, zulüm olan, bayrak denen,
Geldi Nemrut devridir, ermiş hemen.

Oldu İbrâhim'e zıd, düşmân ki o,
Kîn ve düşmânlıkla, harb etmişti o!

Hem savaşmak olmamış hoş öyle yâ,
Çifti, âteşler ayırmış olmada.

Müşkili hallolsa derken milletin,
Âteş, âzab etti hâkemlik kesin!

2165 Devri geçmiş, böyle hep bitmiş demek,
Gör Firavun, hem Kelim'in vakte dek!

Nice yıllar, harp yaşanmış ortada,
Böyle işler, hep usançlar vermede.

Hâkem etmiş oldu Hak, deryâyı yâ,
Gel de gör, kim öncüdür pay almada!

Sürdü yıllar, geldi devri Mustafâ,
Hem Ebû Cehl çıktı, sultân-ı cefâ!

Hakk'a hizmetten, Semud'a bir sedâ,
Allah'ın emriyle, cânlar almada!

2170 Hızlı hizmetkâr tutup, Ad kavmine,
Hızla kalkmış, hızla esmiş, yel yine!

Bildi Kârun ismidir gör, yer denen,
Yumşacık yer, kînle yutmuş emr ilen!

Yumşacık yer, kahre düşmüş oldu say,
Kârun'un mâl, mülkü yutmak pek kolay!

Bir direk olmuş senin lokman tene,
Açlığın hançer için zırh, bilsene!

Hak da kahrı, koymuş olsa lokmana,
Dert, boğazdan sıksa, ölmek var sana.

2175 Hem soğuklardan korur esvâbına,
Zemheriden hûy verir Allah ona;

Buz olup birdenbire hâs cübbeniz,
Kar olur, hepten ziyânkâr bilseniz.

Sen ki çift kat olmadın, tek kat diye,
Sen ki gâfilsin âzabı zülleye.

Şehre, her köy üzre, gelmiş emri Hak,
Ev, divâr, âsiye artık, gölge yok!

Mâni olmazsın güneş, yağmurlara,
Koştu millet o güneş Peygambere!

2180 "Çoklar ölmüş ey ulu, senden amân;"
Bilmek istersen yazar tefsîr olan!

Etti asâdan yılan gör tez o el,
Kâfidir, dinler olursan bir mesel!

Sende göz var, anlayış yoktur ama,
Dondu kaynak, sâde bir etten yama!

Hem bu yüzden, fikri halk etmiş Hüda,
"Anlayıp bak!" emrini söylerdi yâ!

Döv denilmiş sen soğuk olsun demir.
Yoksa gel, Dâvud'un etrâf, dön denir.

2185 Ten ki ölmüş, haydi İsrâfîl'e koş,
Kalp ki donmuş, var güneş, sen onla coş!

Sen, hayâli giysi giydin eynine,
Zân, sofistâîlerin yoldaş mı ne?

Onların yok aklı, yoktur duygusu,
Duygu yok, vardan öteyken doğrusu.

Gel uyan! Söz çiğnemek devrindeyiz,
Söyler olsan, halka rüsvâlardanız!

Neydi iman? Kaynağından akma su,
Tende cân yok, "gitti" derler doğrusu!

2190
Ten bağından, cân çözen hikmet ile,
Saldı çimler üzre, hikmetler hele!

Hayvanî ruh, insanî ruh var sana,
Fark eden kim, âferin derler ona!

Böyle Hak fermâna, kim uymuş ise,
Gül diken eyler, diken gül etmede.

AZÂP RÜZGÂRI ESTİĞİ ZAMÂN HÛD ALEYHİSSELÂM'IN ÜMMETİNİ KURTARMA MUCİZESİ

Kaçtı mü'minler zarârdan bir yere,
Toplanır olmuştular bir yerlere.

Yeldi tûfân, lûtfu Hak olmuş gemi,
Çoktu tûfân, Allah'ın çokmuş gemi!

2195
Saltanattan bir gemi eyler Hüda,
Hırsla, düşman saflarından vurmada!

Saltanat maksat değil, halkın aman,
Kalkmasın mülkün metânet ortadan!

Hep döner durmaz, değirmen beygiri,
Bitsin isterken, dayak gitsin geri.

Çekti hep, bilmez fakat, hep dönmede,
Hem susamdan yağ çıkar bilmezdi de!

Kağnı çekmek, neylesen, bilmez öküz,
Hep dayak var, korkudan durmaz öküz!

2200
Öyle bir dert, korku vermiş, Hak ona,
Kalmamış güçlük yürür, işten yana!

Nefsinin emrindedir tüccar denen,
Gayret etmez ki cihân bulsun düzen!

Koştu herkes, derde merhem bulmaya,
Derken âlem yönlenir, doğrulmaya.

Hak, direk etmiş cihâna korkuyu,
Yön verir iş üzre, bir cân korkusu.

Hakk'ka hamd, dünyâ düzen bulsun demiş,
Korkuyu, ıslâha mimâr eylemiş!

2205
Korktular bunlar fenâ, çirkin ne var,
Kendisinden korkacak, bir fert mi var?

Hem demek var, herkesin hâkim biri,
Duygular bilmez, yakındır izleri.

Gizli bir yerlerde, duymak varsa da,
Ev duvarından da duymak, yoktu yâ!

Hakk'ı duymuş his bu dünyâdan değil,
Böyle his, bir başka histir, öyle bil!

Hayvânî his bulmalı kıymet desek,
Her öküz, merkep, Bâyezid eş demek!

2210
Ruha yoldaş eyleyen Hak tenleri,
Eylemiş Nûh'un Burak, gör işleri!

İstesin olmuş gemi tufana eş,
İstesin, olmuş belâ insana eş!

Ey fakir, her ân tûfânın, hengamı,
Bazı derdin, bazı var zevkin gamı!

Hem vapur, hem sen, deniz görmez isen,
Bari gel gör, cüzlerin titrer iken.

Korkunun aslı nedir, göz görmemiş,
Çok hayâl var, ferdi korkak eylemiş.

2215
Yumruk atmış, kör için sarhoş biri,
Sandı yermiş, merkebin teptikleri.

Hem o ân duymuştu ses, vermiş deve,
Körde yansır ayna, duymaktan nüve.

Sonra der: "Elbette taştır gelmede,
Çınlayan gök kubbeden, düşmüş mü ne?

Hem bu olmaz, hem o olmaz, yok öte,
Korku halk etmiş olan, göstermede.

Titreyiş, korkun gelir el kimseden,
Kimse korkmaz kendisinden, bil ki sen!

2220
Feylesofluk bir vehim der, korkuya,
Eğri anlar oldu onlar, dersi yâ!

Gerçeğin olmaz, vehim olmaz bile,
Gerçek olmazdan gönül dönmez bile!

Doğrular yokken, yalan yok ortada,
Hep yalanlar, doğru varken çıkmada!

Doğrunun parlaklığı, görmüş yalan,
Doğru sansınlar deyip, dermiş yalan.

Doğru bekler, dinleyip durmuş yalan,
Şükre yönlen, hakkı inkâr etme sen!

2225
Feylesofun aşkı neymiş, söylesem,
Hak gemiden, ummânından söz desem!

Ben geminden söylesem, ders gönlüne,
Küllü dersem, cüz'e kaynaktır yine!

Ermiş insan, Nuh kadar kaptan, tanı,
Câhilin sohbetse, tûfândır hani!

Erkek aslan, ejdehâdan, korkma sen,
Eş ve dostundan sakın dur, sen hemen!

Bil, senin ömrün ederler târumâr,
Gaypta rızkın eksilir, gör âşikâr!

2230
San, susuz merkep hayâlden niyyeti,
Ten kabından, emdi fikrin şerbeti!

Hep fesâtlar, âb u hayvândan meğer,
Bulduğun şebnem nedir, emmekteler.

Dalda, nemler yoksa, oymuş bildiren,
Hem kurur dal, oynamazdır, bil ki sen!

Hem uzuvlar, tâze dallar benzeri,
Nerye döndürsen döner, her bir yeri!

Sen dilersen, bir sepet örmekte var,
İstesen, çember yaparsın âşikâr!

2235
Bir çekilsin özsular, olsun kuru,
Neylesen yitmiş, bükülmek unsuru!

"Gâm-küsâla"[177] var diyor Kur'an, oku,
Sen kökünden seyredersin doğruyu!

Söz demek, ateşe benzer bu nişan,
Dön de yoksul ferdi anlat şimdi sen!

Sen, fidan yakmış âteş gördünse de,
Cân, hayâl yakmış âteşler, görsene!

Böyle bir âteş bulur olmuşsa cân,
Hem hayâl, hem gerçeğe vermez amân!

177 *"Onlar (münafıklar) namaza üşenerek kalkarlar..." (Zariyat, 51)*

Tilkinin, her aslanın düşmânıdır,
Yok ki bir şey, var onun tek namıdır!

Git onun gerçekle, varlıktan öte,
"Bismi"nin sen ol elif yit, sözde de!

Bak Elif gizlendi artık "Bismi" de,
Onda hem var, yokluğu, söylenmede!

Var ulanmak, harf düşerken, bir kere,
Yok olur artık, görünmez bizlere!

Öyle birleşmiş olur hem 'Be'yle 'Sin,'
Öyle birleşmek, "Elif" sevmez hemin!

Böyle birlik istemez bir harf bile,
Bence, söz kesmek gelir lâzım hele!

Bir "Elif' yok oldu ammâ 'Sin'le 'Be',
Burda susmak vacip olmuş, öyle de!

Varlığından hem Elif geçmiş olur,
'Sin'le 'Be,' ondan, onu söyler durur.

"Atmadın sen, atmışız biz!" âyeti,
Dinleyip, elbet Resûlullah dedi.

Hiç ilâç içmezseniz, dermân yine,
İçseniz, yok olsa, hoştur derdine.

Her deniz olsun boya, orman kalem,
Öyledir gör, Mesnevî bitmez ki hem!

Varsa toprak, varsa bir kerpiç döken,
Mesnevî bitsin, tükensin, umma sen!

Kalmasın toprak ve kerpiç taşlaşır,
Mesnevî, tekrâr coşup topraklaşır.

Kalmasın orman, tükensin dal, budak;
Hem denizden uç verir ormandı bak!

Hem bu yüzden, derde katlanmıştı yâ,
Der ki: "Deryâdan çıkar söz, uy ona!"

Çık denizden, koy yüzün sen yerlere,
Hem oyundan söz güzeldir gençlere.

Hep oyun oynar çocuklar, bak buna,
Cân olur her dem, akılla âşinâ,

Hem oyun oynar çocuk, artar akıl,
Akla uymazken oyun, hâl böyle bil.

Hem oyun oynar mı hiç, dîvâneler,
Cüz'ü lâzım, külle yönlensin meğer!

Kubbe ve Define Hikâyesine Dönüş

İşte âciz, yoksulun en sâf hayâl,
Gel diyorken, bizde koymazmış mecâl!

Duymuşum ben, sen meğer duymaz iken,
Vâkıfım artık onun esrâra ben!

Hazne ister sanma, gerçek hazne o,
Dost denen, manâda dosttur, doğrusu!

Kendinin hem resme dönmüş secdede,
Önde bir ayna, dönüp seyretmede!

Aynadır sonsuzluğun, az gerçeği,
Görse yitmiş, kalmamış hiç bir şeyi!

Hem hayâl, hem kendi, fânî olmada,
Bilgi, bilmezlikte yokluk bulmada.

Bizde mevcût bilgisizlikten öte,
Bilgi var "ben" söyleyip uç vermede.

"Âdem üzre secde et" ünler sesi;
Sen de Âdem olmadın mı böylesi?

Hem, melek gözlerdeki şaşlık yiten,
Lâcivert gök misli yansır, yer denen.

"Lâ ilâh.." derken kalan yalnız Hüda,
Bitti her şey, sâde tevhît ortada!

Hem o dostun, doğru yol bulmuş, o yâr;
Çekme vaktiymiş kulaktan, âşikâr!

"Çeşmeden akmış sudan ağzı yıka,
Gizledin söz, halka denmez mutlaka.

Söylesen, çıkmaz muhakkak meydâna,
Sen kalırsın, yüklenip suçtan yana.

Ben ki etrâfında, hep dönmekteyim,
Dinleyen ben, söyleyen elbet benim!

Yoksulun sen, hazneninden söylesen,
Onların dert, zahmetinden söyle sen!

Rahmetin kaynakları, olmuş herâm,
Öldüren bir zehr içerler, câmla tam!

Hep etekler doldu toprak, çektiler,
Kaynağından kesmeye, yönlendiler.

Çeşmenin, kaynak desen, deryâ sunar,
Bir avuç kil atsanız, dolmak mı var?

Çeşme der: "Ben akmadım sizler için,
Asla akmam sizlere, sizler bilin!"

Huyca milletler ki, ters hûylarladır,
İçmemiş su yer gelip yutmaktadır.

Bunların huylar, nebîler zıddıdır,
Desteği onlar ki, şeytandan alır.

Hak mühür vurmuş, görürsün görmeye,
Göz kaparsın, göz yumar oldun niye?

Göz yumup sen, gözlerin açtın neye?
Gördüğün hep, pis olan şeyler niye?

Lûtf edip doğmuş, inayetten güneş,
Hep ümîtsizler olurken, lûtfe eş!

Başlatır, oynar oyun, rahmet diye,
Küfr yönelmiş, geldi artık tövbeye.

Halkta bahtsızlık görürken bak Hüda,
Rahmetinden çeşmeler yağdırmada.

Her diken, sermâye olmuş goncaya,
Hem yılan, boynuzla süs almıştı yâ!

Sundu zulmetlerde bir gündüz, gece,
Yoksulun el, erdi görsen, çok güce.

Kum, Halîl'in elde un, Hakk'ın işi,
Dağ olur, Dâvud'un elbet yoldaşı.

Vahşi dağ zulmün buluttan ağz açar,
"Zîr" ve "bem"ler perdesinden çenk çalar,

Halka, nefretler duyan Dâvut, ki kal,
Dinle bizden, karşılıklar, bizden al!

DEFİNE ARAYAN YOKSULUN ÇOK ARAMALARDAN SONRA ÂCİZ KALIP "EY GİZLİLERİ AÇIĞA ÇIKARAN, SEN BU GİZLİ SIRRI MEYDÂNA ÇIKAR!" DİYEREK ALLAH'A YALVARMASI

Der ki dervîş: "Sen ki sırlardan bilen,
Hazne derken, harcamıştım ömrü ben!

Tezliğin sarf etti hırs şeytânı da,
Yok yavaşlık, tedbîrin imkânı da!

Sâde bir tek lokma sunmaz tencerem,
El siyâh, yanmış ağız olmuştu hem.

Bir düğüm var bilmedim hiç çözmeyi,
Bağlayan kim istemem, çözsek deyi.

Hak sözünden tefsîr et, sen Hak sözü,
Sen uyan! Dosdoğru neşret bak sözü!

Bağlayan kim? Hem çözer oymuş düğüm!
Nükte, sır kim derse açmış bildiğim!

Böyle sözler, anlamak, gelmiş kolay,
Min ledün'den varmıdır, bilmiş kolay!

Der ki: "Ya Rab! Eylemiştim tövbe ben;
Sen kapattın bir kapı, aç şimdi sen!

Yok duâ etmekte bizden bir hüner,
Sakladım boş yalvarışlar, aldı yer!

Hem hüner, hem ben, o hâs kalp nerdeler?
Hepsi sensin, hepsi aksinmiş meğer!

Ben ki rüyâlarda bir tedbîrleyim,
Suyla gark olmuş olan bir tekneyim.

Hem ne ben kalmaktayım, yoktur hüner,
Leşmişim gövdemde, gövdem bîhaber!

Gör, o şahlar şahı, her gündüz gece,
"Ben miyim Rab?" var "Evet!" ler öylece.

Kim "Evet" der uykunun, sel silmede,
Sanki timsahlar yemiş, hep ölmede.

Hem sabahlar, zulmetin kından çeker,
Bir kılıç parlar elinden, her seher!

Şark güneş, dürmüş olurken zulmeti,
Hem karanlık timsahı, kusmuş idi.

Biz Yûnus olduk, balıktan kurtulan,
Yurt olur bizler için rengin cihân!

Halk, Yûnus emsâli tesbîh ettiler,
Zulmetin içlerde meydan buldular.

Her seher vakti zulemden çıktılar,
Hakk'a dönmüş, hepsi şöyle derdiler:

"Ey Hüda, rahmet dolar olmuş gecem,
Tad ve rahmet, hazne sundun sen ki hem.

Üstü pul pul timsaha dönmüş gece,
Gözde nurdur, tende kuvvet öylece.

Sen olur olsan ki, birlik bizlere,
Korkulandan, korku yoktur bir kere!

Sandı Mûsa bir alev, o nûr idi,
Gece zenci sanmışız o hûr idi!

Örtmesin ummânı çörçöpler bile,
Bir göz ister olmuşuz, senden hele!

Hem sihirbâzlar ki göz açmıştılar,
El, ayaksız, onlar el çırpmıştılar!

Hep sebepler bağlamış göz, halkta bil,
Kim ki titrer, öylesi, ashâb değil!

Hem hakîkat ehlidir ashâbı, gör,
Hak kapı açmış, sedir olmuştu yer!

Allah'ın elden, hak etsin, etmesin,
Hak azât etmiş ve kurtulmuş kesin!

Yokluğun âlemde, hak ettik neyi,
Hem de cân aldık ve bulduk bilgiyi?

Sensin ey ağyârı, hem yâr eyleyen,
Hem dikenler üzre sen, güller veren!

Toprağım süz, tâzeden hem, şimdi sen,
Hiç olan şey, tâze şey olsun hemen!

Önceden elbet duâ emrin senin,
Nerde toprak, bir duâ etsin hemin!

Hem de mâdem, duâlar emrin dedim,
Hikmetin çok, sen kabul et istedim!

Hep kırılmış her gece, fehmin gemi,
Kalmamış korku, ümît, ye'sin demi!

Rahmetin deryâya, Allah daldırır,
Bunca fenler gönderir, hem, doldurur!

Bâzılar, bulmuş yücelmek nûrunu,
Bâzılar bulmuş hayâl, vehmin yönü!

Bende rey, tedbîr olur olsaydı hem,
Yaptığım her şey, benim hükmümdü tam.

Yatsam aklım, hiç de, gitmezmiş gece,
Tutsak olmuş kuş değildik öylece!

Cân, durak neymiş bileymiş uykuda,
İmtihânlı, imtihânsız olsa da!

Bağlayıp, çözmek elimden gelmeden,
Bende benlik, yükselir, bilmem neden?

Gördüğüm şey, görmemiş sandım yine,
Hem duâdan kaldırıp zembîl yine!

Bir şeyim yok, bir elifken Ey Kerîm,
Bir mimim kalpten ki dar, gönlüm derim!

Hem "Elif, Mim," varlığın bir annedir,
Anne Mim, yoksul Elif, ondan fakir.

"Hem Elif yoksul demek" gaflet bize,
Mim de darlık, bir akıl, hikmet bize!

Mest olup gitsem döner oldum hiçe,
Dönse aklım kıvranış var öylece!

Böyle hiçken, hiçe yükler yükleme,
Kıvranırken, buydu sen devlet deme!

Bak düzeltmek üzre yok hiçbir şeyim,
Bense, yüzler dertlerin vehmindeyim.

Yok benim hiçbir şeyim lûtfet bana,
Çektiğim zahmet, n'olur rahm et bana!

Gözyaşımdır, batmışım çıplak ki ben,
Ben uzak kaldım, kapın var, görmeden!

Ağlamam gözsüz bırakmış, bak kula,
Ver ki yaşlar, çok yeşil bitmiş ola!

Gözyaşım artık kurur oldukça sen,
Hem Nebî'nin, gözyaşından ver hemen!

Onda devlet, bunca Lûtfun var sana,
Ağlayış isterdi senden, baksana.

Şimdi artık kap yalar bir kimseyim,
Gözyaşım, iplik olup, akmaz beyim!

Böyle bir göz, ağlayış meftûn iken,
Gözyaşım aksın, nehir olsun hemen!

Yüzler ırmaktan ki, üstün katresi,
İns ve cinni kurtaran yaş cümlesi!"

Hem o Cennet bağı, yağmur istedi,
Pis çorak kil, üzre hiç, olmaz dedi!

Kardeşim, el çekme duândan yeter,
İsterim ben, reddi var olsun eğer!

Mâni olmuş olsa ekmek yaşlara,
El yu elbet, sen de ondan aç ara!

Eyle dikkât, sen de düzgünleş hele,
Gözyaşından yap ki ekmek, al ele!

HÂTİFİN HAZİNE ARAYAN YOKSULA SESLENMESİ, HAZİNENİN SIRRINI AÇIKLAMASI”

Hep duâlardan gelir ilhâm ona,
Müşkülât keşf oldu, Hak'tan baksana!

Bir gâip ses: “Yay için ok koy” dedi,
Var gücünce, çek deyip söylenmedi!

Hem de, var kuvvetle yay çek denmedi,
Koy bir ok, hem sen gelip atsan, dedi.

Pek lüzumsuz harcadın kuvvet ki sen,
Gösteriş yaptın, hüner göstermeden.

Sert o yay, artık bırak, azcık yürü,
Oysa fazla gitmesin, bulsun yeri.

Nerye düşmüş orya sen vur kazmayı,
Hazne var, gör, al o altından payı!

Şah damarlardan yakın, Allah sana,
Fikr okun attın, uzaklardan yana!

Sen ki, yaylardan çekip oklar atan,
Av yakın, sensin uzak düşmüş kalan!

Kim uzak ok atsa, kalmıştır uzak,
Hazneden kalmış uzak, bir oydu bak!

Feylesof fikriyle ölmüş, öldü o,
Koy ki koşsun, hazne var, sırt döndü o!

Koş desen, koşmuştu fazla bil ki sen,
Pek uzaklaşmıştı gönlün gâyeden!

“Hak için harp eyleyin” söyler Hüda,
Ey kararsız, gel uzaklaş der mi yâ?

Bak Kenân bıkmış, inât etmiş Nûh'a,
Kurtuluş var, “işte dağ” derken daha;

Tırmanırdım der, o dönmüşken dağa,
Kurtuluştan düştü tam mahrûmluğa!

Her sabâh, dervişti hep, oklar atan,
Hep uzaktır, hazne varken, bulmadan!

Kuvveten çok, yaylar almışken ele,
Fazla mahrûm olmalar, gelmiş dile!

Eskilerden kalma söz var söylesek;
“Câhilin elbet cezâ lâyık gerek!”

Ustasından ar duyar câhil olan,
Tâze bir dükkân açar olmuş o ân!

Sen izinsiz aç da gör dükkânını,
Koktu, akrep, hep yılandır her yanı!

Gel kapat dükkânı sen, bir dön hele,
Var yeşil, su, kırda güller dön hele.

Bildi kibrinden Kenân, dağlar gemi,
Kurtarır der dağ, fakat vermez demi.

Hem utanmış oldu ok, yaydan o ân,
İstenen, koynunda beklerken hemen!

Bilgiler, çok anlayış, mantık denen,
Gulyabandır, bâzı olmuş yolkesen!

Ehl-i cennet, ahmak insanlar da var,
Feylesof, şerrinden ayrılmış yaşar!

Sen fazîletten soyundur kendini,
Öyle her ân, rahmetim bulsun seni!

Zıt fazîlet, hem niyâz, sıkkınlığa,
Anlayış kalsın, yönel ahmaklığa!

2375
Anlayış; hırslar, tamâhlardır tuzak,
Hâs olan şeytan, akıl ister mi bak?

Aklı çoklar san'ata ermekteler,
Aklı az, san'atta Hak görmekteler!

Annenin ellerde kalmıştır bebek,
Yavrunun anne ayak, hem el demek!

BİRİ MÜSLÜMÂN, BİRİ HIRİSTİYAN, ÜÇÜNCÜSÜ DE YAHUDİ OLAN ÜÇ YOLCU BİR KONAK YERİNDE YİYECEK BULDULAR. HIRİSTİYAN VE YAHUDİ TOKTULAR. "BUNU YARIN YİYELİM" DEDİLER. MÜSLÜMÂN'SA ORUÇLUYDU. ONLARLA BAŞA ÇIKAMAYACAĞINDAN AÇ KALDI

Var hikâyem, duy ki bizden ey oğul!
Sen hünerden çekme zahmet, bil usûl!

Bir Cühût, bir Müslümân, bir Nasrani,
Oldular birlikte hep yoldaş hani.

2380
Mü'min olmuş çift sapık, hem arkadaş,
Bil; akıl, nefs, Ahrimân'la oldu eş!

Hem Merağlı, Reyli yoldaş oldular,
Bir içerler, hep berâber yerdiler.

Karga, baykuş, hem doğan, kalsın biraz,
Haps evinde, var temiz, var beynamâz.

Bir konak yer, şarklı, garplı, mâverâ,
Halkı birlik toplanırlar bir yere.

Alçağından, var büyükten çok adam,
Kar, soğuk ânında birlik olsa tam.

2385
Yol açılsın hep tükensin mâniler,
Ayrılık var, hepsi bir yönden gider.

Hem kafes kırmışsa aklın Padişah,
Her kuş uçmuş bir taraf, buymuş izâh!

Bundan evvel, onda mevcut neş'eler,
Cinse dönmüş, yönlenip uçmuş gider!

Hem kafesteyken olurmuş inleyen,
Kol açar, yok uçmanın imkân hemen!

Yol açılsın, oldular yel benzeri,
Tez bulurlar, hem anılmış yerleri!

2390
Çıktı fırsât, ağlatan, âh eyleten,
Yerdeler, uçmuş kavuşmuşlar hemen!

Cüz'lerin var, geldiler nerden tene?
Toplanıp gelmişti birden, görsene!

Bâzılar âteş ve bâzan kil ve su;
Arş ve ferşten gelme has, çirkin dolu!

Korkutur kar, bir saray bulmuştular,
Her biri bak dönmeyi ummuş yaşar!

Bunca kar var, dondu her yer; yok hayât!
Hak güneşten ayrılar, buz, mümkinât!

2395
Gösterir yüz, gör eğer kızgın güneş,
Dağ olur kum, hem de yumşak yünle eş!

Cân verirken, hem nasıl tenler erir,
Cânsız olmuşlarda aynen gösterir!

Vardı üç yoldaş, ki olmuşlar konuk,
Helvâ ikrâm eylemiş bir hükmü çok!

Gör, garipler üzre helvâ sunmada,
Tam "yakınlık" mutfağından sundu da!

Hak'tan ummuşken sevâplar hâsı o,
Öyle sunmuş oldu, bal helvâsı o!

2400
Hem zeki, elbet şehirden halk olan,
Toy, düğün, artık yemek var köylüden!

Var fakir, Allah ziyâfet çekmeyi
Verdi, köy halkı meğer, yapsın deyi!

Her gün onlar ihsân etsinler diye,
Bir misâfir verdi Allah, köylüye!

Hem konuklar tâzelenmiş her gece,
Hak'tan ayrı, ermemişler bir güce!

Çok da doygun çift olan, elbet o ân,
Hem oruç tutmaktadır, mü'min olan!

2405
Akşâm olmuş, hem de ermişken namâz,
Geldi helvâ Müslüman ister bîrâz!

Der o çift: "Bizler tokuz tâ ağza dek,
Dursun artık, hem yarın yenmek gerek!

Sabra yönlenmek gerek gelmiş gece,
Yenmesin, kalsın yarınlık öylece!"

Der ki mü'min: "Yarına Allah kerim,
Sabra yer yok, şimdi yensin isterim!"

"Tek yemek arzûn senin!" derler ona,
"Söz edersin sen de, hikmetten yana!"

2410
Der ki: "Dostlar burda biz üç kimseyiz,
Hem rızânız yoksa, taksîm eyleriz!

İsteyen yer, lokmalar câNdır ona,
İsteyen saklar, yemez bekler sona!"

Der ki: "Olmaz hem de, pây etmek onu,
Pây eden bulmuş cehennem, en sonu!"

Der ki mü'min: "Burda pây hak üzredir,
Söylenen, hûydan, heveslerden gelir!

Sen ki Hakk'ınsın, O'nun sensin mâlı,
Elle paylaşsan, budur şirkin yolu!

2415
Soysuzun devrindeyiz, atsak öte,
Hem bu aslan, üst gelir birçok ite!"

Gâm yedirmek oldu maksat mü'mine,
Gâye mü'min, aç geçirsin, gün yine!

Oldu mağlûp, gösterir teslîm rızâ;
"Dostlarım, ben râzıyım" derken size!

Hem, yatıp kalmıştılar onlar gece,
Hep uyanmış süslenirler öylece.

Yüz, ağız yur oldular onlar hele,
Uğraşırken, âdet olmuş zikr ile.

2420
Hakk'a yönlenmiş olurken cümlesi,
Âdetince başlamış virdin sesi.

Hakk'a dönmüş oldu yüz, mü'mîn, cühût,
Îsevî, herkes eder Hak'tan umut!

Bil ki toprak, dağ ve taş elbette su,
Hakk'a etmiş bir duâ, gizliydi bu!

Sözde son yok, işte dönmüş üç adam,
Bitti duâ, dostça yüz dönmüş o dem!

İçlerinden söyleyip durmuş biri,
"Kim ne görmüş söylesinler düşleri!

Her kimin rüyâ güzel helvâ yesin,
Üstün olmuş her payı alsın kesin!"

Aklı üstün kim, o yer olsun meğer,
Hepsi, yer olmuş kadar bulmuş değer!

Onda nûr dolmuş olan cân, üst demek,
Sonda kalmışlarda dert tâmirde tek!"

Aklı üstün, buldu bir sonsuz hayat,
Hem de mânâdan alır ölmez sıfat!

Sonra söylerdir cühût görmüş gece,
Ruhu, nerden nerye hem, gezmiş gece!

Der ki: "Mûsa çıktı birden ortaya,"
Yağlı kuyruk gördü mırnav, öyle yâ!

"Ben ve Mûsa yönlenir olduk Tur'a,
Hiç görünmezdik bölenmiş nûrlara!

Hem güneş kaybetti her üç gölgeyi,
Açtı nûrdan bir kapı, gör gerçeği.

Nûr içinden çıktı bir nûr ortaya,
Tezce yükselmişti hem, gerçek bu yâ!

Hem Mûsa, hem ben ve artık Tur bile,
Kaybolup gittik çıkan hâs, nûr ile!

Sonra gördüm, nûru üfler oldu Hak,
Sonra dağ olmuştu tam üç parça bak!

Hak sıfat heybetle çıkmış meydana,
Ayrılıp her parça gitmiş bir yana!

Düştü deryâ üzre ordan bir teki,
Tatlılaşmış oldu deryâ, bal ne ki?

Düştü, bir tek parça, geçmişken yere,
Derde derman, çeşmeler dolmuş dere!

Tertemiz vahyin o feyzden hep sular,
Hasta kullar üzre hâslıklar sunar.

Kâbe'nin mevkie düşmüş bir teki,
Hem, Arafat dağı olmuş ordaki!

Sonra sesten kendime, döndüm yâ ben,
Tûr'u gördüm aynı, yok eksik denen!

Buz mu, Mûsa'nın ayakaltında ve
Durmaz ergir, yok çukur, yoktur tepe?

Heybetinden yerle bir olmuştu Tûr,
Hem etekler, hem de, dağ olmuştu bir!

Sonra tekrâr ben uyandım, bak yine,
Tûr ve Mûsa, döndü gerçek hâline.

Hem de Tûr'un etrâfında çöl olan,
Halkla dolmuş, hepsi bir Mûsa'ydı san!

Sanki Mûsa, hep asâ almış ele,
Hep etek çemrer Tûr'a düşmüş yola.

Hepsi el kaldırdı, söyler "Ey Hüda!
Gel görün Ey Rabbena!" eyler duâ!

Dalgın olmaktan dönüp tekrâr yine,
Döndü onlar türlü sûret hâline.

Hepsi Allah âşığı Peygamberân,
Anlatılmış oldu, hep birler o ân!

Sonra, ben gördüm melekler pek yüce,
Kardılar hep, kardan elbet güçlüce!

Yardım ister, başka türden çok melek,
Onların varlık desen âteşti tek!”

Böyle sözler söyleyip durmuş cühût,
Nice cühût var ki kurtulmak, umut!

Varsa kâfir, eğri bakmak yok inân,
Olmuş olsun yâ ölürken Müslümân!

Hem ne bildin, ömrünün buymuş sonu,
Yüz dönersin, terk edersin sen onu!”

Bir güzel rüya gören yer helvayı:
“Üstünün tam helva olmuştur payı!

Çıkmışım birden de dördüncü göğe,
Âlemin nûr, hem güneşlen birliğe!

Gökte gördüm, çok şaşılmış şey ki ben,
Yok ki benzer, hem cihân varlık ilen!

Bir oğul, gökçek muhakkak bir kere,
Göklerin fen, üstün olmuş yerlere!”

ÖKÜZ, KOÇ, DEVE YOLDA BİR DESTE OT BULDULAR. HEPSİ DE “BEN YİYECEĞİM” DEDİ

Bir öküz, koç, hem de yoldaş bir deve,
Bir bağ ot bulmuştular, önlerde de.

Der ki koç: “Pay eylesek doymaz kişi,
Çâre olmaz böyle pay etmek işi!

Kim uzun bir ömre sahip olsa hem,
Böyle ot ancak onun lâyık demem!

İhtiyârlar üzre hürmet eylemek,
Mustafâ’dan kalma bir sünnet demek!

Pislerin hükmünde kalmış bir zaman,
Şimdi sen gel, öncü ol, derler o ân!

Kaynamış olsun yemek, derler buyur,
Yâ çürük bir köprü, derler geç n’olur!

Gayeden pis olmasın, âdî meğer,
Yaşlı rehber olsa, hiç vermez değer!

Onların hayrında var şer, iltimâs,
Hem fenâlıklar nedir, gel et kıyâs!

MİSÂL

Padişah yönlendi bir kez camiye,
Halkı asker başlamışlar dövmeye.

Nice baş yarmış, el atmış gömleğe,
Padişah yoldan rahat geçsin diye!

Orda bir yoksul, yemiş on kat dayak,
Suçta yok, konmuş yasaklar orda bak!

Kanlar akmış, hem o dönmüş şahına;
“Zulm açık gör, gizlisin sordun bana!

Hayrınız gerçekte, câmiyse kesin!
Söyle şerrin neydi, ey azgın senin?

Yoktur âdîden selâm, hiç yaşlıya,
Uğrar elbet derde, onlardan bu yâ!

Kurt musallat olsa bir kez ermişe,
Bed olandan hoş gelir, uygun işe!

Merhâmet bilmezdi kurt, hem doğrusu;
Oysa aslâ, hîleler bilmezdi o!

2475
Aklı olmuş olsa, hiç tutmaz tuzak,
Gör ki insan hîlekârdır, şimdi bak!

Bir öküz, bir koç, deve yoldaştılar,
Yerde tek bir deste ot bulmuştular.

Söylesin bizler, ömür başlar nede,
Yaşlı kimdir anlarız, hak etmede.

"İsmâil vaktinde mevcût ben," dedi,
"Kurbân olmuş koç atamdır" söyledi!

"Mevcûdum Âdem'le ben!" söyler öküz,
"Ben küçüktüm çift sürerken" der öküz!

2480
Âdem olmuş insanın elbet ata,
Çift sürerken yoldaşıydım öyle yâ!

Böyle söz koç, hem öküz, söyler deve,
Duydu şaşkın, ot alırken öyle de;

Söylemezden bir şeyi yutmuş otu,
Kaldırıp yüksekte yutmuşmuş otu!

Hiç gerek yok doğduğum tarih ile,
Bunca bir ten, bunca boy varken hele!

Bildi herkes, olmadım sizden küçük,
Ey oğul, elbet cânımsın ben büyük!

2485
Her fikir sâhibi bilmiş, ben hemen,
Üstünüm, hâlimle sizden çünkü ben.

Bildi herkes: "Üsttü gökler yerlere,
Gepgeniştir hem de bak, yüzler kere!

Hem de gökler, pek acâyip, gepgeniş,
Nerde yerden, dip köşe, varım demiş!"

MÜSLÜMÂNIN ARKADAŞLARI OLAN YAHUDİ VE HIRİSTİYAN'A RÜYÂSINI ANLATMASI VE ONLARIN ÜZÜLMELERİ"

Der ki mü'min: "Ey benim yoldaşlarım,
Çıktı birden Mustafâ, hâs sultânım!"

Der ki: "Gitmiş Tûr'a onlardan biri,
Hak Kelîm yoldaştı, hep aşk işleri!

2490
Aldı Îsâ, oydu hem sâhipkıran,
Göktedir, dördüncü kat, artık mekân!

Kalk, uyan! Sen ey zarâr görmüş adam,
Yahni, helvâ, hep senin olsun taam.

Hem hünerliymiş ki onlar, koştular,
Saltanat mektubu almış, coştular.

Çünkü onlar lûtfu, ihsân buldular,
Hep meleklerden ki yoldaş oldular.

Kalk, uyan en arda kalmış, sâf ve bön,
Sıçra, sen kalk, helvâ varken orya dön!"

2495
Duydular onlar sözü derler, "harîs,"
"Yoksa helvâ yendi" derler, "ey habîs!"

"Söylemiş artık, uyulmuş Padişah,
Ben kimim? Uymazsam elbet pek günâh!

Sen ki Mûsa emre, uymuş kimsesin,
Emrinin dışlarda kalmazsın kesin!

Sen Mesîh'in emre, uymuş bir adam,
Hayr ve şerden, karşı çıkman var mı hem?

Hep nebîler, övdüler hem Ahmed'i,
Sarhoşum, helvâ yenilsin istedi!"

Söyleşirler: "Haklısın vallahi sen;
Gördüğün düş, bizden üstündür hemen!

Neş'eli zât, hep ayık uykun kesin!
Sen, rüyâ dersek, ayık görmektesin!

Geç, fazîlet, sen yiğitlikten öte,
İş güzel hûy, yönlenirsen hizmete!"

Burya gelmekten murât buymuş düşün:
"Mâ halektül inse illâ ya'büdûn!"[178]

Sâmirî yapsın hüner, artırdı ne?
Hem hüner, etmişti gör merdût yine!

Neydi Karûn'a eren kimyâ ile?
Tuttu yer, çekmiş dibe, yutmuş hele!

Bûl-Hakem bulmuş neler, yapmış hüner?
Küfre karşı, tek cehennem oldu yer!

Tek hüner görmekti âteş önceden,
Hem duman görmek, delîldir denmeden!

Hem delîl kokmuş senin, bak ey adam,
Hem de pek pistir, hekimin hîyle tam!

Başka artık, hoş delîlin yoksa bak,
Pis ye, yönlen, var helâlar dur da bak!

Hem delîlin oldu sanki bir çubuk,
Varsa asân, körlüğün var, ey uçuk!

[178] *"Ben insanları ve cinleri ancak bana ibadet etsinler diye yarattım." (Zariyat, 51/56)*

Gürleyiş hem, "kap ve tut" lar görmeden,
Sen diyorsun say onu mazûr hemen!

TİRMÎZ PADİŞAHI SEYYİD'İN; "KİM FİLÂN İŞİ GÖRMEK ÜZERE SEMERKAN'DA ÜÇ VEYA BEŞ GÜNDE GİDEBİLİRSE ONA ELBİSE, AT, KÖLE VE CÂRİYELER VE ŞU KADAR ALTIN VERECEĞİM" DİYEREK TELLÂLLAR ÇAĞIRTMASI. KÖYDE BULUNAN DELKAK'IN BUNU DUYMASI VE PADİŞAHIN HUZÛRUNA GELEREK "PADÎŞAHIM BANA GÜVENME, BUNU BEN YAPAMAM" DEMESİ

Şahtı seyyid, Tirmiz'in şahı yine,
Dalkak'ı soytarı seçmiş kendine!

Bir işim düşmüş, Semerkant şehrine,
Bir adam gitsin denilmiştir yine.

Kim gider, gitsin ve dönsün beş güne,
Artar eksilmez ki ihsanım yine!

Köyde Delkak duydu, tez binmiş ata,
Sürdü Tîrmiz üzre at, vurmuş ata!

Hızlı sürmüş at desen, olmuş sakat,
Bindi at, hızdan da çatlar oldu at!

Toz ve topraklarla varmış Tirmîz'e,
Şahla gelmek istiyorken yüz yüze;

Gelmek ister, fıslaşır herkes yine,
Şah da düşmüş, onların pis vehmine!

Hem avamlar, hem havaslar ürktüler,
Çıktı nerden karmaşıkken fitneler.

2520
Zorlu bir düşmân mı kast etmiş bize?
Yoksa bir dert, yönlenip ermiş bize?

N'oldu Delkak fırlayıp düşmüş yola,
Kaç Arap at çatlatır olmuş ola?

Toplanır halk, hep varıp şah köşküne,
Hem neden gelmiş denir Delkak yine?

Tezliğin hükmüyle başlar bir savaş,
Sardı Tirmîz halkını bitmez telâş!

Bâzı diz dövmekte, bâzan âh eden,
Hem nedir bunlar deyip eyvah eden!

2525
Bâzılar korkup, felâket yazmada,
Bâzılar binbir hayâller kurmada!

Hepsi fikretmiş, yapar olmuş kıyâs,
Nerde âteş aldı, sırtımdan palas?

Huzra girmek istiyormuş mutlaka,
Öptü yer, şah der ki: "Neymiş Delkak'a?"

Ekşiyüz Delkak'a kim sormuş soru,
Ağzı, parmak, gösterir, sus derdi o!

Hem bu yüzden vehmi halkın artmada,
Şaşkın insan, herkesi dert sarmada!

2530
İzni vermiş oldu artık şah ona,
"Ver izin şahım nefesler almama!

Ver ki fırsât, aklımız gelsin başa,
Düşmüşüm elbet acâyip bir işe!"

Geçti bir ân, şah düşer vehm etmeye,
Yandı gırtlak, tat ki başlar gitmeye!

Delkak'ı hem, böyle bir kez görmemiş,
Çünkü Delkak onca, hâs bir dost imiş!

Şaha çok lâtife eyler her zamân,
Oydu şaha neş'e dostluklar sunan!

2535
Öyle güldürmüştü şahı, görmeli,
Karnı tutmaktaydı, şahın çift eli!

Gövde hep terler dolarmış bir kere,
Gülmeden şah hep düşermiş yerlere!

Renk sararmış, hem de, yüz dersen asık,
Ağzda parmak, şah da der sen sus, yazık!

Hem felâket neydi, şah vehm etmede,
Bir hayâlden, bir hayâldir gitmede!

Çünkü Harzem Şah ki, zâlim, gussalı,
Onca kan dökmüş, düşünmüş bilmeli!

2540
Hîleden öldürdü şahlar, nerde var,
Hîle, kuvvet harcayıp durmuştular.

Şahı Tirmîz böyle hep vehm etmede,
Delkak'ın hâlden, vehim bekletmede!

Der ki: "Tezcek söyle sen, hâlin nedir?
Bunca mahvolmak neden gelmektedir?"

"Köyde duydum ben ki, artık Padişah,
Her yolun üstünde tellâl koydu şah!

Kim Semerkand'a gider, üç günde ya,
Aldı benden hazneler çok öyle ya!

2545
Böyle duydum, durmayıp koştum ki hem,
Böyle kudret bende yoktur, söylesem!

Hem çeviklik bende yok, bilsin dedim,
Hem şahım sen, umma benden istedim."

"Lânet olsun, yaptığından," şah dedi,
Şehre saldın korkular, halk titredi!

İşte ey hâm, yaptığından bir düşün,
Yandı ot, hem cümle otlaklar bütün!

Hem davul, bayraklaşan hâmlar bile,
Yokluğun yurttan, haberler vermede.

2550
Hepsi şeyhlik nârası atmaktadır;
Hem de kendin, Bâyezid satmaktadır!

Kendi dervîş, şeyh diyorken kendine,
Şeyh olup kurmuş meğer, meclis yine!

Tam güveylik evde varken, kavga, şer,
Kız eviyse, hadisattan bihaber!

Burda iş düzgünleşip olmuş yarı,
Yapmışız elbet gerekmiş şartları!

Hem bezer, hem süsler olduk evleri,
Pür hevesten sarhoşuz, gör bizleri.

2555
Bir haber gelmiş mi ordan? Yok, hayır!
Kuş uçar olmuş mu damdan? Bak, hayır!

Sık sık almış elçilikten bir haber,
Var mı? Yoktur istenenden bir haber!

"Yoktur ammâ, yârimiz bilmektedir,
Hem de, kalpten kalbe yol gitmektedir!"

Hem o yârdan, hep ümît etmekte sen,
Hem cevâpsızdır neden, mektup denen?

Gizli, âyân vardı gerçek yüz nişân,
Yetti artık! Perde kalsın açma sen!

2560
Dön geri, gel, Delkak'ın kıssaya sen,
Kendi va'zından fodul, hem dert çeken!

Baş vezîr der: "Doğrunun sensin güven,
Bir sözüm var, lûtfedip gel, dinle sen!

Delkak olmuş, iş için köyden gelen,
Oldu pişmân, fikri gizlerdir hemen.

Suyla, yağdan bahsedip gizler sözü,
Maskaraymış, kurtuluş olmuş izi!

Kın bu derken, gizliyor elbet kılıç,
Hem ona işkence etmektir sonuç.

2565
Hiç kırılmaz olsa gör fıstık, ceviz,
Olmaz elbet, iç ve yağdan aslâ iz!

Siz kulak hiç vermeyin, hep saçma söz,
Titreyiş, hem renge bir kez at ki göz!

Der **"Bi-sîmâhum"**[179] görünmüş içleri,
Çünkü yüz, iç sırrı söylermiş seri!

Gördüğün şey, duyduğun tam zıddıdır,
Çünkü insan, şerle yoğrulmuş durur!"

Burda Delkak ağlayıp inler iken,
Ey vezîr, zülmeyleyip kan dökme sen!

2570
Ey emir, insan vehim, şüpheyledir,
İçte mevcût zan da kul vehmiyledir!

Ey vezîr, bilsen ki zân olmuş günâh,
Hem bu yoksul üzre olsun yok izâh!

Padişah suç bulmamış incinmişe,
Suç bulur olmaz ki hiç güldürmüşe!"

Hem vezîr şah üzre te'sîr eyledi,
Hem de tezvîr, hîle bilmek istedi.

---

[179] *"Onlar yüzlerinden tanınırlar..." (Rahman, 41)*

Der ki: "Zindân var atın Delkak'ı siz,
Aldatır yaltaklanır hep bilseniz!

2575
Bir davuldur karnı hep sizler vurun,
Hem ne var, söyler durur sizler duyun!

Boş mu iç, gergin davul, ıslak ise,
Hem ne var îzâh eder sinmiş sese!

Siz dövün, sırdan ne var hep söylesin,
Söylesin kalpler karar bulsun kesin.

Doğru sözler hep râhatlık vermede,
Hiç yatıştırmaz yalan söz, gönlü de!

Bir yalan söz çöp, uğraşır dil atmaya,
Çıkmadan ağzın rahatlık yoktu yâ!

2580
Ağza çöp girsin, yalanmış dil olan,
Çıkmasın, artık râhat yok hiçbir ân!

Yelle bir çöp girmiş olsun bir göze,
Yaşlanır göz, örtüp açmak var bize.

Durmadan ezmek gerek artık çöpü,
Girmeden göz, ağza gelmezden tipi!

Der ki Delkak şaha: "Şahım ol yavaş,
Hilm u rahmet, olmasın hiç hurdahaş!

Hem cezâ vermekte tezlikler neden?
Eldeyim, elbette hiç uçmam ki ben!

2585
İvme yoktur, Hak için olsun cezâ,
Tezlik etmiş olsanız, olmaz revâ!

Kimse hışmından cezâ tez verdi mi?
Nefsi tatmindir o, ferdin görkemi!

Hak rızâ ister de kalmaz öfkesi,
Korku başlar, zevkinin çıkmaz sesi!

Bir yalan iştah, yemek der, saldırır,
Tat biter zânnıyla, gerçek dert budur!

İştahın varken ağır yensin yemek,
Çünkü sindirmek, büyük faydaydı tek!

2590
Sen, belâlar def'e yönlenmektesin,
Sen, delik gördükçe hep örtmektesin.

Bir felâket gelmesin dersin fakat,
Hem kazânın çok gedik var, kat be kat!

Hem belâ def'inde, yer tutmaz sitem,
Çâre elbet oldu af, ihsân, kerem!"

Der: "Tasadduk çok belâ def etmede,
Derdi gel sen, az verip def ' eyle de!

Hiç tasadduk, yoksulu yakmak değil,
Hilmi ta baştan da kör etmek değil!"

2595
Söylemiş şah: "Hayrı yap uygun yere,
Hayrı yapmak doğrudur, hem bir kere!

Ruh deyip, şah sürseniz satrançta siz,
Şah deyip, at sürme olmaz bilgisiz!

Var şerîat içre ihsân, hem cezâ;
Şah durur köşkünde, at ahrında yâ!

Adl nedir? Koymak onu, lâyık yere!
Zulm nedir? Koymak lâyıksız yerlere!

Bâtıl olmaz, Hak yaratmış her neyi,
Öfke, hilm, öğt, hîle, izler gerçeği!

2600
Mutlaka hayy olmamıştır hiçbiri,
Hem de yok mutlak ki, hiç şerrin yeri!

Var muhakkak her şeyin bir faydâsı,
İşte ilmin böyle vâcib olması!

Bir cezâ vermek gerektir yoksula,
Çok sevâptır, helvâ, ekmekten kula!

Yense helvâ, çok vakitsiz safradır,
Bir tokat bâzan, belâdan geçmedir!

Vakti gelmişken, tokat vur yoksula,
Boynu kurtulsun kılıçtan, hayr ola!

Hem dövülmek, pis hûyu dövmek demek,
Bir kilim dövmek, tozu dövmek demek!

Varsa meclis, bil ki sen, zindân da var,
Meclis ihlâslıyla, hâm, zindandalar!

Hem deşilmek istemiştir bir çıban,
Deşmeden dermân koyarsan, sert o ân!

Alttan et yer, hem uzaktır faydâdan,
Fayda azdır, var iken pek çok ziyân!

Der ki Delkak: Geç demem artık beni!
Sen araştır, etrâfından sor bunu!

Örtme, mutlak bellidir sabrın yolu,
Hem de, birkaç gün düşün sen ey ulu!

Bir düşünsen, sen verirsin hâs karâr,
Sonra, benden hem kulak çekmekte var!

"Yok sürünmek" söylenir olmuş neden?
Doğru gezmek üzre denmiştir hemen!

Dostlarından eyle artık meşveret,
Hem Nebî'nin sünneti alsın nöbet!

Meşveret etmek ki hem şundan birâz;
Meşveretten yok yanılmak, varsa az!

Var akıllar benzemiş kandîllere,
Yirmi kandîl den de aydın, bir kere!

Birleşir oldukça aklen, böyleler,
Belki göklerden de bir kandîl düşer!

Hak ki, gayretten yaparken perdeyi,
Âdi, yüksek âlemi karmış iyi!

Söylemiş: "Sen durmayıp dünyâyı gez!"
Rızkı bulmak, bahtı bulmak üzre tez!

Topluluktan, sen Nebî'den aklı al,
İste onlardan akıl, düş işte yol!

Kaldı mîrâs cümle peygamberden o,
Gaybı önden, arkadan, görmeken o!

Bir gören göz, sen ara gözlerde hem,
Mümkün olmaz, burda îzâh eylemem!

Azmi çok, etmiş yasak der, Hak Nebî:
"Dağda yok halvet meğer, ruhbân gibi."

Kaldırır, onlar tanışsınlar diye,
Bakma, baht, iksîr odur bâkîliğe!

Hâsların, içlerde vardır en hası,
Çekti yanlış üstte, bir not arması!

Gör, duâsıymış icâbet eylenen,
Öyle duâ etmemiş ins, cin denen!

Tartışanlar, tatlı, ekşi olsa da,
Hakk'a karşı, bir delîl yok ortada!

Şimdi, bir bak ki, yücelttik biz onu,
Özrümün, yoktur delîller, bil bunu!

Kıbleyi, Hak gösterir olmuş iken,
Çok abestir, nerde kıble der isen!

Gel uyan! Artık araştırman yeter!
İstenen yer, hem konak, buymuş meğer!

Bir defâ döndün mü gerçek kıbleden!
Bâtılın huzrunda oldun suhre sen!

Hamdi etmezsen, veren Allah'a sen,
Kıble bulmak hissi yitmiş gör hemen!

Sen o ambardan, alaydım şey desen,
Yoldaşından ayrı aslâ gitme sen!

Yardım etmiş ten de, ayrıldım de sen,
Bir fenânın derde düştün hem de sen!

FARENİN KURBAĞAYLA ARKADAŞ OLMASI AYAKLARINI UZUN BİR İPLE BAĞLAMALARI, KARGANIN FAREYİ YAKALARAK UÇMASI

Bir tesadüf fare hem bir kurbağa,
Gölde yüzmüşken, girer yoldaşlığa.

Hem bu çift, tesbît edip birlik bir ân,
Her sabâh onlardı, bir yandan çıkan!

Oynayıp birlikte gönlün tavlayı,
Gönlü, vesvastan uzak bil tutmayı!

Çift günün bundan ferâhlık bulmada,
Gâh o söyler, gâh o dinler olmada.

Bâzı dilden, bâzı dilsiz söylenen,
"Topluluk rahmetti" te'vîl etmeden!

Birlik olmaktan sevinç duymaktalar,
Beş yılın ahvalini anmaktalar!

Söz uzar olsun nişândır dostluğa,
Susma, ülfetsiz kalan bir yokluğa!

Bir güzel görsün gönül, asmaz surat,
Gül gören bülbül, şakır, oymuş murât!

Hızr'a dostluktan meğer pişmiş balık,
Sıçramış deryâya, olmuştur ayık!

Bir kavuşmuş olsa yâr, bir yârına,
Yüzbinin sır levhi, malumdur ona!

Dostunundur alnı, Levhi Mahfuz'u,
Çifte âlem sırrı görmüştür yüzü!

Gelse dost olmuşsa rehber, bir defâ,
"Âshâbım yıldız" demiştir Mustafâ!

Çölde, hem deryâda yalnız rehberin,
Gösterir yol, göz ki yıldız gözlesin!

Gönlü eş tut, bak onun sen yüzle hem,
Söyleyip beyhûde sözler etme hem!

Tozla yıldız hiç görünmez olsa da,
Göz ki, sürçen dilden üstün, öyle yâ!

Vahyi almış kimse söyler olsa söz,
Toz koparmaz, kalmaz artık orda toz!

Aldı Âdem sevgi, vahyin sırları,
"Allemel Esmâ"da[180] çözmüş onları!

Her nasıl girmişse, kalpten akmada,
Hep ne der, Âdem de söyler olmada!

---

180 *"Allah Âdem'e bütün isimleri öğretti…" (Bakara, 31)*

Gördü ilhâmlarla ismin hâlini,
Söyleyip durmuş bütün ahvâlini!

Neyle lâyık olsa vermiş öyle ad,
Korksa kim, aslan demek olmaz murât!

Nûh ederken va'zı, çok yüzler sene,
Doğruluklar üzre feyz saçmış yine!

Hem gönüller yâkutuyken lâ'l dudak,
Hiç kitâp, kalbin gıdâ, bilmezdi bak!

Va'zı hiç öğrenmiyor şerhlerden o,
Söz desen keşf kaynağı, cân şerhi bu!

Varsa bir mey, hem içilsin bir kere,
Söz, su kaynar dil verir dilsizlere.

Bir çocuk içsin, güzel söz söyletir,
San Mesîh'tir, bir büyük hikmetledir!

Meyden içmiş dağ, ki olmuş tatlı dil,
Yüz gazel, Dâvut'ta öğretmişti bil!

Cümle kuşlar terk edip cik cikleri,
Uydular Dâvud'la, dosttur her biri!

Kuş olan duymuş sesi, sarhoş hemen,
Ham demir duymuşsa ses, şaşmak neden?

Yel olurken kavmi Âd'ın katili,
Say Süleymân üzre, bir hammal yeli!

Yüklenip şah taktı yel, düşmüş yola,
Her sabâh, aylık yolu görmüş bile!

Yel hamal, yel oldu gör câsûsu yâ,
Gayba ermiş, çok sedâ duymuştu yâ;

Sonra yönlenmiş olur rüzgâr ki tam,
Gör kayıptan söz fısıldar, şaha hem.

Şimdi söyler derdi yel: "Artık falan,
Ey Süleymân, ey büyük sultân olan!"

FARENİN KURBAĞAYA "SENİ GÖRMEK İSTEYİNCE SUYA DALIYORUM, ARAMIZDA BİR VÂSITA LÂZIM. SU KIYISINA GELİP SENİ ARAYINCA HABERLEŞMEMİZ İÇİN SENİN DE BENİM DELİĞİMİN AĞZINA GELİNCE BANA HABER VERMELÎSIN" DEMESİ

Sözde son yok, fare söyler der ki: "Sen,
Kurbağa der: "Ey akıl kandîli sen!

Bâzı sırlar isterim, ben söyleyim,
Sen suyun diplerdesin, ben neyleyim?

Ben, kenardan nâra atsam gerçeği,
Duymuyorsun, âşığın hiç nâleyi!

Ben muayyen vakte kâni olmadım,
Ben, bu sohbetten de artık, doymadım.

Hem namâzlar, beş vakit yol gösteren,
Âşığın bitmez namâz, dâim hemen!

Böyle sarhoşluk ki var, artık işit!
Dinme yok; beş, olsa beşyüzbin vakit!

"Az ziyâret eyle" bilmez, âşıkân,
Hem de cândan, pek susuzdur sâdıkân!

"Az ziyâret eyle"ler duymaz balık,
Hiç denizsiz ünsiyet bilmez, yazık!

Hem denizden, hep sular korkunçtu yâ,
Bir yudum, düşmez balıklar korkuya!

Âşığa ân ayrılık, bir yıl gelir,
Yıl olan vuslât, hayâller mislidir!

Aşk susuzdur, hep susanmışlar arar,
Gündüz, akşâm misli hep, ard ardalar!

Onsuz olmaz, gündüz, âşık baksana,
Akşamın aşk, fazla gündüzden yana!

Hep ararlar durmayıp onlar yine,
Düştüler ard arda, koşmak derdine!

O, ayak tutmuş, kulak tutmuş biri,
Oydu hayrân, hem de sarhoş diğeri!

Sevmişin gönlünce âşık, cümle cân,
Azra'nın gönlünde Vâmık, her zamân!

Âşığın gönlünde bir tek sevgili,
Sevmişin gönlünde yok farkın eli!

Çifte çan saklar devem, yüktür diye,
"Az ziyâret et" demek olmaz niye?

Var mı bir fert söylesin: "Az ân beni!"
Hem de denmez: "Ânmışım bâzan seni?"

Böyle birlikten akıl almış değil,
Anlamak bağlıydı tek ölmekle bil!

Mümkün olsa aklının idrâk eğer,
Nefsi öldürmek neden îcâp eder?

Hep akıllar, merhâmetler şahı bak,
Hiç lüzûmsuz, nefsi öldür der mi Hak?

FARENİN KURBAĞAYA ÇOK FAZLA YALVARMASI, ARALARINDA BİR VÂSITA OLMASI İÇİN SIZLANMASI

Der ki: "Merhâmetli dostum fare hem,
Yok râhat elbet, meğer ben görmesem!

Gündüzün, nûrum, kazancım, hepsi sen,
Hep karâr, neş'em, bütün uykum hemen!

Sen sevindirsen, mürüvvet eylesen,
Bâzı ânsan, hem kerem etmiş isen;

Sâde bir kuşluk dedin, gündüz gece,
Hayrım ister, emrin olmuş öylece!

Bak ciğer yanmış, susuz, beş yüz kere,
Hem susuz bir hastayım, düşmüş yere!

Hem benim dertten habersizsin bile,
Mevkiler ver, sen zekât ver bir hele!

Hem edepsiz, hem fakîrim öylece,
Oysa lûtfun, pekte çok hem, güçlüce!

Erdi lûtfun hiç senetsiz herkese,
Hem güneş hep yansımış pislikse de!

Nûrun almaz, pis olandan bir ziyân,
Hep kurur, olmuş odun hiç durmadan!

Girdi külhân içre, pislik yanmaya,
Taş hamam parlar, duvâr kızmıştı yâ!

Pis tezek kokmaz ve nûrlanmış o da,
Hem güneş etmiş füsûnlar ortada!

Hem güneş kızdırdı yerden mideyi,
Yuttu pislik, hem bitirmiş her şeyi!

Orda pislikler, yerin cüz' oldular,
Böyle Allah, çok fenâlıklar siler!

Gör güneş, pislik için yapmış bunu,
Hem nasıl gül, nergise sunmaz onu.

Kulluk etmiş gülse, Hak etmiş vefâ,
Çok güzel renk, çok ıtır etmiş atâ!

Böyle esvâplar verirken bedlere,
Hem ne vermiş, bir düşün, hâs erlere!

Hak ki gözler görmedik şey verdi bil,
Lûtfu görsen, dil, lügat duymuş değil!

Biz kimiz hem, öyle lûtfu hak eden?
Ey güzel hûy, gel sen aydınlat hemen!

Bil ki çirkin, çok fenâyız, bakma biz,
Dağların bizler yılan zehriyleyiz!

Ben ki çirkin, hûylarım çirkin benim,
Bir dikenken, nerde gül sunsun tenim!

Ver ki gülden ilkbahâr alsın diken,
Hem yılan bulsun tâvusluk, ver ki sen!

İşte çirkinlikteyim, en sonda ben,
Sende lûtf sonsuz ve ihsânlar hemen!

Çirkin olmuşlukta en son, gör kulu,
Sonsuz olmuş ihsânından ver, ulu!

Ben ölürsem, ihtiyâcın yok senin,
Lûtfunuz, gözyaşı dökmüştür kesin!

Hem mezârın üzre çok durmakta sen,
Gözlerinden, çokça yaş akmış hemen!

Ağlatır bildik seni mahrûmluğum,
Döktürür yaş, göz yumup mazlûmluğum!

Şimdi artık ver ki lûtfundan birâz,
Söyle artık hem kulaklar duysa az!

Her ne söylersen, benim sen hâkime,
Hem kulak duysun, de sen, idrâkime!

FARENİN, BAHÂNE BULUP GECİKEREK MERÂMINI YERİNE GETİRMEDE İŞİ YARINA BIRAKMASI, GECİKMEDE TEHLİKELER VARDIR. "SOFİ VAKTİN ÇOCUĞUDUR" DENİLMİŞTİR

Der ki sûfîye biri, altın saçan:
"Ayağın altında cân, yaygın inan!

Şimdi bir tek dirhemi versem sana?
Yoksa, üç kat ben yarın versem sana?"

Dün vereydin sen yarım dirhem bana,
Yüzce dirhemden de hoşmuş baksana!

Sen peşin vur, sevmişim ben silleyi,
Arda kalmış çokça, ihsândan iyi!

Sille vursun ellerin, derken senin,
Baş, elin sarhoşu gam çekmem bilin!

Câna cânsın, sen benim yüzler cihân,
Hem peşindir, bil ganîmet, her zamân!

Çekme ey ay, yolcudan sen yüz gece,
Ey akan su, ak derenden öylece.

Hep akıp dur, durmadan gülsün kıyın,
Hep boy atsın, hep yeşersin yasemin!

Irmağın yanlarda var, sarhoş yeşil,
Orda mutlak, hem sular akmakta bil!

2725
Derdi Allah: "Yüzde yansır kalpteki;"
Hem yeşillik, var su dermiş, öyle ki!

Kimse görmez, bir yağar olsun gece,
Çünkü herkes yattı, görmez öylece!

Görmedik yağmışsa, bir gül bahçesi,
Gizli yağmurdan delîldir cümlesi.

Kardeşim, topraklı ben, sensin sudan,
İşte sensin, lûtfu, ihsân, şahı sen!

Öyle lûtfet öyle ihsân et bana,
Her zaman çıkmam, lütuftur huzruna!

2730
Hep gönülden seslerim etrâfta ben,
Rahmet etmez, hiç cevâp vermez isen!

Çünkü dalmak imkânım yoktur suya,
Aslımız toprak bizim, gerçek bu yâ!

Elçi gönder, bir nişân ver, et kerem,
Hem benim sesler ulaşsın, öyle hem!

Hem buluşmuş, böyle artık çifte yâr,
Şöyle derken verdiler artık karâr:

"Bir uzun ip isteyip bulmak gerek,
İp çekerken sırrı hep çözmek gerek!"

2735
"Bir ucundan bağlanırken ben hele,
Bir ayaktan bağlanırsın sen hele.

Böyle bizler, hem kavuşmuş çift beden,
Tek beden olmuş olurken, senle ben!"

Hem beden, cân bağlanan ip say bunu,
Gökyüzünden durmadan çekmiş onu!

Ten ki faren, kurtulup cân kurbağan,
Uykunun deryâya dalmış orda can!

Gör beden faren çekerken ipleri,
Cân çeker artık tükenmez dertleri.

2740
Beyni kokmuş fare, çekmez olsa yâ,
Kurbağa, serbest yaşar artık suda!

Bitse uykun, nûr bağışlarken beleş,
Sen duyarsın, nûru yaymışken güneş!

"İpliğin uç bağlanır olsun bana,
Bir diğer uç, hem düğümlensin sana.

Ben dışardan, ip çeker oldukça sen,
Görmek ister olmuşum hem, bil ki ben!

İşbu söz artık güzel gelmez ona,
Der: "Habîs bağlar beni, sen baksana!"

2745
Bir kerih söz, gönle düşmüş olsa bil,
Bil, kötümserlik de, bir boş şey değil!

Bilgi Hak'tan, bir vehîmdir sanma hem,
Nûru gönlün, hep okunmuş Levh'te hem!

Filci, fil gitsin dilerken Kâbe'ye,
Oysa fil durmuş, direnmiş gitmeye!

Fil ayak atmaz yönelmez Kâbe'ye,
Filci dövmüşken, dayanmış darbeye.

Sanki donmuşmuş ayaklar, yok ki cân,
Cân çekilmiş, fil de geçmiş kavgadan!

2750
Dönse artık baş, Yemen olmuşsa yol,
Olsa yüz at, hepsini geçmekte fil!

Filde his, gaypten haber almış olur,
Bir velî his, gör nasıl ilhâm bulur!

Tertemiz hûy Yâkub'a gelmiştiler,
Hem Yûsuf hakkında bir istekteler;

İstemişler gezseler birlikte hep,
Hem pederden, izni etmişler talep.

Hepsi der: "Gelmez zarâr hiç gâm yeme!
Sâde birkaç gün izin ver, yok deme!

2755
Hem neden sen olmadın bizden emin,
Biz Yûsuf birlikte gezseydik hemin!

Hem gezip oynar iken birlikte biz,
Biz emin elbette pek muhsinleriz!"

Der ki: "Huzrumdan gider olsun eğer,
Hep keder bulmuş olur gönlümde yer!

Hem de gönlüm, söylemez bir kez yalan,
Sâf gönüldür arş, nûrundan parlayan!"

Oydu olmuş, hem de, sağlam bir delîl,
Var kader, mânî oluş mümkün değil!

2760
Gerçi pek çok, hâs nişân olmuş âyân,
Burda hikmet gizlemiş, etmiş beyân!

Kuy'ya kör düşmüşse, boştur şaşmamız,
Kim görüp düşmüşse, iştir şaşmamız!

Hem karâr eyler tasarruf dâimâ,
İşte gel duy: **"Yef'alellah mâyeşâ!"**[181]

Sırrı bilmiş, bilmemiş artık gönül!
Yumşatır Allah, demir mum oldu bil!

Der gönül: "Elbet ki Hak takdîrleri,
Varsın olsun, buysa Hakk'ın işleri!"

2765
Burda gâfil tutmadayken kendini,
Cân da takdîrlerle bağlanmış hani!

Mât olur olmuşsa, bundan bir yüce,
Bir ilâhî imtihândır güçlüce!

Bir belâ önler, muhakkak yüz belâ,
Erdirir mutlak ki en yüksek yola!

Mey içer hâm, şen ve şakrâklık bulur,
Onda yüzler huy da kalkar, kurtulur!

Hâm pişer, piştikçe bir üstâd olur,
Yok esîrlik, bitti artık, hür kalır!

2770
Hak şarâbından içip mest oldu o,
Tam kemâl bulmuş ve halktan geçti o!

Gevşeyen, taklîtte gerçekler bulur,
Halk ki görmüş, ters hayâlden kurtulur!

Bir nişânsız okyanus gel-gitleri,
Olmamış yok, halkta idrâkin yeri!

Hep imâretler onun çölden gelir,
Mülk ve şahlık, hem de ordan yükselir!

Yokluğun çölden gelir, özlem dolu,
Onca varlık âlemin tutmuş yolu!

2775
Öyle çölden görseniz gündüz, gece,
Çokça kervânlar gelirler öylece!

Hem de derler: "Biz gelen, sizler gidin!
Biz nöbet aldık ve sizler terk edin!"

Bir oğul açsın akıldan göz, baba;
Yüklemiş göç, yük olurken söz baba!

---

181 *"Allah dilediğini yapar…" (Âl-i İmrân, 40)*

Vardı ordan burya bin yol, pek geniş,
Burdan orya, hem geliş var, hem gidiş!

Biz otursak, şimdi bir bak var gidiş,
Bir gidiş var, oysa gözler görmemiş!

Burda bir hiç, saklanan sermâyemiz,
Yapma lâzım rızkı, istikbâle biz.

Yolcu oymuş belle sen ey yolperest,
Yol düşünmüş, oydu istikbâle mest!

Hem de gönlün, perdenin ardında hâl,
Hep gelir gitmektedir, bitmez hayâl!

Aynı kaynaktan koşup gelmezseler,
Gönle, nerden yol bulup gelmiş girer?

Dalgalanmış fikrimin askerleri,
Pek susuzlar, gönle dönmüş izleri!

Testiler doldurdular, hep gittiler,
Bâzı âyan, bâzı hem gizlendiler!

Fikri say sen, göklerin yıldızları,
Başka göklerden döner gör onları!

Şükrü ihsân eyle, görsen kutluluk,
Suç görürsen, tövbe versin mutluluk!

Biz kimiz? Gel yardım et ey Padişah!
Mutluluk ver, şahımız sensin penah!

Ayda nûrdan parlatır ol ruhu sen,
Hep zarâr görmüş, siyâhlaşmış hemen!

Hem hayâl, zân, hem vehîmden çek onu,
Hem cefâ, dert kaynağından çek onu!

Bir gönül açsın kanat, sen okşasan,
Hem de uçsun, kurtulup toprak sudan!

Ey Mısır azîzî, ey sadık adam,
Hem Yûsuf mazlûm ve zindânında hem!

Bir rüyâ gör çarçabuk kurtulsun o,
İhsan etmiş kim, sever Hak doğrusu!

Çok zayıflarken, yedi ölgün öküz,
Yer yutar, kalmaz yedi şişman öküz.

Pek cılız, çirkin, yedi ölgün başak,
Tâze olgun, hem yedi dal yerdi bak!

İşte bak, Mısr'ında kıtlık, ey azîz;
Padişahım, yumma göz, kıtlık ki iz!

Yûsuf'um, hapsinde ey hâs Padişah,
Sen kadınlardan koru, ey ünlü şah!

Bekliyordum, hem oturmuş arşta ben,
Annemin şehvet gelip atmış hemen!

Yükselişten, bir kadın fenniyle yâ,
Düşmüşüm elbet ki rahmin zindâna!

Ruhu, arştan indirir alt yerlere,
Hem kadınlar, hîle dolmuş bir kere!

Ön ve son inmem, kadından gelmede,
Ruh idim, geldim ten oldum, öyle de!

Duy, Yûsuf'tan ağlayış, feryâdı sen,
Ol ki Yâkup üzre hem, rahm eyleyen!

Ben kadından, kardeşinden inleyen,
Sanki Âdem, cennetinden ayrı ben!

Son bahardan, yaprak oldum titredim,
Vuslâtın cennette buğdaydan yedim.

2805
Çünkü gördüm lûtfunu, ihsânını,
Duymuşum dersen selâm imkânını!

Hem, üzerlik âteşe atmış iken,
Orda, kem göz oldu te'sîr eyleyen!

Baş ve sondan te'sîri vardır gözün,
Hem de, def'e muktedir mahmûr gözün.

Padişahım hâs gözün, kem göz ne var,
Mât eder, hem hâs ilâçtır âşikâr!

Gözlerinden nice kimyâ gelmede,
Bed olan göz sürse, has göz etmede!

2810
Deyse şah gözler, gönül şâhînine,
Onda göz nûr, doldu hep himmet yine!

Öyle bakmaktan alır himmet doğan,
Oldu artık, erkek aslan avlayan!

Neydi aslan? Mânevî hâlden doğan,
Hem senin avdır, onun avsın inân!

Dîninin otlakta hem cânın doğan,
“Lâ-uhibbü'l âfilîn!”[182] Derken, o ân!

Emre uygun uçtu gör, cânın doğan,
Bir bakışla, çokça lûtf almış o ân!

2815
Burnun ıtrından alır bir ses kulak,
Duygular bitmez nâsip bulmakta bak!

Hangi bir histen açarsan gayb yolu,
Eskimez hiç, ölmez elbet bil ki bu!

Cümle mülkün sâhibiyken, Ey Hüda,
İhsan etsen hisse, bir şah olmada!

SULTÂN MAHMUD'UN HIRSIZLARIN ARASINA DÜŞMESİ “BEN DE SİZDENİM” DEMESİ, ONLARIN HÂLLERİNİ ANLAMASI

Şehri yalnız gezdi Mahmut bir gece,
Çokça hırsız var, buluşmuş öylece!

Sordular: “Kimsin vefâlı, hâs adam?”
Der ki şah: “Sizden biri, ben şimdi tam!”

2820
Bir adam der: “Hîle dolmuş kimseler,
Kimde var saysın nedir, bir has hüner!

Söylesin, hiç durmadan neymiş hüner,
Onda mevcût san'atı versin haber!”

Bir adam der: “Ey hünerler toplayan,
Çift kulaktan, çift hüner benden âyân!

Havlasın it, bilmişim söyler neyi, ”
Der öbürler: “Deymemiş bir akçeyi!”

“Altına tapmış adam,” söyler biri,
Bende kaynak, marifet say gözleri!

2825
Ben ki görsem ferdi, bir kez tâ gece,
Gündüzün bildim odur ben öylece.

“Bende kuvvet koldadır” söyler biri,
“Çok duvârlar delme olmuş işleri.”

“Burnumuz olmuş hüner” derken biri,
“Bunla koklar, toprağın sır yerleri!”

182 *“Batanları sevmem...”*

"Cümle insanlar, birer maden gibi,
Ermişim ben sırra, söyler gör Nebî."

Toprağın içlerde var, olmuş âyân,
Sikke, cevher malûmum olmuş o ân!

Bilmişim, madende altın çokça var,
Masrafından hem de, bildim azsa kâr!

Toprağı ben koklarım Mecnûn ne ki,
Bellerim, Leylâ bulunmuş nerde ki!

Koklasam, bildim meğer gömlekte ne,
Var Yûsuf, var içte bir şeytân mı ne?

Tâ Yemen'den ıtr alan Ahmet gibi,
Burnumun, olmuştu bunlar nâsibi!

Hangi toprak komşu, altınlar ile,
Hangi toprak boş olur, bildim hele!"

"Ellerimdir der hüner" bir başka er,
"Üst doruk tutmuş kemendim üzre yer."

Sanki Ahmed, ruha atmış bir kement,
Yükselip geçmiş semâlardan ki net!"

"Sen kement attın ya Beyti'l-Mamur'a,
Atmadın sen, atmışım ben!" der Hüda!

Sonra derler: "Ey vefâkâr söyle sen,
Hem hüner, hem fenlerin neymiş de sen!"

"Gör sakal olmuş benim, gerçek hüner,
Suçlular kurtarmışım ben, kaç sefer!

Suçlu cellâtlar elinde olsa tam,
Kurtarır bir kez sakalla oynamam!

Merhâmetten oynatır olsam sakal,
Kurtulurlar dert, ölümden, işte hâl!

Böyle söz duymuştu, hırsızlar o ân,
"Kutbumuz sen, kurtuluş sensin inân!"

Sonra birlik cümlesi düşmüş yola,
Kutlu şah köşkünde vermişken mola!

Sonra sağdan bir köpek "hav hav" dedi:
Dil bilen: "Şah bizledir! İt söyledi!

Itrı anlar, yer, yataklar kokladı:
"Burda bir dul hânesi vardır" dedi.

Bir kement atmıştı, o üstâd ki tam,
Hem duvârdan çıktılar, en üste hem.

Koklamışken, koklayan bir başka yer,
"Padişahın haznesiymiş burda!" der.

Hem delik delmiş olan, delmiş delik,
Hepsi cevherler alırlar, üstelik.

Birçok altın, işlenen çok giysiler,
Çaldılar hep, sonra ordan gittiler.

Öğrenip şah, onların mevcût yeri,
Bellemiş şeklen, isim, hep fenleri.

Şah ki ordan ayrılırken gizlice,
Sırrı, divân ânı açmış, öylece!

Gitti askerler bulup hırsızları,
Bağlayıp almış, getirmiş onları.

Bağlı eller, hepsi birden geldiler,
Korkudan onlar durup, titrerdiler!

Padişahın huzruna gelmiştiler,
Ay olan, bir dost yüzü görmüştüler.

Nerde görsem ben tanır oldum diyen,
Hem tanırmış, hep geçerken şüpheden.

Tahtta görmüş şahı onlar, öylece!
"Gördüğüm buymuş benim" derken gece!

"Hep hüner, elbet sakaldandır" diyen,
"Biz tutulduk işte bundan bil ki sen!"

Göz tanır, olmuştu şah kuvvet ona,
Nutka başlar, ağz açar sözden yana!

Söylemiş biz nerde olsak şah ile,
Sırrı duymuş, iş ne var görmüş bile!

2860
Gözlerim yollarda, görmüşken gece,
Biz ve ayyüz, yoldaş olduk öylece!

Şimdi şahtan ümmete af istesem,
Yüz çevirmez, şah ki âriften de hem!

Ârifin göz, bil amândır çift cihân,
Herkes ondan, yardım almıştır inân!

Kaymamış göz, Hak'tan ayrı bir yere,
Rahmet olmuştur Muhammed, bir kere!

Hem güneş dünyâyı örtmüşken gece,
Hakk'ı görmüştür, Muhammed öylece!

2865
Hem **"Elem neşrah"**[183] olurken sürmesi,
Hem de, Cibril'den de üsttür görmesi!

Hak yetim der, sürme çekmiş olsa yâ,
Hepte eşsiz, incilerden sunma da!

İncilerden, kıldı üstün nûrunu,
İstenen olmuşsa, ister Hak onu!

Kulların, mevki nelermiş belledi,
Hak ona elbet: "Gören Şâhit" dedi!

Şâhidin âlet, temiz dil, nûrlu göz,
Hep ayıktır, gizli kalmaz, sır ve söz!

2870
Burda binler kalkışırken dâvâya,
Hâkimin göz, her zamân şâhitte ya!

Hâkimin hükmünde şâhit vâsıta,
Onların aydın gözü şâhitti yâ!

Şâhidin söz, göz olur artık o dem,
Sırrı görmüş oldu, şeksiz gözle hem!

Gördü dâvâcın fakat, vardır garâz,
Hem garâz, gönlün göze bir perdesâz!

Dâimâ Hak istemiş zâhit seni,
İstemiş elbet garâz terk etmeni!

2875
Hep garâzlar, gözde geçek perdedir,
Perde olmuş, görmeyi örtmektedir!

Hak nedir, gerçek nedir? görmez iken;
Sevdiğin şeyler sağır, kör eyleyen!

Gönle, nûrundan güneş salmışsa gör,
Onca yıldız kadri yok, elbette kör!

Perdesiz görmüş gönül, esrâr ne var,
Mü'minin ruh, kâfirin ruh âşikâr!

Allah'ın yerlerde, hem göklerde de,
Insanın ruhtan da sır, yoktur öte!

2880
Yaş, kuru her neyse etmiş âşikâr,
Ruhta: "Rabbin hükmü mevcût!" emri var!

Kutlu bir göz görmüş olsun ruhu tam,
Kalmamış bir şey bakarken gizli hem!

Bir şehâdet makbûl olmuş kavgada,
Kesti söz, her ağrı, dert yok ortada!

---

183 *"Biz senin göğsünü açıp ferahlatmadık mı?" (İnşirah, 1)*

Allah'ın "Adl" ismi, şâhitler onun,
Şâhit olmuş cânı, dostun nûrunun!

Baktı Allah gönle, çift âlemde de,
Padişahın hep nazâr hoş, yerde de!

2885
Aşkı Hakk'ın, hem güzeller sevmesi,
Bir sebep, hikmet ve sırrın perdesi!

Hem güzel sevmiş, Mirâç var eyledi.
İşte bundan, Rabbimiz "levlak" dedi"

Hâs ve çirkin neyse hükmetmiş kadı,
Şâhit artık, hâkime hükm eyledi!

Hâkim olmuş, şâhidin bir tutsağı,
Hâs gören göz, mutluluk bulmak çağı!

Ârif Allah'tan niyâz, istektedir,
Çünkü Allah her ne var, bilmektedir!

2890
Hem hayır, şerlerde sığnak, Ey Hüda,
Gönlümüz, remzden habersiz kalmada!

Sen görürsün, görmeyiz; gündüz, gece;
Gözde bir bağdır sebepler öylece!

Bak gözüm, gözler içinden seçmede,
Bil o şâhtır, ben güneş gördüm gece!

Ey güzel, lûtfun güzellik eyledi,
İnsanın gerçek kemâl, tamlık idi!

Nûrumuz artır ilâhî, şimdi sen,
Kahreden şeylerle, rüsvâ etmeden!

2895
Akşâmın yâr, verme hicrân gündüzü,
Cân yakınken, verme ayrılmak, sızı!

Hem uzaklaşmak, azâp, hem dert, ölüm,
Hem de vuslât ânı olmuş olsa hem!

Etme görmez, sen de görmüş kimseyi,
Var yeşillikler, su vermişsen iyi!

Lâubâli olmadım uğrunda ben,
Gel beni hem incitip, hiç üzme sen!

Ru'yetin kim gördü, mahrûm eyleme,
Pek alışkındır, uzak kalsın deme!

2900
Gayri görmek, ağza bir halkaydı bu,
"Küllü şey'un mâsivâllah bâtilu!"[184]

Bâtıl ammâ hak görünmüştür bana,
Çünkü bâtıl, bâtılı çekmişti yâ!

Yer ve gökler üzre mevcût zerreler,
Kehribâr olmuş bütün çekmekteler!

Hep yemek çekmişti artık mideler,
Dâneler, hardan sular çekmekteler.

Hem, çeken gözler, dolaşmış bahçede,
Gül bağından, has kokan gözlenmede!

2905
Rengi çekmiş hisle gözler kendine,
Itrı çekmiştir beyin, burnun yine.

Ey çekişler sâhibi, sırlar bilen,
Cezbeden, lûtfun çekişten ver amân!

Müşterî olmuş olan, sensin Hüda,
Çek! Âcizler lûtfe lâyık olmada!

Şaha dönmüş bir susuzmuş öylece,
Bir bedir vaktinde, gör Kadr'ken gece.

---

[184] *"Allah'tan gayrı her şey bâtıldır." Arap şâiri Lebid'in mısraı.*

Cân onun elbet onun olmuş lisân,
Oysa küstah söyler olmuştu o ân!

2910
Cân kakılmış balçığa, kalmış, dedi,
Hem kıyâmet cân günüm sen, söyledi!

Gizliden, ettin sefer ey şah ki sen,
Gel hayırdan bir sakal oynat hemen!

Gösterir olduk hünerler, her ne var,
Şimdi bunlar, bizde bahtsızlık sunar!

Boynu bağlarmış hünerler, öylece,
Mevkilerden alta düşmüşsek gece!

Her hüner, gerdanda bağlı lifti bak,
Hem ölüm vakti, hünerden fayda yok!

2915
Hem tanır kim, şahı görmüşken gece,
Faydalanmıştır hünerden, güçlüce!

Mârifetler, yolcunun bir gulyaban,
Şahı görmüş göz, uzaktır şaşmadan!

Kim tanır akşam ki görmüş sultânı,
Böylesinden, şah utanmıştır hani.

Şimdi şahtan, bir haber almış köpek,
Kehf'in it ismin, ona, vermek gerek!

Havlayan it, verdi aslandan haber,
Bir kulak varken, hünerdir muteber!

2920
İt ayıkken, bekçi olmuş misli bil,
Var ayık kullarda, Hak bilmez değil!

Pis ad almıştan utanmak, yok gerek,
Onların sırlar nedir, bilmek gerek!

İsmi gerçekten fenâ olmuş olan,
Has isim beklerse, hâmlıktır inân!

Yağmadan korkar iken altınlara,
Hep sürerler durmadan bir is, kara!

ŞU SIĞIRI DENİZİN DİBİNDEN ŞIMŞIRAK TAŞINI ÇIKARIP DENİZİN KIYISINA KOYAR, ONUN AYDINLIĞINDA OTLAR. SIĞIR UZAKLAŞINCA TÜCCÂR YAKLAŞIP TAŞI BALÇIKLA ÖRTER, KENDİSİ DE AĞAÇLIKTA GİZLENİR

Gör denizden gevheri almış sığır,
Her taraf aydınlanır, otlar durur.

2925
Cevherin nûruyla aydınlık alan,
Manda sümbül, hem susam otlar o ân!

Onda sümbül, nilüfer olmuş gıdâ,
Onda pislikler de, amber olmada!

Allah'ın nûrdan alır kim bir gıdâ,
Söz helâldir, gerçek artık ortada!

Bal için, ilhâm bulan zâtın evi,
Hem nasıl, bal dolmamış olsun evi?

Gör sığır otlar dururken orda bak,
Ânsızın gitmiş mücevherden uzak.

2930
Tâcir ordan çıktı, balçık örttü bak,
Yer karanlık, manda görmekten uzak.

Gizlenip durmuş ağaçlar ardına,
Manda, boynuz atmasın derken ona;

Yirmi kez, hayvan dolanmış meydânı,
Boynuz atsam der, ararken düşmânı.

Bulmadan kesmiş ümît, dönmüş yere,
Tüccârın maksat, erişmek cevhere!

Şaha lâyık cevheri, balçık ile,
Gördü, korkmuş, sanki şeytânmış hele!

Toprağın sır, şeytanı etmişti kör,
Manda hem, nerden bu cevher, burda der?

Cân, "İnin" emriyle düşmüştür yere,
Hayz, ayırmıştır namâzdan bir kere!

Arkadaş, boş söz ne? Kurtar kendini!
Erkeğin hayzı heves, nefsin yönü!

Cân, "İnin" emriyle bulmuştur beden,
Gizlenir balçıkta gevher-i Aden!

Bildi tâcir, mandalar bilmiş değil,
Ehli dil anlar, öküz bilmiş değil!

Kil tenin içlerde görsen cevheri,
Anlatış bir başkadır cevherleri!

Rahmetinden nûru almaz olsa kil,
İnci, balçık sohbeti bilmez o bil!

Sözde son yok, fareden gel gir söze,
Say kulak vermiş, suyun yandan bize.

Irmak Kıyısında Farenin Kurbağayı Görmek İstemesi ve İpi Çekmesi

Aşka tutsak fare gelsin istemiş,
Aşk ipin çekmiş, görünsün beklemiş!

Bir güven sarmış gönülden bak hele,
Der: "Ucundan ip tutup, aldım ele!"

Tâ gönülden ip geçer geçmez ele,
Sanki olmuş oydu tam iplik bile!

Ânsızın bir karga çıkmış ortaya,
Fare artık karganın av oldu yâ!

Karga kaldırmış, yüceltmiş fareyi,
Kurbağa çıkmış sudan, gör gerçeği!

Fareyi bir karga kapmış ey ağa,
İple sallanmış peşinden kurbağa.

Halk demiş: "Bak karganın sen hîleye,
Hem nasıl, kurbağa av olmuş diye?

Hem nasıl girmiş sudan, kapmış onu?
Karga âdîlik edip kapmış bunu?"

Çok yazık âdîlerin yoldaşlara,
Bir fenâ bulmuş ve dost olmuşlara!

Yüz figân, cins olmayan dosttan yana,
Cinse uygun bir güzel dost bulsana!

Ayp dolan nefsten akıl, feryât diyor,
Bir burun çirkinse, çirkin eyliyor!

Der akıl: "Cins, suyla, topraktan değil;
Cins oluş, ruhtan ve mânâ bulma bil!

Kalk uyan! Sen olma bir sûret tapan,
Cinsiyet sunmaz ki hep, sûret denen!

Sûret ancak benziyor cânsız şeye,
Oysa cânsız, cinsiyet bilmez niye?

Ten ki buğday tânesi, cân bir böcek,
Karn'cadır hem, durmayıp çekmiş demek!

Kâr'nca bilmiştir yemeklik tâneler,
Yense, bulmuş oldu gör cinsinde yer!

Arpa almış yollanır olmuş biri,
Buğda çekmişken, çeviktir diğeri.

Arpa gitmez kendi, buğdaydan yana,
Kâr'nca yoldaş, gitti cinsinden yana.

Arpanın gitmek, gıdalıktan yana,
Kâr'nca gitmiş bak ki cinsinden yana!

"Buğda, arpa üzre gitmiştir deme!
Gör ki sen, kimler götürmüş bekleme!"

Bir siyâh yer, tâne çekmiş karn'calar,
Hiç görünmez kâr'nca, tâne âşikâr!

Duy akıl: Dikkâtle bak, göz aç ki sen!
Tâne gitmez, bir götürmüş yok iken!

Kehf'e gelmiş böyle artık, bil köpek,
Tâneler sûret, karınca kalp demek.

Hem bu yüzden gökte Îsâ tuttu yer,
Hem kafesler ayrı, kuşlar cinste bir!

Hem kafes meydânda, kuşlar gizlidir,
Git diyen yokken, kafes nerden gider?

Aklı âmir eyleyen, hem son gören,
Âkıbet görmüş olan göz, mutlu sen!

Fark eder aklın, güzel, çirkin ne var,
Göz; siyâh, ak söylesin, sen olma yâr!

Göz, yeşil pislikte görsün aldanır,
Neyse gerçek, aklının gözler tanır!

Kuşta âfet, göz bakar arzû dolu,
Bil tuzak görmüş akıl, sığnak yolu!

Bir tuzak var, hiç akıl bilmez onu,
Gaybı görmüş bir akıl, görmüş bunu!

Cins ve cins olmaz ne, bilmiştir akıl,
Şekle koşmak, oysa hoş olmaz ki bil!

Cinsiyet sûretle olmaz çünkü tek,
Sûreten Îsâ beşer, cinsen melek!

Karga çekmiştir nasıl yükseklere,
Çekti Cibril, İsâ'yı hem göklere!

Abdulgavs İsminde Bir Adamı Perîlerin Kaçırması ve Abdulgavs'ın Senelerce Perîlerle Kalması

Hem şu Abdul Gavs denen, cinsen perî,
Tam dokuz yıl, öyle hep uçmuş biri!

Eş ki evlenmiş, çocuklar peylemiş,
Öksüze, ölmüş pederden söylemiş.

Kurt mu öldürmüş veya bir eşkıyâ,
Kuy'ya düşmüş, düşman öldürmüş mü yâ?

Fikre dalmıştır meğer evlâtları,
Hiç demezler "sağ peder" evlâtları.

Tam dokuz yıl geçti, çıkmış ortaya,
Hem görünmüş, sonra kaybolmuştu yâ!

Tam misâfir oldu, bir tek ay kadar,
Gitti artık, hiç bilinmez rengi var!

Ruha hançer, tenden almışlar gibi,
Aynı cinslerden, peri çalmış idi.

Cennetin cins, geldi cinsken cennete,
Hakk'a taat erdirir, cinsiylede.

Der Nebî: "Mertlik ve hamdler eylemek,
Hem de, cennetten uzanmış dal demek!"

2985
Sevgiler, gelmiş lütuflar, sevgide,
Hem kahırlar, hem kahır bir cinsle de!

Doğdu küstahlık ve küstahlık ile,
Çünkü onlar cinstiler fikren hele!

Cinsçe İdrîs, yıldızın cinsiydi tam,
Tam sekiz yıl kaldı, Zuhâl, üzre hem.

Şark ve garp dersen, olurlar yâr ona,
Arkadaş, sırdaştılar onlar ona!

Öyle âlemden dönüp gelmişti yâ,
Verdi yıldız dersi hep insanlara.

2990
Tuttular saf cümle yıldızlar yine,
Cümle yıldızlar gelirler dersine!

Cümle yıldızdan ki ses duymuştu halk,
Hepsi halkın, böyle ses almıştı bak!

Aynı cinsten olmanın cezbeyle hem,
Cümle yıldız, hâlini söylerdi tam!

İsmi neymiş, cümleten söylerdiler,
Hem rasat etmek nasıldır derdiler.

Cinsiyet neymiş? Meğer bir çift nazar!
Bir tanışlık, birleşik bir yol arar!

2995
Hak bakışlar kim de Allah gizledi,
Sende olsun dense, ondansın, dedi!

Bir bakış yönlendirir, çekmiş teni,
Hiç habersiz çekmemiş, bilmiş hani.

Bir kadın hûylar olur, erkekte var,
Bir hayâsız oldu, hep, puştluk sunar.

Bir kadın almışsa erkek hûyunu,
Bir kadın ister, sevişsin, bil bunu!

Verse Allah, Cebrâil'den bir sıfat,
Gökte istersin uçup, açmak kanat!

3000
Gözlerin bakmış dururken göklere,
Âşık oldun, yerle elsin bir kere!

Hak, eşekten hûy verir olsun eğer,
Yüz kanat versin, ahır olmakta yer!

Fare âdî olmamış sûret ilen,
Hor olur çaylak, kedinin av iken!

Farenin huydur, karanlıkken koşu,
Oldu peynir, pekmezin bir sarhoşu!

Hâs doğan, hûy almış olsun fareden,
Farenin âr, hayvânât âr eyleyen!

3005
Verdi insan huy ki Hârût, Mârût'a,
Yok meleklik, insanî hûy aldı yâ!

"Hakk'a saf tuttuk" deyip söyleştiler,
Bâbil'in kuy'ya ki, ters yerleştiler!

Levh-i Mahfûz, oldu gözlerden yiten,
Levh denen, sâhirlerin üstünde ten!

Hem kanatlar aynı, başlar aynıdır,
Mûsa gökler üzre, Fir'avn yerdedir!

Hûy arar ol, hûylular bulsan otur,
Bahçe, gülden hûy alır, sen orda dur!

3010
Gör, mezârın toprağı vermiş şeref,
Kalp veren var, yüz sürüş olmuş hedef!

Bir temiz tenden ki toprak şanla alır,
Hem de ondan çokça devletler tanır!

"Önce komşum, sonra ev lâzım" de sen,
Varsa gönlün, gönle dostlar bul hemen!

Hem o toprak aldı mutlak cân hûyu,
Çok azîzin gözde olmuş sürme bu!

Kilde yatmış çokça insanlar ki var,
Yüz sağ insandan da çok, hâslık sunar!

Gölge gizler, toprak olmuş gölgesi,
Yüzbin aşkın, cânlı dolmuş gölgesi!

ÂMİRİN ÖLDÜĞÜNÜ BİLMEYEN ADAM, MAAŞINA GÜVENİP BORÇLANMIŞTI. ONUN BORCUNU KİMSE ÖDEMEDİ. YİNE DE BORCUNU ÖLMÜŞ ÂMİRİ ÖDEDİ. ***"HEM RÂHAT ÖLMÜŞ OLAN ÖLMÜŞ DEĞİL, / KİM YAŞARKEN ÖLDÜ, SEN ÖLMÜŞTÜ BİL!"*** SENÂÎ

Geldi bir yoksul civârdan Tebrîz'e,
Ülkesinden borç edip gelmişti de!

Hem dokuz bin altın etmiş borç o er,
Haznedar Tebrîz'de Bedreddin Ömer!

Öyle bir er, gönlü geçmiş deryâyı,
Onda her kıl, sanki bir Hâtem Tâî!

Hâtem olsaymış, döner yoksulluğa,
Baş koyarmış, bassa derken toprağa!

Bir deniz, berrâk su vermiş olsa da,
Verdiğinden, öyle ki ar duymada!

Bir güneş etmiş desek, bir zerreyi,
İstemez ihsâna lâyık görmeyi!

Şahnadan ummuş garip gelmişti yâ,
Dervişin hem, dost, hısımmış âdetâ!

Hem garip, gelmiş yanaşmış bir eve,
İhsan ummuş, başlamış borç etmeye.

Hem güvenmiş girdi tekrâr borca o,
Umdu ondan, vergilerden, anca o!

O, ümîtten hayli borca girmede,
Şu ve bundan durmayıp borç etmede!

Borç verenler yüz asar olmuştular,
O keremden pek emin gülmek sunar.

Sırtı kızdırsın Arab'ın bir güneş,
Hiç Leheb, dert, gâma artık kalmaz iş!

Hem buluttan, söz alır olmuş iken,
İhtiyâç yoktur, su alsın sâkiden!

Hem sihirbâz bildi Hakk'ın el budur,
Hem o nerden el, ayak olmuş olur?

Tilki sırtı, aslana yaslarsa bir,
Kaplanı yenmek desen, bir hiç gelir!

HZ. CÂFER'İN TEK BAŞINA BİR KALEYİ ALMAYA GELMESİ, KALENİN PADIŞAHI, ONU YENMELERİ İÇİN VEZÎRLERİYLE GÖRÜŞMESİ

Çünkü Câfer gitti kal'a üstüne,
Bir yudum su misli gelmiş kendine!

Geldi tek bir atlı, zapt etmek diler,
Korktular, hem kal'ayı örtmüştüler!

Kimsenin güç yok ki etsin onla cenk,
Hem vapurdan, kim çıkar timsaha denk?

Padişah, dönmüş vezîre yüz hemen,
"Çâre neymiş, ey güzellik beklenen?"

3035
"Çâre, kibr, hem hîleler terk etmedir,
Hem kılıç, elbet kefenle gitmedir!"

Padişah der: "Oysa tek bir fert bu er,"
"Doğrudur, tek fert fakat sen, görme hor!

Göz açıp sen, kal'aya bir bak da gör,
Gör, cıva olmuş odur titrer durur!

Oysa, dimdik, mert, eyer üstündedir,
Şark ve garp hem sanki, hep birliktedir?

Orda birkaç, fert fedâkâr sıçradı,
Erliği gösterdi önden fırladı.

3040
Hepsi gürzünden yiyip düşmüş yere,
Öldüler hem, baş koyarken önlere!

Öyle kuvvet, ordu vermiş Hak ona,
Ordunun denk oydu haşmetten yana!

Hem görür, görmez tereddütsüz gözüm,
Gözlerimden, saymalar düşmüştü tüm!

Gökte yıldızlar, sayılmaz çokluğu,
Tek güneş huzrunda bulmuş yokluğu!

Farenin yüz binleri kaldırsa baş,
Hiç tekirler eylemez elbet telâş!

3045
Hem nasıl çıksın sıçan, varken kedi?
Topluluk onlarda, bir kalp etmedi!

Topluluk sûretçe olsun, hiç demek,
Mânevî toplum ki, Hak'tan iste tek!

Topluluk fertlerde ki, çokluk değil,
Sanki ad, yeller silerken gitti bil!

Topluluk fikren olaydı farede,
Toplanırlar bir hamiyet etmede!

Hep yaparlarmış fedâkâr hamleyi,
Toplu saldırmışsalar, gör gerçeği!

3050
Hem de gözden tahrîp eylerken biri,
Gör, kulaktan parçalar bir diğeri!

Birleşip saldırsa onlar gövdeye,
Topluluk koşsaydı, hep yok etmeye.

Topluluktan, yok ki bir cân farede,
Bir miyav duydukça, cânlar gitmede!

Bir kedi görsün, dağılmış fareler,
Hep kaçarlar, olsalar yüzbin meğer!

Hem koyun çok olsa, hiç korkmaz kasap,
Çok akıl, hiç uykuya vermez azâp!

3055
Topluluk var, gayreti, Hak vermede,
Böyle, aslan zebralar alt etmede!

Hem cesûr, hem boynuzu çok on geyik,
Aslanın hükmünce hiçtir üstelik!

Hak güzellikler veren mülk sâhibi,
Yûsuf'un hüsn, saf yağan yağmur gibi!

Bir yanak, almışsa yıldızdan şu'a,
Kızda görsün, şah da bir kuldur ona!

Verse kendinden o nûr, hem bir yüze,
Hâs ve çirkin görme, dönmüş gündüze!

Hem Yûsuf, Mûsa ki Hak'tan aldı nûr,
Yüz ve kalpler içre hep, parlar durur!

Yüzde Mûsa, öyle nûr saçmıştı ki,
Hem bu yüzden Mûsa yüz örtmüş idi!

Göz o nûrdan, görmeyen bir kör idi,
Sanki zümrüt, çok yılan kör eyledi!

Allah'ından Mûsa, örtü istedi,
Hem görünmez, olsa nûr elbet dedi!

Hak buyurmuş: "Kürkünü örtün" ona,
Çünkü kürk, hikmet dolan erden ona!

Giysi dersen, sabr edişten nûr, nişân;
Hak dokurken, durmayıp parlattı cân!

Böyle bir esvâp korur ancak seni,
Başka bulmak yok giyim imkânını!

Kâf ki, mâni olma ister nûruna,
Parçalamış bil ki dönmüştür Tûr'a!

Erlerin tenlerde, Hak kudretle de,
Keyfiyetsiz nûra imkân vermede!

Parçalarken Tûr'u nûrun zerresi
Hak eliyle, sırça nûrun ülkesi!

Kaf ve Tûr'u parçalar olmuş o nûr,
Sırça, kandîl, nûrunun mesken olur!

Ten ki kandil hücresi, kalp sırçadır,
İşbu kandîl, gökleri aydınlatır!

Göklerin nûru kalır hayrân ona,
Sanki, yetmiş yıldız olmuş baksana!

Nakleden olmuş muhakkak son Nebî,
Hem de, Allah'tan nakil derken Nebî!

"Hem ihâtâ etmemiş yer, gök beni,
Hem akıl, nefs bilmemiş gerçek beni!

Mü'minin gönlünde buldum bir harem,
Keyfiyetsiz, mâhiyetsiz orda hem!

Alt ve üst, bulsun deliller gönlüne,
Buldular çok saltanât, bahtlar yine!

Ayna olmazdan görünmezdir güzel,
Hem celâlim yok eder, vermez ki el!

Etmişim çift âleme, rahmet hele,
Bir büyük ayna yarattın rahm ile!

Aynanın her ânı coşku, kaynayış,
Sormayıp gel dinle, olsun anlayış!

Böyle, Mûsa örtü yapmış giysisin,
Anlamış ay misli nûr sırrın kesin!

Esvâbından başka şey olsun nikâp,
Yüce dağ olsun vîrân olmakta hep!

Geçti Hak nûru, demir dağlar bile,
Mümkün olmaz bir nikâp netsin hele?

Hırka dersen coşkulu ârifen o,
Bir harâretten gelen hırkaydı bu!

Kav yanar, önden alıştırmak gerek,
Sonradan yanmak gelir hep böylecek.

Doğru yollar gösteren, nûr aşkına,
Çifte göz vermiş yel elbet **Safura**![185]

Bir göz örtüp, baktı ilkin Safura,
Gördü Mûsa nûru, tam kör oldu yâ!

---

[185] *Safura: Hz. Mûsa'nın hanımı.*

Sonra bitmiş sabrı bakmıştır yine,
Uçtu göz, dönmüş olurken ilkine!

Yoksula ekmek verir asker olan,
Vursa kulluk nûru, cân almaz inân!

Sonra sormuş bir kadın Safura'ya:
"Gitti göz elden, ki hasret var mı yâ?"

Der Safura: "Olsa binler gözlerim,
Olmuş olsun, hep fedâ eyler idim!

Aydaki nûrdan yıkık göz pencerem,
Hâne vîrân ay ki yerleşmişti hem!

Hazne yurt etmiş, bu ev mi, dam mı ne?
Hiç vakit koymaz düşünsen sen yine!

Hem, sokaktan geçse Yûsuf bir kere,
Nûr yayılmıştır civârın evlere.

Yükselir sesler bütün her hâneden,
Şimdi burdan bak, Yûsuf olmuş geçen!

Var oturmuşlar, divâr yansıttı nûr,
Anlamışlardır, Yûsuf'tan geldi nûr!

Yûsuf'u görmüş olan bir pencere,
Ev için, mevki, şereftir bir kere!

Sen Yûsuf'un yolda, aç bir pencere!
Orya çök, seyret, otur dur, bir kere!

Âşık olmak, pencere açmak demek,
Dost cemâlden, gönlümüz aydındı pek!

Ey babam sen, yâre dâim et nazâr,
Cümle imkânlar senin ellerde var!

Sen gönüller içre herdem yol ara,
Fikri yönlendirme aslâ yâdlara!

Var ya kimyân, postu sen kurtarsana,
Böyle yapsan düşmanın dosttur sana!

Sen güzel olsan, güzellikler senin,
Ruhta kalmaz, hep biter yalnızlığın!

Beslemiş ruh bağını dostun nemi,
Gamdan ölmüşler diriltmiştir demi!

Sanma ki vermiş basit dünyâ sana,
Yüzbin aşkın, saltanât var baksana!

Yûsuf'a Allah güzellik verdi de,
Geldi Hak'tan, rüyâ tabir etmeye!

Hem güzellik çekti, tutsak eyledi,
İlmi, bak Zuhal yerin olsun dedi!

İlm, hünerden Padişah kuldur ona,
İlmi üstündür güzellikten yana!

BORÇLU ADAMIN ŞAHNANIN YARDIMINI UMARAK TEBRÎZ'E GELMESİ

Derdi pek çok, muzdarip, borçtan yana,
Yönlenip döndü selâmet yurduna!

Geldi gül, bağ, bahçenin Tebrîz'ine,
Gör, ümidin gülzâra yatmış yine!

Mânânın sultânı, Tebrîz yurduna
Vardı, ermiş sanki nûrlar nûruna!

Cânı, ondan buldu mutlanmak, kemâl;
Yûsuf'un ıtrı sunar, Mısr-i visâl!

Der ki: "Ey kervâncı hey, çöksün devem,
Geldi yardım, yokluğum uçmuş yâ hem!

Ey devem, işler güzel, kalp ehline,
Hem de Tebrîz, bir güzel yurttur yine!

Ey devem, hoş bahçeler var, sen yayıl;
İşte Tebrîz, feyze yurttur, öyle bil!

3115
Çöz ki yük, hiç durma ey kervâncı sen;
İşte Tebrîz şehri güllük, bil hemen!

Cennetin bir kısmı var bu bahçede,
Hem de Tebrîz, arştan almış şu'le de!

Durmadan Tebrîz'liye cânlar katan,
Hâs ıtırlar, durmadan yağmış inân!

Hem ararken şahnayı sormuş idi,
Halk ona hep: "Şahna ölmüştür" dedi.

Göçtü dünyâdan meğer evvelsi gün,
Er, kadın kimmiş, sararmış yüz bütün!

3120
Arşa uçmuş oldu arşın tâvusu,
Geldi hâtiflerden, arşın ıtrı bu!

Halka bir sığnaktı, şahın gölgesi,
Hem güneş dürmüşte gitmiş, öylesi.

Sürdü dünyâdan gemi evvelki gün,
Hem de gâmın mülke, doymuştur bütün.

Nâra atmış, hem fakir düşmüş yere,
Aklı gitmiş, cân da çıkmış bir kere!

Serptiler hiç durmadan hep gülsuyu,
Ağlıyor yoldaş olan bil doğruyu!

3125
İşbu baygınlık sürer tâ akşâma,
Cânı gaypten döndü tekrârdan ona!

O YOKSULUN, HAZNEDARIN ÖLÜMÜNDEN HABERDAR OLUNCA BİR MAHLÛKA DAYANDIĞINDAN PİŞMÂN OLMASI VE TÖVBE ETMESİ

Hem uyanmış, söylemiş: "Yâ Rabbenâ!
Suçluyum, döndüm meğer halktan yana!

Gerçi şahna pek cömert bir kimsedir,
Kul için bilmem ki hem, denklik nedir?

Takke versin, sen verirsin baş bana,
Verdi kaftân, sense boy bostan yana!

Verdi altın, sen sayan eller veren,
Verse bir at, sen akıllar gönderen!

3130
Verdi mum hem, sen severdin görmeyi,
Verse ekmek, sen veren hazmetmeyi!

Verse ücret, hem veren sensin hayât,
Va'di altın; sen de en hâs mahsûlât!

Gök ve yer verdin, o, yalnız bir oda,
Verdiğin sahada binler doymada!

Hem yarattın sen ve altınlar senin,
Sen bağışlarsın, bu ekmekler senin!

Merhâmet, hem mertliği verdin ona,
Neş'e dolmuş mutluluk, senden ona!

3135
Hem onu etmiş idin bir kıble ben,
Hem de gerçek kıble, elbet sen iken!

Nerde bizler, dîni Allah'tır veren,
Aklı, toprak su alırken nerde ben?

Yaptı yokluktan ki Allah gökleri,
Toprağı yaymış, döşek etmiş yeri.

Kandîl etmiştir bütün yıldızları,
Hem tabîattan kilit yaptıkları!

Gizli, âyân nice mamûr şeyleri,
Yer ve gökler içredirler her biri!

3140
İnsan usturlâbıdır yüksekliğin,
Hem sıfattan âyet'in mazhar bilin!

Her ne var insanda olmuş aksiniz,
Nehre düşmüş ay nasıl sunmuşsa iz!

Gör ki usturlap, örümcek nakşı var,
Hem ezel vasfı sunulmuş âşikâr!

Hem de usturlapta sarkan ankebut,
Gizli, gökten ders verir, şerhtir umut!

Doğrular sunmaktadır dürbün denen,
Bilgisiz ellerde kalmış bil ki sen!

3145
Her Nebî bilmişti yıldız ilmini,
Gaybı görmek üzre göz lâzım hani!

Çok asırlar geçti, şu insan denen,
Kendi aksiymiş çukurdan gözlenen!

Kuy'da aksi gözlenen şey, dıştadır,
Yoksa, aslan misli düşmek ordadır.

Oysa tavşan, sen de gel gör istedi,
Kuy'ya girmiş kükreyen aslan idi!

Kuy'ya gir, elbette de ondan al öcü,
Kimdi üstün, gözleyip görsün gücü!

3150
Hem mukallit aldanır tavşanlara,
Öz hayâlinden, olurken maskara!

Hem görünmüş şey, suyun yansıtması,
Hiç demez, Hak vergisi, hak cilvesi.

Sen ki düşmân üzre kînlensen, şaşı;
Altı duygun hiç senin, boş uğraşı!

Orda düşmânlık Hüda'nın aksidir,
Onda kahr, Hakk'ın sıfâtlardan gelir!

Onda suçlar, sendedir cinsiyle de,
Önce sen bir, hûylarından geç öte!

3155
Sende çirkin hûydu, ondan akseden,
Oldu dikkat et senin, aynan hemen!

Ayna sunmuş çirkini, saldırma sen,
Aynadan bakmış duran sensin hemen!

İste örnek; gördün ay inmiş suya,
Başladın sen, akse toprak atmaya!

Sen ki dersin: "Geldi hep mutsuzluğa,
Mutluluk varken elimden almağa!"

Aksi, yıldız zânnedip topraklадın,
Resmi örtmek oldu gerçek maksâdın!

3160
Gizlenir aks, gaybe yönlenmiş olur,
Sen sanarsın yıldıza, sönmüş olur!

Hem güzel yıldız, bakarsan göktedir,
Hiç kusursuz, istiyorsan baş çevir!

Hem mekânsızlık, mekâna dönmeli,
Burda aksi, orda gerçek bilmeli!

Vergi Allah vergisi, ihsân onun,
Altı yön beş duygu var, imkân onun!

Âdîlerden ihsân olsun kum kadar,
Sen ölürsün, oysa onlar burdalar!

3165
Yıldızın aksiylesin sen, nerye dek?
Eğri görmüş, aslı tâlim eyle tek!

Hak bağış sunmazsa niyâz ehline,
Bir uzun ömrü veren oymuş yine.

Onda, nimetlerde son yok, işte yön,
Hem diriltmiş ölmüşü, sen orya dön!

Hak ki lûtfetsin, lütuf, cânınladır,
Sen osun, sanki o sensin, senledir!

İştahın kalmaz iken ekmek suya,
Bunlar olmazdan rızıklar verdi yâ!

Sen zayıflarsan, zayıflıktan sana,
Gizli şişmanlık sunar Hak, baksana!

Hem perînindir gıdâ, enfes koku,
Hem melekler üzre, cân vermişti bu!

Cân ne olmuş, sen dayandın hem ona,
Hak verir aşktan dirilmek, bak sana!

Aşk hayâtı iste, sen cân isteme,
Hem o rızktan iste, hiç ekmek yeme!

Halkı bir berrâk su bil, elbette sen!
Onda artık, Hak sıfâtlar gözlenen!

Halkın ilmi, adli, lûtfu öylece,
Nehre yıldız aksidir düşmüş gece!

Padişahlar, saltanât mazhârları,
Ayna bil, ârif olan insanları!

Geçti yüzyıllar, gelen yüzyıldı bu,
Ay o ay ammâ, su olmaz aynı su!

Adli adl, artık hüner aynen hüner;
Geçti günler, çokça ümmet geçtiler!

Hem asırlar üzre geçmiş çok asır,
Mânâlar dâim, gelip kalmaktadır!

Kaç değişmiş oldu, bir bak arkta su,
Ay ve yıldız aksi aynen, doğrusu!

Hiç suyun üstünde kurmazlar bina,
Onların seyrân yeri, sonsuz semâ!

Her sıfât manâ, evi yıldız gibi,
Mânânın gökten gelir olmuş idi!

Hep güzel yüzler, güzellik aynası,
Onların aşk, aşk-ı zât aks etmesi!

Aslâ gitmiş yönlenip ben, had ve hâl,
Suya aksetsin kalır, olmaz hayâl!

Aksa benzer gördüğün tasvîr denen,
Bak görürsün, gözlerin bir ov ki sen!

Yoksul aklı der ki: Gel geç, şaşmadan!
Sirke-pekmez, hem de pekmez sirkeden!

Ondan ayrı sandınız siz şahnayı,
Gayreti şahtan utan, koy şaşmayı!

Hem esirlerden geçen bir zâtı sen,
Tutma bir, zulmette kalmış fareden!

Onda cân var, bir ağırlık belleme,
Bir beyin gör, sen kemik gördüm deme!

İblîs'in gözlerle yer yok bakmağa,
Sen o zâtı sayma mensûp toprağa!

Şebpere, varken güneş dostluk nere,
Sanma mescût, sacid olmuş bir kere!

Aksa benzer, oysa aks olmuş değil,
Aksa benzer, Hak tecellîsiydi bil!

Bir güneş görmüş ve cânsızlık giden,
Şırlağan yağ, gül yağ olmuştur hemen!

Geçti varlıktan ya Hak dervîşleri,
Sanma halktan, sen de bak dervîşleri.

Vahdetin hiç kıble bilmez iştirâk,
Kil, nasıl almış melekten secde bak!

Gördü nehrin üzre elma aksini,
Hep etek elma dolup kalmış hani.

Hem nedir elma dolar, yüzler çuval,
Nehre düşmüş, hem nasıl olsun hayâl?

Görme ten, sen olma dilsiz, duymayan,
Hâk yalanlar olma, artık gel uyan!

"Attığın vakt atmadın sen, attı Hak, "
Onda görmek, Hak görüş olmuştu bak!

Orda hizmet, Allah'a hizmet desek,
Gün görürsen, pencere görmek demek!

Onda aydınlık muhakkak kendinin,
Onda nûr, batmış güneş olmaz hemin!

Hem güneşten nûr alırken penceren,
Hem bilinmiş yoldan olmaz bil hemen!

Hem güneşten yol ulaşmış bir kere,
Var fakat bilmez, habersiz pencere!

Gökleri tutmuş bulut, örterse hoş,
Nûru etmiş pencerenden bil ki cuş!

Hem hava, hem altı yönden ayrı yol,
Hem güneş, hem pencere dost bilmiş ol!

Hem o tesbîh, Hakk'ı tesbîh etmedir,
Kapta meyve, bir tabaktan gelmedir!

Hem sepette bitti pek çok meyveler,
Bir ağaç dersen, yanılmazsın meğer.

Hem sepet dersen, ağaçtır elmaya,
Çıktı mutlâk gizli bir yol ortaya.

Meyve vermiş dalda, hem bitmişse de,
Türlü mahsûller, sepetten bitmede!

Bil sepet olmuş olur tâlih dalı,
Hem sepetten gölgelik var, durmalı!

Ekmek ishâl eylesin, ekmek deme,
Hem neden ekmek dedin, **"mahmudeye?"**[186]

Verse kil cân, göz için parlaklığı,
Sürme gör sen, sürme bil, sen toprağı!

Çıksa topraktanda bir nûr ortaya,
Hiç gerek kalmaz semâya bakmaya!

Hem o yok, küstâh, ona sen var deme,
Görse ırmak, kerpici sert bekleme!

Bir güneş huzrundadır, parlar hilâl,
Rüstem'in güç üzre, Zâl olmaz misâl!

Gâlip Allah, tâlip Allah, bil ki sen,
Kahrı elbet, mevcudâtı yok eden!

Bilme sen çift, çift oluştan vurma dem,
Şah da yok olmuş olur kul, bil ki hem!

Şahı, sen Hallâk'ının nûrlarla bil,
Öldü, fânîdir, gömülmüştür asıl!

Şaha versen Allah'ından ayrı yer,
Hem metin yitmiş olur, önsöz biter!

Göz gönül her neyse topraktan çevir,
Görme çiftsen kıblemiz tek kıbledir.

Çift görürsen, çifte yönler kaybolur,
Od düşer, pâbuç yanar, hep yok olur!

---

186 *Mahmude: Yumuşaklık veren bir ilaç!*

KÂŞ ŞEHRİNDEKİ, BİRİ İKİ GÖREN ÖMER ADLI GARİBE, ADINDAN DOLAYI ONU BİR DÜKKÂNDAN BAŞKA DÜKKÂNA GÖNDERİYORLARDI. O, BÜTÜN DÜKKÂNLARIN ONA EKMEK SATMAMAKTA BİR OLDUĞUNU ANLAMIYORDU

Kâş'tanım, dersen benim ismim Ömer,
Yüz kuruş versen lavaş vermez bir er!

Çünkü varsam söylesem ismim Ömer,
Siz bir ekmekçik satın dersem eğer;

Der ki: "Git sen hem, diğer bir dükkâna,
Onda ekmek, üst gelir yüz kat bana!"

3225
Olmasaymış hem garip, gerçek şaşı,
Der ki: "Yoktur burda dükkânın eşi!"

Kâş'lının kalbe erer olmuşsa nûr
Şâşılık gitmiş, Ömer, Ali olur!"

"Bak Ömer gelmekte" der ekmekçiye,
Söylemiştir, gel de ekmek sat diye.

Hem duyar ekmekçi, ismiymiş Ömer,
Bir uzak dükkâna tekrâr git ki" der.

"Arkadaş, ver bir lavaş alsın Ömer,"
Sesleniş hem, sırrı açmakmış meğer!

3230
Hem, Ömer ekmek dilermiş denmede,
Oysa, başka bir yöne göndermede!

Sen ki ilk dükkânda olmuşsan Ömer,
Mahrum oldun, Kâş'ta ekmekten meğer!

Bir Ali olmuş isen dükkânda sen,
Aldın artık ekmeği, ilk anda sen!

Çift gören şaş, sen ki mahrûmsun inân,
Tekneyi, onlarca gördün sen bu ân!

Kâş olan dünyâda olmazsan Ali,
Ol Ömer gez, durmadan her bir ili.

3235
Gel, vîrânın sen de bak bir hâline,
Her tarâf sunmaktadır ekmek yine!

Hak tanır çift göz verilmiş olsa bir,
Cümle âlem, dost dolup gelmektedir!

Kurtulursan burya, şurya gitmeden,
Var ümît, korkun biter Kâşan'da hem!

Gonca gördün, ya ağaç, ırmakta sen,
Bir hayâl olmuş durur, hiç sanma sen!

Hep akisler aslının kaynak iken,
Sattırır Allah, şu manâ meyveden!

3240
Göz akisler görse, şaşlıklar gider,
Irmağın aksiyle hür, bol meyveler!

Bağ olur manâda, sen hiç sanma su,
Olma Belkıs, sanma cânın habbe bu!

Sırta yükler, yük desen, bir tür demek,
Hem sürülmez bir çubukla, her eşek!

Bâzı merkepler olur gevher taşır,
Bâzı merkepler gelir, mermer taşır.

Hikmet olmaz, bil ki artık her suda,
Burda ay var, sanma bir akmış o da!

3245
Hayvân içmiş su değil, Hızr'ın bu su!
Bengisuymuş, her ne görsen haktı bu!

Hem suyun diplerde Ay der: Ben Ay'ım!
Aks değil, sohbet ve yoldaşlık payım!"

Sen sudan seyrettiğin aksiyle sen
Kur hayâl, isterse, dön dur, akse sen!

Her su birdir, aynıdırlar sanma sen,
Ay yüzün hem şu'le aydır, bil hemen!

Sözde son yok, dertlenir derken garip,
Ağlıyor şahna için, çok muzdarip!

TEBRÎZ HALKINDAN BİRİNİN ONUN İÇİN PARA TAKSÎM ETMESİ, YETERİ KADAR TOPLAYAMAMASI. O MUHASECİNİN MEZÂRINA VARIP DERTLENİP AĞLAMASI

3250
Borç alış, gelmiş, yayılmış herkese,
Dertle, dertlenmiş olur hâkim ise.

Borcu bulmak üzre, semt semt gezmede,
Borçlunun hâli nedir arz etmede.

Geçmemiş bir şey dilenmekten ele,
Sâde yüz altın toparlanmış hele.

Tuttu elden, yardım isterken adam,
Şahnanın kabre varır olmuştu tam.

Borçludur: Kul olsa Hak tevfîke yâr,
Kutlu dostuyla, misâfir olma var!

3255
Hem onun yol üze dökmüş mâlını,
Hem fedâ etmiş o, mevki hâlini.

Her teşekkür, Hakk'a şükretmek demek,
Çünkü Hak ihsâna lâyık oldu tek!

Şükrünü terk, oldu Hakk'ın şükrü terk,
Hakkını terk, oldu Hakk'ın hakkı terk!

Nimeti Hak üzre gel şükr eyle sen,
İhsân etmiş kimse varken, ân hemen!

Annenin şefkât Hüda'dan, bil ki sen,
Annenin hizmet olur vâcip hemen!

3260
Hak demiş bundan: "Salâvat eyleyin!
Hem Muhammed, lûtfe mesken belleyin!"

Hak, kıyâmet vakti der, elbet sana,
"Ben ne verdim, neymiş ikrâmın bana!"

Der ki: "Yâ Rab! Şükreder oldum ki ben,
Aslı senden, çünkü rızk, erzâk denen!"

Der: Hayır! Şükretmedin yârâna sen,
Hakk'a şükrün tek sebep yârân iken?

Bir keremkâr üzre eylerdin sitem,
Ben onun elden rızık verdimdi hem!

3265
Hem garip gelmiş velînin kabrine,
İnler artık, durmayıp ağlar yine!

Der ki: Ey yoksulların sığnak olan,
Yolda kalmış yoksulum, himmet sunan!

Rızk için gâm çekse, kimler yâd eden,
Allah'ın rızktan gelir imdât eden!

Yoksulun sensin peder, sensin ana,
Borçluya lâyık olur, ikrâm, sana!

Yoksula sen, inci sunmuş bir deniz,
Hem uzaklar üzre yağmur lûtfunuz.

3270
Ey güneş, sırtım ısınmış senle hem,
Köşkte ziynettin, vîrânın hazne hem!

Kaş çatık hiç görmemiştir kimseler,
Rızk dağıtmış Mikâil'mişsin meğer!

Ey kerem Kaf'ında gaybın arkası,
Gönlün olmuş oldu gaybın deryâsı.

Hem mâlın harcansa hiç gam gelmemiş,
Himmetin çatlak, utançlar vermemiş.

Ben ve ben benzer olan yıllar yılı,
Sanki soy sop, şefkâtin olmuş malı.

Nakdimiz, hem cinsimiz, hem mülkümüz,
Hem övünç, hem bahtımız hep sizdiniz.

Ölmedin sen, nâz ve bahtımdır ölen,
Bol rızık, mesut geçim ölmüş iken!

Bir idin binler kerem mülkünde hem,
Ni'met ihsânında sen, yüzler Hâtem!

Mal verir Hâtem, gönülden ölse kim,
Sâde, birkaç tek ceviz vermiş derim.

Sen bağışlardın hayât, her bir nefes,
Hâs sıfât sığmaz ve almaz her nefes!

Ömrü verdin, bitmeyen bahşiş ki sen,
Altının bilmez kasa, saymak denen.

Yok senin gerçekte, bir hûy vârisin,
Secde etmiş hep felek, sen öylesin!

Halktaki gâm kurduna lûtfun çoban,
Sanki şefkâtler ulaşmış Mûsa'dan!

Bir koyun kaçmış Kelimullah ki bak,
Koştu, Mûsa arkadan, şişmiş ayak.

Sürdü ardından koşuş akşâma dek,
Kaybolup gitmiş görünmez oldu tek.

Sonradan olmuş koyun, yorgun düşen,
Tuttu Mûsa, toz silip okşar hemen.

Anne olmuş, okşayandır doğrusu,
Üst baş okşar, çoktu şefkât duygusu!

Onda azcık öfke dersen, aslâ yok,
Merhâmetten, gözde dersen, yaşsa çok!

Der ki: "Tut, yok rahmetin dersem bana,
Hem koşup, zahmet niçin verdin sana?"

Hem melekler toplanır, söyler Hüda;
"Hak Nebî olmakta lâyıktır Mûsa!"

Mustafâ der: "Hep Nebîler mutlaka,
Yâ çocuk, yâ genç çoban olmuştu yâ!

Hem Nebîler hiç çobanlık etmeden,
Halka önder etmemiş Allah hemen!"

"Sen de mi ettin?" demiş bir pehlivân,
Der ki: "Bir müddet de ben oldum çoban!"

Hak vakar hem sabrı vermek üzre şân,
Hem Nebî olmazdan, etmiştir çoban!

Cümle âmir, insanın olmuş çoban,
Hakk'a uygun iş başarsın her zamân.

Hilm için olmak gerek, Mûsa kadar,
Burda tedbîr, burda aklın hükmü var.

Şüphesiz eyler rûhânî bir çoban,
Aydan üstün mevkiler olmuş inân!

Enbiyâyı çekti Hak hem böylece,
Hak çoban kılmış, inanmış çok güce!

Sen yüceldin, olmuş oldun hâs çoban,
Kim kınar, elbette olmuş kör inân!

Hak verir ahrette başbuğluk sana,
Serdâr oldun sen ebed mülkünde yâ!

Hem deniz olmuş, olan mertlik ele,
Bağlıyım, doldum güvenç, imkân ile!

Hem, dokuz bin altın ettim borç ki ben,
Nerde lûtfun, tortum olsun sâf hemen?

Nerdesin? Gülsen çemenler üzre sen!
Söylesen, on kat dilersen al hemen!

Nerdesin sen? Mutluluk versen bana;
Beklerim elbette lûtfundan yana!

Nerdesin? Elbet götürsen haznene,
Sen emin kılsan şu borç, yokluksa ne?

Ben yeter derken de, artırdın yine,
Hem benim arzum diyordun, al yine.

Hem nasıl âlem girer toprak yere?
Gökyüzü sığmaz meğer hiç yerlere.

Sen cihândan dıştasın hem, her zamân,
Sağ iken, ölmüş iken, ey kahraman!

Gayp havasında uçan kuş oldu mu?
Gölgeler yerlerde mevcût kaldı mı?

Ten ki gönlün, gölgenin bir gölgesi,
Ten için hem, gönle ermeklik nesi?

Fert uyurken, ruhu gökten bir güneş,
Ten desen tutsak ve yorganlarla eş!

Ruh desen sen, gizlidir, astar ne ki,
Kıpraşan ten, yorganın altındaki!

"Rabbimin emrindedir ruh," gizlide,
Yok ki örnek, söylesem örnekle de!

Hem şeker yaymış dudaklar nerdeler?
Hoş, güzel sırlar, cevâplar nerdeler?

Bal dolan akik dudaklar nerdeler?
Müşkülât açmış anahtar, nerdeler?

Zülfikâr benzer olan sözler nedir?
Aklı, idrâkler silen söz nerdedir?

Kumrusun sen nerye dek, özlem; yuva:
'Nerde, nerde' der, düşersin 'kû, kû'ya!

Nerde olsun, rahmetin imkânda o,
Kudretin, aklın, temiz âlemde o!

Hem nasıl birliktedir aslan, meşe,
Gönle uymuş, fikre düşmüş endişe!

Nerde mi? Dert ânı hep insanlara,
Hem ümîtler beslenen yer, vardı yâ!

Hastalık ânında sıhhatler uman,
Hem de sıhhatler umar olmuş o ân!

Defedilmiş istenirken bir hatâ,
Bir gemi rüzgâr ki bekler yön o yâ!

Bir tarâf hem, kalp ki yönlenmiş ona,
Bil demiş "Yâ Hû"yu hep O'ndan yana!

Hak'la ol! Kalmaz ki hiç yer "nerde" ye,
Gönlünün zikr olsa "Allah Hû" diye!

Olsa akl, görmüştü şark, hem garp ki var,
Hem akıldan ruha yüz şimşek çakar!

Hep köpük dolmuş denizler "gel-git"i,
Sel gider kalmış deniz bakiliği!

"Ben ki borç ettim dokuz bin altını,
Sâde yüz altın toparlanmış hani.

Hakk'a vâsıl, sen ve ben dertlerleyim,
Toprağın misk koktu, ben hep dertleyim.

Dermân et, himmet ki hasret derdine,
Ey mübârek, derde himmet et yine!

Çeşmeden geldim, asıl bir çeşmeye,
Bulduğum, kan nehri olmuştur niye?

Gök o göktür, mehtâb o mehtâb değil!
Irmak aynıyken su aynı su değil!

Var cömertler, hâs temiz mert nerdeler?
Var ya yıldız, hâs güneş yoktur meğer!

Ey mübârek, Hakk'a gittin şimdi sen,
İsterim gelmek Hüda'ya şimdi ben!

Her devir var, bil ki sancak, böylesi,
Hak'ta sancak milletin tek gölgesi!

Bir resim, bilsin veya hiç bilmesin,
Ressamın ellerde toplanmış kesin!

Hem nişânsız, Hak yazar her sayfada,
Fikre yazmış, bâzı silmiştir Hüda!

Kızdırır, gönlündeki ihsân gider,
Hırs verir hem, mertliğin imkân gider!

Hem de zihnin bir yarım ânlık bile,
Hiç uzak kalmaz, ki mevcût hâl ile!

Testici, eller dururken testiyi,
Testi kendinden gelişmez bil iyi!

Tahta dülgerlerle birlik oldu mu?
Yâ kesilmiş, yâ da ek bulmuş onu!

Terzinin ellerde yokken elbise,
Hem kesilmez, hem dikilmez, neylese!

Sâkanın ellerde olmazdan tulum,
Hem nasıl dolsun, boşansın, gel de um!

Sen boşanmış, dolmuş oldun durmadan,
Bir sanatkâr eldesin, artık inân!

Kalkıversin, hem senin gözlerde bağ,
Hiç sanat, san'atkârın olmaz ırağ!

Varsa göz bak, sen de mevcût göz ile,
Bakma ahmak, bakma sen gafillere!

Ver kulak dersen, duyar ol senle hem,
Var kulaklar, duyma yok sersemle hem!

Taklîdi, bakman için gel öncü et,
Kendi aklın var düşün, aklınla git!"

HARZEMŞAH BİR GÜN GEZERKEN ORDUSUNDA EMSÂLSİZ BİR AT GÖRDÜ. ONUN GÜZELLİĞİNDEN VE ÇEVİKLİĞİNDEN HOŞLANDI. İMADÜLMÜLK ŞAHI O ATTAN SOĞUTTU. PADİŞAH GÖRÜŞÜNDEN VAZGEÇTİ

Vardı bir bey, hem de pek seçkin atı,
Bulmamış şah, böyle bir at fırsâtı!

Bir selâmlık ânı binmiş bey ata,
Görmüş Harzemşahta ermiş fırsata!

Atı görmüşken şaha, ermiş büyü,
Köşke dek, fikrinde oymuş gördüğü!

Her uzuv seyriyle, dalmış bakmada,
Her uzuv, kat kat güzeldir ortada.

Hem çevik, safkan, güzelden, hoş bir at,
Hak meğer vermişti eşsiz bir sıfât!

Şöyle fikr etmiş olurken şah o ân,
Neydi hem bilmem, akıl etmiş olan!

Gördü göz, atlar ve kalben pek de tok,
Say güneş olmuş atın, emsâli yok!

Şahların ruh oldu beydak bildiğim,
Bir yarım at göz çeker olmuş derim!

3355 Yâ sihirler sahibi yapmış büyü?
Böyle çekmek, attan almaz görgüyü!

Fâtihâ söyler, çeker "lâ havle"ler,
Fâtihâ, dert artırır olmuş meğer!

Fâtihâ çekmişti şahı kendine,
Dert siler, Hak derdi vermiştir yine!

Hem onun iştir, o, göstermiş göze,
Hak görür göz, Hak uyandırmış ise!

Anlamış şah, Hak sunar göz akması,
Hakk'ın iş, her ân yaratmak en hâsı!

3360 Taş öküz, taş at yapılmış hîleden,
Secde etmişlerdi insanlar hemen!

Puttan üstün şey ki yoktur kâfire,
Sâde puttur, ermemiş bir te'sire!

Onda neymiş, gizliden kalp cezbeden?
Parlar âlem, başka bir âlem ilen!

Hem akıl, hem cânda görmez bir pusu,
Görmedim ben, işte sen gör doğrusu!

Döndü Harzemşah gezinmekten hele,
Sırrı söyler, paylaşır erkân ile!

3365 Şah, getirsinler deyip emr eyledi,
"Zâbıta beyden atı alsın" dedi.

Hep çavuşlar bir âteş, koşmuş yine,
Dağ olan bey, yumşayıp dönmüş yine!

Geldi dertten, cânı dersen ağzına,
"Tek İmâdülmülk eder yardım bana!"

Hem İmâdülmülk'tü derdin bayrağı,
Dertliler koşmuş diler kurtulmağı.

Şah katında, oydu en saygın olan,
Padişah huzrunda, peygamberdi san!

3370 Hem vezîrlik isteğinden hep uzak,
Sûfî o, mertlikte Hatem oldu bak!

Rey ve tedbîr almanın, en üstünü,
Çok sınanmış, hem yayılmıştır ünü!

Mertti mâllar vermede, cân vermede,
Gaybin ay olmuş hilâllik etmede!

Hem garip hem ilgisiz beylikten o,
Fakra yönlenmişte, gerçeklikten o!

İhtiyâç, isteklerin, olmuş peder,
Halka şifâ, şahta koymazmış zarâr!

3375 Görse, Hak hilmiyle suçlar örtmede,
Halkın hûydan ayrı hûy arzetmede!

Mevkiden geçmek dilerken kaç kere,
Mâni olmuş şah niyâz etmeklere!

Hem şefâat eylesin yüzler suçu,
Af eder şah, şimdi mahcûp doğrusu!

Baş açık koşmuş, İmadülmülk'e bey,
Saçtı topraklar, bütünden üste bey!

Der: "Haremler içre mâl mülk alsın o,
Yağmacı bulsun ve toptan salsın o;

Tek atım var, oydu hem cânım benim,
Alsa öldüm, öyle bil, dostum benim!

At alınmış, olsa sen geç şüpheden,
Hep hayâtım buldu son, bitmiş de sen!

Bir yakınlık ihsân etmiş Hak sana,
Ol Mesîhim, okşa baş sen, bak bana!

Hem kadın, altın ve mâllar gitse ne?
Bunda artık bir üzüntüm, yok yine!

İtimâdın yoksa, söylenmiş söze,
İmtihân et, ey âdil yönlen bize!"

Hem İmâdülmülk, akarken gözyaşı,
Şaha gitmek üzre olmuş uğraşı!

Durdu şah huzrunda, yummuş ağzını,
İçten ânmış oldu mutlak, Rabbini.

Zâhiren hem şaha vermişken kulak,
Oysa, zihninden fikir coşmuştu bak:

"Allah'ım, yanlış yapar olmuşsa bu,
Senden ayrı sığnağı yok doğrusu!

Kurtuluş ister, n'olur affet onu,
Tutsak olmuştan halas et en sonu!

Tâ ki yoksuldan, yücelmiş şaha dek,
Hepsi muhtâcın senin, ervâha dek!

Hem kemâl dolmuş güneş mevcût iken,
Mumda rehberlik umuş, bilmem neden?

Parlayıp durmuş iken, nûrdan güneş,
Mumdan ummak, pek tuhaf, olmaz ki eş!

Şüphesiz terk-i edep bizdendi hep,
Kûfr-i nimet, nefsine uymaktı hep!

Çok akıllar fikre dalsın öylece,
Oldu bir kuş, durmayıp uçmuş gece!

Hem o kuş, bir kurtcağız bulmuş, yese,
Cân güneştir besleyen bir bellese.

Kurt yiyip, haffaşta sarhoş olmada,
Kurt güneşten cân bulup canlanmada!

Hem, güneş nûrlar saçarken dört yana,
Hem azık vermektedir düşmânına!

Yarasanın zıddıdır, elbet doğan,
Göz açık, hep doğrudur, aydın her ân!

Bir doğan olmuşsa bir haffâşa eş,
Bak, kulak çekmiş edepten cân güneş

Der ki: "Say vardır onun bir illeti,
Sen neden, nûrdan çevirdin niyyeti?

Ben kulak çektim ve dert verdim sana,
Tâ güneşten dönme artık sen yine!"

HZ. ÛSUF'UN ALLAH'TAN BAŞKASINDAN YARDIM İSTEMEMESİ, "EFENDİNE BENİM SUÇSUZ OLDUĞUMU SÖYLE!" DEMESİ YÜZÜNDEN YILLARCA ZİNDÂNDA HAPİS KALMASI!

Yalvarır Yusuf Nebî, bir mahkûme,
Sen çıkarsan, yalvarır olmuş yine.

İstemiş yardım, demiş: "Git şahına,
Yok unutmak, varsanız şah huzruna.

Huzra varsan, neyse halim an beni,
Kurtarır olmuş olursun sen, beni!"

Nerden olsun kurtaran, tutsak olan,
Başkasından yardım olmaz, sen inan!

Ehli dünyâ, cümleten zindandalar,
Hepsi, ölmek emridir bekler, yaşar!

Nâdirattan, böyle kul zindandadır,
Ruh desen, Zühâl ve tam göklerdedir!

İstemiş yardım ki Yusuf kimseden,
Tam yedi yıl, kaldı tutsak, bil ki sen!

Bak unutturmuştu şeytân, mahpusa,
Va'di neymiş hep silinmiş oldu yâ!

Pek güzel hûy, eylemiş derken, hâta,
Koydu Allah böyle çok zindanda da!

Görse adlin, bir güneş var, suç ne ki?
Oldun haffaş, sen karanlıklarda ki!

Topla aklı, hem deniz, suçsuz bulut;
Sen, serâp, kumdan eder oldun umut!

Halka haffaş hûy ki, boş söylerdi söz,
Ey Yusuf, varken doğandan sende göz!

Körlüğünden, meşhûr olmuş şebpere,
Noldu şahın hâs doğanken gözlere?

Hem bu suçtan ders alır, etsin küpe,
Söylemiş üstâd; "dayanmak yok çöpe!"

Yûsuf'u kendiyle meşgûl eyledi,
Mahpûsun zahmet, çıkıp gitsin dedi!

Ünsiyet, sarhoşluğu vermiş ona,
Yok karanlık, yok ki zindân baksana!

Hem, rahimden zor değil mahpûs evi,
Dar, karanlık, kanlı, korkunç haps evi!

Hak açar kullar için bir pencere,
Sen geliştin, cân verir rahimlere.

Hiç kıyâssız, zevk verir hep duygular,
Cânlanır, dallar, çiçekler açtılar.

Hem rahimden taşra çıkmak güç sana,
Hep kaçarsın yolların tâ ardına!

Tat dışardan gelmiyor, içten gelen,
Köşk, saray arzûsu, ahmaklık veren!

Bir adam mescîtte dâim oldu şâd,
Bir adam, bağlarda olmuş bîmurât!

Hiç saraylar, gel de yık artık teni,
Ey beyim, gel hazne bil vîrâneni!

Görmedin mi, var şarâp toplantıda,
Çokça sarhoş olsa kim, mutlanmada!

Köşk nakışlar doldu yık, sen durmadan,
Gel, yeni bir hazne bul, vîrâneden!

Hâne hep nakş, doldu tasvîr, hep hayâl,
Perdedirler, istemez gelsin visâl!

Sîneden, çoşmuş gelen sûret denen,
Haznesinden parlayışlar bil ki sen!

Bak, köpükten vermemiş berrâk sular,
Perdedir, yok aynalık aks etmeler!

Hem, emânet ruhumuz, Hak'tan bize,
Mânidir ten, coşkusu çıksın yüze!

Bir meseldir tut kulak, halk söyleyen:
"İşte bizdendir ne var elbet gelen!"

Hem köpük tapmış, susanmış kimseler,
Saf sulardan, hep uzaklaşmış meğer!

Ey güneş sen, kıblemiz, imanımız,
Var fakat, biz, zulmete tapmaktayız!

Hakk'a yönlendir ve sen göster izi,
Yarasa olmak mı? Sen kurtar bizi!

Bir civân, sapmış ve gelmiştir bana,
Çok kusûr var, bakma cahildir ona!

Hem, İbâdülmülk dalar bir fikre ki,
Kükreyen, ormandaki aslan ne ki?

Bir şahın huzrunda durmuş oldu yâ!
Bir temiz ruh, gayb bağından uçmada!

San, Elest ânı melekler misli o,
Aşk şarâbından içen bir mesti o!

İçte dert, dernek, düğün hep gâm dolu,
Ten, mezâr benzer ve hoş âlem dolu!

Hem, bu hayret âlemin, içlerde biz,
Gaybın iklimden gelişler bekleriz.

Hem getirmişler atı Harzemşah'a,
Hem çavuşlar at getirmişlerdi yâ!

Şimdi gerçek, gördüğün gök kubbenin,
Altı, çok endâm tutup saklar hemin.

Rengi almış, hep felekten gözleri,
Ay ve şimşekten doğan, oymuş perî!

Ay, Utarit misli, oymuş koşmada,
Arpa yok, rızk onda, san rüzgârdı yâ!

Ay ki gökler içre gezmiş her gece,
Bitmeyen yollar alırken, öylece!

Ay ki, burçlardan geçer hiç durmadan,
Bak, Miraç gerçek ve inkârın neden?

Bir yetim, gevher bedel, dönsün aya,
Tek işâret, ay böler çift parçaya!

Çok acâyip çifte bölmüşken ay'ı,
His zayıf halk, onca almıştır payı.

Hak Resûl'ün, hak Nebî'nin işleri,
Gök ve yıldızdan geçip almış yeri!

Muktedirsen, çık da göklerden öte,
Öyle seyret işleri neymişse de!

Yavrusun, artık kabuktan çıkmayan
Duymadın tesbîh uçan kuşlarda sen!

Burda olmaz mu'cizâtın şerhi hiç,
Şah-ı Harzem söyleyip gel, öyle geç!

Hak güneş lûtfuyla vurmuş olsa bir,
At da Kehf'in it kadar hoş, yükselir!

Sanma tek Hak lûtfunun parlaklığı,
Taş ve lâ'l almış feyiz, aydınlığı.

Lâ'l bütün kıymet, ne var ondan alır,
Taş harâret, parlayış Hak'tan bulur.

Hem güneş vurmuş duvarlar üstüne,
Suyla ölçsen, parlayış yoktur yine!

Baktı hayrânlıkla artık, bir zamân,
Sonra dönmüş, İmâdülmülk der iken:

"Ey güzel fert! Pek güzel mutlak bu at,
Yerde yoktur, verdi cennetler sıfât!"

Hem İmâdülmülk demiş: "Ey Padişah,
Meyliniz etmiş melek, şeytânla âh!

3460
Dikkât etsen, pek güzel attır fakat,
Pek de dilber, baksanız siz, işbu at.

Tenle, nispetsiz görürsün baş denen,
Âdetâ olmuş öküz baş, bak ki sen!"

Etti te'sîr işbu söz Harzemşah'a,
Düştü gözden at ve bakmaz bir daha!

Vâsıta olsun garez, hem övgüler,
Hem Yûsuf ancak, üç arşın bez değer!

Cân veriş ânında İblîs vâsıta,
Sende iman, almak ister oldu yâ!

3465
Verdi mutlak, orda bir ahmak olan,
Bir yudum su, almaya vermiş o ân!

Gerçi ibrik olmamış, olmuş hayâl,
Hîledir, bir vâsıta olmuş bu hâl!

Şimdi sağlam, doğruluk varken kesin,
Bir hayâl uğrunda sarf etmektesin!

Bir çocuk olmuş gibi madende sen,
İnci verdin, bir ceviz aldın hemen!

Hem ecel, vaktinde mevcût dert ile,
Böyle yapsan hiç şaşırmazsın hele!

3470
Hem hayâlin, coşturur bir sûreti,
Hem sınak ânı çürük bir şey idi.

Bedr olur, elbet hayâl ilk çırpıda,
Oysa en son, bak hilâllik ortada!

Sen başından bakmış olsan, en sona,
Aldırış yok, kurtuluş ermiş sana.

Ey emin, dünyâ çürük, kokmuş ceviz,
İmtihân hiç, gel uzaktan et dikiz.

Şah bakarken, mutlaka ki gördü hâl,
İmâdülmülk'ün gözü görmüş meâl!

3475
Şahta göz titrer, görür azcık yeri,
Son gören er, gördü binbir milleri!

Çekse Allah, sürmesinden bir göze,
Cân görür tam, perdeler ersin yüze!

Son ne, görmezlikle eş, şahı cihân,
Hep cihânı gördü leş, elbet o cân!

Padişah vazgeçti tek bir yermeden,
Geçti attan, kalp soğur olmuş hemen.

Kendinin gözden geçip, seçmiş onu,
Hem kabûl görmüş olan bir gözdü bu.

3480
Ağlayış olmuştu Hak bahânesi,
Hem soğur attan o şah, bak öylesi!

Örtü Hak, hâslık görünmez gözlere,
Bir gıcırtı say eşikten bir kere.

Perde olmuş söz, o şahın gözde hem,
Ay siyâhlık üzre kalmış oldu tam!

Tertemiz mimâr ki, gaypten söz ile,
Yaptı efsûnlarla muhkem, çok kale!

Söz ki sır köşkün eşikten gelme bil,
Bir açılmak, örtme mi, dikkat kesil!

3485
Kapının sesler gelir göz görmeden,
Ses görürsün, kapı görmezsin ki sen!

Hikmetin çengler ki verdi hoş sedâ,
Bir kapı nerden açar, cennet bu yâ?

Bed sözün açmış olur elbette bu,
Hem cehennemden açılmış bir kapu.

Kapunun gelsin uzaktan duy sesi,
Mutludur duymuş olan bilcümlesi.

Fayda vermişsen, olursan sen iyi,
Hoş yaşarsın, kalp râhat, bil gerçeği!

3490 Eylesen bedlik, fenâlık sen hele,
Hep hayâtın, gizlenir, zevkler bile!

Geçme görmenden, uyup alçaklara,
Laşe çekmiş, çünkü onlar akbaba.

Göz kapar oldun, olup nergîs neden?
Değneğim tut, ben körüm dersin hemen!

Dikkât et gel, seçtiğin asâya sen!
Oysa senden, pek de çok kördür hemen!

Allah'ın ip, var sarıl bir kör gibi,
Emri, nehyinden öte iş var mı ki?

3495 Neydi Hak ip? Hem hevâdan geçme yâ!
Hem hevâ, Ad kavmini, sarsan belâ!

Halk, hevâ emriyle zindânlarda da,
Kuş, hevesten, kol kanat bağlatmada!

Hem hevesten yağla pişmiştir balık,
Arsız olmuşsun, hevâ yetmiş yazık!

Şahnenin gözler hevesten od, yalım,
Dar ve çarmıh, hep hevestendir gülüm!

Yerde tenler, şahnesi var gördünüz,
Âlemin yön, şahne vardır görseniz!

3500 Ruha gaybten var meğer işkenceler,
Sıçrayıp çıkmaz isen hep gizliler.

Kurtulursan göz görür işkenceyi,
Çünkü zıtlar gösterirler gerçeği!

Çöllerin pis, şor suyunda doğmuşa,
Çim, güzellik anlatır olsan, boşa!

Korkun olmuş olsa hep Hak'tan yana,
Verdi Allah bir kadeh, tesnim sana!

Hiç heves ardında gezmek isteme,
Hak eşik, hak selsebil var, bekleme!

3505 Yok hevesten yelle, yatmak yerlere,
Arş güzel her gölgeden, bak bir kere!

Der ki sultân: "Atı tezce gönderin,
Aldığım o mazlûmu tekrâr verin!"

Oysa içten söylemezken kendine;
"Benzemez artık, sığır olmaz yine!"

Hîleden sundun, öküzlük tez ata,
Vermez Allah'ım öküz boynuz ata!

Şöhreti meşhûr mimâr, düzgün yapar,
Hiç öküz baş sanmayın siz, atta var!

3510 Tenleri uygun döşer mimâr olan,
Köşkleri nakl eyleyen oymuş, inân!

Yaptı balkonlar bütün köşklerde ki,
Burdan orya, açtı sarnıç öyle ki!

İçlerinde, yer eder sonsuz semâ,
Bir otağ almış sığar, sonsuz semâ!

Bâzı ay olmuş olur kâbûs meğer,
Bâzı kuy'nun dipte yapmış bahçeler!

Kalp gözün döndür ki artık Zülcelâl,
Bâzı sihr, olmuş olur bâzan helâl!

3515 Hem, bu yüzden istemiştir Mustafâ,
Çirkini çirkin görüş, hak, hakla yâ!

Sonda yaprak dönse elbet tersine,
Düşmeyim pişmânlığa derken yine!

Hem İmâdülmülkü sevk etmiş olan,
Saltanât sâhibi Allah'tır o ân!

Kaynağı elbette Hakk'ın hîleden,
Kalbi, Hakk'ın parmağı uçlarda hem!

Hîleler, vermiş kıyâslar gönlüne,
İstesin âteş alır hırkan yine!

ŞAHNA VE BORÇLU ADAMIN MUHTESİBİN KABRİNE DÖNMELERİ, ŞAHNANIN MUHTESİBİ RÜYÂSINDA GÖRMESİ

Sanma sen hikâyemiz ermiş sona,
Hem garip dönmüştü yan, kabristana.

Kethüdâ almış götürmüş hâneye,
Verdi yüz altın, "senin, gel, al" diye.

Verdi aş, anlattı çok hikâyeler,
Çok ümît, gül açtı gönlünden meğer!

Bak, kolaylık geldi güçlükten sana,
Söyleyip birçok mesel sunmuş ona!

Geçti akşâmdan, uzun birçok zamân,
Uykudan tatlar alır olmuştu cân.

Kethüdâ, rüyâda görmüş zâtı da,
Sedre geçmiş, hem oturmuş oldu yâ.

Der ki: "Sen hâs kethüdâ, hem hûyca tek,
Her ne söylerdin ki duyduk, tek be tek.

Hem cevâp vermem için yoktur emir,
Hiç izinsiz sanmayın söz söylenir!

Çünkü biz öğrenmişiz, neymiş, niçin,
Ağza vurmuşlar mühür, bundan bilin.

Olmasın faş, çünkü gaybın sır denen,
Hem düzensiz kalmasın iş güç hemen.

Tam da yırtılmaz ki gaflet perdesi,
Kalmasın hâm, istenen mihnet tası.

Hiç kulak yok, oysa olduk hep kulak,
Dilsiziz biz, büsbütün söz gövde bak!

Her ne vermişsek ki, bulduk burda biz,
Hep cihân bir perde, gerçek yerdeyiz!

Gizlemektir, orda ki ektiklerin,
Orda ektin tohmu, elbet gizledin.

Biçmeler var, ektiğin çıkmışsa hem,
Bil mükâfât, ektiğin şeylerdi tam.

MUHTESİBİN RÜYÂSINDA KETHÜDÂ'YA BORÇLUNUN BORÇLARINI ÖDEME YOLUNU GÖSTERMESİ, DEFİNENİN YERİNİ BİLDİRMESİ VE MÎRÂSÇILARA DA: "ŞÖYLE BİR ADAM GELECEK, DEFİNEDEN NE ALIRSA ÇOĞUMSAMAYIN, HATTÂ SİZ O DEFİNEDEN BİR ŞEY ALMAYIN

Şimdi sen gel dinle ihsân her ne var,
Tâze dostun hâli buymuş âşikâr!

Geldi borcundan haber, elbet bana,
Hem hazırlardım ya çift cevher ona.

Hem yeter artar onun hep borcuna,
Tâ ki dertler ermesin derken, ona!

Hem dokuz bin, altın olmuş borç onun,
Söyle: "Bir kısmı ödensin borcunun!"

Burdan artar, hem de çok miktar para,
Harca sen, bizler için et, çok duâ!

Önce kendim verme isterdim onu,
Ben falan defterde yazdım, hem bunu.

Hem ecel, vermezdi hiç fırsât bana,
Gizliden ben inci verseydim ona!

Lâ'l, yakutlardan sarıp ben, bir şeye,
Üste yazdım ismini alsın diye.

Gömmüşüm derken kemer altında ben,
Dostumun gâmdan yemiştim önceden!

Kıymeti neymiş bilir, şahlar onu,
Hem satarken dikkât etsinler onu!

Korkuyorsan der Resûl, gel bak ki sen;
"Sen muhayyer al ki üç gün, git hemen!"

Korkma aslâ, hem kesat yok, işte bu,
Hem değerden, kaybı yoktur doğrusu!

Hem selâmlar söyle sen vârislere,
İnceden, hem ince anlat, bir kere.

Kanmasınlar, çokça altından yana,
Ön'ne yığsınlar verip elbet ona!

Bunca bir şey istemem derlerse de,
İstenen her neyse al, ver öylece!

Verdiğimden, habbe almam ben beri,
Bir çıkan süt, gökse hiç dönmez geri.

Verdiğin almış olan, söyler Nebî:
"Olmuş it hem, kusmuğun yermiş gibi!"

Ret edip elbet, o örtmüştür kapu,
Almasınlar siz dökün, iş, işte bu!

Kim varır, alsın götürsün onları,
Varsa ihlâs, kim verir almaz geri!

Onca yıl ben saklamıştım bunları,
Hakk'a nezr eyler idim hep onları.

Hem mîrâstan hissedârlar alsa da,
Câiz olsun, çok zarâr var ortada!

Hem de, incitmezseler kalpten beni,
Öyle yüz mihnet ki başlar, çok yeni!

İsterim ben tatlı diller, Ey Hüda,
Hak verir, çok müstahak var ortada!"

Sonra, çift söz duydu ondan Kethüdâ,
Söylemem ben, ağzı hem örttümdü yâ!

Öyle kalsın, gizli artık çift sözüm,
Mesnevîmiz, olmasın artık uzun!

Bak uyanmış kethüdâ el çırpıyor,
Gâh gazeller söylüyor, gâh ağlıyor!

"Sen nasıl sevdâdasın?" derken ona,
Düşte sen, sarhoş uyandın, baksana!

Hem rüyâ, gördün neler, ey mutlu er?
Şehre sığmaz, sahralar yetmez meğer!

Yoksa, görmüştür filin Hindistan'ı,
Terk edip kaçtın yâ, dostlar halkanı!"

Der ki: "Gördüm pek güzel seçkin rüyâ,
Gönle doğmuş bir güneş, gördümdü yâ.

3565
Hem ayıklık şahı muhtesipti o,
Bir didâra cân veren, olmuştu o!

Çağrılınca işlere, istek veren,
Sâde bir fert gördüğüm, bin fert değen!

Saydı döktü sözleri sarhoş mu ne,
Girdi sarhoşluk ki, akl-u fikrine!

Hem uzanmış, düştü, kalmış ortada,
Halk üşüşmüş seyre koşmuş, gelmede.

Aklı gitmiş, döndü gelmiş bir zamân,
"Hoşluğun ummân, akıl mest eyleyen;

3570
Uykumuz olmuş ayıklık gizleyen,
Sen, gönülsüzlükte bir kalp gösteren!

Yoksul olmaktır, gönül zenginliği,
Devlete ersen, fakirlik zinciri.

Zıddı zıddın içre korsun hem de sen,
Hem harâret, suya yakmak emr eden.

Nemrûd'un âteşte bağlar gizleyen,
Harcayış, ihsâna artışlar veren;

Kurtuluş şahı Muhammed söyledi:
"Ey cömertler, ihsân etmek kâr dedi!"

3575
Hiç azaltmaz, infâk etmişsen mâlı,
Hayrı vermek, hem korur, bilsen mâlı!"

Sen zekât versen coşar altın denen,
Kurtarır suçtan, namâz kılman hemen!

Bil zekât vermen korur, dolgun kese,
Kurt kaçar, artık namâz rehber ise!

Dal ve yaprak, gizler olgun meyveyi,
Ölme gizler, sermedî her gülmeyi!

Gübre olmuştur gıdâ, artık yere,
Doğdu ondan meyve gel gör bir kere!

3580
Yokta gizlenmiş bütün mevcût denen,
Secdeler yoğruldu, secde var iken.

Taş, demir dıştan karanlık olsa da,
Onda, iç âlem şualar dolmada.

Korkudur, yüzler eminlik gizleyen,
Göz bebek olmuş siyâh, yüz nûr ilen.

Ten öküzdür, içte yüz şehzâde var,
Hazneler, olmuş harâp yerlerle yâr!

Hilenin tutsak olurken kart eşek,
Şahı görmez iblise dönmüş demek!

BİR PADIŞAH ÜÇ OĞLUNA: "ÜLKENİN FİLÂN YERİNİ ŞÖYLE YAPIN, FALAN YERİNE ÇEŞİTLİ HÂKİMLER GÖNDERİN. AMAN HA HAK İÇİN FİLÂN KALEYE GİRMEYİN, ETRÂFINDA DOLAŞMAYIN" DEMESİ

3585
Üç oğul sâhibi bir şah var idi,
Anlayış çok, görgülü onlar idi.

Birbirinden üstün erler, öyle ki,
Harp ve mertliklerde, denk yoktur teki.

Toplanıp gelmiştiler şehzâdeler,
Padişahın göz nûru üç mum meğer!

Gizli yoldan, gözlerinden akmada,
Şah oğlullardan alır olmuş gıdâ.

Oğlunun gözlerde kaynarken sular,
Onların bağ bahçeyi akmaktalar!

Tâzedir onlarda gönlün bahçeler,
Gözlerin has çeşmesinden nem akar.

Hastalanmış olsa kaynak, hâl n'olur,
Bak ağaç, dal, yaprağından hep kurur.

Hem kurur olsun ağaç başlar ilan,
Derki bendim yavrulardan nem alan!

Çok görürsün, gizli kalmış ark dolu,
Ey be gâfil, câna bağlanmış yolu!

Yer ve göklerden ki çektin çok sular,
Gövden ondan pek semirmiş et dolar!

Az sıkıştır, çünkü bunlar iğreti,
Elde ettin yâ bitiş âkıbeti!

Sâde, Hak'tan üflenen ruh Âdem'e,
Ruh kalır, boş başka şeyler, beyhûde!

Câna nispet söyledim ben bunları,
Hak'ta sağlam nispet etmem onları!

ÂRİF, YARDIMI EBEDÎ KAYNAKTAN İSTER. VEFÂSIZ ÇEŞMELERDEN BİR ŞEY İSTEMEZ. ONLARA SIRT DÖNMEZ, ALDIRIŞ BİLE ETMEZ

Muhtâç etmez olsa hak kaynak hemi,
Varda seyret, mutlanıştır görkemi!

Sen ki, yüzler kaynağın içtin sudan,
Kaynak eksilsin, yiter hoşluk o ân!

İçte mevcût kaynağın coşmuşsa sen,
Gözlemezsin, başka kaynaklar hemen!

Gözde nûr, balçıkla dolmuş oldu mu?
Gönle dertler, hep kederdir sunduğu!

Kal'a dıştan beslenip dolmuşsa su,
Emniyet, sulh vakti hoştur hem de bu!

Bir de, düşmânlar çevirsin çevreyi,
Kal'anın iç dolsa kan, gör gerçeği!

Kesse dıştan, hem su düşmân askeri,
Bitti kalmaz hiç güven, gitmiş geri.

Hem o ân Ceyhun olur hep şor sular,
Hem de, berrâk çok sulardan tatlılar!

Kış olur sanki, ecel askerleri,
Dal ve yapraklar keserler, her biri!

Hem bahâr kalmıştı yardımdan uzak,
İçte yardımcın bahâr, yârindi bak!

Arza denmiş: "Aldanış, kibrin cihân, "
Göçme ânın gelse terk etmiş o ân!

Önceden koşmuştu sağ, sollarda o,
"Derdini aldım senin, almazdı o!

Gam zamânın, der ki; gam gitsin ırak,
Hem aran, dağlarla dolmuş derdi bak.

Geldi ordan gâmların hep askeri,
Ağzı örtmüş, olmamış görmüş biri,

Hak da, örnek gösterir şeytânları,
Hîleler, harp ettirir insanları.

Senleyim ben, hem de yardımlar eden,
Varsa zorluklar göğüslerdim hemen!

Ben, siper olmuş olurken oklara,
Kurtarırdım, düşseniz darlıklara.

3615
Cân fedâ etmekteyim, sürçmüş isen,
Sen ki Rüstem, kükre aslan ol hemen!

Der, fakat işve çeker vermez mola,
Hilesi çekmiş, imansız bir yola!

Hem ayak atsan ve düşsen hendeğe,
Ağz açıp başlar peşinden gülmeye.

Sen, ümîtler sendedir dersin ona,
Oysa söyler: "Bıkmışım git, git! Sana!

Hak adâlet vardı, sendin korkmayan,
Korkarım ben, benden el çek şimdi sen!

3620
Hak ki der yok, onda iylikten eser,
Nerde, hîlenden de kurtulmak meğer?"

Hem hesâp vaktinde yüzler simsiyâh,
Hem yapan, hem yaptıran, taşlandı âh!

Yolkesen, yoldan çıkan eş, adline;
Çok beter şey, orda yatmakmış yine!

Kurtuluştan geçmeli yoldan çıkan,
Yok ümît aptal olan, yol azdıran!

Hem eşek balçıkta, hem sâhip olan,
Burda gâfil, orda olmuş saplanan!

3625
Anca vazgeçmiş olanlar ayrıdır,
Bitti güz, artık bahârlar vaktidir!

Tövbe etmiş, Hak kabûl etmiş onu,
Emri tutmuşlar, Hüda'nın va'di bu!

Pişmân olmuşlarda başlar inleyiş,
Başlar arşın inleyişten, titreyiş.

Anne olmuş, yavru derken titreyen,
El tutan hem yükseğe oymuş çeken.

Kurtarır elbette hiç koymaz gurûr,
İşte ihsân bahçesi, Rabbülgafur!

3630
Sonsa, sonsuz rızk verilmiştir asıl,
Hak havasından gelir, damdan değil!

Kaldırır, koymaz sebep ummân denen,
Say balık sıçrar, susuzken testiden!

ŞEHZÂDELERİN VEDÂLAŞARAK BABALARINDAN AYRILIP ÜLKEYİ GEZMEYE BAŞLAMALARI, PADIŞAHIN ONLARA YİNE NASÎHATTE BULUNMASI

Gezme ister oldular hem üç oğul,
Ülkeyi görmek için etmiş kabûl.

Gezme isterler şehir, pek çok kale,
Devletin dirlik, düzenlik mes'ele!

Öptüler el, şaha etmişler vedâ,
Emri uygun, şah, öğütler sunmada!

3635
"Siz gidin, çekmiş gönül elbet nere,
Hak korur, serbest varın her bir yere!

"Hüş-rübâ" derler ve vardır bir kale,
Gitmeyen dolmuş keder, çok dert ile!

Varmayın Allah için, "**Zatüssüvar**",
Adlı kal'a, orda birçok korku var.

Orda burçlar, yer, tavan, her bir duvâr,
Ön ve ard, yan, orda insan resmi var.

San, Züleyha resmi dolmuş hücreye,
Tâ ki Yûsuf gözleyip görsün diye!

3640
Çünkü Yûsuf, nerye bakmış olsa da,
Kendinin resmi görünmüş olmada!

Nerye bakmış olsa, seyretsin onu,
Elde olmazdan bakıp görsün onu.

Koydu Allah, altı yön aydınlara,
Çok delîller serdi haktan onlara.

Cümle hayvân, yerde bitmiş bitkiler,
Nerye baksın, ordan alsın hisseler.

İşte bundan Hak buyurmuş âşikâr,
"Nerye dönsen orda Hakk'ın veçhi var!"

3645
Hem susar, bardakla su içmişseniz,
Orda Allah veçhi, vardır şüphesiz!

Âşık olmaz kimse, bakmışken suya,
Ey açıkgöz, kendini görmüştü yâ!

Şimdi âşkın sûreten fânî iken,
Suyla aksetmiş sûret, kimmiş hemen?

Ay nasıl aksetti, yansırken suda,
Yüzde âşık, Hakk'ı görmüş olmada!

Cümle âşık üzredir Hak gayreti,
Hayvânât, şeytân için yok nûsreti!

3650
Hakk'a şeytân, bir kez âşık oldu mu?
Oldu Cibrîl, bitti şeytânlık yolu!

"Oldu İslâm şeytânım" sırrıyla bak,
Bil, Yezît olmuş Bâyezid, lûtf-ü Hakk!

Sözde son yok bilmiş ol sen ey kavîm,
Sen sakın, kal'aya asmışlar resim!

Hem hevesler kesmesin yol öyle ki,
Hem ebet bitmez, fenâlıklar ne ki!

Farz sayılmıştır kaçış, tehlikeden,
Bir garazsız söz dilersen, duy hemen!

3655
Kurtuluş ister akıl, sağlam gerek,
Hem belâ pusmuş, çekinmek iste tek!"

Böyle bir söz söylemez olsun baba,
Kal'adan korkun, demez olsaydı yâ;

Orya gitmek arzûsu olmazdı da,
Hem gönüller orya hiç akmazdı yâ!

Hem tanınmaz bir kaleymiş bir kere,
Hem de ıssız, pek uzaktır her yere!

Hem peder, siz gitmeyin söyler iken,
Bir hevestir deprenen, sen git diyen!

3660
Arttı rağbet, men edişten arzûlar,
Sırrı öğrenmek diler olmuştular.

Gitmeyen kim? Hem yasak olmuş şeye!
Hırs yöneltir, hep yasaklanmış şeye!

Hem yasak, Hak'tan çekinmiş kimseye,
Kim heves ardında, sürmüş her şeye!

Azdırır bilsek, yasak çok kimseyi,
Kalp uyanmış kimse görmüş her şeyi!

Hem alışkın kuş, kamıştan kaçmayan,
Hem kaçan, bir hâm güvercindir inân!

3665
Her ne söylersen emir olmuş bize,
Biz itaat eyleriz emrin ise!

Buyruğundan çıkmayız, uyduk size,
Lûtfe hem gaflet, küfür olmuş bize!

Hem güvençten, Hakk'ı tesbîh etmeden,
Geçtiler onlar ki, Hakk'ı anmadan.

Hak izin versin demek, tedbîrdi öz,
Mesnevî'nin başta tâ geçmiş bu söz!

Yüz kitâp olsun, o tek bir bab demek,
Yüz cihetten döndüğün mihrâp demek.

Cümle yollar, yönlenir tek hâneye,
Bin tohum muhtâç meğer, bir tâneye!

Binler aşkın, var olan tür tür yemek,
Hem yemekten istenen, doymak demek!

Sen yesen, doysan eğer bir tek yemek,
Sen soğursun, elli tür olsun desek.

Aç kalırsan, yönlenir şaşlık sana,
Bir yemek yüzbin görünmüş baksana!

Hem halayık hastalanmış söyledik,
Hem tabîpler neylemiş, elbet dedik.

Hep hekîmler, bir yularsız at gibi,
Üstle binmişler habersiz öyle ki!

Hem yarılmıştır damak, gemden hemen,
Gezmeden tırnak kırılmıştır desem!

Bilmemişler, bir hünerli var meğer,
Hep habersiz, üstte kim bilmezdiler.

Hiç demezler, düşmemiz gemden değil,
Üstte mevcût, bir süvârîdendi bil!

Bir gül isterken yöneldik bahçeye,
Gül görünmüş, hem diken gizlenmede!

Aklı hiç almaz başa, hem hiç demez,
"Var boğaz kim tekmeler," hiç söylemez!

Hep sebepler üzre kul, tabip olan,
Allah'ın varken düzenler, görmeyen!

Sen, öküz bağlar olursan bir yere,
Sonra görsen, bağlı merkep bir kere.

Kalmış olsan, böyle bir gaflette sen;
Bir eşeksin, kim deyip, fikr etmesen!

Sen demezsen hem yapan kim, sorsana?
Geldi göklerden, demezsin sen ona!

Ok atar oldun ya elbet sağ yana,
Gitti ok, baktın ki soldan bir yöne!

At sürersin ceylan avlansın diye,
Hem domuz avlar seni, bilmem niye?

Kâr için koştun meğer, nerden nere,
Kâr da neymiş, hapse düştün bir kere!

Kuyyu kazdın, başkalar düşsün dedin,
Bir de baktın, tek düşen sen bilmedin!

Sen sebep derdin, ki Rabbin vermedi,
Hiç sebep, zânnı neden göstermedi?

Çok kazançtan şah kesilmiş bâzılar,
Bâzılar kâr isteyip, çıplak çıkar!

Bir kadın almış, Karûn olmuş biri,
Bir kadından borca dalmış diğeri!

Hem sebep kuyruk, eşekten deprenen,
Uymamışsan, hep olursun mutlu sen!

Sen sebepler üzre bağlansan bile,
Etme erlik, dert desen çoktur hele!

Tedbîrin, Allah'ının izni demek,
Hem kader sunmuş, keçi olmuş eşek!

Hem kader bağlarsa göz, hem sen neci,
Ermiş olsan, gördüğün merkep, keçi.

Bil ki Allah döndürendir gözleri,
Döndüren kim gönlü, fikr etmişleri?

Bir lâtif evken bu; gördüysen kuyu,
Bir tuzak, hoş dâne olmuş bil ki bu!

Döndüren Hak'tır, sanıp durmak hayal,
Hep hakikat gösterir, sunmuş misâl!

Kim yönelmiş döndü, inkârdan yana,
Düştü mutlak bir hayâlin ardına!

Hem demez bunlar hayâldir işbu ân,
Yok hayâller, göz ovup artık uyan!

ŞEHZÂDELERİN "İNSANA NELER YASAKLANIRSA ONA HARİS OLUR" HÜKMÜNE UYUP, *BİZ Kİ KULLUKLA NE GÖSTERDİK BÜTÜN /SENDE PİS HÛY, KULLUĞU BİLMEZ DÜŞÜN!* Kİ, O GİTMEYİN DENİLEN KALEYE GİTMELERİ VE BABALARININ ÖĞÜTLERİNİ ÇİĞNEMELERİ

Hiç sözün yoktur sonu, gel geç onu;
Var giden, şahzadeler anlat bunu!

Meyvesi yenmez ağaç görmüştüler,
Orda onlar, ihlâsı terk ettiler.

Men ediş bir aksi tesîr etmede,
Kal'aya yönlenmiş onlar, gitmede.

Seçkinin emri, sabırlar yakmada,
Yol desen onlarda artık "Hoşrûbâ!"

Gönlü aydınlar akıldan döndüler,
Geçtiler günden, karanlık kaldılar.

Kal'anın var beş kapı, ummâna yol,
Beş kapı ummân dışı, sen bilmiş ol!

Beş kapı, dış duygular, renk âlemi,
Beş kapı dâhi, arar sırdan demi.

Seyrederken bin nakış, binler resim,
Hem karârsız eyler ondan, her resim.

Olma sarhoş, sen resimlerden sakın,
Etkisinden geç yapılmış putların.

Kanma sen, sûret ne var terk et kesin,
Ondadır mey, hiç kadeh el vermesin!

Kim şarâp vermiş, ağız aç, sen ona,
Bâde aksın, bardak eksilmezdi yâ!

Kalbi bağlar manâyız biz, Âdem ey,
Arpa sûret, geç samandan, dersem ey!

Kum, Halîl huzrunda un olmuştu bil,
Buğdayın yoktur değer, bundan asıl!

Sûret olmazdan çıkar, sûret denen,
Bil, âteş varken duman çıkmış hemen!

Sûreti, eksik görür olsun hayâl,
Aybı görmüşsen, gelir, başlar melâl!

Verdi hayret, durmadan yokluk denen,
Aleti sunmuş, aletsiz bellenen!

Elsiz âlemlerde Allah, el dokur,
Câna cân, insanı tab eyler durur!

Ayrılıklardan, gönül ister visâl,
Hep dokur gönlünde, her türden hayâl!

Hiç eser yapmışla, denk olmaz eser,
Benzemez feryâd, figân, hem kâr, zarâr!

Feryâdın sûret ve sûretsiz zarâr,
Dişlenir el, hiç zarârdan el mi var?

Bir yakışmaz sözle, ispât isteyen,
Anlayışsızlar için, örnekte sen!

Sûreti yok, Hak eker, ten sûreti,
Sanatından bitti duygu, âleti!

İsteyiş hükmünce ekmiş olsa ten,
Hep uyar, hâs çirkini bulmuş beden!

Ekse nimet sûreti, şükründe ten,
Mühletin sûret olur, sabr eyleyen.

Ekse, rahmetten de sûret, yükselir,
Ekse zahmetten ki sûret, dertlenir!

Gösterir şehr sûreti, başlar sefer,
Gösterir ok sûreti, kalkan siper.

Hem güzeller sûreti, sarhoş eder,
Gaybı sûret, buldu halvetlerde yer.

İhtiyâç gösterme çekmiş kârlara,
Kolda kuvvet, gasbe git der, onlara!

Böyle yollar, iş verirler insana,
Yol tükenmez bil ki saymaktan yana!

Böyle sonsuz çok hüner, san'at ve iş,
Fikre doğmuş, içlerin bir yansıyış.

Damda durmuş, çokça insan yan yana,
Yerde birçok gölge, gezmiş baksana!

Yerde iş damlarda iş, fikr gizlide,
Te'siri dersen de birlik gelmede!

İş desen, düşmüş görürsün yerlere,
Hem düşünce gizli, denkler bir kere!

Meclisin, sûret kadehten gelmede,
Sarhoş olmaktan, akıllar gitmede!

Böyledir erkek, kadın birleşmesi,
Sûreten zevk, kendisinden geçmesi.

Tuz ve ekmek, fayda sûretten eser,
Sûretin yoktur gelen kuvvet meğer!

Harpte hep sûret olur kalkan, kılıç,
Sûreti yok faydadır, zafer sonuç!

Her ilim, sûret bulur dershânede,
Bilgilensen, kalmamış sûretse de!

Bu sûretler, kul iken sûretsize,
Nimeti inkâr nedir bilmem size?

Sûreti yok, verdi sûretten vücût,
Hem neden inkâr olur, nankör hudut?

Çok acâyip, münkîr ondan gelmede,
Böyle iş, ondan gelip aks etmede!

Sûret almış bir binâ baksan ona,
Gölgedir, mimâr fikir vermişti yâ!

Yapmak isterken binâ, mimâr olan,
Tahta, taş, kerpiç düşünmezdir inân!

Fâili, mutlak olan, yok sûreti,
Hem de sûret, elde bir tek âleti.

Hem de sûretten münezzeh, işte hâl,
Gizliden yüz gösterir, sûret misâl!

Sûret, olgunluk, güzellik kuvveti,
O'ndan almış, Hak sunar her nimeti!

Hem münezzeh gizler olsun sûreti,
Sûretin renkler, sebepler kısmeti.

Başka sûretten diler olsun kemâl,
Bir şaşırmışlık, sapıklık böyle hâl!

İhtiyâç var istedin kuldan neden?
Rahmi sonsuz, Rahim Allah var iken!

Kuldu mâdem her ne var sûret denen,
Lâyık olmaz, Hakk'a sûret ver demen!

Yalvarıp yok olmayı hep seçki sen,
Sûretin mahkûm fikirden geç ki sen!

Memnuniyet yoksa sûretten öte,
Sûreti at, gir rûhânî sûrete!

Sûretidir gitmiş olsan şehre sen,
Sûreti yok, bir meraktır zevk veren!

Aldığın zevk, bir mekânsız âlemin,
Çünkü zevkler hep mekânsız gerçeğin.

Sûreti koymaz, gidersen dosta sen,
Bir yakınlık, onda şefkât gözlenen!

Maksadın gitmekti sûretsiz yere,
Bilmedin sen, sende yön, gafletlere!

Herkesin maksat yönelmek Allah'a,
Ayrı yollar, ayrı zevkler, var daha!

Döndü zirâ bâzı yüzler kuyruğa,
Baş asıl, ammâ ki atmıştır yoğa!

Baş, yitik olsun sapıklardan yana,
Aldı kuyruktan emirler baksana!

Böyle bir yardım bulur baştan biri,
Baş ve kuyruklar yitirmiş, diğeri!

Her şeyi kaybetse kim, bulmuş şeyi,
Kaybediş yol, buldurur küll gerçeği!

ŞEHZÂDELERİN ZATÜSSÜVAR KALESİNDEKİ KÖŞKTE ÇİN PADİŞAHININ RESMİNİ GÖRMELERİ VE KENDİLERİNDEN GEÇMELERİ, ONA ÂŞIK OLMALARI, "BU KİMDİR?" DİYE SORMALARI

Bu sözün yoktur sonu, şehzâdeler,
Orda, pek hoş bir resim görmüştüler.

Pek güzel birçok resim görmüştüler,
Resme bak sen, aşka daldırmış meğer!

San, resim olmuştu afyon kâsesi,
Kâse var, afyon görünmez öylesi.

Her ne yapış olsa, yapmış Hoşrûbâ,
Orda kardeşler bulur, birçok belâ!

Bakmanın ok fırlamış, yokken kemân,
Ey amân bilmez, amân bilmez, amân!

Taş olan heykel, yakan yüzyılları,
Kalp ve dînden, yaktı elbet onları!

Cânlı olmuş olsa yüzyıllar yakan,
Böyle bin tür fitne koymuş ân be ân!

Resmin aşkı şimdi bir mızrak mı ne?
Battı kalbinden bütün şehzâdeye!

Gözlerinden hep akan yaşlar idi,
El ısırmış her biri eyvâh dedi!

Şimdi gördük anladık, biz, son nedir;
Gördü baştan şah, haber vermektedir!

Önceden vermiş haber peygamberân,
Bizde, sonsuz hakları vardır inân!

Dânemizden sâde çörçöpler biter,
Burya meylin, orda bulmaz aslâ yer!

Dâne bizden, al ki, benden mahsûlü,
Al, kanat benden ki, ok bulsun yolu!

Bilmedin sen, onda var olmak ki var,
Sonra dersin, varlığıymış âşikâr!

O, ki sensin, sendeki senlik değil;
Çünkü ayrıldın, o sen, olmaz ki bil!

Sende senlik, var, uyandırmak için,
Bildirendir o, asıl olmaz kesin!

Sende, senden başka mevcût, gizli sen,
Doğru bilmiş kulların hem, kul da ben!

Genç ki görmüş aynada, pîrler inân,
Gördü kerpiç içre ey genç, ârifân!

Şahın emrinden gelip, çıktık düze,
Hem peder lûtfunda nankörlük bize.

Biz değersiz saymışız hâs sözleri,
Şah olandır, oydu Hak lûtfun eri!

Düştük artık bir çıkılmaz hendeğe,
Hiç savaşsız, lâyığız biz ölmeye!

Dönmüşüz bizler, veremli hastaya,
Sanmışız sağlam ve hür biz öyle yâ!

Hem hüner, hem, akla eylerdik güven,
Çattı birçok dert belâlar gel diyen.

Gizli illet, oldu artık âşikâr,
Derde, av olduk, belâlar şimdi var!

Rehberinden, gölge yardımkâr sana,
Bir kanat, yüz kap yemekten hoş yine!

Bir gören göz, üç yüz asâdan iyi,
Göz ayırmış oldu taş, hem inciyi!

Dertle çırpınmıştılar, dünyâda kim,
Hep arar olmuştular, kimdir resim?

Bu resim kimden demiş şehzâdeler,
Ehline bir kez soraydık derdiler!

Duymamış, ilhâmla bulmuştur yolu,
Gözde sırlardan, açılmış şerhti bu!

Der ki şeyh: “Kıskandığın şey bildiğim,
Çinli şahın kız, bu Pervin’in resim.

Cümle gözden gizlenen bir cân mı ne?
Perdeler altında gizlenmiş yine!

Hiç ulaşmaz bir kadın erkek ona,
Gizlemiş şah, fitne çıkmaz meydâna!

İsmini şah, ansanız kıskanmada,
Damda, kuşlar dâhi uçmaz olmada!

Pek yazıktır, gönlünü kaybetse kim,
Böyle bir dert, bulmasın kul bildiğim!

Lâyık elbet cehle düşmüş kimseye,
Söylenir olmuş öğüt, almaz niye?

Hem güvenmiş kendinin tedbîrlere,
Erdi aklım böyle bir çok işlere.

Yardımın, deymişse tek bir zerresi,
Bil ki üç yüz aklımın hiç hissesi.

Ey efendim, kendi hîlen neyse at,
Hakk'a yönlen, orda ölmek olsa tat!

Erme imkânsız, hîlen olmuşsa çok,
Ölmeden sen, hîle kursan fayda yok!

BUHARA'DA BİR SADR-I CİHÂN VARDI, HANGİ DİLENCİ AĞIZ AÇIP BİR ŞEY İSTESE ONUN UMÛMÎ İHSÂNINDAN HİÇBİR ŞEY ELDE EDEMEZDİ. BİR YOKSUL ÂLİM, BUNU UNUTTU, HIRSININ ÇOKLUĞUNDAN VE ACELECİLİĞİNDEN ALAY GEÇERKEN BİR ŞEY İSTEDİ. SADR-I CİHÂN YÜZÜNÜ ÇEVİRDİ

Hem Buhâra'da olan zâtın huyu,
İsteyenler üzre rahmet, diz boyu!

Gündüz, akşâm, mertlik etmek iş ona,
Hem saçar altınları, halktan yana.

Hep kağıt sarmıştı altın vermede,
Sağ iken hep böyle ihsân etmede.

İhsânâtlar sunmanın, oymuş güneş,
Bir ışık sunmakta olmuş, ayla eş!

Toprağa altın, ne var sunmuş güneş,
Hazneler, virâneler bulmuş beleş!

Hiç ümîtsiz, olmasın yoksul diye,
Her sabâh başlardı ihsân etmeye.

Hem verir bir gün zelîl, hem dertliye,
Başka gün, lûtfu sunar dul kimseye.

Başka bir gün gel, denirmiş: Âlevî,
Sonra yoksullar için açmış evi.

Başka bir gün, toplanır işsiz olan,
Başka bir gün toplanırken, borçlanan!

Şartı var tek, istemek yok dil ile,
Ağz açıp, yok istemek altın hele!

Geçtiler yoldan o yoksul kimseler,
Tek sıra olmuş gelip beklerdiler.

Kim ağız açmış olur, ister diye,
Hiç erişmez, orda bir tek habbeye!

Kim susar, olmaktadır bir kurtulan,
Sofralar, hep hazneler bulmuş o ân!

Der ki bir gün ihtiyârlardan biri:
"Açlığım bitmez, zekât ver Hak eri!"

"Yok dilenmek!" derdi ammâ susmamış,
Hem inâtkâr, durmadan hep istemiş!

Sadr-Cihân der: "Sen utanmazsın peder,"
"Sen utanmaz kimsesin, benden beter!

Bir cihân yuttun ve artık doymadın,
Ahiret yutmakta olmuş maksadın!"

Sadr-Cihân gülmekte denmiş sözlere,
Çokça mâl vermiş ve yollar bir kere.

İhtiyârdan, gayri yok söz söyleyen,
Hem bağış, altın alıp gitsem diyen.

Hem, nöbet gelmiş iken fakîhlere,
Başlamış feryâda durmaz bir kere.

Ağlayıp sızlar, yakarmış durmadan,
Dil döner, feryâd uzaktır faydadan.

Bir zaman bağlar ayak, olmuş sakat,
Hem sakatlık, aslâ hiç vermezdi tat!

Dört yanından bağlamışken tahtalar,
İstemiş, görsün sakat sansındılar.

Vermemiş, görmüş bilir Sadr-ı Cihân,
Başka birgün örtü çul, yüz parçadan.

Hem tanır olmuş iken zengin adam,
Söz demek suç, vermemiş bir şey de hem.

Kaldı âciz, yaptı yüzler hîleler,
Bir kadından, giysi giymişmiş meğer!

Girdi yoksul dulların tam ortaya,
Çöktü, el gizler olur olmuş güyâ!

Hem tanır vermez ona Sadr-ı Cihân,
Yandı içten, mahrûm olmak var iken.

Vardı ordan bir kefen tüccârına,
"Sar kilimler, at beni yoldan yana!

Ağzı açma, söyleme elbette sen,
Hem geçer Sadr-ı Cihân gel bekle sen!

Gelse, sanmış bir ölü elbette ben,
Verse bir altın, alınsın der kefen.

Her ne vermiş olsa, eylerdim yarı,
Hem fakir yapmıştı aynen bunları.

Bir kilim sarmış bırakmışken yola,
Sadr Cihân geçmekte ordan, bak hele!

Akçeler atmış idi Sadr-ı Cihân,
El çıkarmış tezce ordan hınç ilen!

Vermemiş meydân kefenci almasın,
Verse altın gizlemez olsun kesin!

Altını almış bütün, elbet ölen,
Sonradan, ordan çıkarmış baş hemen.

Sonra dönmüş Sadr'a şöyle söylemiş:
"Vermedin sen, şimdi ben aldım!" demiş!

Der ki Sadr: "Gerçek bu, elbet bil ki sen,
Almadın bir şey ki benden, ölmeden!"

"Ölmeden evvel ölün!" sırrıydı bu,
Ölmenin çokmuş ganîmet doğrusu!

Hakk'a karşı belle sen ey hîlekâr,
Sanma ölmekten öte bir faydâ var!

Bir inayet, yüzce gayretten iyi,
Bil ki, gayretler çeker yüz fitneyi!

Her inâyet, bağlı olmuş ölmene,
Böyle hâl önden denenmiş çok yine!

Hak inâyet olmadan, ölmek mi var?
Hem inâyet isteyen, durmaz arar!

Zümrüt olmuştur inâyet, baksana,
Hiç yılan görmezse, yok körlük ona!

İKİ KARDEŞ VARDI. BİRİ KÖSE, DİĞERİ SAKALI BIYIĞI ÇIKMAMIŞ BİR DELİKANLI İDİ. BİR GECE BİR BEKÂR EVİNDE KALDILAR. DELİKANLI ARKASINA KERPİÇLER YIĞDI ÖYLECE UYUDU

Meclise gelmiş, tıfıl genç, bir köse,
Toplanılmış, yer şehirden bir köşe!

Sohbete dalmıştılar hep, öylece,
Geçti gündüz, üçte bir olmuş gece.

Bir bekârın evde, onlar kaldılar,
Hem mahâllin bekçiden, korkmuştular.

Yüzde, üç dört kıl taşır olmuş köse,
Yüz desen, ay misli parlarmış köse.

Hem bıyıksız genç de çirkin, bak ona,
Yattı, yığmış yirmi kerpiç ardına.

3850
Orda var bir pis adam, kalkmış gece,
Arkadan kerpiç nevar atmış gece.

El atar atmaz uyanmış genç o ân,
“Sen de kimsin, söyle sen, ey it tapan?”

Sen neden kerpiç alıp almaktasın?”
“Sen neden, kerpiç alıp yığmaktasın?”

Der ki: “Ben güçsüz çocuklar misliyim,
Burda yatmışken de dikkât eyledim.”

Der: “Eğer gelmiş hararetler sana,
Hem neden hiç gitmedin doktorlara?

3855
Gitmedin şefkâtli bir doktora sen,
Gitsen artık, hastalık kalsın neden?”

Der ki genç: “Bilmem nasıl gitsem ki ben,
Nerye gitsem imtihân, dert var hemen!

Benzerin çoktur belâ, dînsiz olan,
Sanki ejderhaydı, gelmiş arkadan.

Bir güven sunmuş mekânken tekkede,
Hiç güven ben görmedim, tekkeyse de.

Bir avuçcuk çorba vermiş, sonra da,
El hayâ tutmuş, dönüp bakmakta yâ!

3860
Namus ehliysen, süzermiş gözleri,
Bir hayâsız, hep hayâda elleri!

Tekke bu, halkın pazar, bilsen nasıl?
Var eşekler, hâmların divân nasıl?

Nerde nâmûs, takvâ dersen, nerdedir?
Hem eşek, namus, ricâ nerden bilir?

Akl, amân ister kadın, erkek için,
Oysa bilmem nerdedir aklın senin?

Kaçsan erkekten, gidersen kızlara,
Bir Yûsuf’sun, fitne konmuş yollara!

3865
Yusuf’u çekmiş kadın zindânlara,
Elli kez idam benim, bak yollara!

Hep kadınlar saldırır cahil de sen,
Câna kast etmiş olur erkek denen.

Yok kadın, erkek elinden çâremiz,
Böylelerden bilmeyiz ki neyleriz?

Sonra bakmış, pek râhat yatmış, köse,
Var ya üç kıl, gam da yoktur neylese!

Yok ki kerpiç, yok ki kerpiç kavgası,
Anne satmışlarda pislik kaygısı.

3870
Yüzde çıkmış olsa üç kıl gerçeği,
Hem otuz kerpiç ki yığmaktan iyi.

Verse Allah bir inâyet zerresi,
Bin ibâdetten güzel, tek cümlesi.

Hem çalar şeytân, ibâdet kerpici,
Olsa, yüzler yol bulur kerpiç neci?

Dört yanın kerpiçle dolsun yok değer,
Verdi üç beş kıl, odur ihsân meğer!

Bil ki dağdır, kılların hem her biri,
Hem o şahtan kıl, eminlik rehberi!

Sen vurursun ev için, yüzler kilit,
Geldi sersem, koymamış, sökmüş işit!

Oysa, mührü vurmuş olsun şahnalar,
Pehlivân titrer ve hep ürküp kaçar.

Allah'ın dağ, bil inâyet üç kılı,
Nûr olur, saklar günâhlardan yolu.

Ey güzel yüz, koyma kerpiç dört yana,
Yatma, şeytândan emir gelmiş sana!

Hak keremden, kalk da al birkaç kılı,
Sonra yat, gelsin râhatlık dopdolu.

Âlimin uyku, ibâdetten iyi,
Öyle âlim hep yayar Hak isteği.

Yüzme bilmiş kimse, kıprar olmasa,
Yüzme bilmezden güzel, çırpınsa da.

Hem, boğulmuş oynaşırken acemi,
Tek yüzen, almış kulaçlardan demi.

İlmi söylersen hudûtsuz bir deniz,
İlm arar, dalgıç dalar, bir bilseniz!

Ömrü olsun dalgıcın binler sene,
Hep dalar, hem aslâ hiç doymaz yine!

Duy ki sen, söyler olan Hakk'ın Resûl:
"Çift hâris var aslâ doymaz oldu bil!"

Hz. MUSTAFÂ: "İKİ HÂRİS VAR Kİ HİÇ DOYMAZ. BİRİ DÜNYÂYI DİLEYEN, ÖBÜRÜ BİLMEK İSTEYEN!"

Süsleriyle isteyen dünyâyı kim?
Bir de vardır istemiş bitmez ilim!

Ey peder, dikkâtle bir kez baksana,
İlme bak olmaz ki, dünyâdan yana.

Var cihândan başka, lâzım âhiret,
Bilgilen sen, bir bilen bul rehber et.

ÜÇ ŞEHZÂDENİN, O VAKAYI DÜŞÜNMELERİ VE BİR KARÂRA VARMAYA ÇALIŞMALARI

Dertli üç şehzâde, vermiş baş başa,
Düştüler hep aynı dertten uğraşa.

Hepsinin her derdi bir, sevdâsı bir,
Aynı illet, hepsinin dünyâsı bir!

Fikre aynen daldılar, sustukça hem,
Söylenilsin aynı sevdâ, aynı dem!

Hepsi birden, gözle yaşlar döktüler,
Dertlerin mutfakta hep birliktiler.

Bir zamân yaş döktü elbet cümlesi,
Her soluk sunmuş, âteştir hissesi!

Büyük Kardeşin Ahvâli

Der büyük: "Kardeşlerim var hayrınız,
Sizde erlikten öğütler vermişiz.

3895
Kim ki dertlerden şikâyet eylese,
Korku, yokluk, hem de, deprem var ise;

Yok sıkılmak, sabrı artır der idik,
Sabra, derdin öz anahtardır dedik.

Bitti sabrın yok anahtar öyle mi?
Sabr bozulmuş, kalmamış kânun hemi!

Söylemiştik, biz savaş yapmış iken,
Âteşinden, altın ol gel, gül hemen!

Hem de biz, söyler idik askerlere,
Atmasın hiç harpte renkler bir kere!

3900
Kellelerden basmaya yer yok ata,
Hep kesik başlar gezerken ortada!

Başlatır, asker için hay haylara,
Mızrak ol, saldır dedik düşmânlara.

Sabredin söyler idik âlemlere,
Çünkü sabr, nûrlar saçar hep kalplere!

Biz nöbet aldık, fakat, baş dönmede,
Pis kadın biz, şimdi çarşaf giymede!

Biz sunardık herkese, teşvîk, kerem,
Sen utan, dön kendine ey muhterem!

3905
Ey dilim, verdin öğütler herkese,
Bak sırandır, susma, uy artık sese!

Ey akıl, hem, tatlı öğdün nerdeler,
Hem sırandır, nerde hayhuylar meğer?

Ey gönül, yüzlerce dert silmiş iken,
Hem sıran gelmiş, sakal oynat hemen!

Korkarak, oynatmasan artık sakal,
Sen, sana güldün, demektir, orda kal!

Sen öğüt verdin mi, hayhuy eyleyen,
Darda oldun bir kadın, vay vuy diyen!

3910
Eskiden, dermân olurdun herkese,
Dert misafir geldi, susmak var ise!

Sende tek güçmüş bağırmak askere,
Ses kısılmıştır, bağır sen bin kere!

Elli yıldır, hep dokur oldundu bez,
Sen, sana bir giysi dik gel, durma, tez!

Hem sesinden dost kulaklar sevdiler,
El çıkar sen, öz kulaktan çek meğer!

Baş idin hep, şimdi kuyruk olma sen,
Kuvvetin çok itibârın var iken!

3915
Şimdi iş yapmak sıran gelmiş hemen,
Dikkât et artık düzel, hep neş'elen!"

Bir Padişahın Bir Âlimi Zorla Meclise Getirip Oturtması, Sâki'nin Âlime Şarâp Vermesi ve Kadehi Sunması

Padişah kurmuştu işret meclisi,
Bir fakih ordan geçer gelmiş sesi.

Şah ki sarhoş der: "Getirsinler onu,
Lâl bu meyden siz verin, içsin yâ bu!"

Zorla almış meclise şah, bilgini,
San, yılan vurmuş, asık yüzsün he mi?

Sundular elbet şarâp, o, içmedi,
Şah ve sâkiden de yüz dönmüş idi.

“Koymadım ben, ağza aslâ hiç şarâp,
Hem bu meyden, hoş zehir, vermez azâp!

Siz verin, olsun zehir elbet gıda,
Kurtulurdum ben şaraptan, can fedâ.

İçmeden başlar, gürültü etmeye,
Cümle, sessizlik yayılmış bölgeye.

Nefse düşkün kimseler dünyâda da,
Bir gönül ehliyle olsun böyle yâ!

Rabbimiz, hâs kulları etmiş hesâp,
Gizli âlemden sunar olmuş şarâp!

Ordan içmişler, sunar görmezlere,
Duygu duymuştur, fakat, görmezse de!

Lûtfu, ihsân etse görmez gözleri,
Etmiş irşâd, oldular bilmezleri.

Olsa yollar, hem kulaktan, ağza dek,
Öğdünün bir sırrı, yer eylerdi tek!

Cânı âteştir onun, olmaz ki nûr,
Hem kabuk, yangında yer bulmuş olur!

İç, kabuktan çıktı, gitmiştir kabuk,
Hiç samândan, midenin bir neş’e yok!

Hep kabuk yakmış cehennem âteşi,
Âteşin içlerle hiç, yoktur işi!

İç yakar olsun âteşler, belle sen,
Gâye olgunluk, kemâl olmuş hemen!

Hak hüküm sâhibi hükmü böyledir,
Böyle yapmıştır, suâl sormak nedir?

Tatlı iç, ondan bulurken marifet,
İç ki yanmaz, yok onun yanmış sıfat!

Hem de, lûtfundan gelip vursun başa,
Hak şarâbın iştihâ girmiş işe!

Vurmasın, ağz bağlayıp suskun kalır,
San hoca, şah, hem de, meclisten olur!

Der ki şah sâkiye: “Hâslar yolcusu,
Neş’elendir, yüz asân var doğrusu!

Var akıllar üzre, gizli hükmeden,
Gel çıkar baştan, yeter bir hîleden.

Hem güneş, hem âlemi nûrlandırış,
Hep onun hükmünde, o zincirlemiş!

Bir yarım efsûn okur beynin senin,
Çok felek sokmuş o çarka, bil hemin!

Akla te’sîr eyleyen, var bir akıl,
Hâkim olmuş, çok zafer bulmuş o, bil!

Vurdu sâki sille, al derken şarâp,
Korkusundan hoca almış, içti hep.

Hoca sarhoş, döndü bir bağ, bahçeye,
Bir nedîm olmuş, gülünçlük etmeye!

Oldu bir aslan tutan, hep neş’eden,
Sonra idrâr zorlamış, gitmiş hemen.

Orda görmüş bir halayık, ay bedel,
Câriyesiymiş şahın, hem pek güzel!

Gördü, açmış ağzı hem seyretmede,
Aklı gitmiş, saldırırken, öyle de.

Hep bekâr geçmiş ömür, sarhoştu o,
Çift eliyle kavramış, sarmıştı o.

Çırpınır kız, başlamış feryâda o,
Neylesin kız, ermemiş imdâda o!

Erkeğin ellerde olmuş bir hamur,
Ancak ekmek olsa, böyle yoğrulur.

Bâzı yumşak, bâzı sert sert yoğrulur,
Bâzı, çak çak duyduğun bir ses olur!

Bâzı yaymış oldu onlar teştte de,
Bâzı bükmüş, bâzı tortop etmede!

Bir sular, bir fert bakarsın tuz eker,
Hem fırınlardan mihenk etmiş meğer!

İsteyen hem, istenen yoğrulmada,
Bir oyun dönmüştü alt üst olmada!

Sâde bir tek er, kadın yapmaz bunu,
Hep sevişmekten hünerdir say onu!

Böyle yapmıştır bütün cevher, arâz,
Veys, Ramim hükmünde, yoktur itirâz!

Her perînin oynayış, bir başka renk,
Her çekiş sunmaktadır tür tür ahenk!

Er, kadın hem burda örnek olmada,
Gâyemiz, elbet eşi hoş tutmada!

Yenge gerdek ânı vermişken ele,
Hoş emânet, kıymetin bil, der hele!

Her ne suç işler isen artık inan,
Allah'ın hükmü yetişmiş bil o ân!

Gel de bak, geçmişti kendinden hoca,
Hem de nâmûs, zühdü yitmiş öylece!

Saldırırken hûrîden doğmuş kıza,
Düştü, âteşler pamuk varken öze.

Cân ki câna erdi, alt üst olmadan,
Baş kesilmiş, çift kuş olmuş oynaşan.

Hem akıldan çıktı, kalmaz şah, şarâp;
Gitti âr, dîn, korku yok, yok ızdırâp!

Hemde hiç görmez ki göz kızmış iken,
Yok Hasan, yoktur Hüseyn bil ki sen.

Çok gecikmiş, dönmemiş artık hoca,
Şahta sabr bitmiş, tükenmiş, topluca!

Hâli görmek üzre ordan kalktı şah,
Gördü deprem, kıprayış hem baktı şah!

Hoca korkmuş, meclise dönmüş hele,
Âteşin bir tek kadeh, almış ele!

Şah cehennem oldu, âteş püskürür,
Öfkelenmiş, kan mı dökmek öngörür.

Hoca görmüş, şahta bitmez öfkeyi,
Bir kadeh zehr oldu, görmüş her şeyi.

Hışm edip dönmüş, dururken sâkiye,
"Neş'elendir şaha meyler ver" diye.

Güldü şah: "Ben neş'elendim" der ona,
"Armağanım olsun artık kız sana!

Ben ki şahım, iş adâlet eylemek,
Yâr ne versin, ben onu yerdim demek!

Tatlı içmez olduğum şeyden nasıl,
Yâre sunmam, iç deyip hem ben nasıl!

Ben ne korsam, sofraya aynen köle,
Aynı şeylerden yemişlerdir hele!

Çiy ve pişmiş her ne yersem vermişim,
Aynı şeyden onlara vermek işim.

Giymiş olsam kürkü ben, atlas mı hem?
Âdî şey yok, öyle giymiştir kölem!

Ben Resûl'den ârlanırdım, der ki O:
"Her ne giymişsen, kölen giysin onu!"

Mustafâ söyler, uyulsun emrine,
"Her ne yersen, sen yedir hizmetline!"

Neş'e vermiş, sabrı öğretmiş uyan,
Onların hem, sabrı güçlenmiş kılan;

Sabrı öğretmiş akıl var, öncü kıl,
Erliğin bil, neş'elen, kurtul asıl!

Bir kanat olsun, o sabrın rehberi,
Arş ve Kürsîden bulur yüksekleri!

Mustafâ'ya bak, sabır olmuş Burak,
Hem çıkarmış göklerin üstünde bak!

Sonra düşmüş oldular onlar yola,
Her ne olmuş oldu, oymuş öyle yâ!

Seçtiler onlar, sabır rehber diye,
Yönlenirler, Çin denen bir ülkeye.

Terk edip geçmiştiler, yurt, her ne var,
Gizli yâr uğrunda yönler âşikâr!

Hem de Edhem misli tahttan geçtiler,
Tâç ve tahtsız hâle, yoksul düştüler.

Yâ da İbrâhim değer, aşktan o da,
Hakk'a aşkından, gelip girmiş oda!

Sabrı, İsmâil olup almış yeri,
Boyna ersin istemiş hem hançeri.

İMRÜL KAYS ARAP PADİŞAHIYDI, SANKİ ZAMÂNIN YÛSUF'UYDU. ARAP KADINLARI ZELİHA GİBİ ONUN İÇİN ÖLÜRLERDİ

Çekti, İmrü'l Kays'ı aşk, çatlak dudak,
Hem de çekmiş ülkesinden, gel de bak!

O, Tebük'te oldu bir kerpiç döken,
Şaha derler: "Bir Arap şahı hemen;

Geldi, İmrü'l Kays dilenmek üzre hem,
Aşka av olmuş, döker kerpiç şu dem."

Hem melik kalkmış, görüşmüş bir gece,
"Ey güzel yüz, ey melik sensin yüce.

Sen ki Yûsuf, vakte hem, çift ülkede,
Hem, güzellikler sana râm olmada.

Hem kılıncından kul olmuş er olan,
Hep kadınlar hayrânın, ey ay inân.

Bizle kalsan, oldu yüksek bahtımız,
Hoşluğundan, tâzelenmiş cânımız!

Ben ve mülküm olmuşuz artık kölen,
Aşk yüzünden, mülkü toptan terk eden!"

Gör melik söylerdi manâdan büyü,
Ânsızın, sırdan açar şah örtüyü.

Hem ne söz söylerse, söyler gizliden,
Hem melikten döndü baş, artık hemen!

Hem melik tutmuş elinden öylece,
Oldu dost, vazgeçti tahttan güçlüce.

Gitti çok şah, pek uzak bir ülkeye,
Durmadan aşk işlemiş hep suç niye?

4000
Aşk, büyüksen bal, küçüksen süt demek,
Fazla yükten mavnalar batmış desek!

Çiftten ayrı, nice şahlar bil ki sen,
Aldı şahlık, sildi yurttan, ülkeden!

Cânı olmuş öyle üç şehzâdenin,
Çin'de dâne bekleyen kuşlar hemin.

Ağz açıp söz etmenin kudrette yok,
Çünkü sırlar, tehlike sunmuştu çok!

Öfkelenmiş aşk ki, yay almış ele,
Böyle bir ân, bin baş etmez bir pula!

4005
Aşk hışımsız, onda hoşluk var iken,
Hûy budur! Hep öldürür rahm etmeden!

Hoşnut olmuşsan yapan aşktır bunu,
Hiddet ânın söylesem, gelmez sonu!

Aşkın aslanken, fedâ cân sahrâsı,
Aşk kılıncından ölümdür en hâsı!

Böyle ölmek, bin dirilmekten güzel,
Kurbân olsun saltanat, ermez ki el!

Yüz çekinmek, korkudan şehzâdeler,
Üstü örtük, hem de sessiz, derdiler.

4010
Sırra mahrem olmaz Hak'tan başkası,
Var semânın, âha yoldaş olması.

Onların, anlaşma isterken hele,
Söyleşirler remzi bol sözler ile!

Kuşdilinden, bildi gerçek bilmeyen,
Kendi kendin, saydı pek üstün hemen.

Kuşdilinden söylenen, sûretti söz,
Hâm o insan, kuşdilinden yoktu öz!

Kuşdilin bilmiş Süleymân nerdedir?
Saltanat etmişse şeytân, nerdedir?

4015
Geçse şeytân, gör Süleymân tahtına,
Hîlekârdır, öğretiş yoktur ona!

Hak, Süleymân'a, güzellik verdi yâ,
Kuşdili, Hak emri öğretmiş ona.

Sen ledünnün kuş, ne var görmez isen,
Gel de, dünyânın kuşu öğren hemen!

Kaf gerektir, bil ki Zümrüt Anka'ya,
Hem hayâller orya hiç ermezdi yâ!

Orya ermiş, ittifâk görmüş hayâl,
Görmüş ammâ, ayrılık vermiş o hâl!

4020
Kâmilin ayrılma, ayrılmak değil,
Nûrda yok olma, emin olmaktı bil!

Ruha ait ten, devam bulsun diye,
Hem güneş, kardan da, kendin çekmede!

Cân için sen, bir silâh, düstûr ara,
Söz dedim, yük vurma artık onlara!

Etkiden bulmuş Zelihâ, öyle hâl,
Taş, nebât olmuş onun Yûsuf, misâl!

İsmini esmâya gizlermiş onun,
Sırrı mahremlerce malummuş bunun!

4025
"Mum ki âteşten erir" söylerse de,
"Yâr alışmıştır bize" söylenmede.

"İşte sen bak, gökte ay doğmuş" dese,
"Bak söğüt gelmiş yeşermiş" söylese;

Hem desin: "Yaprak ki oynar pek güzel,
Hem çörekot yandı dersek çok güzel!"

Gül dönüp, bülbül için söyler dese,
Padişah yâr üzre sırlar der ise;

“Bahtımız elbette kutlanmış” dese,
“Nûrlu yer, sen örtüler ser.” söylese.

4030
“Saka artık sen getir su.” söylese,
“Hem güneş, artık gelip doğmuş.” dese.

“Bir kazan aş yaptılar onlar gece,
Pek de hoş pişmişti bak lezzetlice.”

Hem de “ekmek pek de tuzsuzdur” dese,
“Hem felek ters döndü” birden söylese.

“Ağrıyor baş, ağrı geçmiştir” dese,
Başka maksatlar çıkar kasten ise!

Şahsı meth etsin, o, meth etmiş onu,
Şekvâ etsin ayrılıktan bil bunu!

4035
Ağzı açsa yüzbini söyler dedi,
Anma, istekler Yûsuf olmuş idi!

Açsa, doymuş; doymamış olsun o var;
Bak kadeh, o adla sarhoş âşikâr!

Yok susuzluk, ânmış olsun bir onu,
İçte şerbettir Yûsuf, ismiyle bu!

Dertliler hem, ânmış olsun adını,
Derdi bitmiştir, keser feryâdını!

En soğuk günlerde ismi, kürk ona,
Aşkta dostun ad yapar iş, baksana!

4040
Halk ve âdî kimseler, ânmışsa ne?
Aşkı yoktur, yok cevâp feryâdına!

Her ne yapmış Îsâ o addandı “Hep,
Mucizât hep onda, ondandır talep!

Cân buluşmuş olsa Hak’la, zikreden,
Böyle ânmak, onu ânmak bir hemen!

Böyle bir cân, hem boşalmış cümleden,
Aşkla dolmuş, dost sızarken testiden!

Gülme, vuslât zaferânından koku,
Ağlayış, ayrılmanın haldendi bu.

4045
Bil ki halk gönlünde, yüz istek dolu,
Aşkta mezhep, böyle göstermez yolu!

Aşkta, gündüzler güneş, yâr sevgili,
Yüzde nikâplar, güneştir bilmeli.

Hem nikâplı, yârı tefrîk etmeyen,
Sen güneş tapmışla eş tut, dur hemen!

Âşığa, gündüz ve rızktır sevgili,
Gönlü, maşuktur yakan hep bilmeli!

Bir balık, nimet sayar berrak suyu,
Giysi, ekmek, uyku derman bulduğu!

4050
Bir çocuk say âşığı sen, süt emen,
Çifte âlem, başka şey bilmez hemen!

Süt içer olmuş bebek, hiç bilmeden,
Burda yol yok tedbîre, sen neylesen?

Burda hep fallar şaşırtır, bil ki sen,
Hem açan, hem açtıran şaşkın iken!

Hak yola girmiş yok etsin kendini,
Sel ve ırmaklık ne, deryâdır hani!

Kaybolur deryâda silmiş kendini,
Sanki sel bitmiş, yok etmiş kendini.

4055
Dâne atsan bir ağaç bitmektedir,
Altına ermek desen ölmektedir!

ŞEHZÂDELERİN ÇİN ÜLKESİNE VARIP BAŞ ŞEHİRDE GİZLENMELERİ VE BÜYÜK KARDEŞLERİNİN SABIRSIZLANMASI, "BEN GİDİYORUM, GİDİP PADIŞAHA KENDİMİ TANITACAĞIM" DEMESİ

Der büyük şehzâde: "Ey kardeşlerim,
Beklemekten cânı atmak üzreyim.

Aldırış etmem ki artık bir şeye,
Sabrın âteş, bitmiyor bilmem niye?

Bitti sabrım, yoktur artık kuvvetim,
Ben ki âşıklar için bir ibretim.

Ayrılıktan, bıktım artık şimdi ben,
Hem hayât yok, hep riyâ olsun neden?

4060
Ayrılık derdiyle ben öldüm yeter,
Baş kesilsin, aşk verir bir baş meğer!

Hem yaşar aşkımla elbet bende dîn,
Cân yaşar aşksızsa, bil ârdır hemin!

Hem kılıç, âşıkta cân pâk eyleyen,
Hem kılıçtır, durmadan suçlar silen!

Bende ay parlar, tenin toz kalktı mı?
Cânımın ay sâflaşır bulmuş demi!

Ey güzel, ömrümde ölmektir payım,
Sen sebep, aşktan davul çalmaktayım!

4065
Söylüyor cân: "Olmuş oldum kuş suda;"
Korku, tûfândan gelen feryâd mı ya?

Bir vapur batsın, gam olmaz kazlara,
Kaz için artık su, sandal olmada.

Bende ten sağlam dururken dâvâdan,
Geçmek olmaz, hem susup durmam ki ben!

Görmüşüm rüyâ, fakat, hiç yatmadan;
Yok yalan, olmam ki ben bu dünyâdan!

Mum olup yanmaktayım hem bak bana!
Kesseniz, yüz aydınım ondan yana!

4070
Sarsa âteş dört yanından harmânı,
Yolcu netsin, rehber ay olsun hani!

Yûsuf'un kardeşlerinden hîleler,
Hem de Yakup'tan da, gizlermiş meğer!

Hîle yapmış öyle, gizlerler ona,
Sonda, gömlek oldu gammâz baksana!

Sabrı bitmiş bir büyük, şehzâdeler,
Söyleşip gösterdiler tehlikeler.

Gel uyan, varken çıban hiç dökme tuz,
Zehri içmezsen, kalırsın çâresiz!

4075
Öyle maden, hiç basîret sende yok,
Uy deriz bir şeyhe, var tedbîri çok!

Vay, o kuş elbet kanatlar çırpmadan,
Yükselir, çok tehlike bulmuş hemen.

Insanın, gerçek akıldır kol, kanat,
Yoksa aklın, başka aklı rehber et!

Yâ zafer kıl, ya zafer kılmış ara!
Yâ görüş dol, yâ da git görmüşlere!

Olmadan aklın anahtar, zorlama,
Gayretin baş, doğruluk sunmaz ama!

4080 Aklı hep tutmuş tuzak hisler, hevâ,
Hem ilâç renk, derdi sanmışlar devâ!

Göğse yerleşmiş yılan, olmuş ölüm,
Ağzı açmış, bekliyor kuş yutsa tüm.

Hem yılan dönmüş yeşermiş yaprağa,
Kuş sanar ot, orda durmuş bakmaya.

Hem yemek ister, uçup konmuş ona,
Var ölüm, düşmüştü ejder ağzına.

Ağz açar timsah, açık ağzın yolu,
Dişlerin dip upuzun kurtlar dolu.

4085 Dişlerin diplerdedir artık olan,
Ordaki kurtlardı Azrail o ân!

Doymak ister kuş uçup konmaktadır,
Sandılar, sanki tâbut bir yayladır!

Ağzı kuşlardan dolar dolmaz hemen,
Ağzı örter, hep yutar, affetmeden!

Say cihânı, timsahın bir ağzı sen,
Hoş olan, ekmek, ürün dolmuş iken.

Ey, yemek uğrunda çırpınmış olan,
Var zamânın timsahı, yoktur amân!

4090 Tilki, sinmiş oldu toprak altına,
Üstte nimetler serilmiş baksana!

Hem gelir birden konarken kargalar,
Gör düzenbaz, tam ayaklardan tutar!

Hayvânın varken de yüzler hîlesi,
Insanın olmuş olur binlercesi!

Aldı Kur'ân, oldu Zeynel Abidin,
Hançeri koynunda hep gizler bilin!

Hem tebessüm eyleyip der: "Bey" sana,
Kalbi Bâbil şehri, fenlerden yana!

4095 Bal ve süttür dışta, ammâ bir zehir,
Şeyhe sor sen, aldanıp gitmek nedir!

Nefsinin zevk, ferde tatlar vermede,
Çaksa şimşek, sâde od göstermede!

Şimşeğin nûr az sürer, sönmüş gider,
Yol uzun, her yer karanlık, yok ki fer!

Zevkinin pek az süren bir şu'lede,
At sürüp mektup okunmaz, böyle de!

Aldanırsan şimşeğin sen nûruna,
Yüz döner, şarktan doğan nûrlar sana!

4100 Şimşeğin hîle, delîlsiz çevreler,
Sen adım atsan, çukur gel burya der!

Bâzı çarparsın dağa, bâzan suya,
Bâzı sağ, soldan yıkılmak geldi yâ!

Mevki derken, görmedin bir tek delîl,
Gördün ammâ, yüz çevirdin öyle bil!

Ben ki, altmış mil, yol aldım dersiniz,
Hem delîl der: "Bulmamış yol bendeniz."

Ben şaşırtmış insana versem kulak,
Emre tekrârdan dönüş lâzımdı bak!

4105 Yolda ben, pek çok ömürler harcadım,
Hem ne olmuş olsa, "ey bey git" dedim!

Sen de uydun şimşeğe, aldınsa yol,
Onda bir uy, şarka, vahye dönmüş ol!

“Zanne lâ yuğnî mine’l hak”[187] sen oku,
Şimşeğe uydun niçin, hem, iş mi bu?

Gâmlı, gel gir, hem, bizim gerçek gemi,
Bağlanıp kurtul gemimle, bul demi!”

Der duyan: “Biz olmadık yol sâhibi,
Hem nasıl dönsem de uysam kör gibi?

Kör isen, rehberle gitsen, yok kayıp,
Bir ayıp var dense o, tam yüz ayıp!

Sen sinekten kaçtın, akreplerlesin,
Nem dedin, koştun, deniz buldun kesin.

Sen, cefâsından, babandan kaçmada,
Lutiler, puştlar gezerken ortada.

İç sıkıntından, Yûsuf oldun kaçan,
Zevklenip düştün meğer bir kuy’ya sen!

Sen, Yûsuf oldun da ben gezsem dedin,
Hem korunmuştur o, sen hiç bilmedin!

Onda gezmek hem, peder emriyledir,
Yoksa, ordan kurtuluş mümkün müdür?

Gönlü hoş olsun deyip vermiş izin,
Git hayırlar üzre sen, derken bilin!

Hem Mesîh’e uymayan, hem, kör olan,
Bir Cühût’tur, doğru yol bulmaz inân!

Göz açış mümkün, eğer kör olsa ne?
Var, çekinmekten, kibirden, kör yine!

Der ki Îsâ: “Gel de artık tut beni;
Göz açar, al, bendedir, göz sürmeni!

Kör de olsan, göz elimden nûrdu tek,
Cân Yûsuf’un gömleğe erdin demek!”

Bir perîşânlık, kırıklıktan sona,
Bulduğun ikbâl, olur rehber sana!

Başka son yok, iş nedir, gel eyle terk,
Böyle bir devlet nedir, ey kart eşek?

Öyle üstâd, bir kumandan bulmalı!
Doğru yollar gösterir pîr olmalı!

Hep karanlıklar sever olsun kişi,
Pîr elinden, nûru bulmaktır işi!

Şartı teslîm, çok uzun işler değil,
Hem, sapıklık üzre koşman hiçti bil!

Sanma gâyem, gökte hep yükselmedir,
İsterim pîr, isterim pîr, sâde pîr.

Pîr olanlar, gök için bir merdiven,
Fırlar oklar, hem de sağlam yay ilen!

İbrâhim’den bahse girmiş bir kere,
Çıktı kartallarla Nemrût, göklere.

Çıktı derken, bir yeter yüksekliye,
Anca çıkmış fazla hiç çıkmaz niye?

Der ki İbrâhim: “Olaydım akbaban,
Pek de çok faydâ bulurdun sen inân!

Biz varız, sen merdiven eyler isen,
Uçmanın göklerdesin, hem bil ki sen!

Hem gönül, şimşek olup, rızık almadan,
Yol alır elbette garp, şark olmadan!

Bir güneş batsın, dalarsın uykuya,
Bir cihân gezmek düşermiş duyguya!

[187] *“Zan ise haktan bir şey kazandırmaz...” (Necm, 28)*

Ârif insanlar, otursun böyledir,
Gizli yoldan, çok cihân gezmektedir.

4135 Hem o ârif, böyle gezmez olsa gör,
Ukbadan gelmiş haber, nerden gelir?

Çok rivâyet var ki, olmuş ittifâk,
Bunca yüzbinler de aynen derdi bak!

Gözle görmüş olduğun gerçekle hem,
Ayrılık yok, zânla söylenmiş de tam!

Hep ararmış kıble zulmetlerde o,
Öğle ânı, Kâbe huzrundaysa, bu!

Kalk ki Nemrût, sen tedârik et kanat,
Yükseliş yok, merdiven kartalsa at!

4140 Ey zavallı cüz'i aklın akbaba,
Uçmaya, leş yer iken der, merhaba!

Aklı, Cibrîl'in kanattır Abdala,
Sidre'nin altında gölge, onlara!

Şaha olmuşsam doğan, şân bulmuşum,
Leş yemem, leş yerle hiç olmaz işim!

Akbaba terk ette, gel dost et beni,
Bir kanat çalmam ki yüz kat, ey deni!

Nerye at sürmektesin amâ gibi?
Kâr için, üstât gerek, bil tertîbi!

4145 Etme rüsvâ kendini gel Çin'de sen,
Bir ehil bul, aslâ gelip terk etme sen!

Her ne der, Eflâtun olmuş vakte o,
Nefse uymak yok, ne der yap, sen onu!

Çin'de herkesler inanmış, yok izah;
"Anneler doğmaz ki derler öyle şah!

Padişahın nesli yok, densin yine,
Bir kadın yaklaşmamıştır kendine."

Padişahta bir oğul vardır diyen,
Bir kılıçla ayrı düşmüş kelleden!

4150 Padişah der: "Söyledin mademki sen,
Lâzım artık varsa, ispât eylemen.

İspât etsen var deyip elbet kızı,
Ben kılıçtan azât eylerdim sizi.

İspât etmezsen, boğaz kesmekteyim,
Süfli, cândan, hırkalar sökmekteyim!

Ey yalan söyler olan, hem, bil ki sen,
Kurtuluş yoktur kılıçtan, ölmeden.

Bilgisiz, haksızca sözler söyleyen,
Çok kesik baş doldu hendek, bak hemen!

4155 Öyle hendek, tâ dibinden ağza dek,
Çok günâhkar baş dolar olmuş demek!

Hepsi, dâvâ uğra vermişler boyun,
Böyle bir iddiâyı yapmış bilin.

Haydi, ibret gösterip, dâvâya bak,
İddiâlardan kaçıp gel, dur uzak!

Böyle dâvâya giriştin kardeşim,
Ömrü zehr etmiş olursun bildiğim!

Körce gitmiş olsa yüzyıl bir adam,
Gittiği yol olmamış, olmaz ki tam!

4160 Sen silâhsız gitme hiç, harp etmeye,
Korkusuz sen, gitme hiç tehlikeye.

Böyle sözler söyleyip durmuştular,
Dinlemiş, şehzâde hep nefret dolar!

"Gönlümün mangal bütün âteş dolu,
Hem ekin biçmek için, bulmuş yolu.

Vardı Sadr'ın sabrı ammâ, şimdi yok,
Geldi aşk, yakmış, kavurmuş oldu çok!

Öldü sabrım, aşk doğar doğmaz hemen,
Geldi geçmiş, şimdi kal sağlıkla sen!

Söylemekten, dinlemekten geçmişim,
Aklı vermiş, senle bitmiştir işim!

Benden el çek, zirâ taklak düşmüşüm,
Yok bedenden, anlamak bilmek işim!

Olmuşum ben, yük taşır esrik deve,
İnlesem, öldürseler pek hoş yine!

Hep kesik baş dolsa yüz hendek hele,
Derde düşmüş, bir gülüş etmez bile.

Korkudan dönsem davul çalsam, demem,
Bir kilim altında çalmak istemem!

Korkusuz sahraya bayrak dikme var,
Baş gider yahut, o yârdan yüz sunar!

Hem boğaz lâyık değil vuslun meye,
Hoş olur, hançer, kılıçla kesmeye.

Gözde yokken Hakk'ı görmek arzûsu,
Olsa kör, mutlak ki gerçek, doğru bu!

Sırra lâyık olmamışken kes kulak,
Hiç yakışmaz çirkin olmuş, başta bak!

Okşamaz el, bilmemiş olsan nisâp,
Hakk'a ermez, bir satır atsın kasap!

Bir ayak varken dönüp yönlenmeyen,
Hem onun nergisliğinde gezmeyen;

Hem bukağ vurmak daha evlâ desek,
Öz ayak, insana dert olmuş demek!

DİLEĞİN, ALLAH TARAFINDAN KENDİ VEHMİNDE BİLE OLMAYAN BAŞKA TARAFTAN VE BAŞKA BİR İŞ YÜZÜNDEN VERİLECEĞİNİ BİLSE BİLE BİR İŞ İÇİN ÇALIŞIP ÇABALAMAYA KİŞİNİN YİNE BÜTÜN VEHMİ, ÜMÎDİ, YİNE İSTENEN YOLA BAĞLIDIR

Yâ bu yollar erdirir murâdıma,
Yâ döner olmuş doğandım yurduma.

Belki, bağlanmış seferler etmeme,
Ermesem, yokmuş gerek hiç gitmeme.

Çok arar olsam da elbet, yâri ben,
Sonradan, gayret gereksiz der iken.

Onda mevcût sırrı artık bilmeden,
Olmuşum bilmem nasıl gerçekle ben!

Hem onun emrinde yollar almadan,
Anlamam mümkün mü sırdan manâdan?

Kalp, kulaktan içre girsin der iken,
Hem mühürler, gönlü örtmüş, bil ki sen!

Kat eder oldukça yollar Hak eri,
Açtı artık, kalmamış mührün yeri.

Çifte yanlış, sonra doğrultmuş hesâp,
Anlar artık, doğruyu görmüş o hep.

Gerçeği ben böyle bilseydim eğer,
Gayretim bulmazdı artık bizde yer!

Anlamak, bilmek, yol almaktan geçer,
Burda almaz hem, düşünmek, bilgi yer.

Şeyhi duydun, helvâdan borç vermesi,
Bir çocuk ağlar biter borç cümlesi!

Zarı zar ağlar çocuk hem öyle yâ,
Orda şeyhten, borç da kalmaz ortada!

Böyle bir kıssa denilmiş, mânevî,
Önceden baksan, söz etmiş Mesnevî!

Başka şey ummak, dilerken kimseden,
Kalpte duydun, Hak'tan aldın korku sen.

Umduğun her neyse, pek hoş gösterir,
Sonra, başka elle, lûtfundan verir!

Ey ümîtler, ey lütuflar bekleyen,
Hep ümîdin bağda mahsul isteyen.

Hiç ümît sunmaz olur bazan vefâ,
Başka yerlerden verilmiş çok defâ!

Hem nedendir, ummalar Hak'tan yana,
Lûtf ediş ondan, neden vermiş sana?

Gönlümüz hayret eder olmuş ona,
Hem tamah, hikmet, neler sunmuş bana.

Her murât, nerden gelir derken bana,
Gönlü hayrân, hayreti vermiş sana.

Anlasın, hem ehlini, hem aczini,
Gaybe iman üzre, beklermiş seni.

Hem ümîtten, şimdi bak çıkmış neler,
Gönle, her tür, böyle hayretler dolar.

Terzilikten bir rızık bekler iken,
Rızkımız burdan düşündün, bil ki sen!

Hiç düşünmezken kuyumcu olmanız,
Onla başlarken şu rızkı bulmanız.

Öyle mâdem, rızkınız ordan gelen,
Söyleyin hem, terzi arzûnuz neden?

İşte, Allah'ın bu nâdir hikmeti,
Tâ ezelden yazdı, Hakk'ın niyyeti!

Tâ ki, hayret eylesin fikrin hele,
Hem şaşarsın, tastamâm aklın bile!

Hem visâli yâr benim gayretle mi?
Yâ bu tenden ilgisiz hâletle mi?

Ben demem, erdim bu yoldan gâyeme,
Uğraşırsın, nerde rızkın bekleme.

Baş kesik kuş, çırpınır her bir yöne,
Nerde çıkmış cân, dönüş oymuş yine.

Yâ, bu çıkmak erdirir hep gâyeme,
Başka bir yardım sunar bir bekleme!

BİR ADAM RÜYÂSINDA BİRİSİNİ GÖRDÜ. GÖRDÜĞÜ ADAM KENDİNE; "ZENGİN OLMAK İSTİYORSUN. BU MAKSADINA MISIR'DA ERECEKSİN." DEMESİ

Vardı mîrâs üzre konmuş bir adam,
Hep yemiş, feryât, figân etmişti tam.

Yoktu mîrâstan meğer hiçbir vefâ,
Hem koyan gitmiş ve sürmezden sefâ!

4210
Mâla konmuş kimse, bilmez kıymeti,
Dökmemiş ter, çekmemiş hiç zahmeti.

Şimdi cânın, kıymeti bilmez de sen,
Harcadın boş, olmuşun mîrâs yiyen!

Kalmamış gitmişti mâl, mülk, her umut,
Gitti ev, olmuştu baykuşlarca yurt.

Der ki: "Yâ Rab! Verdiğin mâllar giden;
Tâzeden ver, yoksa, cân mâl al, hemen!"

Çıktı mâl, Allah'ı anmak başladı,
"Gel de kurtar!" Hem anılmış Hak adı!

4215
Der Nebî: "Mü'mîn olan benzer uda,
İç boşalsın, eylemiş feryât o da!

İç dolar dolmaz da, atmıştır çalan,
Tatlıdır, gelsin zarâr, ondan olan!

Sen onun parmak için boş ol, yeter!
Hem mekân sarhoş, mekânsızdan meğer!

Ağlamak, gelmiş siler isyânını,
Gözyaşın aksın, sular imanını!

MÜMÎNİN DUÂSININ GEÇ KABÛL OLMASININ SEBEBİ

Çokta muhlîs kimse var, etmiş duâ,
Sızlamışlar, göklere yetmiş duâ!

4220
İnleyiş, duâ geçerken gökleri,
Sevgi, şevk, dolmuş olurken kalpleri.

Hep melekler yalvarırlar Allah'a,
Rahmetin kaynak ki derler Allah'a!

"Yalvarır mutlak, senin mü'mîn kulun,
Ayrı senden, sığnağı yoktur onun.

Hem bilen, hem bilmemiş kullar ki var,
Lûtf edensin, senden ister âşikâr!"

Hak demiş: "Bilsen, gecinden vermemiz,
Yok cezâ, biz, rahmet artsın isteriz!

4225
İhtiyâçtır kaldıran gafletleri,
Hem çeker der: "Hak budur gel sen beri!

İhtiyâç kalksın, duâ görsün kabûl,
Bir çocuk olmuş oyun bulmakta bil!

İnleyişten, gerçi kalp almış yara,
Yardım ihsân eyleyen der, onlara.

Hoş gelir, seslense feryâtlar bana,
Ey Hüda ismiyle evrâtlar bana!

Dil döküp anlatsa artık, her neyi,
Haklıyım der, aldatıştır gerçeği."

4230
Bülbülün ses, aldatırken tûtiyi,
Ses elinden bir kafestir girdiği.

Saklayan var mıydı kuzgun, baykuşu,
Görmedim ben, böyle bir söz duymuşu!

Çift kadın gelsin de girsin bakkala,
Biri gençten, biri olsun yaşlıca;

Ekmek ister olsalar onlar, niye?
Vermiş ekmek, ihtiyâr sen al diye!

Boy bos uygun, genci görmüş öyle de,
Vermemiş ekmek, onu bekletmede.

4235
Der: "Otur, az istirâhat eyle sen,
Vermem ekmek, tâze pişmiş gelmeden!

Pek sıcak ekmekle, helvadır gelen;
Gel otur azcık n'olursun, bekle sen!

Böyle birçok söz edip eyler sonu,
Gizli yollardan da hem avlar onu!

Der: "Güzel var senle gerçek bir işim,
Bekle azcık, ey güzel dilber derim!"

Mü'mînin elbet duâlar böyledir,
Hâs ve çirkin, bir yakin, gerçekledir!

RÜYÂSINDA "MISIR'DA BİR DEFİNE VAR!" DİYE HABER VERİLEN ADAMIN HİKÂYESİNE DÖNÜŞ

Bir mirâshor, hep yiyip, olmuş fakîr,
Oldu yoksul, şimdi Hak'tan istenir!

Çokça rahmet, saçtı ihsan, bu mekân,
Var mı yüz kat, burda nâil olmayan?

Gördü rüyâ, duydu gaypten bir sedâ,
"Sen Mısır'da erdin ancak" derdi yâ!

Mısr'a git, artık işin olmuş tamam,
Hem niyâz, Hak'tan kabûl görmekte tam!

Mısr'a yönlenmen, senin gitmen gerek,
Hem falan mesken, define gizli tek!

Ey zavallı, çık ki Bağdat'tan yola,
Bol şeker var, Mısr'a git, hem yok mola.

Çıktı Bağdat'tan kavuşmuş Mısr'a o,
Mısr'a girmişken cesâret dopdolu.

Hem hatif söyler define ordadır,
Bulduğum ân sanma sen darlık kalır.

Hem mekan şu, hem falan bir yerde o,
Pek de nâdir, hem de, seçkin defne o.

Şimdi artık kalmamış hiçbir şeyi,
Hem dilenmek üzre varken isteği.

Hem utanmış, nefse gelmiş pek ağır,
Bildiğinden, eyleyip durmuş sabır.

Derken ammâ, çırpınır açlıkla bu,
Yok dilenmekten öte, imkân yolu!

Hem yavaş çıksam, dilensem ben gece,
Ferdi seçmem, hem utanmam öylece.

Zikr edersem Hakk'ı, ben bir kuş gibi,
Belki damdan, pul atan olmuş gibi.

Böyle söylerken çıkar evden gece,
Cadde cadde hem de, gezmiş öylece!

Hem zamân gelmiş utanmış, âr duyar,
Oysa açtır, gel dilen der arzûlar.

Üçte bir olmuş gece, gitsem mi ne?
Hep kurur ağzım, dönüp yatsam mı ne?

ADAM MISIR'A GELDİ, GECELEYİN DİLENMEK İÇİN SOKAĞA ÇIKTI. BEKÇİ ADAMI TUTTU. ADAM BEKÇİDEN BİR HAYLİ DAYAK YEDİKTEN SONRA GÂYESİNE ERDİ

Bekçi tutmuş ânsızın elbet onu,
Kıvranır aç, hem dayak geçmiş tonu.

Bak zarâr görmüştü millet, çok gece,
Cümle hırsızlarda dönmüş öylece.

Akşâm olmuş olsa ordan bekçiler,
Hırsızı izler, ararmışlar meğer.

Emri şahın, var yasaklık ortada,
El kesilsin, akrabam olmuşsa da.

Bekçiler toplattı, tehdît etti şah,
Hırsıza rahmet için yoktur îzâh!

Hem niçin hırsızlara kanmaktayız,
Hem neden rüşvet bulup almaktayız?

Hırsıza, arsıza, rahmet eylemek,
Yoksula, artık zülûm etmek demek!

İntikâm almaz isen, bed kimseden,
Suçsuz insan dert çeker, gel gör hemen!

Parmağın kes, def' edersin bil ki şer,
Kesmemişsen, tende hâlin, çok beter!

Çokça hırsız, orda almış oldu yer,
Acemi, hem usta birçok kimseler.

Bekçi görmüş böyle atmış çok dayak,
Her tarâf şiş, kanla dolmuş oldu bak.

Dövme der, feryâd eder olmuş adam,
Söyleyim, gâyem nedir, hep neyse tam!

Bekçi "Mühlet verdim artık" der ona,
"Gece sen çıktın neden, anlat bana?

Bir garipsin belki burdan olmayan,
Burda neymiş maksadın, gel söyle sen!

Hem neden hırsız çoğalmış, denmede?
Hep kınanmış bekçiler de devletçe de.

Arttı senden, sen gibi çok kimseden,
Nerdeler pis dostların gel söyle sen.

İntikâm almak için atsam tokat,
Cümle zenginler uyurlar pek rahat!"

Hem garip etmiş yemin, elbet o ân;
"Ben ne bir evler yakan, ne cep soyan!

Ben ne hırsız, hem ne suçlu kimseyim,
Mısr'ı bilmem, bir garip Bağdatlıyım."

YALAN INSANA ŞÜPHE VERİR, DOĞRU İSE GÜVEN

Anlatır rüyâda denmiş hazneyi,
Bekçi dinler, anlayıp her gerçeği!

Hep yemîninlerden kokan gerçekti hem,
Sözlerinden gönlü yangın, şimdi tam!

Doğru sözlerden huzur bulmuştu da,
San susuz, bulmuş, sulardır ortada!

Bil ki mahcûp bir gönül, illet ile,
Kim nebî, kim, ahmağı bilmez bile!

Tam yerinden söylenen bir hâs haber,
Çarpsa bir kez, ortasından ay böler!

Ay yarılsın, kıpramaz bir taş gönül,
Reddediş, hem sevgisizdir taş gönül!

Yandı içten, bekçi ağlar durmadan,
Gönlü duymuş, göz yaşarmış hem o ân!

Söz, cehennemden kaçar, uğrar dile,
Şehri cândan söz kopar, uğrar dile.

Hem dudaklar, câna cân deryâ idi,
Zahmetin deryâyı gülzâr eyledi!

4285
Hem bizim baksan eğer şu dil, dudak,
Şehre konmuş köy, pazârlar, misli bak!

Orda mal var, ordadır kalp akçeler,
Hâs kumaş, gevherle aynı yerdeler.

Orda kim bilmiş ticâret ehlidir,
Kalp ayırt etmiş ve kâr etmektedir.

İş bilensen, kâr pazâr eyler iken,
Kör olan bilmez, zarâr eyler hemen.

Âlemin cüzler çözülmez ahmağa,
İş bilensen, başlamış fen olmağa.

4290
Hem bu baldır, oysa bilmiştir zehir,
Bâzı lûtf olmuş ve bâzan bir kahir.

Anlatır cânsız nebîye her şeyi,
Hacda şâhittir görürsün Kâbe'yi!

Kim namâz kılmışsa, mesçit şâhidi,
Tâ uzaktan yönlenip gelmiş dedi.

Hem Halîl'in oldu od, reyhân ve gül,
Nemrûd'un uymuşlara, dert oldu bil!

Ey güzel, çok söyledin gerçekleri,
Söylerim hep, doymanın yoktur yeri!

4295
Ben sararmam söyledin, ekmek yedin,
Hep o ekmektir ve bıkmak bilmedin!

Yer doyarsın, hep yenen yersen siner,
Sen râhatlarsın, gelen şişlik gider.

Kim ki, açlık derdine düşmüş olur,
Tâzelik bekler beden, açlık gelir.

Lezzet açlıktan gelir, aştan gelir,
Arpa yer açlar, şeker hem bal bilir!

Hem usanmak, çok yemekten gelmede,
Olmamıştır, sözle tekrâr etmede!

4300
Hem neden dükkânda al verden yana,
Halkı aldatmak, utanç vermez sana!

Geçti ömründen senin altmış sene,
Gıybet ettin, bıkmaz olmuşun yine.

Meth edersin sen kadın avlar iken,
Hoşça dersin, bıkmadan işveyle sen!

Öncekinden, hem de muhkem son sözün,
Öncekinden hârlı sözlerdir sizin!

Eski derman, tâzelermiş dert denen,
Her uzanmış dal, kırılmıştır hemen!

4305
Tâzeler her derdi aşkın kimyâsı,
Böyle dert vermez melâl, bilmez sesi.

Âhı terk et, dön de kalk gel kendine,
Dert araştır, dert araştır sen yine!

Faydâsız dermân da aldatmış olur,
Yolkesen gelmiş soyar, altın alır.

Kim susuz, dermân değildir tuzlu su,
İçse hoştur, faydâsızdır doğrusu!

Tuzlu kendin gösterir, bir tatlı su,
Sebze besler, suya mâni doğrusu.

4310
Hassa altın mânidir kalp bilmene,
Sen ararken mâni olmuş bulmana.

Ey mürît, arzûn benim, gel al diye,
El ayak kesmiş, kanat yolmuş niye?

Derdi ben çeksem demiştir, derttir o,
Mât görünmüş, oysa mât etmiştir o!

Kalk da kaç ondan, yalan bir dermân o,
Derdinin dermânı sunsun has koku.

Der ki: "Sen hırsız değilsin, hem fenâ,
Sâde sâfsın, söylenir, ahmak sana.

4315
Bir hayâl, bir rüyâ, yol etmektesin,
Bunca yol aldın, akılsızsın kesin!

Ben de çok rüyâ görür oldum ki tam,
Bir define var denir, Bağdat'ta hem.

Hem filân yer, hem filân evdir dedi,
Söylenen ev hem fakîrin ev idi.

Hem gömülmüştür o yoksul hânede,
Git de bul, ev sâhibin ismiyle de.

Görmüşüm rüyâyı, bilmem çok niye?
Söylenen ev, haznenin merkez diye!

4320
Hiç hayâl etmem ve gitmem orya ben,
Bir rüyâ gördün ve geldin şimdi sen!

Ahmağın rüyâ ki, uygun hâline,
Akla uygun olmamış, rüyâ yine.

Hem zayıflıktan rüyâ görmüş kadın,
Ruh zayıf erkekle aynı, maksadın!

Aklı noksânlarda böyleyken rüyâ,
Hep akılsızlarda, bir rüzgârdı yâ!"

Hem garip duymuş, "bizim evdir" demiş,
Bunca yoksulluk ve dert bak neylemiş!

4325
Defnenin üstünde, ölmüştük meğer,
Gafletin perdeyle örtündük meğer!

Müjde mest etmiş ve hiç dert kalmamış,
Nice bin hamd, dil dudaksız söylemiş.

Rızkımız buymuş, gelip değnek yedik,
Âb-ı hayvân evdedir, biz bilmedik.

Kendimi hep, ben ki yoksul bilmişim,
Körmüşüm bak, ben büyük zenginmişim!

İster ahmak, istesen âdî de sen,
Haznemiz var, söyle ne söyler isen!

4330
Şüphesiz erdim murâda, şimdi ben,
Ağzı pis gel söyle, sen söyler isen!

Ey beğim gel söyle: "Hem bir dertli sen,"
Sence derttir, bence hoşluk bil ki sen.

Aksi olsaymış, senin gülbahçesi,
Bizce olmuştur dikenlik cümlesi!

ÖRNEK

Âdi bir kul söylemiş bir dervişe;
"Burda bilmez kimse, sen gel bak işe!"

Der: "Garibim burda bilsen sen beni?
Ben kimim? Bildim muhakkak ben beni!

4335
Ben, beni bilmez olaydım, vay bana!
Bilseler hem, dert olur, körlük bu yâ!

Ahmağım bil, ahmağım bil, sen beni,
Baht güzeldir, hiç hayâsızlık hani.

Söylerim söz, şimdi zânnın üzre hem,
Yoksa bahtım aklımın yardımcı tam.

DEFİNE ARAMAK İÇİN BAĞDAT'TAN KALKIP MISIR'A GELEN ADAMIN, SEVİNEREK VE MURÂDINA ERER EK, ALLAH'A ŞÜKREDİP GERİ DÖNMESİ

Secde etmiş Hakk'a şükr, hamtler dolu,
Hem Mısır'dan döndü Bağdat'tır yolu.

Aksi yönden istemiş hayretle o,
Böyle sarhoş, yol alır devletle o!

4340
Nerden umdum, nerde buldum lûtfu ben?
Ayrı umdum, burda zenginlik iken!

Hem ne hikmet, arzû sevk etmişti bak,
Çıktım evden, var ümît, yollar uzak.

Küfre yönlendirdi gör şaşkınlığım,
Hem meğer olmuş dilek ayrıldığım!

Lûtfe döndürmüş Hüda şaşkınlığı,
Hak vesîle kıldı kârdan sağlığı.

Hem sapıklık oldu iman üzre yol,
Eğri gitmek, biçmiş ihsân, bilmiş ol!

4345
İhsân ehli korkudan olmaz emin,
Hiç ümîtsiz kalmamış hâin bilin!

Hem de, ihsân sâhibi Allah bile,
Zehre tiryâk gizlemiş durmuş hele!

Gör namâzda gizlidir sâhip kerem,
Giydirir suç üzre, lûtf esvâbı hem.

Hak bilenler düşmânı münkîrdi tam,
Alçalır der, mu'cizâtlar arttı hem.

Onların inkârda maksat dîn iken,
Alçalır derken, nübüvvet, yükselen!

4350
Mu'cizât artmazdı münkîr olmasa,
Hem delîl, burhân neden olsun tasa?

Olmasaymış sözde ispât isteyen,
Der ki hâkim ki: "Şahit gelsin hemen!"

Mu'cizât, yardım için gelmekte hem,
Dâvâyı ispât içindir muhterem!

Hem Nebî bilmez, kınarlar onları,
Mu'cize Hak lûtfunun ısrârları.

İşte, üçyüz kattı, Firavn hîlesi,
Kök kazır olmuş ve alçak kendisi.

4355
Hâs ve çirkin, sahirin bilcümlesi,
Bozmak isterken Mûsa mucizesi.

Maksat, asâyı vurup yerden yere,
Düşmesin bu sevgi derler kalplere!

Kurdu Firavn, böyle yüzler hîleler,
İtibâr bulmuş büyür asâ, meğer!

Derdi, Mûsa kalmasın, kessin yolu,
Yığdı asker Nil'e Firavn, dopdolu!

Geldi Mûsa'dan eminlik ümmete,
Battı diplerdeydi Firavn, yok öte!

4360
Kalsa Firavn, hiç Mısır'dan gelmese,
Hem nasıl bitsin, o korku, vesvese?

Geldi İsrâilliler, yanmıştılar,
Sen, eminlik bil ki korkmaktan çıkar!

Gizli lûtf oymuş meğer, âteşti bu,
Sundu âteş, şimdi gerçek nûrdu o!

Gizli olmaz lûtfu Hak, imanlı da,
Gel de seyret, lûtfu yapmışken hatâ!

Gizlilik yok beslenen vuslâtta hem,
Kol kesik sihr ehli bulmuş oldu tam!

Gizlilik yok, yol alıp gitmekteler,
Hem ayak yokken yürür sahir meğer!

Kan dolan deryâ, geçer ârif olan,
Hem eminler cümlesi, artık inân!

Her eminlik korkudan bir meyvedir,
Şüpheler hep, artarak gelmektedir!

Korkudan gördün eminlik gelmede,
Ummamız önden de korku vermede!

Bak emir, Îsâ'yı tutmak istedi,
Evde, Îsâ saklanıp yüz gizledi.

Tâcı ister bey, girer o hâneye,
Benziyen Îsâ'ya, gelmiş ölmeye!

"Asmayın Îsâ sanıp sizler beni,
"Ben beyim bil, Yahudilerden hani."

"Davranın tez işbu Îsâ'dır" dedi,
"Hem bizi artık yanıltmak istedi!"

Nice asker var diler bulsun zafer,
O hevesten gelmiş oldu verdi ser!

Nice tüccâr koştular kâr bulmaya,
Öd ağaç olmuş, erişmiş yanmaya!

Böyle tersten iş ki, saklarmış cihân,
Niceler var, bal zehir olmuş sanan!

Nice asker var, ölüm gelmişti der,
Oysa, aydın bir zafer bekler meğer!

Ebrehe, filiyle dönmüş Ka'be'ye,
Kalmasın hiç kimse hep ölsün diye!

Kâ'be'yi yıkmak, vîrân etmek için,
Öldürüp bil cümleyi, sürmek için.

Cümle insanlar gelip etrâfına,
"Kâbemi etsin tavâf, dönsün ona!"

Kâbemi vermiş Araplar âteşe,
Öç için hem, kînini sokmuş işe!

Harp verir, Kâ'be'ye izzet ihtirâm,
İşbu ev, bulmuştu çok şânlar da hem!

Hem şeref birken bin olmuş Mekke'de,
Tâ kıyâmet böyle sürmüş gitmede!

Ebrehe'nin, kâ'besidir alçalan,
Hem neden gelmiş kazâ, rahmet ilen?

Ebrehe, bir yırtıcı hayvan idi,
Çok ganimetten Arap zenginledi.

Ordular sürdüm sanarken Mekke'ye,
Oysa, gelmiş halka altın dökmeye!

Boştu gayret, çok hayâller eyledi,
Niyyeti boş, gayreti boş bilmedi!

Hazne isterken fakir dönmüş geri,
Hazne bulmuş lûtf ile, hoş işleri!

KARDEŞLERİ DURMADAN AĞABEYLERİNE NASÎHAT ETMELERİ

"Bizde, çok söz var meğer söylenmeye,
Hem de yıldızlar kadar, bitmez niye?

Söylemezsek, doğru etmiş olmayız,
Söylesek kalpler kırar, bilmekteyiz.

Dert olur biz kurbağayken susmamız,
Söylemezsek bil, boğulmak üzreyiz.

Söylemezsek duyguyu, kardeşleriz,
Söylesek gerçek çıkar, koptuk deriz."

Söyleşirken fırlayıp kalkmış gider,
Der ki: "Dünyâ neylesek bulmaz değer!"

Sanki bir ok fırlamış yaydan çıkar,
Söylesen, güç yetmiyor, etmezdi kâr!

Geldi sarhoş, erdi Çin'in şaha o,
Öptü yerler durmadan sarhoştu bu!

Hem, açıklanmış durumlar önceden,
Neyse iş, şah, dertleri neymiş bilen.

Bir koyun otlar olurken mer'ada,
Hâl ne bilmiş, bir çoban var ortada.

"Cümleniz elbet çobandır" der Resûl,
Kim ki ot yer, kimdi toslar bilmiş ol!

Gerçi onlardan uzak durmaktadır,
Ordadır hep, sanki tef vurmaktadır.

Halkının sırdan bilir hep, şah olan,
Bilmiyormuş hem sayarsın sen o ân.

Onların cân içredir, görmektedir;
Bilmemezlikten gelir, bilmektedir!

Âteşi gördün, kazan altında sen,
Onda cânın içtedir âteş denen.

Dışta âteş, içte manâ doğrusu,
Kanda gezmiş manâdır, cân sevgi bu!

Diz çöküp şah huzruna şehzâde de,
Târif etmişlerdi tam on hâlle de.

Gerçi şah bilmişti neymiş, önceden,
Emre uymuş kimsedir târif eden.

Ey temiz, gönlünde az irfânlı nûr,
Böyle yüz târifçiden üstün olur.

Sen kulak versen eğer târifçiye,
Vehme düşmek, öncü zân olsun niye?

Her kimin bakmış olur gönlün gözü,
Apaçık görmektedir, görmüş özü.

Başka izâh muhtâcı olmaz ki cân,
Hep gönülden gelmedir görmek, o ân!

Şaha izâh eyleyen târifçi de,
Başlamış şehzâdeden söz etmede.

Der ki: "Şahım ihsâna lâyık biri,
İhsân et, yok atmanın artık yeri!

Bir büyük şah belleyip, gelmiş sana,
Kalp kırık, mest, okşasan hoştur ona!"

Der ki şah: "Mülk, mâl ne var ister, verin,
Hangi mevki istiyor, siz gönderin!

Her ne terk etmişse siz, kat kat verin,
Yirmi kat, çok fazla verdim, siz bilin!"

"Gönle aşk ekmiş" demiş târifçi de,
"Sevgisinden, başka bilmez sevgi de!

Sana kulluk, öyle bir hâl bilmede,
Padişah olmak, soğukluk vermede!"

Attı bilmez şah ile şehzâdeyi,
Seçti gurbet, var senin ismin deyi.

Vecde gelmiş sûfî, atmış hırkayı,
Attı artık, hiç düşünmez almayı!

Vecd-i sûfî, hırka atmış olmada,
Alsa, aldanmak sayılmış olmada!

Âdetâ sen, hırkamı ver, dense de,
Vecdimiz, bir başka hırka bulmada!

4420
Hep fikirlerden uzak âşık olan,
Böyle âşık varsa, toprak serp o ân!

Aşk ki üstün, yüz kalıplık hırkadan,
Cânlı ten, yüzler akıldan üst hemen.

Fânî dünyâ hırkası, hem neydi ki,
Ağrıtır baş, beş kapiklik mestliği.

Mülki dünyâ ten perest varken helâl,
Aşka biz kul, aslâ aşk bilmez zevâl!

Der ki şahım: "Buydu aşkın vârisi,
Başka şeyle meşgûl olmakmış nesi?

4425
İşte şahım, marifet, yüz perdeniz,
Mevki silmiş, yok meğer hiç işten iz!

Burya gelmek üzre geç kalmış o hem,
İstidât az, ten zayıf ondan bu dem.

İstidâdın yoksa, varsan madene,
Habbe almak imkânın yoktur yine.

Alsa bir fert, hem de, erkek olmadan,
Bir güzel kız, bir gümüşten, hiç inân!

Kandîlin yağ olmadan yaksan fitil,
Az ve çok vermez ışık, sen öyle bil!

4430
Itrı almaz kimse girsin bahçeye,
Gül ve reyhân, burna zevk versin niye?

Benziyor puştlarla kalmış, dilbere,
Benziyor, mehter çalınmış itlere.

Dalsa deryâ içre bir kez dağ kuşu,
Elde kâr yok, hep helâk olmak işi!

Hem değirmen içre buğdaysız giden,
Girse, ağlık buldu unlardan hemen.

Bir değirmendir cihân, densiz gelen,
Saç ağartmış, tek bilek burkmuş iken.

4435
Var değirmen, buğdayı olmuşlara,
Mülk bağışlar, kâr verir, hep onlara!

İstidât lâzım ki, girsin cennete,
Hem de, sonsuz bir hayât ondan öte!

Et, şarâp bilmez doğar doğmaz bebek,
Anlamaz köşk, kubbe neymiş söylesek!

Sözde son yok, gel de artık kıssa kes,
Git çalış sen, istidâda ver ki ses!

Beklemiş şehzâde istidât için,
Şarkı aşmış, istidât yoktur hemin!

4440
İstidât dersen geçer, şahtan ele,
Cânı yok ten, istidât bilmez bile!

Lûtfu şahın, sildi koymaz gâmını,
Av dilerken, av eder encâmını!

Avlamak ister iken, av olmada,
Bağlayım derken o, bağlanmış o da!

Âmir olmak üzre, kim gayret sunar,
Gitti benlik, sâde bir tutsak çıkar!

Sen cihânın sayfa terstir, ters oku;
Maddeciyken, ters yazılmış şahtı bu!

4445 Eğri gitmiş, ters düşünmüş ey beden,
Nice bin hür, tutsak etmişsin hemen.

Çok az olsun, hîleler neymiş bırak,
Azcık hür ol, hem ecel var, şimdi bak!

Yoksa hür yol, bir eşeksin bilmiş ol,
Bakraç oldun, kuy'ya in, çık, oldu yol!

Ey beden sen, cânımı terk etsene,
Geç yakamdan, başka bir ten bul yine.

Hem nöbet bitmiş, azât et sen beni,
Bir etek bul, sevmezim, artık seni!

4450 Terk et artık, ey tenim, yüz iştesin,
Düş yakamdan, bul güzel bir yâr kesin!

CUHA'NIN KARISINA GÖNÜL VEREN KADI

Çuha, yoksul, hîle yapmış her sene,
Yüz döner der hanıma: "Dilber, yine!

Bir silâhtır hoşluğun, av etsene,
Faydâlansak hem sağılsın süt yine!

Yay kaşın, mahmûr bakışlar bir tuzak,
Erkek av etmen için, Hak verdi bak!

Haydi kalk, kur bir tuzak, zengin kuşa,
Av et ammâ, olma av, av olmuşa!

4455 Sen ümit vermiş gibi yaklaş ona,
Kuş tutulsun, dane yenmez baksana.

Cuha'nin hanım yönelmiş kadıya,
"Ben karârsız Cuha'dan bıktım" diye.

Söz uzundur, hâkim olmuş avlanan,
Söz güzel, hem yüz güzel, avlar o ân.

Kadı der: "Vardır gürültü burda çok,
Neylesem ben, anlamak imkânı yok.

Tek gelirsen burya sen, ey selvi boy,
Anlatırsın sen kocandan derdi ey!"

4460 Der kadın: "Çok dertli uğrar hânene,
Dertli, dertsizler gelir dönmüş sana.

Baş evi dolmuş bütün sevdâ ile,
Hep gönüller kavga, vasvaslar hele.

Diğer uzvun, bilmiyor fikr etmeyi,
Hep gönül yorgun, duyarken her şeyi!

Sonbahâr rüzgâra kaç, Hak korkudan,
Bıldırın kır, hep şakâyık varsa sen!

Hem şakâyık mâni, açtırmaz çiçek,
Oysa gönlün dal onundur, çıktı tek!

4465 Geç bu fikrinden ve gel dal uykuya,
Gafleti sildin, uyandın uykuda.

Ey hoca kalk Eshâb-ı Kehf ol da git,
Sen uyan, saysın uyur görmüş, işit!

Kadı söyler: "Ey güzel netmek gerek?"
Der kadın: "Hânem benim hem tenhâ pek!"

Köydedir gelmez kocam, yok bekçimiz,
Uygun ev, kaldık demektir sâde biz!

Varsa imkânın buluşsak, gel gece,
Hem görülmez, hem duyulmaz öylece.

4470 Cümle câsûslar yatar kalmaz teki,
Hiç kıpırdanmaz olur, ölmek ne ki?

Pek güzel sözler demişken baldudak,
Hem sihirlenmiş kadı bey, öyle bak!

Hem masal söylerdi iblîs Âdem'e,
Hem yenilmez, öylece başlar yeme.

Zulm, adâletten cihânda önce kan,
Kâbil'in elden, kadındandır hemen.

Nûh, kebâp yapmak dilerken bak eşi,
Taş atar durmaz, onun oymuş işi.

4475
Galip olmuş hîlesi Vahile'nin,
Hep bulandırmış, nasihat hiç bilin.

Kavme casustur haber göndermede,
"Yol şaşırmış, dîn korunsun" denmede!

KADI, CUHA'NIN EVİNE GİDEREK, KIZGIN BİR HÂLDE KAPININ HALKASINI VURMASI VE KADI'NIN SANDIĞA SAKLANMASI

Hîlenin son yok, gelip çatmış gece,
Kadı artık orya koşmuş öylece.

Yaktı çift mum, hem çerez koymuş kadın,
"İçmeden biz sarhoşuz" dermiş kadın.

Tam o ân Çuha da çalmış halkayı,
Sıçramış kadı, diler saklanmayı.

4480
Sâde sandık var bakınmış sağ, sola,
Korkudan girmiş sığınmış sandığa.

Girdi Çuha, der: "Belâm olmuş olan,
Kış, bahâr derdim, belâm sensin inân!

Her neyim vardır fedâ ettim sana,
Yaptığımdan feryâdın çoktur bana!

Ağz açar, gözler yumup sen söyleyen,
Bâzı müflîs bâzı dersin kalpazan.

A gözüm var bende bir çift hastalık,
İlki senden, bir de Allah'tan, yazık!

4485
Var mı artık bir şeyim, tek sandığım,
Çekti töhmet, şüphe olmuş sunduğum.

Sandı halk hep, sandığım altın dolu,
Hem bu yüzden, zân denen tutmuş yolu.

Sandığım dıştan güzel gelmiş, sana,
Yok ki altın, yok kumaş, boş baksana.

Dış görüş yakmış beni, içler seni,
İç yılan dolmuş, sepet bomboş hani.

Ben yarın alsam, götürsem çarşıya,
Sandığı yaksam, götürsem orda yâ!

4490
Görme mü'mîn, putperest, varken cühût,
Sâde lânet sandığım, görsün muhit."

Hem kadın: "Geç böyle olmaz" söyledi;
Çuha bitmez, çok yeminler eyledi.

Hem sabah olmuş getirmiş bir hamal,
Sırta durmaz, sandığı yükler hamal.

Kadı, zahmetler çeker sandıkta hem,
Hep hamal der, seslenir olmuştu tam.

Bâzı ses nerden deyip vermiş yola,
Hem hamal, bakmış olurken sağ sola.

4495
"Yoksa gaybten seslenen var" der iken,
Der hamal: "Olmaz mı pîrlerden gelen?"

Durmadan sesler duyar olmuş hamal,
Der hamal: "Olmaz ki gaybten böyle hâl!

Bildi sandıktan gelen feryât hani,
Gizlenen var, şimdi fark etmiş onu.

Sevgili aşkıyla saklanmış biri,
Dışta varken şimdi sandıktır yeri.

Ömrünün dertlerle uğraşmış olan,
Gördü birden, sanki bir sandık cihân!

4500
Yükseliş arzûsunu, atmış olan,
Gizlenir sandıkta sen, artık inân!

Ten, heves hem zevke bağlanmış iken,
Körlüğünden, başka kabrin içte sen!

Sözde son yoktur muhakkak, kadı bey,
Der ki: "Sandık yüklenen sen hammal ey!

Sen çabuk git yönlenip adliyeye,
Var vekilim, hâli anlat, sen diye.

Hem satın alsın, nâip gitsin bize,
Açmasın hiç, sandığı atsın bize!

4505
Allah'ım gönder, gönül açmış eri,
Hep satın alsın, bu sandık tenleri.

Halkı, peygamber olan bir kimseden,
Başka, sandıktan olur mu kurtaran?

Gönlü görmüş, tek olur binlerceden,
Hisseder, ten tutsağı oldumdu ben.

Kalp açık görmüştü burdan ahreti,
Hem o zıddan bellemiş zıt niyyeti.

Mü'mînin bundan ilim, yitmiş mâlı,
Hem yitik neymişse mü'mîn bilmeli.

4510
Tatsa mü'mîn hem saâdetler ile,
Ten denen sandıkta, kalmazmış bile.

Tâ çocukken, tutsağı etmiş cihân,
Yâ başından kul olur olmuş doğan!

Cânı bir kez tatmamış azâdlığı,
Maddeler meydânı, sûret sandığı.

Aklı tutsaktır, bütün sûretlere,
Yollanır tutsak, kafesten yerlere.

Ten kafestir, yok delikler göklere,
Hep kafes gezmiş olur, yerden yere.

4515
Güç yeter olmuşsa, gel çık, der kitâp,
Cin ve insan üzre, Hak'tandır hitâp!

Yok ki yol, bizler çıkaydık göklere,
Vahye mazhâr kim çıkar her bir yere.

Başka sandık içre gezmiş kimseler,
Sandık ehli, gelmemiş gökten meğer!

Başka sındık içre geçmek, zevk verir,
Tutsak olmuştur fakat, bilmez nedir!

Aldanır olmazsa hem, sandıklara,
Kadı benzer, gel de hürlükler ara!

4520
Gerçeği görmüş ve anlar bir kişi,
Bildi sandık, oldu hep feryâd işi!

Kadı olmuş, durmadan titrer durur,
Bekleşir bir ân gelir, hem kurtulur.

KADI NÂİBİNİN PAZARA GELİP CUHA'DAN SANDIĞI SATIN ALMASI

Geldi nâip, der ki: "Sandık kaç para?"
"Tam dokuz yüz verdi, vermem onlara'"

Der ki nâip: "Gel de sen âr eyle bir,
Sandığın kıymet açık, meydândadır!"

"Binden az olsun fakat, cüzdanı aç,
Varsa gel dök, almanın imkânı aç."

Der ki Çuha: "Görmeden almak ne ki?
Bir kilim altı, bilinmez öyle ki!

Bir açılsın, sen de gör, olmaz zarâr,
Ey peder, hiç görmeden olmaz karâr."

"Sırrı örten, açma kalsın sır denen,
Örtük almak isterim, gel söyle sen!

Aybı ört, örtsünler elbet aybını,
Gülme, artık sen de terk et aybını.

Kaldı sandık içre birçok kimseler,
Sencileyn, onlar belâ bulmuş meğer!

Sana yapmış olsalar, memnûn isen,
Hem zarâr, zahmetse artık yap hemen!

Hem gözetler Hak meğer kurmuş pusu,
Hak cezâ, dünyâda vardır doğrusu!

Arşı kaplar pek büyük, bak onlara,
Adlinin tahttan, yayılmış cânlara.

Arşının bir kısmı gelmiştir sana,
Gel uyan, el atma pislikten yana!

Gel gözet sen kendi kendi hâlini,
Yıktığın kalp, verdiğin ahvâlini!

Der ki Cuha: "Yaptığın çirkin fakat,
İlk yapan elbette zâlim, kat be kat!"

Der ki nâip: "Zâlimiz tek tek de biz,
Biz siyâh yüzlerle hep neş'eyleyiz!

Zenci sanki durmadan mutlanmada,
Zenci görmez olsa, herkes bakmada.

Mâcerâ dersek uzar, nâip hele,
Sandığı almıştı yüz altın ile!

Her nefes sandıktasın elbet de sen,
Bir hâtif hem, müşteri gayptan gelen!

MUSTAFÂ SALLALLAHU ALEYHİ VE SELLEM: "BEN KİMİN EFENDİSİ, DOSTU İSEM, GERÇEKTEN DE HAZRETİ ALİ ONUN EFENDİSİ, DOSTUDUR." DİYE BUYURDU

Hem bu yüzdendir Nebî söz söyledi,
"Hem Ali, hem ben sizin Mevlâ" dedi.

"Ben, kimin dostu olur olsam eğer,
Amcaoğlu Ali'nin, dosttur meğer!"

Kim efendi? Hem gelip azât eden!
Hem kelepçen var, ayaklardan çözen!

Hürriyet vardır, Nebî yol gösteren,
Pis hûyun ardında kul, tutsak iken!

Siz dolun neş'eyle ey mü'mîn olan,
Selvi, susam ol da, baş kaldırır hemen.

Hem yeşil, hem nazenin güller değin,
Dil, dudaksız siz suya şükr eyleyin.

Dil, dudaksız, gül, yeşil renk renk çiçek,
İlk bakar gelmiş, suyun şükründe tek!

Hem ipekler giydi, sürmüşler etek,
Oynaşır amber, saçarlar öylecek!

Hem bütün cüzler, bahâr, şahtan gebe,
Meyvenin, inciyle tenler yüklü de!

Sanki Meryem, hâmili Îsâ meğer,
Vermeden ses, pek açık bir dildeler.

Hem bizim ay parlamış söz etmeden,
Çok söz etmiş, aldı bizden güç hemen.

Îsâ'nın söz, Meryem'in güç, bil ki sen,
Âdem'in söz Hak lütuf, nûrdan iken!

Ey inanmış kimseler şükr etseniz,
Hakk'ın ihsân, hep taşar olmuş deniz.

Kim kanaat etse, oymuş yükselen,
Fazla ister, kim olur, alçak hemen!

Uyma artık kendinin pis nefsine,
Olma gâfil, almak ister var yine!

ERTESİ YIL CUHA'NIN KARISI, BİR SENE ÖNCE KAZANDIĞI PARAYI, TEKRÂR ELDE ETMEK ÜMÎDİYLE MAHKEMEYE GİDİP KADI'YA ÇIKMASI VE KADI'NIN KADINI TANIMASI

Geçti bir yıl, Cuha yoksul oldu yâ,
Başlamış tekrâr o dertten yanmaya.

"Kadı'ya git, hem şikâyet et beni,
Bıldırın olsun kazanç elbet yeni."

Hem kadın, birkaç kadın almış, gider,
Kadı'nın huzrunda olsunlar diler.

Bilmesin artık beni, derken kadı,
Böyle bir hîleyle kurnaz oynadı.

Bir kadınca bakma, sesler fitneyi,
Tatlı ses yüz kat edermiş cilveyi.

Hoş sedâ sunmaz iken, boştur bakış,
Gamze, yalnız faydâlar sunmaz imiş.

Der kadı: "Git hasmı al gel bir kere,
Dinleyip versem karâr, ben dertlere."

Geldi Cuha, hem kadı bilmez bu kim,
Çünkü sandıktaydı bıldır, bildiğim.

Kıvranırken sâde duymuş sesleri,
Al-ver olmuşken, onun sandık yeri.

Der: "Neden vermez idin sen rızkı tam?"
"Ben şerîat bendesi" derken adam!

"Hem bugün gerçekte ben, iflâstayım,
Ölmüş olsam, bir kefen olmaz payım"

Kadı duymuşken sesi, bilmiş odur,
Anlamış hem, hîle etmiş fert budur.

Der ki: "Sen hem oynadın bıldır bunu,
Yendin ammâ, böyle bildim ben seni!

Savmışım geçmiş sıran, bitmiş kumâr,
Benden el çek, başka yönden yap ayar!"

Ehl-i irfân, geçti beş hem altıyı,
El çeker olmuş ve atmış tavlayı!

Altı yönden, kurtulan beş duygudan,
Âhiretten, hep haber vermiş inân!

Hep işâretler, ezelden gelmede,
Onlar olmuş hep vehimlerden öte!

Altı histen, duygudan kurtulmadan,
Cân Yûsuf'u çıkmamış ordan inân!

Çıktı ermiş, bir direksiz kubbeye,
Cismi sarkmış kuy'ya dönmüş çâreye.

Ârifin ipten tutan, imkan bulur,
Mânânın Mısr'ında, bir sultan olur!

4575
Kuy'ya salsan sen kova, tek çekti su,
Bilgeler, insan arar, ihsândı bu!

Onların kap, rızk için dalgıç bilin,
Şeyhte sarkaç, bir balıksan, cân sayın!

Başka kaplar çarka bağlı durmada,
Ârifin bakracı Allah tutmada!

İp ne? Hem neymiş kova? Hem çark da ne?
Böyle teşbîhler, zayıflıktır yine!

Bir güzel örnek bulaydım nerde ben?
Dengi yoktur, gelmemiştir, bil ki sen!

4580
Onda gizli varlığı yüz binlerin,
Yüz yay, ok bir okta gözlenmiş bilin!

"Mâ rameyte iz rameyte"[188] imtihân,
Bir avuç buğday olur harman inân!

Pustuğu yerden güneş bir fırlasa,
Gök ve yerler toz duman olmuştu yâ!

Gizli kalmış bir güneştir zerrede,
Ânsızın açmış ağız, kâmilse de!

[188] Attığın zaman sen atmadın; Allah attı."

Böyle cân, bilmem nasıl lâyık tene,
Sen, akıllansan ve bir el çeksene!

4585
Cânların ev, ey beden artık yeter,
Bir deniz, bin posta sığmazdır meğer!

Gönle, bin Cibrîl sığan insan idi,
Bir değersiz ten, Mesîhler gizledi.

İçte binler Kâ'be gizler havrasın,
İşte, iblîs, ifrit avlarsın kesin!

Lâ mekânın, secdegâhı, bir mekân,
Senle yıkmış oldu iblîs, çok dükân!

Der: "Neden yapsam, kil üzre secde hem?
Hem neden, bir resme tek dîndir desem?"

4590
Hem beşer toprak, fakat göz aç da bak,
Hep Celâl nûrundan almış parlamak!

YİNE ŞEHZÂDE HİKÂYESİNE DÖNÜŞ, BÜYÜK ŞEHZÂDENİN ÇİN HÜKÜMDARININ SARAYINDA KALMASI

Baktı hem şehzâde hayrân şaha da,
Bir avuç toprakta gökler sunmada!

Yok ki imkân, kimsede ağz açmaya,
Gönlü cândan söyleşir, susmazdı yâ!

Akla gelmiş gizli, hâs, ifâdeler,
Ruhta birlik sûrete vermez ki yer!

Öyle sûret var, bezer sûret olan,
Kim yatan, artık uyanmış uykudan!

Öyle söz var, söylemekten kurtarır,
Öyle dert var, hastalıktan kurtarır.

Sıhhâtin cân oldu aşkın hastalık,
Aşkta, dertler özler olmuş mutluluk!

Ey ten artık, sen bu candan el yıka,
Başka cân bul, başka ruh bul, mutlâka!

Böyle şah, ikrâm eder şehzâdeye,
Ay, erir, sanki güneş vurmuş diye!

Aşk eritsin, olmamış eksilme bu,
Tâzelik sunmuş hilâller, doğrusu!

Hastalar, sağlık ümît etmekteler,
Âşıkân hep, derdi artırmak diler!

Der: "Zehirden tatlı şerbet görmedim,
Ben bu aşktan başka, sıhhât görmedim."

Bir günâh var, her ibâdetten güzel,
Mutluluktan, yıl olur bir ân bedel!

Gönlü yanmış aşkla, cân vermiş gibi,
Öyle kalmış, şaha cân vermiş gibi!

Der ki: "Şah baş kesti artık bir kere,
Kurbân olsam, tâzeden ben her kere!

Mâl ve mülk, altın, gümüşten fakirim,
Baş, gönülden şanlıyım ben, zenginim!

Aşka koşmaz hem muhakkak çift ayak,
Sâde tek baş, aşka baş koymaz ki bak!

Çift ayak var, bir de baş var, insanın,
Bin ayak, bin baş ki nâdirdir bilin!

Dert elemlerden geçer olsak bile,
Aşkta yangın, durmadan artmış hele.

Aşk, mekânsızlıkta yangın madeni,
Hem cehennem bir dumân aşktan hani!

SIRAT KÖPRÜSÜ CEHENNEMİN ÜZERİNE GERİLMİŞTİR, MÜ'MÎN KÖPRÜDEN GEÇERKEN CEHENNEM DERKİ: "EY MÜ'MÎN ÇABUK GEÇ Kİ NÛRUNUN PARLAKLIĞI ÂTEŞİMİ SÖNDÜRÜYOR

Der cehennem: "Geç çabuk sen" mü'mîne,
"Ey temiz, aşkınla od sönmüş yine!

Ey ulu, geç tezce, nûrundan senin,
Âteşim sönmektedir, sizden bilin!"

Hem cehennem kibr, küfür dolmuş iken,
Söndürür aşkın nefes, âteş biten!"

Gel çabuk dön, kibr atıp sevdâya sen,
Hiç cehennemden kıvılcım gelmeden!

Der ki cennet âşığa: "Yel olda geç,
Şimdi nûrun, yok eder, kalmam ki hiç!

Sanki harmân, ben, başak toplar biri,
Ben putum, sen, var olan Çin ülkesi.

Titretir aşk, hem cehennem, cenneti,
Hiç amân vermekte yoktur himmeti!

Geçti ömrüm, çârenin fırsât biten,
Sabrı yak, cânın da güç kalmaz hemen!

Sıktı diş, elbet dayanmış bir zamân,
Ömrü bitmiştir, murâda ermeden!

Sûreti gizlendi yârin, oldu yok,
Hem kavuşmuş yâre, sen manâya bak!

4620
Kıldan olsun şuster olsun elbise,
Yâri sarmak, hoştu yokken elbise!

Çıplağım tenden, hayâlden şimdi ben,
Gezmişim sonsuz visâldan, neş'eden.

Burya dek söylendi, ancak söylenen,
Kalbe doğmuştur, gerektir gizlemen!

Söyleyim derken meğer, yüzbinlere,
Faydânızdır gayretin boş bir kere!

Vur ki mahmuz, at gider deryâya dek,
Orya varsan, tahtadan bir at gerek!

4625
Tahtadan at yerde vermez faydâyı,
Tek deniz sağlardı, rehber olmayı.

Bak sükût bir tahtadan attır sana,
Söylüyor deryâda, sessiz baksana.

Manâsız saydın sükût, sendin bıkan,
Âhiretten, nâradır, aşktan gelen!

Sen ki dersin "hep susup durmak bu ne?"
Der ki o: "Duymuş kulak yoktur yine?"

"Nâra atmaktan diyor oldum sağır,
Çok duyan, aşktan olur bildim sağır!"

4630
Bâzılar, nâra atar rüyâda hem,
Başlamış söz der, bütün telkînle dem.

Yanda durmuş kimse ondan bîhaber,
Sen sağırdın, oysa duymuş, oydu er!

Oysa olmuş, tahta at kırmış olan,
Battı artık, hem balık olmuş o ân!

Hem ne söyler, hem o hep susmuş olur,
Sözle, hâl anlatmanın imkân m'olur!

İkilik yok olmuş artık, bir iki,
Şerhe kalkmaktır edepsizlik, peki!

4635
Benzetir oldum fakat, yersiz bu söz,
Oysa, gerçek sezdirişten buydu öz!

ŞEHZÂDELERDEN BÜYÜĞÜNÜN ÖLÜMÜ ÜZERINE, EN KÜÇÜĞÜNÜN HASTA OLUŞU VE ORTANCA KARDEŞİN DE AĞABEYSİNİN CENÂZESİNE GELMESİ

Hem küçük şahzâde hasta, orda yâ,
Geldi ortanca cenâze almaya!

Gördü şah, kasten söz etmiş der: "Bu kim?"
"O denizden bir balıktır bildiğim!"

"Bir pederden gelme" der maruf buna,
"Hem de kardeş üzre gelmiş" der ona!"

"Sen ölenden yâdigâr kaldın bana,"
Etti av, hoş sözleri derken ona!

4640
İnleyip, yaş dökmeden yanmakta o,
Okşayan sözden de, cânlanmakta o!

Gönlü duymuş yükselişten ses hele,
Bulmamış, sûfî çekerken bin çile.

Başlamış o yerde elbet parlayış,
Nar misil dağ, taş sunar olmuş gülüş.

Kubbeleşmiş, sanki birden zerreler,
Ân be ân yüzler kapı açmış meğer!

Bâzı olmuş kapu, bâzan pencere,
Bâzı yer buğday, döner ölçeklere.

Bâzılar gök, eski derler, hem kuru,
Tâzeden halk eğlenirken, gördü bu!

Hem güzel ruh kurtulur tenden yine,
Hak kazâdan göz verir, ruh emrine!

Apaçık görmekte binler gizliyi,
Gördü artık dost olan görmüş neyi.

Hem kitâplardan okunmuş, her ne var,
Aldı sûret, gözlenirler âşikâr!

Atının toz sürmedir, şahtan ona,
Çok azîz bir sürmedir, sen baksana!

Hem etek toplar, yürürken bahçede,
Tende cüz'ler "yok mu tekrâr?" denmede.

Hem yeşillik bahçeler, birden solar,
Hem akıl bahçen, yeşil, hâslık dolar.

Gülle dolmuş bahçe, solmuş durmadan,
Solmamış gönlün gülistan, hoş hemen!

Bizde hoş, hem faydâ dolmuş bilgiler,
Kalpte ancak deste gül, kıymet değer.

Mânevî gül bahçeniz, örtük bize,
Bir solan gül destesi, hoşmuş göze.

Pek yazık elde anahtar var iken,
Düştü elden, lokmalar, gitmiş neden!

Hem doğurmuş olsalar bir ân seni,
Bir kadın ister olur, aşkın yeni.

Sonra coşmuş açlığın ummân yine,
Şah olaydın, sen kadın, aş şehrine.

Bir yılandın, sanki oldun ejdehâ,
Bir başın varken, yedi baş oldu yâ!

Hem yedi ejder, cehennemken yedi,
Hırsınız artık, tuzaklık eyledi.

Hırsı yok, kır der tuzaklar at yine,
Tâze dermân sür, şu tenden hânene.

Olmadın âşık, dilenmiş aslâ sen,
Hakk'ı bilmez dağ, sedâdır akseden!

Kendisinden, ses mi vermiş dağ olan?
Başka sestir yansıyan, duydun o ân!

Sendeki söz, başka sözlerden gelir,
Sözlerin hem, işlerin hep böyledir.

Başkasından gelme, hışmın zevklerin,
Amirin zevk, hışmınız askerlerin!

Âmir olmaz bir çavuş, yapmışsa ne,
Göz kapar, hiddet sunar, bilmez yine!

Böyle parlak yansıyışlar, nerye dek?
Gayret et, olsun senin hâl öylecek!

Bak senin halince sözler söylesen,
Öz kanatlardan uçarsın bil ki sen.

Atsa eller, hem uçup av tutmaya,
Kuş etinden aslâ hiç, ermez paya!

Öz kanat çalmış, dağa uçmuş doğan,
Şüphesiz şah verdi keklik, çil o ân!

Vahyi bilmez, söz desen boş âdî söz,
Sanki, yerden yükselen bir parça toz!

Söylenen söz, ey adam, yanlışsa bu,
Önce "Ve'n-Necm" sûresinden bir oku!

Kendisinden söylemez söz Mustafâ,
Söylenen sözler vahiydir, bir defâ!

Sen ki Ahmet, onda vahy olmuş esâs,
Madde ehli kimseler yapsın kıyâs!

Hem zarûret, murdârı, kılmış helâl!
Kıble bilmez, çünkü Kâbe-i visâl!

4675
İncelenmez, hem aranmazdan hele,
Kim ki bid'at işlemiştir nâfile;

Rüzgâr Ad kavmini sermiştir yere,
Yok Süleymân, tahtı çeksin göklere!

Ad'ı yerden çekmenin hammâldı yel,
Bir obur yerken kuzu, ellerde bil!

Bir obur bulsun, kucaklar bir kuzu,
Gâye kesmek, bir kasaplık doğrusu!

Hem kibirden geldi yel, Ad kavmine,
Sandılar yâr oldu rüzgâr, el yine!

4680
Kürkü tersten giyse bir bed yoldaşın,
Parçalar hepten, dağıtmış bir düşün!

Kır yeli, Ad misli kırmazdan hele,
Fitnedir yel, salmadan bir velvele.

Derdi Hud: "Ey kibre dalmış kâfirân,
Hep alır rüzgâr, ne var eyler vîrân!

Rüzgâr olmuş, Allah'ın hâs ordusu,
Sâde birkaç gün, sizin dost doğrusu!

Yel, gönülden girdi Allah emrine,
Bir ecel olmuş olur Ad mahvına.

4685
Dikkât et gör, her ağızdan girmede,
Cümle cânlı, hem alıp, hem vermede!

Hem boğaz, dişler emin olmuş yele,
Emri Hak gelsin, dişe girsin hele;

Zerre rüzgâr dağ kesilmiş öylece,
Ağrısından, hastasın gündüz, gece!

Hep emin yeldir gelip gitmiş olan,
Mahsûlün cân, bâzı ölmekler sunan.

Bâzı öpmüşler elinden, kuşkusuz,
Kızsa, baş üstünde şaklar bir topuz!

4690
Çokça "Yâ Rab!" söylemiş diş ağrıyan;
Çıksa ağzımdan diler, rüzgâr olan!

Ey ağız, gafil idin yelden de sen,
Diş sıkıp, bir tövbekâr ol, gel hemen.

Göz kurur, hem ağrısın diş, yaş akar,
Kâfire, Allah dedirtmiş âşikâr!

Ermişin öğdü unuttun, ey adam,
Derde düştün, gel kabûllen vahyi hem!

Der ki rüzgâr: "Elçiyim Hak'tan yâ ben,
Bâzı bir hayr, bâzı şer bizden gelen!

4695
Memûrum ben, aslâ âmir olmadım,
Benzerin ben, aslâ gâfil kalmadım!

Hâlin olsaymış Süleymân hâli, ben,
Bak olurdum, hem senin hammâl hemen!

Bâzı ân, durmaz girerdim emrine,
Senden olmuş, sır fısıldardım yine!

Şimdi Hakk'a, âsilik etmekte sen,
Sâde üç, dört gün, kalırsam anca ben!

Hem perîşân eylerim, Ad misli ben,
Sen de ordundan kaçar oldun hemen!

İmanı, gâmlar için etsek maya,
Hem inanma yol bulurmuş gaybe yâ!

Orda zâten mü'mîn olmuş hep gelen,
Cümle âsî, oldu birden baş eğen!

Sehpanın altında âsî, yol kesen,
Ağlaşanlar, oldular feryât eden!

Şüpheden geçmiş ve gaybı bilseniz,
Çift cihânın bey ve şahna sizsiniz!

Kaç günün şahlık sakattır bak yine,
Şah olursun sen ebedler mülküne.

Harp biter hem, iş yaparsın kendine,
Şah olursun, tef çalarsın kendine!

Hep sıkar dünyâ, boğazdan insanı,
Keşke kil yer olsa, diş ağzım hani.

Hem ağız, toprak yiyip durmaktadır,
Oysa toprak, başka renk almaktadır.

Hem kebâp, yersen şeker, yersen şarâp,
Hepsi topraktır, boyanmış öyle hep.

Sen yedin et, şimdi olmuştur deri,
Aldı etler, hepsi postun renkleri.

Oysa onlar, toprak olmuş durmada,
Dikse, sökse, sonda toprak olmada!

Hintli, Kıpçak, Rum ve Türk, ister Habeş,
Hepsi tek renk, kabre girmiş, hepsi eş.

Dikkât et bak, hepsi bir yüz örtüsü,
Hepsi saklar, iğreti olmuş süsü.

Sâf olan renk, Allah'ın elden boya,
Gayriler hep takma, sanki, çandı yâ!

Doğruluk, takvâ, imanın rengi de,
Tâ ebet kalmış olur âbitte de!

Şüphenin renk, hem nifâk, nankör olan,
Tâ ebed âsîde olmuştur kalan!

Hem Firavun'dan kalan bir yüz; kara!
Ten yok olmuş, sâde renk var onlara!

Kaldı yüz nûrları hep sâdıkların,
Ten yok olmuş, nûru dâim onların.

Tâ ebed çirkin kalır, çirkin olan,
Hem somurtkan, hem gülen dâim gülen!

Kile Allah, renk verir, cevher verir,
Kim çocuk hûy, toprağın cengiyledir.

Hem hamur olmuş çörek, aslan deve,
Her çocuk dişler eli, hırs etmede.

Ekmek olmuştur, o yerken aslanı,
Anlatılsın, anlamaz onlar hani.

Hem çocuk câhil, esîri zânların,
Çok şükür ki, kuvveti az onların!

Hem çocuk azgın ve onlar kavgacı,
Çok şükür, hiç hîleye yoktur gücü!

Vay, çocuklaşmış olan şu yaşlılar,
Kim korur, onlar, onun düşmândılar!

Hem cehâlet, hem silâh birleşti mi?
Başlamış dünyâda Fir'avnluk demi!

Ey fakir sen, şükr eder ol hâline,
Yok Firavunluk ve kâfirlik yine!

Sen ki mazlûmsun ve zâlim olmadın,
Sen Firavunluk ve fitne bulmadın!

Boş karın, açtır, ilâhlık eylemez,
Hiç ocak, yanmakta yardım beklemez.

Şeytânın zindânıdır, bir boş karın,
Lokmanın dert, hîleden saklar, görün!

4730
Boş iken zindân olur şeytânlara,
Doysanız, onlar döner tüccârlara.

Satmak ister, göz boyar tüccar olan,
Hem bulandırmış olur aklı o ân!

Hem sihirbaz, küp yürütmüş at gibi,
Mehtabı satmış, kumaş kat kat gibi.

İbrişim etmiş örerler toprağı,
Gözler üzre, hep seperler toprağı.

Ödağaç etmiş olurlar ahlatı,
Hem haset, bulmuş odur tam fırsâtı!

4735
Toprağa câzipçe, renk vermiş Hüda,
Bak bu yüzden kavgamız var ortada.

Biz çocuk olduk ve yük toprak bize,
Şimdi toprak oldu bil altın göze.

Tıfla bak, olgun kadar yoktur gücü,
Hem nasıl denk gösterir, Hak'tır gücü.

Sende beklet, olmamış bir meyveyi,
Söylemişlerdir muhakkak, hâm deyi!

Ekşi yüz, dursun, gezinsin yüz sene,
Bir çocuktur, hâmlığı sürmüş yine!

4740
Yıl sayan, saçlar ağarmış olsa da,
Korku, körlük bekleşir hep ortada!

Der: "Acep ermez miyim olgunluğa?
Hak kerem, olgunluğu vermez mi yâ?"

Yoksa kalmak var meğer Hak'tan uzak,
Hem koruk hep, böyle hâm, kalmış mı bak?

Yok ümît, Hak lûtfe lâyık olmadan,
Oysa Hak çekmiş, ümîtsiz kalmadan!

Dâimâ, Allah lütuflar etmede,
Lûtf edip elbet kulaktan tutmada!

4745
Biz çukurlar içreyiz, yokken ümît,
Neş'emiz artar ve rahmet var, işit!

Bir asil at otlağa koşmuş nasıl,
Ruhumuz, aynen koşarmış böyle bil!

Biz adım attık, fakat, yoktur adım,
Câmı doldursak, kadeh yok anladım!

Çünkü cân mülkünde orda her ne var,
Mânânın kalbinde mânâ, mânâ var.

Her ne görsen gölgedir, mânâ güneş,
Gölgesiz nûr, hep harâp yerlerle eş!

4750
Orda, hem taş üzre, bir taş kalmamış,
Nûru ay var gölge çirkin, olmamış.

Kerpiç altın olsa da, atmak gerek,
Sen atarsan, nûr ve aydınlık demek!

Yırtılır dağ, gölgeler gitsin diye,
Parçalanmak, bir değer bulmaz niye?

Dağda şavkır olsa Hakk'ın nûrları,
Parçalanmış, hep dağılmıştır varı!

Parça ekmek, bulmuş olsun aç adam,
Göz ve ağzı, hep açılmış, bil ki tam!

4755
Parçalanmak, az kalır yüz binlere,
Yer çabuk kalk! Engel oldun göklere.

Kalk ki yaksın, göklerin nûr gölgeni,
Sensin akşâm, gündüzün düşmân seni!

Bir beşik olmuş çocuksan yeryüzü,
Erginin darlık odur, yok gündüzü!

Tıfl için yerdir beşik, Allah dedi,
Orda kim var, sütleriyle besledi.

Hem, daraltmıştır beşikler evleri,
Allah'ın tıflı kemâle ermeli.

Ey beşik, artık daraltma evleri,
Hoş yaşar olsun şu Hakk'ın erleri!

ŞAHIN HİMMETİ İLE ŞEHZÂDENİN GÖNLÜNDE BİR KEŞİF VE İSTİĞNA MEYDÂNA GELDİ. BU YÜZDEN DE VESVESEYE DÜŞÜP ŞÜKÜR ETMEKTEN ÇEKİNDİ

Belli bir al-ver meğer olmaksızın,
Erdi şahtan cânına feyzler kesin.

Ay nasıl almış güneşten nûrunu,
Aldı şahtan o rızık, destûrunu!

Kendini kaybetti aşktan dem be dem,
Orda şahtan cân, gıdâ bulmuştu hem!

Hem ne kâfir, hem ne tersâlar yemiş,
Gör melek rızkı, esâs gıdâ imiş!

Girdi aldırmaz olan bir duyguya,
Onda küstâhlık belirmiş oldu yâ!

Der ki: "Ben şah, hem de bir şehzâdeyim,
Şaha ben nerden boyun eğmekteyim?

Parlayan bir ay doğar olmuş bana,
Ben neden toprak iken uysam ona?

Irmağımdan aktı su, nâz vaktidir,
Bîniyâzım, hem de, nâz çekmek nedir?

Başta ağrım yok, nedir baş bağlamak?
Yüz sararmak, ağlamak kalmış uzak!

Olmuşum ben baldudak, ay yüzlü hem,
Başka dükkân açmamız lâzım ki tam!"

Geldi benlik, yerleşip şehzâdeye,
Başlamış çok manâsız söz etmeye.

O makamdan, hırs, haset dolmuş yere,
Yol olur çöl, erme var, kem gözlere.

Her suyun kaynak olan şahın deniz,
Selde kalmıştan, olur mu bilgisiz?

Zor gelir bunlar ki şahın kalbine,
Böyle hâl lâyık mı şahın lûtfuna?

Kendi birden seslenip içten demiş:
"Lûtfe uygun olmaz artık, böyle iş!

Ben bağışlarken, güzellik hazneyi,
Sen de seçtin cimrilik, bilmem neyi!

Gönle ben, koydumdu hep manâ ayı,
Tâ kıyâmet, o unutmuş batmayı!

Sunduğum pâk nûra sundun karşılık,
Sen, gözüm üzre diken saçtın, yazık!

İşte gök, derken, uzattım merdiven,
Harbe düştün, okla saldırdın hemen!"

Girdi kıskanç derdi, şahın gönlüne,
Aksi hem şehzâdeye geçmiş yine!

Şah çıkışmış, çırpınır devlet kuşu,
Onda sırtın perdeyi yırtmak işi.

Kendinin gönlünde görmüş, hâli o,
Cümle çirkinlik, sunan ahvâli o!

Hem sunulmuş lûtfu eksilmiş görür,
Mutluluktan ev vîrân, zevkler çürür!

Benliğin sarhoşluğundan döndü yâ,
Başta bundan ağırıyışlar artmada!

Buğda yermiş, gitti cennet giysisi,
Oldu cennet, kupkuru çöl gölgesi.

Hasta kılmış oldu, benlik şerbeti,
Benliğin zehr, neydi, görmüş niyyeti!

Cân bu tâvus, gezdi nâzın bahçede,
Şimdi, baykuşlar tüner vîrânede!

Sanki Âdem, cennetinden pek uzak,
Şimdi dünyâda, öküz sürmekte bak!

Yaş dökerken: "Ey ki üstât Hintli yâ,
Tutsak aslanlar, sığırdan kuyruğa!

Ey soğuk nefs, sen ki oldun pis nefes,
Şaha âsî, hem vefâsız, şimdi kes!

Arpa hırsın, oldu artık bir tuzak,
Buğdayın her dâne bir akrepti bak!

Benliğin sevdâ meğer, düşmüş başa,
Elli batman zincir olmuş, bak işe!

"Şaha zıtlık eyledim bilmem niye? "
Başlamış şahzade feryâd etmeye!

Tövbe etmiş, geldi tekrâr kendine,
Hem niyâzdan, Hakk'a olmuş dost yine!

Gitmiş iman, dehşeti görsen acı,
Çünkü yoktur böyle derdin ilâcı.

Vardı hep insanda yokluk duygusu,
Bitse yokluk, başlamış üst arzûsu!

Güçsüz ol, buldun mu sağlam bir bilek,
Dîn düşünmez hâldesin, bilmen gerek!

Sen belâ bulsan, ölür olsan iyi,
Nefs o, kâfir, sürdürür kâfirliği!

ALLAH'IN AZRÂİL'E: "RUHLARINI ALDIĞIM INSANLARDAN KİME ÇOK ACIDIN?" DİYE SORMASI. AZRÂİL'İN DE CENÂBI HAKK'A CEVÂP VERMESİ

Der ki Hak Azrâil'e: "Üstün Melek,
Cân alırken, merhamet ettin mi pek?"

"Nice cân aldım acırdım ben ona,
Emri Hak'tır, uymamız lâzım buna!

Hattâ cân alsam acırdım gençlere,
Ben öleydim, istedim birçok kere!"

"Sen acırdın cânı almışken kime?
Hem gönül yanmıştı bak, bilsek kime?"

Der ki: "Bir gün bir gemi, çok dalga var,
Parçalardım, çünkü emrin âşikâr!

Sen buyurdun: "Bunca cânı al!" bana,
Bir kadın, hem, bir çocuk, kalmış sona!

Tahtanın üstünde tek kalmıştılar,
Onlar âciz, hep sürürken dalgalar!

Sonra emrettin ki: "Öldür anneyi,
Emri "Kün" var, kalsa tıfl yalnız deyi!

Ben ayırdım, annesinden yavruyu,
Çok üzüldüm sen bilirsin doğruyu!

Dertlenip yaslarla kaldım, orda ben,
Cân yakan tıfl hâli, benden gitmeyen."

Hak buyurmuş: "Emr edip ben dalgaya,
Bir ağaçlık yer, bulup sen at diye!

4810
Gül, süsen, reyhânla dolmuş yerlere,
Hiç doyulmaz meyve olmuş yerlere.

Tatlı, berrâk, fışkıran kaynak ile,
Onca nimet nâzla beslenmiş hele.

Orda yüzbinler güzel ses kuş öten,
Nice bin hoş ses, dağılmış bahçeden.

Nesteren güllerle hem, yaptım döşek,
Fitnelerden, hep korunmuştur demek!

Ben dedim, artık güneş hiç yakma sen,
Yel yavaş es, sen onu incitmeden.

4815
Emriniz, yağmur bulut yağdırmasın,
Çakmasın şimşek de, hiç göz almasın.

Kış, çayır, hem hiç çimen kaldırmasın,
Bahçeyi yaş, aslâ hiç soldurmasın."

ŞEYH ŞEYBÂN-İ RÂÎ HAZRETLERİ'NİN KERÂMETLERİ

Cuma vakti gelse Şeybân-i Râî,
Çekti çizgi kurt koyunlar var deyi.

Hem koyunlar, çizgiden çıkmaz hele,
Yırtıcı kuş, çizgiden girmez bile.

Hûd yuvarlak hat çeker olmuş idi,
Hızlı sarsardan amân bulmuş idi.

4820
Hûd demiş ümmet olan insanlara,
Biz sekiz gün burdayız, der onlara.

Çizginin ardında düşman, kim ki var,
Kaldırır, çarpar, ederken târumâr!

Çarpışır göklerde, el kol ur ufak,
Parçalanmış, sanki haşhaş oldu bak!

Gök ve yer titretmiş azâp bînevî,
Anlatır olsam, ki almaz Mesnevî.

Söyle rüzgâr, yaptığın sendense güç,
Varsa güç, Hûd çizgisinden gel de geç.

4825
Ey tabîat ehli, görüp Hak ilmi sen,
Yâ bu hâli, gel kitâptan sil hemen!

Muktedirsen, Kur'ân'a sen mâni ol,
Bir muallim sunmasın hiç, ver ki pul!

Âciz oldun, öğren ey, aczin neden?
Hem bu örnek, bir kıyâmet var gelen!

Ey inâtkâr önde aczin, çâre yok,
Gizliler çıkmış, kıyâmet geldi bak!

Aczi görmüş, kim ki var, mutlanmış o,
Cümle âlem dost bulur, Hak gölge bu!

4830
Aczi görmüş burda, elbet onda da,
Ölmüş, o pîr zenneden dîn bulmada!

Hem Züleyha, yaşlı bir sultân iken,
Yûsuf'un nûrdan civân olmuş hemen!

Hem hayât ölmek ve hem mihnettedir,
Âb u hayvân, en derin zulmettedir!

CENÂBI HAKK'IN NEMRÛT'U ÇOCUKLUĞUNDA ANASIZ VE DADISIZ OLARAK BESLEYİP, YETİŞTİRMESİ HİKÂYESİNE DÖNÜŞ

Allah'ın lûtfuyle kurtulmuş çocuk,
Cümle sarsardan, emin olmuş çok!

"Tâze doğmuş kaplana, emr eyledim,
Bir çocuk var gel de sen, süt ver dedim!

Süt verip, hizmet eder olmuştu yâ,
Aslan olmuş genç, görünmüş ortada!

Süt kesilmiş, emre verdim bir perî,
Öğretir dil, hem, der âdil işleri.

Besledim, bitmez, tükenmez lûtf ile,
Yaptığım ihsân benim sığmaz dile!

Eyyub'a verdim pederlik duygusu,
Tende kurtlar var, sever hep doğrusu!

Sanki evlâttır sever hep kurtları,
Bir pederdir, oysa Hak esrârları!

Anne bulmuşken de evlât sevgisi,
Bir düşün, kalpler dolan Hak cilvesi!

Yüz inâyet, kurmuşum yüz râbıta,
Lûtfu görsün istedik bîvâsıta!

Lûtfu görsün, hep tükensin keşmekeş,
Bellesin her yardımı benden beleş.

Olmasın hiçbir özür, artık bana,
Olmasın şekvâsı, bed dosttan yana.

Gördü yüz ihsânı, yüzler râbıta,
Bildiler hep, besledim bîvâsıta.

Şükrü atmış, ihsânı atmıştı yâ,
Nemrût olmuş, gör Halîl'i yakmaya!

Benzemiştir, kıssanın şehzâdeye,
Seçti benlik, ululandım ben diye!

Ben niçin der, uymuş olsam gayriye,
Mülke erdim, bak yeni devlet diye.

Kibri görmüşken, çekilmiş şahı Çin,
Çıktı gönlünden, görünmezdir hemin!

Öyle Nemrût, bastı Hak ihsânını,
Hep ayaklar buldu lûtf imkânını!

Başlamış lûtf, ihsânı, inkâr eder,
Kibre dalmış, hem ilâh oldum yâ der!

Gâye, yükseltmiş olur üç akbaba,
Hem savaş açmaktı maksat, Allah'a!

Öldürülsün, der iken İbrâhim'i,
Yüzbin aşkın tıflı kesmiştir hemi!

Çok müneccimler, bakıp yıl şansına;
"Bir çocuk olmuş, savaş açmış sana!"

Dikkât et, bir bak çocuk düşmân diye,
Kim doğar, başlar alıp öldürmeye.

Vahye lâyık, İbrâhim kurtulmada,
Binlerin kan borcu Nemrût ortada.

Nemrûd'un şahlık, pederden kalma mı?
Yok, nesep bilmez, kibirden gelme mi?

Perde olmuş olsa soy, sop bilmemek,
Bizse sunduk, hep lütuftan inci tek!

Pis nefis, bir yırtıcı kurttur size,
Hem bahâne buldunuz siz, herkese.

Hem sapıklık, şapka olmuş yüz kele,
Pis nefis, yüz hastalık, kâfirlere!

Hem nefis, külâh bulur her bir kele,
Tasma tak it nefse, koy kalsın hele!

Nefsin it, tertip düzenler bulsa da,
Nefsi alçalt, onda pislik ortada!

Olmuş olsan, sen Taif'in sahtiyan,
Sen Sühey'li gel dolan, farzdır inân!

Böyle yap, posttan Süheyl silsin kiri,
Oldun elbet yârinin terlikleri!

Nefsinin kirden diyen Kur'ân sana,
Kur'ân'ı aç, sen de göz yok, baksana!

Benziyor nefsin senin Ad kavmine,
Uğraşır, Hakk'ın Nebî ölsün yine.

Hem edepsiz nefs, ki dolmuş fitneler,
Yakmış insanlar alev olmuş meğer!

ŞEHZÂDENİN, GURÛRA KAPILMASI, AZGINLIĞI YÜZÜNDEN, ÇİN PADIŞAHINDAN MÂNEVÎ BİR YARA ALMASI

Söz kısalsın, nefse uymuş oldu o,
Düştü gözden, geçti bir yıl, öldü o.

Geldi yokluktan ki şah, şu âleme,
Hem Merih göz kan bulup dökmüş yine.

Baktı şah oklukta, bir ok yok dedi,
Hem şahın oklukta ok eksik idi!

Nerde ok? Hak'tan niyâz etmiş onu,
Derki: "Şehzâdeye batmış" en sonu!

Af eder durmaz veli, deryâ gönül,
Oysa ok, şehzâdeye saplandı bil.

Öldürülmüş oldu, şah ağlar ona,
Öldüren şah, çok acır ağlar buna!

İşbu çift o olmadan, olmaz bütün,
Öldüren o, ağlayan oymuş düşün!

Şükreder hem rengi solmuşken şehît,
Ruhsa sağlam, ten delen ok hiç işit!

Gördüğün ten, zâti toprak en sonu,
Oysa ruhun ölmeyendir, bil bunu!

Dert, elemler post içindir baksana,
Dostu, dost incitmeden gitmiş ona!

O, yapışmıştır şehinşah terkiye,
Öyle bağlanmış, kavuşmuş sevgiye.

Bakmış olsan en küçük şehzâdeye,
Sûreti, manâyı bulmuştur diye!

Elde etmiş Çin ve şahın hâs kızı,
Çok acâyip, böyle yazmışlar yazı!

Bir adamin, ölümünden sonra üç oğlundan en tembel olani hangisi ise, "Mâlimi, mülkümü o alsin" diye vasîyet etmesi

Hem ölüm vakti ulaşmış bir adam,
Bir vasîyet eylemiş ısrârla tam.

Elde mevcût, mâl, kumaş, altın kalan,
Üç oğuldan, almalı tembel olan!

Kadıya bildirdi, vermiş çok öğüt,
Hem ecellerden, şarâp içmiş, işit!

Kadıya varmış çocuklar "Aslâ biz,
Hiç peder emrinden ayrı, gitmeyiz!

Duymuşuz biz, hep itâat eyleriz,
İş nedir yap, hepsi tam, uygun deriz!

Bizler İsmâil'leriz, o, İbrâhim,
Kesse baş, baş üzredir elbet bizim!"

Kadı der ki: "Kullanıp hem aklı siz,
Tembeli sizler hikâye etseniz!

Tâ ki görsen sizdeki tembelliği,
Elde etsem, ben de gerçek ölçüyü!

Çifte dünyâdan geçer, ârif olan,
Yerler ekmek tarla, çiftlik sürmeden.

Hem dayanmışlar bütün tembelliğe,
Allah'ın takdîr, yüceltmiş gerçeğe.

Hak'ta takdîr, görmemiştir halk denen,
Gündüz, akşâm, hem meşakkat beklemen!

Belleyin sır, söyleyin tembelliği,
Anlayım neymiş, o sırrın gerçeği!

Şüphesiz her dil, gönülden perdedir,
Perde kalksın, vâsıl olmak beklenir.

Bir dilim et, pek büyük bir perdedir,
Nice yüzbinler güneş örtmektedir.

Sözle anlatmak, yalanlar dolsa da,
Itrı söyler, doğru yanlış olsa da!

Bir çemenden esmiş olsun ruzigâr,
Esse külhândan, muhakkak farkı var!

Doğru söz koksun, yalan söz koksa da,
Sarmısak, misk, hem nefesten ortada!

Anlamazsan yâr, münâfık, hangisi,
Et şikâyet burnu, yitmiş hissesi.

Korkağın ses, yok cesûr haykırmada,
Tilkinin ses, aslanın ses, ortada!

Bir kabın benzerdi, elbet dil desen,
Bir kapak ötsün, dedin yâ, pişti sen!

Aklı çok anlar, yemekler tatlı mı?
Koktu anlar, hem pişen şey, ekşi mi?

Çömlek almış olsa, elbet bir kişi,
El vurur sesten bilir sağlam mı ki!

Der biri: "Kim söylesin bildim yâ ben,
Sussa bildim, anca üç gün sonra ben!

Diğeri der: "Söylesin, bildim nedir,
Sussa zorluk eylerim, söz söyleşir."

Kadı der: "Bilmişse, hep susmuşsa o,
Ağzı örter, hîle boştur doğrusu!"

ÖRNEK

4905
Annesi der: "Yavrucuk sen bir gece,
Bir hayâl görmüş olursan öylece;

Yâ mezârlık, yada korkunç bir mekân,
Bir siyâhlık, bir hayal görmüş iken;

Gönlü sağlam tut, atıl sen üstüne,
Hem hayâl senden döner, bil sen yine.

*Kim ki korkmazdan atılsın bak n'olur,
Hem hayâl yoktur kaçar, tez kaybolur!"

Der çocuk: "Bak, böyle bir söz annesi,
Hem hayâle söylemişse böylesi.

Annemin emrin tutar olsun hayâl,
Hem sarar olsun beni, gör neydi hâl?

4910
Dikkât et sen, korkma dersin sen bana,
Bed hayâlin sâhibi var, bir ana."

Tek Hüda, telkînde şeytân, insana,
Kudretinden, çok zayıf gâlipti yâ!

Rahmeti bol nerde, sen gel, orya dön,
Hak için ölçün için, Hak olsa yön!

Kadı der: "Kurnazlığı anlar ise,
Fark eder, elbet ki, hiç girmez söze.

Nerden anlarsın onun hem sırrı sen?"
Der ki: "Lâyık orda hep sussam hemen!"

4915
Çıkmak isterken ferahlık bir yere,
Sabrı ettim merdiven bil birkere!

Huzrunuzda neş'e, gamlardan öte,
Gönle bir söz coşkusu ermişse de;

Hem Yemen yıldızı Suheyl misli, ben,
Gönle bildim, gönderen oymuş hemen!

Gönlümüzden gelme söz, hoş bir kere,
Çünkü, kalpten kalbe vardır pencere.

MESNEVÎ TERCÜMEMİZ BURADA BİTTİ. MEVLÂNA'YA ÂİT OLDUĞU ZÂNNEDİLEN 4 BEYİT İLE, BURADA İLÂVE OLARAK HAZRET-İ SULTÂN VELED'İN TAMÂMLAMAK MAKSADI İLE 6. CİLDE EKLEDİĞİ 45 BEYTİNİ TEBERRÜKEN TERCÜME EDİYORUZ

Şerhi var elbette kalp dursun diyor,
Şerh kapanmış, kalpten artık çıkmıyor!

Kaldı eksik kıssası şehzâdenin,
Hem üçüncü, anlatılmazdır hemin.

Natıkam çökmüş deveymiş bak hele,
Söylemem bitmiş, ağız yumdum bile.

Sır mı söyler, hem devemdir uykuda,
Göçme vakti, anlamak lâzım suda!

SULTÂN VELED'İN
MESNEVÎ'YE EKLEDİĞİ BEYİTLER

Bak peder, hem Mesnevi, susmuştu yâ,
Sustuğunda söylemiştim ben ona.

Hem neden, söz söylemez oldun, neden?
Hem ledün ilminde, örtük penceren!

Söz denen, olmuş melâlin tutsağı,
Haşre dek hem sözlerin bitmiş çağı!

Göçme vakti, yol desen Allah'adır,
Her şey ölmüş, sâde Allah bâkidir!

Ancak anlar, cân diriltmiş kimse o,
Çünkü, dilsiz anlatılmış sözdü bu!

Boşboğazlık, hem ömür ermiş sona,
Müjdeler, var kurtuluş, gâmdan sana!

Cân cihânı gezmenin, gelmiş demi,
Geçti dünyâ, ummana döksek nemi.

Cümle âlem, dirliği bulmuş sudan,
Nem güzellik sundu, bitmez duygudan.

Çünkü toprak, nemde dirlik, bulsa cân,
Gör ki deryâ, vermiş oldu onca şân.

Bil, deniz şehr, nemde yoktur bil bunu,
Nem ki damla, ummânın yoktur sonu.

Cân gibi nemden yücel, yüksel, yönel,
Cânanın deryâya dal, ki bâki kal!

Bir tarâftan, cân ki deryâdan gelen,
Yükseliş bul, câna yüksel sen hemen.

Hem seni alsın götürsün vuslâta,
Kilde deryâ beklemen beyhûde yâ!

Toprağın cüz' yönlenir hep toprağa,
Cân denizden dalgalar dost bulmağa!

Sen de cândan, cânanı ister isen,
Dil dudaksız, Hakk'ı hep zikr eyle sen!

Böyle kurtul fânî dünyâdan ki sen,
Cânın âlem, olsun artık bitmeyen!

Ömrünün tohmu ekersen şor yere,
Kâr helâk etmiş olursun, bir kere!

Böyle azîz, ömrü kıymet bulmadan,
Harcasan boş, hiç olur mu bilmeden?

Ey bilen hem verdiğin gül bahçesi,
Bir dikenlik alma arzûnuz nesi?

Harcadın dünyâya ömrü, hep biter,
Mutlu insandır ki Hak yol üzreler.

Ömrü bilmiş der de, sarf etsen eğer,
Hakk'a vuslâttan alır sonsuz değer!

Hem, ibâdetlerle geçmiş on günün,
Bir hudutsuz ömrü bulmuş, bir düşün!

Bir pazar var, sen ticâret üzre git,
Bir dikenden, onca güller elde et!

Tarlana sen, dâne ekmişsen eğer,
Hak lütuf sunmakta, binler dâneler.

Hem, sayılmış şeylerin yoktur sonu,
İhsânın kaynak hudutsuz, bil bunu!

Cüz'sün elbet gel de küll'e tâlip ol,
Hak'ta yok ol, hem de, sonsuz nûrla dol!

Ten kabında bir susun, tutsak iken,
Bir kabarcıksın, savaşlar içre sen!

Ey akıllı, hep şekil, sûret denen,
Irmağın üstünde, habbe bil ki sen!

İçteki sırlar çıkan, bir vakte dek,
Bir köpüksün satha çıkmış öylecek.

Kaynayıp, tandırda pişmiş bir yemek,
Kaynayıştan, kokmadan belliydi tek!

Ekşi, tatlı, anlamış genç, ihtiyâr,
Her ne hâller üzredir, hep âşikâr!

Böyledir hem, cânları insanların,
Sözlerinden bellidir hep onların.

Cânının hâl bildirir neymiş yolu,
Olsa kâfir, olsa mü'mîn, hem veli!

Su denizden, kapta tutsak eyleme,
Tatlı suyken, sen, bozulmuştur deme!

Su, denizden yardım almazdır desen,
Renk, ıtır gitmiş uzaktır içmeden.

Der Nebî bak: "Çift günün olmuşsa denk,
Yoktur ihsân, oysa aldanmış demek!"

Hem, yakîni bilmeyen aptal yaşar,
Boş değil, artık dağarcık yel dolar!

Öndeki saftan kalır her ân geri,
Sâfiyet yok, tortu sarmış her yeri.

Artar her ân, dert meşakkat her şeyi,
Besbeterdir artıyor çirkinliyi.

Hem koşulmuş kim, cehennemler eri,
Hem temiz deryâ olur, âteş yeri!

Gafletinden, sen perîşân olmadan,
Gafletin artık senin benttir inân!

Hem Halîl benzer, gelip sen aslâ dön,
Gök ve yıldız olmasın elbette yön!

Himmetin konsun ayak, hem ay, güne,
Baş koyup yüz sür, eşikler üstüne.

Varlığın yok et meğer, birlikte hem,
Bir kovulmuş İblîs olma muhterem!

Cân suyundan dök ki cân ummânına,
Uğraş artık sen de deryâ olmana!

Emekli Öğretmen
Ahmet Metin Şahin
İstanbul, 2006

İçindekiler